ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 1.

VLAST

ŘÍJEN 1916.

Th. Dr. Jan Nep. Jindra.

Th. Dr. Jan Nep. Jindra.

Mezi přáteli a podporovateli katolické literatury poukázáno bylo již tiskem na mnoho mužů v našem národě, ale dnes poukázati jest nám na tichého pracovníka a vzácného muže, který si zaslouží, aby jméno jeho vedle všech do dnes uvedených podporovatelů katolické literatury a osvěty bylo také do naší veřejnosti uvedeno.

Ven z ústraní s každým takovým ideálním a vzorným synem naší vlasti a církve, aby snahy, práce a počiny jeho byly příkladem jiným!

Dnes jedním z těch, kterých budeme vždy vzpomínati při šlechetných ideálech a skutcích pro věc katolickou, zůstane u nás ve družstvu Vlast v dobré paměti zapsán Th. dr. Jan Nep. Jindra, profesor královéhradecký, zakládající člen družstva Vlast ode dne 26. června roku 1890 a člen fondu katol. spisovatelů při družstvu Vlast ode dne 28. února 1894. Th. dr. Jan Nep. Jindra nejen že časopisy družstva Vlast od svých studentských let bral a podniky družstva Vlast podporoval, ale on letos osvědčil pro družstvo Vlast a jeho úkoly porozumění ještě více, on snahy družstva mocně a příkladně podepřel svojí štědrou rukou — jak dále uvedeme...

A nejen u družstva Vlast, ale i jinde v katolických podnicích prof. dr. J. N. Jindra snažil se co mohl pomoci a podpořiti katolíky v dobrých počinech, a proto dnes katolickou veřejnost seznamujeme s jeho jménem a životem.

* * *

Th. dr. Jan Nep. Jindra, profesor pastorální methodiky a katechetiky při bohosloveckém ústavu v Hradci Král., spisovatel český a řečník narodil se dne 5. října 1863 v Kutné Hoře. Studia konal na c. k. vyšší reálce ve svém rodišti a na vyšším realném gymnasiu v Něm. Brodě, kde s vyznamenáním maturoval 8. července r. 1884. Studia bohoslovecká vykonal v Hradci Králové a tamtéž byl dne 15. července r. 1888 na kněze vysvěcen. Po vysvěcení byl poslán jako kaplan do Dobrušky, kde působil po čtyry leta, načež poslán do Vídně na další studia do c. k. vyššího ústavu u sv. Augustina a tam na c. k. vysokých školách dosáhl povýšení doktorátu theologie dne 20. ledna r. 1897. Za svého pobytu ve Vídni velmi často kázal tamním Čechům v různých kostelích a zpovídal. Po této duchovní činnosti byl z Vídně povolán a ustanoven katechetou měšťanských škol v Holicích u Pardubic s povinností konati též bohoslužby ve Velinách. Roku 1898 byl jmenován c. a král. vojenským kaplanem, jako takový působil v Praze, na c. a k. kadetní škole ve Strassu u Mariboru a ve Štokeravě. Dále nezapomenutelným biskupem Edvardem Janem Nep. Brynychem byl povolán do Hradce Králové a svěřen mu úřad místořiditele bisk. kněž. semináře. Roku 1901 byl pak Th. dr. J. N. Jindra jmenován řádným profesorem pastýřského bohosloví, obecné methodiky a katechetiky, v kterémžto úřadě dosud působí.

Mimo činnost profesorskou byl činným i jako přísedící rada bisk. konsistoře, jako rada diecésního soudu církevního ve věcech sporných a trestných, jako člen zkušebných komisí pro obročí farní, pro školy střední a měšťanské. Mimo to zastává i úřad bisk. ordinar. komisaře pro střední školy v Litomyšli. —

Jako literát přispíval dr. Jindra články různých oborů, hlavně však obsahu náboženského, apologetického a vychovatelského do časopisů *„Obrany Víry“*, *„Vychovatele“*, *„Vlasti“*, *„Duchovního rádce“*, *„Kazatele“*, *„Časopisu katol. duchovenstva“*, *„Eucharistie“*, *„Českého slovníku bohovědného“* a j. a do katol. denních listů přispíval i zprávami. *Samostatně vyšly tiskem jeho spisy: „Pramen života“*, *„Perutě míru“*, *„Zpovědník“* a *„Katechetika“*.

Na katolických sjezdech řečnil: v Hradci Králové a v Olomouci. Dále na světovém sjezdu Eucharistickém ve Vídni a na zemských, krajských a místních Eucharistických sjezdech: v Hradci Králové, Olomouci, Praze a Českých Budějovicích, na sjezdu Marianských družin v Praze a na homiletickém kursu v Brně. Mimo uvedené řeči a přednášky míval dr. Jindra též přednášky *na socialních kursech* v Hradci Králové. — Veškeré řeči a přednášky dra Jindry byly vydány též tiskem.

Duchovní poutě dr. Jindra vykonal: Pout do svaté země, kde byl též pasován na rytíře Božího hrobu dne 24. února r. 1900, do Říma a do Lurd.

Nadace založil: Pro májovou pobožnost v Dobrušce, studijní nadaci při bohosloveckém učelišti v Hradci Králové, podpůrnou nadaci pro studující při c. k. gymnasiu v Litomyšli a mešní nadace za v Pánu zesnulé rodiče, bratry a sestry. Při družstvu Vlast založil letos v měsících červnu a červenci nadace dvě: I. nadaci na podporu katol. tisku vydávaného tiskem družstva Vlast (v obnosu 1000 K) a II. nadaci pro cestovné řečníkům ze socialního odboru a literární sekce družstva Vlast (v obnosu 2000 K).

Mimo to jest dr. Jindra jak předem uvedeno: zakládajícím členem družstva Vlast, zakládajícím členem fondu katolických spisovatelů ve družstvu Vlast, členem „Křesťanské Akademie“, členem „Spolku sv. Josefa“ v Praze, Marianské družiny mužů a jinochů v Hradci Králové a j. spolků jest členem buď skutečným, přispívajícím i čestným.

V *životě spolkovém* působil již jako kaplan v Dobrušce, v III. řádu sv. Františka působí jako ředitel a v Marianské družině mužů a jinochů v Hradci Králové jako starosta.

Během války v letech 1914—1916 věnoval na Červený kříž 1672 K a platně přispěl i na Stříbrný kříž.

Jest kromě řádu rytířství Božího hrobu i majitelem jubilejní stříbrné medaile Jeho Svatosti papeže Lva XIII. vzácného to bývalého příznivce družstva Vlast.

S klidem může dnes v plné síle života stojící prof. dr. Jan Nep. Jindra pohlédnout na svou životní minulou dráhu. Vykonal, co mohl a to možné pojišťuje mu jistě spokojenost, neboť na

jednotlivce jest toho mnoho. Ó, jak bychom katolíci v Čechách pevně stáli, kdybychom měli takovýchto karakterů a nadšenců pro vše dobré a katolické více! Než doufejme, že, co si přejeme, může býti a bude. Nadějí se nikdy nevzdávejme.

Končíme životopisnými fakty, které více než slova dokazují, co jsem v úvodu tohoto životopisu napsal, že prof. dr. Jan Nep. Jindra, muž skvělého ducha, srdce zlatého a ruky dobročinné, zaslouží si býti mezi námi vážen a vřaděn mezi přední muže katolické u nás. Bůh nám ho dlouho ve zdraví zachovej!

T. J. Jiroušek.

Fr Vaněček:

Mendelism.

We do not know, how ignorant we are. *Darwin.*

Nevíme ani jak neznalými jsme. *Darwin.*

Slovo Mendel a Mendelism mnohý nezná vůbec a jiný jen na polo; jak jiný osud má slovo Darwin a Darwinism, o němž i naše malé školní dítě aspoň tolik ví, že učil, že člověk jest z opice. Kdo je Mendel a co znamená Mendelism? Zde Vám ani nepomůže Ottův naučný slovník, neboť to heslo ani při písmeně M nepřichází a teprve v XXVIII. svazku mezi doplňky najdete heslo Mendel. Kdo je ten nešťastný Mendel a kdo Darwin? Mendel jest náš krajan, Darwin cizinec, Mendel je souvěkovec Darwinův, jenž docela k jiným zásadám vědeckým svými výzkumi dospěl než Darwin, který teprve po 20 letech přichází k platnosti a to s tak velikou přesvědčivostí, že neznámý Mendel se svými zákony zůstává vítězem a Darwin se svým světoznámým spisem On the Origiu Species, by means of natural selections, jest přemoženým.

Nebude bez zajímavosti něco o našem tak blízkém krajanu a jeho světoznámých zákonech zvěděti. Pod čarou uvádíme životopis Mendlův,*) jak jej napsal Rádl Emanuel v r. 1908 do

) Řehoř Jan Mendl (1822 † 1884) přírodovědec, augustiánský kněz a od r. 1854 profesor přírodopisu a fysiky na reálce v Brně, od roku 1868 praelat tamtéž, studoval za mladších svých let křížení rostlin, zjev, kterým se v I. polovici XIX. století zabývali zvláště Angličané a Francouzi. Většinou se předpokládalo, že křížením dvou odrud rostlinných vznikne nepřirozený tvar, který se v dalších pokoleních zase zvrhne do formy rodičské; někteří učili také, že skřížením dvou forem může povstati nový a stálý druh. Mendel byl zaujat také těmito názory, ale pochopil je hloub. Představoval si, že rostlina je složena z množství vlastností, asi tak, jako jsou hmoty složeny z atomů, a že při křížení příbuzných forem se vlastnosti v potomku kladou vedle sebe, takže bastard (t. j. forma skřížením čistých rodičů

doplňku Ottova Sl., kdežto v r. 1893, kdy psán byl článek o Darwinovi, redakce slovníku o Mendlovi ničeho ještě nevěděla.

Darwin napsal velmi mnoho spisů, daleko ano nepoměrně více než Mendel, ale nepatrný spisek Mendlův „Versuche über Pflanzenhybriden", sotva čítající 60 stránek, stal se východištěm ku mnohým poznatkům, a zajisté stane se v mnohém ohledu ještě požehnáním pro lidstvo. Kdežto Darwin psal svoje theorie, jak povstaly rozličné druhy květin a zvířat v přírodě, Páter Řehoř Mendel v klášterní zahradě augustiánů v Brně a ve svém bytě prakticky zkoumal, je-li jaké pravidlo při křížování rostlin, a jaké to pravidlo jest. Začal své studium zkouškami na hráchu, bobech a jestřábníku, kteréž křížoval, a pak čítal, jaké potomstvo a v jakém počtu a jak trvale přichází. Pilně měl sepsané i spočtené všechny děti různých rodičů. Po 7letém pozorování, v době největšího květu Darwinových theorií, vystoupil profesor Mendel

---

vzniklá) má i vlastnosti otecké i mateřské. Jestliže na příklad bastard vznikl křížením odrudy chlupaté s lysou, má oboje vlastnosti, chlupatost i lysost, ale projeví jen jednu (která podle názvosloví Mendlova „dominuje") totiž chlupatost, kdežto lysost jest v něm utajena („recessivní" podle Mendla). Že vskutku obě vlastnosti v bastardu jsou, ukáže se při dalším jeho pěstění; jeho potomci jsou totiž nestejní, jednak lysí a v této vlastnosti stálí, jednak chlupatí a rovněž stálí a konečně rovněž chlupatí sice ale s utajenou lysostí, která se zase u jejich potomků podle téhož pravidla projeví. Formy stálé, z bastardů pošlé, Mendel jmenuje míšence formy, které obsahují utajené vlastnosti, hybridy; i dokazuje, že poměr hybridův a míšenců se řídí počtem o kombinacích a vymýšlí pro to theorii, že prý jen hotové formy obsahují dominující a recessivní vlastnosti, pohlavní buňky však jsou prý vždycky čisté, obsahující každou vlastnost jen jednou. V hořejším příkladě tedy některé pohlavní buňky bastardí obsahují chlupatost, jiné lysost: spojí-li se spermatozon s první vlastností s vajíčkem téže vlastnosti, vznikne míšenec chlupatý a v této vlastnosti stálý, a podobně vznikne míšenec lysý spojením vajíčka a spermatozoa stejných vlastností; spojí-li se však dvě pohlavní buňky různých vlastností, povstane hybrid s utajenou vlastností, z něhož teprve dalším pěstěním lze vyvoditi míšence. Počítáme-li, že vlastnosti na vajíčka a spermatozoa jsou asi stejně rozděleny, a označíme-li vlastnost dominující písmenem d vlastnost recessivní r, jsou v tomto případě podle počtu o kombinacích vlastnosti na potomstvo bastardí rozděleny podle vzorce d: 2 dr: r, t. j. ze čtyř potomků jsou průměrně dva hybridi (dr) jeden míšenec s vlastností d, jeden s vlastností r. Ve složitějších případech platí pravidlo: liší-li se rodiče ke křížení vzatí vlastnostmi, jest 3 n různých možných potomkův a 2 n počet potomků stálých ve svých vlastnostech. Tyto názory Mendel opíral pokusy, prováděnými ve své zahradě a uveřejňoval v brněnském přírodovědeckém časopise (1865) a psal o nich známému tehdy botanikovi Nägelimu, ale nenašel přízně. Později nechal botaniky a pustil se do tvrdohlavého sporu se státem o aequivalent. Na jeho názory přišlo se teprve roku 1900, kdy je současně objevili de Vries, Correns a Tschermak, kteří byli s jiné strany (z nauky o dědičnosti) přivedeni k podobným myšlenkám. Dnes je Mendel světoznámou autoritou.

K vůli porovnání kladu zde životopis Mendlův, jak jej napsal Tschermak v „Oswald's Klassiker der exakten Wissenschaften" str. 55 a 56:

Gregor Mendel, ein Deutscher von echtem Schrot und Korn, wurde im Jahre 1822 am 22. Juli zu Heinzendorf bei Odrau (österr. Schlesien) geboren und trat, nachdem er die Gymnasialstudien in Olmütz beendet hatte, im Jahre 1843 in das Brünner Augustiner-Stift ein. In den Jahren 1851—1853 studierte er in Wien Physik und Naturwissenschaften und übernahm nach Brünn zurückgekehrt im Jahre 1854 die Lehrstelle für

se svými výsledky v spolku přírodovědeckém v Brně r. 1865 ve dvou přednáškách dne 8. února a 8. března a neupoutal na se žádnou zvláštní pozornost, vše bylo zaujato jen pro Darwina. Darwin zemřel v roce 1882, Mendel zemřel v roce 1884 ve věku 62 let, byli tedy souvěkovci s Darwinem, nikdy se neviděli, ani neutkali v boji vědeckém, a přec po smrti dle slov prof. T. H. Morgana daly zákony Mendlovy poslední ránu Darwinově nauce o přírodním výběru.

Mendel rostl po smrti, Darwin klesal. Výzkumy Mendelovy upoutaly pozornost přírodozpytce de Vries' v Holandsku, Corrensovu v Německu a Tschermakovu v Rakousku a tito vědci

---

Naturgeschichte und Physik an der Oberrealschule in Brünn. Hier wirkte er als ausgezeichnete, von seinen Collegen und Schülern verehrte Lehrkraft bis zum Jahre 1868, in welchem er nach dem Ableben des Prälaten C. Napp zu dessen Nachfolger gewählt wurde. Mendel starb am 6. Jänner 1884. Deutsche Treue, entschiedene Charakterstärke und persönliche Liebenswürdigkeit gewannen Mendel die allgemeine Hochachtung und Verehrung. Das Andenken an diesen erfolgreichen Naturforscher lebt heute noch lebhaft in Vereins- und Freundeskreisen weiter.

Seit dem Jahre 1858 beschäftigte sich Mendel mit botanischen Studien und stellte seine Versuche im Stiftsgarten an. Die Resultate seiner Kreuzungsversuche mit Pisum- und Phaseolus-Rassen, ferner mit Hieracium-Arten legte er 1865 und 1869 in den Schriften des naturforschenden Vereines in Brünn nieder. Nach seiner Wahl zum Prälaten fand Mendel leider nicht mehr die Zeit, jene Beobachtungen systematisch fortzusetzen. Damit sind allerdings die von ihm angestellten Versuche nicht erschöpft. So erwähnen die Sitzungsberichte des naturforschenden Vereins in Brünn (1865, S. 52), dass Mendel im frischen Zustande zwei von ihm gezogene Bastarde, nämlich Verbascum phoeniceum mit weissblühendem Verbascum Blattaria gekreuzt, ferner Campanula media-pyramidalis zeigte. Mendel spricht ferner in der I. Abhandlung auch von eigenen Versuchen an Lathyrus (S. 9) und Dianthus (S. 37). Die Anregung zu den Untersuchungen über Pflanzenhybriden gab ihm allem Anscheine nach die in den 50er und 60er Jahren besonders lebhafte Discussion über den Artbegriff und speciell die Ergebnisse, zu welchen Nägeli für die Formenkreise von Hieracium gekommen war. Nägeli gab Mendel directe briefliche Anleitung zur Cultur der Hieraciumformen. Gerade ein so nüchterner und exacter Denker wie Mendel mochte in besonderem Maasse das Bedürfniss empfinden, durch eigene genaue und planmässige Versuche, mochten sie noch so viel Mühe und Zeit erfordern, nicht durch voreilige Verallgemeinerungen und Speculationen jene so schwierige Frage speciell auf dem Gebiete des Hybridismus zu fördern (Vgl. Abh. II, S. 49 u. 50). — Neben der Botanik gehörte Mendel's Interesse hauptsächlich der Meteorologie. Die Resultate seiner mehrjährigen Beobachtungen, die von allen Fachmännern als mustergültig bezeichnet werden, veröffentlichte er vom Jahre 1862 ab in den obengenannten Verhandlungen und gab durch dieselben Veranlassung zur Ausdehnung des meteorologischen Beobachtungsnetzes über ganz Mähren und Schlesien. Mendel beschäftigte sich auch viele Jahre hindurch mit Grundwassermessungen, doch sind leider in Folge seines zuletzt sehr leidenden Zustandes die Resultate unveröffentlicht geblieben, auch fand sich Niemand, der die im Kloster befindlichen Beobachtungsbücher zur Fortsetzung jener Studien benutzt hätte. Gelegentlich einer Cyclone im Jahre 1870, die das Kloster arg beschädigte, trug Mendel im Naturforschenden Vereine seine theils selbst gemachten, theils durch Erkundigungen und Nachforschungen in der Umgebung von Brünn gewonnenen Beobachtungen über jenes Phänomen vor und veröffentlichte einen Auszug seines Vortrages in den Vereinsschriften. Als eifriger Imker beobachtete Mendel Bastardirungen von Bienen, die er öfter vorzeigte, ohne darüber etwas Schriftliches zu veröffentlichen.

vzkřísili fakta, která Mendel první na světlo připravil. V Anglii, kde se tolik pěstuje racionelní chov zvířat a květin, chopili se zákonů Mendlových: známý Bateson, Bunnet a Hurst a j. Ano Angličan Lock žádá pro nález Mendlův pozornost podobnou významu zákonu Newtonovu aneb Daltonovu, Bateson přisuzuje mu podobný význam, jaký má zákon periodický v chemii, kterýž světu objevil Mendělejev. Tedy autority světové, dávají zákonům Mendlovým význam světový. Spletitý zákon vyjádřiti několika slovy jasně není věcí snadnou a proto chci poznatky Mendlovy předvésti postupně, jak on k nim přicházel.

Své zamilované hrášky stopoval podle jich vlastností na rodičích, na dětech a na vnucích, a počítal úrodu přesně dle druhů docílených, po 7 let.

Z tohoto labyrintu sestavil 3 zákony, které nesou jeho jméno, kteréž později uvedeme. Změny při křížení nenastávaly poznenáhla, nýbrž náhle, což je proti theorii Darwinově. Změny docílené byly v určitém poměru číselném, a opakují se pravidelně tak, že lze mluviti o jakési zákonitosti, kteráž se stále více a více potvrzuje.

Příklad věc nejlépe znázorní.

Vezměme dva druhy hrachu — hrách se zrnky oblými a se zrnky sraženými, kterýž rozdil hned bije do očí. Skřižujeme-li tyto dva druhy a semena jejich zasejeme, dočekáme se žně, při níž budeme míti jen a jen oblé hrášky, druhá odruda jako by zmizela.

Vezmeme-li tyto dítky bastardů a necháme je samy sebe oplodniti, dostaneme vnuky smíšeného charakteru a krom toho i pomíšené v určitém poměru, totiž: na tři oblé jeden sražený, tedy v poměru jeden ku třem. V druhém pokolení tedy zmizela sraženost jen na oko, ale ne skutečně, nýbrž byla skryta v semenu a vynikla zase ve vnuku. Té známce, která se sama ukazuje při prvním křížení a převládá, dal Mendel jméno „dominující“, za to té, která ustupuje, dal jméno „recessivní“.

Pokračujme v pokusu dále a nechme zase hrášky oblé i sražené samy se oplodniti, a budeme výsledkem překvapeni. Všechny hrašky sražené — „recessivní“ — budou vydávati formy sražené bez velkých odrud po všechny generace. Tak to však není s oblými tvary „dominujícími“.

Když jsou samy sebou oplodněny a zasety, vydají hrášky oboje: oblé i sražené. Ale tyto vnoučkové mají zvláštní poměr číselný — mezi 100 jest 75 oblých — dominujících a 25 sražených — recessivních. Sražené jsou čisté semeno a budou vydávati stále — když nebudou skříženy semena, sražené formy. Ze 75 dominujících: oblých bude 25 čistých „dominujících“ a bude vydávati stále semena oblá. Padesáte však z nich bude smíšeno, jejich potomstvo bude dle uvedeného pravidla část čistě dominující, část smíšeně dominující a část recessivní povahy.

Zákon Mendelův vyjádřil Angličan prof. Davenport v Science N. S. vol. XIX n. 472 pp. 110—114 následovně: Ze 2 antagonistských zvláštností, které mají dvě zkřížené rasy, smíšenec aneb hybrid, přináší toliko jednu vlastnost, ale tak dokonale, že se neliší od jednoho ze zkřížených rodičů. Nepřichází tvary přechodné. Vlastnost jednoho z rodičů, která sama se v míšenci objevuje, nazývá se dominantní, druhá, která ustupuje, nazývá se recessivní. Druhý zákon Mendelův vyjadřuje týž odborník takto: V buňce vaječné tyto antagonistické zvláštnosti jsou odloučené, takže každá zralá buňka nese jednu z obou zvláštností, ale ne obě. Dle druhého zákona v druhé generaci objeví se recessivní vlastnost dědů na 25% jednotlivců, zbývajících 75% bude míti vlastnost dominantní. Jednotlivci recessivní mezi sebou křížení budou vydávati toliko potomstvo recessivní.

Jiní odborníci, mezi nimi Wasmann udává tři zákony Mendelovy:

První nazývá zákonem praevalence, nadvlády, t. j. při křížení dvou ras ku př. červených a bílých bobů v první generaci bude převládati jedna vlastnost rodičů, druhá ustupuje.

Druhý zákon nazývá pravidlem rozstupu (Spaltungsregel) t. j. při dalším chovu bastardů, že protivné vlastnosti rodičů se rozstupují znova a sice tak, že polovina zárodečných buněk bastarda má sklon pro jednu vlastnost jednoho rodiče, druhá pro vlastnost druhého rodiče.

Třetí zákon nazývá Wasmann pravidlem samostatnosti známek t. j., že jednotlivé vlastnosti, jimiž se rodiče prvního bastarda od sebe lišily, při dalším chovu bastardů se jeví jako vzájemně docela nezávislé.

Když při rasách zkřížených se objevují vlastnosti smíšenců dle tohoto pravidla, pak se o nich říká, že „mendlují".

Mnozí praví, že Mendel našel jen několik zákonů, kterých je více a že v nich jest skryto mnoho pokladů.

Zákony Mendlovy hlouběji v praxi prozkoumány mohou býti a na mnoze již jsou zlaté cesty pro hospodářství ať plodinové ať živočišné.

U mnohých živočichů i bylin zjištěny zákony křížení.

Z mnohých experimentů uvádím případ křížení japanské myši zvané tančící pro vlastnost, že celou hodinu točí se dokola a chytá ocas. Ta vlastnost přičítá se znetvoření polokruhových kanálků ušních, které mají též vliv na udržování rovnováhy zvířete. Tuto tanečnici zkřížili s obecnou myší. Potomci vzešlí z křížení byli normální, však v dalším pokolení objevila se opět myš tančící. Má tedy smíšenec vlastnosti recessivní. Úkolem pátrání nyní jest zjistiti, které vlastnosti jsou u jedinců recessivní a které dominující. Po zjištění těchto fakt lze pak pěstovati druhy určitých vlastností, což pro hospodářství může býti zlato-

dolem. Dle zákonů Mendlových bude možno hledati v přírodě skryté poklady.

Anglie v té otázce koná značná studia a bylo by si přáti, aby ve vlasti Mendlově tím horlivější pokusy a studia se dály. —

Vysoce zajímavý pokus učinil Lock se pšenicí rezivou. Vypráví o tom ve spise „Recent progress in the study of Variation, Heredity and Evolution" (vydaném v r. 1916 u Murray). Tento pšeničný rez, který se přičítá houbě Puccinia graminis, působí ročně na pšenici škody do mnoha milionů. Tomu odpomoci, jaké to požehnání!

Jsou jisté druhy pšenice, které rezu vždy vzdorují, ale nemají vlastností, které ji odporučují ku kultuře. Jiné druhy podléhají rezu skoro vždy, Lock a Biffen vzali dva druhy pšenice; jeden, který skoro vždy podléhal rezu, jiný, který vzdoroval. První zrna z křížení vzešlá byla takřka vesměs rezavá. Jen několik zrn dozrálo, která byla schopna kultury. V druhém pokolení pozorovalo se množství zase rezavých bylin, ale mezi nimi také byliny čerstvé a zelené, úplně prosté rezu. Při počítání zrn shledáno, že rezí nakažených bylo 1609, nenakažených bylo 523, jeví se poměr 1 ku 3, pšenice tedy mendluje a lze dosíci křížením zrna vzdorující rezu a mající i jiné žádoucí a dědičné vlastnosti. Když tato pozorování budou nad každou pochybnost zjištěna, jak se velice pravdě podobá, pak můžeme říci o cele Mendlově slova Kollárova: „Často nepatrná pastuchova chýška pro vlast více může učiniti, nežli tábor, z něhož válčil Žižka."

Celá tato kratičká staf má jen upozorniti na velkolepý nález zákonů Mendlových, na kterémž poli jest ještě mnohá palma v zásobě pro tiché trpělivé duše, které volnou chvíli a zálibu svou věnují hledání skrytých pokladů v boží přírodě. Známý Bertram C. A. Windle končí svou staf o Mendlovi: Zákony Mendlovy nám otevřely nová pravidla bádání a stanovily nové vztahy rodičův a potomstva. Agrikulturistům daly pokyn, jak mohou úspěšně pokračovati při svém hospodářství. Čeho se nám ještě nedostává, jest hojnost pečlivého pozorování, které může každý konati, kdo má sklenník, aneb aspoň zahrádku. S podivem je, že nebylo v tomto směru více vykonáno, aby více byly objasněny závažné problémy, které z temné cely mnichovy světu předložil augustinián brněnský.

Mnohá města pojmenovala ulice své dle Darwina, ježto neznala Mendla. I naše učebnice jej neznaly; v poslední době jest ovšem jináče a jméno mnichovo stalo se na vědeckém poli světové. Pater Diviš má svého bratra.

A. D. MDLIX.

FR. LEUBNER: Z knihy: „Můj kantor Život."

Můj mistře Brykcí z Cimburka,
už na půl čtvrta století
Váš na věži nám visí zvon —
a Vám ne k paměti?
Vám jména nikdo nevzpomene,
hlas Vašeho ač umění
náš provodí i trud a plesy
i den a noc i bouře děsy
v těch Vašich zvonů souznění.
Jen já čtu nápisy kol zvonů,
kde v pavučinách věže tonu,
i Vaše slavné jméno v nich.
Kým, dávný zvonaři, Vás divem
dob oněch jeví nad mlživem
mně obraznosti okamih?

Jak vidím Vás? Kožená
kol pevných boků zástěra;
páž, křepké tělo — do díla
vždy z jitra do šera.
I na vymytých dlaní rýhách
lpí stále černé práce sled:
ať u ohně, či v hlíně země
vždy kutíváte potajemně —
zní Vašimi pak zvony svět!
Zřím na ramenou hlavu hrdou,
jak zvonovinu pružnou tvrdou:
jen závan kdys — hned zvučí, zní,
a kladivo ji nerozbije,
ať sluje srdce! Bolí, nyje,
a pěje zas i v nepřízni.

Vy u svatého Jindřicha
prý obojího kůru člen
jste českého i latině,
hlas-zvon! A zvonař ctěn!
K Vám do koutka se, mistře, stavím!
Ač chvály Boží ze mšálu
též o prefacích pěji slavných,
sluch návodů jen neúnavných
mých kantorů dbá chorálu,
však jeho noty, černé hřeby,
v um nevtloukli mé tvrdé lebi:
kde zrak můj sláb, dík — dobrý sluch!
Leč písničky přec tajně skládám,
jen slovíčka, ač nápěv hádám,
vždyť chvala Bohu nejsem hluch!

Dnes, mistře Brykcí, vedle Vás
jak byl bych v krovech věže dlel,

kam šťastně zvon jsme vytáhli —
tkví hybně, pěkně zněl!
Zří s vysoka náš pohled potom,
kdy práce naše zdařena
že s bílé věže nad nížinou
i jasným dnem i chmurou stinnou
zní její hlas i ozvěna!
I do daleka pohlížíme,
kde v odpoledne teplu dříme
kmet zasněný, náš šedý Říp,
až, plebán vsi, Vás vedu k faře,
jež pod větve se choulí staře
ctných ořechů a mladých lip.

Jest pohostinnost dávná ctnost.
Tož, jako doma! Chléb a sůl
děl se mnou přítel nový dnes
i co dá chudý stůl!
Co nabízím Vám v korbelíku,
pan děkan z města nechválí
var tento z ječmene a chmele,
jmen potupných mu spílá směle,
však pije. Kdo rád zahálí?
Jsou domácí to půdy dary;
ni jimi nezhrdá mé fary
můj urozený kollátor,
nás navštivě v den pouti šumný.
Mu na poctu, můj mistře umný!
Campanae vivat donator!

On výhostný kdys dal mi list
a stařec plebán z Vlňovsi
mne do škol vedl s domluvou:
„Uč, uč se, nehov si!“
Tam Jeho Milost bílým grošem
mně vlídně plnil holou dlaň,
groš ku groši, až mnohá kopa —
já na hloupého nezrál snopa,
ač kdos i pleš mou nyní haň!
Dej Bůh, by jako Vaše zvony
hlas můj zněl na daleké hony,
když k dobru volám vesnic lid!
Klas ke klasu — a boží lány
k žním bohatým jsou požehnány,
až kam lnou nebes pod blankyt!

Ač jinam snad jsem mířil kdys,
dnes rodné lpím zas na hroudě,
ni vlastní krok, ni cizí kyn
už hořce nesoudě.
Co v životě dal Pán Bůh komu,
ni svatí už mu nevezmou!

Kdys v horách, lesích, doma nyní,
vždy všude vidím: podzim jíní
i sedmikrásy na mez mou
již jaro sází, tam i tady
let oblak vidím nad zahrady
mne k rájů nesou zápražím.
Však před svou vsí ty toulky tajím;
hlad many — černým chlebem zajím
a hořkým douškem zavlažím.

Vám, mistře hoste v myšlénkách,
teď druhou poctu připíjím.
Jak bližního, měj sebe rád;
tož sebe nemíjím!
V cech umění-li k Vám se rovnám
— zvon liji slov. A zvuč a pěj! —
Svět cechmistr mi na odpustky
to neklaď za blud marnivůstky,
kus mistrovský i učeň měj!
Kdo Vaše zvony tupí v zlobě,
kdo nadouvá se u hrdobě
mně v tabard mistra Titěry,
jim ochotně pých radost přejme!
Nám hlas náš vhod. Jak zvony pějme,
v nichž bijí srdce údery!

Zvon jest, jak jest, když chladne žár,
kde vřela kovů zlatá směs,
nic k podstatě mu nedodá
ni mistrů ples, ni děs,
zda zdařeno, kde kaz má dílo.
Snad tříbí, kde rys liter slep;
zdob věnce hladí po okraji.
Ať zvony hrají, bouří, lkají,
vše v nich jest, mimo srdce tep.
Zvon hotový jsem, z lůna země;
mnou proto druhdy vane temně
hlas hlíny hluchý, tlumí tluk;
bdím vysoko, v říš duchů blízko,
chtěl letět bych — kov — volám nízko —
v dřev trámech spoután — tupý zvuk — —

Co velkých pátků mlčím zas,
jak chudý na vsi boží hrob!
Noc, vichry hučí, bouře hřmí —
hruď němá do útrob.
Proč nehnou se mých nářků zvony?
Tma mračná nebe zaclání,
hrom duní v siných blesků plání —
kdes závistivě zvuků lkání
jak ptačí slýchám tikání.
Snů velkých pátek po Golgotě
my slavíme vsi o němotě,

jsme děti trpných českých lích,
z běd kloníce skráň důvěřivou
k tuch Bílé sobotě. Mlh nivou
již jaro tušíme, kde sníh.

Jen pojďte se mnou, hoste můj,
ven na mou tichou zahradu,
než bude černá hodinka,
a hleďte k západu.
Den zlativý tam hasne dlouho.
Říp, jak by vrůstal do země,
kmet královský, ač pevná hlava
tmy pevně hledí do modrava;
nach nad ní, boku po lemě.
Ať jakkoli se jeví ve dne,
když v obzoru mu zlato bledne,
mně velebný jest tento kraj!
Z té klidné roviny, vln mírných,
jak do hrudi bych nálad smírných
ssál silný dech, znal noci taj.

Jest jaro, jaro bělostné!
Kde strom a keř — květ, sníh a květ!
Jest jitro krašší večera,
Vám jitrem domů jet.
Vám nezávidět, mistře hoste?
Váš nový zvon tkví vysoko,
znít na dlouhé tu bude věky,
ba, teď už plný hlas a měkký
nám k srdci sahá hluboko!
Prach sázej se jmén nad písmenou,
že léty snad je zapomenou,
či frakturu čtou s nesnází:
Vy v květech jdete cestou domů,
Vás jasným jitrem Vašich zvonů
hlas jasný v dálku provází.

Alois Dostál:

Soupeři.

I.

Rušněji než jindy bylo na nádraží v B* před vánočními svátky, když očekáváni byli studenti a jiní hosté na venek. Před příjezdem pražského vlaku hemžily se tu kočáry i vozíky, košatiny i bryčky. Mrzlo na sucho, sněhu byl pouze poprášek, marně posud čekaly saně a korby pod kolnami. Vozkové popojížděli, volali na sebe, bavili se.

I na perroně bylo hlučno. Přecházeli tu lidé s rukavicemi a lucernami, z čekáren vybíhali při každém zapísknutí, boje podnikali se zřízencem, jenž marně se snažil udržeti obvyklý pořádek.

Projelo několik nákladních vlaků, mihnul se poloprázdný vídeňský rychlík, přejela draisina s dělnictvem, které opravovalo trať, ale to posud nebyl vlak, jenž z Prahy vyjíždí v prvních hodinách odpoledních a dle jízdního řádu už měl stanouti na lesklých kolejích. Nedočkavci se tázali, ale zřízenec v modrém šatě jenom pohodil rukou: „Zpozdění! Vždyť je to před svátky. Posud není zde signál."

Elektrický zvonek cinkal stále, ob chvíli vyběhl úředník s cigaretou v ústech, dělníci vykládali z vozu bedny, na něž netrpělivě čekali obchodníci, aby včas mohli ještě uspokojiti četné zákazníky.

Mezi čekajícími byl též muž ne ještě padesátník, prostřední postavy, slabý, sedřený, v šatě ne právě vzdorujícím tužšímu mrazu. Oholená tvář jeho jevila starost, upřímnost. Na hlavě seděla čepice, která se mohla i stáhnouti. Proti zimě bránil se červeným vlněným šálem a vysokými botami, v nichž jistě bylo několik onuček. Z rukávů mu vykukovaly nové zelené nátepničky. Vyšel z čekárny, kde bylo více kouře než tepla, z hluboka vydechnul a už zůstal v čistém, přímo průhledném vzduchu. Jednak přecházel, jednak stanul u železného zábradlí a pozoroval tu panující život, jenž se různil od toho, který vedl ve své domácnosti v dědině tři hodiny odtud vzdálené.

Také se šel podívat na prostranství před nádražní budovou, kde měl povoz. Hned poznal zeleně natřenou bryčku, do níž starší kobyla byla zapřažena. Zaslechl, jak synek jeho břitce odpovídá kočím na peprné poznámky. Tito se z dlouhé chvíle bavili svým způsobem.

„A jaké panstvo povezeš ty do těch vašich zlámanin? Hned bys měl doktora přibrati, neboť někde svrhnete a údy polámete."

„Jenom abychom lépe nedojeli než ty s tou kopuletou archou. Ta se rozsype při prvém nárazu na patník."

„Myslíš ty holobrádku, že jezdíme po pastvinách?"

„A kdo polámal mladé švestky u škarpy při jízdě ze svatebního veselí, kdo?"

„To je něco jiného, při svatbě má našinec něco v hlavě a pak slabou ruku. Ale dnes — Hyje!"

„Dnes jako jindy. Dobrý kočí nejezdí po příkopech."

Vozkové by se ještě dále škádlili, snad i bičů by pro pádnost užili, ale ozvaly se tři rány na zvonek a v dáli supěl vlak. Teď chvatně podjížděli k východu, chtíce býti na prvém místě. Sjeli se v klubko, že se až vozy dotýkaly, ať kočár nebo bryčka. Junák, jenž se tak obratně bránil úštěpkům, byl vystrčen stranou, raději ustoupil. Však sem doběhnou ti, pro které dojel.

Vlak už byl na nádraží, přivlekl se jako dlouhý had, zasvítil očima a vypustil hustou páru, která nádraží zahalila. Hned otevíraly se vozy a cestující vyskakovali.

Dnes to byli větším dílem mladí lidé s nevalnými zavazadly, ale s tím hlučnějším vystupováním a smíchem. Studenti přijížděli na vánoční prázdniny. Do Nového roku jsou volní jako ptáci. A hned bylo vítání, objímání, rukou potřásání, až

kondukter do té vřavy křiknul — hotovo, a vlak supal dále, teď hodně vyprázdněný a lehčí.

Studenti se hrnuli k východu, kde bylo nakupeno bryček a kočárů. Kočové se ohlašovali, kam jedou, kdo má k nim v té vřavě přisednouti. Ti, kteří disponovali povozy, přibírali ty chudší druhy, jimž by bylo stejným směrem konati cestu pěšky. Rádi přijímali pozvání, třeba se cesty k domovu nelekali. Povoz za povozem odjížděl, některý se ještě zastavil v nejbližším hostinci, aby se studenti na cestu posilnili. V Praze buď z radosti, že jedou domů, nebo z nedostatku peněz mnoho nejedli, také na žízeň si stěžovali, a tak výprava daleko nedojela.

Ještě menší hlouček studentů byl na nádraží. Měl je kolem sebe onen muž s šálou na krku a nové ještě volal.

„Tryskem nepojedeme, ale jenom když se kousek cesty svezeme," připomínal, kývaje na synka, aby přijel ke schodům.

Ještě bryčka nestála, když do ní studenti naskákali. Marně se neučili tělocviku. A jenom se smáli. Na lávku usedli hned tři nejstarší, ostatní se všelijak rozložili v předu i v zadu.

„Jsou tam deky, kabáty, navlékněte se do toho, byste cestou nenakřehli," napomínal majitel povozu, pamatuje předem na skrovný oděv studentský.

„My máme teplou krev," odpovídali junáci, ale přece shýbali se pro teplejší šat. Na posledního zbyl pouze pytel, otočil si jej kolem krku a jenom se smál.

Hospodář vyskočil ke kočímu a přehlédnuv náklad, pobídl koně. Ale biče neužil. V prosincovém podmračeném dni záhy se tmělo. Znalci přírody hádali, že budou přece svátky pod sněhem. V obchodech už svítili. I tu a tam okno bylo osvětleno, V ulicích, kudy jeli, bylo málo živo, jenom kupující přebíhali, aby snesli, čeho třeba k oslavě vánoc. Na náměstí byl malý lesík ze stromků na dřevěných podstavcích, prodavač foukaje si do rukou, mrzutě přecházel kolem. Před výklady řezníků v neckách šplouchali kapři. Vedle čekaly žluté váhy. Chlapci přetlapujíce z nohy na nohu, dívali se na ryby.

A už vozík zatáčel na konci města do polí, do otevřené krajiny. Hned to všichni ucítili a schoulili se. Vál zde ostřejší vítr od panských lesů. Kobyla také ustala v trysku a bič kočího vzduchem nezasvištěl. Jelo se krokem mezi holými stromy, vedle telegrafních tyčí, při hlubokých příkopech.

„Jeník Pazukův z Modřin," řekl výrostek, ukazuje na chodce, jenž statně vykračoval po okresní silnici. Ohlédnuv se, uhýbal vozíku.

„Ou!" zvolal rolník Panýrek a nahýbaje se, zval pěšáka: „Pane studente, nechcete si přisednouti? Lépe prý špatně jeti než dobře jíti při tom větru."

Oslovený nazvedl klobouk, přehlédl naplněný vozík a odpověděl: „Už tam není místa pro mne."

„Svorných lidí mnoho se srovná na malém prostoru. Jenom vyskočte. Též kus přikrývky ve voze bude."

Student se tedy nedal dvakráte pobízeti, ale potkal se pokus jeho vyskočiti s odporem těch, kteří se už všelijak uvelebili. Ovšem jenom druha škádlili.

„Ten af jde pěšky — takový dobrý chodec a nemá domů daleko — jenom tak asi půl třetí hodiny cesty.“

Ale Pazuka už už byl na vozíku a nedal se odstrčiti, přichoulil se k otepi hrachoviny, která byla na spodku, aby v ní nezáblo a případně aby sloužila za sedadlo. Nebyl na vymlácené hrachovině sám, ještě dva junáci se k ní tlačili. A nebylo smutno na vozíku, mladí lidé vedli si hlučně, obveselovali se, zněl smích, bylo cítiti též vůni cigaret. Hospodář ob chvíli natáčel se do zadu, aby lépe slyšel a vmísil se do rozmluvy. Byl přísný, ale rovněž se rád poveselil. Měl tu šestnáctiletého synka Stanislava, jemuž vlastně přijel naproti. Ale vždy sebral kde koho, mladší i starší a předem podrobil vůz prohlídce, zdaž všechno snese.

„A přijdete-li k nám všichni o Štěpánu na koledu?“ pojednou se otázal veselé omladiny.

„Budeme-li vítáni, přijdeme. Však máte, komu bychom našlehali,“ odpovídal nejstarší student, jenž právě dohořívající cigaretu odhodil do příkopu.

„A dostaneme-li pěkné koledy?“ připojoval se Pazuka, jenž posledně na vůz se dostal.

„Bez starosti!“ pohodil hlavou Panýrek. „Naše staré panenské štěpy se letos vyznamenaly a také jsme naklátili několik košíků ořechů na dvoře. Ovoce sice v zimě se hojně ztrácí ze sklepa, ale přece tam něco zbude pro koledníky.“

„To asi myší havěť jablka a sladké ořechy odvléká,“ mínil kdosi za všeobecného smíchu. Také kočí, Panýrkův nejstarší syn Ondřej, se významně zasmál.

„Tak tomu asi bude,“ přisvědčoval hospodář; „jenom že na takové škůdce lepší jest kovaný zámek než sklapající past s masným vnadidlem.“

Chvíli zase bylo ticho, studenti myslili na milý domov, který několik neděl neviděli. Co rok opouštěli rodný krov, ale opět se k němu vraceli rádi ve středu drahých i několik dnů pobyli, nedbajíce daleké cesty z nádraží, nepohod a obtíží. V letě Panýrek ani pro vlastního syna nepřijížděl a všichni putovali touto tvrdou silnicí per pedes apostolorum, posilňovali se v hospůdce, schovávali se před deštěm na pokraji lesa a tu a tam i švestkám u polí odlehčili.

Vozík kolébal se do vrchu, teď Panýrek i kočí brali se vedle, aby kobyle ulehčili a sami se zahřáli. V tom v zadu hrčel lehký kočár s párem statných koní, kteří i do kopce jeli poklusem. Příležitost se přibližovala, nikdo jí nepozoroval.

„Hola, uhněte!“ zahouknul hlas pronikavě.

Ondřej se hned chopil opratí a kobylu odvedl stranou.

„Kabáčovo panstvo!“ poznamenal s úšklebkem.

Panýrek neodpovídal, za to ve vozíku kočárek vzbudil zájem. Vždyť na něm seděl také student a to syn rolníka Kabáče z Malenic. Seděl pod napjatou koženou střechou ve společnosti lesníkova syna. Protější potažené sedadlo bylo prázdné. Ani u kočího nikdo neseděl.

„Proč nás předjíždíte?“ volal oktaván Filipek, jenž stál opřen o košatinu. „Nač máme uhýbati?“

„Poněvadž jedete jako s nákladem z cihelny," zněla odpověď z kočáru.

„Měli jste nás polovinu vzíti k sobě, ale jste skoupí na svezení, na kus místa.".

„My milujeme pohodlí," odseknul Kabáčův Hynek.

„Tak zdraví, povídali a dejte pozor na kola, aby se vám v polovině cesty nerozsypala," narážel student na příhodu, která se tomuto kočárku stala o prázdninách.

„Po půl noci vás čekáme v Malenicích," ještě nadhodil Hynek a povozy už se od sebe vzdalovaly.

„Že mu není líto koní," jenom poznamenal Panýrek. „Myslí si, že z cizího krev neteče."

Zatím se ocitli na vrchu a Ondřej zastavil, aby mohli usednouti. Teď s kopce půjde to snadno, tady vůz sám poběží a kobyla musí jej v letu zdržovati. Za hodinu uvidí osvětlená okna rodné dědiny.

Studenti tím více nabývali humoru, čím blíže přijížděli ke svým domovům. Dva už se loučili a dříve než vůz zastavil, hledali po kapsách nějaký desetník.

„Páni studenti, bez urážky — ale můj syn od vás ničeho nevezme ani nesmí. To by bylo pěkné, za trochu svezení hned platiti! Ani pomyšlení! Jenom pěkně jděte k domovu a pozdravujte rodiče. Po svátcích vás zase povezeme."

Junáci tedy děkovali a ještě daleko na polní cestě houkali, až v nedaleké dědině utonuli v náručí svých milých rodičů a sourozenců.

Nejdále jeli Panýrkovi do Malenic a Pazuka do Modřin. Tato obec ležela při silnici a Jan nutil své dobrodince, aby se zastavili a chvíli si odpočinuli.

„Až podruhé," odpovídal Panýrek za syny, „dnes nás čekají s večeří a hněvali by se, kdybychom nepřijeli v čas. Beztoho se vlak opozdil."

Hospodář dal kočímu znamení, aby zastavil u kapličky na návsi. Tu hned se hlásil muž ve velikém kabátě s lucernou v ruce a beranicí na hlavě. „Však se chystám Jeníkovi naproti. Ušetřili jste mne. Až se zmohu na valacha, také to vašemu chlapci oplatím."

„Rádo se stalo," přikyvoval Panýrek, podávaje s vozu Pazukovi ruku. „Však místa neubylo. Potěšte se se synem o prázdninách a buďte tu s Bohem."

Pazuka opětoval pozvání synovo k odpočinku, ale byl také odmítnut. Za malou chvíli hrčel vozík dále, jsa doprovázen psím štěkotem. Všichni se těšili na domov i s kobylou, která toužila po teplé stáji a obroku k večeři.

Už se hodně sešeřilo a nebýti sněhového poprášku, hustá tma by zalila celý kraj. Ale záhy přece rozeznávali obrysy stavení i zahrad, lesíku na mírném chlumu i nově pozlacené tělo Ukřižovaného na kraji dědiny. I student Stanislav vybavil se z přikrývek pytlů, a povstal a hleděl ku předu na domov dosti vysoko položený v pahorkatině, jež se tu vlnila v pravo i v levo s dědinami nevalného rozsahu, polem i lesinami na úbočích.

Nikdo nemluvil, jenom otec už dříve upozornil syna na klády, jež soused shodil při cestě a posud neurovnal. Malenice nebyly jinak osvětleny, než jak pronikalo světlo ze světnic menšími okny, a ta byla ještě zastíněna. U hospody stál dřevěný kůl s lucernou, ale ta byla rozžíhána pouze o schůzích obecního výboru, hospodářských přednáškách a tanečních zábavách. Aby přece nestalo se neštěstí, Panýrek sám chopil se otěží a pomalu pouštěl koníka, aby se uhnul kládám, povystrčeným vozům i před kovárnou nahromaděnému polnímu nářadí, jež měl kovář dovednou rukou uvésti do pořádku.

Za chvíli už vjížděli vraty na dvůr a v okně ocitla se petrolejová lampa, jejíž zář osvětlila kolnu, chlév i pumpu s vyřezaným kohoutem a rozlévala se dále do sadu, kde se choulila sušárna. Ve stavení hned nastal ruch, dvéře se otevíraly, nejdříve vyskočil a lísal se chundelatý pes, za ním vyběhlo několik postav, z nichž každá nabízela své služby. Stanislav ani nevěděl, komu podával ruku, koho tisknul a líbal. Byli to všichni jeho drazí, kteří ho vítali co nejsrdečněji, kteří celý den už toužebně čekali, až student doplní rodinu k nejradostnějším svátkům.

Nejdříve odskočila matka k velikým rozpáleným kamnům, nejdéle se bratra držela malá sestřička Anežka, která dříve neodstoupila, dokud nedostala něco sladkého v papírovém sáčku, ovšem s připomenutím, že to jest i pro ty druhé.

Stanislav přecházel sozsáhlou ze dřeva roubenou světnicí, zkoušel nad hlavou svou, jak vysoko leží na stropě povaly hlínou slepené a obílené, díval se na pec, na níž si tolik nahrál a tak důkladně se vyhřál, vrátil-li se promo lý z pole nebo promrzlý od klouzaček. Matné světlo, jehož teď nejvíce potřebovala hospodyně u plotny, osvětlovalo jednoduchý nábytek, dlouhé lavice u stěn, dva stoly se skříženými nohami, velikou skříň, na níž nyní vystaven byl papírový Betlém, obrazy svatých za malovanou lištou, dvě postele vysoko vystlané peřinami. Všechno povědomé, všechno jako před několika měsíci i léty. Jenom přibyl nový šicí stroj pestře nabarvený. Stál u okna a byl obložen látkami.

Stanislav tu novotu zpozoroval, před strojem stanul a zeptal se: „A hleďme, Anička se učí na stroji!“

„Už musila. Je toho šití pro domácnost, stálo to mnoho peněz. Snadno do toho přišla,“ pochvalovala a vysvětlovala matka, dokončujíc dnes hojnější a vzácnější večeři.

„Také mně našije košil,“ předvídal student, prohlížeje stroj. Té a oné jeho součástky se dotknul a lesklý kov pohladil.

„Mileráda,“ ozvala se ve dveřích patnáctiletá dívčina vytáhlé postavy, plavých vlasů a souměrných rysů v tváři. Přišla se zeptat matky, co má namíchati do pití kravám, a zaslechla přání bratrovo.

„Snad bych se také naučil,“ mínil Stanislav a kladl pravou nohu na stroj, aby jej spustil.

„Ať nezlámeš jehlu jako Ondřej! Také si tak zahrál,“ varovala dívka. „V Malenicích nejsou ke koupi.“

Stanislav nechtěl následovati bratra, proto rychle nohu odsunul. Však už matka volala k večeři a lampu nesl na stůl kučeravý hoch, posud školák, obecně zvaný vyjevený nebo rozpustilý Honzík. Posud si ho nikdo nevšímal, ač se už k bratrovi přitřel. Měl ještě práci venku, už se pohádal s Anežkou o bonbony a šibalsky se usmíval, hledě na Stanislava u stroje. Jenom kdyby si zatočil, sám nesměl, honili ho od stroje, tento před ním zavírali. Teď postaviv lampu s očuzeným cylindrem, první se posadil ke stolu. Nadhodil rameno s jedinou kšandou a toužebně hleděl, kdy už matka donese i jeho zamilované jídlo: pečené nudle s rozsekaným uzeným masem.

„Abys ty nebyl první," kárala matka Honzíka.

„První u jídla, poslední při práci," nadhodil Ondřej, jenž už opatřil kobylu ve stáji a vešel do světnice.

„Mně se zdá," usmíval se Stanislav, „že náš Honzík posud jest terčem šípů, ale jistě je umí řádně od sebe odmítati." —

„Teď usedněte a jezte," zvala hospodyně.

Každý zaujal místo, které kdy měl u stolu, přišourala se i služka a po krátké modlitbě chutě se všichni dali do jídla. Jenom zřídka uklouzlo tu a tam slůvko, byl by propuknul i smích nad tím, jak se Honzík tužil, ale toho přísný hospodář u stolu netrpěl.

II.

Velkoobchodník s chmelem Max Štibic zakoupil menší panství, aby měl kam jezditi na léto z velkoměsta a mohl říci, že jede na svůj velkostatek. A jak vydělával na chmelu, tak rozšiřoval hranice nepatrného panství. Měl v tom ohledu zvláštní methodu. Jeho správce skupoval každou chalupu s polem, každý selský statek, kus lesa, obecní pastvinu a všechno připojoval k pozemkům panským. Zaplatil dobře, ale přece připravil lidi ty o jejich domoviny. Musili se z Domanína vystěhovati. Starší stavení byla hned rozbourána, v novějších usazena panská čeleď. Mnohý si vymínil i dříví z krovů a stodoly, aby stavěl v některé obci sousední.

Domanín vylidňován, v okolí byla sháňka po půdě i chalupách. Kdo dobrovolně nechtěl ustoupiti, bylo proti němu užito i donucovacích prostředků, Štibic mu nic neprodal, o každou stezku se soudil s nepoddajnými sousedy, v panském mlýně se mu nesmělo semlíti. Jiní ho však i napalovali, dali totiž o sobě rozhlásiti, že jsou panskému majetku nebezpečni, že činí časté výpravy do polí noční dobou, loví v rybníce, z lesů donášejí drva — potom Štibic zaplatil domnělým škůdcům, mnoho-li žádali, jenom aby se jich rychle zbavil.

Také chalupnický chalupník Josef Panýrek prodal po dlouhém rozmýšlení a mnohých úradách. Už by tu osamotněl na průhoně s třiceti korci pole. Též na pravo i na levo stavení zmizela a stál tu sám v starém domku, jenž se až příliš skláněl pod tíží let. Panýrek věděl, že musí za krátko stavěti, že už podpory nestačí, i stodola se rozpadávala a na dobytek div strpy

nepadly. Pole měl obstojné, ale to se přímo ztrácelo v panských pozemcích. Se sousedem užíval společně vjezdu, ale ten nyní Štibic ohradil, vyzkoumav, že celý patří k místu, jež zakoupil. Na zimu bylo mu zdaleka kupovati dříví, neboť na panské pasece dílec pařezů k vykopání mu odepřen. Hromadily se obtíže, hrozily soudy a Panýrek byl člověk mírumilovný. Mnozí už ustoupili, jiní vyjednávali se správcem.

S těžkým srdcem se tedy odhodlával následovati jiné a vyprodati se. Přímo ho to bodalo, nitro mu drásalo, když se podíval na rodný krov, když obcházel pole, na nichž předkové jeho hospodařili. Živobytí tu bylo, ale perné, jednoduché.

Panýrek pozoroval, že mu roste rodina, kterou chalupa neuživí, bude-li chtít členy její dáti na vzdělání a přiměřené jim získati zaměstnání. Ondřej už se chápal radla a rád by hospodařil na větším hospodářství, Stanislav prvý rok studoval na gymnasiu s výborným prospěchem. Panýrek neměl dluhů, ale také se zde nedalo nic našetřiti do budoucna, pro dcery, na léta vlastního stáří.

A správce velkostatku našeptával, že by pán jeho slušně zaplatil za třicet korců polí vklíněných do panských pozemků. Budovy ovšem padnou i stromoví bude vykáceno, neboť by zde sad mnoho trpěl a na jiné straně panství mělo rozsáhlé zahrady v celosti. Proto se nemohl Panýrek rozhodnouti, líto mu bylo polí, jež splynou v lánech jako kapka v moři, želel i těch červotočivých stěn, mechem porostlých střech, ale zvláště litoval zahrady, kde mnohé stromy sázel jeho děd a otec, kde sám co rok štípek nebo hrušeň zakopal do kypré půdy. Mladé stromy mohl přesaditi i keř jasmínu i ten šeřík, který kvetl pod okny, k tomu správce předem svoloval,

Dlouho vzdoroval též soused Kabač, jenž zde měl pěkný statek a byl radním, ale posléze povolil, když mu byla značná částka nabídnuta. Ten byl oporou chudších občanů, kteří u něho pracovali, nyní však musili k panskému dvoru.

Panýrek slyšel, že se Kabač slušně uchytil v obci Malenicích, odkud sousedé tíhli k větším městům, kde špatně se hospodařilo a proto musili majitelé přímo utíkati ze svých usedlostí. Ústup Kabačův působil na Panýrka, že přes svoji příchylnost ku zděděné půdě, přes lásku k rodišti počal uvažovati o vystěhování se z Domanína.

A právě mu přišel správce do cesty, jakoby tušil jeho náklonnost a obrat.

„Co vy, Panýrku, nepůjdete za radním? Prý dobře koupil a libuje si.“

„A proč já? Vždyť mne odtud nic nevypuzuje,“ bránil se soused přímo horečně.

„Ovšem, ale sedíte nám jako v týle. Oráčům se špatně jezdí, musí-li se v lánech vašemu proužku pole vyhýbati. Už tím roztrhali meze, zahrnuli příkopy. Prodáte-li, můžete si též něco pěkného v Malenicích koupiti. Co rok tam živnost na prodej. Přijďte do kanceláře a smluvíme se.“

Panýrek posud nedal se zlákati sladkým úsměvem a vybídkou správcovou. Promluví s manželkou, která jest všeho poloviční podílnicí, ještě se rozpakoval, otálel.

Doma uvítán byl slzami ženinými. Drůbež vběhla na panské, housata zaskočila na sousední mez a bylo zle. Už tady nebyl pánem soused, jenž při takových škodách správně usúzoval. Dnes ty mně a zítra já tobě — poroučel šafář, trestal a pokutoval bez milosrdenství. Panýrkové schromil hroudou slepici a zabil motyčkou house. A ještě vyhrožoval, že příště dá značnou pokutu. Panský čeledín směle ořezal větve, které přesahovaly na sousední půdu, pojezdný zakazoval cestu.

Panýrek tušil, co to znamená a proč se tak děje. Má býti donucen, aby přece šel do kanceláře a vyjednával. Věděl, že kdyby se bránil, soudil, v mnohém vyhraje, než soudy nebyly mu milé, nikdy jich nepěstoval. Po kterémsi výstupu s čeledíny rovně šel do zámečku. I ten se měnil, byl rozšiřován, opravován. Jen správce ještě úřadoval v klenuté kanceláři, kde mnohá koupě byla provedena, kde se sousedům řinul pot a ruka třásla, když brali peníze za prodané usedlosti. Před časem tu stávali robotníci před všemohoucím vrchním a rychtářové tady vyslechly přísné rozkazy.

Správce jakoby pranic nevěděl o výstupech, laskavě vítal Panýrka, stolici mu přistrčil a hned se ptal na cenu. Výměru znal do podrobna. Chtěl kouti železo, dokud bylo žhavé.

Panýrek žádal za míru tolik, co dostal Kabáč a za stavení právě tolik jako radní.

„Ale, sousede, uvažte, že Kabáčovo pole jest úrodnější, jeho stavení zánovní," namítal správce vážně.

„Pole jako pole, v jednom leží pořadí, a budovy shodíte stejně. Za staré dřevo netržíte mnoho zde ani onde," usuzoval Panýrek.

„Mnoho žádáte, mnoho," potřásal hlavou správce, jenž nebyl pranic překvapen. Ještě větší požadavky mu byly kladeny, s mnohými obtížemi musil pracovati.

„Přednesu to panu baronovi a pak uvidíme."

Max Štibic baronem a šlechticem vůbec nebyl, ale v Domaníně se mu tak říkalo obecně. „Čím posud není," napovídal správce, „může záhy býti".

Odpověď od velkoobchodníka byla zde obratem pošty a ve všem Panýrkovi vyhověno. Zavolán do kanceláře a za krátko koupě právně provedena.

Kdyby všechno nešlo tak rychle, snad by se byl Panýrek ještě rozmyslil. Taková tíseň naň usedala. Nevymínil si dříví, nechtěl přesazovati mladé stromy, přímo se bál něčeho se rušivě dotknouti. Měl dovoleno ještě čtvrt roku zde bydleti, ale pospíchal z rodného stavení. Už aby byl hodně daleko. Vzpomněl na Malenice, byly odtud tři hodiny vzdáleny, ptal se, není-li tu něco ke koupi a uslyšev příznivou odpověď, vyjel si v neděli na obhlídku. Ondřeje vzal s sebou na vozík. Podrží koně. Mohl se obrátiti na bývalého souseda, ale s Kabáčem ne-

žil nikdy ve valném přátelství. Nepřízeň obou měla hluboké kořeny. Do hostince namířil a tam vyzvídal.

„Právě jste přijel, Kouba by rád prodal. Topí se v dluzích a nabízí se mu povoznictví v městě. Jenom koně a vozy by si vzal z hospodářství," oznamoval usměvavý hostinský.

„Co je to; chalupa nebo statek?"

„Menší statek o sedmdesáti korcích."

Panýrek se zarazil.

„Ale netřeba všechno platiti," sděloval hostinský důvěrně.

„Něco na statku má banka, něco Štein z Vyzova, po trošce živnostníci, mezi nimiž jsem i já. Banka nebude vypovídati, ty ostatní upokojíte většími splátkami, já vám počkám všechno dožní. Tak jsem to dělal i Koubovi. Zapravil to kusem dobytka a obilím."

Panýrek už se díval oknem na označený statek. Nebyl tak starý jako jeho v Domaníně, ale také potřeboval oprav.

„A ten vedle výstavný?" ukazoval Panýrek hostinskému.

„Ten nedávno koupil jakýsi Kabáč. Je to statek větší, ale myslím, že majitel též všeho nevyplatil na dřevo."

„Tak bychom byli sousedy," pomyslil si Panýrek a stále ještě hleděl na obě budovy, od sebe oddělené zahradou. Kabáčův statek byl výstavný jako dvorec, jednopatrový, všechno od kamene, s taškovými střechami, v čele měl tři široká okna, klenutá vrata, vysokou sýpku hned vedle vysoké stodoly.

„Ta stavba byla pro majitele prvou ranou," poznamenal hostinský, stoje za Panýrkem a stopuje každý jeho pohled.

„K takové výstavnosti aby bylo několik set měr polí," potvrzoval Panýrek. „Mnoho zbytečného."

„A my všichni Václavovi radili, aby tak nestavěl, že se zadluží, aby tolik nevyváděl, nedal si říci. Na truc vyvýšil ještě stavení o nějaký metr."

„V kterou stranu jsou pozemky Koubovy?" ptal se Panýrek, utkvěv pohledem na budově sousední, z pola dřevěné, z pola doškami kryté se dvěma menšími okny, hledícími na náves.

„Něco je u křížku, něco na hůrce, kousek v pařezině, louka ve výmolu. Přihlaste se a Kouba vás provede. Touží po prodeji z volné ruky."

Panýrek už se chystal odejíti. Ani pivo ještě nevypil, ani nepojedl, co si poručil. Ale měl zastance. Ondřej sedě u stolu, olupoval vuřty, přikusoval chleba a pil. Koně měl uvázaného pod kolnou.

„Počkej, až se vrátím," řekl otec, dodav s úsměvem. „Hladu nemáš a už mu nenalévejte," nakazoval hostinskému, znaje způsob v hostincích, že hodně přáli kočím na útraty jejich pánů, aby byla nějaká útrata.

Za krátko procházeli dva muži kolem Malenic pozemky na rovinách i stráních, u potoka i v úbočinách, vedle cest i za obciznou, první nejraději by rychle prohlídku odbýval, rukama rozhazoval, na půl úst vysvětloval, ale druhý se často zastavoval, k zemi skláněl, hůl zabodával a hrabal.

„Hlíny tu mnoho není, pro pšenici tahle půda nebude," rozvažoval.

„Zde dobře uroste oves, pšenici jsme měli u křížku jako břeh. Ta nějak sypala," vysvětloval majitel.

„I tam se podíváme," kynul Panýrek vážně hlavou.

Brali se hlubokou cestou, obrostlou křovím, kamenitou a plnou výmolů.

„Tudy nejezdíme," vysvětloval Kouba, „tato vozovka jest opuštěna od té doby, kdy postavena byla okresní silnice. Tak jsme na místě. Ta přední tabule náleží k mému statku. —

Panýrek znalecky přehlédl pole, u něhož stál železný kříž na kamenném podstavci. Rolník smeknuv měkký klobouk, utřel orosené čelo a znalecky prohlížel nejlepší kus pole, kolem něhož se vinula švestková alej. Přisvědčil, zde že by se dařila pšenice.

„A co ta stezka?" ukázal rukou.

Napříč polem vedla utlapaná stezička. Nic nepomohlo na obou stranách zaražené trní a vykopané příkopy. Lidé si tudy namířili od vesnice k okresní silnici. Teď to neškodilo, pole bylo strništěm, na němž se popásala housata.

„Darebáci nedají si říci a skracují si cestu," huboval vlastník, narovnávaje křoviny.

„Pro podobné stezky polem bývají soudy," nadhodil Panýrek, jenž měl už zkušenosti.

„Ale kde! S býkovcem si počíhati, a prvního, jenž tudy půjde po setém, spráskati. Potom bude pokoj."

Kouba se otočil, zatím co kupující počítal stromy. Ty se mu líbily, dvě kopy jich bylo.

„Máme se ještě podívati na louku? Je dobrá, dává šest forek sena. Oddíl ten jmenujeme výmol. Kolem teče potok. Olšina při louce náleží ke statku."

Kouba se domníval, že toto vysvětlení stačí, ale Panýrek chtěl viděti i louku, třeba nyní na podzim jest pouze pastvištěm po sklizených otavách. Sestupovaly tedy kolem malého remízku, u něhož Kouba na chvíli stanul.

„Jste střelcem?" tázal se.

„Té vášně neznám, té zábavy nepěstuji," odvětil Panýrek.

„Škoda, zde bývá často něco na mušku."

Nedopověděl soused a už z porostliny uháněl vyplašený zajíc, vzbouřiv spolu hejno koroptví, které se rozletěly polem. Koubou to trhlo, Panýrek zůstal chladným.

„Kdyby byla puška po ruce!" zatoužil střelec.

Panýrek hleděl dolů na luka, jimiž v zátočinách se vinul potok mezi olšovím. Na lukách bylo několik stád pasoucího se dobytka, jehož strážcové se kupili kolem ohýnku pod břehem. Hlučeli, hádajíce se o podíly pečených zemčat. O dobytek se valně nestarali.

„Ta prostřední jest moje," ukazoval Kouba, „od té babiky až k vrbě."

„A neškodí jí voda o přívalech?“

„Zřídka se vyleje ze břehů. Na horním konci pan otec ji shromažďuje do rybníka, aby měl čím mlíti o sušších dnech.“

Následovala prohlídka hospodářských budov, inventáře, Panýrek ještě mnoho dal otázek majiteli, na to a ono důkladně se vyptával, mnoho ještě věděti žádal.

Než i Kouba předvídal, že nebude ještě kup urokován, že dojede ještě žena kupujícího, že přijde znalec a odhadce v osobě některého strýce, že se bude smlouvati a přidávati, obě strany dají na pivo, jehož užijí mnozí jiní, kteří se rádi při takových příležitostech přiživí.

Všechno to bylo nutno prodělati, aby strany věděly, že se neošidily, že se držely, pokud bylo možno.

Dříve však než se jelo do Vyzova k notáři, před podáním ruky a plácnutím, jako předběžnou staročeskou formalitou, tázal se Panýrek, kde má pozemky jeho soused z Domanína a nyní soused v Malenicích. Byly mu ukázany tři značné kusy, z nichž dva sousedily s nejlepším polem Koubovy usedlosti. Panýrek hned poznal, že Kabáč jest ve značné výhodě co do úrodnosti půdy. Zarazilo ho, ale hned pomyslil, o mnoho-li Kabáč více platil, že už v Domanínĕ rolníkem byl, kdežto Panýrek pouze větším chalupníkem.

„Bude se nade mne vyvyšovati,“ řekl, „ale co na tom. Naše styky ani zde se nezlepší. Jak jsme posud žili, budeme i nadále.“

Panýrek sousedům dal poctu v hostinci pouze chalupnickou, počítal při prodeji sklenice a pojednou zaplatil, když se nejlépe rozpili. Podobně i v Malenicích při koupi, ač zde získal vlastně statek a stal se rolníkem. Opatrně jednal a chtěl hodně poplatiti dluhů penězi, jež dostal ve Štibicově kanceláři v čistě nových bankovkách. Nosil je ve spodní kapse vesty a jel s nimi do Vyzova, kde se mělo státi knihovní převedení nemovitosti a částečné zaplacení. Banka nenaléhala, také jiní věřitelé by byli ochotně otevřeli úvěr, mezi nimi na prvém místě Štein, jenž nového majitele schválně vyhledal, ale Panýrek hned platil za Koubu a hleděl se vyrovnati především s pijavicemi, které dřívějšího držitele vysávaly a ničily. Poněvadž všechno převzal i s úrodou, mnoho si mohl odvézti z Domanína, nenechal si ani koruny z tržené částky za chalupu a ve Vyzově při sepisování kontraktu obědval svůj chléb, který si přinesl v hluboké kapse, pranic se nad tím nepozastavuje, že Kouba s rodinou hodoval v předním hostinci, kde se vedle obyčejného piva čepovalo též plzeňské. Tento byl spokojen, že mu zbylo několik stovek, hned si najal byt i stáj a vpravoval se do povoznictví, jež nyní chtěl provozovati. Nabízel se, že Panýrka doveze domů, ale rolník se jenom usmál. Tu cestu snadno vykoná pěšky.

„Vždyť se mně značně ulehčilo,“ narážel, poukazuje na výplaty peněz, jimiž dříve napěchovaná tobolka splaskla. „Takovým pánem nejsem, abych se dal voziti.“

A skutečně vracel se ještě za dne do Malenic, kde už usadil starší služku Verunku, aby hlídala a zbylý dobytek obstarávala. Náležela jako k rodině a hospodářův majetek za svůj považovala. Však hned svedla vádu s výrostky, kteří volně chtěli hospodařiti na zahradě chtíce toho mezivládí užíti k výpadům na ovoce. Snad by se i dále podívali, ale neohroženě se jim v cestu postavila statná kostnatá žena a pohrozila, neodejdou-li škůdcové tou cestou, kterou volili přes nízký plot a prořídlé křoviny. Musili ustoupiti. (Pokračování.)

Frant. Košák:

První professoři theologické fakulty na universitě Karlově a řád Dominikánský.

Ku 600leté památce narození Otce Vlasti a 700leté založení řádu sv. Dominika.

V květnu roku letošního oslavovali jsme 600letou památku narození „Otce Vlasti" *Karla IV.*, jehož jasná památka nevymizí v národě českém. Mezi velkolepými činy slavného panovníka toho, jež vykonal pro milé království České, na prvém zajisté místě je *založení university Pražské.* (Pražská universita den památky narození jeho neoslavila!) *Dne 7. dubna 1348* vydal Karel „zlatou bullu", jakožto zakládací listinu university, kterouž dle vzoru vysokého učení Pařížského a Bononského založil. Král tak učinil na radu arcibiskupa *Arnošta,* kterýž *druhým zakladatelem university* jmenován býti zasluhuje. On zajisté netoliko první zákony či stanovy pro universitu napsal, ale první zároveň s králem nadání ze svého jmění na vysoké učení učinil. Stavové světští — kromě svolení a žádosti o založení studia — ku zvelebení těchto vysokých škol praničeho neučinili. Duchovenstvo světské i řeholní dávajíc ke školám těm četné statky a důchody, připsalo je arcibiskupství Pražskému. Ze všech peněz takto sebraných koupil arcibiskup některé dědičné statky pro učení Pražské, aby z důchodů statků potom stálí platové professorům plynuli. Tak *přízní krále a duchovenstva vešla v život první středoevropská universita.*

V Čechách již dávno touženo bylo po vyšším školství, aby jinochové čeští, kteří chtěli nabýti vyšších vědomostí, jichž domácí školy neposkytovaly, nemuseli do vzdálených zemí. Z počátku chodili do Německa (v Magdeburce *sv. Vojtěch*), do Nizozemska (v Lutychu kronikář *Kosmas* studoval); později do Francie (Paříže) a do Italie (do Bononie a Padovy). *Arnošt z Pardubic,* pozdější arcibiskup Pražský, dlel na učeních Bononském a Paduanském po čtrnáct roků a dosáhl gradu licenciáta v právích asi roku 1340. V témž asi čase studoval v Bononii

pozdější opat kláštera Opatovického *Neplach,* spisovatel kroniky české. Na universitě v Bononii bývalo až na 10.000 studujících, kteří z celé Evropy na učení to, kde hlavně právo kanonické a civilní pěstováno, přicházeli. Učení Bononské záhy i v Čechách nabylo zvučného jména a Čechové a Moravané již ve XIII. století tvořili jeden z národů, na které se tamnější universita dělila, a od 1. května 1315 do 1. května 1316 *byl rektorem příslušníků národů mimoitalských* (ultra montanů) *Čech,* neznámého bohužel jména. V statutech této university stanoveno z kterého národa, jichž jest vypočteno čtrnácte, rektor má býti volen. Z Čechů má býti volen od 21 k 21 letům („Nacio vero Bohemorum de vigesimo primo anno in vigesimum primum annum debeat habere rectorem anno a nativitate Domini 1315 Kalendis Maii, que fuerunt a 1316." J. Denifle v „Archiv f. Literat. u. Kirchengesch. III. vydal statuta ta dle rukopisu v kapit. knihovně Prešpurské chovaného. Cf. Ferd. Tadra: Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských. Str. 254—265.).

Přípravných *nižších škol* bylo v Čechách hojně. Již v XI století připomínají se *školy u sv. Víta v Praze,* které řídil člen kapitoly kanovník scholastik. Učili se tam nejvíce žáci, kteří se připravovali k stavu kněžskému. Podobné školy byly *při kapitole Vyšehradské, při klášteřích Břevnovském a Strahovském.* Ve XIII. století již tak pokročilo školství, že při každém farním kostele obyčejně škola farní se nacházela, v níž první vzdělání v potřebných vědomostech mládeži se udílelo. Byly však tu i *školy vyšší* jak při kostele sv Víta, tak i při klášteřích.

Obecným *koncilem Lateránským IV.* roku 1215, za papeže Innocence III. (na sněmu tom přítomen byl i biskup Pražský *Ondřej,* který v Římě od papeže posvěcen byl na biskupství 22. listopadu 1215) bylo nařízeno, aby při každém kostele *metropolitním* zřízen byl učitel či *doktor theologie,* při každém pak kostele *biskupském* aspoň jeden učitel či *mistr svobodných umění.* Taková škola nazývána „studium particulare" na rozdíl od studia generálního čili obecného, na němž vyučovalo se veškerým vědám tehdy obyčejným a udělovalo se důstojenství čili grady mistrů a doktorů, platné pro všecky země křesťanské. Svobodná umění, jimž bylo učeno, byla tato: grammatika (vyučování pravidlům latinské řeči a různé výklady k spisům latinským), rhetorika (návod k správnému a poutavému řečnění), logika (pěstování filosofie), počtářství a měřictví, hvězdářství a výklady o zpěvu a hudbě.

Za panování Otakara II. (1253—1278) tyto školy částečné v Praze takového lesku dosáhly, že i z některých zemí, *z Rakous, Štýrska* (Engelbert, opat kláštera Admontského ve Štýrsku, meškal na učení Pražském v letech 1271—1274 a praví, že se tolik naučil „quod inter socios non fui minimus reputatus") *a Bavorska* (mnich Füstenfeldský, kronikář bavorský) *přijížděli žáci do Prahy na učení.* Během války krále Otakara s Rudolfem králem Římským opustili ovšem cizí žáci učení Pražské, které sice potom v rozkvětu svém pokleslo, avšak nezaniklo, neboť hned brzy

potom jmenuje se *rektorem učení kostela Pražského mistr Matěj.* (Cf. Tadra l. c. 233.)

Potřebu *obecného učení vyššího* v zemích svých nahlížel král *Václav II.* i pojal úmysl zříditi v Praze universitu, o kterémž úmyslu roku 1294 na sněmu českém jednáno. Bohužel, že snahy královy setkaly se s odporem šlechty, kteráž z obavy, že by následkem zřízení university v Praze moc duchovenstva většího rozmnožení nabyla, odklad v té věci si vyžádala. (Podrobněji o tom V. V. Tomek: Dějiny univer. Pražské. Str. 4. a n.) Pozdější osudy královské rodiny Přemyslovců a nepokojné doby prvních králů z rodin cizích, nemohly ovšem poskytnouti brzy příležitost, aby obecné učení v Praze založeno býti mohlo. Čechové tedy jako dříve i nadále odkázáni byli na studia cizozemská (právnická v Bononii, theologická nejvíce na universitě Pařížské). V památkách písemných XII. XIII. a první polovice XIV. století nalézáme množství jmen českých s přídavkem „mistr" neb „doktor" a poněvadž titulu toho mohli užívati pouze ti, kdož na některém z obecných učení gradu toho dosáhli, můžeme s určitostí říci, že *počet studentů českých v cizině musil býti značný.*

Zatím ke školám se studiemi částečnými v Čechách, jež byly na hradě Pražském a na Vyšehradě při kostele kapitolním, kde školmistrem (až do roku 1333) byl potomní kanovník Pražský *František,* známý letopisec, a klášterním Benediktinů v Břevnově a Premonstrátů na Strahově, kteřížto od starodávna byli pilni duchovního vzdělání, ačkoliv se nám právě určitých zmínek o školách těchto nedostává (Cf. Tomek: Dějepis města Prahy I. 476.), přibyly nové, které zřídily nové, ve XIII. století založené a do Čech záhy uvedené, řády *Augustiniánů a Dominikánů.* (Cf. Dr. Kl. Borový: Dějiny diecése Pražské str. 163.)

Král *Václav II.* roku 1285 se svolením biskupa Pražského Tobiáše ke kostelu sv. Tomáše pod hradem Pražským uvedl novou *řeholi poustevníků sv. Augustina,* která povstala roku 1256 a z počátku počítána mezi řády žebravé, ale později papežem Alexandrem IV. dovoleno jí nabývati jmění. Augustiniani při nově postaveném kostele a klášteře, záhy zřídili školu, kde *lektorové* přednášeli mladým klerikům. Mezi učenými Augustiniany stkvěl se tu *Mikuláš z Loun,* jenž již roku 1334 bohosloví v klášteře vyučoval a po něm *Mikuláš Cassianus,* jenž později kardinálem se stal. Roku 1355 vyučoval v klášteře slavný *Jakub z Bělé.* Okolo roku 1391 žil v klášteře starší lektor *Mikuláš,* jenž sepsal inventář klášterní. (Cf. Fr. Eckert: Posvátná místa kr. hl. města Prahy I. 216.) Z řádu sv. Augustina přednášeli pak lektorové i na novém učení od Karla IV. zřízeném, zejména onen *Mikuláš z Loun,* který již r. 1347 na universitě, ještě ani nepotvrzené, přednášeti počal. Do jednoho z nich, jenž *v domě Lazarově* čtení měl (v domě tom později, 1366, založena kollej pro dvanáct mistrů svobodných umění, z niž dva měli býti zároveň mistry neb aspoň bakaláři bohosloví a měli přednášeti o bibli a věrouce na své fakultě), stěžoval si Konrád Waldhauser, že mu křivě přičítal věci, kterých on nekázal.

Tomek v „Dějepise města Prahy“ (V. 215.) mezi členy řádu Augustinianů při klášteře sv. Tomáše jmenuje lektora *Lva* 1356, lektora *Václava* 1358, mistra *Jana de Braclis*, doktora theologie 1373, *Mikuláše*, lektora staršího 1391, mistra *Mikuláše*, professora theologie 1408 a *Heřmana*, professora theologie 1410—1413. Tito doktoři theologie přednášeli na fakultě, bratr Heřman jako mistr na bohoslovecké fakultě přednášel i po odchodu Němců z Prahy.

Z klášterních škol ve XIII. věku vynikala však zvláště *škola u sv. Klimenta řádu Dominikánů.*

Roku 1216 založil sv. Dominik řád, jehož hlavním úkolem bylo kázati slovo Boží a proto řád nazván řádem kazatelským. Řád šířil se velmi rychle a vynikl záhy i pěstováním věd a mnohými výtečníky; z nichž nejslavnější byl sv. Tomáš Akvinský, největší křesťanský filosof a bohoslovec středověku. Již roku *1226*, tedy v desátém roce založení řádu a v šestém po smrti svého zakladatele († 1221), přišli první Dominikáni do Prahy a zřídili tu u kostelíka *sv. Klimenta na Poříčí* skromný klášter. Přivedl prý je do Prahy blah. Česlav, bezpochyby ku prosbě biskupa Pražského Pelhříma, který vstoupil, zřeknuv se biskupství, do kláštera dominikánského v Praze. (Cf. Borový. Dějiny str. 99.) Na Poříčí byli Dominikáni pouze šest let a roku 1232 přestěhovali se *k mostu na Starém městě*, kde již od XI. století stál kostel také *sv. Klimenta.* Hlavním podporovatelem Dominikánů byl tu biskup Pelhřím, jenž v klášteře bydlel, při něm kapli Nanebevzetí Panny Marie založil a oltář sv. Bartoloměje zřídil a nadal, u něhož i dle své vůle roku 1240 pohřben byl. Dominikáni došli tu záhy obliby u lidu a podpory od panstva a vystavěli u mostu rozsáhlý klášter, v němž prý až 120 mnichů bývalo (Cf. Eckert: Posvátná místa I. 349).

Klášter sv. Klimenta řádu Dominikánů ve XIV. století rozkládal se na prostranství před mostem až asi k nynější ulici Liliové. Průčelí kostela a kláštera byly zacloněny skupinou šesti domů v místě nynějšího průčelí kostela sv. Salvatora a semináře a na počátku ulice od mostu, tehdy sv. Klimenta zvané (nyní Karlova), byly asi dva neb tři domy; pak počínalo teprve stavení klášterní s kostelem sv. Klimenta, který byl malý, zaujímající jen asi dvě pětiny délky nynějšího kostela sv. Salvatora, avšak co pohřebiště mnohých vzácných osob a mnohostrannou činností řádu, slavný. Do kostela a kláštera šlo se z ulice sv. Klimenta. Při klášteře připomíná se *kaple sv. Vincence* a zmíněná již kaple Nanebevzetí Panny Marie, zvaná také sv. Bartoloměje na východní straně kláštera (na místě nynější kaple vlašské). Za kostelem a klášterem byla zahrada dosahující až k nynější uličce seminářské (Cf. Tomek. Děj. m. Prahy II. str. 188—190).

Ve velkém klášterním refektáři konaly se sněmy (r. 1281, 1317) a jiné slavnosti (slavnost sázení konšelů 1340) (Cf. Tomek. D. m. P. I. 274). Roku 1374 konána v refektáři kláštera u sv. Klimenta schůze farářů, prelátů, mistrů i jiných duchovních Pražských v příčině žalob proti Miličovi. Roku 1521 dne 7. čer-

vence byl klášter od Husitů pobořen; tehdy žili tu jen tři mniši (Cf. Eckert. Posv. místa I. 349—353).

Záhy počali Dominikáni při klášteře svém v Praze, jako všude jinde, pěstovati studie. Z počátku náležel klášter sv. Klementa k dominikánské řeholní provincii sv. Hyacinta (česko-polské), ale již r. 1301 utvořena rozdělením této provincie, *provincie česká*. Stalo se to *v generální kapitole řádu*, konané *v Kolíně nad R.* za předsednictví fr. *Bernarda de Juzico*, jedenáctého Mg. generála řádu a provinciálem zvolen Jiljí (Egidius), který úřad ten po dvakráte (1302—1306 a 1307—1311) zastával. (Cf. „Origo provinciae Bohemiae" v Catologu P. et Fr. Sacri Ordinis Praedicat. Pragae „Vlast" 1914 str. 5. a 9.)

V té době rozkvetlo české studium řádové v Praze, kde lektorové, kteří v řádě zvláštní vážnosti se těšili, byli učiteli nejen svobodných umění, nýbrž zvláště také v theologii. To dodávalo řádu vážnosti a úcty ve veřejnosti a četně dorostu k němu se hlásilo. Mezi členy řádu nacházeli se co spolubratří i osoby ze šlechty české, jakož se jmenuje v klášteře u sv. Klimenta za času krále Jana bratr *Kolda z Koldic*, jejž král navrhnul papeži Klimentovi VI. za poenitentiáře při dvoře papežském. (Cf. Tomek D. m. P. I. 445). Do Říma přicházelo z Čech, jako vůbec i z jiných zemí, mnoho poutníků, kněží i laiků, zvláště pak o Velikonoci, tak že tu ku zpovídání jejich ustanoven byl zvláštní zpovědník jazyka českého znalý. (Jména zpovědníků a jiných kněží Čechů v Římě na dvoře papežském v letech 1229—1418 uvádí F. Tadra: Kulturní styky Čech s cizinou str. 104—111).

Kolda z Koldic,*) Dominikán u sv. Klimenta pocházel z rodu panského z Míšně do Čech přišlého. Příbuzní jeho zastávali služby u dvora krále Jana. Jeden z rodu toho *Vítek* byl biskupem Míšenským (1318—1347), jiný *Těma*, z téhož rodu také tam byl biskupem (1398—1410). Oba tito biskupové byli spřízněni rodem s mnohými předními rodinami českými, držíce statky v Čechách, čilé styky s Čechy pěstovali, jmenovitě Těma (Tím) z Koldic, jenž prý byl před tím proboštem kláštera jeptišek v Teplici, potom sekretářem a radou krále Václava IV. a jako biskup Míšeňský často na svém panství v Krupce v Čechách se zdržoval. Tehdy správa a zřízení diecese Míšeňské řídilo se v mnohém ohledu dle vzoru Pražského; biskupové bývali často při dvoře králů českých, duchovní čeští dostávali místa kanovnická a jiné prebendy v Míšni, duchovní z Míšně zase podobná místa v Čechách a duchovenstvo stálo v úzkém spojení s Čechy.

Dominikán Kolda byl muž učený a pro svou výmluvnost a jemný mrav byl oblíben na dvoře posledních Přemyslovců a zvláště krále Jana. Pro Kunhutu, abatyši u sv. Jiří, sepsal několik latinských spisů, chovaných ve starém skvostně ozdobeném přepise v univer. knihovně v Praze; *„De strenuo milite"* (o udatném rytíři) r. 1312, mystickou to povídku o rytíři Kristovi vy-

*) Koldice město v Sasku v kraji Lipském.

svobozujícím svou církev a *„De mansionibus coelestibus"*, (o bydlištích nebeských) r. 1314, spis o budoucí radosti Kunhutině v nebi, psaný jí pro útěchu a ulehčení v nemoci. Spisy ty přepsány v *„Passionál abatyše Kunhuty"*, jejž psal a i illustroval *Beneš*, kanovník svatojirský, písař a malíř, který žil v první pol. XIV. věku. V Passionálu tom, drahocennými miniaturami ozdobeném na prvním listě vyobrazena abatyše Kunhuta, ana přijímá knihu z ruky klečícího mnicha, jenž označen jako *skladatel knihy, lektor Kolda*, vedle něho pak klečí postava označena „Benessius canonicus sti Georgii, scriptor eiusdem libri." Miniatury znázorňující utrpení Kristovo, sídla nebeská a parabolu o ušlechtilém rytíři, vynikají vzletem na onu dobu neobyčejným. Kresleny jsou určitě a hotově a zlehka pak kolorovány; duševní hnutí jsou velmi živě vyjádřena a pojetí jednotlivých momentů vyniká namnoze svou původností. (Chytil: Vývoj umění miniaturního. Památky archaeol. XIII.) Někdy po smrti Kunhutině († 1321) stal se *Kolda lektorem u sv. Klimenta* a v letech čtyřicátých na odporučení krále Jana poenitentiářem v Římě a také tam asi zemřel.

Blížila však se již doba, kdy Čechům nebylo více třeba jezditi ani na vysoké učení Pařížské nebo Bononské neb jiné do ciziny, ale kdy vědeckého vzdělání nabýti mohli ve vlasti. Na trůn dosedl králevic český *Karel*, který vychován byv v Paříži při dvoře královském, poznal z vlastního pozorování cenu vědeckého vzdělání, jakéž university šířily, zachoval po celý život svůj lásku ku vědám a uměním. Měl také výtečného rádce *Arnošta z Pardubic*, který po 14 let přebýval na vysokém učení Bononském a Paduanském ve Vlaších, oddávaje se studiím právnickým. Jeho veliké vědomosti a zkušenosti zjednaly mu po návratu do vlasti přízeň Karla, tehdáž spoluvladaře krále Jana, a povznesly jej k důstojnosti biskupské a arcibiskupské.

Karel, již co spoluvladař otce svého, vyjednával u dvora papežského o universitu a *papež Kliment VI.* vydal hned na *počátku roku 1347* dne 26. ledna list, aby mohlo býti v Praze učení všech dovolených fakult se všemi právy, kterými jiná obecná učení byla obdařena. Dne 2. září 1347 byli Karel a manželka jeho Blanka v chrámu sv. Víta na království České korunováni a Karel položiv základní kámen ke stavbě kláštera mnichů Karmelitánů u Matky Boží Sněžné, které do Prahy uvedl, vytáhl do pole proti Ludvíkovi Bavorskému. Po návratu svém do Čech vydal *7. dubna 1348*, jako král český, zakládací listinu pro učení Pražské, v níž vyslovil úmysl, *aby učení Pražské v první řadě sloužilo Čechům* k nabytí známostí ve všech vědách, aby nemusili hledati jich ve vzdálených zemích.

K hojnějšímu rozmnožení žáků hned při počátku učení neopomenul Karel řádně rozhlásiti nové založení a úmysl svůj, že velkolepě všecko způsobiti míní. Zachoval se dopis jeho ke generální kapitole jednoho řádu — psal asi podobný všem — ve kterém snažně žádá, aby ze sebe některé údy vybrali, kteříž by do Prahy na studia přišli a po skonání obyčejných kursů k větší oslavě učení jeho mistrské grády přijali; neboť jest učení

toto takovými papežskými milostmi nadáno jako Pařížské neb Oxfordské a co v těchto, všecko také v něm státi se může. (Cf. Tomek. Děj. univ. 13.)

Již roku 1348 povolal Karel z rozličných universit professory na učení Pražské, *v první řadě spůsobilé síly domácí na cizích universitách vzdělané.*

Universita neměla z počátku žádných místností a o školní místo starati se byla věc každého mistra a professoři konali přednášky každý ve svém příbytku. Čtení theologická konána také v jednotlivých klášteřích, jejichž lektorové, bývajíce mistry theologie, byli po založení obecného učení Pražského k němu přivtěleni, ale tak, že oni sami i také studující ze řádů mnišských nestáli pod soudní mocí rektorovou, nýbrž pod kázní svých představených řeholních. To však bylo příčinou, pro kterou zase naopak mnich nemohl býti rektorem university. (Cf. Tomek. Děj. m. Pr. II. 281.) Druhého roku — 1349 — vykonávalo se již i promování při učení Pražském (Cf. Tomek. Děj. univer. 11).

Téhož roku 1349 také arcibiskup Pražský, *Arnošt z Pardubic*, učinil zadost nařízení koncilu Lateránského IV., dle kteréhož, poněvadž kostel Pražský z kathedrálního byl povýšen za metropolitní, povinen byl opatřiti praebendu pro mistra v theologii, který by čital *v kostele sv. Víta na hradě Pražském.* Mistr takto ustanovený četl hlavně pro duchovenstvo arcidiecese, kterému dle smyslu koncilu Lateránského zdarma musil přednášeti a sice hlavně *o písmě svatém a o předmětech na pastýřský úřad se vztahujících.* Tato čtení theologická byla ustanovena hlavně pro mladší duchovenstvo, které pak při kostele sv. Víta také dělalo zkoušku před svěcením.

V dobách tehdejších ač mnozí věnovali se stavu duchovnímu, nebylo přece postaráno o výchovu a vzdělání dorostu kněžského. Statuta Arnoštova nemají o tom ničeho; kap. VIII. žádá k ordinaci pouze „sit gravis in moribus, etatis legitime et sciencie competentis.“ Ale jaké studium a jaké vědění má kandidát míti, nepraví. (Cf. Dr. J. Sedlák M. Jan Hus. str. 14—15.) Před svěcením předcházela zkouška konaná obyčejně generálním vikářem arcibiskupovým, aby se zjistilo byl-li čekatel počestných mravů, měl-li potřebné vědomosti a povinný věk, totiž 24 let, a byl-li splozen z manželského lože. Vědomosti, kterých se žádalo byly: umí-li čísti, zpívati, věty skládati a obstojně mluviti latinsky. (Cf. Tomek: Děj. m. Prahy III. 164.) Zkouška ta nebyla vždycky dost přísná a mnozí dávali se světiti, sotva theologii začali. (Hus byl vysvěcen r. 1400 a studium theologické počal snad až roku následujícího. Sedlák. M. J. Hus str. 14. poz. 2.) Ti ovšem, kteří chtěli dosáhnouti úřadu učitelského na fakultě theologické museli konati dlouhá studia. Teprve když dosáhli mistrovství ve filosofii, mohli začíti studium theologie a po čtyřletém studiu, obstavše při zkoušce, dostali licenci čísti o Písmě sv. dvě léta a dvě léta o Sentencích Lombardových, čímž se jim dostávalo titulu „baccalarius formatus“. Ale toho všeho nebylo třeba ku kněžství. A tak o vzdělání duchovenstva nebylo s dostatek postaráno, tím méně o výchovu. Nedostatky

ty nebyly jen v Čechách, nýbrž v celém křesťanstvu a teprve-*sněm Tridentský,* zřízením seminářů, učinil nápravu. (Cf. Sedlák. M. J. Hus. Str. 14—15.)

Mezi professory povolanými hned na začátku na fakultu theologickou university byl mistr theologie od arcibiskupa ustanovený k učení v samém kostele sv. Víta. Jméno mistra toho neznáme; arcibiskup zaručil mu plat 30 kop grošů ročně (více u Tomka Děj. m. Prahy III. 268). Vedle něho vykázáno místo na hradě Pražském i *mistru Štěpánovi,* který byl členem fakulty právnické. *M. Štěpán,* kancleř arcibiskupův, začal přednášeti roku 1349 v chrámu sv. Víta a v refektáři kapitolním. Četl *o právě církevním,* vedle professora práva církevního na fakultě právnické na universitě, který byl doktorem učení Bononského, jehož jméno není známo.

M. Štěpán jest beze vší pochyby týž „Stephanus quondam Johannis de Uhrzetic, juris peritus, perpetuus vicarius archiepiscopi in ecclesia Pragensi", za něhož se r. 1354 dne 22. ledna přimlouval arcibiskup Arnošt, aby obdržel kanovnictví a prebendu kostela Pražského. Byl též protonotářem čili kancléřem arcibiskupským a generálním vikářem (cf. Tomek. Dějep. m. Pr. V. 106. uvádí k roku 1351. Štěpána jako generál. vikáře), ale vzdal se všech svých hodností a vstoupil roku 1358 do kláštera Roudnického. Byl to muž požívající jména slavného, spisovatel právnického spisu *„Quaestiones seu casus scientiae"* a výkladu k statutům arcibiskupa Arnošta. (Cf. Tadra: Kul. styky str. 284.)

(Dokončení.)

J. Karník:

Z „Frašek" Jana Kochanowského.

Na sokalské mohyly.

Tu jsme my se mužně za otčinu bili
a na konec hrdla v obět položili.
Nesmí proto poutník slz nad námi tratit,
takovou smrt měl by draho rád zaplatit.

Pavlovi.

Dobrá to, Pavle, věř mi, je škola,
kde káží hledět na zadní kola.
Dokud člověka Štěstěna vodí,
myslí, že kdesi nad zemí chodí;
leč stálé rozkoše neznají světy,
vadne, jak kosa když podetne květy.

O životě lidském.

Všecko je hlupstvo, cokoliv myslíme,
všecko je hlupstvo, cokoliv činíme;
stálosti žádné nemáš v celém světě,
darmo tě starost a cokoliv hněte.

Vzácnost i krása, moc, peníze, sláva,
všecko to pomine jak polní tráva;
vysmavše se nám pro naše choutky,
strčí nás v truhlu, nicotné loutky.

O Bekvarkovi.

Kdyby loutna mluvit znala,
tak by hlasno povídala:
Nechať všichni v dudy hrají,
mne jen Bekwarkovi ponechají.

Pavlovi.

Pavle, to věc jistá, u svého souseda
nikdy nesmíš čekat dlouhého oběda,
neboť v mé komoře samá pavučina
a ve sklepě stíží najdeš kapku vína,
avšak dle přísloví kousek chleba s solí
kážu předložiti tobě přec kdykoli.
K tomu hudby, písní přidám vrchovato
a nebude ani třeba platit za to,
neboť té plevele rodí se mi více
nežli ječmene, než žita, než pšenice.
Proto sedni za stůl, můj dobrý sousede,
třeba dávno nebyls na také besedě,
kde víc smíchu nežli jídel podávají;
básníkům to hosté prý nezazlévají.

Lípa.

Sedni, hoste, pod můj list, odpočiň tu sobě,
slunko tě tu nenajde, mohu slíbit tobě,
i když nejvýš vystoupí, jeho šípy přímé
snadno zachytíme.
Sem vždy vlažné větérky z pole zavívají,
zde slavíci líbezným zpěvem naříkají.
Z mého květu vonného pracovitou včelkou
sbírán med, jenž zemanům pochoutkou je velkou.
A já tichým šepotem dovedu to hravě,
že se snese sladký sen k umdlené ti hlavě.
Jablek sice nerodím, a přec bývám ctěna
jako v sadě Hesperid jabloň vyhlášená.

Na dům v Černolesí.

Pane, je to dárek Tvůj, třeba práce moje,
račiž mu dat do konce požehnání Svoje!
Nechať jiní paláce mramorové mají
a jen v čirý zlatohlav stěny obkládají,
já ať, Pane, mám jen toto hnízdo jisté,
k tomu dej mi zdraví a svědomí čisté,
ať zde žiju poctivě, maje přízně dosti,
v příjemném tovaryšstvu, zbaven zlých starostí.

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

Připomenutí.

Výborný a dosud až příliš málo oceněný obhájce katolické církve v Čechách za doby Husovy, slavný cisterciak a profesor pražské university, mistr *Štěpán Páleč**) ve spise „Antihus" se táže stoupenců a přátel betlemského kazatele: „A to má býti plněním zákona Kristova, že rozbroje v lid se zasely, že sváry povstaly mezi upřímnými přáteli a druhy, že mocní tohoto světa a lidé světáčtí se pobouřili proti svobodě církve a *proti kněžím, z nichž někteří byli pobiti, jiní o život připraveni, někteří zmrzačeni, jiní oloupeni, opět jiní od svých kostelů vyhnáni a zase jiní až do těchto dnů s místa na místo honěni a pronásledováni,* že mnoho obyvatelstva bylo zloupeno a pobito a že nejvěrnější přátelé se sobě odcizili a stali se nepřáteli?" a hned dodává rozohněně: „A toto všecko vyvřelo z vašich řečí a z vaší nauky." **)

Týž na jiném místě obrací se přímo k Husovi se slovy: „Od té doby, co jsi začal ve smyslu kacíře Viklefa a jeho učení bouřiti proti církvi římské, jak mnoho zlého přikvačilo na království! ... O, jak nespravedlivě bylo duchovenstvo týráno ...! Někteří z jeho řad byli pobiti, jiní utopeni, jiní zmrzačeni, někteří o život připraveni, jiní vydrancováni, zase jiní od vlastních kostelů vyhnáni, opětně jiní stali se vyhnanci a jsou s místa na místo honěni a s mnohými jest špatně a nedůstojně nakládáno ...! *Vždyť povstal národ proti národu, syn proti otci, dcera proti matce, sestře a bratrovi a i obráceně!* V kolejích,***) [klášteřích] mezi lidem, ba i mezi přáteli vyklíčily z učení tvého velká nepřátelství, podezřívání, na cti utrhání, hrozné rozbroje, svády a neslýchané hádky ...!" †)

A což teprve by byl napsal asi mistr Štěpán, kdyby byl spatřil české království alespoň o padesát let po své smrti, kdy *celé zástupy husitů,* poněvadž již neměly ve vlasti co si přisvojiti a ničiti, *vyjížděly daleko za hranice a tam hospodařily tak výbojně a zpupně,* že sousední země před nimi hrůzou se chvěly?

I připustíme-li, že v hrůze této bylo až příliš mnoho nenávisti národnostní, že i mezi husity nalézali se mužové jinak vlastenečtí a že v řadách jich byli i někteří cizinci, kteří právě nejhůře si počínali proti „nepřátelům" kalicha a jich majetku,

---

*) Sr. „V l a s t", XXIX. 8. a pozn. 20.

**) Mgri Stephani de Páleč: „Antihus". Vydal Dr. J a n S e d l á k v Brně, str. 84.

***) V originále se dí „in collegiis"; ale slovem tímto m ů ž e m e r o z u m ě t i i k l á š t e r y, poněvadž tehdy téměř při každém větším klášteře stávala kolej a slova „collegium" užívalo se vzájemně o koleji i o klášteře.

†) D. c. 153.

přece i z toho, co domácí prameny, většinou husitům příznivé, vypravují o dobách „největšího rozmachu českého ducha“, *musíme nepokrytě přiznati, že není to právě doba husitské revoluce,*) již bychom se měli chlubiti, jak ozřejmí mezi jiným* i z dějin řádu sv. Augustina v zemích našich . . .

O počátcích augustiniánů.**)

Církev a moc papežská dosáhly během XIII. století *politického vrcholu.* Stalo se tak ovšem po mnohých a vysilujících bojích, ale skála Petrova zřejmě dokázala, že v ní jest vnitřní síla, již zakladatel její v ni uložil ku prospěchu lidstva a jeho blahu jak tělesnému tak duševnímu.

Než tehdy, i při vší své nadvládě, nezapomínala církev, t. j. nejvyšší její představitelé, římští papežové, že moc jejich není libovolnou a neobmezenou, nýbrž že při všech svých skutcích a veliké zevnější moci musí stále zřetel míti k tomu, co jest užitkem pro věřící, nezapominala, že papežové nejsou toliko náčelníci, zákonodárci a soudci věřících, ale spolu jejich otcové a vychovatelé, kteří za první svou povinnost považovati musí vedle tělesného dobra pro své poddané šířiti a upevňovati blaho věčné. Proto papežové, ač ve XIII. století octli se na vrcholu své moci, *přijímali přece s vděčností každou ruku, jež v tomto úkolu ku pomoci jim se podávala.*

A tu nedá se upříti, že touto pomocnou rukou byly na prvním místě *duchovní řády* čili řehole, z nichž největší část právě toho času vznikla a duchovně i hmotně kvetla. „Klášterové, jak pěkně napsal *Dr. František Xav. Kryštůfek*, podporovali vydatně papeže v jejich opravách církve, byli statnými bojovníky proti bludařům, pěstovali horlivě zbožnost, dobročinnost, umění a vědy, byly v této poslední příčině držiteli bohatých na onen čas knihoven, nešetříce na ně ani nákladu ani práce, a byli útočištěm před světským životem a nebezpečenstvím světa.“ ***) Proto bylo zcela přirozeno, a můžeme říci i nutno, že *papežové XIII. věku* snad až příliš řády a *jich rozmnožování podporovali.* A tvrdívá-li se, že množení se řádů vyvolávala politika římské kurie, není to zcela nepravdou, míníme-li ovšem „politikou systemu kuriálního“ dosažení účele, pro nějž církev Bohem byla zřízena, ale jest to pomluvou církve a přímo lží, myslí-li se při tom na sobecké nadvládí, jehož prý církev dosáhnouti chtěla.

* * *

Při duchovních řádech církevních rozeznávají še řehole či řádová pravidla vůbec čtverého druhu a to řehole sv. Basilia,

---

*) Sr. „Vlast“, d. c. 2. a poznámky 1. a 2.

**) Použil jsem k tomuto oddílu následujících článků: „Augustiner“ v „Kirchenlexikonu“ I, 1655. nn.; — „Augustiniáni“ v Česk. sl. boh. I, 780, nn.; — „Augustiner Mönche“ v „Realencyklopädie für protest. Theologie und Kirche“ II, 254, nn. — „Augustiner“ v Brockhausově „Konversations-Lexikon“ II, 129, a jiné.

***) Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, Všeobecný církevní dějepis, II³, 259.

sv. Benedikta, sv. Augustina a sv. Františka. Rády dle řeholesv. Basilia měly většinou svá bydliště na Východě. Na Západě usídlily se ostatní tři řehole, ač do času papeže Innocence III. čili do doby rozkvětu moci církevní, byly pouze dvě a to řeholebenediktinská a pozdější augustinská. Dle těchto řídily se všecky posud vzniklé řády, jichž již tehdy několik se čítalo.

Rozmanitost řádů dle dvou pouze řeholí docela pokládala se *za zvláštní ozdobu církve* a tak za nutnou jako rozličná zbraň řádně vypraveného a vyzbrojeného vojska. Vždyť, jak dí zase Kryštůfek, „každý zvláštní řád vznikl, aby některé nutné potřebě časové hověl a zbožnost ve zvláštním směru a pro zvláštní časy pěstoval.“ *)

* * *

Za zakladatele řehole augustinské považuje se sv. Augustin, ne ovšem v tom smyslu, že by byl sám řeholi založil, ale pouze tak, že základy řehole této z jeho života a hlavně z jeho spisů počátek vzaly,**) jak již krásně naznačil probošt *Václav Stulc* řka: „Pravidla řeholní, vyznačovaná jmenem sv. Augustina, nebyla sepsána dotčeným sv. otcem, ale zakládají se na řečech jeho „De moribus clericorum“,***) či jinak řečeno, sv. Augustin *pouze myšlenkou svou* jest zakladatelem řádu po něm nazvaného.“ †)

Záhady vzniku augustinského řádu stručně sice, ale jasně vysvětlil *Dr. Ferdinand Černovský* slovy: „Když Augustin nastoupil život pokání a připravoval se k přijetí křtu sv., složil učitelský úřad v Miláně; použiv pak přátelského vyzvání Verecundova, odebral se s matkou, se synem Adeodatem a kroužkem mladých přátel na venkovský stateček Cassiacum, nedaleko Milána, kde všichni v ústraní vedli život asketický a klidné práce. Takovému životu zůstal věren i po svém návratu do vlasti a v rodném městě Tagaste žil s několika stejně smýšlejícími přáteli, kteří jmění své rozdali chudým a pouze ze skrovného společného majetku hradili své životní potřeby ... Když pak se stal *Augustin* knězem v městě Hippo a později biskupem tamtéž, *zavedl ve svém domě způsob života klášterního,* jak jasně svědčí jeho spisy ... Způsob takového pospolitého života přešel z města Hippo i do jiných měst Afriky, ano nezůstal neznám i v zemích západních. Přes to *nelze* ve spisech sv. Augustina *nalézti dokladů, že by se jeho klerikové zavazovali ke společnému životu nějakými sliby,* tím méně tedy sliby řeholními. Sám sv. Augustin činí rozdíl mezi kleriky a mnichy. Sotva tedy napsal pro svoje duchovní nějaké regule ve vlastním smyslu slova.“ ††)

Životní způsob sv. Augustina byl realisován ve zvláštní řeholi *působením mnoha okolností časových.*

Již od nejstarších dob totiž bylo *vroucím přáním římských papežů, aby duchovenstvo* v životě svém řídilo se vzory svatých

*) D. c. 259.
**) Řehole tato čítá více řádů a různých kongregací.
***) T. j. „O mravích u duchovenstva“.
†) Riegrův slovník naučný I, 397.
††) Český slovník bohovědný I, 780.

apoštolů a žilo tedy životem apoštolským či *bez osobního majetku.* Ale myšlenka tato nedala se provésti najednou a rázně. Ve IV. století sice bývalo zvykem, že duchovenstvo, jmenovitě to, jež připsáno bylo k určitému chrámu, vedlo život společný, přebývajíc v jednom domě a žijíc u téhož stolu, hlavně proto, aby dobrým příkladem vzájemně k životu apoštolskému se povzbuzovalo, ale každý klerik měl přece právo nabývati osobního majetku. *Teprve století XI. vystoupilo tu rozhodněji a určitěji.* Alespoň lateránská synoda z r. 1059 naléhala u duchovních velice vážně o způsob života apoštolského. To mělo důsledkem, že přemnozí *se rozpomenuli na život biskupa hipponského* s jeho kleriky a studovali horlivě jeho spisy, v nichž jednáno bylo o životě a mravech duchovenstva. Z těchto spisů pak *upravena byla* „regula sancti Augustini" čili *základní myšlenka řehole augustinské.*

A sotva že se tak stalo, přemnozí kněží a klerici vůbec, hlavně za XII. století, zvláště při kostelích kathedrálních, tuto řeholi přijali a prohlásili ji za normu či zákon společného svého života. Poněvadž pak zmíněná řehole klade důraz na poslušnost duchovního představeného, čistotu a zřeknutí se osobního majetku ve prospěch duchovní rodiny, *aby vše toto tím spíše zachovávati mohli,* ba aby jaksi s vyššího hlediska k zachovávání toho byli nutkáni ti, kdož vyvolili si způsob života sv. Augustina, *zavázali se k němu třemi sliby* a tak stali se členy duchovenstva řeholního. Takový byl *počátek řeholních kanovníků sv. Augustina.*

Na doklad toho uvádím slova *Heuserova*: „Poněvadž správně bylo rozpoznáno, že majetek jednotlivcův jest velikým nebezpečím pro společný život, prohlásily římské koncily — a to nejprve koncil z r. 1059, jejž slavil Mikuláš II. se 113 biskupy a na němž Hildebrand, pozdější papež Řehoř VII., za všeobecného souhlasu vyličil jednak duchovní nebezpečí soukromého majetku pro společný život, jednak úskalí soukromého života proti názoru, jejž určovaly dekrety synody cášské a po druhé zase koncil z r. 1063, jejž slavil Alexandr II., — že společný život a společný majetek má býti přísným zákonem kanonického života, jak jasno ze slov: „Praecipientes statuimus". Mimo to oba koncily připojily ještě ku svým ustanovením, jak zase jasno ze slov: „Rogantes monemus", vážné napomenutí a prosbu, aby jich nařízení přísně byla zachovávána a tak usilováno o život v pravdě apoštolský bez osobního majetku. Mnohé kapituly uposlechly a počaly tak (t. j. bez osobního majetku) žíti životem společným. Poněvadž však takto žijíce následovaly příkladu sv. Augustina, záhy z jeho spisů pro svůj život utvořily si pravidla, jež již ve XII. století nejspíše od Gervasia, arcibiskupa remešského, a to r. 1067 byla prohlášena za řeholi sv. Augustina proti řeholi cášské a proti řeholi Chrodegangově. Konečně, aby takovýto způsob života lépe byl chráněn také před lidskou nestálostí, skládaly některé kapituly ve XII. století sliby řeholní a tak změnily se v kapituly řeholní." *)

* * *

*) „Kirchenlexikon", d. c. II, 1829.

Docela jiný však byl počátek augustinských poustevníků čili řádu poustevníků sv. Augustina. V různých krajinách Evropy, totiž v Italii, ve Francii, ve Španělsku, ano i v Čechách *žily duchovní rodiny*, jež řídily se buď řeholí sv. Augustina, nebo řeholí sv. Benedikta, anebo měly svoje vlastní statuty buď přísnější buď méně přísné, jež zase za podklad měly jednu nebo druhou řeholi, právě uvedenou. Tyto duchovní společnosti zvolily si pravidelně sídla na místech odlehlých a bývaly od lidí pokládány za společnost poustevníků. „Nelze však zamlčeti, jak dobře podotýká Černovský, že život společností tak hojných a malých *velmi snadno se vymykal náležitému církevnímu dohledu, ano často i vůbec všelikě kázni.* Proto hrozilo církvi z této roztříštěnosti značné nebezpečenství.“ *)

Než, mimo uvedené nebezpečenství velikou roli při jednotném zřízení poustevníků dle řehole sv. Augustina sehrál také *centralismus církve.* Bylo zajisté zcela přirozeno, že ve století XII. a XIII., kdy moc papežská došla svého vrcholu i v ohledu politickém a kdy papež vskutku, jak tomu dle božského a apoštolského zřízení církve býti má po všecky věky, byl prvním držitelem a představitelem veškeré autority na světě, Apoštolská stolice snažila se všecky složky duchovního života koncentrovati ve svých rukách a říditi je dle svých zásad. Proto není divu, že záhy jednotliví papežové obrátili zřetel svůj ku rozličným náboženským společnostem, jež žily vlastně zcela životem svým a podléhaly pouze bezprostřednímu svému klášternímu představenému a že mnozí papežové usilovali o to, aby všecky drobné kongregace přijaly jednu reguli a měly jednoho společného vrchního představeného, jenž by zase byl podroben Apoštolské stolici.

Konečně třetí složkou, jež vedla ku zřízení augustinských poustevníků, bylo *zřízení žebravých řádů.* Papež totiž Innocenc III., důstojný nástupce Hildebrandův, ačkoliv těšil se rozmanitosti různých řádů, jež v těch dobách v církvi zavládla, poznal přece záhy, že přílišné rozmnožení různých řeholí církvi by více škodilo než prospívalo, ponévadž by řády časem strhly na sebe veškerou duchovní vládu. Proto již na čtvrtém všeobecném církevním sněmu lateránském r. 1215 v kanoně 13. nařídil, „aby nikdo v budoucnosti nového řádu nezaváděl; kdo však v některý řád vstoupiti chce, zvoliž si jeden ze stávajících; a kdo nový řeholní dům založiti chce, zavedižv něj jednu ze stávajících řeholí.“ Avšak, jak dokládá případně Kryštůfek, „časové byli proti Innocencovi III. a jeho zákonu mocnějšími. Právě tenkráte vznikli žebraví řádové jsouce nutností času a papežové musili je takořka proti své vůli potvrditi.“ **)

Žebravé řády však, sotva byly založeny, velice rychle se šířily a nabývaly rozhodného vlivu v jednotlivých zemích. Proto nepřekvapuje, že *již papežové Innocenc IV. a Alexandr IV., aby měli jakousi protiváhu,* poněvadž Minoritům, kterýmžto slovem

*) „Český slovník bohovědný“, d. c. 781.
**) D. c. 270.

označováni bývali všichni žebraví řádové, ale hlavně řádové františkánský a dominikánský, příliš nakloněni nebyli, vyvolali v život nový řád augustinských poustevníků. Situaci tuto dosti správně, byť se svého protestantského stanoviska poněkud přehnaně, naznačil *Zöckler* slovy: „Řád augustinských poustevníků nebyl založen od jednotlivce. Založení jeho jest výsledkem papežské politiky za Innocence IV. a Alexandra IV., kteří řádem tímto postavili po bok oběma, velice rychle, ba obrovsky zmohutnělým žebravým řádům, podobný sice řád, ale přece *bezprostředně apoštolské stolici podřízený a jí nejpřísnější poslušností poddaný.*“ *)

Z těchto asi důvodů papežové Innocenc IV. a Alexandr IV. odvolávajíce se na 13. kánon IV. sněmu lateránského *spojili různé kongregace poustevníků*, jako Vilémitů, Janbonitů, Brittinů a Toskanů *v jediný řád*, jemu tehdy oblíbenou řeholi sv. Augustina předepsali, je úředně „Ordo eremitarum sancti Augustini“ pojmenovali a posléze bullou „Licet ecclesiae catholicae“ ze dne 13. dubna 1256 potvrdili. Alespoň Innocenc IV. v bulle ze dne 16. prosince 1243 píše připomenutým kongregacím: „Non volentes vos sine pastore sicut oves errantes post gregum vestigia vagari, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus in unum vos regulare propositum conformantes regulam b. Augustini et ordinem assumatis“ **) a ustanovuje jim za protektora kardinála Richarda „od svatých andělů“.

Konečně z popudu papeže Alexandra IV. byl za předsednictví téhož kardinála Richarda *na všeobecné kapitule* připomenutých kongregací v Římě, v konventě Maria del Popolo, v březnu roku 1256 za generála, či jak tehdy se pravilo, *za generálního převora* „ordinis eremitarum s. Augustini“ zvolen milánský převor Janbonitů Lanfrank Septala. Tím řád augustinských poustevníků vstoupil v život. Papež pak Alexandr IV. *na důkaz svého uspokojení* udělil hned novému tomuto řádu *mnohá privilegia.****)

* * *

Záhy k mužským klášterům sv. Augustina podle vzoru a způsobu jiných řeholí připojily se také *kláštery ženské. Dělily* pak *se* augustinky, t. j. řeholnice sv. Augustina *na kanonissy* (kanovnice) a *eremitky* či poustevnice.†) Alespoň již papež Alexandr III. r. 1177 založil *v Benátkách* pro eremitky klášter, zvaný *delle Virgini.* Panny tyto byly podřízeny přímo svému biskupovi.

*) „Realencyklopädie für die protestant. Theologie und Kirche“, II, 255.

**) T. j. „Poněvadž nechceme, abyste jako ovce bloudící bez pastýře se potulovali, poroučíme apoštolským listem vám všem, abyste řeholi a řád sv. Augustina přijali.“

***) Mimo augustiniány kanovníky a poustevníky či augustiniány obuté vyskytují se ještě augustiniáni b o s á c i (eremitae s. Augustini discalceati), t. j. r e f o r m o v a n í e r e m i t é či ti, kdož se zavázali řeholi augustinskou přísně zachovávati. Poněvadž však tito vznikli až ve století XVI., netřeba o nich s hlediska tohoto článku, jenž má na zřeteli hlavně dobu husitskou, šířeji se zmiňovati.

†) Augustiniánky poustevnice v XVI. století r o z d ě l i l y s e v o b u t é a b o s é podobně dle řádu mužského. Ale to již není předmětem tohoto článku. Sr. pozn. předcházející

Nosily bílý hábit a černý závoj. První jich představenou byla Julie, dcera císaře Bedřicha I. Rudovousa. Benátský dóže byl jich protektorem a oblékal abatyši při její benedikci dva prsteny, z nichž jeden měl obraz sv. Marka.*)

K augustinkám eremitkám počítaly se též *Magdalenitky*, či lépe řečeno Magdalenky,**) jež sobě vytkly za úkol ošetřování poutníků, nemocných a hříšnic vůbec. Nosily bílý oděv a proto byly nazývány i „bílými pannami“.***) Tyto řeholnice *neměly však nic společného s Magdalenitkami, jež v pražském „Jerusalémě“* vzaly počátek svůj od Miliče.

Konečně k augustinkám eremitkám patřila *kongregace Tornayská*, zvaná *de Champeau*, po svém zakladateli Petrovi de Champeau z roku 1424.†)

* * *

„Ruka Boží vytvořila v klášteřích hrady, aby v nich mohlo se křesťanství skrýti, když potopa barbarská rozvlnila se po říši římské, s tím zajisté úmyslem, aby z nich později vzešly křesťanství a civilisace ku prospěchu všem národům. Křesťanská láska nalezla v klášteřích příjemného útulku a pečlivé ochrany. I v pustých a drsných dobách desátého století nebyl uhašen oheň křesťanské lásky, jenž před tím v klášteřích vzplanul. Z klášterů vzešly i milosrdné sestry, hlavní nositelky křesťanské lásky až podnes. Proto jako *vše dobré, jímž středověk se honosí, vzklíčilo ve zdích klášterních*, tak také stíny toho dobra sahají stále až do dob našich.“ Tak o klášteřích napsal protestantský list „Die christliche Welt“††) a protestantský učenec *Harnack* k tomu připojil: *„Kdo bezcenně pohlíží na křesťanské mnichy, nezná jich*, neboť kdyby je znal, musil by si přiznati, jak mnohému svět od nich se naučil. Mniši nebyli nepřáteli světa, ale upřímnými jeho přáteli a dobrodinci.“†††) A přece drsná ruka husitů kláštery jich zapalovala, chrámy bořila, majetek a posvátné nádoby jim ničila nebo je o ně olupovala, řeholníky zabíjela, mučila, vyháněla, pronásledovala a rdousila. Těžko tu zdržeti se slova neodsuzujícího, zvláště uvážíme-li, že vše, čím až posud někteří snažili se omlouvati zástupy husitské, mizí v paprscích historické pravdy jako ranní mlhy před vycházejícím sluncem . . .

(Pokračování.)

*) Ve francouzské revoluci, po vpádu Francouzů do Benátek, utekly se do Severní Ameriky, odkudž v Italii a v Paříži, tu zvláště od r. 1817 pod jmenem congregation de Notre Dame, nové kláštery zakládaly. Česk. sl. b. I, 782.

**) Místo augustiniáni, jak samozřejmo, se správněji říká augustini, místo augustiniánky augustinky a místo magdalenitky magdalenky.

***) Někteří čeští historikové nazývají je „bílými paními“ dle německého výrazu „weisse Frauen“. Lépe jest, a zajisté nepotřebuje výkladu, nazývati je „bílými pannami“.

†) Tato kongregace neměla v Čechách vůbec členů.

††) V ročníku 1896, na str. 436.

†††) „Allgemeine Zeitung“ ze dne 15. září 1896.

A. Simerská:

Dolorosa.

Před obraz Dolorosy klesla žena
jak vrba v luhu bleskem zasažena,
rukama zalomila v divém bolu,
zrak strhaný upřela na mrtvolu
malého hocha, tam na bílém loži.
Kmitavě svíce ve hlavách mu hoří,
a matka v pláči na zemi se vrhá,
šat s těla rve si, vlasy z hlavy trhá
a ruce spíná ve zoufalém hoři
tam na obraze k svaté Matce Boží,
a hlasem lvice volá bolem štvána:
„Ó Matko Páně, Ty's prý nebes brána
jsi pomocnicí všech, kdo v hoři kvílí.
Ó shlédni s nebe na mne v této chvíli,
slyš nářek můj, ó vyslyš prosbu matky,
a vrať mi, vrať mi dítě moje zpátky!

Co nemluvně jsem, před andělů tváři,
to dítě v oběť kladla na oltáři,
Tvůj obraz tehdy v slunka záři svítil,
v mé duši sílu nadpozemskou vznítil,
a tolik světla padlo v duši moji,
že šeptala jsem, jako Matce svojí
obrazu Tvému o svém velkém štěstí.
Dnes rázem přestalo mé štěstí kvésti.
Mé sladké dítě, život, blaho moje,
na věky uzavřelo očka svoje,
tam mrtvo leží bez hnutí a hlesu.
Já bolem zoufalým se všecka třesu
a volám k Tobě o pomoc, ó Máti! —

Však marně! — Ty mne nechceš více znáti
Ty nechceš matce bědné vrátit syna.
Nuž dobře tedy! Tvoje budiž vina,
že proklínám vše, co mi bylo svato,
co dítětem mi v chvíli kleté vzato.
Proklínám život, svoje narození,
proklínám vlastní svoje utrpení,
neznám své dítě, — neznám ani Tebe, —
nechci znát Boha, — neznám Jeho nebe!“
V šílené hrůze hlavou o zem bije,
až krve pramének se čelem lije.
Pak unavena, starým před obrazem
zmořená žena hlavu klade na zem.
— — — — — — — — — — — —
Sen krásný žena utěšeně sní.
Hlas synáčka to vesele kol zní,
v klín klade matce rusou hlavu svou.
Leč jasný obraz zahalil se tmou;

a matka vidí sladké dítě své,
životem promrhaným bídně uštvané,
jak hloub vždy klesá v černých tůní kal.
Zrak ženy kalí hořkých slzí pal.
Tu Matka Boží sklání se k ní níž
a šeptá sladce: „Mužně nes svůj kříž,
ó matko lidská, plna bolesti.
Ty v obět máš jen Bohu přinésti
dítě, jež Syn můj změní v anděla.
Já takové jsem těchy neměla,
když syn můj zmíral mezi zlosyny,
když krutě trpěl, sám jsa bez viny,
mé srdce proklál meče ostrý hrot.
Tam pode křížem, prostřed pustých rot,
jsem v lásku matky všecky přijala.
Proto jsem zde, bych se tě ujala,
bych utišila duše tvojí tíž,
a nésti pomohla ti těžký kříž.“

— — — — — — — — — — — — — —

Svit první jitra polil matky skráň.
K modlitbě spíná zmozolenou dlaň,
k obrazu Matky Boží přimknut hled.
Pak dítě svoje líbá naposled,
křížkem je žehná, nad čílkem se sklání.
Prchla již z duše hořkost; — odříkání
a tichá bolest zalévá jen nitro.

Oknem sem záři vrhá jarní jitro,
a matce zdá se, že na mrtvé tváři
anděla úsměv sladkou něhou září.

A obraz Dolorosy zalit těžkým bolem,
rozlévá útěchu a blaho kolem.

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Část II. Dodatek.

Oslava Douchova.

Č. 26.

Ředitel Dračka a školní děti Douchovi.

Ředitel František Dračka ze Syrovic na Moravě, jinak blíže neznámá osobnost, zaslal Douchovi blahopřání s připojeným dopisem dětí.

[*Dračka* Douchovi:] Veledůstojný Pane!

Připojuje své blahopřání k radostnému dni jubilejnímu, prosím uctivě o laskavé přijetí blahopřání pochodícího z upřímných srdcí malých čtenářův a Vašnostiných ctitelův. V nejhlubší úctě Frant[išek] Dračka, řídicí učitel.

[Připojený dopis dětí, který zajisté Douchu, přítele mládeže potěšil, zní:]

Veledůstojný Pane!

Často slýcháváme ve škole, že máme vážiti si dobrodinců, kteří buď o tělesné neb duševní naše blaho pečují. K takým dobrodincům mládeže bez odporu náležíte i Vy, veledůstojný Pane; neboť sepsal jste pro dítky tolik krásných poučných povídek, které i my zde rády čítáme. Dověděvše se, že slaviti míníte *50letou výročnici kněžství*, umínily jsme si z daleké *Moravy* poslati Vám důkaz, jak vysoce Vás ctíme a si vážíme.

Všemohoucí Pán Nebeský račiž milostivě požehnati Vám; On zachovejž Vás ještě dlouhá leta ve zdraví, byste i nadále spisy svými přispívati mohl k našemu vzdělání.

V Sýrovicích u Rajhradu na Moravě.

Dne 3. m. dubna 1884.

Za žáky
Božena Dračkova.
Jaroslav Dračka.

Č. 27.

Budeč jindřichohradecká Douchovi.

Dopis se nalézá v museu pod jménem předsedy spolku, Františka Enengla, osoby jinak neznámé.

Enengl Douchovi

Důstojný Pane!

Vzhledem k Vaší záslužné činnosti literární v oboru vychovávacím jmenovala Vás, důstojný pane, *Budeč jindřichohradecká* ve své výroční valné schůzi ze dne 4. června t. r. svým čestným členem, a pro mne jest to zvláštním vyznamenáním, že do rukou Vašich odevzdati mohu diplom čestného členství!

Přeji Vám, důstojný pane, jmenem naší jednoty ke druhotinám *50letého kněžství* Vašeho ještě mnoho let nezkaleného tichého štěstí! S největší šetrností Vaší důstojnosti vždy oddaný

Fr. Enengl
t. č. předseda.

V Jindř.[ichově] Hradci 27. června 1884.

Část III.

Dopisy různých osob Františku Douchovi zaslané.

Č. 28.

Antonín Bernkopf Douchovi.

Antonín Bernkopf, státní úředník, pomýšlel na sestavení české fraseologie. Obrací se k Douchovi, který mladým spisovatelům šel dle možnosti na ruku. S jakým výsledkem zde, nevím. O jeho osobě není nic bližšího známo. Jisté, že jako spisovatel nevynikl. Patrně se vzdal dalších úmyslů a zanechal veškeré literární práce.

Není mi známo, že by byl Bernkopf vydal fraseologii. Brzy po r. 1861 vyšly dvě fraseologie: 1. *Česká fraseologie.* Sesta-

vena zvláště v prospěch studujících na školách gymnasiálních a realních, z nejvýtečnějších spisovatelů od nejstarší doby až do Komenského od *Jana Šacha,* str. 75. Cena: sešit 44 kr., vázané 52 kr. r. č. V Praze. Nákladem kněhkupectví: J. L. Kober. 1862. Tisk Jaroslava Pospíšila. Předmluva je datována: V Záhřebě na štědrý večer 1861—2. Česká fraseologie. Od *Fr. Šebka,* c. k. profesora na gymnasiu v Písku. V Praze 1864. Nákladem spisovatelovým. Tiskem K. Schreyera a Hynka Fuchse v Praze. Str. 424. Vycházelo původně v sešitech tiskem u Václava Vetterle v Písku. Předmluva je datována v Písku 18. srpna 1863.

V uvedených předmluvách a též ne v předeslaném zkrácení není zmínky o Jungmannově slovníku, ale možno přece, že Šach a Šebek pracovali vzhledem k vyzvání v Národních Listech, v dopise našem zmíněném. Před nimi vydal farář Matyáš Josef Sychra: Versuch einer böhmischen Phraseologie. Brünn. 1821 a 1822. 2 díly. Nové dílo máme: Kottův český fraseologický slovník.

Vyzvání v Národních Listech otištěné [č. 279, v pátek 11. října 1861; str. 3, Domácí zprávy sloupec 2. a 3.] zní:

Literatura naše znovu rozkvétá, jmenovitě se počíná *věda* všestranně pěstovati, mnohé dílo vědecké tiskárnu opouští, jiné se dotiskuje a ještě větší počet v rukopisech se chová buď úplně, buď větším dílem spracovaných, jen u jediném, všem spisovatelům, jmenovitě mladším, veledůležitém oboru není žádný pracovník *znám,* ačkoliv jest beze vší pochyby, že by se takový nejen literátům, ale zvlášť věci samé, totiž přesnosti mluvy naší velmi zavděčil, myslíme spisovatele *fraseologie* nebo *mluvosloví* řeči naší. Teď, kdy se zvláště pro naši mládež — onu pýchu a naději našeho národa — která ve školách opět na prsou matky alespoň chvílemi kojena býti počíná, tolik hlav přičiňuje, tolik rukou pilných v činnosti udržuje, aby se jí dostalo o beznalosti v té neb oné vědě řeči záživnou, řeči mateřskou, teď — myslíme — nebyl by čas, v němž by nemožno bylo najíti spisovatele *staršího,* který by nám mladším zaopatřiti s to byl rukověť, která by nás přesnost mluvy naší učiti a v ní se utvrditi a zdokonaliti napomáhala. Máme pravda nevyčerpatelné veldílo svého nesmrtelného Jungmanna, avšak kolik z nás mladších může se tím chlubiti, že mu náleží? kolik z nás si je může zaopatřiti? — — Za tou příčinou žádáme snažně někoho z našich *starších* spisovatelů, aby nám co nejdříve podal tiskem *fraseologii* mluvy naší, třeba stručnou, vyňatou ze slovníku našeho genia, ale co *nejdříve!*

O Jungmannovi viz zde R. XXXII. str. 140.

[*Bernkopf* Douchovi:]

Nimburk [= Je vtištěno.]

Důstojný, velectěný Pane!

Uplynula již drahná léta od té doby, co Vašnost mne vybídla, bych ze slovníka *Jungmannova* fráse vybíral, aby se mohla *fraseologie* česká uspořádati a vydati.

Avšak ve studiích svých právnických nenalezl jsem tolik *prázné* chvile, abych se byl mohl této práci věnovati. Také mne v předposledním roce práv zastihla těžká nemoc, kteráž mne skoro o celý rok připravila. Když pak jsem odbyl studia právnická a vstoupil do služby státní, měl jsem opět před sebou dvě praktické zkoušky, jež jsem teprvé letos odbyl.

Nevzdal jsem se však posavad naděje, že bych mohl zmíněnou práci započíti a vykonati. Nyní, když v pátečním čísle *Nár. Listů* jsem četl vyzvání, aby se někdo ze starších spisovatelů chopil tohoto díla velepotřebného a důležitého, umínil jsem si pevně, že uskutečním dávno chované předsevzetí své a dle přípovědi, kterouž jsem před lety Vašnosti dal, ze slovníka arciotce Jungmanna fráse vybírati počnu, a výtěžek svůj Vašnosti odevzdám. O to ostatní — doufám — Vašnost se postará; neboť jste mi ráčil sděliti, že by jste pak celé dílo — ovšem doplněné — k tisku připravil.*) V Nár. Lis. stálo, že by prozatím postačila fraseologie ze slovníka Jungmannova vyňatá. To zůstavuju Vašnostinu posouzení.

Prosím tedy snažně, veledůstojný Pane, by jste mně ráčil na ruku dáti, jak tu věc mám započíti, jmenovitě zdali by se měl ku každé frási též německý překlad, aneb jenom pouhý výklad připojiti. Jak se tyto fráse na cedulky psáti mají, to již vím z Vašnostina ponaučení.

Vůbec bych prosil, by jste si neráčil obtěžovati a mně jakýsi bližší plán té práce sděliti ráčil, a to co nejdříve, neboť velice se na ni těším.

Spolu by snad bylo prospěšno v *novinách* oznámiti, že se již fraseologie chystá, aby snad někdo jiný též zbytečně se s toutéž prací nezabýval.

Kdyžby Vašnosti psaní obtížné bylo, račtež dobrotivě, což potřebného, o tom Vilému *Skřivanovi*,**) bratru vel. pána Skřivana, sděliti, kterýž mně pak o tom psáti bude.

Neračtež důstojný Pane, oslyšeti mou prosbu. Očekávám s touhou Vašnostinu odpověď. Jsem v nejhlubší úctě Vašnosti oddaný

Ant. Bernkopf.

V Nymburce, dne 13. října 1861.

Adresa na mne zní:

Antonínu Bernkopfovi,
c. k. aktuaru

v *Nymburce.*
(Přes Pečky.)

---

*) Doucha něco podobného tiskem nevydal.

**) O knězi Skřivanovi nebylo mi možno něčeho vypátrati. — Jeho bratr Vilém Skřivan byl bezvýznamným spisovatelem. Sepsal: Polské povstání a Čechové. Úvahy časové. V Praze 1863, nákl. spisovatelovým, v komisi Slovanského knihkupectví, tiskem Rohlíčka a Sieverse — jak uvádí Kn. sl. 231 — a byl spolupracovníkem díla (u Kobra 1868 vyšlého): „Země, stát i národ" a to druhého dílu: Dějiny Ruského národa a jeho kultury, na kterém spolupracovali J. Gebauer, Dr. J. B. Müller, E. Melis a J. Pervolf. Tak píše Wurzbachův Biographisches Lexikon (Bd. XXXV, S. 98), prameny české se kromě Douchy o něm nezmiňují.

Č. 29—30.

František Cichra Douchovi.

[2 dopisy.]

Dopisy jsou psané na modrém papíru redakčním s předtištěnou firmou adresou a datem.

František Cichra, o němž mně nebylo možno něčeho bližšího se dopátrati, byl patrně redakčním úředníkem Riegrova (Kobrova) Naučného Slovníku; mezi spolupracovníky tohoto však uveden není.

Francesco Petrarca (1304—1374), proslulý básník a učenec italský. Měl značný vliv na dvoře Karla IV., na českou romantiku, na humanisty — Řehoř Hrubý z Jelení ho překládá a Jan Češka užívá — pak na Mil. Zd. Poláka, J. Kollára hlavně na jeho znělky a „Slávy dceru", na Čelakovského hlavně jeho „Růži stolistou". Zmínky nalézáme u Koubka a Nerudy. České překlady máme od Vacka-Kamenického, Františka Douchy, Čelakovského a Vrchlického. Článek o Petrarcovi v R. N. Sl. sv. IV. str. 304-6 z r. 1867 obsahuje skoro 4 sloupce (2 stránky), jest tedy na cizího spisovatele velmi obsáhlý. Autor sice podepsán není, ale zcela jistě jím byl Doucha, jak k tomu zde otištěné dopisy nasvědčují.

I.

Redakce „Slovníka naučného" v Praze v č. 1369-II.

Jeho Blahorodí

Pánu p. Františku Douchovi,
kněži církevnímu, spisovateli etc.

zde.

V Praze dne 2. září 1865.

Velevážený pane!

Žádáme Vašnost snažně, abyste, ač možno-li Vám, do 17. tohoto ráčil nám podati článek *Petrarca.* Mým nedopatřením stalo se, že Vašnost teprve teď o něj žádám; pročež prosím, abyste mi chybu tu prominouti, a žádaný článek do lhůty svrchu udané podati ráčil, neb zajisté ráčíte uznati, jaká škoda by to byla, kdyby o tom slavném básníku psal znalec menší než jakým Vašnost Jste.

Poroučeje se přízni Vašnostině zůstávám se vší šetrností nejoddanější ctitel *Frant. Cichra.*

Ve jménu redakce.

II.

Redakce „Slovníku naučného" v Praze v č. 1369-II.

Jeho Blahorodí

Pánu p. Františku Douchovi,
kněži církevnímu etc.

t. č. ve *Veltrusích.**)

V Praze dne 19. září 1865.

Velevážený pane!

Žádáme Vašnost snažně, abyste nám článek *Petrarca* laskavě zaslati ráčil brzy, nejdéle do 25. tohoto, neboť jej již po-

*) U hraběte Rudolfa Chotka. Viz předešlý ročník str. 783. pozn.

třebujeme. Račtež tedy v této pilné potřebě naší na nás pamatovati, začež žádaje zůstávám se vší šetrností Vašnostin horlivý ctitel *Frant. Cichra.*

Ve jménu redakce.

Č. 31.

František Dvorský Douchovi.

[1. Dopis.]

František Ivan Dvorský (1839—1907), historik, belletrista a publicista, horlivý vlastenec a buditel veřejnými přednáškami, ředitel zemského archivu. Vydal zemské desky půhonné a sněmy české, spis „K historii židů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku", (společně s B. Bondym), staré dopisy a mnohá pojednání na př. o jesuitech v Rusku, o Tychonu Brahovi, Valdštejnovi, Rožmbercích, Černínech atd. v různých časopisech, do kterých též Doucha většinou přispíval. (Č. Č. M., Praha, Osvěta lidu, Květy, Svoboda, Matice lidu, Bibliotheka paedagogická, Rozpravy české akademie, Archiv Český, Památky archaeologické (o Štítném), Osvěta, Historický sborník, Slovanský sborník, Světozor, Lumír a j. V „Umělecké Besedě" rozvinul záslužnou činnost a psal politické články do novin: Národ, Pokrok, Politika, Hlas národa a Národní Listy. Kn. sl. 37.

Zmíněná báseň jedná o hrdinské smrti chorvatského bána Mikuláše Zrinského, který znamenitě hájil pevnost Sziget v jižních Uhrách proti ohromné přesile turecké pod Sultánem Solimanem r. 1566. Báseň našel Dvorský r. 1867 v jindřicho-hradeckém archivu a otiskl ji v originále, překladě (Douchově) a s vysvětlivkami ve Květech [VII. Ročník, 1872, č. 18, 2. května, str. 142] pod názvem: Na smrt Nikoly Zriňského. Sonett. Italsky sepsal Pietro Guadagni; přeložil Fr. Doucha. Italský nápis zní: Per la morte del Sig. Nicolo conte de Zriny. O Zriňském bylo ještě jednáno ve Květech 1867 [II. Ročník, II. půlletí č. 23, 5. prosince, str. 190—191] v článku: Mikuláš Subić kníže Zriňský. Jest to stručný životopis, jednající hlavně o obhájení Szigetu, bez udání autora (sotva Dvorský) s vyobrazením Zriňského (kreslil K. Maixner str. 192). Dále je ve Květech článek: Mikuláš Zrinjský, hrdina Sigetský. Podává Frant. Dvorský. [Ročn. III, 1868, č. 30 až 33, dne 23./VII., 30./VII., 6./VIII., 13./VIII., str. 235—38, 243 až 246, 251—54, 260—62.] Několikráte je zmínka o archivu jindřicho-hradeckém, ale o uvedené básni nikoliv. — Dopis nedatovaný psal tedy Dvorský Douchovi v době od roku 1867 až 1872. —

[*Fr. Dvorský* Douchovi:]

Vaše Blahorodí!

Odpustiti mi račtež, že Vašnost ztěžuji. Píšu článek o *Zrinském* a katastrofě *Szigetské* do *Květů* a rád bych v archivu *J.-Hradeckém* nalezenou básničku též užil; protož prosím Vašnost snažně, aby Jste mi ji laskavě přeložiti ráčil, s Vašnostiným pak svolením a jmenem ji upotřebím.

Poroučeje se Vašnosti a prose, aby Jste laskavě prosbu mou vyplniti ráčil, jsem vždy nejoddanějším ctitelem Vašnostiným. Fr. Dvorský.

(Pokračování.)

Jan Voborský:

Monistům do památníku.

Trojlístek znělek.

I.

Nová temná mračna táhnou mi dnes nad hlavou,
mračna žalu, že tak hrozně může pochybit
lidský rozum s vědou nevěreckou, kulhavou,
božství chtěje gloriolu, lidstvu pravdu vzít.
Jak když bouře rozkacená létne doubravou
a kdes v dáli zklikatí se blesku ostrý svit,
nové učení chce bludů cestou nepravou
vítěznou prý silou v před od země k zemi jít!
Ale ještě nepřerost nám přes hlavú váš blud,
nechať lidská zvůle slabé láká a nám laje.
Co jste — ptám se — bez Boha? — Jen slabý, křehký prut
a ten ztrestá vás za všechno poblouzení,
neboť věc, jež plodem vzdorné mysli člověka je,
domyslem jen jest, v němž špetky zdaru není! — —

II.

Jací jste to — rcete — jací divní sadaři,
zahradu že duší jdete pustošit a rvát,
květ kde víry svítil ke cti Bohu vladaři
z hřivny svěřené, z níž kdysi nutno účet dát.
Ostwald s filosofy jásá: „Vše se podaří,
hle — jak rostou řady, tedy chutě pracovat!“ —
Jedno chtěli míti, o to však se znesváří,
neb to jedno každý po svém chtěl by lidem lhát.
A tak dodnes jenom v jednom věru svorni jsou:
pravdy Božské trůn a církev chtějí povalit,
hesla svůdnou maskou kryjí všichni zradu svou,
ale svorně budují jen nový Babylon. —
Že jen báby, děti věří? — Sám kdys řekne lid,
kde zněl buben šalby a kde pravdy mluvil zvon! —

III.

Marně chcete věčné světlo stlumit stínem,
rozum stavět nových nauk na oltář.
My své jedno máme v Bohu trojjediném,
ve svátostném Kristu těla, krve zář.
Bohem stvořeni a vykoupeni Synem,
Duchem posvěceni, zříme v zloby tvář,
zřetelně v ní čtem a proto nezahynem,
byť sta léček chystal novodobý lhář!
K modru nebe zrak svůj pozvedáme,
kouzlo naděje s nás nestrhne váš smích,
na nějž pouze jednu odpověď jen máme:
až se kolo vozu vítězného zláme,
na němž s pýchou padlých andělů jel hřích,
i ta věda v prach vás překotí — a zklame! —

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Díl III.

Ignát Bezstarosti počal veršovati *německy*, — vždyť i *P. Fryčajovi*, velkému buditeli oné doby — věnoval k jakémusi jubileu verše německé. »Stojí to věru za zmínku na označení, v jakých tehdy svírala se česká řeč okovech«.*) Než obrat nastal náhlý — v sešitě veršů německých připsáno bylo jako finale: »Nun schweige du *deutsche* Muse . . . um der Muttersprache den gerechten Platz einzuräumen.«

Za návštěvy Veličenstev v Brně l. P. 1834 napsal uvítací báseň českou jménem obce a školy Zbraslavské: »Chudičkého, vesnického, školního učitele se svými milými, školními dětičkami ve Zbraslavi — přeradostné, srdečné city za příchodu drahého Země Otce a Matky do Moravy.« Protože císař ochuravěl, nepřijímal žádných audiencí. Odevzdal tedy Ignát B. příležitostné verše císařovně. Její Veličenstvo je přijala — tázajíc se: »Ob die Werse auch für den Kaiser sind?« — Básník odpověděl. »Euere Majestät, für Beide sind sie, weil für Beide gleich das kindliche Herz der Unterthanen dankbar schlägt.« Císařovna odvětila: »Das Einfache lieben wir eben, und ich werde es dem Kaiser sicher einhändigen.« — Verše byly milostivě přijaty — a 30 dolary odměněny.

Na sekundici**) P. Tom. Fryčaje napsal Ignát B. báseň, kterouž zakončil tímto dosłovem:

»Odpusť, drahý kmete, srdci
mému, že Tobě tyká,
a jak nebeskému Otci:
»otče můj« Tobě říká;
neboť víš, že již otec můj
synem Tvým se nazýval,
jsa, jistě věrný ctitel Tvůj,
Tvým učedníkem býval.« atd.

Verše zahalil v melodii — a za skorého rána dne slavnostního do Obřan zavítav (tři míle cesty) text i melodii skladby dal opsati pomocníkům školním. Jeden exemplář skvostný měl přichystaný pro jubilanta. Hostí vanešených sešlo se přes třicet. Za toastu na oslavu jubilára pronešeného byly opisy hostem rozdány a po hlučné intrádě veškera hudební společnost verše Ignáta Bezstarosti nadšeně zanotila.

O verších, kteréž tento k posouzení zaslal, takto se P Fryčaj vyjádřil:***) »Verše vaše jsem osamotě přečetl a v pravdě

*) Karel Bezstarosti.
**) Sekundice P. Fryčaje oslavena byla dne 14. září 1833 v Obřanech. —
***) List ze dne 22. listopadu 1833.

veřejně vyznati musím: že se vám to všechno nejlíp povedlo, lépe než nebožtíku otci, — ale prosím vás, přes příliš si na tom nezakládejte, neboť veršovectví nás živiť nemůže . . . .«

Ignát B. k jmeninám Fryčajovým takto odpověděl:*)

»Otče! nechci veršovati,
chci Tvou radu zachovati,
nechtěj mi však zakázati,
bych Tě neměl milovati,
při tom aspoň rytmovati.
Nebudu dle světa módy
v dnešní Jména svátku hody
dlouhé vinše formovat,
jen zkratička — k dárci z nebe
budu volat: aby Tebe
dlouho nám chtěl zachovat«

Ignát B. vynikal úhledným písmem a byl dovedným kresličem. Forma jeho listů byla vždy bezvadná.

Slohem vynikal nad své současníky povoláním. Dopisoval si s výtečníky tehdejšími; živý jeho duch sdružoval se rád s duchy podobně čilými a zbožné jeho srdce toužívalo po spojení s dušemi zbožnými — s osobnostmi duchovními: *Tomášem Fryčajem, B. M. Kuldou, Fr. Poimonem, P. Tomášem Procházkou, Karlem Šmídkem* a jinými. Sem patří též vlastenec *Mikuláš Hons* z Ivančic a *Josef Menčík* z Brna.

Společnost v horské, lesy odevšad vroubené dědince, mu nedostačovala. Duch hledal potravu mimo okraj ten a nalézal ji v kruzích duchovních i světských; jak kde v kterém oboru právě činným býval, tak vlnila se jeho dopisovací touha sdílením odborných zkušeností. Nemoc ovšem, která se hluboce v kořeny života zahryzla, strpčovala mu radost a tlumila nadšení jeho. Mimo práci literární zastával svědomitě úřad tajemníka obecního. Co to listin od roku k roku vystřídalo se na tom malém, na bílo natřeném stolku psacím! A jak svědomitě si počínal, — o každém »aktu« pořídil si črtu (koncept) na papíru ovšem sešlém, na druhé straně popsaném. — Ve Zbraslavi byl »půlmistrem« jakýsi Tomáš Zelweker — pekař a hostinský; chtěl povznešenost svou nad ostatními prokázati »svou němčinou«. Německy však mluviti neuměl, osvojil si jakousi hantýrku, a tou se honosil, kde mohl. Donesla-li pošta úřední dopis na obec, pokoušel se starosta o nějaké to vyřízení sám, — napsal na dopis několik »německých« slov a domníval se ve své domýšlivosti, že to dostačí, a za tepla koncept donesl do školy — a nařídil p. učiteli, aby nějaký »Zusatz« připsal. »Tajemník« poznal, že celé to vyřízení jest nesmysl — a proto napsal vše jinak. Ale i tehdy chtěl starosta zachrániti svou autoritu, a jal se aspoň diktovati: »Als dann H. Lehrer, schreiben's: »Sondern« . . .

Utrápený učitel tajemník trpělivě přijímal takovéto nerozumy přítele starosty; . . . přetrpěl obyčejně i to: »Sondern« . . . a jal

*) Ke dni 21. prosince 1833.

se dle svého psáti vyřízení k úřadům slohem ovšem vždy takovým, že jako pláštěm samaritánským zakryty byly vrtochy a chyby starosty Zelwekera u oněch úřadů, a že úřady si sloh i úpravu podání Zbraslavského obecního písaře Bezstarosti (služba 20 zl. a kousek pole na brambory) pochvalovaly.

Než za všestranné činnosti věnoval Ignát B. všechnu péči škole. Nebude od místa zmíniti se o škole Zbraslavské; poznáme, jak za let 50. a 60. minulého století školy zařízeny byly. Škola Zbraslavská umístěna byla v polovici malého panského dvora. Druhou polovici obýval revírník. Budova postavena byla na západním konci dědiny u kostela hřbitovem obklíčeného — a blízko fary. Ze skal pod farskou stodolou vyvěral pramen, a živil kapradím zarostlou, lávkou se školou spojenou, studni se stříškou a »hákem«. Toť jediný poetický moment toho, jinak dosti drsného prostředí.

Byt učitele byl tenkrát (1831—1862) velmi prostý: dva malé pokojíky, k nimž si učitel Bezstarosti později třetí ze chléva upravil, do něhož ranní slunce svítilo, po němž jemnocitný a duchem proživený učitel Ignát tak prahnul. V pokojíčku tom upravil si »pracovnu« — tam sedával u starého psacího stolku, jenž po stranách mřížkami na bílo natřenými opatřen byl — na němž umístěn kalamář z lepenky vlastnoručně zhotovený, nádobka na »posejpátko«, brková péra, ba i zajíčí nožka na utírání prachu.

Ve druhé polovici malé školy byla »učírna«; v čele nad stupněm byl na stěně velký kříž, sahal až k zemi, stolek a tabule. Naproti katedře za lavicemi umístěna byla police a na ní skříně asi na knihovnu a školní pomůcky. Zadní kout za širokými kachlovými kamny skýtal byt pro »pana praeceptora« (podučitele) — lůžko, kufr, boty, umývadlo atd. Praeceptor dostával 40 až 60 zlatých stříbra ročně, k čemuž si mohl něco hudbou, psaním přivydělati. Praeceptoři dekretu neměli — putovali od jednoho »principála« k druhému, jak se komu hodilo.

V učírně visely na stěnách okrouhlé černé tabulky s bílým písmem ve švabachu (latinka teprv se probouzela). Nápisy obsahovaly veršem psaná pravidla z katechismu, jak r. 1818 vydal farář Dolanský *P. Fr. Polášek*. Tabulky byly vyměňovány dle toho, o čem bylo v katechismu právě pojednáváno — že úkol ten vykonával vedle katechety téměř každodenně učitel, rozumělo se tehdy samo sebou.

Takové nápisy byly ku př.

»Bůh jest jeden.«
Pán Bůh náš jen jeden jest,
Jemu jen dej božskou čest.

anebo:

Bližního pro Boha milovati.
Kde se lásky nenachází,
pobožnosti k Bohu schází.
Čtvrté Boží přikázání.
Poslouchej, cti rodiče,
velí to Bůh velice.

aneb:

Každý den pros v době ranní
za rodičů zachování.

Lenost.

Lenoch sobě leží, bída za ním běží.

Práce.

Proč ti Bůh dvě ruce dal,
ne-li aby's pracoval?
Chytej, chceš-li ptáka měti,
do huby ti nepoletí — — atd. atd.

Až do nových školských zákonů bývali rechtoři spolu i *prohlížiteli mrtvol.* Stalo-li se pak, že nebylo v případě samovraždy — neb úrazu jinde místa pro soudní pitvu, tu se vše bez rozpaku odbývalo v učírně: položila se tabule na lavice, mrtvola na tabuli — a pitvalo se jen což.

I sám Ignát Bezstarosti, jehož neduhy po léta lékařům záhadou byly, po smrti ve své vlastní škole pitván byl dne 29. dubna 1862. —

V této tak skrovné a nepatrné škole Zbraslavské — žil a působil taktéž skrovný a zevnějškem nepatrný člověk náš Ignát — vyvíjel však činnost, která od vrstevníků byla obdivována; nevěnoval se pouze ryze křesťanské výchově svých miláčků ve škole, ale dbal též o mládež škole odrostlou (bývalé »opakující hodiny« přivedl na výši uplatnění, byv za to opět a opět pochvalnými dekrety vyznamenán) — dbal o lid a vzdělával ho.

Vzdělával sebe čta pilně i básníky, — nikdy nelenil, knihy, jichž se u kněží, professorů, klášterů dopídil — dnem i nocí čítával, z nichž hojně výpisků si nahromadil a ve pracích svých je využil. Četl »*starou Presse*«, »*Salzburger Kirchenzeitung*«, »*Oest. Schulboten*«, »*Blahověsta*«, »*Hlas*« a jiné.

Z lektýry bohaté i ze zkušenosti své získané vědomosti využitkoval za podzimních školských konferencí, kteréž v letech padesátých i šedesátých každoročně odbývány byly u děkana.

Dány byly dvě až tři otázky, kteréž musili učitelé písemně zodpověděti a při konferenci přečísti; účastníci konference o thematech dále rokovali.

Ignát Bezstarosti na konferencích těch zvláště vynikal; práce jeho vyznačovaly se ušlechtilostí, důkladností, vzletem i horoucí láskou k povolání. Ano i dechu poetického dostalo se mnohým pracím jeho — ač střízlivým zvlášť v zakončení.

Roku 1860 pojednal o otázce konferenční: »Jak si má učitel počínati, aby u dítek probudil chut k učení se?« — Důkladným pojednáním o věci zhostil se úlohy své — závěrek pak vyvrcholil citátem hr. Bedřicha Leop. ze Stolbergů:

Welch Geheimniss ist das Kind?
Gott ist auch ein Kind gewesen.
Weil wir Gottes Kinder sind
kam ein Kind uns zu erlösen;
Wer das einmal recht empfunden,
Ist dem Kind durch's Jesukind verbunden.

Jindy napsal samostatnou práci, vyvoliv si za předmět větu: »Bei der Erziehung muss die *Macht* der *Religion* überall den Feinden der Religion in *erster* Reihe entgegengestellt werden.«

Jinou nadšenou stať o vychovatelství ukončil po básnicku takto:

Derjenige, welcher das Sprichwort erfand:

»Wen die Götter *feindlich* bedacht,
den haben sie zum *Schulmeister* gemacht
Quem dii oderunt,
paedagogum fecerunt,

der muss den Schulkommandostab an einem Unglückstage ergriffen haben, denn ich rufe mit Freude aus:

Wen die Götter *freundlich* bedacht,
den haben sie zum Schulmeister gemacht:
Quem dii amaverunt,
Paedagogum fecerunt.

Proto byly vzletné práce učitele Ignáta vysoce ceněny a v odborných listech uveřejňovány. Práce své uveřejňoval do té doby hned v českém hned v německem jazyku.

Na př. roku 1842 stať štěpařskou: »*Do špatné půdy osad stromy všudy!*«; v říjnu básně † otce Františka: dále »*Lamentace vesnického učitele*«; »*Strašlivá revoluce údů těla proti žaludku lenochů*«; »*Hovor o rekrutýrce*; »*Spravedlivá pomsta*«; v listopadu t. r.: »*Zkušenému věř!*« »*Moje touha*«; »*Na Moranu*« (verše); r. 1843 »*Samostatnost*« (verše); »*O mírném požívání pokrmu a nápoje*«; »*Upřímná rada pana Zkusila*«; »*Dva příběhy o krmení dobytka*«; »*Čeho třeba k zdokonalení sebe*«; »*Ptáčátka*«; »*O užitku dobrých kalendářů*«; »*Recipe Dra Weissbacha*«; »*Je li chov holubů hospodářsky prospěšným?*«; »*Důvěrné slovo dobrým, venkovským matkám*«; »*Mravní abeceda*«; »*Lehký prostředek ovocné stromy k nesení ovoce přivésti*«; r. 1844 »*Opatrnosti nikdy nezbývá*«; »*Skalnatý vrch*«; »*Veršovaná rozmluva o vzdělání a šetření ovocných stromů*«; »*Jsou-li dítky požehnáním Božím?*«; »*O slušném nakládání s dobytkem domácím*«; »*Píseň nádeníka v svatvečer dne Páně*«; »*Zlá radost*«; r. 1845 »*Stromařství na Moravě*«; »*Dědictví, důvěrné slovo v čas potřeby*«; r. 1846 »*Zda-li mohou člověka stromy zahanbiti?*«; »*Ranní a večerní píseň*«; »*Jakým má býti dobrý vlastenec?*«; »*Práce ve školách a štěpnicích*« atd. atd.

Za cenné práce dostalo se štěpaři *Ignátovi* pochvaly od redaktora »*Mor. sl. časopisu pro lid*« — professora *Františka Diebla* *): »Zavazujete redakci vzácnými příspěvky k nemalým dikům a značně pomáháte získati a rozněcovati své pp. kolegy pro dobrou věc t. j. pro rozšíření štěpařství a všeho jiného, co lidu venkovskému dobro jest a užitečno. Přijměte ž za to zvláštní a vřelý dík atd.**)

Za několik let vychoval Ignát Bezstarosti 770 štěpařů, — 15.000 ovocných stromků vyštěpoval, a jich 12 a půl tisíce šlechtěných svými žáky daleko po okolí rozeslal. (Pokračování.)

*) Viz o prof. Frant. Dieblovi I. díl »Pohledů do života církevního a vlasteneckého na Moravě« — str. 45 atd.

**) List ze dne 3. prosince 1842.

Theodor Jeske-Choinski:

Soud Boží.

Obrázek z XII. století. Z polského se svolením autorovým přeložil Fr. Wolf.

I.

Za horami, za skalnatou, prorvanou stěnou Corbierů zhaslo rozmarné slunce březnové. Pozvolna, každou chvíli houstnouc, ovíjela temná příze mraků večerních jezero gruissauské, široce rozlité v nížině narbonnské.

Teskně ozval se zvonek kostelní, vybízeje věřící, by pozdravili Matku boží. Hlas jeho nesl se daleko po stišených vlnách, až na modré vody Středozemního moře.

Odkud ten hlas, koho volá? Zdá se, že vytryskuje z lůna jezera, ze svatyně vodních panen, neboť udivené oko marně hledá příbytků lidských. Dokola všude voda a bažiny, — temná, smutná pustina. Pouze řady divokých kachen táhnou nad jezerem, pospíchajíce do bezpečného rákosí, nebo zatřepetá tu a onde těžkými křídly nějaký obrovský pták.

Hle, tam ve hluboké zátoce jezerní okazuje se ve stínech večerních ostrůvek skalnatý, tak malý, že jej musí oko pozorně hledati, než ho zpozoruje, a na vrcholu toho ostrůvku vznáší se hrádek opevněný. Snad pouze nějaký mořský loupežník si vyhlédl kdysi tuto špetku země a vystavěl na ní klícku kamennou, aby se mohl v ní skrýti před spravedlností jej stíhající. Vždyť kdož by jiný chtěl vládnouti nad nebem, vodou a hrstí skal, odloučen jsa od světa, lidí a radovánek rytířských?

Zámek Gruissau neviděl svých pánů již padesáte let. Hospodařil tu obyčejně nějaký vysloužilý a zasloužilý sluha pánů de Gruissau, kteří bydleli v jiných, veselejších zámcích, rozložených po hrabství narbonnském.

Až jednoho rána, v prvních dnech březnových uzřeli chudí rybáři, živící se plody jezera, na věži zámecké korouhev svých pánů, červeného lva v modrém poli, a obdrželi rozkaz, dodávati v postní dny vybrané ryby a sůl. Od té doby vídávali na jezeře pod večer pozlacenou loď, vystlanou arabskými koberci, a v ní na měkkých kožích mladého rytíře vedle mladé dámy. Řečeno jim, že to pan Rajmund de Gruissau s chotí svou, krásnou paní Azalaidou.

I dnes vyjela ze přístavu člunů rybářských loď panská, plujíc volně podél břehu. Hořící louče, zatknuté v zadu při kormidle, vrhaly krvavé paprsky na temné vlny.

Z dálky, od západu dorážel přitlumený hukot moře, nesený na tichých křídlech večera, kolem dokola šumělo jezero, tlukouc lehce na skalnatý břeh ostrůvku.

„Milejší mi toto temné ticho vodní pouště nad kouzelnou hru jongleurů hraběte z Toulousu, milejší mi nad slavičí zpěv troubadourův a řinkot zbraní v zápase mužů bojujících," — šeptal přitlumeným hlasem lásky pan Rajmund de Gruissau, tiskna ke hrudi své hlavu manželčinu.

Seděli na přídě lodní, zakryti jsouce před zvědavým okem veslařovým hedvábnou, purpurovou plachtou. On objímal ji v pasu svým ramenem, ona, opřena jsouc na jeho hrudi, zahleděla se široce otevřenýma očima do černé noci, která sestupovala nyní rychle na nesmírné vody, stírajíc s nich denní jas. Mihotavé světlo loučí ozlacovalo její jasnou, světlovlasou hlavu.

„Nemiluje, kdo nezná žárlivosti, ale tam, v Narbonně, na dvoře hraběnky Ermengardy, číhá na lehkověrná srdce ženská zlomyslný Cupido, ozbrojený sladkou hudbou troubadourů a pokoušející šepot hladkých dvorních svůdců. Tam by patřily tvoje úsměvy, hvězdy tvých očí, medový zpěv tvého hlasu všem, ale tady jsou ty poklady moje, moje, pouze moje, od úsvitu do soumraku, od soumraku do úsvitu, po celý dlouhý šťastný den, po všechny jeho hodiny," — vyprávěl pan Rajmund, líbaje rty svými vlasy paniny.

„Nestěžuješ si na mne, že jsem tě vytrhl z víru radovánek dvorských a přivedl do tohoto pochmurného království ryb, vodních hadů, kachen a čápů, žárliv jsa na každý tvůj pohled, ukradený cizími."

„Slibovala jsem ti lásku a poslušnost, manželi můj a pane," odpověděla paní Azalais hlasem slabým, jaksi unaveným. — „Ve chvíli, kdy jsem odešla s tebou od oltáře, stala jsem se tvým stínem, tvé mysli odleskem, tvé vůle nástrojem bezmocným."

Nepozvedla svoji tvář k mužovi, neobetkala ho paprsky svých velikých, safírových očí, netulila se k němu lehce s důvěrnou poddajností lásky. Když on ji k sobě přivinul a sevřel její ústa svými ústy, nachýlila svoji hlavu v týl a spustila ruce své bezmocně. Dávala se líbati, neoplácejíc něžnost něžností. Náhle se odtrhla prudce od jeho úst a stopila zraky své v temnotách.

Stala se totiž věc neobyčejná . . . V tichu nočním zazvonila loutna předehru k písni starého Bernarda z Ventadoru, známé po celé Francii jižní i severní.

Podivil se též pan Rajmund de Gruissau. I on upjal zrak svůj do temnoty a hledal, jsa překvapen, na jezeře neviditelného jongleura. Odkud se tu vzal tu v tom liduprázdném útočišti vodního ptactva a chudých rybářů hudebník, znající píseň troubadourů? Na kolik mil dokola není zámek rytířský, a rybáři, odloučení od světa, neviděli nikdy ve svém životě loutny, ani neslyšeli nic o „veselém umění".

Pan Rajmund upřel zrak svůj ve směru, odkud přicházely tiché, přitlumené zvuky. Ale zář planoucích loučí zasahovala pouze nepatrné kolo, a za tím kolem světlým rozkládala již svoje černá křídla noc, zakrývajíc nebe i vody.

Podivil se ještě více pan Rajmund, když zvuky loutny ovládl mohutný, mužský hlas, který se vyléval jako ryzí zlato na utišené vlny a šel po nich cestou uhlazenou až pod samý břeh ostrůvku.

„Zpěvu ptáků nastal jarní čas,
slyším volavku i klepot čápů zas,
po zahradách keř se v zeleň rozvíjí,
les pak bleděmodrý květů svírá pás,
po kamení potůčku zní sklenný hlas,
nad ním bledá hruď se sklání liliji . . .“

Tak zpíval zlatý hlas.

Pan Rajmund, naslouchaje písni nevšiml si, že jeho paní chytila se oběma rukama za prsa, jakoby ji do nich náhle hrot udeřil. Na polou jsouc zlomena, třesouc se na celém těle, poslouchala s hlavou skloněnou.

Po krátké přestávce ozval se znovu hlas tajemného zpěváka:

„Zradilas, a bolest nekryla ti tvář!
Lásku nevedl mou zisk ni slávy zář,
nevěrná ji milenka má zrušila.
Zradou potvrdila, že jest žena lhář!
Padám, vděčně se dnes modle, na žaltář,
že má duše bolest tuto přežila!“

Kdyby byl pan Rajmund pohlédl na svou manželku, byl by zpozoroval, jak slova druhé sloky ssála jí ze tváře krev a pokrývala ji bledostí k omdlení.

Ale jeho oči neviděly v té chvíli nic, než temnoty, ve kterých se ukrýval tajemný zpěvák. Lesknouce se mstivým ohněm, snažily se protrhnouti černou záclonu, vtáhnouti až do lodi neznámého umělce a vraziti do jeho srdce dýku vražednou. Vždyť toliko toužící, po rozkoši milostné prahnoucí svůdce se mohl odvážiti za temné noci na jezero gruissauské, plné vírů a skal pod hladinou; jediná toliko láska nese bez rozvahy svoji šílenou hlavu pod nohy smrti neslavné.

Zachmuřila se tvář mladého rytíře, obočí se mu svraštělo, tvoříc na čele hlubokou vrásku. Tedy až do této pustiny, kam se ukryl se svým štěstím, aby se jím beze svědků nasytil, stíhala ho lidská zloba, závidíc mu krásné ženy. Ale kdo? Kdo se osmělil rušiti jeho pokoj na jeho vlastních vodách, pod jeho vlastním zámkem?“

„Neznáš toho hlasu?“ otázal se drsně. — „Snad ti připomíná někoho známého?“ Majíc bledou tvář od muže odvrácenu, odpověděla paní Azalais hlasem tak tichým, že se zdál býti šelestem třtiny větrem zmítané.

„Nepamatuji se, že bych ho kdykoli slyšela.“

A sklonila se nízko nad vodu, aby skryla ruměnec studu po pronesené lži.

„A ty, mořský krabe, neviděl jsi někdy po jezeře plovati zpěváky?“ obrátil se pan Rajmund na veslaře.

„Vyprávějí lidé, Vaše Milosti, že v noci vycházejí vodní duchové ze svých zlatých paláců . . .“

„Hlupče!“ — přetrhl rytíř odpověď rybářovu. — „Vodní duchové nebřinkají na loutny jongleurů a nezpívají písní troubadourů! Obraf ke břehu!“

S takovým pospěchem se obrátila loď v pravém úhlu, že se z dohořívajících loučí vysypal na vodu dešť červených jisker k velikému postrachu ryb, které se táhly v hromadě za pruhem světelným.

Na břehu pod zámkem se shromáždila celá osada rybářská, vyvábena byvši zpěvem ze svých chatrčí.

„Hej, vy tam, ničemové, jeden jako druhý," — křikl pan Rajmund na své poddané, — „sedněte ihned na lodi a vyjeďte na vodu! Svobody dobude pro sebe i své potomky, kdo chytí onoho zpěváka a dopraví ho za živa do zámku. Slova daného neodvolám; přísahám na svůj meč rytířský i na brady svých předků. Ku předu!"

Pozvedl do výše svůj meč a přiložil k jeho rukojeti dva prsty své pravice.

Bez odkladu vskočili rybáři do lodi. Za svobodu, za odměnu tak velikou, vrhne se každý z nich do tlamy ohnivého draka.

Teprve nahoře na zámku v záři voskových svíc zpozoroval pan Rajmund bledou tvář své ženy.

„Večerní chlad spálil růže na tvé líci," — řekl starostlivě. „Vždyť jsem prosil, abys pláštěm sobolovým se přikryla! Poručím ti ihned připraviti vinnou polévku!"

„Teplé lůžko mne zahřeje účinněji nežli víno."

Po těchto slovech se paní Azalais vzdálila volným krokem. Ale když se ocitla za dveřmi jídelny ve dlouhé, nízké chodbě, počala utíkati, letěti, jakoby ji honilo stádo vlků. Udýchaná vpadla do kulaté komnaty hradební a vrhla se celou tíží svého těla na starší ženu, která, sedíc ve křesle s opěradly, spravovala jakýsi oděv.

„Tiburgo . . . on jest zde . . . on!" — volala, ukrývajíc hlavu ve klíně stařeniné.

A proud vzdechů přerušovaných, bolestných vytryskl z její se dmoucích prsou.

Polekaná Tiburga, někdy chůva, nyní důvěrnice paní de Gruissau, hladila hlavu plačící paní.

„Kdo, Vaše Milosti, kdo postrašil moji holubičku?"

Proud vzdechů, který vyrazil z nejskrytějších hlubin srdce s prudkostí bolu, se umírňoval, tichl, přestával.

„Tam . . . tam na jezeře . . . v tichu nočním slyšela jsem jeho hlas . . . jeho zpěv . . . ó, ten hlas . . ."

Paní Azalais pozvedla k Tiburze své safírové oči, rozšířené, zvětšené slzami, oči to smrtelně poraněné laně. Ukazujíc rukou na okno, které vyhlíželo na jezero, mluvila hlasem zajíkavým:

„On tam jest . . . stíhají ho . . . Pan Roges de Monfort!" . .

„Chval každý duch Hospodina! . . . Stesk Vaší Milosti vidí duchy zemřelých!" . . .

„Zemřelí nehrají na loutnu, ani nezpívají písně pana Bertranda z Ventadoru. Hlas živý jsem slyšela, zlatý a mohutný, hlas zpěváka a velitele! Ó, ten jeho hlas! Poznala bych ho všude, uprostřed hučení vichrů, uprostřed vřavy dobytého zániku, na zemi, v nebi i v pekle . . . To byl on; pan Roger . . . můj Roger!" . . .

Paní Azalais vypověděla rychle, nesouvisle neobyčejnou příhodu na jezeře, a když skončila, opřela hlavu svou o kolena Tiburgina a plakala tiše.

A stará služka hladila něžně svojí upracovanou rukou jasné vlasy paniny, jako kdysi, když jako malé děcko přiběhla k ní se svými malými smutky a jako kdysi chtěla ji potěšiti slovem upřímným. Leč slovo upřímné jí dnes nepřipadalo. Dovedla pouze zároveň se svou paní roniti tiché slzy.

Pan Rajmund mezi tím chodil v jídelně kolem stolu krokem netrpělivým. Jsa nízkého vzrůstu, silný v krku, široký v ramenech, snědý ve tváři, mohutný brunet s bujným vlasem, byl typem Provencala.

Po každé obchůzce v jídelně postavil se k oknu a vyhlížel na jezero.

Na jeho netrpělivé pohyby hleděl s úsměvem zlomyslným mladý rytíř, sedící v pohodlném křesle před mramorovým krbem. Zlomyslný úsměšek zdál se býti přirozeným výrazem jeho tváře bledé, vyžilé, zohyzděné pihami a řídkým, rezavým vousem. Zloba a závist číhaly v jeho očích.

„Je mi divno, že jsi neletěl za onou šílenou hlavou," — ozval se, srkaje víno se stříbrného poháru.

„Kdyby to bylo na zemi, nepotřeboval bys mi připomínati práva a povinnosti manželovy," — odpověděl pan Rajmund, — „ale na vodě jest rytíř bezmocný."

„I ten tam, zdá se, nosí bílý pás a zlaté ostruhy, neboť zpíval příliš dobře na obyčejného jongleura, který se vláčí se svým uměním pro výdělek po trzích a poutích."

„Slyšel jsi ho?"

„Dokonale. Slyšel jsem z okna a rozuměl každému slovu. Zpíval o nevěrné milence, o nestálém srdci ženském."

Prudká krev jihozemcova vrazila do hlavy pana Rajmunda.

„Aby ho ryby z mého jezera sežraly, aby ho raci roztrhali na třísky," — vyrazil ze sebe.

Rudý se zachechtal suchým smíchem posměváčkovým.

„Jsi zábavný s touto žárlivostí pážete, které se zamilovalo do vadnoucích věků staré kněžny," — řekl. — „Utrhl jsi v divoké Normandii nejbělejší liliji sněžné země severní a klameš sebe, že si ji zachováš pro sebe. Sto ruk žádostivých natáhne se po tvé bílé liliji, sto párů očí poskvrní ji žádostivými pohledy, sto srdcí ji ovine žáry lásky!"

„Sto ruk žádostivých ochromí můj meč, sto srdcí ochladí na vždycky má dýka toledská!"

„Ó, ó, ó!" — posmíval se rudý! — „Takový je z tebe rytíř!? Jsou silnější, obratnější než ty!"

Pan Rajmund sebou trhl, jakoby ho had uštkl.

„Mlčíš, ty hubo utrhačná!" — broukl. — „Jsi mým přítelem, a baví tě má bolest!"

„Již mlčím. Pouze si račiž pamatovati, že sliby manželské nebyly nikdy dostatečným štítem v boji s láskou. Tak přece pronesly na soudu lásky naše kvočny narbonnské se ctnostnou

— protože je stará, — hraběnkou Ermengardou v čele. Měj oči i uši otevřené!"

Pan Rajmund chodil znova kolem stolu a jeho rudý přítel se protahoval lenivě na křesle.

Po delší přestávce počal znova:

„Ale zamilovaný!... Musí býti člověk bodnut přímo do srdce střelou smrtelnou, aby se vláčel v noci po zrádném jezeře a prozpěvoval hloupé písně! Zblázněný troubadour"...

„Jen aby ho rybáři chytili!"...

„He, he, he, bez meče nevsedl do lodi. Ryby budou míti dnes hojnou večeři, jestli ho tvoji lidé našli a dostihli."

„Že mně, Bertrande, musíš povědĕti vždycky něco nepříjemného. Kdybys mi raději pomohl, odkrýti onoho umělce." —

„Ťukni se do hlavy a připomeň si, zda se o přízeň paní Azalaidy neucházel vedle tebe ještě někdo jiný, a snad padneme na pravou stopu, neboť onen milovníček připomínal ve své písni jakési dřívější závazky!"

„Řečeno mi, že pan Roger de Montfort byl kdysi ženichem paní Azalaidy. Známo jest, že hrabě Montfort přijal kříž a odešel do Svaté Země, kdež padl ve věrné službě našeho Pána Ježíše Krista. Ten tedy dnes nepředstavoval pod tvým nosem zrazeného, zavrženého miláčka! Vzpomeň ještě! Snad někdo jiný..."

Pan Rajmund pokrčil rameny.

„Žádné jiné jméno nepřišlo mi k vědomosti" — řekl.

„V případě takovém je to někdo z našich provencalských šílenců, kterým paní Venuše pomátla všecka kolečka v hlavě. Neboj se, najdeme ho. Sám se prozradí dříve či později. Tvé štěstí, že se hrabě již nemůže vrátiti mezi živé a upomínati o svoje právo."

„Mluvíš, jako bys nedůvěřoval mé statečnosti. Ještě mi nebyl žádný meč strašným!"

„Ale strašným by ti byl meč pana de Montfort, nejslavnějšího rytíře v Normandii! Ne takových, jako ty, kladl ten lev na severní udupanou zem! Ani s jeho přízvukem bych se nechtěl potkati na kolbišti!"

„A, neboť ty..."

„Neboť ty, chtěl jsi říci, máš srdce zaječí," — pravil rytíř Bertrand, „nejsa vůbec narážkou pana Rajmunda uražen." — „Každý si pomáhá, jak umí. Vy, zabijáci s ramenoma ocelovýma, důvěřujete pouze síle a meči; já však, který nejsem vychován za rytířského řezníka, pomáhám si na světě tomto rozumem, obratností, čímž velmi často lépe vycházím než vy, odvážní hlupáci!"

Pan Rajmund již neposlouchal. Pozornost jeho zaujal hukot zmatených hlasů. Rybáři vraceli se z jezera.

„Nalezli jste toho tuláka?" — zvolal, když se na prahu okázal starý rybář.

„Byli dva, milostivý pane!"

„Dva? Kde jsou? Živí či mrtví?"

„Nikdo neví, milostivý pane, kam se podějí duchové nečistí! Zachechtali se vedle onoho ostrova, kde každoročně na

jaře ďábel stáhne některého z našich smělejších chlapců pod vodu a zmizeli, jako dým odnesený vichrem podzimním."

Pan Rajmund pohlédl na rytíře Bertranda zrakem rozpačitým, nejistým, jakoby se ho ptal, zda vypravování rybářovo může býti pravdivé.

„Povídáš, že se zachechtali a zmizeli," — ozval se rudý rytíř s nedůvěřivým úsměvem na úzkých, bledých rtech. — „Jak to bylo, starý?"

„Vskočili jsme rychle do lodi a plovali jsme ve směru onoho zpěvu," — vypravoval starý rybář. — „Napřed letěl černý Janek, který má oči kočičí a vidí v noci lépe než ve dne. „Loď jede do ďábelského ostrova!" — zvolal a vesloval, jakoby měl v ruce deset vesel. My za ním. Jeden jako druhý napínáme oči, skláníme se nad vodou, protínáme vlny. Pádíme, jako o červnových dostihách." — „Jsou dva v lodi!" křikne znova černý Janek, — „roztrhněte se, obklopte ostrov!" V tom se zachechtal v tichu nočním smích tak ukrutný, že se nám vesla v rukou zatřásla. Ve Jménu Otce i Syna ... Jak živ jsem neslyšel tak ohyzdného smíchu! Stanuli jsme všickni na místě, a když černý Janek zavolal: „Již tu nejsou, někam zmizeli!" — vrátili jsme se co nejrychleji. Nesluší věrnému křesťanu bojovati s duchem nečistým. Dobrá jest svoboda na zemi, ale lepší jest spása duše na onom světě!"

Když se rybář vzdálil, otázal se pan Rajmund:

„Co ty na to Rajmunde?"

„Onino zpívající tuláci připluli k ostrovu a skryli se v rákosí, ale těm oslům se zdálo, že ďábel číhá na jejich ubohé duše! Poruč ráno prohledati onen ostrov!" (Pokračování.)

† Svetozár Hurban Vajanský.

Přední slovenský básník, novinář a novellista zemřel dne 17. srpna v Turčanském Sv. Martině. Po životě, vyplněném prací, bohatém utrpením a zápasy, odchází tento patriarcha slovenského lidu v záhrobí, aniž by spatřil aspoň z daleka zaslíbenou zemi, aniž by uzřel červánky lepší budoucnosti, odchází bez naděje v příznivější rozvoj národního života svého milovaného lidu. Z hrozivých mraků nad Tatrou se sice blýská, — ale nezdá se to být blýskavice na časy. A dole — ticho a temno. Ve chvíli všeobecné mdlobné skleslosti odchází jeden z nečetných vůdců národa, aniž by bylo lze uzříti rukou, které by mohly zvednouti pokleslý jeho prapor. Slovensko, které kdysi Rudolf Pokorný nazval „Mrtvou zemí", je dnes mrtvějším než kdykoli jindy. Smrt, která ode dvou let slaví svoje kruté žně v celé Evropě, zkosila většinu nadějných hlav mladého Slovenska. Aspoň jednoho z nich budiž v této čtrtě vzpomenuto, Jana Páričky, mladého, obětavého a podnikavého nakladatele „Průdů" a „Slovenské knižnice". Padl hned r. 1914 na ruském bojišti. Nenahraditelná ho škoda a čestná mu budiž pamět!

Literární činnost Svetozára Hurbana Vajanského obšírněji vylíčena byla už dříve ve „Vlasti" v článku „*Poesie pod Tatrami*"

Janem Karníkem. V posledních letech vycházely v pěkné úpravě jeho Sebrané spisy, jichž vydáno dosud 12 svazků, obsahujících všecky starší sbírky básní *(Tatry a more, Verše, Vilím, Z pod jarma)* i nové verše z let pozdějších, dále bohatou žeň novelistickou, dva větší cestopisy a dva velké romány *„Suchá ratolesť"* a *„Koreň a výhonky"*. Rozsáhlý román *„Kotlín"*, dle mého úsudku nejlepší umělecké dílo Vajanského, vyšel samostatně. Přátelům četby duchaplné a zajímavé vřele jej doporučuji.

Z obsáhlé publicistické činnosti Vajanského, který jako redaktor „Národních Novin" napsal do nich tisíce břitkých článků o thematech politických, kulturních i uměleckých, trvalé ceny jest vzorný životopis katolického biskupa *Štefána Moysesa*, v němž tento veliký biskup a horoucí vlastimil důstojně oslaven obratným pérem. Vajanský byl synem slovenského buditele a spisovatele, ev. faráře Josefa Mil. Hurbana. K jeho cti budiž tu zdůrazněno, že v celé literární jeho činnosti není řádku, nevražícího proti církvi katolické. Naopak, v románě „Kotlín" nejdokonalejší charakter, nejideálnější lidumil a vlastenec jest — katolický duchovní.

Sám byl muž zbožný, duch hluboce věřící. Když jednalo se o výbor z jeho poesie, který potom vyšel ve „Světové knihovně" *(„Herodes a jiné básně"*, vydal a úvodem i slovníčkem opatřil Dr. J. Svítil), dopsal Vajanský vydavateli, že si výslovně přeje, aby do výboru pojat byl fragment z delší veršované povídky („Pieta") podotýkaje, že má být onou básní dosvědčena jeho úcta k Matce Boží. Jako muže k církvi vždy spravedlivého poznal a vyličil ho už svého času Tomáš Škrdle ve svém cestopise po uherském Slovensku, vyšlém v starším jednom ročníku tohoto časopisu.

V Čechách měl mnoho nepřátel. Potíral vášnivě a vší silou svého impulsivního temperamentu směr Masarykův a zžíravý vliv jeho učení na život náboženský, politický i na tvorbu literární, odsuzoval Macharovo spílání církvi a téhož odpor proti křesťanství vůbec, neschvaloval enervující erotismus a přepiatý kult pohanského olympu, s jakým setkáváme se v poesii Vrchlického a některých „Lumírovců". To byly význačné kulturní prvky, se kterými Vajanský nikdy se nesmířil. Bojem proti nim stával se ovšem nepohodlným všem příznivcům propagandy protikřesťanské, ať už ona vystupuje v rouše jakémkoliv. V pozdějších letech pojal nechuť a nedůvěru ke všemu, co přicházelo z Čech na Slovensko, považuje vše za otráveno nenáviděným realismem. A býval potom často příkrým a nespravedlivým i k snahám nejryzejším.

V mnohém se mýlil, zaslepen vlastní předpojatostí, — ale také v mnohém a závažném dá mu blízká budoucnost za pravdu. I u nás musí přijíti doba, kdy nazve se neštěstím národa, co nedávno považováno bylo za výkvět jeho snah kulturních.

Nad čerstvým rovem Vajanského, když i bývalí jeho protivníci sklánějí hlavy před majestátem vykonané práce publicistické i literární, nelze nezmíniti se o hořké ironii osudu, který básníka vysokého vzletu ducha a široké obraznosti přikoval k péru žurnalisty ubohého národa, potřebujícího jako soli nehlučné, úmorné, drobné práce, pro kterou zvěčnělý poeta-politik,

očekávající s fanatismem visionáře spásný obrat od katastrofálních událostí v mlhavé budoucnosti, měl pramálo pochopení a způsobilosti. A to bylo hlavní příčinou rozporu mezi ním a mladým Slovenskem, které učilo se v Čechách mravenčí pracovitosti za cíli dosažitelnými.

Nechať Prozřetelnost usoudila o budoucnosti Slovenska jakkoli, tolik jest jisto, že několik ryzích plodů básnivého ducha Vajanského neztratí se z literatury česko-slovenské a zachová v slavné paměti jméno muže, jehož orlí peruti bolestně svírány byly okovy a mřížemi klece tísnivé. A nedejž Bůh, aby dílo Vajanského, které mělo státi se jedním ze základních kamenů svérázného kulturního života na Slovensku, zůstalo jen náhrobním pomníkem duševní tvorby — uschlé ratolesti našeho vlastního kmene národního. Nezapomínejte na uherské Slovensko, až přijde doba, kdy zas bude lze podati ruku pomocnou! *J. Kk.*

Dr. Václ. Ešner:

Nad Travnou.

Přijeli jsme do Gmundenu. Krásné stromořadí kaštanové nás vedlo podél části jezera do vnitř města. Ukazovala se zatím pohádka, v jejíž bohaté děje nám popřál nahlédnout čarovný večer, první můj večer v Alpách.

Procházeli jsme se za teplého slunečního odpoledne městem; úhledné domky svítily bělostí a čistotou, verandy jejich jako květinové zahrádky zvaly k milému pobytu a tam nahoře, až skoro pod střechou okeníčko samá zeleň, samý květ. A jaký z něho asi rozhled! Moci se v něm ubytovat!

Dojmy se rychle střídaly, stále nové přicházely; oči nestačily na tu všecku krásu, jen se šířily a svítily až do duše hluboko, jakoby ji chtěly rozvlniti a nasytiti. Veselý život šuměl kolem; pestrá směs barevných krojů národních a vzdušných oděvů letních krásně harmonovala se smaragdovým pozadím zalesněných strání a s bílými, jako vymydlenými domečky.

Potom přišla ona — Travna.

Stala se mi drahou, nezapomenutelnou. Tak blízká byla rázem mému srdci, kouzlem okamžiku do duše mi vešla celá. Vidím ji stále zcela jasně před sebou: křišťálově čistou s nádechem světle zeleným, jak si vlnkami hraje, oblázky jimi omývá a jako v zrcadle odráží vysoká temena Alp, bílé domky i stinná stromořadí; slyším hudbu jejích vlnek v nejjemnějších odstínech a opájím se vůní těch horských bylinek vodních, tou zvláště příjemnou vůní, jíž jsem se nasytit nemohl a dlouho, dlouho na ni potom myslil.

Jako stín jsem podél jejích břehů chodil. Travna měk sobě tolik vábila a nabízela měkké spočinutí ve svých hebkých vlnách, v nichž se jako polštáře vlnily řasnaté traviny. Jasně jsem při

tom cítil, jako by se vlnky mého těla dotýkaly; tak mile chladily a něžně byly hebounké jako ruka milující matky.

Vlažný večer se skláněl nad údolím jejím zadumaným, zvláštní barvou nachovou se západ rděl; vysoké hory se zamyšleně v její hladině shlížely, vrcholky jejich byly bílé, závoji mlh zahalené a dole u jejich paty se lesklo tiché, zmlklé jezero gmundenské.

Zahořela světla v městě i ve vesničkách kolem jezera jako bludičky se nad hladinou míhala. Ztemněl západ, nejasně se rýsovaly hory. Jezero leželo před námi temné, hluboké, oblohu pohlcující; to chumáče mlh se nad ním vznášely a zas se rozplývaly. Vlnky narážely zlehka o terasu, chvílemi se zastříbřily odraženým světlem a pak s temnem splynuly. Ticho bylo kolem; hle, teď zapískla loď, k břehu se blíží — zakotvila. Světla se míhala, dlouho plála, až většinou pohasla.

V tu chvíli zazněla na protějším břehu flétna.

Spolkové zprávy.

Výbor družstva „Vlast“ konal dne 18. září 1916 o 3. hod. odpol. ve sborovně spolkového domu svou 2. schůzi v 33. správním roce za řízení předsedy, dp. faráře Vlastimila Hálka.

Po společné modlitbě uvítal předseda dostavivší se pp. členy výboru a sděliv, že touto schůzí po prázdninách zahajuje družstvo „Vlast“ se všemi svými odbory a spolky kolem něho k dobru a povznesení katolické věci seskupenými další svoji pilnou činnost, vzpomněl, s jakým vlasteneckým nadšením jsme pohlíželi k posvátné osobě Jeho Veličenstva nejmilostivějšího císaře a krále při velesvátku rakouských národů, v den Nejvyšších Narozenin, kdy za družstvo „Vlast“ předložen byl slav. c. k. policejnímu řiditelství písemný projev nejhlubší loyalní oddanosti. — Družstvo „Vlast“ nejuctivěji vítá nově jmenovaného nejdůstojnějšího Arcipastýře, Jeho Excellenci nejd. p. Dra Pavla hraběte Huyna, na osiřelý staroslavný stolec sv. Vojtěcha v království Českém a neopomene, úctu a oddanost svou projeviti také ve spolkovém orgánu svém. — Na dnešní den 18. září, kdy konáme schůzi, připadají jmeniny zvěčnělého nezapomenutelného zakladatele našeho družstva, vldp. kníž. arcib. notáře a redaktora Tomáše Škrdle; hrob jeho byl osvětlen a mysli naše zalétají k obětavému zakladateli našemu s pietní vroucí vzpomínkou. Blaží nás, že i v řadách duchovenstva tohoto dne jest přátelsky vzpomínáno. — Tyto projevy vyslechli přítomní, povstavše se svých míst.

Na to přikročeno k vyřízení denního pořádku schůze.

Jednatel družstva *Jan Voborský* četl protokoly o 4. schůzi z minulého správního roku a ustavující schůzi výboru; protokoly byly probrány a jednomyslně schváleny.

Se živým zájmem vyslechnuta byla velmi podrobná a celou řadou číslic doložená zpráva řiditele závodů družstva „Vlast“ a redaktora p. *Tomáše Josefa Jirouška* o vnitřní hospodářské situaci družstva.

Když pak vyslechnuty další administrativní zprávy z období prázdnin, tlumočeny byly *z plena výboru nejsrdečnější a nejuctivější díky* za vzácnou mecenášskou přízeň, kterou družstvu „Vlast" a jeho osvětové činnosti v oboru literárně-sociálním blahosklonně projevili: vysocedůst. p. profesor Th. Dr. *Jan Nep. Jindra*, člen družstva a vzácný příznivec jeho tiskových snah věnováním na zvláštní fondy pod svým jménem 3000 K; úroků z I. fondu z 1000 K použito bude na podílení nezámožných osob spisy družstva, z úroků II. fondu 2000 K budou řečníci Socialního odboru a Literární sekce družstva „Vlast" vysíláni na venek k apologetickým, poučným a vzdělávacím přednáškám; v den výročí svého zásluhplného 40letého kněžství věnoval Jeho Milost nejd. p. Msgre. Th. Dr. *Jan Nep. Sedlák*, kapitolní vikář arcidiecése pražské, 2000 K v cenných papírech, aby při družstvu „Vlast" utvořen byl zvláštní *„Fond dra Jana Sedláka"*, z jehož úroků by se každoročně rozdílely časopisy a knihy dle uznání výboru, platilo cestovné řečníkům Vlasti, konajícím přednášky na obranu katolického náboženství v Čechách. —

J. Mil. vsdp. Msgr. Th. Dr. *Josef Tumpach*, prelát a kanovník vždy věrné metropolitní kapitoly u sv. Víta v Praze, přistoupil za zakládajícího člena Fondu katolických spisovatelů ve družstvu „Vlast" a hotově složil ihned 200 K.

Po obsáhlé další zprávě o záležitostech tiskárenských a redakčních schválil výbor volbu p. učitele Vlastimila Jelínka za pořádajícího redaktora Učitelské přílohy časopisu „Vychovatel", jež vykonána byla ve schůzi výboru Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy dne 9. července 1916.

Dp. předseda *Vlastimil Hálek* probral činnost družstva z poslední doby a podal obvyklou periodickou finanční zprávu.

V řadě dosavadních „Farních Věstníků" vítáme nového hlasatele katolického ducha a průvodce bohumilého života, totiž „Farní Věstník" ve Sv. Dobrotivé.

Po té čteny byly došlé úřední a soukromé dopisy, jichž obsah vzat byl s potěšením na vědomí. Ze slavného c. k. policejního řiditelství došel spis čís. 21.132 praes. tohoto obsahu:

„Z Nejvyššího rozkazu a na základě výnosu c. k. místodržitelského presidia ze dne 22. července 1916 čís. 22.282 pokládám si za čest sděliti Nejvyšší díky za projev loyality zaslaný ctěným spolkem při příležitosti konání letošní valné hromady. — C. k. vládní rada a správce policejního řiditelství: Dr. Kunz."

Za projevená blahopřání děkují: J. Exc. nejd. pp. skuteční tajní radové: Th. Dr. Josef Doubrava, biskup Královéhradecký a Th. Dr. Václav Ant. Frind, světicí biskup v arcidiecési pražské; Jednota sv. Methoděje ve Vídni děkuje za povolení subvence 100 korun; Jeho Milost, ndp. Prokop Bartol. Šup, opat řádu Benediktinského v Rajhradě, za přání k padesátiletí, sanitní oddělení jistého pěšího pluku děkuje za zasílání časopisů: „Způsobili Jste nám velkou radost!"

Program schůze, zejména co se vnitřních správních záležitostí týče, byl bohatý a byl jednomyslně a hladce vyřízen.

Schůzi zakončil dp. předseda farář Vlast. Hálek po společné modlitbě poděkováním za hojné účastenství.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža, roč. XIV. čís. 1. má článek Rimsko pitanje (římská otázka) od dra Alfirieviče: Dne 20. září 1870 dal jenerál Cadorna střílet na Řím se dvou stran a v 5 hod. ráno stanulo jeho 60.000 vojínů proti 8770. Osmdesátiletý Pius IX. dal rozkaz, aby se město vzdalo. Střelba ustala o ½8 hod. a s kostela sv. Petra zavlál v 10 hod. bílý prapor. Poslední město papežského státu octlo se v rukou vlády piemontské. Italie chtíc omluviti tento čin svůj před očima katolického světa, nastrojila hlasování lidu 2. října 1870. Sešlo se hlasů 135.291 nekontrolovaných. Knížeti Colonnovi, jenž odevzdal hlasy ve Florencii pravil Viktor Emanuel 9. října, že hodlá zajistiti svobodu papeži a církvi. Dne 1. listopadu 1870 stihl papež původce i spoluvinníky této loupeže exkomunikací a pro volby do parlamentu vydal heslo: Nè eletti, nè elettori! Dne 22. prosince parlament rozhodl přeložiti sídelní město z Florencie do Říma a Viktor Emanuel usídlil se v Kvirinále na Silvestra r. 1870.

Hned potom ministr veřejných prací Visconti-Venosta oznámil vládám, že Italie hodlá papeži zajistiti hodnost suveréna, imunitu a civilní listu. A papež? Dne 20. září v 6 hod. ráno svolal diplomatický sbor a protestoval. Tak i písemně kardinálům 29. září 1870 a v encyklice „Gûbernium Subalpinum" 1. listopadu 1870 (v tiskárně Ženevské). Italie však pospíšila, aby něco učinila před veřejností a 9. prosince 1870 vydala osnovu zákona o postavení papežově, uzákoněnou 13. listopadu 1871. Pius IX. vše to zamítl 15. máje 1871, pak v alokuci 27. října 1871 a v psaní kardinálu Antonelli 6. června 1871.

Od 20. září 1870 je otázka papežského státu — t. j. římská otázka — dosud nerozřešena.

Před dobytím Říma ručila Italie svými vyslanci u vlád katolických států, že papež zůstane svoboden, tím doznala, že otázka ona je mezinárodní. Jinou však začala hráti po dobytí Říma, kdy počala dokazovati, že otázka ona je vnitřní otázkou Italie a papeže. Tu se Italie mýlí. Otázka papežské svobody, právě jako je papež hlavou všech katolíků, je otázkou celého světa. Roku 1871 Vilém I. prohlásil v Paříži, že chce zakročiti ve prospěch papežské svobody, třeba že pruský vyslanec, hrabě Armin, před tím pomáhal průkopníkům sjednocení Italie. I rakouský ministr veřejných záležitostí Beust prohlásil 13. září 1870, že bude pracovati pro totéž. Humbert I. také navštívil našeho krále ve Vídni, který však nikdy nevkročil v zabraný Řím. Trojspolek však poněkud zatlačil římskou otázkou.

Ale člověk míní a P. Bůh mění. Právě nynější válka oživila otázku římskou. Jí dotkl se německý kancléř ve válečném zasedání parlamentu. Předseda centra dr. Spahn mu odpověděl: „Stav sv. Otce, jak ukázala válka, jest v budoucnosti neudržitelný a nutí nás, abychom pomýšleli na nějaké internacionální zřízení, které by odpovídalo právu, důstojnosti a úkolu papežství." Celá sněmovna dala souhlas.

Postavení papežovo je nesnesitelné. Vyslanci rakouský i pruský musili v nynější válce italské opustiti Řím. Tak i mnozí kněží. Papež není osobně bezpečen, korrespondenci mu otvírají. Slyšme Benedikta XV., co pravil v konsistoři 9. prosince 1915: „Zkoumáme-li potíže, jež dolehly na katolickou církev a sv. Stolici následkem evropského konfliktu, vidíme, jak jsou těžké a jak je jimi dotčena důstojnost velepastýře římské církve. Následujíce předchůdců našich, upozornili jsme, že papež nemá úplné svobody, jaká je nutná jeho vysoké missi . . . Vládě italské nedostávalo se dobrého úmyslu, ale to dokazuje, že i přes to papež závisí od státních orgánů a že se změnou lidí i okolností může nastati zhoršení . . . Abychom pomlčeli o mnohém, připomínáme, že někteří naši vyslanci splnomocněni od svých vlád musili utéci, aby zachránili svou důstojnost a své výsady. To pak ohrožuje nezadatelná práva sv. Stolice i nutnou záruku, jakož i působí, že jest zbavena řádných prostředků ve styku s cizími vládami ve vlastních záležitostech. Naopak s jiných stran se usiluje, abychom válečné události posuzovali tak, jak si přejí ti, kteří dovolují, aby jediné hlas jejich u nás byl slyšen. Proto nelze nám události katolického světa objektivně

posuzovati. Z toho můžete jasně poznati, v jakém postavení naléza se sv. Stolice v takových okolnostech".

Po 45 let nebyla „sjednocená" Italie s to, aby řešila, nedím-li, aby upravila římskou otázku. Tu nutno, aby zasáhl celý svět. Je nás 368 milionů katolíků a na to musí počítat budoucí kongres mírový. Všecka katolická sdružení, předsednictva, farnosti atd. buďte připravena a při zakončení války veřejně af povznesou svůj hlas: Chceme svobodu pro svého papeže, chceme rozřešení římské otázky! Buďme připraveni, vigilantibus jura. Nutno, aby se hovořilo a zkoumalo toto théma. Bohužel mají někteří o tom podivné nazory a to nejen v řadách protikatolických, ale i mezi neliberálními katolíky.

Italie vstoupivší v nerozvážnou válku 24. máje 1915 bezděky probudila i otázku římskou. Dej Bůh, aby krev katolíků rakouských i německých přispěla k rozřešení jejímu a přinesla papeži svobodu. Na nás, kteří jsme vně čáry bitevní záleží, abychom poučili veřejnost a vlády zajisté pohnou se, aby splnily přání svých katolíků. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Repertorium Rituum. Übersichtliche Zusammenstellung der wichtigsten Ritualvorschriften für die priesterlichen Funktionen. Von Ph. Hartmann, Stadtdechant in Worbis. Zwölfte, verbesserte Auflage. Neue Ausgabe (XVI. a 884 str.). Paderborn 1913. Druck u. Verlag von Ferdinand Schöningh. Cena M. 12.

Repertorium, poprvé r. 1857 farářem Filipem Hartmannem († 1882) vydané, dočkalo se opětovných vydání opatřených jeho stejnojmeným synovcem. Přítomné vydání 12. přináší změny, které se staly nutnými nařízeními Pia X. o pořadu slavností a o modlitbě brevíře. Dílo je zdařilým a na výsost bohatým repertoriem pro liturgické a ceremonielní otazky, které se zvláště duchovního správce týkají.

V části úvodní vykládá autor pojem ritu, jejž definuje jako soubor všech viditelných, bohoslužebný úkon tvořících forem. Z pojmu ritu plyne i cena jeho. Aby tato cena od lidu byla vždy více poznávana, má klerus úkol ritus zachovávati vezdy ryzím, vloudivší se zlořády horlivě a opatrně vymýtavati, bohoslužbu důstojně slaviti a věřícím netoliko podstatu úkonů bohoslužebných, nýbrž i hluboký význam ceremonií vysvětlovati. Čím svědomitěji sám zachovává církevní ceremonie při svých funkcích, tím spíše dosáhnou tyto svého účelu, tím bohumilejší budou v očích božích, tím požehnanější budou pro kněze a tím více budou lid povzbuzovati; neboť ceremonie církevní obsahují významné nauky, jsou slavným vyznáním pravé víry, povznášejí věřící srdce k rozjímání o nejsvětějších tajemstvích a rozněcují plamen zbožnosti.

Promluviv po té ještě o pramenech církevního ritu, jedná autor v první hlavní části o církevním roce a svátečním řádu (kalendaři). Zde podává nejdříve přehledný a srozumitelný návod, jak se vypočítáva a určuje doba slavnosti velikonoční dle cyklu kalendáře a tabulek velikonočních. V dalším postupu vykládá, jak jsou rozdělena officia brevíře na církevní rok v okruhu vánočním, velikonočním a svatodušním. Při tom zároveň uvádí zvláštnosti a předpisy ritualní pro jednotlivá officia.

V další hlavě jedná autor o jednotlivých druzich officií a svátků, o výsadách a zvláštnostech každého druhu. Na řadu zde přicházejí vigilie, oktavy, neděle, ferie, svátky, pořadí svátků, ritus svátků a officií, redukce přikázaných svátků a v přídavku officia addititia, t. j. officium parvum B. M. V., officium defunctorum, žalmy gradualní, kajícné, litanie všech svatých a příslušné preces.

Po té mluví autor o svátcích partikulárních, na něž zřetel vzat je v rubrikách a jež jsou předepsány, jako jsou dedicatio ecclesiae propriae, dedicatio ecclesiae cathedralis, a předpisy v příčině mše sv. o slavnosti patrona a v době oktavy atd.

V druhé hlavní části pojednáno je o církevních hodinkách, a to nejdříve o povinnosti a požadavcích k modlitbě brevíře, pak vysvětleny jsou obecné rubriky k jednotlivým částem denního officia atd.

V třetí hlavní části přichází na řadu pojednání o mši sv. Zde promluveno je o applikaci mše sv., o povinnosti, o požadavcích k ce-

lebrování mše sv., vyloženy všeobecné rubriky ke mši sv., dále rubriky k jednotlivým částem mše sv., pojednano o defektech při mši sv., o druzích mše sv. a vyložen ritus mše sv., a to jak ritus mše sv. privatní, tak ritus missae cum cantu, ritus missae sollemnis atd.

Ve čtvrté hlavní části mluví autor o svátostech, nejprve o křtu, a to o době a místě, o látce a formě, o udělovateli, přijímateli a o obřadech křtu. Podobným způsobem probrány jsou i ostatní svátosti.

Po svátostech v páté hlavní části přicházejí na řadu benedikce vůbec, žehnání osob a věcí pro bohoslužbu, v dalších částkách pojednáno je o průvodech, o exekviích, o církevních pobožnostech, o úctě ostatkův a obrazů svatých a blahoslavených, dále o ritu funkcí o jistých dnech konaných, jako na den Hromnic, na Popeleční středu atd. V posledních třech hlavních částech je pojednáno o církevních osobách, jejich čestných právech a plnomocích, o službě kostelníkův a ministrantů, o chrámě, církevních předmětech a místech. Zvláště tu uloženy jsou vzácné praktické pokyny v příčině zařízení chrámův a předmětů bohoslužebných. Hledání usnadňuje pilně pracovaný abecední rejstřík všech svátkův a jmen svatých, jakož i rejstřík věcný. Dílo Hartmannovo zasluhuje nejlepšího doporučení.

Dr. Jos Samsour.

Das Stift Klosterneuburg und seine Pfarren. Herausgegeben von Dr. Berthold Černík, Reg. Chorherrn Archivar. Wien 1914, Verlag Heinrich Kirsch, Wien I., Druck: Christoph Reissers Söhne, Wien V. — Stran 120 kvartového formátu se 126 skvostnými vyobrazeními. Nákladné dílo, jemuž dostalo se velmi vkusné úpravy typografické, vydano bylo na paměť 800 letého trvání kláštera Klosterneuburgu, věnovaného úctě Marianské, pro jehož původní basiliku položil základní kámen dne 12. června 1114 sv. Leopold markrabě; vznik kláštera spojen jest s poetickou legendou o závoji Anežky, choti markraběte, jak znázorňuje též nádherný obraz z r. 1513 ve velkém hlavním urbáři, jejž dal zhotoviti probošt Jiří Hausmanstetter. Vedle četných snímků budov a kostelních staveb, chrámových interieurů, nástropních maleb a památek umělecko-historických upoutají pozornost čtenářovu zdařilé snímky různých vzácných listin, pečetí a drobnomaleb, jež odnášejí se k dějinám klášterním. Tak na př. list papeže Innocence II., v němž nazývá Leopolda „synem sv. Petra", snímek drahocenných uměleckých kreseb z cyklu narození Páně na smaltových modrých deskách oltáře v kapli sv. Leopolda, umělém to díle mistra Mikuláše z Verdunu, pečeti z r. 1220 a 1250 s rytinami žehnající Matky Boží a obepisy: „S. Maria Niwenburch" a „S. Conventus Mon. Sce. Marie in Niwmburch", miniatura Ukřižovaného (na zlaté půdě, z rukopisu čítajícího 458 pergamenových listů z doby probošta Štěpána), podobný obraz z missálu Oswaldova a mn. j. Nejskvostnějším uměleckým dílem v Klosterneuburgu jest však velká monstrance, zhotovená na oslavu 600 letého trvání kláštera, stříbrná a většinou pozlacená, o které od r. 1710—1714 pracoval cís. komorní zlatník Jan Könischbauer ve Vídni. Nádherná monstrance ta jest vzácným ovocem kultu eucharistického, jenž v klášteře utěšeně kvetl od dávných dob a jenž v logickém sledu myšlenkovém dává do služeb Krista svátostného nejdražší poklady světa; na monstranci jest 523 rubínů, 15 velkých a 1380 malých perel, 6 ametystů, 32 almandinů, 19 safírů, 168 smaragdů, 599 diamantů, 1 tyrkys a 1 safírova koule; v lunule: 7 smaragdů, 45 briliantů. — Z celého díla, jež texty i illustracemi upoutá veškeru pozornost čtenáře, sledujícího se zájmem život řeholní a bohomyslné jeho působení a sledujícího se stejným zájmem též rozkvět a vyspělost umění ve službách církve, lze seznati, že pravdou byla slova biskupa Bernarda Pasovského z r. 1307, jimiž řeholi sv. Augustina a klášter Klosterneuburg pochvaloval, že vynikají vždy ve službách Božích, v kázni, v umění i v pohostinství. Lze však z díla toho seznati i dnes po 800 letech blahodárné náboženské působení kláštera, kterak vyniká tam, kde v době nové činí „cultus divinus", bohoslužba pravá a vroucí, nové a mnohé nároky, by vyhověno bylo četným a každodenním potřebám duší katolických. — Dílo Dra Černíka jest znamenitým důkazem intensivní zbožné a umělecké práce zašlých dob, jež stále mohutněla a dnes vzrostla ve strom bohumilé péče o 24 inkorporované fary s počtem 160.000 věřících. — Doporučuji co nejvřeleji.

Jan Voborský.

Das Dorf entlang. Ein Buch vom deutschen Bauerntum. Von Josef Weigert. Ve Fryburgu, nákladem Herdera 1915, stran 439.

Jest všeobecné přání, aby si obyvatelé venkova zachovali svou svéráznost Má ovšem Weigert na mysli německé sedláky, ale skoro vše hodí se i na naše české poměry. Umyslem autora jest, vzbuditi u všech sedláků i jejich služebných lásku k rodné půdě, která je živí; pánům hlásá, aby si vážili muže který oře, seje a každoročně obnovuje slovo Boží: staniž se! Poučuje tuto ve čtyřech knihách o životě sedláků, jimž doporučí jednoduchost lásku k rodné půdě, učí, jakou mají svobodu, samostatnost, jak mají pečovati o své zdraví. V druhé knize dává pokyny o selské práci, ve třetí jedná o selském karakteru a praví, že sedlák, ani nemůže býti nevěrcem, že mu hlásá jeho veškerá činnost konservatismus, orba ho učí zbožnosti. Toto oddělení jest i pro nerolníky zajímavé. Všímá si i stinných stránek a varuje před selskou pýchou, leností, pohodlností, zdlouhavostí a vyvrací názor, že by byl sedlák hloupý. Ve čtvrté knize si všímá selské rodiny, rozepisuje se o rodičích a dětech, služebných, sousedech, příbuzných.

Kniha poskytuje mnoho zajímavé četby i látky ku přednáškám, kázáním a zasluhovala by spracování v našem mateřském jazyku; obsahuje mnoho zlatých zrnek, četné pokyny, jichž by si měli povšimnouti i naši katoličtí rolníci. Autor jest s láskou u svého předmětu, vidí vše v růžovém sice světle, ale přece není jednostranný; kde jest stín, upozorňuje, varuje, radí. Rolníci i všichni přátelé stavu rolnického potěší se a poučí touto krásnou knihou. Ignat Zháněl.

ČESKÁ.

Doba předhusitská a husitská. Napsal Jiří Sahula. (Hradec Král. Knihovna „Obnovy" čís. 24). Stran 428. Cena 1·60 K. — Upozorňujeme na knihu, v níž každý vzdělanější Čech nalezne jasné a důkazné vylíčení doby pro český národ tak osudné. Spisovatel nevyhýbá se ničemu, ale hlavně a s důrazem probírá to, co se ve spisech nám nepřátelských zatajuje anebo křivě vykládá. Proto i ton místy polemický, při čemž spisovatel zachycuje hrot protivníkovy zbraně a obrací jej hned proti útočníku; k tomu ovšem je třeba důkladné znalosti předmětu a bystrosti v úsudku. Sahula má vždy pohotově zásobu fakt i citátů, jimiž odpůrce logicky zahání do úzkých (argumenta ad hominem). Jinou předností jeho práce je, že dovede nakresliti vždy ucelený obraz toho, co si obral za thema. Takových themat nebo otázek probírá celkem devatenáct. Zvlášť chválíme, že náležita pozornost věnována charakteristice Václava IV. a způsobu boje Husova proti článkům víry. Výbojnost novotářů je jistě psychologicky zajímava a důležita proto, že se jí [jako každou agitací vůbec) zvláště vysvětluje úspěch nového hnutí. Co se za našich dob odehrává na poli politickém, že strana mající čilé agitátory a tisk a slibující „nápravu" a „změny" — nalezá přívržence, to dalo se i za dřívějších dob, kdykoli slabá vláda nedovedla duševní síly vážně upoutati a zaměstnati. A to bylo za rozhárané vlády Václava IV., že se duševní energie národa nedovedlo užíti a že se pak zbytečně vyplýtvala ve směru, kde se uplatniti nemohla i v náboženských [dogmatických) hádkách, jichž vášnivost musila vychladnouti prolitím krve a škodami nenahraditelnými. Konečně chválíme, že p. spisovatel uvádí četná místa ze spisů Husových, jež jsou v odporu s učením protestantským nebo se zásadami a hesly tak zvaného pokroku. Také viklefismu věnována náležitá pozornost, při čemž již patrna důležitost badatelských studií dra. Sedláka, jež se hojně citují. Na dobu slavné vlády Karlovy p. spis. zvlášť často poukazuje, aby příkladem potvrdil a objasnil, jaké požehnání může zemi a národu přinésti panovník, který se řídí zásadami učení Kristova a je věrným údem pravé církve. — Bohatý obsah, správné stanovisko, jasné a přesvědčující podání látky jsou tedy přednosti, pro něž knihu Sahulovu každému co nejlépe doporučujeme. L. † jf.

Budova katolické církve. Napsal P. Ondřej Hamerle. Přeložil Štěpán Fischer, c. k. rada zemského soudu. Cena 1 K 54 h. Tiskem a nákladem knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Spis tento (322 str,), jak podotknuto hned na počátku ve slovu průvodním, není útočným, nýbrž obranným! Má hájiti víru katolickou, na niž odevšad jest útočeno, takže „slepým by musil býti, kdo by nepozoroval žádné z těch papírových koulí, jimiž má katolická církev když ne ubita,

alespoň kalem pomluv a lží uštvána býti. Hluchým musil by býti, komu by ušel ten hluk od několika let malými i velikými křikouny proti nám, katolíkům, tropený.“ — „Aby katolíci svedeni byli ke zradě praporu víry, popírán božský původ církve, učení její překrucováno, proti ní bojováno, zařízení její tupena a hanobena . . .“ „Na potupu a na újmu církve Luther oslavován jako apoštol pravdy, vzor ctnosti, jako dobrodinec a osvoboditel národa veleben. Tu zajisté jest na čase, ba nutno, ukázati ve světle dějinné pravdy, kým Luther byl, čemu učil a za jaká požehnání má mu německý národ děkovati . . . P. spisovatel také hned podotýká, že spisem tímto nikdo nemůže býti uražen, neboť „nemůže se o urážce mluviti, jestliže se poctivým způsobem bráníme a hájíme-li to, co nám svatým.“ Ano chráníme-li svůj majetek před zloději, proč neměli a nesměli bychom brániti statek svůj nejdražší a nejsvětější, t. sv. víru a to způsobem tak mírným a šetrným, jako právě v knize této, k níž použito prací autorů světoznámých, jako Eversa, Janssena, Weisse, ano ponejvíce výpovědí samého Luthera a jeho přívrženců, takže opravdu spisovateli nešlo o nic jiného, než o to, by sestavil zjištěná historická data o Lutherovi, jeho učení a o důsledcích téhož věrně dle pravdy, což se mu také výborně podařilo. Doporučujeme proto pozoruhodné dílo toto každému příteli pravdy vřele. J. F. Slavečský.

O škrobové pochvě řapíků listových. Napsal Dr. Otakar Vodrážka, c. k. profesor reálky v Pardubicích. Vyšlo jako „Rozprav České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění č. 28. roč. XXIV. — Jest to opravdu pozoruhodná práce mladého literáta a vědce prof. dr. Otakara Vodrážky, jenž působil též krátce před lety paedagogicky na katolickém dívčím gymnasiu na Kr. Vinohradech. Práce tato vyšla po bedlivých pokusech při ústavě pro fysiologii rostlin c. k. české university pražské, které autor tamže konal. Ke studiu anatomické stavby řapíků listových pohnuly dr. Vodrážku, jak sám tvrdí, jeho pokusy o nyktritropismu, při nichž se ukázalo, že tyto pohyby dějí se vesměs pod vlivem tíže. O významu tíže při pohybech nyktritropických obšírněji pojednal autor ve stejnojmené stati, která vyšla v „Rozpr. Č. akad.“ v roč. XVI. Rozbor autorova pojednání jest jasný a do detailu probádány jsou jednotlivé dřívější některé pochybnosti. Autor poutavě líčí ve spisu řapíky listové a jich anatomickou differenciaci, methody mikroskopické techniky, uvádí systematický výčet bodů, u nichž byla škrobová pochva pozorována. Ke konci dospívá k výslednici, že také v řapících listových funguje škrobová pochva, těsně k svazku cévnímu, se připojující, jako orgán recipující kůži, jako jest tomu v lodyhách. Tato pochva přepadavým škrobem opatřená doznává různých modifikací. Buď bývá jednovrstevní, nebo dvoj- i trojvrstevní. Její parenchymatické buňky jsou buď pravidelné, nebo ve směru svazku cévního protáhlé. Vyvinuta bývá nestejně do polohy v řapíku (strana spodní a svrchní) dle stáří řapíků a roční doby. V řapících mladých listů obsahuje totiž vždy více škrobu než v řapících starých listů. Stejně jest hojnější škrob v jejím obsahu v době letní než zimní. Zrna přepadavého škrobu jsou nestejné velikosti dle druhu rostliny i dle stáří řapíků. Práce dr. Vodrážky vzbudila v kruzích odborných pochopitelný zájem. Ot. Jakoubek.

Dějiny vychovatelství. Napsal Josef Kobosil, profesor náboženství na ústavu ku vzdělání učitelek a na městském dívčím lyceu v Plzni. V Praze 1916 Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 5 korun.

O vychovatelství napsáno u nás již hojně článků a pojednání, zvláště v časopisech odborných, vydány i samostatné spisy o tomto důležitém předmětu — ale knihy v duchu katolickém tohoto směru jsme posud neměli. A tu dp. profesor Jos. Kobosil podjal se této práce, by zvláště kněží ve škole působící nabýti mohli potřebného poučení o dějinách paedagogiky, ti pak, kdož připravují se ke zkoušce katechetské, vybrati si mohli, čeho ke zkoušce této se vyžaduje. I můžeme směle říci, že dp. spisovatel čestně dostál úkolu předsevzatému! Dílo toto (432 str.), jež vyplňuje ve „Vzdělávací knihovně katolické“ svazek LXVI., po kratičké předmluvě a úvodu, kde naznačen úkol a rozdělení dějin vychovatelství, pojednává v dílu I. o dějinách vychovatelství před Kristem, a to v části první o výchově u národů východních, t. Číňanů, Indů, Peršanů a Egypťanů, v části druhé o výchově řecké (v době heroů, o výchově spartské, athénské atd.),

v části třetí o výchově římské a v části čtvrté o výchově židovské. Díl II. věnován vychovatelství po Kristu, a sice pojednáno zde v části prvé o výchově starokřesťanské, v části druhé o výchově a vyučování ve středověku a v části třetí o témže ve věku novém a to v periodě první o výchově a vyučování pod vlivem humanismu, v periodě druhé o reformním hnutí paedagogickém od století XVI. do XVIII. a v periodě třetí o výchově a vyučování ve století XIX. až po naši dobu. V pravdě, jest obdivuhodna píle, s kterou pečlivě sebráno tu vše, co padá v tento obor, i jsme velice povděčni spisovateli za práci tak důkladnou a praktickou. Doporučujeme vzácnou knihu tuto co nejlépe. Jos. Fabian.

Dva obrázky z ovzduší válečného. Napsala Barbora Mellanová. Stran 128, „Ludmila" č. 1. 1916. Nakladatel Kotrba v Praze.

Oblíbená a jak myslíme, také po zásluze rozšířená sbírka, zábavných knih „Ludmila" započala ročník 1916 dvěma povídkami „z ovzduší válečného". Napsala je čtenářům „Ludmily" z dřívějších ročníků dobře známá spisovatelka Barbora Mellanová. Setkáváme se totiž s jejím jménem častěji ve známých zelených sešitech „Ludmily". Tuto sáhla obratnou rukou do nynější pohnuté doby válečné. Jsou tu dva kratší obrázky: prvý, nadepsaný „v době války" jest vzat z venkovského života. Uvádí i čtenáře do osady po blízku většího místa, kde se chystá dívčina Anička Soukalová do města, aby po křesťansku oslavila svůj svátek, zašla si do kostela a poprosila svou patronku o pomoc. Potřebuje jí, neboť její otec jest k ní jaksi neochotný a její největší přání, aby si mohla vzíti Jeníka naprosto odmítá. Nyní pak ještě přijde do toho válka. Líčí se všeobecná mobilisace, očekávání zpráv z bojiště i od jednotlivých vojáků, poranění Jeníka, kterak ho jdou navštíviti a jiné zajímavé podrobnosti. Jeník pozbyl nohu, kterou mu umění lékařské nahradí umělou. Anička dosáhne konečně svého štěstí, s nímž se smíří i její otec a žehná sňatku.

Druhý obraz „slečinka z lazaretu" jest vzat z ovzduší venkovského města pošumavského, kdež zřídili pomocnou vojenskou nemocnici. Spisovatelka chce dokázati, že i v ponurém lazaretě může vykvésti kvítek štěstí. Žije v městě ve výslužbě chudá paní, vdova po správci hospodářském s jedinou dcerou Josinkou. Manžel její dlouho nesloužil, byl nešťastnou náhodou na honě neopatrností střelce zastřelen. Paní onemocní; léčí jí lékař dr. Volný. Zemřela ponechavši Josinku pod ochranou staré služky Petronky. Josinka pomáhá ve vojenské nemocnici jako dobrovolná ošetřovatelka, při čemž se osvědčí jako dívka vzácných vlastností. Zakoukají se do sebe s doktorem, ale sami by se byli sotva domluvili, kdyby se jich nebyla ujala dobrosrdečná ředitelka lazaretu, paní advokátová Pokorná; vše skončí šťastně sňatkem lékaře s Josinkou.

Druhá práce nalezne vděčnější čtenáře v městě, prvá na venkově; druhá jest propracovanější, na episody bohatší než prvá, která činí dojem na rychlo napsané črty. Germanismus „přináležejících" místo příbuzných jest omylem na straně 88. Výraz „panna" za slečnu jest nyní docela nezvyklý. Ignát Zháněl.

Nové květy. Povídky a črty pro mládež od Jana Miloty. Illustrováno. Cena K 2·20. Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně.

„Knihovna naší mládeže" — vydávaná svrchu jmenovanou knihtiskárnou — přinesla v čísle 22. tyto povídky a črty, jichž jest tu celkem 24 (176 str.); zajímavé jsou všechny, ač některé zdají se nám vhodnějšími pro dospělé čtenáře, než pro dítky, jako na př. „Větrné mlýny", „Na celní strážnici" a j. Za to jiné jsou pro mládež velmi vhodně voleny, tak hned povídka první: „Nedělní výlet", „Přerušené cestování", „Shledání", „Ku předu", „Třináctiletý hrdina", „Jeníkův koník Šedák", „Zlaté střevíčky", „Nejlepší skutek" atd. Z každé této povídky mohou si nejen dítky, ale i dospělí vzíti poučení, radu, nebo výstrahu pro život. Doporučujeme knihu tuto rádi. Fab. Budil.

Navedení k životu zbožnému. Od svatého Františka Saleského. Přeložil Karel Vrátný, 1915, v Praze, stran 486, cena 4 K.

Spisy učitele církevního Františka Saleského jsou stále oblíbeny a čteny, hlavně pro lahodnost slohu a mírnost jeho učení. Poslední kritické vydání vyšlo ve dvanácti svazcích roku 1892 a následujících. Ze všech jeho spisů jsou nejznámější: Theotimus, Filothea a sbírka 900 dopisů. O dopisech řekl papež Pius IX., že obsahují přebohatou žeň asketické moudrosti.

Odborná kritika prohlásila „Theotima čili návod ku pravé zbožnosti“ za nejlepší knihu, kterou napsal František. Ale nejrozšířenější jest jeho „Filothea čili Bohumila, to jest navedení k životu zbožnému“. Proslulý kazatel, kněz, jesuita, P. Bruckner praví o ní: „Bohumila“ stala se příručkou mnohých duší, které chtějí horlivě Bohu sloužiti a touží po dokonalosti, Mohlo by se říci o „Bohumile“, že zachránila a posvětila tolik duší, kolik jest v ní písmen.

Když se jednalo o prohlášení svatého Františka Saleského za učitele církevního, napsala vídeňská bohoslovecká fakulta mezi jiným také toto o „Bohumile“: „tato ojedinělá kniha, ve svém druhu kniha knih, byla přijata se stejnou radostí od katolíků i jinověrců; přivedla mnoho duší ku pravé zbožnosti a prospěla jim podivuhodně při obnově života i při snaze po dokonalosti. Vyznamenává se též obzvláštně čistou naukou a veskrze uhlazenou řečí.

Vydání, tuto oznámené, vyšlo jako podíl na rok 1916 Dědictví svatojanského. Znovu a sice po páté j e přeložil do naší mateřštiny Karel Vrátný a tímto vydána „Bohumila“ po dvanácté v češtině. Předchází snad poněkud obšírný úvod kritický o dřívějších českých překladech a vydáních; pak následuje její nový překlad. Jest tím odůvodněn, že jest lepší než dřívější. Kéž se rozletí tato zlatá knížka znovu po naší milé vlasti a přivede mnoho nesmrtelných duší ku Kristu. Hodí se za modlitební knížku pro všechny stavy i za výbornou četbu duchovní. Ignát Zháněl.

O stavu kněžském. Napsal Eugen Kadeřávek. V Hradci Král. 1916. Tiskem biskupské knihtiskárny. Stran 79.

Nezvyklý u nás úkaz! Pan autor darem posílá tuto cenou knihu všem, kdož se o ni přihlásili. Podává tu kratičkou příručku pro kněze, bohužel v některých statích, hlavně v posledních třech, až upřílišněně stručnou. Ale, kdo se blíže seznámil s obsahem této knížečky, která chce přivésti všechny kněze ku stavovské svatosti, přesvědčí se, že jest tu málo slovy podáno mnoho myšlenek, které třeba dále v meditaci rozvésti. Vydáním knížečky prokázal pan autor všem našim kněžím dobrou službu. Jest pro všechny velmi vhodným příspěvkem v oboru, v němž má býti každý kněz dle výroku dra. Fr. Nováka, odborníkem, to jest v asketice. A ač jest tento obor tolik důležitým, přece dle téhož Nováka opozdila se naše asketická literatura tři sta let a zvláště naše česká jest chudičká. Tuto podána malým spiskem páně Kadeřávkovým velmi vhodná příručka. Dobře praví pan autor: bez asketiky nelze si mysliti života kněžského. Píše všestranně, osvětluje předmět, probíraný ze všech hledisk, pojednává o všem opravdově a upřímně. Obrací se nejen k rozumu, ale také k srdci, chce osvítiti i povzbuditi.

Spisek jest rozdělen na pět oddělení, v nichž se pojednává; co jest kněz, o důstojnosti, svátosti, možnosti stavu kněžského a o skutečnosti dobrých kněží. Nejobšírněji pojednáno o svatosti, kterážto stať jest logicky rozdělena na mnoho oddělení. Staré pravdy podány tuto slohem jasným, tónem přesvědčivým.

Pan autor využil bohatě všech svých dlouholetých praktických zkušeností i výsledků svého odborného vědeckého vzdělání. Podal všem bratřím kněžím příručku, která, budou-li se jí říditi, uschopní je žíti život právě kněžský. Ignát Zháněl.

Původ člověka. Napsal Vilém Bölsche. Podle jubilejních vydání z němčiny přeložil Hub. J. Les. Nákladem knihkupectví Boh. Melichara v Hradci Králové vydáno jako 15. sv. Melicharovy bibliotéky vědy a práce. Tiskem Ant. Melichara v Jihlavě, stran 110, cena 1 K 40 h. — Hned v předmluvě praví autor, že obrys moderního vědeckého bádání a domněnek o původu člověka třeba osvojiti si dnes každému, kdo chce býti kulturním člověkem, — to jest: člověkem myslícím. Probíraje různé zjevy geologické a známky anatomické, vrací se spisovatel k podrobnému rozboru obratlovců, dotýká se systematického vztahu „člověko-opic“ a to afrických: gorilly a šimpanze a asijských: orang-útana a gibona k člověku a dospívá k těmto názorům: Nejdříve vynořuje se otázka, nemohl-li by nám v nich konec konců býti zachován přímo hledaný předcházející stupeň. Nejsou tyto člověko-opice nic jiného, než vlastní pralidé, kteří se podnes ještě neproměnili v pravé lidi? Nutno mysliti na žertovné vypravování černochů, kteří

tvrdí o gorille a šimpanzovi, že to jsou vlastně lidé, jenom že nechtí pracovati a proto tváří se stále jako opice. Je snad v tomto příběhu přece tolik pravdy, že by šlo skutečně o pralidi, kteří se nedobrovolně zarazili, jejichž „konservatismus" by šel tak daleko, že by předváděli našim očím dnes ještě „opičí stadium" člověka? — Mnoho stavěno tu na smyšlenkách a domněnkách, dovoláváno se názorů Arnošta Haeckla, Heřm. Klaatsche a Maxe Webera, často opíráno se o Darwina — veškeren ten proud zdánlivé všeučenosti, plyne bez oddechu a zastávky celou tou řadou 110 stran. Původ člověka není zde odvozován z díla Božího, jímž člověk postavou těla i pokladem nesmrtelné duše povýšen byl nade všechno tvorstvo ostatní již pouhou vůlí, láskou a milostí Boha Stvořitele, nýbrž pozorovati jest z nepokrytých slov na str. 12 a ze slov závěrečných seznáváme, že jest nám tu činiti s prací pročichlou učením theosofistickým, založeným na t. zv. „moudrosti" starých Indů, jejíž hlas prý praví, že svazek společenství a bratrství nekončí se u člověka s člověkem, že objímá spíše vše, co na této zemi vzniklo, vše, co v tichém právu posvátných zákonů světa pod slunečními paprsky klíčí a k vlastní výši se vyvíjí. — Závěrečná slova celého dlouhého a kombinovaného pátrání po původu člověka jsou novým důkazem sklonu k theosofii, a tak vše luštěno bez podkladu náboženského, bez víry v Boha a jest jen smutným faktem, že stále a stále opakují se vzhledem k vědě, vzdělanosti a náboženství projevy, jaký v osvětové hlídce „Národní Politiky" (čís. 193, dne 14. července 1916) učinil zas Dr. Ant. Úhlíř, řka: „Náboženství bylo základem veškeré praxe životní: společnost skládala všecku moc do rukou vyvolenců božích, neboť její myšlenky a city upínaly se jen k nebesům. Ale zkušenost a vědecké přemýšlení poučovalo, že jest nutno postaviti všechen společenský život na bezpečnější základnu lidské skutečnosti — ne už nadpřirozeným ideálem uchvácený cit, ale věcí tohoto světa znalý rozum stal se vůdcem lidské vzdělanosti. Kdežto v myšlence náboženské vesmír byl jediná nepochopitelná síla, v myšlení vědeckém rozložen byl vesmír na řadu vymezených skutečností a svézákonných světů." — — Respektuji každou vědu, pokud ona respektujíc nepopíratelného vlivu Božího na vše a ve všem, předvádí mi před zrak a mysl důkazy jasné, výmluvné a přesvědčivé; avšak v publikacích, jakou jest Viléma Bölsche „Původ člověka", prozrazující na první ráz autora nevěrce, utápí se čtenář v hustých spletích chaluh moře pouhých dohadů a domněnek, i když spisovatel snaží se oblažiti jej cukrovou frází, že poesie nezemřela proto, že slunce nevychází vskutku na východě, nýbrž že země se proti němu otáčí, ani proto, že to víme. Kniha Bölschova jest snad zajímavým řešením otázky rodokmenové se stanoviska čistě hmotného a hmotařského — ale neuznává ni slůvkem moci Boží, nad kterou vždy a stále staví moc přírody.

Jan Voborský.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Z polského péra (Stefana Kiedrzyńského) vyšlá komedie „Hra srdcí" upomíná velmi ostře na dramatika Čechova a jeho hry. Jest v ní galerie povah pevných i povah stále s nerozhodností zápolících. Hra má však mocnou působivost, dramatickou procítěnost, v níž nálada honí se za náladou.

Vědomí starého hříchu jest ve hře oním tvrdým oříškem, který chtějí účinkující ve hře rozlousknouti. Irena Orczyńská v divoké kdysi vášni zapomněla se a zhřešila s Radwanem, průmyslníkem a mužem plným energie, pojednou se jeho přítel Roman do ní zamiluje se zápalem nejprudším. Rodina Ireny nalézá se ve finančních nesnázích a proto naléhá na brzký sňatek její s Romanem. Radwan varuje Romana před tímto sňatkem a odkrývá jednotlivé slabiny Ireniny minulosti. Tato se ke všemu přiznává, ale strhuje při tom Radwana do propasti; odhaluje i jeho počiny. Přes to však Roman neopouští Irenu. Autor dal scénám životnost a touto pravdivostí dobře zakotvil. Bez velikých přestaveb scény přenesl Kiedrzyński vše do jednotné místnosti a vnesl tím do ní i pozornost všeho posluchačstva. Irena pí. Červené byla výkonem hluboce procítěným. Též pp. Hurt (Radwan) a Tesař (Irenin bratr) byli výbornými a podali výkony promyšlené.

Teprve po čtrnácti letech dostalo se F. A. Šubert a drama „Žně“ na scénu Národního divadla. Prošlo již vítězně předměstské a venkovské scény a mělo i zde o premiéře úspěch. Ač drama povstalo ze zjevů, odehrávajících se na konci minulého století, přece jako práce dovedného dramatika nepostrádá dosud zajímavosti. Povaha starého Lebdušky, bývalého soukenického tovaryše, kterýž po celá léta pilně střádal na útulek pro práce neschopné dělníky svého podniku a k vybudování české reálky v Liberci, jest jakoby tesána z nejtvrdšího kamene a má náš národní život přivésti do pravého ovzduší. Žel, že lehkomyslnost jeho syna, jenž zpronevěřil záložně, v jejíž službách se nalézá, větší obnos, zhatí plány starého poctivce. Zachrániti své dítě káže mu jeho otecká láska, ač dlouho z počátku kolísá. Ve hře jeví se silně realismus, s nímž Fr. Ad. Šubert uměl činiti divy. Hra měla dobré představitele v hlavních úlohách. Pan Želenský byl výrazný typ starce-dobráka i znamenitý režisér. Jeho syna výstižně prokreslil p. Nový. Pan Boleška (jako účetní Venclík) podal životnou postavu jako vždy.

Hra F. V. Krejčího, nazvaná „Povodeň“, jest opravdu hrou plnou vzruchu a přirozenosti. Děj její odehrává se v horách, kde v bytě pí. Janoušové, matky Karla a Ladíka, dlí na prázdninách sestřenička Marta, učitelka z Prahy. Marta přivezla s sebou do hor paní Bertu Hlouškovou, mladou manželku inženýra, ale více větroplašku. Tato ubytovala se několik kroků od Janoušových, u řeky. V deštivém odpoledni nějak neshodnou se Marta s Karlem. Za to bujná povaha Berty z nudy lapí mladého Ladíka do svých sítí. Berta trhá ovoce se stromu nevinnosti, ano jde dále: vybízí Láďu večer k návštěvě svého příbytku. Řeka se rozvodňuje a vlny počínají dorážeti na chalupu Berty, kde tato dlí s Ladíkem. Karel buší na její dveře a žádá, by se co nejrychleji zachránila před vodním živlem. Berta nechce, by přišlo na jevo, že přechovává u sebe jeho mladého bratra, proto pustí jej po schůdkách sejíti k řece a sama otvírá Karlovi a dr. Pelcovi, kteří dříve marně hledali Láďu u holubníka na půdě.

U Janoušů zatím všecko z přízemku přeneseno do prvého patra. Karel s Martou opětně nemohou se ve své lásce dohodnouti. Voda stále stoupá, až zaplavuje chalupu, v níž Berta bydlela, až po střechu. V tom zazní volání o pomoc s této střechy. Jest to hlas ubohého Ladíka. Karel rychle chce se s loďkou vypraviti k jeho záchraně. Tu teprve probudí se nitro Marty, která vyjeví mu svojí lásku prvním polibkem a propouští jej rozrušena do hlučících vln. Karel přiblíží se ke střeše, když tato se již boří a a bratří zoufale zápolí s vlnami. Po hrůzné noci se vyjasňuje. Přijela loďka a Karel jest v ní mrtev. Teprve druhá loďka přivezla Ladíka zachráněného. Radostně vzlyká a prosí matku za odpuštění. Poznal bídnou povahu Berty, procítil . . . Ovšem zaplatil své poznání ztrátou dobrého bratra. Též Marta pozdě procítila ze svého sna lásky. Dům jejich kamenný přečkal bouři a snad i dočká se lepší budoucnosti. Toť symbolem asi celé hry, bychom, i my po těchto chmurných dobách přivítati mohli nový úsvit štěstí. Scény v „Povodni“ jsou rušné a působivé. Opravdu zdařilá práce původní tvorby. Účinkující, zejména pí. Hübnerová (stará paní) a pp. Deyl a Steimar byli plni upřímnosti. Režie p. Kvapila byla co nejpečlivější.

V opeře zahájeny pohostinské hry pí. Heleny Ruszkowské polské pěvkyně, v „Aidě“ a „Maškarním plesu“. Její pěvecké i duševní podání chová v sobě vzruch i přesvědčivou sílu, ale hlas její není pravého kovového zvuku a spíše se uplatňuje ve středních a hlubších polohách.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Veselohra Pierra Vebera a Marcela Gerbidona v překladě Lothara Suchého a Jindř. Blažka „Ztracený syn“ jest skutečně lehčí práce, ale nechybí ji dějový podklad. Kdyby nehrála v ní hlavní úlohu „záměna osob“, tak již častokráte zpracovaná, byla by i prací dosti originelní. Přes to však vystupování „nepravého ztraceného syna“ vnáší do veselohry i kus pravdivosti života a osvětlení sociálních poměrů až do návratu „pravého ztraceného syna“, jenž milerád je prostředníkem sňatku jeho bývalého zástupce s jeho sestřičkou. Veselohra je vtipná, ale i poučná, což u prací francouzských, v poslední době nám dodávaných, jest zvláštností. Sehrána byla s živým tempem. Zvláště pan Pražský v „nepravém ztraceném synu“ osvědčil svou výspělost hereckou. Jeho přechody byly mistrně nastudovány. Pan Tůma v úloze ženicha slečny pana továrníka až příliš karikoval, což děje se u něho nyní

od úlohy k úloze. Též p. Charvát v úloze lichváře Mouchina mohl býti více svůj.

V operetě přišla na řadu L. Aschera opereta „Léna diplomat". Na text B. Buchbindera složil hudbu Ascher, žijící ve vídeňském ovzduší a tato se ráda přiživuje na cizích luzích. Svých hudebních myšlenek má v ní skladatel pramálo, má-li vůbec nějaké. Kdyby neoživovala svou temperamentní hrou pí. Durasová jako Lény, která má hloupého kuchaře velkovévody za muže, ale za to nepopíratelný důvtip, celá opereta, snad by brzy zapadla. Takto se snad ještě několik repris dočká. Též výkony pí. Hanušové a Marka zaslouží pochvaly. Raději v operetě starších dobrých prací méně, nežli novinek hojně, ale bezcenných.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově sehrána německá veselohra „Černý koníček" od Karla Rösslera Jest to obyčejná hra srdcí, jejíž prvá dvě jednání zejí chudobou dramatickou. Až teprve třetí dějství má lepší obraty v situaci a tím i jaksi napraviti chce, co z předu zanedbala. V úloze baronky z Muggenhofu vynikla pí. Švandová jako vždy nad ostatní divadelní soubor ve veselohře účinkující.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Vynikající německý hudební skladatel Richard Strauss dokončil právě svou novou operu „Paní bez stínu", která bude míti nejspíše premiéru v berlínském dvorním divadle. — Ve Vratislavi zakázala m. j. censura Schnitzlerův cyklus „Anatol". Věru, žádná škoda! — Dne 11. září zemřel v Berlíně prof. Bedř. Gernsheim, virtuos a skladatel německý, ve věku 78 let. Z jeho skladeb jest nám nejbližší sborové dílo „Salve Regina" a „Římská úmrtní slavnost". Byl přítelem dr. Ant. Dvořáka a šířil českou hudbu v Německu. — Dvorní divadlo ve Výmaru uvede v listopadu na scénu drama „Luther" od Bedř. Lienharda. Jest to poslední hra jeho trilogie „Wartburg" a má býti oslavnou hrou k blížícímu se jubileu reformace. — V Petrohradě zakázal apelační soud hru P. Louise, nazvanou „Budoucnost socialismu". — V Basileji zemřel slavný španělský básník a dramatický spisovatel José Echegaray, autor her „Marianna", „Světec či blázen", „Veliký Galeoto", známých z provedení na českých scénách. Dočkal se vysokého věku 81 let. — V královském divadle ve Wiesbadenu vypravena bude O. Nedbala opereta „Polská krev", všude vítězící.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Pohádky Boženy Němcové do rumunštiny. Známé půvabné národní pohádky Boženy Němcové, české i slovinské, vyjdou co nejdříve v Aradu v rumunském překladu, který pořídil strahovský opat J. M. nejdp. M. Zavoral. Pohádky byly v překladu původně předčítány rumunským, v strahovském lazaretě ošetřovaným vojínům, kterým se neobyčejně líbily. Nyní vyjdou knižně v Aradu ve sbírce „Biblioteca samanatorului". „Babičku" Němcové mají už Rumuni přeloženu.

Rukopisná pozůstalost L. N. Tolstého odevzdána byla vdovou jeho moskevskému museu Rumjancevskému. Je v ní mimo jiné bohatá korrespondence, asi 10.000 dopisů značné ceny pro dějiny moderního písemnictví ruského, taktéž sbírku 100 podobizen Tolstého ze všech dob jeho života. Museum jmenované získalo také zařízení Tolstého pracovny z Jasné Poljany. To vše umístěno ve zvláštním sále musejním.

Sebraných spisů nejvíce vydává J. Otto v Praze a to Arbesovy (38 sv.), Heritesovy (14), Heydukovy (54), Jiráskovy (41), Preissové (18), Sládkovy (5), Světlé (36), Štechovy (7), Vrchlického (60), Wintrovy (9).

Literární počátky našich spisovatelů (ve „Světozoru" málo ukazují skromnosti, čemu nasvědčují věty: „Byl to právě S., který prvé vlny mého niterného dění přinášel vstříc paprskům dychtivých (!) očí" . . . „Vrchlický byl mou prvou divokou láskou. Boh. Kaminský druhou . . ." „Tu mi byl blízký Viktor Dyk. Či Viktor Hugo? Snad oba . . ." „Napiši zpověď svého srdce a svého hledání . . ."

Přerod jest jednoaktovka od Petra Fingala, jednající o zámku Březině na Plzeňsku, kde návštěvou u hr. Kašpara ze Šternberka dle pověsti

byl básník Goethe, kde se sešel s básníkem a buditelem českým, farářem radnickým Ant. Puchmajerem.

Zásluhou censury nazývají „Národní Listy", že nyní skonfiskováno bylo 171 krvavých románů, nejvíce z Berlína a Drážďan kolportovaných. A onen list radí, aby sestavena byla censorní komise z dobrých novinářů a spisovatelů, jimž by zůstaveno bylo rozhodnutí v takových případech, kde prostě úřední měřítko nestačí. Dělo se tak před časem v Urbánkově „Věstníku bibliografickém" s dobrým výsledkem a provádí se posud v brněnské „Hlídce". Denní listy by měly takovou oplzlou literaturu stavěti na pranýř a otiskovati jména spisovatelů a nakladatelů.

Revise knihoven žákovských na českých školách. Presidium c. k. zemské školní rady pro království České výnosem ze dne 29. června 1916 č. 343 pres. nařídilo, jak sděluje učitelský „Věstník", aby níže uvedené knihy byly ze žákovských knihoven škol národních vyloučeny a zařazeny do příslušných knihoven učitelských: 1. Ed. z Ambachu: Děti chudé vdovy. 2. Sv. Čech: Hanuman. 3. J. Čermák: Hory. 4. J. Černý: Naše vzory spořivosti. 5. Fr. Bílý: Výbor spisů Havlíčkových. 6. H. Sienkiewicz: Ohněm a mečem. 7. H. Sienklewicz: Potopa. 8. Kar. Světlá: Tři povídky. 9. P. Sula: Ráno. 10. E. de Amicis: Srdce. 11. A. Jirásek: Ze zašlých dob. 12. K. Kálal: Co si dva hoši dopisovali. 13. St. Klíma: Obrázky ze Slovenska. 14. M. Konopnická: Z dobré studánky. 15. A. Řeháková: Z dalmatského jihu. Kniha: „Vínek" od V. Hejtmánka buď jako spis bezcenný vyloučena a zničena.

Dílo o světové válce „Viribus unitis". Pod záštitou následníka trůnu vyšlo nedávno třetí vydání vlasteneckého díla „Viribus unitis", (Rakousko-Uhersko a světová válka). Dílo vydáváno je válečnou pomocnou kanceláří min. vnitra a čistý zisk věnován je oficielní válečné svépomoci.

Universitní cena za pojednání o významu a ceně modlitby. St. Andrews University ve Skotsku, universita to, která byla založena již roku 1411, vypsala cenu jednoho sta liber šterlinků za pojednání o modlitbě. V essayi tom má býti vyložen význam, síla a účinnost modlitby, její cena pro lid, pro církev a stát, poměr modlitby k ostatním jevům života, její vliv v nemoci, její moc v dobách tísně a nebezpečí národa a poměr modlitby k národním ideálům a pokroku světovému. O cenu může se ucházeti příslušník kteréhokoli státu.

Nový časopis ve čtyřech řečích vyšel v Cetyni pod názvem „Cetyňský věstník". Noviny tyto vycházeti budou dvakrát týdně v řeči chorvatské, maďarské, německé a albánské.

Legendu o svatém Kryštofovi zbásnil Jiří Karásek ze Lvovic a uveřejňuje v „Moderní Revui". Úchvatný zápas s ďáblem před křížem a vítězství nad ním.

Tkadlec básníkem. Do kruhu chudých, ale přece slavných literátů náleží Ulrich Bräker, o němž se rozepisuje „Venkov" v cyklu „Selští básníci". Bräker z počátku pasák, potom rolník, vojín (byl též v Praze, která se mu velice líbila) posléze tkadlec vynikl jako básník a novellista. Sebrané spisy jeho vyšly v Curychu pod názvem „Veškeré spisy chuďasa z Tockenburgu". († 1798). Kritika se o nich vyslovila velice příznivě. V českém rouše vyšlo to dílo nákladem J. Laichtera.

Legendu o smrti sv. Josefa od Machara posuzuje „Čech" (č. 239). Machar prostě „zbásnil", nechci-li říci vylhal, zcela jinou legendě naprosto protichůdnou legendu vlastní", že sv. Josef tesal kříž „pro vlastního svého syna". Některé citáty v kritice censura nepropustila. Machar si zjednal tím slávu Herostratovu. V jeho tvorbě, myslím, není jediné práce, kterou by neurážel veliké osoby St. Zák. neb svatokrádežně nepřevracel legendy židovské, jako učinil svojí pověstnou „Golgothou".

Panny moudré a nemoudré báseň Aug. Eug. Mužíka ve „Zlaté Praze" č. 46. Pět moudrých panen hašteřivých, nepřejících, po lásce toužících, pět nemoudrých se opozdilo, že ošetřovaly nemocného, daly olej chudým, tančily před vězením, aby tam zapomněli na žalář, vyhledávaly malomocné, svítily na poušti a spálily všechen olej, zato přijaty byly od ženicha v radost a slávu. Na konec všichni zpívají Alleluja.

Representační číslo Vláda žen vydává sociálně demokratická strana v Praze ve třetím roce světové války k vůli humoru. „I dívky nejtragičtější

hledají ventil, kterým by ulehčily celkové tísni. Humor je takovým ventilem a my proto ukážeme naše statečné ženy po této veselé stránce". Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství. — Aug. Svěcený.

„**Osvěta Lidu**", 20 roků v Pardubicích vycházející za p. Hajnovy redakce trvale zastavena. Katolíkům byla vždy nepřízniva.

Letní odpoledne, báseň od Ed. Bassa v Kopřivách č. 17. má tři nahé osoby. „Panenko nahá v erice — kdo pak nám rozkoš těla dal? Kdo od zimy nám na tisíce — úsměvů slunka nastřádal?" atd.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. V Kroměříži zemřel dne 4. září prelát František Vaculík. — Dosáhl věku 84 let. Před třemi lety vykonal ještě cestu do Cařihradu a jako kmet více než 80letý docela klidně šel pěšky několik hodin cesty z Kroměříže na Velehrad. Rád súčastnil se cyrilomethodějských sjezdů velehradských, kdež řečníval. — Narodil se v Šišmě u Přerova r. 1832, na kněze vysvěcen byl r. 1856 a slavil nedávno ve své farnosti 60leté jubileum kněžství.

— Dne 15. září zemřel v Jindřichově Hradci probošt msgre ThDr. Václav Cába ve věku 70 let. Byl profesorem na vojenské reálce v Železné, r. 1894 stal se vojenským farářem v Josefově a odtud povolán byl za polního superiora k 8. armádnímu velitelství do Prahy. Posléze byl ustanoven infulovaným proboštem v Jindřichově Hradci. Záslužná činnost msgra dra Cáby byla odměněna propůjčením rytířského kříže řadu Františka Josefa a udělením pochvalného uznání; císař německý vyznamenal jej řádem Červeného orla III. tř. Zesnulý zasedal v okr. školní radě a v obecním zastupitelstvu. Rodná obec Chlum u Č. Křemže zvolila jej čestným občanem.

— Dne 28. srpna 1916 zesnul v Praskolesích u Hořovic v požehnaném věku 80 let vdp. P. Jan Vilím, kapitolní děkan karlotýnský, k. a. notář, kons. rada a asesor, em. vikář a farář, čestný člen mnoha obcí atd. atd. Nikomu neodepřel své rady a pomoci, vřele a obětavě zastával se zájmů svých osadníků; proto také těšil se v širokých vrstvách lidu největší oblibě. K věčnému snu byl uložen do děkanské hrobky v Praskolesích.

— Na bojišti padl mladý, velenadaný německý básník Reinhard Jan Sorge, jehož drama „Žebrák" (Der Bettler") dostalo Kleistovu cenu. Hru přijalo k provozování „Německé divadlo" v Berlíně. Druhé jeho drama „Guntwar" (Kempten, Kösel) staví proti Nietzscheovu nadčlověku křesťanský ideál ušlechtilého lidství a vyjadřuje vlastní jeho vnitřní vývoj. Sorge krátce před válkou vstoupil do katolické církve. Napsal dále drama z dětství Ježíšova „Metanoite" a biblické drama „Král David", v němž jeho básnická tvorba dostoupila vrcholu.

— Dne 16. září zemřel senior učitelského sboru pražského ústavu pro hluchoněmé na Smíchově p. K. Malý, jsa stár 71 let. Zvěčnělý působil plných 49 let velezasloužile na jmenovaném ústavě. Jak známo, byl též ředitelem kursů pro nevýřečnou mládež v Praze, které na jeho pobídku slavná městská rada pražská svého času v činnost uvedla. Po dlouhá léta byl též členem c. k. zkušební komise pro školy obecné a měšťanské v Praze. Obětavé působení jeho jako učitele bylo vyznamenáno na Nejvyšším místě zlatým záslužným křížem. U příležitosti 70. narozenin jmenovala ho městská rada pražská čestným měšťanem. K. Malý proslul též četnými spisy, z oboru vyučování a vychování hluchoněmých, které jsou učitelům hluchoněmých dobrou pomůckou.

— 30. srpna zemřel ve své vile na Stražisku u Prostějova ve věku 67 let p. JUDr. Alois Vrtal, advokát v Prostějově, jenž po dlouhá léta byl platným členem tamního zastupitelstva a městské rady. Dr. Vrtal byl po jedno období také říšským poslancem za Prostějov. Patřil ke katolické společnosti v Prostějově, býval v mladších letech řečníkem na schůzích Katolicko-politické jednoty a založil v Prostějově „Katolický klub". Pro svou velkou konciliantnost a zámožnost býval liberální stranou v Prostějově volen

do obecní rady a za předposledního zákonodárného období byl Prostějovem postaven i za kandidáta na říšskou radu za městskou skupinu prostějovsko-olomouckou a také byl zvolen. Dr. Alois Vrtal požíval proto na Prostějovsku velké vážnosti. Patřil k oněm mužům staré strany národní na Moravě, kteří po příkladu dra Koudely brzy po založení strany katolicko-národní buď do ní vstoupili aneb aspoň s ní sympatisovali a ji podporovali. Svojí podporou prokázal našemu hnutí jak v Prostějově tak na Prostějovsku dobré služby. Největších zásluh veřejných získal si na roli národní.

— Nemilosrdně řádí zákeřná smrt v katolických řadách českých na Moravě po celou dobu války nejen v poli, nýbrž i v zápolí. V Kroměříži zemřel k. a. inspektor Fr. Homolka v mužném věku 50 let. Fr. Homolka narodil se v Michově u Jimramova na západní Moravě ze zámožné rodiny rychtářské. Vystudovav hospodářské školy, stal se úředníkem na statcích hr. Mitrovského, odkudž přešel do služeb biskupství brněnského. Byl majordomem v k. a. residenci v Olomouci, pak ředitelem panství ve Vyškově a konečně inspektorem hospodářským v centrálním ředitelství k. a. statků v Kroměříži. Fr. Homolka nebyl jenom neobyčejně pilným, spolehlivým a nadaným hospodářským úředníkem, nýbrž i vzácným pracovníkem veřejným. Ke straně katolicko-národní lnul celým srdcem a celou duší, a kdekoli stál, všude jí prokazoval velké služby a podporoval ji morálně i hmotně. Mezi úřednictvem k. a. representoval živel katolicky uvědomělý. Byl také členem výkonného výboru strany. Ve Vyškově postavil se v čelo družstva na vybudování Katolického domu, který je především jeho zdárným dílem. V Kroměříži byl místopřed. Katolicko-politické jednoty a zjednal si tu hlavní zásluhu o zvolení P. Urbana poslancem za městskou skupinu kroměřížskou. Ve Fr. Homolkovi ztrácí strana katolicko-národní jednoho ze svých nejlepších lidí, muže činu, který mnoho nemluvil, ale jednal, a který všude, kde působil, zanechal po sobě světlé stopy nezištné a nadšené působnosti v duchu katolicko-národním.

— Dne 31. srpna zemřel na zápal plic v Českém Krumlově vynikající odborník. inženýr pan Jan Sedláček, knížecí schwarzenberský stavební rada na odpočinku, zaměstnávaje se v Krumlově již čtvrté léto soupisem umělecko-historických památek politického okresu česko-krumlovského. Pan Sedláček narodil se 9. února 1848 v Napajedlech na Moravě. Absolvoval vyšší reálku v Olomouci r. 1866 a polytechnický ústav ve Vídni roku 1871. V roce 1872 vstoupil do služeb knížete Schwarzenberga při stavebním ředitelství v Českém Krumlově. Záhy věnoval se studiím umělecko-historickým a byl pro tento svůj sklon vysoce ceněn a i mimo rámec svého úřadu na poradu brán. Bohaté své vědomosti uplatnil jako výkonný architekt zejména při kostelních stavbách na rozsáhlých statcích knížecích. Tak ku příkladu účastnil se již velkou měrou při stavbě nové knížecí rodiné hrobky sv. Jiljí u Třeboně, restauroval farní kostel v Bavorově, znova zbudoval s nevšedním zdarem farní chrám sv. Petra a Pavla v Hosíně u Hluboké, jenž jest jakoby pomníkem jeho, a zjednal si platných zásluh při obnovení rodového zámku a zámecké kaple ve Schwarzenbergu v Bavořích. Sedláček pracoval též obětavě ve prospěch stavu řemeslného a maloživnostenského. Roku 1903 založil Společenstvo stavitelů pro obvod Obchodní a průmyslové komory v Českých Budějovicích, jehož byl prvním předsedou. Za vynikající zásluhy v oboru svého povolání a veřejné činnosti dostalo se mu rytířského řádu císaře Františka Josefa a papežského řádu sv. Řehoře.

Vyznamenání J. Exc. ndp. biskupa J. Doubravy. Jeho Veličenstvo císař udělil biskupovi v Hradci Králové Josefu Doubravovi velkokříž řádu Františka Josefa.

Slovanské rovy. V ruském zajetí zemřel býv. řecko-katolický metropolita ve Lvově hr. Septický. —

P. Tomáš Kamrádek, konsistorialní assesor, bývalý děkan a farář ve V. Petrovicích, dne 2. září dokonal svůj 70. rok. V r. 1873 přišel za kaplana do Hulčína, kdež počal kulturní boj. Kníže arcibiskup Olomoucký osobně se ho ujal a ustanovil ho za prefekta v kn. a. semináři v Kroměříži. Tam učil 13 let, milován od svých žáků i ve vážnosti u kolegů a představených. Když nastaly pokojnější časy, p. kardinál usadil ho za faráře v Benešově. Jeho dílem hlavně bylo, že téhož roku povstaly „Katolické Noviny". Byl pilným

spolupracovníkem, na nějž redaktor jistě spolehati mohl. V novinách rádi čítali jeho kázání a jeho výklad katechismu v nedělní zábavě. Po volbách v roce 1893, které v našem okrese nešťastně vypadly, byl zvolen za předsedu volebního výboru, a za jeho úřadování katolíci německého, polského a moravského jazyka zase se spojili, i mame od té doby dobré volby. R. 1895 děkan Kamradek přesazen byl do Velkých Petrovic. Tam brzo u sv. Kříže nad studnicí vystavěl krásnou kapličku, v Petrovicích faru, a také připravuje stavbu kostelíka sv. Kříže i farního chrámu.

Jubileum P. faráře Šubrta. Od 10. září 1891, tedy 25 let působí v Miletíně již farář Filip Šubrt. Narodil se 30. dubna 1860 v Novém Etinku z chudých rodičů. Otec jeho přesídlil r. 1872 do Tábora, kde jubilant vystudoval s vyznamenáním gymnasium. Po studiích theologických s výborným prospěchem v Českých Budějovicích odbytých byl 20. července 1884 na kněze vysvěcen. Vedle jiných prací svých byl i literárně činný. Vydal mnohá pojednání kratší i delší v „Obraně víry a Vychovateli" v letech 1888—1891, pak ve „Vlasti" (1915), mnohá kázání v „Rádci duchovním" a „Kazateli", cyklus kázání „Kristus Pán a my lidé", pojednání „Starý a nový světový názor", překlad Ruviellova spisu „Zpět ke sv. církvi", toto ve prospěch spolku sv. Bonifáce v Emauzích v Praze, pak překlad delšího článku z lineckého Quartalschriftu „O ruském pravoslaví" a konečně úvahu, jež uveřejněna bude v „Časových úvahách": „Lze-li uměním našemu lidu nahraditi náboženství". Vykonaná práce p. faraře Šubrta zajisté jest veliká a uznání hodná. V Miletíně sebral na opravu kostela 70.000 K.

Jubileum. Letos dovršuje třicáté výročí svého kněžství Bohumil Zahradník-Brodský, spisovatel a farář v Ouběnicích u Votic. Náleží k nejrozšířenějším a nejoblíbenějším spisovatelům. Napsal mnoho románů a povídek (též historických), dříve psal i do tohoto listu. Sebrané spisy počal vydávati nejdříve u V. Kotrby, potom u A. Wjesnera a nyní v agrárním knihkupectví Neubertově. Význam jubilea vylíčil „Čech" č. 254 a jiné listy.

Šedesáté narozeniny slavil 12. září převor řádu sv. Augustina ve Lnářích, výborný včelařský pracovník a spisovatel Alois Maier rodem z Vodňan. Vynikl jako předseda Včelařského spolku pro okres blatenský a čestný člen Zem. ústř. spolku včelařského pro království České.

Pochvalné uznání od c. k. vojen. velitelství právě dostalo se dp. Ferdinandovi Zunovi, faráři v Jinonicích, za jeho obětavou působnost v duchovní správě při vojsku ve vnitrozemí dekretem ze dne 16. července t. r.

Třicetileté jubileum klášterních slibů slavila 5. září t. r. v sirotčinci představená M. Valeria Albertina Stoy z kongregace ctih. Milosrdných sester sv. Karla Bor. Ctih. sestra představená získala si velikých zásluh o výchovu dívčí mládeže; za své zásluhy byla dříve již vyznamenana zlatým záslužným křížem.

Galerie kněží umělců rozmnožena farářem P. Bělohlávkem v Živohoušti. Fr. Paukner ve statí „Navštivte Povltaví" zmiňuje se mezi jiným též o vesnici Živohoušti na obou březích řeky Vltavy. Pochváliv tamní přírodu, dí do slova: „Jistě zvábí tě k sobě na skále postavený kostel sv. Fabiána a Šebestiána ze XIV. století, pod nímž ve skále, ztrácí se velká jeskyně s bílou sochou P. Marie, místními legendami opředená. Největší zajímavosti nabyl kostel v posledních letech vyřezávaným hlavním oltařem, postranním a kazatelnou od tamnějšího faráře P. Bělohlávka, řezbáře-samouka. Nevěříš ani svým očím, nechápeš krásu díla, píli, nadšení a lásku jeho tvůrce, s jakou na něm pracoval a zdraví mu obětoval. Dílo jeho neoceněné stojí tam na skále, obdivované jenom hrstkou venkovanů, pro něž s láskou bylo pracováno. Kdo půjdeš tady, shlédni je a jistě vzdáš mu plnou úctu". K tomu ještě dokládáme, že P. Bělohlávek je též homiletickým a apologetickým spisovatelem, jak už bylo ve „Vlasti" ukázáno.

Z polní duchovní správy. Vyznamenáni byli vojenští duchovní Apošt. pol. vikář biskup dr. Em. Bielík velkokřížem saského dom. řádu arnošt. s hvězdou; pochvalné uznání nejv. armádního velitelství obdržel Rich. Popp, záložní kurát z diecése hradecké; Signum laudis obdrželi mimo jiné: ThDr. Frant. Groh, Fr. Mika, Jak. Fijalek, V. Pixner při železn. velit. II., Lad. Matyka; zlatý zásl. kříž s korunou na stuze

stat. obdržel P. K. Sobek, redemptorista; ryt. kříž řádu Frant. Josefa s vál. dekorací obdržel padlý františkán převor Fr. Ambrož na Sv. Hoře u Gorice. Nově vyznamenáni byli duch. zásl. křížem: zál. pol. kuráti: Stan. Suda, Ivan Adam, B. Novák, Jos. Jandík, Jos. Lang, vrch. námořní kurát dr. J. Sever, nám. kuráti Ign. Husička a dr. Filip Tiliček.

Církevní umění na Mladoboleslavsku. V kostele sv. Jiří v Dolním Krnsku nalézá se oltářní obraz sv. Jiří od Hellicha. — Farní kostel sv. Kříže v Kosmonosích stavěl Aliprandi, s jehož rukou pocházejí oltáře a kazatelna. Poblíže jest Loreta asi z r. 1700, dle vzoru pražské lorety, prací nejspíše Aliprandiho. Tato obec řemeslnická založena byla hr. Heřm. J. Černínem a nadána jistými výsadami. Z ní prosluli řezbař a sochař Jelínek, jehož díla chovají mnohé kostely v okolí, později pak Bubák, malíř a řezbář. — Ve farním kostele sv. Bartoloměje v Dobrovicích jest oltářní obraz od Fr. Barbieriho. — Nedaleko odtud ve vsi Sejčíně jest filiální kostel sv. Václava, který r. 1736 nově byl opraven pražským stavitelem Ign. Préem. Oltářní obraz maloval Fr. Barbieri. Fresky v presbytáři, lodi a empoře ze života sv. Václava maloval Jan Vodňanský, pražský malíř. Na Chlumě je ves Týnec s filiálním kostelem sv. Anny, jenž stavěl pražský stavitel Kaňka. V Semčicích jest kostel sv. Prokopa, jenž v nynějším baroku vystavěn podle návrhu Ig. Prée. Kostel sv. Mikuláše v Zerčicích vystavěn nový barokní podle návrhu Ig. Prée. Stavěli jej Fr. Max. Kaňka a Jiřík Sovenský. Oltářní obraz sv. Mikuláše jest od Fr. Barbieriho. V Rejšicích je na hřbitově kaple sv. Jiljí, kde r. 1754 zřízen oltářík s obrazem sv. Jiljí, jejž maloval Jan Kurt v Jičíně. Farní kostel sv. Jana Nep. tamže vystavěn ve slohu barokním r. 1735 podle návrhu Ign. Prée od dobrovického Jiříka Sovenského. Oltař jest podle návrhu stavitele Prée od sochaře Jelínka s obrazem sv. Jana od pražského malíře Fr. Barbieriho. V Luštěnicích v kostele sv. Martina jest hlavní oltář od kosmonoského řezbáře a sochaře Jelínka, oltářní obraz od Fr. Barbieriho. Stavbu kostela sv. Petra a Pavla v Bezně provedl Häger. O. J.

Z dělníka - knězem. V neděli 16. července slavil v poutním kostele ve Frýdku ve Slezsku své prvotiny novokněz P. Jos. Krečmer. Byl dělníkem, zámečníkem a soustružníkem železa v lipinských hutích až do 20. roku svého. Na to vstoupil k Salesiánům a odtud k Milosrdným Bratřím do Vídně, kde skoro tři roky sloužil nemocným. Ale jeho stalou touhou bylo státi se knězem. Jelikož u Mil. Bratří nemohlo toto jeho přání býti splněno, vystoupil z kláštera a ve 24. roce počal soukromě studovat gymnasium. Ve dne pracoval a večer navštěvoval přípravné kursy s takovou pílí a vytrvalostí, že za 5 let se odvážil k maturitě na gymnasiu. Po té odebral se do vidnavského semináře, kde v 33. roce byl na kněze vysvěcen. Jest tento kněz krásným příkladem toho, jak i prostičký dělník neúnavnou pílí a pevnou vůlí může se dopracovat vyššího cíle.

Hlasy k Bohu. Jestliže lidé vzývají ve válečné záplavě Boha, tu jejich hlasy úpěnlivě volají k nebesům. Ještě nikdy nebyla závislost od Všemohoucího tak pociťována, jako nyní ve válce; ještě nikdy nejevila se taková touha odevzdati se důvěřivě a plně do Jeho všemožné vůle. — Polní kaplan Alexandr Dobreszku znal duševní potřeby svěřeného mu stáda a vyhledal o Velikonocích v roce 1915 v podzemních úkrytech své vojíny a slavil s nimi důstojně slavnost Vzkříšení Páně, vzdor tomu, že ruská střelba zuřila přímo příšerně. Jeho vítězoslavná, v bitvách již vyzkoušená náboženská obec byla brzo pohromadě a neohrožený kněz začal za hřmění děl svůj posvátný úkon. Hluboko v podzemních úkrytech v posvěcených rukou knězových opět se dělo ono tajemné, svaté proměnění a všichni přítomní, majíce pušky u nohou a klečíce, sledovali posvátný obřad a zpívali vroucně a nadšeně. A když ministrantův zvonek zazněl, tu i tam dole nastalo ticho. Nepřátelský střelecký zákop oněměl. Hrdina kněz, který vykonával svůj posvátný úřad v krupobití střel tak vzorně a neohroženě, že i umlčel byť i jen na chvíli válečné zbraně, byl vyznamenán v uznání své svědomitosti a horlivosti jako důstojníka „vojska Kristova“ záslužným duchovním křížem II. třídy na červeno-bílé stuze.

Oběti italského barbarství. Ku zprávě rakouského generálního štábu, kterou sděleno zničení nemocnice Milosrdných bratří v Gorici nepřátel-

skou „plnou trefou", sděluje se nám, že při tom zahynul kromě několika jiných osob Čech-krajan podpřevor Fr. Vít Křikava. Týž byl rodákem z Běštína u Hořovic a bratrem Jana Křikavy, faráře v Malkovicích u Slaného. Převor konventu P. Longin Horák, rodilý rovněž z Čech, byl těžce raněn a zápasí v Terstské nemocnici se smrtí. Milosrdní bratři v Gorici vyvinovali od počátku války ve své nemocnici neúmornou činnost v ošetřování raněných vojínů. Před několika měsíci, když nepřátelské střely stále častěji dopadali v sousedství ústavu, ano i několik granátů střechu, jeden trakt budovy a kapli značně poškodilo, byl ústav vyklizen, nemocní odvezeni do jiných od bitevní linie vzdálenějších nemocnic a bratří řádoví měli Gorici opustiti, což část jich i s řádovým knězem učinila. Převor setřemi jinými bratry žádali však vojenské velitelství a své řádové představené o dovolení zůstati i dále v polorozbořeném domě, aby mohli dle možnosti z bitevní linie přinášeným raněným přispívati. Tito čtyři bratří nedali se odstrašiti od vykonávání své povinnosti ani tenkráte, když nepřátelským granátem další část domu byla rozbořena a v ssutinách kněz-Františkán, který pod odchodu řádového kněze v domě kněžské funkce dobrovolně vykonával, byl zasypán a druhý den utrpeným zraněním podlehl, až „plná trefa" nepřátelská další činnosti řádových bratří konec učinila. — Zabitý podpřevor Fr. Vít Křikava byl pro svůj ryzí charakter a mírnou povahu u všech, kdož jej znali, zvláště u svých spolubratří, velice oblíben. Jeho rozhodnutí vytrvati v ústavě až do konce a jeho činnost ve službě raněných po dlouhé měsíce v rachotu nepřátelských děl zasluhuje tím více uznání a obdivu, považí-li se, že zabitý podpřevor byl již starcem 72letým. Čest budiž jeho památce!

Třetí velký dar družstvu Vlast v tomto roce došel k rukám ředitele družstva T. J. Jirouška v obnosu 400 K s přáním dárce, aby nebyl veřejně jmenován. Chápeme přání uvedené vlasteneckým a šlechetným knězem, který na statky vezdejší není právě bohat. „Jsou to mé úspory, které na katolický Váš tisk dnes obětuji — a rád", píše v listu, který nás mile překvapil. Bůh odplať dobromyslnému dárci — a může býti ubezpečen, že jméno jeho, když nepřál si míti napsané na tomto místě, v naší paměti a v našich srdcích bude zapsáno na vždy. — Kdo bude třetího dárce letos ještě následovati?

Tiskové lize přispěli: Duchovenstvo vikariatu Kolínského 16 K 91 h, J. Hradeckého 11 K, Budyňského 13 K, Kr. Hradeckého 12 K, Dol. Královického 10 K, Pacovského 7 K 42 h, Hořovického 6 K 50 h, Kladenského 8 K 10 h, N. Hradského 3 K, Dešenického 3 K, Volyňského 17 K, Příbramského 7 K, B. Tomíček, far. ve V. Petrovicích 1 K, duchovenstvo vikariatu Rychnovského 7 K, Jičínského 10 K, Chrudimského 18 K 90 h, Náchodského 14 K, Králického 13 K 50 h, V. Mýtského 3 K, Msgre Aug. Fibiger v Litoměřicích 2 K, Václ. Havlák, farář v Hobšovicích 2 K, Aug. Kleveta, děkan v. v. v Podivíně 2 K, Jan Zeman, arcikněz v Olešnici 2 K.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Jos. Pivoňka, kaplan v Bojanově; Fr. Kosík, p. kurát ve Vídni; Hynek Gross, vrchní archivář v Krumlově; Václ. Oliva, farář v Radhošti; Frant. Teplý, bisk notář a hrab. archivář v Jindř. Hradci; Jan Zeman, arcikněz v Olešnici; P. Kl. Minařík, kněz ř. Františkánského v Uh. Hradišti; Jos. Dvořák, em. farář v Dušejově a Václav Šlosar, c. k. profesor v Příbrami.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Václ. Oliva, farář v Radhošti a Aug. Kleveta, em. vikář a kons. rada v Podivíně.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Václav Oliva, farář v Radhošti, Aug. Kleveta, em. vikář a kons. rada v Podivíně a Jan Zeman, arcikněz v Olešnici.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Václav Oliva, farář v Radhošti, Aug. Kleveta, em. vikář a kons. rada v Podivíně, Jos. Dvořák, em. farář v Dušejově a Václav Šlosar, profesor c. k v Příbrami.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 2.

VLAST

LISTOPAD 1916.

Dr. Pavel hrabě Huyn.

Dr. Pavel hrabě Huyn,

kníže arcibiskup pražský.

Posud ve vděčné paměti jest působení arcibiskupa Lva Skrbenského ze Hříště, jakož i správa osiřelého stolce, již na sebe vzal horlivý kapitolní vikář Msgr. Dr. Jan Sedlák, když došla zvěst, že velepastýřem arcidiecese pražské jmenován biskup brněnský Dr. Pavel hrabě Huyn. Není to tedy muž neznámý, řadu let působil na družné Moravě, odkud vstupuje na prestol sv. Vojtěcha v Praze.

A bratří Moravané zvěstují nám, že k nám do Čech přichází biskup apoštolské horlivosti, muž nestranný a spravedlivý, s mnohými zkušenostmi, obou zemských jazyků znalý, o svěřence své pečlivý, a že bude požehnáním své arcidiecese. Chválena jeho veliká horlivost v úřadě apoštolském v biskupství Brněnském, která bude vzorem duchovním i věřícím. Chce býti svíci postavenou na svícen, která by vydávala světlo kněžím i laikům v arcidiecesi, která by spolu zahřívala srdce věřících, aby v nich vypučely květy ctností a dobrých skutků. Takového arcipastýře vítají všichni lidé dobré vůle, takovému biskupovi slibují diecesáni oddanost a poslušnost.

A obor působnosti jeho jest veliký v kostelích a školách, v životě spolkovém, na poli charity, mezi duchovenstvem světským i řeholním, při péči o duchovní i hmotné blaho poddaných. Jak vznešený a dalekosáhlý to úkol! Jak mnoho třeba spolupracovníků na důstojném díle tom! Česká církev i vlast čeká na vůdce duchovního, na pastýře obětavého. Zemští patronové naši slibují pomoc i ochranu: sv. Václav, Vojtěch, Prokop, Jan Nepom., Ludmila, Anežka i jiní, jichž hroby a oltáře nacházejí se na slavném hradě Pražském, ve stínu velechrámu metropolitního.

Jeho Excellence ndp. biskup brněnský a nyní arcibiskup pražský Dr. Pavel hrabě Huyn pochází ze staré šlechtické rodiny původu lotrinského od šestnáctého století v Tyrolích usedlé. Narodil se 17. února 1868 v Brně, kde otec jeho Jan Karel hrabě Huyn byl tehdy podmaršálkem, majitelem 79. pěšího pluku a velícím generálem 4. pěší divise. Jeho matka slula Natalie rozená Sarntheilová.

Pavel Huyn byl nejmladší ze sedmi sourozenců. Studia gymnasijní konal u OO. Jesuitů v Kalksburgu u Vídně a filosofii studoval v universitním konviktu v Innomostí a potom v Germaniku v Římě, kde roku 1889 dosáhl hodnosti doktora filosofie. Od r. 1889—1892 studoval bohosloví na universitě v Innomostí. Vysvěcen byl na kněze 7. června 1892 a povýšen r. 1895 na doktora bohosloví v Innomostí. Na to odebral se do Říma, kde od r. 1895—1897 byl kaplanem na Campo Santo dei Tedeschi. Za tohoto druhého pobytu v Římě nabyl hodnosti doktora kanonického práva. Jest tedy trojnásobně promovaným doktorem. Současně navštěvoval kongregaci sv. koncilu, aby se obeznámil s praktickými záležitostmi ústřední správy církevní.

Navrátiv se z Říma, kněz dr. Pavel Huyn požádal r. 1898 o přijetí do svazku mateřské svojí církve brněnské. Žádosti té

bylo vyhověno a ustanoven zámeckým kaplanem na Křetíně, potom r. 1899 v Prostoměřicích, kde založil katol. spolek lidový a Raiffeisenku.

Česky učil se od malička, na gymnasiu i v Římě, zdokonalil se v češtině na české faře v Křtěnici a v Běhařovicích, kde r. 1901 ustanoven farářem. Za tři roky a to 17. dubna 1904 jmenován biskupem brněnským a 29. června nastolen.

V Praze prodléval už r. 1870, kdy otec jeho byl zde velícím generálem a celá rodina tu byla. Tehdy profesor dr. Albín Bráf, zeť Riegrův, byl vychovatelem dvou starších bratří Jeho Excellence a vyslovil se o celé hraběcí rodině co nejlichotivěji a vydal skvělé svědectví její katol. vřelosti.

O Jeho Excellenci jest známo, že velice zná a podporuje katolickou literaturu, v jejíž činnost klade značné naděje. Též rád vidí spolkové organisace duchovenstva a věřících za vznešeným účelem vzdělávacím, vlasteneckým, charitativním.

O jeho horlivosti stůj zde tato zmínka. Kdosi chtěl znáti brněnského biskupa hraběte Huyna, proto se obrátil na kněze na Petrově v Brně. „Právě zpovídá," řekl kněz onen, „ale za chvíli opustí chrám, neboť pospíchá na dráhu, aby jel do Vídně ke konferencím." — Biskup ve zpovědnici před dalekou cestou! —

S takovými tužbami očekáván nový arcipastýř na starobylém stolci sv. Vojtěcha v Praze. *A. D.*

Fr. Leubner:

Po noci kvetoucích lotosů.

Z knihy „V troskách cizích chrámů".

Bdí žal, jak jest mu dlouhá noc! Chvíli jen blouzní blaha sen —
k noci kvetoucích lotosů po jejích snech mře touhou den!

Není to sen, kdy nad vody modrých a bílých květů dech
omamně vane pod lunou v tajemné mluvy ševelech?

V chrámu k cti bohů Vimala tančí a sklony hrdých řas
k rozkoši kyne za peníz, z objetí k reji letí zas — —

Není to jiných sluncí den? Chrám a jezero, háj a dům
dúhami světel slní šer, kde hvězdy minou pohledům.

Plá jen plný měsíc klidně. Městem jásot a zpěv a pleš,
plny jsou chrámy, zahrad ruch: po deštích jasno od nebes!

Zrno klíčí a metá klas, lotosy kvetou svatých vod,
mangových stromů těžká snět slibuje květů hojný plod.

Pole pomalý orá skot, mlékem duří vemena krav —
noci kvetoucích lotosů u Gangu slaví dávný mrav.

Kdo bdí za těchto nocí sám, lidu radosti nesdílí?
K jitru jde Buddha předchrámím; jej už ples lidu nemýlí:

„Jako poutníku nohou mdlých daleký cesty cíl je zlem,
dlouha jest muka znovuzrození, kdo pravdy nejde za světlem.

Noc, den, bouře, van, moře prach — pomimo mne změn vede rej;
k snům a touhám dím klidně též: Mimo mne jsi a mimo spěj!

K změně časnosti klidný buď; jsi volný, bez běd na světě.
Hasne i slunce bez bolu, nepláče mango v odkvětě.

Jak den k jitru se budí z tmy, jsem Buddhou a z tmy probuzen,
ničeho pro mne nemá zem, ni tmou nebudu obluzen."

Modrou oblohu bez oblak nítí východu náhlý jas,
velebné slunce do hájů line světlo snů na úžas,

k nimž teď klade skráň měsíc. Den dýchá závany chladu z hor,
ku zpěvu budí ptactva tlum, na větvích opic hravý sbor,

stesk po noci krásné kane do květů krůpějemi třpytných ros,
otvírá oko slunci vstříc — — Marně se roní na lotos:

Po luně vzdychal, pjal k ní zor, polibky její cudné ssál,
prachu a ruchu nyní dne aby pod sluncem mdle se bál.

Rosu jak slzu bohatou bolně svírá kalichu lem,
v úleku by neviděl, co posléze květů údělem?

Jde otrok Dîghîti z chrámu vrat. S podlah, oltářů, sloupů, soch
uvadlých nosí na hnůj ven v náručí květů plný stoh.

Naposled z chrámu vychází — tváře ni hněv, ni hnus, ni hřích —
nese spící bajaderu, do květů klade uvadlých.

Stanul na prahu; tvrdá dlaň utírá tváří prach a pot.
Dí Buddha k němu: „Za mnou pojď, kde květ nevadne zla do mrákot.

Zrození, stáří a smrt je zlem, mukou je touhy ples i vzdech,
k nirvaně odtud úpí duch v časností pevných okovech.

Na zemi život jest jen trud i smrt vodí k obrodu jen,
v jiné podobě cítit bol, buď co květ uvadlý odhozen.

Není ti líto květů těch? Bohu sloužily za obět,
vůně jejich vyvanula. Neželí skonu zhrdlý květ?

Za mojí cestou věčný klid. Odvanou bouře, v přístav loď —
pohrdám světem, v strázni běd pohrdna světem, za mnou pojď!"

Na prsou kříží otrok páž. V tichém hlasu zní výtky kvil:
„Bych nebyl světu k pohrdě, vznešený, co jsi pro mne sil?

Nás hnětených zda ujal se v soucitu běd hlas moudrý tvůj
proti hrdosti vládných kast, bychom nebyli my jim hnůj?

Zůstal jsi cizí lidu běd! Víc máme trudu na šíji,
nad ono hoře kolkolem, že všecko marně pomíjí.

Pohrdat světem! Muži běd nebude toho div, ni tíž:
a hnůj metám i vábný květ v lhostejném zvyku, nevidíš?“

Slunce nevymkne z pevných dráh, jas klidný cloň i mrak mu kdys —
Buddha jde klidně cestou svou, na čele stín, ne vrásky rys.

Za ním Vimala povstává, myje se chvatně u studny:
„Po noci kvetoucích lotosů nezhrdni svadlých květů dny!

Nevím, co's dlužen lidstvu snad; vím, máš ty soucit i se zvěří —
by vadly, květům u tebe den lotosů na klam se nešeří!“

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

III.

Mnoho stěhovalo se z Domanína usedlíků, původní obec se rozpadávala, teď zbyl tu pouze majitel panství a jemu lidé podřízení, hostinec a několik posud odporujících všemu lákání, domkáři bez polí, kteří u dvora nebo v lesích pracovali. Ale nikdo ze stěhujících neodcházel tak jako Josef Panýrek s rodinou. Už odehnal dobytek, odvezl nářadí, zásoby obilí, vymlácenou slámu, seno, denně několik naložených vozů pohybovalo se pomalu silnicí, sousedé mu pomohli, nemajíce právě jiného pojíždění, i dvorští dali mu den volské potahy k disposici. Rodina se omezovala, už neměla na čem spáti, u čeho sedati, v čem vařiti, ale posud zůstávala v Domaníně, rodiče s pěti dětmi od šestnácti do dvou let. Chtěla vyčkati, až bude dohotoveno, co Panýrek tady minil nechati na památku.

U silnice stál kříž mezi čtyřmi lipami, ale byl v ubohém stavu. Teď půda vedle něho náležela Maxi Štibicovi, než ten neměl se k tomu, aby jej opravil. Povinností jeho to nebylo a jako nekatolík se k tomu neměl. Zub času hlodal na tom památníku, vichr vyvrátil kámen, i železo bylo přeraženo a opřeno o kmen. Mnozí tudy chodili, zbožní křesťané se pokřižovali, kočové nazvédali čapky, ale nikdo se nehlásil, aby přiložil ruku k opravě.

Až teď Panýrek volal kameníka, dal podstavec vyzvednouti, při čemž statně pomáhal, litý kříž dovezl k pozlacovači, zaplatil zedníkům a všechno hleděl uvésti do pořádku. Nově dosazený farář přislíbil, že ten pomník lidské zbožnosti v neděli posvětí. Proto Panýrek čekal a dělníky pobízel, aby si popilovali. Už byl téměř zcela vystěhován a nechtěl čekati, až přijdou tesaři a zabodnou sekery do prohnilých trámů. Srdce by mu to utrhlo. A byli už objednáni na pondělí, aby strhli stavení a se zemí srovnali.

Panýrek se pomalu loučil s rodištěm, obešel pole, na němž se tolik nalomozil, navštívil lesy, stráně, kde už jako malý chlapec popásal a s omladinou skotačil. Teď zde Štibic nasázel rybízu a jiných křovin. Také na hřbitově byl po zádušní mši, která byla za rod Panýrkův sloužena. Zde se zdržel nejdéle a vyjednával s hrobníkem, aby jemu i ženě ponechal místo v těch hrobech, kde se Panýrkové pochovávali.

„A k čemu vy byste si, sousede, poslední odpočinek už nyní zamlouval?" divil se starý muž v režném kabátě, který stále k tělu přitahoval.

„Přece dáme se sem převézti, mladí ať zůstanou, kde jim líbo, ale my chceme odpočívati zde," vysvětloval Panýrek.

„Pravda, pochoval jsem tu už několik rodáků, přivezli je drahou a po nápravě, posledně mlynářova syna, jenž zemřel v Praze na souchotiny."

„A ty hroby co rok obložte drnem. Zaplatím vám."

„Proč byste platil? Až navštívím syna ve Vyzově, zastavím se u vás. Ta cesta na jeden den jest mnoho pro staršího člověka."

„Jenom přijďte, budete vždy vítán. I mnozí jiní mně návštěvu slíbili. Vy pak se můžete při tom přesvědčiti, kdy vám dám výdělek."

Hrobník zahrozil dlouhým prstem.

„Nevolat duchy na stěnu! Nežertovat se smrtí!"

V poslední den svého pobytu v Domaníně rodina Panýrkova musila přijímati pohostinství u známých, neboť krb v rodném stavení byl studený a už i pes hlídač odveden do nového domova. Rozdělili se členové po obcích farnosti, jak Panýrek, tak i žena jeho měla zde známé i vzdálenější příbuzenstvo. Hospodář sám byl pozván od faráře, když tohoto ráno prosil, aby se při odpolední slavnosti u kříže o něm jako dárci nezmiňoval.

„Považoval jsem to za svoji povinnost, aby se ta památka udržela. Z Domanína beztoho za krátko nic nezbude."

Farář přikyvoval. Jenom se málo vpravil do poměrů, kde se vláda peněz osvědčila a zvítězila.

„Na opravený a posvěcený kříž nikdo nesáhne, jinak bych za to nic nedal, že i ten zmizí s povrchu."

Z farní obce vinul se dlouhý průvod po cestě, ale i z jiných stran dostavovali se jednotlivci po mezích a stezkách. Lípy radostně šuměly proschlým listím. Bylo podmračné odpoledne, předzvěst brzké změny v přírodě. Na polích už se černala prst a vítr vál po holých půdách. Panský ovčák přeháněl stádo tučného bravu. Ani zasetým polím neuhýbal. Bylo sucho i na polních cestách se prášilo. V tom zazněla hudba, doprovázející zpěv sta hrdel. Mezi starými kmeny jabloní pronikaly korouhve.

Stranou stál prostý vozík, jenž měl po slavnosti odvézti rodinu Panýrkovu. Kobylu držel nejstarší syn Ondřej, jenž uslyšev zpěv, sňal klobouk. Už přijel z Malenic a dovezl Verunku, která chtěla býti přítomna slavnosti. Obecní pasačka převzala za ní dozor nad statkem. Starší služka byla rodačkou z Domanína, sirotkem od mládí, lnula k osadě a slyšíc o svěcení kříže, pro-

sila, by se mohla zúčastniti. Přijela s Ondřejem, když už z prava vinulo se dlouhé procesí, rychle seskočila a chvátala poutníkům naproti.

Za krátko byl kříž obstoupen hustě lidem. I na poli stáli mnozí, nedbajíce, že teprve před nedávnem půda byla přeorána ostrým rádlem. O kmeny lip se opírali, na proschlý trávník usedali, u podstavce klečeli.

Panýrek s rodinou zůstal stranou, nechtěl se tlačiti do předu. Hospodyně držela Anežku na ruce.

„Pan správec!“ pojednou prolétlo davem, když od zámku rychle ujížděl lehký kočárek.

„Pro pobožnost jede nebo jenom na zvědy?“ poznamenal kdosi svému okolí.

„Spíše na zvědy,“ zněla šeptem odpověď.

Správec seskočil za semknutými davy a naslouchal řeči, kterou proslovil farář o významu kříže vůbec a při cestách zvláště. Odporučoval i tento nově restaurovaný kříž přízni obecenstva, aby se ctitelé u něho zastavovali, jemu poctu vzdávali u něho útěchy hledali.

Posluchači marně čekali výtku, že měl někdo jiný ten kříž opraviti, marně také toužili, že se dostane pochvaly tomu, jenž na sebe vydání s opravou vzal. Farář už světil kříž, zatím co přítomní zpěvem oslavovali znamení vítězství. Na konec jenom všeobecně pronesena byla zmínka o dobrodincích, za něž vykonána modlitba.

„To si jistě ze skromnosti Panýrek pocty zakázal.“

„Nejspíše, ale všichni víme, že náklad podnikl a tak se pěkně loučí s rodištěm.“

Lid se už rozcházel, pobožnost skončila, správec protlačiv se ku knězi, zval ho do zámku na svačinu. Rodina Panýrkova se ustranila tam, kde čekal vozík. Chtěla odejeti nepozorovaně, ale nepodařilo se to. Kolem všech členů nakupilo se plno známých a každý se snažil přátelsky ruku stisknouti odjíždějícím.

„Aby se vám dobře vedlo v novém bydlišti.“

„Ať nezapomenete na Domanín ve svém nynějším domově.“

Tak a podobně lidé promlouvali při loučení a chvatně se tiskli k Panýrkovi, jakoby se báli, že mu rukou nepotřesou.

„Jak bych nepamatoval, nevzpomínal. Půl srdce zde zanechávám. Buďte s Bohem!“

Žena s dětmi už seděla na voze, Verunka se pustila kus cesty předem, aby jich nebylo tak natlačeno, ale hospodář posud se loučil, pozdravy přijímal a vzpomínku sliboval. Už se přišourali ti nejstarší, kteří dříve byli odstrčeni, už přišli i chovanci obecního domku, jimž se od Panýrků vždy kus potravy dostalo. Posléze přece i hospodář mohl vyskočiti a Ondřej pobídnul kobylu. Anežka záhy usnula v náručí matčině, Honzík držel v ruce peníz, který od kohosi dostal, Stanislav, jenž schválně na dnešní den přijel, měl kytici podzimních květin, Anička ukládala pod sedlo poslední uzlík, do něhož uložila, co ještě po stavení posbírala. Ondřej se v duchu usmíval, měl v náprsní kapse dva doutníky, které dostal od panského šafáře.

Nikdo nemluvil, jelo se krokem do stráně, všichni byli obráceni ne ku předu, ale do kraje, který právě opouštěli se srdcem vzrušeným, nejvíce ovšem Panýrek, jenž tolik želel a teď se mrzel, že se vyprodal. Viděl zbytky dědiny, stranou zámek s parkem, poplužní dvůr, na pravo farní obec Strašovice s vysokým kostelem, dále vrchy, v něž sráželo se každé krupobití, jak znalci usuzovali. Nad rybníkem zvedala se pára, na západě stály panské lesy s bílou myslivnou na pokraji. Tu a tam vyhlédala ves, pojednou vykoukla samota, v polích posud plno lidí, kteří se vraceli do svých domovů.

Pomalu pohyboval se vozík v lipové aleji. Všudy panská půda, dlouhé lány, stranou rozhledna pro polního hlídače, jenž odtud přehlédl kus panství a viděl, škodí-li kde ruka lidská, zaběhlo-li dobytče za nepozornosti pasákovy.

„Verunka!“ oznamoval Ondřej, když se dostali do vrchu.

Panýrek utřel si zrak a kázal zastaviti.

„Však jsem mohla jíti pěšky,“ odporovala služka vyzvání, ale už se držela klanice.

A zase jeli už jinou krajinou, kde pole střídalo se s lesíky, kde hustěji byly vesnice.

„Kabáčovi byli též na svěcení,“ řekla Verunka, když si pohodlně sedla do vozíku, že jí pouze hlava vykukovala. „Předjeli mne do stráně.“

„Tak?“ uklouzlo v úst Panýrkovi.

„Hospodyně s Emilií mne předjely. Tak byly zabrány do hovoru, že si mne ani nevšimly.“

„Tys čekala, že tě pozvou, abys přisedla?“ usmál se Panýrek.

„Ani pomyšlení! Ty by vzaly cizí služku! Kabáčová si už dceru strojí jako nevěstu.“

„To tak, jest o rok starší, než naše Anička.“

„Na letech vždy nezáleží. Já se mohla též v těch letech provdati, ale zkysla jsem.“

„Snad nemáš co litovati?“ přímo káral Panýrek.

„Však nelituji. Co bych z toho měla? Plahočila bych se ode dvora ke dvoru. Takové štěstí mne může ještě vždy stihnouti.“

„Nebyla-li svatba v Domanině, bude v Malenicích,“ nadhodil Ondřej, jenž rozmluvu poslouchal.

„Ty mlč a dej pozor na cestu!“ káral otec syna za prostořekost.

Jako bylo slavné rozloučení Panýrkovo v rodišti, tak jednoduchý byl příjezd jeho do nového bydliště. Tak si přál a hlučnou oslavu odmítl. Kdyby slíbil nejméně hektolitr piva, kdyby zastavil před hostincem, hosté by se vyhrnuli a slávu provolali, ale Panýrek se dostal do Malenic téměř nepozorovaně. Sám řídil kobylu, jel pomalu, neužil biče a jenom se mihnul u kapličky. Kůň ještě neznal svého domova a chtěl zajeti do statku Kabáčova.

„Pomalu,“ napomínal Panýrek kobylu, „tak vysoko posud nemyslíme,“ a uhnul koně k sousedním vratům.

Pes zavyl radostí na dvorku. Byl na řetěze u boudy a nejraději by se pustil skokem do Domanína, kde měl své kamarády. Teď vesele štěkal, poznav pána svého i rodinu jeho. I na Honzíka skákal, ač mu tento mnoho dobrého neudělal.

Verunka otevřela široká vrata. Daleko před vesnicí seskočila a po zahradě dříve se dostala do stavení. Silnice se vinula v serpentinách, jež zde nazývali točánky.

„Tak pěkně vítám do nového domova," řekla služka a postříkla povoz. Nezapomněla vzíti z výklenku sklepního malou lahev, kterou co rok plnila v kostele tříkrálovou vodou.

A hospodář zavíral zase vrata před zvědavými dětmi, jichž se tu plno nakupilo. Těm běželo o to seznati, dostanou-li ve škole společníky.

„Dva jsou zcela jistě ještě školáky," usuzoval hoch kovářův, jenž si vylezl na hradbu a hleděl do dvora. „Chlapec je tu v mých letech, ale nějak rozjevený. Tak divně se na mne ušklíbnul."

Panýrkova rodina se hleděla seznámiti s novým obydlím. Rodiče tu už byli, Ondřej sem otce vezl, ale ostatní divně se dívali na velikou světnici, jejíž strop byl výše položen, která měla více o jedno okno, než v Domaníně. Také jiné zde byly změny, četnější výhody, větší pohodlí. Komory byly dvě, síň prostrannější, cihlami dlážděná, na půdě světnička s oknem na náves, stáje zděné, řada chlévků pro drobný dobytek, dvůr ohražen jako pevnost, za stodolou zahrada rovněž živým plotem obehnaná. Sem se nejdříve podíval Honzík, mnoho-li tu zbylo z podzimního ovoce.

Verunka už zatopila, teplo šířilo se světnicí. Už dříve rozestavila nábytek, jako v Domaníně v chalupě stával, ale bylo ho málo, jedna komora zůstala prázdna. I na stěny pověsila obrazy nad hlavním stolem a kříž v čelo světnice.

Panýrkovi proto cítili se zde poněkud jako doma. Vždyť z chléva vytrubovala stračena, která vždy oznamovala, kdy se má zakládati do jeslí.

Hospodář přešel světnicí, urovnal to a ono, podíval se oknem na dvůr i náves. Počalo se stmívati. V hospodě už svítili. Rodina se scházela k večeři. Donesen pecen chleba ještě v Domaníně pečený a položen na stůl. Zavoněla káva na rychlo uvařená. Také máslo přidáno, o tom pravila Verunka, že je už stloukla v Malenicích za svého krátkého hospodaření.

„Tys dobrá hospodyně," pochválil Panýrek.

„Ale zde půjde všechno na prodej. Už se hlásili odběratelé. Ovšem sama jsem je vzíti nemohla."

„No uvidíme," přikývnul Panýrek, usedaje v čelo stolu, kde měl svoji stolici s tvrdým opěradlem. Dědila se s pokolení na pokolení.

Po večeři zůstala rodina chvíli pohromadě. Jenom Verunka sklízela nádobí a utírala jasanovou desku. Matka si pohrávala s nejmladší Anežkou, Honzík pokukoval oknem na náves. Zdálo se mu, že se tam ještě v podvečer omladina prohání. Zdaž si ji nakloní jako v Domaníně.

„Tak prvou noc společně strávíme v nové domovině," ujal se slova Panýrek. „Zde máme živnost větší, ale musíme se také přičiniti. K vůli sobě už jsem změny nevyhledával. Mně a matce stačila by naše bývalá chalupa. Otec i děd na ní žili, výminku užívali a spokojeně vydechli. Mohl jsem následovati jejich příkladu, ale chci se postarati o vaše vzdělání, to pak stojí peníze. Jest vás také více, my byli pouze tři a všichni jsme zůstali v tom, v čem jsme se zrodili. Tedy k vůli vám, k vůli dětem ujímám se většího místa, i dluh uvaluji na sebe. Musíte býti hodni té naší starosti, té pilné práce."

Panýrek na chvíli umlkl a zrak jeho přešel celou řadu milovaných dětí. Nikdo neodpovídal, byli všichni zvyklí ob čas poslouchati radu i napomenutí, povzbuzení a výstrahu. Hospodář často takto neřečnil, jenom ve chvílích vážných, jako posvěcených.

„Když s matkou chceme se vám a vašemu vzdělání věnovati, musíte uznati naši obětavost a podrobiti se všemu, k čemu vás vedeme, aby naše snaha nebyla marná. Nikoho nechceme donucovati, k čemu kdo má chuť a náklonnost, toho ať se chopí, v tom ho budeme podporovati. Stanislave, jevil jsi vlohy ke studiím, dali jsme tě na ně, nadále budeme na tebe vynakládati, ale musíš stejná jako posud donášeti vysvědčení o půlletích. Časně ráno dovezeme tě na nádraží, abys hned zítra pokračoval. Rádi tě uvítáme o svátcích a prázdninách."

„Mám dovolenou ještě na celé pondělí," hlásil student.

„Ale neuškodí, navštíviš-li už odpoledne školu. Zde tě nyní nepotřebujeme. Sami pomalu všechno urovnáme, o vánocích nalezneš domov zcela uspořádaný."

Stanislav neodporoval, třeba že by si rád Malenice důkladněji prohlédl. Hned rovnal svoje věci, aby vše nalezl připravené, až na dvoře kobyla zahrabe do tvrdé půdy. Panýrek jistě nezaspí.

„Ty, Ondřeji, budeš navštěvovati ve Vyzově zimní hospodářskou školu," pokračoval otec. „Už jsi vlastně v ní měl býti, ale nemohl jsi choditi do ní pro vzdálenost. Teď to bude snadnější. Hodinovou cestu dvakrát denně bez obtíží podnikneš."

Ondřej horlivě přisvědčoval Dávno bylo jeho touhou vzdělati se odborně v hospodaření. Slyšel o škole, kde by těch nauk mohl se zúčastniti, ale teprve nyní touha jeho měla dojíti splnění.

„I já mohu zítra nastoupiti?" tázal se nedočkavě.

„Musíš nějaký den počkati. Na zpáteční cestě se zastavím ve Vyzově a všechno ti vyjednám. Už bude poněkud pozdě, ale doufám, že tě přijmou. Škola prý není přeplněna."

Ondřej byl upokojen, ještě Anička s Honzíkem čekali, že budou posláni do školy obecné. Ta byla v Malenicích, trojtřídní, byly sem přiškoleny ještě dvě sousední dědiny, ale kostel byl vzdálen malou půlhodinu v Křetově, největší to vsi na farnosti. Věž jeho z Malenic bylo viděti. Z druhé strany navštěvovala v Křetově mládež školu pětitřídní. Malenice se odškolily před několika roky. Často rozvodněný potok bránil dětem vykonávati

školní povinnost. Na most okresní silnice bylo trochu daleko a dřevěné lávky voda strhala.

„Se školou to máte zde pohodlné," naznačoval otec školákům, „z Domanína jste musili docházeti do Strašovic. Tady zbytečně ani jediného dne nevynecháte a také ať se učíte. To platí především tobě, Honzíku. Anička nás nikdy nezklamala. Později též někam ji dáme, aby se dokonaleji vzdělala."

Syn Honzík nějak podezřele hleděl na otce, nemaje s tím učením z minulosti čistého svědomí, nebyl bez vloh, ale nepřilnul ku vědám pro jiné mimoškolní zaměstnání, které mu však vyneslo i špatnější známku z mravů. Dcera Anička byla však vzorem školačky. Její učení už se končilo, měla rozum a k němu chtěla časem přivésti divokého bratra.

„Ještě to jsem vám chtěl říci," vzpomněl Panýrek, „máme-li nyní statek větší, musíme se také více přičiniti. Tedy ode všech se vyžaduje přiměřená práce. Také Stanislav pomůže o prázdninách. Bude to pro něj dobrým tělocvikem, a školáci po vyučování chopí se toho, čeho bude právě třeba."

„Já bych nejraději jezdil s koněm," hlásil Honzík.

Otec i sourozenci se usmáli.

„To ponecháš Ondřejovi. Na klečích by ti brzo ruce umdlely. Však se něco vhodného i pro tebe nalezne."

Panýrek povstal, aby se podíval do chlévů, jak se tu líbí dobytku, který sem převedl i od předchůdce převzal, zdaž se srovnává u dlouhých kamenných žlabů. Děti se rozprchly. Anička shledávala svoje i bratrovy školní potřeby. Nejdříve usínala tolikerými dojmy unavená Anežka, nejposlednější na lože odcházel hospodář, maje starosti na novém bydlišti, uvažuje, bude-li i zde za práci odměňován požehnáním a zdarem. Do jiných vchází poměrů, většího ujímá se statku, aby více vyzískal a mohl věnovati na děti. Dříve už ho velice tlačilo, co posílal za synem do Prahy na studie, ač Stanislav z poloviny byl živ z lidské dobročinnosti. A nadcházela starost o děti ostatní, o Ondřeje, jenž už přerůstal školním lavicím, o dceru Aničku, která by měla navštěvovati měšťanku nebo nějaký kurs. Brzo doroste i ta nejmenší. Panýrkovi žili pro své děti. Rodičům dostalo se jenom prostředního vzdělání, o své potomky se však chtěli postarati co nejpečlivěji. To bylo snahou Panýrkovou, byl rád, že se dostal k okresnímu městu, že měl aspoň rovnou silnici na nádraží a odtud do Prahy, kam dal Stanislava.

Už děd je k tomu nabádal, ten se ženou znali pouze nejnutnější, málo navštěvovali školu, brzo zapomínali, že Panýrek se potil, měl-li se podepsati a žena jeho záhy nosila do kostela jenom růženec, vymlouvajíc se, že se tisk mihá před očima. Rodiče ještě žili na vejminku, když nejstarší vnuci počali docházeti do Strašovic do školy.

„Jenom se učte," napomínal je stařec a mile nahlížel, když začali psáti na tabulkách. „Učte se, učte," připojovala stařenka, usmívajíc se radostně, když jí vnuk předčítal v slabikáři. A oba s potěchou dívali se na školáky nejbedlivěji, aby se ve světě neztratili, nyní že se vzdělání vymahá a čím kdo vzdělanější,

tím též pevněji stojí a snadněji si chleba dobývá. Ten odkaz tanul Panýrkovi na mysli, ten ho doprovázel do nové domoviny a byl jako vzpružinou při všech starostech o rodinu.

IV.

Josef Panýrek jako nový soused v Malenicích nikomu se zvláště nepředstavoval. Mnozí ho už dříve znali ze společenských styků o trzích a slavnostech, jiným ho ukázal Kouba při předávání statku. Z počátku měl mnoho opravování, že se málo ukazoval. Na pole hned vyjížděl zadem dvěma potahy, sám si ponechal voly, synovi předal kobylu. Předchůdce už nedbal, málo bylo pooráno, ještě méně oseto. Panýrek zrno přivezl z Domanína, kde na rychlo vymlátil. Jiní už skládali polní nářadí pod kolny, zde však den co den musili vyjížděti. Ještě že trochu pohoda přála. Bylo na pospěch, Panýrkovi sotva v neděli odpočinuli. Hospodář posud ani nemluvil se sousedem Kabáčem, jehož výstavný statek stál nedaleko, přímo zastiňuje stavení vedlejší. Tady už bylo všechno v pořádku. Každá hradba od kamene, všechny krytiny z červených tašek. Kabáč zde hospodařil o mnoho dříve, mohl tu a tam ruku přiložiti. Měl rovněž četnou rodinu, čeleď, více tedy pracovních sil. Jeho statek zde náležel k nejčelnějším, býval kdysi největší, ale při náhlých potřebách byl osekáván odprodejem půdy a kácením lesa. Než co zbylo, co se Kabáčovi do rukou dostalo, ještě dostačovalo k slušné výživě.

Panýrkovi toho a onoho ze sousední rodiny zahlédli, ale nepospíchali k němu. Mezi oběma usedlostmi táhla se bílá zeď, přes níž přesahovalo ořeší a stromoví. Bylo slyšeti, co se na kterém dvoře děje, vrzání čerpadel, hrčení vozů i kroky nohou obutých dřeváky. Tu i tam se jich po domácku užívalo. Ze zahrady Panýrkovy na větvi přesahovaly na sousední půdu tvrdé zimní hrušky, ale nikdo jich nečesal. Také viselo na jabloni Kabáčově několik kožených jablek, protože byly nad sadem Panýrkovým. Honzík je chtěl srážeti, ale bylo mu zakázáno. Kam listí padlo, zůstalo ležeti, ani s hradby nebylo smeteno.

Panýrkovi slyšeli v sousedství zpěv, známou píseň, mohli se připojiti, ale mlčeli. Dobře věděli, kdo prozpěvuje. Večer mihaly se v oknech stíny. Sousedé jakoby o sobě nevěděli, že pocházejí z jedné dědiny, každý žil sám pro sebe.

Než přece setkali se a to právě oba hospodáři před statky. Panýrek vyšel, aniž by se ohlédnul v pravo, kde stál Václav Kabáč ve svátečním šatě. Byla právě neděle, den nějak podmračený. Panýrek vyšel dopoledne, aby vyjednával s kovářem. Vida souseda, chtěl se vrátiti, pak se však rozmyslil. K takovému setkání dříve nebo později musí dojíti, ať se to tedy odbude dnes.

Kabáč hned souseda nepostřehnul. Rozmýšlel se asi, kam by zašel, aby odpoledne příjemně strávil. Byl v letech Panýrkových, vyšší, plnější, tvář měl zarostlou vousem, nos tupý, čelo nízké. Byl slušně oděn, pohrával si v ruce dýmkou s dlouhou troubelí. Uslyšev kroky nedaleko, obrátil se stranou, a spatřiv

Panýrka zachmuřil se. Než záhy se opanoval. Tento rychlým krokem postoupil k sousedovi, Kabáč se ani nehnul.

„Nenadál jsem se, že naše příbytky budou se tak sebe dotýkati. Jsme tu mnohem bližší než v Domaníně."

„Ano," přisvědčil Kabáč, přijav nabízenou pravici.

„Také bylo mým úmyslem tu vedlejší barabinu přikoupiti, ale nestál jsem o ty pozemky."

„Na těch budu nyní hospodařiti," klidně vece Panýrek, jakoby neznamenal posměchu. „Snad z nich bude chléb."

„Notně perný," nadhodil ramenem Kabáč. „Jsou to jenom výškrabky po všech koncích."

„Co naplat. Aspoň mám útěchu, neurodí-li se na jedné straně obce, bude to lepší na straně opáčné. Potluče-li zde, nepotluče jinde."

„Malá útěcha. Já mám nejraději pozemky zcelené, v jednom lánu," naznačil rukou Kabáč.

„Tak jsi to měl už v Domaníně. Jenom statek nebyl tolik pěkně výstavný. Už jsem slyšel o původci a jeho zkáze."

„Kdybych stavěl já, bylo by stavení ještě vyšší," chlubil se soused, ohlédnuv se po vysoké stavbě, kterou změřil od základu až po makovici.

Panýrek po tom úvodě přešel v tón důvěrný, přímo prosebný.

„Václave, osud nás svedl, že se takřka sebe dotýkáme, v mnohém na sebe jsme vzájemně odkázáni, buďme si dobrými sousedy, zamhuřme někdy i oko, kdyby se něco stalo, nevyrážejme hned proti sobě. Není nad dobré přátelství, nad přátelské sousedství."

Kabáč sebou škubnul. Nevěděl, jak se zachovati.

„No co, vždyť nejsem tak kousavý, abych vedle sebe lidi nestrpěl, ale utlačovati se nedám ani zde ani jinde."

„Kdo by myslil na nějaké utiskování. Ať mezi námi panuje svornost, pospolitost, shovívavost."

Kabáč posud ještě ucukával, jakoby se ho každá ta dobrá vlastnost nemile dotýkala. Tak nějak mu bylo nevolno při té rozmluvě.

„Jsi déle v Malenicích, máš zkušenosti, už jsi zde klidil, dáš mně radu, když se na tebe obrátím?" znovu téměř prosil Panýrek.

„Ty si dovedeš sám poraditi, ty ode mne rady nepotřebuješ," drtil mezi zuby Kabáč. „Ty máš rozum nade mne, takový mudrc."

„Jenom abys mne nepřechválil. Vím, že žertuješ, že to nemyslíš do opravdy. Nikdy nejsme moudří, dosti opatrní a rozvážní."

Pojednou Kabáč pokročil k návsi.

„Vždyť jdu vlastně do hostince a teď zde o žízni klábosím. Tys nikdy nebyl zábav hospodských milovníkem."

„Máš pravdu, nezdržuji tě. Však si ještě často pohovoříme. Podívám se do vsi. Potřebuji okování vozu a chci promluviti s mistrem kovářem."

„Tak se naše cesty rozcházejí. Buď zdráv!“ řekl rolník a ani neposmeknuv, rychle kráčel podél stavení na horní konec dědiny. Cestou zapálil si doutník.

Panýrek ještě málo postál a pak šel přes náves kolem kapličky a nevelikého rybníka v tu stranu, kde se černala obecní kovárna. Na konci rybníka pohleděl celou délkou vesnice, jíž probíhala bílá silnice osázená lipami. Tu a tam v zahrádkách a před stavením na lávkách seděli lidé, užívajíce nedělního poklidu. Od hospody rozléhal se rachot kůželek a veselost, porazil-li kdo větší jejich počet. Na pažitě probíhaly děti při jakési bujné hře. Z několika vrat vycházel na pastvu rozmanitý dobytek, který musil bič pasákův udržeti pohromadě, by se nerozběhnul.

Častěji setkávali se členové obou sousedních rodin. U Kabáčů měli děti čtyři, Hynka na studiích. Rolník vida, že chalupník Panýrek syna do škol dává, hned ho následoval, ač původně tak v úmyslu neměl a nejstarší tak byl veden, aby se jednou jeho nástupcem stal. Pojednou obrátil, to tak, aby ho Panýrek překonal. Ani Hynek neměl z počátku valné chuti, ale musil. „Však do toho přijdeš a ten studentský život se ti zalíbí. A musíš se ve všem Panýrkovic Stanislavovi vyrovnati.“

Doma měl Kabáč dceru Emilii, rozrostlou šestnáctiletou dívku, veselé povahy, nyní pravou ruku matčinu, takové žihadlo, kterého bylo všudy plno, která nikoho nezarmoutila, jejíž zvonivý hlas slyšeti bylo od rána do noci buď ve smíchu nebo ve zpěvu. Všudy rádi ji viděli, hrabačky na poli ochotně ji mezi sebe braly, až otec někdy nadhodil, že tím štěbetáním a zpěvem jenom lidi od práce zdržuje.

„Ale kde, Emilka nás udržuje v dobré náladě, že nám všechno jde rychlejí,“ ujímaly se ženy dcery hospodářovy.

„No ať!“ pohrozil Kabáč dceři i dělnicím.

Chlapcem desetiletým byl Václav, jméno po dědovi, ale příliš daleko měl od jeho rozvahy. Otec mu říkal: ten náš vykutálenej, ve škole ho nazývali mazaným, ale rozhněvané sousedky mu dávaly ostřejší názvy. Záhy kde kdo ho poznal v Malenicích, všichni psi se rozštěkali, bral-li se silnicí, a mnohý se po něm ohlédl, neprovedl-li nějakou škodu, neuhodil-li husu prutem, nezaplašil-li drůbež, nebo nesrazil-li zralé i nezralé ovoce. Všechno to a mnoho jiného dovedl Václav, jak se brzo v Malenicích přesvědčili. Tím ovšem přicházel do nemilých styků, bylo naň žalováno i tresty se nad ním vznášely. Těžko udati, že by se řádně vyléčil z těch nezbedností, pouze občas položena mez, aby se výstřelky nezmáhaly. V některých očích, ne právě přísných mravokárců byl Vašíček nenapravitelným.

Rodinu Kabáčovu doplňovalo žábě, jež sem přinesli v peřince a které ob čas musil Václav chovati. Proto se na svoji roztomilou sestřičku stále hněval a nemoha jinak aspoň posuňky ji dráždil, že křičela, jakmile se blížil. Jmenovala se od sv. křtu Apolénou, ale starší bratr ne jinak ji oslovoval než to škvířivé žábě.

U Kabáčů měli vždy čeleď, jak kdo se přihlásil, na rok i déle. Do Malenic s hospodářem se přistěhoval oráč Josef,

junák bystrého ducha, ne tak pracovitý, jako obratný, ještě ne plnoletý, za nímž co měsíc přicházela matka, aby se poptala, jak se chová. Na sadě vždy ho napomenula, v komoře prohlédla jeho prádlo, potrhané spravila, potom s nějakou pomazankou odcházela, slzíc, že musí syna zanechati v cizině.

Mladší služka Františka teprve v Malenicích ve statku nastoupila. Byla z Křetova a chtěla si vysloužiti na výbavu, až se její milý vrátí od vojska. Už měl slíbenou kovárnu u panského dvora. S touto chtěl si dělati bližší známost Josef, ale Fana prohlásila, že už má svého hocha, jemuž zůstane věrna.

„Ty hloupá," pohodil hlavou oráč. „Nechceš-li mne, namluvím si Panýrkovou Verunku." Josef ji znal, že by mohla býti už jeho matkou, že je bručivá a každého rázně odmítne. A právě tento nejdříve pěstoval styky se sousedovými a to přes plot. Stoupnuv si na drvo, viděl sem na zahradu a vyčíhal, až půjde Verunka s pole sadem k domovu.

„Hej mladá, což se nezastavíš? Jakobys mne už ani neznala."

Služka hned ani nevěděla odkud ten hlas. Stanula, dívá se v pravo a v levo a posléze si odplivne.

„To jsem se lekla! Kudy sem hledíš? Jako zloděj, který chce plot přeskočiti. Hned jdi dolů!"

Verunka sundavala s ramene vidle, jakoby chtěla vetřelce zahnati.

„Ale nebuď tak na mne zlá," mluvil Josef hodně hlasitě, aby ho až na dvoře bylo slyšeti. „Vždyť jsme tak v sousedství, oba z Domanína jsme se přistěhovali a já právě hledám nějakou dívčinu."

„Hledej si koho chceš, do toho mně nic není a také si mne nevšímej. Víš, já na zálety nejsem a s tebou se ostouzeti nechci. Sobě rovnou si vybeř."

„Ale Verunko, snad bys mne neodmítla? Čekal jsem na tebe, chci si tě vzíti v budoucím masopustě."

„I ty darebo! Schováš se už, obludo? Neposlechneš-li, jistě tě poznamenám na té tvé ošklivé tváři. Ani vlastní matka tě nepozná."

Služka skutečně hnala se s vidlemi k plotu a Josef rychle se skryl, aby nebyl zasažen. V tu chvíli na Kabáčově dvoře ozval se smích. Smála se Františka, před kterou se chtěl odmítnutý junák vyznamenati, netuše, že to tak špatně dopadne. Měl zlost, domníval se, že nebude tak rázně odmítnut a zahanben. Aspoň ještě zahýkal, nemoha dráždíti Verunky, která už opustila zahradu, za sebou dvířka přibouchnuvši. —

Co neděli řady osadníků braly se z přifařených vesnic do Křetova, kde v ty dny též obchodníci hodně tržili a také ve dvou hostincích bylo živo. I z Malenic nejdříve mládež, potom dospělí brali se do kostela, sestupujíce po mezích i cestách do údolí, jímž se vinul potok, kde klapal mlýn a skřípala pila. Jedni se brali na most, jiní přeskákali vodu po kamenech ohlazených a šedých, dle nichž místní obyvatelstvo prorokovalo, jak se uka-

zovaly nad hladinu nebo pohrouženy byly do vody. Věštily rok úrodný nebo suchý, nadbytek nebo hlad. Ale kameny ty mnohdy přivodily pád toho, kdo špatně skočil, kdo sklouznul a pomáchal se v potoce. Proto starší lidé neodvažovali se tudy ve svátečním šatě. V letě mnohý ochotně bosou nohou se přebrodil, i vlas schválně pro osvěžení si namočil, ve vodě se pomáchal.

Chlapci čekali na sebe za poslední stodolou, kde bylo jejich shromaždiště, aby se společně brali a cestou se pobavili. K těm přidružili se synové přistěhovalců a byli ochotně přijati. Domácí omladině se líbilo, že to jsou veselí junáci, vykutálení, taškařiví. Zvláště Václav Kabáčův se jim zamlouval. Osvědčil se ve škole ne tak učením, jako mezi hodinami pořádáním her, při nichž se vyplácelo pluncokem na ruce nebo se platilo různě zbarvenými fazolemi. Ani Jan Panýrkův si nezadal, shromažďuje kolem sebe ty, kteří na návsi chtěli vyhazovati a chytati míč, honiti se kolem líp a přeskakovati náhon vedoucí od rybníka. Ale oba chlapci se nespojili v jednu partu, každý vyhledával své druhy, z nichž hotovil strany, jimž chtěl vévoditi.

Proto Václav odvedl už několik hochů, zatím co Jan na jiné ještě trpělivě čekal, aby se množstvím přívrženců vyrovnal nebo docela mladého Kabáče předčil. Tento odcházel s posměchem, že Honzík bude asi vůdcem babiček, které pomalu se braly za všemi mladšími, často se zastavujíce a z hluboka oddychujíce.

Posléze Jan odváděl několik svých věrných. Zabočili do hluboké cesty a potom s vrchu hleděli rozkošným údolím, prostoupeným lesíky, osamělými jalovci, keřovými remízky, lučinami i kousky polí. Ale omladina nevěnovala pozornost krásám přírody, ta už jí sevšedněla.

„Kde jsou hoši?“ ptal se mladý Panýrek, zíraje krajem.

„Schovali se, odněkud na nás vyrazí,“ mínil zkušený.

„Dosti možné, v Křetově posud nejsou.“

Bylo jenom viděti skupiny mužů a žen, mezi těmito Jan dobře rozeznával pruhovaný modrý šátek matčin. Proto držel se mírně, věda, že se matka nejednou obrátí. Nezbednost cestou do kostela dvojnásobně byla by trestána.

„Musíme jíti rychleji, bychom nezmeškali,“ napomínal jeden z chlapců.

„I pustili se k potoku kvapem, Jan napřed v nedělním šatě, vyleštěných botách. Čepici přidržoval si pravicí. Už byl u vody, tuto bylo nutno po kamenech přeskočiti, než to bylo maličkostí pro Honzíka, ten provedl už větší skoky.

„Jeden — dva — tři,“ zvolal a už skákal.

„Stůj!“ zaznělo vedle a z olšoví vyskočil Václav Kabáč s vrbovým prutem, jímž šlehnul po chlapci. Nezasáhnul, tento se uhnul, ale také místo na vytlapaný kámen skočil vedle do vody. Smích Václavův doprovázel ten chybný skok. Ostatní děti křičely, projevujíce jednak souhlas a jednak nespokojenost s tím výpadem.

Honzík dlouho ve studené lázni nepobyl. Skoupal se po kolena a měl plné boty, také zmáčené kalhoty a postříkané ostatní části oděvu. Bylo mu do pláče i do pračky, vydrápal se na břeh a nejdříve se hnal za škůdcem. Ale Václav byl už daleko a utíkal sám. V tu chvíli se přesvědčil o nespolehlivosti soudruhů, kteří ho opustili, tušíce, že to špatně dopadne. A soudili správně. Výkřik Janův poznala Panýrková napřed a ve zlé předtuše vrátila se k potoku. Hned seznala, že to skutečně volal Honzík. Jenom šípkou kolem ní přeběhl Kabáčův Václav.

Smutně hleděl na matku Jan. Byl-li kdy vinen, dnes se mu nemohlo nic přičítati. Však ho také hned v ochranu vzali rozhořčení chlapci.

„To udělal Kabáčův, vyrazil na Honzíka, postrašil ho, prutem mu hrozil."

Tím umírněn byl hněv sousedčin. Přísně hleděla na syna domnívajíc se, že se tu odbýval nějaký zápas.

„Však utíká, má strach. Vidíte ho," ukazovali.

„Proč jsi nešel se mnou?" řekla aspoň matka káravým hlasem. „Tohle by se ti nestalo. Teď půjdeš domů a převlečeš se."

„Ale vždyť to nic není," řekl Jan, vylévaje vodu z bot.

„Nastydnul bys'. Osušíš se a půjdeš na požehnání. Neotálej, ale pospěš!"

Jan věděl, že nesmí odmlouvati. Už si ani boty nenavlékl, zul ještě ponožky a smutně podívav se po chlapcích, ubíhal k domovu. Teď skákal po kamenech bez pohromy. Panýrková pospíchala za ženskými. Chlapci ji doprovázeli, ale neslyšeli od ní ani jediné nadávky Václavovi. Sami naň hubovali a žalovali. Ženské poněkud zmírnily krok, aby jich sousedka dohonila.

„Že v tom byl ten Kabáčův?" hádaly. „Ubíhal kolem jako vítr. Ten je povedený."

„Děti jsou děti," mínila Panýrková.

„Shodil Honzíka do vody," nadsazoval chlapec z družiny Janovy.

„Tohle bych tak nenechala," ujala se slova rázná žena, jejíž muž se rád soudil. Měl povystrčený domek do cesty, bývalou mýtnici, a tu mnohý se otřel, jak o tu hrušku v širém poli. Ale Hodovalovi si to nedali líbiti a měli mnohé výstupy s mládeží i čeledíny, kteří příliš blízko zajeli a třeba mokrou chvojí stěnu přetřeli. Hodoval, ale spíše Hodovalka hned byla venku a spustila zle. I starosta zde často rovnal, hubuje, že kdysi bylo dovoleno domek pošinouti k cestě. V Malenicích ovšem stavebního plánu neměli. Hodovalovům hned někdo barvou udělal čaru, hned narazil o domek, při prudké jízdě i blátem potřísnil okna. Že se velice hněvali, dělo se tak i schválně a záhy i Kabáčův Vašíček vystihnul, jak se lze na útraty podrážděných pobaviti. Proto domkářka hned přikládala polénko.

„Ať si to děti spraví mezi sebou," odpovídala Panýrková mírně. „Našeho Honzíka je také dost."

„Ale tentokráte vinen nebyl," hned se ujímala Hodovalka. „Slyšíte děti, které při tom byly."

„Honzík se převleče, zahřeje a jest po všem."

„Ale z leknutí mohl by dostati zimnici, tanec sv. Víta, mohl by se státi mrzákem. Jenom hnáti původce ke starostovi a tam řádně mu vyprášiti. Jinak nedá pokoje. Onehdy mně zabušil na okno, že jsem vyletěla, jakoby hořelo — ten darebák!"

Nejhorlivěji naslouchaly děti, dychtíce zvěděti, jak to dopadne s jejich soudruhem. Už jim ledacos vyvedl, tak menší potrestání by mu popřály.

„Však nebývají jiní lepší," podívala se Panýrková po chlapcích, „a mnohdy by zasloužili. Já nebráním, aby moje děti ve škole byly trestány a se stížnostmi nesmějí přijíti."

„Vy a přece — tak mírná, laskavá, shovívavá." —

„Všechno má svoje meze. Vím, kdy se co patří."

Hodovalka nebyla zcela spokojena, ale nemohla ten rozhovor déle rozpřádati, neboť už vstupovali k předním stavením farní obce Křetova a všechny zvony netrpělivě volaly po druhé: Pojďte přec, pojďte přec! Chlapci už neposlouchali, ale pustili se předem, aby uvědomili domácí klukovstvo o novém kousku Kabáčově. Ženy spustily sukně, které měly zahrnuté, některá hned odskočila do krámu, aby si dala něco navážiti. Vyjmenovala desaterou — dvacaterou věc, dcerka obchodníkova to zapisovala, by se to nepomíchalo. Vždyť takových žadatelek chodilo, jako když se plátno vleče. Zatím co se v kostele kázalo, zpívalo, židová rodina odvažovala zboží a skládala do připravených šátků a tašek.

Muži vyhledali známé a některý vklouznul do krámu, kde rychle něco vypil na posilněnou. Silné to bylo, neboť se zatřásl a tváře nadmul — brrr.

Přespolní také si tu a tam po staveních schovali deštník, sáček, tašku, každý měl své známé. Všichni hrnuli se ke kostelu s šedými stěnami, s pochmurnou věží, se starým hřbitovem kolem. Zde už ranní zpívali bez varhan, jak literák předpovídal. Jiní se zastavovali, vítali se, rozmlouvali, čekajíce, až se ozve velebné „Otče náš, milý Pane." — Potom se tísnili u dveří, aby zase první dostali se ven. Byli tu i z jiných osad, aby něco vyřídili, po službách Božích nějaký kup urokovali, i také aby si prohlédli místní dívky a pozeptali se po jejich „pomoci". Vždyť byl masopust takřka přede dveřmi. (Pokračování.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

I.

V zeleném tichém lesíku
chaloupka jako z perníku
pěkná je, malovaná,
parůžky na ní jelení.
Modřínů smavou zelení
pěkně je lemována.

Zahrádka před ní zelená
červenou růží věnčená,
lásky jen voní tu květ —
dívka však, jež jej pěstuje,
nejkrasší ze všech květů je,
nejsladší rtíků má med.

Ale jak v růži do rána
ze třpytů slunce utkaná
perlička rosy se stkví,
dívence s oka slzička
často teď padá na líčka,
srdéčko žalem se chví.

Pro koho slzy prolity,
obraz v ně poví vyrytý:
Mladík tam roztomilý
s očima jako fialky;
nedávno odjel do války --
Těžko se rozloučili!

Srdce když k srdci milého
přiroste, hoří pro něho,
těžké je rozloučení;
smutno je, smutno dívčině,
těká jak laňka v houštině,
hledajíc potěšení.

Nikdo však těšit neumí — —
Srdce, jež dívce rozumí,
dávno již zahrabáno
na poli svatém u dveří,
pokryto douškou mateří,
štěstí s ním pochováno.

V jabloni srdce vyryta — —
Červená růže rozvitá
nad ně se pouklání.
Tam si vždy dívka popílí,
vždyť si tu věrnou slíbili
lásku až do skonání.

Na něho stále vzpomíná
a když jí sníček zhasíná
oči jak holubince,
po hvězdách zlatých, měsíčku,
milému svému Jeníčku
posílá po hubince.

II.

V kasárnách je hlučno všady.
„Hej, pojď, hochu hezký, mladý,
pojď jen mezi nás,
však tu brzy mezi druhy
najdeš smavý domov druhý,
zas ti svitne jas.

Veselé tu žití bude;
stesku, jímž ti srdce hude,
nechtěj vzpomínat;
děvčat je tu jako kvítí,
čarovně jim očka svítí,
všecky smíš mít rád!“

Neveselo hochu s nimi,
hrubé když tu slyší šprýmy
až mu v líce krev
stoupá, až mu srdce buší;
mát on jemnou, měkkou duši,
nechce slyšet zpěv!

Jak si čelo dlaní cloní,
cítí, že se nad ním kloní
sladké jako med
děvče, hodné milování,
jež jak anděl strážný chrání
duše jeho květ.

Vzpomínky tu v družné chvíli
nad hlavou mu zakroužily:
v dáli vidí les,
kdež mu v měkkém, vonném stínu
jako v modrém baldachynu
rozkvet' lásky ples.

V chaloupce, jež usmívá se
v prostřed lesa v plné kráse,
bydlí plachá laň,
která prchá svižným skokem,
zamíříš-li na ni okem;
chraň se, hochu, chraň!

Dlouho za tou plachou laní
chodíval tam na čekání,
až se lásky šíp
zabodl jí do srdéčka.
Zdařila se přece léčka
a pak šlo to líp.

Neprchla už před ním skokem,
ale hlubokým svým okem
naň se usmála;
dosud hruď se blahem úží
při vzpomínce, kterak růži
přes plot podala —

Krásně se ta zdoba malá
za zeleným vyjímala
jeho klobouken
jako v listí zralá višně;
nosíval pak hlavu pyšně,
šel-li paloukem.

Chvěla se mu kadeř sivá;
cítil', že se za ním dívá
z listí krajkoví
jeho laňky temné oko,
v němž se chvěje přehluboko,
co ret nepoví. —

Pak, jak dnes to vidí: loni
na zahrádce pod jabloní
řekl: „Mám tě rád!" —
hubinka — ach, sladký eden —
bude celý žití leden
na ústech ho hřát!

Vzpomíná, že dosud ani
nenapsal své laňce psaní;
lístek růžový
pošle radš', než psaní bílé,
aby řekl dívce milé,
co ret nepoví. (Pokračování)

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

O řeholních kanovnících sv. Augustina.*)

Řeholní kanovníci sv. Augustina, ačkoliv po svém vzniku velice rychle se šířili a jich rozšiřování bylo podporováno rozličnými okolnostmi, na př. tím, že mnozí členové kathedrálních kapitul, jako se stalo roku 1181 v Kolíně nad Rýnem, ty, kdož chtěli žíti společným řádovým životem, ze svého středu prostě vyloučili, přidělivše jim část kapitulního majetku, a tak k utvoření se nové řeholní kapituly vedle již stávající podnět dali, přece *žili celkem v každé kapitule sami pro sebe* a neměli mezi sebou ani majetkového ani duchovního zevnějšího spojení, vyjmeme-li toliko řeholi sv. Augustina. Takovéto poměry ovšem

*) Sr. „Kirchenlexikon" ve článku Heuserově: „Canonici regulares", II, 1830, — a díla již dříve připomenutá.

při horlivosti jednotlivých členů a kapitul *nemohly dlouho potrvati,* poněvadž horlivost nutně sebou přináší rozšiřování se a získávání nových členů. Proto nepřekvapí, že *jednotlivé kapituly* řeholních kanovníků, jakmile členové jich se více rozmnožili, *snažili se získati si nových domů* či kapitul. Z této snahy pak *vznikly kongregace řeholních kanovníků,* jichž záhy čítalo se větší počet, poněvadž každý mateřský dům, s nímž ostatní, z něho vzniklé domy, dále ve spojení trvaly, postupem času více méně svých řádových zvláštností míval. Tím stalo se, že *koncem XIII. století bylo kolem 4000 klášterů,* v nichž řeholní kanovníci *různých kongregací,* tu přísnější, tu zase volnější kázně, žili. Ba v mnohých domech počaly se již zahnízďovati i nešvary. Proto papež Benedikt XII. dne 15. května 1339 vydal *konstituci o 64 reformních ustanoveních, jíž všickni řeholní kanovníci* bez rozdílu *říditi se měli.*

Dle těchto ustanovení měly všecky kongregace *každoročně* slaviti *generální* a všecky kláštery v jednotlivých provinciích, jež papežem byly pevně ohraničeny, *provinciální kapituly,* jichž usnesení ve veškerých domech mělo přísně se zachovávati. Mimo to visitátorové a jiní vyšší hodnostáři, k tomu určení, měli přísně nad kázní klášterní bdíti a jednotlivé její výstřelky náležitě trestati. Každá provincie měla míti i své studium, jímž mělo býti o budoucí dorost postaráno. Takto tedy rozkvět, vnitřní síla a budoucnost řádu měly býti navždy zabezpečeny a utuženy.

Než moudrá nařízení tato, ač z počátku byla s radostí přijata, *nedošla přece všude uskutečnění.* Důsledkem toho bylo, že koncem čtrnáctého a počátkem patnáctého století byly svazky kongregační a provinciální namnoze rozpoutány nebo zcela uvolněny a zrušeny a jmění klášterní že bylo mezi jednotlivé prebendy a povinnosti rozděleno. Mimo to, poněvadž jednotlivé kongregace řádu sv. Augustina zřekly se chudoby, jež přece byla hlavním pilířem jich zřízení, *zmizely i lesk a sláva celého řádu.*

Ve XIV. století řeholním kanovníkům sv. Augustina, a to těm, jež roku 1336 založil Bartoloměj Colonna, byla svěřena basilika lateránská v Římě a proto od těch časů tato kongregace všeobecně nazývala se *kongregací kanovníků lateránských.*

* * *

Jednotlivé kláštery či jak obyčejně se říká *kanonie* kanovníků sv. Augustina *byly od sebe zcela neodvislé,* majíce každá svého probošta nebo opata. Zvláště důležité a vynikající kanonie nazývaly se arciopatstvím nebo arciproboštstvím.

Původním *oděvem* všech řeholních kanovníků byla přes talár obléknutá alba, z níž za dob zimavých vyvinula se kožešinová almuce (almutium), jež pokrývala hlavu a hruď až po lokte a v létě spíše jako okrasa bývala nosena na levém rameni. V dobách teplých místo almuce nosívala se vlněná mozetta. Mimo to míváli cappu, t. j. plášť, který z předu byl volným jen tolik, aby se mohl obléknouti. Cappa na zádech přecházela v kapuci. Z alby vyvinula se časem rocheta či superpelliceum

a cappa se zaměnila za plášť. Hlavu pokrývali si řeholní kanovníci doma v klášteře almutiem a mimo dům kapucí. Z toho vyvinuly se později hlavně v XVII. stol. biret a klobouk.

Řeholní kanovníci *lateránští nosili černý oděv*, přes nějž na krku byla zavěšena dlouhá úzká *páska* bílé barvy, napřed i na zad splývající a na levém boku do uzlu svázaná. V Praze z té příčiny říkával jim lid *pásničkáři*. V chrámu nosili almucie (případně mozetty) a opati jich měli biret barvy fialové.

* * *

V XV. století byli všickni řeholní kanovníci sv. Augustina prohlášeni za *„kongregaci sv. Salvatora"* a obdrželi tytéž *výsady*, jichž chrám lateránský požíval, totiž hlavně právo exempce, jímž vyňati byli z právomoci a podřízenosti biskupů a poddáni bezprostřední moci a ochraně Apoštolské stolice.

* * *

V *Čechách* měli řeholní kanovníci sv. Augustina klášter *na Karlově v Praze*. Budova tato byla původně na způsob tvrze ohražená zdí. Řeholníci její užívali společného příbytku a teprve roku 1379 bylo jim dovoleno, aby každý měl svou vlastní jizbu.*)

Ku zboží kláštera Karlovského náležely v různých dobách rozličné statky, pozemky, domy a platy. Koncem XIV. věku činily příjmy a požitky kláštera tohoto asi 90 hřiven stříbra. Původně bylo v něm 30 kanovníků. Roku 1400 bylo tu 10 kněží a 3 jáhnové mimo bratry laiky, tak že pravděpodobně možno před bouří husitskou stanoviti počet jeho členů kolem 20 osob. Roku 1416 byl na Karlově takový nedostatek řeholníků, že se kanonie dobrovolně zřekla podacího svého práva a zboží na Prosíku a ve Vysočanech.

Karel IV. vymohl opatům Karlovským právo pontifikalií a roku 1356 učinil je stálými almužníky král. dvora českého.**) Poněvadž opatové tito bývali visitátory proboštství v Dolním Ingelheině, zřízeného původně pro 4 řeholníky národnosti české z Karlova, užívali titulu archimandritů či *arciopatů*. Kromě nich byli v klášteře ještě převor, sakristán a kantor. Řeholníci Karlovští vykonávali duchovní správu nejen na Karlově, ale i v Podbezdězí u sv. Jiljí, v Lysé, na Prosíku, v Bělé u Bezděze a později také (od XVII. věku) v Teplišovicích a v Michelsdorfu, kostelích to, jež ku kanonii jejich byly přivtěleny.

* * *

Statuta augustiniánských řeholních kanovníků byla sepsána na samém konci XIII. století a obsahují vše, čeho třeba dobrému řeholníkovi v nejlepším slova smyslu. V nich klade se velmi závažný důraz na vnitřní zbožnost a zbožnost pouze zevnější prohlašuje se za naprosto bezcennou. Mimo zbožnost odporučuje se tu ještě všem členům četba a ustavičné studium, jež prohlašují se za vhodný a velmi dobrý prostředek k zachování

*) Chrám byl zasvěcen Panně Marii a sv. Karlu Velikému. Jakub Malý o něm napsal: „Jest to slavná umělecká stavba slohu gotického jedna z předních památek po Karlu IV. . . ." Vlast. sl. hist., 328.

**) Arciopat měl titul „J. M. krále českého ustavičný almužník".

si mravnosti. Návštěva choru a výkony bohoslužebné nemají býti jediným zaměstknáním kanovníků. I práci má se věnovati mnoho pozornosti a tato má býti důležitým článkem v denním rozvrhu života. Mimo duši i tělu věnovati jest moudrou péči. Bratři mají se nejen každého rána umývati a hlavu česati, ale mají také alespoň ve čtrnácti dnech se vykoupati pro zachování a osvěžení sil tělesných, aby tím spíše mohli dostáti svým úkolům duchovním.

Řeholní kanovníci sv. Augustina, úředně zvaní „canonici regulares sancti Augustini" *rozdělují se*, jak již z předu jsem uvedl, *na veliké množství kongregací*. Heuser jich vypočítává celkem 24. Z těch zvláště vynikli canonici regulares Lateranenses seu de SS. Salvatore, dále congregatio s. Mauritii ve Švýcarsku, congregatio s. Victoris v Paříži atd. V Čechách žili vesměs canonici Lateranenses.

K řeholním kanovníkům sv. Augustina počítají se také některé *kongregace Křižovníků, kongregace Cyriáků* atd., ba i řád *Premonstrátův*, poněvadž slovem „canonici regulares s. Augustini" rozumí se prostě všecky ty kongregace, jež přijaly řeholi augustiniánskou a povstaly při kapitulách, jichž členové se životem kněžským spojili způsob života klášterního.

Že řád kanovníků sv. Augustina, ať již kdekoliv pod jakýmkoliv jménem byl usazen, *mnoho dobrého působil*, vyplývá nejen z jeho statut, v nichž sláva Boží a spása duší jest hlavním vodítkem a ustavičnou vzpruhou veškeré práce duševní i tělesné, ale i *z dějin jednotlivých kanonií*, pokud tyto jsou známy. Specielně stačí tu poukázati na řeholníky Karlovské a na působení Konráda Waldhausera v Praze, pokud ovšem řeholník tento zůstával na půdě církevní.

Zásadně *vedení duchovní* správy kanovníkům sv. Augustina *nepřináleží*. Jsou zajisté řeholníky a řeholníci nemohou bez svolení Apoštolské stolice duchovní správu v jednotlivých farnostech vykonávati. Toliko Premonstráti jsou vyjmuti z toho pravidla a to z důvodu, že již od svého vzniku mnoho zásluh v duchovní správě si byli získali.

V Čechách hlubokou ránu řeholním kanovníkům sv. Augustina zasadily *bouře husitské*, a co po nich zbylo, zničila *doba josefínská*. Všecky jich kláštery nadobro zmizely. *V Rakousku* mají tito řeholníci kláštery ve *Sv. Floriáně* a kanovníci lateránští *v Klosterneuburku u Vídně*, menší klášter, pouhý priorát či převorství v *Krakově*.

O poustevnících řádu sv. Augustina.*)

Po spojení všech kongregací poustevníků, jak je r. 1256 provedl papež Alexandr IV., *základem* nového řádu stala se samozřejmě *řehole sv. Augustina*. K ní časem od jednotlivých generálních shromáždění, slavených na př. r. 1287, 1290, 1575 1580 atd., hlavně však na podnět generálního převora P. Augu-

*) Officielní a jedině správný název tohoto řádu jest: „Ordo fratrum eremitarum s. Augustini", t. j. „Řád bratří poustevníků sv. Augustina". V historických dílech však, právě tak jako v životě, říká se jim krátce augustiniáni.

stina Novella a P. Klementa de Ossimo, přidány jsou *konstituce*, jež všeobecně byly přijaty a schváleny na generálních kapitolách řádových r. 1287 ve Florencii a r. 1290 v Řezně. Papež Řehoř XIII. jim svého souhlasu neodepřel. *Tím od r. 1290* řád poustevníků sv. Augustina *dosáhl pevné a určité ústavy*, jež v dobách pozdějších jen pranepatrně, a to ještě v podřízenostech, se měnila.

Velmi pronikavě *na utváření se prvních vnitřních poměrů* řádových působili *poustevníci sv. Viléma*, vévody akvitánského, založení r. 1156. Tito původně řídili se řeholí sv. Benedikta, nosili bílé roucho a teprve roku 1266, tedy až po desetiletém se zdráhání, přímo k rozkazu papežovu přijali řeholi, jméno a kázeň sv. Augustina. Aby jim přechod do nové řehole byl usnadněn*) a aby v ní se zachovala stálá památka tohoto splynutí, ustanovil Alexandr IV., aby augustiniáni nosili dvoje řeholní roucho, a to bílé, jaké mívali Vilemité a jehož mělo se užívati pouze v klášteře a černé,**) jež nositi se mělo mimo klášter, zvláště při všech slavnostních a církevních úkonech. Měli tedy augustiniáni poustevníci v oděvu zvláštnost, s níž jinde se nesetkáváme.

Tito řeholníci měli *výživu* si opatřovati *po způsobu mnichů žebravých*, větším tedy dílem z almužny, ale již od Alexandra IV. bylo jim dovoleno míti jmění movité i nemovité. Celkem však *majetek jejich nebyl příliš velikým* a statky jejich sloužily nejen k výživě řeholníků samých, ale k výživě mnoha rodin, u nich zaměstknaných.

Ústava řádu poustevníků sv. Augustina jest spíše aristokratickou než monarchickou. V čele jest řádový *generál*, zvaný mnohdy i generálním převorem, jenž bývá volen na generální kapitule. Tato má se pravidelně slaviti v šesti a nejdéle ve dvanácti letech. Generálovi jako pomocníci přidáni jsou *assistenti* či definitoři, jichž vliv jest velmi značný. Záležitosti řádové u Apoštolské stolice obstarává generální *prokurátor* a u jednotlivých provinciálů provinciální prokurátor. Řád dělí se v provincie. Provincie obsahuje více klášterů, všeobecně konventy zvaných. Konventy řídí *převorové* a provincii *provinciál* se čtyřmi definitory. Členové řádoví jsou jednak kněžími a jednak laiky či *konvrši* (fratres laici, conversi). Jedině generální kapitula má právo voliti generála nebo případně jej úřadu zbaviti. Zakládá se tedy celá ústava na principu aristokratickém a má značnou *podobnost s pozdějším řádem Tovaryšstva Ježíšova.*

Rouchem řádovým z pravidla jest vlněný černý hábit s kapucí ostře zašpičatělou a kožené cingulum (pás) s černým pláštěm. Pravím z pravidla, čímž míním roucho officielní a slavnostní, neboť v klášteře nosívá se roucho bílé. Mimo klášter nosí se klobouk a při slavnostních příležitostech široké rukávy. Tam, kde není dominikánů, mohou augustiniáni při vycházkách nositi též bílé roucho se škapulířem. Dříve musili nosívati hole

*) Tito na př. byli uvedeni také do kláštera u sv. Tomáše v Praze. Alespoň konvent tento za prvních dob byl všeobecně nazýván sídlem Vilemitů.

**) Důvodem toho je starobylé podání, dle něhož sv. Augustin po smrti své matky Moniky výhradně černý, smutečný oděv nosil. Sr. P. M. Krupský „Něco z řádu sv. Augustina" v „Blahověstě" r. 1870.

na způsob berlí. Tato povinnost však záhy přestala. Mimo posty všem věřícím nařízené zachovávají augustiniáni poustevníci jako všecky řády vůbec i své zvláštní posty řádové. *Klausura* jest co nejpřísnější a jakýkoliv styk s osobami druhého pohlaví velmi důtklivě zakázán. Košil i přikrývek smí se užívati pouze vlněných.

Řád poustevníků sv. Augustina těšil se hned od počátku mnohým *výsadám*, jako na př. je vyjmutí (exempce) ze soudního tribunálu biskupova, protektorát některého kardinála atd. Velmi důležitý úřad sakristána v papežské kapli jest navždy tomuto řádu vymíněn. Jeho vykonavatel bývá zároveň biskupem in partibus infidelium. Řád mimo jiné obsazuje vždy jednu stolici na římské Sapiencii a místo konsultura při kongregaci obřadů.

Dle konstitucí (III. oddělení „De gubernatione") mají augustiniáni poustevníci pěstovati *naprostou a ochotnou poslušnost* ku svým představeným a generální jich převor je podroben přímo samému papeži.

Ústava řádů poustevníků sv. Augustina jest, porovnáme-li ji k ústavám jiných řádů, dosti mírná. Než přece, a to již ve XIV. věku, ukazovaly se v jednotlivých konventech mnohé nepořádky, jimiž trpěla řádová kázeň. Důsledkem toho bylo, že v řádu samém jednotlivé domy anebo jednotlivci v některých domech *usilovali o starou observanci* a po delším podobném úsilí dosáhli posléze pro své domy jmenování *generálních vikářů*. Zůstávali však stále ve spojení se svým generálem a počali se nazývati oproti těm, kdož volnější observancí se řídili, regulovaní observanti. Těchto však před dobou husitskou bylo málo. Teprvé století XV. a XVI. rozmnožilo jich počet. Nicméně ze snahy těchto regulovaných observantů vyplynulo mnoho dobrého pro řád celý a podnes zjevy jich podávají překrásný důkaz, jak katolická církev ve svém jádru vždy byla a zůstává obhájcem pravdy, mravnosti a duchovního pokroku.

Při založení řádu poustevníků sv. Augustina byly toliko *čtyři provincie* a to italská, francouzská, německá a španělská. Provincii německé věnoval zvláštní pozornost již papež Innocenc IV. Týž také potvrdil nejen její statky, ale i všecky výsady. Když pak roku 1256 došlo k úplnému spojení všech augustiniánů poustevníků, papež Alexandr IV. odporučil jí za provinciála Guidona Salana, kněze velmi horlivého, který nemálo o rozšíření svých bratří po celé střední Evropě se přičinil. Vždyť za čtvrtého provinciála v Německu, Jindřicha z Vrimarie, čítalo se již více než 40 konventů v této provincii. Proto nezbývalo nic jiného, než *provincie německé rozmnožiti*. A tu r. 1299 byly utvořeny z jedné *4 provincie* a to rýnsko-švábská, kolínská, *bavorsko-česká* a saská.*) K provincii bavorsko-české byly připojeny domy nejen v Bavořích a v Čechách, ale i v Polsku, Rakousích, Štýrsku a Chorvatsku. *Provinciál* bavorsko-český *sídlil v konventě u sv. Tomáše v Praze*. Proto prameny nazývají provincii bavorsko-českou

*) Německé prameny uvádívají tyto provincie též následovně: rýnsko-švábská, bavorská, durinsko-saská a kolínsko-flanderská. (Sr. Zöckler, d. c. II., 256). Česká jim tedy zmizela. Ale prameny řádové poctivě vždy mluví o provincii česko-bavorské.

raději česko-bavorskou. V ní byl hojně zastoupen živel český a slovanský vůbec. A poměr tento setrval nezměněně až do bouří husitských.

* * *

Augustiniáni poustevnici vyznačovali se vždy *vzornou pravověrností* a neobyčejnou poslušností a oddaností k Apoštolské stolici. Toho nemohou upříti ani nepřátelé jejich. Protestant *Zöckler* proto napsal: „Dějiny o učencích řádových až po Staupitze a Luthera vykazují téměř *bez výjimky přísně pravověrné* a Apoštolské stolici naprosto oddané členy tohoto řádu. Výjimku činí pouze dordrechtský Bartoloměj okolo roku 1380, jejž Gerhard Groot svedl ku bludům pantheisticko-svobodomyslným.*) Z poslušnosti a pravověrnosti však vyplynuly pro řád mnohé nepříjemnosti a časem i citelná pronásledování. Tím také dá se vysvětliti, že v *Čechách* byli augustiniáni poustevníci *mezi hlavními* a prvními *odpůrci mistra Jana Husa.*

Ze *světců* augustiniánů poustevníků sluší jmenovati zvláště Mikuláše z Tolentina († 1246), Jana Facunda († 1479), Tomáše z Villanovy († 1555), Tomáše a Jesu († 1582) a jiné. *Spisovatelů* čítal řád tento celou řadu, jako na př. Jana Prolese, Jana z Paltzu atd.

Mimo provincie zřizovány byly v řádě časem pro menší, ale důležité obvody *vikariáty*. Tak stalo se na př. v Indii, na *Moravě* a jinde. Ve svém rozkvětu čítal řád Augustiniánů poustevníků 42 provincií, dva vikariáty a asi 2000 konventů se 30.000 mnichy.

* * *

Působení augustiniánů v duchovní správě bývalo velmi pronikavé a *mnohými výsledky korunované a obdařené.* Tak tomu bylo obzvláště u nás v Čechách, jak jasno z jich pražské příhody roku 1334. Lid rád podřizoval se jich duchovnímu vedení, naplňoval jich chrámy, byl jim oddán nejen v životě, ale i při smrti. To vzbuzovalo mnohdy neoprávněnou závist a vedlo k nemístným sporům.

O větších mravních proviněních řádu tohoto, zejména v dobách předhusitských, *nelze vůbec mluviti.* Pravda sice, že ani tu, jak krásně dokládá *Helfert*, jenž má na mysli hlavně kláštery české, nebylo všecko tak,**) jak by bylo mělo býti, ale jisto, že tak zle nebylo, jak mnohdy se píše i řeční. Proto vyličoval-li Hus posluchačům svým mnichy ve světle co nejčernějším, bylo počínání jeho „bezdůvodné větším dílem mluvení, *prázdné řečňování.*“***)

Máme-li tedy na mysli celý rozvoj řádu poustevníků sv. Augustina od jeho vzniku až do vystoupení Husova a pak až do dob našich, musíme v obou těch dobách, nechceme-li ublížiti pravdě, pronésti *úsudek celkem příznivý* . . . (Pokračování.)

---

*) „Realencyklopädie II, 255.
**) Mistr Jan Hus 96.
***) Helfert, d. c. 96.

A. S. Novák:

Hudba svatopetrských sfér.

Pod kupolí.

Nuž slyšíš hudbu sférických mých chorů,
jež vibrují mé klenby baldachýnem,
jejž titan člověk rozpjal ze mramoru,
když ideu svou v zázrak oděl činem,
když vyzval v boj pluk zákonů a čísla
dimensí folianty, formulí — —
V něm zvítězila vise neodvislá
a stvořila mne — hrdou kopuli.

Mnou život nehřmí, gigantů ač stíny
se vznáší lehce klenbou v smělém vzpětí,
jíž světélkují dálek mlhoviny
a tiše mizí prostor ve pojetí,
jimiž jen zefír světelných vln táhne.
Ty v klenbu dýchá zmírající den,
když jeho slunce ku mořím se nahne
a kosmu lem jím v nach byl zkrvácen —

Mně slunce jitřní první pozdrav patří,
když vstalo svěží z hlubin blízkých moří,
lesk jeho zlata v oheň s mým se bratří
po celý den a dříve nedohoří
plam jemných září a svit drahokamů
ve vzdušných sférách mého klenutí,
až nymfa moří rámě zotvírá mu
a se rtů sejme slední vzdechnutí.

A v jasných nocích, Venuše když vpluje
se člunem luny nebe do azuru,
když něžný Amor střeviček jí zuje
a na luk na svůj spustí ouverturu,
jež snivou hudbou nebeského ticha,
chce mramor, obraz, barvu probudit —
Tu ve mě touha Promethea vzdychá —:
Pryč pouta strhnout — vzlétnout ve blankyt.

Je ve mně země mez a konec světů
a uzel struny Bohem v rozechvění,
kde kosmu ozvěna svou hledá metu
a člověk citu pravé vyjádření,
jímž spiat je s tajemstvím a příčin řadou
a vpleten v sítě pochyb, nejistot,
jež ducha lámou jsoucna nad záhadou,
v boj vrhají jej o svět — o život — —

S kupole.

Ptát chceš se, čím jsem — —?
Nuž jsem ton bon doby,
již marně zdrtit chtěl kdys věků pluk
a dále střežím dějinné ty hroby,
byť v boji trup mi neochvějný puk',
byť kovem znova Prometheů skován
a hromem bouří, blesky obletován —
byť sok mi povstal krutý ve zápol
se strany slunce — hrdý Kapitol.

S ním snad se slunce o polibek dělí.
by získalo mu mladé slávy květ —
jej proto krásné halí ve úběly,
zatím co v šeru starý, šedý kmet
se velkým okem smutně dívá k nebi —
Bod v knize dějin pozoruje tmavý
a k výtce jazyk zvédá ku ponebí,
o něž se opřel ston jen zkomíravý —

A všude výčitka — tu mrtvých vzdech —
tam pustá luza v cáry zahalená,
jež nové vlasti hlad má ve posměch —
vždyť jejich potem socha pozlacena —
vždyť jejich mozol vztýčil Akropoli
na slavné skále, na níž věk kdys vlád',
na níž hrál Říman světovou svou roli
a Řím ji Třetí zas chce hráti snad — —

I ve mně leckdy na retu se najde
výčitka trpká lidství ke sklonu —
však zašeptá jen a lehounce zajde
jak soumrak v noc a myšlénky spěch —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — věků za clonu.

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

I.

S opravdovou pietou sahám po rukopisu literárních svých pamětí, bych upravil jej k tisku.

Hned úvodem mohu zcela upřímně a otevřeně doznati, že tato studie, jež pod názvem *„Několik kapitol o básnících"* míní mimo jiné promluviti zejména o dvou vynikajících básnících českých, Svatopluku Čechovi a Juliu Zeyerovi, již pro povahu dokumentárního a tiskového dokladového materiálu po delší čas

pilně sbíraného, není dílem chvilkové jen nálady nebo vidinou jediného snad a rychle jako modravě zářící povětroň mizícího okamžiku.

Mluvívalo a psalo se o básnících velkých a zvučných jmen za jejich života i po jejich smrti; píše a mluví se o nich také ještě dnes — tak mnohý názor o nich pronesený, promluvený i tištěný nalezl místo v mých pamětech a zápiscích, aby ho zavčas vážně mohlo býti použito.

Některé spisy Julia Zeyera bývaly odedávna oblíbenou mou četbou — můj duch vznášel se při tom ze rmutu světa nad šedý tok všedního života vysoko do blankytných sfér, by spočinul tam aspoň na chvíli na hebkých křídlech anděla klidu, po němž marně toužili jsme a toužíme zde na hroudě země, když rozmanité intensivní dojmy mocně dotýkají se nervů našich a silně je rozechvívají. Do takových blankytových dálav zalétl duch můj i r. 1908, kdy za krásného červencového dne a svátku sv. Anny zašel jsem na pouť do Roseče u Jindřichova Hradce. Poutní kázání, které měl mladý kněz, tehdejší rosečský kaplan P. Kostka, mile mne překvapilo některými místy, v nichž kazatel, nabádaje a povzbuzuje k životu bohumilému a ušlechtilému, uváděl ze Zeyerovy „Marianské zahrady" různé případné úryvky, odnášející se k životu sv. Anny i nejbl. Panny Marie, matky Spasitele našeho, Ježíše Krista.

Slova mladého a nadšeného kazatele, jenž za nejnapjatější pozornosti četného shromáždění věřících také postavení, působnost a význam zbožné katolické rodiny, užitek tisku dobrého a poctivého a škodlivost tisku protináboženského v životě společenském i v životě jednotlivců náležitě a po zásluze vysvětlil a doložil, utkvěla mi v mysli trvale, nesmazatelně, ba mohu říci, že zlatým písmem vryla se do mého srdce — z té prosté příčiny, že radovala se duše má, kterak slova básníkova ozývají se v posvátných prostorách domu Božího a znějí v sluch pozorně naslouchajících věřících, z nichž ne každému a ne vždy nahodí se čas a příležitost, by celou myslí svou mohl se zahloubati do četby vzletných a barvitých veršů nebo prós Zeyerových a klidně prožívati dojmy hudby slova básníkova. Pro toto své tvrzení mám také další, rovněž z posvátných prostor chrámových čerpaný doklad. Při kázání v Redemptoristském kostele sv. Kajetána na Malé Straně v Praze při májové pobožnosti dne 2. května 1911 bylo výslovně uvedeno jméno velkého básníka Julia Zeyera jako opravdového a nadšeného ctitele Bohorodičky Panny Marie! — A v kázání tom nazván byl Zeyer básníkem Marianským! — Jaké to vzácné uznání světlého a k nebeským výším směřujícího jeho ducha před zbožným lidem na místě Bohu zasvěceném! A prodlužoval bych snad přespříliš text této své studie, kdybych uváděti měl, kolikrát jeho jméno při krásných májových pobožnostech vysloveno bylo vůbec, zase na doklad, že byl básníkem, jenž dovedl se pokořiti před majestátem Královny nebeské, zatím co jiní někteří básníci, nezkrocenou touhou po laciných vavřínech svedení, majestátu tomu se vysmívali a co vážné, nedotknutelné a všem katolíkům posvátné, v nechutnou frašku přetvářeli před

fórem jásajícího davu, jenž chtěl jako kdysi lid římský pouze „Panem et circenses", chleba a divadlo!

Ký div, že mne, jenž po dlouhá a dlouhá léta zabýval jsem se podrobnou a analytickou četbou básníků, tak rozličné zajímalo. Kdo vážně stavěti hodlá, přemýšlí o materiálu pro stavbu nejvhodnějším a nejtrvalejším, zkoumá zde i zkoumá tam, kde nejlépe by bylo klásti základy a tak jest i s tvorbou literární. Což hej jest tomu, kdo jako básník nebo belletrista na zahradě života chytne obratnou rukou pestrého motýla vítané myšlenky — tu verše k verši ve věnec se květný splétají a laškovně zvoní dvojhlasně neb různou jinou melodií s rýmem rým neb věta k větě lahodně se sune a přičleňuje — ale těm, kdo píší úryvky pamětí, studie, skizzy a causerie o spisovatelích a básnících, pilně jest sbírati zrnko k zrnku, list k listu a ke květu květ, aby soudili seriosně a spravedlivě o názorech jiných mužů, talentů nepopíratelných a jmen kovově zvučných.

Tak začaly vznikati prvky mé rozpravy z literárních pamětí, když v čísle 152. „Národních Listů" (ze dne 4. června 1909) otištěn byl feuilleton Karla Weinfurtra pod názvem *„Julius Zeyer jako mystik"* a měsíčník na obranu katolické víry „Sv. Vojtěch" v 11. (listopadovém) čísle z r. 1909 na str. 140. a 141. přinesl mistrně psaný, logikou výstižný a vysoce cenný článek *„Svatopluk Čech o víře nevěrců"*.

Tedy odhodlal jsem se takřka bez jakéhokoliv dalšího váhání, psáti náčrtky a první poznámky k několika kapitolám o básnících, jak je dnes v celku z literárních pamětí svých podávám.

Nechtěje, aniž se osměluje, stírati byť jen nepatrnější stopu pelu originality ze vzácné studie nejmenovaného autora, upozorňuji — pro sled a pořad dalších svých vývodů a posudků — důrazně na slova tam pronesená, jaká nečítáváme hned tak brzo ani v několikasvazkových akademických publikacích a kritických, byť ne vždy nestranně přibarvených a ztendencovaných životopisech, a uvádím zde příslušná místa řečeného článku ve znění věrně doslovném.

„Nevěrci namáhají se všemožně dokázati, že slavný básník Svatopluk Čech byl naprostým nevěrcem. Byl a nebyl. Psával nevěrecky a vedle toho hned zas věrecky. Dnes uvádíme k poslednímu doklad a to z doby nejnovější. Básník napsal mezi jiným báseň, která byla uveřejněna letos (1909) v 21. čísle časopisu „Zvon". Má název *„Věřím"*.

Dí v ní:

„Nás dosti jest, již stejně slouží bohu,
nechť před hostií třeba klekáme,
neb kloníme se před ikonou v rohu,
neb konfessi ve sboru říkáme,
či, přes prah synagogy šinem nohu,
ať nevěru si vyznáváme v tichu,
neb davu projevujem, bez ostychu,
že víry ani boha nemáme."

„Z nás mnozí volají: V nic nevěříme,
co nezjevil nám rozum bádavý,
co nehmatáme rukou, nevěříme,
co z důkazů se přesných nestaví,
my známe dogmata jen vědy, Říme!
Vše ostatní nám prázdné mlhy cárem,
ať kdysi snílek s prorockým to žárem,
ať theolog to myslil hloubavý."

„Však jisti buďte: I ten mezi námi,
jenž nejprudčeji bije ve svou plec,
že vědy střízlivé zná jenom chrámy
a jinde naprostý je nevěrec —
i ten, když nechá slov, jež ducha mámí,
a sestoupit až na dno duše zkusí,
tam zeptav se, po pravdě vyznat musí,
že sice *nevěří a věří přec.*" —

Ano, jak mnozí u nás volají: „My nevěříme ničemu, čeho jasně svým rozumem nepoznáváme, co nehmatáme!" — Oni se vysmívají nám (katolikům), že máme strnulá dogmata, jež brání prý všemu pokroku, a zatím sami odvolávají se a pevně věří v dogmata vědy, která jistě nemohou míti takové spolehlivosti jako naše, jež jsou projevem vůle Božské, daleko převyšující vůli lidskou. Neuznávají nic duchového, oni znají pouze hmotu, ačkoliv steré okolnosti nasvědčují, že vedle hmoty jsou i bytosti duchové. A správně dí básník: I ten, který nejvíc spílá náboženství, Boha popírá, a sebe veřejně za nevěrce prohlašuje, i ten, když se zamyslí, nahlédne pozorněji do svého nitra, a jen trochu nestranně uvažuje, musí si doznat, že věří. Na venek to tají, dělá se hrdinou, ale v soukromí uznává, že *věřit musí.* Jsou tací lidé, že na př. píší do pokrokových časopisů, mají jméno, na veřejnosti vystupují jako nevěrci, občas rýpnou do tmářství Říma, a doma se modlí, když je nikdo z ostatních nepozoruje, před sochou Marianskou. Ale, co o takových říci? Je to jednání čestné, hodné muže, který chce být charakterním?" —

Nuže, hleďme dále k slovům Svatopluka Čecha ve verších, jež byly předmětem úvahy ve „Sv. Vojtěchu":

„Ba věříme my všichni bez rozdílu,
a věřit musíme. Čí praví ret,
že zná jen hmoty vlastnosti a sílu
a ducha zákony, jenž její květ
a jímž se zhlíží sama ve svém dílu:
ten přece od tubu a drobnohledu
zrak noře v sebe, čte tam ku posledu,
že není vším ten celý věčný svět."

„Tam psáno všem, ať negace jsou čirá,
že nekonečná světů soustava,
ten přeúžasný pojem všehomíra,
ač ohromena lidská představa

před jeho bezmeznosti v prachu zmírá,
přec alfou i omegou není duši,
že za vším tím cos jiného vždy tuší
a tušit musí duma hloubavá."

Básník praví výslovně: Všichni bez rozdílu věříme a věřit musíme. Ať sebe větší vědátor, učenec, ať kdokoli na konec musí vyznati si, že celý vesmír velebný nemůže býti sám od sebe, že utvořen jest a řízen od někoho Vyššího — a tím je *Bůh*. Svět se svými krásami a požitky nikoho nemůže ukojiti. A dále, když člověk pozoruje svět, vesmír, jeho zákony, když pozoruje život kolem sebe, sleduje dějiny, musí se podiviti nekonečné Moudrosti, jež toto vše řídí, a zároveň pokořiti se před Ní. Čím déle o této věci přemítá, tím více nahlíží, jak jest malý, nicotný.

Básník dodává:

„Že něco jest, co nepostižno duchu,
nač způsob lidské dumy nestačí,
co nikdy nezjeví se zraku, sluchu,
co žádný lidský symbol neznačí,
nechť jeden bohem zve tu svoji tuchu
a jiný třeba věčnou pochybností,
ať onen v zář ji neskonalých ctností,
ten v neznáma tmu čírou obláčí."

Naši vědátoři chtějí vše vidět, slyšet, hmatem se o tom přesvědčit, uznávají jenom to, co jejich rozum chápe, co nechápe, zavrhují, nedbajíce, že jejich rozoumek je přece nepatrný, omezený proti Moudrosti věčné, nekonečné. Je tolik záhad ve světě hmotném, na př. co je ve své podstatě elektřina, co magnetismus, co vlastně je to síla, jak se stane, že ze zrnka obilného vyroste stéblo a bohatý klas a mnohé jiné, což by je mohlo přivésti k moudřejšímu názoru, než je nevěrecký.

Kde je pýcha života, žádost po slávě a žádost těla po věcech hříšných, tam marně křičí svět a velikolepé jevy jeho: kdo oči zúmyslně před sluncem zavírá, nevidí slunečního jasu — je zatvrzelým slepcem. Tak jest i s nevěrci: zavírají zúmyslně oči před Bohem a Jeho velikolepým dílem (přírodou, jež hlásá každou částečkou svojí, že se sama nestvořila, ale že od Nejvyššího a Nejmocnějšího stvořena byla), — jsou zatvrzelými neomluvitelnými slepci, i když křičí, že jsou plni osvěty a vzdělanosti. Hlavní poznání přírody jim zaviněně chybí totiž: Tvůrce nebes i země — náš Bůh! —

Aby bezvěrci zase na nás nekřičeli, že si neprávem přivlastňujeme básníka Svatopluka Čecha, nebo že ho děláme věřícím atd., prohlašujeme, že Svatopluka Čecha neděláme „svým" čili věřícím a náboženským (o katolictví zúmyslně nepíšeme) nýbrž, že z něho pouze zajímavé ukázky o „*věřící* nevěře" vypisujeme, aby se bezvěrci měli čím pokochati a naši lidé, aby slyšeli z úst Čechových, jak soudil *o nevěře a její víře!*" —

Slovo „věřím" hlubší jest významem a dosahem svým než smaragdové hlubiny vod mořských, svítí intensivnější světlou

barvou než zlatožluté růže, v nichž samy paprsky sluneční jako žárlivostí jaty stajují se v rosné démanty, ba slovo „věřím“ plane i v šedi prostého života jako jiskřivé brilianty čerstvě napadaného sněhu za mrazivé noci, když měsíc na vše strany luzné přísvity stříbra rozhazuje.

Ale vyslov v literatuře slovo „věřím“ — a již tu jest celý houf rozezlených dorážlivých vos rozmanitých nevěreckých protinázorů, před nimiž není člověk-literát a kritik, byť sebe spravedlivější a vážnější, jist a bezpečen takřka nikdy a nikde. A co na věci jest více než pozoruhodné? Ti nejútočivější zastanci proudů a směrů bezvěreckých, proticírkevních a protináboženských bývají nervosně nejchoulostivější, jakmile kolem nich zafičí vystřelený šíp pravdy a poctivé; rázné obrany — a zle a mnohem hůře by sobě v odvetě zas počínali, kdyby šíp trefil do živého a z rány vytryskla jedna rudá krůpěj krve.

Proto právě bude úkol katolické literatury i v dobách příštích o tolik vznešenější a významnější, o kolik jest větší při práci zdvojené: tvořiti a obhajovati, kdežto světská literatura, byť i zlatohlavem někdy zdobena, spokojuje se tak často úkolem jen jedním, to jest útočením! — (Pokračování.)

Theodor Jeske-Choinski:

Soud Boží.

Obrázek z XII. století. Z polského se svolením autorovým přeložil Fr. Wolf

(Pokračování.)

II.

Nechutnala dnes panu Rajmundovi snídaně. Pečeného lína se sotva dotekl, pohár, který mu páže naplnilo vínem, odstrčil s nechutí.

Vyjel sám s rybáři na jezero, na ostrov ďábelský a nalezl tam zřetelné stopy lodi.

Tedy nikoli duchové vodní zkalili včera jeho klid, ale kdosi živý, kdosi velmi obratný a odvážný.

Zmije podezřívavé žárlivosti uštípla jej do srdce.

Povstal od stolu a měřil těžkopádným, unaveným krokem jídelnu na dél i šíř, vrhaje chvílemi na ženu pátravé pohledy. Nebyla by tato bílá lilie severní tak čistá, jak věřil až posavad? — mučila ho žárlivost šepotem úskočného hada. — Komu by přišlo na mysl připomínati tak divným způsobem sebe cizí ženě, kdyby neměl práva na její vzpomínku? Srdce ženino hřešívá nestálostí, a na dvoře narbonnském jest nazbyt obratných záletníků, kteří se vyznají v umění sváděti ženy. Pohlédni jen na svou ženu, jak jest dnes bledá, zamyšlená, jak se vyhýbá starostlivě tvému pohledu! Tak nevypadá nevinnost . . .!

Paní Azalais seděla skutečně u stolu tiše, zamyšleně, neúčastníc se hovoru. Nazývali ji v Narbonně bílou lilií severní, neboť měla vlasy světlé, barvy zralého obilí, bílou pleť blon-

dýnky a štíhlou, útlou postavu lilie. Přivezl ji pan Rajmund z Normandie, kde přijal z její ruky na turnaji čestnou odměnu. Ihned ji obklíčil roj sladkomluvných ctitelů, ale ona dovedla chladností a vznešeností svou odzbrojiti i ty nejsmělejší. Nejmenší stín nepadl posud na bílá křídla její ctnosti.

„Nemůže to býti, aby tyto upřímné oči dětské klamaly!“ — potěšil se pan Rajmund.

„Takto nehledí chytrý hřích!“ — Ale žárlivost našeptávala: přetvářka se rodí z ženy, v nejnevinnějších očích číhá zráda! —

Byl ještě někdo druhý, který zkoumal s velikou pozorností výraz tváře paní Azalaidy, ač se stavěl, že se horlivě zabývá pohárem.

Kolikráte rudý pan Bertrand de Sizeau, soused zámku gruissanského, pozvedl stříbrnou nádobu k ústům, zabodl se dotěrně ostrým pohledem do tváře zamyšlené ženy. Jeho pohledy byly rychlé a hasly ihned pod přimhouřenými víčky, když paní Azalais obrátila oči své na jeho stranu.

Ukrýval zbytečně svoji zvědavost, neboť myšlenky bílé lilie byly té chvíle daleko od zámku gruissanského, nevěnovaly vůbec pozornosti ani podezřívavým pohledům pana Rajmunda, ani dotěrným pana Bertranda. Tam na severu, v zemi Normanů, stál uprostřed divokého lesa zámek Montfort a v tom zámku chovány byly dvě děti: prudký Roger a stále veselá Azalais. Dívčinka rozkvétala po předčasné smrti svých rodičů pod starostlivým okem pěstouna, starého hraběte Montfort.

Děti rostly pod jednou střechou, vědouce, že jsou sobě určeny. Veselá, stále usměvavá sirota rozkvetla v krásnou dívku; živý, prudký Roger vyrostl ve slavného rytíře. Všecky turnaje ve Francii a v Anglii zaznívaly slávou jeho obratnosti, četné bitvy vypravovaly o jeho statečnosti a sokolím zraku vůdcovském. —

Krásná panna počala se diviti mládenci od troubadourů oslavovanému, a divila se mu tak věrně, tak vroucně, že z toho obdivu vypukl plamen lásky.

Již měli spolu stanouti na koberci svatebním, když zprávy o násilích mosulmanských, přicházející ze Svaté Země, rozohnily nadšení rytířstva normannského.

Přijal kříž i Roger de Montfort, odešel se svou družinou do Palestiny a zahynul na březích Jordánu. Zprávu žalostnou přinesli jeho soudruzi váleční a potvrdili ji poutníci.

Čtyry roky oplakávala Azalais časnou smrt svého ženicha. Když jí slzy oschly, podala ruku svou Rajmundovi de Gruissau. Ale srdce její nezapomnělo na zemřelého miláčka.

Včerejší událost roztrhla násilně sotva zahojenou ránu srdce jejího, neboť neznámý zpěvák zpíval hlasem Rogerovým. Nemýlila se, nemohla se mýliti!

Slyšela přece hlas ten tolikráte, třásl se hlas ten v duši její ozvěnou slavnostní písně první lásky. Roger tedy nezahynul, — žil, byl na blízku, připomínal jí svoje práva? Co mu ona odpoví, jak se vymluví, až on předstoupí před ni a zeptá se, proč uvěřila zprávám nejistým? Měla věděti, že ze Svaté Země

se vraceli nejednou po mnoha letech rytíři, které nepravdivé zprávy zabily a pohřbily...

Na věži se ozval třikráte roh hlásného na znamení, že se k zámku blíží hosté.

Hosté v této pustině, odkad, proč? — ptal se udivený zrak pana Rajmunda a neméně udiveného pana Bertranda. Ale bledá paní Azalais zbledla ještě více a upřela oči přestrašené na dvéře. Srdce jí tlouklo ve hrudi jako poplašené ptáče; byla přesvědčena, že spatří za chvíli Rogera de Montfort.

Tak nerad byl pan Rajmund hostům, že zapomínal na povinnosti zdvořilého hospodáře. Místo před branou zámeckou, jak nakazoval rytířský mrav, čekal na nezvané příchozí v jídelně.

„Dva poutníci přirazili na rybářské lodi právě ke břehu, Vaše Milosti!“ oznamoval hradní.

Zámek rytířský, který by nehostinně zavřel své brány před poutníky, byl by zhanoben na vždycky. Proto řekl pan Rajmund:

„Požehnání boží vchází s poutníky do každého domu křesťanského! Přivítejte svaté cestovatele s veškerou úctou!“

I vyšel sám na nádvoří. Když se vrátil, vedl spolu dva muže ve dlouhých šedých pláštích, obšitých dole mušlemi. Na svých ramenech nesli poutníci palmové ratolesti tak silné, že se v nich mohl schovati ukrytý meč; po boku měli vydlabané dýně, zavěšené u pásu, zkrouceného z provazu. Jeden z nich, stařec se šedivou bradou, nesňal se své hlavy klobouku, jehož široká střecha, sklopená dolů, zakrývala mu do polovice tvář.

„Promiňte mému soudruhu jeho nezdvořilost,“ ozval se druhý poutník, mladý brunet s černým, vzhůru nakrouceným vouskem. — „Učiněný slib mu připevnil klobouk na hlavu a zavřel mu ústa na půl roku. Smeknouti klobouk a mluviti nesmí!“

Nikoho tento slib nepřekvapil, neboť poutníci si ukládali různá, často podivná sebezapírání. Ani se též nikdo nedivil, když poutníci nechtěli odevzdati služebnictvu ratolestí palmových.

„Z daleké cesty se vracíte, nábožní mužové,“ — řekl pan Rajmund, poznav podle plášťů, obšitých mušlemi, a podle ratolestí palmových poutníky ze Svaté Země. — „Račte si odpočinouti co nejdéle pod mou střechou, abyste nabrali sil k další pouti!“

Ani se neptal, kam jdou, kdo jsou, jak se jmenují, proč odbočili ze silnice perpignanské a zaťukali na jeho brány. Plášť poutnický je chránil před příliš dotěrnou zvědavostí.

„Nebudeme nadužívati vašeho pohostinství, pane rytíři,“ — odpověděl mladší poutník. — „Pomodlíce se ve vaší kapli, jak nám náš slib poroučí, vydáme se ještě dnes před večerem na další cestu.“

Služebníci přinesli mezi tím pečenou rybu, chléb, misku bobů a víno. Zprávy ze Svaté Země zajímaly vždycky velmi živě rytíře francouzské. Vždyť měl každý z nich na dalekém Východě drahé hroby, otce, děda nebo přítele, kteří zahynuli za horami, za moři při obraně hrobu Spasitelova. O boji pod

hradbami Jerusalemskými snil mladý junák, když mu připínali k bílým botám zlaté ostruhy; do Palestiny pro odpuštění hříchů pospíchal vetchý stařec, když mu léta šedivá vyrazila meč z vadnoucí ruky a připomínala blízký soud Boží. Velice rádi by byli pánové poslouchali vypravování o poslední výpravě křížové, ale poutníci mlčeli. Starší pil malými doušky víno, zahleděv se pod střechou klobouka do paní Azalaidy, mladší pojídal s velikou chutí chléb a rybu. Napadlo panu Bertrandovi, že paní Azalais, místo aby sloužila neobyčejným hostům, seděla nehybně, jako přikovaná ke křeslu, a překvapily ho pohledy němého poutníka. To nebyly unavené, lhostejné pohledy starcovy. Vyrážel z nich blesk mladosti, smíšený se žalem, s jakousi upřímnou výčitkou. A paní de Gruissau rozuměla patrně mluvě těch očí, neboť měnila barvu v jejich paprscích. Pozorněji počal nyní pan Bertrand prohlížeti šedou bradu staršího poutníka. Byla dokonale upravena, ale bystrý zrak podezřívavé zvědavosti odkryl kolem uší pásmo černých vlasů.

Lišácký úsměv přeletěl po ústech pána Bertranda.

„Takoví jste vy to poutníci!“ — pomyslil si a přisunul se blíže ke staršímu poutníku. Ten však zpozorovav, že ho cizí oči sledují, pozvedl se náhle, spouštěje ratolesť palmovou na kamennou podlahu.

K uchu pana Bertranda doletěl tak zřetelně tichý, přitlumený řinkot ocele, že rychle ustoupil.

„Meče mají ve vydlabaných ratolestech,“ — proběhlo mu hlavou.

Ale že nerad si činil bližší známosti s meči, proto volil zachovati pozorování svoje pro sebe. Poutník by mohl shoditi se sebe šedivý plášť a vrhnouti mu pod nohy rukavici, a on, rytíř de Sizeau, musil by ji zdvihnouti, k čemuž neměl vůbec chuti. Zoufalí milenci bývají v souboji nebezpečni!

Velice sladkým hlasem ozval se ke mladšímu poutníku:

„Líbí-li se vám, nábožní pánové, tak poručím otevříti kapli.“

„Budeme Vaši Milosti vděčnými, neboť slunce se blíží již k horám, a chtěli bychom býti před jeho západem na jezeře,“ — řekl druhý poutník.

Sám pan Rajmund doprovodil hosty do kaple, kde se s nimi rozloučil, nechtěje jim překážeti, aby vyplnili svůj nábožný slib.

Věčná lampa, hořící před jednoduchým, dřevěným oltářem, rozptylovala temno, plnící kapli, zřízenou v okrouhlé baště paláce, osvětlenou pouze jedním okénkem. Sklepový chlad zavál na poutníky, když si usedli na lavice, umístěné při dveřích malinké sakristie.

Delší čas mlčeli, pohříženi jsouce v tiché modlitbě, pak se ozval mladší polohlasitě:

„K nebezpečné příhodě jsi mne přemluvil, Rogeře!“

„Po prvé se dozvídám, že troubadour Pont de Capdeuil se vyhýbá nebezpečným příhodám,“ — odpověděl ten, který měl mlčeti přes půl roku.

„Víš dobře, že bych milostpánu Luciferovi neustoupil z cesty, kdyby se mu líbilo skřížovati pekelný meč s mým mečem, ale nerad bych se bil s pacholky. Viděl jsem na nádvoří ozbrojené chlapy, které by hospodář neváhal na nás pustiti, kdyby věděl, s jakým slibem jsme přišli do jeho vodní skrýše. Boj s čeládkou služebnou hanobí meč rytířský!“

„Ani mně by nepůsobil boj s havětí v umění válečném necvičenou žádné příjemnosti, avšak tesknota byla silnější než moje pýcha rytířská. Chtěl jsem ji ještě jednou spatřiti, chtěl jsem ještě jednou pohlédnouti do těch očí, které měly hleděti do mého srdce, až na jeho dno, až tam, kde panoval její obraz milovaný, dražší nad věnce, dobyté na turnajích.“

Těžké, železné dveře u sakristie zaskřípěly.

„Pamatuj, že ti učiněný slib poroučí mlčeti!“ — mohl ještě zašeptati troubadour a skryl rychle svoji tvář ve dlaních, stavě se pohrouženým v modlitbách.

Pozvedl hlavu teprve, když slyšel hlasité lkání ženské.

Na stupních oltářních klečela paní Azalais, a nad ní se skláněl jeho soudruh.

Rychle přiskočil ke dveřím, vedoucím na chodbu a postavil se u nich na stráž.

„Odpusť mi, odpusť, Rogeře,“ — plakala paní de Gruissau, — „já ti nezrušila věrnost. Vrátili se poutníci ze Svaté Země, vrátili se rytíři, tvoji soudruzi, a přísahali, že viděli tvoji krvavou mrtvolu. Čekala jsem čtyři roky, čtyři dlouhé vdovské roky, slzami prosáklé, smutkem prováté, doufajíc, že se vrátíš. Nevrátil jsi se, — uvěřila jsem . . . odpust mi . . . neviděla jsem . . . Proč přinesli poutníci zprávy nepravdivé? . . . Proč?“ . . .

Vrhla se tváří svou na stupně oltářní a tloukla hlavou o kamennou plotnu.

„Proč?“ — sténala tiše.

„Zpráv nepravdivých nepřinesli poutníci,“ — řekl Roger de Montfort. — „Zráda totiž nevěřících mne opravdu srazila na písek nadjordánský s lebkou rozťatou. Prchajíce před musulmanskou přesilou, nemohli moji soudruzi věděti, že duše má vězela ještě v těle sebou zmítajícím, když mne nevěřící brali do zajetí. A nikdo o mně neslyšel ve Svaté Zemi po čtyři těžké roky mého zajetí ve vesničce syrské. Nic nezavinili poutníci, nic nezavinila jsi ani ty, má ubohá Azalais! Nešťastná událost rozloučila naše ruce spojené, oddálila naše srdce, zbořila naše štěstí. A nepřišel jsem k tobě, jako soudce, ale jako soudruh tvých dětských let, jako bratr upřímný, který toužil ještě jednou po tvém pohledu, nežli přijme po druhé kříž a odpluje ke Hrobu Kristovu, aby obětoval zbytek svého života obraně Jeho cti, Jeho slávy. Abych se s tebou rozloučil na vždycky a abych ti pověděl, že si nestěžuji na tebe, že jsem tebe neměl v podezření ani na chvíli z úmyslné nevěrnosti, odvážil jsem se stanouti před tebou.“

„Tíže ji než nejnespravedlivější hněv, než nejneoprávněnější výčitka, padá na moje srdce tvá dobrotivost šlechetná! Již se pro mne vesna nebude strojiti ve fialky a konvalinky, v louky voňavé, v háje, osypané bílým květem, již pro mne nebudou zpívati ptáčkové; stříbrný měsíc, plynoucí v noci tiché, klidné po modrých stezkách, nebude mi vyprávěti o lásce! Temnota vdovského smutku obklopí duši mou až do posledního vzdechu!“

I vztáhnuvši ruce své k oltáři, mluvila paní Azalais hlasem rozelkaným:

„Proč jsi neosvítil duši mou předtuchou vidoucí budoucnost; proč jsi dovolil, bych přísahala věrnost jinému, když srdce mé patřilo jen jemu, jen jemu, Ty, Pane vševědoucí, který znáš nejvzdálenější budoucnosti nejskrytější tajemství!?“ . . .

Tak lehce, tak tiše se otevřely v tuto chvíli dveře u sakristie, že ani troubadour, jenž naslouchal s veškerou pozorností, neuslyšel šumotu, a neviděl, že v úzké skulině se zaleskly kočičí oči pána de Sizeau.

„Dobrodinec čas tiší bolesti největší, hojí rány nejtěžší,“ — pravil Roger de Montfort hlasem dojatým. — „Bolest svou obětuj Bohu, myšlenky své věnuj nešťastným, a srdce tvé se utiší a vesna bude se opět strojiti pro tebe ve fialky a konvalinky, v louky voňavé, v háje, osypané bílým květem, a stříbrný měsíc, plynoucí po modrých stezkách, bude ti vyprávěti nikoli o lásce, ale o upokojení duše, které jest vždycky odměnou za vyplněné povinnosti!“

Paní de Gruissau pozvedla ke hraběti udiveně oči.

„Ty takto mluvíš, ty, který,“ . . . zašeptala.

„Překvapují tě v mých mladých ústech vážná slova zkušeného muže? Naučilo mně jim zajetí, mistr trpělivosti a poddajnosti. Nesmí smrtelník bojovati proti soudům Božím! Kdyby se bylo Bohu líbilo sloučiti nás slibem doživotním, byl by mne zachránil před zrádným tnutím, které učinilo meč můj bezmocným. Nyní jsi cizí ženou a povinností tvou, povinností křesťanky a dcery z poctivého domu, jest: zachovati věrnost tomu, kterému jsi slibovala lásku a poslušnost!“

Když toto Roger de Montfort mluvil, třásl se mu hlas a hlava se mu sklonila k prsoum. Tiše, téměř šeptem mluvil dále:

„Již se na této zemi oči moje nebudou těšiti pohledem na tebe. Rozdělí nás daleké země a daleká moře; spojí nás pouze smrt! Pohlédni ještě jednou na mne, naposled, abych si pohled ten odnesl, jako jedinou světlou památku na svá leta mladá!“

Sklonil se nízko nad klečící ženou, zadíval se smutně do jejích očí a dotknuv se ústy svými jejích vlasů, vyšel rychle z kaple. A ona klesla, jakoby na ni velké břemeno spadlo. Schoulená, pohroužená v němém bolu, neměla ani síly k modlitbě.

Z této bolestné mdloby ji probudil zámecký kaplan, který přišel do kaple na večerní modlitby. Vstala a vzdálila se sakristií, jež spojena byla chodbou s komnatami jejími.

Jdouc se skloněnou hlavou nezpozorovala, že Bertrand de Sizeau jí stojí v cestě. Zpozorovala ho teprve, když o něho zavadila.

Překvapilo ji, že rytíř, k ní vždy zdvořilý, tenkráte jí neustoupil, ale stoje s rukama skříženýma na prsou, hleděl jí přímo do očí se zlomyslným úsměvem v očích i na ústech.

Trhla sebou a začervenala se, když řekl:

„Zvláštního milence si vybrala Vaše Milost. Vyschlý mnich by záviděti mohl onomu němému poutníku jeho poučné kázání!“

Paní Azalais pochopila, že rytíř Bertrand ji stopoval a vyzvěděl. Několik okamžiků stála bezradně ve strachu. Jak se omluví před prudkým manželem, jestli mu pan de Sizeau prozradí její tajemství?

Prositi vyzvědače, aby neviděl to, nač hleděl, aby zapomněl, co slyšel? Nikoli! Utvrdila by ho v jeho domněnkách její čest urážejících, dovolila by důvěrnost k sobě člověku, který jí byl vždycky odporný, jako jedovatý had. Ovládnuvši své rozpaky, ozvala se:

„Jestliže, nepamatuje na zlaté ostruhy, které zdobí vaše střevíce, jste považoval za správné poskvrniti erbovní štít pánů de Sizeau bezectným naslouchánim, zač by se i zbrojnoš nešlechtické krve zastyděl, tak víte velmi dobře, že nemám příčiny červenati se za to, co se stalo v kapli! Jakým právem mne urážíte nezdvořilým chováním a řečí hanlivou?!“

„Prosím!“ . . . — posmíval se pan Bertrand. — „Bílá lilije dovede hřímati pyšným slovem, nehůře než bojovný troubadour, Bertrand de Born! . . Nic jsem nevěděl o této vaší vloze, krásná paní Azalais! Vzbuzujete ve mně podiv, avšak nesoudím, že by se pan Rajmund sdílel se mnou o mé nadšení, kdybych mu řekl, že slib onoho němého poutníka s nastrojenou bradou stařeckou, zmizel v paprscích vašich cudných očí, jako mizí špatný rozmar v dobrém víně!“

Ale když mu paní Azalais odpověděla na slova tato pohrdavým pohledem, řekl:

„Proč odvracíte ode mne srdce své? Jedním dobrým slovem, jedním příznivým pohledem můžete mne vrhnouti ke svým nohám a zavříti mi ústa! Neboť vězte, že vás miluji, že . . .“

„Drzý!“ — vrhla mu do tváře paní Azalais a vzdálila se rychlým krokem.

Bertrand hleděl za ní překvapeně.

„Taková to jsi lilije?! Zdálo by se, že tě nejmenší větřík ohne a zlomí, ale ty pícháš, jako ošklivé trní. Třeba se do tebe jináče pustiti! Za toho drzého mi draze zaplatíš! . . .“

Volným krokem a stydě se, odebral se na nádvoří, kde se potkal s panem Rajmundem.

„Opozdil jsi se . . . Právě odpluli“ . . . řekl pan de Gruissau.

„Kdo pak?“

„Poutníci!“

„Vpustil jsi vlka do ovčince a dovolil jsi mu svobodně odejíti!“

„Ty jsi stále samý žert!“

„Pochopíš, že vůbec nežertuji, až ti povím, kdo jsou onino poutníci. Ten němý se šedivou bradou jest milencem tvé ženy a pravděpodobně včerejším zpěvákem.“ . . .

„Bolehlavu jsi se najedl, či co?“

„Viděl jsem v kapli, jak líbal paní Azalaidu, a slyšel jsem, jak umlouval s ní schůzku v Narbonně!“

„Ten děd? Blouzníš!?“ . .

„Ten děd má bradu nastrojenou a vlasy barvené a v ratolesti palmové ukrytý meč!“

„Viděl jsi . . . slyšel jsi?“ . . .

„Hoň je a přesvědčíš se, zda mluvím pravdu! Ještě je dohoníš!“

„Hej, vy tam!“ — křikl pan Rajmund na dva zbrojnoše stojící ve bráně na stráži. —

„Meče do hrstí a za mnou!“

Za několik minut potom seděl na lodi, pobízeje rybáře k pospěchu. Sám se chopil druhého vesla.

Se břehu, usednuv na obráceném sudě, hleděl pan Bertrand na honbu, jsa zvědav na její výsledek. Slunce se již blížilo k horám, ale soumrak večerní ještě neuhasil denního světla. Bylo viděti dokonale, co se na jezeře dělo.

Plovouc ve směru severním, postupovala loď poutníků. Nebyla ještě daleko od přístavu. Dobrý veslař ji mohl dohoniti, a černý Janek, který vezl pana Rajmunda slynul po celém okolí rameny ocelovými a obratnými.

Jako štika, stíhající bělici, brázdila loďka rybářská lehce klidnou hladinu jezerní; každou minutu blížila se k těžké bárce poutníků.

Pan Bertrand slyšel hlas pana Rajmunda, který vyzýval odjíždějící, aby se zastavili. Bylo to vyzvání urážlivé, ke břehu totiž zalétla slova: zrádci, lotři, zbabělci! . . . Domnělí poutníci nebyli patrně zbabělci, neboť vytáhli ihned vesla z vody a čekali na stihatele.

„Nějací hrozní odvážlivci!“ — pomyslil si rudý rytíř. — „Dobře, že tam nejsem. Dostal bych jistě“ . . .

Viděl, jak se lodi k sobě přiblížily, jak se o sebe otřely, slyšel trhaná, rychlá slova, pak se rozlehl řinkot mečů, zasršely jiskry, zamihly se klikaté blesky . . .

Vyskočil přímo na nohy, vytřeštil zrak na jezero . .

Poutníci pluli na sever, a loď gruissauská se vracela do přístavu, ale bez pana Rajmunda a jeho zbrojnošů.

(Pokračování.)

Frant. Košák:

První professoři theologické fakulty na universitě Karlově a řád Dominikánský.

Ku 600leté památce narození Otce Vlasti a 700leté založení řádu sv. Dominika.

(Dokončení.)

Byli tedy na hradě Pražském pro duchovenstvo vlastně dva professoři, *M. Štěpán*, člen fakulty právnické *pro právo církevní*, a *mistr neznámého jména* pro výklad písma svatého a o předmětech na pastýřský úřad se vztahujících, tedy *pastorálky v širokém ovšem významu.*

Arcibiskup Arnošt, hned za prvých let po povýšení biskupství Pražského na arcibiskupství, prostudoval nálezy a zvyklosti arcibiskupství Mohučského, pod jehož církevní právomocí Čechy náležely; tyto dekrety a obyčeje obezřele rozmnožil o dřívější nařízení svá a svých předchůdců a opravil, aby vyhovovaly současné době a poměrům českého duchovenstva a sestavil z nich sbírku, která po několik století byla pravidlem náboženského života v Čechách. Předložil ji ke schválení synodě provinciální v Praze dne 12. listopadu 1349. *Statuta Arnoštova* schválena a vydána jako zákonník církevní provincie české a arcibiskup později z moci své jako legát papežský nařídil, aby se jimi spravovala i biskupství Míšeňské, Bamberské a Řezenské. Nařízeno také synodou, aby každý duchovní správce pořídil si opis statut těch, je studoval, jimi se spravoval a je zachovával.

Arcibiskup dává tu předpisy o volbě k vyšším obročím, o věku a vlastnostech ordinandův, o povinnostech církevních vrchností a o životě kněží. Vhodná nařízení dává Arnošt také pro *duchovní správu.* Poučuje, čeho jest kněžím dbáti při udělování svátostí, zvláště při pokání a manželství (64—69), jak se chovati k židům, jak pracovati proti kacířství, lupičství a kouzelnictví (Cf. Dr. Sedlák. M. Jan Hus. Str. 11—12.).

Není pochyby, že mistr při metropolitním chrámu sv. Víta, arcibiskupem ustanovený k výkladu o předmětech na pastýřský úřad se vztahujících, *vykládal* i tato *Statuta.**) Aby pak kněží věděli, o čem a jak mají věřící poučovati, uveřejňuje arcibiskup spolu se statuty spis *Tomáše Irského*: *„De tribus punctis essencialibus christianae religionis"*, jenž obsahuje stručný výklad Vyznání víry, Desatera a hlavních hříchů s dodatkem o pokání a odpustcích, a může býti nazván krátkým *katechismem.* Arcibiskup sám nazývá jej *„Summula"*. I tato zajisté byla vykládána a tak hned při zřízení Pražské university, *zároveň s pastorálkou professor theologie vykládal o vyučování katechetickém* (Cf. „Katechetika v první české pastorálce". Čas. kat. duchovenstva 1916 str. 178).

---

*) Statuty ty vytištěny byly ponejprv r. 1476 v Nové Plzni. Roku 1872 vydal v Brně Dudík: Statuten des ersten Prager Provincial-Concils a připojil i Summulu Tomáše Irského.

Na hradě Pražském při metropolitním chrámu bylo tedy vykládáno mistrem theologie, jenž náležel k fakultě theologické pastýřské bohosloví a vše, co s duchovní správou souviselo, a druhým mistrem, jenž k fakultě právnické patřil, právo kanonické. *Postaral se zajisté Arnošt s dostatek*, pokud na tehdejší poměry možné bylo, *o vzdělání kněžstva ve věcech, kterých bylo třeba v duchovní správě.* Kdo chtěl věnovati se vyššímu studiu theologie, musel konati dlouhá studia theologická na fakultě bohoslovecké po absolvování fakulty svobodných umění a po dosažení hodnosti misterské na této fakultě.

„Mimo mistra při kostele Pražském a bratra Mikuláše, řádu sv. Augustina, byli ještě tři jiní professorové theologie, kteří učení Pražskému začátek udělali. Všichni byli mnichové rozličných řádů a čtli ve městě ve svých klášteřích. Mezi nimi jmenuje se zvlášt bratr Albert, řádu menších bratří, jenž četl v kláštěře sv. Jakuba, však roku 1349 teprv na mistrovství byv promován.“ Tak píše Tomek (Děj. univ. Pražské 12.) neuváděje jména ostatních professorů této fakulty. (O univer. a fakultě theologické cf. Tomek. Děj. m. Prahy III. 270—285).

Fakulta theologická byla tehdy korunou každé university, ta vyžadovala vždy péče a nákladů největších. Zakladatelé university Pražské Karel a Arnošt hned z počátku znamenitě se postarali o tuto fakultu *zřízením pěti učitelských stolic.*

První professor theologie, který na universitě ještě ani nepotvrzené přednášeti počal (cf. Frind: Kirchengesch. II. 309.) byl mistr *Mikuláš z Louna* (magister Nicolaus de Luna), který přednášel theologii v kláštěře u sv. Tomáše v Menším městě Pražském již roku 1334. *„Sermones mag. Nicolai de Luna“* uvádějí se mezi knihami kláštera sv. Tomáše (cf. Tadra Kul. styky. 283 poz. 2.)

Z řádu menších bratří (Minoritů) byl professorem na universitě *Vojtěch* jinak *Albert Bludův* (Albertus Bludonis), pocházející z českého rodu panského. (Jméno „Blud“ vyskytající se v místním jméně „Bludov“, v rodinách českých často se nachází, jmenovitě zhusta v rodině pánů z Žerotína na počátku XIV. století. Sedláček v Čas. Mat. Morav. 1896. str. 25.) Vojtěch studoval na různých učeních naposledy po dvě léta v Paříži theologii a potom přednášel v kláštěře sv. Jakuba v Praze. Karel IV. přimlouval se u papeže za něho, aby povýšen byl za mistra theologie, což papež listem ze dne 13. června 1349 povolil, ustanoviv arcibiskupa z Ravenny ke zkoušení jeho (Žádost Karlova otištěna: Tadra: Kul. st. 282. p. 3), zároveň mistr Vojtěch přijat mezi kaplany papežské. Tento mistr nepřednášel však dlouho na vysokém učení Pražském, neboť stal se světícím biskupem Pražským. Tadra domnívá se, že to bylo roku 1359 a snad i dříve a uvádí ze záznamu v missálu někdy v Nových Benátkách, že roku 1359 posvěcen kostel tamní „a domino d. fr. Alberto ordinis fratrum Minorum, Dei gracia episcopo Saragensi sacraeque theologie doctore“ (Styky str. 283. p. 1.). Dle Tomka však (Děj. m. Pr. V. 115) byl v letech 1359—1370 světícím biskupem *Heřman,* biskup Nazaretský; a lektor a doktor theo-

logie, z duchovenstva řeholního v klášteře sv. Františka (?), bratr Albert byl na fakultě od roku 1349—1351 (Tomek. l. c. 211); což zdá se nasvědčovati tomu, že snad asi toho roku — 1351, již Albert světícím biskupem se stal a přednášeti přestal. Svěcení kostela v Nových Benátkách snad bylo posledním jeho biskupským úkonem. Předchůdcem jeho v hodnosti světícího biskupa byl *Adam* z řádu Dominikánského z Prahy, který na učení Pařížském studoval před rokem 1340.

Druhé dva professory na fakultě theologické Tomek nejmenuje, praví jen, že to byli mniši a „čtli ve svých klášteřích." Professoři ti byli ze školy u sv. Klimenta, Dominikáni. Prvním byl *mistr Jan Moravec* (Johannes Morawecz), jenž kolem roku 1340 studoval theologii v Paříži („relig. fr. Johannes Morawecz de conventu Pragensi ord. praedicatorum de regno Bohemiae oriundus") a Oxfordě; i na jiných učeních theologii studoval a po více let potom byl lektorem theologie v konventu dominikánském a potom *při metropolitním kostele v Praze.* Také za něho hned roku 1348 přimlouval se Karel IV. u papeže, aby povýšen byl na mistrovství. (Tato žádost Karlova otištěna celá: Tadra: Kul. styky. Str. 281). Papež svolil 30. září 1348; na suplice připsáno v kanceláři papežské: „fiat per cardinalem Album." Opět důkaz, jak Karel staral se a pečoval hned na počátku o rozmnožení a zvelebení učení Pražského. *Jan Moravec* promován byl bezpochyby ještě téhož roku 1348 v Avignoně, což usuzuje Tadra ze zápisu v seznamu mistrů theologie z řádu dominikánského (Magistri in theologia ordinis praedicatorum): „Fr. Johannes Marrain de Boemia factus in Avinione de mandato d. n. papae." (Jméno Marrain pokládá Tadra za zkomolené Moravec). Jak dlouho Jan Moravec v Praze přednášel, není známo; z listu papežského dd. 4. dubna 1359, jímž představenému řádu dominikánského povoluje, aby muže způsobilého, jehož by císař jmenoval, oprávnil k přednáškám theologickým, dá se souditi, že po smrti neb odchodu Jana Moravce nastala potřeba, starati se o náhradníka. Z toho patrno také, že Moravec asi přednášel na fakultě a ne při metropolitním kostele, poněvadž tu měl právo mistra jmenovati arcibiskup.

I čtvrtým professorem theologie na universitě byl lektor theologie z kláštera Dominikánského v Praze. Při klášteře tomto již roku 1347 zřízeno bylo „studium generale" a z nařízení papežova poslán na ně co lektor *Jan z Dambachu**) (de Tambaco), mistr theologie, kterýžto nedlouho před tím k přímluvě Karla IV. povýšen byl v Montpellieru na mistrství a byl původem z provincie německé. (Listy uveřejněné od Denifla v „Archiv. f. Lit. u. Kirchengesch." sv. III. str. 642. cit. „Tadra Kul. st." str. 283. poz. 3.) Oznámeno to bylo generální kapitule řádu dominikánského konané v Bononii, asi v polovici měsíce května. Zda-li vůbec Jan z Dambachu do Prahy přibyl a jak dlouho se zde zdržel, není známo. V listě papeže Klimenta VI., daném dne 31. května téhož roku 1347, jmenuje se již lektorem

*) Dambach město v dolním Elsasku, ve Vogesách.

řádu dominikánského v Praze Čech *Petr z Bíliny* (Petrus de Bielina), jemuž zároveň s inkvisitorem Havlem z Kosořic, uloženo vyšetřiti jakés bezpráví, které se stalo některým mnichům řádu dominikánského od provinciála českého, kněze *Pomněna z Probluz**) (uvádí se v „Catalogu fr. et p. Ord. P." jako provinciál Pomenius v letech 1342—1346 a pak jen roku 1347. str 9). Zdá se, že Jan z Dambachu snad ani do Prahy nepřišel a přišel-li, nezdržel se tu dlouho, neboť již roku 1350 je opět při dvoře papežském v Avignoně a tím odůvodňuje Tadra svou domněnku (l. c. 284), že čtvrtým z professorů theologie při učení Pražském byl zmíněný *Petr z Bíliny*

Nástupcem Jana Moravce stal se nejspíše kněz řádu dominikánského v Praze lektor *Jan z Kostnice* (Johannes de Constantia), za něhož se roku 1364 u papeže přimlouval Karel IV., aby byl na mistrství theologie povýšen (List archivu Vatik. cf. Tadra l. c. 284).

Tadra hledá ještě pátého lektora, zapominaje, že jím byl onen professor, který četl při kostele sv. Víta, mezi členy řádu Cisterciáckého, poněvadž prý i pro kláštery Cisterciácké provincie české zřízeno bylo v Praze „studium generale ordinis Cisterciensis". Sám však přiznává, že klášterové Cisterciáčtí byli dle usnesení generální kapitoly z roku 1350 povinni, posílati nejschopnější z členů řádu na učení v domě sv. Bernarda v Paříži (cf. Tadra l. c. 284.). Teprve později vyjednával Karel IV. u papeže a představených řádu Cisterciáckého, aby opatové toho řádu v Čechách a ostatních jeho dědičných zemích povinni byli posílati každý dva z bratří do Prahy na studia v theologii, a daroval řádu dům řečený sv. Bernarda, jinak Jerusalem na Starém městě, aby ti, kteří do Prahy posláni budou, v něm mohli přebývati a konati svá studia (Cf. Tomek. Děj. univ. 53). Byl to dům někdy od Miliče založený a opuštěný a dne 17. prosince 1374 Cisterciákům Karlem darovaný s podmínkou, aby tu zřízena byla kolej pro mistry a studující na vysokém učení Pražském. Když roku 1409 Němci z vysokých škol Pražských se stěhovali, stál v jich čele mezi jinými i Cisterciácký professor *Vincenc Gruner* a němečtí Cisterciáci posílali pak své kleriky na studie do Lipska. Ale i po odchodu Němců zůstal v Praze bratr *Matouš*, kněz kláštera Zbraslavského, jenž i nadále bohosloví přednášel (Cf. Eckert. Posvátná místa II. 400).

Někteří z představených řádů byli asi liknaví v posílání kleriků na vysoké učení Pražské a asi proto Karel IV. k povzbuzení na účastenství při nově zřízeném učení Pražském vymohl na papeži *Urbanovi V. bullu ze dne 11. listopadu 1366.*, kterouž napomíná provinciály Minoritů, Dominikánů, Augustiniánů a Karmelitů v Praze, aby v každém svém klášteře v Praze chovali mistry theologie, kteříž by četli podle způsobu obecných učení.

V klášteře *Minoritů* (Menších bratří sv. Františka) bylo více lektorů bohosloví, z nichž dle jména známi jsou *Albrecht, Matěj* (1374), *Petr* (1381), *František* (1383), *Mořic* (1398) a *Pavel* (1400).

---

*) Probluz, far. ves v Čechách, hejt. Kr. Hradec, okr. Nechanice.

(Cf. Eckert. Posvát. místa I. 422). *Mořic* (Mauritius) byl čestným papežským kaplanem a „lector principalis" r. 1404. Tomek (Děj. m. Pr. V. 211) jmenuje ještě z Menších bratří v klášteře sv. Františka zmíněného již lektora a doktora theologie *Alberta* 1349—1351) a lektory *Víta* (1401) a *Marka* (1404). Na universitě však přednášel jen *Albert.*

V klášteře *Karmelitů*, které Karel sám do Čech uvedl a jimž ku klášteru pozemky daroval a sám den po své korunovaci základy položil před branou sv. Havelskou, na místě řečeném „na Písku", žilo prý dle pozdějších kronikářů před husitskými válkami přes 60 doktorů bohosloví a přes 200 ostatních bratří a mnichové vynikali učeností. Avšak odjinud víme, že neměli dobré pověsti a Ondřej Heřmanův z Pelhřimova, vikář kostela sv. Štěpána, žaloval na ně roku 1379 při jahenské visitaci a Konrád Waldhauser zvlášť proti nim kázal. (Cf. Eckert. Posv. místa II. 48.) Tomek (Děj. m. Pr. V. 217) uvádí při klášteře Karmelitů u Panny Marie Sněžné jen jediného lektora *Oldřicha* roku 1395. Karmelitáni Pražští náleželi zprvu k rozsáhlé řeholní provincii hornoněmecké a byli rodem Sasové, později však bylo v tom klášteře též dosti rodilých Čechů. Roku 1379 usneseno v generální kapitole konané v Burgundsku, aby v klášteře Pražském bylo pro členy řádu generální studium; patrně teprve tehdy vyplněno přání Karlovo a papežovo.

Nejpilněji, jak se zdá, zachovali se dle nařízení bully papeže Urbana V. Dominikáni u sv. Klimenta, kteří již při klášteře svém znamenitou školu měli a jejichž lektorové na universitě od počátku přednášeli. I potom připomínají se z řádu Dominikánů lektoři; tak v protokolu konsistorním z roku 1373 „*Hanco,* lector monasterii S. Clementis" (Rukopis archivu kap. Pražské D. XV. f. 29) a „Frater *Joannes Carmelita,* lector ordinis praedicatorum" roku 1407 (Monum. Univ. tom. II. P. 1. p. 52. cf. Tomek. Děj. univer. 52). Tomek v „Dějep. města Prahy" (V. 209) uvádí mezi řeholníky řádu sv. Dominika roku 1373 lektora *Staňka* (je to asi týž uvedený výše Hanco; jedno čtení je chybné), dále mistra *Václava* professora theologie 1396—1401 a *Jana*, professora theologie 1401; toho roku byl tam i bakalář *Pavel.* Professoři Václav a Jan, byli již účastníky sporů, jež vznikly na universitě Pražské po zatažení sem bludů Viklefových; o tom bude pojednáno jinde.

Že řád Dominikánský tak ochotně vycházel vstříc všem přáním Karla IV. není divno, byl *Karel velikým* jejich *příznivcem* snad asi již z doby, kdy navázal styky s řádem v Paříži, kde řád vynikající místo zaujímal, a kde Karel sám za mládí studoval.

Generální kapitula řádu *v Bologni* roku 1348 poslušna jsouc *nařízení papeže z r. 1347* (listy uveřejněné od Denifla v Archiv. f. Lit. u. Kirchengesch. sv. III. str. 642; v jednom z nich praví papež): „Denunciamus fratribus universis, quod nos ad peticionem Ser. principis Caroli regis Rom. ill. assignavimus et posuimus studium generale in conventu Pragensi de provincia Bohemie. Dicto autem conventui Prag. lectorem as-

signamus fr. Johannem de Tombaco, magistrum in theologia de provincia Teutonie," (citov. Tadra: Kul. styky str. 283) *usnáší se, že „na žádost nejjasnějšího knížete, převznešeného Karla, krále římského, zřizuje se v klášteře v Praze v provincii české studium řádové* a za prvního lektora ustanoven jest magister fr. Jan z Dambachu, člen provincie německé." (Cf. M. J.: „Styky Karla IV. s řádem Dominikánským. „Čech". 30. V. 1916. čís. 148.) Že pobyt jeho v Praze je pochybný a byl-li tu, byl jen na krátko, bylo již pověděno.

Karel vraceje se z Říma po své císařské korunovaci roku 1355 do Prahy měl v slavném průvodu svém i generála řádu kazatelského *Šimona Lingenského* (Šimon z Langres*) či Lingonu). Od té doby častěji Simon do Čech, zavítal; tak na podzim roku 1358 co papežský vyslanec a na jaře roku 1359, kdy v Praze slavil generální kapitulu svého řádu. Kapitula, která začala na Hod Boží Svatodušní za přítomnosti císaře a četných hostí, konala se od 10.—17. června v klášteře sv. Klimenta. Při té příležitosti vydal Karel zvláštní list, jímž potvrdil všechny výsady, jež řád dosud byl od panovníků obdržel a vzal řád do své zvláštní císařské ochrany. Některý den ve svatodušním týdnu konala se slavná *promoce fr. Eliáše Raimunda,* který byl vyvolen za professora pro Pražskou universitu, a později byl generálem řádu. Generál Šimon Lingenský za svého pobytu v Praze udělil mnohým šlechtickým rodům českým podíl na duchovních milostech a zásluhách řádu, za dobrodiní, jež klášterům českým prokazovali. Také císař v přízni své k řádu neskrblil. Přimlouval se nejen za promování členů řádu na mistrství, ale píše papeži i prosbu za Šimona „magistri generalis ordinis fratrum predicatorum, consiliarii et familiaris secretarii nostri", aby povýšen byl za kardinála, „prefatum Simonem ad cardinalatus dignitatem digne deliberacionis officio graciose dignemini sublimare." (Celý list uvádí F. Tadra: Summa cancellariae Caroli IV. Formulář král. kanceláře české XIV. století; list CCXXIX. str. 147.)

Po smrti Karlově konána v Praze opět generální kapitula řádu Dominikánského. Předsedal jí *Raimund z Kapue,* Dominikán, kdysi professor university Pařížské a za professora Pražské theologické fakulty Karlem vyhlédnutý a za generála Šimona Lingenského v Praze při generální kapitule roku 1359 slavně na mistra promovaný. Na této kapitule zákonem na vždy stanoveno pro řád, *aby byl klášter sv. Klimenta v Praze obecným učením celého řádu tak, aby tam ze všech zemí bratří přicházeli poslouchat theologii a grády přijímat podle obyčeje Pařížského.* (Cf. Tomek Děj. univ. Praž. str. 52.) Tak, co na přání papeže roku 1348 kapitula generální v Bononii přijala, a generální kapitula v Praze roku 1359 za Šimona Lingenského potvrdila, to za Raimunda z Kapue *roku 1383* v Praze *zákonem stanoveno pro všechny časy.* Úplně ve smyslu zařízení řádových, že stává se některé nařízení zákonem pro celý řád na vždy, až když na třech

*) Langres město ve Francii v dep. Haute-Marn.

kapitulách generálních je přijato; jinak platí jen od jedné kapituly do druhé, nebo na dobu kapitulou určenou. Na této kapitule roku 1383 dokončena snaha Karlova o *spojení učení řádu Dominikánského s universitou Pražskou.* Že kapitula generální konána opět v Praze, k tomu podkladem byly i jiné příčiny.

Na počátku toho roku 1383 přijel totiž do Prahy generál řádu Dominikánského *Raimund z Kapue,* jako legát papežský, aby ujednal s králem Václavem cestu k odjezdu do Italie a Říma ke korunování Václava na císařství a k vybavení papeže Urbana z jeho nesnází. Ale přijeli do Prahy také poslové krále francouzského, aby Václava od toho předsevzetí odvrátili a král skutečně odložil cestu na neurčito, ač již ustanovena byla na měsíc květen. Legát papežský *Raimund z Kapue zůstal při dvoře královském v Praze* celý ten rok a ještě asi půl roku příštího (Cf. Tomek. Děj. m. Pr. III. 331). Měl zajisté papežský legát dosti práce v Čechách i se svým řádem Jak zachoval zprávu arcibiskup *Jan z Jenšteina* ve svém spise „*De bono mortis*", jmenoval generál Dominikánský Raimund pro království České mistra *Mikuláše,* jenž měl příjmí *Biceps,* muže veliké zbožnosti a bystrého ducha, vynikajícího ve vědách a vyzdobeného ctnostmi, svým vikářem, aby řád zase uvedl v původní zbožnost a dle pravidel sv Dominika jej zreformoval. Biceps mnoho vykonal a byl by nepochybně celý řád obnovil, kdyby ho nebyla v nejlepších letech mužných zachvátila smrt (asi po roce 1390). (Část ze spisu arcibiskupa Jana z Jenšteina o Mikuláši a jeho chválu uvádí Dr. Jan Šedlák M Jan Hus, str. 25. poz. 3.)

Mistr *Mikuláš Biceps* byl professorem na universitě Pražské a již roku 1381 vykládal Sentence U arcibiskupa byl velmi oblíben, vždyť mu posílá Jenštejn roku 1382 listy, chvále jej a vypravuje mu o svém obrácení. M. *Mikuláš Biceps* byl *rodem Čech* a z theologů tehdejší doby nejslavnější. Od něho je veliký výklad „*Super quattuor Sententiarum*" z roku 1381, jenž rozsáhlou učeností autorovou a bystrým soudem náleží k nejpilnějším pracím theologickým toho druhu. Biceps vedle Occama, Warrona, Skota a j. *cituje již také Viklefa, jehož nauce o svátosti* Oltářní *první z professorů pražské university,* již roku 1381, téhož roku, kdy Viklef nauku tu vyslovil, *staví se na odpor.* Sám Hus kladl jej nade všecky české theology; kolem roku 1420 měla knihovna kolleje národa českého ještě tři rukopisy jeho sentencí. Nyní rukopis jejich v kapit. knihovně a výtahy z některých kvestií v knihovně Klementinské. (Cf. Dr. Vác. Flajšhans: „Pražští heologové kolem roku 1400. Časop. Čes. Musea 1905" str. 26.)

Za onoho pobytu generála řádu v Praze, učiněna byla na základě nařízení generální kapitoly, dne 8. prosince 1383 smlouva mezi *Raimundem z Kapue,* generálem řádu Dominikánského, jménem celého řádu a rektorem university Pražské, byl jim *M. Joannes Venceslai de Praga, Jenek Václavův* (Sedlák M. J. Hus str. 46. jmenuje jej r. 1386 mezi professory theologie), kterouž stanoveno *přivtělení školy sv. Klimenta k universitě.*

K upevnění jednoty a bratrství mezi řádem a universitou, vydal Raimund roku 1384 dne 20. dubna, jsa posud v Praze

přítomen, *list universitě* na společnost „všech mší, modliteb, kázání, postů, zdržení, bdění, prací a jiných duchovních statků", kteréž by sobě získal týž řád po celém světě, kdežbykoliv byl rozšířen, tak aby těch zásluh všech byli účastni též údové university, „jak v živobytí tak ve smrti." Když by umřel některý úd university, aby bylo dáno věděti převorovi Pražskému u sv. Klimenta a skrze něho generální kapitole řádu, aby mohl řád konati modlitby a mše za zemřelého. Ku potvrzení toho všeho přátelství s bratřími Dominikány, učinil také universitě *přístup ku kapli sv. Vincence* v témž *klášteře*, tak, aby měl *rektor* jeden *klíč od ní* i aby mohla universita v té kapli své mše čísti a ke zvláštním radám neb schůzkám se scházeti. (Cf. Tomek, Dě e univ. P. 53.)

Pro tuto jednotu, kterou učinil řád Dominikánů s universitou, byl *den sv. Klimenta* papeže, patrona kláštera Dominikánů v Praze, *svátečním dnem university*, ve který zapovězeno bylo čtení v síních veřejných. Také den *sv. Tomáše Aq.* byl dnem svátečním.

Tím rozkvetl klášter sv. Klimenta znamenitě, stav se semeništěm a učeliště celého, po všech zemích křesťanských rozvětveného řádu sv. Dominika a bývalo v něm za Karla IV. prý 150 mnichů (Cf. Eckert: Posvátná místa I. 352.) Škola dominikánská *(realismus thomistický)* měla *na universitě veliký vliv* a učení jejího směru *na theologické fakultě rozhodnou převahu.* Když zavlečeny byly sem bludy Viklefovy, tu podstoupila s nimi boj, ale o trvanlivém dobrém stavu školy sv. Klimenta svědčí ještě listina krále Václava IV. ze dne 16. listopadu 1406., kterou povoluje klášteru nabytí 30 kop grošů platu ročního a věčného pro lepší prospěch učení a vychování učících a studujících. Ale čím dál tím více vliv její klesal. Spisy Oxfordského mistra Jana Viklefa, daly podnět k prudkým filosofickým i theologickým sporům na universitě pražské ku konci XIV. a na počátku XV století Bludy Viklefické podryly vliv školy Dominikánské na universitě a války husitské úplně ji zničily, aby se k významu svému na universitě Pražské více nevrátila

Prokop Zaletěl:

S úctou na vás vzpomínáme!

Hrdinové naši statní,
s úctou na vás vzpomínáme,
o činech když vašich skvělých
stále jen se dovídáme!

Jako lvové bojujete,
nedbajíce námah, strasti,
odhodláni každé chvíle
za vlast, krále život klásti!

Kéž vás Král všech králů sílí,
byste šťastně zvítězili
a brzy se ke svým milým
se ctí, slávou navrátili!

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Č. 32.

Otakar Hostinský Douchovi.

[1. Dopis.]

Otakar Hostinský nar. 1847, filosof, univ. profesor pro dějiny hudby a aesthetiky; v těchto oborech napsal znamenitá díla samostatná (o Smetanovi, Wagnerovi, Herbartovi atd.), též německy a v časopisech (Květy, Dalibor, Lumír, Hudební Listy, Český Lid, Osvěta, Česká Mysl, Zprávy král. české společnosti nauk, různé pražské denníky, hlavně Pokrok). R. 1869 byl spoluredaktorem Almanachu českého studentstva, r. 1872 „Máje", almanachu Umělecké Besedy, r. 1873—74 Lumíra.

Jakožto spoluredaktor „Máje" neb ještě pravděpodobněji „Lumíru" vrátil Douchovi rukopis dopisem zde otištěným a nedatovaným. Ježto Durdíkova kniha (I. vydání) vyšla r. 1870, nutno tento dopis klásti do doby od r. 1871 až 1874. Do Lumíru přispíval Doucha mnoho. Z dopisu vidno, že Douchovi byl před tím vrácen ještě jiný rukopis, patrně překladu básně již dříve jinde vyšlého. Bližšího nám není o tom zachováno. [Viz: Č. Literatura 19. stol. díl III. č. 2, str. 364, 505, 559.]

Dr. Josef Durdík (1837—1902), univ. profesor, přírodozpytec a filosof, hlavně z oboru aesthetiky a dějepisectví filosofie. Sepsal 2 historická dramata, Kallilogii, pojednání o Štítném, Kantovi, Palackém a Darwinovi, přispíval do časopisů (Národní Listy, Pokrok, Politika, Posel z Prahy, Osvěta, Světozor atd.) a R. N. Sl., byl ctitelem Anglie. Získal si zásluhy a vzbudil rozruch v národním životě mnohými veřejnými přednáškami, z nichž některé uveřejnil, především: O poesii a povaze Lorda Byrona. I. vyd. r. 1870, II. vyd. r. 1890 u Otty. [O tomto díle viz: R. N. Sl. X, 173; Ot. N. Sl. VIII, 212; a Lit. 19. stol. d. III. č. 1, str. 26 a násl.] Zde je míněna znělka na Chillona v básni „Vězeň Chillonský" na str. 37. Dále přeložil Byronovu Parisinu (Květy 1869).

[Dr. Hostinský Douchovi:]

[Psáno na navštívence. Tištěno na přední stránce:]

Phil. Dr. *Otakar Hostinský.*

[Na zadní stránce psáno:]

Lituji, že musíme Vašnosti i tento rukopis vrátiti. *Znělka* ta jest již přeložena a byla vytištěna v dra *Durdíka* knize „O povaze a poesii Lorda *Byrona*".

Se vší úctou nejhlubší

zůstávám Vašnosti
oddaný

[Na obálce:]

Velectěný důstojný pán
pan *P. F. Doucha.*

Č. 33.

J. V. Houra Douchovi.

Jindřich Vladimír Houra (nar. 1839) byl tajemníkem v Jindř. Hradci, kde horlivě se přičiňoval o vzpružení spolkového a národního života. Vydal dějepisnou povídku Kališník, několik překladů francouzských a polských veseloher z Mickiewicze a z ruštiny, přispíval do různých časopisů (Zvěst od Nežárky, Lumír, Národ, Zlatá Praha, Večerní zábavy, Květy, Památky archaeologické, Obec, Hospodářské Noviny, Věstník bibliografický, Ohlasy od Nežárky, Ženský svět a j.) a do R. N. Sl. Oddal se studiu jazyků a literatur slovanských.

R. 1867 účastnil se pouti do Petrohradu a Moskvy. Dopis zde otištěný nalézající se v Douchově pozůstalosti byl zaslán redakci „*Květů*“, které také tento přípis s změnami otiskly v „Hlídce literární. Česká literatura“. [Ročník III. 1868 č. 43, 22. října, str. 343.] Na konci se praví: „Chtěl jsem zatím sděliti bez odkladu, co jsem odkryl podstatného a na tolik zajímavého k rodopisu Štítných ze Štítného, z nichž pochází jak právem praví Sabina: prvý samostatný myslitel v literatuře československé.“ Ačkoliv v úvodu se praví: Neváhám Vaším ctěným listem a Světozorem, co časopisy literatuře věnovanými, u veřejnost podati zprávu atd., tak přece Světozor (R. II-1868) se o tom nezmiňuje. Článek o Štítném v R. N. Sl. IX 158—159 (r. 1872 vyšlého) napsal pod značkou Ra přítel Douchův Antonín Rybička. — Kn. sl. 258. Důležité zprávy k životopisu Štítného podávají A. Sedláček a V. V. Tomek v Č. Č. M. r. 1864 a 1878.
[*Houra* Douchovi:]

Ctěná redakce!

Neváhám Vaším *ctěným listem**) u veřejnost podati zprávu, kteráž bude zajisté vzdělané kruhy čtenářstva Vašeho velice zajímati, neboť týká se příspěvku k rodopisu rodiny rytířské nad jiné nám vzácné, protože z ní pochází první myslitel a nejslavnější spisovatel československý 14 století *Tóma ze Štítného*.

Shledav městské knihy pamětí a zápisů a bádaje v nich za tím účelem, abych prozkoumal topografii města Jindřichova Hradce za rozličných dob a dále abych sestavil chronologické sepsání purkmistrův a konšelův města toho s doklady o jich působení, o řádech a životě obecním — přicházím právě v knize zápisů z roku 1531 na stránce 189 na smlouvu, podle které prodal „Ambrož Lužičar leta 1532 na den sv. Bartoloměje dům svůj, který leží na novém městě vedle dvoru Zachového jedné a Volfa Fišmajstra kněžny její milosti strany druhé urozenému pánu Václavu „Štítném ze Štítného a paní Aně z Kamenína manželce jeho“. Nový tento doklad uvážen se svědectvími platnými potvrzuje úsudek takový, že Václav Štítný byl vnukem slavného Tómy a že téhož rod aspoň více než po celé století ještě kvetl i odporuje spolu domnění zobecnělému a též *Šafa-*

*) Hodí se zvláště k sdělení do Světozora a sdělím sám k vůli zvláštní zajímavosti do Květů.

říkem (výbor lit.) vyslovenému, že Toma jedině dceru zanechal, nemaje mužských potomků. Toto zde sdělené mínění opírá se tím, že není na Štítném znám předek *vedle Tomy*, jehož potomkem by se Václav Štítný považovati mohl. Mimo to píše hradecký písař Matěj Čapka, že Toma Štítný složil knihy učení křesťanského *dětem* svým a v knihách o sedmi vstupnicích mluví Tóma též o *dětech*. Že po roce 1394 knihy učení křesťanského jedině pro dceru svou pracoval, svědčí jen tomu, že chtěl učiniti spis právě pro ni vhodný, nikterak ale nelze tvrditi dle toho, že by byl neměl více dítek toho času živých. Ostatně sluší ovšem uvážiti, že mohl Tóma míti vnuky po synech dříve zemřelých. Nevzdávám se naděje, že nyní, po nalezení zprávy jedné podaří se mně sledovati dále po pramenech a novými doklady ještě rodopis Štítných doplniti. Ze všeho zvláště ale z rukopisu Vávry z Jívian, měštěnína Jindřichohradeckého patrně vysvítá, že byl Toma v městě Hradci po celé za nim uplynulé století tehdejšího kulturního hnutí národa českého osobou populární, že stykání jeho potomků s tímto městem tehdy na dosti značném stupni vzdělanosti stojícím na dlouho se zachovalo, že rodina Štítných stála v dobrém poměru k pánům z Hradce a mnozí z nich zde u dvora žili. Mínění tomu nasvědčuje to, že téměř všichni rytíři, kteří zde tehdy u dvora Anny kněžny Minstrberské a hrabinky Kladské a Jachyma z Hradce od r. 1530 do 1552 žili, a sice Jan Telecí z Prachomet Jan Zásmucký ze Zásmuk a j. v. domy v městě Hradci, jako též Václav Štítný učinil — zakupovali. Obšírnější toto sdělené mínění později rozeberu a důkladněji uvážím nyní jen běžně vzniklou domněnku, že manželka Vacslava Štítného, kteráž v zápisu pojmenována paní Anou z Kamenína, byla dcerou slavného současníka Jana staršího Leskovce z Leskovce, kterýž jako všichni dotčení rytíři mnoho žil u dvora pánů z Hradce.

V Jindř. Hradci 14. října 1868.

Jindřich Vlad. Houra,
městský sekretář.

Čís. 34—35.

J. V. Houška Douchovi.

[2 dopisy.]

Josef Vojtěch Houška (1826—1876). Zanechal brzy studium theologie. Stal se profesorem v Olomouci od r. 1856 a od roku 1859 ředitelem. Vydal povídky a spisy pro mládež, spis: Tajemník lásky — první spis svého druhu v české literatuře — a Nový gratulant, oba spisy vyšly ve mnoha vydání, pak překlady z němčiny, francíny a angličiny (Ed. Ambach, Fr. Hoffmann, Buddaeus, de Genlis, Koch, Ainsworth, James, Reid atd.). Redigoval „Pražského Posla“ a „Zlaté klasy“, kde uveřejnil drobnější práce též v Č. Č. M. Svou zamyšlenou historii vzdělanosti a literatury české nevydal. Kn. sl. 68 zevrubně udává jeho spisy pro mládež. Zajisté měl pro to Doucha s ním čilejší styky.

O jeho synu Jaroslavovi nebylo mi možno něčeho bližšího se dopátrati. Z druhého dopisu vidíme, že Doucha šťastně spro-

středkoval. Dopis jeho však nám zachován není. Také se mi nepodařilo zjistiti, vyšel-li obraz neb ne.

[*Houška* Douchovi:]

I.

Velevážený, Velebný Pane!

Naději se do Vaší mně dobře známé přízně a laskavosti, že mně odpustíte, když Vás tímto listem a zároveň s jistou žádostí obtěžuji.

Můj syn *Jaroslav* absolvoval letos vyšší realku s dobrým prospěchem; jest však příliš mlád, abych ho — šestnáctiletého — s uspokojenou myslí mohl poslati do světa. Nemám k tomu také peněz, což při věci té vlastně nejsmutnější jest.

Nechtě lenošiti a neznaje jiného vyražení kromě toho, jež mu poklidná domácnost, hudba, kresba a předměty mathematické poskytují, vykreslil přiložený obraz, jenž představuje obraz *jezdce*, jehož patnáctkráte přestrojiti možno. Myšlénka tato není sice původní, jest však — jak poznáte — docela nově provedena. Jaroslav můj napsal i vysvětlení, jak se obraz vymalovati, nalepiti i vystříhati má, jazykem svým mateřským i německým. Malování jest jednou, lepení a vystřihování druhou, převlékání konečně třetí zábavou, kterážto se poskytuje hochům 12—16 letým obrazem tímto.

Nyní hledám *nakladatele*, jenž by obraz ten na kameni vyrýti neb vykresliti dal, by podána byla zábava hochům věku podotčeného.

Věda dobře, že ráčíte býti znám s nakladateli pražskými, zvláště s těmi, co obrázkové spisy vydávají, prosím Vás snažně *jménem* svým i Jaroslavovým, byste se po nějakém nakladateli v Praze ohlédnouti, jemu obraz ten poručiti, a co vůbec u věci té potřebno a prospěšno, známou laskavostí svou opatřiti ráčil. Text připsaný mohl by se vytisknouti na zvláštním listě a zároveň s obrazem, k němužto by se přilepil, prodávati.

Prosím — prosím snažně, abyste mi takové obtěžování odpustil; jednámť za syna, jehož s chloubou a hrdostí mohu nazvati jinochem zdařeným, mou i matčinou radostí, hodným, laskavým bratrem, zbožným srdcem a upřímným Slovanem.

Proto odpusťte smělosti mojí a ujměte se dobrotivě prvotní práce této, za nižto snad honorář nějaký přece bude možno dostati k potěšení vymyslitele.

Sděluji dále, že obmýšlí Jaroslav — podaří-li se mu tento obraz odbýti — něco podobného a vhodného pro dívky sestaviti, dotud mu prázdný čas dovolí.

Prosím tedy ještě jednou, byste v té věci dobrotivě jednati ráčil ze staré přízně a laskavosti, kteroužto jste vždy prokazoval mně, jenž jsem byl povždy a trvám se vší úctou Vaší Velebnosti upřímným ctitelem a sluhou

Jos. V. Houška,
ředitel c. k. vyšší reální školy.

V Olomouci v první neděli adventní 1868.

II.

Velectěný! Velebný Pane!

Byl bych již dávno se omluvil, že jsem Vás s mojí záležitostí obtěžoval, i Vám za dobrou radu, za zvláštní namahání poděkoval, kdyby mně neduh očí nezabraňoval při světle psáti; za dne pak jsem povinnostmi svými tak zaměstnán, že sotva čas stačí.

Nuže přijměte za všecko mé i syna mého srdečné díky. Bůh Vám popřej lepšího zdraví a zachovejž Vás ještě dlouho — dlouho k prospěchu vlasti!

Dřív než jsem Vám prvně psal, otázal jsem se známého přítele v Praze po bydlišti Vašem, obdržel jsem za odpověď, že jste posud byt svůj nezměnil; měl jsem tedy za to, že bydlíte ještě v klášteře u sv. Jakuba a psal jsem tedy tam.

Lituji velice, že jsem Vám i útraty spůsobil. Neosměluji se náhrady Vám nabídnouti, znaje šlechetnost Vaši, a tak zvěstuji Vám, že jsem jmenem Vaším a Vám na zásluhu o tyto vánoční svátky dobrý skutek učinil. Bůh zajisté přijme tuto rekompensaci a k Vašim ji přičte četným zásluhám.

Nového zajímavého a potěšitelného nemohu ničeho zvěstovati. Že já co Čech s professory Čechy stal jsem se předmětem všelijakých hrubých urážek a nájezdů od zdejších *Ultraněmcův*, jest Vám z *listů veřejných* *) zajisté známo. Nyní zaveden z toho proces u hrdelního *soudu*, za kterýž my sami žádali. Provinění naše jsou hrozná. Já na př. co Čech jsa učitelem jazyka německého nemám prý srdce pravého k Němcům. To jest zločin můj první. Za druhé prý jest moje domácnost zcela po slovansku zařízena. Za třetí jazyk český stal se pode mnou předmětem obligatním a trval takovým až do letošního roku. Čtvrté provinění jest nejhorší jáť prý nazval pestré čapky *buršácké* kdysi „makovicemi". Možná a však nepamatuji se. Sděluji to pro zasmání!

Nechtě Vám déle ubírati času drahocenného končím s přáním upřímným: „Dejž Bůh šťastný a veselý nový rok!"

S hlubokou úctou trvám
Vaší Velebnosti
vždy k službám ochotný
J. V. Houška,
ředitel c. k. vyšší reální školy.

V Olomouci dne 27. *prosince 1868.*

Č. 36.

A. Hovorka Douchovi.

[1 dopis.]

Alois Hovorka z Drahejšova, bezvýznamný spisovatel. Doucha se o něm zmiňuje v Kn. sl. str. 35 a 115. Vydal: 1.

*) Viz ku př. Národní Listy, které vycházely pod názvem „Národní Noviny" č. 83, 9/X 1868, str. 2. a pod názvem Naše Listy č. 15, 15/XI, a č. 59, 30/XII v rubrice: Z Olomouce. — O národnostních sporech v Olomouci jednají: „Moravská Orlice" a v protičeském smyslu „Der mährische Korrespondent".

Kytice. Upomínka na studentský ples v Březnici. 2. *Krok*. Kalendář pro studující na školní rok 1863. Ročník první. Uspořádal Alois z Drahejšova. Přispívatelé: (se jmenují). S podobiznou Josefa Jungmanna. Cena: sešité 60 kr.; vázané 90 kr. rak. č. V Praze. Ná lad a tisk: J. L. Kober. Obsah: Část astronomická. Zábavník. (Mezi příspěvky je: Oráč na bílé hoře. Píseň od F. J. Kamenického (Vacek) str. 43—44. Drobnosti. Tabulky. Denník. — Českému studentstvu, chloubě a naději drahé vlasti věnuje pořadatel. Str. 108. Kn. sl. 115.

Jan Voborský:

Píseň o staré bříze.

Utich vánek laškující,
zelenou jenž čechral kštici,
přišel severák —
přišly mrazy, přišly sněhy,
to tam listí hebké něhy,
kolem smutno tak! —

Jenom hnízdo opuštěné,
vánice hra rozbouřené
leží ve větvích —
po nich zimy ze závoje
rozhazuje vločky svoje
dnem i nocí sníh. —

Ale přijde chvíle zase,
ve modravé nebes kráse
pták že zazpívá,
pažit v pampelišck zlatě,
bříza v zelenavém šatě
ptáče uvítá --

vzduch se rozchví písní ranní
a pak píseň bez ustání
v byt mi bude znít —
píseň táž, jak zněla loni
a přec novou touhou zvoní
a v ní můj jest klid! — —

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

(Pokračování.)

Díl III.

Nebyla by kritika o učiteli Ignátu Bezstarosti úplnou, kdybych pominul zmíniti se o »*zlaté hodince*«, pravé jeho specialitě a líbůstce. Nestačilo mu svědomité vyučování ve škole a v opakovací hodině, ani návod k štěpařství, včelařství, hedvábnictví a jiné *mimo školu*, Ignát věnoval se i vzdělání rodičů, sousedů i matek v tak zvané »*zlaté hodince*«; — založil ji tři roky před smrtí svou dne 9. března 1859 k uctění památky sv. věrověstů Cyrilla a Methoděje, jichž památka se slavívala 9. března (od roku 1863. teprv 5. července.)

Domluviv se s p. farářem Frant. Edelmannem shromažďoval každé neděle po sv. požehnání velké i malé, škole odrostlé v učírně školky, takže bývala místnost přeplněna. Posluchače poučoval četbou, přednáškami, zpěvem a na konec je rozmarnými povídkami bavil. Umořen chorobou, týdenní prací školní, službou kostelní, písařstvím obecním — uvázal se ještě ve »*zlatou hodinku*«. »Blahověstu« IV. ročník ve svazku druhém líčil jaká to bývala ve Zbraslavi pro osadníky příjemná, poučná každonedělní schůzka, pořádána bez zisku, bez nucení, bez závazku a povinnosti. »*Zlatá hodinka*« zahájena byla písní »Otče náš, milý Pane« — jako před kázáním, načež předčítalo se ze »Života Svatých«, ze sv. evangelia, z »Blahověstu«, »Hlasu«, »Zlatých klasů«, z »Veselého budíčka« B. M. Kuldy, do něhož učitel Ignát, přítel Kuldův přispíval. Po čtení rozpřádali přítomní hovory o hospodářských odvětvích, — a podávali dotazy, na něž jako laskavý otec Ignát Bezstarosti všem odpovídal. S vážnými pojednáními střídaly se deklamace schopnějších z opakující hodiny, kteréž budily u přítomných lásku k zvířatům, šetření zpěvného ptactva, mladých ovocných stromků u cest a silnice. Zapěním papežské a rakouské hymny byla schůze ukončena. — O tom, jak »*zlatá hodinka*« tehdy na Zbraslavi působila šlo od úst k ústům. Po třech letech trvání »*zlaté hodinky*« dne 25. března 1862 psal i brněnský »*Hlas*« ze Zbraslavy: »že mnohý, který dříve po sv. požehnání do toho neb onoho z našich dvou brlohů »palíren« zvaných zablouditi v obyčeji míval, nyní s radostí do »*zlaté hodinky*« přichází, aby se vzdělal, a občerstvení mysli získal — jest patrno. A jak si to přichvaluje řka: přišed z palírny jen rozmrzenou mysl, prázdný váček, ba často i naražený hrmol na hlavě přinášíval jsem si domů, nyní však s myslí rozjařenou, se srdcem spokojeným, manželkou (místo nevlídného týrání) příjemně uvítán bývám.«

»*Zlatá hodinka*« působila znamenitě na zušlechtění mravů v obci, ba v širém okoli, zaujala docela horlitele svého — a šťasten býval, přicházel-li někdo odjinud, který uznával cenu hodinky té a povzbuzoval lid k hojné účasti, jako na př. dobře

známý *Kubínek*, literák-poustevník, jenž na svých obchůzkách častěji k horliteli učiteli jemu milému do Zbraslavi přicházel u něho přebýval a dobré knihy zvláště »Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje« a jiné rozšiřoval. Týž přednášel dne 2. února 1862 ve »zlaté hodince« o zdaru podobných křesťanských schůzích, jakéž ve Zbraslavi pořádány bývají. — Dne 13. října 1861 pocti', návštěvou schůzi ve Zbraslavi arcikněz z České Kamenice *Vojtěch Maršálek* ve společnosti faráře z Dešné v Čechách; oba pronesli pochvalné uznání o rozkvětu a blahém působení *»zlaté hodinky«*. Nelze ovšem zatajiti, že z počátku naší hodince s mnohými překážkami zápasiti bylo, zvláště se strany kořalečníkův a těch, kteří z kořalky a peněz mozolně nabytých užitek mají; ale pevná, jasným, ušlechtilým cílem vedená vůle nade všemi nesnázemi umí vítěziti. Jestli naše *»hodinka«* několik jen osob od zkázy odvrátí, mnohou hříšnou hodinu zamezí, která jinak v marném i pohoršlivém tlachání, ba i ve hříšné nepravosti ztracena, ne-li bez užitku, ale hříšně uprchla, budiž nám to to odměnou, že jsme povinnost svou k bližnímu, k obci a národu vykonali, dobře vědouce, že království Boží násilí trpí, a bez boje na světě nic nemůže k vítězství dovedeno býti.«*) —

Pisatel horlí, aby všude podobné besedy zakládány byly, a *staly se přípravou k tisíciletě slavnosti Cyrillomethodějské.*

Litovati jest, že *»zlatá hodinka«* tvůrce svého nepřežila; úmrtím jeho zanikla — a nevzkřísila se více — protože následovalo učitelstvo jiného ducha než byl *Ignát Bezstarosti.* — Ve školní kronice byla jen nepatrná poznámka učiněna o *»zlaté hodince«* — »kdož ví« — napsala jedna ruka — *»zdali na veškeré Ignátovo lidumilné horlení od jeho nástupců nebylo pohlíženo s bledou závistí a tupou lhostejností.«* —

Než krásná duše vzorného učitele toho ani tak neutrpěla — zlaté símě jeho pílí a pracovitostí zaseté vzklíčilo v nádhernou, bohatou úrodou! Dojal mne odstaveček věnovaný pohřbu jeho,**) kdež střízlivý dopisovatel vyznává, že *oplakávaný nebožtík byl vzorem pravého nadšeného učitele, šlechetného, náboženského křesťana.* Stříbrný záslužný kříž a dvě medaile, jimiž pro zásluhy byl ozdoben, nesvědčí prý o tom tak mocně, jako onen cit vděčnosti a lásky, jakouž nejen občané jeho, u niž po 31 roků byl úřadoval, nýbrž všichni, kdož jej znali, k němu lnuli. Z nesmírného účastenství obecenstva při pohřbu možno souditi, v jaké úctě a vážnosti památka šlechetného učitele po dlouhá léta potrvá. —

* * *

Budiž něco poznačeno z rodinného života Ig. Bezstarosti. Za manželku si vyvolil***) jednu z dcer Tomáše Krejčího, majitele zájezdního hostince na císařské silnici u Troubska blíže Popůvek. Nynější moderní generace si sotva dovede představiti, čím takový zajezdný hostinec *»na císařské«* býval! Byl zasta-

*) »Hlas« r. 1862, str. 69. —
**) »Hlas« r. 1862.
***) 7. listopadu 1838.

veníčkem zámožných kupců, obchodníků, továrníků a jejich »*Formanů*«. Ty kdesi líčí jadrně *Václav Kosmák* v jejich přehozených, modrých košilách, s vysokými botami, kuželovitým kloboukem, mohutným bičiskem, dřevěnkou v ústech na jejich vyvýšeném místě: »na šejstroku«. —

Na císařské silnici cestou z Brna k Jihlavě byly takové hospody dvě blízko sebe: jedna se jmenovala »*Vintrovňa*« (Winterofen) u Popůvek a druhá »*Veselka*« asi 15 minut vzdálená. Jak jméno »Veselka« povstalo, dá se lehce vysvětliti: bývalo tam veselo. A bylo. Na »Veselku« si vyjížděli za tehdejších let bohatýrové z Brna. Hospoda ta byla proslulou pro čistotu, výtečnou kuchyň, srdečné přijetí. Podobně i »Vintrovňa«, kde bylo dostaveníčko farářů, učitelů, fořtů a obrfořtů, pánů správců a vrchních. Zvláště kněží a učitelé bývali vítáni u Tomáše Krejčího, nejen pro hovor, ale i pro zpěv i hudbu, jichž on byl milovníkem jakožto starý fagotista od bandy, překonavší léta válek napoleonských.

Ignát Bezstarosti už za let učitelování v Lískovci u samého Brna častěji na »Vintrovnu« zavítal, ale též ze Zbraslavi, kde, již od roku 1831 byl samostatným učitelem, za častých dochůzek buď do Brna, buď do Obřan k příteli Tomáši Fryčajovi — tam se zastavil a rád pobavil. Zbožná a sličná dcera Tomáše Krejčího Antonie byla zbožnému učiteli jako souzena; sňatku manželskému požehnal troubský farář *Fr. Rosmanith*, jemuž Ignát v Rudíkově při primici ministroval. —

A věru, nemusil toho Ignát litovati. Získal v Antonii družku života od Boha mu danou, zbožnou jako on sám zbožným byl; pro vše, co dobrého a krásného jímavou a nadšenou jako on; v utrpení stálou, vytrvalou, jako on byl, v čemž jí ve 24letém manželství (1838.—1862.), a mnoholetém *churavění* manžela; *v péči a starosti* o děti malé i odrostlé za doby *36letého vdovství* (1862.—1898.) tisíckráte bylo se osvědčiti. Manželství toto vezdy dávalo osadě příklad *katolického* života vzorný. Manželé vždy jen společně přistupovali ke Stolu Páně. Se zbožností vystřídávala se bodrá veselost, zvláště tenkráte, když neduh manželův trochu přestal, a nastaly dny mrakem smutku méně zastřené. Za dnů těch konávaly vycházky k příbuzným v okolí.

Nejraději a nejčastěji ovšem se chodívalo a jezdívalo na »Vintrovňu« — k milému *stařečkovi Tomáši*. Bylo to na cestě do Brna, kde se často vyskytla nějaká ta práce — a u stařečka se scházívalo vždy tolik přátel a známých — a bylo jim tam všem dobře. —

Než pro tyto vycházky a zábavy Ignát Bezstarosti nelenil: štěpařil pilně, jako jindy, zakládal školky ovocné, vysazoval okolí stromovím, cvičil štěpaře. Pilně četl, *vypisoval* stále výtečné statě z našich nejznamenitějších spisovatelů, vzdělávaje se tak v písemném jazyku mateřském. — O tom, jak se vzdělával výpisky i z literatury německé a se zabýval otázkami sociálními, prozíraje téměř do budoucna, až do poměrů nynějších, — budiž aspoň jeden důkaz jeho snahy označující.

Jest to výpisek z Kniggeho díla: »Umgang mit Menschen« v překladu: »Nežádej přílišného stupně kultury a osvěty od lidí, kteří určeni jsou žíti ve stavu nízkém. Také nic nepřispívej k tomu, by se síly jejich poznatků (intelektu) přepínaly; by se vědomosti takovými obohacovali, pro něž by se jim stav, v němž jim žíti jest, protivným stal, a se jim takové práce ztrpčovaly, k nimž je volá povolání a potřeba.

Slova »osvěta« (Aufklärung) se v našich dobách velmi často zneužívá, neznamená tak zušlechtění ducha, jako vlastně obrácení jeho na libovolné a vypočítavé, ba až báječné (auf grillenhafte, speculative und phantastische Spielwerke) hračky. (Brávo Knigge!)

Nejlepší osvětou ducha jest ta, která nás poučuje, se spokojiti se svými poměry a v nich býti užitečným a svědomitě činným.« —

Tehdy čítával každodenně v písmě sv.; měl velký foliant větší missálu, pečlivě obalený, vždy na blízku položený. Bylo to vydání Klementinské písma sv. z r. 1716 — mnohými značkami proložené, byly to poznámky, jak je k té, oné práci potřeboval: ku př. proti trýznění zvířat atd.

S chotí Antonií žil život bodrý, čistý a blažený. Casto uchopil se oblíbené kytary a zpíval svým příjemným hlasem jako ten slavík u rodinného hnízdečka — zpíval nejraději písně české z tehdejších »Věnců« a »Květů« — ale často zanotil německou píseň »An die Freude« od Bedř. Schillera.

Manželství bylo požehnáno: Roku 1840 prvorozeným synem *Ignátem*; roku 1843 dcerou *Antonií*; *) r. 1844 synem *Františkem* a r. 1847 dvojčaty *Karlem* **) *a Antonínem*, z nichž slabší Antonín po třech letech zemřel.

Při vší bídě tehdejšího kantora na počet dítek nenaříkal, ale rád je jako dar od Boha přijímal; z narození i dvojčat se radoval. Toho důkazem básnička, kterouž zval matku svou Julianu z Dalešic, aby se na jeho dvojčátka Karla a Toníčka přijela podívat:

Bábínko dobrá, přijeďte k nám
brzy! Chcem' ukázat Vám
bratříčky dva, jako malovany,
kteříž nám byli letos darováni.
Karlíček začíná v vozejčku sedět,
Toníček však o tom nechce nic vědět;
Karlíček směje se houpá a skáče,
Toníček zas' pořád truchlivě pláče,
Tak se to na světě rozličně děje:
Jeden v žalosti živ, druhý se směje.

Nuž tedy! bábínko! my Vás prosíme:
Přijeďte k nám, na Vás se těšíme,
budem Vás objímat, hladit a líbat,
okolo tancovat, křičet a zpívat!« —

*) Žije u bratrá Karla v Zabovřeskách. — **) Karel Bezstarosti, kons. rada, farář v. v. a spisovatel v Žabovřeskách.

Tím se však vyvrcholila musa jeho veselá a žertovná; po roce 1847 nenaskýtá se více veršů podobného rozmaru, za to mnohá práce prosou psaná za nevýslovných bolestí.

Právě v letech 1850 až 1862 — v době stálých chorob rozvinul *Ignát Bezstarosti* nejbohatší veřejnou činnost, nejen ve škole, v kostele, v »zlaté hodince« nýbrž i na školních-děkanských konferencích, — dopisováním do časopisů vychovatelských, podáváním zpráv z oboru včelařského, hedvábnického, dopisováním do spolku zemského archivu. V té době prohledával ssutiny hradů, proklepával dutiny, zpytoval latinské nápisy atd. — Též zdokonaloval se v češtině, přibíraje si pomůcky: čítanky, slovníky, které vždy po ruce míval ve své komůrce na psacím stolku, kde ho děti na pokyn matky nerušily. V letech těch dopisoval pilně prof. Matěji Procházkovi, Karlu Šmídkovi, prof. Pískovi, P. Křížkovskému. Tam odporučoval své dítě, uznávaje, jak těžkým povolání vychovatelské, prose za trpělivost a pod. Dojímavé a poučlivé byly dopisy z té doby, kteréž dětem na studiích psával, je k pilnosti a k vespolné lásce bratrské nabádal. Kdykoliv mu nemoc nedovolovala seděti u psacího stolu — psával na zvláštním přístroji (prkénku) v lůžku, — a aby, neměl-li ku př. »praeceptora« neutrpělo vyučování ve škole, dával si posunovati postel až ke dveřím učírny — a tak vyučoval s lůžka své miláčky. —

Ignát Bezstarosti byl postavy dosti vysoké, jež se za mlada a zdraví asi švarně nosívala, později ani ne tak věkem, ale stálými chorobami se poněkud skláněla a o pevnou hůl se opírala. Obličej oživován bystrým okem, vysoké čelo, jež vroubil stranou přečesaný, záhy prošedivělý vlas — na tváři krátké licousy. —

Ignát Bezstarosti byl povahy mírné, příjemné, nikde se nevnucoval, ale, kde úspěchem byl jist, pevně na svém stál a se uplatnil. Skromným byl nad míru, uznával své nedostatky v pravopísemnosti české; dnem i nocí se vynasnažoval, aby se zdokonaloval. Nezavinil nedostatky ty, zavinila je doba, do níž padlo jeho mládí. — V obci nepřátel neměl. —

Roku 1861 z jara dostavila se prudká nemoc: vodnatelnost celého těla, zejména nohou. Duch nedal se zlomiti, pracoval, spisoval, dopisoval, syny na studiích napomínal. Zachován list jeho ze dne 4. března 1862 synu nejstaršímu Ignátu, bohoslovci alummátu brněnského adresovaný:

Milý synu! Dotekla se mne opět Ruka Páně? Oteklina zmáhající se — nastoupila opět dráhu po těle nemilou. Následky ukáže budoucnost. Velice mne potěšila korrektura od p. *Vladimíra Šťastného* provedená. Opsané dodej k jistým rukoum (P. Beneše Meth. Kuldy v Černých Polích u Brna), ať s tím dle nejlepšího zdání naloží. Dnes nemám rozhodnou mysl; zmalátněl jsem opět a ustavičně dřímavý jsem, jakobych do věčnosti se již udřímati měl . . . . ani za celý svět bych nemohl něco — napsati. Tak člověk okamžitě padnouti může . . . Bůh Tě uchovej — Tvůj upřímný otec.« —

Nadešla Velkonoc 1862. Na bílou neděli stanoveno svěcení nového kříže. Stál u zdi hřbitovní. Viděl i obřad svěcení, i nej-

staršího syna Ignáta, jak světiteli faráři — přisluhoval. Žehnal mu v duchu, žehnal mu i křížem, když se s nemocným na smrt otcem loučil: »jen jeď, synu, povinnost tebe volá, snad mne ještě dobrý Bůh zachová.« — Ale nesplnila se tato naděje. Syn nejstarší odejel, nejmladší Karel dlel v městě; nebyli tedy při smrti svého otce výborného, když zaopatřen byv sv. svátostmi — jako dobrý katolík — učitel — v náručí své drahé družky trpitelky — a oplakán dcerou Antonií, želen celou osadou v Pánu zesnul. —

Nejstarší syn *Ignát Bezstarosti* (junior) narodil se dne 14. prosince 1840. Snaha otcova, dáti dítkám vyššího vzdělání než jemu za dob těch dopřáno bylo, osvědčila se již na tomto prvorozeném. Školní plat tehdejší, nedoplatky při trapném vybírání ztenčený, ovšem nedostačoval, — bylo třeba dosazovati příspěvky z věna matčina — stálou šetrností, uskrovňováním a strádáním. Desítiletý Ignát ml. poslán byl na německé gymnasium brněnské (české povstalo teprv roku 1867), a protože měl od otce výtečné hudební vzdělání, — a obdařen byl krásným hlasem sopranovým, přijat byl do Králové-kláštera na Starém Brně, a stal se tak žákem i miláčkem slovutného našeho *P. Pavla Křížkovského*. Brzy vynikal Ignát ml. líbezným sopránem a obdivuhodnou zručností ve zpěvu a vědomostech hudebních. Když měla býti provedena na divadle brněnském zpěvohra »Zauberflöte«, primadona z Vídně se nedostavila pro nahodilý chrapot. V rozpacích připadli na to, že by některá z hereček mohla úkol ten na jevišti pouze označovati, kdežto by za kulisami třebas nějaký hoch-zpěvák arie mohl vyzpívati. *P. Křížkovský* vybral pro úlohu tu dosti nesnadnou svého nejspolehlivějšího zpěváka Ignáta Bezstarosti ml. (r. 1854). Výsledek byl skvělý. I herečka na jevišti — i sopranista za kulisami osvědčili se znamenitě.

Tehdejší mecenáš hudby *hrabě Bukuwky* — na výsost rozradostněný — dal si mladého zpěváka zavolati — jej pochválil a obdaroval. —

L. P. 1860 vstoupil Ignát Bezstarosti do alumnátu brněnského — a roku 1864 byl ordinován. Netoliko jako bohoslovec, ale i jako mladý kněz *přispíval k probuzení národního života za let šedesátých na besedách vlasteneckých, zejména při slavnostech církevněnárodních — tak rok 1863 za oslavy tisícileti příchodu sv. Cyrilla a Methoděje na Moravu v Brně — »tu vždy stával na předním místě mezi zpěváky.«* —

Pobyv za kaplana ve Vel. Meziříčí a u sv. Máří Magdalény v Brně — dosazen byl roku 1870 za faráře na malou farku v Dukovanech u Mor. Krumlova, aby matičku svou ovdovělou a sestru svou mohl k sobě vzíti. Žil tu dvé krásných let v zátiší, v krásném okolí vystrojil mladšímu *bratru Karlovi* knězi roku 1872 slavnou primici — ale Bohu žel dne 27. srpna 1872 neštěstím zachvácen — se známým starým učitelem za noční nepohody v hluboké řece pohřben byl. — (Pokračování.)

Spolkové zprávy.

Spolek na zakládání katolických knihoven konal dne 1. října ve sborovně domu družstva Vlast čtvrtou schůzi svého správního výboru, která byla četně navštívena.

Předseda vldp. farář *Vlastimil Hálek* zahájil schůzi uvítáním všech přítomných, načež po řeči předsedově výbor učinil projev nejoddanějšího blahopřání k Nejvyšším Jmeninám Jeho Veličenstva nejjasnějšího Císaře a Krále Frant. Josefa I.

Dále pozdravil výbor úctyplně jmenování nového Arcipastýře Pražské arcidiecése, nejdůstojnějšího pána Jeho Excellence dra Pavla hraběte Huyna s přáním, by Všemohoucí žehnal, sílil a zachoval Ho na mnohá šťastná léta k správě a k spáse nesmrtelných duší arcidiecesánů.

Po těchto projevech četl jednatel spolku, ředitel *Tomáš Jos. Jiroušek* protokol ze schůze minulé, který byl schválen a probrán. V dalším jednání bylo konstatováno, že v minulé schůzi povolené knihovny jsou již vybrány a sestaveny k expedování. Jsou to knihovny pro následující sdružení a hlavní farní lidové knihovny:

1. Knihovně Sdružení venkovské katol. mládeže v Pastvinách u Žamberka.
2. Farní lidové knihovně v Bernardicích u Tábora.
3. Odbočce hospod. Sdružení v Jablonné u Hříměždic.
4. Místní katol. knihovně v Semicích u Přerova.
5. Farní lidové knihovně v Hobšovicích u Slaného.
6. Farní lidové knihovně ve Chvojně.
7. Knihovně okr. nemocnice na Král. Vinohradech.
8. Knihovně lidové při klášteře v Chrudimi.
9. Farní lidové knihovně v Bohnicích u Prahy.
10. Farní lidové knihovně v Mukařově u Kláštera nad Jizerou.

Pro příští rok povoleny jsou knihovny:

1. Farní knihovně v Zahájí u Hluboké.
2. Farní lidové knihovně v Jirnech u Prahy.
3. Farní lidové knihovně v Žinkovech.
4. Ehrenbergrově lidové knihovně v Solnici.

Sděleny díky dp. Ludvíka Fellera, duch. správce okr. nemocnice na Kr. Vinohradech za knihy nemocnici věnované a již dodané. —

Předseda pokladník dp. farář *Vlastimil Hálek* sdělil, že možno knihovny věnovati jen dle obnosů a výše docházejících příspěvků peněžitých.

Vldpp. kn. arcib. notář Alois Dostál a farář Ferd. Zuna podali cenné pokyny k výběru knih a zařizování knihoven. Velkodušným zakladatelům fondů při družstvu Vlast pro každoroční šíření dobrých knih, J. Msti. ndp. kap. vikáři dru Janu Sedlákovi a vsdp. profesoru dru J. Jindrovi projeveny byly výborem srdečné díky. Tím schůze skončena.

Historický kroužek družstva Vlast konal dne 2. října 1916 o $^1/_2$4. hod. odpol. výborovou schůzi ve sborovém sále

družstva Vlast za předsednictví J. Msti vsdp. převora Frà Jos. Hamršmída. Přítomni byli vdpp.: prof. dr. Frant. Stejskal, A. Rejzek T. J., Vlastimil Hálek, T. J. Jiroušek, V. Roudnický, Jan Voborský, Křišťan Havlíček.

Schůzi zahájil vsdp. předseda *Frà Josef Hamršmíd* vřelým blahopřáním k Nejvyšším Jmeninám našeho mocnáře. Dále uvítal jmenování nového nejdůstojnějšího Arcipastýře Jeho Excellence dra Pavla hraběte Huyna na stolec sv. Vojtěcha v Praze.

Uvítán byl nový člen výboru p. Jan Voborský a host p. K. Havlíček.

Usneseno bylo pořádati dvě historické přednášky 19. a 26. listopadu 1916 a dvě v lednu 1917, jichž bližší program se sdělí. Družstvu Vlast vzdány díky za dar 50 K. Jednatel vldp. univ. prof. dr. *Fr. Stejskal* probral protokol minulé schůze, jenž byl vyřízen.

Člen *T. J. Jiroušek* podal zprávu o nových historických knihách, dp. farář *Vlastimil Hálek* o pochvalné kritice vynikajících historiků o práci: „Nářky husitské" vydané od archiváře V. Teplého v „Husitství ve světle pravdy".

Usneseno bylo doplňovati knihovnu Histor. kroužku redakčními výtisky nových histor. spisů, k čemuž slíbil vldp. *Alois Dostál*, redaktor „Vlasti" ochotně své přispění. Jednatel vldp. prof. dr. *Fr. Stejskal* jako redaktor „Sborníku histor. kroužku" referoval o nových histor. pracích, jež budou v něm uveřejněny, spolu podal cenné referáty o studiu dějepisném.

Pokladník far. *Vlast. Hálek* uvedl zprávu o financích „Histor. kroužku". Jak zjištěno, nemá „Histor. kroužek" odnikud ani haléře příspěvku, ač jisté výlohy jsou. Při tom dlužno uvážiti, že „Histor. kroužek" jest důležitým činitelem pro katol. věc v Čechách a na Moravě, odkrývaje a rozšiřuje vědeckou pravdu o historii katolicismu v těchto zemích. Proto zasluhuje hmotné podpory ke své činnosti. Vzhledem k tomu bylo usneseno požádati duchovenstvo, aby příspěvky pamatovalo na Histor. kroužek a hledělo tuto vážnou instituci při životě udržeti. K věci té praktické pokyny podali pp. T. J. Jiroušek a J. Roudnický.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 2. října 1916 o 3. hodině odpol. ve sborovně družstva „Vlast" svou správní schůzi za řízení místopředsedy, spisovatele *Jana Voborského*.

Uvítav p. členy v hojném počtu se dostavivší a hosta, zahájil místopředsede schůzi proslovem o Jmeninách Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa I. a příchodu Jeho Excellence dr. Pavla hraběte Huyna.

Jednatel Tiskové Ligy, dp. farář *Vlastimil Hálek* četl protokol o 1. schůzi výborové ze dne 19. června 1916, jenž byl probrán a jednomyslně schválen.

Sdělen byl obsah došlých přípisů a jak byly vyřízeny; na vědomí vzaty díky vsdp. preláta Dr. Fr. Ehrmanna za blahopřání Tiskovou Ligou zaslané a různá poděkování za tiskopisy a časopisy; Zemské sprostředkovací stanici četby pro vojíny v Linci darovány byly Ligou četné knihy do lazaretů.

Periodická zpráva finanční, kterou přednesl dp. farář *Vlastimil Hálek*, vyzněla i při dnešní krajní stísněnosti poměrů *příznivě*, při čemž z výboru vzdány srdečné *díky všem dárcům a příznivcům*, kteří Lize podporu svou poskytují; vdp. *Frant. Fialovi*, em. bisk. vikáři a děkanovi v Rýnarci vzdává Tisková Liga díky za mnohaletou podporu jednak jim samým, jednak duchovenstvem jeho bývalého vikariátu.

Po projednání tiskových záležitostí vzato k vědomosti, že v časopise „Husitství ve světle pravdy" vyjde zajímavá práce „O beatifikaci a kanonisaci sv. Jana Nep." z péra osvědčeného katolického historika.

Z officielních referátů o záležitostech, o nichž ve schůzi výborové bylo debatováno, uvádíme tyto:

Tisková Liga odsuzuje rozmáhající se směry v divadlech a románech, jimiž se líčí stále jen *manželská nevěra* a nečestný život svobodných mladých lidí a to jako by k následování, kdežto *důstojnost řádných manželství* nedoznává zcela žádného ocenění.

V době, kdy jest lidstvu tolik zapotřebí posily u útěchy náboženské a mravní, vítá Tisková Liga vlastenecko-náboženský projev *J. M. nejd. pana Josefa Grossa*, biskupa v Litoměřicích, jenž pod názvem „*Císař a vlast*" otištěn byl v apologetickém měsíčníku „Sankt-Bonifatius"; dále vítá Tisková Liga básnickou knihu „Brevíř eucharistický", kterou vydal nadšený pěvec Klemens Marianský. Nepředbíhajíc posudkům odborných kritiků, jež budou proneseny v Literární Sekci družstva „Vlast", upozorňuje Liga na spisy *Gustava Meyrinka*, román „Golem" a novely „Fledermäuse", v nichž autor jadrně a svérázně z různých sociologických stanovisek dokazuje, že zlo plodí zas jen zlo a svádí s cest pravdy a z lůna církve do temna zásad proticírkevních.

Tisková Liga, působíc v sesterské svornosti s družstvem „Vlast", raduje se, že se družstvu dostalo tak trvalých důkazů a osvědčení vzácné přízně, jakou znamenají nově založené a štědře obdařené *fondy*, J. Mil. nejd. pana kapitolního vikáře Th. Dra *Jana Nep. Sedláka, Stan. Hlíny*, duch. správce v Malých Svatoňovicích a vysoced. p. profesora *Th. Dr. Jana Nep. Jindry*, založené pro účelné šíření katolického tisku a k ideovému povznesení apologetických a osvětových snah.

Tajemník Tiskové Ligy, pan redaktor *Tomáš Josef Jiroušek* podal obšírný referát o práci Arne Nováka „*Praha barokní*", jež vyšla ve sbírce publikací „Zlatoroh", redigované Maxem Švabinským. Referent četnými citáty z knihy té dovodil, jak útočeno jest proti posvátnosti kultu Marianského a jak projevována netajená zlovůle proti církvi i Tovaryšstvu Ježíšovu.

Projednány byly některé vnitřní záležitosti správní.

Tím byl bohatý program této výborové schůze vyčerpán a schůze skončena.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža roč. XIV. č. 1. má článek „Ludevit Windthorst“ (1812—1891) od Fr. Božitkoviče.

„Filosofie dějin ukazuje, že Prozřetelnost řídí vše ve vesmíru. Za různých okolností rodí velikány, kteří by ukázali cesty Její a lidu světlo a spravedlnost. Tak i v Německu v minulém století v boji proti církvi zplodila zdatného řečníka a diplomata Windthorsta, který se může postaviti po bok Bismarkovi.

Ludv. Windthorst nar. se v Osterkapelu u Osnabrücku 17. ledna 1812 z rodičů nepatrných. Z domova dostalo se mu křesťanského vychování. V 8. roce byl u strýce Ferdinanda, faráře, kde poznal začátky latiny. Po smrti strýcově (po roce) vrátil se domů a zase učí se u Kendelera, vikáře. Po smrti otcově (1822) vzal ho k sobě matčin bratr farář v Osnabrücku a dal ho na městské gymnasium „Carolinum“. Ale učení mu vázlo, chyběl dobrý základ. V nesnázích co dělat posílil matku chlapec, když sliboval: „Pusti me majko, pokazati ču ti još što li mogu!“ Bylo to slovo prorocké. Později o něm jeden učitel praví: „Je to rozumná hlava řídké bystrosti a přes svou chladnost zvláště nábožný.“ Windthorst byl pilný a nábožný. Často přijímal sv. svátosti, Bohu se modlil a žil čistě a svatě. R. 1830 dokončil gymnasium s vyznamenáním. Vzpomínku na ty doby studijní hlásá jeho spisek: „O visokoj cijeni marljivosti (píle) jednogu mladica“.

Dalším postupem let Windthorst prospíval v dokonalosti. R. 1830 studuje v Göttinkách na právnické fakultě; v témž pokračuje v Heidelberku. Neprobíjí zlatého času s druhy morálně zkaženými. Často bylo ho viděti an jde do kostela, modlí se a přijímá svátosti, nejlepší léky proti každé morální nemoci, zvláště v oné době rozvoje, kdy jsou lidské vášně nejmocnější a kdy člověk ještě nezkušený nejsnáz může padnouti do léčky. Neměl povolání, aby byl spisovatelem neb filosofem. Byl člověk praktický a naprosto oddán službám státu. Ukončiv práva vstoupil do praxe advokátní a posléz je advokátem. R. 1838 vstoupil v manželství s dcerou městského advokáta Engelena. V manželství žil jako upřímný katolík.

Od vestfalského míru (1648) až do revoluce vládl v Osnabrücku biskup brzy katolický brzy protestantský. Ta změna byla příčinou řídkého zjevu tolerance mezi oběma konfessemi. Takového ducha byl i Windthorst. Nemiloval bojů a vyhýbal se jim. Když r. 1870 Bismark počal boj s církví, pustil se do něho jen proto, aby zajistil katolíkům nějaký „modus vivendi“ v Německu, který jim náležel dle práva přirozeného, positivního, církevního i dějinného. Pro tu spravedlnost a mírumilovnost jmenoval ho hrabě Wedel r. 1841 (tehd. vládce) radou katolické konsistoře. Praví o něm: „To je jeden horlivý katolík, v kterého kněžstvo skládá velikou důvěru.“ A důvěra kněžstva přinesla mu brzy dobré ovoce. R. 1850 jmenovali ho v Hanoveru ministrem spravedlnosti, jímž byl do r. 1853 a opět později od 1862—1865; dále poslancem v Meppenu nejdříve pro zemský sněm pak pro říšský. Hájil autonomii jednotlivých zemí a ostře tepal ty, kteří přisuzovali státu „jus circa sacra“. Dvě jsou vlasti, jedna přirozená (lidská), druhá nadpřirozená (božská). Obě od Boha. Jedna se nestaví proti druhé, ale jako tělo a duch jsou za jedno. A přece jedna není druhou, je mezi nimi podstatný rozdíl. Obě jsou nutné po pádu člověka. Jedna podlé člověčenstvo pozvédá v nadpřirozený řád a prostředky nadpřirozenými vede k poslednímu cíli — blaženosti; druhá chráníc řád a veřejný pořádek podporuje a slouží prvé. Obě jsou dokonalými společnostmi. Tedy jak může míti pravdu ta, která je méně dokonalejší prvé, v tom, co jí nepřísluší? Není-li hroznou nepravostí krásti cizí.

Vizme činnost jeho parlamentární! Hledáme-li příčiny kulturního boje v Německu, shledáváme, že nejvíce tu účinkovalo německé vítězství nad Francouzi u Sedowa, Met a Sedanu. Tak pravil jednou Windthorst: „Kulturní boj počal s bitvou u Sedanu.“ Prusové, po slavných vítězstvích, zamýšleli jako i někteří v Italii, založiti jednotné císařství, ale takové, které by zabíralo národní, německou církev. V čele toho proudu byl železný kancléř Bismark, tento „Lutherus redivivus“, který měl ten cíl, aby zahladil vše katolické, čeho Luther ještě nedokázal. Druhá příčina kultur-

ního boje bylo prohlášení neomylnosti papežovy, když rozhoduje jako nejvyšší učitel církve ve věcech víry a mravů). Ačkoli to později Bismark popřel, přece mnohá fakta dokazují opak. Již okolo r. 1860 počali národní liberálové pracovati o to, aby sjednotili všecky německé državy. Rozumí se, že na to měl i vliv Mazzini v Italii. Federace bylo dosaženo.

Jaroslav Slavíček. (Dokončení.)

SLOVENSKÁ.

Slovenské Pohlady. Roč. XXXIV. a XXXV. Red. Josef Škultéty. V Turč. Sv. Martině. — Léta válečná dolehla na Slovensko tíhou nesmírnou. Politický život, který i v dobách míru byl teprve v plenkách, usnul na dobro; několik časopisů zaniklo, nadějné pracovníky zkosila smrt na bojištích. Ale přece jest ještě několik horlivých a obětavých duší, které přes krutou nepřízeň doby udržují živý plamen na ohništi národní kultury. Předním jeho projevem a důkazem, že Slovensko dosud žije národně a kulturně, jsou úctyhodné svazky měsíčníku „Slovenských Pohladů", vydávaných dlouhá desetiletí Josefem Škultétym, na něž tuto chci přátele Slovenska upozorniti.

Obsah posledních dvou ročníků je stejně bohatý a cenný jako býval v dobách mírových. V ročníku 34. otištěna část svéživotopisu spisovatele a humoristy S. K. Zechentera. Autor počíná si čistě kronikářsky, zaznamenávaje den po dni zajímavé události ze života svého a národního v letech 60.—70. minulého století. Touto bezprostředností lícně nabývá autobiografie Zechenterova pro dějiny národního života na Slovensku ceny dokumentární. Episody, zaznamenávající, s jakými obtížemi a těžkými osobními oběťmi spojena bývá národní činnost slovenských pracovníku, nelze čísti bez pohnutí. Část poučná obsahuje dále zajímavý cestopis „Ze Španielska" od Kornela Stodoly, „Spišské zvony v stredoveku a zvonárski majstri" od Štefana Mišíka, „Gemer pred tisíci rokmi", studie místo- a dějepisná od Julia Botto, „Biskupstva z doby sv. Štefana" od Fr. Sasinka. Z původní belletrie zmínky zasluhuje povídka z válečného ovzduší „Ranené srdce" od Alberta Martiša. Pěkná lidová povídka, škoda že v měsíčníku zůstane lidu asi málo přístupnou. Takové věci bylo by radno vydávat v drobných laciných svazečcích a rozšiřovat mezi lidem, aby neodvykal dobré četbě. Slibnou jest novelka Vladimíra S. Hurbana, syna zvěčnělého Vajanského, nazvaná „Búrka". Sdědil očividně otcův vypravovatelský talent. Přítomná práce svědčí sice o skromnější fantasii, nežli jakou se pyšnil autor „Suché ratolesti" a „Kotlína", za to vyniká pečlivou drobnokresbou a pěkným psychologickým propracováním. Týž mladý autor přispěl úryvkem překladu francouzského dramatu „Orlík" od slavného Rostanda. Překlad jest obratný, volba dramatu šťastná, odvaha chvályhodná Část básnická přináší dále zlomek Goethova Fausta v dobrém překladu Martina Sládkovičova. Ze starší rukopisné literatury slovenské otištěno drama „Mária Sečinska" od Samuela Ormisa. Dramatem přispěl též mladší autor Ondrej Kalina. Ročník obsahuje dále hojnou lyriku od Hviezdoslava, Hrubana a J. Gr. Orlova. Tento mladý básník, katolický kněz, vydal r. 1915 první knížku „Piesne a dumky", kterou zvěčnělý Vajanský opatřil tímto úvodem: „Z hlbokého veriaceho srdca pramenia sa tvoje pekné verše. Ctitel a následník žalmistu, vhlbil si sa do náboženskej poesie a nezabudol pri tom ani na zem, na ktorej býva, bolestí a teší sa životu tvoj národ slovenský. Želám Ti, aby zvuky Tvoje našly živú ozvenu po tichých stánkoch nášho slovenského národa." — Stejně obsažným jest ročník 35. Část poučná přináší svéživotopis vůdce národa Pavla Mudroně Vidno, že literatura memoárová je na Slovensku oblíbenou. Přítomná autobiografie obsahuje zajímavé vypsání slavného národního shromáždění v Turč. Sv. Martině, na němž usneseno podati památné memorandum a jehož ozdobou byl věrný syn slovenského lidu, šlechetný biskup Moyses. Autor, ač luteran, účastnil se též na Velehradě radostných oslav tisíciletého pokřtění Moravy a píše o nich vroucně a pietně. Kornel Stodola v poutavém a svižně psaném článku „Zimná vychádzka do Zakopaného" líčí turistické zažitky v Tatrách za hrůzovlády zimního majestátu. Zvláště vděčni jsme autoru za vypsání jeho návštěvy u předního polského romanciera Kazimíra Tettmajera, který, sídle v Zakopaném, nejkrásnější poetické perly vylovil ze studia zakopanských goralů, tak blízkých lidu slovenskému.

Jeho krásné lidové kresby „Ze skalného Podhalu" známy jsou i u nás a vyšly i ve slovenském překladu Horalově jako „Povesti z Tatier" nákladem Páričkovým. V dalším obsahu nalézáme obšírný referát prací moravského archeologa J. L. Červinky, jenž snaží se dokázati, že památný Velehrad říše velkomoravské byl asi Děvín při ústí Moravy do Dunaje. Sládkovičov uveřejňuje tu další část překladu Fausta. Hviezdoslav překládá Schillera a Slowackého. Pěknou povídku lahodným konversačním veršem podává Ludmila Podjavorinská. Touto prací, nazvanou „Prelud", dokumentuje autorka nepopíratelný talent pro realistický postřeh, značnou vyspělost v povahokresbě a znamenitou veršovnickou obratnost. V obou ročnících tiskne svoji zralou reflexivní lyriku Martin Rázus, talent veliký a hluboký. Pozoruhodny jsou zvláště jeho válečné motivy, odvážné námětem, robustní výrazem. V rubrice literární vzpomenuto třicetiletého jubilea spisovatelské činnosti Fr. Urbánka, jehož divadelní hry (Strídža zpod Hája, Rozmarín, Bludár, Škriatok) těší se u slovenského obecenstva veliké oblibě. Jejich literární cena byla sic kritikou brána v pochybnost, leč pro probuzení lidu mají význam veliký a nepopíratelný. Proto zaslouží jubilující autor vším právem vděčné vzpomínky.

Kvitovati záslužnou práci vydavatelstva a spolupracovníků „Slovenských Pohladů" bylo účelem tohoto článečku. A taky připomenout našim příznivcům větve podtatranské, že předplacením tohoto měsíčníku (ročně 10 K) mohou si snadno zjednati zásluhu o udržení kulturního ohniska na Slovensku v dobách nejhorších obtíží. J. Karník.

NĚMECKÁ.

Dr. Peter Dörfler: als Mutter noch lebte. Aus einer Kindheit. Nákladem Herdera ve Fryburgu. 1916. 4. a 5. vydání. Stran 285.

Hrdinou této skvostné knihy jest malý hoch Friedl. Rodiče se stěhují ze svého dosavadního malého hospodářství do nového, většího, ale zanedbaného, čímž si nadělají mnoho dluhů. Na cestě zažil Friedl rozkošné dobrodružství s kohoutem, jehož sebou vezli v koši; ulítl jim do psí boudy. Následují pak různé příhody ze života malého hocha, jak je prožil v Bavorsku, kdesi na úpatí Alp. Uloženo tu mnoho něžné poesie ze života dětského, jejž líčí světlými, skvěle zářícími, barvami. Čtenáři se otvírá pravý dětský „ráj", vše oživuje jasně svítící, teple hřející slunce. Vedle Friedla jest ještě hlavní osobou jeho matka, tichá osoba, kterou ku konci života stihne zlá nemoc, tiché bláznovství. Vystupují sice také otec, bratří i sestry Friedlovy, ale přece zůstává první osobou jejich nejmladší sourozenec a miláček Friedl. Přátelé pravé poesie budou četbou knihy nejen zcela uspokojeni, nýbrž místy přímo nadšeni. Také podáno několik scén, plných rozkošného humoru; jest na příklad nadmíru dobře vystižena scéna, kterak se dostal ponejprv Friedl do kostela. Došel tam mezi nedělními bohoslužbami za průvodu svého dřevěného koníka, s kozlíkem, který vyskočil v kostele na kropenku; Friedl uviděv matku, běžel rovnou k ní a hlasitě zvolal: „mami, Sefi mi nechce dáti koláče!" Podobně skvostně podaných scén jest tu celá řada. Mnoho zajímavého zažil Friedl na pastvě, při lovu a pěstování žab a ryb, v lese, kde bylo jeho velkoměsto, vše ho tam zajímalo, vše mu poskytovalo zábavu, vše vybízelo ku hře. Popis končí smrtí matčinou při požáru, který u nich v osadě vypukl a při němž vzdor svému mládí pomáhal Friedl; měl nehodu, při níž mu chtěla matka pomoci, ač byla velmi vážně churava. Friedl dostal silnou zimnici, v níž byl bez sebe osm dní. Mezitím pochovali matku.

Každý starší člověk rád vzpomíná na slunce a ráj svého mládí, proto s chutí si přečte i tyto rozkošně podané a zajímavě napsané memoiry Friedlovy. Kniha jest vzácnou prací, která ihned cele zaujme čtenáře: zájem neutuchne až do konce. Kniha došla ihned porozumění a velké obliby; v kratičké době dočkala se pěti vydání. Ignát Zháněl.

Grossmutter. Bilder aus dem böhmischen Landleben. Von Božena Němcova. Aus dem Tschechischen übersetzt von Anton Smital. Leipzig. Verlag von Philipp Reclam jun. — Vydáno jako čís. 2057—2059. Reclamovy universální knihovny; stran 304, cena 60 fen. — 72 hal. — Rád sáhnu občas po překladové literatuře, zejména je-li aspoň trochu možno, překlad porovnati se spisem původním. Tím raději a dychtivěji učinil jsem v případě, kdy šlo o překlad zdomácnělé a zlidovělé u nás a stále tak milé a

poutavé „Babičky" od Boženy Němcové a mohu s největším potěšením říci, že překlad Smitalův věrně se přimyká k originálu, že při tom nestírá pelu původnosti, nýbrž s výborným výstihem umělecké prostodušnosti zapůsobí na čtenáře a zcela jej upoutá k četbě milé. Zúmyslně jsem četl některé partie textu českého a hned po nich tytéž části německého překladu a nabyl jsem přesvědčení, že jest překlád velmi zdařilý a dobře vystihuje i to svérazné zabarvení mluvy v „Babičce". Z hodnotného překladu Smitalova nabude intelligentní i prostý čtenář německý, byť neovládal snad ni slůvka naší mateřštiny, pravého pojmu o tom, jak u nás kdysi se žilo a jaký literární skvost zanechala nám svou „Babičkou" nezapomenutelná Božena Němcová, jež pro své krásné dílo dovedla odpozorovati tolik života, tolik myslí a tolik přírodních krás bez jakéhokoliv přibásnění neb přikrášlení. Vzpomeňme jen tak namátkou lícně poutl k Panně Marii Sedmi Radostí do Svatoňovic, jež překladatel uvádí původním českým názvem místním a nikoliv německým pojmenováním „Schwadowitz". V „Grossmutter" jest to text na str. 154.—163., text jímavý, jenž pro zbožnou mysl babiččinu i pro charakteristiku všeho jejího okolí jest kabinetním obrázkem jak v českém originále, tak v německém překladě a rozhodně převyšuje a zastiňuje tak mnohé, s čím se po různu setkáváme v četných jiných pracích belletristických, v novelách, v románech a pod. Nelze zapříti, že překlad vyžadoval přesné znalosti a vyspělosti jazykové, by překonal i ty nejdrobnější potíže a překážky, jež by jinak přivodily neuhlazenost a hrotitost překladu; to však zdařilo se vždy a všude přímo mistrně, ba i ten překlad české ukolébavky: „Spi, děťátko, spi, zavři očka svy", zní pěkně a vroucně jako lidová zpěvánka původní. — „Grossmutter" mohu vřele doporučiti každému, kdo chce poznati české dílo v rouše řeči německé i každému, kdo stýkaje se s krajany Němci, rád by jim poskytl příležitost seznámiti je s významným dílem české tvorby literární. „Grossmutter" jest věrnou fotografií naší české „Babičky" a nakladatelství Reclamově lze jen gratulovati, že svou publikační sbírku obohatilo číslem významným a vítaným. Jan Voborský.

Michael von Faulhaber, Bischof von Speyer: Zeitfragen und Zeitaufgaben. Gesammelte Reden. 2. a 3. vydání. Ve Fryburgu, nakladatel Herder. 1916, stran 389.

Naší sousedé Němci čítají mezi své, nyní žijící, nejlepší řečníky duchovní, biskupa ze Špýru Michala Faulhabera. Kdykoliv konali v posledních letech nějakou významnější slavnost, sjezd, obyčejně mluvil také tento řečník. Některé z jeho řečí již dříve promluvených jsou nyní časové, byly proto tuto knižně vydány. Jest jich v tomto svazku dvacet a jsou rozděleny do tří skupin. Prvá jest nadepsána: náboženské časové hlasy; druhá: naše školní úloha ve 20. století; třetí: odpověď na ženskou otázku a čtvrtá: přihlášení k církvi. Mnohé z tuto obsažených řečí vyšly již dříve jako brožury a dosáhly několik vydání. Všechny jsou i nyní vhodnou četbou pro všechny vzdělance. Jsou plny duchaplných myšlenek a lze jich použíti při vhodných příležitostech. Biskup Faulhaber ma lapidární, stručný sloh, nečiní mnoho slov, ale v každé větě jest mnoho obsahu. Převládají ovšem řeči náboženského obsahu.

V prvé skupině jsou projednány následující otázky: kněz, lid, naše doba; sociální působnost sedmi svátostí; úcta mariánská, škola víry; Calderon, pěvec-mistr bible ve světové literatuře; akademické spolky sv. Bonifáce. Ve druhé skupině jsou řeči: škola a náboženství; vyučování náboženství v pokračovacích školách; svobodonáboženská škola a její učení o mravech; biblické dějiny v národní škole; jeviště biblických dějin. Ve třetím oddělení jsou pojednání: jádro ženské otázky a otázka ženského vzdělání; moderní činnost ženy ve světle katolické víry; sociální charita — časový program ženského světa; galerie předků katolické učitelky; eucharistie jako zasvěcení života rodinného a četby rodiné; apoštolát žen a eucharistie; Čtvrté oddělení má obsah: světová církev žehná národům; svoboda církve; akademie a církev; stará církev a nová doba.

Již tento kratičký nástin ukazuje, že jest podána v tomto spisu bohatá látka. Jsou tu řeči, které přísně vzato, nejsou nyní časové, ale proto přece každý si je pročte se zájmem a poučí se. Kdo hledá poučení o některé z tuto pojednaných otázek, najde všelicos zajímavého, najde hledisko, které jest mu nové a zamlouvá se. Biskup Faulhaber vždy ovládal

předmět, o němž mluvil a zůstával při něm, nebloudil jinde. Na konci přidán zevrubně spracovaně rejstřík. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Minulost a přítomnost. Napsal Thomas Carlyle. Přeložil Zdeněk Franta. V Praze 1916, nákladem Jana Laichtera na Král. Vinohradech vydáno jako svazek XXXVIII. sbírky „Otázky a názory". Stran 460, cena brož 4 K 80 h. — Tiskl Albert Malíř na Král. Vinohradech. — Autor, jenž dle životopisného náčrtu narodil se jako kameníkův syn v Ecclefechanu ve Skotsku r. 1795, prodíral se z mládí hodně těžce životem, ztrpčovaným mu chorobou, hmotnými starostmi a náboženskými pochybnostmi, leč nade vším zvítězil houževnatou silou své povahy, až r. 1843 napsal svůj obsáhlý spis „Minulost a přítomnost", v jehož čelo dal Schillerův výrok na konci prologu k „Wallensteinovi": „Život je přísný". Až do své smrti r. 1881 zachoval si zvláštní způsob mysliti a vyjadřovati se; někdy zaráží ostřím, někdy drsností a výsměchem, mluví v protimluvech a přece jen pevně drží za ruku a vede a vleče do spletí svých myšlenek, s nimiž zejména dnes, kdy mnohé názory jsou buď překonány, buď podstatně změněny, vždy souhlasiti nechceme, ba dobře ani nemůžeme, hlavně kde jde o problemy náboženské. Ve mnohém ohledu počíná si Carlyle libovolně a jednostranně, ač nelze zapírati geniality, s jakou si tak počíná. Vycházeje na četných místech svého spisu z idealismu obrodného, snaží se prováděti — ovšem někdy svou manýrou — důkaz, že z evangelia práce stává se evangelium síly. Proto také, ač po celý svůj dlouhý život byl ponurým vyznavačem náboženství milosrdenství a lásky, mračným optimistou, věřícím ve vítězství lidskosti třeba mečem a ohněm, příliš mnoho kárá a odsuzuje, příliš málo odpouští a ještě méně miluje; nicméně však v přísnosti své se strhující výmluvnosti hlásá, že duch je více než hmota, že svět chová v sobě božský smysl, že existují mravní zákony, Bohem dané, že je člověk za své žití zodpověden a že má cíl, k němuž možno dospěti jen prací a konáním povinnosti, neboť: „život jest přísný". — Spis „Minulost a přítomnost" rozčleněn jest do 4 knih; prvn. jest žahavě filosofujícím úvodem o 6 kapitolách; kniha II., nadepsaná „Starý mnich" má 17 kapitol; kniha III. „Moderní dělník" 15 kapitol a kniha IV. „Horoskop" 8 kapitol. — Nedbám toho, jak jiní jinde smýšlejí o obsahu této dlouhé řady kapitol spisu Carlylova, ale vycházeje se stanovisek katolicko-sociologických, pochybuji, že by i při veškeré vtipné probroušenosti nalezly dnes všude ohlasu, kdyby s nimi mimo okruh tištěné knihy mělo býti vystoupeno před forum širší veřejnosti; to týkalo by se zejména knihy II. „Starý mnich", ve které dle Jocelinovy kroniky, díla to svatoedmundského mnicha, líčí vznik, život a dějiny opatství v St. Edmundsbury, avšak takovým způsobem, že jest to pravým paskvilem pro každého, kdo z dějin pravdy a světla ví, jaké bylo velké náboženské, kulturní, sociální a národohospodářské poslání řeholníků. V prudkém barvosledu Carlylově mnohé oko by zbloudilo a mnohá mysl by se ocitla na rozcestí, neboť nečteme hned, jinde než jak mluví právě Carlyle o slzách soucitu (str. 84): „Je to nejkrásnější druh slz — ba snad to je nejkrásnější ze všeho, co je na světě, jako nebe, jež září diamanty a duhovými barvami, jež celé pláče a přece je ozařováno věčným sluncem — a tohle není nebe, to je duše a živoucí tvář! Nic, co by bylo podobnější chrámu Nejvyššího, vyzařujícímu opravdové záblesky Nejvyššího, nelze viděti na tomto světě". — A hned na to nový ostrý švih a šleh: „Je možno zbožňovati něco, i když je to malé; ale těžko zbožňovati řvoucí nic!" (str. 86). A za slzami a zbožňováním hned následuje posměšek na proces svatořečení. Nehledě ani k zastaralosti názorů o významu aristokracie ducha, rodu a práce, o ceně, významu a síle práce, kdy od r. 1843 poměry společenského života a rozvoje jeho převážně jinak se do dnes utvářily a po skončení světové války znovu snad se pozmění, neradno zapomenouti, že v četných místech spisu Carlylova prodírají se i pod rouškou velmi obratné a důvtipné řeči ostré trny. Na str. 90 ve IV. kapitole „Opat Hugo" praví autor na př.: „. . . . ideál bohužel vždy se musí přerodit ve skutečnost a nalézti si v ní své lože i zaopatření, často velmi ubohé. Ani nejkrásnější básník není rajským ptákem, který se živí vůněmi a spí v éteru s rozpiatými perutěmi . . . . Ideální kláštery, které se pak stanou skutečností, hledají na tomto světě

lože a zaopatření; nalézají je se zdarem stále větším; posléze jich vyhledávají až příliš horlivě a nevyhledávají ničeho jiného.“ — Rovněž tak na str. 277 kde o nepracující aristokracii hlásá Carlyle: „Vyšší třída bez povinností, které by vykonávala, je jako strom zasazený nad propastí, od jehož kořenů všechna půda se oddrobuje. Příroda neuznává žádného člověka, který není zároveň mučedníkem.“ Jeho Bůh jest nejvyšší stavitel světa — j e h o velechrámem je dóm nekonečnosti — viděl jsi jej? (str. 359). Jeho klenba je pokryta mléčnými drahami, vydlážděn je zelenou mosaikou země i oceánu a jeho oltářem vpravdě jest hvězdný trůn Věčného. Jeho litanií a žalmem jsou šlechetné skutky, hrdinná práce a utrpení i pravé, ze srdce vycházející projevy všech statečníků mezi syny lidskými. Jeho sborovým zpěvem jsou staré větry a oceány i dunivé, nesouvislé, ale převýmluvné hlasy osudu a dějin — stále nadpozemské jako za pradávna. Mezi dvojím velikým mlčením: Tiše hvězd roje planou a dole klid hrobů. — Možno-li po básnicku nazvati Carlylův spis „Minulost a přítomnost“ zpěvem o práci a o soucitu, pak možno nazvati závěrečná slova na str. 459: „Neposkvrněna zhoubnými ohyzdnostmi, prolitými slzami a krví lidského srdce, neposkvrněna pekelným zpotvořením vztyčí se ušlechtilá, úrodná práce, stále ušlechtilejší — veliký jediný z á z r a k l i d s k ý, kterým se člověk povznesl z nízkých míst této země docela doslovně do božských nebes“, dávnou labutí písní o povznesení člověka prací bez současného upřímného povznesení se k Bohu! O tom dnešní doba jinak nás poučila a přesvědčila a důkladný svědomitý a svižný překlad Carlylova spisu stal se znovu výmluvným dokumentem, že u nás sice mnoho se překládá a rád dím, že dobře překládá, aniž bylo při tom hlouběji a blíže uvažováno, proč a zda vždy též k prospěchu duševnímu a všeobecnému se to děje. Dnes nezbytně nutno a nanejvýš radno počítati s přítomností pouze jednou, utvářenou poměry nikdy netušenými a ta jest naprosto odlišná od přítomnosti, jakou dle anglických poměrů, společenských vlivů a individuelních a někdy snad až příliš jednostranných názorů mistrnými jinak slovy vtipně a důmyslně vypisoval, kreslil a při tom hned všemi klouby zaťaté železné pěsti neuprosného a začasté hněvivého pozorovatele bil a tepal r. 1843 Thomas Carlyle. — Spis ten jest jedině po stránce poznání názorů spisovatele, jenž dobře prozíral i soudobou literaturu anglickou, zajímavým a náleží proto do retrospektivy písemnictví, zbarveného dle snah a cítění jedincova. To však probudí zájem zase jen jednotlivcův a nevzbudí zájem širších vrstev.

Jan Voborský.

Pamětní spis řádu Kazatelského 1216—1916. Vydali OO. Dominikáni v Praze. Nákladem Dominikánského kláštera v Praze-I. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba 1916. Věnováno nejblahoslavenější Panně Marii, Královně posvátného růžence na památku sedmistyleté její Mateřské Ochrany. S řádovou a ordinariátní úchvalou.

Na dvacet spisovatelů uložilo do spisů básně, články vědecké, vzpomínky, zprávy informační, nejvíce členové řádu. Jsou to Josef V. Kratochvíl, Filip Konečný, M. D. Jakubička, M. J. Orlický, Fra Domenico, Fr. Patrik, Lad. Krainer, Jos. Limpouch, Fr. Brodský V. Zapletal, Dr. J. Karas, Fr. Košák, Leander Brejcha, Ig. Hykede, Dr. M. Kovář, Fr. Wildmann a OO. Dom. z Řepčína. Práce „P. Kajetán Xaver Růžička“ vzata z „Vlasti“ r. 1886. Práce v tomto pamětním spise uložené týkají se nejvíce řádu Dominikánského obsahují dějiny a kulturní působení jeho i životopisy některých příslušníků, kteří se zvlaště vyznamenali „Sv. Dominik a jeho dílo“ (Fil. Konečný) zahajuje šťastně řadu těch statí, zde uveden zakladatel jako světec, jako ustanovitel kazatelského řádu, jenž se tolik rozšířil, a jeho blažená smrt. Již tehdy řád čítal 60 klášterů a v některém až 100 členů. Následuje „Příchod prvních Dominikánů do naší vlasti“ (M. Jakubička), což se stalo asi v roce 1223—1224. Dominikáni byli v Praze, Berouně, Kolíně, Litoměřicích, Písku, Chrudimi, Klatovech, Budějovicích, Znojmě, Uherském Brodě a jinde. „Styky řádu kazatelského s Karlem IV. a pražskou universitou v XIV. věku.“ — „Klášter dominikánský a život v něm za středověku“ obeznamuje nás se zařízeních mužských i ženských klášterů. „Krátký přehled dějin české provincie dominikánské“. Tento článek M. Orlického jest vyňatek jakož i jiné statě z delší připravované studie o dějinách české provincie. Než světovou válkou znemožněny byly styky s cizinou, kde se četné prameny nacházejí. „Řád dominikánský v XIX. století a dnešní jeho rozšíření“ (Fra Domenico)

— „Sestry Dominikánky v Čechách a na Moravě" měly 8 klášterů v Praze (2), Hradci Králové, Zalužicích, Plzni, Brně (2) a Olomouci. „Řád kazatelský a studium" (Fr. Patrik). „Učení andělského učitele — odkazem papežů římských" (Lad. Krajner) — Sv. Tomáš Aquinský, vzor studující mládeže" (J. Limpouch) — „Pomněnky z vonných luhů mystiky" (Fr. Brodský) — „Svatá Kateřina Sienská, panna z řádu sv. Dominika, druhá ochrankyně města Říma" (Dr. Vrátný), „Blahoslavena Zdislava", první česká světice z řádu dominikánského, „Exegese v řádě sv. Dominika" (V. Zapletal) „Fra beato Angelico de Fiesole", malíř Dominikán, „Albert Veliký jako přírodopisec", proslavený učeností a svatostí života, „Katechismus a řád sv. Dominika" (Fr. Košák) — „Cestou světem — missiemi řádu dominikánského" (L. Brejcha) s mapou, kde všudy Dominikáni za missiemi putovali — „Dominikánské missie v našich vlastech" s řadou osad, kde řád kazatelský missie konal — „Čeští buditelé a kněz Dominikán" — P. Aleš Pařízek (1748—1822) — „Z pamětí Třetího řádu sv. Dominika v Praze" — „Pobožnost růžencová v dominikánských klášteřích zemí koruny svatováclavské v době nejnovější" — „P. Albert Strnad" — „Vínek nezabudek" (Jos. Kratochvíl). Dle toho seznáváme, za jakým účelem Pamětní spis se nese a kolik důkladných článků obsahuje k poučení čtenářů. Spis nabývá ještě více ceny četnými illustracemi světců, klášterů, obrazů i znamenitých osob ze starší i novější doby. Pamětník jest důstojným dílem tak vzácné oslavy předního řádu, jenž jest úzce sloučen s dějinami naší vlasti, a zasluhuje rozšíření i ocenění.

Liga † 12.

Protireformace v Čechách po bitvě na Bílé Hoře. Napsal dr. Hanuš Opočenský. Nákl. F. Topič. Praha 1914. Sbírky „Duch a svět" č. 7. Stran 88. Cena 1 K. — Pod naznačený titul směstnáno pět kapitol: Protireformace před mírem vestfálským, Organisace katol. církve, Exulanti, Lidové hnutí náboženské, Tolerance. Jako přijatý už termin „reformace" (bludy, zmatky, pronásledování, krveprolévání) je málo oprávněný, podobně i slova „protireformace" (Gegenreformation) je dost nepřírodné (a neurčité) pro označení všelikých snah o obrácení národa k náboženství katolickému. Svobodova „Katolická reformace" je určitější. Pro historika, který chce o katolické reformaci v Čechách psáti správně, vždy platny budou zásady a hlediska, jež stanovil jesuita P. Svoboda ve svém „Rozboru knihy Reformace katolická" od T. Bílka. Jinak posuzuje tuto dobu katolický apologeta (Svoboda. Podlaha, Vávra), jinak liberál z let 70. min. století (Bílek), jinak protestant (Denis-Vančura), jinak po zalíbení toužící romanopisec (Jirásek), jinak klidný historik (Tomek, Rezek). Dr. Opočenský, jak se aspoň místy zdá, rád by nestranně pochopil a vysvětlil konfesně-politický zápas pobělohorský i zjevy z toho plynoucí (emigraci, blouznilství i toleranci), ale nedaří se mu to vždy. Ještě příliš podléhá vkusu a přání doby, jež hnutí husitské na úkor pravdy a národního prospěchu idealisuje. Pan spisovatel mnoho filosofuje a stále hledá souvislost a vysvětlení nábož. hnutí, ale heslo (ať už správné či nesprávné): „tout comprendre, c'est tout pardonner" se u něho zřídka osvědčuje. Zná jistě zásadu „cuius regio", ví o nesnášelivosti protestantské (Sasko, Anglie atd.), má snad i na paměti politické pozadí pobělohorské a jiné a jiné stránky té doby, ale přece ještě mluví o „panující, nesnášelivé a tyranské církvi" (str. 68) a pod. Za to, jak eufemisticky řečeno: „vláda saská nechce, aby porušena byla (v Sasku) církevní jednota země" (str. 50). Také těžko poznati, mluví-li p. spisovatel „o církvi samospasitelné" (23) dle názoru katolického či nepřátelského (ironicky). A takových „drobnůstek" byla by celá řada. Než tím mu nechceme nikterak dobré vůle upírati; sám uznává častěji, že úsudek historiků vypadne jinak, až budou prameny náležitě vydány a oceněny. Až vše bude vyloženo a pochopeno, pak budou jistě opravdu vědečtí pracovníci k církvi — snášelivější. O tom jsme přesvědčeni. Na konec přece jen zvítězí pravda.

L. † mn.

Péfa pes, napsala Marie Gebaurová. Vyšlo nákladem Jana Laichtera na Král. Vinohradech ve sbírce pro mládež. Cena 1·40 K.

V pěkné upravené knížce o 101 stranách vylíčen život psa foxteriera, který byl velice učelivý, poněvadž měl „na lebce mezi ušima hrbolek". Majitelka psa Péfu (z anglického pet — nejmilejší pes) skutečně učila, na procházky brala, na výlety na slovinské planiny. K přírodě je zde hlavně zřetel obrácen ale i k životu společenskému. Kus slovinského kraje i s če-

skou chatou pod stěnou Grintovce důkladně popsán. Na konec Péťa sem odbíhá pro pána, jenž odešel do války. Mluva jest pro mládež vhodná, až některá cizí slova jako bezcharakternost, silhouetta. Slovinské názvy po poznámkách jsou vysvětleny. Ale Péťa měl asi onen hrbolek příliš veliký, že se tu a tam zdá, jakoby mluvil a valně rozumným tvorem byl. Spisovatelka ani neuhýbá návštěvám chrámů pražských a pouti v Jezeru, již popisuje. Knížku ozdobila milými obrázky Máňa Fischerová-Kvěchová, jenom nahátilka na str. 23. a 26. nezdají se pro mládež určenou publikaci vhodná.

Liga † 12.

Mezi bratry. Povídka z našeho venkova. Napsal Václav Špaček. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. 1916.

Povídka tato (144 str.), jež vyplňuje v „Ludmile" — sbírce to zábavné četby pro český lid — roč. XVIII. číslo 2., vyličuje velice poutavě poměry na statku Hotešově v Horušově, kde po smrti hospodáře zůstanou tři jeho synové s matkou, z nichž dva starší — Bohuslav a Tomáš — jsou mrzáky, nejmladší pak — Kajetán — jinoch, vinou otcovou nedbalý a dosti zpustlý; však byl za to otec jeho dosti potrestán, že mu ve všem hověl — neboť když mu jednou, ovšem již pozdě, domlouval, synáček vyčetl mu, že on (otec) nebyl o nic lepší ve svém mládí . . . otce ranila z toho mrtvice, jež mu přivodila po roce smrt! Ale to tvrdým synem mnoho nepohnulo — přívětivějším nestal se ani k ubohým bratrům, ani k utrápené matce. Trochu mírnějším se stal, když přišla do statku hospodyni ku pomoci Helenka, schovanka bratra matky Kajetánovy; měl sice známost s hodnou dívkou Anežkou, dcerou souseda Netuly, ale že mu častěji domlouvala, počal si všímati Heleny, o kterou zajímal se též bratr Anežčin Vavřinec. Došlo proto mezi nimi k nemilému výstupu, jenž měl pro Vavřince nemilé následky; nalezen byl Kajetán mrtev v lomu, tam vržen byl od Tomáše, jak se tento ubožáček později přiznal, ale podezření padlo na Vavřince a měl s tím dlouhé opletačky. — Když i Tomáš zemřel a ubohou hospodyni stíhala rána za ránou, rozhodla šlechetná Helena, že místo Vavřince vezme si za manžela mrzáka Bohuslava, o jehož budoucnost matka tolik se strachovala; když to zví Anežka, předejde ji a nakloní si Bohuslava sama, neboť jí není neznámo, že Helenka chce tím přinésti velikou obět ve své šlechetnosti, ana předce jen Vavřincovi jest nakloněna, a tento velice se trápí; záměr se jí zdaří — stane se manželkou Bohuslavovou, a Helenka její švagrovou ku spokojenosti nejen těžce zkoušené staré Hotešové a rodičů Anežčiných, ale i mladých manželů. Doporučujeme rádi.

Jos. Fabian.

Rozvětvená rodina. Napsal Alois Dostál. Dědictví sv. Jana. V Praze 1916. Stran 252, cena 2 K.

Dobře napsal kdysi Kollár: „román jest květnicí". Jest to věta ze známých veršů Kollárových: „Epos park veliký; beseda Drama; chrám Oda; — jeskyně Ballada; stráň jest Selánka milá; — stinné hájky Sonet; truchlý Elegia potůček; — Písně pahorky; Román květnice; Rýmy echo." Jsou-li některé z těchto srovnání snad méně zdařilá, jistě román nazván tuto velmi vhodně a případně „květnicí". Jest jistě v každém románu mnoho něžných, spanilých kvítek, jichž vůně mile se dotkne čtenáře. Milujeme a nejraději si dáváme do kytek naše domácí kvítka, která rostou na našich lukách, polích; vůně těchto jest nám nejmilejší. Dostál zůstává věren ve všech svých pracích své domácí půdě. I tuto uvádí nás do ovzduší sobě nejbližšího, na venkovskou faru do Taubic, k faráři Pavlu Doubětovi.

Mohlo by se dobře říci, že osvětluje tuto Dostál ze všech hledisk výrok, kterého se sice užívá v žertu, který však má v sobě hlubokou pravdu. V rodině, z níž pochází kněz, často lze o něm užíti slov: „který se pro nás knězem státi ráčil". Sotva jsme přečetli v této nejnovější práci Dostálově několik řádků, pozorujeme, že jsme v ovzduší fary. Sledujeme pak co do let staršího kaplana, který se dostal na faru do Taubic a tam ztrávil celý svůj život. Bere k sobě matku, která starostlivě pečuje o svou celou rodinu a pobádá syna faráře, aby jako dosud činil i dále pomáhal svým sourozencům a o ně se staral. Činí tak a dočká se synovce, jako svého kaplana. Jako vždy v životě, i tuto v románu mezi jásavým světlem i dosti stínu. Farář má lehkomyslného bratra, který po dlouholetém potulném životě jest potrestán vězením. Odbyv si ho, žije u bratra faráře a po-

lepší se k radosti všech. Neteř zapletla se do románku, ale zavčas poznala, že by chtěl její vyvolený jenom hodně velké věno; rozejdou se.

Již jsme uvykli a ani si nepovšimneme jako zvláštní věci, že uveřejňuje Dostál rok za rokem ne jednu, ale někdy i více původních delších povídek, nečítaje kratší. I když nelze na nich nyní pozorovati, většího rozmachu jeho plodného péra, přece zůstává vždy obratným stylistou, který dovedně osnuje episody v krásný celek, což se podařilo i v této jeho nové knize. A nezapomeňme: Dostál pracuje pouze ve chvílích oddechu po rozsáhlé duchovní správě! Jest z těch pravých umělců, kteří tvoří jenom tehdy a jenom tak, kdy a jak jim to vnitřní pud káže, nikdy se násilím do ničeho nevnucují. Kam Dostál sáhne svou dovednou rukou, objeví nitku ku belletristické práci. Dobře napsala znamenitá německá spisovatelka Marie Herbetová: das Leben schreibt die tollsten Romane und verfasst die erschütterndsten Tragödien. Básník Fr. Dingelstedt napsal: jedes Menschenleben ist eine Novelle, ein Roman, eine Poesie.

Volen při této knížce velice vhodný formát drží se tolik pohodlně v ruce. Již tato okolnost pobízí čtenáře, aby nepřerušil četby této zajímavé povídky. Ignát Zháněl.

Kalendář Přítel opuštěných — věnovaný blahu osob opuštěných na obyčejný rok 1917. V. Chlumský, kaplan-redaktor. Ročník V. Čistý výnos věnován na vydržování jubilejního spolku: Domova opuštěných u Dobrého srdce na Král. Vinohradech, Hálkova ulice číslo 19. n. Cena K 1·20. V Praze. Nákladem vlastním. Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

Ročník tento kromě několika vhodně volených básní od J. Vrchlického, V. Poledne, J. Říhy a j. vykazuje hojně povídek a článků od předních našich spisovatelů, jako Al. Dostála, Jindř. Baara, Vlast. Pittnerové, Julie Vlasákové, Jan Nep. Ráže, L. Grossmannové-Brodské, Václ. Šlosara-Doubravského atd. Jména tato ručí jistě plnou měrou za práce výborné a přispějí zajisté vydatně k šlechetnému účelu, za kterým kalendář tento jest vydáván. Jak p. redaktoru, tak knihtiskárně družstva „Vlast" patří všechna čest! Doufáme, že „Přítel opuštěných" i tentokráte již pro svůj vznešený úkol dojde všude milého přijetí. Doporučujeme rádi. Fab. Budil.

Svatá Rodina. Po životopisu P. Aug. Vrzala (A. G. Stína) střídají se v zábavné části tohoto kalendáře kratší úvahy a články s básničkami, obrázky a povídkami, kterýmižto posledními přispěli: K. Žďárský povídkou: „Oko za oko, zub za zub" (se 4 barevnými vyobrazeními), P. O. Dolský obrázkem: „Řízením osudu" a příběhem z velké války: „Z dětských úst", J. Vrchlík prací: „Přátelství z bojiště", F. K. Horský povídkou: „Láska bratrská" atd. Nejvíce však zastoupen zde redaktor a slov. spisovatel Alois Dostál maje zde práce: „Bez věna", „Pro špatný vtip", pro který Rokycanský mistr kominický Jakub Liška odsouzen na tři dny do žaláře při vodě a chlebě — a konečné obrázek: „Sázka" — o komín kepického cukrovaru. Barevný obraz v čele kalendáře jest velmi pěkný.

Jindřich Š. Baar: „V temných barvách". „Světových Obzorů" čís. 1—2. Nákl. Československ. akc. tiskárny v Praze. Cena 80 h. — Knížka Baarovy umělecké prósy zahajuje nový literární podnik katolický, slibující, že „bude přinášeti výkvět vzdělávací i zábavné literatury katolické jak domácí tak i cizojazyčné." Dlužno podnik tento radostně uvítati. Na literárním trhu českém i cizím letošní živý podzimní ruch podává výmluvný důkaz, že lidstvo hledá se zvýšenou touhou potěchu srdce v časových zahradách poesie. Je tudíž úkazem zdravým, jestliže oživeného trhu literárního účastní se i katolická větev české literatury. Kéž by podniku dostalo se potřebné podpory činitelů povolaných. Bohužel, viděli jsme v letech nedávných neodpustitelnou lhostejnosti zanikati podniky veleslibné. — Baarova nová knížka honosí se všemi uznanými přednostmi jeho mistrovského péra. Jeho knihy radost číst. Všimněte si jen jadrnosti jazyka v prvém obrazku ze tří v knize obsažených, „Pomstila se". Jaká to bohatost řeči, kolik tu málo známých krásných selských slov uvedeno do literárního salonu. Baar je pravý básník a jako takový objevil poesii i tam, kde na prvý pohled byste ji nehledali. Zachytil poesii práce hospodářských strojů moderní doby, oživil železné nestvůry, pochopil jejich robustní řeč, učinil je blízkými lidskému srdci. V povídce druhé, „Mrtvé uctivě pochovávati", kde hořkými tahy zachycuje neuvěřitelnou zatvrzelost uplahočeného selského srdce vůči vlastní krvi, stojí Baar vysoko jako moralista. Drastickou líčení všedních, ale

vzrušujících událostí podobá se tu Kosmákovi, ale stojí nad ním literárními kvalitami o to výše, o kolik vůbec česká prósa dnešní vyniká nad prósu let sedmdesátých. Obrázek poslední, tklivá elegie starých stromů a starého člověka, je pln poesie podzimku a hořkosti zániku. J. Kk.

Sebrané spisy Václava Kosmáka. Díl V. Druhé vydání. V Brně 1916, nákladem benediktinské tiskárny. Stran 669. Cena lepšího vydání K 4·40, lacinějšího K 3·40.

První vydání sebraných spisů Václava Kosmáka vycházelo od roku 1898 až do letošního roku, — 1916 — kdy bylo ukončeno svazkem XVIII. Jako dodatek vychází ještě životopis Kosmákův, jejž píše dr. Pavel Vychodil a z něhož vyšly dosud dva sešity str. 1—192. Jak známo, nebylo možno zachovati při prvém vydání těchto spisů nějakého určitého pořádku, neboť vycházely spisy dle toho, jak byly u jednotlivých nakladatelů volný. Nyní při druhém vydání zachovává se pravidlo, aby spisy k sobě se hodící byly pohromadě. Jest tedy tento pátý svazek nadepsán ve vedlejším titulu: cestopisné obrázky a byly do něho pojaty delší cestopisy, které Kosmák napsal. Jsou to popisy cest a výletů: do Prahy, Luhačovic, Karlových Var, Gmundenu a delší, třítýdenní cesta, kterou podnikl přes Inomostí, zatáčkou přes Einsiedeln, Rigi, bodamské jezero do Horní Amnergavy k pašijovým hrám roku 1890. Zpět jel přes Solnohrady.

Kosmák rád cestoval a vždy se radoval, když mu bylo popřáno podívati se do neznámého, cizího kraje. Píše o tom: „vždyť ta krev teče a proudí bez ustání v našich žilách, — a my máme býti peciválý? Hýbej se, jak tvá krev; jdi do světa, kdykoliv můžeš a uvidíš, že okřeješ na těle i na duchu. Kdo sedává za pecí, zná a vidí jenom to, co za pecí jen jest a myslí také jen na svou pec; kdo však chodí světem, pozná jej, rozhled jeho se rozšíří a duše jeho zbohatne. Neříkej nikdo: ve světě se člověk lehce pokazí! Kdo má náklonnost ke zlému a nekrotí ji, stane se zlým i doma. Či není neřestí též i v nejkrytějších osadách?“ Podivno, co sděluje tuto Kosmák na straně 369: „když jsme roku 1862 v Jihlavě po písemných zkouškách znalosti šli z města ven na procházku, potkaly nás u cvičiště dvě cikánky a volaly na nás: mladí panačci, dajte si hádat, číst planetu! Ostatní kam rádi vyhnuly se cikánce, já však kývl na ni a podal jí ruku. Vzala ji do svých černých, hubených prstů, dívala se mi dlouho upřeně na dlaň a řekla pak: pan bude písařem, bude jezdit do světa.“

Největší část tohoto svazku zaujímá popis světoznámé pašijové hry, jak ji hrají každých deset let v Horní Amergavě. K. podává také celý text v češtině, ale připojuje k němu své poznámky. Jsou vždy věcné a případné, což mohu potvrditi ze své vlastní zkušenosti, protože jsem náhodou byl při témže představení, jako K. se svými dvěma soudruhy, jenom že jsme se neviděli při tom návalu cizinců, jaký tam byl. Celkový dojem byl dle K. úchvatný, velikolepý. Tu a tam dalo by se arci něco vytýkati, dodává avšak když pověříme, že všichni herci i hudebníci jsou rodáci a obyvateli malé pohorské osady s 238 domy a asi 1500 obyvateli, pak musí každý smeknouti před jejich výkonem.

Spisů K. není zajisté potřebí doporoučeti a stačí toto oznámení, že některé svazky vycházejí ve druhém vydání. Ignát Zhaněl.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Národní divadlo zaměstnáno cele zkouškami na Shakespearovu hru „Jindřich IV.“, která na českém jevišti nebyla provozovana od dob Prozatímního divadla, nemohlo se věnovati nastudování jiných novinek. Trochu jen vábila novotou nově studovaná Wildeova tragedie „Salome“ s pí. Sedláčkovou poprvé v hlavní úloze. Výkon její, ač snese i malé opravy v ovládání hlasu, byl znamenitý.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Karel Kolman, známý již z této scény svým celovečerním „Vychovatelem“, napsal a objevil se opět zde historickou komedií „Šlechticové“, jejíž děj čerpán na děj z bohaté doby císaře Rudolfa II. Doba Rudolfova svádí nejen romanopisce, nýbrž i dramatické básníky a spisovatele. Kolman chtěl též napsati zdařilou historickou veselohru, ale nit veselosti zůstala někde v klubku všednosti vězeti. Kombinace spletek cizích dobrodruhů maršála Rosswurma a

markýze Bassompiéra na počestnost a nevinnost lidí, zejména žen při Rudolfově dvoře jest suchopárně a neobratně dramaticky sestrojena, tak že minouti se musí účinkem. Tak nepsal historické veselohry ani Stroupežnický, ani Vrchlický. Jejich veselohry „Noc na Karlštejně", „Paní mincmistrová", „Zvíkovský rarášek" nejen že zvoní poetičností, nýbrž i hýří humorem a zdravým vtipem, plným jemnosti a cituk posluchači. Ani účinkující neprohloubili jednotlivé výkony, nýbrž spíše jejich ráz namnoze nepravým úhozem na strunu působivosti snížili. Platí to zejména o výkoně p. Zakopalově (Rudolf II.), p. Pražského (markýz) i p. Vydrově (maršál).

Za to R. B. Sheridana veselohra „Škola pomluv" (před lety provozovaná v Národním divadle v překladě K. Muška pod názvem „Škola pohoršení") neselhala. Práce tohoto genialního anglického básníka, jehož připadlo letos již stoleté výročí úmrtí, můžeme přes své stáří zařaditi k moderním výtvorům nynější světové dramatické produkce. Mluví z ní dosud onen veliký reformátor anglického divadla, jehož satira a ostří karakterů jest nezdolným znamením jeho veliké tvůrčí síly dramatické. Tato veselohra, kdykoli bude vypravena a bude jen s dosti větším zájmem od účinkujících sledována, vždy musí vítěziti. Nově byla s použitím překladu A. L. Procházky upravena a v souladné obrazy spojena dramaturgem K. H. Hilarem, který i scénicky ji zdařile vystavil. Účinkující všichni podali výkony pro posluchače sympatické.

V operetě přišla na řadu staršího rázu burleskní opereta „Boccaccio" od Fr. Suppého. A osvědčila se opět. Známa jest její přitažlivost již ze starších dob. V pečlivé úpravě doznala svým vzkříšením, že její hudba má výraz operní tvorby, že nepřeskakuje z valčíku do valčíku, že se při ní stále nehopkuje jako při nynějších vídeňských operetách, a že posluchači přece se líbí. Přivítána byla okázale a přímo slavnostně. Účinkující, hlavně sl. Bernhardtova byla rozkošnou Fiamettou. Pí. Důrasové úloha Boccaccia, ač vytvořila ji temperamentně, zcela nezapadala. Z trojlístku komického vynikl nad jiné p Marek, jenž obstaral i režii, k níž malíř V. Hrstka maloval nové dekorace, ač možno-li mluviti o nich, že by byly k původnímu dějišti se vztahující. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Královská opera peštská vypraví v brzku Fr. Schmidta operu „Notre-Dame". — Ve dvorním divadle darmstadtském docílila pronikavého úspěchu nová opera „Zlato pekla" od Julia Bittnera. Libretto napsal si sám skladatel a jedná o prastaré kletbě, která lpí na zlatě, že samotného ďábla pojme hnus z hrabivosti a touhy lidí po zlatě. — Dvorní divadlo mannheimské připravuje pětiaktovou komedii „Zajatci", jejímž autorem jest F. Schmid-Noerr. — H. Bahra drama „Hlas" mělo premiéru současně ve třech říšsko-německých divadlech. Nepřátelská kritika vytýká Bahrovi, že od volnomyšlenkářství přešel k askesi a katolickému mysticismu. Děj prý jest v „Hlasu" dle těchto „vedlejší okolností". Hlavní věcí jest prý apologie katolicismu. Vnitřní obrat racionalisty ke katolické víře provádí H. Bahr vlivem manželčina hlasu ze záhrobí, který hrdina hry uslyší v supícím vlaku a tímto unikne neodvratné jinak smrti. Nejsympatičtěji přijata Bahrova novinka v Kolíně nad Rýnem. Nepřátelé katolicismu zlobili se již při jeho románě „Himmelfahrt", nyní při „Hlasu" takřka soptí. — Oskara Nedbala zdařilá opereta „Polská krev" doznala v poslední době vřelého přijetí na scénách německých v Koblenci, Dortmundu, Erfurtu, Darmstadtě a v Lipsku. — Dvorní činohra vídeňská sehrála historickou činohru „Králové" z péra Han. Müllera. Hra měla silný úspěch. Jest to opěvání věrnosti lásky a požehnání míru. Pavel Eger napsal hru „Adam, Eva, had", která bude míti premiéru v hamburském činoherním divadle, ač autor jest generálním intendantem dvorního divadla darmstadtského. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Brněnský kanovník Dr. Josef Pospíšil pracuje i při své sedmdesátce na díle filosofickém. Míní vydati v Dědictví sv. Prokopa objemný český traktát De Deo uno et trino, překlad Summy sv. Tomáše Contra gentiles s vědeckými poznámkami. (Archa.)

Úžasná činnost literární. František Faustin Procházka, kněz buditel český, za jediný rok a to 1786 upravil do tisku třináct spisů staročeských, obsahem i jazykem vysoko vynikajících nad knihy novočeské. Toť dokladem horlivosti vydavatele, jenž musil zkorrigovati 2 a půl tisíce stran a to velmi pilně. (Byly to spisy: Kronika Boleslavská od Dalimila, Česká od Pulkavy, Příkladné řeči mudrců, Čtyři spisy sv. Augustina, Ruční knížky o Rytíři křesťanském atd.).

Nové katolické knihovny české poslední dobou vznikly hned čtyři: Knihovna družiny literární a umělecké v Olomouci (Vyšly tu Hanácké povídky od J. Vyhlídala a Povídky z Kopanic od Hofera), Knihovna Evy, sbírka náboženských básní na litanie Všech svatých od G. Ronaje, Světové obzory v Praze („V temných barvách" od J. Š. Baara) a Sbírka dobrých knih Jindřicha Skopce („Má dcera Bernadetta" od Fr. Jammesa). K tomu dodává Archa významně: „Vezmi, čti a plať!"

Významné kulturní jubileum slaví městská veřejná knihovna v Litomyšli a to čtvrtstoletí svého trvání. R. 1891 měla 670 svazků, které sebrali akademikové, a byla uložena v bývalé chlapecké škole. Dnes má 29.300 svazků, jest po pražské největší knihovnou v Čechách a přestěhovala se do dnešních místností staré radnice. Jest rozdělena na 14 odborů a slouží nejenom městu, ale i celému okresu litomyšlskému.

Družina literární a umělecká na Moravě otevře svoji knihovnu a při té zařídí museum památek po katol. spisovatelích na př. po Rud. Linhartovi, jenž jí daroval beletrickou, básnickou a literárně historickou část své knihovny.

Písemnictví a náboženství. V „Obnově" č. 36 Emil Novák na některých básnících (Erbenovi, Vrchlickém, Březinovi) dokazuje, že „pevná víra a mravní zákon dodává plodům básnickým hloubky a trvalé ceny, tak opáčně, bez náboženského přesvědčení a v něm kotvící mravnosti zůstává duše mělkou a prázdnou; vytrysknou z ní snad při velkém nadání zářivé květy oslňujících barev a omamné vůně, ale za krátko oprchají jako planý mák aneb jsou to papírové květiny, bez vůně, pracně vyrobené . . . Sklon ke katolicismu shledáváme u Zeyera, Sládka a Březiny, kteří se k němu propracovali a právě u nich vidíme, dle svědectví věhlasných kritiků, řeč krásnou, čistou a povznesenou. Patrno tudíž z toho, že čím blíž je duše básníkova Bohu a pravdě, tím jeho řeč je krásnější a tím mají jeho spisy cenu trvalejší."

Přehled literatury ve Švýcarsku r. 1915. R. 1915 bylo vydáno ve Švýcarsku celkem 1719 knih (o 240 více nežli r. 1914). Z těch bylo 1121 německých, 469 francouzských a 46 italských. Tedy v době války světové jest v neutrálních Švýcarech o četbu postaráno. O. J.

Sirotkův štědrovečerní dar. Jediná dosud původní hra, přimykající se k významu „Dětského dne" a osvětlující humanní cíle „Zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež" — resp. okresních komisí, zvláště v době válečné. Autor kusu — český učitel — jenž zná dobře život venkova — úmyslně provanul děj náladou vánoční, kdy struny srdce našeho nejsnadněji možno rozezvučeti k soucitu s opuštěnými a nešťastnými,

Vodňanský almanach. Po Blatné a Březnici předkládají Vodňany za válečné doby svůj almanach za subvence okresu, obce a spořitelny. Vydal jej Okrašlovací spolek. V almanachu věnována náležitá pozornost spisovatelům, kteří v městě dlouho bydlili: Heritesovi, Mokrému a Zeyerovi. Ale jsou v něm i články dějepisné, především dějiny města, články o obchodu, průmyslu, o vodňanském školství, vodách, o archivu vodňanském, spolcích, cechách řemeslnických, lázních, sadařství atd. Almanach má i turistické poslání. Všímáno i okolí. Přílohou knihy jest polohopisný nástin rybníků vodňanských. Cena knihy 4 K a vypravena v domácí knihovně.

Požáry vzplály byl název řady feuilletonů Al. Dostála r. 1916 ve Štítě. Ty vyšly souborně v Knihovně Obnovy v katol. Družstevním knihkupectví v Hradci Králové. Jednají o době husitské.

Slovník pedagogiky. Společnost odborníků, v čele s prof. Willmannem, vydává u Herdera ve Frýburku „Slovník pedagogiky" (Lexikon der Paedagogig). Za války vyšel III. sv. díla, které je rozpočteno na pět svazků, a nyní je hotov také IV. svazek. Slovník neobsahuje ovšem jen statě čistě pedagogické, nýbrž všímá si i oborů, s vychovatelstvím příbuzných. Základ katolického názoru světového dává celému dílu vnitřní jednotu. Články

provázeny jsou pravidelně bohatou bibliografií. Slovník podává rozhled nejen po pedagogice německé, nýbrž i národů jiných.

Nová slovenská tiskárna. „Národní Noviny" sdělují, že se v Ružomberku, na uher. Slovensku, ustavila nová knihtiskařská a vydavatelská uč. společnost s akciovým kapitálem 200.000 K. Do správy byli zvoleni Andrej Hlinka, Jan Vojtašák, dr. Karel Kmeťko, Ignác Paňák, Štěpán Mnohel, Josef Hör a Dušan Fr. Sulc. Je to podnik slovenských katol. kněží, v čele nové tiskárny stojí předbojovníci slovenské strany katolické.

Nález staročeského rukopisu. Při studiu starých obecních účtů Pretzfeldských nalezl gymnasiální profesor dr. Kristián Beck z Bamberku, nyní v Pretzfeldu (ve Frankách) staročeský rukopis. Jde pravděpodobně o list z misálu s hudebními notami vždy na pětiřádkách. Tahy písma, velmi krásné, veliké a zřetelné, poukazují na dobu kolem 1400. List (formát folio) je na obou stranách popsán, text vnitřní strany je dokonale zachován. Nález bude zajímati slovanské filology, knihovny atd.

Proti znemravňující literatuře. „Ceská Revue" přináší zajímavou literární zprávu: Mezi světlé stránky nynější doby válečné náleží jistě ostrá opatření, jež se stala proti znemravňujícím spisům. Generální velitelství v Mnichově, Münsteru, Kasselu, pro město a provincii Branibory a j. vydala přísná nařízení o rozšiřování takových plodů literarních a v poslední době se k tomu připojilo dolnorakouské místodržitelství vynesením ze dne 23. června 1916. Je známo, že se mezi mládeží rozšiřovaly hromadně nesčetné povídky indiánské, detektivní, zločinecké a že nízká cena upravovala jim snadno cestu do vrstev nejširších. Tato literatura se chytila za války nové látky a nalezla u mládeže, jíž zvláště válka zajímá, silný ohlas. Vyšlo již 18 řad takových spisů, v nichž se líčí události válečné s úžasnou povrchností, kde se líčí dobrodruhové jako váleční hrdinové, věci nemožné jako skutečné činy hrdinné. Jest na jevě, že četba taková má nemalý vliv na zhrubění mravů, na sesurovění mládeže. Dolnorakouské místodržitelství zakázalo prodej 171 jmenovitě uvedených spisů.

Paběrky z novin a veřejného života.

Jan Blažej, farář rusavský a místoděkan zemřel 4. října t. r. Narodil se v Chabičově ve Slezsku r. 1845. Na kněze byl spolu se svým bratrem Josefem vysvěcen 3. července 1869. Stal se kaplanem na poutním místě v Zašové a byl roku 1874 vybídnut, aby se hlásil o chudobnou faru rusavskou. Dostal ji a působil tam po více než 40 let velmi blahodárně. Za jeho horlivého farářování vstoupilo ve farnosti 53 evangelíků do katolické církve. Zemřelý místoděkan byl velikým horlivcem pro svatý Hostýn. Dokud nebyla na svaté hoře stálá duchovní správa byl velikým dobrodincem poutníků. Slynul také jako výborný včelař a střelec.

† **JUDr. Theodor baron Kathrein,** bývalý vůdce v parlamentě, muž vlasteneckého rakouského ducha, vynikající politik a od r. 1907 zemský hejtman v Tyrolsku, zemřel dne 1. října. — Dr. Kathrein narodil se r. 1842 v Saluře v jižním Tyrolsku. R. 1859 a 1866 bojoval jako dobrovolník proti Italii. R. 1878 usadil se jako advokát v Hallu. R. 1863 zvolen byl do zemského sněmu tyrolského a na říšskou radu a patřil k vůdcům bývalé katolické strany konservativní, která za hr. Taaffa s Čechy pod Riegrem, Poláky pod Smolkou a Jihoslovany tvořila „železný kruh pravice". R. 1893 zvolen byl vicepresidentem poslanecké sněmovny. Po rozbití pravice Mladočechy a drem Luegerem ustoupil do pozadí. Dr. Kathrein patřil ke stoupencům velkého Rakouska, ke všem národům spravedlivého. Jeho politické stanovisko vyplývalo z hlubokého přesvědčení katolického. R. 1897 za vlády Badeniho byl dr. Kathrein zvolen presidentem poslanecké sněmovny. Za Thuna byl předsedou katolického lidového klubu. Po pádu Thunově chtěl dr. Kathrein za Claryho zjednat novou koalici stran, ale tehdy snahy jeho ztroskotaly. R. 1906 dr. Kathrein vzdal se předsednictví katolické lidové strany a r. 1907 povolán byl do panské sněmovny. Stal se zemským hejtmanem v Tyrolsku a jednal o smír mezi Němci a Vlachy v Tyrolsku. R. 1911 povýšen by do stavu baronského.

Zasloužilý slovenský kmet. Dne 12. září zemřel v Pešti katolický kněz Jiří Gramantik, populární slovenský vlastenec. Za každých okolností vedl si vždy v otázce národnostní důsledně. Působil skoro 50 let v trenčanské stolici jako kaplan a pak jako farář horlivě podporoval ušlechtilé snahy Slovákův a před svým skonem těžce nastřádaný majetek odkázal na kulturní, národní cíle.

Opat Trapistů vyznamenán. Opatu kláštera Trapistů u Banjaluky P. Dominiku Ashfalgovi byl udělen řád železné koruny druhé třídy. Vyznamenání to bylo mu propůjčeno za zásluhy, kterých si získal řád Trapistů v oboru válečné péče, ošetřování raněných a v oboru zvelebení zemědělství v Bosně.

Theodor hr. Valfré di Bonzo, nový nuncius vídeňský, počal svoji kariéru v duchovní správě. Narodil se r. 1853 v Cavouru u Turina ze staré piemontské rodiny šlechtické, a když mu bylo 32 let stal se biskupem v Cuneo v jižním Piemontu. Po deseti letech dosedl na biskupský stolec v Como a po 10 letech nato na arcibiskupský stolec v Bercelli. Všecky tři tyto diecése spravoval s velikou láskou a horlivostí. Je důvěrným přítelem papeže Benedikta XV. Oba mužové setkali se před 40 lety na studiích v kolegiu „Capronicu" v Římě a pak na šlechtické akademii. Oba krajané se tu intimně spřátelili. Později se cesty jejich rozešly; Giacomo della Chiesa oddal se službě diplomatické, Valfré di Bonzo duchovní správě. Než přátelství jejich přesto zůstalo trvalým. Benedikt XV. jmenoval nyní svého důvěrného přítele nunciem ve Vídni, což znamená, že nový nuncius povede všecko ve Vídni úplně v duchu papežově.

Universitní profesor dr. Hilgenreiner polním kurátem. Profesor bohoslovecké fakulty na německé universitě v Praze dr. K. Hilgenreiner, který od začátku války vykonával něm. posádkové bohoslužby u sv. Ignáce v Praze, byl nyní aktivován jako polní kurát a přidělen nemocnici v Albrechtských kasárnách. Na fakultě přednášeti bude prozatím také.

Padesátileté narozeniny slaví dne 29. t. m. bývalý vicerektor České kolleje v Římě vdp. František Stejskal, jenž narodil se dne 29. listopadu r. 1866 v Hubalově. Na kněze byl vysvěcen dne 23. května r. 1891. Literární jeho činnost jest dosti obsáhlá. U nás nejvíce znám svou literární činností jako spolupracovník „Českého Slovníku Bohovědného". O. J.

Desetiletí výročí svého kněžství slaví dne 25. listopadu t. r. stařičký c. k. školní rada a vynikající paedagog český Josef Šauer z Augenburgu. Byl právě před deseti lety ve věku 61 let (dne 25. listopadu r. 1906) slavně vysvěcen na kněze. O. J.

Bohumil Jiráček dosáhl 50 let dne 19. září t. r. Bohumil Jiráček, katecheta měšť. škol. na Král. Vinohradech, narodil se dne 19. září r. 1866 v Jílovém u Prahy. Po dokonaných studiích gymnasiálních a bohoslovecких byl dne 17. července r. 1892 vysvěcen na kněze. Jako kaplan působil v Podolí u Prahy, načež byl jmenován katechetou ve Vršovicích. Odtud byl povolán za katechetu měšť. škol na Král. Vinohrady, kde působí do dnes. Mimo to jest substitutním c. a k. vojenským kurátem v záložní vojenské nemocnici na Král. Vinohradech v Perunově ulici a v záložní vojenské nemocnici u sv. Jindřicha v Praze. Za svoji činnost byl již vyznamenán čestnou medailí Červeného kříže a čestným odznakem II. třídy s válečnou dekorací s prominutím poplatků. Ze spolkového života katolíků jest znám jako činný člen konference spolku sv. Vincence de Paula pro dobrovolné ošetřování chudých v král. Českém a v polévkovém ústavu téže konference na Král. Vinohradech. Byl po několik let členem správního ústředního výboru Ú. M. Školské. Ve Vlasti je zakládajícím členem a v literární sekci byl činným jednatelem.

Vyznamenání duchovních. Záslužným křížem II. tř. byli vyznamenáni páni kuráti: Rudolf Fogl, Karel Heger, Adam Novák, res. nem. Halicz, Tomáš Ševčík, Karel Novák, rytířským křížem Frant. Josefa kurát Karel Pražák, čestným odznakem Červeného kříže kurát Martin Horký, Jak. Gazurek, Frant. Mai, Jos. Riedl, dr. Ol. Svoboda, Ant. Blažej, František Finda, Josef Lubojacký, Rob. Brousil, Lev Pinda, Ferd. Prokop, Frant. Bronec, Ant. Dráb. Důstojnickým odznakem Červ. kříže vyznamenáni ndpp. opati P. Alban Schachleitner v Emauzích, P. Theobald Scharnagl v Oseku, P. Meth. Zavoral na Strahově.

Vyznamenání a uznání! Dp. Janu Ryparovi, katechetu na měšť. školách v Jaktaři u Opavy dostalo se vyznamenání stříbrné medaile s vál. dekorací za činnost ve spolku Červeného kříže. Mimo to c. k. ministerstvo kultu a vyučování vyslovilo mu své vysoké uznání za horlivou a obětavou činnost v péči o mládež v hlavních prázdninách 1916 a c. k. okresní školní rada v Mor. Ostravě vyslovila mu své pochvalné uznání za tutéž blahodárnou a úspěšnou prázdninovou činnost.

Hanácký lidový spisovatel Otakar Bystřina (Dr. Ferdinand Dostál, advokát v Nov. Jičíně), spisovatel řady knih z hanáckého života, slavil 55letí.

Učený mnich byl prvým kvardianem kapucínského kláštera na Král. Hradčanech. Byl to P. Vavřinec z Brindisi. Uměl latinsky, italsky, francouzsky, španělsky, německy a chaldejsky. V nové vlasti přiučil se také česky.

Bohoslovci za války. Některých seminářů buď zcela anebo částečně bylo použito pro vojsko. Tak na př. ve Videnavě byla nemocnice se 70 lůžky; bylo tam léčeno 752 mužů. Nemocné ošetřovali bohoslovci a pomáhalo jim několik milosrdných sester. V semináři v Salcburku jest reservní nemocnice již od 1. prosince 1914. Bohoslovci ošetřovali zde churavé se třemi lékaři celý rok. Pak byli vystřídáni, aby pro jiné válečné úkony pracovali s plí tím větší. Ve St. Hradci ubytováni v semináři vojíni. Theologové dobrovolně se účastnili ošetřovatelského kursu a nabídli své služby úřadům. Největší díl semináře v Linci proměněn ve vojenskou nemocnici. Bohoslovci (zrovna jako chovanci chlapeckého semináře) byli ubytováni na dvou jiných místech. V nemocnici seminářské a v jiných dvou špitálech obstarávali tito theologové službu nemocniční až do 1. prosince 1915, takže bylo vždycky zaměstnáno 23 alumnů. Tito zároveň sbírali horlivě dary pro své ošetřovance. Vídeňští bohoslovci po celý studijní rok 1914—1915 a ještě později konali v jedné nemocnici službu zdravotní. Ve dne mělo vždy službu 12 alumnů, v noci dva. V uplynulém školním roce bylo z nich 26 zaměstnáno různým způsobem u Červeného kříže. Vídeňští bohoslovci časem vyučovali vojíny a vypomáhali při sbírkách. Na četbu vojínů poskytli o vánocích 1300 K a věnovali i jiné dary. O prázdninách zdatně pomáhali na různých místech při žních. Pražští bohoslovci v létě též vykonávali službu v nemocnicích.

První válečný okresní sirotčinec v Čechách s dětskou opatrovnou v Ml. Vožici otevřen na památku padlých vojínů kraje. Podnik uskutečněn péčí c. k. okr. soudce J. Součka a děkana J. Myšky, obou z Ml. Vožice.

Rakouské řády a válka. Zářijové číslo „Bonifatius-Korrespondenze" sděluje, že bylo povoláno z rakouských řádů do zbraně: 107 Benediktinů, 5 Cisterciáků, 31 Trapistů, 5 Kartusiánů, 39 Dominikánů, 155 Františkánů, 6 Minoritů, 106 Kapucínů, 69 Jesuitů, 56 Lazaristů, 108 Redemptoristů, 70 Bratří mariánských, 29 Salvatorianů, 198 Školských bratří, 54 členů společnosti Božského slova, 25 Kalasantiánů, 6 Eucharistianů. Dohromady 1216. Padlo již 68, raněno bylo 169, mnoho je pohřešováno, 219 bylo povýšeno nebo vyznamenáno. Úplnými invalidy je 12.

Vatikánská hvězdárna. Vatikánská observatoř počala v úzké spolupráci s deseti jinými hvězdárnami světovými sestavovati „nebeský katalog". Fotografické snímky k tomu potřebné byly obstarány zdokonaleným přístrojem získaným od papeže Lva XIII., který se rovná přístroji zhotovenému Gauthierem pro pařížskou hvězdárnu a byl rovněž tímto učencem pořízen. P. Hagen T. J., rodem Němec, představený observatoře vatikánské, umínil si svého času neprovésti měření hvězd a neuveřejniti pozorování svých dříve, až se přesvědčí o methodách jiných observatoří v tom oboru. Podle ujistění „Stampy" P. Hagen navštívil zatím osobně přední hvězdárny a výsledkem jeho cest bylo, že zvolil pro měření hvězd měřící aparáty s rozdělenou škálou a měřítko se šroubem mikrometrickým. Plotny svěřila vatikánská hvězdárna k vyměření trpělivé práci dvou vzdělaných sester v Instituto Capitanio, neboť ženské oko hodí se k provedení takových jemných prací lépe než mužské. Vyměření velikosti hvězd a případných formátů pro přenesení koordinovaných sektových řad na koordinované kruhu obzoru nebeského bylo vloženo do rukou profesora Turnera z observatoře oxfordské.

Misijní škola na Velehradě. Na Velehradě v klášteře Tovaryšstva Ježíšova zřízena byla misijní škola, jejíž první ročník byl otevřen. Zapsáno je do něho 8 žáků, vesměs z Moravy, a 2 z Čech. Ředitelem školy jme-

nován byl P. Pernička T. J., latině a češtině vyučuje P. Jaroš T. J. Žáci misijní školy vedeni jsou jako externisté jesuitského gymnasia v Dejvicích u Prahy.

Farář povolán za docenta na paedagogickou akademii. Řeholník kláštera ve Vorau a vynikající básník P. Otokar Kernstock byl jmenován docentem na učitelské akademii Paedagogia, vyššího to vzdělávacího ústavu ve Vídni, kdež bude přednášeti poetiku, nauku o řečnictví a stylistiku. Kernstock je od roku 1889 farářem ve Felsenburgu. Náleží k nejpopulárnějším básníkům německým, četné básně jeho byly uvedeny v hudbu. Vedle duchovní a básnické činnosti zabývá se též studiem starých památek rukopisných a kronik.

Advokát arcibiskupem. Zemřevší v Sofii tamnější katolický arcibiskup Menini byl Dalmatinec. Narodil se ve Splitu r. 1837, studoval ve Štýrském Hradci práva a byl po nějaký čas advokátem ve Vídni. Při tom však počal se zabývati bohoslovím a dal se posléze vysvětiti na kněze. Mluvil stejně běžně charvatsky a italsky jako bulharsky a německy. Ve službách církevních záhy vynikl, byl od papeže jmenován titulárním biskupem v Gangře a posléze arcibiskupem pro Bulharsko, kde měl ovšem jen málo oveček. Jeho nástupce Čeněk Pejev je Bulhar a byl dosud sídelním biskupem v Sofii.

Zásluhy katolického kněze o hospodářství. Dupovské pohoří v západních Čechách jest dosti úrodné a jest většinou odkázáno na rolnictví. Rolníci však za nynější doby potřebují náležitého vyškolení, neboť nestačí hospodařiti, jak činil dědeček. Takovým průkopníkem vzdělání odborného pro celý kraj byl farář Karel Fischer, zemřelý r. 1886 v Kadani, kde byl také pochován. Ve své osadě Zurči zřídil rolnickou školu, jejíž chovanci tak výborně byli připraveni, že s dobrým prospěchem konali zkoušku v Praze. Za to dostalo se šlechetnému duchovnímu správci uznání od místodržitelství. Jeho dílo bylo rovněž podporováno knězem, školním radou Marešem, zasloužilým velice o školství v Čechách.

Nadace kněze archeologa. Chorvatský učenec archeolog don Frane Bulič věnoval o 70. svých narozeninách kapitál 25.000 korun na podporu studia archeologického. Z úroku kapitálu má se ročně vyplatiti 1000 korun badatelům z oboru archeologie. Právo na tuto nadaci mají absolvovaní filosofové z okresu splitského a kdyby těch nebylo, absolvovaní filosofové z Dalmacie a pak ze všech chorvatských a slovinských zemí.

eské služby Boží v Liberci zavedl spolek „Sv. Ludmila“ a ten slaví letos 25leté jubileum svého založení. Oslaveno bylo v České besedě členy četných spolků, přednáškou far. Jindřicha Langnera a pěvecko-hudební akademií ve prospěch Červeného kříže.

Jednota sv. Methoděje ve Vídni slaví 50leté jubileum služeb Božích. Tyto už v 18. století zavedl hr. František Černín v II. okr. při svém paláci v kapli sv. Jana Nepom. Ale později při úpravě paláce byla kaple zrušena bez náhrady českému lidu. Později Klimentu Dvořákovi Hofbauerovi císařem darován kostel P. Marie na Nábřeží v I. okr., aby se tu české služby Boží (od Redemptoristů) konaly. Ale to byl jediný chrám pro tisíce Čechů. R. 1866 řeholnice nejsv. Vykupitele v III. okr. otevřely český chrám. Letos je tomu 50 roků. R. 1908 stál se majetkem Jednoty sv. Methoděje, což umožněno knížecím darem Jeho Osv. hr. Jana Harracha. Teď se konají české služby v osmi vídeňských chrámech. Jednota šíří katolické spolky a vydává týdenník „Pravda“ a měsíčník „Ráj“. Předsedou je Mons. Dr. Antonín C. Stojan, probošt a poslanec.

Počátky vzdělání Arnošta z Pardubic. Arnošt v dětských letech navštěvoval v Kladsku farní školu, řízenou od Johannitů. Později ho nacházíme na vyšší škole benediktinské v Broumově.

Hrdinství jesuitského kněze. „Kölnische Volksztg.“ uveřejňuje dopis ze sommské fronty, v němž se praví: O hrdinských činech Jesuity P. N. vypravuje si celá brigáda. Ranění vypravují, že sám chodí do předu a přináší jim vodu a vodívá do přední čáry zdravotní mužstvo, aby byli ranění posbíráni. Jeden raněný mi řekl, že P. N. se položil na zraněného, aby jej vlastním tělem kryl před šrapnely. Náš nadporučík byl nyní dva dny v předu a pravil, že se mu zdá, že P. N. buď naprosto se smrti neboji, neb že ji přímo vyhledává. Zmíněný jesuitský kněz byl už dříve vyznamenán železným křížem první třídy.

Svatovítský triumf Kristův. V chrámu sv. Víta v Praze spatřuje se v sev. ochozu na stěně u sakristie olejový obraz z doby rudolfinské, označený latinským nápisem za „Triumf Kristův". Jest variantou Tizianovy komposice „Trionfo della Fede", již on uvedl dle údaje Vasariho rytu do dřeva r. 1508. Dílo dočkalo se od poč. XVI. do XVII. století v různých obměnách a od různých autorů ještě řady grafických vydání pozdějších a tato sloužila i za předlohu malířskou. — Byl pravděpodobně vzorem „Kristova triumfu" od Führicha.

Co vydělal May svými romány? Známý románopisec Karel May, jehož život byl kriminalisticky dobrodružný, zanechal také ve svém odkazu nadání, které má dnes již kapitálu 32.000 a jež má být již v roce 1917 vypláceno. Spolumajitel společnosti pro vydávání Mayových spisů, dr. E. Schmied konstatuje v odborném knihkupeckém listě, že Mayovy příjmy činily 800.000 marek a pozůstalost 140.000 marek.

Spisů pro vojsko sebralo učitelstvo mezi obecenstvem do konce července 1916 počtem 7460 svazků. Sbírá je Zemský poradní a pomocný komitét učitelských organisací pro dobu války. — Kolik darovalo ze svých knihoven duchovenstvo!

Přednášky o jazyku a literatuře české pořádal v semináři v Hradci Králové Josef Liboslav Ziegler. Narozen 10. července 1782 v Hradci Králové, kaplanoval, byl lokalistou a zmíněným profesorem. Zemřel jako děkan v Chrudimi r. 1846 tedy před 70 roky. V semináři budil národního ducha, psal, s vlastenci se stýkal. Velebí činnost jeho Hanka i Kramerlusovy Vlastenecké Noviny. Na vzdělání alumnů v řeči a literatury české věnoval r. 1826 rektor Jan Nep. Teichl 8000 zl. (úrok 250 zl. profesoru a 150 zl. nejpilnějšímu posluchači. O Zieglerovi rozepsaly se pochvalně „Národ. Listy" dne 23. srpna t. r. z péra Dr. Jos. Peška.

Tiskové Lize věnovali: Duchovenstvo vikariatu Rychnovského 7 K, Jičínského 10 K, Chrudimského 18 K 90 h, Náchodského 14 K, Králického 13 K 50 h, V. Mýtského 3 K, Msgre Aug. Fibiger v Litoměřicích 2 K, Václ. Havlák, farář v Dobšovicích 2 K, Aug. Kleveta, děkan v. v. v Podivíně 2 K, Jan Zeman, arcikněz v Olešnici 2 K.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali: Po 10 K: Ant. Hoffmann, farář na Král. Vinohradech, Fr. Škarda, farář na Král. Vinohradech Jos. Kratochvíl, úč. rada v Praze; 5 K: Jan Černohouz, děkan v. v. v Bubenči; 3·27 K J. Tichovský, vikář v Bratronicích; 3 K: Josef Huno, duch. správce v Americe, Kolej Redempt. v Praze; 2 K: K. Tippmann, c. k. profesor v. v. v Praze. V. Maňhal, kaplan ve Štěkni, F. Rybyšar, kněz v. v. v Seči, T. Coufal, farář v Záboří, O. Studnička, katecheta v Praze, V. Šafránek, farář v Bojanově; 1·40 K Josef Holzman, koop. v Domašově, 1 K: A. Dvořák, kat. v Kostelci n. O., farní úřad v Chelčicích, A. Kyas, prof. v Broumově, J. Zrzavecký, kaplan v Litomyšli, A. Povolný, koop. v Deblíně, V. Regál, far. ve Lhotě, J. Záruba, far. v Gruntě, V. Brabec, far. v. v. v Brandýse n. L., M. Švéda, kaplan v M. Budějovicích, V. Sixta, děkan v Kolíně, P. Jiříček, katecheta v Dašicích, A. Sysel, děkan v. v. v Slatiňanech.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Emanuel Popel, pekařství v Praze; Alf. Pryč, farář v Hor. Hynčině; Otakar Jakoubek, spisovatel v Praze; Vinc. Švehla, farář v Tismicích.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Alf. Pryč, farář v Hor. Hynčině; Emanuel Popel, pekařství v Praze; Vinc. Švehla, farář v Tismicích a Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. Pop.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Alf. Pryč, far. v Hor. Hynčině; Em. Popel, pekařství v Praze; Otakar Jakoubek, spisovatel v Praze; Vinc. Švehla, farář v Tismicích a Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. Pop.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Em. Popel, pekařství v Praze; Ant. Láš, bisk. vik. sekretář a farář v Lomnici n. P.; Dr. Jos. Samsour, prof. bisk. sem. v Brně; MUDr. J. Svítil, nadlékař v Bochnii; Ferd. Harna, farář v Chvalkovicích a Vinc. Švehla, farář v Tismicích.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 3.

VLAST

PROSINEC 1916.

Náš císař a král František Josef I. mrtev! Nový císař a král Karel I.

Smutná rozlétla se po celé říši rakousko-uherské zvěst, že nebeský Pán odvolal z pozemského panování našeho císaře a krále Františka I. dne 21. listopadu v zámku schönbrunnském u věku 86 roků v roce vlády 68tém. Millionové zatruchlili nad úmrtím svého panovníka, jehož jméno s největší úctou po celém světě se ozývalo. Náš císař zamlouval se všem ušlechtilými vlastnostmi panovnickými od nastoupení na trůn za revolučního hnutí a otřesení celou Evropou.

V mnohém může nám býti zesnulý příkladem a vzorem. Přímo bezmezná byla jeho dobročinnost při všech katastrofách v říši; veliká byla jeho zbožnost a důvěra v Boha, jež ho sílila v největších utrpeních; vzácná byla jeho moudrost při tak obtížném vladaření; vřelá byla jeho láska ke všem národům žezlu jeho podřízeným; neunavná byla jeho píle, přísná jednoduchost života, zájem o všechny životní a kulturní potřeby poddaných.

Nejvřelejší sympathie vydobila mu též četná a bolestná utrpení, jimiž byl stížen, že pronikla do světa jeho dojemná slova: Který můj poddaný musil vytrpěti jako já, či bolest srovnati se může s bolestí mojí?

Při úmrtí ve všech listech byly úvahy o vzácných vlastnostech císařových, o životě jeho veřejném i soukromém, vzpomenuto i sebe menších událostí, aby nám vzácný charakter mocnářův vynikl v pravé podobě, v barvách nejjasnějších.

Že zvěčnělý panovník lnul k našemu národu, nasvědčuje snaha jeho osvojiti si náš jazyk. Češtině učil se od šestého roku a záhy nejenom česky mluvil, ale i psal. Česky oslovil r. 1847 deputaci Měšťanské Besedy v Praze a jako císař česky rozmlouval s příslušníky našeho národa. Také o to se postaral, aby jeho syn — korunní princ v útlém věku české řeči se učil a ji náležitě ovládal. V museu pražském nachází se první české psaní panovníkovo, jež bylo císaři ukázáno, když roku 1907 v Praze dlel.

Kolikráte panovník do Čech mezi své věrné poddané putoval, jakého uvítání se mu dostalo na naší národopisné výstavě (1895), jakou spokojenost tehdy projevil nad pokrokem, průmyslem a hospodářstvím země české!

Málo komu bylo snésti tolik bolů jako našemu zemřelému císaři. Ať vzpomeneme jenom jeho nešťastného bratra císaře mexického Maximiliana, jejž sklály povstalecké střely. Za dvě desetiletí na to zhynula jeho chlouba a naděje, jediný syn korunní princ Rudolf v klínu zelených alpských svahů. Záhy odešli za sebou na onen svět arciknížata Rainer, Salvator a Jindřich, Zigmund a Karel a stanuly rakve jejich v hrobce císařské, již na novo neštěstí zasáhlo do panujícího rodu.

Syn vítěze u Ošpru arcikníže Vilem zabil se pádem s koně. Císař odcestoval na osvěžení na Azurové pobřeží francouzské, ale i tam jako by ho doprovázel hlas umíráčku. Strýc polní maršál Albrecht rozžehnal se se světem.

Za rok stál u posledního lože svého staršího bratra Karla Ludvíka. A což říci o tom, když za dva roky za oběť padla dýce vrahově císařovna a královna Alžběta a pochována byla pod klenbami kapucínského chrámu ve Vídni. Osaměl, zbaven svých nejbližších, ale přece stál jako věkovitý dub na polní výspě. Mnoho bylo mu ještě vytrpěti, ano musil snésti úkladné zavraždění následníka trůnu arcivévody Františka Ferdinanda a choti jeho vévodkyně z Hohenbergů v Sarajevě r. 1914. I vražedný útok byl na císaře učiněn (r. 1853) na místě nynějšího Votivního kostela ve Vídni.

Ač císař mírumilovný, musil bojovati s Italií roku 1858, s Dánskem r. 1864, s Pruskem a s Italií r. 1866, s Turky roku 1878, ano nucen tasiti meč proti škůdcům našeho mocnářství při vzplanutí světové války.

Nám nezbývá nic jiného než prositi nejvyššího Vládce, aby milostiv byl duši našeho zesnulého panovníka, jenž předstoupil před trůn Boží.

Odkaz zesnulého císaře zní: „Svým milovaným národům projevuji plný dík za věrnou lásku, kterou Mně a Mému rodu prokazovali ve šťastné dny, jakož i ve zlých časích. Vědomí této příchylnosti blažilo Mé srdce a sílilo Mne při plnění těžké vladařské povinnosti. Zachovejtež stejné vlastenecké smýšlení Mému nástupci ve vládě!“

Císař slavně pochován ve čtvrtek 30. listopadu v císařské hrobce kapucínské.

* * *

Říše Rakousko-Uherská nemohla zůstati zvláště za nynější doby dlouho bez panovníka. Již dříve byl za nástupce určen arcikníže *Karel František* (nar. 17. srpna 1887), syn arcivévody Otty. Nový císař jest v Čechách dobře znám ze svého pobytu na hradě Pražském, kde na universitě studoval státní vědy, delší dobu pobyl v Brandýse svoboden i se svojí chotí Zitou z Bourbonu-Parmy (nar. 8. května 1892), již pojal 21. října 1911 na zámku Švarcavě.

Nový panovník, jenž přijal jméno Karel I. (v Uhrách Karel IV.) osvědčil se jako vojín, vykonav z Čech třínedělní pochod koňmo se svojí švadronou až do Kolomyje. Vynikl v nynější válce, že rychle postupoval v hodnostech, až před smrtí císařovou jmenován generálem-plukovníkem a velkoadmirálem. Prodlel na všech bojištích, poznal všechny svízele ve službě, zatím co jeho vznešená choť, vychovaná v klášteře Salesiánek a Benediktinek, nyní vzorná matka čtyř dítek, osvědčila se ve vojenských lazaretech jako anděl milosrdenství.

Císař Karel I. vydal provolání Mým národům, v němž na prvém místě slibuje, co každý rád slyší: „Chci činiti vše, aby hrůzy a oběti války byly co nejdříve zažehnány, aby těžce pohřešovaná požehnání míru byla Mým národům opět získána, jakmile tomu dovolí čest našich zbraní, životní podmínky Mých a jejich věrných spojenců a vzdor našich nepřátel. Svým národům chci býti spravedlivým a láskyplným knížetem, chci jejich ústavních svobod a jiných práv vysoko si vážiti a rovnosti před právem pro všechny bedlivě střící. Ustavičnou Mou snahou bude podporovati mravní i duševní dobro svých národů, chrániti svobodu a pořádek ve Svých státech, zabezpečovati všem pracujícím údům společnosti ovoce poctivé práce.“

To a mnoho jiného krásného připovídá panovník svým národům, vstupuje na slavný trůn naší říše. Také dí: „Modle se o milost nebes a požehnání pro Sebe a Svůj rod, jakož i pro Své milované národy, slibuji před Všemohoucím věrně spravovati statky, které Mně zanechali Moji předkové.“

Kéž stane se knížetem pokoje, jakým byl náš svatý vévoda Václav, kéž bude naším otcem vlasti, jakým byl Karel IV., jehož jméno nese, kéž jest hodným nástupcem císaře Františka Josefa I., jenž se tak proslavil snahou za heslem „Vše pro dítě!“ S oddaností a důvěrou vycházejí mu v ústrety poddaní národové s plným vědomím, že ke všem ctnostem občanským třeba i milosti od Boha, a proto prosí vroucně, aby tento všemohoucí Pán popřál zesnulému císaři věčného odpočinutí a spolu i chránil a posiloval nového vládce Karla I. —*r.*

Jan Voborský:

Tři znělky císařské.

Z cyklu: „Vavříny a růže“.

I.

Znělka smuteční.

Ze zdáli, z blízka zvony truchlivě jen zněly
hlaholem dojemným jak z výšin hvězdných sfér —
rty naše vroucími se modlitbami chvěly
při kmitu věčných světech v chrámech podvečer.

*

Myšlenky rychle v dálku k Vídni zalétaly,
kde zbožňovaný, dobrý mocnář dodýchal —
byť podzim teď, vzpomínek zlaté plody zrály,
jak Kristu oddán byl i církvi císař, král.
Tam tiché ve hrobce u Otců Kapucínů
na věky bude vzácné srdce tiše spát,
však jako hvězda zářná i z té hrobky stínu
k nám bude mluvit: „Ctěte Boha majestát
a cestu v srdce svá mu upravujte sami!“
Je mrtev císař! Odkázal nám ctností drahokamy. —
Nezemřel, kdo jest s Kristem nad hvězdami!“ — —

II.

Znělka radostná.

Radostí velkou srdce mé se rozechvělo,
v jasmínů loubí jak když ptáče zazpívá,
by rozpnouc křídla, k růžím sladkodechým spělo,
v něž slunce zlatým svým se okem zadívá.
Kéž nebes blankyt štěstím září nad korunou,
jež nového jest Pána říše vzácným dědictvím!
Jak oblohy plášť hvězdný stříbrnou spjat lunou,
nechť lásky svatým poutem On je věrným svým
v čas války i v čas míru milionům,
jimž žezlem slavným vládne jako zeměpán.
Po číši smutku zlatý pohár radosti nám dán
a jak by cherubíni slétali se k zvonům,
nad sněhu závějemi krajem znělo v dál:
„Buď milován a ctěn náš Karel, císař, král!“
V něm mocnář zesnulý nám *Sebe* odkázal! — —

III.

Znělka o růžích.

Ve ville Pianore, v zahradách i komnatách
bělostná květla růže. — Sladký její dech
byl chudým útěchou a zarmouceným v snách
se štěstí zjevovalo v nízkých domků zdech.
Bělostnou růží tou, jež něžně připíná
svůj půvab ke trůnu jak démant ke zlatu,
tou byla, jest i bude zbožná duše Zitina,
jež v slávy purpuru svou našla odplatu,
by říši byla zdobou, matkou národům
a lásky křesťanské všem byla balsámem.
Ó, budiž věčným rájem Jí ta naše zem,
požehnán, šťasten budiž panovnický dům,
zdroj křišťalový dobra, lásky na zemi,
zlatými obsypán jsa něžné duše růžemi!
V tom *svatá Zita přispěj* andělíčky se všemi! — —

Alois Jašek-Studýnský:

Mravní význam života Davidova.

Velké doby plodí velké muže. Hned Písmo sv. St. Z. ukazuje nám Abrahama, praotce národa, který měl opanovati svět, Josefa, který slávu a důmysl svého kmene přenesl do vysoce vzdělaného Egypta, Mojžíše, vysvoboditele lidu z hanebného područí egyptského. Dlouhá doba putování po poušti prospěla lidu israelskému na výsost. Vždyť naučil se zde lid znáti dobrotu, ale též spravedlnost svého Boha, naučil se skromnosti, ale též statečnosti. V dalších dobách vyšlo z duševní disposice lidu samého přání po vládci, který by mocnou rukou vedl a spravoval lid. Hospodin Bůh neponechává tu hned na vůli lidu, kdo má býti vládcem jeho, nýbrž posílá mu „soudce", muže osvědčené v mravech, statečnosti i politické činnosti, aby vedli lid a prostředkovali jeho spojení s Hospodinem.

Duch lidu vyvíjí se nezadržitelně. Širší rozhled podmiňuje též novou formu vlády, a lid sám obrací se na posledního ze Soudců, moudrého Samuele, a žádá důtklivě po něm, by dostalo se mu krále, jak je mají vůkolní národové. Bůh vyhovuje přání lidu, dává mu v Saulovi krále statného a rozšafného, ale upozorňuje současně lid ústy Samuele na různé závazky a povinnosti, které jej budou poutati k vyžádanému králi.

Saul stává se králem israelským kol roku 1051. Nástupcem jeho byl ustanoven samým Bohem David, syn Isaie Betlehemity. Dějiny kralování Saulova a Davidova obsahují z největší části 2 knihy Starého Zákona, t. zv. Královské.

Knihy Samuelovy, zvané též 1. a 2. Královská, sepsány jsou z větší části Samuelem, očitým a činným svědkem, anebo jeho bezprostředními následníky. Někteří spisovatelé, jako Theodoretus (Migne 80, 529), Diodorus Tars. (Migne 33, 1588), později Goldhaugen (Introductio in s. Scripturam II, 98, Moguntii 1766), Cornelius a Lapide, Herbst-Welte (Einleitung II, 153, Karlsruhe a Frýburk 1842), Scholz (Einleitung II, 325, Kolín 1845), Himpel (Tübinger Quartalschrift 1874, str. 276 nn.), Kaulen (Einleitung II. 190, Frýburk v Br. 1881), jmenují proroky Gad a Nathana. Pro exegety je zde dosti volné pole. Eichhorn (Einleitung II, 512 nn., Lipsko 1803) tvrdí, že jakési zápisky o životě Davidově z jeho doby neexistovaly, Bertholdt zase neváhá na základě zkoumání Augusti-ho (Einleitung 164) a Anonyma (In Paulus' Memorabilien VIII, 61 nn.) poukazovati na dvě úplně odlišné zprávy o životě Saulově z knih samých. Po něm nalezli se i jiní, kteří methodu jeho snažili se postaviti na pevné základy exegetické. „Das gedankenlose Kartenlesen der Fragmentenhypothese" jmenuje Graf (Die geschichtlichen Bücher des A. T., Lipsko 1866, VII) tuto theorii.

Novější exegetové — L. George, W. Watke, E. Reuss — neuznávají ani Samuele, ani Gada a Nathana za spisovatele těchto knih. Jejich argumentů používá a rozvádí L. Wellhausen (Prolegomena, Berlín 1883). [Viz Hummelauer.]

Knihy samy udávají nám též prameny, kteréž se arciť neuchovaly. II. Král. 1. 18 jmenován jest „Liber iustorum", I. Par. 27. 24. „fasti regis David".

Než není úkolem mým rozčleniti zde exegeticky knihy jmenované. Mají mi býti jen podkladem pro ocenění života Davidova po stránce mravní. Nasledujž tedy rozbor knih těchto dle themat, o kterých jednotlivé části pojednávají.

I. **Dějiny Samuelovy** (I. Král. 1—7.)

Vypravují o narození a dětství Samuelově. V útlém mládí obětován jest Samuel Hospodinu. Spisovatel chápe se zde příležitosti, aby popsal činnost velekněze Heliho a jeho synů, čímž poznáváme tím více svatost a horlivost Samuelovu pro čest a slávu Boží. Zde zjevuje se Samuelovi ponejprv Bůh a sděluje mu trest, který očekává velekněze a jeho syny. — Samuel stává se soudcem v Israeli.

II. **Dějiny Saulovy** (I. Král. 8—16.)

Israelité žádají po Samuelovi krále, jako ho mají národové vůkolní. Samuel vyhovuje jejich přání, a dává jim krále Bohem určeného, Saula z rodu Benjaminova; tento je nejprve toliko částečně, po vítězství nad Ammonity pak ode všech uznán. Pro neposlušnost vůči Samuelovi, který věští mu vůli Boží, je Saul zavržen; rodina jeho je vyloučena z panování. David na krále pomazán.

III. **Dějiny Davidovy** (I. Král. 17—31, II. Král., III. Král. 1—3.)

Poněvadž Saul stával se trudnomyslným, hledal někoho, kdo by ho obveseloval hrou a zpěvem. Jest mu odporučen David, který mistrně hraje na harfu. David jest povolán ke dvoru královskému. — V boji proti Filištínským usmrcuje David Goliáše, získává si tím přízeň lidu, ale též žárlivost a nenávist Saulovu. Nejvěrnějším přítelem jeho stane se Jonathan, syn Saulův. Saul dychtí po bezživotí Davidově, Jonathan urovnává rozbouřené vlny. Dcera Saulova Michol miluje Davida, stává se jeho ženou. Zášť Saulova roste.

Před hněvem a úklady Saulovými utíká David, zdržuje se ale dosud v zemi Judské nechtě se jíst před Saulem, uchyluje se k Filištínským; od Saula ustupuje pomoc Boží. V tuto dobu spadá smrt Samuelova.

David stává se po smrti Saulově králem v Judei, později v celém národě. Bůh zvelebuje dům Davidův, David staví chrám — Šalamoun vykonává plán otcův — Hospodinu Bohu svému. Sion, Jeruzalém stává se sídlem Davidovým. Archa, střed života náboženského, je přenesena do Jeruzaléma. David bojuje šťastně s okolními národy. Hřích Davidův, kajícnost jeho. Následky hříchu. Poslední dny Davidovy.

* * *

Kde je světlo, jsou i hluboké stíny. Dokladů této pravdy nemusíme hledati právě ve svatých Knihách, najdeme je i v dobách mnohem bližších. Karel Veliký, který byl vzdoropapežem Paschalem III. (1165) z pohnutek politických prohlášen za sva-

tého — církev sv. arcif nikdy officielně toto svatořečení nepotvrdila, — uplatnil se jistě na výsost jako organisátor a upevňovatel církve sv. a ústavy její, při tom ale nebyl život jeho nikterak bezúhonný. Obhájce církve sv. bez výčitek svědomí pojal za živobytí své první, zákonné manželky několik jiných žen, trpěl nemravné poměry svých dcer.*)

Tak posuzován i život bohonadšeného pěvce, krále Davida z různých hledisk různě. Rozhodně pochybno jest, jak praví Schlögl,**) odsuzovati Davida zveličováním jeho chyb, jak to činí Bayle, Voltaire, Reimarus, Dunecker a j. Z druhé strany je mínění Winklerovo,***) který mnoho zařazuje do říše bájí. Pohlížejme jen na život člověka, jaký jest, a jak se nám jeví ve slovech nestranného spisovatele, abychom si mohli učiniti správný **úsudek.**

V tomto pojednání má býti právě vylíčen a oceněn život Davidův, jak se nám jeví v 1. a 2. Knize Královské. Není zde jen světlo, nejsou zde vylíčeny — a to budiž ke cti spisovatele řečeno, — jen hrdinné boje Davidovy, jeho ctnosti a přednosti, ale poukázáno též nejednou, a to dosti bezohledně, na jeho chyby, zločiny. Nelze se arcif vyhnouti též charakteristice jiných osob, které zasahovaly do života Davidova, jako Saula, Jonathana, Abnera, Absolona. Bezohlednost, s jakou inspirovaný spisovatel odhaluje nám život oné doby, je poznat jasně, že dotyčný nebyl snad královským dějepiscem, který by psal jen in favorem regis, nýbrž historiografem v plném významu.

* * *

Na žádost lidu pomazal Samuel dle rozkazu Hospodinova Saula†) na krále Israelského. Teprv po delší době, když ukázal Saul zdatnost svou, zvláště v bojích proti Filištínským, uznán byl celým národem za krále. Ústy Samuelovými ukládá Bůh Saulovi, co jest mu činiti. Po vítězných bojích nad Filištínskými, Moabity a Edomity posílá Bůh Samuele k Saulovi, aby mu sdělil rozkaz Boží: „Mne poslal Hospodin, bych pomazal tebe za krále nad Israelem, lidem jeho: nyní tedy slyš hlas Hospodinův! Toto praví Hospodin zástupů: „Rozpomněl jsem se na vše, co učinil Amalek Israelovi, kterak mu zastoupil cestu, když vystupoval z Fgypta. Nyní tedy jdi, pobij Amaleka a znič všecky věci jeho; nešetři ho. Af však ti nenapadne vzíti si něco z jeho majetku; ale pobij muže i ženy, děti i kojence, skot i brav, velbloudy i osly.“ (I. 15. 13.)

Rozkaz Hospodinův zní určitě. Připadá nám arcif krutým, pobíti vše, ale to jest právě „cherem“ starozákonné. Zničí se tu vše, i města se zboří a se zemí srovnají. Jest to krutá msta, ale msta odvetná. Již příliš mnoho bylo příkoří, kterých bylo Israeli snášeti: trest Boží měl nyní stihnouti ty, kteří pokořili národ vyvolený; a nástrojem Božím určen jest Saul. Rozkaz Hospodi-

*) Kirchliches Handlexikon.
**) Tamtéž, str. 1050.
***) Geschichte Israels II, 170 nn., 1900.
†) Saul, syn Kisa, syna Ablelova, z pokolení Benjaminova (I 14. 51.)

nův má býti vyplněn zcela. „Cheremem“ něco zničiti znamenalo zasvětiti věc Bohu; proto neučiniti tak, kdy povinnost velela, znamenalo dopustiti se svatokrádeže.“ *) A takovéto svatokrádeže dopustil se Saul. „I porazil Saul Amalečany . . . Ušetřil však i lid Agaga i nejlepších stád ovec a skotu, (ušetřil) rouch i beranův, a všeho, co bylo pěkného . . .“ (I. 15. 7—9,) Tím prohřešil se těžce proti Hospodinu, a trest — zavržení.

Nemohl Hospodin trpěti, aby ten, jejž ustanovil svým zástupcem, vládcem lidu vyvoleného, jednal tak proti jeho vůli. Proto stíhá Saula trestem bolestným; již 13. 13. potrestán jsa tím, že jeho dynastie nebude dědičná, musí zde slyšeti i rozsudek o své vlastní osobě.

„Zda chce Hospodin celopalům a obětem,
a ne spíš, by bylo dbáno hlasu Hospodinova?
Lepšíť jest zajisté poslušnost nežli oběti,
poslechnout víc je, než v oběť dát beranů tuk.
Nebo vzpírat se — je jako hadačství hřích,
a nechtíť podrobit se — jak zločin modlářství.
Žes tedy zavrhl řeč Hospodinovu,
zavrhl tebe Hospodin, bys nebyl králem.“

(I. 15. 22—23.) **)

Samuel odvrací se od Saula, jak Hospodin to byl učinil, Aby lid alespoň teď ještě nepoznal, že Bůh zavrhl Saula, jde Samuel do tábora, ale jen proto, aby dokonal „cherem“. „Poté řekl Samuel: Přiveďte ke mně Agaga, krále Amaleckého — — — Pak ho rozsekal Samuel na kusy před Hospodinem v Galgate. — — — (I. 15. 32. 33.***) Od této doby žije Samuel v ústraní, až Bůh jej volá, by pomazal nového krále.†) (Pokračování.)

Fr. Leubner:

Smích.

Z knihy „V troskách cizích chrámů“.

Dob dávných divy! Zemí nepohrdá bůh
a bez hromu a blesku lid jej vídá dnes!
Jen na čele dlí hrozné veleby mu mrak
a pod nohou se půda chvěje úzkostmi,
by krve plameny snad jeho vládný kyn
ji nezalil a hněvu výbuch nedral mstou,
že hekatomby obětí vděk bojácný
mu nepálí, kde pod nebem jde jeho krok.

*) Hummelauer, cituje Hejčl, Bible česká, str. 774, pozn. 9.
**) Citováno dle Hejčla, Bible česká, str. 775.
***) Hle! Jak ukrutným jeví se nám zde Samuel, muž svatý a bohabojný! Ubíjí bezbranného Agaga: vyplňuje „cherem“. Chce alespoň za Saula učiniti zadost rozkazu Hospodinovu, dokonati to, co Saul snad ze spořivosti a lakoty, snad též z vypočítavosti byl zanedbal. Byl i Samuel dítkem své doby, proto nelze se diviti, že jednal i krutě dle stávajících zákonů.
†) Viz I. 16. 1—3.

Žár sálá poledne a páchne ulice —
kde ambrosické dechy, Favonia van,
bůh kudy kráčí? V patách jako astrolog
s ním asi Merkur to. A zlatý oblak dál
se vzduchem žhavým u portiku tetelí,
jak čekala by v odlet nosítka je tam.

Jde. U taverny stínu stane nad spícím
a nohy dotekem jej budí s úsměvem:
„Vstaň z boha objetí, jenž klame zrak ti snem,
a živoucímu bohu s úctou zde se klaň!“

Muž usedá, zrak protíraje mrzutě.

„Já znám tě. Vím: Jsi rodem Gall, muž vtipný, švec.
Chci smát se dnes!“

„Sám sobě směj se!“
„Víš, kdo já?“

„Kde znal bych, vědoucí! Jsem tady Vafer zván,
Gall pro Římana, potěh na kopyto jsem
a umný tomu švec, kdo nerad chodí bos.
Kde jaký bůh, kde o prach země v prachu zde
jen noha zakopla a střevíc křivonoh?“

„Bos chodit po zemi má k vůli tobě bůh?
Jak nebylo by vůbec dar to milosti,
že chodí tudy ten, kdo Jediným je zván
a Synem tábora a bohem Nejvyšším!
Kde dávný Latiaris bydlí Juppiter,
s ním mívám hovory; a svědkem buď mi Styks,
že mnohdy on se chvívá hrůzou přede mnou,
když váhá s odpovědí. Má mu hrozí pěst —
skráň vlasů vlajících se chýlí k poslechu
a na můj dotaz ihned jeho spěchá řeč,
by vládl opět mír. Mých prahů ianitor
jest obou Dioskurů jasná bratří stráž
a domu mého podsíní jen pouhou jest
chrám jejich. U jich sloupů někdy postanu:
mně — u mých kolenou! — dlí na kolenách Řím!
To všecko málo mně. Hleď jenom na mou tvář
a chápej vkus můj — však tys barbar severu —
ať nedím odvahu: Já kynu, odbojné
hned moře brázdí letem těžkých trirém chvat
a na východu bledne děsem Aurora,
jež tuší úmysl: Ať z Olympie sem
mně sochu Diovu hned dodá Achaia!
Já hlavu jasnou s jeho beder odejmu
(má příliš klidný výraz ta tvář onoho,
kdo blesky ovládal. Jsou nyní v rukou mých!)
a postavím tam Svoji olympickou skráň!

Nuž chápej, ševče, titánský přec nápad můj!
Kdež chápe Gall! Tož nepochopíš také smích —
Smích tají slova má, jež k vládci osudů
na Kapitolu já jsem vyzývavě děl:
„Mne zvedni ty, neb tebe sehnu já!“ A on —
nu, někdy později čas apotheos buď
a nová adopce — mne, v chudém Olympu . . .
Však zde už, nyní už mám vlastní svůj tu chrám:
tam sochu mého božství každé jitro dne
kněz rouchem odívá, jímž já se halím též,
— tak jevím já se bližším oku člověka
pln božské veleby, však lidsky pojaté,
(jak druhdy Praxiteles bohy tvoříval)
by přísnou důstojností, pravdou nadzemskou
tu dneška havěť padlou nelekal můj zjev;
den každý oběť bohatou můj strojí kněz:
páv, plameňák a tetřev, Numidie kur
a zlatí bažanti a meleagridy
krev roní přede mnou, jak víno k libaci.
Jde noc a sladkou Lunu volám v objetí,
by síla s cudností z nás obrodila svět — —
Muž jsi-li vtipný — slep buď — koho tuto zříš?!“

Smích z plna hrdla duní spavou ulicí,
řve, hýká, hlaholí a zajíká se smích,
houf líných holubů až letí v poplachu;
švec boky smíchy rve, až rozeklaných úst
i dratve úhlodek v slin prsku pod nohy
pliv' božstvu chlubnému. „Zřím blázna, blázna zřím!
Ba větší blázen to, než já mu smíchu mám!“
a z hrdla opět hřmí a řeholí mu smích.

„Kéž aspoň senátorský byl to hloupý chřtán,
by stál mi za provaz ten vrtohlavý bloud.“
A k nosítkám — kde za ním neúkrotný smích —
jde Gaius Caligula, Sulla astrolog.

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

V.

Přirozeno, že Maleničtí toužili po bližších zprávách o svých nových obyvatelích. Tak něco zalétlo přes kopce, ale celkem toho bylo přece jenom málo k utvoření správných úsudků. Ale po čase dostalo se údajů určitějších a ty padly na úrodnou půdu zvědavosti sousedky Hodovalky. Časně vyšla z domku do Vyzova, s kterýmžto městem navázala obchodní styky, omezující se pouze na obsah proutěného koše. Donášela paničkám užitek

od drůbeže a co od kravky urvala ústům své rodiny. Bylo-li toho přece po skrovnu, přikoupila něco od sousedek. Obchodovala tak bez karty i daní, však nebyla sama.

Ohlédnuvši se u křížku, postřehla za sebou muže, jenž včera večer vcházel do Panýrkova statku a nyní z něho vycházel. Kdo to jest? Zvědavost zastavila ženu. Dvěma se půjde lépe při hovoru a běžných záležitostech. Chodec byl dobrý šedesátník, kostnatý, sedřený, dnes vyholený a slušně oděný. Nesl ranec a podpíral se o hůl. Také nakročil, naznačuje, že mu společnost bude milou.

Jdeme týmže směrem, svezeme se," ptala se a spolu vyzývala domkářka. „Dvěma snáze cesta uběhne."

Muž přisvědčil, nadhodiv uzel na druhé rameno.

„Také do Vyzova?" vyzvídala Hodovalka.

„Ještě dále. Za synem do kasáren. Nejmladšího tam mám. Máma mu něco upekla a také kus oděvu navázala."

„Nebyl jste u nás ve vsi na noclehu?"

„Pravda, byl. U Panýrků na statku. Soused mne zval, abych se zastavil, až půjdu kolem. My jsme totiž z téže kolatury, já ze Strašovic, kde mrtvým stelu poslední lože. Snad se nebojíte hrobníka jako někteří přepjatí? Panýrek k nám náležel hřbitovem a já opatruji hroby jeho rodičů. Nevím, jak by snesli ten prodej a stěhování. Lpěli tolik na své chalupě.

„Tak proto jste rovně mířil do statku —"

„Panýrková jest od nás ze Strašovic, znám ji od malička. Též její rodiče jsem pochovával. Zemřeli v mladém věku a Barušku vychovala teta. Též je na pravdě Boží."

„A máme od vás ještě jednoho souseda."

„Ano, Kabáče, také z Domanína. Též se vystěhoval ze svého rodiště. Však už bude ta obec prázdna. Ani se nemohu lítostí podívati na lány, které shltly selské role a menší políčka. No, pan Štibic má větší panství a nikdo mu nepřekáží. Ve stavení Kabáčově jsou deputátníci, usedlost Panýrkova byla hned po jeho vystěhování srovnána s povrchem zemským. Však jsem pravil hospodáři, aby se tam ani nechodil dívat, že by mu to srdcem hnulo. Vždyť i mnoho stromů překáželo a bylo poraženo. Myslím, že při mém líčení byl večer hluboce dojat. Ale co naplat, prodal a nesmí se k bývalé chalupě hlásiti."

„Však si u nás polepšil," předvídala Hodovalka.

„Snad; to se vlastně teprve uvidí. Více polí, více dření, více starosti. Udělal to hlavně pro děti. Mohl koupiti také ve Strašovicích podobnou chalupu, ale chtěl větší místo, v kraji otevřenějším. U nás na malém mohl žíti spokojeněji."

„Je posud statný, má zdravou rodinu, rozrostlého syna, všechno zastanou. Už se to ukazuje. Ten onen pohrdně hleděl na horáky, ale už se ustal uštěpačně usmívati."

„To věřím," samolibě přisvědčoval hrobník, s potěšením slyše pochvalu o svém rodáku. „Panýrek je chlapík, ten se umí v tom životě dobře ohánětí, ten se vyzná."

„Náhoda svedla ho s Kabáčem do sousedství," napovídala Hodovalka, která toužila po bližších zprávách obou rodin.

„To právě bych neschvaloval. Lépe, kdyby zůstali každý na jednom konci vesnice, aby mezi nimi byla značná mezera."

„A proč?" rychle vyjela domkářka, jejíž zvědavost byla do nejvyšší míry podrážděna.

„Proč? Panýrek a Kabáč přece v Domanině nežili ve smíru."

Tak? Posud jsme zde ničeho nepozorovali na těch rodinách. A jsou u nás už delší dobu."

„A také by to dlouho zůstalo ukryto. Těch lidí zášť je pravláštní, co nejméně vystupuje na jevo."

„Ku podivu," potřásala hlavou Hodovalka, „když se zde dvě sousedky pohněvají, vynadají si, případně se porvou, muži se žalují, jsou trestáni, a zase jest pokoj. Jenom když se vášeň vybouří. Jako v přírodě. Po bouři nastane klid."

„Nic není podobného u těch rodin. Čím je Kabáč vášnivější, tím Panýrek klidnější, čím více se jeden roztahuje, tím druhý dále ustupuje. Ale přece svému odpůrci čelí nejvíce skrytě, mnohdy dle hesla: „Kdo tebe kamenem, toho ty chlebem."

„Tomu věru těžko rozuměti," pohodila hlavou Hodovalka, která také nejraději prudce vyjela a za chvíli opět schladla.

„To jako na příklad na tom našem hřbitově," vykládal hrobník ze svého oboru. „Kabáč i Panýrek tam mají hroby svých přátel a to nedaleko sebe. Mrtví se srovnají pod zemí dobře, ale živých často až sem nepřízeň sahá. Panýrkovi měli nad hrobem pěknou smuteční vrbu, jejíž pruty sahaly až na sousední hrob Kabáčův. Tento nožem ony výběžky ořezal a zahodil. Byla to daremnost. Vrba nepřekážela. A co Panýrek! Když odjížděl, dal obložiti hrob a vida, že soused tak neučinil, i na ten vzpomněl. Kabáč se ptal hned na původce a dověděv se jména jeho, nějak vyváděl. Div to drnové obložení nerozkopal. Tak to jest, zvláštní, někdy k neuvěření!"

Hodovalka rovněž projevila údiv, ale hned si vzpomněla na výjev s chlapci cestou do kostela.

„Podivná shoda ty dva nepřátely přivedla do jedné dědiny a do tak blízkého sousedství. Ale co je vlastně rozdvojilo?" —

Hrobník hned neodpovídal. Zase nadlehčil obtíženému rameni. Také se podíval stranou na společnici, jakoby zkoumal, je-li hodna, aby se jí svěřilo takové tajemství. Posléze pohodil hlavou a řekl: „V životě přiházejí se rozmanité události."

To bylo jako úvodem. A Hodovalka přisvědčovala hlavou i slovy: „Pravda, pravda, děje se tak."

„Pamatuji Panýrka i Kabáče jako junáky," pokračoval muž se zálibou, ponořiv se vzpomínkami do minulosti. Tehdy spravoval náš hřbitov můj otec, po němž jsem to hrobaření zdědil. „Spolu přicházeli ti mladíci do Strašovic na hrubou, jako bratři byli, stejně šatili se, třeba jeden byl ze statku a druhý z chalupy, jenom Josef si uměl vydělati, neboť nejenom při otci pracoval, ale také jezdil s koňským potahem u dvora. Radost se bylo podívati na junáky, jak se nesli, jak svižně vykračovali, jak sebevědomě se postavili u lípy a hleděli na dívky, berouce se

ve svátečních šatech, vykrášlené a vymyté. Podnes je vidím, ač od té doby jde na dvacátý rok. Mnoho lidí se o to zajímalo, kterou nevěstu ten onen z těchto mladíků si vybéře a bylo četně těch, které s největší ochotou by s nimi přiklekly k oltáři. Než dlouho se rozmýšleli. Když navštívili zde neb onde zábavu, sto očí na nich spočívalo, každý pohyb jejich pozorovalo a rozveselila se ta, kterou si vyvolili za tanečnici. Když jenom kývli, deset dívek by běželo. Kabáč si mohl vybrati; měl zajištěný statek, málo dluhem obtížený a rodiče jeho neusilovali, aby vyženil značné věno. Ani starý Kabáč před lety do místa toho valně nedonesl a přece se vyšinul. Že Václav nepřivede ženu s holýma rukama, o tom byli přesvědčeni. Hůře bylo s Josefem. Ten, chtěl-li rodnou chalupu udržeti, musil svým sestrám opatřiti výplaty. Bylo třeba vyhledati nevěstu s nějakým přiměřeným věnem. Tak radili a usilovali Panýrkovi nejstaršímu synu, u něhož měli též dostávati menší výměnek."

„Vždy k dobrému, dostane-li nevěsta nějakou stovku," poznamenala vypočítavá domkářka.

„Marně starali se rodiče, synové vyhledali si bez jejich přičinění milovanou osobu — škoda, že oba jednu."

Hodovalka přímo poskočila, jak s ní tato zpráva hnula.

„Že jednu? A to bylo zvláštní!"

„U nás v Strašovicích u tety za schovanku byla Baruška, holka jako májový květ. Ta se líbila mnohým, myslivci se za ní ohlíželi, z města páni ji doprovázeli. Hezká byla, pracovitá, slušná, jenom že se nevědělo, zdaž teta ji tak vybaví, jak ji vychovala. Proto mnozí se s ní bavili, však nikdo ji k oltáři nechtěl vésti, dokud se nepozná její věno. Rodiče jí mnoho dáti nemohli, měli četnou rodinu, ale teta si ustřádala něco peněz. I jako vdova ponechala si svoji vychovanku. A teď pojednou Baruška měla dva nápadníky. Nejdříve si jí počal všímati Panýrek, později se jí zadíval do očí též Kabáč. Hádalo se, že tento ani to nemyslí do opravdy, že se chce jenom pobaviti s dívkou. Nějakou dobu navštěvovali domek oba, záhy se však rozešli a na sebe se rozhněvali. Poznali, na čem jsou, a druh druhu Barušku nepřál. Záleželo na tom, pro koho se černooká dívka rozhodne. Oba zápasili o přízeň, oba se mnoho naobcházeli stavení, u Kabáče bojoval vzdor, Panýrek opravdově Barušku miloval. Kam se hnula, tam ji sledovali, kde se na zábavě ocitla, oba ji vybízeli k tanci."

„To jistě k vůli té krásce svedli boje a rozdvojili chasu ve dva protivné tábory," s úsměvem nadhodila domkářka. Podnes nemohla zapomenouti, že Hodoval kdesi na pouti k vůli ní se popral a zvítězil. Byla hrdinkou dne.

„A to ne!" zvolal hrobník. „Václav s Josefem nezkoušeli v křížku sílu paží, ke rvačce mezi těmito junáky nedošlo. Dal-li si Kabáč zahráti solo a tančil s Baruškou, zatím co ostatní tanec lačná chasa musila se jenom dívati, Panýrek hned na to zaplatil hudebníkům, ale vyzval junáky, aby ho do kola následovali. Sám rejdil s Baruškou prostřed. Doprovázel-li Václav Barušku odněkud z pouti, mohl býti jist, že ho sleduje Josef, ale ne-

setkali se v prudkou srážku, ba ani se nepohádali. Posléze Panýrek navrhoval, aby rozhodla dívka, aby volila —"

„A ta? Snad chtěla selského synka?"

„Ne tak, moje zlatá. Baruška poradila se s tetou a ta byla pro Josefa z rozumných důvodů. Nemohla jí poskytnouti věno pro statek, chudé nevěstě by to bylo časem vyčítáno. Líbila se jí Panýrkova mírnost, celá povaha, šlechetné jednání. Tedy sama mluvila za schovanku a co nejšetrněji odmítla nabídky Kabáčovy. Mnozí se tomu divili, ale i Baruška souhlasila. Jistě nikdy nelitovala toho rozhodnutí, neboť jest s Josefem šťastna."

„A jak odmítnutý? Neprovedl něco aspoň o svatbě?"

„Neměl k tomu ani času, ani příležitosti. Všechno se odbylo rychle a jednoduše. Baruška odjela k jakési příbuzné do Prahy, ohlášky byly jednou za třikráte a druhý den se vrátili mladí lidé jako manželé. Počali hospodařiti na chalupě a co nejméně si všímali Kabáčových. Však se Václav oženil také za několik měsíců a schválně slavil co nejhlučnější veselku, aby prý toho baráčníka zastínil. Ač byla snad celá vesnice pozvána, Panýrek byl opomenut, ale na svatbě byl přece. Také to udělal naschvál. Měl totiž hosty svážeti i povoz z panského dvora, ale čeledín se náhle roznemohl. Josef už sem docházel a nabídnul se za kočího. Byl přijat a vystrojil se jako nejchudší, jakoby ani nebyl chalupníkem. Ženich si dlouho nevšimnul, kdo také hosty sváží, kdo sedí na kozlíku v režné haleně, s kočovskou čapkou na hlavě. Až naň poukázali. Hned seznal, že to bývalý kamarád schválně vyjel, že ho chce zahanbiti. Panýrek svážel, v kostele byl s hosty, zpět je přivezl do statku a potom rychle zmizel. Nezúčastnil se pocty, která se i kočím podávala, nečekal odměny, ba ani se nedotknul koláčů na stole připravených. Ten tam. Odvedl koně a odpoledne přeorával za chalupou jeteliště. Mluvilo se o tom, Kabáčovi se mrzeli, ale Josef provedl svoje."

„A potom?" naléhala Hodovalka, chtíc ještě něco slyšeti, neboť už se přibližovali Vyzovu, shluku domu kolem kostela, s mnohými pěknými zahradami, zabíhajícími až do polí.

„Obě rodiny žily odloučeně, každá na jiném konci, málo se stýkaly, každý si hleděl práce. Ani nevím, zdaž se kdy soudili, ke které straně v obci kdo náležel. Také jsem měl starost s dětmi a všímal jsem si jenom těch mrtvých, jimž mé ruce kopaly hroby. Hleďme, jak nám cesta uběhla, už jsme ve Vyzově."

„Jak se k sobě chovaly děti rozvaděných rodičů?" ještě se ptala domkářka v ulici.

„O jejich děti staral jsem se ještě méně. Co děti! Přece nebudou přenášeti na sebe nepřízeň otců. Děti obou máte v Malenicích, dejte na ně pozor a seznáte je. Já se dám v pravo. Buďte s Bohem!"

„A už se nezastavíte u našich sousedů na zpáteční cestě? Snad u Kabáčů?"

„Půjdu rovně domů a snad se zcela Malenicím vyhnu pěšinami," volal hrobník, dávaje se stranou.

„Šťastnou cestu!" přála Hodovalka kráčejíc pomalu k náměstí. Zvěděla mnoho, ale uspokojena nebyla.

Bude to novina pro sousedky, ale když nemůže podati, zdaž se ty dvě rodiny nadále hněvají, zdaž hněv až do Malenic přenesli, mohou-li zvědavci i tady rozličné výstřelky očekávati. Posud se nesrazili, aspoň se o tom pranic neví, každá rodina žije pro sebe, má dosti starostí na novém místě, v nových poměrech. Posud nenaskytla se příležitost, aby se její členové srazili. Snad se tak stalo, ale nikdo o tom nevěděl, zděnými ploty, keřovými hradbami bylo všechno utlumeno.

Domkářka toho dne roztržitě prodávala a rychle se vracela z města, za nímž se dychtivě rozhlížela po nějakém společníku. Nikdo se jí nenaskytal, proto přidala páry a klusala k domovu. Přímo se jí ústa třásla, jak by ráda sdělovala, co před krátkou dobou slyšela.

Pojednou sousedé jakoby jinýma očima hleděli na přistěhovalce a čekali, kdy mezi nimi cosi propukne. Kde kdo už věděl, že přinesli do Malenic vespolnou kyselost, která se datuje z jejich mladosti. K tomu, co zde vyzradil strašovický hrobník a rychle roznesla Hodovalka, mnoho bylo přidáno a přibájeno.

„Jak dlouho ještě dovolíte Kabáčovi přecházeti svým pozemkem na pole?“ oslovil soused Panýrka, když tento oral dlouhé brázdy na nejlepší roli u křížku. Schválně čekal, až rolník dojede souvrati a zatáčeti bude voly u příkopu, jenž měl zabraňovati přecházejícím, ale nezabránil. Stezka tu byla, nyní však Panýrek rovně oral, nehledě na ni. Však bude brzo utlapána i po setém.

„Ou,“ zarazil rolník voly, kteří se nedali mnoho pobízeti k zastavení. „Myslíte, že jsem v právu?“

„Jak by ne! Vždyť tamo vede pohodlná cesta,“ ukazoval soused, aby podpaloval. Před lety tudy si někdo nadělil a zůstalo při tom. Na statku jest nový majitel, jenž nekoupil tuto stezku přes vaše pole. Pro jiného ta cesta nemá významu.“

Panýrek zadíval se do pole a hlavou mu šlehlo, jaký by z toho byl soud, co pochůzek do města, kolikerá komise, jak mnoho vydání advokátům. Znal podobné věci z Domanína, kde usedlíci soudili se s vrchností. Tak mu zakroužilo hlavou, ale jenom na krátko. Záhy byl rozhodnut.

„Ba nepustím se do soudu, nemám chuti a peněz, ani by to nestálo za vítězství.“

„Dnes se vám tudy chodí, zítra nebo za týden tudy Kabáč pojede s vozem. Uvidíte. Pozdě budete litovati. Taková věc se nesmí zaspati,“ výstražně pronášel soused, jenž by rád viděl, aby propuknul spor.

„Děkuji za upozornění,“ řekl jenom Panýrek a už pobízel volky. Právě, kde vedla celý rok tlapaná stezka, vyjelo mu radlo. Hlavou mu zase kmitlo, že by se měl ohraditi. Snad Kabáč upustí od zvyku tudy choditi, ani se mu nebude chtíti drtiti tyto tvrdé hroudy svými botami. Oral dále, do čerstvých brázd přilétalo drobné ptactvo pro červíky. Už dříve odhodil trní stranou. Nebude-li se stavěti výlučně naproti, ustoupí soused od vzdoru, který z nepatrné příčiny vzešel a teď se vleče od pokolení na pokolení. Je třeba dobré vůle na jedné straně, potom snad

protivník také ustoupí. Tou stezkou trpí pozemek, škoda podupaného obilí, nepěkný vzhled působí vinoucí se cesta polem, ale Panýrek souditi se nemínil. To by si dal. Kdyby propadl, útraty soudem vzešlé nevyvážily by škodu na sto dlouhých roků. Měl zkušenosti na jiných.

S takovými myšlenkami chodil za ostrým radlem. Při každém obracení potahu podíval se ke vsi, jakoby čekal Kabáče od statku. Půjde či nepůjde po cizím poli? Ale neukazoval se nikdo z Kabáčovy rodiny. Na stezce ležely hroudy, do nichž marně havrani klovali ostrými zobáky. A nedaleko stromořadím táhla se pěkná, drnem porostlá cesta. Bylo to po ní o několik kroků dále, ale šlo se tudy dobře a pohodlně. Snad i protivník má rozum a nebude klopýtati o hroudy, místo aby volně šel veřejnou stromy zastíněnou cestou.

VI.

Zvyklý byl Josef Panýrek tvrdé práci už z Domanína, kde nejenom při své chalupě, ale i u panského dvora síly napínal, ani na novém působišti nečekalo ho ulevení a odpočinek. Z okleštěného kdysi značného statku Koubova zůstalo to nejhorší, půda nejvíce kamenitá, nejméně zdělaná, z části do nedávna úhorem ležící. Nejtěžší práce byla na stráni, kde kdysi bujela porostlina keřů, kde pěkně kvetl vřes, ale pramálo dáváno užitku. Už Kouba odprodav úrodnější, počal zde kousky osívati, větší část ponechávaje za pastviště. Panýrek pokračoval. Než i jinde bylo třeba přiložiti pilnou ruku. Jenom u křížku černala se pěkná prsť, hospodáři připadalo, že to pole ponecháno u statku, aby bylo jako volavkou kupců.

Celá rodina byla jako zapřažena, nejvíce ovšem Panýrek se synem Ondřejem, ale i Anička s Honzíkem odnášeli plné koše vyoraného kamení do výmolů, prohýbajíce se pod tíží jeho. I hospodyně došla s hráběmi, vyhrabávajíc pýr a roztloukajíc hroudy. Mnohý uslyšev, jak lákavou byla za svobodna, jak rozdvojila soudruhy, podíval se na její tvář a snažil se vyzkoumati bývalou krásu její. Ta dávno se rozprchla, tu setřela denní klopota, pateré mateřství, četné starosti, ale rysy tu zůstaly a bedlivý pozorovatel potvrdil, že Baruška byla opravdu kráskou. Posud měla svižné tělo, bohatý vlas a milý úsměv. Kdyby se lépe strojila, vynikla by, mnohou mladici by zastínila, ale Panýrková už se nechtěla líbiti svým zevnějškem, svojí tváří, křepkou chůzí. Aspoň odpoledne brala se za rodinou na pole, vedouc za ruku nejmladší ratolest svého rodu, mazánka v kratičkých sukénkách, kudrnatou Anežku.

Panýrek rád viděl ženu s dcerou, ale přece vždy ji odkazoval k domácnosti, aby jenom uklízela, vařila, drobné zvířectvo obstarávala. Ale nedalo jí to, šla za ostatními na stráň, k potoku, na obciznu, kam právě hospodář určil, kde bylo třeba nejpilněji ruku přiložiti. To bylo především o žních, kdy Panýrkovi hleděli veškerou práci sami vykonati. Tu všichni shromáždili se na žitništi, také student Stanislav doprovázel domácí. Teď by ho nikdo nepoznal, jak vypadal v obnošeném šatě, opálený, často bosonohý. Sourozenci se jenom ušklibovali, když

vrátiv se z Prahy a ukázav rodičům výborné vysvědčení, odkládal zánovní šat, odepjal vázanku s tuhým límcem, sundal boty a sháněl na sebe, co už i Ondřej jako malé odložil.

Nelíbilo se to Verunce služce, která Stáňu velice milovala. „Student má zůstati studentem a ne strojiti se za pohůnka," dokládala.

Ale Stanislavovi nikdo nebránil. Honzík se mu jenom vysmíval; snášeje mu staré háby, a nejstarší mluvil cosi o těla otužování. Student chtěl pomáhati jako v letech minulých a v několika dnech slunce a práce učinila na něm znamenitou proměnu.

I Anežku přivedli na pole, ta neobdržela žádného úkolu, ale vidouc ostatní, aspoň sbírala klásky při mezi skládajíc je do kytic. Sbírku tu chystala slípkám, jak u chudých dětí vídala.

A mnohdy na roli hned přiveden dobytek, aby se popásal po mezích a stráních, byla tu i kobyla, která si úkradkem přilepšila z mandelů, pobíhaly mezi brázdami běloučké husy, vesele štěbetajíce, že se dočkaly klasu. Vozy byly připraveny k dopravě úrody, pod keřem konev vody hasila žízeň, v košíku kus bochníku chleba sloužil k nasycení. Nedbáno, že zvoní poledne, na poli se pracovníci pomodlili a pokračovali v díle. Však z málo kterého komínu vinul se proud modravého kouře. A veselo bylo na poli, hlučno po cestách. I píseň se ozývala; i žert vytrysknul. Časem přelétnul s role na roli, od jedné skupiny ženců na druhou. Lány rozděleny pouze úzkou mezí.

Panýrek se stání ohlédnul se na pruh polí u křížku, kde pracovali Kabáčovi na žitě. Hustě měli zde panáků z malých snopků, na statku vždy bylo přijednáno. Hospodář právě šel od oběda na pole a bral se stezkou, kterou vytlapal přes roli sousedovu. Nedbal hrud, jako schválně počal chodíti po setém, po pšenici, aby obnovil stezník, k němuž si dělal právo, jako jeho předchůdce. Nebylo mu bráněno, nemusil ani trní odhazovati, toliko jednou se do něho dala stará služka Verůnka. Vytrhávala bodláky do režného nářidku.

„A nestydíte se obilí tlapati," spustila. „Co byste říkal tomu, jenž by vám žito poškozoval? Není vám líto toho Božího daru? Tamo vede pohodlná cesta," ukazovala.

Kabáč byl nemálo tou výčitkou uražen.

„Co ty mne zastavuješ? Jsi snad od hospodáře navedena? Mohu tudy si napřímovati a nedám se nikdy zdržeti, nejméně tebou."

„Však vaše zpupnost také jednou hlavu srazí," neohroženě pravila služka. „Já býti na místě našeho hospodáře, jinak bych s vámi zatočila."

„Dej pozor, abych tě za drzost nestrestal na místě," hrozil Kabáč opravdu rozhněvaný.

„Vás já se leknu. Pojďte a uvidíte!"

Verůnka zaujala hrozivé postavení, Kabáč se na ni podíval, potom pohodiv hlavou, odplivnul si a šel dále.

Panýrek se o tom dověděl, potlapané obilí s bolestí shledal ale nežaloval. Přeptal se, že by to bylo marné. Mnoho roků

tudy se chodilo, majitelé, právo své zaspali. A Kabáč chodil nejenom po osení, ještě nyní se brouzdal rozrostlou pšenicí. Sotva mu bylo viděti hlavu pod velikým slaměným kloboukem. Za ním se bral student Hynek. Tento byl oděn svátečně, vždyť nepřiložil ani ruky k denní práci. Scházel se se studentem lesníkovým, chodili po lesích, podnikali výlety, bavili se v hostincích. Hynka viděl Stanislav a nezáviděl mu. Bylo mu tak volno, cítil se tak šťastným uprostřed sourozenců a cítil se povinným pomoci jim. Vždyť z té úrody je živ, z ní dostává peníze, z ní studuje.

„Takhle máš choditi," ukazoval Jan dolů ke křížku na sousedova studenta, jenž stál na mezi jako dozorce a nad sebou si rozevřel deštník jako ochranu před slunečními paprsky. „To je pán, ale ty." —

Stanislav jenom pohodil hlavou.

„Každý tráví prázdniny dle své chuti. Mně se líbí mezi vámi."

„Ale ztvrdnou panu studentovi ruce," ozvala se Verunka, která naslouchala. Sama — chudák — měla ruce tvrdé jako prkno.

„To mu nevadí," mínila Anička, která mívala od hrabí puchýře, ale nedbala, dbáti nemohla.

Panýrek jenom tak na polo poslouchal děti. Stále ještě hleděl na vytlapanou stezku v pšenici, ve své chloubě, a nejlepším obilí z celé úrody.

Panýrkova rodina si pernou práci oslazovala žerty. Tyto se jindy hrnuly na Honzíka, jenž se také uměl brániti a mnohdy po Aničce i hroudou hodil; o velkých prázdninách děti obraly si za terč narážek studenta, jenž si v mnohém počínal nemotorně, záhy byl unaven a posedával na snopech.

„Takový odpočatý člověk," huboval Ondřej, „celý rok v pohodlné lavici sedal a pěkným věcem naslouchal. Vzhůru, do díla! Teď bys měl nás zastupovati."

Stanislav vyskočil, chápal se snopů, nosil, ale brzo mu opět klesaly ruce.

„To je něco jiného — choditi s takovým nákladem, než s několika knížkami pod paždím," narážela Anička. „Což až budeme mlátiti strojem."

Panýrkovi několik proschlých mandelů hned odváželi domů, aby měli na chléb — z nového. Student snopy snášel k vozu a podával staršímu bratrovi.

„Však není na spěch," odpovídal k pobídkám. „Teprve s večerem se domů pojede."

„Ale zatím musíme ostatní svázati a postaviti do panáků k vysušení a dozrání," poučoval Ondřej.

Student už skutečně nemohl, síly mu klesaly, když to zpozorovala Verunka. Rychle odhodivši hrábě, pospíšila Stanislavovi na pomoc.

„Vám se snadno vtipkuje," utrhla se na smějící se děti, „jste otužilé a tělesné práci zvyklé. Proč neseskočíš s vozu a sám nenosíš?" obrátila se k Ondřejovi. Jako starší osoba dovolila si i nejstaršího syna hospodářova kárati.

„A kdo by rovnal? Snad Stáňa? To bychom skáceli hned za ouvrati. Ať se také tuží, když ze společné mísy jí!“

„Styď se vyčítati! Stanislav se přičiňoval dříve. Však ho chválil hospodář, že se dobře učil.“

Studenta tato služčina pochvala těšila, ale nesedl si na mezi, jak ho Verunka vyzvala, nosil dále, jenom že pomaleji a ty těžší snopy nechával u vozu. Ondřej se jenom uškliboval, Anička odešla za matkou k posekaným řadám obilí.

„Páni studenti!“ zvolal Honzík, ukazuje na široký stezník. Skutečně, šli tudy druhové Stanislavovi, Hynek Kabáč ve volném letním šatě, vyčesaný, v polobotkách a Robert Skalák, syn panského lesního, jenž kolkolem měl lesy na opatrování a bydlil v Březině asi půl hodiny za Křetovem na samotě. Robert měl šat myslivecký a flobertku na rameně. Ani tetřevčí péra za kloboukem mu nescházela. Boty nosil vysoké, pěkně vyleštěné a v nich rákosku na psa, jenž někde v poli pobíhal. Hynek si ani nepovšimnul pracujících, ač je znal ze sousedství, ale syn lesníkův zpozorovav Stanislava, hned naň volal. Byl tomuto povděčen za mnohou výpomoc v úlohách, již mu student krajan ochotně poskytoval.

„Hleďme, jak se náš soudruh tuží!“ ukazoval a hned na pole pokročil, zatím co Hynek zůstal na stezníku porostlém mateřídouškou a mochničkami.

„Nikudy nikam nemůže,“ šklebil se Ondřej na voze.

„Nešel bys s námi?“ znovu oslovil Robert druha. „Chceme se podívati na mladé koroptve.“

„My jich zde nalezli nejméně třicet. Odletěly směrem k obcizně,“ řekl Stanislav. „S vámi jíti nemohu, neboť musím pomáhati o žních.“

„Sami bychom to dodělali,“ vmísila se do řeči Verunka.

„Takto bych vám dělal jenom ostudu, a než bych se přestrojil doma, svečeřilo by se. Bavte se beze mne.“

„Ani vám tu není smutno, jak jsem pozoroval.“

„Anička často začne zpívati a my se ochotně přidáme,“ student hlavou pohodil k sestře, která zatím rychle spustila vrchní sukni, kterou měla zahrnutou. Když Robert na ni zvědavě hleděl, začervenala se jako pivoňka.

„To věřím, taková dívčina má stříbro v hrdle,“ přisvědčoval vytáhlý student. „Zdaž, slečno, znáte též nějakou myslivecku?“

Anička se jenom čtveračivě usmála.

„Nejednu,“ mluvila za dceru matka. „Bůh ví, kde se jí ty divné písně v hlavě berou.“

„Ale, maminko,“ upejpala se ta, o níž byla pochvalná řeč.

„A já vidím zámek v Domaníně,“ pojednou zvolal ne bez radosti Ondřej, jenž maje na voze pokdy, napřimoval spocené tělo. Byl vysoko nad strání, měl už dvě vrstvy nad řebřinami, viděl tedy hodně daleko.

„Opravdu?“ ptal se Honzík a jako veverka se dral na vůz z pola žitem naložený.

Ostatní pouze hleděli v naznačené místo, kde jejich rodiště leželo.

„Lípy nad parkem jsem odtud už viděl," pravil Panýrek.

„A že by i zámek tak vynikal. Ovšem jsi hodně vysoko."

„Ano," dosvědčoval Honzík, „okna tam září v paprscích, plech na vížce se leskne a nad tou vlaje praporek."

„To pan Štibic přijel na panství," vysvětloval Robert. „Otec říkal, že bylo slyšeti na hranicích střelbu."

Všichni vzpomínkou na rodiště byli jako oživeni. Též Hynek přikládal dlaň k čelu a na zlupek povystoupil, aby lépe viděl.

„A v neděli jest v Domaníně pout" vzpomněl Honzík a div na voze nevyskakoval radostí.

„Ano, tu neděli po svaté Anně," potvrzovala Verunka.

„Jenom slaví-li se pout v zámecké kapli, když obec takřka zmizela s povrchu zemského," upozorňoval Panýrek.

I Honzík roztáhl údivem obličej. Jest možné zrušiti též pout a tak slavnou, jako byla v Domaníně? V ten den směle se procházel zámeckým dvorem a také do parku se směl podívati. Jindy útoky sem činil přes drátěný, ostnatý plot.

„Snad by pan Štibic pout nerušil," pochybovala Panýrková. „V kapli jsou fundace za zemřelé držitele panství. Dvakrát v měsíci v ní mši sv. sloužil farář ze Strašovic."

„Přesvědčíme se v neděli. Do té doby bude žito posekáno, do pšenice u Křížků dáme se v pondělí," určoval otec. Tím také všichni seznali, že mohou jíti na pout a už předem se radovali.

„Tam bychom mohli putovati my také," volal Robert na soudruha, stojícího posud na stezníku.

„Proč ne?" odpovídal tento. „Otec zapřáhne a pojedeme," určoval sebevědomě.

„A nač to, pěšky půjdeme a to všichni, bude nám veselo, tam ta hrdlička zazpívá a my budeme přizvukovati," vyličoval Robert putování, opouštěje žitniště, po němž se ostružiny vinuly. „Tak jistě!" volal ještě po boku Hynkově, kráčeje vzhůru k porostlině.

Na poli po krátkém odpočinku zase všichni dali se do práce. Vyhlídka na nedělní pout a zábavu je vzpružila. Však se ještě někteří ani nepodívali do rodiště od té doby, kdy se vystěhovali. Panýrek v Domaníně byl, měl tu co dělati; také Honzík jednou doběhl s poselstvím do kanceláře, ostatní jenom vzpomínali. Teď se jim otevírala vyhlídka na návštěvu v nejpamátnější den, o svatoanenské pouti.

Rázem zapomenuto na všechno, na vytlapanou stezku v bujné pšenici, na pohrdné chování Hynkovo, vše zatlačeno do pozadí a rozmlouváno pouze o pouti v rodišti, na niž každý — od nejstarších až do nejmladších měl milou vzpomínku. Vždyť i Panýrek si připomenul, jak za té příležitosti tančil s Baruškou, jak tehdy pocítil, že švarnou dívčinu miluje.

Honzík myslil na krámy a nedovolenou hru za stodolami, Anička na nový šat od minulých velikonoc, v němž se ukáže

před bývalými družkami, Ondřej měl jiný požitek na mysli. Dávno skrývá za trámem v komoře nějakou korunu, za tu mu bude dovoleno vmísiti se mezi chasu, koupiti si sklenici piva a točiti se s některou rodačkou v kole.

„Kdo tam bude kázati?“ uvažovala matka. V Domaníně pro nedostatek místa v kapli kázalo se v parku před zámkem pod stinnými lipami. Kdo byl pozván za poutního kazatele před to množství lidu z mnohých osad, pro toho bylo to vyznamenáním. Ovšem musil míti dobrý orgán a býti kazatelem osvědčeným, jenž se nedal ničím a nikým svésti od látky, kterou probíral.

Také student se těšil, ale nevěděl, co by ho obzvláště těšilo, zdaž vyzdobená květinami kaple nebo park v tu dobu už plný růží, zdaž návštěva u příbuzných nebo ten ruch před branou zámeckou, kde shromažďovali se prodávající a procházeli poutníci v pestrých skupinách.

Ale na každého z dětí pojednou jako by padla tíseň. Kdo zůstane doma, aby obstarával domácnost? Všichni se nemohou vydati. V každém hrklo při pomyšlení, že by tak naň padl los. Honzík vyháněl dobytek, aby tak musil popásati v onu neděli. Anička uklízela doma, což aby i ona byla ustanovena ku hlídání?

Než záhy rozptýleny byly ony obavy. Matka popřála dětem zábavy a prohlásila, že doma zůstane a ostatní všechny propouští. Ani pásti se nebude, ani jiná práce konati. K ženě připojil se Panýrek, pomůže jí v obstarávání domácnosti a za dětmi pojede až odpoledne, aby je s večerem znavené a ospalé přivezl v bryčce.

Ale zbývala nejmladší, Anežka, ta už chápala, oč běží, a chtěla se spolu zúčastniti. Nabízela se Verunka, že dítě ponese, že si je vezme na starost, ale dívka posléze se dala přemluviti, že bude u matky, ale že dostane hodně z pouti sladkých věcí.

Teď si nikdo nestěžoval do těžké práce, všichni se přičiňovali, aby žito do neděle bylo pokoseno, dílem sestaveno ve snopech na poli, jednak odvezeno do perny. I Stanislav statně nosil, a když snop dobře nevyhodil. Ondřej se mu nesmál a ho nepodpichoval, milostivě mu to promíjeje. Kosy zvonily, hrábě jenom lítaly a Anička často zanotovala veselou. Nezůstala sama, hned se ostatní připojovali.

Žežulinka kuká
na buku v lesy.
Kuku!
Ozvi se má milá,
ozvi se, kde jsi?
„Kuku!“

„Kuku — kluku!“ ozval se Honzík za vozem a všichni se srdečně zasmáli. „Kuku“, opakovala Anežka u matky a také ta ozvěna způsobila všeobecnou veselost. (Pokračování.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

III.

Lísteček drahý, růžový!
Blaho kdo všecko vypoví
v srdéčku děvuščině,
na ně když lístek přitiskne!
Zachví se, div že nevýskne,
ptáče jak na lučině.

Jaká to chvíle blažená,
zříme-li známá písmena,
láska jež diktovala,
jimiž se v papír vtělilo
v dáli co srdce cítilo,
ústa co žalovala!

Čteme-li slova zas a zas,
cítíme, že je blízko nás
a k nám se pouklání
duše, s níž jsme tak spojeni
v tajemném svazku, cítění,
vznešeném milování.

Jenom ty laňky v houštině
zvěděly pravdu jedině,
větřík však nesl ji dál,
takže pak celém po lese
novina velká nese se,
Jelence milý že psal.

Obrázek čarný: pod jedlí
sama snad lesní žínka dlí
s suknicí podkasanou,
bosa a s šátkem na vlasu,
červenou kytkou u pasu,
halenkou šněrovanou.

Jak se jí oko zaleskne,
divně ti srdce zasteskne
a víc je neutišíš,
dokud sem v lesní její říš
kroky zas a zas nemíříš,
její hlas neuslyšíš.

Těžko však srdce dobývat,
je-li jak v skále pevný hrad,
propastí obklíčený,
a v něm jak z dávné pohádky
rytíř je zaklet přesladký,
zámky sty uzamčený.

Milý psal — co jen odpoví?
Koně by jeho podkovy
k štěstí jej nosily jen,
brzy by s kytkou vavřínů
vrátil se lesa do stínu
krásný snít o lásce sen.

Zdráv aby zůstal; úrazy —
— náhle se dívka zarazí,
červánkem vzplane jí líc:
jak když ho země vyroní,
cizinec před ní na koni:
„Neboj, se děvuško, nic!

Přivádí mě sem náhoda —
zbloudil jsem; — jaká nehoda?
rozmluvy kyne mi slast:
přátel zde krov mám nad hlavou,
zatím co vrahů záplavou
trpí má nešťastná vlast.“

Zákmitem jata soucitu,
vystoupí dívka z úkrytu.
„Kdo vy jste, smím-li se ptát?“
„U strýce jsem zde ze zámku,
dívenko krásná, z červánků,
jméno však nechtěj radš znát!“

Na čela smělé klenutí
pod havraní teď perutí
jak mrak když rozestele:
„Jméno mé nesmí nikdo znát,
neboť je budou proklínat
vlasti mé nepřátelé!“ —

Dívenka s hrůzou hledíc naň,
uskočí jako plachá laň —
„Ty bys se chtěla mě bát? —
Ihned mu mizí s čela mrak,
ohnivě sálá jeho zrak:
„Vždyť já mám děvušky rád!“

Popojel s koněm blíž a blíž —
„Do zámku mě snad provodíš?“
Z srostlého podobočí
temných se očí line zář,
toužebně hledí snědá tvář:
Smět ji vzít do náručí!

„Za mne nechť v modré dálavy
vede vás potok bublavý;
cestou jím ukázanou
k zámku až dobře dojdete;
— s Bohem!“ — „Tož, lesa výkvěte,
v brzku zas na shledanou!“

IV.

Jede mladík modrooký
přes kamení hop a skoky,
jede na koni
přes lučiny, přes skaliska,
pěkně se mu šavle blýská,
časem zazvoní.

Šavlenka v tom zazvonila;
mní, že směje se to milá,
slyší její smích,
pevně stisk' ji do náručí:
„Ať nám štěstí zase vzpučí
lásky na větvích!“

Vesele si koník jede —
Jen to nebe temně šedé
mraků ve stínu,
jen to nebe deštěm slzí.
„Vrať se nám zas, hochu, brzy
s kytkou vavřínů!“

Běda však jak lístků sprcha
mámivý sen rychle prchá —
což to byl jen klam?
Objímá jen hlavu koni,
místo smíchu šavle zvoní
a on jede sám?

Vábný kraj, kam noha kročí;
nevidí však jeho očí
modré fialky
krás, jež vstříc mu planou;
tvář jen vidí milovanou
svojí rusalky.

Což se holubička milá
nad ním tady neklonila?
Rtíků korálky
nesmály se naň teď rudé?
Jede dál — vždyť Pán Bůh všude;
jede do války!

Duše ve snění se hrouží,
letí tam, kam srdce touží,
k domovu zas zpět,
v náruč dívce milované,
jejíž srdce láskou plane
jako máku květ.

Nebem bleskla hvězda zlatá;
brzy bude do hvěznata
celá obloha,
v hnízdečku si pípá ptáče,
jenom v dáli kdesi pláče
dívka ubohá —

Vidí: tam z té doubraviny
zírají dva temné stíny —,
klame přesladký!
— mní, že kyne mu tam měkký
její pohled, sladké vděky,
očí pohádky.

Ne však darmo slzy kanou;
až pak s dívkou milovanou
půjde k oltáři,
hvězda lásky, jejíž cena
stoupne, slzou posvěcená,
hned jim zazáří.

Pod nimi zas skryty v houští
plody svoje sladké pouští
v háji maliny;
to jsou její rtíky rudé,
polibek z nichž ssáti bude
krátký, nevinný.

Na kraj modrá mlha padá —
k spánku mladík hlavu skládá
z trávy v kolíbku;
v stranu, kde spí jeho milá,
po hvězdičkách tichých ssílá
tisíc polibků.

(Pokračování.)

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

O Magdalenkách řádu sv. Augustina.

Ze ženských řeholí sv. Augustina mimo eremitky a kanovnice, jak již o nich shora byla řeč, v dobách předhusitských pro Čechy nejdůležitější byla řehole Magdalenek, jichž *původ jednotný a společný nedá se dokázati.* Jménem tím totiž označeny byly různé kongregace řehole sv. Augustina, vzniklé v posledních stoletích středověku polygeneticky, t. j. na rozličných místech zcela samostatně. Jisto jest jenom tolik, že *papežové* Řehoř IX. a Innocenc IV. v letech 1227 až 1251 řád tento *schválili* a mnohými výsadami obdařili a že v Německu prvním klášterem jich byl konvent v Metách a v Trevíru.*)

Panny v domech Magdalenek bydlící řídily se řeholí sv. Augustina a byly *spravovány probošty* téhož řádu, ustanovenými od generálního probošta, jemuž podléhal celý řád odvětví jak mužského tak ženského. Kol roku *1250* měly panny tyto najisto kláštery v Erfurtě, v Branislavi, Malchově, *Řezně, ve Vídni* a jinde.

Fehr, dobrý znatel dějin i života jednotlivých řeholí, napsal: „Nejstarší a nejčetnější kláštery tohoto řádu nalézaly se v Německu a to již na počátku XIII. století, aniž by o jich zakladateli něčeho bylo známo. Původním jich cílem bylo přijímání a polepšení veřejných hříšnic. *Později* ovšem byly také přijímány dívky *zcela bezúhonné.* Ale i tyto podržely název Magdalenek podle sv. Magdaleny, veřejné hříšnice, aby naznačily, že vstoupením do řehole světu odumřely. Roucho jich bylo bílé a proto obyčejně bílými pannami sluly. První dům za tímto účelem, mimo Německo, byl založen r. 1272 v Marseilli a jiný roku 1472 v Paříži.**) —

Do *Čech* dostal se řád Magdalenek *pravděpodobně ze Řezna*, neboť již roku 1259 připomíná se jeho konvent v *Dobřanech u Plzně*,***) který však, neznámo z jakých příčin, neměl dlouhého trvání. Alespoň po roce 1272 již nečiní se o něm zmínky. Snad řeholnice vrátily se odtud zpět do svého mateřského kláštera, anebo spíše uvedeny byly do Prahy k sv. Havlu.†)

Představenou Magdalenek bývala *převorka* a visitaci kláštera konával převor provinciální či zemský, časem i sám generál řádový.

---

*) Sluší tedy považovati Magdalenky za řád, vzniklý na půdě říše německé.

**) Sr. „Kirchenlexikon" VIII, 449.

***) Zpráva tato neodporuje tvrzení Fehrovu, že první dům Magdalenek mimo Německo byl založen r. 1272 v Marseilli, jak vysvitne z článku následujícího.

†) Více o tom uvedu ve článku: Uvedení Augustiniánův do zemí českých.

Působení řádu Magdalenek spadá do doby, kdy, jak dějepisci líčí, žili vedle sebe svatí a ďáblové, totiž v poslední století středověká, kdy buď lidé všemožně usilovali o spásu své duše a podrobovali se všemu, co za dobré k získání blaženosti věčné pokládali, anebo vrhli se v nauky kacířské, jichž názory byly tak bizarní, že snad větších zvláštností ani vymysliti nelze. Byl tedy zcela na místě řád, jenž pokleslé a padlé usiloval uvésti zase na pravou cestu, vedoucí k nebesům.

Plnily-li Magdalenky tento úkol svůj správně čili nic, nelze dnes s naprostou pravdou již rozhodnouti, poněvadž o výsledku jich činnosti nemáme bližších záznamů. Tolik však jisto jest, jak souditi se musí z jich hojného rozšíření, že *práce* jejich byla *požehnanou*, byť ne ve všech časích, tedy na rozhraní třináctého a čtrnáctého věku. Alespoň, zajisté ne bez příčiny, jak důkaz toho máme právě u nás, *zřízení jich bylo napodobováno* od těch, kdož koncem XIV. století usilovali o mravní nápravu lidstva, což by se bylo nedělo, kdyby snahy Magdalenek byly nepřinášely užitku. *Jan Milič* totiž zbudoval r. 1372 v Praze veliký dům pro kající hříšnice, kdež v kapli sv. Maří Magdaleny konávala se denně pro ně kázání, jichž cílem bylo obrácení se k Bohu. Založení toto na „Benátkách" slulo „*Jerusalémem*".

Než nejen mužové horlící o nápravu mravův u souvěkovců, ale i lidé církvi zcela oddaní a *svatí* šíření se Magdalenek podporovali. Tak *sv. Bertrand* r. 1272 založil, jak shora již jsem připomenul, klášter jich v Marseilli, *královna Sancia z Aragonie* r. 1324 v Neapoli, *biskup Simon V.* r. 1492 v Paříži atd.

* * *

Statuty Magdalenek, pokud známy jsou, neliší se mnoho od všeobecné řehole sv. Augustina, a výslovně se v nich uvádí, že do domů mají se přijímati ženy *mladší 35 let*. Starší ženy jest odmítati z toho důvodu, že polepšení ve věku pokročilejším zřídka kdy stává se opravdovým.

Mimo výchovu padlých ženštin zaměstnávaly se některé konventy tohoto řádu i *vyučováním a výchovou dívek*.

* * *

Od řádu Magdalenek *sluší přísně rozlišovati pokus kněze Miliče* o nápravu veřejné mravopočestnosti v Praze zřízením útulku pro zpustlé ženštiny, zvaným domem Magdalenitek. V Praze totiž na Starém městě bylo několik domků, tak řečené „Benátky", kdež se zdržovaly hříšné ženy. Karel IV. domky ty skoupil, dal je rozbořiti a místo to daroval Miličovi. Milič s pomocí několika zbožných měšťanů pražských vystavěl tu r. 1372 dům pro kající ženy. *Tomek* o tom sděluje: „Vzbudiv pobožné dobrodince, sehnal potřebné prostředky peněžité a vystavil zvláštní dům pro kající ženštiny a při něm kapli sv. Maří Magdaleny, sv. Afry a Marie Egyptské, k níž položil základní kámen v neděli dne 19. září roku 1372. Maje na zřeteli slova zjevení sv. Jana, že jest „padl Babylon" a „uzřel jsem město svaté Jerusalém", nazval místo tím způsobem přetvořené Jerusalemem. Zde byla nyní *pilná a vroucí pobožnost takořka ve dne v noci*. Každý

den byly konány dvě mše zpívané, jedna o Panně Marii a jedna, jak na den připadala, čtených pak mší obyčejně šest, někdy osm až i šestnáct; *kázání skoro každý den*, v zasvěcené pak dni víckrát, až i pětkrát. Tři kněží *slyšeli zpověď každodenně* a mohli sotva postačiti; rovněž *časté bylo přijímání Velebné svátosti*, ku kterému Milič zvlášť horlivě pobádal své svěřence; vedle toho pak *konání kajících skutků* v soukromnosti dle uložení od zpovědníků nebo z vlastní pilnosti jedné každé z obrácených" . . .*) Proto pravdu má *Helfert*, že „kde prvé sídlo své mívala prodajná necudnost *hříšné* Magdaleny, tam povstal dům zbožných kajicnic s kaplí *svaté Magdaleny*".**)

Ale zřízení Miličovo čili pražský dům Magdalenek neměl rázu klášterního a *nebyl ve spojení s řádem téhož jména*, jak jasno z toho, že brzy po smrti svého zakladatele r. 1374 zanikl. Nicméně je důležitým, poněvadž nám *ukazuje způsob, kterak řád Magdalenek při své činnosti si počínal*. Milič zajisté jen tu napodobil, co v klášteřích řádu sv. Magdaleny shledal . . . Konečně uvážíme-li, že v ústavě Miličově nalézalo 200—300 osob svého opatření tělesného i duchovního,***) přesvědčujeme se *nepřímo*, jakých zásluh musily si řádové Magdalenky získati za dobu svého trvání nejen u nás, ale i v zemích ostatních . . .

Uvedení Augustiniánův do zemí českých.†)

Připravovaný od delších dob *zápas mezi mocí světskou a církevní v Čechách*, v němž církev mínila nabýti práv, daných jí jejím Zakladatelem, propukl na počátku třináctého století, kdy po až příliš povolném biskupu Danielovi II. dosedl na pražský biskupský stolec zbožný, horlivý a neústupný zastance práv církevních *biskup Ondřej*, kdysi probošt na Mělníce, potom v Sadské a posléze u sv. Víta na hradě pražském. Hierarcha tento, velice oddán povinnostem svého povolání a pamětliv svatého zápalu za práva církve, jaký jevil se na třetím koncilu lateránském v Římě r. 1215, — jehož Ondřej, posvěcený na biskupa dne 22. listopadu téhož roku v Římě od samého papeže Innocence III. se osobně účastnil, — sotva do Prahy byl došel, přísně hleděl na kázeň duchovenstva a zachovávání všechněch řádů dle novějších zákonů církevních. Zejména se vší rozhodností usiloval o to, aby kněžský coelibát nebyl porušován. Dosáhl toho také, že za něho již žádného ženatého kněze v Čechách nebylo.

Než rázovitý biskup tento umínil si napraviti též křivdy, kteréž dosud církev v Čechách trpěla na svých svatých právech.

---

*) D. c. III, 304.
**) D. c. 41.
***) Borový, d. c. 227.
†) Sr. „Gemma Moraviae, Thaumaturga Brunensis, pennicello divi Lucae evangelistae delineata, Brunae Moravorum ad s. Thomam Ap. a saeculis recondita . . ." z roku 1735, kdež zvláště třetí část jedná o uvedení Augustiniánův eremitů do Moravy a částečně i do Čech a Slezska, od str. 225—340; František Ekert: Posvátná místa král. hl. města Prahy I, 213 nn. II, 152 nn.; Dr. Borový: Dějiny diecese Pražské 224 nn.; K. V. Zap: Kronika českomoravská, I, 889 nn.; Český sl. boh. II, 780, nn. a jiné.

Poněvadž však nemohl v tomto ohledu na králi Přemyslovi Otakarovi I. ničeho vymoci, odebral se již v měsíci říjnu roku 1216 na cestu do Říma a odtamtud *s přivolením papeže Honoria III.* dne 10. dubna 1217 vydal na celé Čechy *interdikt* (zápověď služeb Božích) a některé osoby, jmenovitě úředníky zemské, kteří křivdami církvi činěnými nejvíce byli vinni, stihl klatbou.

To byl v Čechách počátek zápasu mezi mocí světskou a církevní, jenž jak dle tehdejší doby předvídati se musilo, *skončil vítězstvím církve.* Ale, ač církev zvítězila, přece jisto bylo, že moc světská co nejdříve a stále činiti bude *pokusy o návrat záležitostí církevních k dobám dřívějším.* Proto nejen Ondřej, ale i jeho nástupcové v úřadě biskupském snažili se v zemi své moc církevní upevniti tak, aby jakýkoliv pokus o převraty, učiněný mocí světskou, stroskotal. K tomu účeli ovšem nejlépe hodilo se *rozšiřování duchovních řádů, církvi upřímně oddaných* a vždy věrných, jakými byly mimo Cisterciáky a Premonstráty i *Augustiniané.* A netrvalo dlouho a vhodná příležitost k tomu se naskytla.

Pan Oldřich starší z Valdeka, purkrabí na Loktě, jako král Přemysl, alespoň tak se vypravuje, *učinil slib*, zachová-li ho Bůh v bitvě u Kressenbrunnu při zdraví, že na *svých statcích postaví klášter.* Bůh jeho přání splnil. Proto pan Oldřich roku 1262*) přikročil k provedení svého zámyslu. Vyhlédl si za tou příčinou místo půl míle od svého hradu Valdeka, v starodávné vsi Kváně ležící, jež potok a rybník dokola obtéká a z něho ostrov činí. Na tom pak místě založil klášter **„na Ostrově"**, *později u sv. Dobrotivé***) zvaný, a povolal do něho na popud biskupa Jana III. z Dražic dosud v Čechách neznámou řeholi tak zvaných Bratří poustevníků, řídících se řeholí sv. Augustina.***)

Nový klášter tento byl dostavěn roku 1263 a dne 13. května u přítomnosti mnoha hostí a lidu slavně posvěcen.

Augustiniáni *poustevníci* dostali pak ještě před válkami husitskými **v Čechách** mnoho jiných klášterů. Byly to: klášter v *Pivoňce* z r. 1266, na *Šopce* u Mělníka z r. 1268, *v Praze u sv. Tomáše* z r. 1285, *v Domažlicích* z r. 1287, *v Bělé* z roku 1340, *v Úterém* z r. 1342, *v Sušici* z r. 1345, *v Litomyšli* z roku 1356 a *v Ročově* z r. 1373.†)

Jako biskup Jan III. z Dražic dal podnět k uvedení do Čech Augustiniánů poustevníků, tak zase jeho příbuzný biskup Jan IV. z Dražic a později císař Karel IV. uvedli sem řeholní *kanovníky* sv. Augustina. Tito pak až do válek husitských měli

---

*) Datum 25. nebo 26. března, jež někteří uvádějí, jest sice pravděpodobné, ač neprokázané.

**) Chrám původně byl zasvěcen Zvěstování Panny Marie. Od 23. května 1327 byl nazýván u Svaté Dobrotivé, protože kanovník u sv. Víta v Praze Oldřich Hazemburg z Valdeka daroval mu tělo svaté panny a mučedlnice Dobrotivé (Benigny), jež byl z Říma přivezl.

***) Sr. K. V. Zap: Kronika česko-moravská, I, 889 n.

†) Balbín uvádí kláštery: v Bělé, Pivoňce, na Ostrově či u sv. Dobrotivé, u sv. Tomáše v Praze, u sv. Kateřiny na Novém městě pražském, v Sušici a v Ročově. Sr. „Vita Arnesti", III, v kapitole třetí. Po něm opakuje je Winter „Život círk." 690 a Borový v „Dějinách diecese Pražské", 155 a 225.

u nás kláštery: *v Roudnici* z r. 1333, *v Kladsku* z r. 1349, *na Karlově v Praze* z r. 1350, *v Jaroměři* z r. 1356, *v Rokycanech* z r. 1362, *v Sadské* rovněž z r. 1362, *v Třeboni* z r. 1366, *v Landškrouně* z r. 1371 a *v Kostomlatech* z r. 1400.*)

Na **Moravě** patřily augustiniánům *kanovníkům* kláštery *ve Fulneku* z r. 1387, *v Prostějově* z r. 1391, též *ve Šternberku* z r. 1371 a *v Olomouci.*

Augustiniáné *eremité* měli na Moravě**) kláštery: *v Brně* z r. 1353, *v Jevíčku* z r. 1372, *v Koruně* z r. 1267, *v Krumlově* z r. 1355; menší proboštství *v Olomouci* asi z r. 1225 a sv. Klimenta *u Osvětiman.*

Ve **Slezsku** patřily řádu sv. Augustina nejméně dva kláštery a to *ve Vratislavi* z r. 1351 a *v Reichenbachu.* „Gemma" uvádí pak ještě kláštery *v Břehu, Grotkově a Zahani,* ale existence těchto dle posud známých pramenů dokázati se nedá.***)

* * *

Augustinky eremitky měly v **Čechách** klášter u *sv. Kateřiny na Novém městě pražském* z r. 1355.

Magdalenitky usídlily tu *v Dobřanech u Plzně* roku 1259, *v Praze* blíž kostela *sv. Havla* r. 1282 a r. 1329 též *na Újezdě,* dále *v Zahražanech u Mostu* r. 1283, *v Želině u Kadaně* r. 1283 a *v Lounech* r. 1331.

Na Moravě byly eremitské ženské kláštery *v Olomouci* z r. 1223, *v Brně* z r. 1245 a *Doubrawníku* z r. 1208.

Ve Slezsku byl ženský klášter *ve Vratislavi.* (Pokrač.)

*) Balbín uvádí kláštery: na Karlově, pod hradem Bezdězem, v Landškrouně, v Roudnici, Rokycanech, Sadské, Jaroměři, v Lysé, Prosíku a coenobium Aroagiense in monte Zotenberg. Winter dle Balbína všeobecně jich připomíná deset, ale jmenuje pouze kláštery na Karlově, v Roudnici, Jaroměři, Rokycanech a v Třeboni. D. c. 689. Borový udává jich devět, jak uvedeny jsou v tomto pojednání. D. c. 125 a 225. Balbínův Zotenberg je Sobotka, osamělý to vrch v Pruském Slezsku východně od Svidnice. Aroagium jsou močidla (t. j. místo, kde se bílívalo plátno) a přeneseně také barva bílá vůbec. Slova tedy „Coenobium Aroagense in monte Zotenberg" značila by klášter bílých otců v Sobotce. Ale v Sobotce v pruském Slezsku připomíná se pouze hrad, pobořený roku 1471. Proto „coenobium Aroagiense" nedá se blíže určiti.

**) Morava tvořila pro sebe zvláštní vikariát řádový. Vikář býval v Brně.

***) Gemma dí do slova: „Za převora Jana z Koruny, jenž v Brně by představeným od r. 1408—1423, na Moravě patřilo augustiniánům eremitům šest klášterů: v Brně, Jevíčku, Krumlově, Olomouci, Koruně a při kaplivsn Klimenta. Ve Slezsku naleželo jim rovněž šest klášterů: ve Vratislavi, jedle. mnišský a druhý panenský, v Reichenbachu a, jak z oprávněné domněnky uzavíráme, v Břehu, Grotkově a v Zahani". D. c. 268. Sr. co o tom uvádím doleji při jednotlivých klášteřích!

V. Poledne.

Vánoční.

Aj! — Hvězda vychází a k jeslím láká — —

Andělé zpívají! —

V čarovný ton
neznámých nápěvů — jak výkřik ptáka
bez domova a hnízd — vánoční zvon
se roztestknil — a duše — ve tmách — spící —
úžasle procitá — a ohlušena
andělským jásotem — jsouc němа — sténá
v své chudobě jak žebrák zpívající — —
— — — — — — — — — — — — —

Ó Dítě Pokoje! — Já též — hle! — vzpínám
ke trůnu hvězdnému, kde Ty Jsi králem
své ruce prázdné —

V slzách se rozpomínám
na bohatství — a jako pastýř — s málem
svých prostých snů pokorně očekávám
Tvůj pokyn vlídný —

Dar!? —

Svůj cíl Ti dávám! —

Vánoční písničky.

Host.

Vítej nám, zelený vánoční hoste! —

V bohatém paláci — v chaloupce prosté —
všude tě čekají s radostnou lící —

Odkud k nám přicházíš? — Co nám chceš říci?

Jak malé hvězdičky, světélka září —
Nebeský paprsek líbá nás v tváři.
Pod Tvými větvemi dárek se ukrývá —
a také Ježíšek tam odpočívá —
když na něj pohlednu, srdce mi zpívá! —

Koleda.

Jezulátko! — Dítě Boží! —
Odpočiň si v chudém loži! —

Pouze Matička Tvá milá
jesličky Ti připravila.

O půlnoci - lidé spali —
andělové zazpívali —

Pastýři se probudili. —
Co to slyší!? — Což se mýlí? —

Velká zář nad chudým chlévem —
nebe jásá rajským zpěvem — —

Již radostně pospíchají
za světlem — k betlemské stáji —

Poklekli — a našli Tebe! —
V Tobě štěstí — svět — a nebe!

Cestou.

Padá, padá sníh
do zoraných lích
pole — háj — i sad už dřímá —
ukryla je bílá Zima
do podušek svých.

Ptáček dávno ztich' — —
Líto jest mi jich —
Smutně mlčí — Místo písní
kdesi v koutečku se tísní — —
Padá, padá sníh —

Bolestně jsem vzdych' —
Tu se anděl mih' —
On a jiní — K zemi nesli
jaro požehnaných jeslí
Jezulátko v nich! —

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

[*Hovorka* Al. Douchovi:]

Velectěný, důstojný Pane!

Potřeba *studentského kalendáře*, věnovaného zájmům této nadějné čáky našeho národa přiměla mne k tomu, že jsem se roku loňského odhodlal k vydávání „*Kroka*“, ač jsem jen slabě od svých milých přátel byl podporován. Letos připravuji druhý ročník v naději, že se se skvělejším potká výsledkem, než-li první. Přislíbilit mi mnozí ctění pp. spisovatelé, zvláště pak učitelové na gymnasiích a reálkách k podniknutí mému pomoci své a protož očekávati lze, že daleko *druhý ročník* nad první vynikne. Mimo zábavu přinášeti bude „Krok“ zvláště články z jednotlivých *věd*, kteréž by na užitek našemu studentstvu byly. Ku konci přidány budou úlohy vědecké a vypsané k nim praemie za nejlepší jich provedení. Tak myslím, že se docílí na student-

stvu našem zvláštní pilnost k rozlušťování vědeckých úloh a mnohý chtěje praemie dosáhnouti, nucen bude k důkladnému přemyšlování a bádání. Tuším, že to bude dobrá stránka mého kalendáře, na jehož důkladnost všecky své síly obraceti nepřestanu. Abych ale tím spíše cíle vytknutého dosáhnul, obracím se i na Vás, důstojný pane, s tou uctivou prosbou, aby jste mne v podniknutí mém, bude-li to ve Vaší možnosti, podporoval: žádám to na Vás ve jmenu těch, k jejichž prospěchu „Kroka" vydávám a na něž národ náš celou svou budoucnost staví. Naději se toho tím více do laskavosti Vaší, anto hojnost důkazů Vaší srdečnosti a přátelství pro věc prospěšnou mi tajnou není. Na vzájem pak věnuji Vám ke všem Vaším podnikům síly své a nabízím se vše co nejochotněji vyplniti, což na má bedra uložíte. Zároveň vzkazuji Vášn.[osti] svou úctu a pozdravení, a prosím aby jste je milostivě přijmouti ráčil. Tím znamenám se Vašemu Blahorodí

se vší úctou, ochotný

Alois Hovorka
z Drahejšova č. 82.

V *Písku* dne 12. dubna 1863.

Č. 37.

Jan Jelen Douchovi.

[1 dopis.]

Jan Jelen poštovní v Košicích na Slovensku, horlivý vlastenec, o kterém nám však není ničeho bližšího známo. Účastnil se vlasteneckého sdružení, které vydalo: *Kossický kalendář* pro lid slowenský na obyčejný rok 1861. Cena 20 kr. W Kossicích. Tiskem Karla Werfera. Obsahoval část kalendářní, trhy atd., krátké básně a drobná vypravování. Kn. sl. 86. Zdá se, že druhý ročník nevyšel.

Je zde zmínka o vynikajících osobách:

Jan Krejčí (1825—1887), přírodozpytec. O jeho pobytu v Písku víme: K vyzvání měšťanstva Píseckého zařídil a spravoval 1860—1862 Píseckou vyšší reálku, kdežto zvláště o založení praktických technických škol a o vzdělání řemeslníků, jakož i o vychování a zaopatření chudé, opuštěné mládeže usiloval. Na dolehání zpátečnické strany měšťanstva opustil však toto místo, dříve nežli mohl navrženou od něho organisaci reálních a vychovávacích dilen pro chudou mládež vyvésti, a nastoupl opět své učitelské místo v Praze. [R. N. Sl. IV 982.]

Wurzbach vysvětluje to takto: Da aber ein Teil der Bürgerschaft, der mit seinen čechisierenden Plänen und Ansichten nicht übereinstimmte, eine ihm seine Stellung erschwerende Gegenpartei bildete, so dankte er für das ihm durch die Berufung erwiesene Vertrauen und kehrte nach Prag auf seinen Posten zurück. (Biographisches Lexikon Bd. XIII, S. 188). Byl mladočeským poslancem za Písek-venkov, činným na sněmu ve prospěch českého školství, a čestným občanem mnoha obcí Píseckého okresu. — Stal se profesorem geologie a rektorem české techniky. Vydal četné práce hlavně z oboru mineralogie a geo-

logie, (též učebnice) samostatně a v časopisech (Živa, Č. Č. M., Květy, Osvěta, Archiv pro přírodní prozkoumání Čech, Věstník král. české společnosti nauk, Lotos, Zprávy spolku geologického, Poutník, Škola a Život, Abhandlungen der k. k. geologischen Reichsanstalt, do kalendářů: Sborník a Pokladnice; do almanachů: Perla Česká a Máj,) Psal též do Pražských Novin za redakce Karla Havlíčka Borovského a do Národních Listů Kn. sl. 114.

Antonín Majer (1826—1880), phil. Dr., profesor, pak ředitel německé průmyslové školy v Plzni. Jeho literární a též poslanecká činnost směřovala k praktickému životu, k zvelebení českého průmyslnictví a průmyslového školství. Vydal vlastním nákladem učebnice a brošury, psal též německy a vydal „Obecné Listy", pak příspěvky do časopisů, hlavně do „Živy".

V Písku navštěvoval německou školu a též německé gymnasium. Kn. sl. 131.

Jan Pavel Tomášek nar. 30. VI. 1802 v Jelšavské Teplici na Slovensku, syn evangel. kazatele, studoval též v Německu bohosloví a filosofii a stal se profesorem na evangel. gymnasiu v Levoči a pak král. uherským školním radou. Hájil práva Slováků proti Maďarům a proto byl dán r. 1862 na odpočinek. Ve spise „Obchodníci" (1846) — Havlíčkem uvítaným — ukazuje cesty vzájemnosti československé a jihoslovanské. Překládal pilně z Cicerona. Wurzbach (Biogr. Lex. sv. 46 str. 47—49) o něm nesprávně. Kn. sl. 268.

[*Jelen* Douchovi:]

V Košicích dne 4. dubna 1861

Vaše Blahorodí!

Léta plynou aniž pozorujeme jakou rychlostí jenom pečí naší vyvolané práce jsou důkazem že jsme žili; u nás pak Čechů obzvláště ani přátele naši tak velikomyslně dosud nás jen hanou obsypávají, chtíce nás takto udusiti, — nevědí však, že právě tím spůsobem mnohý ospalec oči si protírá a poznává rozdílu mezi přítelem a nepřítelem. Chtěl jsem již dávno k Vašnosti se obrátiti, sdíleti časem jak tu žijem Čecho-Slované mezi Čechyslovany, ale ač upoménka na Vás provázeti mě bude poutí mého života vezdy a všude, ač každé spomění na Prahu Vás v mysl mě uvádí, a duše má nikdy nepřestane díky vzdávati Vám za probuzení citu mého národního — jenž jest mou první a poslední blažeností — ač na Vaše rady otecké co vděčný syn denně spomínám — ostychal jsem se — bál jsem se, věda že záměry moje na zmar uvedeny byly a já v té míře nemohu působiti, jak to byla, jest i bude věčná má touha pro blaho vlasti a národu svého. Jeť ovšem život můj tak dalece pojištěn co do toho bídného chleba — za nějž tak mnohý jak Jidáš zde v cizině jedná, nám Čechům jen hanbu plodě, ale proto nehasnoucí touha moje může jen velmi málo spůsobiti ač srdce mé jen té vlasti, tomu národu, uprostřed něhož se zrodilo — vždy zůstane věrno. Byl jsem v Praze — první kroky vedly mě k Vám, k bývalému otecskému příteli — nebylť jste k mému žalu v naší

matičce Praze a k tomu churav — chtěl jsem u Vás složiti břímě — potěšiti též i Vás, sdílením, že pamětliv rady Vaší co věrný syn české vlasti pracoval jsem, seč byly síly moje, sbíral přátely, domlouval, horlil, kde bylo potřeby těšil, na lepší budoucnost ukazoval těm, jenž delší čas v cizině, pobyvše zoufali o věci naší národní. Dejž Bůh, aby každému z upřímného mého srdce plynoucímu slovu kvetlo požehnání. Utvořili jsme zde ovšem spolek upřímných národovců v čele nám stál rada školní *Tomášek*, výsledek naší první práce *Kalendář košický*. Obětovali jsme a jak bude působiti Bůh ví sám — my tratíme snad celý náklad jen co nám na kolkách zbyde — ale těším se, že činili jsme na *zysk* (sic!) nehledíce naši svatou povinnost. To naše jediná útěcha. Zbírka byla mnou zavedena na *Hankovu* nadací i odesláno též 36 zl. nyní sbíráme i na divadlo a mnohý musí přispívat, jenž ještě krejcaru v prospěch svatých těch účelů v celém životě nedal. Přál bych Vašnosti slyšet jak mě za Ultra pokládajíce rádi i neradi dávají. Ale neradí to mnohem více jak rádi.

Přál bych Vám viděti tu smět, jenž jmenem českého úřednictva Čechy hanobí. Zhrozí se duše naše, jak jsme to daleko přivedli. Však rozchází se vše a tak já v posledním čase ztratil svého nejupřímnějšího přítele horlivého národovce *Theodora Noska* jenž co assistent u stavitelské správy nyní v Budíně do disponiblity přišel. Professor *Majer* na reálce české zná ho též. Naděje mu kyne do Písku za vůdce školy zednické an jest navržen pr. *Erbenem* p. řed. *Krejčímu*. Dostaneli místo to totiž an-li Písek zednickou školu bude chtít vydržovat stojí právě v otázce co Písek k tomu poví. A proto mě psal bych k Vašnosti se prosbou obrátil, zdali by co techniku — a v svém oboru jest úplně doma — Vašnost nemohla u hraběcí rodiny *Harachovské* neb které znáti račte k samostatnému místu dopomoci, an jest se mu nyní o rodinu matku i otce starati. Prosím tedy Vás, by Jste jeli možné co učiniti ráčil an by to bylo jako bratru mému. 24. t. m. přijede do Prahy. A tím konče prosbou ještě jedenkráte list jsem Vašnostin vděčný ctitel

Jan Jelen
poštovní
(†) v Košicích na Slovensku.

[Zde (†) na straně stojí douškou připsáno:]

Prosím též úctu p. převorovi a veškerému sboru pp. minoritův sděliti.

Č. 38.

J. Jahnel Douchovi.

[1 dopis.]

O knězi Josefu Jahnelovi, bezvýznamném spisovateli našel jsem pouze v Douchově Kn. sl. str. 76 zmínku o jeho 2 spisech: 1. Nejčastější příčina ohňů jest neopatrnost v zacházení s ohněm, světlem a třícími sirkami. V 26 příkladech to ukazuje — —. V Praze, nákl. spisovatelovým, tiskem Bedř. Rohlíčka. 2. Řeči při posluhování svátosti stavu manželského, které sepsal a vydal — —. V Praze 1861, v komissi u Alexandra Storcha.

Zde je míněn překlad: Petr Ukrutný. Z Alexandra Dumasa přeložil Josef Jahnel. Vyšel v „Česká Včele" r. 1845, č. 75—82, 19. září až 14. října, str. 301—331. V překladě přichází jméno Ferdinand. Král Pasqualovi tyká a po zvolení jeho soudcem mu vyká. Str. 310.

Jahnel Douchovi.

Mnoho vážený Pane Bratře v Kristu! Drahý Vlastenče!

Spolehaje se jak na Vaší horlivost tak i na Vaší službovolnost, osměluji se, Vás obtížiti prosbou dvojnásobnou a sice:

1. by jste byl tak laskav a umělým svým pérem tento přiložený spis, mou to prvotinku, poopraviti ráčil. Maje v místě k učení se jazyku *francouzskému* příležitost používám jí. Ačkoliv však nejsem ještě doučen osmělil jsem se předc, příběh tento, an mne velmi zajímal, zčeštiti. Co se autorova smyslu týká, myslím, že jsem jej nechybil, alespoň srozumitedlnost celku se mi za to ručiti zdá. Některá vlastní jmena jsem zčeštil (na př. *Ferrand* Ferdinand) snad by bylo lépe, nechati je původně a jen český jim dáti kabátek? Pak i to by snad lépe znělo, aby král *Pasqualovi*, po zvolení jej za soudce, vykal, před zvolením, by mu vždy tykal, což v překladu dle autora jest pomícháno?

2. Pak Vás žádám, upřimně mi oznámiti, zdali *překlad* tento, (který po Vašem laskavém opravení znova opíšu, a sice s poznamenáním k patřícímu místu), mám nechat tisknouti? zdali zvláštně? aneb snad jen ve *Kwětech*? neb ve *Včele*? Ve Váš úsudek jakož i ve Vaší poradu ouplnou skládám důvěru, ano i ujišťuji Vás, že všem dle Vašeho přátelského udání říditi se bude Vám oddaný přítel

P. Jos. Jahnel.

V Nižburce dne 18. Pros. 1844.

Má sestra, provdaná za Josefa Werschtata, mistra krejčovského, bydlí v Spálené ulici Nro. 87 při zemi, po ní vše nejdříve a nejjistěji obdržím.

Č. 39.

K. Sl. Amerling Douchovi.

(1. dopis.)

Karel Slavomil *Amerling* (1807—1884) lékař v Praze. V létech čtyřicátých zřídil v Praze „Budeč" ústav pansofické akademii Komenského podobný a určený pro vychování „učitelů pravonárodních". Amerling chtěl docíliti popularisování věd přírodních, technických a sociálně filosofických, v kterých oborech též sepsal mnoho spisů a článků v různých časopisech: Čas. Česk. musea, Světozor, Květy, Vlastimil. Vydával Promyslového posla (1846) a Nedělní listy řemeslníkům (1847). Mnoho cestoval. Později se stal podivínem. Kn. sl. str. 2 a 3. — Pro svůj ústav „Budeč" jakési všeučeliště si vypůjčil německý naučný slovník *Brockhausův*. Zde může býti míněno snad buď: 1. Conversations Lexikon der neuesten Zeit und Literatur. In 4 Bänden. Leipzig. F. A. Brockhaus. 1832—34 anebo 2. Conversations-Lexikon der Gegenwart. In 4 Bänden. Leipzig. F. A. Brock-

haus. 1838—40. Jistě tím není míněno vydání velké, už dle doby vycházení (r. 1843 tedy v stejné době, kdy tento dopis napsán byl). Je to: Allgemeine deutsche Realencyklopädie für die gebildeten Stände. Neunte Originalauflage. In 15 Bänden. Leipzig. F. A. Brockhaus.*) Od r. 1843.
Amerling Douchovi.

Wysoce vážený Pane a bratře v Bohu!

Prosím Vás snažně půjčte *nám* asi na 5—6 dní ten malý *Lipsky slovník encyclopaedický*, který jste mi již byl jednou půjčil, hrozně nás to zdržuje v práci a *nového* nemohu se ani dočkat, ani nemohu jej u vetešníků koupiti. Dám jej ještě jednou hledati a *předepsati.*
Zatím Váš vždy neyoddanější *Karel Amerling.*
V Praze 8ého května 1843.
[Adresa:]
Dvojctihodnému Panu, Panu Dauchovi
dv. k.
v P.

Č. 40.

Josef Bačkora Douchovi.

[1 dopis.]

Josef Množislav Bačkora (1803—1876) byl učitelem v Praze. Psal též pod jménem Kutnohorský (narozen v Malíně). Z překladů z polštiny a ruštiny uvedeme Bulgarinův román Ivan Vyžihin. Sepsal knihy paedagogické a spisy pro mládež. Se svým bratrem Štěpánem pro mládež vydal r. 1848 Biblioteku učitelskou. Byl spolupracovníkem několika časopisů vychovatelských. Kn. sl. 4-5. *Malý vyprávěč* vyšel dvakrát: 1. Malý Vyprávěč čili deklamovánky. Vydali Josef a Štěpán Bačkorové. V Praze 1845. Tiskem arcibiskupské knihtiskárny. [V „předmluvě i omluvě" (sepsáno v Praze 10. listopadu 1844) kárá se posmívání židovi str. IX. Báseň „Posměvači" na str. 6—7.]. Vyšlo v „Bibliothece Učitelské" vydávané od Josefa a Štěpána Bačkorův číslo II. V čísle I. vyšel spis od týchž bratří Bačkorů: Malý gratulant čili přánky malých. — 2. Malý vyprávěč. Sepsali Štěpán Bačkora a Josef Bačkora, Druhé rozmnožené vydání. (Spisů „Matice Komenského" č. 3.) V Praze 1878. Nákladem Fr. A. Urbánka str. 94. Vyšlo ve sbírce: Nová knihovna pro mládež. II. řada sv. 4. Sbírka spisův poučných a zábavných pro naši milou mládež. Pořádají M. Weinfurt a Fr. A. Zeman učitelé v Praze. — Zde ovšem jest míněno vydání první. Zmínka o str. 49 se týká básně. Strašidlo a o str. 78 básně delší (divadelní dětské hry): Hra s jesličkami.

(Pokračování.)

*) Friedrich Arnold Brockhaus (1772—82) podnikavý zakladatel velké známé nakladatelské firmy v Lipsku, ještě více rozkvétající za jeho syna Jindřicha (1804—74). Zakoupil právo nakladatelské „Conversationslexikonu" začatého r. 1796 a vydal r. 1809—11 první a již r. 1812 druhé vydání. Až do r. 1848 devět vydání, nyní již třinácté. Ježto Riegrův (Kobrův) Naučný Slovník vyšel teprve v šedesátých letech, tak byl Brockhaus nevyhnutelnou pomůckou pro celé dvě generace české a soudě dle častějších zmínek z první polovice 19. století byl u české intelligence dosti rozšířeným a oblíbeným.

L. Grossmannová Brodská:

Tucha jeseně.

Hle, všude jeví se
již stopy jeseně:
zlato si země tká
do stromů zeleně. —

Halí se slunéčko
bělounkých do mráčků,
kde Panna Maria
na jasném obláčku

hebounkou přízi tká
na roucho přírodě,
se zimou blížící
by byla ve shodě.

Aby se oděla
hebounkým krajkovím
nežli zas oděje
se rouchem sněhovým.

V sněhový hermelín,
z démantů diadém,
ve spony perlové
až zima sepne zem.

Proto již jeseň tká
koberce ze zlata,
královna pohádek
že na nich přichvátá.

Theodor Jeske-Choinski:

Soud Boží.

Obrázek z XII. století. Z polského se svolením autorovým přeložil Fr. Wolf.

(Pokračování.)

III.

V rytířském sále, potaženém černým suknem odpočíval pan Rajmund již třetí den na katafalku.

Sto svíček voskových zářilo kolem rakve, štít erbovní, obrácený spodní částí vzhůru, opřený o stříbrný krunýř nebožtíkův, tonul ve věncích a květech. Čtyři rytíři v plném brnění střežili mrtvolu, vzdávajíce jí poslední čest.

V lenošce, v černém šatě béze všech ozdob, s bílým závojem vdovským na hlavě, seděla paní Azalais, zahleděvši se tupým zrakem do rakve. Stopy čerstvých slz a bezesných nocí, ztrávených v hoři upřímném, nebyly na její tváři. Nemilovalať pána de Gruissau. Podala mu svou ruku, jako tolik jiných žen podává ruku svou muži lhostejnému, když jim závistivý osud nedovolí sloučiti se s vyvolencem srdce jejich, a byla by mu zachovala věrnost manželskou, jsouc poctiva, čista až do smrti, ale zoufati pro něho nemohla, a umělý zármutek předstírati nechtěla.

Leč náhlá, neočekávaná smrt poleká vždycky živé, připomínajíc jim nicotu lidskou; polekala také vdovu, vrhla na ni hrůzu a strach před čímsi neznámým, nepochopitelným, ale přeci neuniknutelným. Ještě přede třemi dny byl pan Rajmund tak zdravý, tak silný, tak plný mladého života, že se zdál býti zajištěným na dlouhá leta proti hrůze smrti, a dnes? . . . Jedno obratné tnutí mečem uhasilo na vždy jeho mládí, jeho zdraví a sílu!

Paní Azalais odvrátila svoji hlavu od rakve, která na ni pohlížela s němou výčitkou. Však k vůli ní zahynul pan Rajmund, vždyť vyvolenec jejího srdce zkrušil ten mladý, bujný život. Nebyla vinnou předčasné smrti svého manžela, nepřála si jí, nečekala na ni, nicméně však . . . .

Bolestná předtucha zatřásla její srdcem. Za ní na lavicích, prostřených černým suknem, seděli příbuzní nebožtíkovi. Přišli všichni, bližší i vzdálenější, ze zámků hrabství narbonnského. Posud se nezeptal žádný z nich, ze šetrnosti k bolu vdovinu, na příčinu smrti Rajmunda de Gruissau, ale zítra, až smrtelné ostatky zesnulého odpočinou na vždy ve kryptě kaple, přestanou ohledy dvorních zvyků a ozve se zvědavost. Co ona tehdy odpoví? Snad Bertrand de Sizeau anebo někdo jiný ze služebnictva prozradil již její tajemství, snad příbuzní znají již příčinu nešťastné té události . . . Jak se vymluví, až nejstarší z rodu gruissauského předstoupí před ní a řekne: „Proč jsi nevarovala manžela svého před oněmi poutníky, vědouc, kdo jsou? Bylo to tvou povinností, — povinností ženinou!“

Studený strach zamrazil krev polekané ženy, neboť pochopovala svoje těžké postavení. Byla v těchto stranách cizinkou, přišla z dalekého severu, neměla kromě dvou služebníků, staré Tiburgy a nedospělého pážete, nikoho ze svých při sobě, ani přítele, ani příbuzného, který by zlomil kopí a vytasil meč na její obranu, kdyby se někdo osmělil na ni vrhnouti podezření, poskvrňující její čest, její poctivost.

Ukryla svou tvář do dlaní a modlila se celou duší ke své patronce, prosíc ji o pomoc, o vnuknutí, jak se má zachovati v tomto hrozném postavení. Vždyť ukrutně trestal zákon narbonnský manželku, usvědčenou z úkladů proti mužovi.

Její tiché vzdechy se slévaly s jednozvukým zpěvem mnichů, zpívajících přitlumeným hlasem žalmy u rakve.

Když tak seděla, pohroužena jsouc v bolestné modlitbě, pocítila zvláštní dojem. Zdálo se jí, že se strany oltáře se k ní plazí ošklivý had s otevřenou tlamou. Cítila na sobě jeho studený, skleněný pohled, slyšela šustot jeho pohybů.

Pozvedla svou hlavu, uleknuvši se . . .

Hned při oltáři, opřen jsa zády o stěnu, stál Bertrand de Sizeau, a zahleděl se do ní smyslnýma očima hladového kocoura. Jeho dychtivý, žádostivý pohled, urážel ji hříšnou žádostí.

Jasný blesk osvítil v tu chvíli její vědomí. Ženským důvtipem uhádla, že rytíř de Sizeau ji miluje láskou zhýřilce, že touží po ní žádostí dravého zvířete, které se mstí beze slitování, když nalezne odpor. I zatřáslo se v ní srdce strachem opuštěné siroty, vržené do cizí země, mezi cizí lidi.

Tak ji postrašil smyslný výraz tváře rudého rytíře, tak ji ohromil jeho zrak, zrak hada kradoucího se k vyhlédnuté oběti, že nebyla s to, aby odvrátila svoji hlavu, nebo zavřela své oči. Vzpamatovala se teprve z nepříjemného omámení, když zpěv mnichův umlkl.

Povstali z lavic příbuzní nebožtíkovi. Nejstarší z nich, šedivý pan Petr de Gruissau, přiblížil se ke vdově a nabídnuv jí rámě, doprovodil ji do menšího sálu rytířského.

„Ponechám Vaši Milost pouze vaší bolesti, neboť samota hojí rány, zasazené nelítostným mečem osudu.“ — řekl stařec.

Když se vzdálil, postavila se paní Azalaïs do hlubokého výklenku při okně, opatřeného z obou stran kamennými lavičkami. Chtěla pohlédnouti na boží svět, ale toho světa nebylo viděti kostěnnými tabulkami; chtěla otevříti okno, ale neměla dnes síly, aby odstranila těžkou záklopu.

Usedla si na lavičce a podepřela hlavu na dlani.

Nemohla se zbaviti zlověstné předtuchy, která ji objala, ovinula chápadly mořského netvora. Blížilo se k ní nějaké veliké neštěstí, — cítila je tady, blízko, ale ukrýti se, utéci nemohla, byla uvězněna v tomto odlehlém zámečku, obklopeném vodami.

Kdyby tu byl Roger de Montfort . . . Ten by se postavil za její čest na kolbiště, třeba by mu veškeré rytířstvo narbonnské vrhlo pod nohy stříbrné rukavice. Ale hrabě již pravděpodobně odplul z Marseillu do Svaté Země . . . .

Dveře zaskřípěly, po kamenné podlaze se k ní blížily tiché, liščí kroky. Věděla, kdo to vešel, ačkoli nepozvedla své hlavy.

„Pánové de Gruissau se tážou po příčině smrti pana Rajmunda,“ — ozval se rytíř Bertrand hlasem sykavým. — „Ještě nic nevědí! Co jim mám odpověděti?“

Mlčela.

„Má odpověď bude záviseti od vaší poddajnosti!“ — pravil rytíř a postavil se podle zdrcené ženy.

Mlčela ještě.

„Smilujte se nad sebou i nade mnou, krásná paní Azalaido! Plamen lásky tráví mne od oné chvíle, kdy oči mé spatřily vaši cudnou postavu na onom turnaji normannském. Jiný, šťastnější odnesl si vaše vděky, vaše srdce, vaši ruku, a ponechal mně silou vůle tlumený plamen, který žžírá moje nitro. Ten druhý, ten šťastnější již nestojí mezi námi!“

Hruď vdovina se rychle pozvedla, na její tvář a čelo vyrazily červené plameny zadržovaného hněvu. Nade všecko pomyšlení podlým byl tento člověk, který stavěl se přítelem nebožtíkovým, ale zneuctíval jeho ženu hříšnými myšlenkami nad otevřenou ještě rakví.

„Smilujte se nade mnou, krásná paní Azalaido, uhaste žár, který vysouší mé kosti! Za laskavý úsměv, za dobrotu, za přízeň budu vaším nevolníkem, nejponíženějším, nejvěrnějším!“

Cítila jeho horoucí dech, jeho palčivý zrak na své tváři, dotek jeho vlhké, studené ruky na své ruce. Zatřásla se ošklivostí, jako kdyby se dotekla slizkého hada.

Povstala z lavičky a řekla:

„Jste mužem pasovaným, přísahal jste na sv. evangelium a na meč rytířský ochranu i obranu vdovám, sirotkům, všem nešťastným, ale chováte se ke mně, ke vdově, sirotě nešťastné, hůře nežli sprostý, nezdvořilý robotník. Ano i nevěřící Saracen

by šetřil smutek trpce navštívené ženy! Ó, pane de Sizeau! Mohl jste si vybrati jinou chvíli — k vyznání lásky!“ . . .

Však řeč takováto nedotekla se špatné duše páně Bertrandovy. Viděl před sebou pouze mladou, krásnou, celou silou vášně žádanou ženu, a vztahoval k ní své ruce smyslné, aby ji uchopil a vyssál z ní rozkoš.

„Mrtví s mrtvými, živí se živými!“ — řekl. — „Nemáte-li soucitu se mnou, smilujte se sama nad sebou! Potupný trest zdrtí vaši pýchu, zničí váš květoucí život, až se pánové de Gruissau dozvědí z mých úst o příčině smrti svého bratra!“

„Vy víte, že jsem nepřiložila své ruky k jeho záhubě!“

Zasmál se tiše, přidušeně.

„Nemáte nikoho v celém hrabství, který by se za vás postavil na kolbiště na zemi udupané. Ani jeden meč se nepozvedne k obraně příchozí z dalekých krajin. Já jediný vás mohu zachrániti!“

Při slovech těchto snažil se uchopiti ruku paní Azalaidy. Leč ona odstoupila od něho s odporem, neboť zase se jí zdálo, že ošklivý, slizký had se k ní blíží s otevřenou tlamou.

Pan Bertrand zpozoroval ošklivost, zračící se v její tváři a zbledl, zesinal zadržovaným hněvem.

„Smilujte se sama nad sebou!“ — řekl chraptivým hlasem.

„Bůh, který vidí vaši ničemnost, smiluje se nade mnou!“

„Rozmyslete se, ještě jest čas!“

„Již jsem se rozmyslila. Nepřestanete-li mne urážeti, budu se dovolávati rytířské pomoci pánů de Gruissau!“

„Zastoupím vás sám!“ — řekl rudý rytíř a zasmál se výhrůžně.

A otevřev dvéře, vedoucí do jídelny, kde se občerstvovali příbuzní nebožtíkovi, zvolal pozdviženým hlasem.

„Chcete-li věděti, urození pánové, čí rukou zahynul pan Rajmund? Hle, jeho vražednice! Její milenec odvážný zavraždil s její vědomím a vůlí vám příbuzného a mně přítele!“ (Pokračování.)

A Simerská:

Magnificat.

Hle, duše moje jásá v hrudi
a hlasný ohlas v světě budí,
již všecky struny srdcí znějí,
sem ptáci s písní svojí spějí,
a všecko jásá do souzvuku.

— Dnes Hospodin, můj Pán a Král
největší dar mé duši dal,
On, vládce nad národy všemi —
se přetajemně sklonil k zemi, —
mým srdcem za vděk vzal.

On ponížené vždycky zvýší,
On žádné prosby neoslyší,
kde srdce touhou po Něm prahne,
tam Jeho lásky třpyt se nahne,
jen pyšným vždy se vyhýbá.

I ke mně sklonila se Jeho tvář,
jak v květný kalich jisker drobných zář,
sklonil se dobrotivě k srdci mému,
má víra v odezdání pne se k Němu,
jen Jeho vůle vždy se staň!

Co krásy čarovné, kde obloha se klene;
v palácích hoří síně vyzlacené.
Leč vše to ničím Jemu není,
On našel v chudé chatě zalíbení, —
mé srdce nyní Jeho domovem.

Mé chudé srdce v pokoře Jej vítá —
jak růže v svěží zeleň listů skrytá,
chci dále jenom Jemu kvésti —
v Něm jest mé blaho, moje štěstí,
On Synem mým i Pánem jest.

Hle, duše moje Jemu zpívá,
srdce se v hrudi pozachvívá —
„Buď veleben Bůh Hospodin,
buď chválen Jeho i můj Syn,
jen Jeho vůle vždy se staň!“

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

II.

Ne každému z básníků dáno a přáno jest, by zůstal důsledným v názorech svých náboženských — někdy příliš podvoluje se a podléhá látce k zpracování jej zlákavší, někdy zúmyslně a s netajenou tendenciósností v látku takovou vetkává sice zlaté nitě slov mistrných a mysl čtenářovu plně upoutávajících, ale slovy těmito vetkává do díla svého též názory, na něž potom mnozí a přemnozí by se odhodlali, jak na evangelium přísahati, všude se dokládajíce: vždyť tak a tak pravil mistr, básník věhlasný a slovutný — a vy byste věc jinak chtěli vykládati, věci jinak rozuměti, jinaký ji smysl a význam podkládati?

Tak a nejinak stává se, že pod kupou šperků a klenotů umění básnického skrývá se často také dvousečný meč, jehož

ostří bolestně poraní interpreta dychtícího po květech růží, jež nikdy nejsou bez trní.

Vzpomínám, kterak Svatopluk Čech r. 1883 a 1884 uveřejnil ve „Květech" svou báseň „Dagmar", která v knize vyšla poprvé r. 1885 nákladem Fr. Šimáčka.

Kritika tehdejší psala, že básní Dagmar chlubiti se bude poesie česká po všecky doby, jelikož Čech vytvořil jí epopeji, kterouž pronikl historickou látku hlouběji než Vocel svými romancemi a Beneš-Třebízský svým románem o Dagmar. — Zřídka nalezneme v historii zjev tak ušlechtilý, jako byla dcera Přemysla Otakara I. Ve zpěvech slavných skaldů velebí se její krása a dobrotivost, choť krále Valdemara Vítězného nazývána jest matkou dánského lidu. Jméno její obestírá závoj nejkrásnějších pověstí. Z mlh dávné minulosti září k nám jakožto vzor ryzího a čistého ženství a v témž ideálním světle předvedl nám ji rovněž Svatopluk Čech. Vše, čím středověk skvěl se do pozdních časů: udatenstvím a hrdou noblessou svého rytířstva, věrnou službou krásným panim, třpytem romantických bájí a nadšenou horlivostí náboženskou, mluvilo k nám a mluví doposud v lahodné, delikátnější obměně z jeho básně. Perspektiva její byla hlubší a básnické jádro bohatší než pouhá líceň řady válečných aneb milostných avantur. Vedle reminiscencí na křižácké výpravy do Palestiny dostavují se upomínky na žalostnou záhubu polabských Slovanů. Přes všechno zbarvení romantické nejsou jednotlivé postavy bezživotními fantómy a stíny, cítíme v nich biti vřelou krev skutečnosti. Ovzduší básně přes historickou a zeměpisnou vzdálenost nestalo se exotickým. Naopak, básník uměl mu vykouzliti osobitý český ráz. Vlastnosti tyto zajišťují práci Svatopluka Čecha úspěch i sympatie doby přítomné. Děj sám o sobě byl příliš jednoduchým a průhledným, než aby s dostatek poskytoval látky k dílu tak mnohotvárnému i rozsáhlému. Nebylo scén dramaticky pohnutých. Z bytosti Dagmařiny dýše mír a život její podobal se snivé a slunné idylle. Básník s taktem rozhodně uměleckým oživil a pozměnil toto pozadí, přibásniv k němu řadu rozkošných a mnohdy nádherných epizod, přední to ozdoby básně, rozdělené v sedm zpěvů.

Považoval jsem za důležité, předeslati aspoň tento úryvek z obsáhlé a nadšenou chválou oplývající kritiky Kvapilovy, jak otištěna byla v 1. čísle časopisu pro zábavu a poučení „Ruch" r. 1886.

Praveno tam bylo také, že i požehnání na rozchodnou podáno virtuosně a hluboce jímavě.

Nuž poslyšme básníka, jaká slova klade do úst královské matce, žehnající své dceři, když

křížek ozdobný, jenž za ňadry se kryje
na tkanici zlaté, snímá s bílé šíje
a jím něžné hrdlo dceři obestírá.

„Přijmi tento božský symbol umučení,
ostatky jenž svatých ve svém nitru svírá,
v upomínku na mne, moje naučení.
Až se kolem tebe shluknou roje péčí,
křížek ten je spasným rozeplaší svitem,
až ti duše zalká v nitru žaly zrytém,
křížku toho síla zázračná ji zléčí.
On tě bude sílit pokušení dobou,
on tě bude chránit před nepřátel zlobou.
Když jej budeš líbat, pomni, že tvá máti
tisíckrát jej vroucím celovala retem,
a můj duch pak bude družně kolem vláti,
s tebou vznášeti se nad pozemským hnětem."

Tak básnicky mistrně vyličena tajemná síla symbolu kříže, jímž matka vyzbrojuje dceru vstupující do nového života zdobeného královským purpurem v daleké zemi cizí.

A tam promluvila Dagmar dojemnými slovy ke králi Valdemarovi, choti svému o pravém poslání církve Kristovy:

„A zda šířit sluší pravdu smrtným kovem,
kterou štěpil Pán jen mírným lásky slovem?
Zdaliž apoštoly s mečem vyslal v dáli? —
Jazyky jen světlé nad hlavou jim plály.
Od východu kdysi aj! dva bratří svatí
ze Soluně vyšli, láskou k Bohu vzňati,
s písmem pouze v rukou, s blahou na rtech zvěstí —
holoubci dva rajští s míru ratolestí.
Sili zlaté zrní na slovanské roli,
a žeň přebohatá vzešla pílí skromnou,
zašuměla blaze nivou přeohromnou
za pravými lásky božské apoštoly.
Místo meče jazyk zvonil dušejemně,
slovo živé k srdcím od srdce tu znělo
a hle! bez boje tam Slávů valné plémě
ochotně své nitro Kristu otevřelo —"

Rovněž Valdemar sám významně promlouvá o věčné lásce nad hvězdami, jejíž jas zvítězí kdys nad celým světem:

„Jsou zde vášně pochmurné a zpupné,
avšak nevěřím, že lidstva šíje
spjata na vždy ve jho jejich tupné.
Nad hvězdami láska věčná žije
a skrz mlhy pozemské a mraky
paprsk její v lidskou hruď se lije.
Vyronil se blaze paprsek taký
ze rtů božských, které kdysi děly
ku člověku: Láska zákon celý,
udeřen v líc jednu, nastav druhou!
Zvítězí kdys lásky svaté jasy,
zapudí bouř válek na vše časy
a svět zkrášlí věčnou míru duhou."

Takřka prorocky mluvena byla Svatoplukem Čechem prostá a přec hluboce dojemná slova písně, kterou snivým, elegickým dozvukem zakončen v epopeji „Dagmar“ zpěv IV.:

„Ó, nebeský králi, vítězství dej,
mír uspěš sladký!
Až skončí se slavně válečný rej,
by vrátil se, přej,
muž v náručí choti, syn v objetí matky!“

Takováto hudba řeči básnikovy uchlácholí a zkonejší mysl vzrušenou; kde síla učení křesťanského jako zlaté úrodné zrno padá do duší lidských, kde jest naděje v lásku věčnou sídlící nad hvězdami a kde ozývá se jak modlitba vroucná píseň toužící po vítězném míru, zda nepřipadá tu čtenáři, jako by se pohyboval kdes v krajích, kde háje vavřínů a bělokvětých myrt střídají se se skupinami zadumaných pinií a kde z azurové oblohy v světelném zlatém proudu sestupuje do duší to pravé kouzlo klidu, jímž na nás působiti má pravá a vznešená poesie, plníc velký úkol svůj, by sílila a povznášela. Ovšem že nejenom povšechně, nýbrž především též po stránce náboženské. Nic nás lépe nepoučuje o světovém názoru, citovém vlnění a mravních tendencích těch kterých dob, než poesie, již nejlépe porozumíme, chápeme-li ji s hlediska vývojového.

Pravý a povolaný básník může i ve směru náboženském vykonati dílo velké, významné i záslužné — vždyť jemu svěřena hřivna přebohatá, ze které štědrou rukou může rozdávati všem, kdo nadšeně a radostně spěchají k jeho pokladu a zajásají, ozve-li se stříbrně zvonivým záchvěvem struna náboženského citu.

Požadavek takového díla velkého a významného jest přísný také ve směru sociálním, lidovýchovném — neboť autor nepíše svá díla pouze pro sebe, pro vnitřní radost svou a chvilkový snad úkoj velké touhy po živém a zvučném vyslovení myšlenek ve vnitru dřímajících, nýbrž píše pro veřejnost, pro široké okruhy čtenářstva a stává se tedy jako ideový činitel také zodpovědným za eventuelní zlo neb pohoršení, jež jeho myšlenkovým projevem bylo ne snad na vteřinu, nýbrž na dlouhé a dlouhé doby vyvoláno. Takové zlo zapouští kořeny své velmi hluboko, zejména vnikne-li pod dojmem všeobecné náladovosti do duší mladých, jež jako křišťálové číše stále jsou přichystány, by přijaly v sebe perlivý nápoj sladkého vína a zlatězelených hroznů tvorby básnické — a někdy bohužel poznávají, že místo vína skanuly tam trpké odporné krůpěje odvaru otravného, jakým jest smýšlení opáčné, protináboženské.

Proto také hluboko jsem se zamyslil nad významem pravého a zušlechťujícího poslání básnického, když v prvních dnech měsíce září 1916 četl jsem zprávu o úmrtí francouzského romanopisce Pavla Bourgeta, jímž s literárního fora zmizel zjev mimořádný a plný svérázu. Již koncem sedmdesátých let překládal z něho Jaroslav Vrchlický v „Lumíru“ četné básnické ukázky a jeho bohatý výbor francouzské poesie („Moderní básníci francouzští“, vyšlý u Vilímků) vydaný později, staví Bourgeta i jako

básníka v samé popředí tehdejších slovesných zájmů. Nejvýš umělecky postavil se však Bourget jako spisovatel románů. Jeho „Žák“ (Le disciple) je pln hlubokých myšlenek, mohutné stavby a překrásných detailů; přes třicet živých a nádherně podaných postav oživuje ty stránky plné popisného kouzla, psychologických problémů a plné vlnícího ve života, bohatého vášněmi. Paul Bourget jeví se nám podobným i v jiných románech, z nichž mnohé byly přeloženy do češtiny: „Nenapravitelný“, „Zločin lásky“, „Krutá hádanka“, „André Cornelis“, „Lži“ atd. Mnoho rozruchu i zájmu vyvolal i výborný Bourgetův román „Cosmopolis“ (v češtině „Z velkého svět“), práce rovněž založená na široké bási a řešící prvně ve světové literatuře zajímavé typ životního i uměleckého diletantismu. Ještě loni ozval se stárnoucí, 63tiletý Bourget překrásným psychologickým románem „Le sens de la mort“ (Smysl smrti), hluboce nábožensky založenou filosofií o životě a smrti, románem čerpaným dějově z dnešní strašlivé války a odehrávajícím se v pařížském lazaretu. Práce vzbudila plno zájmu nejen svým aktuálním ovzduším, ale hlavně onou smírnou a oblažující filosofií, jež z něho vane na všecky trpitele a snílky. Bourget psal v mladších letech i významná literární pojednání a studie o Baudelairovi, Renanovi, Tainovi, Leconte de L'Isleovi a j., jež vyšly v různých samostatných svazcích (Essais de psychologie contemporaine, Etudes et portraits, atd.). Svým posledním románem rozmnožil nemalou řadu francouzských spisovatelů, kteří ke konci života přiznali *velmi silnou strunu katolickou.* —

Chváliti jest u mistrů slova, u básníků, když přijdou k upřímnému oblažujícímu poznání, že jako katolici měli psáti katolicky, a když aspoň velkým zdobným svorníkem literárního díla v klenbě práce své odčiní to, co nečinili snad dříve. Není jim to k necti, vždyť návrat k správnému názoru náboženskému, k názoru katolickému, jest vždy návratem do náruči matčina, návratem čestným a pro jiné příkladným. Tof ono pravé *„Staň se!“* života básníkova, jež nejzářněji svítí pod posvěcující silou ducha katolického, aniž mu utíkati se bylo ke kultům nekřesťanským; my katolici vždy smíme věnčiti srdce, přesvědčení a konání své nevadnoucími růžemi lásky Spasitelovy.

Ale jako z lyry básníkovy ozývají se někdy akkordy smírné a vábně libozvučné, naráz jako by začarovány v příkrov temných mračen, z nichž vyřítí se co nejdříve bouře se všemi svými hrůzami, ozývají se duněním a ohlasem hromu — a tam kde na kolísavou mysl lidskou dnes chlácholivě a konejšivě působily zvuky jarních zpěvánek, zítra tím vzrušivěji a trvaleji zapůsobí na ni třesky hromů, zloby, nenávisti, hlasy volající v boj každou písmenou a slovem. Kde ještě včera jak v rámci zeleného stromoví týčila se nad rozkvetlým pažitem socha úcty k autoritě církve, zítra již prošlehují žahavé blesky despektu — a ty blesky zažehují ohně, šířící se ementární silou dál a dál. Kde kdo volá: jaký to oheň, jaký to žár, jenž v nás probuzen slovem básníka; pochodeň jeho vysoko plápolá nad hlavami našimi a osvětluje cesty naše! Tak obratem scenérie se mění, duše

davu spokojena se usmívá nad vítězstvím tak snadno dosaženým — což ona někdy tázala se po tom, co po stránce náboženské bylo správným či nic, jen když ti a ti z davu zří jako v táboře Adamitů, že:

„u nohou jich bez ladu a skladu
strmí kupa věcí dobytých
z chrámů hořících a ssutých hradů,
s mužů padlých, děvic ubitých.
Přilby křídlaté tu, panské hávy,
pergameny s vybledlými právy,
štíty pestré, meče, třemeny,
náušnice, skřínky, prsteny,
kalichy tu dřevěné i zlaté,
obrovské i mísy, poháry,
obrazy a sochy, kříže svaté,
lampy, bible, kněžské taláry
rozedrané, blátem ukálené,
krví zbrocené a popálené.“ —

Takovýto mohutný, překvapující převrat rozvírá se jako obraz, z něhož rouška prudce stržena, sáhneme-li po četbě „Dagmar“ k větší epické básni Svatopluka Čecha „Adamité“, kteráž r. 1873 uveřejněna byla v „Lumíru“, r. 1874 vyšla ve sbírce „Básně“ a r. 1897 o sobě s illustracemi Alfonsa Muchy.

Jaký asi ozvuk zanechala v mysli mladého, katolicky vychovaného čtenáře slova Mojžíše, vůdce Adamitů, pronesená nad biblí, vrženou v oheň:

„Hle tu kniha, nad níž svými blesky
strašil židů zamračený bůh,
hle, tu kniha, v jejíž vetché desky
uvěznil se člověčenstva duch.
V této knize srdce lidstva zpráhlé
stověkou se plísní pokrylo,
a z ní bludů pásmo neobsáhlé
nad světem se temně rozvilo.
— — — — — — — — — —
Až tu člověk jeden — Ježíš jmenem —
na trůn dávný boha člověka
opět zvýšil, na rtu zaníceném
slova pravdy nesa pověká.
Než on zbloudil, nedověřil sobě,
smrti stín mu duši zakalil,
satan-člověk potupil jej v hrobě
a naň kámen bludu přivalil.
— — — — — — — — — —
Není boha kdesi ve prostoře,
v nás je Bůh, my sami bozi jsme,
v prsou našich celé božství moře
vlnou šumnou, velebnou se dme.

Přestávám na tomto jediném úryvkovitém citátu, jejž však považuji za mezník na cestě dalších úvah, obsažených v násle-

dující kapitole III., kde básník, tak znamenitě a velkolepě ovládající hudebnost výrazu řeči české, tlumočiti bude nikoliv již názory kladené v ústa osob vystupujících v básních epických, nýbrž vlastní, individuelní názory o náboženství a o víře. Jestliže Lidová škola Svazu Osvětového zamýšlí v semestru 1916—1917 podati postupem přednášek povšechný přehled básnického tvoření evropského — a tedy také českého — od klasicismu přes romantiku a realismus k oněm proudům literárním, jež karakterisují konec věku XIX., a tvrdí-li při tom, že velká doba, kterou prožíváme, dává se nám zamysliti nad myšlenkovými základy dokonaného století toho, na nichž bude samostatně stavěti nová perioda kulturního rozvoje podmíněného novými poměry, pak bude také záhodno a ve všeobecném zájmu důležito, by poctivě a nepokrytě vysvětleny byly také pohnutky, jež vedly k básnickému odboji proti církvi a proti autoritě Boží a aby byly — když už bude hleděno k poesii v užším smyslu, při vyloučení dramatu a románu — vyloženy *mravní* tendence nekatolické literatury, jež v tom neb onom směru přímo čelily *proti náboženskomravním* zásadám citového vlnění a světového názoru katolického! —

(Pokračování.)

Dr. M. Kovář:

Cit.

Vždy občas vytryskne mi z duše cit,
i musím vše ty dojmy ve verš vlít
a stísněnému srdci ulevit.

Kde vhodná, případná jen slova vzít,
jak různé nálady ty vylíčit,
kdy vidím mrak a slunce jasný svit.

Tak zřím též nitrem tmu a světlo jít,
čas bolestný a opět mírný klid,
jak střídá žalu se a slasti kmit.

I jdu se v tísni k Bohu pomodlit,
on v prudkém bolu srdci sešle klid
a náhle v radost změní bolný cit.

Vždy okem toužným vzhlédnu na blankyt,
by popřál Bůh mi jednou s ním tam žít
a vylít mu tam všechen lásky cit.

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

(Pokračování.)

Díl III.

Karel Bezstarosti.

Oceniv, jak možno bylo, působení starých učitelů Františka i Ignáta Bezstarosti — o nichž zprávy by byly jinak zanikly, jak se bohužel stává — navlhčuji péro, abych o posledním potomku, synu tohoto: *Karlu Bezstarosti*, spisovateli, kons. radovi, faráři v. v. se rozepsal a dílo započaté dokonal. Řádky ty buďtež panu

Karel Bezstarosti.

radovi věnovány jako ohlas přátelských citů *k jubileu požehnaných sedmdesátin*, kteréž oslaví 7. dne měsíce února l. P. 1917.

Neznal jsem jubilára osobně, ale z veršů jeho v »Obzoru« VI. Šťastného občas uveřejňovaných — ustálil jsem v duši své přesvědčení, že jest knězem ideálním a dobrosrdečným. Nedivím se tomu: měl děda i otce, vynikající učitele — muže ucelené — pevné charaktery, nábožensky hluboce založené.

Karel Bezstarosti byl z nejmladších synů vzorného učitele Ignáta Bezstarosti v Zbraslavi. Prvního a hlavního základu ku vzdělání dostalo se mu od otce, jenž věnoval-li se ve škole zušlechťování dítek cizích, tím více pečoval o vzdělání dětí vlastních. Spojoval s mírnou přísnosti laskavou a důslednou methodu. Vrcholem všeho byla bázeň Boží. Ve škole nebylo dítkám straněno, ba právě jako »děti učitele« musily se tím více přičiniti, aby byly ostatním dětem vzory.

Karel byl otcem už záhy cvičen v druhém zemském jazyku. Otec říkával: »Vzdělaný kdokolvěk dobře ovládej zemské jazyky oba.«

Tak připraven vstoupil synek do německé, normální hlavní školy u sv. Jakuba v Brně, později do německého (jiných škol tehdy nebylo) gymnasia brněnského, kteréž v sedmé třídě s kroměřížským vyměnil, a tam r. 1868 maturoval.

Téhož roku vstoupil do brněnského alumnátu a 27. července r. 1872 byl vysvěcen na kněze od biskupa Karla Nöttiga, jenž dokud býval diecesanním dozorcem školním, Ignáta B. čítával k nejlepším učitelům.

Novokněz Karel Bezstarosti poslán byl do Měřína u Jihlavy, kde kaplanoval 5 a půl roku mezi dobrým lidem horáckým; založil tam farní knihovnu pro lid, — rozšiřoval všechen tehdejší náš katolický tisk.

Roku 1878 dostal faru v Budišově u Třebíče, kdež pobyv devatenáct let, odebral se roku 1897 na faru v Bohuticích, kdež jmenován byl kons. radou a po 44leté práci v duchovní správě zažádal o pensi kterou v květnu 1916 nastoupil, přesídliv do vlastní vilky v Žabovřeskách u Brna.

Na obou farách hájil práva kostelní i farská, rozmnožil fundace, rozšířil pozemky, zakládal knihovny a obdařoval je do konce, zveleboval kostelní zpěv, zavedl staročeské zpěvy rorátní, a neustal naléhati na učitelstvo, aby ve škole kostelní písně pěstovali —, na obou místech věnoval největší péči okrase stánku Božího. Roku 1900 založil v místě Raiffeisenku a byl po šestnáct let předsedou dozorčí rady; po devatenáct let řídil skupinu *jednoty kněžské* v děkanství, — byl jmenován dekanátním konservatorem památek církevních, — v čas války zastával úřad *předsedy zdravotní komise*, — zařídil isolovanou infekční nemocnici a tak dále.

Už za studentských let zamiloval si K. Bezstarosti péro — dědictví to po dědu a otci. V kvintě popsal velmi jadrně »majáles«, výlet studentů na hrad *Veveří* z Brna. Práce tato, vzrostla pod rukou vznětlivého studenta na epos šesti zpěvů a asi 1500 veršů hexametrových. Nejen učitelé třídní z kvinty a sexty, ale i většina studentů tam dle svých povah a zvláštností, ba i dle své postavy byla veršem a humorem zachycena, takže i po několika desetiletích bylo ze vzácných stran (ku př. v rodině hrabat Mitrovských v Sokolnicích u Brna) vzpomenuto této památky ze starých, bodrých let studentských — tehdy ještě moderní blaseovaností nenadchlých. Dílko to bylo asi ve 200 exemplárech u M. Perny v Brně litografováno a účastníkům rozdáno. Kollega

— K. Bezstarosti, jenž je k tisku psal, farář Jos. Lauermann, žije na odpočinku v Poděbradech. Úryvky z dílka toho směl k výzvě professora němčiny »z katedry« spolužákům za německé hodiny předčítati, a nebyl ovšem od té chvíle jinak než přezdívkou »básníka« častován.

Méně štěstí měl K. B. v těch blažených letech studentských s básní jinou; byla to parodie na Schillerovu baladu »Der Kampf mit dem Drachen«, v níž líčeno trýznění nenáviděným třídním professorem v řečtině — a vztek i vnitřní vzpoura stížených studentů proti takovému »tyranu«, jak jej jmenovali; ti si četbou »balady« po taji ulevovali. Ale vyskytl se zrádce! — a ubohý »básník« parodista raději se uchýlil na gymnasium, kde vanul mírný duch dobráckých Otců-piaristů. V Kroměříži básnil ovšem zase, ale byl mnohem opatrnějším, — vybral si světoznámý, krásný, tamní park a zvěčnil ho — pro sebe napsav o něm »epos« a to v jazyku francouzském, v němž se té doby zdokonaloval. Toto epos (1867—1868) zůstalo v rukopise, tak jako některé jiné německé básně z té doby ku př. »Märzveilchen« a jiné. —

V *bohosloví* (1868—1872) a v prvních letech kaplanských zabýval se K. Bezstarosti četbou spisů českých, hlavně spisů V. Kosmáka a Petra Kopala pro rázovitost, originálnost, humor a satyru; z té příčiny obíral se také četbou německých spisovatelů Albana Stolze a J. Hansjakoba — a jemnější tvorbou K. Landsteinera, hraběnky Idy Hahn-Hahnové, Konrada z Bolandenu a jiných. Ze spisů bohosloveckých vypisoval vzácné pravdy pro potřebu vlastní; — na českých knihách připisoval opravy — a napravoval nedostatky, jež zavinilo tehdejší doby studium na základě cizojazyčném pěstované. Četba Sušila, M. Procházky, Vladimíra Šťastného atd. byla mu nápomocna.

Za let těch družil K. Bezstarosti po výtce s *Václavem Kosmákem* v Dukovanech do roku 1872 — kdy Kosmák administroval blízké Řeznovice — a ve Vel. Meziříčí, kam často k svému »kamaradu« *Dru Karlu Eichlerovi,* spisovateli a professoru o prázdninách zavítal.

Tak píše K. Bezstarosti v rukopise (1876) o pouti své do Filipsdorfu u Drážďan:

Přijda (z Měřína, kde kaplanoval) do města Vel. Meziříčí setkávám se s kukátkářem.

»I vítám Vás, kukátkáři, kde Vy jste se tu vzal v těch našich horách, sbíráte obrázky?«

»Ba« — na to kukátkář — »ale zle je, zle.«

»Inu a co pak?«

»Hůl se mi zlomila, nemám oč kukátko opírat, a v těch vašich horách věru krušná chůze bez dobrého čaganu, kam jdete?«

»Do světa.«

»A co tam?«

»Sbírat obrázky.«

»Hm — hm« — na to kukátkář — »inu mnoho štěstí.«

»Ba, štěstí je třeba a — dobrých očí — co?«

»No snad nejedete bez nich?«

»Nevím, ale jedu bez kukátka, nemám kam ukládat obrázky, naleznu-li jaké. Víte co, půjčte mi svého, dám Vám naň pozor.«

Kukátkář se drobet zamyslil, jako by zkoumal ramena mladšího přítele — a prohodiv k sobě: »slota čagan« — po chvíli přece svolil, řka své typické: »no nešt«.

»Dobrá, tož sem s ním, kde je máte?«

»U kamaráda, tam za brněnskou bránou, pojďte si pro ně, však se znáte; jste spolužáci.«

Cestou povídám kukátkáři, jak to pěkné, že kudy chodí, ať s kukátkem, ať bez něho, že všude chodí, jak by tam doma byl, všude že ho znají a pro jeho kukátka milují.

»A u nás v Měříně by Vás mnohý z lidu poznal aj tak« — pravím.

»Jak to?« táže se Kosmák.

»Inu mám Vaši podobiznu, a mnozí z lidí vypůjčujíce si knihy ku čtení spatřují i vaši podobiznu u mne a to je vám pak radosti, vidí-li vás tak pěkně vyblejsknuta.«

»Že to koho těší« — dí k sobě kukátkář.

»A jak!? Víte co povídají? Stařeny sprásknou ruce a s udivením volají: »Eh, ty jeminářku, to je ten kukátkář?! — ale vždyť nemá kukátko — a kde je má? — ale vždyť on je panáček! — A jak se smutně dívá — a jak dobře vypadá — slouží mu — Bohu chvála — inu Pán Bůh mu toho požehnej už za to mnohé pěkné kukátko.«

»Tak a podobně« — dím kukátkáři — »hovoří nad podobenkou vaší lid, co nám zase. Vy podobu a obraz jeho v kukátku jako v zrcadle ukazujete a malujete, zrovna jako Vás na obrázku ten Q. Trapp (fotograf v Brně)« — doložil jsem v žertu pohlédnuv na kukátkáře.

Kukátkář se však zadumal a v očích se mu zavlhlo — citlivá duše se pohnula nad vděkem lidu.

»Nechme toho, ať nepláču, znáte mou »náturu« — vece Kosmák a odevíraje vrata, uvádí mne ke kamarádovi.

Ten nás vlídně uvítal a uctil. Uslyšev, že já na cestě do světa si jdu pro kukátko, nemálo se zaradoval a usmál se řekl:

»No, to je hezké, aspoň si kukátkář odpočne a budeme spolu pěkně doma.«

Kukátko stálo v koutě u zdi za postelí. Na zemi zlomená hůl kukátkářova.

»Co myslíš, kamarade, mohu mu snad svěřit kukátko?«

»Inu co by ne? Ať také trochu nese, je mladší a sílu k tomu má.«

»Za to naň budu tím opatrnějším« — pravím já.

»Ale ať s ním nadarmo nechodíš a hodně obrázků nasbíráš!« — jako k novému soudruhu v důvěře pravili oba dva.

»Všechno poberu — nejlepší vyberu pravím« — narovnávaje si kukátko na záda.

»A kam vlastně, kam?«

»Přes Brno — do Doubravice, pak do Prahy — a někam ještě dále — na pouť.«

»Inu Sláva!, tedy pozdravuj známé, a kde třeba, vyřiď i úctu — hlubokou« — napomínal kamarád — »rozumíš?«

»Dobře, dobře — tedy s Pánem Bohem!«

»S Pánem Bohem — a šťastné putování« — vyprovázeli mne až ku vratům.

»Pozor na kukátko,« volal ještě za mnou kukátkář.

»Eh, snad ví, co nese,« povídá kamarád, zavíraje vrata za mnou — a já ubíral se do světa s předsevzetím, že kdykoli a kdekoli budu cestovati, aneb cokoli budu psáti, chci se svým kukátkem vždy putovati, ne-li vedle kukátkáře, tedy aspoň z daleka za ním, abych ho vždy viděl před sebou.« (Pokračování.)

Jan Karník:

Antonín Klášterský.

List k jeho padesátým narozeninám.

Literární veřejnost česká vzpomíná v tomto roce padesátých narozenin *Antonína Klášterského*, básníka, který při svém vstupu na český Parnass velmi vřele vítán byl literárními referenty brněnského „Obzoru", redigovaného tehdy pečlivě krasoduchým *Vladimírem Šťastným*. Pozdraven byl dvojnásob radostně jako zdravá a vítaná reakce proti pessimismu Macharova „Confiteoru" a protinábožensk é tendenci jeho tvorby.

Nebude tudíž od místa, jestliže dnes, kdy pěvec již překročil zenit, povšimneme si, jak se vyvíjela básnická činnost autora, jenž svými prvními knihami představil se tak sympaticky. Neseme-li sami bolestně, že oficielní kruhy literární namnoze nevraživě bagatelisují nebo velkopansky přezírají literární činnost autorů smýšlení katolického, nechtějme zlým za zlé odplácetí a stavěti nepřekročitelné hráze mezi literární snahy svoje a široký proud celonárodní literatury české. Vždyť i my, katolíci čeští, jsme plnoprávnými údy národa českého a musí nás blízce se dotýkati všecko, co buď povznáší nebo snižuje kulturní a mravní úroveň národa, jehož jsme syny věrnými a upřímnými.

Hned předem možno říci, že Klášterský naději v talent jeho skládaných nesklamal, zůstávaje ve všech četných knihách své lyriky i drobné epiky básníkem vyrovnaného světového názoru, hlasatelem tiché životní moudrosti, pěvcem soucitu, naděje a lásky. Ačkoli měl živý smysl pro záhady a bolesti všelidské, nikdy nedal se strhnouti k demagogickému bombastu, k nenávistným invektivám proti církvi, ke skeptickým reflexím, vedoucím často k rouhavému bušení na brány věčných a svatých tajemství.

Najdou se sice ve verších jeho úzkostné výkřiky, žalující, že

„víry doufání
se ke mně nesklání,"

a jinde

„mrak pochyb na čele,
zvu marně anděle,
by s výšin oblačných mi létli na pomoc" —

leč to jsou jen chvilkové otřesy duše jinak pevné, která častokráte vroucími verši volá a prosí k „Bohu na nebesích". Básníkova víra v posmrtný život dokumentována na kolika místech cyklu „Památce mé báby". Intimní pohled do básníkova nitra poskytuje krásná báseň „Na starý obraz lidové Madonny" (v knize „*Cestou podle moře*"), kterou tuto celou podávám:

„Obrázek Marie Panny —
kol květů nach a pyl —
jsem na skle malovaný
v svou jizbu zavěsil.

Ten starý obraz svatý
s tím rámcem zvetšelým!
Jak divně v srdci svém jatý
teď vzhůru k němu zřím.

Ó, co Jsi zřela, rci mi,
Ty vlídná světice,
ó, viď, jen hlad a zimy
a slzí tisíce.

Obrázku prostý z lidu,
ó jakou těžkou, žel,
jsi porobu a bídu
v slovácké chatě zřel.

A kolik rukou v mdlobě
a kolik srdcí as
se pozvedalo k tobě
po dlouhých roků čas.

A co jsi slyšel vzdechů,
co přání stlumených,
co očí našlo as těchu
v těch milých rysech tvých!

A rodily se děti,
a staří zmírali,
co jiným v nouzi spěti
za chlebem do dáli.

A pohled první dlouhý,
jak slední v skonu sil,
tak stesku pln i touhy
vždy k tobě zabloudil.

Když ruce spjali dětem,
tvůj ukázán jim vděk,
tě dívky zdobily květem
a proutím kočiček.

Tak často chvějné světlo
zaplálo pod tebou,
co choré srdce hnětlo
cos jako upír tmou.

Na snivé Arnu řece
jsem madon viděl řad,
ta slavná díla štětce,
jež nesvál času chvat.

Leč žádné jejich líce,
ač plné dobroty,
mne nedojalo více,
tak v hloubi jako ty,

obrázku starý, prostý,
v němž neumělá dlaň
své duše dětské skvosty,
svou nebi nesla daň!

Teď v jizby mojí tichu,
kde knihy plní zeď,
ne na mou marnivou pýchu,
v mé srdce chudé hleď!

Svůj ke mně plný míru
zde skláněj obličej,
tu velkou v srdce víru
mi v těžké chvíli vlej.

Tu víru, s kterou v muce,
jež křičí v nebesa,
ten lid náš lomí ruce
a přeci neklesá!"

Klášterský vstoupil na literární kolbiště r. 1885 verši ve „Světozoru" za redakce Šimáčkovy, náležeje generaci, jejíž hlavními representanty jsou F. X. Svoboda, Ant. Sova, F. X. Šalda, Em. Čenkov, Jaroslav Kvapil, Ant. Klose, Jan Červenka, Jaromír Borecký, Alois Škampa. Byly to talenty většinou svérázné, které, vycházejíce původně od Vrchlického, vyvinovaly se dále

samostatně a v mnohém svému učiteli protichůdně. Hned v básnických prvotinách Klášterského ozval se zdravý realismus, jevící se hlavně v živém přilnutí básníka k člověku pracujícímu. Nehledě k motivům, vížícím se k představám dělníka a práce, zachycuje mladý básník veršem od prvého počátku uhlazeným a lahodným tisíceré nálady přemítající a pozorující duše, jakými ozývá se ona na rozmanité dojmy každodenního života. K charakteristickým motivům náleží dále vzpomínky na mrtvou sestru, mrtvého otce a vroucné vzývání stárnoucí matky. To všecko tvoří citovou a myšlenkovou náplň prvních tří knih básníkových *„Živým a mrtvým“*, *„Písně z práce“*, *„Spadalé listí“*.

Lyrice Klášterského nechybí ovšem ani svěžích obrázků z přírody a v pozdějších knihách k zpěvné lyrické notě přistupuje i objektivní pozorování života, tvorba zajímavých postav a půvabných i dojímavých genrových obrázků, dokonce i osnování poutavých románků v mistrovské zkratce zachycených.

Takovým jeví se nám básník v dalších knihách, jež v letech devadesátých rychle po sobě vycházely. Jsou to: *„Drobty života“*, *„Poli a lesy“*, *„Epické básně“*, *„Živé stíny“*, *„Vzpomínky z Jihu“*, *„Noční violy“*. Krása staré Prahy královské našla nového a mohutného výrazu v knížce *„Pražské motivy“*. Jeho líčně české přírody, jakých hojně ve všech knihách Klášterského, působí milým, přístupným a srdečným dojmem Jansových akvarelů. Půvabnou, nevinným humorem podbarvenou idyllu z jihočeské fary, nazvanou *„Běloušková“*, obsahuje kniha *„Nové básně“*, vydaná v Ottově Salonní bibliotéce. Dobrosrdečný farář, zanícený archeolog, líčen tu velmi sympaticky. V básni „Na českém Jihu“, otištěné v I. roč. „Topičova Sborníku“ uvádí Klášterský Baarova „Cimburu“ jako representanta jihočeského sedláka. Je to kus pocty, vzdané tvorbě předního katolického romanopisce i uznání dobrých a zdravých vlastností, jakými vyniká Cimbura, krásný vzor křesťanské dokonalosti.

Zmínky zasluhují dvě knihy formálně vybroušených sonettů, a sice „Sonetty tiché pohody“ a „Sonetty prchavých okamžiků“. V obou odhaluje básník svoje bohaté přemýšlivé nitro a glossuje význačné zjevy lidského života. Ozývá se tu tklivá melancholie muže životními strastmi již zkušeného, avšak mužný cit všude přemáhá sentimentalitu a dává vítěziti smírným paprskům optimismu.

Silná vlastenecká struna Klášterského zvuky vroucími i vzrušujícími ozývá se celou knihou *„Českých žalmů“*. V básnických obrazech i allegoriích zřejmý jest tu vliv veliké poesie knih starozákonních. Svůj soud o našich národních chybách a bludech vyslovuje básník účinně, místy přímo lapidárně. A nejsou to jen mlhavé, neurčité stesky. Poznáte snadno, kam básník bije a chápete, když tal do živého. Zde malá ukázka mužných žalob jeho:

Co měl cestou síliti druh druha,
druha druh bil v závisti a zášti,
vlastní já nám všecka byla vzpruha,
dýky kryli v chodeckém jsme plášti.

Poesii Klášterského z let posledních, dosud v různých časopisech roztroušené, přibylo jenom na dobrých vlastnostech, na hloubce, prostotě a vroucnosti.

Zvláštní zmínky zaslouží tu zejména vzácná báseň „Noční host", vypravující veršem neobyčejně pružným a tónem zvláště srdečným o tajemné návštěvě Vrchlického, jenž svého důvěrného přítele přichází ze zásvětí navštívit. Vyšla v Topičově Sborníku roč. III. Tamtéž v prvém ročníku sbásněn dojemný výjev štědrovečerní ze života naší veliké trpitelky a veliké spisovatelky, Boženy Němcové. K básni této obsahově druží se epická scéna ze zámeckého zátiší v době probuzenské „Štědrý večer pátera Šmidingera" (Máj roč. VII.), v níž pietně zachycena ideální postava kněze buditele a lidumila. Stejného rázu jest báseň „Sestra Marie Antonie" (Topič. Sbor. I.), evokující ušlechtilý, serafický zjev řeholnice z kláštera Alžbětinek na Slupi a její něžnou úctu k pěvci „Růže stolisté".

Vynikajícími kusy básníkovy lyriky nejnovější, vyznačujícími se pravou vůní a sladkostí plodů uzrálých v lahodném slunci zářijovém, jsou jeho vzpomínky z potulek zamilovanými krajinami v okolí Písku, z Brd a z Posázaví. V intimní pak lyrice vedle milujícího chotě od let vystupuje také láskyplný, starostlivý otec, jehož verše, dětem věnované, vynikají vzácnou, jímavou srdečností. Nemohu odolat, abych nepodal tu aspoň kusé ukázky:

Modlím se za vás, děti, moje děti,
svou písní, každé myšlenky své spěchem,
pohledem každým, jenž k vám z oka letí,
svým každým snem a vzdychnutím a dechem,
z nejhlubší duše, rozdrásané žitím,
z dna srdce, kam jsem vniknout nedal podlým,
k osudu — k Bohu — k Tajemství, jež cítím,
se za vás modlím.
— — —

A modlím se, nechť prachem půjde s tíží
váš krok, by duše zůstaly vám čisty,
jak studánky, kde nebes modř se shlíží,
jak na větvích ty první jara listy,
vždy čisté, ale otevřené kráse, — —
— — —

Jef Krása posel nebeského sídla,
jediný Cherub, jenž zbyl ještě světu,
jenž duším vlastní připíná svá křídla
a nese je nad propast všedních hnětů
a bolů, vášní, bídy nad močály,
nad bojiště křivd — prosté zemské tíže
do čistých sfer, kde hudby romon stálý,
vždy Bohu blíže.

Rodinné štěstí přivedlo básníka na půdu u nás dlouho zanedbávanou, k literatuře pro mládež. Ovocem této činnosti

jsou tři knížky zdařilých básní pro děti, *„Myška na zkušené“*, *„Modré zvonky“* a *„Z čarovné studánky“*.

Stůjž zde na ukázku rozkošný dětský obrázek: „Po štědrém večeru“. (Máj r. II.)

Štědrý večer půlnoc jímá,
vedle hraček Jeník dřímá.
Bože, jaké zázraky!
koník mluví s panáky:

„Jak se máte, páni bratří?
Já jsem dostal, jak se patří,
hřbet mě bolí, věru div,
že jsem ještě celý, živ!“

— Ach, koníku, škoda boudy!
Nás též bolí všecky oudy,
běda, spatříš popravu —
zítra přijdem o hlavu!

K jubileu Klášterského rozepsali se o činnosti jeho Jaromír Borecký a Fr. Sekanina. Zvláště Boreckému v Topičově Sborníku podařilo se šťastně charakterisovati a registrovati všecky složky tvorby sympatického poety. Leč pozornosti obou ušla objemná lyricko-epická skladba *„Ze zápisníku mrtvého“*, otištěná před několika lety ve „Květech“ a dosud knižně nevydaná. Je to tragická historie básníka, jenž okusiv vrchovatě z číše rozkoší, zhnusil si konečně všecky dary života, ztratil víru v čistotu a ryzost ženské duše, až utonul v pustém nihilismu. Tak daleko dospěv, setkává se konečně s bytostí čistou a ušlechtilou. Vzplane k ní zoufalou láskou, ve které vichřice smyslů hrozí opět sežehnouti křehké výhonky čistého zbožňování. Zhroziv se sama sebe, prchá před milovanou ženou, která nad to jest chotí jeho přítele. V dálné cizině, touže bolestně po vznešené bytosti, kterou neodvážil se poskvrniti, dovídá se o její smrti. Ztrácí tím poslední pásku, která poutala jeho vypráhlé nitro k životu, a končí sebevraždou.

Klášterský použil v této básni několika momentů z hořké lásky nešťastného básníka Ladislava Staňka, které odehrály se skutečně před čtyřiceti as lety v dolním Posázaví. Půvabný konversační tón, vzácná elegance a pružnost verše, jemná dušemalba, jakož i řada vložených kusů lyrických, vynikajících hloubkou citu a podmanivostí výrazu, povyšují tento veršovaný románek nad všecku ostatní tvorbu Klášterského. Ani v této básni, kde nezbytně ozvati se musely vášnivé tóny živelně propukající erotiky, nepřekročil básník pravou míru krasochuti.

Moudrá a srdečná Musa Klášterského byla v letech devadesátých i později kritikou prudce napadána. Ale to nás nesmí másti. Byla tehdy podceňována i jiná díla, která zůstanou na vždy pokladem a ozdobou české literatury, jako na př. romány Raisovy. Jest však litovati, že ještě řadu let po kritických popravách let devadesátých mohl Arne Novák ve svém jinak zá-

služném „*Přehledu literatury české*“ psáti o Klášterském tak předpojatě a nespravedlivě.

Žijeme v době, kdy četba lyriky jest mnohdy namahavější nežli řešení nejtěžších úloh matematických. Jsou slavní lyrikové, jichž básně jsou průměrnému, nikoli podprůměrnému, intelligentu opravdovým hlavolamem. Ptejte se deseti pozorných čtenářů, co ten neb onen z našich hlubokých lyriků chce říci tím neb oním neproniknutelným předivem nádherných obrazů, tropů a metafor, a dostanete deset rozličných výkladů. Pokládám za velikou přednost poesie Klášterského, že průzračné verše jeho přístupny jsou každému čtenáři, že v každém lidském srdci vzbudí ono sladkobolné vlnění citů, jež vyznačuje pravou, odvěkou poesii.

Velikých zásluh získal sobě Klášterský též jako překladatel básníků anglických a amerických, zejména jako nástupce Sládkův v tlumočení genia Shakespearova.

Ondrouš Fritz Vltavotýnský:

Památce Dr. Fr. Kryštůfka.

Spi v pokoji — kde věčný kyne mír!
My smíme truchlit' — smíme hořce lkáti.
Ty's odešel v ty nadehvězdné, boží světy
— však nadzemský je svatých duší ples —.

Co zanechal's, je velké, lidské ryzí,
a Ty jsi v tom věčně, věčně živ:
svět žasne nad prací, jež tvoří div!

Teď rajský zefýr kol skrání Ti duje,
když těžce naplnil's ten osud náš —
než hle: z bohoslovců každý za Tě vije
u vděk zbožný, vroucí „Otčenáš!“ — —

Básník Jan Voborský padesátníkem.

„Dnes netřeba truchliti, že nemáme poetů, že nemáme básníků. Řeč česká tvarů a slov bohatých, řeč česká měla a bude míti vždy svoje poety, jako naše rozkošemi krás oplývající háje budou míti své pěvce“. Tak nadšeně řečnil ředitel Tom. J. Jiroušek, když jsme 12. listopadu t. r. v Literární sekci oslavovali milého spisovatele, básníka a horlivého funkcionáře ve družstvu Vlast Jana Voborského. Jeho literární činnost je dostatečně známa z tohoto listu, v němž ukládá básnické, vědecké a kritické plody své. Tuto činnost ocenil dlouhou krásnou řečí předseda Vlastimil Hálek při oslavě padesátiletí katolického básníka. Narodil se v Praze 15. října 1866, studoval v Karlíně reálku, navštěvoval vysokou školu technickou a stal se kancelářským úředníkem c. k. místodržitelství v Praze. „Má péra

dvě a dva stoly. Jedním a u jednoho slouží kanceláři a u druhého slouží literatuře."

Básnil už v mladém věku, v tehdejších verších jeho obsažena většinou ironie, satyra. Byl v pilném a nadšeném styku s básníkem Adolfem Heydukem, později přilnul k poesii Zeyerově a byl získán redaktorem Tomášem Škrdlem pro literaturu katolickou, když jsa též zaměstnán v ústavě slepců, počal psáti o výchově těchto ubožáků a jejich dobrodincú. Jsa často návštěvou v Jindřichově Hradci, na popud téhož redaktora počal psáti monografii „Ve znaku Zlaté Růže", dějiny hospitální nadace Frant. Ant. hr. Sporcka z Kuksu, životopis dobročinné a zbožné Anny Kateřiny hr. Sweerts-Sporckové, o nejstarších nadacích studentských pod názvem Gloria benefactorum. A kolik menších prací nábožensko-sociálních uložil v „Našich Listech".

Řadu básní přinesla „Vlast", „Gratulant", „Vzdělávací četba", jiné psal ku zvláštním oslavám a příležitostem, nemoha nikomu odříci. Když Literární Sekce vypsala konkurs na básně z dějin husitských, Voborský jich předložil hned sedm, jež byly postupně uveřejňovány. Svým nákladem vydal knihy dramat „Opuštěný pastýř" a „Paní Ginevra", jimž se dostalo pochvalného uznání a přijetí.

Jan Voborský vyniknul jako dovedný recitátor, jako řečník na literárních sjezdech a v katolických spolcích v Praze i na venkově.

Neocenitelné koná služby v družstvu Vlast i v jeho odborech jako jednatel, místopředseda a jiný funkcionář. Žádná práce není mu obtížnou, žádné námahy se neleká, ale ochotně přikládá ruku, kde jí třeba.

Proto sešli se jeho ctitelé a přátelé, aby uctili jeho padesátí, básníku věnovali básně poetové, jiní mluvili prosou, všichni srdečně. Blahopřáli mu za „Josefeum", za Národní Besedu v Praze-VII., Karlíně, za Konferenci sv. Vincence, za jub. spolek „Praha", za jednotu katol. učitelů, za spolek sv. Rafaela, za všechny odbory družstva Vlast; ctitelé poslali mu množství blahopřání, obdržel diplom čestného uznání, krásné květiny, o nichž dovede tolik pěkně psáti.*) Jistě z hloubí duše šla mu všechna slova díků za tuto oslavu, o níž stručnou zprávu končíme slovy básníků Dr. M. Kováře:

„Dobrý Bůh dej k padesátce
samou radost z plodné práce,
byste v druhém půlstoletí,
pln jsa vznětů, předsevzetí,
zřel své Musy květ a plody
vyrůstati ze přírody
k rozkoši a potěšení
všech, kdo básnictví si cení.
Každý věrný katolík
nese Vám svůj vroucí dík
za básnické Vaše plody.
Sil Vás Bůh dál bez nehody!"

*) Slavnost obšírně popsána v „Našich Listech" č. 12—15, „Čechu", Našinci" a bude o ní vydána zvláštní brožura.

a L. Grossmannové-Brodské:

Tys básníkem a Musa vznešená
polibek na čelo když dává Ti,
tu, kde je mysl žalem vzrušena —
Tvá píseň život vyzlatí. — —

V Tvých básních plno krásy, úlevy,
při nich stín všednosti vždy zaniká,
plašiti tmu a síti úsměvy
toť úkol Tvůj, toť cíl je básníka.

Feuilleton.

Zdálo by se, že ve víru lázeňského obecenstva jednotlivec se ztratí, jako kapka v moři; nové a nové tváře se jeví, hosté se střídají a denně oznamovatel udává přírůstek s číslem, mnoho-li už sem od otevření sezóny zavítalo lázeňských hostí. Turistů i těch, kteří přijedou na nedělní zábavu, kteří se jenom kmitnou a poněkud tobolce odlehčí, nikdo nečítá.

A přece hosté se sobě přibližují, navzájem se poznávají, časem se združují na promenádě, u stolů, u pramenů, na lavicích ve stínu i na výsluní. Ovšem zůstanou ojedinělé bludičky, samotáři, na domov stále vzpomínající, do novin se zahlubující, chorobou skrušení, po klidu toužící. Mezi ty jistě nenáležejí ti, jež do lázní přivedla touha po zábavě, lov po bohaté partii, chtivost dobrodružství a jiné požitky.

Aspoň na lázeňskou sezónu vychází místní list, jenž se více rozdává než prodává, s kterým setkáme se na každém stolku, jenž vyvěsen v každém závodě. Obeznamuje se životem lázeňským, ohlašuje vzácné hosty, výlety, divadelní představení, i kde co lze koupiti na památku. Slouží správě lázní, kapele i obchodníkům, lékařům i hotelierům a přináší po částech dějiny lázeňského místa s illustracemi.

„Do našich lázní přibudou v nejbližších dnech slovutní básníci“, oznamoval list, nešetře tiskařské černě a hned v dlouhých sloupcích uveřejňoval budoucích vzácných hostů životopisy dle Ottova Naučného slovníku. Podobizny přisliboval později, až totiž sežene odložené štočky, nepřinesou-li je básníci s sebou. Teď se vyžaduje, aby měl každý slavný člověk vyleptané podobizny svoje a mohl je hned zapůjčiti k otištění.

Mnozí se domnívali, že to jest pouze zvláštní prostředek k udržení rozjíždějících se hostů, často se tím způsobem hleděli na nějakou dobu pojistiti, než tentokráte nebylo tomu tak a správě lázní výminečně se dělala křivda. Básníci přijeli ne najednou, ale rušeně, jak také zastupují různé směry.

Dojel starý pán vážné postavy, jenž má dávno sebrané plody své musy v malých úhledných knížečkách, k nimž ještě ve svém stáří přidává, dokazuje, že jest posud stále mladý. Přijel slavně, lahodilo

mu, že jest hustě pozdravován, že si za nim lidé praví: „To jest náš básník, náš slavík.“ „Četl jsem od něho to a ono.“ Ale hned se také vyskytly touhy mladých slečinek nabídnouti básníku k podepsání skvostných památníků, po nichž byla čilá poptávka. Bude to milá památka z lázní. Autograf slavného básníka. Snad hned se připojí verš, zcela nová myšlenka, jež vytryskne zde v lázenském ovzduší.

A na nejbližší den chystán výlet k jakýmsi skalám. Ovšem zúčastní se ho i slovutný básník, jenž tolik opěvoval přírodu. V kterési restauraci připraven slavnostní hudební večírek, při němž bude i slavný básník, jenž na výsost miluje hudbu. Místní spolek dá se fotografovati a požádá přítomného básníka, aby usedl do prostřed. Fotografie půjdou čile na odbyt po 20 hal., rozlétnou se po celém světě a spolek se bude tak cloniti ve slávě věhlasného muže.

Ještě se zasloužilý básník v lázních ani neohřál, posud nebyl dosti okoukán, ještě nepodepsal všech pohledových lístků na restauračním stolku, a hle, už hlášen básník druhý, jehož příjezd udělal mocný dojem zvláště na mladší vrstvy přítomného obecenstva.

Od úst k ústům letěly zprávy, kdy a kterým vlakem přijede, kde bude slavnostní uvítání, kdo promluví. A skutečně, před příjezdem odpoledního vlaku bylo malé nádraží přímo oblehánо. Správa lázní se korporativně nedostavila, městská rada nestála na perroně, ani prapor se neukázal ve vykýři, ale tísnili se tu zvědavci i ctitelé radikálního básníka, jenž posud nesebral svých plodů do zlatých ořízek původní vazby, jehož časové básně nemají ceny pro budoucnost, jenž více ryje než staví . . .

Vlak dojel, noví hosté vystoupili, posléze poznán i básník a hlučně vítán. Však se rozhlédl vítězně, zatočil plstěným kloboukem a na všechny strany se ukláněl. Sotva se protlačil k vozu, kam ochotné ruce nosily zavazadla.

„Vypřáhnout koně!“ volal kterýsi nadšenec.

Kočí čekal, koho bude pošvihovati, heslo bylo dáno, kdosi koně odpřáhl, ale nikdo se k tomu neměl, aby k oji se postavil a táhl. Ozval se smích a na rychlo koně zapřaženi, aby se básník dostal z nádraží. Ta nemilá příhoda rozladila, pošeptal kočímu, aby jel rychle.

Radikální básník celý den byl na nohou. Ani by mu ctitelé a nohsledové pokoje nepopřáli. Všude ho pozorovali, o podpis žebronili, k němu se tlačili. Nápadně se šatil, do předu se stavěl u hudebního pavilonu, před kavárnou sedal u stolku hodně do promenády vystrčeného. Vždy nějakou kytkou v ruce točil, v kapse saka nedbale složené noviny nosil.

„Náš básník, naše hvězda, metla na všechny paroly, bič na klerikály.“

Básník samolibě se usmál, slyše tu neb onu pochvalu, přikývnul hlavou, jakoby chtěl říci: „Já jim ještě dám, já všechny své odpůrce sešlehám. Však se dočtete.“

Vodili také básníka po všech skalách, vymetli s ním hotely, užívali ho jako lákadla při placených koncertech, ofotografovali ho

v mnohých posicích a potom ho pustili mezi lázenské hosty, aby si tam hledal zábavu a hleděl se uplatniti.

Do lázní přijela cizozemka, prý Moabka zvláštní pleti, ebenových vlasů, s mnohými šperky, s několika služebnicemi a ta nyní více táhla než kterýkoliv kulturní pracovník.

Lázenský list už ani nepřinesl slibených podobenek, ale velebil tu cizinku, poněvadž rozhazovala peníze oběma rukama a oslňovala lázeňský svět.

A ještě jeden básník tou dobou byl v lázních. Několik slušných sbírek má za sebou — vřele procítěných a tolik milých.

Každá ta báseň obstojí ve školní čítance i na stolku vzdělancově. Neuhýbáno v básních těch momentům náboženských. Vydání nesou známky katolických firem.

Ale tento básník neohlašoval předem příjezdu, nedal se vítati, neposlal životopisu do místního listu, nepozorovaně dojel, ve vzdálenějším domě se ubytoval a skromně hned se bral do čítárny, kde vyhledal si skrytý kout, v němž se ponořil do časopisů a novin. Na prkně oznámen mezi přibylými hosty pouze jménem a příjmením. Správa lázní nepřipsala: básník, spisovatel.

A když sedal v restauraci a známý šel kolem, básník se otočil, aby nebyl poznán. Sám podnikal výlety, sám procházel se po promenádě, stranou sedal před hudebním pavilonem, naslouchaje jemné hudbě pražské Filharmonie. Dlouho postál před kobercem květin, hodnou chvíli hleděl na vrchy lesem porostlé, pozoroval šum u pramenů a všechny ty zjevy vnímal v básnickou duši svoji.

Ale přece zcela se neukryl. Byli zde ti, kteří ho znali a jednou přímo přepadli v zahradní restauraci, kde právě posvačil.

„I hleďme, náš básník, náš pěvec!“ oslovili ho přátelé hodně hlučně, že se od sousedních stolů hosté ohlíželi.

„Pro novou inspiraci zde? Pro látku k pěkným básním?“

Oslovený naznačoval hned, aby se tak nekřičelo a pozornost se nevzbuzovala.

„Skromnost je také ctnost, ale musí býti na svém místě. Proč se ukrčujete? Hlaste se veřejně k svému posvěcenému povolání, dejte se také s námi fotografovati.“

Básník učinil odmítavý posuněk.

„Víte přece, že jsem nikdy takových oslav nehledal a po nich netoužil. Takto jest mně nejlépe. Usedněte a hovořme o něčem jiném.“

Přátelé usedli, ale s řečí básníkovou nesouhlasili.

„Co by to bylo platno, i kdyby s fanfárami přijel za mnou ohlásit se nějaký černošský komorník a je po slávě po popularitě. Za jiným účelem jsem v lázních. Zde host jako host. Soukromí jest mně nejmilejší.“

Přátelé tedy zabočili v jiný obor, ale nedalo jim to, aby se nevraceli k literatuře, kde jeden pracuje pilně jako včela, druhý hlučně, třetí tiše třeba pod pseudonymem a postačí mu poctivě vykonaná práce bez oslav jeho osoby. *Pozorovatel.*

Spolkové zprávy.

Literární sekce družstva Vlast konala 11. října 1916 po valné hromadě první schůzi za předsednictví vdp. *Vlastimila Hálka* a četně přítomných členů. Schůze byla zahájena oddaným blahopřáním k Nejvyšším Jmeninám Nejjasnějšího císaře a krále Františka Josefa I., vzácného příznivce ušlechtilé literatury a opravdu kulturních snah.

Předseda projevil: „Pozdravujeme dnes v kruhu Literární sekce nového slibného člena dp. Jos. Hronka, jehož poslední práce o konvertitech vzbudila pozornost.

Zmínil se, že dne 15. října 1916 připadají 50leté narozeniny jednoho z nejhorlivějších a nejčinnějších členů Literární sekce, spisovatele p. Jana Voborského.

Literární sekce vzdala vděčné díky J. Msti ndp. kapitolnímu vikáři dru Janu Sedlákovi, prof. Janu Jindrovi v Kr. Hradci a Stan. Hlínovi, duch. spr. v M. Svatoňovicích za založené nadace k šíření dobrých knih v katolickém lidu českém.

Ředitel *Tomáš Jos. Jiroušek* probírá právě vydané kalolické kalendáře.

Spisovatel *Ot. Jakoubek* navrhuje, aby se o Dušičkách ozdobily hroby kněží-členů Literární sekce navštívenkami. Provede předsednictvo.

Spisovatel a kooperator *Josef Hronek* zasahuje účinně do debaty o kultuře a katolicismu.

Člen Literární sekce, spisovatel *Jan Voborský*, referoval o četných spisech vědeckých, básnických a belletristických, o nichž jeho posudky buď již ve „Vlasti“ a v literární hlídce „Našich Listů“ byly tištěny.

Jednatel *Alois Dostál* poukázal na velmi pěkné dílko „*Má dcera Bernadetta*“, na výraznou povídku Marie Gebaurové, „*Peťa pes*“, vyličující pozorování domácího psa na české půdě i nad alpským jezerem, na dílko z Besídky „Štítu“ pod názvem „*Kterak mladý pan Buchta na vojně se oženil*“. Na konec budiž konstatováno, že „Naše Doba“ (č. 11) přinesla článek z péra Fr. Čády o *Vincenci Zahradníkovi* k jeho 80letému výročí úmrtí.

Předseda *Vlastimil Hálek* upozornil na vážný „Pamětní spis k 700letému výročí založení řádu kazatelského 1216—1916“, vydaný právě Dominikánským klášterem v Praze.

Poznámkami o některých zjevech literárních schůze předsedou Vlastimilem Hálkem skončena.

Schůze socialního odboru. Sociální odbor družstva Vlast konal 6. správní schůzi ve sborovně Vlasti dne 16. října 1916. Předsedající p. *Josef Vinopal* vzpomněl na počátku schůze oddanosti členů a přátel socialního odboru k trůnu našeho nejjasnějšího mocnáře s přáním, by slavná vítězství naší statečné armády oblažila Jeho šlechetné srdce.

Jednatel, ředitel *T. J. Jiroušek* přečetl protokol, jenž byl probrán a schválen.

Za nového člena výboru soc. odboru zvolen byl horlivý a nadšený mladý pracovník dp. Jos. Šíma, kaplan z Hořelice.

Vítá, že se počalo letos opět vyučovati na četných pokrač. živnostenských, obchodních a průmyslových školách, čímž se vedle vzdělávací stránky zabrání též zhoubným směrům v dorostu mládeže, které se počaly jeviti.

Soc. odbor upozorňuje katol. spolky a organisace na zřizování junobrany, k níž mají se hlásiti jinoši od 16 roků. Žádá katol. spolky a organisace, aby v nastávající zimní době udržovaly život aspoň půjčováním knih ze svých knihoven.

Stoupenci naši nechť se hlásí na farnostech za členy spolku „*Bílého Kříže*“, jenž bude trvale v duchu náboženském oslavovati památku čestně padlých vojínů.

V nastávající době budou zřizovány v říši četné lidumilné ústavy a domy pro churavé, zmrzačelé vojíny, jich manželky, pro vdovy a sirotky po nich, jakož i jiné humanitní podniky. Bude třeba k tomu součinnosti všech věrných obyvatelů říše a to spolupomoci v různé formě. Katolická církev všude, kde stavěla budovy víry, tvořila také veliká díla lásky. A proto musí v duchu učení Krista Pána a jako věrní poddaní trůnu katolíci, ať duchovenstvo ať nekněží, přiložiti svoji pomocnou ruku k dílům lásky pro rodiny těch, kteří krváceli na bojišti.

Vzhledem k tomu pojednal člen soc. odboru, farář dp. *Vlastimil Hálek* o „*Fondu pro znovuzřízení živností válkou postižených!*“ Bude nutno živnostníkům po válce přispěti k oživení jich podniků a to jest možno jen úvěrovou akcí pomocí fondu zvláštního.

Člen dp. farář *Ferd. Zuna* uvedl, jak dobrý vliv na vojíny působí četba „Farních Věstníků“, jež posilují náboženské jich vědomí a utvrzují je ve vykonávání povinností.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 6. listopadu 1916 svou 3. správní schůzi za řízení místopředsedy, spisovatele *Jana Voborského*, jenž vzpomněl úmrtí Jeho Jasnosti Františka knížete Thun-Hohensteina, c. k. ministerského předsedy a místodržitele m. sl. Zvěčnělému knížeti a štědrému příznivci lidumilných a kulturních děl katolických budiž nehynoucí čest a trvalá vděčná paměť.

Jednatel Tiskové Ligy, dp. farář *Vlastimil Hálek* četl protokol o 2. schůzi výborové, protokol ten byl jednomyslně schválen.

Sdělen byl obsah dopisů došlých v uplynulém období správním a radostně byl přijat milostivý písemný projev díků Jeho Excellence a kníž. arcib. Milosti nejdůst. Pána, pana Dra Pavla hraběte Huyna.

Bylo by žádoucno, aby školní knihovny po revisi byly opět pro mládež otevřeny.

Tisková Liga s bolestí poukazuje na důsledky rozšiřující se pornografické četby, jež se jeví hlavně ve větších městech v nemravném životě u mládeže. Proti výdělečnému knižnímu zboží různých nesvědomitých nakladatelů bude nutno s největším důrazem postupovati.

Tajemník Tiskové Ligy, p. ředitel *Tom. Jos. Jiroušek* pojednal v obšírném referátu o různých spisech a publikacích, jichž obsahem jest popis Staré Prahy, jejich památek a dějin, a upozornil

na přednosti i vady spisů takových co do názorů o církvi a náboženství.

Člen výboru, dp. farář *Ferdinand Zuna* upozorňuje na velmi pěkný a povzbuzující obsah článků a kázání na themata velmi časová v časopisu „Dorfstube", vydávaném nákladem Jindřicha Mohra.

Po obvyklé periodické finanční zprávě, kterou přednesl dp. farář *Vlastimil Hálek* a ze které seznáno, že finanční stav Tiskové Ligy jest i za dnešních velmi svízelných poměrů příznivý, usnesl se výbor jednomyslně, by také na připravovanou V. rakouskou půjčku válečnou upsán byl obnos, poměrům Ligy přiměřený.

Členstvo Tiskové Ligy upozorňuje se na přednášky, jež v listopadu budou pořádány péčí Historického kroužku.

Tím program byl vyčerpán a schůze skončena.

Literatura.

CHORVATSKA.

Hrvatska Straža roč. XIV. č. 1. „Ludevit Windthorst" (1812—1891) od Fr. Božitkoviče. (Dokončení.) Čím byl Garibaldimu Mazzini, tím byl Bismarckovi pověstný právnik Blunschli. Tento německý Voltaire byl železnému kancléři pravou rukou při sdělávání osnovy zákonů proti katolické církvi. Na svatodušní svátky r. 1870 na sněmu ve Wartburku vyhlášen byl boj proti katolicismu ve jménu vědy, svobody a kultury. Katolíci ač byli v menšině, tvořili c e n t r u m na obranu národních i církevních zásad a práv, v něž vstoupili: Savigny, Malinckrodt, bratři Reichensprengerové, Probst, Freytag, Windthorst a kněz Loewenstein. Dne 3. března bylo hlasování; centrum mělo 43 poslanců, Windthorst zastupoval Meppen. Jakožto člen centra a poslanec říšský hájí od toho času neodvislost a svobodu jednotlivých států a katolické církve. Národní liberálové chtěli dominovati a býti nadlidmi. Windthorst je takto pokáral: „Vy chcete pro sebe svobodu a moc a jiným dáváte otroctví." Před rokem než byl prohlášen na vatikánském sněmu primát papežský, W. soudil, že je to v nynější době prospěšno a Bavoráky dovedl vtipně ukonejšiti. R. 1871 Bismarck roznítil oheň na všech stranách proti katolíkům. „Katolíci ještě nejsou mrtvi," odpověděl mu W. se svou družinou. Po roce pak s Mallinckrodtem prohlásil před Bismarckem program centra 1. zásadu přísného positivního a historického práva, 2. svobodu víry, 3. federaci států. Neuzná-li ho, kostky jsou vrženy. Bismarck odpověděl: „Na praporu centra viděti konfesi a do té mu nic není." Tím všechen přátelský poměr s ním přerušen. Čtyři lidoví tribuni: Windthorst, Mallinckrodt a dva Reichensprengerové smluvili se, aby opět vybojovali ztracená práva katolická i samosprávná jednotlivých německých krajův. Když jim později přibylo přívrženců, počali zdatně napadati železného kancléře.

V tom boji za práva církve Kristovy a národní zájmy byl pevný a stálý. Apoštol poctivosti, pravý Josef německý. Naproti tomu je Bismarck často nestálý, neboť jeho politika vedla ho někdy v nemilé důsledky, z nichž se před W. vytočil jen tím, že ho nazval Osnabrückým sedlákem. V parlamentní boj W. šel mírně, pevně, s hlubokým rozjímáním a čistou modlitbou. Věřil, že každý diplomat má žádati od Boha světla, má-li se mu dílo dařiti a zároveň prospěti. Miluji zásady a nenávidím podvodů, pravil často. Byl vzorem v boji i oposičníkům. Taktika jeho boje byla: fortiter in re, suaviter in modo. V Hannoversku vše ho milovalo i protestanti. Jednou řekl publicistovi Eckhartu: „Vidíte, zde nikomu nenapadá, aby starého W. považoval za slabého papeženc, jak mně nazývají v Berlíně." On sebe zušlechtil a obohatil těmito dary: modlitbou, rozjímaním, častým přijímáním svátostí. Denně byl na mši sv. Často sám rozjímal o politických a sociologických otázkách a s jinými dobrými kato-

líky se radil. Srovnejme život jeho s našimi vídeňskými parlamentniky, jaký rozdíl!

W. byl Kato centra. Po smrti Mallinckrodta (1874) byl hlavou a vůdcem centra; byli oba jedné duše. Také bratři Reichensprengerové dobře sloužili W., zvláště Petr, učenec právník a výborný řečník. Druhý August byl liberálnější, proto mezi členy centra Bismarckovi ještě nejmilejší. W. byl pravým vzorem a apoštolem poctivosti a práva v politice. Když zákon o monopolu školy v Německu vešel v život, pravil slavný Reichensprenger: „Všecko to více méně spěje k tomu, aby byla škola bez Boha." V tom smyslu stěžoval si W. na slabé školské osnovy zákonů ministra Falka. Když pověstný materialista Wirchov a právník Gneist vytkl W. nedostatečnost vzdělání v katolických školách, pravil jim: „Vědecké vyučování má býti podle vědeckých zásad a náboženské podle dogmatických zásad." Později se hrdinsky měřil W. s Wirchowem a Reichensprenger s Gneistem. Boj byl ve směru nábožensko-politickém. Posléze pomocí císaře Viléma Falkův zakon prošel 52 hlasy. W. zakročil ještě u papeže Pia IX., který prostředkoval, ale marně. Bismarck odsekl svou: „Nebojte se, nepůjdeme ani srdcem, ani duchem do Canossy." Dne 9. května 1873 Bismarck již připravil osnovu květnových zákonů. Centrum podalo protest, který však Bismarck ignoroval. W. odvolal se na národ a pravil k Bismarckovi. „Chceš boj, budeš jej tedy míti." W. pracuje pak mezi lidem a moc Bismarckova počíná klesati. Atentáty Hödela a Nobilinga způsobily, že císař Vilém otevřel oči a pochopil důsledky nevěreckých zákonů. V srpnu 1878 Bismarck opět navázal styk s papež. vyslancem Masellim v Monaku a za rok v týž měsíc padl ministr Falk pod ranami W. a vystřídal jej von Puttkamer. Katolikům německým zasvitly lepší časy. Německý vyslanec Eulenburg a kardinál Jakobini ve Vídni s W. jakožto hlavou centra zavedli jednání o smíru církve se státem německým; Lev XIII. v prosinci 1882 navrhl revisi květnových zákonů. Bismarck proti své vůli musil se sblížiti s Canossou. Jakobini s ministrem Pchlotzerem vymohl církvi otevření dvou seminářů ve Fuldě a Paderbornu a 22. května napravili některé zákony. W. vida, že věci se schylují k lepšímu, pravil jednoho dne: „Ach, kéž by věci ještě lepší byly a ta nesnáz přestala. Bída katolického lidu volá k nebi." Viděti, že W. miloval upřímně národ a proň opravdově pracoval. Je národní mučedník!

Lev XIII. kardinal. Jakobinim ve Vídni měl vliv na Bismarcka a diplomat papež, aby se mu zavděčil, poslal mu nejvyšší vyznamenání „řád kříže" a tak Bismarck s papežským křížem na prsou šel do Canossy. Při té příležitosti pravil ke svému příteli Buschovi: „Papež mi dal své nejlepší vyznamenání a jedno velmi laskavé psaní." Bismarck a papež od té doby byli spolu dobře; nazýval jej největším papežem státníkem. Ale chytře chtěl ho použíti za nástroj proti centru. Dne 20. listopadu 1886 předložil nový rozpočet za zvýšení vojska na říšském sněmu na sedm let, ale W., který stále myslil, jak by odstranil květnové zákony, nemohl získati. Dobře věděl, že kdyby hlasoval pro rozpočet, podkopal by vážnost svou i centra a Bismarcka posílil. Bez centra zákon neprojde. Co tedy učiní Bismarck? Jde s papežským křížem k papeži, aby vlivem jeho získal hlasy centra za cenu nápravy květnových zákonů. Papež pln radosti, sdělí ihned do Vídně Jakobinimu, aby učinil vliv na centrum. Dne 2. ledna 1887 počalo se hlasovati, ale W. se svými se nehýbá. Teprve s většinou 14 hlasů přijat rozpočet na 3 roky. Bismarck celý rozlobený píše hned papeži o neposluchovi W. „osnabrückém sedláku" a vydá provolání o něm, že je nejen proti státu, ale i proti církvi. W. mistrně so obhájil, že mu sv. Stolice kardinal. Jakobinim dala svobodu v politických věcech a toho druhu je hlasování pro vojenský rozpočet a že se neprohřešil, aniž pracoval proti papeži ani proti církvi, naopak pro církev a národ. Byl to poslední úder, jímž zasáhl Bismarcka a připravil mu morální smrt v dějinách německého národa. Za rok zákony květnové byly v hlavních věcech poopraveny. Diplomacii W. diví se i nepřátelé. Když skončil své poslání, pro něž ho určila Prozřetelnost, usnul v Pánu se slovy: „Otče, v ruce Tvé poroučím ducha svého" 14. března 1891 v Berlíně: Pochován v kostele, který v Hannoveru založil. Těšil se úctě všeobecné. Město Meppen, jehož byl poslancem, postavilo mu krásný pomník r. 1895. Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Alte und Neue Welt. Ročník padesátý 1915—6. Stran 934. Ročně 24 sešitů po 45 haléřích.

Němci mají několik katolických obrázkových časopisů, ale mezi nimi zaujímají od mnoha let hlavně dva přední místo. Prvý, pojmenovaný „Alte und Neue Welt", vydává světoznámá firma Benzingerova ve známém švýcarském mariánském místě Einsiedeln, druhý, nazvaný „Hausschatz" vychází u Pusteta v bavorském městě Řezně. Oba mají za sebou dlouhou a čestnou minulost. Onen začal vycházeti v říjnu 1867, slavil tedy právě dokončeným ročníkem padesátileté jubileum. První ročník a šest následujících byly formátu i objemu menšího, neměly ani 400 stran; obrázky byly vesměs skromné dřevorytiny. Pak se časopis zmahal, přijal větší formát i objem, což se však ještě jednou změnilo ve velké folio, skoro o tisíci stranách. Nynější formát jest asi od třinácti let. „Hausschatz" zůstal stále věren témuž formátu i objemu a jenom se změnil ve svůj prospěch v obrázkovém materiálu; jest mladší než švýcarský spolubratr, vychází od října 1874. Oba tyto časopisy pokračují s duchem času a jsou tichými soupeři, což jest zajisté oběma jenom ve prospěch. Oba stojí na výši doby, co do textu i co do obrázků. Jsou také oba poměrně dosti laciné a dle doslechu po zásluze velmi oblíbeny a rozšířeny.

„Alte und Neue Welt" přinesla v uplynulém minulém ročníku jako vždy celou řadu příhodných časových prací literárních všech odborů a bezpočetná a nádherná vyobrazení, mezi nimiž jest několik prvotřídních příloh v barvotisku, tak na př. hned v prvém čísle podobenka nynějšího svatého Otce. Vše jest na výši doby, výborné. Není možno zmíniti se blíže o jednotlivostech, stačí pouze tato povšechná pochvalná zmínka. Ale přece povšimněme si nejdelšího románu v tomto ročníku, který napsal švýcarský kněz, kaplan na odpočinku, Jindřich Federer. Katoličtí Němci vyhlašují ho za svého, z nyní žijících, nejlepšího beletristu. Kdo přečte tuto práci jeho, nazvanou „Mätteliseppi" milerád přisvědčí tomu úsudku. Seppi, Josefkou vyrozumívá se starší, svobodná dívka, živící se tkalcovstvím, učitelstvím, vlastně opakováním náboženství a přípravou dětí ku svatým svátostem. Jest to jakási švýcarská specialita. Mluví se sice mnoho o ní a velmi zajímavě, ale přece nejvíce se obírá spisovatel rodinou ženiálního umělce Pavla Spichtingera, sochaře, malíře, spisovatele, režiséra, při tom však nanejvýš lehkomyslného dobráka muže, který skončí v bláznici. Jeho žena jest prostá osoba z lidu, ale uměla s ním zacházeti, takže žili ve šťastném manželství. Jeho syn Alois, nadaný hoch, vstupuje po smrti matčině, když se ujala pozůstalých tří dětí Mätteliseppi, na benediktinské gymnasium. —

Román jest prvotřídní práce, která líčí nádherně přírodu, poměry i osobnosti ve svobodném Švýcarsku. Autor jest velký přítel dětí, patří k jeho nejlepším figurkám. Zdá se, že líčí tu mnoho ze svého života a osoby ve Švýcarsku známé; aspoň i nám, vzdálenějším připadá, že míní skvostně líčenou epizodou o biskupském komisaři Ignátu von Euwe známého spisovatele Ignáta von Ah. Snad jsou i jiné osoby trefně portretovány; redakce se s uspokojením zmiňuje, že došel román všeobecného povšimnutí. Z každého řádku vane pravá vůně velehor Alp. Jenom jest referentovi velkým a nepochopitelným podivením, proč autor, jinak ušlechtile píšící, užil na několika místech výrazů, jichž se užívá pouze v putykách u sprostých lidí.

Protože nejnovější Herderův slovník nemá nic o Federerovi, sdělují, že se narodil roku 1866 v Oberlandu poblíže brienckého jezera, z otce ohnivého, ale nepokojného sochaře a z matky vzorné katoličky. Vliv matčin byl rozhodujícím a přivedl ho do bohosloví, ač by byl nejraději vstoupil do kláštera k benediktinům. Již jako student trpěl na úděl všech horalů, na dýchavičnost, kterou rozmnožil, jsa sedm let kaplanem v osadě z celé diecése nejzastrčenější, kam nevedla ani železnice, ba ani pošta. Byl nucen jíti předčasně do výslužby a věnoval se žurnalistice v Curychu. Dosud vydal málo novel a románů, ale všechny jsou znamenité. „Mätteliseppi" patří k nejrozsáhlejším a k nejlepším jeho pracím; jest to umělecké dílo skrz na skrz. Jest založeno na širokém podkladu, chce líčiti všechen život lidu švýcarského se všemi jeho zvláštnostmi — což se také výborně zdařilo.

Ignát Zháněl.

Karl Hildebrand, **Die Donaumonarchie im Kriege.** Studien und Eindrücke in Österreich-Ungarn, Juni—Juli 1915. Wien, Braunmüller 1916, 209 str.

Málo knih vyšlo snad po dobu války, které by tak úplně, a při tom tak příjemným způsobem líčily jak vnitřní, tak zevnitřní poměry našeho mocnářství, jako tato kniha švédského zpravodaje. Zmiňuje se o různých institucích, které povstaly v Rakousku po dobu války, chválí úžasnou organisaci ve věcech dobročinnosti, ale též úpravu národohospodářskou a vitální, která zajisté dělala velké obtíže. Jako obrázky vyjímá se tu a tam vložené líčení života na frontě ruské a italské. Chválou zahrnuje katolickou církev a papežství. Odporučujeme. A. J. St.

Walter Goetz, **Deutschlands geistiges Leben im Weltkrieg.** Gotha, Perthes 1916, 51 stran.

Věhlasný lipský učenec Goetz podává v této knize přehled duševní činnosti v Německu po dobu války. Chválí zvláště tisk, ale též spolkovou činnost, práci vědeckou, charitativní, školskou a osvětovou, též v obsazeném území. Schází zde arcif jakési uznání práce církve, af katolické, af protestantské, která by přece neměla být pominuta. — Nescházel by snad takový přehled duševní práce ve válce též u nás? A. J. St.

Taschenbuch für Bücherfreunde. II. Folge. 1916. Nákladem J. Staackmanna v Lipsku. Stran 225. Cena 50 pfeniků.

Jda před dvěma lety okolo výkladní skříně brněnského knihkupce W. uviděl jsem tam mezi novinkami knihu, nadepsanou Taschenbuch für Bücherfreunde. Byla dosti objemná a stála jen jednu marku. Koupil jsem ji. Byl jsem sice sklamán, neboť soudě dle titulu, očekával jsem něco, co by zajímalo všechny přátele knih, měl jsem na mysli nějakou příručku anebo nějaké pojednání o zálibě v knihách; zatím byly tam fotografie spisovatelů, jejichž spisy vydává lipský nakladatel Staackman a zároveň úryvky z jejich spisů. Nelíbil se mi text, nesouhlasil jsem se vším, co tam bylo, ale přece jsem byl spokojen, protože jsem měl podobenky německých spisovatelů, o nichž se nyní mluví a jejichž spisy nyní vycházejí. Tento první svazek měl přes 300 stran a jak podotčeno, stál pouze jednu marku.

Nedávno vyšel druhý svazek této publikace. Nemá fotografií, ale pouze v čele každého článku černou silhouetu. Je tu osmnáct úryvků, povídek a básní z knih zábavných, jež vydal Staackman během posledních dvou let. Zmiňuji se proto o této tak laciné a vkusně vypravené knize, že svědčí o dobrém obchodním duchu nakladatele a že bylo by si přáti, kdyby naši čeští katoličtí nakladatelé učinili něco podobného. Spis vyšel ihned v 10.000 výtiscích. Ignát Žháněl.

Katholischer Schulvereins-Kalender für 1917. Redigiert von Domprediger Dr. Heinrich Hinner. Das Reinerträgnis wird den Schul- und Unterrichtsanstalten des Katholischen Schulvereines für Österreich zugewendet. Verlag des Katholischen Schulvereines für Österreich, Wien, 1. Bezirk, Stephansplatz 6.

Kalendář tento, jenž má za přílohu krásný obraz Sixtinské Madonny, po básni: „Zum neuen Jahre“ a po úvodním slovu redaktorově: „Fürs neue Jahr“ má v zábavné části poutavý obrazek: „Die wunderbaren Schicksale Karl Dickkopfs“. „Küchenjunge in Trier“, líče zajímavě podezření, do něhož ubohý hoch upadl, jeho utrpení, proslavení a zbohatnutí ve Vídni a návrat do jeho vlasti . . . Dále jest zde pojednání. „Wirtschaftliche Ursachen der Reformation“, kterážto líčena bývá zcela nesprávně a zde v pravé světlo uvedena. Následuje článek: „Das Schottenkloster in Wien“, dojemný obrázek z vojny: „Wie der Kaspar gestorben ist“, „Extraausgabe“, veselé obrázky: „Wie ein paar Buchstaben zwei Paare glücklich gemacht haben“, „Die Perlhühner“ a m. j. Kalendář, jehož cena jest 70 h, ozdoben jest četnými vyobrazeními. Anekdota na str. 82. měla odpadnouti.

Jos. Fabian.

Jugend und Heimat. Erinnerungen eines Fünfzigjährigen. Nakladatel Langewiesche—Brandt, v Ebenhausen u Mnichova. 1916, stran 314, cena Kor. 2·70.

Přátelé vzpomínek a pamětí přečtou si tuto knihu s velkým zájmem. Jest psána živě, zajímavě, poutavě. Zdá se, že popisuje tu své vzpomínky sám nakladatel Langewiesche-Brandt. Jest to popis událostí v německém,

nejmenovaném městečku venkovském, v němž se dějí kousky, hodné našich kocourkovských. Autor počíná svými prvními vzpomínkami, které sahají do války Německa s Francouzy a končí, kterak, právě v tom okamžiku, co dopisuje knihu jdou vojáci za zpěvu do pole v nynější světové válce.

Mnoho se odehrává ve dvoře Schlultenhofě, někde u Rýnu; koupil ho roku 1788 pradědeček autorův za dvacateronásobné roční dosavadní nájemné. Vyprávěli mu jeho domácí, že měli čeledína, který se roku 1806 bránil sám proti 63 francouzským husarům, kteří ho přepadli. Měl pouze cep, stoupl si mezi vrata mlatu a uhájil se, ovšem nemohli vojáci použíti střelné zbraně, protože si jeli pro prach. Jaké to byly tehdy příjemné doby; šla městská garda domů ze cvičení; když došli na hlavní náměstí, velel major na koni, hromovým hlasem; celý batajlon stůj! A zatím všichni gardisté na cestě šli každý do svého domu a za majorem jel pouze na koni adjutant a za ním šli dva malí hoši, bubeníci. Na straně 152. jest zmínka o tvůrci světoznámého pomníku císařovny Marie Teresie u vídeňského dvorního hradu Kašp. Zumbuschovi, že seděl ve škole, která byla vystavena na sloupech, pod nimiž mohli žáci utéci svému učiteli, který byl zároveň hostinským a krejčím. Znamenité jest vypravování, kterak dojel k nim nový pastor; všichni účastníci, vesměs starší páni; jeli koňmo a koně se jim splašili. Dalo by se více krásných episod uvésti, ale dosti na těchto málo ukázkách.

Rušivě působí při četbě, že počátek nové kapitoly není o kousek dále, jak dosud zvykem, ale počíná stejně jako každý jiný řádek.

Jest to seřadění a vypravování přemnohých episod ze života padesát let čítajícího muže. Spisovatel umí krásně vypravovati a že doufá v dobrý odbyt dokazuje, že vydal spis ihned ve 30.000 výtiscích. Autor jest sice protestant, ale píše věcně, nestranně. Doporučuji. Ignát Žháněl.

ČESKÁ.

Z nepřikrytej dědiny. Slezske vrše. Řada prvša. Napsal Arnošt Chamrád. Vytiskla knihtiskarna Matice Opavské v Opavě. 1916. Nákladem vlastním, stran 62, cena 1 K 60 h. Sbírka básní Chamrádových vznikla pod dojmem dopisů a lístků z pole, autorovi zasílaných a tak dostalo se také nám do ruky knihy obsahem svým zajímavé nejenom pro odlišná a svérázná poemata, nýbrž také proto, že velmi zdařile je v ní básněno ve slezském nářečí, kterým básník mluví do duše a suggestivně vyvolává v mysli naší ostře konturované obrázky povahopisné. V úvodu svém praví autor sám, obraceje se ke kritikům, že knížka jeho povstala z hračky, že jest úplně bez ambicí básnických a že je psána Slezanem pro Slezany, neznámou veličinou pro laskavé čtenáře, povstalcem pro kritiky, kteří knížku zajisté zkřešou. V tomto směru snad básník Chamrád předem již nadsazuje; kdo spravedlivě a poctivě pohlíží na jeho knihu básní, jichž jest celkem 21, a kdo dovede se opravdu vnořiti do hlubokého přemýšlení o tak mnohém stínu a tak mnohé krůpěji pelyňku socialního života i ve velké, nad jiné vážnější a přísnější době válečné, ten skutečně rád a upřímně dozná, že autorovi nějaké šlehavé kritiky netřeba se obávati. Básně jeho, byť nedostupovaly citové hloubky a rozvroucnělosti jako Slezské písně Bezručovy, mají přece vždy jen svou a veskrze svou motivaci a charakteristiku, pohybují se v prostředí, z něhož poesie dosud málo čerpala, dbajíc vždy hedvábného roucha slovního, pod nímž bohužel tak často bývá jenom nepatrné jádérko myšlenky. Verše Chamrádovy nedbají příliš těch rozmanitých příkras, ale jsou psány krví člověka, jenž nebojí se odhaliti roušku ani z typických slabostí svého lidu, jenž však také bolesti a ústrky toho svého lidu vřele sdílí a ostrými slovy tepe ty, kdo mu ubližují tak neb jinak. Že by autor, jak praví, byl veličinou neznámou, jest rovněž jen trpce nadhozeno; vždyť z péra jeho vyšla již Slezská ballada, připravena jest druhá řada veršů, činohra Handleř Bina, drama Zákon Boží a tragedie slezského kraje Prubirovane hory. Nevím, proč by se měl obávati zkřesání, kdo sám dovede tak znamenitě zkřesati ve svých zdařilých básních „Požehnání“, „Jeřáb“, „Napravjane“, „Zpytovani“, „Pan Schwarz“, „Memento“ tolik nectností, vad a chyb lidských a načrtnouti tolik velké tragiky osudů pracujícího člověka, s jakou shledáváme se v básni „Jeřáb“ z továrního ovzduší. Správně pochopena a citově prožita mohla by kniha Chamrádových básní sociálně zapůsobiti silněji a účinněji než silné svazky

lyriky, provoněné jarním vzduchem a hýřící jasem barev a přec jen postrádající toho jedině pravého, čeho v básni primissimo loco hledati dlužno, totiž vtělení a oživení myšlenky. V tom ohledu vykazují Chamrádovy básně, ač v nich není sladkosti neb přecitlivělosti, stopu železného kroku touhy po pravdě, básnickým slovem tlumočené — a že psány jsou v slezském nářečí, lze jen chváliti, ježto domácí řečí promlouvají o domácích věcech; jsou-li psány někdy poněkud drsněji, i to lze snadno pochopiti. Čarovné zvuky houslí málo kdy ozývají se na jevišti drsného všedního života lidského, z něhož látky své vyvažuje autor, jenž praví v úvodu sám: Ať jsme my Slezané trochu drsní — snad je tím vinen ten severan, co u nás na horách přes strniště flčí — ale jsme vděčnými za dobré slovo. Nuže, budiž takovým dobrým slovem i tento můj posudek o básních Chamrádových, jimž přeji od srdce rád hojného rozšíření — a co více ještě, opravdového pochopení, by všude byly čteny s takovou zdravou chutí, jakou vyznačují se děti chudé slezské matky:

A co jeďu? Eš to vitě,
žadne fajne věci —
enem přitě a pozřitě:
z jednej misy všeci.

Knize Chamrádově dostalo se velmi úhledné úpravy typografické, jakož i sličné obálky zdobené pohledem na Hrabyň a slezskou rázovitou krajkou; obálka ta jest zdařilým dílem reprodukčního ústavu J. Štence v Praze dle návrhu Ant. Eliáše. Výbornou pomůckou četby knihy v nářečí slezském jest připojených 5 stran bedlivě upravených vysvětlivek jednotlivých slov a rčení. — Doporučuji vřele. Jan Voborský.

Sebrané spisy Václava Špačka. Díl dvanáctý. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Praha 200-II.

Ve dvojčísle 178—179 knihovny „Kříže" a „Marie" ukončen tento 12. díl, který přinesl opět řadu velice poutavých obrázků a povídek — což u V. Špačka rozumí se již samo sebou! Ať líčí nám lid náš z kterékoli stránky, dovede to tak živě, že osoby v jeho pracích vidíme takřka před sebou a s nimi trpíme a se veselíme; a každý ten obrázek, každá ta povídka skrývá v sobě upozornění, radu, výstrahu v rouše tak zábavně podaném. To se také čtenářům velice líbí, neboť, jak víme ze zkušenosti již mnohaleté, spisy Špačkovy čtou se velmi pilně a horlivě. Škoda jen, že za nynějších poměrů vycházejí ve lhůtách dosti dlouhých — než doufejme, že se to zase brzy změní! Doporučujeme nejen tento, ale i všechny předešlé svazky vybraných spisů každému co nejlépe. Jos. Fabian.

Hlasy Svatováclavské. Sbírka časových brožur. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze 570-II. Redaktor Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Administrace: Praha-II., Žitná ulice č. 26 n. V Praze 1916. Tiskem a nákladem družstva Vlast. Ročník XVI.

Tři první čísla ročníku tohoto věnována jsou památce kanovníka a spisovatele Josefa Ehrenbergra u příležitosti jeho stých narozenin (narodil se 21. července 1815 v Korouhvi), a sice jest tu především: „Řeč kníž. arcib. notáře, faráře a spisovatele Al. Dostála", který znal oslavence od své mladosti a proto nejlépe mohl o něm promluviti jak v Literární sekci družstva Vlast, tak v Solnici —; tam promluvil o slavnostech Ehrenbergrových dále J. M. vldp. Meth. Zavoral, opat ze Strahova, vsdp. kanovník Fr. Vaněček z Vyšehradu a vlctp. Dr. Jaroslav Hruška, starosta z Kladna, k čemuž připojena oslava v Literární sekci družstva Vlast a popis těchto slavností v Solnici dne 29. srpna 1915. Čísla 4—6 podávají pod nadpisem „Po stopách prozřetelnosti Boží" obrácení 3 znamenitých mužů, totiž: Jörgensena, Huysmansa a Neumana — k čemuž připojen článeček: „Žena a církev". Doporučujeme sbírku tuto, na niž předplácí se ročně toliko 60 h, co nejlépe.
Fab. Budil.

Husitské ženy. Píše Jiří Sahula. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové v Hradci Králové. Cena 16 h.

Horlivý pracovník v otázce husitské vydal tuto svoji novou práci (64 str.) v měsíčníku „Časové Úvahy" (roč. XIX. č. 8—9). Pojednání rozděleno jest na několik částí, z nichž 1. jedná o náboženském hnutí žen před Husem, kdy mnohé ženy velice vynikly —, načež pojednáno o be-

kyních (dle zakladatele Begnes-a), jež brzy upadly v hroznou blouznivost . . . Dále jest zmínka o ctitelkách a žačkách Husových, o zasahování urozených protektorek Husových do církevní politiky a církevního soudu (zvláště královna Žofie), o ženách Táborských, jež „což mužům bylo ohyzdného, konaly" — a o Pražských husitkách. J. F. Slavečský.

Brevíř eucharistický. Díl I. Eucharistická velepíseň. Napsal Klemens Marianský. Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze II; nákladem vlastním; stran 176, cena 3 K. — Autor vzletných básnických sbírek „Před svatostánkem„ a „V září kříže" podává nám novou knihou svou skutečný brevíř eucharistický, na jehož každé straně radostně shledáváme se s myšlenkami krásnými a povzbudivými, jimž ve formě umělecky vysoce vyspělé dostalo se hebkého roucha slova básnického. Nepřebraný bohatý poklad motivů, někdy přímo ojedinělých co do nádhery podání svérázným veršem i lahodivým rýmem vábí k sobě a poutá mysl čtenářovu tak mocně, že zapomíná takřka na vše pozemské a provázena ranní písní slunce a písní probuzených zvonů zalétá ke svatostánku, by tam klaněla se s básníkem Kristu svátostnému. Autor dobře učinil, že knihu svou vydal ve smutné době válečné, v téže době, kdy před rokem, když příroda obláčela se v nádherný brokát květů, ztratili jsme s katolického Parnassu tichého řeholního pěvce „Květů eucharistických", poetu P. Flor. Ferdinanda Březinu, kvardlána v Jindř. Hradci. Básnické sešitky Březinovy blažily srdce oddaných přátel katolické poesie vůbec a eucharistické zvlášť jako prostinká a přec tak půvabná kytice z tichých zahrad bohumilého ducha; nadšením prozářená kniha Klem. Marianského „Brevíř eucharistický" jest kyticí nádhernou, při jejíž četbě mění se srdce lidské ve vyčalouněnou komnatu, plnou jasného zlatosvitu a libé vůně lilií, do které v bělostné říze vroucího citu vchází úcta, láska a nezlomná oddanost ke Kristu v sněhobílé hostii. Síla umění básníkova nese nás jako na širokých křídlech orla dnem života až k tichu večera a noci, bychom stále a stále mohli uvažovati o tajuplném vlivu Eucharistie na duševní a náboženské blaho člověka, ať chud plahočí se v potu tváře své za skyvou chleba, nebo bohat vědomostmi neb statky pozemskými žije šťastně a spokojeně. Všem nebeským jest Mistrem Kristus, jehož neskonalá láska prozařuje nejskrytější nitra záhyby — proto také básník vede čtenáře své k oběti mše sv. a k sv. přijímaní, by srdce všechna byla útulnou a přívětivou jizbou, v kterou zavítal by Pán. I tam, kde básník po zásluze před forem veřejnosti trestá vlažnost náboženskou a moderní odklon od víry pravé, činí tak slovem vybroušeným a duchaplně jako na př. ve velmi krásných Parabolách, jež spolu s básní „Neznámý" jsou znamenitými, vážnými a důstojnými polemikami náboženskými. Slyšme jen, jak se autor vyslovuje o učencích, pravé víry nemajících:

Starého pergamenu puntík jeden
jim stačí, aby dlouhý boj byl veden;
sta článků, debat, knih a kritik, řečí
s vážností celou, všemi ducha meči
je zaměstnává stáří do únavy,
je, mužů, myslitelů lysé hlavy.
Věc malilinká tak se vážně béře
a pravdě věčné uzavřou se dveře!
Když hodno něco práce ducha celé —
taj oltářní to je v své kráse skvělé!
Je možno o krůček jen postoupiti v před,
obejít Boha, původ všeho, srdce střed?

Po pravdě dlužno doznati, že svým mistrným básnickým dílem „Brevíř eucharistický" podal Klemens Marianský vzácnou modlitební knihu nejen mužům vážné práce a ušlechtilých snah na povzbuzení a rozkvět katolického ducha a života, ale i něžným duším ženským, pro něž rukou klenotníka přichystal zlatou schránku perlí a skvostů eucharistických. Skvostný kolorit řeči nahražuje nám trojnásob štědře skvělé barvy a zlato iniciál, jimiž bývaly šperkovány staré vzácné knihy obsahu náboženského — a tak možno shrnouti posudek v slova, že „Brevíř eucharistický", posvěcený Jeho Excellenci nejd. p. dru Josefu Doubravovi, biskupu královéhradeckému, jest skutečným obohacením katolické poesie české, knihou,

která jest věrnou družkou duše naší od východu slunce až do dojemného hymnu noci, končícího slovy:

vše, vše, co dýchá, spí neb ponocuje,
v starosti, v snění nový čeká den,
hrob, o vzkříšení sníci v stínu thuje —

vše volá: „Bdící v hostii buď veleben!"

Na důkaz, že positivní náboženství nevysýchajícím křišťálovým zdrojem všeho, především pak kultu Marianského a vroucí lásky k vlasti, setkáváme se v nové básnické knize se stříbrozvučnými ohlasy obého toho; kniha vysoce jest ideově a obsahově povznesena nad rozmanité bezbarvé a bezkrevné moderní a chvilkovému vkusu hovící veršování, neboť báseň za básní jest leštěným drahokamem typické barvy a záře a co nejhlavnější — upřímně možno doznati, že básník sám krví srdce svého tvoří ohnivě třpytný rubínový vínek kolem vzácného všem nám symbolu bílé hostie, ve které stajen jest libodech rajských lilií. — Knize dostalo se velmi úhledné typografické úpravy, doplněné řadou sličných illustrací od akadem. malíře Ládi Nováka. „Brevíř eucharistický", jenž mluví od srdce k srdci, doporučuji co nejvřeleji. Jan Voborský.

„Vzkříšení". Kalendář katolického lidu československého na obyčejný rok 1917. Ročník IX. Redaktor a vydavatel Msgre Dr. Karel Slavík, profesor bohosloví v Č. Budějovicích. Nákladem České sekce diecésního komitétu v Č. Budějovicích. Tiskem knihtiskárny Spolku sv. Bonifáce v Praze. — Český jih má péčí Msgra K. Slavíka již po desáté svůj katolický kalendář v ruce. Letošní kalendář jest zajímavý tím, že katolický kněz, St. Suda, katecheta měšťanských škol v Blovicích, jenž dlel jako kurát na bojišti, pilně vše dobrovolně fotografoval a fotografiemi z ruského bojiště pak „Vzkříšení" nemálo obohatil. Tyto illustrace jsou zdařilé a proplétají se celým kalendářem i s textem St. Sudy. V textové části poutá Klementa Mariánského úvodní báseň „Hvězda míru!" plná vzletu a Ant. Svobody poetický příspěvek „Apoštol míru". V povídce hlásí se k slovu neznámá dosud v našem katolickém literárním světě Marie Popplová povídkou „V jeřabinském mlýně", Václav Špaček, osvědčený povídkář, povídkou „Slepcova chovanka", J. Šmejkal historickou vzpomínkou „Český jih věren víře katolické", B. Bouška vypravováním domobrance „Smrt mu ušetřila trápení", P. Prokop Holý uveřejňuje z cyklu povídek „Démon alkohol" drobnůstku „To dá sílu", polní kurát Fr. Kuttan vypráví prostě, ale srdečně „Jak našel v Tyrolích krajany", Jan Chalupecký, spisovatel-horník, povídku hornickou ze skutečného života, nazvanou „Převrat" a j. v. V článcích hospodářských a praktických pro život shledáváme se s jmény kněží P. Ant. Zámečníka a J. V. Chmelaře. Kalendář mimo přehled válečných a významných událostí uzavírá článek Msgr. dr. K. Slavíka „Co učinil papež Benedikt XV. pro mír a úlevu běd válečných". Obsah, jak vidno, bohatý a pestrý. Jen co se illustrační části týče ještě malou poznámku. V letošním kalendáři nenalezáme ani jediné podobizny muže o český katolický život zasloužilého aneb v křesťansko-sociálním hnutí pracujícího. Ani doba válečná neměla by tento důležitý význam našich předních velikánů podceňovati. Zapomínati na své nemáme nikdy. Doufáme, že v příštím ročníku stane se náprava. Svědčí o tom redaktor, jenž jest vždy a ve všem přístupen tomu, co mluví k zdokonalení jeho kalendáře.

Otakar Jakoubek.

Má dcera Bernadetta. Napsal Francis Jammes, přeložil Oldřich Novotný. Vydal r. 1916 Jindřich Skopec, katecheta měšť. dívčího gymnasia Minervy (Praha 275 IV.). Má imprimatur k. a. ordinariátu v Praze. Věnováno Marii Nazaretské, Matce Boží. Obrazy vyzdobil Láďa Novák.

Knížka jest rozvržena na nestejné díly: Má dcera Bernadetta, Tvojí mrtví, Krajiny, Život a Francis Jammes (životopis spisovatelův). Vzletně popsány jsou tu rozmanité příhody malé dívenky s vážnými reflexemi a zbožnými úvahami: Rodný list, Slzy, Zkouška na vánoce, Vozíček, První zub, Očkování, První jaro, Boží Tělo atd. Důležité i na oko nepatrné momenty zavdaly spisovateli příležitost ku kratičkým kapitolám. „Svátek Božího Těla je tak krásný a tak lahodný, že se zdá, že toho dne listí jest více stinné, koláč nacukrovanější, růže růžovější" (57). V části druhé vzpomínáno deseti bližších i vzdálenějších, příbuzných. „Tvá prababa Eleonora, Důstoj-

nost, dobrota a bolest ji vyznačovaly. Opět vidím smutek jejich očí, smutek jejich šatů, smutek jejího růžence, jakož zrna, jakoby byla částí jí samé, zrála jí v prstech. Část svého života ztrávila, klečíc před žlutavým křížem. Někdy byla v plném světle, tváří v tvář vystavené Nejsvětější svátosti, ale náhle její čelo kleslo do dlaní" (75). Dvě kapitoly naznačují krajinu, kde Bernadetta žila. Tato vzletně psaná a moderně vypravená knížka zasluhuje plného odporučení. Vkusně vázaná stojí tři koruny. Liga † 12.

„Svatý Vojtěch" (Ročník XVI.) Kalendář pro katolický český lid na rok 1917. Redaktor Vlastimil Hálek. Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze. Cena 1 K 20 h. Kalendář měl jen jednu chybu při letošním vydání, že se drobet opozdil. Za to však to vynahradil jeho poutavý a malebně sestavený obsah. Redaktor vdp. farář Vl. Hálek chtěl podati čtenáři bohatou směs a to se mu jako jiná léta i letos podařilo. Mezi přispívateli nalézáme: T. J. Jirouška, Ant. Ježka, Ervína Červinku, V. Boh. Pavlíka-Sychru, Vlastu Pittnerovou, Jana Voborského, L. Grossmannovou-Brodskou, Prok. Zaletěla, Al. Dostála, Seb. Radu, Jos. Fabiana, A. B. Šťastného atd. Jsou v něm zajímavé životopisy, povídky, básně, humoresky, kuchařské předpisy a j. v. Bohatostí illustrací časových a podobizen našich zasloužilých činitelů světských i církevních řadí se kalendář „Sv. Vojtěch" k oněm málo katolickým kalendářům, které této stránce věnují pozornost. Již šestnáctou pout podniká po české vlasti a doufáme, že opět všude vnikne tam, kam po leta vnikal, ba že v nynější pro tisk stísněné době přibude mu i nových odběratelů, kteří rádi sáhnou po dobrém a literárně cenném katolickém kalendáři, jakým jest bez všeliké nadsázky kalendář „Svatý Vojtěch". Dobrý katolický kalendář nepotřebuje doporučování, ten razí si cestu sám . . . Otakar Jakoubek.

„Štítný" Kalendář Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy na obyčejný rok 1917. Redaktor: Josef Kafka, řídící učitel a předseda Jednoty. Ročník XI. Cena 1 K 20 h. Tiskem družstva Vlast v Praze. Nákladem Jednoty českého katol. učitelstva. — První arch má učitelskou přílohu, v níž ve článku „Naši pěstitelé školství českého" seznáváme se blíže ji s Ant. Langrem, Fr. Prokešem, Jos. Mazancem a Karlem Ludvíkem, českými paedagogy katolickými. Též jejich podobizny zdařilé jsou ozdobou kalendáře „Štítného. Doporučujeme i tento kalendář nejen katolickému učitelstvu, ale i přátelům křesťanské výchovy zvláště. Otokar Jakoubek.

Vzácná kniha o kultu Sedmi Radostí Panny Marie. Již několikrát měl jsem vítanou příležitost, bych na základě bohatých starších materialií mohl v literární rubrice „Vlasti" poukázati na různé vzácné knihy německé, francouzské a jinojazyčné, jichž obsahem byla úcta posvátné Eucharistie. Dnes mohu opět upozorniti na knihu rovněž velmi památnou a vzácnou, jejímž zlatým jádrem jest úcta Sedmi Radostí Panny Marie v poutním místě Malých Svatoňovicích, kteréž r. 1915 slavilo své 200leté jubileum. Jest to kniha, kterouž r. 1752 sepsal Antonín Fischer, kaplan Náchodský; vytištěna byla v Hradci Králové u Jana Klimenta Tybély. Již po stránce knižně-retrospektivní zajímavý jest její titulní list tohoto doslovného textu: „Sedm Pramenů olejem Milosti plných jedna studnice vyprýštila ustavičně všem Mariánským ctitelům sedmerým rozdílným a radostným potůčkem tekoucích. To jest: Spasitelné rozjímání před kaplí Svatoňovskou pod titulem Sedm Radostí na gruntě vysoce osvíceného knížecího Pikolomského panství Náchodského a vůbec u studánky Svatoňovské nazvané, v kterých každá pobožná duše sedm obzvláštních ctností Královny nebeské Matky Boží Panny Marie jako v zrcadle bez poskvrny každodenně viděti, pobožně rozjímati, s Ní se radovati a hojné milosti Boží vody vážiti může. Cum licentia superiorum. Po vzletném latinském a básnicky prodchnutém úvodu, jenž jest věnováním knihy Oktaviovi Eneáši Sylviovi Piccolominimu, následuje na 148 stranách vroucím katolickým duchem povznášející rozjímání o Sedmi Radostech Panny Marie; původ pobožnosti té hledati jest v lůně řádu sv. Františka Serafínského a vypravuje se, že sama Nebeská Královna sobě přála, by jistý novic místo věnce růží, který k její poctě vždy víti míval v obyčeji, by jím hlavu její korunoval, sedm Radostí jejich sobě připomínal a je uctivě pozdravoval, neboť pobožnost taková bude jí mnohem milejší a Jemu a lidem užitečnější než ten věnec růžový.

V řádu Františkánském zavedena byla Pobožnost tato též k poctě sedmdesáti let, jež Panna Maria dle pověsti na světě byla živa. Vzácný exemplář Fischerovy knihy nalézá se v knihovně dp. P. Stanislava Hlíny, správce poutního kostela v Malých Svatoňovicích, při němž pobožnost k Sedmi Radostem po starém obyčeji poznovu má býti zavedena. Upozorňuje na knihu tu, milou obsahem svým jako kytice bílých růží svou jemnou vůní, přeji všem ctitelům Marianským, aby dle starých dobrých vzorů pěstována byla ve vlasti naší ušlechtilá literatura i poesie Marianská a tím nové a nové květy ducha katolického a života bohumilého byly probouzeny ke cti a duševnímu dobru milého lidu českého. Jan Voborský.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. William e Shakespeare historická hra „Jindřich IV." o jediném večeru! Trochu mnoho pro režii i nervy posluchače, ale sneslo se to, protože klasická hra tato dosud vítězí všude na scénách světových. Každá z postav v této historické hře má své místo a každá jest Shakespearem zasloužile propracována. Oba díly nastudované v jeden večer daly souladný celek, plný uměleckých vznětů. Básník ve hře používá často až zbujněle své fantasie, ale názor jeho na náboženství a vlastenecký cit jest všude sympatický. Hra má mistrovskou dramatickou vervu a obrazy střídají kus tragiky s rozpustilým smíchem. Souhra byla opravdu působivá a všecky ty výkony přinesly na scénu prostudovanost. Režisér Jar. Kvapil zaslouží dík za splynutí těchto dvou uměleckých dramat v jeden celek. Překlad J. V. Sládka, známý již z knižního vydaní, mnohý verš Shakespearův vybrousil a zocelil.

V opeře slavili jsme opět vstup nové původní zpěvohry na scénu Národního divadla. Po jeho zdařilém „Zvíkovském rarášku" byla to nová opera Vítězslava Nováka „Karlštejn", zpracovaná O. Fischerem dle stejnojmenné veselohry Jar. Vrchlického „Noc na Karlštejně". Libretista na mnoha místech odbočil od původní hry Vrchlického, ale stalo se tak zajisté za pokynů skladatele. Veseloherní ráz v „Karlštejnu" poněkud utlumen a více vážnosti vneseno do jeho partitury. Karlštejn znázorňuje soustředění veliké zbožnosti Karla IV. v jeho zdech. Více života nežli milostných hříček provází děj. V. Novák skládal ve zpěvohře „Karlštejně" moderní operu. Slyšeti jest v jeho nové opeře leccos nového, co oživuje a má křísiti zapadlé hudební hříčky, ale humor hudby v „Karlštejně" nedociluje přece namnoze laškující motivy v jeho „Zvíkovském rarášku". Prvé dějství jest hudebně nejchudší, druhé se rozvlňuje svými hudebními příkrasy a vkomponováním svatováclavského chorálu a třetí má hudebně nejvyšší rozvin a účinnost. Pro pěvce jest „Karlštejn" těžkou zkouškou a vyžaduje uměleckou pěveckou zdatnost.

Pan Huml (bas) v úloze Karla IV. měl nejen důstojný zjev tohoto zbožného vladaře, ale i hlasem případně zakotvil. Alžběta pí. Horvátové a Alena slečny Šlechtové byly zcelenými výkony pěveckými i hereckými. Orkestr řídil chef opery p. K. Kovařovič s lehkostí, jemu vlastní. Režie ředitele G. Schmoranze byla zdařilá. Dílo V. Nováka přijato bylo s nevšední okázalostí.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. V činohře přišla na řadu Jana N. Štěpánka fraška „Čech a Němec". Hra to s naivní myšlenkou a s nedramatičností, ale se znakem dobré vůle v době našeho probuzení přispěti českou hrou k osvěžení tehdejšího repertoiru. Děj hry koná se v ovzduší starého českého mlýna, kde pantatínek, neumějící slovo německy, vezme do služby hromotluka Němce, jenž různými nedorozuměními má přiváděti na scénu veselost. Ke konci vítězí ve hře faktum, že Němec k Němkyni se hodí a český student k mlynářovic Kačence a starý zadlužený pan správce ostrouhá. Hra přes svou starší naivnost pobavila. Hráno bylo s chutí. Zejména pan Vydra (Němec) a pan Zakopal (žid) svými zdařilými výkony vyvolávali smích v celém hledišti. Návrat k starší původní hře, jež dosud baví, vybavuje i vzpomínky na některou méně známou

z her Tylových a Klicperových, která by vinohradskou scénou v novém rouše projíti vítězně měla.

Mnoho se předem mluvilo o operetě R. Falla „Dobrodruh". Rich. Falla opereta „Dobrodruh" má nejen slabé libreto, ale i slabé komposiční vlohy svědčí v neprospěch skladatele. A o těchto se tolik mluvilo úvodem. Inu všecky slabiny musí se vždy předem trochu zabarvovati. V hudbě R. Falla nenalézáme ani stopy po vlastnictví; vše jest vypůjčeno od vídeňských operetních spřádatelů. Trochu počalo se objevovati originelním vypravování dobrodruha Jana ve II. jednání, ale primitivní doprovod i toto zapuzuje do říše všednosti. Staré jest v operetě, že se v ní opět zase všecko tančí a novým není ani žádný vtip, protože tento vůbec z děje ani nevytryskne. Dobrodruh p. Menšíka sklízel sice pochvalu, rovněž i úloha Hanny (pí. Hanušová), ale to bylo jen proto, že mají umělci tito zde oblibu. Novinka byla přijata celkem zdrženlivě.

Z předměstských divadel. V Pištěkově lidovém divadle na Král. Vinohradech sehráni byli Dostojevského populární „Bratři Karamazovi". Upravil je dle slavného tohoto románu Jarka Nevole pro českou scénu, použiv moskevského a pařížského vzoru zpracování. „Bratři Karamázovi", ač v románě jevili přitažlivost a četba jejich byla s napietím sledována, na scéně neposkytli toho pravého přimknutí k ději a kusé vystupování jednajících osob na jevišti tak živě nepoutalo. Pan J. Nevole zvolil si je k svému čestnému večeru a jeho Dimitrij byl znamenitý a jeho režie byla pečlivá.

Původní Olivova hra „Památka z válečného lazaretu" jest jako všecky hry Olivovy, časová, ale nemá žádné větší literární ceny. Hráno bylo s chutí a pobavila.

* * *

Ze Smetanovy síně. Dne 5. listopadu konal se ve Smetanově síni v Obecním domě král. hl. města Prahy V. koncert pro mládež, jehož čistý výnos věnován byl ve prospěch sirotků po padlých pražských vojínech. Jaké dva šlechetné účely najednou! Poučiti, vzdělati a pobaviti mládež a podělíti sirotky po padlých v boji! Tato šlechetná snaha komitétu, v jejímž středu nalezala se známá virtuoska na klavír pí. Lola Starkova-Beranová jako pořadatelka, zaslouží nevšední podpory a ocenění,

Koncert tento věnován byl památce tří českých hudebních skladatelů: K. Bendlovi, V. Blodkovi a R. Rozkošnému. O jejich významu a působení na poli českého zpěvu a hudby obšírněji mládeži promluvil prof. pražské konservatoře hudby a hud. skladatel p. Adolf Piskáček. Pí. Marja Bogucka, vynikající člen opery Nár. divadla, přednesla tré písní Bendlových: „Když mne stará matka", „Když země srdce cigána", „Máj" a píseň z opery „Popelka" od J. R. Rozkošného: „Holoubkové roztomilí". Její bezvadný a jímavý přednes mládež četně shromážděnou přímo elektrisoval, takže musila stálými „přídanky" konejšiti nenasytnou omladinu. Bendlovu „Ukolébavku" a „Intermezzo" sehrála klavírní virtuoska sl. Lud. Slukovova s pozoruhodnou precisností. Virtuos na flétnu, p. Jan Vodrážka, přednesl s vroucností V. Blodka „Andante" a J. R. Rozkošného „Lístek do památníku" † mistrem umělci připsaný. Jeho přednes svědčí, že jest výborným žákem býv. prof. konservatoře Korába a proto jeho umělecká zdatnost došla ocenění i zde. Operní pěvec p. Rudolf Šťastný byl nejen jako pěvec písně, ale i arie Janka z opery „V studni" od Blodka se zápalem přednesenou bouřlivě mladým posluchačstvem přijat a pevný jeho výkon rovněž vynutil si opakování. Pěvecké kvartetto členů „Šestnáctky" a ženský sbor pěv. spolku „Lukes" řízený prof. Fr. Šrajerem souladně zapěnými sbory obohatil též nemálo tento vybraný a poučný program, o němž pí. Lola Starkova-Beranova byla mistryní při doprovodu na klavír ke všem skoro číslům koncertu.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Drama Gabr. Zápolské nazvané „Varšavská citadella" v Poznani docílilo velikého úspěchu. Náleží k poutavým a scénicky působivým. — K. Schönnherr dokončuje právě nové drama

„Boj o chléb“, v němž řeší problém studovaného proletariátu. — V červnu r. 1917 vypravena bude v Mnichově nová opera Hanuše Pfitznera „Palestina“. Vnitřní hodnota díla jest dle tvrzení gen. ředitele hudby v Mnichově, B. Waltera, veliká. — Engelbert Humperdinck dokončil právě operu „Gaudeamus“, jejíž děj vzat z kruhu kulérových studentů. — Dne 12. listopadu slavil své šedesátiny Kurt Kraatz, autor německých frašek. — Dne 29. listopadu měla v Lidové opeře ve Vídni premiéru V. Kieñzla nová opera „Závěť“. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Česká homiletika do maďarštiny. Jest známo, že Brynychova Katechetická kázání byla přeložena do němčiny. Melkův cyklus do rusinštiny, nyní pak kazatelské knihy některé v Kazetelně vycházející přeložil Ambrož Tomša, z řádu Minoritů, správce fary v Ostřihomě do maďarštiny. Jest i dobrý znalec cizích jazyků, jak dokazuje jeho Vade mecum pro zpovědníky v 18 jazycích.

Friedrich Kardinal Schwarzenberg. II. Bd. Wien. Biografie od Dr C. Wolfgrubera, dvorního kazatele a profesora ve Vídni. V díle sneseno mnoho materiálu a v druhém díle zvláště od r. 1849 z působení kardinálova v Čechách. Obsahuje mnoho podrobností i posud neznámých, pro českého historika vzácných. Stanovisko autorovo v knize přísně katolické

Frederiho Mistrala hlavní dílo, epickou báseň o 12 zpěvích „Mireio“ přeložil Sigismund Bouška. Překlad vydala svým nákladem Česká akademie v Praze. Bouška pracoval na díle tom 26 let. Věnováno jest památce Jaroslava Vrchlického.

Olivová ratolest bude se nazývati první almanach Družiny literární a umělecké. Honorované příspěvky do 5 stran. Ve výboru jsou: Adam Chlumecký, K. Dostál-Lutinov, J. Vévoda a L. Zamykal.

Vídeňský spisovatel Hermann Bahr chystá řadu 12 románů, v nichž chce zachytiti vření duchů naší doby. V prvém („Himmelfahrt“). vypravuje o hraběti, který se od hýřivého života vrací do katolické rodiny svého bratra. Vlivem této, pak zbožné vdovy po důstojníku a jistého kanovníka vrací se ke katolicismu a nalézá mír ve zpovědnici. Budou-li všechny romány podobného rázu, mámę se nač těšiti z péra tak osvědčeného spisovatele.

Bibliografie válečné literatury. Válka evropská má už ohromnou svoji literaturu. V Hibbert Journalu se uvádí, že jedině v Německu od srpna 1914 do května 1915 vyšlo 4518 spisů týkajících se války. Českou bibliografii války připravuje Český knihopisný ústav („Česká Osvěta“).

Poggius ještě straší. Lumír v posledním čísle ve článku o Jeronymu Pražském dosud se dovolává Poggia.

Víra a věda. V Mnichově zemřel nedávno v 80. roce věku slavný anthropolog Ranke, jenž po celý život se zabýval studiem lidského mozku. Jeho hlavní spis je „Člověk“, velké to dílo o dvou svazcích, o němž se vyslovil učenec Virchov, že je velikou ctí pro anthropologické sdružení, že jeho hlavní tajemník sepsal takové dílo. Ranke hájil vždy stanovisko, že věda neodporuje víře. Když dovršil jako universitní profesor 100 semestrů, prohlásil ve své poslední přednášce: „Mým hlavním úmyslem jako učitele a badatele bylo ukázati, že přírodověda a víra křesťanská se navzájem nevylučují.“

Jak se horlivě ve válečných letech ve Francii čte. Čtenářská vášeň ve Franci stále stoupá. Jak sdělil „Journal“, vypůjčeno bylo v městských knihovnách pařížských během r. 1915 okolo 200.000 knih, mnohem více nežli r. 1914. V letošním roce jeví se zájem o čtení ještě ve větší míře, takže francouzský tisk doufá, že číslo vypůjčených knih dostoupí nejvyššího bodu. O. J.

Mohamedánský časopis. V Medině založen byl veliký mohamedánský časopis, jenž jest prvním tištěným časopisem, který ve svatém městě „Islamu" jest tištěn. O. J.

Knihovna časopisů v Paříži. Ředitel Národní knihovny pařížské Homolle navrhl ministru vyučování, aby byla založena knihovna časopisů, nutná již vzhledem k přítomné válce. Pařížští žurnalisté již tuto myšlenku uskutečnili.

Německo-turecké časopisy. Německo-turecké jazykové sdružení počalo vydávati německo-turecký měsíčník, nazvaný „Půlměsíc a hvězda" (turecky Aijildis). Vydavatelem je bývalý docent na obchodní akademii v Antverpách. Mimo to vychází v Cařihradě nejnověji turecko-německý satyrický týdeník „Hande" — „Smích". Od redakční práce redaktora beje Feriduna Fahriaže do poslední karikatury je dílem tureckým.

Náboženských populárních časopisů mají uherští Slováci pět a sice tři katolické a dva evangelické. „Svatou rodinu" rediguje horlivý farář Jan Vojtáššák ve Velké Vsi, známý i u nás z poutí velehradských, „Královnu sv. Růžence" pak farář Ant. Hromada ve Stankovanech. Do obou těchto listů horlivě přispívají známý, už osvědčený mladý básník J. Gr. Orlov a mnohoslibný zjev ve slovenské poesii Trávnický, který píše prosou. Vzdělávací pěkné články píše děkan dr. Jos. Janda. V Trnavě vychází „Posel božského srdce Ježíšova". „Evangelického posla zpod Tatier" rediguje děkan a farář Vl. P. Čobrda ve Smrečanech a „Stráž na Sione" evang. faráři Julius Bodnár na Bukovci a Samuel Zoch v Modre. Beletristickou úroveň prvého časopisu znamenitě pozvedá nejlepší současný básník slovenský Martin Rázus.

Příležitostná hra divadelní na nynější poměry válečné jsou Sirotci, vesnický obrázek ve 4 jednáních. Napsal a vydal (ve Val. Meziříčí) Adolf Bogner-Ahasver. Hra jest procítěna duchem náboženským. Spisovatel na deskách oznamuje, že napsal 16 divadelních kusů, obrazů ze života, veseloher, frašek. Zajímavo, že jedna látka „Paní revírníková a její Tony" jest probrána ve dvou kusech, každý o 4 jednáních.

Almanach Červeného kříže na r. 1917, obsahující zprávy o činnosti Zem. a Žen. pomoc. spolku Červeného kříže v Praze a jednotlivých českých odštěpných spolků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku s obrázky, dále články O vzniku a úkolech Červeného kříže, Vojínům invalidům několik slov o včelařství, Přehled organisací charitativních atd., dále 19 literárních příspěvků z péra oblíbených českých spisovatelů: Jiráska, Heyduka, Krásnohorské a j., výtah sazeb poštovních a tel. a podob. vydaly odštěpné spolky Zem. pomocného spolku Červ. kříže v městě našem. Vzhledem k tomu, že knihou touto umožňuje se přehled, co za uplynulá dvě léta války český Červený kříž vykonal, doporučuje se kalendář pozornosti veřejnosti.

„Babička" Boženy Němcové byla přeložena do polštiny M. Bunikiewiczovou, chotí docenta estetiky na ženevské universitě Witolda Bunikiewicze, který dlí jako raněný rakouský důstojník v Praze a sám přeložil výbor moderní poesie české do polštiny.

Řeznické humory. Humoristické Listy oplývají humorem řeznickým. V roce 1915 bylo v nich otištěno 40 obrazových cyklů a povídek týkajících se všeho druhu zvířat. Zvláště byly zamilované Belinky a Micinky. Kdesi bylo napsáno, že zakladatel „Humorů" obrací se v hrobě.

Městem od spisovatelů oslavovaným jest Dobrušska. Ač malé a pohorské, přece tím způsobem stalo se známým v nejširších kruzích. Fr. Subert ve svých spisech věnoval Dobrušce pozornost („Osveta"). Známa jest Sychrova éra od Laichtera, která se odehrává v Dobrušce. Jirásek odtud čerpal látku k historickým románům (Fr. L. „Věk"). Dr. J. V. Šimák píše „v „České Revui" č. 12. „Z pamětí Dobrušských". Monografii „Paměti města" (až do r. 1887) sepsal duchovní správce v Dobrušce Josef Mnohoslav Roštlapil, práci znamenitou, na níž dlouho pracoval.

Vítězný mír

jest cílem V. válečné půjčky. Proto musí každý upsati, mnoho-li může. — To jest své vlasti, své rodině a sám sobě každý dlužen.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sofijský arcibiskup Robert Menini †. V Sofii zemřel apoštolský vikář pro Sofii a Filipopol, arcibiskup Robert Menini, z řádu kapucínského, rodák ze Splitu, nar. roku 1837. Patriarchální osobnost arcibiskupa Meniniho byla na Moravě dobře známa. Býval pravidelně na unionistických sjezdech na Velehradě, přijíždíval i v letech, kdy sjezdů nebylo, a sloužíval rád a velmi ochotně pontifikální mše sv., vítal a provázel slavnostní průvody. Býval také hostem v Olomouci u Františka kardinála Bauera, který církev jeho v Bulharsku štědře podporoval. Arcibiskup Menini, než vstoupil ve Vídni, kde studoval práva a krátkou dobu byl advokátem, ke kapucínům, byl osobností známou i u císařského dvora, a když se jednalo o obsazení arcibiskupství v Sofii, byl J. V. císařem k tomu úřadu vyvolen. J. V. císař zůstal vždy jeho velkým dobrodincem. Také u cara Ferdinanda byl arcibiskup osobností váženou. Pro bulharského cara i carevnu byl nadšen. Řídil asi 15.000 katolíků a pečoval o své kněze i věřící lid s největší láskou. Poslání své v Sofii plnil s velkým zdarem.

Biskup Spalding zemřel. V severoamerickém městě Peorii zemřel i mimo Ameriku chvalně známý biskup-učenec Spalding. Narozen 1840, zastával v letech 1877 až 1908 biskupský úřad v Peorii ve státě Illinois. Posledně jmenovaného roku musil ale následkem nemoci na biskupství resignovati a jmenován byl titulárním biskupem v Seythopolis. Jméno Spaldingovo je co nejúžeji spojeno se zřízením katolické university ve Washingtonu. Zvlášť oblíbeným oborem biskupa, jenž proslul jako řečník i učený spisovatel, byly otázky moderního vzdělání. Na světové výstavě v Chicagu řídil oddělení pro katolickou výchovu. Spisy jeho doznaly velikého rozšíření. Sociální otázkou obíral se r. 1902 vydaný Spaldingův spis „Socialism and Labour". O významu jeho také svědčí, že roku 1902 za veliké uhelné stávky americké povolán byl do rozhodčího soudu. Roku 1905 raněn byl mrtvicí, čímž v další blahodárné činnosti byl ochromen. Odešel v něm skvělý representant církve Kristovy v Novém Světě, již učeností a blahodárným působením zjednával veliké vážnosti. Václav Lanka š k nám skvělé myšlenky Spaldingovy uváděl.

Msgre dr. Josef Tumpach, zem. praelát, papežský komoří, kanovník strážce vždy věrné metropolitní kapitoly u sv. Víta, apoštolský protonotář, býv. universitní profesor atd., zakládající člen družstva Vlast, fondu katol. spisovatelů ve družstvu Vlast a jiných a jiných katol. spolků a sdružení, zemřel 20. listopadu. Želíme jeho ztráty jako spolupracovníka „Vlasti" a „Sborníku historického kroužku" družstva Vlast. V Pánu zesnulý narodil se 20. prosince 1862 v Oseku u Rokycan. Studia gymnasiální konal v Rokycanech a v Plzni, bohosloví studoval v Praze, kde byl též vysvěcen na kněze roku 1887. Kaplanoval pak ve Stříbře a roku 1888 poslán byl do Vídně, kde na Frintaneum pobyl půlčtvrta roku a promován byl 1892 na doktora theologie. Po svém návratu do Prahy byl adjunktem a docentem církevního práva při české fakultě theologické, kdež v letech 1893—1894 supploval biblické studium Starého zákona. Po slovutném svém kdys prof. dru Doubravovi roku 1896 jmenován byl universitním profesorem církevního práva a křesťanské sociologie a 1902 stal se kanovníkem u sv. Víta v Praze. Nyní byl skutečným konsistorním radou, předsedou duchovního soudu pro záležitosti sporné a trestní, radou a obhájcem svazku manželského při soudě manželském, prosynodálním examinátorem, ordinariátním komisařem při rigorosech a semestrálních zkouškách při české bohosl. fa-

kultě, vicekancléřem arcibiskupským při theologických promocích doktorských na české universitě. Od 1909 byl členem zemské školní rady v Čechách. Byl také ředitelem „Dědictví sv. Jana Nepomuckého" (od r. 1908), Katolického spolku tiskového a četných jiných vědeckých a křesť. katolických institucí. Sv. Otec Pius X. v ocenění neskonalých zásluh jeho propůjčil mu vysokou hodnost církevní, jmenovav ho apoštolským protonotářem. Praelát dr. Tumpach vynikl jako vědecký a dějepisný spisovatel, jak svědčí celá řada knih jím sepsaných neb přeložených v české literatuře. Jako pracovník katolický osvědčil se r. 1895 při Národopisné výstavě v oddělení církevním, jakož i ve všech sdruženích a spolcích, kde byl členem.

Kníže František Thun zemřel 1. listopadu na zámku Děčíně. (Nar. r. 1847.) Dvakráte byl v Čechách místodržitelem a zasazoval se především o smír obou národností. Posledně zasedal v panské sněmovně. V Čechách se stal populárním při zemské výstavě, již často navštěvoval. V majorát děčínský po † knížeti Frant. Thunovi-Hohensteinovi nastupuje mladší bratr zesnulého knížete Jaroslav, jelikož zesnulý kníže František neměl mužských potomků. S majorátem přechází na nového svěřenského pána i hodnost knížecí. Kníže Jaroslav Thun narodil se dne 23. května 1864 v Děčíně. Vystudoval gymnasium i universitu v Praze. Dne 28. května 1890 dosáhl hodnosti doktora práv. Dne 18. června 1887 vstoupil ve sňatek s hraběnkou Marií Chotkovou, starší sestrou zesnulé vévodkyně Žofie z Hohenburgu. Kníže Jaroslav Thun jest členem českého konservativního velkostatku. Roku 1906 zvolen byl do moravského zemského sněmu a r. 1907 do říšské rady za volební okres kroměřížský na program strany katolicko-národní. Dr. Jaroslav kníže Thun, který v českých kruzích katolických na Moravě je všeobecně ctěn a oblíben, bude nyní i v Čechách hrát důležitou roli.

Slovenský spisovatel katol. farář Andrej Truchlý zemřel 28. října u věku 75 let na Sáse v Uhrách, kde byl farářem. Andrej Truchly-Sytniansky redigoval v letech 70. s Kalinčákem výtečný časopis „Orel". Napsal dílo „Legendy čili životy svatých" a rozpracoval dílo „Dějiny církve". Měl též činnou účast při chystání slovenského překladu Písma sv. Vynikal i jako neúprosný literární kritik a jako botanik (po něm nazvána Rosa Truchlyana). Měl rozsáhlé plány literární i v letech posledních, ale nemoc mu je zhatila. Své cenné rukopisy a sbírky odporučil slovenskému museu.

Úmrtí. V sobotu zemřel v Záhřebu na černé neštovice prebendář záhřebského stoličního chrámu dr. Valentin Čebušník, pilný spisovatel chorvatský. Mimo jiné přeložil Písmo sv. do chorvatštiny a vydal diecésní „Rituale". Redigoval lidový list „Pravda" a „Věstník sv. Josefa". Dr. Čebušník zemřel v mladém věku 42 let.

Henryk Sienkiewicz, veliký romanopisec polský, zemřel dne 15. listopadu ve Vevey ve Švýcarsku. Mnohé z jeho prací vyšly překladem v češtině a měly mnoho čtenářů. Henryk Sienkiewicz narodil se r. 1846 v kraji lukovském, ve vesnici Wole Okrzejské. Otec jeho byl statkářem. Studia konal ve Varšavě, kde seznámil se také s předními polskými spisovateli a napsal své první práce, mezi nimi známou povídku „Na marne", která vznikla ve 24. roce jeho věku. Roku 1876 procestoval Německo, roku 1877 cestoval po Anglii a Francii, načež pobyl nějaký čas v hlavních městech Severní Ameriky. Roku 1884 vydal známou trilogii „Ohněm a mečem", roku 1885 román „Potopa", r. 1887 román „Pan Wolodyowski". R. 1894 vznikl román „Rodina Polanieckých", r. 1896 slavný román „Quo vadis", který značí vrchol jeho tvorby. Rozsáhlý, ale dějově nepříliš ucelený román „Křižáci", zachycující živými a bouřlivými barvami širokou vlnu historickou, vyšel roku 1899. Roku 1895 vyznamenán byl Sienkiewicz cenou Nobelovou.

Prof. Fr. Ženíšek zemřel. Byl rodilý Pražan. Roku 1869 vystoupil na veřejnost svým obrazem „Lazar". Později proslul obrazy „Pohádky o zvířátkách a Petrovských". Jeho dílem jest výzdoba stropu Národního divadla a jiné tamní malby. V Museu král. Českého jsou populární jeho obrazy „Božena" a „Přemysl". Četné jsou portréty jím malované. České

umění ztrácí v něm význačného umělce v období druhé poloviny minulého století.

Šedesátiny oslavil dne 15. listopadu říšský a zemský poslanec, člen delegace rakouské, zemské školní rady, vychovatelský, národohosp. a polit. pracovník, ředitel Jos. M. Kadlčák. Narodil se 15. listopadu 1856 v Březnici u Zlína z rodiny rolnické. Jako chudý student vystudoval německou vyšší reálku a německý ústav učitelský v Olomouci, odkud přešel na český ústav učitelský v Příboře, kde r. 1877 maturoval. Jako učitel působil v Brušperku, v Palkovicích, v Místku a od r. 1886 řídí školy frýdlantské. Širokého rozhledu a vzdělání nabyl absolvováním různých odborných kursů, účastí na vědeckých sjezdech, hlavně vychovatelských, doma i v cizině, i cestováním. Procestoval celé naše mocnářství, dále byl v Německu, Švýcarsku, Italii, Černé Hoře, Albanii, Řecku atd. Svou činnost veřejnou zahájil r. 1879 napřed v literatuře. Jako učitel věnoval se s plným zápalem svému povolání a získal si jako vychovatel a metodik vysokého uznání v kruzích odborných. Stavovského ruchu organisačního horlivě súčastňoval se od začátku svého učitelování. Vedle školy působil Kadlčák vytrvale na velikém díle hospodářského obrození našeho lidu a při budování katolické politiky lidové na Moravě. Řediteli Kadlčákovi dostalo se za jeho záslužnou činnost četných poct a vyznamenání. Je rytířem řádu Františka Josefa a majitelem papežského řádu „Pro ecclesia et pontifice", čestným občanem ve Frýdlantě, Kopřivnici, Uherském Brodě, Příboře a četných jiných obcích, čestným předsedou Katolického spolku učitelského, čestným členem m. j. spolků atd.

Magistrátní rada pan dr. V. Wagner, jenž na oslavu Jeho Veličenstva v posledních 3 letech napsal spisy „Hybné síly", pak „Divy a záhady lidského ducha" a „Svět a lidstvo v rozhledu do budoucnosti", pracuje na novém spise: V e s m í r, B ů h a L i d s t v o, jenž spočívající na nejnovějších výzkumech astronomických, na studiích sociologických a na přesvědčení o všemohoucnosti a všemoudrosti Boží, určen jest výhradně účelům humanitním nikoli ale zájmům osobním.

Maršálek Radecký narodil se před 150 lety (r. 1766) v Třebnici v Čechách z hraběcí rodiny. Dobyv si ostruh za císaře Josefa II. a Leopolda II., súčastnil se válek r. 1805 a 1809; r. 1813 stal se hlavním rádcem maršálka Schwarzenberga v bojích s Napoleonem, r. 1829 stal se generálem jízdy, r. 1836 dostal maršálskou hůl, r. 1848 bojoval s povstáním v Italii, zvítězil u Santy Lucie, Curtatony, Vicenzy, Sommacampagně, Custozzy a Navary. Karel Albert piemontský musil se vzdát trůnu. Šedesátiletá válečná činnost staví Radeckého po bok největším mistrům válčení. Známá je jeho zbožnost, laskavost a věrnost. Kdy všecko se zmítalo a bořilo, on zůstal věren Rakousku a vládnouci dynastii. Český šlechtic tento jest nejen hrdinou Rakouska, ale i vzorem a chloubou národa, z něhož vyšel.

Msgr. dr. Rudolf Zháněl. V listopadovém povýšení u c. k. armády byl jmenován c. a k. vrchní polní kurát msgr. dr. Rudolf Zháněl c. a k. polním superiorem. Pobyl celých deset let, a sice 1904—1914 v Praze, kde byl pro svou ochotu, laskavost a odborné vědomosti u všech velmi oblíben. Vydal tu také řadu knih a mnoho odborných pojednání. Dva obsáhlé svazky kázání pro rekruty a v garnisoně (u Kotrby), jakož i spisek „Do zbraně" a o „pomocné vojenské duchovní správě" jsou hlavně nyní mezi válkou vysoce ceněny, používány a uznány. Při mobilisaci odjel msgr. Zháněl s první výzvou jako divisní farář na jižní bojiště, kde prodělal se svými všechny boje. Po šestnáctiměsíční působnosti na bojišti a ve frontě byl jmenován správcem polního superiorátu v Litoměřicích.

Sté výročí narození Rudolfa Müllera, malíře vlasteneckých obrazů, připadá na den 28. t. m. Narodil se r. 1816 v Liberci. Rodiče chtěli, aby studoval medicinu, ale on raději zvolil si malířský štětec. Studoval na akademii v Praze, ve Vídni a procestovav Italji a Německo, navrátil se do Prahy, kde dlouho a dlouho tvořil svá nejkrásnější umělecká díla, jako na př. „Loučení se mladého Tobiáše", „Maria pod křížem s umrlým Kristem", „Svatý Václav", illustroval české národní písně, zhotovil dále církevní

obrazy: „Početí P. Marie", „Sv. Jan Nepomucký", „Madonna s dítětem", „Sv. Ludmila", „Sv. Jan de Britto", „Sv. Bernard", „Sv. Alois", „Sv. Veronika" a j. Z vlasteneckých jeho obrazů zaslouží povšimnutí: „Záboj", diplom vlastenecké společnosti pro hudbu církevní atd. Jeho díla zdobí kostely: v Liberci, v Podole, v Praze, ve Světlé, v Ohaři, v Solnohradě, v Březanech, ve Veselíčku, v Kováni, v Bohosudově, v Oseku a j. V l. 1848—1850 odložil štětec a uchopil se jako žurnalista péra. O. J.

Čtyřicáté výročí úmrtí P. Jana Karla Škody připadá na den 31. prosince t. r. Při obnovování české literatury vedle učitelstva s nemenší horlivostí působilo vlastenecké kněžstvo. V době probuzení mezi první takové muže náležel P. Jan Karel Škoda, paedagog, jenž narodil se dne 15. května r. 1810 v Příbrami. Nejen že zakládal knihovny, ale i po rodinách velmi horlivě šířil české spisy, že čítalo se děl, jím rozdílených na mnoho set. Sám jako katecheta při vzorné pražské škole a učitelském ústavě přímo působil na učitelstvo, jako první profesor české katechetiky při universitě zásady své vštěpoval i mladému kněžstvu. Jako spisovatel pro dospělejší mládež a hlasatel národního vychování zůstává ve vděčné upomínce učitelstvu. Také jeho „Katechetika" došla ohlasu v kruzích českého duchovního stavu. Zemřel dne 31. prosince 1876. a pochován na Vyšehrad O. J.

Erasmus Rotterdamský, učený mnich nizozemský před 450 lety se narodil v Basileji (1536). Toto jubileum připomínáno i v Čechách, neboť do češtiny přeloženy jsou jeho satiristické spisy: „Chvála bláznovství" (ve Světové knihovně) a „Důvěrné hovory". Prvá kniha byla už za živobytí autorova 27kráte přetisknuta. Tepal tu Erasmus (řeholním jménem Desiderius) lidi velké i malé. Psal spisy filosofické, theologické a jazykozpytné. Pro svoji satiru byl mnoho pronásledován, také byl častými nemocemi podlomen.

Sv. Otec a vojenské hroby u Dardanel. Na žádost francouzských a anglických matek, která byla arcibiskupem pařížským kardinálem Amettem a vyslancem anglickým u sv. Stolice podporována, zakročil papež Benedikt XV. u vlády turecké, aby hroby Francouzů a Angličanů, padlých u Dardanel, zůstaly neporušeny. Apoštolský vyslanec v Čařihradě msgre Dolci oznámil nyní Vatikánu, že zakročení papežskému bylo vyhověno. Hroby až na několik výjimek jsou úplně neporušené.

Duchovní za války. Signum laudis jako čtvrté vyznamenání obdržel polní kurát Fr. Schnitz, profesor v Solnohradě. — Rytířským křížem řádu Františka Josefa s válečnou dekorací vyznamenán byl František Komusiewicz, kancléř arm. katol. ordinariátu ve Lvově. — Universitní profesor dr. Karel Hilgenreiner jako kurát obstarává duchovní správu v nemocnici Albrechtských kasáren v Praze. — Polní kurat Jindřich Liška vyznamenán řecko-katolickým biskupem v Stanislavi expositoriem can.

Koncentrační schůze katolických kulturně-literárních spolků českých konala se v Praze za velké účasti. Předsedou schůze zvolen byl prelát dr. Fr. Ehrmann z Olomouce, jenž také pronesl řeč, účel a cíl schůze objasňující. Debata, jež se na to rozpředla, byla velmi živá a rušná. Po ní schváleno všemi přítomnými jednohlasně: 1. zříditi ústřední organisaci katolických kulturních spolků v rámci stanov vědeckého odboru Křesťanské akademie; 2. všichni přítomní přistoupili za své osoby a mnozí také za spolky, které zastupovali, za členy vědeckého odboru Křesťanské akademie; 3. přijat k projednání návrh, aby odbor měl své zvláštní jméno, a sice „Společnost cyrilometodějská". — Po této schůzi svolal profesor dr. Sýkora ihned výborovou schůzi vědeckého odboru, která usnesení spolků provedla a uskutečnila.

Vysoké vyznamenání sestry ošetřovatelky raněných. Představené pohyblivé epidemické skupiny plukovního lékaře, soukromého docenta dr. Oskara Adlera, řeholní sestře Marcelině Bösslové kongregace sv. Kříže (v Chebu), byl udělen zlatý záslužný kříž s korunou na stužce medaile udatnosti za výbornou a obětavou činnost před nepřítelem.

Křestní plaketu zhotovil sochař Bohumil Kafka a dostal za ni první cenu v soutěž vypsanou „Společností pro křesťanské umění", k níž vyzváno bylo šest umělců z Rakouska. Plaketa na líci představuje křest Páně sv. Janem v řece Jordánu a na rubu strom v ráji s hadem. Reprodukci přinesl Topičův Sborník spolu s Knüpferovou Madonnou.

Uznání práce. Český Svět v č. 9. přináší ukázky tvorby jednoho z předních církevních umělců, akadem. malíře Eduarda Neumanna, kons. rady, faráře ve Sv. Jiří u Chocně a to „Zvěstování P. Marie", oltářní obraz pro chrám v České Třebové, „Kristus v domě Simonově", obraz z mariánské basiliky na Kladně a malíře samého v pracovně před obrazy světců, zdobících nyní unionistický ikonostas na posvátném Velehradě moravském.

Nový akademický katolický spolek chorvatský zakládá se v Djakovu. Bude se nazývati „Štrosmajer". Přípravná schůze vyzývá všechny chorvátské katolické akademiky, bohoslovce ze Slavonie, aby se stali členy „Štrosmajera". Sídlem spolku je djakovský seminář. — Nutno uznati, že katolická akademická mládež chorvátská nesložila ruce v klín ani za války. Pracuje i v těchto těžkých dnech plnou parou. Všechny její spolky jsou živy a činny, časopis „Luč" vychází dále, a nyní dokonce vznikají i nové organisační útvary studentské. Nejen „Štrosmajer", ale i kroužky studentů-abstinentů, jichž ve Slavonii zásluhou djakovského bohoslovce Matijeviče založeno několik. Katolickým chorvátským studentům všechna čest.

Katolická lidová strana maďarská slavila dne 28. října 20leté jubileum svého trvání. S ohledem na válku bylo ode všeho upuštěno, pouze na hrob zakladatele a prvního vůdce strany hr. Ferdinanda Zichyho byl položen věnec a ve slavnostní schůzi zdůrazněno stanovisko strany jak v politice vnitřní, tak zahraniční.

Na dům družstva Vlast dary zaslali. Václav Kohout, děkan v. v. v Libáni; J. M. Msgre Dr. Jos. Burian, prelát a probošt na Vyšehradě; František Kužela, farář ve Skrbeni; Václ. Kursa, em. ředitel měšť. škol na Zbraslavi; Frant. Leubner, farář v Bechlíně; Ignát Zháněl, farář a kons. auditor v Troubsku; A. Simerská, choť odb. učitele v Pečkách; Em. Žák, profesor na Smíchově; Dr. Lub. Petr, profesor v Praze-III.; Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Jan Oth, děkan v Senici; Fr. Kalný, auditor bisk. konsistoře a farář ve Zbejšově; Em. Veselý, farář ve Sv. Poli; Frant. Vocílka, farář v Česlicích, a Josef Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi

K širšímu sboru Socialního odboru družstva Vlast dary přispěli: Jiří V. Dlouhý, ředitel měšť. školy v Novém Městě n. Met.; Václav Kohout, děkan v. v. v Libáni; Ervín Červinka, em. ředitel a pivovar. rada v Modřanech; Hugo Červinka, farář v Modřanech; J. M. Msgre Dr. Jos. Burian, prelát a probošt na Vyšehradě; Jos. Vinopal, správce chorobince na Smíchově; Frant. Kužela, farář ve Skrbeni; Frant. Leubner, farář v Bechlíně; Em. Žák, profesor na Smíchově; Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Jos. Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi a Jos. Jezbera, kaplan v Lomnici n. P.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: J. M. Msgre Dr. Jos. Burian, prelát a probošt na Vyšehradě; Frant. Kužela, farář ve Skrbeni; Frant. Leubner, farář v Bechlíně; Em. Žák, profesor na Smíchově; Dr. Lub. Petr, profesor v Praze-III.; Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích; Dr. Jan Jindra, profesor bohosl. ústavu v Hradci Králové, a Jos. Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Jul. Košnář, profesor v Praze-IV.; J. M. Msgre Dr. Jos. Burian, prelát a probošt na Vyšehradě; Frant. Kužela, farář ve Skrbeni; Václav Kursa, em. ředitel měšťanských škol na Zbraslavi; Frant. Leubner, farář v Bechlíně; Em. Žak, profesor na Smíchově; Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích, a Jos. Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi.

Zakládajícím členem družstva Vlast stal se Antonín Viteka, rolník v Senožatech a složil hotově 50 K.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 4.

VLAST

LEDEN 1917.

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Tomek zmiňuje se o uvedení řehole sv. Augustina do Čech *dosti skrovně.* Píše toliko: „Klášter pražský *sv. Tomáše* byl sídlem provinciálů, pod nimiž stálo již za první polovice XIV. století několik jiných klášterů téhož řádu v Čechách, jakož klášter *Ostrovský* čili sv. Dobrotivé (s. Benignae) blíž hradu Waldeka za Hořovicí v nynějším Berounsku, založený roku 1263 od Oldřicha Zajíce z Waldeka, klášter *Domažlický*, založený r. 1288, *Mělnický*, jenž se zmiňuje r. 1328 a *Pivoňský* v Klatovsku, založený okolo r. 1342 od pana Bohuslava ze Švamberka. Roku 1331 dovolil král Jan dle žádosti manželky své Elišky, pronešené brzy před její smrtí, aby směli augustiniáni z kláštera sv. Tomáše založiti také nový klášter v *Sušici*; kteréžto povolení však vzal nazpět ještě téhož roku pro námitky kapituly Vyšehradské, jíž nastávala z toho škoda pro farní kostel tamnější, jí náležející. Po osmi letech roku 1339 obdržel konvent Svatotomský povolení ono znovu, i vystavil v Sušici již jakousi modlitebnu,*) která však po nové rozepři o to vzniklé opět z rozkazu králova roku 1345 jest zrušena, při čemž pobráno řeholníkům mnoho kostelního nářadí, knih a jiných věcí, ano přišlo i k násilnostem, při kterých jeden z bratří řádu poustevnického zraněn smrtelně“.**)

Palacký má o tomto předmětu ovšem *ještě méně*,***) ale za to *o činnosti* řádu a jeho působení v době přímo před vystoupením Husovým podává *slova plná uznání.* Píše: „Brzy po příjezdu markrabiny Blanky, t. j. asi v polovici měsíce června 1334, vypukl v Praze rozbroj mezi veškerým duchovenstvem světským a řeholním. Některé z nověji založených řehol, jako

*) T. j. menší klášter s kostelíkem. Slovo „modlitebna“, jehož Tomek užil, nezdá se vhodným.

**) D. c. I, 446—447.

***) Sr. II, 457 a 458.

dominikáni, minorité a augustiniáni, té doby vyznamenávali se nad jiné jak učeností svou theologickou, tak i horlením pro nábožné lidu vzdělání... Mnichové oni přičinlivostí svou, co učitelé nábožní a zpovědníci, *získali sobě u českého lidu hojnou lásku a srdečnou oddanost*; nejen navštěvována pilně kázání jejich, ale i svátosti z rukou jejich přijímané zdály se lidem pobožným býti spasitelnější a pohřby u nich dávaly jim více útěchy pro život budoucí. Z toho však udál se přirozeně blahodárný ten následek, že konečně i světské kněžstvo počalo horlivěji konati povinnosti úřadu svého a zvláště faráři hledali tím více zase získati sobě náklonnosti farních dítek svých..." *) —

Ve stejném velmi *pochvalném smyslu* mluví o augustiniánech také *Josef Alex. Helfert*, **) *K. V. Zap* ***) a jinak, že můžeme dle pravdy vyznati, že usazení se řehole sv. Augustina v zemích českých bylo k velikému duchovnímu prospěchu celého národa. A připojíme-li k tomu, že o mravních poklescích její členů v době předhusitské nenalézáme vážnějšího dokladu, *zůstává záhadou, proč zástupy husitské vybíjely poměrně dosti chudé kláštery* a členy této řehole...

Alespoň kláštery augustinské v Čechách větším jměním nevládly. *Nejbohatším*, protože od krále obdarovaným, byl zajisté klášter *u sv. Tomáše v Praze* a přece o jeho jmění píše sám *Tomek*: „Prvotně záleželo jen z kostela sv. Tomáše s místem k němu připadajícím. Mimo Prahu dostal klášter roku 1328 od Hynka Berky z Dubé, biskupa olomouckého, jistého platu v penězích a obilí ve vsi Střemu blíž u Mělníka společně s klášterem pod Mělníkem, pak roku 1338 od Štěpána z Tetína, písaře desk zemských, ves Březovou čili Lhotku u Loděnic blíž Berouna."†) Že pak *klášterové venkovští ještě menším jměním vládli*, netřeba ani dokládati.

Ovšem při zásluhách Augustiniánův o Čechy nelze nedodati, že i mezi nimi jako mezi žebravými řeholemi vůbec, byly i *někteří členové méně dokonalí*. To jasno z celého jich sporu s faráři pražskými roku 1334 ††) a také z jiných dokladů, uvedených na několika místech u Helferta. †††) Ale pravdou zůstanou přece vždy slova umírněného dějepisce *Dr. Borového*: „Nedá se upříti, že mezi mnohými sty, ano tisíci mnichův nebyli všickni stejně dokonalí. Nejvíce se ukazoval úpadek kázně tam, kde některý klášter příliš rychle bohatnul. Mnozí věnovali štědré odkazy ku klášteru, vymínivše sobě, aby tamtéž byli pochováni. Jiní opět v stáří svém uchýlili se mezi řeholníky, aby poslední dny své na službách Božích stráviti mohli a odkázali klášteru veškeré své jmění. Poznenáhlu uhostila se v klášteře takto sbohatnuvším jakási roz-

*) D. c. II, 259—260.
**) „Mistr Jan Hus", 38 nn.
***) Sr. d. c. II, 155.
†) D. c. I, 447.
††) Obšírně tento spor líčí Zap, d. c. II, 155—157.
†††) Na př. v d. c. str. 45 a jinde, kde dovolává se dokladů Štítného. Štítný ovšem v šssterých knížkách o obecných věcech křesťanských, ve vydání Erbenově, věnuje zákonníkóm (mnichům) na str. 129—140 mnohá důtklivá slova, ale myslím, že přece jenom upřílišuje a generalisuje.

poutanost a rozmařilost... Začasté chybovali rodiče tím, že dítky své v kolébce spočívající neb 3—4 leta staré některému klášteru zaslíbili čili obětovali (odtud nazváni jsou řeholníci ti obětovaní, latinsky oblati). Syn povyrostlý, aby naplnil vůli rodičů, stal se řeholníkem, ale neměl chuti ku přísnému sebezapření, jež se na něm vyžadovalo, byl nespokojeným a nesloužil řeholi k žádnému požehnání. *Leč pro některé tyto nedostatky nemizí veliké zásluhy, jež sobě řehole o člověčenstvo získaly.* I v Čechách rostl mezi pšenicí koukol na duchovní roli Hospodářem nebeským osévané.“*)

Proto *však přece nebylo hlavní příčinou* pronásledování řeholí u nás v dobách husitských *pokleslost duchovního života* a znemravnělost klášterů, *ale zcela něco jiného*, jak krásně ukázal již probošt *Dr. Ant. Lenz* při posuzování nauky Viklefovy slovy: „O zakladatelích řeholí píše Viklif velmi do přísna. Tak na příklad praví o nich, že hřešili zakládajíce řehole a že jsou zavrženi, jestliže z toho hříchu pokání nečinili a podle toho jistí, že sv. Benedikt, sv. Dominik, sv. František aneb kdokoliv jiný nějakou řeholi (sektu jak dí) novou založil, nemohou býti v tom chváleni; avšak jinde vyslovuje strašnou kletbu na všecky, kdož si je za patrony zvolili . . . Jsou prý tedy všichni mniši, kdož přijali za hlavní patrony sv. Augustina, Benedikta, Františka anebo Dominika modláři a rozkolníci a proto prý se jich mají všichni věrní křesťané straniti . . . “**) Ale nauku Viklifovu v Cechách v lidu šířil, ji utvrdil, zdůraznil a rozvětvil Mistr Jan Hus. On tedy a jeho slova i činnost kazatelská a spisovatelská byly hlavní příčinou toho, co později přišlo . . .

Že pravdivým jest názor tento, vysvitne jasně, uvědomíme-li si alespoň něco *z dějin* kláštera augustiniánského *u sv. Tomáše v Praze.* V klášteře tomto mezi učenými mnichy stkvěli se zvláště Mikuláš z Loun, jenž již r. 1334 bohoslovce domácí vyučoval a Mikuláš Cassianus, který později se stal kardinálem. Roku 1355 vyučoval v klášteře tomto slavný Jakub z Bělé. Okolo roku 1391 žil tu starší lektor Mikuláš, jenž sepsal inventář klášterní či seznam privilegií a listin i věcí kostelních. Inventář ten vedli dále pokračovatelé až do XVI. století a posud chová se v klášteře pode jménem „codex Thomaeus“ jako velmi důležité dílo o starších dějinách pražských a i českých. Augustiniané od sv. Tomáše přednášeli jako lektorové na universitě pražské od Karla IV. založené. Ba Mikuláš z Loun přednášel tu již roku 1347, ač universita posud potvrzení nedošla. Roku 1413 byl mistrem na bohoslovecké fakultě bratr Heřman, který v přednáškách pokračoval, ač Němec, i po odchodu Němců z Prahy. V klášteře tom bývali dva kazatelé, český a německý. Z českých uvádí se na př. v letech 1391—1392 P. Václav, jehož kázání vzbuzovala po celé Praze značný rozruch atd.***) Hle, *co dobrého*

*) Dějiny dioecese Pražské, 159—160.
**) Apologie sněmu kostnického, 44.
***) Sr. Ekrt I, 217.

pro prostý lid i pro vědu učinil jenom klášter jeden! A jej zajisté, pokud možno bylo, následovaly kláštery ostatní.

* * *

Při kostele sv. Kateřiny v Praze zamýšlel císař Karel IV., který od bitvy u San Felice nedaleko italského města Modeny byl vroucím ctitelem této světice, zříditi již dávno klášter panen řádu poustevnického sv. Augustina, ale nenaskytla se k tomu vhodná příležitost. Konečně přece vyzval arcibiskupa Arnošta z Pardubic, aby pro zamýšlený klášter vydal stvrzovací dekret. Arcibiskup tedy dne 10. března 1354 doručil převorovi kláštera u sv. Tomáše na Malé Straně list, jímž stvrzuje založení Karlovo s podmínkou, svolí-li k němu papež a bude-li o panny dostatečně postaráno. Papež Innocenc VI. bullou, danou v Avignoně, vyhověl přání císařovu a generál řádu poustevnického svěřil uvedení řeholnic do nového konventu provinciálovi P. Oldřichovi. Ten poslal do Prahy za první převorku šlechtičnu bavorskou Kateřinu z Hocholtingu s několika jinými řeholnicemi rozličných klášterů řádu poustevnického v Bavořích. Karel pak posléze vydal r. 1355 v Trevíru listinu, kterou klášteru sv. Kateřiny „nedávno založenému" udělil dostatečné důchody a některá privilegia, jako na př. osvobození od daní a p. Tím tedy byly do Čech *uvedeny řeholnice sv. Augustina.*

Kostel sv. Kateřiny zároveň s klášterem byl u přítomnosti Karla IV. slavně posvěcen od arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi dne 28. listopadu 1367. Duchovní správu v něm, jakož i v klášteře konal probošt a čtyři jiní kněží ze řádu sv. Augustina. Klášter měl důchodů celkem 213 kop 14 grošů ročně.*)

Pražské panny augustiniánky hned od svého založení věnovaly se *výchově dívčí mládeže*, zvláště z rodin šlechtických a *pracím kostelním.* V zátiší klášterním hotovily nádherná roucha bohoslužebná a uváděly mladé dětské duše v poznání pravd věčných za pěstování vnitřní zbožnosti a ducha kajicnosti až doba husitská vyrušila je z této práce a příbytek jich rozmetala . . .

* * *

U kostela sv. Havla na Starém městě pražském stával ve XIII. století klášter *Magdalenitek*, o němž zachovala se jediná nahodilá zmínka v listině z roku 1282, kde mluví se o převorce a konventu těchto řeholnic. Kdo a kdy je sem uvedl, jest neznámo.**) Jenom tolik dovídáme se z minulosti, že biskupovi Janovi IV. z Dražic při roce 1315 vytýkali Minorité, že na blízku jich kláštera dopustil ubytování se jeptišek, jimž Magdalenitky říkají a jichž pobyt v Praze posud ani stvrzen nebyl od Apoštolské stolice.

*) Sr. Ekrt, II, 171 nn.

**) Ve článku: „O Magdalenkách řádu sv. Augustina" připomenul jsem že řád tento v Čechách nejprve se usídlil v Dobřanech u Plzně r. 1259, ale že neměl tam dlouhého trvání. Tam také vyslovil jsem domněnku, že členové řádu tohoto z Dobřan se buď vrátily zpět do mateřského svého kláštera (do Řezna?), anebo že přesídlily do Prahy k sv. Havlu. Poněvadž však toto druhé není historicky jisto, dlužno pobyt Magdalenek v Dobřanech považovati toliko za přechodný a teprve uvedení jich do kláštera pražského za vlastní počátek jich v Čechách.

V Praze nabyly Magdalenky roku 1329 druhého kláštera a to *na Újezdě* u sv. Maří Magdaleny.*) Tu roku 1415 byla převorkou Dorota. S ní zůstávalo více sester, jež pokud ze jmen jich souditi se dá, byly větším dílem městské dcery z Prahy. Klášter újezdský měl dvůr v Chýnici u Tachlovic a v Praze u kostela zahradu. Byly tedy hmotné poměry jeho dosti skrovné, což ostatně souditi se dá i z toho, že Jan XXIII. sprostil jeptišky nákladné visitace od generála řádu a podrobil je dozoru arcibiskupa pražského a visitátorů od něho ustanovených.

Probošty kláštera újezdského byli: Ondřej Dětřich, Řehoř, Petr, Jan, Žibřid a Jan (1377—1380). Proti tomuto poslednímu bylo svědčeno, že vede život nepříkladný. Počal tedy klášterní mravní život Magdalenek v této době již klesati.

* * *

Pokud se týče *mravního života řeholnic* v Čechách před dobou husitskou vůbec a tedy i řeholnic dle řehole sv. Augustina zvláště, sluší stále na paměti míti při názorech sobě odporujících, t. j. těch, kde jedny tvrdí znemravnělost jich a druhé zase opak toho, co napsal zasloužilý *Helfert*: „Nic nám nedává právo přijímati za jisté, že by stav věcí církevních,**) ač nezůstal netknut vadami svého věku, jimi v takové rozsáhlosti a tak pohoršlivou měrou byl trpěl, jakož ze žalob horlitelů a synod vlaských, francouzských, ano i německých za pravé přijímati nuceni jsme. Co na př. se týče klášterů panenských, *nikde se nenalézá stopy, že by v nich neřesti hrubého rázu byly nalezly místo.*"***) Vždyť, uvážíme-li, že v době přímo předhusitské paní pražské odkládaly drahé závoje, bohatě vyšívaná roucha, šperky od zlata a perlí a počaly žíti životem kajícím, že přemnohé ženy pražské a v Čechách vůbec zanechávaly pohoršujícího života a oddávaly se tuhým rozjímáním, dále, že od dob arcibiskupa Arnošta bylo zřízeno *zvláštní „officium correctionis cleri"*, do jehož kompetence spadal nejen život kněží světských, ale i řeholních a také klášterních panen a konečně, že důsledkem toho konaly se *časté a důkladné visitace* všech klášterů, spojované pravidlem s duchovním cvičením, kázáním atd., ba že v přemnohých klášteřích denně bylo do duše ke všem jeho členům promlouváno o životě vyšším, duchovním řečníky a kněžími vzornými, není možno, aby život klášterní tak poklesl, jak se *z ojedinělých případů na celek soudí.* Slovem život klášterní nebyl takovým, jak nám ho jednotlivé případy podávají; *byl mnohem lepší* . . .

(Pokračování.)

*) Pravím druhého, ač jisto není, že klášter u kostela sv. Havla trval. Alespoň někteří dějepisci, jako Tomek, Ekrt, atd. domnívají se, že r. 1329 jeptišky řádu sv. Augustina od sv. Havla byly pouze převedeny do Újezda a klášter staroměstský pro odpor Minoritův zrušen. Ale ať již jest tomu jakkoliv, byl zajisté klášter na Újezdě v pořadí časovém druhým klášterem pražským pro Magdalenky.

**) Totiž v Čechách.

***) Mistr Jan Hus, d. c. 39.

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

V.

Kalich znám vzácné květiny,
který sám kvete jediný,
všecky byť květy už zvadly:
buď jako růže ohnivá
v sobě žár rudý ukrývá,
nebo jak snížek je padlý.

Nejraději s jarem přilétá,
kvete však také za léta
sad když se růžemi věnčí,
na podzim někdy rozkvete,
nebo se dere z poupěte
zima když dívá se zvenčí.

Někdy se blahem zachvěje,
slunéčko když jej poleje
září, jak z ryzího zlata,
rosné též slzy prolívá;
hůř však, když pod ním ukrývá
jedové zmije se pata!

O květu, který za léta,
v jaře i v zimě rozkvétá,
znáte již nejednu zkazku:
srdce toť lidské jediné
v čarovné té je hodině,
v sladkou když vypučí lásku.

V zeleném tichém lesíčku
neslyšíš více pěničku —
Jelenku — zpívati s ptáčky,
smutek se vkrádá do chaty:
oči, dřív leskem bohaty,
nyní se dívají plačky. —

Duše zas bloudí do dálky:
Kde jste jen, očí fialky?,
bez vás mi blaha tu není,
bez vás ten celý krásný svět,
jindy kde planul štěstí květ,
v pouhou se pustinu mění.

Tvářičku slunce ukrylo
a co dřív srdce těšilo,
netěší raněné ptáče;
vzpomíná jen a vzpomíná,
smutek zář očka zhasíná,
pláče jen, pláče a pláče.

Ve dne si vzdychá, za noci,
nikde mu není pomoci,
stále jen stejně si kvílí:
„Přileť mi slíbat slzičku,
jež se mi chvěje na líčku,
vrať se, můj holoubku bílý!“

„Vrať se mi!“, volá lesina
večer dřív, nežli usíná,
ozvěna v patách jí pílí
stejnými šumět písněmi:
„Vrať se mi, vrať se, vrať se mi,
vrať se, můj holoubku bílý!“

Laňka, jež pít jde k potoku,
cože má psáno ve oku?
„Kéž by se navrátil milý!“
Ptáček to zpívá v olšině,
potok též bublá jedině:
„Vrať se, můj holoubku bílý!“

Listí si šumí v ořeší:
„Kdo jen, ach, smutnou potěší,
jestli se nevrátí milý?“
Kamkoli vkročíš do mechu,
plno jen slyšíš povzdechů:
„Vrať se, můj holoubku bílý!“

A i ty snivé hvězdičky
smutné teď mají očičky,
smutné jen hlavinky chýlí —,
dívka, když okno otvírá,
sama si očka utírá:
„Vrať se, můj holoubku bílý!“

Ve vsi už zvoní klekání;
věru, že čas je ke spaní,
tatíček dávno už dřímá,
les též spí, jenom dívčina
sama snad bdí jen jediná,
srdce když láska jí jímá.

Nebdí však sama; ve křoví
čísi tam oko hladoví,
po jejím pohledu prahne;
v kouzelné noci do ticha
vždycky. „Ach!“, někdo zavzdychá,
v skrytu si na srdce sáhne — —

Nevidí dívka, neslyší;
pláče, pak se však utiší,
lampičku rozsvítí tiše,
papíru kousek postačí —
péro si béře, namáčí,
píše a píše a píše —

Do psaní vkládá lásku svou,
celou svou duši přítulnou,
touhy bol z ňader svých skrýše;
k miláčku psaní pospíší,
dvě se jím srdce utiší —
přemýšlí — a pak zas píše.

Nevidí nic a píše dál,
neslyší, pes že zaštěkal,
neví a netuší ani
oknem že čísi snědá tvář
upírá na ni oční zář;
píše jen, píše jen psaní —
— — — — — — —

Cizinec jest to ze zámku;
šeptá si: „Krásná z červánků,
kéž bych se z úst tvých směl napít!
Celý den běhám po lese,
tvoje kde píseň ozve se,
necháš však žízní mě trápit!

Aniž bych byl kdy miloval,
mnoha jsem dívkám sliboval
lásky své hvězdnaté nebe
a teď sám musím láskou lkát,
pro lásku trpět, umírat,
milovat tebe, jen tebe!

Mnoha jsem dívkám čaroval
okem svým temným, lásku lhal
netuše, že je to raní,
a teď sám, raněn láskou, lkám,
pro lásku trpím, umírám,
pro tebe, krásná má lani!
— — — — — — —

Dopsala; než je zpečetí,
ještě si jednou přeletí
zrakem ty drobounké řádky,
nežli je pošle do dálky,
vdechne jim vůni fialky,
polibek přidá k nim sladký — —
— — — — — — —

„Ach!“ Jakby meč mu v srdce vjel,
cizinec venku zaúpěl —
vše je mu jasno již u ní:
těžko že srdce dobývat,
je-li jak v skále pevný hrad,
líbezný rytíř v němž trůní —

Na vojně má as miłého,
píše teď psaní pro něho,
líbá je — žalu, ach, zdroje! —
„Přes to však čarná pohádka,
královna srdce přesladká
musí být moje, jen moje!

Vždyť přec můj temný, žhavý zrak
působil vždycky nad zázrak,
dívčích už srdéček roje
polapil v sladkou lásky síť;
bude mu snadno polapit,
Jelenko, také to tvoje!

Lapí tě mojí lásky moc!
Nyní, má milá, dobrú noc,
zamhouři očičky, svoje,
sny ať ti víčka pozlatí;
milý než se ti navrátí,
moje dřív budeš, jen moje!“
— — — — — — —

Tichým pak lesem dále šel,
kam jde, však ani nevěděl,
lásky jsa zčarován mocí;
přece však došel ku zámku,
který, jak utkán z červánků,
do temné svítil sám noci.

Dědina spala — v zámku ples
jako vždy, v noci vířil dnes,
s víček tam prchalo spaní,
zpěv tam a hudby jásot zněl,
cinkot jej číší provázel;
o válce tuchy tam ani!

Strunky teď hrají skočnou, hej!
Do nožek vjíždí šumný rej,
hlavinky dívčin se kloní
živých jak květů vábný sad;
lehko tu žít je, milovat,
smát se, když ze všad šprým zvoní.

Na počest hostu konaná
zábava bude do rána;
marně však hlavinky děví
točí se, zrakům nevěří:
kdy že už vejde do dveří?
O hostu nikdo však neví.

Před zámkem proč se zastavil
a v park, v nějž stříbro bílé lil
po křoví měsíček bledý
šel, místo v tance šumný rej,
vábivě kam teď zvaly jej
krásných tak dívčinek hledy?

Nechce dnes jejich pohledů,
polibků jako od medu
na rtíky namalované,
netouží po jich parfumech;
v srdci mu vane lesa dech,
lesní jen kytička plane.

O ní zde zpívá vodotrysk,
o ní pták někde v hnízdě písk',
o ní si křoviny šumí,
o ní, ach, o ní, o ní jen
noci chce prosnít krásný sen;
písek nechť jeho krok stlumí!

V hodovní síni na rtech
dívek, jak z vosku na květech,
strojený úsměv se loudí,
umělou růží plane líc;
kdy však už host jim přijde vstříc?
Zadumán v parku dál bloudí!

O ní sní, o své kytičce,
čarovné z lesa pěničce,
ona jak jiná je zcela,
prostá sic, ale nevinná;
kéž by jen ona jediná
z děvic všech ráda ho měla!

Kéž by čeť jejím ve oku,
čistém to lesním potoku,
jednou jen: „Tebe mám ráda!"
Oj, jak by chutě zavýskl,
pevně ji k srdci přitiskl!
Duše by zplesala mladá.

Snové však marní, prchněte!
Čistá ta duše dítěte
nekvete pro vyzvědače — — —
Vstává den v záři červánků,
zámek se chystá ke spánku,
v parku jen cizí host pláče.

(Pokračování.)

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

VII.

Nic nemohlo tak rozrušiti tichý kraj, jako svatoanenská pout v Domanině. Tato rázu náboženského sloučena i s nádechem národním, zbožnost spojena s požitky veselosti, a ten den jakoby se šlechta snižovala k lidu. Park i část zámku byla přístupna, každý mohl se bez obavy projíti po stezkách, kudy jindy panstvo jenom přecházelo; bylo možno nahlédnouti do místností, v nichž visela po stěnách rozličná zbraň od dalekonosné lefošky až po skonfiskované pytlácké bouchačky, kde na odiv vystaveno, co zvláštního les poskytnul ode dřeva i ptačích hnízd, od klečů rozdivně skroucených do boulí a hub na kmenech vyrostlých.

Hned vedle zámku stála průměrná kaple s oratořem z panských pokojů přístupným, s vížkou a dvěma kamennými sochami u portálu. Nádvoří zámecké lipami porostlé toho dne sloužilo za shromaždiště poutníků. I kramáři se sem tlačili, ale byli odkázáni až před panský dvůr.

Za pěkného červencového dne shromažďovalo se tu mnoho lidí, odbývána zde schůzka omladiny mnoha dědin a vznik brala známost, která pak končila svazkem manželským před oltářem. Než i starší rádi sem putovali, aby oživili vzpomínky v paměti, aby znovu sešli se s těmi, s nimiž kdysi tady se pobavili nebo poškorpili pro líbivou tanečnici. Též zde činěny nákupy, návštěvy vykonány u známých a také vrchnost měla hosty mimo faráře ze Strašovic, a kněze jenž tu kázal a slavnost odbýval. Obec pout oslavovala střelbou, majitel panství dal kapli vyzdobiti a hostinský objednal hudbu, která ráno hrála při službách Božích píseň náboženou, odpoledne chase do skoku a pánům pro poslech.

Max Štibic chtěl se z povinnosti té vyzouti, jednou na ten den odcestoval, jindy park uzavřel, ale pouti nezabránil. Lid se sem hrnul přece, třeba byla mše sv. časněji a nekázalo se venku, faráři prostý stůl v poledne nabídnul chalupník Panýrek, ještě odpoledne se v kapli zpívalo a Štibicovi nadáváno před správcem i dvorskou chasou. V hostinci bylo stejně hlučno a veselo. I ponechal Štibic, ač nekatolík, volný průchod slavnosti, jak jeho předchůdcové, kteří ji podporovali a zvelebovali. I park zase otevřen s přísným zákazem poškozovati keře a květiny, i výstava zbraní přístupna, tak zváni hosté a pod lipy stavěna stará kazatelna, již bylo nutno co rok opraviti. A pout neustala, ani když obec mizela, když počet stavení se menšil.

Od Panýrků vyšly všechny děti až na Anežku, za sebou se braly kratšími stezkami a Stanislav byl jako vůdcem. Nejstarší bratrovi tu přednost ponechal. Málo se mluvilo, pouze upozorněno tu a tam na jiné pestré skupiny, na dozrávající obilí. Ještě se leskla rosa a proto Anička opatrně nazvédala sukně. Honzík počítal v kapse peníze. Kdyby vyhrál a vytáhl šťastné číslo, rozmnožil by kapitál, ale mohl by též přijíti o všechno. Dospělí synové se až divili, že jim otec tolik dal na pout. Několik korun měl Stanislav, ale byly pro oba i pro Aničku. Ondřej mínil, aby se ty peníze rozdělily a každý s nimi volně naložil, ovšem sestra by dostala menší podíl, ale student zůstal dále pokladníkem.

„Budou-li na pouti oni, kteří nás vlastně vyzvali?“

„Hynek s Robertem? Ti pojedou. Soused se pochlubí, že má nové mladé koně, a vyčká, až bude před zámkem hodně diváků,“ mínil Ondřej poněkud teskně, že sám takových koní neřídí.

„Hleďte, už nás vítají střelbou,“ poukazoval Honzík na rány z hmoždířů.

„Buď tebe vítají nebo pana faráře ze Strašovic,“ nadhodil Ondřej. „Ale myslím, že spíše tebe.“

„Ovšem — rodáka,“ usmíval se chlapec.

Společnost záhy splynula s jinými poutníky, každý nalezl druhy, všichni brali se plnou cestou, bylo tu veselo a rušno. Ti nejmladší se pustili napřed a s kopce to brali úprkem.

Ale hovor náhle opustil děti Panýrkovy, když se braly kolem vysokých třešní, Stanislav se pojednou zastavil a řekl jako

s podivem: „Zde přece stála naše chalupa. Na ty stromy jsem nejednou lezl.“

Ač nebylo památky po stavení, po chlévě, ač zbořena byla i vrata a všechno, přece děti poznaly, kde stála jejich kolébka, a nyní tupým zrakem hleděly na vlnící se tu ječmen, na panské pole. Jenom u cesty zbyly tu třešně, krásné kmeny s mohutnými korunami, které tu ponechali z milosti.

A byli by synové stáli ještě déle a hleděli na ten lán stromovím vroubený, kdyby jich neoslovil panský čeledín, jenž líným krokem se bral ke dvoru.

„To hledíte, co? I sklep jsme zasypali, dříví se nám drobilo v rukou. Deputátníci je spálili. A roste zde obstojně. Však jsme práškovali loni a to se pamatuje.“

Vzdychli synové a kráčeli za sestrou, která utrhla v obilí několik chrp, jimiž se ozdobila. Památku měla z rodné půdy.

„Tak, tak, na pout jste přišli, to jest od vás hezké,“ mluvil dále starý muž. „Bude to všechno stejné jako v minulých letech, jenom do parku se daleko nesmí. A co tam, to je pro pány a ne pro našince.“

Čeledín klapal dřevěnými podešvemi, poutníci se brali podél panské zahrady pod mladými lipami. Už se pozdravovali se známými, už byli v proudu, jenž je odnášel na zámecké nádvoří. Na vížce rozklinkal se zvonek jasným hlasem. Často zaslechli za sebou: Panýrkovi z Malenic, měli tu chalupu; mnozí se k nim hlásili, na rodiče se dotazujíce.

„Což tam jste jako v kraji. A jak Kabáčovi? Mají prý pěkný statek jako dvorec. A že prý hned vedle bydlíte?“

Panýrkovi ani nemohli všechny dotazy zodpovídati, nejméně se starali o sousedovu rodinu.

„Také sem přijedou,“ poukazoval Ondřej zvědavce.

Dopoledne bylo věnováno vzájemnému pozdravování a bohoslužbě. Když bylo pod věkovými lipami kázání, musil kdejaký kolovrátkář vytáhnouti kliku od svého nástroje, při mši sv. doprovázela celá kapela vetché varhany a zbožný zpěv daleko zaléhal do stinného parku, kde Max Štibic četl noviny, čekaje, až bude po slavnosti. Celé nádvoří bylo naplněno, a když junák chtěl osloviti skupinu dívek, zpívajících z jednoho zpěvníku, byl tak rozhodně odmítnut, že se uchýlil stranou a zpíval také.

Bylo jenom slyšeti z kaple cinkot zvonků a všichni se skláněli, tlumeně ven zaznívala modlitba, celý dav odpovídal. Z okna prvého poschodí dával kdosi znamení červeným šátkem, aby střelba zahoukala dvojí ozvěnou.

Ale na konec jakoby pustil stavidla, při posledním amen rozproudil se šumný život. Jako na povel kde jaká hudba začala. Kapela odváděla ze zámku omladinu do hostince, poutníci povstali, oprášili kolena a hned hledali, s kýmby se dali do hovoru. Mládež nejdříve odběhla mezi kramářské boudy a perníkářské krámy. Do kaple se tlačilo několik stařenek, jimž se dříve toho štěstí nedostalo. Chtěly se pomodliti před oltářem se sochou té, která se jim už dle schýlené postavy a vrásčité tváře tolik podobala.

Rodina Panýrkova poobědvala stranou za improvisovaným stolem, aby nikoho ze z ámých neobtěžovala. Každý dostal dva párkv, sklenice teplého piva byla společná. Chléb Anička vybalila z tašky. I Honzík přišel k těm hodům, jež student zaplatil ze společné pokladny. Dlouho tu seděti nemohli, ještě jiní čekali, ale také se nikdo dlouho nezdržoval na dlouhé lavici. Honzík se nejdříve napil a s uzenkou odběhl ke svým druhům, s nimiž se opět shledal.

Panýrkovi viděli, že u jiného stolu obědvají Kabáčovi, že se jich přidržuje myslivcův Robert. Jedli pečeni, každý měl sklenici před sebou, hospodář už byl přítomen a kouřil doutník. Přisedli k němu známí a bavili se. Ale záhy byl opuštěn rodinou, všichni nasytivše se, toužili po jiném vyražení. Vašíček nejdříve odskočil a nevrátil se ani pro housku, kterou přelomil. Také ostatní opustili hostinný stůl. Vždyť až sem zaléhala vířivá hudba otevřenými okny staré hospody, která po úbytku obyvatelstva aspoň jednou do roka byla slušně naplněna, vlastně přeplněna a obléhána. Všudy na dvoře, na zahradě pod kolnou seděli hosté, kteří se za šťastné považovali, dostali-li sklenici piva, které hned platili — z ruky do ruky,

Kdo chtěl do vnitř, musil zaplatiti vstupné a byla mu připíchnuta na rameno úzká červená pentlička. Okna byla hustě obsazena těmi, kteří nechtěli platiti a rádi by viděli. Do té potící se vřavy, mezi ty veselé mladé tváře, do té masy kolébajících se lidí nejdříve se vmísil Ondřej. Zazářilo mu oko, prsty vesele luskly, už měl pentličku a byl řádným tanečníkem. Ani nečekal, až bratr za něho zaplatí ze společné pokladny. Anička se posud dívala oknem a také jí oči vesele hrály. Viděla Ondřeje v kole, jak se točí s jakousi dívčinou. Pro množství tancechtivých vyskočiti od podlahy nemohl, ale jenom když byl v tom chumlu veselosti a mladistvé bujarosti. Hned ho viděla, a hned v tom víru se ztrácel. Při následující písni vystřídal tanečnici.

Stanislav kamsi odešel se studenty, kteří také přišli na pout a povýšeně mezi venkovany se nadnášeli. Zdálo se jim to poněkud sprosté, ale rádi rovněž se účastnili vespolné radosti. Procházeli se stromořadím vedle panského parku. Řeč jejich se otáčela kolem středních ústavů, o nichž pronášeli nejsmělejší kritiky.

Po Honzíkovi nebylo památky. Vyhrál věnec fíků a považoval se za nejspokojenějšího člověka. Vsadil třikráte a teprvé při šestém krejcaru se štěstí naň usmálo. Ani neuvážil, že fíky okoralé a uválené byly více než z poloviny jím zaplaceny. Měl protivníka v osobě sousedova Vašíčka, ten prohrál více než desetník, proto se velice hněval. I tu se konkurenti shledali.

„Slečno, prosím, pojďte se mnou na ten valčík.“

Panýrkova Anička se obrátila na obě strany, pátrajíc, komu to oslovení platí. Ani ve snu nenapadlo šestnáctileté žábě, že by tak obřadně byla vyzvána. Zarazila se, vidouc vedle sebe myslivcova Roberta.

„Vždyť jsem vás vyzval na pout, musím vás provésti,“ omlouval student své vyzvání.

„Ale já neumím tančiti, já bych vám tlapala po nohou," vymlouvala se dívka.

„Nic nevadí, mám myslivecké boty, které něco snesou. Což je to tam nějaký tanec?" ukázal Robert oknem. „Jenom se nevymlouvejte a pojďte."

Šli tedy, Anička se velice upejpala, v síni byla jí připjata modrá pentlička na rozdíl od pánů, kteří dostávali červenou, korunovou. Dámy platily pouze desetník. Student za ni ten poplatek zapravil, čímž ji vytrhl z rozpaků, neboť peněz neměla. A už se vmísili mezi tančící, ale mohli jenom přecházeti, natřásali se a stírali si pot s čela. Anička neprodělala posud taneční školu, jenom tak doma skákala na zahradě a roztočila i Verunku, čímž tuto uvedla v nevlídnou náladu. Ale brzo chápala a teď kolem Roberta se točila. Několikráte střetla se s Ondřejem, ale ten ji nepozoroval. Kde by si pomyslil, že už i ta žába v krátkých sukních tančí. Ale Anička dobře pozorovala bratra, než hned nemohla poznati jeho tanečnici. Nějakou stejně velkou a pěkně ustrojenou si vyvolil, jíž se v kole šála s hlavy svezla. Ten bujný plavý vlas měla by znáti, tak jí připadal povědomým. Kdo to jest?

Robertovi se podařilo zjednati si malé volné prostranství, na němž se zatočil podle všech pravidel tanečního umění, také Anička se obrátila, ale zraky její hned sledovaly Ondřejovu tanečnici. Teď jí viděla do tváře, ale jak se podivila, poznavši Kabáčovu Emilii. Ano, byla to ona, dcera sousedova z Malenic, o rok starší než Anička, hezká dívka s pomněnkovým zrakem, plavým vlasem, s růžičkami ve tvářích. Tančili spolu, teď právě stanuli před oknem, neboť nemohli ku předu. Rozmlouvali spolu. Jak jenom Ondřej k té družce přišel, což si nemohl vybrati ne jednu, ale deset jiných z té řady, která se sem tlačila ze síně a celý vchod zatarasovala.

„Hleďte, slečno, jak jsme se shodli, jak se nám pěkně tančí," pochvaloval si mladý Skalák.

„Ano," jenom řekla dívčina a zrakem vyhledávala Ondřeje. Posud točil se s tou Kabáčovou, která vždy tak z vysoka hleděla na Aničku a tak skoupou byla ke každému slovu. Teď jako klíště držela se Ondřeje.

„Škoda, že hudba přestala," litoval student, když dal houslista znamení, a jeho společníci na ráz ustali.

Tančící se rozcházeli, Robert se ještě přidržoval Aničky, ač by tato ráda odskočila za bratrem s nějakým poselstvím. Však rozveselení poutníci nepopřáli hudebníkům odpočinku, už kdosi před nimi notoval, nutě je, aby zahráli jeho zamilovanou píseň. Byl to asi dobře platící, že hned poslechli. Znovu nastal tanec a Aničku uchopil bývalý její spolužák ze strašovické školy, jenž jí tam mnohdy namlel, když ho na tabuli zapsala jako nepokojného a zbujného žáka. Teď na všechno bylo zapomenuto. A za tímto hlásili se jiní druhové a rodáci. Anička ani neměla času stopovati zrakem Ondřeje. Zahlédla ho s jakousi tanečnicí, viděla i Roberta i druha jeho Hynka a mnohé jiné. Všichni se oddávali veselí a točili se v kole. Bylo tu mnoho omladiny místní

i okolní, z vesnic a měst. Klobouky střídaly se s pestrými šátky, ale nejvíce bylo prostovlasých Zato mnohý junák z obavy, aby mu někdo nezaměnil nebo nevzal klobouk, měl hlavu pokrytou.

Nevšímala si Panýrkova rodina, že už dávno dojel otec, kobylu uvázal pod kolnou a teď seděl na zahradě, mezi sousedy, s nimiž se bavil. Byli tu jeho rostenci z mládí, vystěhovalci, kteří se přišli podívat do Domanína, osadníci, s nimiž se často dříve stýkal. Nesháněl se po dětech, věda, že každý má svoji zábavu. Jenom s Verunkou mluvil, ta se už chystala na zpáteční cestu, aby pomohla hospodyni. Měla nakoupené dárky a byla uspokojena tou návštěvou v rodišti.

„To byla pout," pochvalovala si, „to byla slavnost!"

„A tančila jsi?" usmál se Panýrek.

„Já — stará osoba?" stavěla se uraženou. „Pro mne tanec už není. Vyslechla jsem kázání, pomodlila se, koupila dárky a mám toho dost."

Panýrek jenom pokynul hlavou. Znal svoji věrnou služku.

„A kde jsou ostatní?" zeptal se.

„Jako kdyby je vítr rozfouknul. Nikoho jsem neviděla mimo Honzíka, jenž se kolem mne mihnul. Ti mají asi jinou zábavu."

Hosté rádi přijali mezi sebe Panýrka, ochotně udělali mu místo na dlouhém prkně, jež sloužilo za lavici. Měli se tolik co ptáti na Malenice, jak se v nich oběma vystěhovalcům vede, jsou-li tam spokojeni, jaká úroda v té krajině a podobně.

„Kabáče jsme tu rovněž viděli, ale nevíme, kam se poděl," oznamovali sousedé. „Je tu celá jeho rodina."

„Jako naše," přisvědčil Panýrek. „Nemohl jsem dětem větší radost učiniti, než že jsem jim dovolil zúčastniti se pouti v rodišti. Posud nemůžeme zapomenouti. I v tu stranu toužebně hledíme, kde zdejší osada."

„Ale živobytí v Malenicích přece lepší."

„V tom ohledu nemůžeme si stěžovati. Dosti práce, ale také dosti chleba. Snáze se tam všechno prodá, větší spád k městům. I úrodu máme obstojnou. Ani jsem nemyslil, že na půdách na pohled méně pěkných vyroste takové obilí. Však to stálo práce."

Panýrek se podíval na ruce, na nichž přibylo tvrdých mozolů od námah v Malenicích.

„Bez práce nic není," přisvědčovali sousedé. Nevedlo se jim lépe, ale všemu přivykli. „Jenom když jste spokojeni když vás tam nic netrápí."

Panýrek chtěl pronésti slovo, ale spolknul je. K čemu by zanášel sem, co nechtěl ani doma rozebírati?

„Nejdříve přiběhla rozehřátá Anička, byvši upozorněna, že otec jest přítomen. „Už pojedeme domů?" ptala se nějak tesknĕ.

„Tatínek ti nebude kaziti zábavu a nás tak brzo neopustí," přimlouvali sousedé.

„Kde jsou ostatní?" ptal se Panýrek dcery. Viděl pentličku na jejím rameně, znal její účel, ale mlčel.

Anička vypovídala, koho kde viděla, ale bylo to dávno, neboť poslední dobu se cele oddala tanečnímu veselí. Napila se z otcovy sklenice a odešla zase do vnitř. Panýrek vedl dále vážnou rozmluvu, nepozoruje, že se ke stolu přitlačil Honzik. Byl nějak zarmoucen. Už všechno utratil a teď marně hledal po kapsách. Ani z vyhraných fíků mnoho mu nezbylo. Smutně hleděl na prostranství, kde kramáři skládali ne bez hluku a kde cukráři vyprodávali poslední okoralé kousky.

Také Stanislav přišel, uslyšev otcův hlas. Oddělil se od studentů, v jejíž skupině byl i Hynek Kabáč, a namířil do zahrady. Kobyla pod kolnou spatřivši ho, vesela zahýkala.

„Tedy to je tvůj student?“ pravili sousedé poděkovavše na pozdrav Stanislavův. „Jak roste! O hlavu jest větší od té doby, co jste se vystěhovali. A jistě se i dobře učí.“

„Stále stejně,“ dosvědčoval potěšený otec, udělav synu vedle sebe místo. Doufal, že student zde zůstane.

„A čím bude?“ vyzvídali sousedé.

„K ničemu ho nebudu nutiti. Ať si zvolí, k čemu má chut,“ řekl Panýrek, s láskou hledě na syna.

„Kabáčův bude prý profesorem.“

Dříve než mohlo býti dále o tom mluveno, neobyčejný v hostinci nastal ruch. Bázlivější už prchali ven a kdosi vyskočil oknem. Hudba ustala, ven zaléhal pouze hrozný křik. Také Ondřel náhle ocitnul se u otce.

„Poutní výtržnost rozveselené chasy,“ řekl starosta a povstal, aby vřavu utišil, než nastane bitva.

Panýrek vida všechny děti kolem sebe a zpozorovav slunce na západě, rozhodl: „Pojedeme domů.“ Nikdo neodporoval.

VIII.

Jako všude jinde, tak i v Malenicích dlouho domácí starousedlé obyvatelstvo na přistěhovalce hledělo s nedůvěrou. Denně s nimi se stýkali, na potkání s tím a oním rozmlouvali, společně do kostela chodili, při práci na sebe viděli, týž vzduch dýchali; ale přece Kabáč a Panýrek byli cizí, nedána jim důvěra při volbách, nebráni na potaz při věcech obecních.

Panýrkovi to bylo lhostejné, ten měl vlastní starosti, ten se musil doma ohánětí, ale Kabáčovi se lépe hospodařilo, jiní za něho hlavní udělali, dluh jeho nebyl značný, proto rád by se dostal do výboru, zasedal v komisích, dojížděl do Vyzova jako zástupce obce. Často si sem dojel, neznalí poměrů se naň obraceli v domnění, že jest starostou, radním, chtěli s ním vyjednávati, o jeho přízeň se ucházeli, ale Václav Kabáč musil se omluviti, že v té oné věci nemá co dělati, že není v obecní radě. Styděl se při tom a hned poukazoval, v Domaníně že bylo jinak, tam že už mohl býti starostou, zasedati v kontribučním fondu, v hospodářské záložně a jinde.

Utěšovali ho, aby čekal, že v Malenicích také důvěry dojde. Kdepak — takový vzdělaný muž, pokročilý občan! Starší odstoupí a Kabáč na jeho místo zasedne.

Rolníku to lichotilo a čekal. Než předpověď se neplnila. Žádný úřad u obce nebyl mu svěřován, žádnou čestnou službu mu nepředali. Marně nadhodil ve společnostech, čím býval dříve pověřen, nadarmo nabízel nepřímo své síly. Hluchými zůstávali sousedé. Posud zaslechl o sobě a Panýrkovi název přistěhovalce, nemile se ho dotklo odstrkování třeba nejšetrnější.

K Malenicům patřila nepatrná osada zvaná úředně Podmalenice, v ústech lidu Vystrkov. Ležela pod lesem, při zadních honech, čítala deset stavení, ale nedala se jenom tak odbýti. Žádala zastoupení a všudy se tlačila ku předu. Že zdejší usedlíci neměli vlastních potahů, obraceli se na některého hospodáře ve vlastní obci. Každý měl pozemek buď vlastní, buď najatý, chodili na práci do lesa, pomáhali u statků a šeptalo se, že si přibrali ke své úrodě z větších lánů, že nasekali svým kravkám kdekoliv jetele. Vystrkovští obraceli se na Kabáče a ten jim zdělával políčka, maje jeden až i dva páry statných koní. Tak přicházel s podlesáky do styků a rád slyšel jejich pochvalu. Obec často v něčem nevyhověla obyvatelům samoty, pohněvala si je, že hledali, komu by si postěžovali, kdo by se jich zastal. Kabáč při takové stížnosti naň vnášené jenom poznamenal: „Kdybych já zasedal ve výboru, uviděli byste, jak by se vám cesta upravila.“

Podlesáci hned pochopili, po čem Kabáč touží, a viděli v něm svého příznivce. Ano, tento muž by je mohl podporovati, ten by pracoval pro ně i pro sebe, neboť jeho lán zasahoval až k Vystrkovu.

„My vám hlasy dáme do jednoho,“ hned se nabízel Fulman jako vůdce v Podmalenicích, jenž měl největší chalupu a nejvíce rozumu. Ve všem podobal se sousedům, ale mimo to rád si střelil. Proto panský les mu byl zakázán, že zde nedocházel práce a paliva. Za to selští střelci ho rádi mezi sebou viděli, pověděl jim o zvěři a nejsa viděn, střelil jejich puškou. Rána byla jistá.

Kabáč se z počátku uleknul nad tím spojenstvim, ale pak bral za vděk. Bez pomocníků se nikam nedostane a v Malenicích mu nikdo nepodal pomocnou pravici. Počal vyjednávati s Vystrkovskými ale tajně.

Před volbami nabízel se prvému sboru, v němž jako majitel rolnické usedlosti volil, ale hned vycítil upjatost a neochotu. Strana starousedlíků držela se zuby nehty vlády v obci a přistěhovalci nedůvěřovala. K její cti nutno konstatovati, že spravovala obec dobře.

Kabáč vida odmítnutí, jenom se ušklíbnul. Jenom aby nevpadl do výboru jinou branou, o které se občanům ani ve snách nezdá. Hledal spojence a připadl na Panýrka. Vždyť jest rovněž jako vyděděncem a ta okolnost by mohla oba snad i jiné sloučiti.

Schválně vyčíhal souseda, když vyšel zahradou na pole, oslovil ho a blížil se k němu. Už dávno se nesetkali a spolu nepohovořili.

„Víš-li, že budou u nás obecní volby? Snad již při úmorném díle ani si toho nevšímáš.“

„Slyšel jsem, ale pranic to mnou nehnulo. Dobře jsi poznamenal, že mám jiné starosti,“ odpověděl Panýrek.

„Už zde delší dobu bydlíme, každý větší movitostí vládneme, ale sousedé si na nás nevzpomněli, aby nás důvěrou pověřili a do výboru voliti chtěli. To věru není hezké a odsouzení zasluhuje,“ s rozhořčením vysvětloval Kabáč.

Panýrek se pouze usmál.

„To jsme mohli přece čekati, nedůvěřuje se nám. Nejinak bylo v Domanině. Dlouho jsme odmítali mlynáře, jenž se k nám do mlýna přiženil.“

Ta poznámka Kabáče valně nepotěšila.

„To bylo něco jiného, pan otec se příliš nad nás povyšoval, nám diktovati chtěl. Zde jsou jiné poměry. My bychom se měli spojiti a navzájem se podporovati. Nyní chci kandidovati já, za tři roky bych podpořil tebe. Abychom těm zdejším spolčencům ukázali, že se nedáme.“

„Nebudu se plésti do voleb, vykonám svoji občanskou povinnost a dále nepůjdu. Není příčiny, proč bychom nynější vládnoucí straně podráželi nohy a ze své ctižádosti vnášeli mezi voliče rozpory.“

Kabáč svraštil čelo, slyše takové odmítnutí.

„Nenadál jsem se, že mne opustíš — svého rodáka.“

„Znáš mne, že nejsem člověkem výbojným, že mně především blaho rodiny na srdci leží. Pokud tu nemám z části zaopatřenou, jiných věcí všímati si nebudu.“

„No dobře,“ pohodil hlavou uražený Kabáč. „Však uvidíš, že mně jiní pomohou.“

„Přeji mnoho štěstí a vítězství.“

Muži se rozešli rozladění. Nesblížili se, nespojili se k budoucím volbám. Panýrek by sám kandidáta nevytrhl, ale mohl by jiné přemluviti, a jak by se jednou strana počala trhati, už by rostly naděje k jinému složení volební listiny. Sousedé nevěděli, kde Kabáč spojence hledá a jak tajně ve svůj prospěch pracuje. Ukájeli se nadějí, že všechno půjde po starém, že volně projdou navržení, že snad — jako při dřívějších volbách — bude nutno voliče shánětí aspoň do postačitelného počtu. Proto nekonány zvláštní přípravy, netázáno se na mínění, nesčítány hlasy.

Panýrek dostavil se k volbě a odevzdav lístek do osudí, ani nečekal výsledku volby. Sotva se otočil v rozsáhlé světnici, pozdraviv, rychle odcházel za svým povoláním. Prošli navržení, Václav Kabáč pověřen jediným hlasem. Sousedé se usmáli, tušíce, kdo učinil průlom. Podobně hladce dopadla volba ve sboru druhém, jak bylo navrženo.

Maleviční dočkali se nyní neobyčejného zjevu. Voliči ze třetího sboru začali se početně scházeti a byli nějak rozjařeni. Všech deset osadníků z Vystrkova vedl Fulman, jehož čapka byla hodně do týla postrčena. Často obracel se ke svým sousedům

a důrazně do nich mluvil. Na starostově dvoře stáli ve shluku a jiné k sobě volali.

Komise u dlouhého stolu jakož i zbylí sousedé, čekající výsledku voleb, nad tím zjevem se podivili. To něco znamená. Posud nikdo snad z Podmalenic nebýval u volby, nyní jsou zde všichni. A dostavovali se menší chalupníci, domkáři i plnomocníci, kteří chtěli voliti za vdovy.

Oknem vyhlížel Kabáč, nějak potutelně se usmívaje. Byl rozechvěn, počítal na prstech. Zdaž všichni dodrží slovo? Dosti se napracoval s Fulmanem, svým hlavním spojencem. Byl si jist vítězstvím. Ale nenadál se, že jeho voliči pracovali též pro sebe. I za třetí sbor bývali voleni rolníci, mlynář a řídící učitel. Z domkářů nikdo se posud nedohlašoval.

Údiv rostl všech, když byly za hrobového ticha počítány hlasy. Z navržených od vládní strany prošel pouze řídící učitel, ostatní zůstali v menšině. Nejvíce hlasů dostal Václav Kabáč, po něm Fulman.

Už odzvonilo poledne, když Panýrek jel s povozem po návsi, vraceje se s pole. Klidně se bral vedle kobyly a mladé hříbě pobíhalo vzadu. Byl upozorněn hlukem, že se v hostinci oslavují volby. Právě zatáčel kolem, když jako schválně na zásep vystoupil sousedé Kabáč. Byl rozjařen, vesele se usmíval. Rozkročil se, ruce zabořil do kapes.

„Víš-li, že jsem radním v Malenicích?“ chlubil se vypínavě. „Bez tvé pomoci dobyl jsem vítězství.“

„Budiž ti přáno,“ odvětil Panýrek, pokynuv hlavou.

„Nechtěli mne — prý přivandrovalce, teď musí se mnou počítati. Kdybys nebyl babou, šel bys také oslavovati mé vítězství. Rovněž tě za takového považují.“

„Rád každému popřeji radost. Nemám času k návštěvám hostince, jiná mne čeká práce.“

Panýrek popohnal kobylu, aby se co nejdříve odtud dostal.

„Dři se, dři,“ bručel za ním Kabáč. „Já jsem radním a povedu obec.“ Hned se vrátil do hostince, kde byli shromážděni jeho věrní a pili na účet zvoleného.

Už dávno nebyly Malenice tak zbouřeny. Na jedné straně hněv, na druhé veselí. Starousedlíci byli jako ochladěni, vítězové jásali. Nejvíce zuřil mlynář, jenž měl mlýn kus cesty za dědinou. Vyhrožoval, že svým odpůrcům ani míry obilí nesemele. Rolníci strkali hlavy do hromady a litovali, že Kabáče nepřijali mezi sebe. Teď přivede do sboru jiné, kteří často rozvíří posavadní poměry. Nevyplatila se jim úpornost proti přistěhovalcům.

Zatím co v obci rozhodováno o správu a mnozí byli vyrušeni z posavadního klidu, na Panýrkově sadě pod rozložitými kmeny Ondřej přitiskoval lesklou kosu do trávy, dělaje do oblouků řady. Občas se zastavil kosu postavil a vyndav namokřený brousek, přejížděl ostří, až to zvonilo. Při tom přehlížel zahradu zastíněnou listím. Byl oděn velmi jednoduše, a rukávy košile měl vyhrnuté, na hlavě slaměný klobouk s měsíčkem za pentlí, na nohou dřeváky na boso. U pasu mu visel toulec. Tvář mu prací zčervenala, oči bystře těkaly kolem a také zavadily o zdě-

nou, ale místy už vyborcenou hradbu, kolem níž bujelo ořeší, lohy a jiné křoviny. Nemohl nepozorovati, že v sousední zahradě též někdo seká, ale pouze srpem — spěšně a úsečně. Ondřej dobrousiv kosu, zabořil ji do trávy, však nesekal, ohlédnuv se, opatrně se bral k hradbě, kde byl značný průlom. Nahlédnuv, spatřil klečeti na zemi Kabáčovu Emilii. Byla skloněna k práci a pilně sekala. Nevěděla, že jest pozorována. Na hlavě měla šátek na babku uvázaný, svrchní sukni hodně si podkasala, jupku uvolnila.

„Aby si se nesekla," poznamenal junák ne příliš hlasitě, ale přece zřetelně.

A neštěstí se mohlo státi, neboť dívka sebou trhla, byvši tak překvapena. Nazvednuvši hlavu, odpověděla: „Nenadála jsem se, že přes hradbu hledíš. Proč nesekáš?"

„Chtěl jsem věděti, kdo vedle stejnou prací se zaměstnává."

„Služka byla poslána na pole a mladý dobytek bučí hladem. Nemohla jsem to slyšeti. Dnes naši mužští mají plno jiných starostí."

Za té řeči dívka povstala a upřela k hradbě zanícenou tvář.

„Ano, o volbách," přisvědčil junák. „Nás však se to pranic nedotklo. Viděl jsem vašeho čeledína Josefa, jak časně pospíchal do Podmalenic."

Emilie přikývla.

„Vzpomínáš-li posud na Domanín, jak jsme se tam o pouti pěkně poveselili?" ptal se Ondřej.

„Jak bych mohla tak záhy zapomenouti. Pěkné to bylo, jenom že ta zábava večerem už skončila. Tys odjel."

„Nebyla o tanečníky nouze. Sešlo se chasy nad očekávání."

„Brzo jsme se vypravili za vámi. Celou zpáteční cestu jsem si notovala. Vašíček stále chrápal," usmála se Emilie. „Otec už měl v hlavě volby. Nasadili mu tam roupy."

„Nejinak se dálo na naší bryčce, u nás spal Honzík jako dudek, otec rozmlouval se Stáňou a my s Aničkou se bavili. I jí se ta zábava zamlouvala."

„Vytančila se — poprvé v životě. Junáci po ní obraceli oči, především ten myslivcův."

„Taková žába, té by stačilo ještě státi před kramářovou boudou," usuzoval příkře Ondřej.

„Tím odsuzuješ mne i sebe," usmála se Emilie, otáčejíc rozpačitě ostrým srpem. „Vždyť jsem jenom o rok starší a k tanci jsi mne vyzval. Snad proto Anička se ti zdá posud žábou, že déle navštěvovala školu, že nedávno ve Vyzově opustila měšťanku. Též jsem chtěla ještě do ní choditi, než naši usuzovali, že jsem už přerostla."

„V nevěstu," nadhodil Ondřej s posměchem.

„No, do těch dob ještě hodně vody uplyne. Nechtěla bych si záhy ruce vázati. Posud jsem málo užila světa."

Junák přisvědčil.

„Tak se mně zdálo v Domaníně veseleji, když jsme ve shluku navštěvovali ve Strašovicích školu i kostel."

„Ovšem cestou jste vy chlapci namleli děvčatům a nic dobrého jim neudělali. Teď vzpomínáš těch dob. Snad bys nechtěl nadále nám slabším křivditi. To ponech našemu Vašíčkovi a vašemu Honzíkovi."

„Co si to myslíš!" s důrazem pravil Ondřej. „Snad bys mně k zábavě takové kousky mladistvé nerozvážnosti ještě nyní nepřisuzovala?"

„Dobře, dobře," kynula Emilie, ale pojednou ohlédnuvši se ke stavení, děla: „Takto bychom málo nasekali a nedostalo by se mně pochvaly."

Též Ondřej se ohlédl a dívce dal za pravdu. I jemu se zdálo, že by se na pracovníky mohl někdo náhle podívati.

A zase svištěla kosa v dlouhých tazích, srp pak rychle sekal hustou trávu. Ořeší u hradby slabě šumělo. V tom vběhl na Kabáčovu zahradu Vašíček a stanuv za sestrou chvatně oznamoval: „Tatínek je zvolen do výboru."

„Ale jdi," odvětila Emilie, neustavši sekati.

„Skutečně. Teď hostí voliče v hostinci. Ale maminka pravila, že je to zbytečné vydání."

Ondřej za hradbou vyslechl rozmluvu a slabě hvizdnuv, vysvětlil si teprve nyní mnohou cestu sousedovu do Podmalenic. Junák hlídal u křížku obilí a pozoroval vycházky Kabáčovy. Tedy v podvečer sháněl a přemlouval voliče.

„Já byl také v hostinci," chlubil se hoch. „Tam je hlučno. Nejvíce zuří mlynář, že nebyl zvolen. Co ti lidé na tom mají. Nic prý to nenese."

Jindy by se Ondřej zasmál, teď uvažoval, proč i otec činně nezasáhl do voleb a nevylovil z nich pro sebe hodnost. Kabáč ho předešel. Ale hned se vzpamatoval. Otec jistě dobře ví, proč tak činí.

Zatím Vašíček opustil sad, hluk z hostince až sem zarážející, ho vylákal. Té příležitosti užil Ondřej, zase odhrnuv mladé výhonky a zavolal na Emilii.

„Blahopřeji dceři pana radního," řekl s úsměvem.

„Nevím, co to otce napadlo spolčovati se s těmi z Vystrkova," odvětila dívka.

„K dosažení vyššího stupínku každý dobrý. Tak jste už v Malenicích povýšili. Mnoho štěstí!"

„Otec po tom toužil, čím více ho odstrkovali. Však se to ani matce nezamlouvá."

„Vždyť zvyknete a ještě sluchu vašemu titul radního polichotí."

„Nedobírej!" mávla rukou statná dívka, odcházejíc pro koš na trávu.

Také Ondřej uznal, že dost nasekal. Shrabování nechal Aničce nebo Verunce. Vzal kosu a křepkým krokem bral se po dlouhé zahradě. Zaslechl, že dojel otec, a toužil věděti, jak se o volbách vysloví. Panýrek skutečně právě odpřahal.

*

„Oslavují volby, poukázal syn, když hluk až na dvůr zalehnul. „Soused vděčí se voličům.“

„Když ho to těší,“ nadhodil ramenem Panýrek. „Nikdy bych nestál o hodnost a důvěru, kterou bych musil vytlapávati a podpláceti.“

„Podmaleničtí ho podepřeli,“ řekl Ondřej a chtěl mluviti o častých cestách Kabáčových za voliči.

„Vím mnoho a ostatního se domyslím. Však se mně právě chlubil. Snad bude radním Přejme mu to.“

Panýrek věc tu považoval za skončenou. Předal koně Ondřejovi a kráčel do světnice k opozdělému obědu. Baruška ho nápadně vítala, jakoby mu chtěla něco zvláštního sděliti. Posud milovala muže, třeba mu už tvář k políbení při příchodu nenastavovala jako v mladších letech.

„Psal Stáňa z Prahy,“ ukázala na list na stole.

„Něco nového?“ chvatně tázal se otec.

„Zprávu milou. Dostal onu nadaci, o kterou žádal. Sto osmdesát korun ročně.“

Panýrek nevšímaje si jídla, hned sahal po dopise. Skutečně. Taková radost!

„Teď se mu bude lépe studovati a nám se rovněž ulehčí,“ poznamenal. „A hleďme, také žádal sousedův Hynek. Ten toho nepotřeboval tolik.“

„Bude z toho závist,“ předvídala Baruška se založenýma rukama stojíc před manželem.

Panýrek jenom nazvedl ramena a zatřepal pravicí.

(Pokračování.)

Fr. Leubner.

R. Simeon ben Jochai.

Dí anděl smrti k rabbimu:
„Jsi u konce svých dní a snah;
lid učiti už nemáš čemu.
V hrob vedu tě, v ráj k otců sněmu,
kde čeká tě již Elijah.“

Dí rabbi k smrti andělu:
„Zřím stín — a světla záhadu.
Jak o tobě dít pravdu lidu?
Zjev ráj mi dřív, jen v letmém vidu,
pak neznej krok můj odkladu.“

Jal anděl smrti rabbiho
a letí vichru na křídlech —
Ráj halí mlha světlou clonou,
stop zlatých stezky v květech tonou,
jak vídal rav již v touhy snech.

Jal rabbi smrti anděla
a stoupá k hory vrcholi.
V ráj nevidí však od daleka . . .
Zde jas a žas, ač závrať leká,
kam stínů tmí se údolí.

Dí kmet:

„V stín s vysoka zde sestoupím.“

Duch v let:

„Já onde mlhy odvlaji!“
Než rozpjal křídla, na hruď klesnul
a v objetí mu klidně zesnul
rav Simeon ben Jochai.

Skládání rukou Evarista papeže mučeníka.

„Van od východu.“

Kam jáhny posílám, bratř u chudiny
děl bohatě jí z vlídných obce darů!
Kvet láska soucitná vám v stálém jaru,
byť kácel kámen Štěpánovy syny!

Vás kněze světím — svět pln zla a viny —
cest božích vůdce z kvasných vášní varů.
Býl rolí svých i koukol plejte k zmaru,
k žním jdouce prví Ducha na výšiny.

Ctní starci moudří v stopách apoštolů,
kmet, roním s vámi tiché slzy blaha.
Svět mrtev nám. Klid. Není běd ni bolů.

Jen sebe zapříti, mít v Pána víru!
Plň Jeho slovo pod mukou i vraha!
Den svítá! Práce! Dělme pocel míru.

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

(Pokračování.)

Díl III.

Karel Bezstarosti veřejně nepsal, až se, jak tomu někdy bývá, dostavila »pobízka« odjinud. Stalo se tak roku 1875 o prázdninách, když se v něm ozvala neodolatelná touha cestovní; vytáhla ho tehdy k samotářskému putování po moravském Švýcarsku, k světoznámé Macoše, Punkvě, k jeskyním

sloupským. V poutním chrámu Páně sloupském zaslechl tehdy zvuky varhan a zpěv mužských hlasů mistrovský. Vstoupiv do prázdného kostela — bylo odpoledne — uviděl uprostřed pod kopulí státi vzácnou družinu: professora hudby a skladatele *Förstera*, Monsignora *Lehnera* z Prahy; pěvce *Jana Soukopa* z Doubravice; děkana *Wolfa* ze Sloupu; k nimž se později varhaník — tehdy mladistvý *Leoš Janáček* z Brna — z kruchty přiblížil. Podávali si prakticky vzory cecilián ského zpěvu, jenž pomalu z Prahy na Moravu se šířil — a připravoval obrození zpěvu církevního, — otevíral brány Musilům, Kolískům a Eichlerům.

Setkání tomuto, hlavně s Janem Soukopem, přičítá Karel Bezstarosti — a dávnému přátelskému styku s Vladimírem Šťastným — onu »pobízku« z venku. J. Soukop přibral tehdy na kočár za jízdy do Rajce K. Bezstarosti — a seznav ducha i snahy mladého společníka, vybízel jej, aby se péra uchopil a práce v stoiku neukrýval; — K. Bezstarosti vyhověl, uveřejniv cestopisnou črtu svou »*Z cest*« v I. ročníku »Obzoru« Vladimíra Šťastného.

A práce tato, jak sám Karel Bezstarosti vykládá, byla »pobízkou« k cestování a literární činnosti pro *Ignáta Zháněla*, kterýž už mnoho procestoval a napsal.

K Abrahamovinám Soukopovým (1876) napsal K. Bezstarosti akrostych tento:

Jala vlast se pokynouti palmou míru,
A již skřivanovým vzletem v jara době
Na tisíce srdcí zapolétá k Tobě,
Na sta pěvců chutě uchvacuje lyru.
Ehle! s popěvkem to ze všech nejskrovnějším
Popelky jen v rouše musa má se blíží.
O! jak rdí se, jak se s ostychem ohlíží,
Má-li dar svůj klásti k písním nejvzácnějším!
Učiteli lidu, drahý Pěvče vlasti,
Knězi Páně, národa Ozdobo svého,
Soukope náš! Popřej učeníku slasti:
Ověnčit by též směl Abrahama Tvého!
Uvadne však brzo jara křehké kvítí,
K vybledlým ho maně kladem památkám;
Oč? Že píseň má přec v paměti utkví Ti,
Pakli místo kvítek — srdce přikládám?!

(V Měříně u Jihlavy 1876.)

Chtěje poznati *album* J. Soukopovi k abrahamovinám podané i sídlo Soukopovo, zastavil se Karel Bezstarosti na cestě do Čech v Doubravici. Nezastal však Soukopa doma, — ale přijala jej vlídně stará, ctihodná matička Soukopova.

»Je v Praze, třeba ho tam zastanete« — utrhla v zahrádce růži polorozkvetlou a podávajíc ji poutníkovi doložila: »a zdravte ho, ať se nám brzo navrátí, je tu jaksi smutno bez něho.«

Jaké bylo překvapení pro K. Bezstarosti druhého rána, po prvé tehdy v Praze meškajícího, když hned za první vycházky

na rohu kláštera Emauského se setkal s domácím pánem fary doubravické, jemuž pozdrav milé matičky vyřídil, růžičku odevzdal a za vyřízení to ihned uveden byl na »*Parnas*«.*)

Soukopem uveden byl Karel Bezstarosti do ctihodné společnosti *Josefa Ehrenbergera* a *Beneše Meth. Kuldy*, dávného přítele-krajana svého otce. Nadšená slova *Soukopova*, hřející hovor *Ehrenbergrův* a *Kuldův* tenkráte vzbudily v srdci mladého kněze touhu i snahu: tužiti vrozené vlohy, pokusiti se pérem za příkladem děda i otce.

Cestu do Čech popsal — chová ji doposud v rukopise; — uveřejnil jen »momentku z kupé«.

Rokem 1878 dosazen byl na faru v Budišově u Třebíče; byl tam bez kaplana, ač duchovní správa byla obtížná — do farnosti náleželo přes tři tisíce duší, a proto po celou řadu let obmezil se pouze na příležitostné a místní projevy: na oslavu zvláštních slavností a vynikajících osob napsané, z nichž většina tisknuta byla; tak na př. německý »*Festgruss*« k zlaté svatbě barona Baratty v Budišově (tisk u Burkarta v Brně 1878); k šedesátinám děkana *Jana Klippla* ve Vel. Meziříčí (tisk u Kubeše v Třebíči 1881); lovecká báseň »Život toť hon, — hon toť život« — 1881 — rukopis; mnoho společenských písní obsahu i žertovného v letech 1879–1881 rukopis; Uvítací básně a k loučení biskupa *Fr. Sal. Bauera*, 1885 tisk u Kubeše v Třebíči; uvítací básně pro téhož v Staleku u Znojma — (rukopis).

Roku 1886 v srpnu chystali první pouť Rakušanů do Lúrd. Na popud slovutného šiřitele lourdské úcty Mariánské P. *Methoda Jelínka* v Gmundenu (rodáka z Pyšela u Budišova), s nímž udržoval Karel Bezstarosti víceletou korrespondenci, odhodlal se týž ihned k pouti do Lourd a umínil si v dohodě a za protekce P. Methoda v Lourdech uplatniti *slovanský ráz* asi 120 poutníků mezi šesti sty, jež veškera německá pouť obsahovala. Ve spojení s farářem P. Florianem z Tasova — ujal se už za cesty do Lourd, hlavně však v Lourdech samých, kde mu znalost francíny velice prospěla, onoho úmyslu, a provedl ho tak, že u domorodých OO. Missionářů vymohl nejpříznivější výsledky, z nichž nejpříznivější byl, že *po tři dny* dovoleno Čechům o 10. hodině dopoledne *české kázání* u sv. jeskyně konati. První kázání konal Karel Bezstarosti na slavnost Nanebevzetí Bl. Panny Marie u sv. jeskyně za hojné účasti domácích, k nimž po českém kázání měl asi čtvrt hodiny proslovení v jazyku *francouzském*, čímž se velice zavděčil. Kazateli bylo na potkání děkováno za tuto pozornost; proslulý advokát *Lassere*, zázračně slepoty zbavený, apologeta lourdský v dlouhé rozmluvě hledal se s kazatelem *sblížiti*, v nadšení pro Lourdy s ním splynouti za slavnostní hostiny v domě biskupském, ku kteréž *Karel Bezstarosti*, jakožto *první český kazatel lourdský* dne 17. srpna 1886 se svým věrným druhem farářem Fr. Florianem pozván, i od vídeňských hodnostářů ctěn byl.

*) Tak nazval Jan Soukop Vyšehrad.

Než první projev český v Lourdech nezůstal bez kritiky. *Dr. Josef Deckert*, vydavatel kalendáře sv. Josefského napsal v kalendáři na str. 69 takto: »Vormittags (15. August 1886) nach dem deutschen Gottesdienst hatte, wie ich mir sagen liess, Pfarrer K. Bezstarosty von Budischau in Mähren bei der Grotte eine Predigt in böhmischer Sprache gehalten, die mir von Kennern als formvollendet geschildert worden ist, die mit einem ausgiebigen, wohlklingenden Organe und mit würdiger Aktion vorgetragen, das Beste gewesen sein sollte, was in oratorischer Beziehung den Pilgern geboten wurde . . . wenn er auch zuletzt gar die Franzosen in ihrer Sprache apostrophierte . . .

Tuto první pout do Lourd z Rakouska popisoval Karel Bezstarosti ve mnohých cestou psaných, v brněnském »Hlasu« uveřejněných dopisech a feuilletonech roku 1886; roku 1887 o pouti vydal (u Šaška ve Vel. Meziříčí) památnou knihu: »*Kytku z lúrdských skal*«. Knihu tuto přijal biskup *Fr. Bauer* do své knihovny, a poděkoval se za její věnování velmi lichotivým dopisem, v němž přeje, aby ku rozšíření úcty k lúrdské Panny mezi lidem hojně přispěla.

U téhož Šaška vyšel roku 1887 jeho místopis »*Paměti Budišova*« k oslavě svěcení nové školy v Budišově vydaný.

Roku 1889 napsal báseň — k odhalení pomníku kněze vlastence P. *Tomáše Procházky* v Ivančicích, která tam byla zaslána a veřejně předčítána.

Roku 1890 a 1891 vydal Karel Bezstarosti *řadu feuilletonů* v »Hlasu« pod názvem »*Májový sen*«, a povzbudil tím ve farnosti své ctitele mariánské k tomu, že tam od té doby konali večerní pobožnosti májové u soch, křížů a kapliček po celý květen.

Roku 1891 připravoval se na pout do *Horní Ammergavy* v Bavorsku, z níž však pro nastalé překážky sešlo. Za to *přeložil* veškeré veršované *sbory* této světové hry do češtiny, a překlad ten radostně uvítal *Václav Kosmák*, a přijal do svého popisu oněch her, jenž vydán byl »dědictvím ss. Cyrilla a Methoda roku 1891 v Brně«.

* * *

Léta Páně 1891 slavil *Vladimír Šťastný* abrahamoviny. Karla Bezstarosti pojila k tomuto básníku přátelská láska odvěká od děda i otce zděděná; vždyť otec Šťastného — *František* býval učitelem v Rudíkově u Třebíče — a *děd Bezstarosti* František též; vystřídali se tam. Byli oba spisovateli, — a bývali při křtu sv. kmotry dětem svým. Nadšeně psávalo se z Rudíkova do Zbraslavi o výtečných vlastnostech vzrůstajícího Vladimíra, jenž otcem Ignátem Bezstarostí ve Zbraslavi uznáván byl vzorem ctnosti a píle — zvláště pro Ignáta Bezstarosti ml. v letech, kdy býval spolužákem Vladimírovým na gymnasiu a později v bohosloví. —

Ti dva bývali vždy nerozlučnými přáteli — a často zavítal Vladimír o svátcích i prázdninách za svým milovaným Hynkem

do Zbraslavi, kdež v domě otce Ignáta B. prožívali nejblaženější chvíle ušlechtilé, literární i hudební zábavy.

Karel Bezstarosti znal Vladimíra Šťastného od prvního mládí svého, poznal ho, kdy Vl. Št. byl ještě septimánem a chovancem pacholeckého semináře (tenkráte vedle starého alumnátu). V bohosloví nebyl Vladimír Šťastný jinak jmenován než »*Vladimírek*«, a že v takových ústavech se to bez nějaké té přezdívky neobejde, měl ji též on, ale zněla krásně a něžně, tak jako on byl sám, totiž: »*Jezulátko*«. A to »Jezulátko«, ta dobrota, ta láska i čistota, ten krasocit i ta duchaplnost povždy i ve starých letech z očí zářívala a svítila na každého, kdo s ním co činiti měl, a ohřívala kouzlem nevýslovně milým, nezapomenutelným! — Měl jsem také příležitost s ním korrespondovati — i osobně s ním v Brně jednati.*) Seděli jsme u jednoho stolu: *Vladimír Šťastný, básník, Ambrož strýček, V. Kosmák, redaktor Dvořák, kanovník Vojtěch* — jak jemné, šlechetné byly ty duše jejich. Zdálo se mi, že nejvíce se sbližovaly povahy dvou básníků *Vladimíra Šťastného* a *Ambrože*. Pravil jsem, že se chci zastaviti v Doubravici u *J. Soukopa* — ach! jak zaradoval se Vladimír Šťastný, jak něžné, dobrosrdečné vzkazy posílal panu radovi! Z listů jeho vane nebeská vůně čistého, zlatého srdce jeho.

I Karel Bezstarosti pokládal se za šťastna, že byl v tak úzkém, přátelském spojení s vynikajícím pěvcem Moravy *Vl. Šťastným*, redaktorem »*Obzoru*«**) — kterýž byl pro Karla Bezstarosti knihou a četbou vzácnou a směrodatnou od počátku až do konce.

Abrahamoviny *Vladimíra Šťastného* (r. 1891) nadchly učeníka K. Bezstarosti, aby mistru svému podal projev úcty a lásky, kterýž nikde dosud uveřejněn nebyl.

K abrahamovinám důstojného kněze a slovutného pěvce Církve a vlasti — »Obzoru« redaktora: P. Vladimíra Šťastného.

O jak blaze sní to mládí!
Básní jest mu celý svět!
Zefýrovým opojením
Ovívá ho jako květ.
Rychle jímá dojmy všaké,
Utéci se jedu zdráhá;
»Čím ti krásno zachováme
Tobě mládeži ty drahá?«
Ejhle! ten kdys Učitele
Neunikl oku zmar.
A hned mládeži své milé
Řekl: »Obzor« buď ti v zdar!«

»Statně, ať tam četbou, písmem
Víry svaté na obranu
Obírá se mysl jará
Růží krásna na ochranu.
Edenu ať harmonie
Do všech srdcí krásno vlije,
Ať tě učí poesie,
Kterak vše jen v Bohu žije!«
Tak jen srdce mohlo říci,
O němž pravdu řečník děl:
Ryzí že je harmonií,
Ozvěnou nebeských těl.

*) Kaplanoval jsem tehdy ve Svitavách, psal jsem do »Vlasti« o Dru J. E. Bilém. K. Šťastný chtěl, abych věc uveřejňoval v »Obzoru« — ale nebylo možno. Za to však jsem nahradil za zlatého jubilea kanovníka B. M. Kuldy. (Jan Halouzka.)

**) »Obzor« založený Vl. Šťastným roku 1878 — a samým redigovaný do roku 1909. — Choroba kázala Vl. Šťastnému vzdáti se redakce,

V sobě samo harmonii
I tu něžnou poesii
Jak si z mládí zachovalo,
Údělem nám zase dalo.
»Budiž tobě, srdce drahé,
I kdy chválu odmítáš,
Lásky vděk ti tisícerý,
Ať se dlouho zachováš!
Na mnohaja blahá ljéta
Tobě v plném, slavném sboru
Volá čtenářstva dnes četa
I všech přátel *Redaktoru*!« *)

Téhož roku 1891 v červnu slavil 25leté kněžské jubileum *Václav Kosmák*. K tomuto pro celou Moravu památnému svátku Kukátkáře věnoval mu mladší přítel Karel Bezstarosti akrostych tento:

Varyto sem! Ať se lije
Akkordů dnes Symfonie
Celá v zvučném plesu hlase
Lásky ohlas k Tobě zase!
Ano! k Tobě statný reku
Václave; neb čtvrt sta věku
Knězem Jsi dnes církve svaté,
Ozdobou Jsi celé vlasti,
Synem slavným národa;
Milujem' Tě plnou slastí!
Ano s chloubou dnes voláme:
Kosmáka my *svého* máme!

Téhož roku napsal Karel B. ještě tři básně příležitostné a sice: k sňatku sekčního šefa šl. z Blumenfeldu ve Vídni; k 70letým narozeninám oblíbeného děkana *Jana Klippla* ve Vel. Meziříčí (tiskl J. Kubeš v Třebíči), a deklamaci biskupu *Fr. S. Bauerovi*, ubírajícímu se po dráze osadou do Vel. Meziříčí.

Roku 1894 odevzdala městys *Budišov* diplom čestného občanství hraběti *Emanueli z Pöttingů*, kapitolnímu proboštu v Olomouci, rodáku budišovskému, Mecenáši tvůrci *Pöttingea*. Kárel Bezstarosti spořádal skvostnou adressu a napsal cyklus básní do ní a sice: I. *Dětství*. (1819—1830); II. *Mládí*. (1830—1843); III. III. *Mužství*. (1843—1893); IV. *Stáří*. (1893 — ad multos annos!): V. *Douška*. (Tisk J. J. Kubeše v Třebíči). Název cyklu byl: »*Ohlasy z domoviny*«.

Roku 1894 uveřejněna pohrobní báseň Karla Bezstarosti (»Hlas« 1894) právě v Bystrci u Brna zemře ému, bývalému spirituálu *Josefu Klímovi*, redaktoru a spisovateli pod názvem: »*Do hrobu z hrobu*«. Téhož roku vyšel popis »*Hořických her pašijových*« v kalendáři »*Moravanu*« od Karla Bezstarosti.

V srpnu 1894 napsal K. Bezstarosti za vojenských cvičení báseň: »*An die Linde*« s věnováním generálu ze Steinitzů; roku 1895: »*Ave maris stella*«. V letech 1894—1896 napsal řadu přátelských i humoristických básní, jako ku př. »*Ku sňatku zámečníka*«; a *epos* 200 veršů — »*Zdravostan*«.

Roku 1898 věnoval K. B. v »Hlasu« báseň poslanci *Kadlčákovi* za doplnění Kosmákovy nedokončené povídky: »Z tajů života«; roku 1898 napsal báseň k 50letému trvání brněnského

*) V Budišově dne 28. března 1891.

»Hlasu«; téhož roku složil delší *deklamace k sv. missii* OO. Jesuitů v Bohuticích — pro dospělé dívky k uvítání a rozloučení. —

Vešed v letech devadesátých v bližší, přátelský svazek s německým básníkem, spisovatelem *Karlem Landsteinerem*, proboštem v Mikulově, jehož románů byl dávným čtenářem, napsal k vyjití nového, časového románu: »*Die Geister des Sturmes*« roku 1901 báseň holdovací; roku 1905 báseň na uvítanou z pouti jerusalemské a mnoho jiných, až konečně větší báseň: »*Am Grabe Landsteiners*« — při úmrtí jeho — tiskem vyšla v časopisech: »*Vaterland*« a »*Mähr. Korrespondent*« atd.

Karel Landsteiner i veřejně oceňoval péro Karla Bezstarosti — vyzývaje ho, aby přispíval do kalendáře »*Jarisch-Kalender*«, dokud ho redigoval, což se i stalo.

Roku 1902 napsal K. B. báseň k 82letým narozeninám *Beneše Meth. Kuldy*: »Dokud žije tatíček . . . *)

Roku 1903 otisknuta v »Hlasu« řada 17 feuilletonů: »*Zasypán*«. Líčen tu nešťastný zedník Roubal, jenž při opravě vetché studny byl doslovně zasypán a 51 hodin sklíčen balvany, tmou a hrůzami smrti, jež líčeny dopodrobna živou fantasií. Přičiněním občanů Roubal konečně před sv. Mikulášen vykopán, své chudé rodině vrácen. O vánocích — na jitřní jde k Stolu Páně na poděkování za vysvobození. Vše co zkusil, vykládá spisovateli do péra. (Pokračování.)

Jan Voborský.

Tě Boha chválíme!

Úvodní verše z cyklu „Meditací."

Velebit Boha písní čarozvukem, básněmi,
až rájů květ v nich zříš se skvíti na zemi,
toť chudý dar, ba nic,
byť démantů jsi měl v svých slovech na tisíc
a v každý verš, jak v růže ctnosti zlatý list
bys halil perlu citů svých
neb šťasten několika krátkých ve chvílích
do třpytu jitřní rosy snášel viol amethyst
a sonet ciseloval v nadšení a píli,
by potměšilý
jej kritik dnes snad chválil, vynášel až do nebes
a zítra v bláto hodil pouliční smečce na přetřes! — —
Uměním chválit Boha v nebi nad námi
a hudbou zvučnou, varhan hymnami,

*) Otisk v »Hlasu« 16. března 1902, čís. 70.

to pouhý jenom dým
i zvuk když podobá se hlasům andělským! — —
Vzletnými k Jeho poctě mluvit odami
tak vysoko jak azur nad jezer jest vodami,
toť málo,
by srdce nehasnoucím ohněm k Němu vzplálo,
když čelo pěvce chladí věnec vavřínu
jak anemonu bledou háje ve stínu! — —
I králů modlitba, i v tiché noci řeholník
když Bohu, Králi, Pánu vzdává sterý dík,
toť vánkem slabým jen
a hlasem bez ozvěn,
toť motýlem, jenž nad rozkvětlou chví se diviznou
a odlétá, zaplašen chmurou, lidskou vášní zlou. — —
On — z věčnosti Bůh a Bůh do věků
dal člověku
kdys desatera mravní zákon věčný na hoře,
by v lásce vzájemné žil, v pokoře
se stával vítězným
hrdinou v tužbách k výším astrálným
nad bludy nevěry a svody, klamy
i ďáblů nad hordami!
Co platno, srdce korunovati snad hvězdami
své světské slávy! Vždyť tam nad námi
vesmírem vládne jediný jen Mocnář náš a Král
a před ním stál
myšlenky první vznik, jež psána v pergament
a z Jeho ruky první nit se předla v duše kment
a Král se sklání k nám a k Sobě Sám nás povznáší,
ret dětský první modlitbu když pronáší. — —
Tou první vzniká v žití knize zlaté písmeno,
ať bytem nám je mlžné horstva temeno,
ať luhy zelené, ať stín pralesa vývratů
neb koriandru růže v březích Eufratu,
či slunný jih s oblohy věčným safírem
neb mokřad, noha kde se bezděk boří v zem,
či kraje kdes, kam stín se klade pyramid
neb zem, kde vzdechů zeď, o níž svým čelem bije žid
Tou první modlitbou ve skrytých srdce záhybech,
kam vniká lásky Boží sladký dech,
se jako v škebli perla tvoří ceny nehynoucí
v střed, kolem něhož rubíny se věnčí žhoucí. — —
Ta první modlitba, již sami říkáme,
jest vnitra vzácný šperk. — Jak rádi zvykáme
na zevní skvost
a pod ním kryjem bolák, bídy žlutou kost
a duši umění a slávy, bolu, lásky v podnoží
my katani vězníme v trny, do hloží
a při tom kadidlo v dým modrý pálíme
a díme bez citu: *„Tě Boha chválíme!“* — —

I pohan tak by dovedl v gotických chrámů polostínu
číst písmo chvály v stuhách něžných rukou cherubínů!
Co platno při tom, nejslavnějším býti básníkem
a ve věnci planoucím zlatem
být doby laureátem
a přec jen třtinou nalomenou vlastním zánikem,
co platen všechen brilant slov a stříbrozvuký rým
a v světě být nesmrtelným
a při tom vadnout přec a zvolna skomírat
a Boha jenom nádherou slov znát!
Toť na divadlo světa jíti se zlatem a kadidlem a myrrhou
a čekat, co si jazyk a rty naše vylhou
v myšlenky prvním rychlém rozkmitu
bez zbožné rozvahy a bez citu,
bez inspirací přišlých s výšin blankytných
a táti v nitru v nic jak na výsluní sníh,
jak slova herci plynou hravě se rtů z večera
poslušna pokynu a šeptu sufléra! — —
Toť život — žena v zlatohlav a purpur přioděná
na trůnu vysokém — a němá jest, jen sténá,
že osud s řečí vzal jí toužení i cit
a odsoudil ji svému „já“ jen z plenek až ku hrobce žít
bez písně kolébavky, bez dětí
jak uschlá jabloň, pták když odletí! — —
Kéž květ
narcisů jarních se nám klade cestou v svět
a každý okamžik nám buď tou chvílí blaživou
kdy dítě rozevírá Bohu duše knihu svou
a pak
až slzou zvlhne zrak
a zlatých písmen bude plna kniha života,
nechť přijde smrt — jí skončí zemská robota
a hřích, v němž někdy hnilobně se válíme.
Smír přijde s Bohem, pout se zbavíme
a nejsvětější Tělo Páně zbožně přijato,
zas první modlitby se změní ve zlato
a v barvu nebes, zář i zvuk: *„Tě Boha chválíme!“* —
A duši svou, tu knihu bílou, lilií jak plátky jsou,
v níž miniatur příkrasou
sta modliteb, jež v nitru našem láska vzbuzovala
ta neskonale svatá, od vděčnosti stálá,
jak hřivnu svěřenou nám z Boha údělu
do rukou vložme svatých andělů,
v jichž roucha lem tvář bledou halíme
při ženy, dítek, přátel vzlykotu,
když v posledním svém tlukotu
nám srdce zvonu hlasem rozchví se: *„Tě Boha chválíme!“*

Alois Jašek-Studýnský:

Mravní význam života Davidova.

(Pokračování).

I.

Neponechal Hospodin Samuela dlouho v zármutku nad zavržením Saula; milovalť Samuel Saula velmi. „Naplň roh svůj olejem a pojď," volá Hospodin 16. 1., „ať pošlu tě k Isaiovi, Betlemanu, neboť vyhledal jsem si mezi syny jeho krále." Určen tu už tedy blíže nastávající král. Království v Israeli přechází do rodu, z něhož má vyjíti Spasitel.

Isai, Betleman, syn Obeda, syn Booza z Ruth (Ruth 4. 17.) měl sedm synů.*) Nejmladší**) z nich byl David, mládenec hezkého zevnějšku: „Byl pak ryšavý,***) pěkného vzezření a krásné postavy." (16. 12.) A právě tohoto nejmladšího vyvolil Hospodin za krále po Saulovi. Arciť neměl vystoupiti hned jako král, nýbrž až by Bůh Saulovi odňal vládu. David měl přijíti ještě ke dvoru Saulovu, aby zde byl zasvěcen ve vládu, aby co hotový vládce chopiti se mohl otěží. Hle! Jak předivné jsou cesty Páně! David, syn měšťana Betlémského, pastýř stád, ukázal sice už mnohokrát zdatnost a sílu svou v boji se lvy a medvědy (17. 34—36.), ale byla to dosud jen síla tělesná, scházelo mnoho k všestrannému vzdělání duševnímu. Sestoupil arciť na Davida duch Hospodinův, který vedl jej; přítomnost u dvoru Saulova jistě také přispěla k zušlechtění i ucelení povahy.

Odstoupil od Saula duch Hospodina (duch dobrý), a na místo jeho dostavil se duch od Hospodina (duch zlý — dopuštěním Božím).†) Potřeboval tu Saul ve své trudnomyslnosti rozptýlení: tak přichází David ke dvoru královskému: stává se královským harfeníkem a dvorním pěvcem! (16. 14—23; o jeho hře na harfu je též zmínka 19. 9.)

Jako za prvních let kralování Saulova, tak teď zase vytáhli Filištínští do pole proti němu. Vojska filištinská i israelská tábořila poblíž sebe. K bitvě dosud nedošlo. „I vyšel z tábora Filišťanů podvrhelec, jménem Goliáš z Getu, vysoký šest loket a píď;††) — — — Stoje volal na zástupy Israelovy a říkal jim: „Proč jste přišli hotovi k bitvě? Nejsem já Filišťan a vy nevol-

---

*) Neshodu mezi 16. 10. a 17. 14 vysvětluje Schlögel tím, že vypočítává činnost jednotlivých synů: 3 stářím Davidovi nejbližší jsou u stád s Davidem, 3 nejstarší v táboře Saulově. Bylo tedy 7 synů Saulových. Viz Schlögel, Die Bücher Samuels, pozn. 17. 14., kde se spisovatel odvolává na 1. Par. 2 13—16 a Josefa Flavia.

**) Nemusíme si představovati útlého mládenečka. Hebr. naᶜar značí muže až 30—40 letého. Viz Hejčl, B. č., 17. 33.

***) Vzácnost na východě, proto zvlášť podotknuto!

†) O tom, jakého druhu byla tato nemoc, rozcházejí se učenci. Jedni myslí na posedlost zlým duchem, jiní na zuřivost, jiní na silnou nervosu. Anebo snad stihomam? — Bylo také těch ran na Saula dosti. Hrozby Samuelovy, ztráta ducha Božího, výčitky svědomí, nepokojné očekávání nástupce, to vše působilo ničivě na nervovou soustavu. (Viz Hejčl, B. č., pozn. 17. 14.

††) Dle hebr. znění 3·38 m, dle řeckého 2·34 m; dle menšího lokte by to bylo 2·92 m, pot. 2·02 m píše Hejčl, B. č., pozn. 17. 4.

níci Saulovi? Vyberte ze sebe muže, a nechať sejde dolů k souboji!“ — — —(17. 4. 8.)

Takto vybízel denně zpupně Filišťan Israelské, aniž se kdo odvážil vystoupiti proti němu. Než hle! Přichází bujarý mladík, David: ne sice jako oděnec, nýbrž jen jako posel od otce, který posílá 3 svým synům stravu.*) — Přichází a vidí Goliáše, vyzývajícího zpupně Israelské k souboji. Bouří se v něm krev, když slyší hrdá slova Goliašova — a hlásí se Saulovi, že jest k souboji. Nedůvěřivě pohlíží naň Saul, vždyť proti Goliášovi je tak nepatrný. Než neohroženě, srdnatě hájí se David, poukazuje na svou činnost u stád otcových, kdy lvy a medvědy ubíjel a se skalopevnou důvěrou v pomoc Boží doznává: „Hospodin, který vytrhl mne z moci lva a z moci medvěda, ten vysvobodí mne z rukou Filišťana tohoto.“ (17. 37.) David věří v Boha svého, Hospodina Israelského, ví, že neopustí Hospodin lidu svého, že neutrpí úhony Pomazaný Páně. Toť důvěra, hodná mučedníků! A jak chatrně, primitivně vypraven dává se David v boj s obrem. Odkládá zbroj, kterou Saul mu dává a v úboru pastýřském, ozbrojen prakem a několika oblázky, jde Goliášovi vstříc. Skoro vyzývavě chová se David ke Goliášovi. Představme si jen ten nepoměr: Goliáš, obr, oděný v krunýř, vyzbrojený od hlavy až k patě, a David, bez štítu, beze zbraní válečných. Z toho dovedeme si vysvětliti vztek Goliášův, který zajisté čekal, že se Israelité vynasnaží postaviti proti němu muže rovnocenného. Posměšně naň volá: „Pojď ke mně a dám tvé maso ptákům nebebeským a zvířatům pozemským,“ (17. 44.) Ale rychle vpadá mu David do řeči: „Ty jdeš na mne s mečem, s kopím a se štítem: já však přicházím na Tebe ve jménu Hospodina zástupů, Boha vojsk Israelských, která jsi potupil. Dnes dá tebe Hospodin v ruku mou: zabiji tě, vezmu ti hlavu a dám mrtvoly vojska filištínského dnes (ještě) ptákům nebeským a zvířatům pozemským. Tak pozná všecka země, že Bůh je v Israeli. Tak poznají všichni tuto shromáždění, že ne mečem, ani kopím vysvobozuje Hospodin; jeho je totiž boj. A vydá vás v ruce naše.“ (17. 45 až 47.) Tys potupil Israele, a tím Hospodina samého; nuže, postav se v boj se mnou, bojovníkem Božím! Začíná boj: postupuje-li Goliáš v před, uchyluje se David do řad svých souvěrců. Zůstává-li Goliáš státi, žene se David proti němu.**) Obyčejný oblázek, vržený prakem proti čelu obrově, rozhoduje: omámen snad jen, padá Goliáš na tvář, a tohoto okamžiku chápe se David. Rychle vytrhuje meč obrův z pochvy a stíná mu hlavu. Tento boj byl jistě s obou stran sledován s největším napětím. Vždyť výsledek jeho spečetil též osud národa. Proto postavili Filištinští obra v boj, proto též bezstarostně čekali na výsledek. Tím větší bylo zajisté jejich zděšení, když David vyhrál. A zmatku využitkovali Israelští: Filišťany pronásledovali až do jejich země.

---

*) Zásobovali se tehdy vojáci sami, aneb starali se o ně příbuzní. Byly tehdy „Proviant-Trainy“?

**) Viz Hejčl, B. č., pozn. 48 a Schlögl, str. 121, pozn. 48.

Sláva Davidova byla tímto skutkem založena. Saul přijímá jej mezi bližší dvořeninstvo své, když se byl dříve Abnera, nejvyššího velitele vojsk, naň doptal.*)

Od této chvíle začíná rivalita mezi Saulem a Davidem. Saul záhy poznává aneb alespoň se domnívá, že skutky Davidovy jsou slavnější jeho, že bledne hvězda Saulova a vychází jitřenka Davidova, a proto od této chvíle tu skrytý, tu zjevný boj Saulův proti Davidovi. Ale právě v těchto bojích osvědčuje David krásně svou poslušnost, jakož i krajní smířlivost a úctu před pomazaným Páně (24. 5. 11., 26, 12. 23 nn.), statečnost a neohrožeност (18. 7, 19. 8, 23. 5, 30. 6, 17), skromnost 18 23, 24 15); arcif, že v době vyhnanství ukázal se David také z opačné stránky, což nemůžeme zapírati.**) Těžko na př. můžeme rozuměti jednání když táhne proti Filištínským, jen aby splnil podmínku, pod kterou Saul je mu ochoten dáti dceru svou Michol za manželku: „Saul řekl: Takto mluvte k Davidovi: „Nepotřebuje král snubného, než toliko sto Filišťanských předkožek, aby byla vykonána pomsta nad královými nepřátely.“ (18. 25.) Krutá jest už tato podmínka sama v sobě: tím krutější, že Filišťané v tomto zhanobení viděli největší potupu svého národa. A David — přistupuje na tuto podmínku, táhne v boj s nepřítelem, a přináší — dvě stě předkožek.

Na útěku před Saulem přichází David do Nobe ku knězi Achimelechovi. Unaven dlouhou cestou, žízniv a hladov, — nezjevuje Achimelechovi, proč se vydal sem, nýbrž, míse lež s pravdou, pohání kněze k tomu, by vydal mu, poněvadž nemá chleba obyčejného, chleby posvátné. Za to pyká Achimelech i celý rod jeho nevinně. Msta nevztahovala se tehdy jen na branný lid, ale i na ženy, starce i děti. „Tu řekl král (Saul): Smrtí zemřeš Achimelechu, ty i všecek dům otce tvého. A přikázal král běžcům, kteří stáli kolem něho: Obraťte se a pobijte (ty) kněze Hospodinovy, neboť ruka jejich je s Davidem: ač věděli, že utíkal, neoznámili mu nic. Služebníci královi však nechtěli vztáhnouti rukou svých na kněze Hospodinovy. Řekl tedy král Doegovi:***) Obraf ty se a obořž se na ty kněze! Edomec Doeg obrátil se, obořil se na kněze a zabil toho dne osmdesát pět mužů, kteří se oblékali ve lněný efod.†) Také Nobe, kněžské město, vybil ostřím meče, muže i ženy, děti, ano i kojence; hovězí dobytek, osly i ovce (pobil) ostřím meče.“ (22, 16 až 19.)††)

---

*) Zajisté nápadný rozpor mezi 16 14—23 a 17 55—58, Hummelauer vysvětluje tím, že místo toto bylo později do textu vsunuto (interpolováno) [Op. cit. 182—185]. Schlögel, jakož i zmíněný Hummelauer poukazují zde na dvojí pramen knihy: dvojí zprávu o životě Davidově Schlögel XIV.]

**) Kde je jasné světlo, tam jsou též hluboké stíny!

***) Doeg je Edomec, tedy cizinec, ne Israelita!

†) Viz bázeň Israelitův před kněžími Hospodinovými! Ani rozkaz králův nemůže je přiměti k tomu, aby vlastnoručně pobili kněze!

††) Saul pokládá jednání Achimelechovo, aniž by se náležitě přesvědčil, za velezrádu. Celé město pyká zde vinou pomazaného Páně, který v nezřízeném strachu o světskou vládu obtěžuje své svědomí zahubením tolika nevinných obětí!

David necítí se dosti jistý v Judsku, a proto přechází ke králi Achisovi Getskému, aby zde očekával další věci. Předstírá šílenství, aby nebyl Filišťany zabit, kteří zajisté dobře si pamatovali, jak šeredně jim David zahrával. Šílení považováni namnoze, zvláště v oněch dobách, za osoby ovládané duchem vyšším, a proto byli nedotknutelni. Tak si dovedeme vysvětliti, proč David se k této lsti utekl.

Nyní nastává pro Davida doba, kdy uprostřed nepřátel má se osvědčit jako obezřetný, opatrný, ale také lstivý a vychytralý vůdce své rodiny i různých individuí — „A sešli se k němu všichni, kteří byli v úzkých, tísněni dluhy a hořké mysli; i stal se náčelníkem jejich.“ (22. 2.)

Co se týče Achimelecha, lze Davidovi vytknouti nejméně bezstarostnost. David musel vědět, že Saul se doví o přijetí jeho u kněží, a že je potrestá. Proč je tedy nechal bez jakékoliv pomoci?

Se svou ozbrojenou tlupou vydal se nyní David na cesty. Nikde není jist před králem. Z Keily, jejíž obyvatelé mu otevřeně přiznávají, že jej vydají Saulovi, ubírá se do nehostinných krajů Zifských. Zde nachází jej Jonathan, který odešel od otce svého, aby uviděl svého přítele. „Neboj se; neboť nenalezne tebe ruka Saula, otce mého, ale ty kralovati budeš nad Israelem, a já budu druhým po tobě; však i Saul, otec můj, ví to.“ (23. 17.) I v nejtrudnějších dobách záblesk, paprsek jasný: věrné přátelství Davida a Jonathana utužuje se přes všechnu mstu Saulovu.

Zifští nejsou stoupenci Davidovými. Chtějí se Saulovi stůj co stůj zavděčiti, ač vědí, že Saul chce Davida utratit. Zvěstují mu, že David se skrývá v okolí Zify. I táhne Saul proti Davidovi. Již již je mu v patách; tu přichází posel; že Filištinští vpadli do země. Vrací se tedy, vědom toho, že hájení vlasti musí předčiti každou osobní mstu. Bůh pomáhá Davidovi, pomazanému svému, „Když je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší.

Něž Saul neupouští od plánu svého. Po pokoření Filištinských se vrací na poušť Engaddi, aby Davida konečně polapil. Tu právě ukázal se David velkomyslným v největší míře. Saul, jeho úhlavní nepřítel, vydán jest mu úplně v ruce, a David přece neužívá příležitosti, nýbrž velkomyslně se ovládá. „A byla tam jeskyně, do které vešel Saul na potřebu; David pak a muži jeho skrývali se hlouběji v té jeskyni. I řekli Davidovi služebníci „Aj den, kdy praví ti Hospodin: Já dám nepřítele tvého tobě, abys mu učinil, cokoli libo bude očím tvým: Tu David vstal a uřezal tiše kraj pláště Saulova. I řekl mužům svým: „Hospodin mne milostivě uchovej, bych učinil tu věc pánu mému, pomazanému Hospodinovu, že bych vztáhl ruku svou na něj! Jeť pomazaným Hospodinovým!“ (24. 4—7.)*) David nejen že sám sebe ovládá, on svými slovy přispívá i k tomu, že mužové s ním v jeskyni ukrytí nedávají průchod své zášti proti Saulovi. Usmrcením Saulovým mohl se David vyšinouti hned na trůn královský. Úcta před pomazaným Páně a neméně strach a hrůza v myšlence, že by přes mrtvolu Saulovu měl vstoupiti na trůn, nedovolily mu uškoditi Saulovi. Jaká posvátná hrůza jej jímá při té

*) Viz krásné poznámky Hejčlovy, B. č., str. 798, 7—8.

myšlence, že ustřihl cíp pláště Saulova! Nechce předcházeti úradkům Hospodinovým: ač na krále již pomazán, čeká trpělivě, až Hospodin ho povolá.*)

Taková šlechetnost působila na Saula, jakož i na jeho duševní chorobu jistě blahodárně. Proto také onen náhlý obrat ve smýšlení jeho. Poslyšme Písmo sv. (24. 18—23): „Spravedlivější jsi ty nežli já; neboť ty odplacuješ se mi dobrým, já však zlým tobě jsem odplacoval. Tys ukázal dnes, co dobrého jsi mi prokázal; když mne dal Hospodin v ruku tvou, nezabil jsi mne. Nebo kdo, dopadna nepřítele svého, propustí ho v dobrém? Kéž ti Bůh odplatí dobrým za to, co jsi mi dnes učinil! Nyní pak, ježto vím, že jistě budeš králem a že budeš pevně držeti království israelské, přisáhni mi při Hospodinu, že nevyplenís potomstva mého po mně, že nevyhladíš jména mého z domu otce mého. I přisáhl David Saulovi. Po té odešel Saul domů, David pak a muži jeho vystoupili na bezpečnější místa."

Úplně nedůvěřuje ještě David Saulovi. Nevrací se s ním ke dvoru, nýbrž zůstává se svými na poušti. Stává se ochráncem utiskovaných, pomáhá pastevcům proti zlodějům. Za tuto pomoc žádá obyčejně jen potravu pro své lidi. Že vždy této potravy nebývá nazbyt, netřeba dokládati. Proto tím větší je rozhořčenost Davidova, když slyší, že bohatý Nabal, jehož stáda po celou dobu pastvy chránil, nechce při stříži ovcí odvésti jakýsi poplatek za ochranu, skýtanou mužstvem Davidovým. Co David?**) Béře 400 mužů a vydává se na cestu, by Nabala potrestal. Žena jest to, která staví se Davidovi v cestu, a to žena mladá, krásná, manželka Nabalova. Ta uprošuje Davida; David upouští od potrestání Nabala, — vždyť byl by ztrestal i nevinnou Abizail, která nemůže přece nésti vinu za duševní omezenost, nebo lépe řečeno hrabivost Nabala, manžela svého. „Požehnán budiž Hospodin, Bůh Israelův, který mi zabránil ublížiti tobě —" (25. 32). Řízení Boží vidí David zrovna v tom, že Abigail mu vychází v ústrety. Na hrabivého Nabala působí zpráva, že Abigail byla u Davida tak, že dostává záchvat mrtvice. Druhý záchvat po desíti dnech sklátil jej do hrobu. A Abigail — stává se manželkou Davidovou.***)

„Také Achinoamu z Izrahelu pojal David; obě byly jeho manželkami. Saul však dal Micholu, dceru svou, manželku Davidovu, Faltiovi, synu Laisa, který byl z Gallimu." (25. 43. 44.) Vidno z toho, že Saul přece jen těžce nesl, že David si béře druhé ženy, a proto dceru svou mu odnímá. Neposlední pohnutkou k tomuto jednání bude jistě též stálá žárlivost na nástupce!

(Pokračování.)

*) Jak daleko za dobou Davidovou pokulháva moderní svět! Kolik to kralovražd, vzpour proti vrchnosti, neposlušnosti, protivení se zákonu! A proč? Víra je základem států, autorita základem společnosti: kde to obé schází, tam marně hrozí knuta psaného zákona, nadarmo tresty, žaláře, šibenice; Vraťte lidu víru, tu pevnou, zdravou víru v Boha — zachráníte trůny i oltáře!

**) Und gehst du nicht willig, so brauch ich Gewalt!"

***) Mnohoženství bylo v oné době dovoleno, anebo alespoň trpěno. Moderní žena arcif neporozumí nikdy poměrům, jaké v takových rodinných společnostech vládly.

Jan Karník:

Zimní neděle.

I.

(Před čtyřiceti lety.)

Jiskřivá zimní neděle.
Já mezi kluky v kostele
v burnusku modrém, v koženicích,
co mráz mi růže kreslí v lících,
sním, jak to jednou krásné bude.
až v ministrantské komži rudé
sám k „Sanctus“ slavně zazvonim si —
oh to se budou třásti římsy!
Pak doma — příval prósy zdravé,
již nadšení mé ulito,
já jako tygří mládě dravé
rvu vypečené jelito.

A soumrak dnu když přimknul oči,
se kolovratů kola točí
a k písni jejich broukavé
plá svíčky světlo mrkavé.
Co chalupy se mrazem krčí
a kolovraty vrčí, vrčí,
já na dědově stulen klíně
jen s princeznami vidím síně
a rytíře i raubíře
a brnění i pancíře,
a sotva dechu popadáme,
když z propasti se vznésti máme
na sani, již jest krotiti
a vlastním masem sytiti.

Pak dřímajícího již kluka
do lůžka klade matky ruka.

II.

(Před třiceti lety.)

Mládť studentská se hrne z kostela
a na „Valšičku“ míří z vesela,
kde zápas veden hroudami i slovy,
jak když se bili reci Homérovi.

Pak v jab'ko trpké třeba hrýzti
a v nudném Liviovi čísti,
ač zrak již toužně v koutek běží,
kde „Vyšehrad“ a „Z hlubin“ leží.

III.

(Před dvaceti lety.)

Vší krásy bránu otevřel mi svět,
já v Praze byl, stár pětadvacet let.
Od Vltavy vál vítr sychravý
a Petřín nesl klobouk mlhavý,
když s druhem šli jsme, duše v útěchu,
na „devátou“ k svatému Vojtěchu.
V dým kadidla, v žár voskovic
pod klenbou chrámu hlaholic
když zněla v prach mých všedních cest
zvěst slavná „Incarnatus est“,
já lodí zřel chvět obrubu
se bílé řízy Cherubů!

Pak v učeném již hovoru
se beřu „Ječnou“ na horu,
mha za mnou a mha přede mnou,
věd v studnu klesám tajemnou.

Po poledni. Teď, druhu, brachu,
již kavárenských zanech tlachů,
My zaměřili k Hradčan slávě,
kde nešpory se slouží právě.

Řad kanovníků v mitrách zlatých,
slyš, chorál zvučí z ňader vzňatých
a vroucí prosba českých duší
na brány blahých nebes buší:
„Nám ni budoucím nedej zahynouti!“ —
Ten žalm jde se mnou celou žití poutí . . .

Před večerem pak píšu list,
v němž tmavovláska bude číst,
že neztlumil zrak pražských krasavic
lesk vroucí její sladkých zřítelnic.

A v „Národním“ dnes „Lohengrin!“ —
Buď chválen mocný čaroděj,
jenž, čerpav krásy ze hlubin,
skvost zářný v tónů zaklel rej
a zpěvem zázračným o svatém Graalu
v nás nítí věčnou touhu k ideálu!

IV.

(Před deseti lety.)

Rozmrzele zimní den otevírá oči,
oblačnými brvami zle se na svět bočí.
Fabiánsky tuhý mráz, sanice jak z mýdla,
saně letí, zvonky zní, kůň jak měl by křídla.

Sedím v kožich zakután... Neděle, den Boží —
a mne volá povinnost k nemocného loži.
A jak kolem kostela uháníme cvalem,
duch můj z žalu údolí věčný v Jerusalem
povznáší se v pokoře. Z chrámu v sněžné pláně
hučí varhan pedály ke cti Jména Páně.

Poledne. Teď ve chvatu otevírám poštu,
co dal týden nového, jenom zběžně pročtu,
potom, knihy odloživ a hovoře s ženou,
Pavlíka i Mařenku houpu na kolenou.
Krátký den když v peřiny sněžné hlavu sklání,
mlčí kraj, jen štěkot psů zmírá v temné pláni.
U nás v kamnech hovoří borovice s buky,
k svatvečera oslavě praští smolné suky.
K tomu žvatlá dětský hlas: „Strážný Andělíčku“...
A než sen jim usedne na buclatém líčku,
uspává je lahodná mluva mladé matky,
jež předčítá dojemně Kuldovy pohádky...

V.

(Letos.)

Sám jsem. — Kolem cizí svět. — Pro útěchu duši
chvilky dávných radostí v paměti si lovím.
A co pěstí osudu na srdce mi buší,
dá-li Bůh, let za deset upřímně vám povím.

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

III.

Pokud básník spřádá představy své, byť i cítění náboženského se týkaly, v nitru svém v brokát, samet a hedváb lahodné řeči veršů a pokud myšlenka v jeho srdci krystalisuje, vždy ještě jest nám činiti se soukromou věcí jednotlivce; jakmile však myšlenka formou knihy projde lisem tiskařským, stává se majetkem veřejným, všeobecně přístupným a tak jest i s jejím účinem, tu silnějším, tu jemnějším, ale přece jen vždy již veřejným.

Ať promlouval jsem o věcech literárních přednáškou, recensí nebo studií, nikdy jsem se nedotýkal nešetrnou rukou pokladů poesie a stříbrotkané hebké látky myšlenek básní tlumočených; vždyť i tam, kde básníci a to básníci velcí a někdy dokonce jedineční

knihou dokumentovali a knihou veřejně prohlásili své názory náboženské, ne vždy nejsprávnější, byť i formou jinotajnou, bylo přec možno pohovořiti o věci klidně a soudně, aniž vyhledávána při tom jakákoliv malicherná a nevěcná příčina, pro kterou by se tak snadno mohla rozvířiti divoká, ohnivá a vášnivá debata.

Avšak jsou též některé zjevy v básnictví, o nichž i při klidném a soudném nazírání možno mluviti s netajeným smutkem a žalem, že zjevy ty vůbec byly jako důsledek příliš volného smýšlení a jeho příliš volného projevu.

Stále tkví mi na mysli obsah citovaného článku ze „Sv. Vojtěcha". Článek ten, mluvící o věřící nevěře, bude míti i do budoucna svůj nepopiratelný ideový význam, byť byl vznikl v dobách, kdy jisté strany světské literatury vzájemně si podkuřovaly modravými obláčky vonného kadidla stavovské kamaraderie; článek ten mohu ještě dnes se stanoviska písemnictví katolického a spravedlivé, s otevřeným hledím v zápas jdoucí katolické kritiky literární jmenovati skvostem apologie naší víry, zlatým ornamentem na štítu obrany, přes nějž i nám starším pracovníkům v duševním ovzduší katolickém nositi nutno plášť mistrného slova.

Až zase někdo bude psáti nové snad a obsáhlé dílo o Svatopluku Čechovi, jakožto největším národním pěvci a básníkovi — a to, jak později povím, spadalo by v obor působnosti Jednoty Svatopluka Cecha, která při své valné hromadě dne 21. května 1916 rozšířila pracovní program o obor k uctívání památky Sv. Čecha a k oceňování jeho životního díla, pak takový životopisec neb literární historik, spravedlivě a nepředpojatě ke všem zjevům přihlížející, dobře celé věci poslouží, zařadí-li do práce své na patřičném místě i příležitostný věcný posudek katolický, totiž důstojným klidem prodchnutý článek ze „Sv. Vojtěcha", jenž jako cenný, široké veřejnosti sdělený dokument o náboženských názorech básníkových náleží do archivu nebojácné kritiky literární práce a tvorby a církvi příznivého či nepříznivého smýšlení tohoto bohatě plodného a slavného českého spisovatele a básníka.

Velikost básníkovu, tu skutečnou a nepopiratelnou velikost pěvce, jenž při křtu svatém požehnán byl diademem Kristovým, znamením kříže, uměle vyzdvihovali a potencovali u nás lidé, kteří radostně a s netajenou škodolibostí vítali jakýkoliv projev proticírkevního názoru, ne-li dokonce vzdoru. A byli to začasté lidé, na něž — bystřeji a bliže pozorováno — dopadal ještě po dlouhých letech tak pádně mnohý šleh dutek, jimiž básník svištěl nad hlavami pseudoliterární mladé chasy.

Z mistrné prósy Čechovy kladu na vrchol vyspělého díla jeho sarkasmu českou Don Quichotiádu, humoristický román „Kandidát nesmrtelnosti", jímž zasadil pádné rány velikášským nedoukům a veršotepcům na domácím Parnasu. Jediné, co by se z české belletrie přímo dalo postaviti po bok této Čechově práci, byla by výtečná novelka (ač při tomto označení přec jen

výborně založený román ze života) „Marný květ“ od Jana Liera, ve kterém směle odhalováno bylo duševní žebrácství nedouka a příživníka Pravožije Dobroděje Vymetala Hlubockého, sebeúctou překypujícího hotovitele básní.

Žahavá Čechova slova a z nich tryskající pravda, adresovaná zlaté mládeži, odchylující se v povalečné mátožnosti od základů pevné ustálené existence životní a horující jen a jen po poesii, jistě že srazila pyšný paví chvost této české pseudobásnické mladé generace. Slova, vyznívající v ten tísnivý smysl, že se duševní potomstvo slavného rytíře smutné postavy rozmnožilo snad do milionů, obsahuje předmluva ke „Kandidátu nesmrtelnosti“ v I. dílu Alba výtečných povídek českých i přeložených (nakladatel Eduard Valečka, Praha 1884). —

Než — abychom již spěli k vytčené metě náboženských názorů!

Z vlastního pilného studia básnických spisů Svatopluka Čecha, jenž napsal též báseň „Věřím“, mohu připomenouti pouze co následuje.

Svatopluk Čech, jehož báseň „Věřím“ — citovanou v I. kapitole této práce — pozorovati lze jako bělostný květ svlačce ovíjejícího se kol hustého bodavého trní, věřil, byť i jen dle svého způsobu negací katolicismu věřil v božstvo stajené v přírodě, jež jeho velechrámem, věřil v Neznámého, v Prapříčinu; zde všude vládly jeho pracemi a všude vyslovovány byly jeho osobní názory náboženské; že neutíkal se k našemu Bohu trojjedinému a že nejmenoval nikde našeho velkého, silného, svatého a všemohoucího Boha, datovalo z dob již skoro před 30 lety prošlých a vysloveno jest jako jeho náboženské přesvědčení v básni „Pravda“ a v „Modlitbách k Neznámému“, kredu to pantheismu a uctívání Prapříčiny. Jeho břitkou společenskou satirou provázený duch a jeho někdy až vrchovatě trpký pessimismus byl nejednou toho příčinou. —

Nám, katolíkům, pravda nejvyšší jest v Bohu, z Něho nám vyvěrá jako osvěživý pramen životní i duševní síly a útěchy, k Němu jako k světlu ze všech jiných nejzářivějšímu na nebes věčném blankytu a sídlu blaženosti nás vede pravda bezpečně a jistě, když svět nás zahaluje mrakem lži, zloby, potupy, pokoření a nevěry.

Avšak báseň Svatopluka Čecha *„Pravda“*, vydaná r. 1886 nákladem Františka Šimáčka v době, kdy kritika „Sonetů heroických“ Jaroslava Vrchlického sama sebe překonávala v nadšeném velebení síly a žulové pevnosti kontur, do nichž tento básník svíral tehdy svoje theosofické ideje, neměla ani jediného světélka posvěcení odvěké *Božské pravdy;* ona líčila, že vše ve světě je klam, egoism a pokrytectví. Ona učila, že pravda je pouhou škraboškou, frází, dryáčnickou vývěskou, kterou lhář šidí lháře, že marně se po čisté pravdě ve světě ohlížíme, *že marně ji hledáme v náboženství*, v aristokracii rodu nebo intelligence, v měšťanstvu, lidu, v proletariátě — a že každý, kdo se jí zmocnil

na jediný jen okamžik, buď hleděl ji zakrýti před zrakoma jiných nebo s ní mrzce kramařil. Básník sice mistrnou rukou a odvážně jak málo kdo z novodobých poetů strhl masku s tváře lidských neřestí a pošetilostí, ale neměl ni slova útěchy, ni paprsku sílivé naděje, vždyť i v jiné, svou dikcí úchvatné a skvostné, ale stejně pessimistické básni „Pohár mladosti" vyznal veřejně, že jediným mírem života jest „číš achatová, v níž se pění tajemné, černé víno zapomnění". — Podobně vyslovil se též německý básník M. Holthausen ve své znělce, ve které velebí hluboký spánek, pod jehož závojem zapomínáme i na své bytí, a praví k přírodě: „Nebýti, toť jest největší z tvých darů!" —

A tak nalézalo se umělecké a vlastenecké cítění básníkovo v ustavičném rozporu s jeho názorem náboženským; veliké byly jeho zásluhy o povznesení jazyka mateřského, znamenitý byl jeho vroucí příkaz k české intelligenci: ni stínu nesmí utrpěti naší vinou naše řeč, ale nebylo nad tím vším zlatého světla pravdy jediné, pravdy Božské a ti kdo rádi lovějí v kalných vodách pochyb náboženských, pro sebe a k dobru svému lovili slovo za slovem z básnické tvorby Čechovy, jásavě volajíce „Byl náš, celý náš, on nevěřil, zde toho důkazy!" —

Nebylo ovšem také snad jinak ani možná, neboť etapy tvorby Čechovy v „Pravdě" a v „Modlitbách k Neznámému" šly ostře za sebou a hlavně v těchto Modlitbách vyhránila se dříve i zjevná bezradnost v otázkách náboženských v odvážný pantheismus; básníkův duch, zhostivší prý se všech stop církevnictví, oddal se kultu Prapříčiny a zpíval chvalozpěvy Neznámému.

Jedni v tom sice spatřovali cestu k pravdě a k „bohu"; vždyť pro poučení širšího čtenářstva připomínal také essayista Zdeněk Kobza v 16. svazku Knihovny Přehledu Revui „Svatopluk Čech" (Studie jeho vývoje a díla), že celé dílo Čechovo jako velkolepé dílo básnické bylo jedinou poutí k velkým ideálům, jež povznášejí ducha výš ze všednosti a hmoty k „pravdě„ a k „bohu"! —

Leč právě to bylo ne-li stínem, tož alespoň šedým polostínem na velkých, jinak vavřínech, jichž sobě Svatopluk Čech jako básník zvučného jména získal na roli poesie národní a vlastenecké. Polostín takový vznikl pouze vinou a vlivem dusného ovzduší novodobé nevěry, která neštítila se žádných zbraní proti osvětovým snahám katolickým vedoucím k Bohu a inklinujícím k jedinému středisku duševního probuzení a oživující lásky, totiž k církvi Kristově.

Zbraně nevěry bohužel mnohdy, kdy pravou tendenci kryla maska zdánlivě zcela nevinná, bývaly ukrývány do lesklého hedvábí umělých, zvučných a lahodně zvonivých slov umění básnického a byly v této formě své tím nebezpečnější, ježto nepřátelé a odpůrci katolicismu, víry a církve římsko-katolické vždy jich mohli a budou moci upotřebiti — vždyť *kult* toho neb onoho *básníka* sám jim cestu umožňuje a směr rány značí, sám odpůrcům zbraně takové do ruky vtiská.

I ptám se, k jakému to „bohu“ či zda k Bohu vedou meditační verše v XV. zpěvů Čechových „Písní otroka“:

„A když pak po blankytném sklepení
jak drahokamů drobných spousta valná
hvězd zasvítilo skvoucí hemžení,
tu vzlétal duch můj v ona světla dalná,
jak motýl oceánem zlatých květů,
tam v bezdnu těkal ode světa k světu,
a z nebeských těch sadů vynášel
dum velkolepých opojivý pel.
Já přemýšlel: Těch světů bezdný rej
vše chová v sobě — všechny tvarů změny,
jež možno sníti, všechen bájný děj
i ducha divů řetěz neskončený —
vše, co si lidská fantasie spřádá,
i co jen tuší nejasně a hádá,
a nad to ještě zjevů nekonečno,
o nichžto nemá, nemůž míti tuchu
duch člověka . . . A přece vesmír v ruchu
svém oživeném, prostor, čas i věčno
jsou *Čeho's* pouhý závoj hvězdotkaný,
co za tím bytím veškerým se kryje,
co nemá hmotné, duchové ni str ny,
co jinak, nežli chápem, jest i žije,
co nelze měřit žádnou ducha mirou
a zdaleko ni tušit *žádnou vírou,*
co není hmotou ani hmoty duší,
ni duchem, který nad hmotou se chví,
ni prasilou *ni bohem* — čemu sluší
jen jedno jméno: *Věčné tajemství.*
Nic o něm nevíme, jen duše cítí,
ví určitě, že musí *Cosi* býti
za světem tím, v němž vládne prostor, čas,
a za říši, jež myslí, cítí v nás,
sic jinak celý vesmír neskonalý
by hluchý byl a nebohý a malý!“ —

Tedy toto „Cosi“ nahradilo Boha, Tvůrce a zachovávatele všeho, co z ruky nevystihlé síly vzešlo před věky věků, dárce zákonů mravních i náboženských, jež jsou nezničitelným podkladem všech zákonů jiných a za toto „Cosi“ dostalo se v těchže „Písních otroka“, jež kdysi tolik vzruchu způsobily, ve zpěvu XVIII., i Spasiteli světa. Ježíši Kristu, hlasateli lásky, básníkovy posměšné poklony i švihu po jeho věrných služebnících, kněžích, těmito verši:

„Ret velebného kdysi proroka
všech lidí rovnost kázal
a rozrážeje řetěz otroka
vše lásky poutem vázal;

leč jeho žáků lstivý sbor
v rub jeho zákon zvrátil,
nám bědným chválí svatý vzor,
sám podíl moci schvátil,
ve stínu přízně pánovy
se těší mrzkým plenem
a za to světí okovy
jak v posměch mistra jmenem."
„Ó bože náš, náš pravý bože, slyš!
Ty bože chudých rabů,
jenž do zlata svůj oltář nestrojíš,
své kněží do hedvábu,
jenž trůníš v kráse přírody
a v prostých srdcí tluku:
ty velký bože svobody,
svou zdvihni mocnou ruku,
z pout odvěkých nás vyprosti,
vztyč z prachu naše hlavy
a světu v chrámech volnosti
svůj zvěstuj zákon pravý!"

Nezměnitelny jsou zákony Boží, z nichž prýští posvěcující úcta k autoritě — věky jich nezměnily a nezmění jich ani člověk — básník!

Té vybásněné volnosti — rozumějme dobře, hlavně volnosti myšlení a takřka chorobné touhy po odpoutání se od základního zákona náboženského: „V jednoho Boha budeš věřiti!"

Není-liž právě takováto touha po volnosti mistrně setkanou pavoučí sítí na polapení mouchy lidstva, jež rozchvátalo se za zvučným hlasem nových hesel doby předválečné, lidstva nábožensky chabého a hlouběji nepřemýšlejícího, jež i Volná Myšlenka svým nevlasteneckým, internacionálním šarlatánstvím hodlala nalapati v sítě odboje proti církvi i proti Bohu — a také proti autoritě státní.

Již cítila se býti silnou, mocnou, vševládnou, troufalost její rostla, přívržencú či správně řečeno, nešťastných zbloudilých obětí přibývalo, hustá koruna stromu Volné Myšlenky vrhala na smaragdově zelený a svěží pažit klidného života šedý svůj stín a v tom — vyšší síla řízením Božím zasáhla v děj — a blesk její sjel až do kořenů jeho!

Jediné, čeho opravdu a vážně jest se obávati i v době, až zlatými slunečními paprsky svými rozzáří se spod šedých mračen nynějšího válečného ovzduší vytoužený vítězný mír, jest starost, by pod tím rozštípeným kmenem volnomyšlenkářských snah někde v zášeří nezasvitly zas ty zelenavé upřené hadí oči svodu nově ožilého — avšak pevně věřím, že měli jsme již z dřívějška mnohou zkušenost ze sféry filosofie, básnictví, životních i náboženských názorů a že vážná doba válečná vlila do žil našich tolik moudré opatrnosti, ostražitosti a prozíravosti, bychom dovedli ať v životě občanském, ať v životě duševním čeliti zlu sebe většímu a spojenými silami je utlumiti hned již v zárodku.

To vykonáme-li, kdo s lidem i v písemnictví vůbec a v poesii zvlášť poctivě a upřímně to smýšlíme s milým lidem svým, povedeme za jásavého ptačího šveholu k ametystům viol sladké vůně, tajícím se v příslovečné skromnosti pod kyprou rouškou zeleného lupení v úkrytu běle rozkvétajících trnek a hlohů; symbolem věčného jara ověnčíme skráně lidu, jenž obdařen jsa něžnou náklonností ke všemu krásnému, ke zpěvu a umění, uvítá s otevřeným srdcem píseň plnou balsamní síly důvěry v Boha a v blahou budoucnost, slibnou a činorodou.

Upřímně doznati jest, že dávným údělem vlasti naší i v životě veřejném, národohospodářském i politickém, i v životě literárním bývaly vůbec příkré kontrasty.

Kdo jako katolíci, věrní synové církve svaté katolické přidržovali se roucha čistoty v myšlení i v práci umělecké a kdo při tom žili jako tiší nadšenci, bývali tlačeni ke zdi, ba přímo za nic byli považováni a práce jejich dle příkrých výroků odpůrců měly na sobě vždy černou pečeť náboženské didaktiky, o Bohu a náboženství mluvící poesie atd.; kdežto pompésní rhetorské vystupování proti víře a proti pravému Bohu, vyložený panteismus a vášnivý nacionalismus, drsná realistika s divným, robustním a až na rouhání hraničícím humorem, zarputilost spojená s blábolivým demagogismem, to vše bývalo považováno za geniální, grandiosní, to vše bývalo prohlašováno za vyspělé a mistrné, za vzor — a proč?

Protože dálo se tak za ozvěny sáhodlouhých a chválou oplývajících kritik, za víření bubnů smělé, mámivé a dav strhující reklamy a ve znamení rudého květu vzdorů protináboženského a proticírkevního. Kdo tak psali a kdo tak četli, vesměs ve vzkypělém rozruchu a při nedostatku klidné rozvahy a soudnosti zapomínali, že to byli katoličtí kněží a katoličtí spisovatelé čeští, kteří kdysi vykonali velké dílo křísitelské za poměrů svízelných i za slabých sil — ale tito mužové byli plni nebeského jasu nadšení a byť snad nebyli titány v písemnictví a v básnictví, houževnatě při posvátném díle svém setrvali, až je vykonali! To učinili v dobách, kdy národ náš i po stránce jazykové již již byl čítán k mrtvým — to učinili dle vznešeného božského vzoru neskonalé lásky Kristovy, jenž vzkřísil dceru Jairovu; tak oni v písemnictví i v životě občanském ten náš lid křísili a probouzeli a vzkřísené a probuzené dále sílili krůpějemi i plnými poháry svěží ranní rosy čistých bohumilých myšlenek.

Avšak celé řadě lidí moderních a pokrokových zdálo se a snad ještě dnes se zdá býti zpátečnickým a nemoderním, kdyby vděčně uznati měli znamenitou a v dějinách literatury nezapomenutelnou zásluhu těch, kdo národ náš dávno již před všemi nynějšími básníky i pseudobásníky slovem i písmem, prósou i veršem zachraňovali a také opravdu zachránili před hrozícím naprostým úpadkem i před žebrotou duševní, v nadšené obětavosti i práci své zas do rukou mu davše klíče k ukrytým pokladům bohatství libozvučného a k poesii vábícího jazyka mateřského.

Ti básníci, beletristé, dramatikové i vědátoři, kteří ve zpupnosti svých myšlenek a smyšlenek včera, dnes i zítra vedli a povédou čtenáře a posluchače v boj proti Bohu, kteří nejbědnější zlo obláčejí v zlatohlav a jako pyšnou modlu staví je až na výšiny bělostných schodišť mramorových, kteří jako druhdy římští césarové vždy nové a dráždivější orgie vymýšlejí a ctnost člověka posvěcující smýkají jako utýrané zvíře temně zkrvavělým pískem arén — ti tedy, ať v tom neb onom směru, nepsali a nepíší tendenčně? Ti snad dokonce píší z nebeské inspirace, které se neumělým, nevzrušným a čtenáře neomamujícím spisovatelům a básníkům z tábora katolického nedostávalo a nedostává?

Všem těm novodobým literátům i kritikům, projevujícím svou nechuť a nelásku k písemnictví katolickému i k jeho blankytově modrým květům poetickým, znějtež v odvetu nadšená slova básníka Gab. Ronaje z nové, obsahově vznešené a bohaté knihy „Pane, smiluj se nad námi!“, kde promlouvá, aby velebil osvětové dílo tichých poustevníků:

Ty jemně usmíváš se, pouští chudá,
jak dít bys chtěla: „Vím, co ve mně roste,
co odkojila vám má prsa rudá,
co odchovaly moje lokty prosté.“
A Mojžíš, Eliáš mi v paměť vběhnou,
a Jan a Kristus zářným bleskem šlehnou.

Však mlčení jen rozžehuje světla
a samota jen velikých tuch zřídlem,
jen v ní se nese výše duše vznětlá
svatého nadšení a lásky křídlem:
nuž, kdo chtěl jasné útky lidstva snovat,
měl v tichu zářné nitky zachycovat.

A je-li jim snad slabým povzdechem tato apostrofa velebného ticha, v němž vzniká ušlechtilá práce na poli osvětovém a náboženském, nechť vyslechnou básnický pozdrav vycházejícímu slunci, kterým jako perlou katolické poesie ozdobil Klemens Marianský svůj „Brevíř eucharistický“:

O slunce žárné, tvorstva veleknězi,
jenž k věčné adoraci pomazán,
sfér nedohledných stoupáš ze zámezí
polibkem dlouhým líbat Boží stan,
tkát slávozář, kam vrhneš zářné oči:
hle, země — oltář tvůj, se k tobě točí,
skvost drahý nádherně ji ovíjí —
to řetěz perel Božích — hostií!

Ty, velebně jenž stojíš na své výši,
jak cherub vesmíru, zpit extasí
a hlasem, který úhly světa slyší,
jejž souzvuk sférný měkce provází:

svět spící k nové budíš adoraci,
když poledník náš z půlnoci se vrací;
již vyšli první zory svítání,
vzbuď zvony k velebnému klekání!

Nebylo snad nikde jinde zachováváno stanoviska tak vyloženě nesprávného, jako právě v poesii světské, která sama sobě byla cílem, ač pravá poesie má býti pouze zlatou cestou k cíli, zářnému sice jako hvězda na sametově modravé obloze, ale dosažitelnému teprve po dlouhé práci, po dlouhých bojích, námahách a utrpeních. Leč básníci byli zvykli, sahati po granátovém jablku svých tužeb hned po prvních verších — a přec život i skutečnost učí nás o jiném, že není vítězství bez boje!

Nuže — a jakými cestami a k akým cílům to u nás ve světě literárním chodívalo ještě před několika málo léty, o tom pohovořím v následující IV. kapitole pamětí a zpomínek ze života spisovatelského. — (Pokračování.)

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Velebný Pane,

Přede vším Vašnosti přeju zdraví od Pána Boha.

Račte dobrotivě přijmouti na důkaz mé největší úcty a váženosti k Vám přiležící svaz *malého vyprávěče* na velín[ovém] pap[íru], s nejuctivější prosbou, abyste ostatních 5 ráčili si nechat při ruce, i poskytnouti z nich po 10 kr. svazeček, jestliby někdo tak náhodou přál jej sobě míti. Snadby se i hodil za odměnu pro školní dítky?

Hospodin s Vámi i se mnou
V Praze, 9. srpna 1845.

Bačkora Josef.

Strana 49. na místo s máslem rohlíček má stát s mákem a strana 78. má stát na místo: A tam díky
A vám díky.

[Adresa na str. 4.]

Velebnému Pánu, Panu
Františkovi Douchovi,
církevnímu knězi
v Mníšku.

Č. 41.

F. Bačkovský Douchovi.
(4 dopisy.)

Phil. Dr. *František Bačkovský*, český spisovatel, narozen r. 1854. Krátkou dobu byl suplentem a od r. 1889 měl knihkupectví a antikvariat. Jeho četné práce z oboru literární historie, mluvnice a filosofie (paedagogické a didaktické) jsou sice vhod-

nými pomůckami a příručkami, ale vědecké výše nedosahují. Přispíval též do různých časopisů na př. do „Květů“ (r. 1883, II, str. 465 a n.: Začátky a rozvoj dramatického básnictví českého). Zde jest zmínka o třech jeho pracích: 1. Urbánkův Věstník bibliografický (měsíčník) obsahuje: *Neshodné údaje v českém písemnictví.* Podává František Bačkovský. (č. 3—11, str. 57, 97, 129, 161, 195, 277, 313). V tomto ročníku jest zmínka o Douchovi na str. 279.—2.) *Studentské Listy* Časopis zábavně-poučný. Redaktor, vydavatel a nakladatel František Bačkovský. (I. ročník vycházel r. 1881). Ročník III. — 1882-3 obsahuje báseň: Jasoň a víla vltavská. Paramythion. Od Františka Douchy. (č. 1, 1. X. 1882, str. 4—5; zde o tom není zmínka). Ročník IV. — 1884 obsahuje báseň, o které je zde zmínka: Xenie. Sepsal František Doucha. Redakce poznamenala: Přinášeje příspěvek velezasloužilého o české písemnictví P. Fr. Douchy, který 6. dne minulého měsíce slavil padesátileté své kněžské druhotiny a kterému přejeme z plna srdce ještě mnoho a mnoho radostných let na tomto světě. [č. 7—8, 1. V., str. 212—15; č. 9, 10. VI., 264—67; č. 10, 21. VII., 293—95]. Zmínka Douchova v dopise ze dne 16. července se týká č. 10; neboť záleželo mu na tom, aby konec básně brzy vyšel.

3. *Zevrubné dějiny českého písemnictví nové doby.* Napsal Dr. František Bačkovský. Díl I. Část I. V Praze. Nákladem Františka Borového. Tiskem Dr. Ed. Grégra 1886. — Díl I. Část II. Nákladem Fr. A. Urbánka, 1887. Celkem str. 933. Dílo nedokončené, za které se stal r. 1886 doktorem filosofie, podává sice bohatý materiál, ale je často nepragmatické. Před tím uveřejnil: Stručný přehled literatury české nové doby. 1879. —

František Josef Borový narodil se 16. X. 1844 v Libři, převzal po otci svém hospodářství v Jílovém, kde účinkoval v duchu národním jako též na Žižkově, kde se později usadil a zařídil nakladatelství, v kterém vyšly hlavně větší spisy vědecké.

Bačkovský napsal Douchovi celkem 4 dopisy, z nichž první dva na korrespondenčním lístku. Zajisté, že Doucha mladého snaživého Bačkovského v jeho literárních pracích podporoval vzácnými pokyny a sprostředkováním u známých starších spisovatelů, redaktorů a nakladatelů.

I.

V Praze 20./IV. 84.

Slovutný pane!

Již opětně dovoluji si Vašnost obtěžovati. Mám oněch nesprávných dat, která jsem počal otiskovati v „*Urb. Věstníce bibliografickém*“ s názvem „*Neshodné údaje v českém písemnictví*“, *ještě v rukopise více nežli jich bylo otištěno*, a nevím, kam s nimi. I osměluji se prositi přesnažně, byste ráčil přimluviti se *příležitě* v redakci některého časopisu (snad v „*Musejníku*“),*) by mi je otiskli. Sám nemaje známostí a jsa posud nepatrným literátem, neumím nalézti místa pro své příspěvky. V úctě hluboké

F. Bačkovský.

*) V Č. Č. M. r. 1884 a 1885 to nevyšlo.

[Adresa.]

Slovutnému pánu panu Fr. Douchovi,
knězi na odpočinku.
v Praze, ve klášteře sv. Jakuba.
[Psána na korr. lístku.]

II.

V Praze 16./VII. 84.

Slovutný pane!

Nemohu se neomluviti, že posud neráčil jste obdržeti „*Stud. listů*"; nevyšlo totiž posud číslo, které mělo vyjíti 10. t. m. Zároveň dovoluji si oznámiti Vašnosti, že nakladatel p. Borový přijal mi v náklad můj spis o novočeském písemnictví a že tedy, jakmile počne vycházeti, vzdám se korrektorství a připravím se, jsa živ z honorářův za jednotlivé sešity, k *zkouškám* professorským. V úctě hluboké

F. Bačkovský.

[Adresa.]

Slovutnému pánu panu
P. Fr. Douchovi,
knězi na odpočinku,
ve klášteře sv. Jakuba zde.
[Psáno korresp. lístku.]

III.

V Praze 22./VII. 84.

Slovutný pane!

Posýlaje Vašnosti *rukopis Xenií a po dvou výtiscích čísel*, v nichž otištěny, osměluji se zároveň prositi, byste ráčil přijati darem ode mne *posledně vydaný můj spisek.*

Zároveň oznamuji Vašnosti, že v *září 1884* počnou vycházeti nákladem Fr. Borového moje „*Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové*", i přestanu býti korrektorem, a jsa živ zatím z honorářů za jednotlivé sešity, připravím se ke zkouškám professorským buďto letos k Vánocům anebo nejdéle na léto 1885. —

Za přízeň Vašnostinu další prosí v úctě hluboké

F. Bačkovský.

IV.

Slovutný pane!

Osměluji se prositi, byste ráčil připojené archy nového mého spisu*) a několika slovy je doporučiti, zasluhují-li toho. Slova ta račte mi, prosím, poslati ještě tento měsíc, abych je mohl otisknouti po přání p. nakladatele na obálce *prvního* sešitu, jenž o třech arších koncem t. m. vyjíti má.

Prose ještě jedenkráte, byste ráčil prosbě mé vyhověti, jsem v úctě hluboké *F. Bačkovský.*

V Praze 17. srpna 1884.

---

*) Vynecháno slovo: přehlédnouti.

Č. 42.

J. Emler Douchovi.

(1 dopis.)

Josef Emler (1836—1899) vynikající český historik, archivář města Prahy a universitní profesor pomocných věd historických. Vydal zbytky desk zemských, listy Jungmanovy, Rukověť křesťanské chronologie, psal o židech atd. R. 1861—64 byl členem redakce Riegrova Naučného Slovníku, redigoval též Památky archeologické a uveřejnil články v Politik a Národních Listech a Č. Č. M.

Museum království českého bylo založeno 15. dubna 1818. R. 1868 byla oslavena 50tiletá památka. Viz k tomu článek v Č. Č. M. 1868 (R. 42) sv. II. str. 153—81: Valné shromáždění společnosti musea král. č. za příčinou 50leté památky založení 13. června 1868. Stručný obsah: Řeč česká i německá předsedy hraběte Jindřicha Clama Martinice, řeč německá opata Dra J. N. Rottera, přednesení jednatele V. V. Tomka, řeč Palackého, jmenování čestných údů. Schůze odpolední podobná. Došlé telegramy chorvatské, slovinské a ruské. Světozor (1868 č. 24, 12. 6., str. 240) přinesl článek: České národní museum v Praze a zmínku o slavnosti v rubrice nejbližší na to. — Zdali se Doucha účastnil večeře nevím. Zdá se však, že spíše ne. Neboť chudý kněz si sotva mohl popřáti tak značnou výlohu.
Emler Douchovi.

[Psáno na navštivence. Na přední stránce natištěno.] Dr. Josef Emler. [Na zadní stránce stojí psáno.]

Veledůstojný pane! Spolupracovníci časopisu musejního budou míti na oslavu 50tiletého trvání jeho společnou večeři u restauranta Regnemera na Příkopech v pondělí dne 26. března o půl 6. večer.*) Přednášeje Vaší Veledůstojnosti pozvání k té společné večeři, která státi bude 2 zl., prosím, abyste mi v sobotu neb nejdéle v neděli dáti ráčili věděti,**) zdali přijíti ráčíte. —

[Adresa na obálce.]

Veledůstojný pan pan
Fr. Doucha.
kněz církevní
Loco.
Klášter u sv. Jakuba v Starém městě.

[Na razítku stojí Prag 23. 3. Praha.]

Č. 43.

V. Jelenecký Douchovi.

[1 dopis.]

Václav Jelenecký, literárně úplně neznámá osoba, tuším, že učitel v Dlažkovicích zmiňuje se zde v dopise o třech spisech Douchových:

---

*) Nedatovaný dopis pochází tudíž z r. 1868.
**) Douchovu odpověď jsem nenašel.

1. *Záhonek malých.* Básničky prvnímu stupni mládeže. (Spolu zásoba k ústnímu přednášení.) Vydal František Doucha. [Spisu toho doplňují: II. „Květný sádek". III. „Zelený luh". IV. „Klasné pole", téhož spisovatele.] Připojeny výkresy. Tisk a náklad. J. Otto v Praze. — Psáno v Brnkách u Roztok 1880. str. 88.

2. *Zpěvomil* to jest: písně nejvíce školní a některé jiného druhu, s nápěvy od rozličných skladatelův. Slova sepsal František Doucha. Připojen obrázek. V Praze. Nákladem kněhkupectví J. L. Kober 1877. Národní kněhtiskárna J. L. Kobra v Praze. S notami. Str. 112.

3. *Bodláčky.* Povídečky k napomínání. Pro nejmenší dítky vydal František Doucha. Přidáno šest obrázků. V Praze 1858. Tisk a náklad Jaroslava Pospíšila. str. 46. — Zde však jest jistě míněno již pozdější vydání: „Bodláčky. Drobounké povídky k napomenutí. Nejmenším dítkám, které se nedávno čísti naučily, vydal František Doucha. Druhé, rozmnožené vydání. (Spisek pobočný ku „Poupátkům" od téhož spisovatele.) Připojeny výkresy. V Praze. Nákladem kněhkupectví: J. L. Kober. 1877. str. 96.

Z osob zde uvedených zasluhuje zmínku *Václav Pařík* (1839 až 1901) známý český vlastenec a lékař v Třebenicích v ohroženém území, z kterého města učinil pevnou baštu proti germanisaci; založil tam besedu, záložnu, museum praehistorické a továrnu.

V Dlažkovicích dlel Doucha na zámku hraběte Schönborna. Jelenecký Douchovi.

Veledůstojný Pane!

Zásylku Vaší jsem v pořádku obdržel; velmi mile byl jsem překvapen, že jste též mne ráčil býti pamětliv. „Záhonek malých" bude mi vždy vzácnou, drahocennou upomínkou na Vašnostin pobyt v Dlažkovicích, který mi tu vzácnou příležitost poskytl, s tak věhlasným spisovatelem a básníkem se sblížiti. Kéž by jen bývalo možno, dále se zde zdržeti. Po Vašem odjezdu tůze jsme Vás pohřešovali, a až dosud si často na Vás vzpomínajíce, vždy odpoledne Vás pohřešujeme. Knihy zaslané dle přání jsem odevzdal až na „Zpěvomil" a „Bodláčky", které chci budoucí týden v Chrášťanech a Třebenicích odevzdati. Všickni, jenž tak skvěle poděleni byli nechají mnohokrát děkovat a ruku líbat, hoši radostí skákali. Přiložené obrazy odevzdám Vašim ctitelům. Pan děkan přijel 18. července z lázní, měl zde několik dní sestru a švakra z Přeštic, k nimž půjde na pensi, vzkazuje Vám své poručení i Dr. Pařík, jenž v těchto dnech odebere se na cestu do Švýcarska, rovněž račte přijmout úctu a poručení od podsedického správce a jeho assistenta, a ruky políbení od Nietsche, Noska a domácích. V srpnu chci učiniti výlet k rodičům, bude-li mi možno, navštívil bych Vašnosti na několik okamžiků v Nemyšli.

Přeje Vám v Nemyšli příjemného pobytu trvám s výrazem vřelých díků v úctě Veledůstojnosti vždy oddaný

Václav Jelenecký.

V Dlažkovicích dne 28. července 1881. (Pokračování.)

Karel Bohdan Ort:

V zimě.

Zvadly všechny květy v sadě —
vonné růže — dřív' tak svěží —
smutno — smutno duši mladé,
snížek bílý všude leží.

Smutno všude — radost v dáli
prchla rázem v kraj teď jiný —
všechny květy opadaly —
smutný kraj — tak zádumčivý.
— — — — — — — — — —

Zamysli se, nezapomeň —
prchnou též tvá léta mladá —
pomysli, že smrt ti přijde —
v kraj když širý snížek padá.

Pomysli a nezapomeň —
život tvůj dnes jarý — svěží
v hrob se schýlí — v zem tu chladnou —
květ když padá — když se sněží.

Theodor Jeske-Choinski:

Soud Boží.

Obrázek z XII. století. Z polského se svolením autorovým přeložil Fr. Wolf.

(Pokračování.)

IV.

V zámku narbonnském ve vězení čekala paní Azalais, kdy ji povolají před soud. Přivezli ji tam páni de Gruissau, aby byla potrestána za zločin neslýchaný, za úmyslnou vraždu svého muže.

Tak ji nařkl Bertrand de Sizeau.

Vznešenou dámu, zvyklou od narození bohatým palácům, prachovým peřinám, zavřeli do kamenné komory, ve které se sotva jeden člověk mohl volně pohybovati a vrhli ji na kamenné lože, vystlané hrstí slámy. Z milosti dovolili k ní jednou za den starou Tiburgu a patnáctileté páže, Gastona, kteří za ní přišli z Normandie.

Právě byli u ní jediní její přátelé, jediní krajané, připomínající jí dům poručníkův a zemi rodnou. Stará chůva objala jí kolena a vzlykala tiše; páže, světlovlasý chlapec s velikýma, modrýma očima, vtiskl se do výklenku u dveří a kousal se do rtů. Kdyby byl větším, silnějším, kdyby měl právo vrhnouti rukavici pod nohy tomu rudému zrádci a postaviti se s ním na zemi udupané! . . . Ale neplnoletého pážete nepřipustí nikdo do boje s mužem . . .

„Že také moje staré oči musí hleděti na takovou nespravedlivost, na takovou potupu!“ — naříkala Tiburga. — „Moje Azalka, můj ptáček, moje jediná útěcha, ve vězení zavřena, potupena, jako spustlá tulačka!“ . . .

„Slzami mne nevysvobodíte z neštěstí, do kterého mne uvrhla lež toho ďábla v lidské postavě,“ — ozvala se paní Azalais. — „Omezenou ničemnost neuprosí, nepřesvědčí slzy nejhoroucnější!“

„Mluv, zřítelnice očí mých, co máme učiniti, abychom tě vysvobodili z této strašné vazby. Učiníme všecko, co bude nám možno, obětujeme svou vlastní krev za tebe, jest-li ji tvoji pomluvači budou žádati!“

„Krev vaše neotevře dveře mého vězení. Jediný pouze meč statečného rytíře mi může vrátiti čest a svobodu!“

„Vrhnu se k nohám nejstatečnějším pánům ve hrabství a s pláčem upřímným prositi budu tak dlouho, dokud nevyprosím pro vás ochrany rytířské!“

„Žádný meč narbonnský se nepozvedne k mé obraně. Jsme tu cizí, nikdo nám neuvěří. Ve hrabství nesmíme hledati onoho meče ochráncova, jenom ve svých končinách domácích, v daleké Normandii. Žijí tam ještě příbuzní a přátelé mého pana otce, kteří se slitují nad poníženou svou vlastní krví!“

Stará Tiburga povstala.

„Jezu, Jezu, že mi také tato jediná záchrana nepřišla ihned na mysl!“ — řekla, chápajíc se pláště. — „Na křídlech zoufalství poletíme s Gastonem do Normandie, na brány všech zámků budeme tlouci a prositi o pomoc! Vrátíme se s meči odvážnými, ó, vrátíme se beze vší pochybnosti! Gastone, padni paní k nohám, polib jí lem jejího šatu; pospěš, jedeme ihned!“

„Hned jeti nemůžete; musíte čekati na rozsudek, abyste věděli, co máte říci v našem kraji. I dopis ode mne vezmete!“

V zámku zaskřípal klíč, na prahu vězení se okázal hradní.

„Veleslavný soud hraběnky Ermengardy čeká na Vaši Milost!“ — ozval se, otevíraje dveře dokořán.

Veleslavný soud údělné hraběnky Ermengardy čekal na neobyčejnou zločinkyni ve věži u mučírny, v soudní síni. Na křeslech s lenochy, postavených na výstupku zasedli: Petr de Lara, sestřenec panující hraběnky, arcibiskup z Narbonnu, Pons d'Arsac, a pan Odon de Sabrau. Na lavicích kamenných, postavených podél zdí, zaujali místa příbuzní a přátelé zavražděného.

Samé nepřívětivé pohledy přivítaly paní Azalaidu, když stanula před soudci, neboť nikdo ze přítomných nepochyboval o její vině.

„Rytíř Bertrand de Sizeau obviňuje vás z účasti na vraždě pana Rajmunda de Gruissau,“ — začal hrabě de Lara hlasem přísným. — „Přiznáváte se ke své vině?“

Paní Azalais neodpověděla ihned. Stála před soudem s hlavou skloněnou, s očima bloudícíma po podlaze, ohromena jsouc studem a svojí bezmocností. Všecky ty pány, kteří na ni nyní pohlíželi s pohrdáním, znala ze styků dvorských, ještě ne-

dávno byla od nich ctěna a vážena, jako vzor šlechetné, ani podezřením neposkvrněné manželky. Bylo jich tolik, a ona jediná; oni měli moc, a ona pouze svoji nevinnost.

Uvěří jejímu slovu?

Teprve když hrabě de Lara opakoval svou otázku hlasem hněvivým, přemohla v sobě ženský stud, nahlédnuvši, že musí býti statečnou, nemá-li zhynouti potupnou smrtí, jako vražednice svého muže.

Pozvedla hlavu a odpověděla:

„Pohlédněte na mne, šlechetní pánové, na moji tvář, ubledlou starostí, na moje oči vyhaslé slzami studu a srdečné bolesti. Vyhlíží tak vražednice svého muže? Před vaším soudem spravedlivým. stálo již mnoho provinilých žen. Přirovnejte je ke mně a odpovězte sobě sami, mohu-li býti vinnou?! Pan Rajmund byl mi milujícím, dobrým, ohleduplným manželem, nedával mi nikdy příčiny k nespokojenosti, a která žena vztáhne svou ruku na milujícího, dobrého, ohledu plného manžela? Tak nerozumná a ničemná není žádná v celém hrabství veleslavné paní Ermengardy!“

„Pravíte, že není v celém hrabství tak nerozumná a ničemná žena, která by ruku svou vztáhla na dobrého manžela,“ — pravil hrabě de Lara, — „ale není v naší zemi také tak bezbožný rytíř, který by obžaloval neprávem dámu šlechtického původu ze zločinu tak strašného!“

Šumot uspokojení na lavicích, obsazených přátely a příbuznými pana Rajmunda, děkoval hraběti. Leč zřetelná nepřízeň předsedy soudu nezastrašila obžalovanou, která si dokonale byla vědoma vážnosti této chvíle. Věděla, že od její duchapřítomnosti závisí její život. Na planoucí hranici ji vrhne zákon, popel její rozmetá kat do čtyr stran světových, poddá-li se soudu lidskému!

„Mnoho jich pasuje obyčej na rytíře, ale ne mnoho jich vybírá svatý Jiří do své služby šlechetné,“ bránila se. — „Pohlédněte kolem sebe, vznešení pánové, a spočítejte ve stavu rytířském ty, kteří zasluhují si jména šlechetných rytířů! Hříšné vášně lidské bývají silnější nežli nejlepší úmysly, ba nežli přísahy slavnostní! Kdyby pás bílý a zlaté ostruhy udělovaly ctnosti rytířské, nebylo by zrádců, lhářů, podvodníkův a loupežníků. Ale vy, veleslavní soudcové, před kterých tváří stává lidská ničemnost tak často nahá a odporná, víte velmi dobře, že pás rytířský nezušlechtí nikdy nešlechetného!“

Soudcové pohlédli na sebe. Stýkajíce se stále se hříchem lidským, poslouchali mlčky, nemohouce odporovati. Ale kam míří tato neobyčejná obžalovaná, která místo, aby se bránila, zdá se, že obviňuje?!

Paní Azalais mluvila dále:

„Kdo z vás, šlechetní pánové, neviděl chlípníka, kterého zklamané naděje proměnily ve mstivého hada? Pomsta podrážděných a neupokojených žádostí přepadá zákeřně, užívajíc lži, pomluvy!“

„Chcete tím říci, že rytíř Bertrand de Sizeau vás obžaloval nespravedlivě, podněcován jsa pomstou?“ — ozval se arcibiskup z Narbonnu.

„Rytíř de Sizeau lhal bezbožně, ukousl mne úskočně, jako pes“ . . .

Výhrůžný hukot přeběhl po lavicích.

. . . „Jako zlý pes, zkrocený rukou pánovou!“ — řekla paní Azalais, pozvednuvši hlavu. — „Obviňuji tohoto zlého psa z úmyslné lži, ze zločinné pomluvy, a vzývám trest všemohoucího Boha na jeho hlavu ničemnou!“

Nyní se strhla na lavicích bouře nepřátelských výkřiků.

„Mlčíš, věrolomná feno! Na hranici s ní!“

Leč bouři vášnivé vřavy ovládl mohutný hlas hraběte de Lara:

„Utište se! Žena stojí před soudem! Vzpomeňte si na přísahu rytířskou, která vám poroučí obranu vdov, sirotků a slabých!“

Obvinění paní Azalaidy poslouchal Bertrand de Sizeau s jízlivým úsměvem. Byl si jist vítězstvím, neboť věděl, že žádný rytíř ze hrabství se neujme cizí, příchozí ve sporu proti svému krajanovi. Patřil k bohatému rodu a měl četné styky a spojení. Kdo by se chtěl postaviti proti mocnému domu, který měl bohatá léna na rozdanou, a vládl tolika meči, že se mohl strašně pomstiti? Jediný pouze arcibiskup, pán mocnější nežli sama hraběnka Ermengarda, mohl si nevšímati pomsty Sizeauův. Poslouchalť velmi pozorně obranu obžalované, pohlížeje pátravě na hru výrazů v její tváři. Dříve horlivý zpovědník dovedl čísti ve tvářích lidských, uhodnouti skrytou pravdu. Bertranda znal, jako úskočného zbabělce a zhýřilce na jehož činy bezectné bylo všeobecně stěžováno. Proto mu poručil předstoupiti, pohlédl mu přímo do tváře a řekl:

„Pane de Sizeau, zůstáváte při své obžalobě? Rozhodněte se dobře! Snad vás zmýlilo nebo sklamalo oko!? Slušnější pro rytíře přiznati se k omylu, nežli poskvrniti své svědomí úmyslnou lží! Pohlédněte na svůj bílý pás, na své zlaté ostruhy! Ty vám přikazují pode ztrátou vaší cti mluviti vždycky pravdu!“

Bystrý zrak knězův, který pronikal až do vnitra, zmátl, znepokojil pomluvače.

Neosměluje se pozvednouti očí k arcibiskupovi, odpověděl hlasem nejistým:

„Neodvolávám své žaloby; viděl jsem milence této zločinky, slyšel jsem jejich úmluvu!“

Arcibiskup svraštil obočí. Znal již pravdu skutečnou; oko zpovědníkovo uhodlo lež.

„Připomínám vám, Bertrande de Sizeau, že pomluvač, usvědčený z pomluvy proti dámě stavu šlechtického, ztrácí čest rytířskou a hyne smrtí hanebnou!“

Se hněvem kousavého psa, drženého na řetěze, broukl pomluvač:

„Znám zákony zavazující stav rytířský!“

„Znáte-li zákon, tak víte, že žádnému soudu není volno odsouditi obžalovaného bez výslechu svědků. Kde jsou vaši svědkové?!“

„Úkladní vrahové se neumlouvají přede svědky!“

„Ale přece tvrdíte, že jste byl svědkem zločinu umluveného mezi paní de Gruissau a její milencem! Proč pouze vy? Mohli býti také jiní svědkové!“

Posluchači na lavicích počali býti netrpělivými.

„Nám stačí ujistění rytíře Bertranda,“ — ozval se jeden ze příbuzných pana Rajmunda. — „Prosíme o rozsudek!“

„Rozhodnutí, zda lidé či sám Bůh souditi bude obžalovanou, nenáleží vám!“ — řekl arcibiskup a nakloniv se ke hraběti de Lara, dlouho mu vykládal něco hlasem přitlumeným.

Bertrand de Sizeau se rozhlížel nepokojně po sálu. Věc nabývala obratu, jakého si nepřál, kdyby se totiž soudcové rozhodli pro soud Boží, musil by se postaviti k boji s obráncem paní Azalaidy, ale on bojoval raději úskočným jazykem než mečem. Doufal, že soudcové hrabství nepřipustí nebezpečné hry soudu Božího, že odsoudí paní Azalaidu pouze na jeho udání. Proto se zatřásl strachem zbabělým, když hrabě de Lara, pozvednuv se z křesla, prohlásil:

„Uváživše, že rytíř Bertrand de Sizeau nemůže své žaloby, vznesené proti paní Azalaidě de Gruissau, potvrditi svědky, jak to zákon vyžaduje, uváživše, že není dovoleno omylné spravedlnosti lidské souditi tak vážné věci pouze podle samotného udání žalobcova, — nejvyšší soudní dvůr hrabství narbonnského rozhoduje: složiti rozsudek do rukou vševědoucího Boha! Aby pak paní Azalais de Gruissau, cizí v naších končinách, měla čas poprositi ve své zemi rodné některého z příbuzných nebo přátel o rytířské zastoupení na kolbišti, což zákon i zvyk ženě dovoluje, soudní dvůr odkládá soud Boží až do úterku po svatodušních svátcích. Do toho času zůstane paní de Gruissau pod dozorem nejdůstojnějšího arcibiskupa z Narbonny, který ručí svou osobou i celým svým jměním, že ji dovede v den označený na místo boje nebo trestu. Tak jsme rozhodli ve jménu Trojice Nejsvětější. Amen.“

S němými díky ve vděčných očích přivinula se paní Azalais k nohám arcibiskupovým, uhodnuvši v něm původce rozhodnutí soudního. Jeho mocná ruka ji nyní zachrání před zlobou Sizeauův a dobude ji z kobky vězeňské. S důvěrou nešťastného děcka vinula se k jeho nohám, a on, skloniv se nad ní, dotekl se rukou žehnající její hlavy, řka:

„Doufej v Boha! Jsi-li nevinna, Soudce nejspravedlivější nedovolí, tě zahanbiti a tobě ukřivditi.“

Doufala . . . Měla před sebou dva měsíce, dosti to času, aby Tiburga s Gastonem donesli do Normandie zprávu o jejím neštěstí a vrátili se s odpovědí příznivou. Vždyť věřila, že přátelé jejího domu ji neopustí za těchto trapných okolností, že některý z nich přijede a potrestá mstivého pomluvače. A snad hrabě Roger ještě neodplul do Svaté Země, snad chtěl dříve se roz-

loučiti se hradem svých předků . . . Kdyby Tiburga jej nalezla? . . Srdce paní Azalaidy zatlouklo pod vdovským šatem jako kladivo.

Neviděla v tu chvíli nic, co se kolem ní dělo, modlilat se celou svou duší ztrápenou za zdar výpravy Tiburginy. Jako ve snu slyšela hlas hraběte de Lara, který mluvil: „A vy, rytíři de Sizeau, odevzdejte do rukou mých svoji rukavici, a jmenujte své rukojmě, jako jistotu, že se dostavíte v úterý po svátcích svatodušních na místo určené, abyste se vydal soudu Božímu!“

Se hněvem špatně zakrývaným svlékl rudý rytíř svojí rukavičku z pravé ruky a odevzdal ji hraběti. Dva páni de Gruissau učinili totéž, nabízejíce se mu sloužiti mu jako rukojmí.

„Kdybyste nedostáli slovu,“ — pravil ještě pán de Lara, — „anebo kdybyste se pokoušeli utéci, budete souzeni a trestáni, jako obyčejní zločinci.“ (Pokračování.)

Otakar Jakoubek:

Křesťanství a různé prvotisky.

Dle různých pramenů.

Probíráme-li dějiny českého tisku, nalezáme již r. 1459 český list Mistra Jana Husa, jenž byl v Kostnici psán, ač není určitě zcela známo, zdali již před tím nějaký český tiskopis nebyl u nás vyhotoven. Tento považuje se za první český tiskopis, jejž byl v Kostnici psán knězi Havlíkovi, Jakoubkovi a Robertovi, hospodáři M. Jana Husa, a který nepochybně Husovi přátelé, ač neznámo kde, dali tisknouti. Literární ruch v Čechách, již před vynalezením knihtisku dosti čilý, byl posílen utvořením se Jednoty bratrské r. 1467 a měl později i nepopíratelný vliv na vývoj knihtiskařského umění.

Pomalu sice, ale dosti účinně rozšiřovaly se a zakládaly v Čechách nové knihtiskárny, v nichž četné náboženské, historické, vědecké, lékařské, hospodářské a zábavné spisy, sněmovní zprávy, písně atd. tištěny byly.

Do konce XV. století nalezáme zvláště v Praze v činnosti knihtiskárnu Matěje od „bílého lva“, který společně s majiteli knihtiskáren Janem Pitlíkem, Pavlem Severynem a Janem od Čápů vydal a vytiskl r. 1488 „Bibli českou“. V Plzni připomíná se knihtiskárna Mik. Bakaláře, kdež r. 1489 byl vytištěn první kalendář a v Kutné Hoře, kdež Martin z Tišnova r. 1489 „Bibli Kutnohorskou“ ve foliovém formátě vytiskl. R. 1478 byly tištěny v Praze první sněmovní zprávy pod titulem „Artikulové sněmů pánů podobojí“ v českém a latinském jazyku, ale jméno knihtiskaře neuvedeno.

Prohlížíme-li vydání „Bibli Kutnohorské“, nemá titulního listu, jest v textu rozděleno ve dva sloupce cicerovou mezerou a počíná předmluvou sv. Jeronyma, která zaujímá 15 řádek červeně tištěných.

Po Plzni a Kutné Hoře následovala v založení knihtiskárny Mladá Boleslav r. 1500, kde Jednota bratrská měla své sídlo.

Za první spis tam tištěný uvádí se „Počet viery", avšak tento prvotisk prý úplně zmizel. V Litomyšli se připomíná první knihtiskárna r. 1503.

Měl ji v držení knihtiskař Pavel z Meziříčí a první spis tam tištěný byl „Výklad na modlitbu Páně". K výše uvedeným místům, v nichž té doby české knihy se tiskly, zařaďujeme ještě Vilémov, kde Chval Dubánek, byv povolán od Václava a Hynka z Perknova, v tamnějším klášteře r. 1521 Chelčického „Síť víry" vytiskl.

K této významné době připojila se později hlavní působnost našich českých arcitypografů Jiřího Melantricha a Daniela Adama z Veleslavína, k jichž činnosti se ještě jindy vrátíme. Zdařilou prací vynikla knihtiskárna Melantrichova, vydavši „Žaltaře sv. Davida" od Vorličného. Zmíníme se tu pouze v krátkosti o knížce, vydané od Daniela Adama z Veleslavína r. 1583, která by „neměla scházeti v žádné domácnosti".

Jest to knížka „O Swornosti Manželské". V ní se dočteme mnoho pravdivého, co v životě se odehrává a štěstí manželské ruší.

Po nešťastné bělohorské bitvě propadaly české knihtiskárny konfiskaci. Tak propadla konfiskaci i knihtiskárna Bart. Netolickým založená, Melantrichem a Veleslavínem zvelebená. Když syn Daniela Adama z Veleslavína, Samuel, který po smrti svého otce knihtiskárnu přejal, po převratu r. 1620 do ciziny se uchýlil a k obsílce, na něho dne 17. února r. 1621 vydané, se nedostavil, byl jeho dům i s tiskárnou darován OO. Jesuitům a od nich ještě téhož roku prodán Juditě Bylinové.

V té době bylo po české zemi roztroušeno mnoho literárního bylí proti katolické víře. A tu OO. Jesuité za Ferdinanda II. počali vykonávati přísnou censuru knih protikatolických. Velké podpory se jim dostalo založením Dědictví sv. Václava r. 1670, jehož nadání bylo použito k vydávání náboženských knih v českém jazyku a k odstranění a zahubení všech kacířských knih.

Fond Dědictví spravovalo Tov. Ježíšovo. Toto mělo ve vlastnictví tehdy dvě kolejní knihtiskárny: u sv. Klimenta a v Emauzích na Novém Městě pražském, a správcem posledně jmenované byl r. 1685 P. Vojtěch Koniáš.

Když byla oslavována 300letá památka vynalezení knihtiskařství, vydala též Klimentská knihtiskárna pamětní spis.

K nejstarším knihtiskárnam pražským náleží c. k. normální knihtiskárna, zřízena r. 1776 po zrušení klementské knihtiskárny náležející Tov. Ježíš. a knihtiskárna arcibiskupská (býv. majitel Fr. Rohlíček), v nichž četné náboženské spisy vycházely a dosud vycházejí.

K dalším zajímavostem v dějinách českého tisku uvedeme ještě některé.

Dne 12. března r. 1670 zemřel v Praze Pavel Postřehač, dlouholetý držitel knihtiskárny arcibiskupské v Praze (od r. 1660) a dosti čilý vydavatel církevních i poučných spisů.

Dne 2. srpna r. 1626 zařídil při litoměřickém proboštství Jan Sixt z Lerchenfelsu knihtiskárnu, ve které tisknouti dával zejména své církevní spisy. Již 31. ledna r. 1627 stihla tento závod

záhuba, neboť při vypuknutí požáru lehl úplně popelem. Nešetře ani nákladu ani píle, vystavěl Sixt z Lerchenfelsu závod znova a vydával zde ponejvíce náboženské spisy až do r. 1629, kdy dne 3. listopadu zemřel.

Jeho knihtiskárna na to záhy zanikla, tušíme asi r. 1630 či 1631.

Dne 6. srpna r. 1569 narodil se v Praze Sixt Palma Močidlanský, jenž v Praze r. 1597 zařídil velmi pěkně vypravenou knihtiskárnu, vydávaje zvláště polemické spisy proti evangelíkům.

Prvotisků, zvláště vzácných prvotisků českých chová s dostatek klášterní knihovna na Strahově a sice: „Pražskou bibli" z r. 1488 (4 exempl.). „Kutnohorskou bibli" z r. 1489, Dlabačův „Nový zákon" (zvláštnost) z r. 1475, „Pražský missál" z r. 1479 (2 exempl. krásně zachované), „Životy Svatých" z r. 1495 a „Žaltař" z r. 1487.

V druhé polovici měsíce srpna r. 1565, jak dočítáme se v „Letopisech", uvězněn byl na radnici Starého Města pražského Šebestian Oks z Holovsi, měšťan a knihtiskař pražský, „pro nějaké prý básně a lživé noviny o Maltě", kteréž bez povolení arcibiskupského vytiskl.

Dne 7. prosince 1556 vyšla u Jiříka Melantricha Rožďalovského, jenž byl té doby v držení knihtiskárny na Starém Městě pražském (bývalé Sirkové, nyní Melantrichově ulici), „Bible Melantrichova" z r. 1557, obsahující 605 foliových listů.

Toť několik záznamů o známých českých prvotiscích v království českém.

První knihtiskárna na Moravě založena byla v Brně. Tuto založili tam před r. 1486 Konrad Stahl či Stahel a Matěj Prenlein, kteří do Brna povoláni byli českým biskupem Vítězem z Olomouce, a nazývali se „Impressaro veneti", poněvadž měli vyhražený venecianský privilej. Ačkoli se jen na jediném tiskopise, totiž na „Missale Strigoniense" v Brně r. 1491 tisknutém jmenují.

V nejstarší době moravského knihtiskařství bylo v Brně m. j. tisknuto: „Olomoucká agenda" z r. 1486, bez titulu, s erbem olomouckého biskupa Thurzy, na bílém hladkém papíře (nalézá se v bibliotéce u sv. Jakuba v Brně a v universitní bibliotéce v Olomouci); „Šebestiana Branta rožklad o civilním a kanonickém právu" z r. 1488 (v bibliotéce biskupské v Sedmihradsku); „Missale Strigoniense" z r. 1491 (v universitní bibliotéce v Olomouci); „Stanovy biskupa Stanislava Thurzy, synody z r. 1498" (v universitní bibliotéce olomoucké) a „Psaltář" z r. 1499 (v bibliotéce u sv. Jakuba v Brně).

Prenlein, cestující dle tehdejšího zvyku tiskař, přesídlil na pozvání učeného olomouckého biskupa Stanislava Thurzy a mnohých učenců, jak jsme již pravili, z Brna do Olomouce a vydal zde několik náboženských latinských spisů.

V tiskárně v Lulči na Moravě tiskly se r. 1530 spisy: „Písničky křesťanské" a r. 1534 „Spis z písma sv." a „Spis o Bohu".

Když byly na Moravě zavírány katolické knihtiskárny, zůstala v Olomouci knihtiskárna jen jediná, které pod dozorem biskupským od r. 1621 až do r. 1689 dobře se dařilo.

R. 1543 byla tištěna v Prostějově knížka „O pravém náboženství křesťanském".

V listopadu r. 1533 vytiskl knihtiskař Matěj z Dvořišť (Pytlík) v Náměstí na Moravě „Nový zákon" dle Erasmova textu na lisu, který jako samouk sám sestrojil.

Dne 13. června r. 1708 učiněny přípravné práce k vydání prvého kalendáře Brněnského, který sestavil Ferdinand Čadecký z Chotěšova, řeholník kláštera premonstrátského, té doby již proslavený mathematik a hvězdář na slovo vzatý. Prvý tento kalendář vyšel r. 1709 u Svobody a byl knihtiskárnou touto vydáván až do r. 1783, načež jeho tisk od r. 1784 obstaráván byl od Siedlera. Zajímavým úkazem pro tehdejší literární poměry jest, že vydávání a tisk „Malého kalendáře Čadeckého" od r. 1749 obstarávala olomoucká knihtiskárna.

Prvým ruským knihtiskařem byl jáhen moskevského Mikulášského Hostunského soboru Ivan Fedorov, který v doslovu své první v Rusku vydané knize „Apoštol", vytisknuté r. 1564 v Moskvě, praví, že již r. 1553 začal vyhledávati umění knihtiskařské. V r. 1565 vytištěna tamže kniha „Působnost apoštolská a poslání souborné a poslání apoštola Pavla".

V té době na jihu Ruska (neznámo kde) knihtiskařem V. Tjapinskim byla vytištěna v slovanském i řeckém jazyku kniha „Evangelium".

Ve století XVII. tiskly se v Moskvě výhradně jen církevní knihy.

R. 1753 založena byla knihtiskárna při kyjevské metropoli k tisknutí církevních knih.

Knižní illustrace (dřevoryty) objevují se na počátku XVI. století a sice v „Bibli" (ruské), tisknuté v Praze Františkem Skorinem, která byla jím vydána r. 1517—1519. První dřevorytina, zobrazující sv. evangelistu Lukáše, zhotovená v samém Rusku v Moskvě teprve r. 1564, objevuje se v příloze ke knize „Apoštol", která byla tisknuta z vládního nařízení.

První chorvatská — a sice staroslovanská (glagolská) kniha vyšla r. 1483 a tištěna v Benátkách s názvem „Misal po zákonu rimskoga dvora". R. 1531 nalezáme v Rjece v domě biskupa modrušského Kožičice glagolskou tiskárnu. Jsa r. 1530 v Benátkách, přivedl si dva italské knihtiskaře, Duminka a Bartula, aby mu vytiskli potřebné církevní knihy.

R. 1738 založil v Záhřebu Vilém Veselý jesuitskou tiskárnu, která byla umístěna v jesuitském klášteře vedle kostela sv. Kateřiny. R. 1770 byla tamže přičiněním biskupa Ivana Pakšia a následníka jeho Josipa šl. Galynfa založena biskupská tiskárna, která umístěna v biskupském dvoře.

Dne 8. března r. 1804 založena byla londýnská společnost pro rozšiřování bible, kteráž, jak známo, během několika málo roků tak utěšeně vzkvétala, že počala zřizovati i filiálky v nejčelnějších městech celé téměř Evropy.

Dne 9. dubna r. 1530 zařídil židovský typograf Izák Ben Aron Prostič v Krakově hebrejskou knihtiskárnu, ve kteréž ještě

téhož roku dotištěna byla inkunábule hebrejského „Pentateuchu“ a „Megillothu“, jež až dosud se těší veliké oblibě židů.

V letech 1519—1538 vytiskl ve Vlašských Benátkách vejvoda Božidar Vukovič Djurič z Dioklecie s pomocí několika mnichů a srbských kněží, mezi nimiž byl i slavný badatel historický Pachomius z Rjeky Černohorské a biblozpytec Jiří Ljubavič z Goražde sedmero pozoruhodných náboženských spisů, vesměs v jazyku slovanském, kyrilicí a glagolskými značkami.

Dne 30. dubna r. 1558 byla otevřena v Samboru knihtiskárna moravských bratří, ve které vytištěna byla valná řada bratrských spisů.

R. 1621 byl majitelem knihtiskárny v Drážďanech kněz P. Megander, kterýž svůj závod později prodal knězi P. Martiniovi do Pirny.

Dne 1. října r. 1486 otevřena byla pod správou Štěpána Arndta, typografa z Lübecku, ve Šlesviku první mnišská knihtiskárna, v níž tisklo se dílo: „Missale Slesvicense“, nyní nejhledanější šlesvický prvotisk.

R. 1788 (8. října) vyšlo velmi pěkné vydání čtyř evangelií v řeckém jazyku, které vytiskl Ondřej Birch v Kodani. Knihtiskárna téhož, opatřena jsouc značným počtem rozličných písem řeckých, prospívala na dále velmi, neboť učenci, zvláště pak profesoři rozličných universit dávali v této knihtiskárně tisknouti učená díla řecká na zakázku.

Za vzácný výrobek knihtiskařský považuje se dne 11. října r. 1584 v Holumu vyšlé první vydání islandské bible. Dřevoryty v této bibli otištěné jsou vesměs prací biskupa Gudbranda Thorlacksona, kterýž byl výtečným kreslířem. Tato bible těšila se tak hojnému odbytu, že již r. 1644 musilo přikročeno býti k druhému vydání tohoto spisu.

Dne 15. prosince r. 1581 obnovil kníže František Aleçon kalendář v zemích Nizozemska, vydaný před tím od papeže Řehoře XIII., takže místo 15. prosince počítali 25. prosince.

Dne 25. března r. 1490 sloužena první lipská mše velikonoční v Lipsku, po níž následovalo zahájení knihkupecké výstavy a sjezd knihkupců, jenž stal se nadále směrodatným pro veškerý obchod knihkupecký tím, že položeny na týž den veškeré platy a vyrovnávky knihkupecké, což mělo za následek, že záhy přešel ten zvyk i do jiných evropských zemí a stal se všeobecným.

Dne 1. května r. 1515 prohlášena byla papežskou bullou, vydanou papežem Lvem X., předběžná approbace knih církevními autoritami, což mělo za následek, že záhy na to zavedena byla i světská censura.

Uvedl jsem zde několik zajímavostí z dějin prvotisků, o nichž namnoze jsou zprávy jen neúplné, protože mnohé propadly zhoubě požáry aneb různou konfiskací přišly v nivec.

Literatura.

NĚMECKÁ.

Globetrotter P. Petr Klotz, O. S. B. Máme nyní také mezi katolickými kněžími a to řádovými, cestovatele, který prošel celým světem a právem se může jmenovati Globetrotterem. P. Petr Klotz, kněz benediktin z opatství sv. Petra v Solnohradě, dal se, obdržev větší stipendium od našeho ministerstva osvěty, počátkem roku 1913 na cestu kolem světa. Uveřejňoval z ní často feuletony ve vídeňském katolickém denníku „Reichspost"; došly nesmírné obliby, netušeného i neočekávaného zájmu. P. Klotz umí výborně psáti, má duchaplné péro. Byl dopisovatelem desíti listů v Evropě a Americe. Poslední feuleton napsal z Koree, v němž naříkal na hroznou nervositu, kterou si ulovil z přepracovanosti. Stonal delší čas. Hledal pomoc u lékařů čínských i japonských, ale nepomohli mu, pouze radili bezodkladný odjezd do vlasti. Teprvé lékař z německé válečné lodě „Gneisenau" poradil naprostý klid, který našel na lodi, jedoucí z Koree přes Filipinské ostrovy, Novou Guineu do hlavního města Australie, do Sidney. Tam se dozvěděl o vraždě našeho následníka trůnu a jeho choti. Odtud se plavil na Nový Seeland, kam dojel, když už byla válka. Při příjezdu byl jako rakouský příslušník zajat a vězněn půl roku v Aucklandě. Na přímluvu vysoce postavených osobností byl jako kněz, který nebude nikdy zbraní bojovati, propuštěn do neutrální země. Odjel v lednu 1915 do San Franciska. Procestoval celou Ameriku, projel Severní Spojené Státy 14kráte. V jižní Americe přešel v zimě pěšky přes Kordillery, při čemž mu byli společníky čtyři italští reservisté, dva arabští podomní obchodníci a zkrachovaný herec. V Mexiku viděl revoluci, ale dostal jako profesor Karel an der Gassen, což jest rodné jméno jeho matky, doporučení od nepřítele kněží, presidenta Carranzy, což mu dopomohlo, že mohl odcestovati jako neutrální Švýcar, do Dánska. Loď jela, jak mohla, nejseverněji, ale právě, když byli v nejnebezpečnějším pásmu, polevila mlha a zahlédly je ze dvou anglických křižníků, střelili na slepo a donutili dánský parník, aby zastavil. Dopravili ho do přístavu Kirkwall na Orknejských ostrovech a prohlíželi vše bedlivě po čtyři dny. Klotz byl vyslýchán celé čtyři hodiny, ale byl chytřejší než angličtí důstojníci. Byl tam zadržen 45 let čítající Rakušan, ač byl jednoruký a podržen jako válečný zajatec. V Kodani, kam loď dojela, měl štěstí, že ho poznal úředník u vyslanectva, který ho znal z Japonska a dal mu potřebné listiny, takže dojel po tříleté nepřítomnosti v lednu 1916 do Vídně. Nyní jest správcem klášterního domu v Kremži a pořádá čile přednášky o své cestě. Své deníky zanechal v Americe v jistých a spolehlivých rukou, obdrží je až po válce, až bude jezditi zámořská pošta. Celkem projel za tři leta přes 200.000 kilometrů, což odpovídá pateronásobné délce rovníku. Přejel rovník čtrnáctkráte. Použil při jízdě na lodích, na nichž ztrávil osm měsíců, 49 různých zámořských parníků. Utratil přes 250.000 K, které si vypsal jako zpravodaj desíti žurnálů. Jeho cestopisy vyjdou po válce knižně, načež se mohou již nyní těšiti všichni přátelé tohoto odboru, dočkají se zajisté mnoho vydání a budou pravou pochoutkou. Jako katolický kněz zajímal se ovšem především o katolické missie a všude je vyhledal a navštívil. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Pane, smiluj se nad námi! Básně. Napsal Gab. Ronaj. Knihovna „Evy" v Olomouci sv. I., str. 128, cena 2 K. Církevní úchvala udělena knize k. a. konsistoří v Olomouci 26. července 1916 pod čís. 9888. Tiskla knížecí arcibiskupská knih- a kamenotiskárna v Olomouci. Čtouce tuto krásnou básnickou knihu znamenitých hodnot myšlenkových, prožíváme v nitru svém ty velké nábožensky úchvatné chvíle, kdy svatý Otec Benedikt XV., vida hrůzy, jež s sebou přináší velká válka světová, počatá dne 28. července 1914, vyzval věřící, aby dne 7. února 1915 před vystavenou nejsvětější Svátostí zpívali litanie ke všem svatým za mír. Sám svatý Otec složil modlitbu plnou krásy a vroucné zbožnosti, jež na tento úmysl měla býti Bohu přednášena. Vroucím náboženským duchem prodchnuté básně Ronajovy promlouvají k duši citlivé, zažehají v srdcích nová světla důvěry v mocné přispění Boží v dobách svízelných a jest katolické poesii sku-

tečně jen blahopřáti k tomu, že se jí takovouto knihou zlatých slov dostalo nového skvostu ceny nepomíjející. Uchvátí-li báseň tak mocně, že proměňuje srdce lidské v chrám, ve kterém při jasném luzném světle slyšeti jest zpěv lidu a kněze za mír, zpěv znějící ke Kristu, Panně Marii, k svatým a světicím, pak jest básníkovo dílo svědectvím nadšení a vzletu, svědectvím opravdového náboženského rozvroucnění a vzácným dokumentem, že v lůně katolického ducha stajeny jsou takové nevyčerpatelné poklady pravého, vírou prozářeného umění, po nichž bychom jinde marně hledali a pátrali. Jakkoliv nejpřednějším a generálním motivem všech básní, obsažených v poetické litanii Ronajově, jest vřelý náboženský cit, tož přece jen po pravdě uznati nutno před nejširším forem literárním, že v nejjemnějším hedvábu tohoto povznášejícího a sladce konejšícího citu ukryty jsou perly a křišťály umění básnického, za něž poetovi všichni můžeme býti z hloubi srdce povděčni. Toť přece nejvznešenějším úkolem poesie, by půvabem svým zkrašlovala šeď trudného života, by stala se lékem a balsámem, by slabé posilovala a klesající pozdvihovala, svadlé osvěžovala a kvetoucí zahalovala v zlaté roušky světla, prosyceného rajským libodechem.

Není poemata v kniže Ronajově, jež by na čtenáře mocně nezapůsobilo; každý námět básnický zpracován jest svěže, v každém vložen kus srdce autorova a tam, kde promlouvá svými vyspělými verši o ctnostech světců, kreslí přímo drobnomalby vynikajících vlastností bohumilých mužů a žen, dle jejichž života, víry a přesvědčení vždy se spravovati a říditi, jest jednou z velkých povinností řádného katolíka. I sama dikce jednotlivých poemat prozrazuje znamenitou vyspělost a forma, kterou autor důsledně podržel při vzývání jednotlivých světců, ač jednotná a při bohatém obsahu knihy tedy tím obtížnější, mistrně jest provedena. Přímo posvátná vážnost dýše z knihy Ronajovy, vážnost pramenící z významu doby válečné pro celý svět a pro všechen lid — ale myslím, že kdyby se knize tak překrásné dostalo překladu do jiných jazyků, že by daleko široko hlásána byla ta čarokrása našeho rodného jazyka, schopná, brokátem svým odívati myšlenky vznešené a velkolepé, nesoucí se na bělostných křídlech genia až k zlatohvězdným modrým báním nebeským. V omezeném místě knižní recense nelze ovšem dopodrobna analysovati jednotlivá čísla knihy, z nichž některá jsou zjevy v katolické poesii přímo ojedinělými, jako ta poemata: „Synu, Vykupiteli světa, Bože!“ — „Duchu svatý, Bože!“ — „Svatá Trojice, jeden Bože!“, ve které básník napomíná, bychom nebádali po tajemství:

„Tvůj taj ti slávou, Bože velký.
By člověk doved stoupat snadno
tvých tajemství a záhad na dno,
tu byl bys duchu jeho mělký.
Člověk by tebou shrdl právem
a nad tě by se povynášel,
v přeletu ducha živém, hravém,
by sobě nové bohy našel.

Nuž, vzrůstej, Bože, ve svém taji,
čím výš se člověka duch vznáší
a nedej ani satanáši
ni cherubu v nebeském ráji
proniknout hlubiny svých záhad.
A jestli duch můj v nebes říši
kdys počne k tvojí patě sáhat,
mu unikni ve větší výši.“

Stejně znamenitá jsou čísla, kde nitro básníkovo září křišťalovou úctou Marianskou (str. 19., 20., 21.), myšlenkově bohata jsou poemata „Všickni svatí mniši a poustevníci!“ — „Všickni svatí a světice Boží!“ — Chtíti vystihnouti všecky přednosti nové básnické knihy, která každému vnímavému čtenáři štědře rozdává dary krásna nevadnoucích květů, znamenalo by, citovati zde prostě celou tu knihu, ke které autor přičinil na str. 103—125 velmi ladně uspořádaný článek vysvětlivek a životopisů, dle nichž věnec básní v podstatě myšlenkové byl uvit. Knihu, na kterou

můžeme býti před světem literárním nemálo hrdi, katolickou knihu básnickou, jakouž jest vznešeně rozkošné dílo Gab. Ronaje: „Pane, smiluj se nad námi!“ mohu každému příteli a příznivci krásného písemnictví katolického doporučiti co nejvřeleji. Má velký významný úkol dnes v době válečné a podrží velkou cenu svou i tenkráte, až Beránek pokoje a míru vejde ve kraj duší lidských a sladká rosa zas vše osvěží jak stráně vypráhlé a kamenité a potom

„jenom tak na nich rozkvete liliji jas
i květy lásky červené edenu krás.“ —

Jan Voborský.

Vlasta Pittnerová: **„Mušketýrův syn“.** Nákladem R. Prombergera v Olomouci. Cena 2 K 80 h. 1916.

Mušketýrův syn, nikoli však jednoho ze tří mušketýrů francouzských, o nichž napsal svůj dobrodružný román Alexander Dumas, nýbrž syn poctivého českého mušketýra jest hrdinou románku paní Vlasty Pittnerové. Vedle drsného ovzduší Žďárských hor se svérázными obyvateli jejich vesnic, rychet a mlýnů, je to hlavně zámecké prostředí úřednických rodin z prvé polovice století minulého, které stalo se v posledních letech oblíbeným jevištěm románových prací autorčiných, z pravidla prostých dějů, neveliké invence, za to však věrných v lícní doby a pevné charakteristiky, třebas kreslené jednoduchou linií. Autorka svými nehledanými prostředky výrazovými dovede znamenitě vystihnouti a rozlišovati, jak se jí to zvláště podařilo v tomto románě u zajímavé dvojice manželů direktorových a trojlístku jejich dcer. S náležitým ironickým úsměvem líčí autorka tato zámecké panstvo, oplývající malichernou pýchou, směšně a uboze sebe přeceňující, plné zkostnatělého konservatismu a hrůzy před jarním větrem nových časů, které tu přinášejí zmírnění poměrů poddanských a probuzení národa českého. Proti pozlátkové nádheře vrchnostenských úředníků, tak úzkostlivě dbalých, aby nevypadli ze své role milostpánů a lokálních tyranů, předvádí autorka sympatickou dvojici manželů mušketýrových, zdravého lidového jádra, poctivě v domácí půdě zakořeněných. Syn jejich, hrdina knihy, jest mladistvý probuzenec, vlastenec, autorkou všemi ideálními vlastnostmi obdařený. Jako mladý lékař uzavírá upřímné přátelství s farářem, rovněž již vlastenecky probuzeným, a tyto dvě ušlechtilé duše „spolu navštěvovali nemocné, těšili zarmoucené, spolu pracovali na roli vlastenecké, šířili uvědomění, odbírali české časopisy a nabádali ku čtení“. Pěkný program životní. Pro potěšení mladého doktora seznamuje ho autorka s úřednickým sirotkem, ušlechtilou Evelínkou, autorce, čtenáři i Dr. Spálenskému stejně milou. Osud dívčin podobá se radostnému povýšení pohádkové Popelky a celá ta tichá a vroucí láska obou milenců hodí se výborně do idylického celkem ovzduší starosvětského obrázku. Na úpadku rodiny derektorovy demonstruje autorka pravdivost přísloví, že stromky nerostou do nebe. Ale věrná láska vítězí a idylá šťastného manželství doktorova vyvíjí se v život požehnaný a šťastný. Škoda, že tak tomu nebývá vždycky v tomto slzavém údolí. — Milou, srdečnou a poutavou knihu paní Pittnerové doporučujeme vřele všem správcům knihoven lidových. Bude s oblibou hledána a čtena, každého potěší, nikoho nepohorší. A to je její velikou předností. Literární cenou náleží jistě k nejlepšímu, co vyšlo z pilného péra autorčina. Úprava knihy je sličná. J. Kk.

Český slovník bohovědný I. a II. díl. Nakl. Kotrba v Praze. Zvláštní náhodou obíral jsem se právě třísvazkovým dílem ve folio minority Lucia Ferraris, nadepsaným „Bibliotheca prompta“, které jsem před lety koupil za 24 zlatých, když jsem obdržel dvousešit 40. a 41. podobného českého díla, nazvaného „bohovědný slovník“. Můj výtisk Ferrarise jest 4. vydání a vyšel roku 1763, kdy autor ani se neví zda ještě žil či již zemřel; a podivno, nikde jsem se o něm nemohl nic dozvěděti, jest o něm jenom známo, co o sobě píše na titulním listě a v předmluvě tohoto až dosud hlavně ve článcích církevního práva váženého díla. Tak odplácí učený svět i svým nejlepším pracovníkům! Aby podobný osud nestihl i naše české katolické literáty, chce zameziti tuto ohlášený slovník. Ferraris nazývá se ve svém díle nejponíženějším sluhou a neužitečným tvorem, ale dále podotýká, že chtěje ušetřiti jiným přemnohých prací a bezčetných probdě-

lých nocí, rád se podrobil práci a námaze. A jak byl tehdy zvyk prokládati díla četnými citáty, cituje Horáce, že snažil se, aby, chtěje býti stručným, nestal se temným a uváděje Plinia mladšího těší se, že není knihy tak špatné, aby v ní nebylo něco dobrého, prosí, odvolávaje se na sv. Jeronyma, že kdo píše, nachází mnoho soudců, aby nikdo dle slov sv. Augustýna, kdo chce posuzovati jeho díla, dříve nic nehaněl, až celé přečetl, pak že bude shovívavějším. Schválně jsem se zdržel u tohoto zasloužilého a bohužel naprosto neznámého autora Ferrarise, abych ukázal, jaké požadavky můžeme míti na podobné naše české dílo, kterého vyšly dosud dva díly, sahající do hesla „církevní rok".

S oběma dosud vyšlými svazky můžeme býti docela spokojeni, jsou tu zastoupeny všechny rozsáhlé a bohaté obory bohovědy našimi nejlepšími odbornými pracovníky, kteří vesměs vyšli redakci vstříc s uznání hodnou ochotou. Nad podobný německý známý Herderův Kirchenlexikon vyniká, že všímá si náš český i nyní žijících zasloužilých katolických mužů, o nichž bývá někdy nejnesnadnější věcí dozvěděti se něco bližšího; a přece o žijící zajímá se kde kdo, kdežto o zemřelé jen odborníci. Slovník svědomitě splnil, co při vydání prvního sešitu slíbil; kéž by došel zaslouženého rozšíření, aby obrovská práce redaktorů a uznání hodná obětavost nakladatele byly dostatečně odměněny. Jenom by si bylo přáti lepších (míním barvotisky) a četnějších obrázků a snad někde jest dokladů až příliš mnoho. Doufáme, že po válce budou sešity rychleji vycházeti, takže i v této příčině vyjde vstříc nakladatelství svým odběratelům. Slovník tento má býti na stole každého katolického intelligenta, vždyť bez něho nelze vůbec vzdělanci býti. Ignát Zháněl.

Menažerie, humoresky Jos. Skružného. Illustroval Fr. Ženíšek jun. Vydal Jos. Vilímek v Praze. Cena 3 K.

Známý spisovatel Jos. Skružný sebral 36 krátkých humoresek v souhornou knihu, jíž pro rozmanitost themat dal jméno menažerie. Humoresky váženy jsou z rozličného prostředí, z rozmanitých zjevů o lidech všeho druhu. S mnoha setkali jsme se v Humoristických Listech, v kalendáři jejich i jinde. Hned historie studentská, hned profesor opravující češtinu, svatba, rozvaděné klepny, příhody z ulic, napálení dlužníci, šrapnely, telefon, reumatismus, karty, filmy, dárky, podivín, biograf, děti a jiné osoby, jiné zjevy poskytují látku spisovateli k humoreskám. Je v nich dosti nového i známého vtipu. Neobsahují nic závadného až na zmínku, že nastane všeobecné spalování mrtvol. Smyslnost nezaráží, proti víře pranic nebrojeno, jak bývá jinde při nedostatku vtipu zlozvykem. Téměř každá humoreska jest illustrována, místy poněkud výstředněji. Hned na titulním obrázku by dámě lépe slušela sukně než kalhoty a vysoké boty. Čtenář knihou se příjemně pobaví a spisovateli jenom o to běželo. Liga † 12.

Promluvy. Cyklus V. Výklady perikop. Sepsal P. Frant. Žák T. J V Praze 1916. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Sešit 1.—4. Cena K 2.

Autor spisů: „O Bohu a jeho vlastnostech" (K 9·50), „O nebi" (K 5), a m. j. počal před časem vydávati sbírku „Promluv", jejichž 1. cyklus obsahuje 14 promluv o tom, jak svatí následovali Srdce Páně (2·10 K); cyklus 2. přinesl 22 promluvy o Písmě sv. (K 1·40); cyklus 3. „Ave Maria" 38 promluv o P. Marii (K 4·80) a cyklus IV. šest promluv o sv. Ludmile (70 h). Cyklem V. počínají výklady perikop, a sice v těchto čtyřech sešitech od 1. neděle adventní až do 1. neděle po Devítníku (144 str.); čestně bude se řaditi práce tato k ostatním dílům p. autorovým, jak patrno již z výkladu na první neděli adventní, kde krásně pojednáno o znameních předcházejících příchod Páně k soudu, t. o kázání evangelia po celém světě, o příchodu Eliáše a Henocha, o obrácení židů, objevení se antikrista atd. Doporučujeme vřele. Prok. Zeletěl.

„Vychovatel". Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství. Orgán Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast. Ročník XXXI. Redaktor: Emanuel Žák, gymn. profesor. Vychází s přílohami: „Učitelskou" (red. Vlast. Jelínek, učitel v Břevnově) a „Věstníkem katechetským" (red. P. Jar. Slavíček, katech. na Smíchově). Péro redaktora P. Em. Žáka jest posvěceno oním zápalem

psáti pro výchovu mládeže co nejlépe. A jeho výběr příspěvků do „Vychovatele" jest též povýšen nad výběr všedních prací. Všecky práce ve „Vychovateli" uveřejněné mají vždy na sobě známky paedagogické schopnosti poučovati nejen laiky, ale i samo učitelstvo a kněžstvo, výchově mládeže sloužící. Příspěvek prof. dr. Lub. Petra „Nový životní styl jako výchovný ideál" jest práce literárně cenná. Neméně zajímavý jest příspěvek k induktivní katechesi pro vyšší třídy „O lidské duši" z péra Dr. Jos. Kašpara. Redaktor vložil do XXXI. ročníku své ucelené a plné hloubavých podnětů příspěvky: „Etické hodnoty v technické práci" a „Problémy školské po válce". Katecheta Fr. Košák přispěl zdařilým sestavením obrazů z dějin české katechetiky. Článek Dr. Ignáce Ratha „Autorita" vyniká též vytříbeností myšlenek. Ve feuilletonu nalezli jsme zastoupena jména: Al. Dostála, Jos. Hronka a Ant. Ježka. „Učitelská příloha" byla též pečlivě v nepřítomnosti učitele Vl. Jelínka redigovaná red. T. J. Jiroušekem. Přispěli do ní m. j.: Ant. Ježek, L. Grossmannová-Brodská, Vl. Jelínek a Jos. Hrubý. Do „Věstníku katechetského přispěli: Dr. X. Dvořák, Em. Cívka, Jan Voborský, Fr. Malý a j. Otakar Jakoubek.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Roč. XV. Čís. 3—6. Redaktor dp. Alois Dostál. Vydává Jednota českého katol. učitelstva v král. Českém. Tiskem družstva Vlast v Praze. — Ukončený XV. ročník „Četby" nese v záhlaví titul: „K zábavě i poučení" a plným právem vyhověl snaživý redaktor P. Alois Dostál obému. V úvodním článečku zmiňuje se sám o mládí Karla IV., Otce Vlasti, v další vzpomínce „Ke studánce" vzpomíná na křížové průvody, v jeho mládí ke Studánce konané, a líčí věrně, byť stručně házení křížků do vody. Anna Simerská vetkala do „Četby" „Březový lupínek" v rouše pohádkovém. Z básní vynikají verše dr. M. Kováře, z nichž nejpoetičtější jest legenda „Kvítí", Prokopa Zaletěla, V. Poledne a L. Grossmannové-Brodské. Ant. Ježek prozrazuje ze života malé Haničky malý románek výborné hospodyňky a z doby vánoční napsal zdařilý obrázek „Panenka od Ježíška. Do nového ročníku nechť vstoupí „Četba" s přírůstkem nových mladých odběratelů! Otakar Jakoubek.

Kalendář českožidovský na rok 1917. Redaktor JUDr. Eduard Lederer. Ročník XXXVI. Nákladem spolku českých akademiků židů. Cena 2 koruny.

Známí přispívatelé kalendáře, který však nazývají revuí, přispěli do tohoto ročníku: Dr. Otakar Guth (životopis Dr. Bohdana Klineberga s podobiznou), Fr. Drtina (Vzpomínání a zapomenutí), Vojtěch Rakous (Rabíni), Pavel Ráb a Alf. Fuchs (básně), Max Lederer (Tři doby zbožnosti), Dr. Eug. Stern (Sociální politika po válce), Karel Kálal (Zemané v Uhrách) a jiní. Nejvíce uvedeno tu článečků vědeckých, nejméně belletrie. Jenom tak některé poznámky. Česko-židovská revue připomíná zde Dostála Lutinova (!) jeho rozmluvy s Dr. Riegrem uveřejněné prý v klerikálním „Rozkvětu". Ze prý Rieger mluvil o židech jako o elementu rozkladném (!). V. Rakous vyličuje rabíny: pomlouvačného, řečníky a židovského Jana Husa. Zde porovnáván mladý rabín k holičskému učni a „oddávání prý náleží k jeho řemeslu". (26). Jar. Rokycana chválí papeže ve středověku, kteří se ujímali židů, dotýká se rituelní vraždy, již odsoudil prý kardinál Silvestr (62). Rádi přisvědčujeme Šternovi: „Dokud se vyskytne jediný hladovící člověk neb člověk ve svém živobytí nezajištěný, do té doby celý společenský řád nestojí za nic" (75). Karel Kálal ani zde neodložil zášť proti církvi, kterou opustil a obviňuje uherské kněze, že drželi se zemany, ač jejich úkol jest ujmouti se trpících, že byli pyšní, o lid nedbalí, že sedlákům ani správných jmen nepřáli. Divné je rčení: „Považuji chudobu slovenskou za dar boží," „Chudoba žene k práci a práce je hledání pravdy, která lidi spasí" (83). Teprve ku konci revue má kalendářní a rituální část v hebrejském a českém jazyku a velmi kratičkou zprávu o spolku českých akademiků židů. Jak si dovedou židé vážiti pracovníků svých kulturních, nasvědčuje v předu uvedený životopis Klinebergův, v němž podána každá sebe menší práce autorova, třeba jenom v České Mysli, Přehledu nebo Rozvoji otištěná.

Liga † 12.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Komedie „Boubouroche", kterouž napsal G. Courteline, jest zpracována dle jeho stejnojmenné novely. Dobráček Boubouroche není žádným hlupáčkem, nýbrž mužem zásad. Bývá klidný jako beránek, ale když se rozohní, bývá jako zuřivý tygr. Scény vsunuté do dvou aktů nejsou novými; střídá se v nich tragika s komikou, a nevěra ženy hraje zde „prim". Břichopáska Boubourocha sehrál pan Čepala jímavě. Pí. Červená byla též jako jej klamavší milenka roztomilá. Přítažlivosti však hra a její nastudování příliš nemělo.

Více jevila přítažlivosti původní práce Viléma Skoch a komedie „Naše babička". S ní poprvé přešel mladý literát přes scénu zlaté naší kapličky nad Vltavou. A jeho vykročení bylo hned šťastné. Hra se líbila a autor byl bouřlivě o premiéře uvítán na novém zápasišti. Paní Paulinová bývala dramatickou umělkyní a když se vzdala této dráhy, nebyla ještě stařenou, nýbrž v rozpuku svého ženství. Chce však věnovati všecky síly výchově svého syna Kamila, jenž se vzdělával v cizině. Stav se inženýrem, je schopen i k dalšímu povýšení. Toho chce dosáhnouti jeho matka, když chce jej zasnoubiti s dcerou ministra Bertona.

Ale Kamil má již svou vyvolenou kněžnu. Je to sice jen chudá učitelka jazyků, ale má ji rád a pak jako bystrý inženýr nevidí pro sebe skvělé budoucnosti v ministerské kanceláři. Matka přičiní se, by přemluvila Helenu, učitelku, k odjezdu a Kamilovi namluví, že Helena vzdala se jeho ruky za lesk zlata.

Matka doufá, že v Benátkách, kde prodlévají na toulkách, sblíží syna s ministrovou dceruškou. Ale chyba lávky! Kamil zůstává k ní chladný. V tom objeví se na obzoru baronka Linghoffova, přítelkyně paní Paulinové, s Helenou, jako svou společnicí. Baronka, která oceňuje Kamilovy vlohy jako inženýra a sezná i román těchto dvou mladých srdcí, jest onou spojkou, která zjedná jim odjezd do Prahy, kde dají se oddati.

Kamil jest již šťastným tatínkem a známým inženýrem v baroničině továrně. Jsou šťastni oba. Jen je tíží, že hošík nemá žádné babičky. Ale i tato povolí, její zatvrzelost zmizí, a její láska vchází do příbytku novomanželů. Sama Helena pak činí zásnub paní Paulinové s ředitelem Hepnerem.

Dobře vše mladý autor navazuje a počíná jeviti výborné vlohy starého pozorovatele. Kde ještě snad schází více odvahy, ta se dostaví druhými jeho pokusy, směřujícími k zdokonalení české hry. Talent zde opravdu jest a ten se nesmí nikdy podceňovati mládím. Hráno bylo pečlivě a umělci věnovali se svým výkonům s nevšedním zájmem. Zvláště úloha baronky Linghoffové byla v nejlepších rukou; zahrála ji pí. Hübnerová mistrně: shrnula dobrotu, veselost a srdečnost v pojem šlechetnosti. Helena sl. Odstrčilové a Kamil p. Kohouta byly výkony plné srdečnosti. Režie p. Kvapila českou hru nemálo podpořila, tak že autorovi přinesla i zaslouženou odměnu v podobě srdečného přijetí.

V novém zpracování přivítali jsme na naší přední scéně K. Kovařovice zpěvohru „Na starém bělidle". V přepracování vyznělo dílo ještě souladněji nežli před 15 lety o premiéře. Všecky jeho hudební krásy vystoupily a národní duch z hudby linoucí nadchl posluchače zcela. Znovu vzkříšení této opery značí nový její vítězný pochod . . .

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Groteskní veselohrou nazvána J. M. Syngea hra „Rek západu". Trochu podivný námět vzal si tento anglický spisovatel ke své hře. Domnělá otcovražda má v této groteskní veselohře vévoditi a státi se hrdinným činem, který provedl Christy Mahon, mladík, o němž sám jeho tatík dosvědčuje, že jest hlupákem největším. A ubohý irský lid západního pobřeží, který spatřuje v tomto slabém, nevědomém mladíčku reka západu, že zabil svého otce! . . .

Snad chtěl autor karrikovati bídu irského lidu, ale pokus byl velice smělý a odvážný. Jest to přímo odporné, co se na scéně odehrává a co se mluví. Lid, jenž představuje zde kus irského národa, jest zde líčen jako věřící v Boha, ale v úplné nevědomosti svého „já" žijící. Viděti v otcovrahu hrdinu a klaněti se mu, a viděti tuto snahu zvláště u žen, které přece více jemnocitu mají míti nežli muži, jest až do posledního detailu hnusným pojmem o představě rekovnosti. Různé lidové scény až zarážejí hrubostí, nikde ani jiskřička vzchopení se k dobru a spořádanému životu.

Podivná povaha švarné Pegeeny a slabocha Mahona, jenž otcovraždou povýšen v siláka, jsou nedozírnými prohlubněmi, v nichž zrak diváka se kalí a sluch se otupuje. Pro herce jest Christy Mahon tvrdým oříškem a p. Tůma zápasil s mnohými obtížemi a co vytvořil bylo jen slabým náčrtem povahy, jak si ji autor představoval. Na tuto úlohu fysicky obtížnou nutno by bylo zavolati herce velké scény. Řekne se: Je to jen veselohern groteska, ale groteska bez veselí, s ponurým, až odpuzujícím dějem. Dnešní doba má dosti trudu, ale rozsévati nyní na scéně neurvalost, jest přece jen zavržitelno a nevhodno.

Druhou veselohern novinkou byla Sachy Guitryho veselohra „Noční hlídač". Poznali jsme již od něho na této scéně jeho „Dobytou pevnost", ale „Noční hlídač" jest slabší práce dříve poznané. Starý filosof má milenku: mladé děvče. Zahrnuje ji přepychem a co by to bylo za francouzskou ženu, by starouška neklamala. Podvádí jej s malířem, jenž v domě maluje dekorativní ozdobu jejího salonku. Když starý filosof je překvapí, všecko vyzná. Staroušek nežárlí na mladého malíře a svěřuje mu úkol nočního hlídače své milenky. Dokud tajně se miliskovali, bylo jim žití slastí, ale nyní, když filosof schvaluje jejich milostný poměr, jsou zaraženi, protože vědí, že to, co činí, jest poměrem nemravným. Ale starý filosof spokojí se tím, když večer zahřáti se může u jejich krbu a těšiti se z jejich lásky a štěstí. Trochu podivuhodně luští tento zjev starý filosof. Nebýti znamenité úlohy panské, kterou sl. Baldová též znamenitě vytvořila, obecenstvo by se ani neusmálo. Jest ve veselohře mnoho povídání, ale málo zabavovacího děje. Elegance jest předností hry, s kterou jest psána, a to ji dlužno připsati k dobré stránce.

Poslední činoherní novinkou byla původní veselohra dr. Jos. Štolby, jedna z jeho prvních prací, „Maloměstští diplomaté". Její nové vypravení na scénu připravilo nám opět několik chvil, v nichž humor jen jen sršel a satira Štolbova lehtala k smíchu. Účinkující podali vesměs temperamentní výkony a sedmdesátník Štolba byl obecenstvem přímo zahrnován pocity vděčnosti, které mu platily jako jednomu z nejstarších a nejlepších našich dramatických spisovatelů, kteří život v maloměstě i velkoměstě tak věrně líčit znají.

Opereta vypravila operetní idyllu „Ulří děvčátek", kterou s použitím hudby Fr. Schuberta zpracoval Jindř. Berté. Autoři dr. A. M. Willner a H. Reichert zachytili několik momentů ze života tohoto slavného mistra písní F. Schuberta a dali na scénu jeho románek prvé lásky. Žel, že osoba Schubertova není zde více dramaticky prokreslena. Schubertovy hudební vložky taneční proplývají se celou operetou a některé dosud připomínají nezměrný jeho talent komposiční. To však svedlo opět režii (p. Faltyse), že se všecko zase musilo odtančiti. Při tom leckterá perla hudební z partitury tryskající se posluchači ztratila. To však režii pranic není na závadu a příště půjde opět dále svým již hojně vychozeným chodníkem vídeňské manýry. Péče věnována byla novince velká. Výprava byla starosvětská. Pan Faltys v úloze Schuberta byl nejen maskou, ale i hrou sympatický. Kapelník K. Nedbal dirigoval operetu s živostí a výkon orkestru zcela uspokojoval.

* * *

Ve Smetanově hudební síni provedeno bylo sborem a orkestrem Národního divadla vynikající oratorium „Christus" od Fr. Liszta. Dílo slaví již své padesátiletí (bylo složeno r. 1866), ale dosud jest dílem překvapujícím svou instrumentací a rozložitostí. Provedeno bylo s horlivostí, kterou soubor obou těles: sbor i orkestr jest jen mocen. I solisté a virtuos na varhany Wiedermann podali kromobyčejné výkony umělecké. Kapelníkovi p. Zamrzlovi, jenž koncert řídil, patří za bezvadné přednesy jednotlivých částí plný dík.

* * *

Letmo jen vzpomínám tímto, že před 60 lety (dne 2. února r. 1857) narodil se v Uhl. Janovicích pozdější známý literát katolický a paedagog Josef Flekáček, jenž po několik let se zdarem řídil rubriku „Dramatické umění" v naší revui „Vlast". Jeho referáty vyznačovaly se krasným slohem a znalostí odbornou. Pokusil se též několika hrami vystoupiti na českou katolickou scénu. Z těchto nejzdařilejší jest jeho celovečerní hra

„Návrat“, vynikající i básnickým vzletem. Též několik her z italštiny vzorně přeložil, ovládaje tento jazyk korrektně. Zemřel dne 19. září r. 1906. Budiž těmito řádky krátce oživena vzpomínka na tohoto našeho činného pracovníka a literáta! Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V městském divadle v Eisenachu provedena byla o Vánocích Waltera Flexa válečná pohádka „Plovoucí ostrov“. R. Stephan dokončil před odchodem k vojsku operu „První lidé“. Libreto k ní napsáno jest podle stejnojmenného erotického mysteria od Otty Borngräbra. Skladatel nedočkal se provozování díla, které se chystá v městském divadle v Mohuči, protože padl na východním bojišti. — V městkém divadle v Kolíně n. Rýnem provozována římská tragedie „Flavius Stilicho“ z péra kolínského občana R. Konena. Děj hry má prý veliké odchylky od historického podání dějin. — Drama pruského faráře Fr. Philippiho nazvané „Farář Hellmund“ doznalo před lety úspěchu, ale bylo censurou zakázáno. Nyní ve Wiesbadenu sehráno od něho nové drama „Babička“, které mělo též úspěch. Selské typy a prostředí venkova líčí autor co nejvěrněji. — Komorní divadlo v Mnichově bylo dne 1. ledna t. r. uzavřeno z finančních důvodů. — V Garrickově divadle v Novém Yorku připravuje se francouzská opereta M. Jaquesa, jejíž děj odehrává se v zákopech. — V Mnichově o Vánocích provedeny komorní hry a na řadu přišel Strindbergův „Advent“. Jest to mysterium, ve kterém v apothese zazáří betlemská hvězda nad veškerým lidským utrpením. Hra působila hlubokým dojmem. Tamže provedlo o vánočních svátcích členstvo Uměleckého lidového divadla mysterium „Maria“. Mělo též úspěch, ač provedeno bylo ve formě pašijových her se selským lidem kdesi u Prešpurku sebraných. — Smetanova „Prodaná nevěsta“ docílila při své premiéře v Dortmundu skvělého úspěchu.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Zvláštní knihovna. V září 1916 byl v Lipsku otevřen velmi důležitý ústav pro literaturu a knihkupectví — Deutsche Bücherei —. Úkolem jeho jest shromažďovati všechny německé knihy, časopisy a jiné tiskoviny kromě novin, dále všechna v Německu tištěná cizojazyčná díla, písemnictví Němců mimo říši a konečně soukromé i úřední tisky. Z této knihovny se nic nepůjčuje, ta má býti archivem německého písemnictví. Náklad poskytuje Bursovní spolek německých knihkupců spolu se saskou vládou a městem Lipskem. Také biskupové a jiné duchovní úřady přispívají. Protektorem jest saský král. Upraveny v budově schránky pro milion svazků. Připraven pozemek pro další budovy, jež by umístily 10 milionů knih.

Velké náklady německých publikací. V Berlíně vyšlo popsání jízdy podmořského člunu „Deutschland“ do Ameriky kapitánem P. Königem ve 400.000 výtiscích. Brožurka: „Zněmčení zbytečných cizích slov“ vydané nákladem firmy B. Tauchnitz dočkala se za necelý rok 190.000 výtisků. Cena její byla 60 feniků. O. J.

Předvídání. Spisovatel Covan Doyle v povídce „Na podmořské lodi“ promlouvá dávno před válkou o ponorkách. Hrdina povídky a velitel protianglických ponorek tu vypravuje, jak překazil všechen dovoz potravin a jak Anglii učinil naprosto bezbrannou. Pozoruhodno, že tyto myšlenky se shodují se skutečnostmi nynější doby.

Povaha české řeči. Al. Hlavinka v Knihovně paedagogické akademie v Olomouci vydal Nové rozhledy po řeči a mluvnici. Kniha jest širokého rozhledu a má býti náhradou Bartošovy „Skladby“, kterou odstranili ze škol Masarykovci. Hodí se českému studentstvu a vůbec milovníkům naší řeči. —

Bavorský princ katolickému tisku. Na bojišti v Sedmihradsku padlý bavorský princ Jindřich odkázal ve své závěti Katolickému tiskovému spolku pro Bavory 40 tisíc marek. Odkaz tento svědčí o ušlechtilém smýšlení princově a vzácném v pravdě porozumění pro důležité potřeby naší doby. Jinde jsou dosud testamentární odkazy na katolický tisk zjevy skoro neznámými.

Katol. spolku tiskového v Praze ve výborové schůzi za † preláta Dra Jos. Tumpacha zvolen byl předsedou vys. důst. p. Dr. Ant. Podlaha, metropolitní kanovník. Na něho budťež řízeny práce pro „Hlasy" určené.

Jobovou zprávou nazývá Věstník č. 12, že nejdou známé kalendáře Havlíček a Palacký na odbyt. A přece prý jsou „opravdovou duchovou aristokracií mezi ostatními kalendáři". Proč tedy každý „sčetlý a uvědomělý" člověk venkovský nerozšíří jich aspoň 25? Redaktor Flos si stěžuje, že podnik jest velice ohrožen. Volá tedy pisatel: „Rozmetáme dílo, které tak skvěle representovalo před světem naše lidovýchovné snahy kulturní?"

Pozor na kalendáře. V jistém venkovském kalendáři uveřejnil Bohumil Bouška obrázek „Falešná garderobierka", který se do lidových sbírek zcela nehodí. Vyličuje, jak medik vstoupil jako garderobierka v přestrojení k jisté zpěvačce, ji svlékal i oblékal, při čemž viděl a líbal její „nádherné tělo", ano svou velitelku i do lázní doprovázel, kde ona „vstoupila do vany tak, jak jí Pán Bůh stvořil". Posléze chtěla zpěvačka umývati i svoji služku, až tajemství bylo odhaleno. Všechno skončilo svatbou sice, ale líčení obsahuje scény, které by s povděkem přijali v „Pikantním Světě", však v kalendáři býti nemají, budíce pikanteriemi pohoršení.

Svérázy český, odborný list Žádruhy pro povznesení lidového průmyslu, hlavně uměleckého. Illustrovaný list onen vychází čtyřikráte do roka za redakce Aloise Dyka.

Proti špatné literatuře bude prý ve Vídni ustavena jakási ústředna, která se bude snažit o potírání krvavé, dobrodružné, detektivní, nízké literatury. Ústřednu zakládají spisovatelé a výtvarní umělci. Bezpečnostní úřady vydaly celý index literárních škvárů a zabavují veliké náklady obscenních spisů. Nová ústředna chce vydávati dobrou knihu proti špatné, dobré umělecké dílo proti nevkusnému. U nás (píše „Ženský Obzor" č. 10.) není takové ústředny proti špatné literatuře zrovna potřebí. Edice méně cenná brzo zapadne. „Ani klerikální literatura belletristická nemá u nás velkého významu a netřeba proti ní budovati ústředny Je omezena na uzoučký kruh čtenářů, který se zmenšuje úmrtím. Ani nové odstředné snahy, toužící budovat organisaci kolem křesťanské akademie, nemají čáky k úspěchu". Jenom aby se „Ženský Obzor" nemýlil a klerikální literatury se nerozšířilo více, než jiné bombasticky vychvalované. Kdežto jiných publikací nyní mnoho zašlo, klerikální ani jedna. Odběratelé je ochotně podporují.

Množství kalendářů. Nakladatelství Wiesnerovo vydává 15 kalendářů: Rieger, Občanský kalendář koruny svatováclavské, Domov, Český rolník, Národní povídkář, Všeobecný kalendář, Lid, Veselý povídkář, Šotkova mošna, Paleček, Prapor, Švanda dudák, Blaník, Stráž a Velký národní kalendář. „Občanské Listy" píší o nich! „Hezká řada a jejich obsah snese i přísnější měřítko. Jsou dobrou stravou pro lid, pravou lidovou čítankou, provanutou zcela českým duchem. Setkáváme se v nich se jmény našich nejmilejších autorů, mají pěkné illustrace a vkusnou výpravu. Bohatý obsah je zdrojem poučení i zábavy; nese světlo, krev i sílu, učí radosti ze života."

Válečná literatura zvláště belletristická umlká i v Německu. Z četných válečných básniček v kulturní historii zůstane pouze několik. Podobně i novella. Napoleonova doba teprve po desetiletích uzrála duchem Tolstého v umělecké dílo. Podobně i nyní po čase bude možno přehlédnouti celý obrovský zápas se všemi detaily a důsledky. Pak vyvstane správný obraz, vtělitelný umělecky a literárně.

Feuilletony denních listů. Trpká vede se stížnost, že české noviny jako románové přílohy dávají pouze překlady, které natropí jenom mnoho škody v literárním vkusu našeho čtenářstva. Bývá to literární brak anglické kožené Familienstücky, francouzské sensace, nezáživné americké slátaniny. Ty romány se čtou, vystříhávají a potom přicházejí do lidových knihoven jako dary osvětových mecenášů. Proč se tu nevydávají původní práce pro třídy nejširší?

Nový list „Nezvěstní z bojišť", jímž se pátrá po vojínech. Pod záštitou Zem. pom. sp. červ. kříže pro král. České. Platí se za jednosloupečný řádek 60 hal., za štoček podobizny 3 K. Předplatné K 2·50, zdarma

se posílá do lazaretů, nemocnic, k náhradním sborům, kancelářím Červ. kříže, invalidovnám, zajat. táborům atd.

Hojnost humoristů. Na konci ročníku 59. „Humoristické Listy" v Obsahu oznamují příspěvky 40 spisovatelů humoresek a 30 humoristických básní a písní.

Noční hlídač, napsal Sacha Guitry, přeložil Karel Čvančara, hráno na divadle Král. Vinohradů — omlouvá ženinu polyandrii, možnost dvou milovníků, starého, který platí, a mladého, který užívá, přinutiti starého, aby nic nenamítal a zvrácenému pořádku nasaditi masku nevyhnutelnosti, aby hluboká necudnost těchto poměrů nejen nebyla patrna, nýbrž aby obecenstvu polichoceno bylo názorem, že to všecko je dovoleno („Zvon" č. 13—14).

Paběrky z novin a veřejného života.

Nový velepastýř na Moravě. Odchodem J. Exc. hr. Huyna na stolec Pražský uprázdnilo se biskupství Brněnské na družné Moravě. Jeho c. a k. apoštolské Veličenstvo ráčilo 19. října 1916 jmenovati biskupem brněnským probošta faráře opavského, kněze řádu něm. rytířů Norberta Kleina. Týž jest rodem z Moravy a narodil se roku 1866 v Brunzejfu (Braunseifen) u Rýmařova. Na kněze vysvěcen byl roku 1890, jest tedy 26 roků knězem a z těch působil 24 v Opavě, kde se těšil oblibě a všeobecné úctě jako probošt a kněz řádový. Jest kníž. arc. konsistorním radou, assesorem kn. arc. konsistoře a rytířem řádu Františka Josefa. Katolická Morava se těší, že v něm najde horlivého strážce dědictví cyrillo-methodějského, diecese pak nalezne spravedlivého a svědomitého správce.

† **Monsignore Dr. Jos. Pachta,** řádný profesor c. k. theologické fakulty v Praze, zemřel dne 2. ledna po krátké nemoci, která končila záchvatem mrtvice, posílněn sv. svátostmi. S ním odešel jeden z nejučenějších mužů z řad Karlo-Ferdinandské university. Ovládal netoliko několik jazyků, ale takořka vědu celou. Zesnulý byl nejen výborný theolog a znalec hudby církevní, ale i mathematik a filosof. Astronomie, chemie, fysika, historie, nacházely v něm neobyčejně pilného badatele, jenž pro skromnost svou nemohl se odhodlati k tomu, aby také psal. V mládí svém býval ceremonářem † kardinála Schwarzenberga a později i kardinála Schönborna. V létech osmdesátých stal se Dr. Pachta adjunktem bohoslovecké fakulty a po nějaký čas přednášel i jako supplent dogmatiky za onemocnělého Dra Josefa Springla na německé fakultě bohoslovecké. Po zřízení fakulty české byl jmenován professorem téhož předmětu, oddán celou duší své milé vědě. Přednášky jeho byly opravdu učené a vědecky sestavené, tak že zvláště v tomto oboru těžko bylo nalézti učence jemu rovného, jenž ovládal vedle německé i literaturu francouzskou a vlašskou takřka do podrobností. Povahy byl přísné sice, ale tiché, skromné a neobyčejně zbožné. Věda a modlitba vyplňovaly všechen život jeho a tak jako se nikdy nechlubil svou učeností, tak potajmu rád pomáhal chudině a přispíval na dobročinné účely, jak mohl. Narodil se v Krasikovicích a dosáhl 70 let. —

Úmrtí preláta dra Franze. Dr. bohoslovi Adolf Franz, jenž zemřel v Baden-Badenu, byl pilný pracovník Řídil r. 1872 „Schlesische Zeitung", 1873 a léta následující „Schlesisches Kirchenblatt" a r. 1878 až 1881 berlinskou „Germanii". K tomu měl říšský a poslanecký mandát. Roku 1883 vzdal se místa kanovnického ve Vratislavi a věnoval se zcela písemnictví. Žil v Baden-Badenu. Jeho vliv na církevní a politické poměry v Německu byl nemalý.

Jan Dvořák, dvorní rada MUDr., zasloužilý ředitel pražského nalezince, zemřel 13. prosince 1916 u věku 67 roků. Rodák z Pohoří u Opočna. Zvolen poslancem zemským a říšským, jmenován členem zdravotní rady ve Vídni. Zavedl velikou řadu humánních a pokrokových opatření; se zájmem věnoval se úsilí protituberkulosnímu, sepsal četné lékařské knihy a brožury. Nedávno slavil jubileum 40letého doktorátu.

Úmrtí. Ve Val. Meziříčí zemřel profesor tamějšího gymnasia. K. Friedrich, u věku 69 let. Zesnulý byl všeobecně oblíben a žáky milován. Zabýval se i malířstvím. Jeho obrazy zdobí mnohé valašské chrámy.

— Ve středu 20. prosince 1916 zemřel v zajateckém táboře v Milovicích, kdež byl jako vojín již přes rok zaměstnán, akademický malíř pan Adof Werner, dosáhnuv věku 54 let. Byl to nadaný a pilný český malíř. Narodil se r. 1862 v Lysé n. L. Uměleckou dráhu svou započal v 15 letech. Adolf Werner vytvořil značný počet obrazů, z nichž nejznámější jsou: „Zavraždění sv. Václava", „Zapomenutá", oltářní obraz sv. Jiří (v Kostelci n. Orl.), „12letý Kristus v chrámě mezi mistry" (oltářní obraz v Bohosudově), „Zapuzená" (vyznamenaný druhou cenou pro umění na jubilejní výstavě v Praze), dále voskovými barvami malovaný obraz „Dvanáct andělů" v chrámě Redemptoristů v Hernalsu ve Vídni a j. v. Byl také pilným krajinářem a namaloval řadu nádherných partií z Českého ráje.

Dne 15. pros. 1916 zemř. v Praze-III. vládní rada a gymn. řed. v. v. Jan Říha. Narodiv se r. 1845 v Oslavě u Písku, působil jako profesor klasických řečí na gymnasiu v Brně, Klatovech, Táboře, Písku, potom jako ředitel na stát. gymnasiu v Jindř. Hradci, na soukr. gymnasiu při akademii hraběte Straky a na dívčím lyceu Voršilek v Praze. Z literární jeho činnosti původní i překladatelské budiž vděčně vzpomenuto zvláště vydání prvního našeho velkého slovníku latinsko-českého, který z původního malého trojjazyčného slovníku Křížkova zpracoval ke všem spisovatelům latinským na českých gymnasiích čítaným, a jeho prvního českého překladu idyl Teokritových.

Ve Vídni zemřel 4. ledna P. Alois Jemelka z T. J., znamenitý kazatel a missionář, jenž na nesčetných místech v Čechách a na Moravě horlivě působil. Posledně apoštoloval mezi Čechy vídenskými. Na něm se vyplnilo: Horlivost domu Tvého ztrávila mne.

† **Msgr. ThDr. Fr. Blanda.** V Praze zemřel dne 6. ledna kanovník kol. kapituly u Všech Svatých na hradě pražském Msgr. ThDr. František Blanda, em. ředitel učitelského ústavu pražského. Zesnulý narodil se dne 12. listopadu r. 1838 ve Volovči a na kněze byl vysvěcen dne 2. srpna r. 1863. Byl tajným komořím Jeho Svatosti, kníž. arcib. konsist. radou a j. v. R. 1868 stal se katechetou při učitelském ústavu pražském a zároveň docentem katechetiky a paedagogiky na theol. fakultě pražské. R. 1883 byl povýšen na doktora theologie, jmenován universitním kazatelem a r. 1886 ředitelem paedagogia. Několikráte dosáhl hodností universitních. Jako paedagog byl velmi činným literárně. Redigoval také časopis „Školník". Zásluhy jeho o školství i působnost učitelská zajišťují mu trvalou, čestnou památku.

† **Karel Bulíř.** O Novém roce ráno zemřel v Praze na slovo braný český paedagog, učitel, ředitel škol, muž zásad konservativních a ducha katolického v řadách vychovatelů mládeže — Karel Bulíř.

Se jménem v Pánu zesnulého spiat je nejen značný kus historie pražského školství, zejména pokračovacího, nýbrž i českého školství vůbec a naší paedagogické literatury. Karel Bulíř narodil se dne 27. srpna 1840 ve Světlé pod Ještědem v okresu českodubském. V 19. svém roce počal po odbytých studiích na reálce učitelovati, od r. 1861 působil pak již nepřetržitě v Praze. Vedle své učitelské činnosti již záhy se věnoval spisovatelství paedagogickému. Četné jeho články jsou v tehdejších paedagogických listech. Na začátku let sedmdesátých věnoval volné chvíle své vzdělání dospívající mládeže a s pomocí Jednoty průmyslové položil pevné základy k vybudování pražského pokračovacího školství. Napsal: „Rádce živnostníků", „Průmyslová čítanka" a „Písemnosti". Činnost Bulířova byla opravdu všestranná, neznal oddechu, neznal prázdna. Čest budiž jeho památce!

Dr. Jan Sýkora, řádný profesor na theologické universitě, kanovník, jmenován proboštem král. koleg. kapitoly u Všech Svatých na hradě Pražském a 11. ledna slavnostně instalován.

Veliký dar J. E. ndp. světícího biskupa dra Karla Wisnara kněžstvu arcidiecese olomoucké. J. E. pan světící biskup dr. Karel Wisnar daroval diecesnímu olomouckému spolku podporujícímu nemocné a nouzí stižené kněze 100.000 K. Skvělým darem tímto zaznamenal se šlechetný dárce nevyhladitelně do srdcí všeho kněžstva arcidiecese.

J. M. vsdp. dr. Jos. Pospíšil, arciděkan kapitoly v Brně, byl Jeho Veličenstvem císařem a králem vyznamenán propůjčením hvězdy ke komandérskému kříži.

Jubileum. Dne 2. prosince 1916 slavil sedmdesátiny kanovník Frant. Špička. Narodil se r. 1846 v Lošticích. Pracoval horlivě jako předseda Spolku katol. tovaryšů, jako jednatel katol. Jednoty politické v Přerově, má nemalé zásluhy o katol. dům v Mor. Ostravě, o list Ostravský Kraj. Vynikl jako řečník a organisátor. Jest čestným kanovníkem koleg. kapituly kroměřížské, arcikněžem příborským a má mimo jiné rytířský řád Františka Josefa.

Abrahamoviny slaví dne 13. února známý literát dr. Karel Vrátný. Narodil se dne 13. února r. 1867 v Hořovicích. Na kněze byl vysvěcen dne 16. února r. 1890. Jeho literární činnost možno nazvati šťastnou. Napsal m. j.: „Upřímné slovo křesťanským dívkám“ (r. 1897), „Májová pobožnost pro školní dívky“ (podle německého), „Májová pobožnost“, „Panna Maria v Starém Zákoně předobrazena“, vynikající překlad z italštiny „Miranda“ atd. Též náleží k spolupracovníkům „Českého Slovníku Bohovědného“. O. J.

Šedesátileté narozeniny slaví 17. ledna známý spisovatel-kněz Adam Chlumecký (vlastním jménem František Kužela), farář v Skrbeni u Olomouce na Moravě. Narodil se dne 17. ledna r. 1857 v Roketnici u Přerova. Upozornil na sebe svou prací „Apokalypse otroků“, k níž přidružily se „Andělé pyšní“ a „Evangelium svobody“. V prostých motivech jest Chlumecký neodolatelný. Jeho „Epos o hloupém Janu“, různé arabesky, povídky pro mládež a romány pro dospělé svědčí, že jeho péro jest zasvěceno literárnímu poslání s čistou a zanícenou duší. Čtenáři rádi jeho pohádky a romány čtou a revue „Vlast“ čítá Ad. Chlumeckého k svým, dlouholetým pracovníkům. O. J.

Třicáté výroči úmrtí Františka Gregory, znalce církevní hudby, připadá na den 27. ledna. Fr. Gregora narodil se dne 9. ledna r. 1819 v Netolicích, kdež nabyl prvních hudebních vědomostí. Navštěvoval konservatoř ve Vídni. R. 1849 jmenován byl ředitelem kůru ve Vodňanech. R. 1851 zvolen za téhož v Písku, kdež působil až do své smrti 27. ledna r. 1887. Z jeho činnosti skladatelské jmenujeme církevní skladby, a sice: sbor „Tě, Bože, chválíme“, „Veni sancte spiritus“, „Requiem“ (české) pro smíšený sbor s průvodem varhan neb orkestru, „Pohřební písně a sbory“ s jednoduchou hudbou, Nešpory instrumentální, Slavnostní mše z F-dur, z E-moll a G-moll, vokální mše s průvodem varhan z A a Es-dur a j. v. O. J.

Stoadvacáté výroči narození Josefa Vlastimila Kamarýta, nejstaršího a nejzasloužilejšího křísitele českého národa. Narodil se 20. ledna r. 1797 ve Velešíně. Stav se knězem, působil v Táboře a v poutnickém místě Klokotech, odkudž nazýván „klokotským slavíkem“. Proslul jako znamenitý básník a svědomitý kněz. Zemřel dne 19. března r. 1833 v Klokotech a dne 20. srpna r. 1868 odhalena na jeho rodném domě ve Velešíně pamětní deska. O. J.

Dvojí výroči Solařovo. Na letošní rok připadá dvojí výročí Jos. J. N. Solaře. Dne 3. května bude tomu právě 90 let, kdy se v Jindřichově Hradci (r. 1827) narodil a dne 20. ledna t. r. naplní se právě čtyřicet let, kdy v Želivě (1877) zemřel. Jos. J. N. Solař, stav se knězem premonstrátského řádu v Želivě, uveřejňoval různé básně a články náboženskо-církevního obsahu. Záhy však přilnul k archaeologii a podal v tom oboru více cenných monografií, buď po různu, buď samostatně vydaných. Jmenujeme z nich monografii Něm. Brodu, Lipnice, Pohledu, Světlé nad Sázavou, opatovického a vilémovského kláštera. R. 1863 samostatně uveřejnil „Paměti města Humpolce“ a v letech sedmdesátých „Dějepis města Hradce Králové nad Labem a biskupství hradeckého“. O. J.

Desáté výroči úmrtí P. Josefa Berana, věrného syna národa, kněze-lidumila, otce svých svěřenců, připadá 31. ledna, kdy v Králové Dvoře dokonal. Náležel k příznivcům našeho družstva a k podporovatelům Tiskové ligy. O. J.

Liszt, skladatel velikého oratoria Christus, jež se dávalo ve Smetanově síle Obecního domu v Praze, byl nábožensky uvědomělý muž, jenž měl náklonnost k meditacím a zbožnosti, jak se o něm i Heine vyslovil. V Paříži, městě zábav a hýřivých požitků, konal studia literární, filosofická a theologická. Okolí naň pranic rušivě nepůsobilo. Za svého pobytu v Praze znal se s Bedřichem Smetanou, tomuto půjčil 400 zl. na klavír a

slyšel jeho ouverturu k „Prodané nevěstě“, ano seznámil se při klavíru i s „Daliborem“ a „Libuší“. Při jednom smělém harmonickém obratu se vyslovil: „Toho by snad ani Wagner nebyl se odvážil.“

Kulturní směs. Antonín Zamazal, katecheta v Marianských Horách, obdržel dle „Venkova“ roční dovolenou, aby provedl soupis církevních uměleckých památek v olomoucké arcidiecési. — Čtyřicáté výročí úmrtí P. Antonína Marka, kněze buditele a básníka připadá na den 15. února t. r. Zemřel r. 1877 na Smíchově. Žil dlouhý čas mezi českým lidem a tento lid tohoto vlasteneckého kněze nikdy nezapomene vzpomínati. — Stoatřicetiletá výročí P. Václava Kolmusa, dějepisce a archaeologa-kněze, připadá na den 14. února. Narodil se r. 1787 ve vsi Březnice na Boleslavsku. — Desáté výročí úmrtí českobudějovického biskupa. Dne 7. února naplní se právě 10 let, kdy (r. 1907) zemřel v Českých Budějovicích bývalý ndp. biskup tamnější dr. Martin J. Říha, jehož životním úkolem bylo postaviti důstojnou kathedrálu v Č. Budějovicích. — Polní kuráti katoličtí ve vojště. Do konce září působilo v naší armádě 1874 polních kurátů katolických a to: 1311 ve společném vojsku, 322 v zemébraně a 241 u honvédů. — O. J.

Jubileum spolku. Právě před 10 lety založeno bylo „Sdružení venkovská omladina“ pro Moravu, Slezsko a Dolní Rakousy.

Vyznamenání. Náš zasloužilý člen družstva Vlast, vldp. Josef Tichovský, kníž. arcib. vikář Křivoklátský a farář v Bratronicích u Unhoště byl právě jmenován kníž. arcibisk. notářem.

Farář — „kmánem“-dobrovolníkem na frontě. Slovinský farář z Korutan P. Maierhofer byl s několika jinými slovinskými duchovními obviněn z nevlasteneckého jednání. Bylo však zjištěno, že obvinění to bylo bezdůvodné. Chtěje skutkem dokázati bezpodstatnost onoho osočování, jakož i vlastenecké smýšlení, odebral se P. Maierhofer dobrovolně jako prostý vojín na bojiště. Súčastnil se devíti italských ofensiv jako prostý „infanterista“ a několikráte se vyznamenal. V nejhustším dešti dělostřelby roznášel často rozkazy a povely a jednou zachránil dokonce celý pluk od velké nehody. Byl totiž okamžik za jedné bitvy, kdy jedna část pluku přešla k útoku, kdežto druhá část o tom neměla tušení. Prostý vojín-farář Maierhofer duchapřítomností a neohrožeností svou dokázal toho, že rychle zalarmoval také druhou část pluku a tím zachránil situaci. Za tento čin byl vyznamenán. Zvláštní náhodou se stalo, že velitelem setniny, v níž P. Maierhofer slouží, je korutanský učitel, jenž byl za doby míru jeho národním a politickým odpůrcem. Farář-infanterista Maierhofer u vojáků soudruhů je nesmírně oblíben.

Válečný opatrovník včeliček. Jedním z nejpřednějších včelařů v královéhradeckém kraji býval P. Fr. Pospíšil, kaplan u vikáře a kanovníka Václava Uhlíře ve Velké Jesenici. Jako kaplan velebný pan Pospíšil míval i 16 včelstev, od nichž vytěžil ročně někdy až 250 kg. krásného medu. Když se stal farářem v Kladských horách, v Novém Hrádku, ve krajině drsné, musil se včelaření vzdáti. Před několika lety vstoupil pan farář a zatím také biskupský notář Pospíšil na odpočinek a předloni přijal místo fundatisty ve Vilímově u Čáslavi. Tam opět jeho bohaté včelařské zkušenosti vzácně a skvěle se uplatnily. Když roku 1914 a 1915 odešli z okolí Vilímova pěstitelé včel do války a rodiny jejich nevěděly si rady s opatrováním včeliček, tu z ochoty začal opuštěné včeličky opatrovati blahovolný pan biskupský notář Pospíšil. Nejprve přehlédl včeličky u jednoho a potom u druhého a záhy roznesla se pověst o jeho včelařské ochotě po celém kraji, takže postupem doby r. 1915 a 1916 v desíti různých obcích obnášel počet svěřených mu včelstev 117, jež patří 26 majitelům. z nichž jsou skoro všichni vojáci. Pan notář opatruje je buď úplně nebo radí, aby je včelařům, dokud se domů z války nenavrátí, zachoval. Pan bísk. notář Pospíšil stal se pro tuto svou vzácnou ochotu a lásku k včeličkám populárním po celém kraji a rodiny včelařů-vojáků, jimž včeličky opatruje, jsou mu za to povděčny.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 5

VLAST

ÚNOR 1917.

Alois Jašek-Studýnský:

Mravní význam života Davidova.

(Pokračování).

Přes všechno ujišťování přátelství vydává se Saul's vojskem v pole proti Davidovi.*) A zase naskytuje se příležitost odstraniti soka svého. Tím více dlužno ceniti velkodušnost, spravedlnost a věrnost Davidovu, který králi ani vlasu nekřiví (26). Ale jednání Davidovo je zde odlišné od toho, jak jednal se Saulem při prvním střetnutí. Tam chlácholil, zde chce zastrašiti:**)

24. 12—16.

„— — — nezhřešil jsem proti tobě, ty však ukládáš mi o život, abys mi jej odňal. Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou, a Hospodin pomstiž mne na tobě; ruka má však nedotkne se tebe! — — — Koho honíš, králi israelský? — — — Budiž Hospodin soudcem a rozsuď mezi mnou a tebou. Kéž shlédne a ujme se pře mé, kéž vysvobodí mne z ruky tvé!"

26. 18—20. 23. 24.

„Proč pán můj pronásleduje služebníka svého? Co jsem učinil? Aneb co zlého lpí mi na rukou? Proto nyní poslyš, prosím, pane můj, králi, slova služebníka svého: „Pudí-li tě Hospodin proti mně, zavoniž (mu) oběť. Pudí-li tě však lidé, zlořečeni buďte před obličejem Hospodinovým, neboť mne vyhnali dnes, — — — Nuže nebudiž vylita krev má na zemi před Hospodinem! Všaktě Hospodin odplatí každému dle jeho spravedlnosti a věrnosti. Dal totiž Hospodin dnes tebe v ruku mou, ale nechtěl jsem vztáhnouti ruky své na pomazaného Hospodinova; jako jsem na výsost vážil si dnes života tvého, tak bude vážen život můj v očích Hospodinových, a on vysvobodí mne ze vší úzkosti."

*) Viz prozíravost Davidovu 24. 23.

**) Hummelauer, Op. cit. str. 238. „ibi regem demulcere, hic magis eumdem terrere studet."

Zase spřátelil se Saul s Davidem, ale David odchází raději do ciziny, aby tím vzata byla Saulovi příležitost, poskvrniti zemi Hospodinu zasvěcenou vraždou toho, jenž od Hospodina určen jest jeho nástupcem.

David odebírá se ku králi Achisovi Getskému, a ten vida dobrého pomocníka*) v Davidovi, dává mu v léno město Sikeleg. Zde je samostatným, může volně zde vykonávati i se svým mužstvem obřady náboženské, cítí se více mezi svými, a přece se nemusí obávati pomsty Saulovy. Arciť čeká na Davida těžká zkouška. Filištínští brojí proti Israeli, a David sám je vyzván, aby se zúčastnil výpravy. Než Hospodin jest s ním. David stává se náčelníkem osobní stráže Achisovi, táhne s ním do pole, ale na protest ostatních knížat Filištínských musí se vrátit. „Ostatní knížata Filištínská nedůvěřovala Davidovi; obávala se, že by mohl v bitvě se svým hebrejským mužstvem přejíti k Israelitům, případně napadnouti Filišťany v týle (táhl v zadu) a tak víc uškoditi nežli prospěti.“ (Hejčl). Uvnitř zajisté pln radosti, že nemusí válčit proti vlastním bratřím, předstírá David přece zármutek a žal nad tím, že se nemůže Achisovi odvděčiti. — Vrátil se David právě zavčas do Sikelegu, aby mohl zachrániti obyvatele jeho. Amalečané už dlouho prahli po pomstě, teď naskytla se jim vítaná příležitost. Zatím co Achis i David byli v poli, přepadli město Sikeleg, zapálili je a odvedli veškero obyvatelstvo do zajetí; vše, co mělo cenu, pobrali.

I David byl tímto vpádem dotčen: vždyť i manželky jeho byly odvléknuty do zajetí. Neprodleně vydal se David za nimi, dohonil je, zajaté i celou kořist jim vyrval, ano i jejich stáda jim sebral. Celou kořist rozdělil pak David spravedlivě, velkodušně mezi všecky účastníky výpravy, ano i starším Israelským poslal „požehnání z kořisti nepřátel Hospodinových“. (30. 27.)

Nelze tu již upříti Davidovi diplomatického nadání. Získává si starší Israelské, připravuje si těmito dary již půdu ve svém národě!

Jak jinak vedlo se v téže době Saulovi! Od Filišťanů na pohoří Gelboe obklíčen, vidí Saul, že Bůh jej úplně opustil. Nemá důvěry v Boha, a když dokonce vidí, že i synové Jonathan, Abinadab a Melchisua padli, zoufá si: naléhá na meč a probodává se.

Filišťané nalezli mrtvolu jeho, ufali hlavu a vzali ji jako trofei sebou, tělo však Saulovo vzali Jabesští, puzeni vděčností k Saulovi, který je byl osvobodil (viz 11.) a spálili je: spálili buď proto, by Filištínští nemohli ho ještě více hanobiti, anebo proto, že hniloba těla zabraňovala slušnou výpravu pohřbu. Schlögl nesouhlasí s tímto zněním ani s upálením a překládá (str. 202): „und hielten dort um sie die Totenklage und nahmen ihre Gebeine und begruben sie.“ (31. 12. 13.) Srovn. též II. 21. 14.

* * *

*) Podnikal tu výpravy loupežné do území Gessurańů, Gerzanů a Amalečanů. Zde pustě řádil: pobil nejen muže, ale i ženy, děti a starce do jednoho, aby tím zakryl lživé své vystupování proti Achisovi. Tomu totiž namluvil, že veškerá kořist je z Judska. Tak získá si uznání i lásku Achisovu. Lze to schvalovati?

II.

V druhé knize Královské setkáváme se s Davidem králem. Hořce oplakává David smrt svého předchůdce, a slzy upřímného žalu kanou s lící jeho, když slyší, že i Jonathan, přítel nejdražší, padl. Jinoch, který tuto zprávu donesl, se zlou se potázal. Chtěje se zalichotiti, oznamoval Davidovi (a selhal!), že Saula na žádost jeho probodl. Neznal Davidovy šlechetnosti, neznal úcty, v jaké měl David Saula, pomazaného Páně. David zapomíná na útisky a pronásledování, jichž mu bylo přetrpěti od Saula, želí jen smrti jeho. Nechtěl dojíti trůnu přes mrtvolu Saulovu, vždyť dvakrát jej měl úplně v moci: on dokonce pokus takový trestá smrtí: hle! hrozná odměna lži! Perlou básnickou je žalozpěv, který David zpívá nad Saulem a Jonathanem a všemi reky, kteří na Gelboe padli (I. 18—27).

1. Mysli, Israeli, na ty mrtvé,
kteří padli na tvých výšinách!
Slavní v horách tvých, Israeli, jsou zabiti!
Běda, kterak padli ti hrdinové!

2. Nepodávejte zprávu o tom v Getu,
nemluvte o tom v ulicích Askalona,
by radost neměly dcery Filišťanů,
nejásaly dcery neobřezanců!

3. Ó, pohoří Gelboeské!
Rosa ani déšť na tě nepadej,
ani neměj polních prvin,
neb tam byl povržen štít rekův!

4. Štít Saulův olejem pomazán nebýval,
ale krví zabitých a tukem rekův;
Jonathanův šíp nikdy neodskočil
a Saulův meč se nevracel s nepořízenou!

5. Saul a Jonathan, (ti) milí a libí,
v žití ni ve smrti nebyli rozloučeni;
byli rychlejší, nežli jsou orlové,
byli udatnější nežli lvové!

6. Dcery Israelské, plačte nad Saulem,
který odíval vás rozkošně červcem
a dával zlaté šperky vašemu rouchu.
Běda, kterak padli ti hrdinové!

7. Jonathan na tvých výšinách byl zabit!
Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonathane!
Tys měl půvabu mnoho, velmi mnoho;
tvoje láska byla mi nad lásku žen!

8. Jak matka miluje svého jedináčka,
tak jsem miloval já tebe!
Běda, kterak padli ti hrdinové!
A kterak ztraceny jsou válečné zbraně!

(Dr. Hejčl.)

Krušné, bolestné boje bylo Davidovi nyní podstoupiti: bolestné proto, že bojovati musel proti vlastním bratřím. Saulovi stoupenci nechtěli mu bez námahy popřáti trůnu, a delší dobu to trvalo, než David byl všeobecně uznán králem. V těchto bojích vyniká David zvláště mírností, statečností a shovívavostí vůči nepřátelům.

Po smrti Saulově prohlásil vrchní velitel Saulova vojska Isboseta, syna po padlém vladaři, za krále israelského. Davida uznala jen Judea. Slavnostně byl podruhé pomazán za krále v Judei: přijali ho soukmenovci sympaticky, vždyť byl z nich, znali jeho udatnost v boji proti Filišťanům, znali upřímnou zbožnost jeho i celé rodiny, znali jeho šlechetné srdce, jeho snášenlivost i štědrost (I. 30. 26.): vlastnosti, které budoucího vladaře krášlily. Že nebyl všeobecně uznán, dá se lehko vysvětliti. Kmen Benjaminův, z něhož pocházel Saul, slynul bojovností. Z něho

vyšel první král, který zajisté shromáždil kol sebe v první řadě své soukmenovce. Pádem rodu Saulova padla by i sláva a moc jejich: proto takové úsilí Abnera, aby zachoval trůn domu Saulovu. — Než boje, které se nyní rozvinuly, dopadly skoro vesměs v neprospěch Saulovců. „Boj mezi domem Saulovým a mezi domem Davidovým vlekl se dlouho: David čím dál, tím více prospíval mocí, kdežto dům Saulův den ode dne upadal.“ (3. 1.)

David vzpomněl si nyní na Michol, bývalou manželku svou. — Věděl, že sňatek s Michol uvedl jej jaksi do domu královského. Tato okolnost může mu nyní pomáhati. Žádá tedy Michol od Isboseta, krále Saulidy, a dostává ji. Vida marné úsilí své, obrací se Abner na Davida a vyjednává s ním. David přijímá jej laskavě a vchází s ním ve smlouvu. Joab, vojevůdce Davidův, mstí se na Abnerovi za usmrcení bratra svého. David ohražuje se hned, že nemá viny na smrti Abnerově, ba proklíná dokonce Joaba a dům jeho. Bylo vlastně povinností jeho, aby Joaba potrestal stejnak. Ale jednak miloval ho z celého srdce, jednak počítal též s vydatnou pomocí Joabovou i rodiny jeho: tedy slabost a opatrnost, ne zbožnost to byla, že ponechal David pomstu Hospodinu. O nestrannosti Davidově to nikterak nesvědčí! (Hejčl, str. 824, pozn. 20.)

Nejvážnější soupeř Davidův byl Isboset, syn Saulův. Úkladně vraždí jej náčelníci čet, které přijal do svých služeb. Krysy opouštějí tonoucí koráb! Jako kdysi jinoch, který přinesl zprávu o smrti Saulově, tak i oni chtějí se zavděčiti Davidovi. Ale se zlou se potázali! Honosí se, jakoby byli nástrojem Prozřetelnosti, která by dopustila zločin, by dosáhla svých záměrů.*) „Jako že živ jest Hospodin,“ zní odpověď Davidova (4. 9—11), „který vysvobodil duši mou z každé tísně! Jestliže jsem toho, který mi oznámil a řekl: „Mrtev jest Saul!“ který se domníval, že mi přináší příznivou zvěst, jal a zabil v Sikelegu, ač jsem měl mu dáti odměnu za poselství: čím více nyní, když lidé bezbožní zabili člověka nevinného v domě jeho, na loži jeho, budu vymáhati krev jeho z ruky vaší a sprovodím vás ze světa!“

Postupně přicházely teď jednotlivé kmeny israelské, aby se pokořily Davidovy. Po třetí jest pomazán na krále v Hebroně.**) Sídlo své překládá David po krátké době do Jerusalema, kteréžto město buduje v silnou pevnost. Z nových bojů proti Filišťanům vychází vítězně, když se byl dříve Hospodina o radu otázal. Archu úmluvy, která dosud byla v domě Abinadabově v Galac, slavnostně přenáší na Sion. Při tom trestá Bůh očividně Ozu, syna Abinadabova, který vztáhl ruku po arše Boží.***) Následkem toho ponechána archa prozatím v domě Obededoma Gefana, odtud převezena co nejslavněji na Sion. David radostí

*) Hummelauer, str. 296, pozn. 8.

**) Ponejprv v Betlémě (I. 16. 13.), podruhé v Hebronu za krále Judovců (II. 2. 4.), po třetí zase v Hebroně za krále celého Israele (II. 5. 3.).

***) Výchovný prostředek Prozřetelnosti, který názorně poučil smyslný lid, že se svatými věcmi dlužno svatě nakládati. (Hejčl, str. 834. 7.)

a v posvátném nadšení poskakoval a křepčil před Hospodinem. Dostalo se mu za to výsměchu Micholy, manželky jeho. Než David nestydí se za jednání své, které vyplývá jen ze svrchované úcty před Hospodinem a řízně Micholi odpovídá: „Před Hospodinem, který vyvolil mne raději než otce tvého a nežli veškeren dům jeho, a který mi přikázal, bych byl vládcem nad lidem Hospodinovým v Israeli; budu hráti a ponižovati se více, nežli tentokrát; a budu opovržený v očích mých,*) aleu děvek, o kterých jsi mluvila, stanu se (tím) slavnějším." (6. 21—22.) V následujícím verši ohlášen hned trest na Michol pro její zpupnost. „Michole tedy, dceři Saulově, nenarodil se syn až do smrti její." (6. 23.) „Obdivuji Davida více když křepčí, nežli když bojuje; neboť když bojoval, podrobil si nepřátele, když však tančil před Hospodinem, přemohl sebe sama." (Paterius.) Jak viděti, byla v případu Davida krále a proroka, který přenesl archu Boží, pokora doporučena, pýcha zavržena, opovážlivost potrestána. (Rabanus Maurus.**)

Na počátku kralování Davida to bylo, kdy Bůh navštívil národ svůj hladem. I ptal se David Hospodina, proč tak navštěvuje lid svůj? Hospodin odpověděl mu, že Saulovo jednání vůči Gabavnitům snad (I. 28. 3. ?) musí býti trestáno na celém lidu. Aby si David usmířil Gabavnity, a získal v nich spolehlivé spojence, ptá se po přání jejich. Celá zášť Gabavnitů vůči Saulovi zračí se v odpovědi jejich: nežádají území ani zlata, nýbrž ze 7 synů Saulových (=potomků) ve snaze, aby celý rod Saulův byl vyhlazen. A David — stává se křivopřísežníkem (viz I. 24. 22—23), plní přání jejich. Zůstává sice ještě na živu Miphiboseth, ale o tom dovídá se David později! Davidovo jednání dá se vysvětliti jen ohledy politickými, špatnost tohoto jednání arciť nezakrýváme! Aby upokojil jaksi svědomí své, které mu zajisté činilo trpké výčitky, dává David zbytky těl povražděných současně s kostmi Saula a Jonathana čestně pochovat. (II. 21.)

Nyní nastává Davidovi odpočinek, alespoň od zevních nepřátel. Za to utužuje uvnitř říši svou, chystá se též ku stavbě důstojného stánku Hospodinova; v tom mu ale prorok Nathan zabraňuje, protože poskvrněny jsou ruce jeho krví! Když Bůh ústy proroka vypočítal Davidovi veškerá dobrodiní, tu přichází David před Hospodina, v krásné modlitbě děkuje Hospodinu a prosí o další pomoc. Od dob Mojžíšových nebylo vysloveno zaslíbení Mesiáše: zde se to stává, kdy Hospodin praví k Davidovi: „Až naplní se (počet) dnů tvých a zesneš s otci svými, vzbudím ti po tobě dorost, který vzejde z krve tvé a potvrdím království jeho. Ten postaví dům jménu mému a (já) upevním trůn království jeho na věky. Já budu jemu otcem a on bude mi synem; učiní-li on co nepravého, trestati ho budu metlou lidí a ranami synů lidských, a milosrdenství své mu neodejmu, jako jsem je odňal Saulovi, kterého jsem od sebe zavrhl. A stálý

*) Septuaginta čte „tvých".

**) Cituje Hejčl, B. č., str. 835, pozn. 21.

bude dům tvůj i království tvé až na věky před tebou, a trůn tvůj bude pevný vždycky.“ (7. 12—16.)

Modlitba pak Davidova zní: „Kdo jsem já, Hospodine Bože, a co je dům můj, žes mne přivedl až sem? Ale i to se zdálo málo před obličejem tvým, Hospodine Bože, i mluvil jsi také o domu služebníka svého na dlouhé časy! To tedy usouzeno člověku, Hospodine, Bože! Avšak co ještě bude moci říci David tobě? Vždyť ty znáš služebníka svého, Hospodine Bóže! Pro slovo své a dle srdce svého učinil jsi všecky tyto veliké věci, abys je pak oznámil služebníku svému. Proto jsi veliký, Hospodine Bože; věru není podobného tobě, aniž je Bůh kromě tebe, dle všeho, co jsme na vlastní uši slyšeli. Který národ na zemi je jako lid tvůj israelský, pro který šel Bůh, aby si jej vykoupil za (svůj) národ, aby učinil mu jméno na zemi velkými a hroznými skutky, které mu učinil, (a bys zapudil) před lidem svým, který jsi vykoupil sobě z Egypta, národ i božstvo jeho? Neboť ustanovil jsi lid israelský za lid svůj pevně na věky, a ty, Hospodine Bože, učinil jsi se Bohem jejich! Nuže tedy, Hospodine Bože, slovo, které jsi pronesl o služebníku svém a domě jeho, plň na věky, a učiň, jak jsi mluvil, by velebeno bylo jméno tvé na věky, a říkalo se: „Hospodin zástupů je Bůh nad Israelem, a dům služebníka tvého Davida bude pevně trvati před Hospodinem.“ Neboť ty, Hospodine zástupů, Bože Israelův, zjevil jsi v ucho služebníka svého: „Dům postavím tobě;“ a proto osmělil se služebník tvůj poprositi tebe touto modlitbou. Nyní však, Hospodine Bože, ty jsi Bůh, a slova tvá jsou pravdivá; tys přislíbil služebníku svému ty dobré věci; začni tedy žehnati domu služebníka svého, aby byl na věky před tebou. Neboť ty, Hospodine Bože, jsi promluvil, a pro požehnání tvé požehnán bude dům služebníka tvého na věky!“ (7. 18—29.)

Z líčení bojů v hl. 8. dovídáme se o krutém trestání poraženého nepřítele: „po provazcích“ byli zajatí nepřátelé odměřeni a usmrceni. Proč tak David i s Moabskými učinil, s nimiž byl přece spřátelen, zůstává záhadou.

Když všechny kmeny byly uznaly Davida, tu cítil se na vrcholu své slávy. A křehkost jeho jeví se tu v tom, že pomýšlí na všeobecné sčítání lidu a provádí je přes varování Joabovo. Než Bůh trestá pýchu jeho. Ze tří trestů má si vybrati jeden: buď 7 let hlad,*) aneb 3 měsíce útěku před nepřitelem, nebo 3denní mor. (24. 13.) David uznává hřích svůj, lituje ho, a rozhoduje se pro 3denní mor. 70.000 lidí pyká v těch 3 dnech za provinění Davidovo.

Tak přísně, ale spravedlivě trestá Bůh! (Pokračování.)

*) Septuaginta čte: 3.

Fr. Leubner:

Náhrobní nápis.

Z knihy „V troskách cizích chrámů".

Al Homaidi, pěvec, tulák životem,
sní v hrobě tom, jsa doma zde a něm.

Když o lok vody, skývu chleba prosil,
kdys chodě cizinou, jen v hrudi písně nosil
— úl tají bohatý i med i družných zvuků sněm —
pak ujal roli s dlaň a zrnem svým ji osil
a pod svou palmou dřímal, ač jen mračným snem,
neb neutkvěl tam do půd kořenem.

Tam s bílou dlaní vzpjatou nespoutal své dlaně —
zvuk cizí bolestně až do krve ho raně
mu haněl v poutech rod. Dál dlouho bloudil maně,
až opět líbá drahé vlasti lem,
jež pokutou jej čeká tuláka a zlem.

Svou písní doma hlaholí, jsou drsné jeho zpěvy,
list dějin otvírá, jsou cizích mlh to zjevy;
kde volá k Allahu, prý rouhá se mu v hněvy,
neb ohně nemetal v chrám cizí ku pohaně;
vstříc lidu srdce na dlani, a k hoři bez úlevy
je deptá noha do prachu a zvěř je drásá klem —
to srdce ubohé! Mlč, domov mlč pod nebem.

Snů tápav cizinou, měl všude Boha s sebou,
hrob všude v zemi, nebe pod velebou!
Vzduch dýchal však jen odtud lačným touhy rtem,
kde pozdrav z vlasti vlál jen na klam vánku ševelem — —

A došel domova, kde není milosti a přízně.
Jest bez soucitu, touhou lásky žízně.
V hruď písně uzavřel, kde pláčí bez ozvuku.
A těžce na ně klada chladnou beze stisků ruku,
v hrob lehá klidně, v tmavou rodnou zem,
ji, naposledy objav lásky pohledem.

Po bouři.

Z knihy „Můj kantor Život."

Kraj tklivě zasněn do sebe, jak vyplakané dítě.
Den, nízko k západu, běl oblak do stříbrna nítě,
tam nad východu sivou oponou pne boží duhu,
ba vysoko ji buduje bran skvělých do půlkruhu —
kdo tudy jimi půjde, kam?

Kde bouřka přeletěla,
den vymodlil se z hrůzy úděsů, co k dálkám spěla
— bič blesků hnal je hluchnoucích — i mračen plachá stádce,
z nich tlum jen bílých beránků se obav ku památce
tam nebi kupí nad Řípem, jak u vod modrých splavu,
kde do sněhova koupají už vlnu roun a hlavu.

Děd pastýř oveček, co starodávnou jeví za postavu?
Říp temně modrý, jak by umoklým se pláštěm halil,
ač jara déšť i jemu do údů jen síly nalil:
což pevně jeho skráň a bok, což pohledně se klenou!
V hrob starých hnátů neskládá; ač klečí na kolenou,
však bokem svým a temenem i patou mračna chytá —

Vím, proč tam stojíš, vzor a vzdor, ty lebko věkovitá!
Ač jindy chmurně halí tě mlh plena rubášová,
v ní nepochová pláč tě běd, ni havran neuklová!
Dech silných prsou pod tebou — z par jasníš sám se denně,
a bílá září kaplička dní kalných ku proměně!
Ač jindy v dálkách obzoru nach plane do krvava —
těch není katů krvavých, by tvoje padla hlava,
by tvoje padla hlavička, těch seker sever nemá,
a bílá ona kaplička — zlob kletba pod ní němá!
Jsi pevný kmet! A bude vnuk, jak oni naši dědi,
co měli jako hromy pěst, kříž na čele a hledí,
touž rukou kříž si značili v chmur čedičová čela,
když mračnou zlobou dokola běd bouře divá hřměla,
touž rukou, kterou vedli meč a pak zas doma pluhy —
kol Řípu zrál i klas i štěp a kvetly dům a luhy!

Zas kvetou stromy bohatě. Z nich vločky květů kanou,
dech stromy tají pokorně, jen voní na vítanou,
a vlny polí klasnatých se zdouvají a kloní,
šum svatých vane úžasů, blín hanbou slzy roní — —

Vně lesa temných úpadů krok únavy mě vede.
Zpět křižovatky. Starý kříž: kol hlavy zlato bledé:
kde hledám očí smutný hled, tam čistá krůpěj tane,
však do vysoka, vysoka dni boží duha plane
a pne se tichou velebou a netaje a svítí —
jí odtud tam, neb odtamtud by možno bylo jíti?

Skráň kloním v blahu jistoty, že Nevidomý kráčí
zpod duhy jara úrodou a kraji žehnat ráčí.

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

IX.

Chvatně vracelo se několik žen z Křetova z ranní pobožnosti. Ještě po mši se zpěvákem zpívaly za dušičky, ale nyní měly na spěch, aby připravily nedělní oběd, který musí býti přece lepší a vydatnější než o všedních dnech. Skoro každá hospodyně nesla něco od kupce nebo řezníka.

Muži zastavili se v hostinci, aby při sklenici piva porokovali o svých záležitostech, provedli některou koupi, odprodali polní produkty, zvěděli ceny obilin. Byla to jako venkovská bursa při pivě a kouři, při níž také panovala snaha, hodně stržiti a málo vydávati.

Ani omladina nepospíchala, ale ve skupinách nebo párech loudala se po delších cestách polem i lesíky, aby užila schůzky a pobavila se s milovanými osobami. A časem byla potěšena, když matky pospíšily předem a otcové ještě otáleli v hostinci. Těmi cestami spřádala se mnohá známost, plynula zábava nebo vážně hleděno do budoucna. Než i jenom laškováno mnohdy, pobavili se ti, kteří se za sebe dostati nemohli a byli o tom přesvědčeni.

Děti brousily lesem, aby zde popásly se na sladkých plodech, poplašily zvěř, pozlobily hajného.

„Také máme zase křižové procesí, jak bylo ohlašováno“, pronesla Hodovalka hned za Křetovem, kde si nazvedla z obou stran květovanou vrchní sukni. „Už delší dobu bylo opomíjeno.“

Ke Křetovu mimo samoty a menší dědiny náležely tři větší obce, a do každé býval veden jeden prosebný průvod za úrodu. Ve dvou starý zvyk trval posud, zde byly kaple a při těch příležitostech mše sv., ale do Malenic delší dobu průvod nepřicházel. Byl prý o něj malý zájem, málo se domácích lidí zúčastnilo, a když ani školní mládež vstříc nepřišla, průvod jenom došel k obrázku na osamocené sosně a pak se vrátil do farního chrámu.

A při tom zůstalo i v létech následujících. Nikdo nežádal o zavedení staré zvyklosti, nikdo nezdobil křížů, u nichž by se procesí zastavilo. Proto byli sousedé nemálo překvapeni, že ve středu o křižových dnech poli malenickými projde průvod při zbožném zpěvu, kropení svěcenou vodou, za modliteb, aby Bůh úrodu dáti a zachovati ráčil. Však se obilí pěkně ukazovalo, jenom více vláhy a tepla bylo třeba. Ozimy se posud držely, majíce dobrý základ, ale jařiny prosýchaly.

„To je dobře“, chválila Panýrková nové zařízení. „V Domanině chodili jsme vždy až na konec panských pozemků. Jak tomu jest nyní, nevím.“

„Široká cesta mezi panským a občanským polem byla Štibicem zrušena,“ upozorňovala Kubáčová, která šla o několik kroků vzadu s jinými společnicemi a naslouchala,

„Dle toho asi procesí v zámecké kapli končí," hádala Panýrková. „Škoda starých zvyklostí."

„Ovšem," přisvědčila Hodovalka a hned vybavovala z paměti, jak o dnech křižových zvonice na návsi byla proměněna v malou kapli, jak děti radostně pletly věnce a zavěšovaly na kříže, u nichž průvod se zastavoval. „Den ten jako svátek pro nás býval, dopoledne se nepracovalo, kde kdo se zúčastňoval."

„Bude tak dále," předpovídala Panýrková.

„Ale kdo jenom vzpomněl na obnovení starého obyčeje," uvažováno v druhé skupině. „Snad obec o to na faře zažádala."

Ale přítomná starostová nevěděla o ničem a přece se úřední tajemství u obce přísně nezachovávalo.

„Tak snad ze školy popud vyšel."

Než i v tom pochybováno. Vždyť posledně mládež procesí vstříc nebyla vedena, jako v minulých letech.

Někteří tušili, kdo podnět dal a žádost vyslovil, kdo bývá častým hostem na faře a duchovního ze při návštěvách školy v Malenicích, kdo v neděli až dvakráte do Křetova cestu váží na služby boží, kdo jest v obci nejhorlivějším křesťanem. Čekali, že se žena jeho zmíní, že domněnku potvrdí, ale nikdo se nepřihlašoval.

„Ať to je kdokoliv, dobře to zařídil," chválila kovářka.

Ženy pospíchaly, aby dodělaly, co si už ráno na oběd připravily. Jenom starší lidé, výminkáři, pomalu se trousili. Zasednou ke společnému stolu. Však se dosti nastarali v mladosti své.

Než té neděle ani muži se dlouho nezdrželi v hostinci. Už v pátek oznamoval obecní posel výborovou schůzi na nedělní odpoledne u starosty. Musí se zúčastniti. A kteří nebyli ve výboru, nechtěli sami vysedati v přespolní dědině. Mají hostinec doma, s večerem do něho vejdou výboři a vyloží, o čem se jednalo. Mnohý teprve ústa otevře, ač ve schůzi mlčel jako ryba, a bude kritisovati.

Pomalu scházeli se členové výboru, každý nějakou chvíli se pozdržel na návsi, než vešel do zánovní budovy starostova statku. Též Fulman z Podmalenic přišel a jako náhodou setkal se s Kabáčem. Hodnou chvíli stáli na hrázi rybníka, na němž se prohánějí bílé husičky. Počátek schůze nebyl v určenou hodinu, ale až se většina dostavila. Hlučně probírán bod za bodem, mluvili dva, tři, ostatní jenom přikyvovali. Nějakých oprav vyžadovala škola, dopisy k vyřízení zaslal okresní výbor, chudáci hlásili se o podporu. Zde vždy přetřásána otázka, bylo-li by levnějším postaviti pro chudé příslušníky obecní domek, nebo platiti jim na byt. Starosta byl pro stavbu, nová strana protestovala. V obci prý jsou světničky, jež mohou býti chudinou obsazeny.

„Což dají-li domácí pojednou výpověď?" mínil starosta. „Vezmou-li si hospodáři pracovní síly pod své střechy? Kam se potom uchýlíme s chudinou?"

„Půjdou dům od domu," nadhodil Fulman.

„Proti tomu by nejdříve byli ve vašem Vystrkově," hned opáčil jeden z rolníků.

„Mnoho-li na nás přijde, vyplníme bez reptání."

Muži by se dali do sebe, kdyby starosta rychle nezakročil, poukazuje, že dnes stavba domku není na pořadu a že jiné věci nutno ještě probrati.

Než nová strana ozvala se opět při nejbližší příležitosti. Vzpomenuto, že o křížových dnech zase průvod sem bude veden, a starosta z účtů minulých let vyhledal obvyklé vydání spojené s čistěním a úpravou zvoničky, s odměnou zpěváků a vyčastováním kněze s jeho služebníky v hostinci. I dotazovala se hlava obce, má-li se opět to vydání obnoviti.

„S námi se nic nevyjednávalo, my nebyli na nic dotazováni, proto myslím a navrhuji, abychom se k ničemu neuvolovali," chvatně mluvil Václav Kabáč. „Kdo žádal o průvod, ať také nese útraty."

Spořiví členové souhlasili. Spolu chtěli pojednou ukázati starost o pokladnu obecní. Tušili, že se bude o něčem podobném jednati a předem se jako obrňovali.

„Ale vždyť vydání to jest tak nepatrné," mínil radní.

„Třeba nepatrné, ale zbytečné. A mohlo by časem vzrůsti. Každý by chtěl v naší pokladně se hrabati."

Starosta rychle přešel k jinému volnému návrhu, aby se o tomto předmětu příliš rozprava nešířila. Vyřízeno několik nepatrných věcí a schůze skončila. Členové pak rovně se brali do hostince, aby v jednání, ovšem už neúředním, pokračovali a se při pivě pobavili. Nalezli tu už společnost. Mlynář široce rozkládal, co by v obci mělo býti a jak by se správou zatočil, kdyby ho ti z Vystrkova o volbách neodstranili. I v Malenicích byli nespokojenci, kteří teď mlynáři horlivě přisvědčovali a s ním si připíjeli.

Když rada vstoupila, na chvíli nastalo utišení. Výboři se rozsedli na prázdná místa, nejvíce jich přijato bylo ke dlouhému čelnímu stolu.

„Tak, kdy se dáme do té cesty?" pojednou přetrhnul mlčení mlynář, jenž zablýsknul očima v tu stranu, kde seděl Kabáč.

„Do jaké cesty?" ptal se starosta, ač se mohl domysliti.

„No, na Vystrkov, tam přece se vzmáhá stavební ruch, u druhého a také posledního stavení v levo staví se kotec na husy."

Přítomní potměšile se usmívali. Čekali, že jim kyne veselá zábava při takovém hned počátku.

„Snad se přece okres do toho vkládá, aby taková část obce nezůstala bez válcované silničky," pokračoval rýpavě pan otec, aby se vymstil, že byl odtud pocházející stranou odstrčen.

„Každý ať se o svoji domovinu stará," odsekl Fulman za obyvately pohaněných Podmalenic.

„A bude prý třeba pro Vystrkov obecní lucerny, ku které se shrnou besednici, aby na sebe viděli. Jinak by si mohli poplésti údy — jako v té pohádce."

„Nebo by si mohl polámati někdo nohy, jak by utíkal, kdyby se s tak hanlivým jazykem opovážil k nám přijíti. My hned platíme hotově," zahrozil jiný příslušník Podmalenic.

„O tom pranic nepochybujeme. Hostitelem každý z vás jest příkladným.“

Dříve než z opáčné strany přiletěla opět bomba, Kabáč, pohlédnuv oknem, ukazoval na zvonici. Tato stála stejně na vysoké podezdívce, jsouc kryta šindelovou střechou, z níž vybíhalo pět trámů se zvonkem a kovovým křížem. Ale teď, v neobyčejnou dobu, byla otevřena a vcházela do ní Panýrkova služka s koštětem a putynkou vody, z níž se kouřilo. Za ní Anička nesla kartáče a utěrky.

„Panýrkovi dávají zvonici do pořádku,“ prohodil kdosi z diváků. „Všedního dne mají mnoho práce na poli.“

Hned se také všem rozbřesklo, kdo uvedl ten starý obyčej, kdo žádal za procesí, ano i mši objednal za obec Malenickou. Panýrek ujal se všeho, aniž by požadoval od obce krejcaru, aniž by koho vyzýval ku spojenství. Kabáč při té myšlénce vzdorně pohodil hlavou. Blamoval se svým návrhem ve schůzi.

Zatím už obě okna zvoničky byla otevřena a smetán prach kostnatou rukou Verunčinou. Od Panýrků přebíhali sem, i hospodyně se šla podívat.

„Bylo by záhodno tu naši zvoničku také jednou obíliti,“ uvažoval přítomný zedník. „Takto na návsi nám jest k ostudě.“

„Ba, ba, nový šat by jí slušel,“ přisvědčoval stařík za stolem. „Nebyla ošacena od biskupské visitace před devíti roky. Jiná stavení se oličují každoročně.“

Verunka už vylévala černý kal do příkopu, když Panýrkovy děti donášely sem obrazy a Ondřej na zádech vlekl menší stolek, který zde měl sloužiti za oltář při pobožnosti. Junák se jenom s nákladem zatočil před hostincem, u něhož jeho druhové házeli koule do kůželek.

„Ti nějak zvoničku vykrášlí.“ nadhodil Kabáč, vypustiv z úst kouř pravým koutkem.

„Když něco, tak něco,“ pokynul starosta.

„Však by ta naše zvonička mohla býti stále jako svatyňkou, pak by se nám nesmáli ve Vyzově, že v ní zavíráme na noc housata,“ poznamenal stařík u protějšího stolu. „Co by to stálo?“

„Není peněz,“ rychle třepal rukou Kabáč.

Za chvíli besedníci z hostince viděli i souseda Panýrka, jak spěchá s kladívkem a hřeby do zvoničky, aby zavěsil obrazy. Bylo slyšeti pootevřeným oknem ťukání.

„Ten se chce vyznamenati,“ ušklíbnul se Fulman, mrkaje na Kabáče a ostatní druhy.

„Když ho to těší,“ nadhodil jenom rolník a napil se.

Panýrkova rodina se vyhrnula dveřmi, které Verunka otřela, pokud dosáhla, hospodář pohleděl na otlučené stěny, o něž mnohdy zatáčející se povoz zadrhnul, na něž také časem kámen dopadnul. Kývnutí hospodářovo dosvědčovalo, co před chvili v hospodě bylo proneseno. Ale nyní už nebylo času na vydání, jež by jednotlivec přece citelněji nesl. Verunka přivřela dvéře a všichni se vraceli do statku. To hlavní bylo vykonáno, okrasa věnci a květinami přenechána dětem.

Neměli v hostinci už nač hleděti; hrající si mládež na návsi nikoho nelákala, ani husí hejna, která naskákala do vlažné vody. Však už někteří odcházeli domů a jiní bavili se hrou v karty. I Kabáč opustil místnost a pomalu se šoural k domovu. Jenom mlynář posud rýpal a Fulman směle mu odpovídal, obhajuje Podmalenice.

„A to si zapovídám, aby naši samotu kdo očerňoval. Žijeme se, jak můžeme."

„Vy, na Vystrkově? Nebýti panského lesa a selských lánů —"

Sousedé mlynáře zakřikli, aby něco nepověděl, čím by se potom zabýval okresní soud ve Vyzově. Vždyť Fulman čekal, aby mohl žalovati.

Už se stmívalo, když na náves se přihnal dobytek, který mládež popásala na obcizně. Pohromadě se držel a teď se rozcházel, kam který kus patřil. Pasáci se brali vzadu společně a ohlásili se notným zapráskáním.

„Hleďte, jak se Panýrkův brav spravil. Přejal jej takový hubený. A má početnější stádo," ukazoval sousedům, milovník pěkného zvířectva.

„Inu, dobře hospodaří. Kdo by se nadál, že na Koubově statku budou stohy obilí a slámy. Ale stálo to námahy. I na stráních roste. Přímo jakoby tam nový hospodář úrodnou prsť přičaroval."

„Však mezi nás málo přichází," stěžoval si ten, jenž rád v hostinci vysedával. „Že prý nemá času, že musí šetřiti na děti. To je pravda, každé dává vzdělati. V tom se mu nikdo nemůže vyrovnati."

Nevyskytnul se, kdo by Panýrka haněl. Nechtěli jíti v jeho stopách úmorné práce a sebezapření, však přece neodsuzovali jeho snahy. Už viděli výsledky jeho námah a sebe větší odpůrce nemohl jich neznamenati.

Co Panýrkova rodina v přípravách na třetí křížový den začala, to dodělala omladina co nejhorlivěji. Posud nikdy na obcizně nebylo navito tolik věnců, jež prošly zručnými prsty dívek, na něž květiny a zeleň ochotně donášeli chlapci. Jeden opatroval dobytek, druzí rozběhli se k lesu, na příkopy, na stráně a vraceli se s náručí třesalek, kohoutků, kručinek a čilimníků. Jako v květech seděla děvčata a věnec za věncem zavěšován zatím na jalovec, jehož pěkné keříky stály kolkolem mezi kamením. Půda zdejší zůstávala ladem, sloužíc za pastviště, pokud se neobjeví první strniště, porostlé svlačcem a ostružinami.

A z pastvy přinášely děti náruče věnců, z nichž nejlepší rozvěšely po kapličce i po plaňkách v plotě, některé roznesly ke křížům, u nichž se zítra průvod jistě zastaví.

Ale Panýrkovi také přikrášlili kříž u svého nejlepšího kusu pole za dědinou, u toho pozemku, po němž si Kabáč nyní volně napřimoval a stezku protlapával, jako na vzdory. Teď se tu zelenala pěkná pšenice, ale stezník tu byl také. I sem přinesen ze statku stůl a upraven za oltář. Do skleněných pestře malovaných svícnů darovala tenké svíčky Hodovalka, ač Panýrek se bránil,

že i to vydání snese. Do zvoničky koupil svíček šest a do lampy nalila hospodyně čerstvého másla.

Sousedé, vidouce ty přípravy, sami hleděli okolí stavení přivésti poněkud do pořádku, umetali, rovnali, zdobili. Též na hradbě Kabáčově pojednou ocitnul se mateřidouškový věnec, domácí si ho všimli, nikdo ho neodstraňoval. Učitelé žactvo, které po řídku se dostavilo do školy, poslali domů, aby se lépe přistrojilo, že se půjde procesí naproti. Mnozí z rána brali se do Křetova, od Panýrků všichni až na Verunku, která měla za úkol nejenom ostříhati dům, ale i rozsvítiti svíce ve zvoničce a u křížku, jakmile se zvonek rozezvučí. Jakoby toho dne svátek byl pro celou obec. V Podmalenicích na rychlo rovnali cestu, aby si na kamení někdo nohu nezlomil a znovu nebylo hubováno na Vystrkov.

K deváté hodině už starci, kteří jenom za humna vyšli, pozorovali červené korouhve v zátočinách a slyšeli zbožný zpěv. Jako dlouhý had hrnul se lid plnou cestou a pomalu se přibližoval. Už se zastavil v Podmalenicích, kde u dřevěného kříže vykonána první pobožnost, pak se bral vozovou cestou na zahumení k železnému kříži u Panýrkova pole. A právě když se už kolem rozestupoval, po svévolně utlapané stezce kráčel Kabáčův čeledín Josef s kosou na rameně k obci. Mnozí ho pozorovali a nelibě nesli, že si málo nezašel, ale šlape bujnou pšenici.

„Nemůžeš, klacku, obejíti pole?" utrhl se na čeledína kterýsi hospodář z Křetova, jemuž líto bylo ničeného osení.

Josef se zazubil posměšně. Ani čapku nesundal s hlavy. „To jest naše stezka," odpověděl.

„Holí bys zasloužil i se svým pánem," pokračoval rozezlený. „Škoda božího daru."

Josef uhnul stranou. Mnozí byli svědky toho výjevu. I Kabáčová, která s dětmi procesí se zúčastnila, něco zaslechla a nebyla valně potěšena. Mrzela se na čeledína, že právě v tuto chvíli bral se stezkou, nasekav na poli jeteliny. Teď aby ještě manžel tudy šel a obrátil na sebe hněv těch, jimž líto bylo každé rostlinky, z které má býti těžce dobytý chléb. Ale už nikdo nešel. Kabáč se ani neukázal.

V předu v dlouhé řadě vedena byla školní mládež. Vždy dva a dva silní chlapci střídali se v nesení červených korouhví. Tito musili se uhýbati větvím stromů, aby nepoškodili obrazů na drahé látce, často bylo nutno korouhev až k zemi snížiti, ale opatrně nadnášeti, aby husté třapce nevláčely se v prachu.

Před dědinou ke korouhvi se dostal Panýrkův Honzík a nemálo si na té cti a službě zakládal. Silný byl, i proti větru by korouhev obhájil. Jenom si žerdí pohrával v ruce. Měl nový oblek. Klobouk nesl mu kamarád, aby mu nepřekážel. A ještě odpovídal k litaniím, jež jiný chlapec hlučně předříkával.

Dva jiní se hlásili k nesení a mezi těmi byl Kabáčův Vašíček. „Ustup!" řekl tento Honzíkovi.

„Ještě není čas," pohodil tento hlavou. „Až u kapličky."

„Snad u zvoničky," opravoval Kabáč.

„Dnes to je kaplička," stál na svém Honzík. „Tam ti teprve korouhev předám."

„Abych se s ní dřel až na stráň, ne? Teď mně ji dáš!"

Vašíček obemknul žerď oběma rukama.

„Pustíš!" velel Panýrek. „Když nedám, tak se marně pokoušíš."

Korouhev se počala kymáceti. Jeden z učitelů zpozorovav, co se tu děje, přispíšil, aby dělal prostředníka. Oba chlapci přednášeli stezky. Honzík uváděl, že teprve malý kousek korouhev nese.

„Tak ji drž dále!" rozsoudil učitel.

„A nes si ji až na stráň k poslednímu kříži!" vzdorně řekl Vašíček, pustiv žerď a ustoupiv do řady.

„To také ponesu," vítězně sliboval Panýrek a korouhev vysoko vztýčil.

Průvod se ubíral do vsi k vykrášlené zvoničce, již mnohý dnes nepoznával. Obstoupena byla se všech stran, hlava vedle hlavy. Farář se zde nejenom pomodlil za úrodu, ale i za ochranu celé obce Malenic. Zpívána tu píseň „Zachovej, co jest na poli" a velebný chorál „Svatý Václave . . ."

Procesí postoupilo až na stráň, kde stál dřevěný kříž na nejchudší půdě, kde také byla obcizna prorostlá křovinami. Zde pobožnost skončila a účastníci se rozcházeli. Jindy mnozí šli do hostince, kde byli častováni na obecní útraty. Dnes už od zvoničky starosta se vytratil, aby nemusil se omlouvati, že výbor vydání nepovolil. Vědělo se o tom předem a nikdo nečekal vyčastování. Honzík stočil korouhev a nesl zpět na rameni. Zpěváci se rozběhli a kostelník svázal obřadní roucha do prostěrky.

Ale faráře si vedl Josef Panýrek. Požádal ho o krátkou návštěvu a nabídnul mu povoz na zpáteční cestu.

„U vás se zastavím, ale domů půjdu za chvíli pěšky," řekl farář, bera se v řasnaté klerice.

Pak šli středem zástupu kolem zvoničky k Panýrkovům. Kdo se zastavili v hostinci, teď ohlíželi se okny.

„Náš soused má zásluhu o dnešní den."

„Hleďte, cizinec musil zavésti, co vy domácí jste zrušili!" vysmíval se soused z nedaleké vesnice.

Výčitka byla příliš případná, že se hned ani mlynář nezmohl na odpověď.

„Jiné nadešly poměry," jenom za chvíli odvětil.

„Ale ty zavádí přistěhovalec."

„Jeden o ně usiluje, druhý však do cesty klade překážky," nadhodil kdosi, palcem ukázav na statek Kabáčův.

„Soupeři," poznamenal mlynář a mnozí okny podívali se na dva sousedící statky na návsi.

X.

Mnohokráte studenti konali z Malenic cestu na nádraží a naopak, jezdíce radostně na prázdniny a svátky, smutně však opouštějíce domov. Jednou předjel povoz Kabáčův bryčku Panýrkovu, ale v poslední době se Ondřej nedal, neboť měl mladé koně, které na statku odchovali a jimž kobyla musila ustoupiti.

A zase sbírali cestou studenty, menší i větší, svezli i myslivcova syna Roberta a to tehdy, když Kabáč Hynka nevyvážel. Tehdy hněval se otec na syna, poněvadž tento neprospíval. Kabáč už se nechlubil vysvědčením, poněvadž čím byl Hynek starším, tím známky z předmětů u něho klesaly, naň poštou stížnosti přicházely, že mnohých věcí neužitečných si všímá, však učení málo si hledí. Posledně docela propadl a Kabáč zuřil nad neprospíváním synovým. Za trest musil z domova pěšky a tím se stalo, že Roberta z myslivny spolu se Stanislavem vezli Panýrkovi. V Malenicích bylo to lidem divné, ale druhové nepověděli veřejně, co se Hynkovi stalo. I čeledín vrtěl nad tím hlavou, že má jeti do lesa, když se student vypravuje do Prahy.

Slitovala se nad bratrem Emilie a uvolila se, že bratra doprovodí a ponese mu uzlík. Ráda se prošla, ale cestou mnohé důrazné pověděla slovo. Bývala za bratrem v Praze a ostrovtipem záhy vypozorovala, co Hynka svádí, co mu překáží, že se patřičně nepřičiňuje, že tak vázne. Příčiny byly mnohé, ale zvláště přemrštěná touha po sportech, přílišné oddávání se hrám s velikým míčem, jejž uměl lépe vymrštiti, než křídou na černé tabuli se ohánětí.

A sestra napomínala Hynka laskavými slovy. Otec doma zuřil, spatřiv dvě nedostatečné, matka slzela a Vašíček se vysmíval. Nebyl sám s trojkou z počtů a s dvojkou z mravního chování. Za ten výšklebek dostal od staršího bratra stranou notný lupec, ale ani tím nebyla radost jeho pokažena.

Emilie, vždy rozumná a citlivá, starostlivá a mírná, často na dlouhé cestě bratrovi předkládala lehkomyslnost jednání, nevděk za všelikou peněžitou oběť, zármutek, jaký působí Hynek rodičům.

„Zůstanu doma a chytím se sedlačiny," odpovídal junák sebedůvěrně.

„Nemysli, že bys sobě polehčil. Nepřivyknul jsi těžké tělesné práci. Vždy jsme tě šetřili. Stáňovi jsi se vysmíval, že se dře o prázdninách."

„Na myslivectví půjdu," zase rozhodoval se Hynek, jemuž studie nevoněly.

„Jenom se přihlas u pana Skaláka s takovým vysvědčením, však uvidíš. I jako lesník by jsi se musil učiti, abys to někam přivedl."

Hynek namítal to a ono, ale posléze Emilie zůstala v převaze a student musel vyslechnouti trpkou pravdu. Schválně bral se polní cestou, aby ho Panýrkovi nepředjeli. Jak by se styděl, že jde pěšky. Emilie s ním brala se po hrbolaté cestě, za stejnou příčinou vybočivši z okresní silnice.

„I Robert se tě nějak straní, dobře jsem to pozorovala."

„Ten neměl do propadnutí daleko," ušklíbnul se Hynek. „Panýrkova Stanislava se přidržuje —"

„Protože se rád baví s Aničkou a tuto vyhledává."

Emilie se při těch slovech sama začervenala.

Došli spolu na nádraží, rozloučili se a Emilie, koupivši něco v obchodě, vracela se domů. A pospíšila si, neboť slunce se už hodně nadkláněl na západ. Ještě byla plna starosti o bratra, tak že nepozorovala vozík, jenž za ní hrčel. Přímo se lekla, když u ní zastavil a zazněl známý hlas.

„Přisedni ke mně, nebo se do večera nedostaneš domů!“ zval Panýrkův Ondřej a vedle sebe na lávce dělal místo.

„Ale kdyby se o tom někdo dověděl,“ polo svolovala a polo ještě bránila se Emilie.

„Zahal se tou loktuškou, lidé budou se domnívati, že vezu Hodovalku,“ radil junák s úsměvem.

Též dívka se smála a už podávala uzlík. Potom se chopila ruky Ondřejovy a mrštně se vyhoupla na kolo. Kočí ji přímo vtáhl do vozíku a vedle sebe posadil. Mladí koně byli již netrpěliví. Ujížděli a dnes už mladý Panýrek nikoho z kolemjdoucích nezval, ač se ohlíželi a čekali.

„Také do něho pýcha vjíždí,“ pohuboval překupník, jenž se často s Panýrkovými svezl.

Emilie opravdu přehodila si loktušku přes hlavu, aby jí nebylo viděti do tváře.

„A že dnes na nádraží jdete pěšky,“ divil se junák.

Dívka pověděla a si postěžovala, jak otec řádil, když Hynek po dlouhém otálení s vysvědčením se vytasil.

„Náš Stáša studuje stejně,“ poznamenal Ondřej, aniž by se chtěl bratrem vynášeti.

„Kdyby tak studenti spolu bydleli, druh druha by pobádal,“ mínila starostlivě Kabáčova dcera. „Ale otcové —“

Ondřej přisvědčil. Už počal míti strach, jak nepřízeň rodičů bude působiti na jeho známost. Dávno cítil, že Emilii miluje, ovšem za zády těch, kteří budou o jeho sňatku rozhodovati. Jak to dopadne? Posud tajil se co nejúzkostlivěji.

Emilie vyličovala význačné úryvky z posledních nemilých událostí v rodině i že Hynek by byl ochoten doma zůstati.

„Měl by otec zastance. Zde bychom studenta přibrali k sobě a jeho vzdor otupili.“

„K tomu otec nikdy nesvolí. Ještě chce hospodařiti, až by i Apoléna poněkud vyrostla. Vyslovil se o tom. Chce jí také ušetřiti řádné věno.“

„U vás to jde snadno,“ nadhodil Panýrek. „Máte větší statek, úrodnější pole, nic nevázne —“

„Abys nepřechválil. Je větší vydání a dluh je též. Málo se uplácí. Hynek stojí peníze, musí se platiti čeledi, dělníkům. Vy si téměř všechno uděláte sami.“

Ondřej si vzpomněl, jak otec při novém roce si liboval, že se hodně ušetřilo a uplatilo. Tehdy sčítali v kalendáři zaznamenané větší příjmy a vydání. Celý den s tím strávili.

„Před Vyzovem slezu,“ upozorňovala Emilie,

„To by tak bylo! Až u Malenic. Do města dojedeme s večerem. Kdo si všimne našeho povozu? Či tě mrzí seděti jenom

na lávce, houní pokryté? Pravda, máte polstrovaná sedadla v krytém kočáře."

„V tom se málo navozím. Však víš. Kočáru pouze rodiče občas užívají a nejvíce v něm cizí lidé se svezou."

„Máte často návštěvu, co neděli hosta."

„Otec své známé zve, přicházejí rádi, s večerem je vyvážíme. Jako posledně o zabíjačce rodinu okresního starosty. To je vždy práce a shánění!"

„Za to otce zvolí do okresního výboru, do rozličných komisí. A některý mladý návštěvník odvede domácí dceru od oltáře do pěkného statku, do výnosného závodu —"

„To snad myslíš mne? Apoléna jest ještě příliš mladá. A dle čeho tak soudíš?" pronesla dívka stísněným hlasem.

„Mluvilo se o tom veřejně. Též okresní tajemník se prý o tebe ucházel," řekl Ondřej, co ho dávno tlačilo na duši.

„Ten se dříve ptal na výši věna a na posledním agrárním plese už si mne nevšímal. Nalezl bohatší. Buď mu přáno!" pravila Emilie s rozmarem.

„Vyskytnou se jiní, ti nebudou požadovati tolik, ti se spokojí s hezkou a řádnou nevěstou —"

„Měla bych ti býti za tu poklonu vděčna, ale musím se hněvati, že mně stále ženichy přisuzuješ. Což chceš mermomocí na mém sňatku býti družbou?"

„Družbou ne, ale snoubencem."

Mladí lidé stichli. Junák vyslovil, co oba dávno cítili, k čemu však se posud nepřiznali. Nejednou spolu mluvili, lidským pohledům se dovedli skrýti, sousedství zahrad, zastíněná hradba k tomu pomáhala. I do Domanína Ondřej kdysi Emilii doprovodil, na poli při práci ji vyhledal, postaviv se opatrně za kmen, aby nebyl viděn.

„...e otec!" vydechla děva z hluboka.

„Už větší překážky byly překonány. Máme čas a zatím se může mnoho změniti."

„Ano, pravda, změní se, ale otec se neusmíří. O tvých rodičích nepochybuji, že by svolili."

„Nevím. Dá Bůh, že se vzdor zlomí. Znáš příčinu hněvu?" Emilie přisvědčila.

„Tvoje matka měla dva nápadníky."

„Pravda, je spokojena, ale přece časem ji to zabolí, že se k vůli ní tak věrní kdysi druhové rozdělili. Málo se zmiňuje o tvém otci, vyhýbá se všem stykům. Náhoda svedla nás sem za sousedy a ještě větší náhoda sblížila kouzlem lásky nejstarší děti."

Emilie položila Ondřejovi ruku na ústa.

„Prosím tě, ani o tom se nezmiňuj. Bojím se konců."

„Neodstoupím od tebe, moje drahá," řekl junák roznícenĕ a k Emilii se přitulil.

Vjížděli do Vyzova. Stmívalo se. V ulicích panoval klid, obchody už byly slabě osvětleny. Emilie se tím více zahalila do

šátku a Ondřej nedbal nárožních tabulek, že se ulicemi města prudká jízda zapovídá pod pokutou. Projeli náměstím kolem sochy sv. Floriana, zabočili do ulice s prořídlými domky a už byli opět ve volné přírodě. Zde v aleji starých kaštanů se jim mihla před očima postava s košíkem na ruce.

„Hodovalka," oznamovala dívka.

Ondřej jindy by ženu svezl, tato i dnes se natáčela, zastavovala, však kočí jakoby nerozuměl těm pokynům, ujížděl prudce, až vozík vyskakoval od tvrdé půdy.

„Zdaž mne poznala?"

„Co na tom?" Do junáka jakoby vjížděla odvaha a vzdor. „Mohu vzíti, koho chci."

Jeli dlouhou alejí a už se zrakům jejich zjevovala stráň, nad Malenicemi se táhnoucí, s obci nou a úzkými proužky pole, porostlinami i vyčnívajícími balvany. Však se už kraj halil v temno. Teď Ondřej umírňoval v jízdě. Vždyť by si přál, aby déle trvala po boku milované dívky. Chvílemi v pravici pouze držel otěže a levou rukou k sobě tisknul Emilii. Nebránila se, když ji políbil v tvář.

„Nyní sestoupím," pojednou žádala jako vyrušená z krásného snu.

Ondřej zastavil a pomohl Emilii s vozu. Vešla na stezku, kterou Kabáč si protlapal na Panýrkově pozemku.

Byl čas. Vašíček byl vypraven sestře naproti, ušel kousek cesty za dědinou a vrátil se s nepořízenou. Podivil se, vida už Emilii doma, jak sundavala s nohou obuv a svlékala lepší šat.

Třeba Kabáčův Hynek valně neprospíval na studiích, otec nevyslyšel jeho prosby, aby mohl zůstati při hospodářství, a znovu ho hnal do města. Byl nějak stále rozezlen a ještě více ho podráždili v hostinci, kam se utekl s hněvem svým. Sousedé mezi hovorem přišli na Panýrka, jak se vzmáhá, jak se staví na pevné nohy a že už může učiniti mimořádné vydání. Ondřej ve Vyzově prodě al hospodářský kurs, to mnoho nestálo, junák denně chodil domů a odtud i stravu v kapse si nosil na poledne. Podobně Anička navštěvovala dvě třídy měšťanské. Že se dobře učila ve škole obecné, přeskočila první měšťanskou, složivši zkoušku s uspokojením.

Ale kdosi teď oznamoval další úmysl Panýrkův se synem Honzíkem, jenž končil učení v domácí škole.

„Otec ho rovněž pošle do škol za starším Stanislavem."

Dva studenty neměl nikdo v okolí, proto smělost ona zarážela, ale nejvíce dopálila Kabáče, jenž tu nad plnou sklenicí seděl. Právě se chtěl napíti, však zarazil se.

„Ten že pošle do škol druhého? Toho husopasa?" řekl s patrnou příhanou.

„Tak se mně svěřil. Honzík prý se učí dobře a až poněkud zmoudří a toho skotačení zanechá, bude studentem znamenitým."

Nerad slyšel Kabáč pochvalu onu.

„Zakrvácí se. Kdepak! Na dva posílati co měsíc. To leze do peněz. Já to znám, já to vím.“

„Také jsem mu to hleděl vymluviti. Neposlechl. Od prázdnin Honzík půjde. Nejspíše na průmyslovou školu.“

Kabáčem to cuklo, pohodil pravicí, ušklíbnul se.

„Když Panýrek, tak já též. Můj Vašíček po prázdninách rovněž bude studovati a to na reálce.“

Údiv zavládl na všech tvářích.

„To bude studentů najednou. Potom nám nikdo nezůstane k polaření. Komu jednou dáte statek?“

„Všechny peníze poputují za studenty, co nám tu zbude? Pomalu, pomalu. Však se ještě rozmyslíte.“

„Já ne,“ stál na svém Kabáč. „Když to vydrží Panýrek, mohu to vydržeti též já. Mám větší a výnosnější statek.“

„To je pravda, ale umoudřete se.“

Když se rozneslo dědinou, že noví dva studenti opět vypou z Malenic, i pan řídící Kabáčovi to vymlouval: „Váš syn Mněkud vlohy má, ale jest divoký, nestálý, v učení netrpělivý. ám obavu, že nebude prospívati.“

„A Panýrkův Honzík není také andělem,“ utrhl se rolník.

„Není, také se nás nazlobil, ale spíše si dá říci a pak,“ učitel se chvíli rozmýšlel, než pronesl, „z domova má přísnější edení, bedlivější dohled.“

„Což já se o děti nestarám?“ durdil se pohněvaný Kabáč. Může se něco špatného mým dětem vytknouti?“

„Chtěl jsem vás, pane Kabáči, pouze upozorniti. Nemějte mně za zlé,“ omlouval se řídící, vida, že úmysl rolníkův je nezvratný.

A u Kabáčů konány přípravy stejně jako v sousedním statečku. Stanislav s Honzíkem opakoval ve volných chvílích, i na mezi usedli, počítali, doma za stolem sedali a otevírali knihy. Mladší syn raději by se prohánĕl ve volné přírodě, ale Stáňa nepovolil.

A zase Panýrek přišel se sousedem do nemilého styku. Kabáčův čeledín oral v zátočinách, vesele si pohvizduje. Posud zde sloužil Josef a stále si ještě dobíral Panýrkovu služku Verunku, která byla čím starší, tím broukavější. Marně odbývala čeledína s veškerým důrazem, ještě se jí nabízel za ženicha, ovšem jenom se smíchem, maje dávno svoji holku.

Tak i když převracel jeteliště, volal ob chvíli na Verunku, která v sousedství přetloukala hroudy.

„Kdy tedy půjdeme na faru, na katechismus?“ volal s chechtotem a koně zastavoval.

„Ty bys měl dávno jíti, aby se ti dostalo pokárání za to, že i se svým pánem den Páně znesvěcujete,“ odpovídala služka. „Proti Pánu Bohu jest, co vyvádíte —“

„Neuhýbej, moje drahá. S tebou chci tam jíti, abychom se dali sezdati.“

„Ohlédni se, neposlouchá-li kdesi za keřem tvoje Frantina a nedá-li ti za tu řeč do zad. A hleď si svého a mně dej pokoj!“

Verunka schválně odešla na druhý konec, kde její palička dopadala do tvrdých hrud. Teď tloukla sama, jindy aspoň Honzík jí pomohl, ale hnali ho na studie, ač se mu z domova nechtělo. Služka nemohla pochopiti, co to má hospodář s těmi školami. Kde koho do nich žene. Div sám ještě některou nenavštěvuje. Ona — Verunka — v Domaníně zrozená, zřídka mohla jít do Strašovic do školy a jest také živa. Až jí bylo líto Vašíčka Kabáčova, jak s nechutí odjížděl s Hynkem na nádraží.

Ještě několikráte Josef zavolal, Verunku na svačinu zval, že jí asi z domova nic nedali do kapsáře, na to a ono se dotazoval, až se přiblížil s ostrým radlem k mezi, která oba pozemky dělila. Byla úzká, rok od roku se ztrácela, nebylo jí třeba, nikdo tudy nechodil. Josef byl rád, že končí denní úkol, těšil se na večerní pobesedování.

Také Verunka dala paličku na rameno a chystala se k odchodu.

„Zdarma tě svezu.“ nabízel se Josef, ač měl pouze radlo.

„Děkuji. Jako by se stalo,“ odřekla služka.

„Jako královnu bych tě vezl,“ zubil se junák.

Verunka pozorněji hleděla na mez s vyschlou travou, popošla několik kroků, bedlivěji se podívala, až potom prudce vybuchla: „A počkej, tys vyoral mezník!“

Josef se ohlédl. Skutečně, kámen s křížem ležel v brázdě. Nepovšímnul si, že příliš daleko do meze zajel ostrým železem. Hned si uvědomil, že hnouti mezníkem není jako vytrhnouti jiný kámen.

„Tohle povím hospodáři,“ pokračovala Verunka.

„Zasadím mezník a odbyto,“ řekl Josef a hledal místo, kam byl před věky důležitý kámen zasazen snad za zvláštních obřadů. Ale nevěděl, kde stával. Také se už smrákalo a koně byli netrpěliví. Zabodl tedy mezník do kypré hlíny a odpřahal. Chtěl požádati Verunku, aby o tom pomlčela, ale potom pohodil hlavou. Nebude tak zle.

Služka uháněla ke vsi. To bylo na její mlýn. Pomstí se za všechno, co jí Josef udělal. Už si představovala, jak ho odsoudí a zavřou. Slýchala, že hnouti mezníkem jest velikým přestupkem. Ať dostane! Proč pokouší a nehledí si svého. Teď mu bude zaplaceno. Až se jí hlava třásla, jak ubíhala k dědině. To bude novina. Hospodář se sveze na Kabáčovi, ona na čeledínovi. Oba dostanou dle zasloužení. Však se nazlobili a napronásledovali. Nyní nastal den odplaty.

Verunka už cestou vyprávěla, co se stalo v zátočinách a jaké mračno stahuje se nad rušitelem mezníku. Ovšem, doma hned vyhledala hospodáře, v domnění, že tento ještě s večerem na pole doběhne, aby viděl vyoraný mezník, vyrytým křížem poznamenaný.

Panýrek pochválil služku, že jest starostlivou, ale na pole nepospíchal. Jenom se zamyslil a potom se ženou měl důvěrnou rozmluvu. Také Ondřej slyšel, co se stalo, a dovedl si uvědomiti následky takového činu. Rád by zvěděl, jak se otec v tomto případě zachová, ale Panýrek se nezmiňoval před synem.

I jiní čekali udání, soud, komise, svědectví, kdosi hned vzpomněl, že se Panýrek může hojiti na sousedovi za tu stezku polem u křížku, Hodovalka předvídala hroznou vádu na místě činu a schválně nedaleko něco kutila, aby dobře slyšela.

Než ani ráno nepospíchal Panýrek na pole. Vyšel ze statku a náhodou se potkal s Kabáčem. Tento nemohl mu uniknouti. Oba stanuli naproti sobě a měřili se dlouhými pohledy.

„Václave, večer mně sdělovala služka, že tvůj čeledín cosi provedl na hranicích našich pozemků v zátočinách. Vyoral prý mezník. Myslím, že se tak stalo náhodou a nepřikládám tomu hlubších podkladů. Zasaď mezník, kde stával a bude odbyto."

Kabáč udiveně pohleděl na souseda. Už slyšel, co že se připravuje, jaký soud hrozí. Měl příklady už z Domanína. Nadál se jiných slov, proto byl teď jako schlazen.

„Bez mého vědomí se tak stalo," vykoktal na omluvu.

„Věřím, proto jiného nežádám, než aby to bylo uvedeno do dřívějšího pořádku. Tím jsme srovnáni."

Kabáč by snad raději platil pokutu, slyšel výčitky, tak se cítil pokořeným a hned mu na mysl přišla ona pěšinka, již utlapával na sousedově pozemku.

„Josef už dostal svůj díl, ostatní bude co nejdříve vyřízeno. Mám přece dosti pozemků a nepotřebuji ke statku přiorávati kus meze."

„Ať potřebuješ či nepotřebuješ, věc jest nenáležitá a trestná," stejně zpříma řekl Panýrek a odcházel rychle návsí do krámu, kde chtěl kupovati prostraňky.

Kabáč pohodil hlavou a vracel se mrzutě do statku.

Sousedé se nedočkali hádek a soudů, ani u starosty nebylo rovnání. Čeledín musil zasaditi mezník a obložiti kamením a drnem. Marně čekala Hodovalka nedaleko na palouku. Až se někteří mrzeli, že jim ušla vítaná příležitost. A přece v Modřínách k vůli mezníku trval soud přes dva roky a panští vyhrožovali vězením tomu, kdo by se opovážil sáhnouti na kameny bíle natřené na hranicích polí a lesů.

Ale vyoraný a opět zasazený mezník měl i jiný následek. Přes Panýrkův nejlepší pozemek u křížku už Kabáč pěšinku netlapal, ač tu nebyl hlouben příkop, ač sem netaháno trní. Obilí zde rostlo, lidská noha se ho nedotekla. Povšimli si toho mnozí, pozoroval to i Panýrek. Když se tu zastavilo opět procesí o křížových dnech, nikdo neměl příčiny k hubování. Pěkně se tu vlnilo mladé žito, jež slibovalo bohatou úrodu na zrnu i slámě. Po steziče ani památky. (Pokračování.)

L. Grossmannová-Brodská.

Věčné světlo.

Věčné světlo rudou září
před obrazem Páně hoří,
pro útěchu sem jdou všichni,
jejichž srdce tonou v hoři.

Poklekaly, poklekají
lidé utrápených tváří,
před obrazem, z jehož očí
neskonalá Láska září.

Věčné světlo rudou září
stále jak by zvalo k sobě:
Ten, jehož líc ozařují
útěchu dá v každé době.

Jak by šeptalo cos kolem:
„Zmíral jsem na dřevu kříže,
když nenávist v pouta jala
pokoje a míru kníže.

Věčné světlo rudou září
kmitá se a tiše chvěje;
posilu si odtud nese,
kdo sem přišel bez naděje.

Smrtí svou jsem lidstvo spasil,
byl jsem pro vás Mesiášem,
lékem víry všecko zhojím,
ját jsem kotvou v bolu vašem . . .

Věčné světlo rudou září
v tajuplnou roušku halí
prostor chrámu, kde již lidstva
valné řady poklekaly.

Kotvou Víry, zdrojem Lásky,
pramenem věčné Naděje“
to vše mluví obraz Kristův
před nímž rudá zář se chvěje.

V jeseni.

Hle všude jeví se
již stopy jeseně
zlato si země tká
do stromů zeleně.

Aby se oděla
lehounkým krajkovím
nežli se zahalí
tím hávem sněhovým.

Slunce se ukrývá
lehýnkých do mráčků,
a Panna Maria
na zlatém obláčku

V sněhový hermelín,
v křišťálný diadém,
jsouc rovná královně
pak zastkvěje se zem.

bělounkou přízi tká
na roucha přírodě,
se zimou blížící
by byla ve shodě.

A proto jeseň tká
koberce ze zlata,
královna pohádek
že po nich přichvátá . . .

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

IV.

Chodívalo to, chodívalo u nás všelijak v životě společenském i v životě literárním a ve sférách uměleckých!

Planý idealismus rodil malé velikány, kteří jako chvilkoví oblíbenci neb samozvanci dovedli vyhověti vkusu davu a uměli se davu vlichotiti myšlenkovým ohňostrojem; důsledkem toho bylo, že všechny snahy a tužby směřovaly pouze k cílům bližším a nikoliv k cílům vyšším, k nimž vede umění hodnotné a vyspělé, buď si již vznešeným jeho výtvorem dílo básnické, socha či obraz.

Lidé cílů bližších přímo se kochali, když zřeli, kterak z rudého květu odporu a vzdoru proti autoritě církevní zrálo otravné zrno opojivé síly a moci — a potom byly jako v deliriu sváděny různé a důstojnost básnickou věru snižující kousky před modlami v tom luzném jindy háji domácí poesie, jehož jasně zelenavým loubím prudce zaburácel vichr zvůle několika jednotlivců. Byl to zjev opravdu velice truchlivý, že tam, kde voláno bylo tak často heslo: volnost, rovnost, svoboda, nebylo s dostatek domácí kázně a že nebylo též vážné autokritiky a úcty k jiným. Šero staré kletby rozkládalo se nad životem jako olověný mrak a zůstane pro vždy literárním dokumentem, že sám Jaroslav Vrchlický do své básnické sbírky „Hlasy v poušti" napsal obsahově velmi vážnou, ba přímo národně didaktickou znělku, trefně nazvanou „Stará kletba":

„Ni o čtvrt hlavy nesmí nikdo větší
být v našem středu — ihned kámen za ním
a slinu za kamenem s šklebem, láním
a za slinou splav otravných hned řečí.

Tak se všech stran to skřípá, sviští, ječí,
zří každý s nedůvěrou, s pohrdáním
neb v resignaci, a když sáhne k zbraním,
na bratra v sobecké je tasí křeči.

A čím ta všecka malá naše sláva?
Míň nežli žalmistova polní tráva.
Čím jednotlivce úspěch? — Žert jen malý.

Co my se rvem a škorpíme jak děti,
ta v skutku velká, Vlast, v zlých šípů změti
tvář bez obrany v závoj smutku halí."

Tato slova, zlatě vtavená do veršů mistrné znělky Vrchlického, měli sobě dobře zapamatovati všichni, kdo ve vrozené pýše své odvažovali se veřejného nevděku vůči mužům literárně

významným a v řadě jiných předním, vůči mužům, jichž poetické dílo podrží cenu i lesk, kdy dávno již zblednou rozmanité ty pestré kdysi fábory, zlákavší vrstvy hlouběji nepřemýšlející.

Ač nerad, přece jen v rámci této své vzpomínkové causerie musím se dotknouti věci, jež zamrzela kde koho vážně na literaturu a její význam pohlížejícího, zejména šlo-li o básníka, jenž věren ve všem symbolickému svému rodnému jménu, ve všem a vždy tak mistrně a znamenitě dbal vyspělosti a vzorné, křišťálové čistoty jazyka českého, jako Svatopluk Čech.

Našel se mezi básníky a literáty domácími člověk, jenž v duchu líbal ruku Janu Nerudovi a po školácku se vysmíval Svatopluku Čechovi a pln neslýchané samolibosti a bezuzdnosti urazil světlou památku Julia Zeyera, jehož dosud nedoceněná ryzí poesie týčí se nad všechnu činnost Macharovu jako mohutná vysoko k azuru rostoucí gotická katedrála nad nepatrný v stínu a šeru poloskrytý domek.

Jako katolický literát nemohl jsem a nemohu také ani ještě dnes schvalovati všelikteré odlišné náboženské názory Svat. Čecha ani Jana Nerudy. Avšak pokud jde specielně právě o Svatopluka Čecha, spravedlivě doznávám a bez bázně a nepokrytě před forem veřejnosti doznati chci, že názory Čechovy byly osobité a vždy jen jako takové mohou býti náležitě analysovány a kritisovány a že nebyly ve službách té neb oné strany církvi a náboženství na ostří meče nepřátelské, jako beze všeho zvláštního ostrovtipu a bystrozraku na první ráz každý upřímný člověk poznává u veršů a knih Macharových.

Jím promlouvalo heslo zaslepené doby a pro toto protinábožensk é, ba i kultu Marianského nešetrně se dotýkající heslo plul Machar jako básník, propagator a řečník na vrcholu vln své slávy — pro heslo to byl básníkem oblíbeným, byl čten mladým lidem, jemuž byl Čech básníkem příliš seriosním a Zeyer příliš blankytným a nehmotným.

Kdo počal útočiti, hodil na veřejný trh svou dignitu básnickou a neodpustitelně se provinil nemístnou hrdostí a samolibostí svou na jiných, větších a významnějších!

Jak jinak dojímají vnímavá srdce jarní violy skromnosti básnické, jimž pravé nadšení jest vzácným závojem, stkaným z hebounkých nitek slunečního svitu! Takovouto nezapomenutelnou skromnost, snoubenou s nadšením básníka vyvoleného, projevil Svatopluk Čech verši psanými na poslední stránku svých „Jitřních písní", kde praví:

„Já vmetnouti chtěl v české kraje
hrst jisker z niterného žáru,
však možná, že jsem nabral pouze
hrst popele a chladných škvárů.

Snad bez ohlasu, beze stopy
tam zapadnou mé všední písně,
snad kritik jenom chmurné brvy
nad mojí knížkou stáhne přísně:

„Ach, tendenční to rýmování,
bez jiskry, vůně, pelu, ceny,
brak zabarvený vkusem davu
a denní frází vyfintěný."

Vše jedno. Nejdu pro pochvalu,
ať vyzní na plano mé pění —
jen ona šeř, již uvítalo,
kéž v plnou ranní zář se změní!

Kéž v rose, květech, písni, plesu
již brzy vzejde našim duším
to slunce, po němž práhnem dlouho,
den jasný, jehož blízkost tuším." —

Toť pravá, vrozená skromnost básnická! Znamenitý bard Svatopluk Čech, jemuž osud nedopřál za živa, a nedopřeje ani po smrti té laciné slávy, by sevšedněl, nazývá své „Jitřní písně", perly českého básnictví, všedními písněmi a ony byly přec své doby uvítány, čteny a memorovány jako zpěvy sváteční!

Mluvím o písních — a proto bude mi potěšením, bych v dalším sledu této rozpravy promluvil také o tom, jaké pocty se dostalo Svatopluku Čechovi, Juliu Zeyerovi a Jaroslavu Vrchlickému v květnatém rámci české písně umělé!

Takřka prorocky mluvil Čech ve svém doslovu k „Jitřním písním" o kritikovi chmurných brv. Ten dostavil se při 60tých narozeninách, by vyslovil starému básníkovi blahopřání, které navždy bude dokladem „společenského taktu a jemných mravů" bezohledného kritika. Blahopřání to projeveno bylo pamfletickými verši:

„J. Nerudovi.

Musil jsem myslit na Tebe v těch dnech
a chtělo se mi zlíbat Tvoji ruku . . .
Rozjařen táhl národ v zástupech
s praporci, hudbou, v ažijovém hluku.

A v čele šli kdedobřevlastenci,
dav hejslovanil, hlučně kdedomoval,
u hmoždýřů pak stáli nadšenci,
o závod každý rány vypaloval.

A táhli, táhli . . . všichni vzrušeni . . .
žurnály bily v bubnů volských plochu . . .
A k horskému až došli temeni,
kde pro věky my vztýčili Tvou sochu.

Tu sochu strhli, aniž věděli
svých činů dosah, jsou tak vůbec zvyklí . . .
Tu sochu strhli, a my, zbabělí,
my viděli to a je nezakřikli.

My mlčeli; jak hlasu zbaveni,
ba, studem jsme se nezarděli ani,
když vztýčili pak na Tvém kameni
dnů svojich pýchu, proroka svých přání,

stařečka jako dítě měkkého,
jenž opatrně míjel každou hranu,
i v hněvu jenž dbá stylu dobrého —
proroka z cukru, orla z marcipánu.

Pak tančili kol něho v zástupech
a vlastenectvím spíjeli se v hluku . . .
Myslil jsem na Tě se studem v těch dnech
a pokorně chtěl líbat Tvoji ruku . . .

Po 21. února 1906."

Macharovskou tuto „báseň" otiskl též „Ženský Obzor" (roč. X. čís. 1.); týdenní revue ve večerním vydání „Národních Listů" ze dne 31. ledna 1911, čís. 31 doprovodila ji těmito poznámkami:

„21. února 1906 oslavoval národ šedesáté výročí narození Svatopluka Čecha — „stařečka měkkého", „proroka z cukru", „orla z marcipánu" dle básně páně Macharovy. Nenapadá nám, svolávati proti p. Macharovi veřejný soud proto, jak na kterého českého básníka, nám sebe dražšího, nazírá. Jest pravda: básnické výrazy, jimiž J. S. Machar charakterisuje Svatopluka Čecha, dotknou se trpce mnohých ctitelů Čechových. Ale je konečně věcí vkusu, nedovede-li kdo uctívati velké muže svého srdce, aniž by současně snižoval jiné. A jenom na doklad vkusu páně Macharova jsme citovali jeho báseň. Nejsme z těch, kteří by chtěli nebo potřebovali srážeti sochu Nerudovu, aby na její místo postavili sochu Cechovu. V našem pojetí nalezne vedle velkého, nehynoucího významu Nerudova vždy dosti místa trvalý a velký význam Čechův."

Nepřičiňuji k tomuto citátu ni slova dalšího, aby snad nebylo mně vytýkáno, že chci sobě přisvojovati právo kritiky o významu toho neb onoho básníka v širších vrstvách lidových nebo národních. Ale jest přímo výmluvné, že i při tomto neomaleném výroku Macharovu a jako k imposantnímu protestu proti této neomalenosti, protestu to, jehož pohřební ticho působilo daleko silněji, než bouře výkřiků z tisícerých hrdel, dostavily se k pohřbu Čechovu r. 1908 celé legie lidu a dělnictva; zároveň jest přímo nápadnou *nelogičnost* výroku Macharova, nelogičnost, kterou svým feuilletonem v „Národní Politice" ze dne 1. února 1911 č. 32 (roč. XXIX.) coram publico prozradil recensent Fr. Sekanina zprávou o dvanácté knize feuilletonů J. S. Machara: *„Krajiny, lidé a netopýři"*.

V Sekaninově zprávě, kterouž pokoušel se o vykonturování reliefního náčrtku, zrcadlilo se nepochybně trochu Macharova spisovatelského charakteru; i uvádím v dalším textu k bližšímu porovnání povahopisného feuilletonu Sekaninova s obsahem a tenorem citované básně Macharovy doslovné znění aspoň jedné části zmíněné příležitostné recense, psané ve formě časopiseckého feuilletonu.

„Všichni na světě podléháme osobním zájmům — jeden více a druhý míň. A velmi často o tom ani nevíme. Je to kus podstaty v lidské povaze, a proto se také nestydím za to, musím-li upřímně doznat, že bylo a dosud je něco, co mi občas kazívá

pravý požitek z našeho Machara. Řeknu to prostě: značná přemíra stavovského velikášství, které se na venek projevuje v nejroztodivnějších formách. Umělec, řezaný velmi jadrně a plasticky, je člověkem kruté tvrdosti a bezohledné allury, jde-li proti osobě nemilé. Vždycky mne bolívaly jeho články proti Vrchlickému, kterému ublížila devadesátá léta tolik, že bude míti literární historie příštích desítiletí velikou práci, aby korigovala křivý soud. Je právě v přítomné knize „Krajin, lidí a netopýrů" značná řada listovních dokumentů Sv. Čecha, na něž Machar tu i tam navazuje vlastními poznámkami. Jak je tu jemný, diskretní, a jak dbá úcty k zasloužilému pracovníkovi . . . a jak zcela jinaký býval (a občas je dosud, třeba jen nahodilou poznámkou) vůči Vrchlickému! Uvádím jediné jméno za mnohé, poněvadž tyto vzpomínky nejsou účelem dnešních řádků, mající býti jen karakterisujícím dokladem povahy, která ostře a tvrdě vykrystalisovala rychlým vzrůstem jako vše, čemu bylo uměle napomoženo. Šťastnými okolnostmi zdvižen byl Machar na velmi vysoký literární trůn, i není divu, že jakýsi druh opojivé závrati zapůsobil na básníka, jemuž se zachtělo státi se v Čechách nejvyšším soudcem, knězem i rozhodčím. Jsou to případy zcela přirozených důsledků, ale jsou-li nám lhostejny u lidí lhostejných, bolí a snad i rozjitřují nás u mužů svrchovaně nadaných, kterých si nutno vážiti a které právě pro jejich význam bychom tak rádi viděli zbaveny vší možné poskvrnky a stínu. U mužů, u kterých by nám právě proto tak vzácně imponovala co možno nejvyšší objektivnost, rozvaha, spravedlivost a uvážlivá, srdečná uznalost."

Hle — kterak se to rýmuje? S jedné strany vyložený pamflet a posměch před veřejností v den narozenin, se strany druhé úcta k zasloužilému pracovníku. Ano, i protivníci mohou imponovati, jsou-li opravdu objektivní, rozvážní a spravedliví — ale protivník, jehož nejsilnější zbraní jest: uraziti nebo sesměšniti, nemůže vzbuditi respekt, neboť jest buďto *neurvalcem* nebo *harlekýnem* a s těmi nemožno jednati vážně.

Uvedl jsem v odstavcích právě předcházejících Macharův profil dle podání Sekaninova z měsíce února 1911.

Avšak jinou a to zcela odlišnou podobiznou Macharovou posloužily české veřejnosti řádky orgánu národních socialistů „*České Slovo*" ze dne 27. července 1911, v nichž dr. Jan Reichmann odhalil záclonu se strany Masarykovské a dokázal její nízkou kulturní úroveň a falešný její demokratismus. Velký představitel strany té, Machar jest tu demaskován a jeho modla v posvátném až dosud háji novodobého kultu pohanství skácena pádnou sekerou, ostrým referátem.

Dr. J. Reichmann psal v podstatě toto: „J. S. Machar svými posledními plody a zrůdnými polemikami úplně znehodnotil a v nivec obrátil svou důstojnost básnickou, jež mu příslušela plným právem do té chvíle, než se stal zaslepeným dogmatikem a horlivým kazatelem realistického moralismu, ješitným podivovatelem Masarykova kategorického imperativu. Politik *ubil* v Macharovi *básníka*, žurnalista *přemohl* v Macharovi *lyrika*. Dnes po všem tom veta! Lyrická vášeň vyvanula, vyprchala jako éther,

na její místo nastoupila tvrdá, kornatá prosa, jež sestupuje bez ostychu k nejchmurnějším efemerním hrubostem a nechutenstvím. Tristní je četba na př. „Řím", této ztrnulé a nejapné skladby, jež nemá ani za mák ponětí o velikolepé, barbarské, vášnivé antice, jak o ní sní všichni oni romantikové srdce, Shelley jako Hölderlin, Swinburne jako Leconte de Lisle, Nietzsche jako Walter Pater, Stan. Wyspianski jako D. S. Merežkovskij.

Dnes je J. S. Machar uboze vyschlý a ledově chladný, prostý enthusiasmu pro krásu, prosaický až k nejohavnějším vulgaritám, filistr ducha, kompromisník, filistr citu, z oněch zlořečených šosáků nivelujícího a splošťujícího liberalismu, kteří pro neproniknutelné záhady kosmické mají jen pohrdlivý úsměv, pohodlnou skepsi, materialistický quietism. Aby byl lyrickým básníkem v pravém slova smyslu, k tomu *nedostává se* Macharovi plamenného a ryze lyrického varu duše, jež tak živelně uchvátí v písních Goetheových, Novalisových, Kaetsových, Shelleyových a Verlainových nebo v našem písemnictví v „Endymionu" p. Jiří Karáska ze Lvovic, nemluvě o současné lyrice cizí, na př. Balmontově. J. S. Machar *utonul* prostě v pustém demagogickém bláboleni svých nepřátelských přátel, zpovrchněl, ztratil sebe sama, pozbyl tvůrčích sil. Žije z minulosti. Dnes už nedostává se mu horečného opojení nevyzpytnými taji, prázdnými sladkostmi a hořkou tragikou vezdejšího bytí, všeho toho, co v naší (rozuměj české nekatolické) starší literatuře tak mocně vyjádřili Mácha, Sabina, Neruda, a co obemyká mohutně vytýčenou kathedrálu nedoceněné poesie *Zeyerovy* a Vrchlického."

Po Reichmannově zdání prohřešila se česká literární kritika tím, že neprohlédla očividných a urážlivých prosaismů Macharových, jež jsou v jádře protibásnické, destruktivní, že shovívala takřka obecně jeho bezuzdné holedbavosti, že neodsoudila po zásluze jeho do nebe o pomstu volající hrubosti, jež se nejhůře prokázala v projevu o světlé památce Julia Zeyera, v projevu to neslýchané samolibosti a diktatorské urputnosti, kterouž dr. Reichmann přímo nazval nesmazatelnou skvrnou našich literárních dějin. A týž neúprosný kritik dr. Reichmann dokládá: Machar básník! Byl kdysy v prvopočátku — dnes je mrtev! — — Tak došlo i na Machara, který byl některým českým pokrokovým lidem — polobohem, který byl miláčkem jistých vrstev studentstva a pro kterého do šera pozadí zatlačováni byli praví mistři slova a velikáni českého básnictví.

Literární kritika ani se příliš mnoho nenamahala, aby z prohřešení svého, o němž dr. Reichmann tak ostře mluvil, před širší veřejnosti vyvázla; za to tím bedlivěji věnována byla pozornost literární tvorbě Macharově katolickým tiskem družstva „Vlast"; samy „Naše Listy" otiskly v 52. čísle ze dne 26. srpna 1911 referát Reichmannův pod názvem „Zdrcující posudek nad Macharem" a téměř v každé schůzi Literární Sekce a Tiskové Ligy bylo o směru Macharova psaní obšírně referováno. Hlas katolický byl hlasem soudu spravedlivého, byl nefalšovaným ozvukem zlatých strun pravdy a proto se nezamlouval zarputilým protivníkům, kteří v sociálně-demokratických „Plamenech" a ve

volnomyšlenkářském „Nerudovi“, jehož básnický a feuilletonistický part Machar obstarával, odlehčovali si — jak dovedli a uměli dle svých not — jenže pokaždé bez bílých rukavic.

Nevděk světem vládne — a toho nevděku trpkého dožil se tedy i básník Svatopluk Čech, který v prvním zpěvu své „Dagmar“ na výsost postavil libozvučnost našeho jazyka ve skvělé líčení zjevů královských:

„Kolem kněžičky se hejno pážat čilých
hemží v milolícím, leporouchém sboru,
jako motýlků rej modrých, růžných, bílých,
veselým když tancem zdraví jitřní zoru.
Dva jí vlečku roucha bělostného zvedli
jako sněhu závěj za mladičkou jedlí.
Jeden v předu kráčí; obličej mu svěží
vlasy vroubí zlaté, v čele zastřiženy;
polštářem jsou ruce útlé obtíženy
sametovým — hle! skvost jakýs na něm leží.
Na třesavých dlaních polštář blankytavý
kolébá se lehce; pohyb tento hravý
prstýnek tam jeví v mihotavém třpytě
jako luny skvoucí srpek na blankytě.
Náhlý vůkol šum. Všech zraky poutá k sobě
panoš dvéře síně otevírající —
rozlétly se — sálem ticho jako v hrobě
slyšeti zvuk varhan v dáli zmírající.
A hle! nyní vchodem v panovnické slávě
Přemysl se zjevil. Ve královském hávě
lepořasém vyšel jako slunce skvoucí,
záře zlatem ryzím od hlavy až k patě.
Králová pak sličná vedle něho jdoucí
s lící milostnou, ve stříbroskvělém šatě,
podobá se luně, když nad bory vzchází.
Než aj! mezi nimi — — Zda to vyprovází
jitřenka je luzná v rosné mlze sněžné?
Jaké zjevení to dívčí čaroněžné?
V bělostného roucha lehké, vzdušné přízi,
plné démantků, jež v záhybech té řízy
třpytí se jak rosa v řásních růže bílé,
zjev ten lehounce se chvěje, hlavu chýle
k ňadru vábnému; zrak stinná řasa kryje;
obličej sám bled, jak růže sněžné lupen
v roji kadeří, jenž v hojné mráčky skupen
chmurou hnědou kolem luny té se vije
na ramena, k ňadrům; nad milostným čelem
kadeře ty spíná stříbro diademu;
vínku z lilií má tvar; na jeho lemu
rosa démantů hrá v mihu čaroskvělém.“

Tuto vskutku královsky vznešenou líceň z nejpoetičtějšího díla Čechova četl jsem se zálibou mnohokráte a hluboce jsem se nad ní poznovu a dlouho zamyslil, když koncem srpna 1916

četl jsem v rubrice „Umění a věda“ denních listů pražských, že medailér F. Čejka ve Vídni pracuje na novém uměleckém díle svém, na medaili J. S. Machara. Na přední straně medaile jest prý neobyčejně zdařilá hlava básníkova a nápis: „J. S. Machar aetatis LII.“. Na rubu medaile jest prý význačná postava z římské mythologie: Mucius Scaevola, statná postava v kroji římského legionáře pálí na oltáři vlastní pravici. —

Nuž — buď jak buď! Svatopluku Čechovi, ač nedostalo se mu ještě pomníku z kamene a kovu, dostalo se přece jen již pomníku daleko vzácnějšího, vděku projeveného ušlechtilou snahou o zvelebení a čistotu mateřské řeči české, což jest hlavním úkolem „Jednoty Svatopluka Čecha“, založené roku 1914.

Jaké jsou ideové směry její a co dosud obsáhla činnost jednoty této, povím v příští kapitole V., kde vylíčím zároveň, jak ve věnci umělé české písně proslaveno skví se po boku Zeyera a Vrchlického také jméno Svatopluka Čecha, jenž lyrickoepické passáže svých básní uměl prokládati perlami snivých zpěvných vložek! — (Pokračování.)

Leander Brejcha:

Stabat Mater speciosa.

Nadšený básník františkánský 13. stol. Jakopone da Todi složil velezpěv Stabat Mater, o němž praví znalec poesie Jakoponovy francouzský učenec Ozanam, že celá liturgie církve katolické nemá ničeho dojemnějšího nad tento truchlozpěv, jehož jednozvučné verše kanou a kanou jako slzy — tak něžně, že dojímají svým božským pocitem bolu, jenž jest zároveň andělsky mírněn, a které jsou tak měkké, že lehce chápali jich obsah ženy z italského lidu, pro nějž Jakopone psal většinou v jeho mateřštině.

„Stabat Mater dolorosa“ jest dostatečně známa v básnictví i v oboru velebné duchovní hudby, kde nejpřednější umělci snažili se vniknouti v obsah prostých slov, z nich naplniti ducha dojmy a přenésti je ve výtvory svých skladeb. I český překlad této písně jest znám a nejnověji podán básníkem Xaverem Dvořákem. (Spasitel, str. 314.)

Vedle Stabat Mater bolestné složil Jakopone jinou píseň, taktéž Stabat Mater, jen že radostnou, kde pěje o radosti, mateřském štěstí a božském nadšení, které vyplnilo celou duši Panny skloněné nad jesličkami a zapudilo vědomí drsné chudoby a nouze chléva. Stabat Mater speciosa jest skvostným kontrastem ke Stabat Mater dolorosa. Složena jest v téže formě latinské sequence a jako první zadírá se takřka do srdce a budí v něm bolnou soustrast s trpící Dolorosou, tak naplňuje druhá duši rozněžnělou láskou a cítí společnou vánoční radost s jásající Bohorodičkou.

Podávám pokus českého překladu.

Stála krásná Matka svatá
u jesliček láskou vzňatá,
v nichž spal její Božský Syn.
Sladké blaho, radost vroucí
její duši přehoroucí
pronikla až do hlubin.

Kdo by spolu zaplesati
váhal, vida Krista Máti
plnou také milosti?
A kdo by se neradoval,
jenž by Matku pozoroval
se Synáčkem v blahosti?

Kristu v jeslích zrozenému,
nejvyššímu králi svému,
pějí slávu andělé.

Ó, ty Matko, lásky zdroji,
rozněť duši láskou svojí
bych tvou blahost pocítil!
Dej, ať srdce ohněm vzplane
pro tvé Dítě milované,
bych se Jemu zalíbil!

Dej, ať plesám v blahu sladkém
pevně spojen s Jezulátkem,
dokud kráčím životem!

Ó, jak plna světla blaha
byla Matka Boží drahá,
Panna neposkvrněná!
Ó, jak plesá, v slasti jásá,
vidouc, všeho lidu Spása
že jest na svět zrozena!

Za proviny svého lidu
viděla, jak Kristus bídu
snáší, leže na seně.
Zřela Syna přesladkého
dříimat v jeslích blaženého
ve prostičkém ve chlévě.

Stařec s dívenkou tu stojí
v němém úžasu se pojí
jejich srdce k modlitbě.

Jeho první utrpení,
které snášel při zrození,
vtiskni pevně v srdce mé!
Tvého Syna nebeského
na slámě teď zrozeného
bědy spolu rozdělme!

Ó, kéž planu láskou k tobě,
Ježíška vždy vinu k sobě,
dokud jsem zde vyhnancem!

Rozněť srdce žárnou láskou,
spoj mne k němu pevnou páskou
v roztoužení horoucném!

Panno panen nejkrásnější,
splň mé přání nejvroucnější:
dej mi Dítko zobjímat!
Dej, ať chovám Synka tvého,
Spasitele vítězného,
jenž neváhal život dát!

Jeho ručka ať mne brání,
Jeho Slovo ať mi chrání
poklad Božské milosti!

Dej, ať s tebou jím se sytím,
opíjím a touhou nítím
s Ním se v lásce kochati!
Vznícená a rozechvělá
ať umdlévá duše celá
z toho blaha závrati!

Až mé tělo klesne v smrti,
dej ať duše v toužném vzpjetí
letí v Jeho radosti!

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Husitské násilnosti v domech poustevníků sv. Augustina.

Kněz dle učení táborů *neměl míti žádného světského zboží.* Proto, má-li co, tak bylo hlásáno od těchto stoupenců Husových, nechť se mu pobéře. Z „farhofů", t. j. far, které jsou od lidu obecného kněžím toliko půjčeny, nechť jsou kněží vyhnáni a domy kněžské buďtež spáleny. Vždyť apoštolové vlastních domů neměli, ani nadání kostelův, ani ofěr nebrali, ale po světě chodíce na almužně dosti měli a slovo boží srdečně kázali.

Neměl-li míti světského zboží kněz, *tím méně* měli je míti *mniši* či dle táborů „kuklíci". Kristus prý neřekl kněžím, aby se zavírali v kláštery, ale aby chodili po všem světě. *Proto táboři klášterům neodpouštěli; bořili je a mnichy vesměs zabíjeli.*[1]) *Tomuto osudu nemohli ujíti tedy ani Augustiniáni.*

Klášter jich na **Ostrově,** který od r. 1326 počal se nazývati též „U sv. Dobrotivé" (s. Benigna), *přetrval* sice *bouře husitské, ač* v době té byl *vícekráte přepaden, vypleněn a vypálen,*[2]) ale zdrávo mu nebylo, jak nejlépe jasno z toho, že roku 1493 úplně zanikl. Alespoň *Jan Beckovský* vypravuje: „Pravda jest, že předešlých časův, hned jak tělo svaté Dobrotivé do toho kostela přivezeno bylo, veliký počet horlivých křesťanův k tomu svatému tělu každoročně putoval až do časův tyranství žižkovského, v kterýchžto časích — byl on založen pod jmenem Zvěstování Panny Marie, dne 26. března 1261, jiní píší 1262[3]) — s jinými kláštery a kostely v Čechách i v okolních zemích od té tyranské žižkovské roty *častěji byl slezen, obloupen, také i spálen* a také, ačkoliv z něho tehdejší duchovní řádu sv. Augustina poustevníci častěji před tou bezbožnou rotou ustraniti museli, vždycky ale zase do něho se navrátili — ještě léta 1469 byl v tom klášteře kněz Mauricius převorem — a v něm až do r. 1493 trvali.[4])

Hammerschmied za čas zpustošení sv. Dobrotivé udává *rok 1421* slovy: „Roku 1421 husité spálili tento klášter."[5]) I myslím, že nebudu dalek pravdy, řeknu-li, že stalo se tak *na cestě Žižkově do Plzeňska,* tedy nejspíše *v prvních dnech lednových,* ač písemných dokladů o tom nemáme.

Klášter v **Pivoňce** byl založen v první polovici XI. století, nejspíše mezi lety 1040—1047 od Břetislava I., jak svědčí Beckovský,[6]) Hammerschmied[7]) a jiní,[8]) a to na památku slav-

[1]) Zikmund Winter, Život církevní v Čechách, 13.
[2]) Hammerschmied, 466.
[3]) O založení tomto bylo pojednáno v článku předcházejícím.
[4]) Poselkyně starých příběhů českých, II[2], 376.
[5]) D. c., 466.
[6]) D. c., II[2] 505.
[7]) D. c., 465.
[8]) Na př. „Český sl. boh." I. 781, Novotný, České dějiny, I[2] 57. atd.

ného vítězství tohoto českého knížete nad německým císařem Jindřichem roku 1040.

Z počátku byli do něho uvedeni řeholníci sv. Viléma či Vilemité. Když pak tito r. 1256 sloučili se s řádem augustiniánským, odevzdali mu po deseti letech veškeré své jmění i s klášterem.

V dobách husitských augustiniáni pivoňští, ač mnoho vytrpěli jako řeholníci čeští v té době vůbec, *byli asi ušetřeni.* Praví sice *Hammerschmied*: „V dobách Žižkových byla stavení kláštera pivoňkovského strašným požárem zničena" a o něco dále: „Okolo roku 1603 byly zdi rozbořeného kláštera z větší části od převora Kašpara opraveny,[1]) ale poněvadž v jiných pramenech o tom zmínky není, *slušÍ tuto zprávu bráti pouze o všeobecné sešlosti kláštera* v rozbouřených těch dobách, aniž by mysliti se musilo na vyvrácení jeho od husitův.

A že názor právě uvedený bude správným, svědčí trvání kláštera tohoto až do roku 1787, kdy byl zrušen a jmění jeho připadlo náboženskému fondu.

Roku 1264 *na předměstí mělnickém u řeky* **Šopky** či Pšovky založili klášter pro augustiniány eremity dva bratří rytíři a to Smil z Cetova a Pavel z Luštěnic. Nově založenému mnišskému sídlu tomuto věnovali zakladatele kostel sv. Vavřince, již tehdy tu stávající, a přidali k němu mnoho sousedních polí, pastvin, rybolov v blízkém Labi a rybníky se vším příslušenstvím. Toto založení bylo stvrzeno dne 20. července 1268 od krále Přemysla Otakara II.

V bouřích husitských nebyl sice klášter šopský zničen, ale utrpěl hned při jich počátku škod nenahraditelných. Alespoň, když Mělník *v dubnu roku 1421* poddal se pražanům a měšťané jeho slíbili hájiti a brániti čtyř článků pražských, nepřijímati Zikmunda za českého krále a nepouštěti královny Žofie do města, ač Mělník byl jejím věnným městem, bez souhlasu pražanův, a pražané potom na Mělník dosadili za svého hejtmana rytíře Jana Smiřického ze Smiřic,[2]) musili augustiniáni šopečtí zásobovati posádku pana Smiřického vším potřebným. *Hammerschmied* poukazuje k tomu slovy: „Tento klášter, ačkoliv v rozličných bouřích, jež řádily v Čechách hrozně utrpěl, jako jiné všecky kláštery, ač byl pobořen, vypálen a vydrancován a ač někteří jeho klášterníci byli pobiti, vytrval přece až do našich časův."[3])

V třináctém století měl benediktinský klášter v Břevnově **pod hradem pražským** při samé zdi městské pozemek, na němž byl kostel **sv. Tomáše,** založený asi od opatů břevnovských. K tomuto kostelu, král Václav II. roku 1285 uvedl se svolením pražského biskupa Tobiáše a břevnovského opata Křišťana poustevníky sv. Augustina. Nově založený klášter přízní dobrodinců se záhy vzmáhal a nabyl přiměřeného majetku. Jeho členové učívali i na pražské universitě.

---

[1]) D. c., 466.
[2]) Sr. Zap. II, 888.
[3]) D. c., 467.

Při počátku bouří husitských r. 1419 obsadil Čeněk z Vartemberka klášter tento žoldnéři německými. Ti však již 4. listopadu 1419, když Mikuláš z Husi vtrhl na Malou stranu, utekli se na hrad pražský. Dne 9. května 1420 zapálili klášter svatotomášský vojenští hejtmané pražští, ale shořela z něho jen nepatrná část, ježto oheň byl záhy uhašen. Za to dne *14. června roku 1420 zničili jej husité úplně.* Alespoň, jinak husitům příznivý *Tomek* vypravuje o tom: „Dne 12. června 1420 předsevzal král Zikmund z ležení svého u Zbraslavě mocnou výpravu ku pomoci obležené posádce hradu pražského ... Táboři a pražané i žatečtí a lounští postavili se hned v šiky opatřené vozy válečnými, a vytáhli jemu vstříc, hotovi jsouce k svedení bitvy. Ale zatím byl král Zikmund jinou stranou, kdež to nemohlo býti pozorováno ... vypravil četné vozy s nákladem chleba a jiných potrav i potřeb, zvláště také prachu střelného, kteréž za zády vojska táborského a pražského ... cestu sobě našly do hradu ... Poněvadž byla posádka královská opatřena nyní dostatečnými zásobami, uznávali pražané a táboři nemožnost dobytí hradu ... Již pozejtří, dne 14. června, hned při rozednívání zanechali svého ležení před hradem a Hradčany a odebrali se na Staré a na Nové město, však zapálivše napřed klášter sv. Tomáše ...“[1]) Podobně píší: Palacký,[2]) Zap,[3]) Hammerschmied,[4]) Ekrt[5]) a jiní.)

Mnichové od sv. Tomáše uprchli ještě v čas z Prahy na venek. Kdož však se opozdili, byli od husitů povražděni.

V Domažlicích za souhlasu pražského biskupa Tobiáše založil s kostelem Nanebevzetí Panny Marie klášter augustiniánský s manželkou svou Jitkou (Juditou) král Václav II. dne 12. června roku 1287 skoro současně s klášterem u sv. Tomáše v Praze, ale mnichům se tu valně nedařilo. Alespoň roku 1353 žilo tu pouze šest bratří. Proto někteří dějepisci domnívají se, že klášter tento byl pouze residencí, náležející blízkému klášteru v Pivoňce.[6])

Domažličtí, sotva bouře husitské vypukly, přidali se rychle k bratrstvu táborskému, zmocnili se veškeré vlády v okolí, augustiniány vyhnali a klášter jich vyloupili a spálili, jak uvádí Hammerschmied[7]) a jiní.[8])

Roku 1337 Hynek Berka z Dubé uvedl do **Bělé u Bezděze** augustiniány a vystavěl jim tam klášter s kostelem sv. Václava. Poněvadž však již r. 1384 tento zbožný pán zemřel, založení klášterní dokončil Dětřich z Hazemberka.

Klášter tento byl *úplně zničen a mniši jeho pobiti roku 1426.* Alespoň, jak vypravuje Zap, již v měsíci dubnu roku 1426 stála všecka vojska táborův a sirotkův v Čechách půlnočních na rozličných místech, dobývajíce měst a hradův náležejících pánům

[1]) D. c. IV, 65—66.
[2]) D. c. III, 195 a 197.
[3]) D. c. II, 765 a 801.
[4]) D. c., 463.
[5]) D. c. I, 217—218.
[6]) Sr. Hammerschmied, 467.
[7]) D. c., 467.
[8]) Na př. Drahé kameny z koruny svatováclavské, II, 299.

strany krále Zikmunda. Roháč z Dubé, jeden z hejtmanův táborských, vzal tehdy útokem město pánův z Michalovic, Bělou, a dal větší díl obyvatelstva pobíti.[1]) I augustiniáni propadli tomuto osudu a klášter jich byl spálen, jak svědčí Hammerschmied slovy: „Klášter s kostelem byly od husitův spáleny a zničeny. Řeholníci byli povražděni.“[2])

V **Sušici** byl v život uveden klášter augustiniánský nedlouho po roce 1345, a to od augustiniánů svatotomášských v Praze s přivolením krále Jana, jak o tom výše dle Tomka bylo vypravováno,[3]) neboť král nemohl delší dobu odpírati svolení svého, když v městě augustiniáné již před tím vystavěli si kostel a upravili příbytek pro své členy.

Ale klášter tento neměl dlouhého trvání. Alespoň sušičtí dosti záhy připojili se ku straně táborův a důsledně kláštera ve svém ohrazeném městě nestrpěli, ale pro sebe jej zabrali. Kdy však se to stalo s určitostí stanoviti se nedá, poněvadž nemáme žádných bližších zpráv ani v dějinách místních, ani v dějinách povšechných.

Augustiniánský klášter v **Litomyšli** byl založen roku 1356 od tamnějšího biskupa Jana ze Středy. Náklad na stavbu měl vésti Karel IV., ale biskup Jan pomahal velice i po odchodu svém z Litomyšle do Olomouce. Roku 1357 [4]) byli uvedeni do nového tohoto sídla *řeholníci z kláštera sv. Tomáše v Brně*. Statky klášterní byli většinou roztroušeny po Moravě.[5])

Klášter litomyšlský byl *vyvrácen husity dne 2. května roku 1421*. Mniši, alespoň někteří, se uchránili. *František Jelínek* o tom vypravuje: „Šimon, poslední převor tohoto kláštera, který byl zpraven o tažení Jana Žižky, an s Pražany roku 1421 k Litomyšli dne 29. měsíce dubna táhl, sebrav movitého nábytku a zboží svého kláštera, Litomyšl opustil a s bratřími svými řeholními do kláštera té samé řehole u sv. Tomáše v Brně se odebral s tou nadějí, že se, až by ona bouře husitská v Čechách přestala, opět do Litomyšle do kláštera svého navrátí.“ [6])

Někteří dějepisci ovšem kladou v Litomyšli vyvrácení kláštera augustiniánského až do roku 1425. Avšak nebylo tomu tak. Litomyšl byla vojsky husitskými přepadena dvakráte a to roku 1421 a 1425. *Při prvním dobytí* byl vyvrácen klášter *augustiniánský* a při *druhém* klášter *premonstrátský* „na hradě“. Augustiniáné alespoň měli klášter svůj před hradem v městských hradbách. Proto když Žižka s Pražany Litomyšle roku 1421 se zmocnili, kláštera neušetřili, jak patrno z toho, že při témže tažení zkazili také klášter augustiniánských kanovníků v Lanškrouně. *Zap* to naznačuje slovy: „Měšťané tohoto biskupského města [7]) nebránili se, nýbrž slíbivše přijmouti čtyry články Pražské 2. května 1421 spojenému vojsku své brány otevřeli. Biskup Aleš dosud

[1]) D. c. II., 1043.
[2]) D. c., 468.
[3]) Sr. článek: Uvedení augustiniánů do zemí českých.
[4]) Sr. Gemma, d. c. 327—330.
[5]) Sr. Dr. Zd. Nejedlý, Dějiny města Litomyšle a okolí I, 130, 158.
[6]) Historie města Litomyšle, I. 139—140.
[7]) T. j. z Litomyšle.

pokojně na svém hradě litomyšlském seděv, byl se sice útěkem odstranil, avšak Pražané jeho hradu nedobývali . . . Pražané opanovali potom Landskron *zkazivše tam klášter* lateránských Augustiniánův" . . .[1])

Tomuto názoru přisvědčují i spisovatelé „Politického okresu litomyšlského" řkouce: „Klášter augustiniánův byl do konce XIV. stol. hojně nadán statky a že byl zabrán v městské hradby, i u lidu oblíben . . . Toto bohatství přešlo[2]) *po vzdání se Žižkovi r. 1421* do rukou správce Diviše Bořka z Miletínka."[3])

(Pokračování.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

VI.

Těžké je věru, umřít mlád,
zvláště však tomu, kdo má rád.
Jelenko, hezounká tebe,
v cizině umřít, ve stínu
smokvoní, oliv, vavřínů,
žhavé kde klene se nebe.

Mladinký soudruh přistoupil
k vojínu, jemuž rudý lil
z prsou se pramének krve; —
výmluvně tak ta bledá tvář
sílala k němu prosby zář
z fialky temnobrvé —

Přiložil obvaz na ránu,
v chladivém stínu kaštanu,
ustlal mu na hebkou trávu,
na níž ho vložil zlehýčka.
S oka jen rosná perlička
svlažila horkou mu hlavu.

Slunce sty žhavých polibků
sálalo v zemi, kolíbku
mrtvých i raněných bratří,
s bojiště jejichž žalný sten
větérkem sem až donášen —
žehne vše, oko kam patří.

Marně ret prahne po rose.
A hle, tu mladé víno se
po stromě šplhá, as kdysi
uchytlé, nikým pěstěné,
výhonky hojné bujně pne,
siné z nichž hrozníčky visí.

Vhod teď jim přišlo. Jak se ret
zaradoval jak svadlý květ,
na nějž zas vlažička padá,
navinulý když nektar ssál,
ovlažen pak nit rozvázal,
řeči, již nyní Jan spřádá:

„V zeleném stinném lesíku
v myslivně jako z perníku
dívka má přebývá milá,
z růží jež, z lásky dávaných,
drahou mi ručkou trhaných,
snubní mi věneček svila.

Pod jabloní pak kvetoucí
s tvářičkou štěstím planoucí
věrnosti slíbila kvítí
tak dlouho mně jen zachovat,
dokud by ruka smrti snad
stonky nám nepřetla žití.

---

[1]) D. c. II, 900.
[2]) Hle, jak j e m n ě se může mluviti o zabrání církevního majetku!
[3]) D. c. 46, ve sbírce: „Soupis památek hist. a uměl. v král. českém."

Ach, jak se dere z prsou vzdech,
cítím-li chladný její dech
nad mladou povívat skrání,
zdeptanou vrahů nástrahou;
vidím už dívku předrahou
očinky utírat dlaní — —“

„Zažeň ty chmury, z duše chlad,
nemusíš přece umřít snad,“
přítel mu k útěše praví,
„s milenkou opět štěstí jas
prožívat budeš doma zas,
až se ti navrátí zdraví —“

„Nevejdu vlastní pod střechu,
Jiříčku, vím, že útěchu
soucit jen v ústa ti klade;
brzy už přátel vzdáleno,
cizí mi hlínou haleno
utichne srdce mé mladé —

Ještě však tebe že tu mám,
s klidnější myslí umírám;
poslyš, můj příteli milý:
provázel jsi mě v širou dál,
tadys' mi čelo zulíbal
poslední osladil chvíli,

což mi slib, že mé po smrti
koník tvůj za mne poletí,
vyhledá chaloupku v lese,
děvušce mojí nad hlavu
kromě mých vroucích pozdravů
štěstí též kvítek zas vznese.

Nadarmo by se soužila
Jelenka moje spanilá,
pod žalu tíží by klesla
v hrob; škoda růží na tváři,
za mne s ní přístup k oltáři,
žití sám uchop se vesla!“

„Krásná díš, že je dívka ta?“
„Ještě víc: srdce ze zlata,
tvářinky z červenků plání,
její hlas — lesa šumění,
oči jak noci zatmění, —
nelze to povědět ani.“

Dlouhou tou řečí vysílen
raněný z prsou vydral sten;
ach, jak ho rána teď pálí!
„Chudáček, musí umříti!“,
soudruhu hvězdná zasvítí
slza, jež oko mu kalí:

„Splním tvé přání; jestli sám
otčiny drahé uhlídám
nivy a vísky a háje,
k milé tvé zajdu, příteli;
nevím však, štěstí svitne-li
znova jí z srdéčka taje.

Jeť srdce ženy divné tak:
neskáče vždycky jako pták
s větvičky na větev stromu;
jednou-li lásku pochová,
štěstí, již prchlé z domova,
víc se jí nevrátí domů.“

„Snad se však přece ulíší,
psaníčko když jí napíši,
aby tě přijala spíše.“
Malá jen blánka postačí;
líbá ji, slzou namáčí,
píše a píše a píše — — —

Do psaní vkládá raněné
celé své srdce, plamenné,
lásky jež čarovná schránka,
touhy bol, smutek loučení,
myšlének rojů víření;
bílá vše poví jí blánka.

O věrném píše příteli;
čtyřlístek jako jetelí
že jí ho posílá vznésti
v srdéčka růži rozkvetlou
alespoň kapku zalétlou
zářivé rosičky štěstí.

On když ji míti nemůže,
jej aby vzala za muže,
stejně by měla jej ráda — —
Nedopsal — z prsou opět sten
dere se, vojín vysílen
hluboké do mdloby padá.

Pokleká soudruh. Na čelo
holoubků jakby sletělo,
polibků nastlal mu něžných,
mysle, že víc se nevzbudí,
na čele, ústech, na hrudi
křížků tré udělal zběžných,

dopis vzal, koně osedlal,
Janovi slední „s Bohem!“ dal,
klusem pak ujížděl v dáli;
beztoho noc už sedlá též
vraných svých koní bujnou spřež,
kraj kol se do temna halí — —
— — — — — — —

Měsíček, vypluv ze mraků,
vojínu hledí do zraků,
půjčí jim trochu své záře —
a hle oň oči otvírá,
bílou je rukou protírá,
zdiveně sebe se táže:

„Kde to jsem? — už vím — příteli!“
— ticho, jen listí ševelí —
„Příteli, Jiříčku milý!“
— Ticho jen — — kolem dívá se —
co to? Ni kůň se nepase,
ten tam je dopis též bílý —

Hrůzo! I on jej opustil,
zrady se na něm dopustil!
„Jelenko, dušinko mladá!“
Běda teď, jestli ozdraví,
ona pak — Znovu do trávy
zachvácen mdlobou zas padá. (Pokračování.)

Theodor Jeske-Choinski:

Soud Boží.

Obrázek z XII. století. Z polského se svolením autorovým přeložil Fr. Wolf.

(Pokračování.)

V.

Brány zámku renneského se otevřely pro město dokořán. Od samého rána táhl přes padací most na dvůr zástup hlučící, nejsa zadržován stráží, obyčejně velice nelaskavou na měšťáky.

V zámku totiž odbude se dnes neobvyklá slavnost. Hrabě Roger de Montfort položí přilbu na hlavu Pavla de Paimpont, nejstatečnějšího mezi panoši, vychovanými na dvoře hraběnky de Rennes. Přišel do své rodné krajiny, aby se rozloučil se svými příbuznými před odjezdem do Svaté Země a, byv požádán hraběnkou, bude pasovati jejího nejmilejšího panoše na rytíře. Veliká to čest pro mladého bojovníka, že obdrží přilbici z rukou tak slavných.

Hle již zvoní zvony na věži kaple zámecké, zvoucí hosty i domácí hraběnčiny na mši svatou.

„Rozestupte se, rozestupte se!“ — volají sluhové.

Zástup se pohybuje nějakou chvíli, jako vlna, udeřená křídlem větru, pak se rozděluje, rozpadá ve dvě části a tvoří uprostřed širokou cestu.

„Již jdou!“ — podávají si měšťané z úst do úst.

„Jdou!“ — šeptají ženské, natahujíce zvědavě krky ve směru k malým domkům, přistavěným k první, zevnější hradbě.

Z jednoho domku vystupuje slavnostní průvod. Napřed objevuje se hlasatel v šarlatovém šatě s erbem hrabat de Rennes, vyšitým hedvábnými nitěmi na prsou. Nese v pravé ruce štít pánů de Paimpont, v levé dlouhou, pozlacenou hůl, své důstojnosti znak to úctyhodný.

Za hlasatelem kráčejí hudci potulní, jeden z nich zpívá píseň o Rolandovi, ostatní mu přizvukují na houslích a flétách.

Hned za hudci kráčí dva rytíři v plném brnění. Dále postupuje po dvou dlouhá řada panošů šlechtického původu v bílých safianových střevících, ozdobených stříbrnými ostruhami. Každý z nich nese nějakou část zbraně Pavla de Paimpont; ten přilbu, onen krunýř, třetí náramky, čtvrtý rukavice.

Horečnou zvědavostí rozpálené oči měšťanek renneských konají přehlídku v zástupu panošů. Znají netoliko z daleka, od vidění ty veselé panice, vykrádající se ochotně v hodinách večerních za hradby zámecké. Z průvodu do zástupu, ze zástupu do průvodu přeletují rychlé důvěrné pohledy a zamilované úsměvy.

„Gaston — Rajmund — Emerich . . .“ šeptají měšťanky, ukazujíce si prsty na nejstatečnější panoše a chechtajíce se potichu.

V tom se rozlehl náhle blíže malých domků potlesk, vznesl se nad vlnou lidskou a přeběhl od jednoho konce nádvoří na druhý.

„On!“ — ozval se kdos, v zástupu. — „On!“ — opakováno podél špalíru a veškeré ruce se pozvedly do výše, vítajíce toho, který byl hlavní osobou dnešní podívané.

Pavel de Paimpont, již slavný činy rytířskými, ač teprv dvacetiletý, jediný z panošů dvoru renneského, který směl bojovati na krvavém poli vedle mužů pasovaných, šel v bílém rouchu, s mečem na šíji zavěšeným, s rukama složenýma na prsou. Před ním šly družičky, dívky domů šlechtických, sypajíce květy jemu pod nohy.

Nevěnuje pozornosti šepotu, obklopujícímu ho ze všech stran neustálým šumotem, nepozdvihuje oči na zástup, blížil se ke kapli, ozdobené na jeho přijetí, jako nevěsta v den sňatku. Bohaté zlatem protkávané koberce arabské zdobily stěny, věnce z listů dubových ovíjely pilíře, hlavní oltář tonul v čerstvých květinách.

Celý dvůr hraběnčin — pánové i dámy, úředníci a pážata — čekal ve svátečních šatech na čekatele stavu rytířského.

Když se okázal, doprovodily ho k oltáři jenom samé příznivé pohledy a úsměvy. U dveří sakristie se ozval zvonek, — zámecký kaplan vyšel ke mši svaté, — na choru zazněl při doprovodu houslí zvučný hlas mužský, Sám pan Pons de Capdenil, slavný troubadour, zpíval modlitbu sv. Gelazia.

Pavel de Paimpont klekl před oltářem, jsa obklopen panoši. Malým, kulatým okénkem vpadal do kaple sloup třesavého světla, zahaluje postavu jeho jakoby závojem zlatým.

Neslyšel zpěvu troubadourova, ani doprovodu houslí jeho jonglerův. Celou duší, celým srdcem ponořeným v pokorné mod-

litbě, objal kříž, vznášející se nad oltářem. Pro slávu tohoto kříže měl bojovati jako rytíř; oblíbence tohoto kříže — slabé, utištěné, ukřivděné — měl bránit proti zlobě a libovůli.

Chtěl býti obráncem kříže, podporou ubohých a nešťastných, toužil vyrovnati se ctnostmi rytířskými bohatýrům, opěvaným od truvérů, s celou upřímností dvaceti let, ještě nezkažených, ještě nezklamaných zkušeností životní. I prosil Boha, aby dal jeho rameni sílu hromu, oku bystrost zraku orlího, vůli nezlomnost ocele, a srdci čistotu pravdy. A prosil tak horoucně, že celé okolí pro něho přestalo v tu chvíli trvati.

Byl tak pohroužený v modlitbu, že nepozoroval, kterak kaplan, dokončiv svatou oběť, sestupoval po stupních oltářních.

Teprve se vzpamatoval, když se jeden z panošů dotekl jeho ramene; vstal rychle a sňal meč se šíje.

Přestal šepot modliteb, na choru umlkl zpěv troubadourův, poslední tóny housli se rozplynuly v tichu slavnostním, jaké se rozhostilo v kapli, veškeré oči se upřely na ústa kaplanova.

„Za chvíli opáše vaše boky, pane Pavle de Paimpont, meč rytířský," — mluvil kaplan, — „a s tím mečem ozdobí vás důstojnost, o kterou se ucházejí králové a knížata. Leč meč rytířský není pouze čestným znakem samotné hodnosti; ukládá vyvolenci povinnosti, břemena. Bude povinností vaší ode dnešního dne položiti v každé chvíli bez odporu, bez lítosti a bez nechuti na krvavém poli hlavu svou za svatou víru katolickou, brániti církev a její služebníky před bezbožnými lupiči a bludaři, nedopustiti křivdy vdov, dětí a sirotků, neodepříti nikdy branné pomoci nevinným a slabým, státi vždy při věci poctivé a neúčastniti se nikdy válek nespravedlivých. Milosrdenství a velkomyslnost nechť doprovází váš meč! Není vám dovoleno snésti trpělivě urážky, leč když poražený vás bude prositi o život, ušetřte ho, odpusťte mu, třeba by vás byl co nejtíže urazil, neboť sluší se, aby srdce rytířovo neznalo mstivosti. V boji buďte mužem, tvrdším nad kalenou ocel; když však odložíte zbraň, nezapomínejte, že zdvořilost a dvornost zdobí statečnost. Nechť vaše ruka se nikdy nezavírá před chudým, neboť kdo myslí pouze na svůj prospěch, nezasluhuje jména „pravého rytíře"

S očima upřenýma na řečníka, s dechem zatajeným poslouchal panoš napomenutí kaplanovo.

Sloup třesavého světla, který vnikal malým okénkem do kaple, ozářil jeho tvář mládeneckou, ovroubenou věncem bujných vlasů.

Co mluvil kaplan, řekl si sám nejednou, zapisoval si do paměti rydlem nejhoroucnějších tužeb. Cizí mu nebylo nejmenší pravidlo řádu rytířského. V této chvíli sliboval Bohu i sobě ničím neochvějnou věrnost k povinnostem, kterými dnešní den obtížil svá mladá bedra.

Nyní se ozval kaplan hlasem povýšeným:

„Pavle de Paimpont, chceš ve jménu Božím vstoupiti do řádu rytířského a vyplniti přesně pravidla toho řádu?"

A panoš odpověděl:

„Taková jest má vůle, chci!“

Tu vzal kaplan z oltáře missál, a vloživ do něho ruce mládencovy, pronášel volně slova přísahy, která za ním nový rytíř opakoval:

„Já, Pavel de Paimpont, dědic zámku Paimpont, přislibuji u přítomnosti paní hraběnky de Rennes a jejího vznešeného sestřence, pana Rogera de Montfort, na tato svatá Evangelia, kterých se rukou dotýkám, že vvplním všecky předpisy řádu rytířského.“

„Nechť ti tento slib pomůže k odpuštění hříchů!“ — pronesl ještě kaplan, podávaje pasovanému panoši posvěcený meč.

Na choře se ozvaly trouby. Radostné fanfáry vítaly nového rytíře.

Se všech stran se k němu tiskli ozbrojení mužové. Každý mu chtěl něco podati, zapnouti nějakou přesku. Jeden na něho kladl krunýř, druhý vázal kolem jeho boků bílý pás, třetí mu připínal zlaté ostruhy. Pospíchalo tak mnoho obratných rukou, že bílý šat zmizel v krátkosti pod ocelovou skořápkou.

Po druhé zavládlo v kapli ticho slavnostní.

Na pravé straně oltáře, ve křesle s opěradly, prostřeném kobercem šarlatovým, odpočívala hraběnka de Rennes, ač již přes šedesát let, přece z přímа se držící. Stáří setřelo s jejího krásného někdy obličeje svěžest a živé barvy mladosti, ale nedokázalo shasnouti blesku v jiskřivých černých očích a zakrýti ráznych tahů statečné paní, známé v celé Normandii nikoli pouze rozumem. Pamatovali ještě všichni, že hraběnka vodívala dříve sama své družiny do pole, stejně jsouc přítomna v boji, jako v radě.

Vedle tety své stál Roger de Montfort s obnaženým mečem v ruce.

K němu se přiblížil panoš. Pokleknuv na jedno koleno, sklonil hluboce svou hlavu. A pan Roger jej udeřil třikráte čepelí do ramena, pronášeje zvolna:

„Ve jménu Boha, svatého Jiří a svatého Michala pasuji tě na rytíře.“

Načež vzal z rukou jednoho z panošů přilbu a přikryl jí hlavu pasovaného.

Nový rytíř se sklonil ještě hlouběji, k samým nohám hraběnčiným. Dotknuv se ústy svými ovruby šatu jejího, ozval se:

„Vděčný vychovanec děkuje vaší urozenosti za všecka dobrodiní, kterých se mu dostalo na vašem dvoře. Nebyla jste jen rozumně kárající, dobrou učitelkou, paní hraběnko, ale také štědrou, dobrotivou matkou, a srdce moje ctí ve vaší důstojné osobě netoliko dobrou učitelku, ale také dobrotivou matku. K té matce vznáším svou prosbu pokornou. Dovolte mi ozdobiti přilbici moji vaším znakem, neboť nemám nikoho, koho bych chtěl potěšiti slávou své zbraně.“

Dobrotivý úsměv zlahodnil přísný výraz úst hraběnčiných.

Vzala s hlavy své vdovský závoj a řekla:

„Nesluší mým letům zimním přijímati holdy statečných rytířů a dvorných troubadourů. Němý hrob mne již volá, připomínaje

mi nicotu slávy pozemské. Leč ať ti závoj můj slouží tak dlouho, až ho jiná mladší, bělejší ruka vymění za znak toužebnější. Buď vždycky tak poctivým, šlechetným a statečným, jako jsi byl na mém dvoře a ochrana svatého Jiří půjde ve tvých stopách.“

Políbivši rytíře na ústech, ovázala hraběnka kolem přílby svůj závoj.

„Jdi, můj rytíři,“ — mluvila hlasem upřímným, — „jdi tam, kde chtivost, smělost a lišácká zbabělost utiskují bezbrannou slabost, a nechť jest meč tvůj všude a vždy, na každém místě, v každé hodině poslušným nástrojem spravedlnosti nebeskeho Krále. Byl jsi chloubou mého dvoru, buď chloubou rytířstva normandského! Tak ti dopomáhej Bůh, moje děcko! Amen!“

Zahrály znovu trouby. V hustém kruhu obklopili pánové i paní mladého rytíře, tisknouce mu ruce, přejíce mu zdaru na dráze slávy, kterou měl nastoupiti.

Z venčí, ze dvora vnikala otevřenými dveřmi do kaple bouře výkřiků. I zástup vítal radostně nového obránce víry, mstitele nevinně trpících.

Před kaplí čekal na rytíře krásný oř válečný, dar to hraběnčin. Dva panošové ho drželi za uzdu, nadarmo s ním zápasíce. Mladý kůň, nepřivyklý sedlu a ocelovému udidlu, splašený vřavou, trhal sebou, utíkal, bil kopyty. Nic nepomohlo panošům, že se rozkročili a sedli si téměř na paty. Klusák, silnější než oni, vlekl je po zemi k veliké radosti měšťanů.

„S tím ďáblem nesvede nic ani pan hrabě Roger!“ — ozval se jeden z panošů. — „Aby se jen nestalo nějaké nestěstí!“

Hrabě Roger de Montfort vycházel právě z kaple, doprovázeje s troubadourem za ruku pasovaného panoše.

Zpozorovav splašeného koně, přiblížil se k němu, uchopil ho rychlým hmatem krátce při samé bradě za otěže a poručil panošům, aby odstoupili. Oř zafrkal, rozevřel nozdry, zablýskl krvavýma očima a chtěl hoditi hlavou. Ale krk mu vypověděl poslušnost, jakoby náhle stuhl. Bil zadníma nohama, házel zadkem, avšak nohy přední ani sebou netrhly, jakoby zapadly do dlažby nádvorní.

Překvapeno jsouc neobyčejnou silou, která jeho vzdor učinila bezmocným, obrátilo zvíře divoký zrak na svého krotitele. Rytíř stál volně, ani se nerozkročiv a táhl hlavu ořovu stále hlouběji.

Několik minut hleděli na sebe rytíř i kůň — první klidně, chladně, velitelsky, druhý s hněvem, vztekem. Rytíř mlčel, kůň prskal, frkal, usiluje vysvoboditi svou hlavu z kleští.

Po nějaké chvíli stávaly se pohyby ořovy stále pokojnějšími, až přestaly úplně. Hněv, vzteklost ustoupily v jeho očích ulekanému omámení.

Tu počal hrabě hladiti ho na krku levou rukou, neodnímaje pravé od brady, a mluvil k němu něco hlasem přitlumeným.

Kůň střihl ušima, poslouchal, a třásl se celým tělem, jako list osikový. Nyní se opřel náhle pan Roger levou rukou o jeho kohoutek a vyskočil do sedla.

Klusák, ucítiv na svém hřbetě jezdce, se vzepjal, postavil se na zadní nohy, leč tytéž kleště, které zlomily jeho vzdor, uklidnily jeho pohyby prudké. Přímo, pokojně, jakoby chodil již mnoho roků pod sedlem, šel ve špalíru, utvořeném lidskými těly.

Smělého jezdce nevítaly hlasitý potlesk a pokřiky. Doprovázely ho pohledy žen a ovíval ho šepot obdivu mužů.

V tom tichu bylo slyšeti zřetelně zoufalý hlas ženský. Někdo, patrně zadržovaný stráží, střežící hlavní bránu, domáhal se přístupu na nádvoří.

„Pomoc! Doveďte mne k panu hraběti de Montfort!“ — volal zoufalý hlas.

„Podívejte se, kdo potřebuje mé pomoci!“ — poručil pan Roger.

Jeden z panošů se prodral zástupem ke hlavní bráně.

„Jakási stará žena, zdá se, že to žebračka, žádá, aby byla puštěna před tvář vaší urozenosti!“ — oznámil panoš, když se vrátil.

„Učiňte jí po vůli! Pro pravého rytíře nejsou velicí ani malí, bohatí ni chudí; jsou pouze nešťastní!“

Špalírem, který se utvořil v zástupu na pobídku vojáků, přiblížila se, přiběhla stará žena, oděná v hadry, pokrytá prachem ze silnice, Když stanula před hrabětem, vztáhla k němu obě ruce prosebně:

„Zachraňte moji Azálku, paní Azalaidu!“ — prosila hlasem udýchaným. — „Znectili ji . . . zavraždí ji . . . pospěšte si! . . .“

I přiložila ústa svá ke střevíci hraběte, líbajíc ho.

Pan Roger seskočil s koně a díval se chvíli pozorně na starou žebračku. Pak se ozval udiveně:

„Tiburgo?! Odkud ty hadry na tobě?!“

„Přepadli mne na cestě lupiči; Gastona, páže paní Azalaidy, zabili, koně a peníze pobrali; pěšky o vyžebraném chlebě jsem se dovlékla do zámku Montfort. Ale neptejte se . . . povím všecko později , . . nyní čtěte a pospěšte si . . . za tři týdny . . .“

Rychle roztrhl hrabě hedvábnou růžovou stužku, kterou svázán byl závitek pergamenu. Když přečetl list paní de Gruissau, zamyslil se, svraštil obočí, jakoby cosi počítal. Počítal skutečně dni, které ho dělily od úterka po svatodušních svátcích. Bylo jich nemnoho. Proto se obrátil ke troubadourovi a řekl:

„Zastup mne při hostině, volá mne totiž rytířská povinnost, která nesnese ani hodiny odkladu.“

„Jde o paní Azalaidu?“ — otázal se pan Pons de Capdenil.

„Za mé provinění postavili ji před soud.“

„A odsoudili?“

„Vložili rozsudek do ruky Boha!“

„Soud Boží! Jedu s tebou, Rogeře, neboť ti mohu býti potřebným.“

„Jestli vaše urozenosti dovolí,“ — ozval se nově pasovaný rytíř, — „tak se připojím k vašemu průvodu. První výprava rytířská ve službě tak důstojných a slavných mužů ozdobí lépe moji mladou hodnost, nežli věnce dobyté na turnajích. Neodpírejte mi této milosti, pane hrabě!“

„Vaší mladé hodnosti patří ještě hostina a veselá zábava, pane de Paimpont," — odpověděl hrabě, — „ale my musíme vyraziti ihned na cestu, máme-li se dostati na soud Boží do Narbonnu."

„Nepřísahal jsem hodovati a baviti se, ale lámati kopí v zájmu ukřivděných!"

Přívětivě pohlížel hrabě na mladého rytíře, když mluvil:

„Ať se tedy stane dle vaší vůle! Pokloňte se ještě jednou paní hraběnce a buďte připraven na cestu! A ty, Tiburgo, zůstaneš zde v Rennes, a budeš na mne trpělivě čekati; nebyl by Bůh na nebi, kdybych se neměl vrátiti!" (Pokračování.)

Dr. Václav Ešner:

Nepokradeš! —

Světla zhasla — temno všude.
V chatce jenom tamo chudé
v příkré stráni u lesa
světýlečko malé kmitá,
nezastřeným oknem svítá
záře jeho v stichlá nebesa.

Světýlečko jenom malé
pod obrazem Matky Boží plane,
v sobotní dnes rozžehla je matka den.
Kolem ní se v šeru tísní dětí čtvero,
po ní hlasitě se modlí přikázání desatero,
nejmladší z nich ručky spíná jen.

Nepokradeš! — jak tam vítr kvílí!
Nepokojně matka každou chvíli
k oknu vzhlédne, přivře oční víčka.
Desatero dozní; za ním druhá, třetí
modlitbička plyne z ústek malých dětí,
naposledy ještě za — tatíčka.

Půlnoc neslyšným se krokem plíží.
Matka z lůžka k oknu teď se blíží,
ztrnule pak zírá v husté šero.
Divná úzkost srdce její svírá,
duši mučí, do snů pak se hrůza vtírá,
hrůza — děsných předtuch stero.

A muž nejde. — Neklid její stále roste,
jako balvan tíží. Pokleká a z duše prosté
modlitbičku vznáší k milostivé Matce.
Zachvěje se. Umíráčkem zvonit slyší —
poslouchá, jak prudký dech se větru tiší —
umíráček v jejich chatce!

Rázem vstane. Křížkem žehná děti,
křížkem žehná sebe, nesmí otáleti!
Do mrazivé, temné chvátá noci.
Nepokoj ji v náruč lesa vhání,
stráň, hle, příkře tam se sklání,
a ji vábí divnou mocí.

Světylečko pod obrazem dohořívá,
smutný den se v chatku dívá.
Modlí se tam opět děti — siroty
nad mrtvolou otce, dobré matky.
Tak se vrátili k nim zpátky:
matka zmrzlá, otec s ranou v čele.

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Č. 44.

Jan Donát Douchovi.

[1 dopis.]

Jan *Donát* (nar. 1849) pseudonym Pelhřimovský byl učitelem ve Stanu u Hlinska a pak na Moravě v Tršicích. Přispíval do časopisů paedagogických i hospodářských a napsal několik povídek pro mládež a spis o chmelařství; jsa v tom výtečným odborníkem, zjednal moravskému chmeli světového jména.

Jan Karel *Hraše* (1840—1907), okresní školní inspektor, významný spisovatel pro mládež. Psal samostatné spisy a do mnohých listů z oboru belletrie, archeologie, paedag., polit. a téměř do všech časopisů a almanachů pro mládež, místopisu a dějepisu. Vydal hojné sbírky pověstí a pohádek národních, bájek a povídek pro lid a mládež, hry pro mládež, tragedii školské spisy, sbírku přání a j. Jako Doucha přispíval též do různých časopisů na př.: do Lumíra, Blahověsta, Hvězdy, Obecných Listů, Studentských Listů, Světozora, Palečka, Archaeologických Památek a j. a též do R. N. Sl.

Alois Vojtěch *Šmilovský* (Schmilauer, 1837—83) sepsal básně, písně, tragedie, veselohry, frašky a hlavně své známé povídky a romány. Přispíval do Hudebních Listů, Matice lidu, Osvěty, Lumíra, Obrazů života, Slavoje, Květů, Československé Koledy atd. Již v mládí a v Klatovech tvořil mnoho, ale plodů svých většinou nevydával jako přísný autokritik. Nebyla by tudíž zdejší narážka správnou, dle které by se zdálo, jakoby se mu bylo nepodařilo na začátku se uplatniti.

František *Šimek* (1839—1900) — zde asi míněn — vydal z oboru dějin vychovatelství a psychologie samostatné práce a články do různých časopisů školských.

Matouš *Václavek* (1842—1908) ředitel škol ve Vsetíně na Moravě. Studoval v Kroměříži. Psal do časopisů, sborníků a almanachů též německých přes 300 příspěvků, přispíval k Bartošově dialektologii a vydal pohádky a pověsti valašské, spisy školské a z oboru zeměpisu, dějepisu, kulturní historie, národopisu a místopisu Moravy.

Donat Douchovi.
Jan P. Donat.

Věžky u Kroměříže 22./1. 79.

Veledůstojný pane!

Ve vřelých myšlenkách ponořen nad Vašnostiným přípisem a příspěvkem s pocitem radosti a opět žalosti nad Vašnostiným osudem, tisknu Vás na své lásky plné srdce. Dopis Vaší Veledůstojnosti bude mi vždy drahou památkou a co reliquii jej chovati budu i potomkům svým. Přemýšlel jsem, jak bych mohl jen částečně za roztomilou zaslanou Anežku vděčným se ukázati. Jak pak veledůstojný pane, kdybych Vašnostem, až ustanou tak kruté mrazy jako zde panují zaslal trochu zdravých jablek renet[ských]. Jestli rád pečená. Já alespoň trpě už na 10. rok na žaludeční křeče, což mne často až k zoufalství dohání při mém učitelském stavu, nejraději ještě jablko pojím. Jest to arci malý dar vděčnosti, avšak neračte hleděti na cenu, ale na lásku, city, jimiž to podávám.

Osudem závistí, ač výtečné vysvědčení mám, dřepím dosud na 400 fl. škole, a tak se jen živořím. Snad Bůh pomůže.

Račte mi potom vědomost dáti, neb bych i zlatník Vašnostem v pádu jiného rozhodnouti poslal. Že pošlu, račte býti ujištěn.

Jen jedno bych choval ještě přání, zda-li bych nemohl prositi jen o dost krátkou nějakou *básničku*, takhle na člena některého z císařské rodiny na př. nejmladší *Marii Valerii* atd.;*) neb jsem přesvědčen, že roztomilá báseň ta bude mou přímluvkyní, mojí budoucnosti a já s mojí rodinou se k Bohu modliti chci, by Vám ještě dlouho dlouho spokojenějších dob popřáti ráčil. —

Ještě jednou mou vřelou úctu a vděčnost račte přijmouti

od v hluboké úctě oddaného

Jan Donát,
spisovatel.

Pp. Šmilovský, Václavek, Šimek, Hraše atd. mi as zaslali. Ti naši národní nakladatelé! nemohl žádného najíti.

Dodatek.

Jan Donát Pelhřimovský napsal několik spisů rakousko-*vlasteneckých*. Ve sbírce: Knihy Mládeže. Pořádá Josef Švestka,

*) Viz Dodatek.

ředitel občanské školy chlapecké v Karlíně. Kněhkupectví Jos. Mikuláš kněhtiskára v Karlíně: 1. *Z českých srdcí.* Svatební vínek z dějepisných obrázků k oslavě sňatku Jeho cís. král. Výs. korunního prince Rudolfa Rakouského, s Její král. Výs. princeznou Belgickou Štěpánkou učinil Jan D. Pelhřimovský učitel. V Praze 1881. Sv. 1. Část I. (S podobiznou vznešených novomanželů. Str. 1—84. Sv. 2. Část II. (S podobiznami Jich c. a k. Veličenstev vznešených rodičů. Str. 85—162. — 8°. Cena každého svazku 24 kr. r. č. 2. *Císařovna Alžběta a krajkářka z Rudohoří.* Obrázek z českých hor. *Vzkříšení.* Velikonoční povídka. Milé mládeži sepsal Donát Pelhřimovský, učitel. (S obrázkem.) Str. 66 (1—50, 51—66). Sv. 4.

3. *Naše Rakousko.* Ke slavnostnímu jubilejnímu dni 40letého šťastného panování J. V. Císaře Pána upravil Jan Donát Pelhřimovský, učitel. S četnými vyobrazeními. 1888. Tiskem a nákladem Lamberta Klabusaya v Holešově. Str. 126. 4°. — M. Václavek napsal úvodní slovo (str. 5—6). Dále se tam nalézají příspěvky Josefa Jungmanna, K. Vinařického, Jana z Hvězdy, K. J. Erbena, Er. Vocela (Perly České), z Lumíru atd.

4. *Věnec Perlový šlechetných skutků* ze života členů vznešeného *domu Habsbursko-Lotrinského.* Na oslavu 40letého šťastného panování J. Vel. císaře Františka Josefa I. uvil J. Donát Pelhřimovský učitel v Tršicích. V Brně 1888. Tiskem a nákladem pap. knihtiskárny benedikt. rajhrad. Věnování: Morava Jeho Apoštolskému Veličenstvu císaři-králi Františku Josefovi. — Vel. 8° str. 79. — Jsou tam příspěvky moravského kněze-vlastence Jana Soukopa, Václava Štulce, J. E. Vocela, z Lumíru a j.; a báseň arcikněžny Valerie ke dni 18. srpna 1884 na str. 52 až 53.

Č. 45.

Josef Fabian Douchovi.

Josef *Fabian*, nar. 1815 ve Všetatech zemř. r. 1882, byl vicerektorem v arcibiskupském semináři a pak farářem v Třeboraticích. Byl bratrem spisovatele (hlavně bohosloveckého) Jana Nepomuka Fabiana. Zde jest zmínka o jeho díle: Jádro katolického náboženství pro dospělejší mládež a pěstouny její, vzdělal Josef Fabian, vicepreses v arcibiskupském semináři pražském. V Praze 1851. Nákladem A. C. Kronbergra knihkupectví. Díl I. Věrosloví. Str. 122. Díl II. Spaso a Mravosloví. Str. 176. Oba díly za 1 zl. Přispěl Fr. Doucha. Dle Kn. Sl. 41 a 75. Uvedené pojednání o modlitbě, ve Fabianově rukopise na str. 123—6, jest ve knize II. část. II. Spasosloví II. O prostředcích k spasení. § 5 Modlitba str. 15—21.

I.

Velebný Pane!

Poněvadž jsem práci zanešen, která musí k velkému jednomu pánu dnes ještě býti zanešená: tedy Vás žádám, byste dobrotivě příležité pojednání o modlitbě a sice od str. 123 až

126 jak to jest závorkami vyznačeno, přeložil. Mámť toho do pozýtří potřebí — zýtra Vám pošlu půlarch dogmatiky k opravě.

Snažně prosím, neoslyšte mne — jenž Vás v nezvratné úctě chová a vše dobré na celý rok Vám želá Váš

Josef Fabian.

1. ledna 1849.

[Adresa]

Velebnému Pánu
panu Františkovi Douchovi
knězi církevnímu
a velehorlivému spisovateli vlasten[eckému]
v Praze.
bytem u p. p. Minoritů.

II.

Velevážený Příteli!

Tento arch ležel již po nějaký čas v tiskárně. Že pak z něho není ani literky posud vysazíno: posílám ho k přehlédnutí k Vám, snažně Vás prose, aby ste pilníkem ostrým vše nejapné v slohu a řeči vymýtil. Máť, co bez Vaší vědomosti tištěno jest, bez toho dosti chyb do sebe. Rád bych, aby aspoň morálka oupravností slohu žádostem poněkud vyhověla.

Tak tedy kniha ta, tolikerých porodních bolestí příčinou byvši, konečně předce světla božího v celosti spatří — ač neodvrátíte-li od ní v nejrozhodnější době pomocné ruky své.

Že se Vám Vaše vynasnažení při tom řádně zaplatí — nemám proč bych teprv v pamět uváděl.

Prosí Vás snažně o pomoc Váš upřimný

Jos. Fabian.

V Praze 10. července 1850.

Č. 46.

Václav Filípek Douchovi.

[1 dopis.]

Václav Filípek (1811—63), divadelní ochotník pod jménem Líp, publicista, spisovatel a humorista. Redigoval Palečka, Lumír, Pozor a Květy. Přispíval do České Včely, Vlastimila, Čechoslava, Vesny, Rodinné kroniky atd. Sepsal spisy pro mládež, 2 původní hry a novelly a přeložil do němčiny a hlavně do češtiny z němčiny a angličiny povídky, romány a divadelní kusy (Walter Scott, Goldsmith, Kamp, Honwald, Zschokke, Sue, Kristoph Schmid, Raimund a Kotzebue). —

Jeho nuzné životní povolání mělo vliv na jeho skrovný a nesamostatný talent a humor a vtipy někdy nepřiměřené. Jakubec-Novák ho nazývá: ein seichterer Volksergötzer. Viz mezi jiným R. N. Sl. XII 757, jeho životopis od Al. Matušky, Lit. č. 19 stol. Díl III část I str. 232—33 a Kn. sl. 43.

František Alexander *Rokos* (1797—1852) lokalista, básník a bohoslovecký spisovatel. Přispíval do Hylosu, Čechoslava, Poutníka, Květů atd., sepsal povídky pro mládež, básně (Rokosovy básně — miserie! psal Čelakovský Kamarýtovi), epickou báseň Ivan a bohoslovecké spisy: Výlevy citů křesťanských aneb

25 nábožných rozjímání (1824); Kázání na všechny neděle a svátky (1836—39, 3 díly); a pak spis, o kterém se zde jedná: *Pastwa duchownj* pro owce z prawého owčince Kristowa. To jest: Křesťanská cwičenj k wyučowánj wenkowského katolického lidu we swatém náboženstwj, buď we wesnicjch, nebo w chrámu Páně. — Podlé nasseho katechismu spořádaná od Frant. Axd. Rokosa kněze církewnjho. Díl prwní a druhý. — W Praze 1831. W knjžecj arcibiskupské tiskárně. Za 1 zl. Díl I str. 318 a díl II str. 344. v 8°. Tištěno švabachem, — kdežto druhé vydání bylo tištěno latinkou. O tom píše Doucha v Kn. sl. str. 208: Druhé opravené a rozmnožené vydání. Čtyry díly. V Praze 1843—47 u Jana Spurného; v 8, každý díl po 70 kr.; III díl str. 206; IV díl str. 163. Posudky v Čas. pro katol. duch. 1842 a 1848 a Jungmann. — Viz jeho Historii literatury české stř. 514, č. 2262 a dílu III z r. 1846 (8°, str. 206) na str. 501 č. 1964 b. — Druhé vydání, díl I vyšel 1843 str. 208 cena 40 kr. stř. — O knize vyšly referáty v Časopise pro katolické duchovenstvo o prvním vydání v ročn. V. — 1832 na str. 143 až 149 pod značkou J...cký a o druhém vydání o díle I v XVI ročn. 1843 sv. IV str. 706—11 a o díle druhém (1843) a třetím (1846, I St, 206; II St, 206) v ročn. XIX — 1846 sv. IV str. 739—41; oba referáty pochází z péra J. V. Jirsíka. Jungmann udává chybně ročníky 1842 a 1848 a míněny jsou jistě ročníky 1843 a 1846. O Douchovi jsou referáty v ročn. 1844 sv. IV str. 774—85 a 1848 sv. III str. 125. O Rokosově knize nenalezl jsem dalších referátů v Čas. pro kat. duch. v Č. Č. M. a ve Květech, a to ani z péra Douchova neb Filípkova ani jediného spisovatele. Dopis nedatovaný pochází z r. 1843, a zdá se, že Jirsík předešel případnému úmyslu Douchově, napsati referát. Nelze to zjistiti, poněvadž Douchova odpověď Filípkovi nám zachována není. V literární pozůstalosti (v museu) nalézá se mimo dopis zde otištěný ještě úmrtní list Václava Filípka, spisovatele a redaktora „Pozoru". Zemřel 27. května 1863. Pohřební průvod na Vyšehradský hřbitov vedl kanovník Vinařický. (Pokračování.)

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

(Pokračování.)

Díl III.

Roku 1904 uveřejňoval K. Bezstarosti v »Hlasu« črty o lázních *Gastýnských*, kde líčeny nejen vznik a děj těchto památných lázní.*)

*) »Hofgastýn-Gutenbrunn« obsahuje tyto kapitolky: I. Nejsou prázdniny jako prázdniny. II. Vídeň-Amtstetten-Hieflau. III. Hučava (Gesäuse). IV. Do Admontu na noc. V. Admont. VI. Na Röthelsteině. VII. Co mi zvěstovaly zvony admontské? VIII. Nový sv. Otec (Pius X.). Ve sklepě admontském. IX. Do údolí gastýnského. X. Jak kdysi bývalo v Hofgastýně. XI. Čím Hofgastýn zase roste? XII. Gutenbrunn.

Od roku 1906 do r. 1909 trávíval Karel Bezstarosti každého léta několik týdnů v *lázních luhačovských* Z těch pobytů vznikly »*Luhačovské kapitolky*« (»Hlas« 1906—1907), kde rozmarně líčen bezstarostný život lázeňský, typy z promenády, — bydliště spisovatelovo »*Augustýnský dům*« se vším skvostným zařízením i personálem i kapličkа se svým kostelníkem *Hykyšem* a roztomilým ministrantem *Theodorkem*, jehož figurka, do podrobna vybroušená, se po léta stala milým společným majetkem všech hostí onoho domu.

Tamže vznikly (»Obzor« 1906—1908) »*Obrázky z Luhačovic*«, »*Z luhačovských kapitolek*«, »*V lázních*« a »*V lesích*«. V onom líčena všechna vodoléčba, tření a držení těla lidského, hnětení — až k ochlazení a odpočinku; »*V lesích*« líčeny půvaby krásného okolí luhačovského, samoty v lese atd.

Obrázky tyto uvítal redaktor »*Obzoru*« *Vladimír Šťastný* velmi lichotivě. Napsal totiž: »Drahý Karlíčku! Právě jsem dostal a hned přečetl Vaše »*Kapitolky*«. Nemohu odolat, abych našemu »*moravskému Hansjakobovi*« negratuloval za krásnou tu práci. Smutná to kapitolka (v lesích — samota), ale gustíčko číst. Jsem jist, že i čtenářům budou se líbiti jako mně a každý uzná, *že se tu někdo postavil vedle Hansjakoba i Kosmáka*. Ještě jednou: »gratulor!«

Jiný dopis z posledních let *Vladimíra Šťastného* (14. prosince 1907 zní: »Odpovídám na pouhé dopisnici, protože mi zapověděli delších listů psáti. Kapitulky už byly v tiskárně pro 1. číslo, — na přání *se zatím odložily* ku přepracování. Líbí se mi, že jsou tak rozmarně a vtipně psány .... Za účastenství v nemoci, kterou mě P. Bůh navštívil, srdečné díky, jakož i za slíbenou pomoc »*Obzoru*«. *Nevím, kdy se najde nový redaktor, rád bych již vypřáhl na trvalý odpočinek, jak mi lékař radí.* Zatím s Bohem — a za memento prosí Váš starý, upřímný přítel Vl. Št.«

Brzy složil Vl. Šťastný redakci »*Obzoru*« — — Karel Bezstarosti vyžádal si všechny rukopisy, které jakoby pro zármutek nad zánikem drahého »*Obzoru*« se skryly v zátiší a tam oplakávaly nemoc — později smrt jeho i idealního redaktora *Vladimíra Šťastného*.

V březnu r. 1908 slavil *Vladimír Šťastný své 67leté narozeniny* (za těžké nemoci) — K. Bezstarosti mu věnoval báseň vyznívající v prosbu za memento pro nemocného pěvce. — Téhož roku byl *K. Bezstarosti* poutním referentem *jubilejní pouti do Říma*; zasílal zprávy do »Hlasu«, »Čecha« a j.

Napsal mnoho básní příležitostných — velmi zdařilých i k uvítání velepastýře za visitace generální.

Roku 1909 vydal (s knihou P. Leopolda Kolíska: Jubilejní pouť Moravanů do Říma 1908) »Římské kapitolky a motivy« — a sice: I. Vzpomínky. II. Reflexe. III. Zatibeřané. IV. To prádlo. V. Umělci. VI. Ministranti. VII. Římský vinař. VIII. Za zotavením. IX. Osteria antica. X. Tre Fontane. XI. Eukalyptus a XII. (veršem) Eukalyptus lék.

*

Kapitolky tyto psány jsou volně a žertovně, zachycují, co oko v dálném světě svérázného zastihlo na pobavení čtenářů, zvlášť poutníků, jimž věnovány byly, kteříž momentky ty s jásotem přijali. »*Motivy*« vážné, *veršem* zachycené obrázky věnovány pp. biskupům.

Postup »*Motivů*« jest tento: I. Z domova, Noc. II. Do Italie. III. Padova. Prosba k sv. Antonínu Pad. IV. V Loretě. V. Assisi — Porciunkula. Sluneční zpěv sv. Františka. Hold císaři-jubilantu. VI. Trevi (sladké intermezzo — bohoslovci tam častují poutníky spoustou sladkých hroznů). VII. U cíle. VIII. Krásná neděle: a) u sv. Petra, b) u sv. Cecilie. Historie. — Reflexe. IX. Naše audience u Sv. Otce. — X. V katakombách sv. Kalixta papeže. XI. U sv. Klementa. XII. Díkůvzdání poutníků. XIII. Pozdrav skupině páté, jejíž byl spisovatel šefem. XIV. Douška. XV. Touha.

Roku 1909 věnoval K. B. družstvu »Vlast« v Praze ku 25-letému jubileu trvání (1884—1909) báseň holdovací. Dne 15. srpna 1910 odhaloval se na popud Jednoty duchovenstva diecese brněnské a pražské »Vlasti« pomník *Václava Kosmáka* v rodné vísce jeho *Martinkově* u Mor. Budějovic. Ku slavnosti té napsal K. Bezstarosti báseň začínající slovy:

Často poutě Moravanů
spějí k malým chaloupkám,
kolébek to velikánů,
ku ctihodným památkám.
Ajl dnes také k malé chýži
Družstvo dvoje tak se blíží
s Moravanů Jednotou
»Vlast« se pojí poutí svou.
Kosmákovi pomník staví
v rodné jeho dědině,
památka se v tichu slaví
jako svátek v rodině . . . .«

Verše oslavné napsal k abrahamovinám *P. Aloise Koudelky* — českému Mezzofantimu (O. Vetti.) — Dru *Karlu Eichlerovi* k 70nám — a *P. Janu Halouskovi* k šedesátinám.

K. Bezstarosti pokusil se také v překladech. Odvážným byl překlad velké, dramatické básně Eduarda Hladkýho: »Der Weltenmorgen« (světa svítání), III. díl »První obět«.

Ed. Hladký byl vrchním inženýrem ve Vídni, žil dlouho jako samotář — až náhle začátkem nového století objevil se s knihou velmi významnou: »Der Weltenmorgen« — a representoval se jako básník nevšední a apologeta křesťanství.

K. Bezstarosti jsa unešen četbou nové knihy, vyvolil si episodu »Dcera Mamonova« k překladu. Hladký líčí veliký onen boj, jenž mezi dobrými a zlými duchy kdysi na počátku světa (za světa svítání — Weltenmorgen) zaplanul a v dějinách lidstva stále postupuje. Nejmohutnější děj básně patří špatnému tisku. Z démonů uvádí se tam zloduch Mamon, jemuž po bok staví

básník družku, vlastní dceru jeho, osůbku plnou lsti a zloby. Otec sám ji předvádí a doporučuje pekla knížeti Luciferovi. Mamon se chlubí, že dceru zplodil s Famou, bohyní pověsti (pomluvy).

A touto dcerou Mamonovou míní básník špatný, zvrhlý tisk jako velmoc a pohromu našich dob, jím se boj duchů zlých proti dobrým víc a více přiostřuje. — Překlad básně té uveřejnil K. Bezstarosti v »Obzoru« r. 1907. — Téhož roku vydal stať v »Hlasu« o *Jindřichu Hansjakobovi* — a mnohé překlady tohoto mistra jako: »*Sv. tří králové*«, »*Husa*«, »*Ostatky a popelec*«, »*Kočičky a klapačky*« a j.

K jiným překladům se K. Bezstarosti dostávalo občas vítané »pobízky« odjinud, tak od přítele, spisovatele a cestovatele Ignáta Zháněla z Troubska. Týž přispívaje do měsíčníků našich, často setkal se v německé literatuře s básní, kterou by byl měl velmi rád v českém rouše pro některý náš časopis.

»Nejsem básníkem, buď tak dobrý, přelož mi to. Nemusí to býti hned — — —«

Ale bylo to hned. Zobecněl mezi oběma zvyk, že ku př. ráno o osmé hodině první pošta přinesla žádost, kdežto druhá pošta již o desáté hodině hotový překlad k Troubsku odnášela.

Tak vznikly překlady: Roku 1907 »Mont Serrat«; téhož roku »Paříž« od Klementa Brentana; r. 1912 »Rätsel« z doby Napoleona; r. 1913 »Matka« od Carmen Sylvie; r. 1915 »Píseň švýcarské gardy papežské«; r. 1916 báseň Angela Silvia, konvertity, lékaře, — později jesuity »Svět to jest to bojiště«; roku 1916 Fr. Rückerta báseň: »Das ist der beste Edelstein«; r. 1916 »Obraz se mi na dno duše vpil« (P. Marie) atd.

Nejposlednější překlad z Klementa Brentana: »*Jméno Ježíš*« *) uvádím:

Kéž by nebe psáť mi dalo,
co by věčně potrvalo,
neb vše jiné, co svět hledá,
bublina jest matná, bledá.

A tak bych též v lásce měl
něco nad trvání děl,
nebo ve všem konání
lásky patřím zmírání.

Rád bych celou bytost svoji
ku věčnému povznes zdroji,
neb co jinak světa snahou,
smrtí končí bledou — nahou.

Proto jedno jméno píši,
toho jména láskou dýši
v toho jména žít' chci říši,

které hasí věčný plamen:
Jest to Jméno Tvé Ježíši,
k Tobě ať vždy láskou dýši
v Tvé ať vezdy žiji říši.
Proto »Jméno Ježíš« píši —
Amen.

*) 23. listopadu 1915.

V březnu 1916 píše O. S. Vetti: »Na radu P. Ignáta Zháněla dovoluji si Vás prositi (u mladších jsem dosud nepochodil), abyste mi po česku vybásnil připojené skladby. — Obratem O. S. Vetti čtyři překlady obdržel, a obratem projevil překladateli překvapení, chválu a díky.

Roku 1915 a dříve dodal K. Bezstarosti články do »Věstníku« kněžstva brněnské diecese, které vzbudily živý ohlas: »Jak jsem vyzrál na patrona s monstrancí?« — Z půtek vyplynuly z péra K. Bezstarosti tyto články: »Není nad protokol«, »Protokol čís. II.«, — »A pak se tomu nesmějte!« — »Te Deum laudamus« (1915) K. Bezstarosti podepisoval se Carolus Sinecurá.*)

V rukopisech má uloženy K. Bezstarosti pěkné práce. Duch jubilárův vyzbrojen jest obrazotvorností, ruka ovládá péro požehnané, srdce jeho nadšené hoří pro vše krásné. Z jeho jednání i zevnějšku dýchá elegance Duch dosud svižný, ač sedmdesátka blízko jest. Po záslužné práci ustoupil p. rada na odpočinek. Kéž mu Pán Bůh dopřeje stáří sladkého! — V idylickém zátiší pěstuje hudbu — studium — píše — slouží Bohu — jest pořád činným v kněžském působení, — sleduje události bystrým okem jak se valí za sebou, a jest plin starosti o svůj národ tak zkoušený! — —

(Pokračování.)

† Petr Kopal (Kopřiva).

Kdykoliv se mně naskytla příležitost jíti na Vyšehrad, vždy zaletěl můj zrak ku starému proboštství na hradbách, kde bydlil spisovatel a redaktor Petr Kopal. Časem také jsem ho navštívil v nemoci jeho, i když jsem potřeboval jeho protekce. I na loži pracoval, noviny pročítal a psal na známé dlouhé proužky papíru. Posledně seděl v malé zahrádce, na žhavém slunci, od něhož čekal posily. Ač po domácku ustrojen, přece měl na prstě krásný prsten — znak své důstojnosti. A rád se rozhovořil o literatuře, o nových zjevech katolického písemnictví. Ještě u vysokém stáří se o ně zajímal, když ruka jeho umdlévala.

Požehnaného věku se dočkal, 83 let — řídký to zjev u novinářů. Měl zdravý kořen z Krkonoš, který si tak často ve feuilletonech pochvaloval. Zdaž posud přilétali kosové na okno jeho, tolik se o nich napsal, tolik do jejich zobáků vkládal vědomostí! Zatruchlili, že jejich živitel skonal; zarmoutily se i nyní hodně zasněžené Krkonoše, že zdárný jejich syn už nebude o nich psáti. Nejvíce však zarmoutil se český národ, který Kopal tolik miloval, jemuž všechny síly věnoval.

Měl jsem příležitost nahlédnouti do mnohých úmrtních zpráv o Kopalovi i v listech liberálních. Všudy mu přisuzována bystrost ducha, veliká píle, všestranná vzdělanost, mnohá zásluha v literatuře — i když prý ve všem (N. L.) s činností tou se nesouhlasí.

*) Bezstarosti — Sine cura.

Petr Kopal či jak se též rád psával — Kopřiva působil jako lidový spisovatel, jako novinář a redaktor, jako zakladatel a podpůrce mnohých pubikací. Jistě za krátko vyskytne se literát, jenž mnohonásobnou tuto činnost patřičně ocení.

Narodil se 2. července 1834 v Držkově v železnobrodském okrese z nezámožných rodičů. Matku dochoval u vysokém stáří na Vyšehradě, mnoho sdělila synu spisovateli ze svých bohatých zkušeností a pamětí. Pomáhal rodičům při práci, jak dříve studenti o prázdninách činívali, sesilujíce na těle, prodělal trampoty, aby se přiučil jazyku německému, studoval v Jičíně, chuť ku čtení slavných básníků doprovodila ho i do Královéhradeckého semináře, kaplanoval, byl na krátko farářem, duchovním správcem v Kartouzích — ale všechno jej hnalo k srdci Čech, do Prahy. Tu zásluhu má též probošt básník Štulc, že snaživého Kopala přivolal do Prahy a jako vikaristu připoutal k posvátnému Vyšehradu. Třeba se mu zde nedostalo patřičné důstojnosti, přece byl u pramene a nejenom že svědomitě konal své povinnosti, ale také pokračoval tím usilovněji v činnosti redaktorské a spisovatelské. Na Vyšehradě pobyl od r. 1882 do své smrti 30. ledna 1917. Téměř denně konal cestu do Prahy a byl znám svojí statnou postavou, významnou tváří i těmi novinkami, jež mu ze všech kapes čouhaly. Cílem cest jeho byla redakce Čecha, orgán katol. duchovenstva, do něhož psal, jak se říkalo, nad čáru i pod čáru, zvláště známé „Kulturní Listy“, kde tryskal rozmarný humor i břitký vtip.

Než Kopal nezůstal pouze u Čecha, založil též „Obranu Víry“, „Kalendář pro živé a mrtvé duše“, který sám vyplňoval, a posléze krejcarové listy „Kříž“ a „Marii“, které nalezše obětavého nakladatele Václava Kotrbu, ve statisících se rozšířily po vlastech československých.

Ač počal psáti už v dospělém věku (38 let), přece napsal mnoho. Jeho Sebrané spisy obsahují pouze osm svazků (nejvýznačnější „Mojžíš“, „Do Kartouz“), než množství povídek posud roztrouseno po listech. Mezi romány vyniká „Apoštol trhanů“. Z jeho feuilletonů, které by se daly stále čísti, vzniklo by mnoho svazků. Neměl vždy na růžích ustláno, jeho „Kulturní Listy“ vynesly mu i dva porotní soudy, a tepal-li v nich někoho, měl z toho nepříjemnosti. Ale posléze uznány jeho zásluhy, jmenován konsistorním radou, a když r. 1909 slavil zlaté kněžské jubileum, uznale vzpomínáno jeho žurnalistické a spisovatelské činnosti.

Petr Kopal byl též spoluzakladatelem našeho družstva Vlast a v letech 1884—5 jeho prvním předsedou. Psal též do Vlasti a založeného od něho „Vychovatele“ družstvo r. 1891 převzalo.

Kdysi napsal ve feuilletonu, že má připravený z Krkonoš kámen na svůj hrob jako pomník z drahé domoviny, ale svou prací, svými zásluhami zjednal si památník, který bude stále vězeti v srdci národa, pro nějž pracoval, v duši duchovenstva, jehož byl nestorem, v paměti spisovatelů, jimž cesty ukazoval, po nichž by se brali, aby působili jako on — ten ideální muž — ve prospěch církve i lidu.

A. D.

Spolkové zprávy.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 8. ledna 1917 svoji schůzi za předsednictví pana správce *Josefa Vinopala*. Pan předsedající vzpomenul slavného nastolení na trůn Jeho Velič. císaře a krále Karla I. Projev doprovázen povstáním všech přítomných,

Dále pravil pan předsedající: Sociální odbor pozdravuje úctyplně na arcibiskupském stolci Pražském nového nejdůstojnějšího Arcipastýře Jeho Excellenci Pavla hraběte Huyna.

Vzpomenuto též úmrtí vsdp. Msgr. dra Jos. Pachty, em. c. k. univ. profesora. Výbor uctil dále památku zesnulých katolických mužů: P. Aloise Jemelky, kněze Tov. Ježíšovy, Karla Bulíře, ředitele pokrač. a průmyslových škol a Jana Kůry, starého pracovníka v hnutí katol. dělnictva na Moravě. Sociální odbor blahopřeje zasloužilému svému spolupracovníku vdp. Jos. Tichovskému, k. a. vikáři v Bratronicích k vyznamenání.

Odboru došly z kruhů hodných katolických rodičů stížnosti, že malým dětem ve škole stírá se pel z názoru o vánoční nádílce. Sociální odbor usnesl se požádati všecky vychovatele z kruhů učitelských i duchovenských, aby zachovali malým dětem idyllický názor o vánoční nadílce.

Sociální odbor projevuje své potěšení nad tím, že v uplynulé době vánoční dostalo se přes tísnivé poměry z křesťanských citů náboženských opět hojného obdarování chudině.

Odbor oceňuje činnost „Josefea", katol. ústavu k opatřování míst nezaměstnaným, apeluje na všecky sprostředkovatele životních potřeb, na obchodníky a živnostníky, neméně na rolníky, aby jednali v duchu křesťanském, a bezdůvodným zdražováním nepoškozovali chudší vrstvy lidu.

Oceňuje blahodárné působení v přítomné době katol. Raifeisenek, poukazuje na záslužnou činnost na poli charity a duchovenstva, jež zvláštní péči věnuje vdovám a sirotkům po padlých vojínech.

Člen Sociálního odboru dp. farář *Vlastimil Hálek* pojednal pak: *„O změně hypotečního práva dle třetí novely k občan. zákonu."* Vůdčí ideou při této nové úpravě hypotečního práva byla snaha *chrániti zájmy dlužníka*, poskytnouti mu možnost, aby mohl svobodněji využitkovati reálního úvěru. Dle znění tohoto ustanovení § 33. novelly nově upraveného může vlastník zavazené hypotéky na základě kvitance nebo jiné listiny, prokazující zánik hypotečně zjištěného závazku nebo části jeho splátkami, převésti toto zástavní právo na novou pohledávku do výše pohledávky původní, resp. splacené částky pohledávky této. Tím může hypotékární dlužník svrchu zmíněný postup zadnějších věřitelů do výhodnějšího pořadí zmařiti. Ustanovení novelly nabylo účinnosti dnem 1. ledna 1917.

V otázce *theoretické* znamenají tato ustanovení novelly, že právo zástavní v pozemkových knihách vtělené ztrácí do jisté míry svou *akcessorní* povahu a stává se základem *materielního dispositčního práva* vlastnika hypotéky dle vzoru německého. Po stránce *praktické* směřují k ochraně dlužníka, chtějíce mu poskytnouti výhody při opatřování reálního úvěru.

Po referátu dp. faráře Vlastimila Hálka podal dp. far. *Ferd. Zuna* zajímavé ukázky z nynějšího sociálního života na venkově a podal pokyny, jak si vésti mají katolíci ruce s duchovenstvem v přítomné době. Schůzi ukončil předseda za provolání „slávy" Jeho Veličenstvu, nejjasnějšímu císaři a králi Karlu I. a Jeho kníž. arcib. Milosti ndp. Pavlu hraběti Huynovi.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 15. ledna 1917 svou 4. správní schůzi za řízení místopředsedy, spisovatele *Jana Voborského*, jenž uvítav dostaviviší se p. členy křesťanským pozdravem, zahájil schůzi proslovem o císařově úmrtí, nastoupení cís. Karla I. a nastolení nového arcibiskupa.

Projev ten vyslechli přítomní členové výboru, povstavše se svých míst.

Jednatel Tiskové Ligy, dp. farář *Vlastimil Hálek* četl protokol o 3. správní schůzi. Pietní vzpomínka věnována byla zvěč. katolickému učenci a univers. profesoru, štědrému příznivci katolického tisku, Monsign. Dru Josefu Pachtovi a zvěč. katolickému organisatorovi P. Aloisu Jemelkovi T. J.

Blahopřáno vldp. Josefu Tichovskému, k. a. vikáři a faráři v Bratronicích, k vyznamenání.

Čten a probrán byl obsah dopisů, poslední dobou došlých.

Duchovenstvo již častěji obrátilo se na Tiskovou Ligu, by na zřeteli měla zlepšení pensí a služebného duchovenstva vzhledem k poměrům, dobou válečnou přivoděným; výbor učinil ú věci té potřebná zařízení a vyslechl referát svého člena, dp. faráře p. *Ferdinanda Zuny* o činnosti Vídeňského ústředního národohospodářského spolku „Pax" v této důležité otázce.

Z oficielních usnesení uvádíme tato:

Na docházející dotazy sděluje Tisková Liga, že školní mládež nesmí cvičiti v žádné tělocvičné jednotě. Případné výjimky povoliti může jen c. k. zemská školní rada.

Liga odsuzuje posměšný útok v „Právu Lidu" obecního staršího dra Fr. Soukupa na pozvání k bohoslužbám na konci roku, které spojil s výtkou nesvolávání schůze obecních starších v Praze.

Liga lituje, že soc.-demokr. tisk („Červánky") začíná po delší době opět tu a tam zlehčovati katolická zřízení. Myslíme, že v nynější době jsou vážnější věci k řešení, než sesměšňování náboženských věcí.

Z referátu tajemníka Tiskové Ligy a redaktora p. *Tom. Jos. Jirouška* seznal výbor s potěšením, že kalendáře „Sv. Vojtěch" a „Štítný" byly rozprodány. — Oznámené přednášky „Historického kroužku družstva Vlast" bylo nutno z technických příčin odložiti. — Dále podával p. tajemník T. J. Jiroušek podrobnou zprávu o obsahu knihy Teresie Novákové „Dvě stařenky" ve směru náboženském; kniha ta nehodí se do knihoven katolických. Zpravodaj upozorňuje na nový časopis „Naše řeč".

Člen Literární Sekce, dp. kaplan *Josef Hronek*, jenž dostavil se do schůze jako host, sdělil, že připravuje k tisku v „Obraně víry" novou svou práci pod názvem „Kultura a katolicismus". Na vědomí vzat byl referát místopředsedy *Jana Voborského* o práci Dr. Vladimíra Helferta „Hudební barok na českých zámcích".

Tisková Liga s politováním konstatuje, že se různými nakladatelstvími studujícím vyšších středních škol doporučuje Edice erotická, která prý poskytuje lehkou a pikantní četbu.

Finanční zpráva za uplynulé období, kterou podal dp. farář *Vlastimil Hálek*, vzata jednomyslně na vědomí, schváleno opatření ohledně úpisu na V. rakouskou válečnou půjčku a pro válečný vdovský a sirotčí fond povolen byl dar 3 K. Zároveň povoleny byly dvěma pilným spolupracovníkům Tiskové Ligy subvence na další studium otázek husitských a socialních.

Tím bohatý program vyčerpán.

Výbor družstva „Vlast" konal dne 22. ledna 1917 ve sborovně spolkového domu svou 2. (řádnou) schůzi řízením předsedy družstva, dp. faráře *Vlastimila Hálka*.

Po společné modlitbě pp. členů, kteří v hojném počtu se dostavili, zahájil dp. farář *Vlastimil Hálek* schůzi nadšeným a vzletným proslovem, tlumočícím loyalní oddanost k dynastii a radost nad přízní nového arcipastýře.

Na to vzdána byla pietní vzpomínka zvěčnělým členům družstva „Vlast" a to: Jeho Mil. vsdp. Msgru Janu Schneiderovi, děkanovi kollegiatní kapitoly v Kroměříži a Jeho Mil. vsdp. Msgru Th. Dru Josefu Tumpachovi, prelátu vždy věrné metropolitní kapitoly u sv. Víta; oba zesnulí vysoced. pánové byli vzácnými příznivci družstva a všech jeho kulturních snah.

Ze zprávy předsednické seznal výbor k radostnému svému překvapení, že Jeho Excellence kníž. arcib. Milost, nejdp. knížearcibiskup Dr. Pavel hrabě *Huyn* předplatil již všechny naše časopisy a na důkaz vzácných svých sympatií s účelnou činností družstva věnoval 350 K na podporu podniků družstva „Vlast", začež z plena výboru vysloveny díky nejuctivější. Díky stejně vroucími vázán jest výbor Jeho Eminenci, nejdp. knížeti-arcibiskupu olomouckému, Leonu kardinálu *ze Skrbenských*, jenž rovněž ráčil časopisy předplatiti, věnovav zároveň po 100 K Tiskové Lize a Spolku pro zakládání katolických knihoven, jehož činnost také na Moravu zasahuje. S povděkem vzato výborem na vědomí, že dp. P. Stanislav *Hlína*, administrátor Marianské svatyně v Malých Svatoňovicích, daroval družstvu své úspory v obnosu 400 K a že jistý *kněz pražské arcidiecése* u příležitosti svého církevního vyznamenání zaslal k účelům spolkovým dar 20 K.

Za *zakládajícího člena* družstva se přihlásil a přijat byl p. *Antonín Viteka*, rolník v Senožatech u Bechyně. Hotově složil polovici členského vkladu.

Jednatel družstva, *Jan Voborský*, četl protokol o minulé schůzi výborové, konané dne 18. září 1916, jenž byl věcně probrán a schválen. Po té sdělena byla celá řada dopisů, došlých od minulé schůze.

Za blahopřání k 50. narozeninám děkuje Jeho bisk. Milost nejd. pan Josef Gross, biskup v Litoměřicích; za gratulace k jmenování: J. Mil. vysoced. p. Th. Dr. Jan Lad. Sýkora, probošt král. kollegiatní kapituly u Všech Svatých na hradě Pražském a c. k. universitní profesor, J. Milost vysoced. p. J. Šlechta, probošt na Mělnice; za blahopřání děkuje vsdp. Dr. Antonín Cyril Stojan.

probošt a poslanec v Kroměříži, vldp. P. Řehoř Kott, provinciál řádu kapucínského provincie českomoravské.

Za zaslané časopisy a publikace děkují: Král. česká společnost nauk v Praze (za doplňky ročníků Historického Sborníku); městské museum král. města Klatov za věnování spisku, obsahující životopis a obraz činnosti J. M. Msgre Th. Dr. Jana Nep. Sedláka, gener. vikáře Pražské arcidiecése; spolek katolických akademiků „Moravan" v Brně (za zasílání „Vlasti"), absolvent p. Jindřich Brodil v Táboře (za „Vlast"), vojíni z různých míst a nemocnic.

S projevem díků vyslechl výbor zprávu p. ředitele *Tomáše Josefa Jirouška* o včasném zaopatření papíru, placení annuit a výkonnosti knihtiskárny co do tisku našich časopisů, kalendářů, brožur, jakož i tisku objednávkového.

Po projednání různých personálních a administrativních záležitostí vyslechnuta byla obvyklá *finanční zpráva*, kterou přednesl dp. farář *Vlastimil Hálek;* po jednomyslném schválení zprávy té přijat byl návrh člena výboru, p. správce *Josefa Vinopala*, by vzhledem k stísněným poměrům povolen byl dražotní přídavek úřednímu personálu.

Ke konci schůze referoval člen výboru, dp. farář *Ferdinand Zuna* o brožurách vídeňského spolku „Pax", v nichž pojednáváno o kongrue a jiných důležitých hospodářských zájmech kněžstva.

Volných návrhů nebylo, pročež dp. předseda *Vlastimil Hálek* ukončil schůzi společnou modlitbou a poděkováním za tak hojné účastenství při schůzi, jež měla ráz slavnostní a povznášející, jsouc důkazem, že družstvo „Vlast" i jeho výbor vždy jsou prodchnuti posvátnými pocity pravé úcty a lásky k trůnu a oltáři!

Literatura.

SLOVENSKÁ

Ve č. „Slovensko pismo" (Hrvatska straža č. 4. roč. XIV.) píše dr. Aleš Ušleničnik: Rozdělíme-li poslední padesátiletí Slovinců ve dvé, bude rok 1892 středem, což je datum prvního katolického sjezdu slovinského. Naše obrození datuje se z let šedesátých, po onom jalovém nadšení březnové revoluce, tedy okrouhle před 50 lety. R. 1861 vznikaly mezi Slovinci „čítárny" (čítalnice), jež sloužily t. zv. „besedám", zábavám, jimiž pěstoval se duch společenský a budilo vědomí národní zpěvem, hudbou a j. R. 1862 ustavil se po příkladě Čechů „južni Sokol". R. 1863 založili vlastenci „Slovensko Matico", knižní družstvo, aby vědou povznášelo kulturu slovinského národa. R. 1868 začal vycházeti první slovinský politický denník „Slovenski narod". Posléze pořádali političtí vůdcové i lidové tábory pod širým nebem r. 1868—1870. Tedy nelze upříti, že od r. 1860—92 pracovalo se mnoho na všech polích. A úspěch? Prof. dr. Pavlica píše v „Rimskom Katoliku" (r. 1892): „Po všem tom . . . pozbyli jsme v posledních 30 letech skoro všechen lid v Gorici a Terstu, zadlužili nemovitý majetek . . . a mravnost utrpěla jako všude . . ." (R. K. IV. 207). Čítárny se zvrhly v „tančírny", jak pravil dr. Zarnik, nikterak úzkoprsý. Otec jich dr. Lavrič přešel ku protestantům a skončil sebevraždou. Zprvu i kněží účastnili se čítárenského života, čítali, hovořili, pěli, ano i „pili", aby se jim nevyčítalo, že pro milý národ nic neudělali, ale když život v čítárnách se zvracel jen v radovánky, začali se vytráceti. Nejeden z nich postřehl, že se tam rodí odpůrci církve a víry. Čítárny byly u nás semeništěm liberalismu. Tak tomu bylo i s „južnim Sokolom". Sokolstvo dle své idey není nesprávno. Má pěstovati v národu sílu a mužné vědomí, buditi fysickou sílu a mravní

charakternost. Ale jen sobě ponecháno, rádo se zvrhá v privilegovanou kastu, která pod pláštěm národním osvojuje si neomezenou svobodu ve víře i mravech. Neexistují proň ani přikázání Boží ani církevní. Snad lepší to bylo mezi těmi, kdo založili „Slovensko Matico“? I tam velkým penízem přispěli duchovní; chtěli položiti nový základ slovinské kultury. A ani ne za sedm let poznali, že dílo jejich z polovice vázne. Patnáct let to vydrželi a posléze couvli, neboť pozbyli naděje, že by to byla matice pravé kultury. A „Slovenski Narod“? Od počátku slabě zastíral, že je hlasatelem nových duší, ideí cizích a nepřátelských. Proto také duchovních nebylo mnoho, kteří by od něho očekávali spásy. „Tábory“ byly na venek něco velkolepého, ale pro lidstvo jako hlas zvonce. Probudily v lidu něco národního vědomí, ale nemělo pravé ceny. Mnohým byla slovinská vlast jen písní při číši dobrého vína.

Resultát všeho toho byl pro lid v národním politickém a hospodářském ohledu skoro nijaký, v náboženském a přirozeném zcela negativní. Liberalismus se šířil i na venkov a v mnohém muži umrtvil lásku k církvi. V městech pak u t. zv. vzdělanců zvrhal se v úplnou nevěru. Jedni ji veřejně vyznávali, druzí ji zastírali frasí svobodomyslnosti a pokroku. A nebylo mužů, kteří pracovali pro církev a křesťanskou osvětu? Byli a ustavili se v „Katoliško družbo“, kde se poučovali, bavili a pérem hájili katolickou věc. R. 1873 založili „Slovenca“, katolický politický list, který r. 1883 vycházel jako denník. A v čem byla hlavní příčina toho, že úspěchy byly přece žalostny? Nebylo muže, který by dal celému dílu jednotnou osnovu a veliký jednotný cíl. Bezzásadnost zavládla ve veřejném životě a všechen čilejší život mařily ohledy. Mír, smír, svornost, přednášky začarovaly všecku energii v ochablost. Také jakýsi zastaralý konservatismus byl brzdou vroucího života a radostného pokroku. Dr. Ivan Priatelj, kulturní svobodomyslný dějepisec praví, že celá Slovenie byla jako chaos. A největší kořist v tom chaosu měl liberalismus. Úplně však ovládnouti nemohl, neboť víra v lidu byla hluboce zakořeněna, šířil tedy bezzásadnost a mrtvil jiné vědomí.

(Dokončení.) Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Fledermäuse. Sieben Geschichten von Gustav Meyrink. Leipzig. Kurt Wolff Verlag. 1916. — Tiskem knihtiskárny Hesse & Becker v Lipsku, stran 238. Cena seš. M. 2·50, váz. M. 3·50. — Knihou touto podává nám plodný německý spisovatel Gustav Meyrink sedm novel, při jichž první četbě skutečně těžko lze hned a přesně stanoviti rozmezí každodenního života duševního a oněch sfér, do nichž zřídka kdy odnáší nás obrazotvornost na pevných široce rozepnutých křídlech. — Avšak opětovná a analysující četba, při které již bystřeji a živěji vnikáme do myšlenkového zákulisí autorova, značí nám jasněji ty různé cesty, vedoucí k fantastickým vidinám spisovatelovým, k těm rozmanitým tajemným symbolismům a do celé té spleti hebkého, jasného a úsměvného modra ideálů a hned zas tísnivé olověné šedi života jedinců, zatížených jako okovy galejníků hříchem, vášní, zlobou, odporem k životu kladnému a stále bezradných a v nitru svém opuštěných, protože tak daleko, nedozírně daleko odbočili od cesty dobra, víry a náboženství. Ze sedmi v knize obsažených novel Meyrinkových stavěti možno na výši vyspělé a rázovité tvorby zejména práce tři, totiž „Meister Leonhard“, „Wie Dr. Hiob Paupersum seiner Tochter rote Rosen brachte“ a „Der Kardinal Napellus“, k nimž po stránce všerůzného nazírání na otázky náboženství, jež člověka ve všech životních bojích, slabostech a protivenstvích posiluje a posvěcuje, bylo by lze přiřaditi ještě psychologicky zajímavou novelu: „J. H. Obereits Besuch bei den Zeitegeln“. — Meyrink s pravou uměleckou virtuositou a vládna velmi sytým slohem, obratně sahá po thematech, halených záhadami až do přísernosti zabočujícími, ale způsob, jak látku vyprávění svého před duševním zrakem naším dovedně rozprostírá, by až do poslední řádky a tečky lákala a vábila, jest opravdu úchvatný a mistrný, ježto autorovi vedle nepopiratelného básnického vzletu a silného talentu jest k ruce s dostatek vzruchu dramatického, kterým napínavý děj svých novel logicky scénuje, oživuje a potencuje. Vliv autorův jest přímo suggestivní, takže i po četbě ještě dlouho přemýšlíme, při čemž se nám jednotlivé význačné obrazy plasticky a v živých barvách znovu objevují, jako by z nich neviditelná čísi ruka odhrnovala

mlžné stříbřité roušky. Správně a přilehavě nazval spisovatel tuto svou knihu novel „Fledermäuse“, t. j. „Netopýři“, neboť všechny jeho, silnými konturami kreslené postavy mají nejednu vážnou příčinu, by plaše se pohybovaly a ploužily podmračnou tmou tragických nešťastných svých životů. Již první, textem nejobsáhlejší novela „Meister Leonhard“, jež při velmi vzrušném námětu svém zasluhovala by péra vynikajícího dramatického básníka Gerharta Hauptmanna, končí devisou, že duše strašným hříchem zatížené rodiny beznadějně kolotají ve víru hrůzy a neštěstí, by smrtí uzavřen byl černý kruh děsu, započatý zrozením. — Meyrinkův Dr. Paupersum jest taková v sobě samé dávno již zhroucená a ztroskotaná existence, která nedovedla pro nadbytek jalových plánů a tužeb radostně přikloniti se k dceři — teprvé sebevraždou na hřbitově, vnořiv ruce s podřezanými žilami do prsti čerstvě nasypaného hrobu, přináší otec své dceři poslední rudé růže. — Hloubavý vědátor Jeroným Radspieler, stěžejní osoba novely „Der Kardinal Napellus“, stává se bezděčnou obětí magického vlivu svého tuhého a na konec přec jen marného a malicherného vzdoru proti víře a naději. Jeho vyprávění o životních příbězích člověka, který krví svého srdce sytil a živil tento vzdor, jest kabinetním kouskem literatury novelistické. Z noci nevěry, bludu a pohrdání vírou vedla Radspielera šikmá a kluzká cesta jen do noci šílenství v úchvatné scéně, kdy za tiché měsíční noci při tajuplném globu z knihovny legendárního kardinála Nápella vykládá svým přátelům, že zaslíbení tisíců let na něm tříští se v nic — a zatím jediný tragický okamžik, kdy nevědomky dotýká se rukou prokleté jím jedovaté rostliny, modrokvětého oměje šalamounka, usvědčuje jej ze zatvrzelé lži a nicotnosti celého jeho žití. — Ať klade Meyrink děj svých novel kamkoliv, vždy znamenitě kreslí a zabarvuje scénu i její pozadí; líceň přírodní jest vždy věrná a výstižná; jeho monology a dialogy jsou myšlenkově zhuštěné a vyhraněné a dodávají jednotlivým pracím svérázného, namnoze ojedinělého rysu a také jistého půvabu, možno-li tohoto slova správně použíti při thematech ponejvíce tak ponurých a tristních, jaká se zvláštní zálibou Meyrink volí a zpracovává. — A tak lze vytýčiti jako hlavní a přední cíl Meyrinkových novel, že snaží se dokázati a výborně dokazuje, kterak zlo, jako odvěký nezmar, stále se ze sebe vyvíjí a obrozuje tam, kde není mu ušlechtilou a zlatou protivahou dobro, jas a světlo a že navždy ztracen jest, kdo bez vesla víry a důvěry v přispění s hůry octá se na rozbouřeném moři života, v němž každé chvíle hrozí neodvratnou záhubou otevřená černá tůň hříchu nebo ječící krvavě zardělá vlna vzkypělých vášní. — Novelami svými způsobil Gustav Meyrink, autor „Golema“, velice rozšířeného fantastického románu z šerého ovzduší bývalého staropražského Gheta, nemalý rozruch v moderních německých kruzích literárních, ježto pozvedl práci svou vysoko nad plochost a fadessu tuctového písemnictví všedního, nedbaje předsudků, ale snaže se pevnou železnou rukou črtati mistrné obrazy z ovzduší duševní bídy a mravního úpadku lidstva. Pro pestrost a zajímavost látky novel Meyrinkových bylo by věru záhodno, postarati se aspoň o ukázku překladu z jeho prací (na př. novely: „Der Kardinal Nappelus“), jako již také časopis „Světozor“ v překladu K. Weinfurtrově uveřejnil Meyrinkovu novelu „Opál“ z mysterií indických. Novely „Fledermäuse“ doporučuji vřele jako poutavou četbu každému, kdo má vnímavou mysl a útrpné srdce, želící nad osudem lidí fysicky i mravně, tedy dvojnásobně nešťastných a politování hodných. —

Jan Voborský.

Leben des heiligmässigen Kapuziners P. Angelus. Ins Deutsche übertragen von Johann Jakob Hansen, Pfarrer. 1902. Steyl, nákladem missionářské tiskárny. Stran 205, cena váz. K 1·45.

Zakladatel missionářů Božského Slova kněz Arnold Janssen chtěl, aby jeho kněží také si všímali missie mezi svými krajany a jako výborný prostředek uznal, šířiti dobré knihy. Jakmile bylo možno, založil ve Steylu v Holandsku malou tiskárnu, z níž během let vyvinulo se nakladatelství, jehož katalog jest slušný svazeček o 65 stranách. Provedli tam, co uznával velký Görres jako nezbytnou potřebu; chtěl totiž, aby každá osada klášterní měla tiskárnu, kterou by vedli i obsluhovali bratří a aby vydávala spisy pro lid, jejichž rozšíření mají obstarávati po všech krajinách putující, kolportéři. Nouze nutí missionáře zaopatřovati si prostředky každým dovoleným způsobem; Steylským, kteří mají filiálku ve sv Gabr elu u Vídně

pomáhá vydatně jejich nakladatelství; snaží se, aby si sami získali ku své činnosti potřebné obnosy, což se ponejvíce pomocí tiskarny daří.

Teprve nyní, prohlížeje katalog, zaopatřil jsem si tuto uvedený životopis kněze kapucína P. Angela a referuji o knize s přáním, aby si ji zaopatřili našinci, čímž podporují jednak, jak naznačeno, dobrou věc missijní, jednak poznají muže, jehož osudy životní jsou pamětihodny. P. Angelus jmenoval se ve světě Jindřich hrabě z Bouchage, třetí z pěti synů vévody z Joyeuse; narodil se roku 1563 v Toulouse. Již jako hoch přál si vstoupiti do řádu kapucínského, ale nepodařilo se mu to. Králem Jindřichem IV. byl nucen oženiti se s Kateřinou de la Valette, s níž byl šťastně a zbožně živ. Měli dceru Marii, která se provdala později za vévodu z Montpenier. Byl u krále velmi oblíben a spravoval jako místodržitel různé provincie, též se vyznamenal jako vojevůdce proti Hugenotům, jež porazil. Po smrti své choti, byv sedm let vladařem, místodržitelem ode všech milovaným a hlavně od krále ctěným, vstoupil ke Kapucínům. Přijali ho v klášteře sv. Honoria v Paříži za novice a oblékli 4. září 1587. Překonal mnoho obtíží před vstoupením i po něm; nemohl na příklad nijak navyknouti na klášterní stravu, celé tři měsíce vážně churavěl. Na radu své matky, která ho napomínala k vytrvalosti, živil se chlebem a vínem, které mu posílala; ale pak uzdravil se a mohl jísti i nejprostší jídla. Pak však započaly duševní útrapy, omrzelost, vše se mu protivilo, nemohl pro bolest kolen klečeti, chtěl vystoupiti a jíti do přísnějšího řádu ke kartuziánům. S pomocí Boží vytrval. Studoval bohosloví v Benátkách, kdež byl vysvěcen na kněze. Byl poslán za kvardiána do své vlasti do Toulousu. Opět vypukly nepokoje s Hugenoty; nemohli najíti vhodné osoby za místodržitele pro krajinu Languedoc a žádali, aby kapucínský kvardián P. Angelus převzal tento úřad. Proti jeho vůli vymohli k tomu povolení od papeže. P. Angelus z kláštera vystoupil, přijal tento úřad, v němž vytrval sedm let. Porazil Hugenoty, zavedl pořádek, dočkal se, že král Jindřich IV. odpřisáhl své bludy a vrátil se do církve. Zdá se, že se Jindřichu hraběti Bouchage, který dostal jméno svého otce vévody Joyeuse a stal se maršálkem i místokrálem, ve světě dosti líbilo, ale opět ho matka napomínala; po její smrti nedal se více zdržeti a vrátil se do kláštera. Vypravuje se pěkná episoda, která také pomohla otevříti mu oči. Šel s králem po ulici a ten se ho otázal: „Bratranče, co myslíš, co si vypravují lidé, když nás vidí, jak spolu jdeme?“ „Sire,“ odpověděl, „myslím, že mají oči jenom pro Vaše Veličenstvo a baví se vypravováním o podivuhodných skutcích z Vašeho života.“ „Ne, ne,“ dal král v odpověď, „o mně praví, že jsem obrácený Hugenot a o tobě, že jsi Pater Vyklouz Kapucín!“

Roku 1599 vrátil se do kláštera. Byl opět kvardiánem v Toulouse, pak se stal provinciálem a zemřel v pověsti světce, odepřev státi se dle přání papeže kardinálem, jako generální definitor, vraceje se z Říma, v osadě Rivoli, nedaleko Turínu, dne 4. října 1608. Dočkal se tedy pouze věku 45 let. Je pochován v Paříži v kapucínském kostele.

Již tento nástin ukazuje, že stojí kniha za přečtení. Někde měla býti obšírnější, jasnější a přesnější v datech. Či nebylo po ruce tolik pramenů? Pro zajímavost osudů kněze kapucína, bývalého maršálka a místodržitele stojí kniha i opožděně za oznámení a doporučení. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Frederi Mistral: **Mirèio.** Přeložil Sigismund Bouška. — 1916.

„Sborník světové poesie“, záslužná publikace vydávaná Českou Akademií, přináší v 125. svazku provencalské epos Mirèio, slavné dílo Mistralovo, velikého pěvce slunné Provence. Dle souhlasných úsudků světové literární kritiky je to opravdu dílo duševního potomka Homerova, dílo, jsoucí netoliko plodem prvořadého talentu básnického, nýbrž zároveň výronem tvůrčího genia celého národa. Tedy národní epos v krásném a plném slova toho smyslu, epos, jehož rekem jest duše národa, zaklatá v několik prostých typů, jehož dějem jest široká náplň lidového života, sevřená v monumentálně prosté osudy několika lidí, jehož citovou atmosferou jsou ryze lidské city a vášně, prozářené tu zvláště významně nadpřirozeným jasem křesťanské víry, a celek prohřát a stmelen magickými paprsky výsostné poesie. — Třeba tu zdůrazniti, že citové i ideové ovzduší

eposu jest ryze katolickým, jakož vroucně a prostě katolicismu oddaným jest onen lid, jehož nesmrtelnou glorifikací je tato báseň. Tohoto momentu bály se dotknouti hlasy české kritiky, stojící pod sugescí bludného předpokladu, že v zemích katolických tráva neroste, ač jinak velmi vřele vítají české přebásnění vzácného díla Mistralova. Snad jenom jediné epické dílo XIX. věku významem svým může se Mirèi klásti po bok, a je to zas vonný plod katolické kultury, vykvetlý z krví posvěcené půdy národa polského, nevyrovnatelný „Pan Tadeáš" Mickiewičův. A jako „Pana Tadeáše" šťastně a věrně nám přebásnila Eliška Krásnohorská, tak i Mistral našel u nás tlumočníka, který k dílu přistoupil s velikou erudicí a pokornou pietou. Svědčí o tom léta studií, která Bouška věnoval mladé rozkvétající literatuře provencalské, jakož i výsledek vytrvalé píle, mistrovský překlad, který po šestadvacetileté práci odevzdává veřejnosti. Překladateli bylo zdolati obtíže nemalé. Pro mnohé starobylé výrazy provencalské bylo nutno pracně hledati obdobných úctyhodných slov naší mateřštiny, a dlužno uznati, že překladatel v této příčině osvědčil znamenitý jemnocit linguistický. Forma originálu, Bouškou přesně reprodukovaná, jest tvrdým oříškem umění veršovnickému, proto nelze se diviti, jestliže sem tam v sloce uměle stavěné uvázlo slůvko, očividně jen k vůli rýmu přilepené. Překladu připojena jest obšírná a záslužná studie o kulturní a národně obrodné práci felibrů, jakož i rozbor díla i osobnosti jejich mistra a vůdce, Frederiho Mistrala, jenž i jako člověk byl krásným vzorem ideálních snah a požehnané práce. Slova vděčnosti, jimiž Bouška překlad věnuje památce Jaroslava Vrchlického, jsou ke cti mistru i žákovi. — Doporučujíce vřele pozornosti čtenářstva toto prvořadé dílo slávy světové, upozorňujeme při té příležitosti zvláště mladší přátele ryzí poesie na veledílo Mickiewiczovo, rozkošného „Pana Tadeáše", jehož nové vydání připravuje prý neúnavná Krásnohorská pro „Sborník světové poesie". „Mirèio" a „Pan Tadeáš" — toť ryzí zřídla křišťálové poesie, jimiž měla by odkájena být mládež národa našeho, chceme-li opravdu, aby zůstal v kořenech zdravým a přetrval bouřlivé vichřice, které vztekle lámou jeho ratolesti. J. Karník.

Umění modliti se. Napsal Pavel baron de Mathies. Přeložil Fr. Schvarzer. V Brně, bez letopočtu, 1917(?). stran 99, cena 1 K.

Jest velkou odvahou vydati i menší spisek o něčem, o čem byly napsány ne desatery, ale zrovna bezpočetné knížky i od spisovatelů nejlepších. Kdo ji znovu vydává, musí si býti vědom, že podá něco prvořadového. Konvertita Pavel baron Mathies, narozený roku 1868 v Hamburgu, vydal v letech devadesátých minulého století několik románů ze života svého rodného města, které byly kritikou velmi příznivě přijaty. Stal se knězem, jest nyní papež. prelátem a spirituálem u Vídně v klášteře. Vydal několik svazků kázání, různá pojednání odborná a mezi jiným také tuto uvedenou práci o modlitbě.

V církevní úchvale, kterou pro německý originál dal biskup v Churu, praví se, že biskup Alfons Liguori, vydav spisek o modlitbě pronesl slova, že myslí, že nesepsal dosud užitečnější knížky nad ni. Mathies nepodává, jak se samo sebou rozumí, nic nového, ale zpracoval přiměřeně pro naši moderní dobu vše, co o ars orandi, o umění modliti se, četl, dozvěděl se od jiných anebo pozoroval u přátel Božích. Ač výslovně praví, že jest zvláštní věc, že jsou námitky o předmětu, který se koná ve všech náboženstvech všech století, od lidí každého věku, pohlaví a stavu, jako něco, co se rozumí samo sebou, jako něco přirozeného, přece všímá si a odpovídá na námitky proti modlitbě činěné. Bere zřetel ku „modernímu" člověku; zkrátka, ale dobře poučuje, že i moderní člověk se má horlivě modliti.

Knížečka rozdělena na čtrnáct kapitol, v nichž dopodrobna obírá se účelem modlitby a všímá si všeho, co s ní souvisí. Náš moravský rodák svatý Klement Hofbauer chodil čtyři léta ve své rodné osadě v Tasvicích do národní školy s Janem Jahnem, později proslulým orientalistou a knězem kláštera premonstrátů v Bruku u Znojma. Později setkali se spolu ve Vídni, kde byl Jahn universitním profesorem a světoznámým odborníkem. Hofbauer mu říkával: „Raději se více modli a méně čti, sice se ti povede jednou špatně." Nemohlo by se těchto slov užíti i o mnohých z nás? Čte se velmi mnoho, ale jenom neptej se co?

Spisek jest dobrá příručka, každý se z ní poučí a bude povzbuzen k modlitbě, o níž píše moderní muž Jiří Baumberger, šefredaktor kat. deníku „Neue Züricher Nachrichten", ve své vlasti Švýcarsku velmi vážený spisovatel, takto: „Jest útulek, v němž najdeme opět svou duši a znovu uzavřeme s ní známost. Proč to zapírati? Shon v dnešním světě jest tak založen, že poznáváme všechny možné lidské duše, a pro samé duševní známosti ztrácíme známost své vlastní a ponížíme ji k ubohému, zanedbanému sirotku, kde máme četné, vážné povinnosti otcovské."

Ignát Zháněl.

„Český Včelař". Ročník padesátý. (1916.) Letošního roku dokončil „Český Včelař", časopis věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství, půl století své blahodárné činnosti. Zakladatelem „Č. Včelaře" byl před 50 lety Jos. Mikuláš-Boleslavský a též i prvním redaktorem jeho. V redakci se dále vystřídali hlavní spolupracovníci: P. Jos. Kólrus, býv. zpovědník u sv. Víta a P. Jos. Buchar, býv. farář v Hor. Krůtech. Od r. 1883 jest redaktorem „Českého Včelaře" P. Jos. Kebrle, kanovník vyšehradský a vikář v Přistoupimi. Tedy již plných 33 let působí nezištně a jako včelka pilně jako redaktor „Č. Včelaře" a jubileum časopisu jest též z větší části i jubileum tohoto zasloužilého a vynikajícího kněze. Žel, že musila oslava „Č. Včelaře" vstoupiti do válečné doby! . . . Padesátý ročník ukončen řadou poučných článků a staří spolupracovníci se opět sešli, jako na př. L. Grossmannová-Brodská, Fr. Beran, Arn. Bartůněk, J. Švarc, Fr. Vohnout, L. Brich, Medlín, V. Krubich, Fr. Hájek, J. Boháč. J. Baumann, Jos. Křemen, P. J. Šmejkal, K. Vašata, A. Tykal, V. Macháček, P. Jos. Kebrle, V. Švarc, K. Seppl a k nim přibyla i řada nových: Dr. V. Svoboda, dr. inž. Jar. Charvát, Jar. Vršecký, Em. Pavlát, Jan Pelikán, dr. B. Němec, Ant. Kerner a j. v. I rubriky: Feuilleton, zprávy včelařské, med a vosk atd. byly četně zastoupeny vhodně volenými a vybranými příspěvky. Přejeme „Českému Včelaři", jenž vstupuje r. 1917 do nové padesátky, všeho zdaru a jeho zasloužilému redaktorovi P. Jos. Kebrlovi Boží požehnání.

Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Poslední činoherní novinkou byla jednoaktová hra „Zrzek" od J. Renarda. Pro tuto hru nemůžeme se nikterak rozehřáti, byť byla to obratně načrtnutá episoda ze života zajímavé rodiny. Student František Lepic nazýván všeobecně jen „Zrzkem". Nepoznal pravé mateřské lásky. Matka líčena jako zfanatisovaná pobožnůstkářka, která přeje jen mazlíčkovi Felixovi, ale Zrzka používá, ač studentem, jen k pracím „služebných". Otec nevšímá si též příliš vychování svých dětí; jest starým bručounem. Nemiluje své ženy, nemiluje i svých dětí otcovsky. A přece ke konci splynou duše otce bručouna s duší Zrzka; otravující okolí, v němž žijí, jest oběma příliš blízkým. Autor jest ve hře příliš upřímný a dává nám pohleděti ve své karty: Chtěl napsati dle volných myslitelů „protiklerikální" drobnost, ale napsal v pravdě boj proti posvátnosti stavu manželského, jenž v aktovce této na výsost zlehčen. Realismus Renardův místy až vytvořuje pravou ztupělost pro nervy posluchače, jenž má poslouchati ve hře roztroušené zarážející věty, namířené podloudně proti náboženství katolickému a jeho svátostem. Sl. Suchánkova v úloze Zrzka byla plná životnosti; její scény závěrečné s otcem vyznívaly akordem sdílnosti. Překlad dr. H. Jelínka byl pečlivý; rovněž i režie p. řed. Schmoranze.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Švéd August Strindberg, jenž napsal mystické „Velikonoce", zabředl i na pole drastiky a jeho hra „Tanec smrti", jejíž první díl měli jsme příležitost na vinohradské scéně spatřiti, je až otřásajícím obrazem životním. Zklamán jsa ženou, napsal v „Tanci smrti" Strindberg boj ženy s mužem a přenesl ho do manželství. A tento boj pohlaví, ač má psychologickou hloubku, dusí však veškeren žár a rozohnění se pro manželství. Nenávist hrdinky hry, Alice, bývalé herečky, proti svému muži, kapitánu Edgarovi, jest až hnusná. Dvacet-

pět let žijí tito manželé na samotě pobřežní a jejich spolužití jest jen řadou výčitek, vád a proklínání. Alice není ženou, jest to pravý démon. Edgar, jehož pronásledují celou hru smrtelné záchvaty, jest jako starý voják otrlý ke všemu, co se kolem něho děje.

Pojednou zdá se, že příchodem bratrance Alice, Kurta, tragedie rodinná dostoupí svého vrcholu. Kurt však v pravý čas pozná zdivočilost povahy Alice a oddálí se zcela od jejích milostných nástrah. Kapitán s Alicí opět zůstali samotáři. Budou nadále navzájem si ztrpčovati život až do krajnosti lidských vášní. Jest možno nadále žíti v takovém manželství? Tuto otázku zcela autor v 1. díle nezodpovídá. Poví více o ní v dílech následujících, k jichž vypravení snad později dojde. Strindberg posluchačstvo příliš chce rozčíliti a táto jeho odvážnost opravdu zaslouží pozornosti. Jest to pravý jed ve švédské dramatické literatuře, a Strindberg „Tancem smrtí" stal se přímo nepřítelem vší lásky, která má klíčiti v každé šťastné domácnosti. Dnešní ponurá doba nesnese mnoho takových silných šlehů, nervy naše jsou již tak chabé, že spíše veselí a radost ze života je může vzpružiti a ne hry takové tendence, jaké je hra „Tanec smrti". Režisér dr. Hillar vsadil celou hru do rámce sice přilehlého k ději, ale snad až příliš úzkostlivě se přidržoval výstřelků autorových, které leckde vyšly již z chorobné jeho duše. Pí. Durasová jako Alice měla přímo podmanivé scény a p. Vydra v úloze kapitána Edgara podal typ uměleckým vypracováním co nejvíce se blížící osobě nepoddajného muže.

F. V. Krejčí pokusil se svou veselohrou „Přes padesát", odbočiti na pole maloměstských poměrů, v nichž dosud Štolba se Štechem u nás vévodí. A jeho první vstup s celovečerní veselohrou nedopadl špatně. Nevnikl sice ještě zcela do maloměstského ovzduší jako jmenovaní jeho předchůdci, neodpozoroval ještě vše tak důkladně, ale místy pracoval zcela samostatně, bez kopie. Ano, počal pracovati v duchu časovém a ne tak dryáčnickém, jak se namnoze nyní ty „různé" časové hry píší. Krejčí ve své veselohře „Přes padesát" prozatím jest ještě méně vtipkářem, ale více filosofuje.

Že v nynější době muži „přes padesát" a jsou-li v dobrém postavení, jeví u žen nevšední přitažlivost, jest známo. To Krejčí vystihl, když svého hlavního hrdinu, profesora Vojíře, „přespadesátníka" postavil pevně na scénu. Jeho z mládí psané básně popletly hlavu Ryšánkové Vlastičce, dívence v krátkých ještě sukénkách, a po dostaveníčku, které mu určí, když přijde mu paní Ryšánková, počestná matka, vyčísti levity, domluví se oba, a pan profesor pozná ve Vlastiččině matce, svoji bývalou tanečnici ze studentských let. Matka mu vše po lichotivých vzpomínkách odpouští. Vlastičku obdrží účetní Mrázek. Hráno bylo s chutí. Pan Pražský provedl svého záletníka dokonale a Vlastička (sl. Baldová) se svou matinkou (pí. Ptákovou) byly koncertně zladěné duetto.

V opeře vypravena K. M. z Weberů komická opera „Tři Pintové" v hudebním zpracování a doplňcích G. Mahlera. V českém překladě tuto operu jsme dosud neslyšeli. Proto vypravení její pro hudbymilovnou českou obec bylo novinkou. Jest z celé partitury slyšeti tvůrčí sílu velikého Webera. Kde doplňuje aneb korigoval Mahler, pozná ctitel Weberovy hudby hned. Přes to děkujeme dirigentovi Mahlerovi za jeho pietní skutek, že operu „Tři Pintové", kterou zanechal Weber nedokončenu, tento dokončil a postavil na scénu. Na chudičký dějový obsah složili Weber-Mahler hudbu méně dramatickou, ale překypující místy humorem a taktovka p. O. Ostrčila vyzvedla všecky dosud z ní nevyprchající hudební skvosty. Sl. Bernhardtova jako Inez a p. Lanhaus jako pravý Pinto rozsévali v opeře nejen humor, ale i čistotu ze svých hlasívek. Režie p. Marka byla rušná. Opera „Tři Pintové" přijata hlučně a snad dočká se více repris.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově překypoval repertoir novinkami. Melchiora Lengyela hra „Tanečnice" v překladě O. Fastrové docílila zevního úspěchu, byť zpracování její látky jest poněkud odlišné a snad i některým našim vrstvám nepřístupné. Pohledy do života tanečnic jsou v naší původní literatuře dosud nedostatečně nakresleny, ale práce Lengyelova dává nám příležitost vstoupiti na zápasiště těchto tanečních div, které zápasí často mezi láskou k umění a cestou k pohodlnému životu, mezi láskou k umělci a

láskou k bohatci; jenž s to jest tanečnici popřáti všelikých choutek. Pí. Švandová podala úlohu tanečnice s pravým pochopením a její intelligence zde opět vítězila.

Karly Lužanské (pseud.) veselohra „Šotkův poslední kousek", tamže sehraná, jest slaboučkou prácičkou mladičké autorky, která asi seznala mnoho podobného dějového předíva z časté návštěvy této scény. Shrnula z každého kousek a „Šotkův poslední kousek" byl stvořen a zásluhou výborné umělkyně pí. Švandové, která hrála Jindru, i vděčně od posluchačstva přijat.

Druhou původní novinkou byla Jos. Skružného a Břet. Ludvíka veselohra „Lázeňská víla", rovněž v Intimním divadle sehraná, známá již z provedení v lesním divadle v Krči. V dobrém obsazení doznala i zde sympatií. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Koncem měsíce února hodlá hudební skladatel a dirigent Richard Strauss podniknouti cestu po Skandinavii, kde bude říditi svá díla. — Leon Fall složil novou komickou operu „Zlatý pták" a zadal ji vídeňské dvorní opeře. — Vídeňská censura zprvu zakázala a nyní připustila na scénu veselohru Arpáda Pasztora nazvanou „Vesnice beze zvonu". — Martin Frehsee, německý spisovatel, dokončil právě čtyřaktové mysterium „Wieland". — V Residenčním divadle ve Wiesbadenu vypraveno bude Arnošta Wolzogena hra „Adamovo jablko". — Spisovatel Jan Jančа napsal slovenské drama „Ústup silného". — K. J. Fromm skomponoval cyklus tří jednoaktových vídeňských oper, které mají společný název „Svatý Štěpán". — Švýcar Viktor Hardung napsal „Sňatkem k manželství", veselohru velice prý poetickou, která jest založena na mohamedánském zvyku, že jen vdaná žena smí políbiti svatý kámen. — Jiří Terramare ukončil své mysterium, nazvané „Matka Marie", které dotiskuje se ve Výmaru a na vídeňské scéně spatří asi světlo světa. — V Mannheimu ve dvorním divadle sehrána aktovka z péra Hartlauba, nazvaná „Maria". V této hře Borso, malíř obrazu Madonny, odchýlí se od světské lásky k nebeské lásce. Dramaticky jest tato práce prý slabá. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Z dílny spisovatelů. Pod tím názvem přináší „Náš Domov" z péra Ignáce Zháněla řadu článků, jak vynikající lidé, hlavně spisovatelé, pracovali a posud tvoří díla svá, jaké měli zvláštnosti, libůstky, náružlivosti, sporty sběratelské až do malichernosti zabíhající, jako na př. herečka Amalie Haizingerová, která pěstila kmotrovství a jistý evangelický farář sbíral všechna německá příjmení s koncovkou „mann". Z této pilné studie, obsahující značný počet ze všech literatur i z české na ukázku podáváme: Největší anglický básník století sedmnáctého Milton pozbyl zrak. Slepota mu vyrvala z ruky péro. Svým dcerám diktoval své velkolepé, z dvanácti zpěvů se skládající epos „Ztracený ráj". Očima své duše viděl ono obrovské, věčně v nitru člověka se opakující drama lidského pádu; zahleděl se do říše věčnosti a nadpozemské slávy a tam zapomínal na svou bídu i své neštěstí. V duši mu svítily paprsky jiného slunce nezapadajícího, a sluncem tím byl Bůh. Dříve než začal psáti toto epos, studoval celých pět let, hlavně staré spisovatele. Skoro o všech velkých básnících německých vypravuje se, že měli podivné libůstky při spisování svých děl, které prý dle doslechu podporovaly jejich tvoření. Jest ovšem nesporno, že nálada přírody mívá na básnickou činnost veliký vliv, proto, sedal-li básník Mathison nejraději při měsíčku poblízku okna a básnil, chápeme jeho náladu. Podáváme též ukázku o českých spisovatelích. „Náš nezapomenutelný „kukátkář" Václav Kosmák časně ráno vstával a hned šel do kostela. Po mši svaté sedával v zahrádce a modlil se kněžské hodinky. Dokončiv je, šel do svého bytu a psával (v Prostoměřicích). Spisuje, býval vždy velmi dobré nálady. Pravil jednou svému kaplanovi: „Nerad beru pero do ruky, ale když jsem jednou v tom, jsem vždy v dobré chuti." Pracovny, přesně určené, neměl než v zimě, kdy bydlil k vůli teplu v nej-

menší světnici na faře. V létě psával každý den v jiném pokoji, říkaje, že toho nestrpí pořád seděti v jedné světnici. Nikdy nenapsal najednou celé povídky, ale psával vždy jen tolik, kolik bylo třeba na „pokračování". Obyčejně to byly dvě stránky velkého formátu na dopisy, které zasílal do „Hlasu" nebo do „Obzoru". Maje psáti, přečetl si poslední část a pokračoval. Nejraději byl Kosmák, měl-li někoho, komu mohl diktovati. O životě Kosmákově psal též František Vymazal.

Snahy o katolický tisk v Uhrách. Krásné výsledky Piova spolku v Rakousku a cílevědomá práce P. Kolba T. J. a hraběte Walterskirchena nacházejí i v Uhrách ohlasu. Katolické kruhy uherské už několik let pracují na vytvoření rozšíření katol. tisku; ovšem výsledky svými nedosahují Piova spolku. V čele průkopníků uherských stojí jesuita Bangha v Pešti. Je to známý učenec, spisovatel a vydavatel čtrnáctidenníku „Magyar cultura", vyhlášený kazatel, který pořádá každou zimu velkolepý koncert ve prospěch tisku. Vstupné je vysoké, ale účastníků jest vždy přes 2000, takže čistý výnos je značný. U nás právě sekretariát Cyrilo-metodějského tiskového spolku podjal se práce soustřediti všechen katolický tisk na Moravě. Jsou rozeslány dotazníky na všechny politické i kulturně náboženské listy a časopisy, po jejichž zodpovědění bude sekretariátem svolána pracovní schůze všech přátel katolického tisku, aby Cyrilometodějský tiskový spolek stal se ohniskem pro katolický tisk celé Moravy. Jen soustředěním se v centrále jest možno dodělati se výsledků. V poslední době viděli jsme snahu velkých bank dostati všechen tisk do svých rukou. Jest tedy pro nás otázkou životní proti monopolu velkokapitalistického tisku postaviti monopol zdravého, nekoupeného tisku. Jen tak zajistíme křesťanský ráz kultury!

Za vzdělánim. Bulharští spisovatelé podnikají studijní cestu Německem, jednak aby seznali tuto říši, jednak propagovali tam bulharskou literaturu a umění. Cílem jejich jest Lipsko, Mnichov, Brémy, Hamburg a Frankfurt n. M. V Čechách a to v Praze byli r. 1912.

Rozjímání o Písmě svatém. Nakladatelství Bertelsmannovo v Güterslobe vydalo ve třiceti svazcích, v ceně neváz. 100 marek, váz. 118 marek, rozjímání o celém Písmě svatém, z protestantského stanoviska. Je tam v celku 2109 rozjímání, která katolická kritika chválí až na stanovisko jednostranně evangelické. Má mnoho látky pro moderní lidi, na něž bere se zřetel. lg. Zh.

Listy tercliářů. Známý německý spisovatel, kněz kapucín, který působil také v Liberci, P. Gaudencius Koch, vydal malou knížečku, které dal název: Moji terciáři ve válce. Uveřejňuje tam dopisy, které mu zaslali terciáři z Meranu, kdež nyní působí. Jsou listy tyto zajímavé a časové. Vyšly v Týru v nakladatelství sv. Petra. lg. Zh.

Upřímné přiznání. V Brixenu vychází měsíčník pro dívky pod názvem „Sonnenland". Redaktorkou jest slečna Maria z Domanigů. Ročník 1916 byl šestý. Kritik z německé říše píše o tomto časopisu otevřeně takto: „My u nás v říši potřebujeme podobného časopisu, jako jest tento a jest politování hodnou chybou, že jako obyvatelé říše německé si myslíme, že časopis z jižního Tyrolska se nehodí pro nás. Proto nemá tento vzácně krásný časopis tolik odběratelů, jak by jich zasluhoval a kolik mu jich přejeme." lg. Zh.

Literární směs. „O české literatuře v nynější době" promluvil známý odborník univ. docent MUDr. P. M. Haškovec ve spolku krajinském „Prácheň" v Praze. — Nové časopisy: „Naše Pole" za redakce spisovatelky Růž. Svobodové a „Kmen" za red. F. X. Šaldy. První má býti věnován krásné literatuře a druhý všem kulturním otázkám. „Knihomil" pro milovníky knih. — Bývalý člen opery Nár. divadla Boh. Benoni počne vydávati „Moje vzpomínky a dojmy", jehož II. díl bude věnován † dram. umělci Jos. Šmahovi. O. J.

Den Páně. Zlatá Praha v č. 11. má feuilleton Den Páně. (Chválí jej též „Zvon" č. 13.) Je to symbolistický sedmý den Genese, jenž odpočinkem slavnostně vyrovnává harmonii Kosmu po šesti dnech práce. — Dnešní lidstvo trpí nedostatkem „Dne Páně", kdy dovedlo by prožíti krásu života, vrátiti se k optimistickému názoru pro život nezbytnému. Den Páně je den lásky k tvorstvu, životu, kdy člověk přestává býti nepatrným a sám stává se hvězdou.

Alois Jirásek a školní knihovny. Známý román Jiráskův „Temno“ byl vyloučen ze školních knihoven a podobně „Husitský král“ (vyjde-li knižně). Historické knihy Jiráskovy mají se pečlivě znovu prohlédnouti, není-li v nich příliš oslavován kult Husův (dle nařízení zemské školní rady). Spolu vyloučeny z knihoven spisy Macharovy.

Romain Rolland píše dějiny války. Jak oznamují švédské listy, pracuje Romain Rolland, který letos obdržel Nobelovu cenu za literaturu, na velkých dějinách nynější války, pro které má obsáhlý materiál, listiny, dopisy a záznamy, jež sám sebral. Na základě svého materiálu chce Rolland především vysvětliti ničivý vliv války na kulturní dorozumění národů. Rolland zamýšlí také v nejbližší době vydati psychologický román válečný.

Co pomůže agitace? Ve Vratislavě vychází obrázkový měsíčník, pod jménem „Bergstadt“, který vydává po čtyři leta vratislavský učitel, románopisec Pavel Keller. Loni před počátkem ročníku IV. poslal nakladatel zvláště vydaný reklamní sešit na adressy přátel katolické literatury. Pokus měl neočekávaně příznivý výsledek. Nakladatel W. Korn ve Vratislavě oznamuje, že získal touto reklamou pět tisíc nových odběratelů svého časopisu. lg. ‚Zh.

Proč ne dříve? Nyní zabaveny „Sociální nauky křesťanství“, vyšly před 13 lety; „Papežství a jeho vznik“, vyšlý před 14 lety; „Nový kult“ z r. 1903; Pavly Moudré „Vychovatel míru a dětské hračky“, vyšlo před 3 roky; „Láska a zdravotnictví“, vyšlo před 12 lety.

Konkurs na dobré spisy. Presidiální rada České zemské komise ve schůzi dne 9. ledna učinila mimo jiné toto rozhodnutí: Rostoucí nebezpečí mravní poruchy, jež hrozí mládeži školní z četby špatných spisů, dalo podnět k návrhu, aby se rozepsaly na dobrý spis, hodící se pro mládež, 3 literární ceny částkou 500, 300 a 200 K. Podrobné provedení tohoto usnesení odkázáno presidiu.

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Msgr. dr. Jan Schneider.** Kapitulní děkan dr. Jan Schneider zesnul v Pánu 16. ledna. Jméno dra. Jana Schneidra bude navždy spojeno se jménem druhého „příborského kaplana“, dra. A. C. Stojana, kteří dali podnět a pak zasvětili svůj život obnově Velehradu a Sv. Hostýna. Jejich přičiněním a za pomoci Jana Vychodila, povznesla se obě tato posvátná historická místa Moravy ke slávě, jaké nezažila od dob velké Moravy a tatarských vpádů. Přesný dr. Schneider býval opatrným finančním ministrem smělých plánů a podniků idealisty a optimisty dra. Stojana, které těšily se i moudrému vedení a ochraně slavného biskupa brněnského a později arcibiskupa olomuckého kardinála Bauera, největšího Sušilovce, který pak je oba přešedší do diecése brněnské, povolal do arcidiecése olomucké, aby v Kroměříži se shledali jako církevní hodnostáři. Dr. Schneider stál u kolébky „Apoštolátu sv. Cyrilla a Metoděje, jehož stanovy vypracoval, napsal provolání ke schůzi zástupců rakouských Slovanů u příležitosti katol. sjezdu ve Vídni r. 1889, je spolupůvodcem velevýznamných poutí bohoslovců a akademiků na Velehradě a takořka od počátku byl i pokladníkem Matice svatohostýnské, ježto neméně jako Velehrad miloval i Sv. Hostýn, kdež si vyvolil i místo svého posledního odpočinku, aby i ve smrti zůstal věren svým životním ideálům. Nebylo slavnosti a schůze na Velehradě a na Sv. Hostýně, aby po boku dra. Stojana nesúčastnili se jich také dr. Schneider a Jan Vychodil. Dr. Schneider zasáhl důležitým způsobem i do politického vývoje na Moravě. Byl nejprve vůdcem katolického křídla v bývalé straně národní, aby později súčastnil se činně i založení a organisace strany katol.-národní, jejímž vůdcem byl na Vyškovsku po dlouhá léta. Vykonav mnoho pro čest a slávu Boží, ve prospěch církve a vlasti, odchází u věku 72 let, podlehnuv zákeřné mrtvici.

† **Antonín Koppert,** kn. arc. notář a bývalý farář v Tuchlovicích u Lán, člen družstva Vlast, zemřel 29. ledna 1917. Narozen v Litomyšli 5. února 1840. Podporoval katolickou literaturu, i když oslepl a čísti nemohl.

† **Václav Eliáš.** Dne 25. ledna zesnul Václav Eliáš, pražský měšťan, ředitel chudinského ústavu král. hl. města Prahy, předseda konference

spolku sv. Vincence de Paula ve farnosti sv. Štěpána v Praze. Narodil se dne 19. dubna r. 1838 v Praze, kde v mladých letech byl obchodníkem. Členem spolku sv. Vincence de Paula byl od roku 1896 a předsedou konference u sv. Štěpána po mnoho let a mimo jiné i členem Jednoty Svatováclavské.

Úmrtí. V Nových Hradech u V. Mýta 29. ledna zemřel Václav Kopecký, c. k. profesor v. v. Zemřelý býval profesorem na c. k. gymnasiu v Chrudimi, kdež byl oblíben u profesorského sboru i u žactva. Napsal jako profesor duchovní exhorty a jiné dvě knihy. Narodil se dne 4. dubna 1841 v Golč. Jeníkově. Duch jeho poslední dobou byl poněkud zakalen. Ve válce vstoupil na vinici Páně jako kněz a ve válce po 51 letech odvolal jej Pán.

— Dne 19. ledna zemřel v Čáslavi známý archaeolog Kliment Čermák, ředitel měšťanské školy a konservator. Narodil se dne 1. dubna r. 1852 v Čáslavi. Již na učitelském ústavě obíral se starožitnostmi a paleontologií. R. 1875 zvolen čáslavským letopiscem. Sepsal mnoho spisů z oboru starožitnictví, kulturní historie a numismatiky. Do „Památek arch." napsal: „Kříže z hrobu v kostele bračickém", do „Čas. spolku přátel starož.": „Objevy v chrámu sv. Petra a Pavla v Čáslavi r. 1910 a 1911", „Děkanský kostel v Čáslavi", „Starý hřbitov u sv. Alžběty v Čáslavi" a m. j. v. I jako paedagog nemálo se osvědčil.

Pallium pro arcibiskupa hr. Huyna došlo z Říma dne 15. ledna a arcibiskup byl papežskou bullou zmocněn, aby tento církevní odznak, pallium, předepsaným způsobem dal na sebe vložiti od biskupa, kterého si k tomu sám zvolí. Arcibiskup požádal biskupa dr. Frinda, aby tento obřad provedl. Biskup dr. Frind sloužil v kapli residence mši svatou, po které v přítomnosti celé metropolitní kapitoly se světícím biskupem msgr. Brusákem a generálním vikářem drem. Sedlákem v čele pallium vložil na šíji arcibiskupovu.

Třicet roků ve službách království. Dnem 20. ledna minul 30. rok působnosti J. Exc. p. presidenta hr. Schönborna ve službách království Českého. Toho dne byl r. 1887 poslanec hr. Schönborn zvolen přísedícím zemského výboru. Od té doby neunavně pracuje pro blaho země české. Vzácné jubileum jeho bylo oslaveno zcela tiše. Jedině výzdoba pracovny jubilantovy připomínala toto jubileum.

Jeho Eminence nejdůstojnější pán kardinál ze Skrbenských protektorem Matice cyrillometodějské. Jeho Eminence ráčil co nejmilostivěji převzíti doživotní protektorát Školského spolku Matice cyrillomethodějské a věnoval účelům spolkovým 1000 K jako příspěvek s přípisem, v němž přeje spolku rozkvětu a Božího požehnání. Tisícové členstvo MCM a celá naše katolická veřejnost uvítají to s největší radostí.

Jubileum. (Skalka u Dobrušky.) Památným dnem pro tuto obec i celé okolí zůstane 14. leden 1917. Neboť tehdy oslavovali zde tiše sice, ale za to upřímně 50 let horlivého a apoštolského mezi námi působení Msgra. Pavla Rozínka skut. konsist. rady atd., zámeckého kaplana na Skalce. Ano, od r. 1867 zde přebývá a působí. V r. 1914 slavil „zlatou" mši sv. a letos dopřál mu Bůh dočkati se tak řídkého jubilea. Jméno tohoto ctihodného kněze známo jest i za hranicemi naší vlasti přes jeho neobyčejnou skromnost. V tom tichém a krásném koutečku naší domovliny pracuje tiše a horlivě na spáse duší nesmrtelných a Boží požehnání provází jeho dílo.

— Sedmdesáté narozeniny slavil dne 1. února profesor Josef Vycpálek, jenž odchoval mnoho žáků v Rychnově n. Kn. a v Táboře. Nyní žije ve výslužbě ve svém rodišti Choceradech n. Sáz., ale přece třikráte v týdnu učí své zamilované češtině v Benešově jako „nejmladší" suplent za války. Vycpálek pracuje na Slovníku české fraseologie, na svém životním díle, k čemuž nahromadil několik svazků zápisků. Mimo češtinu vždy rád pěstoval hudbu a podnes řídívá zpívané mše na kůru choceradském. Jako společenský člověk býval duší rychnovské a táborské Besedy.

Dvojí výroční. Před 140 lety (dne 5. března r. 1777) narodil se v Jindřichově Hradci pozdější bisk. notář a rada knížete biskupa Vojtěcha Lidmanského Josef Klaudy, jenž vynikl jako dějepisec města Jindřichova Hradce. Tentýž tam před 60 lety (20. května r. 1857) zemřel. — Desáté výročí úmrtí P. Fr. Zgody. V Dubanech u Prostějova

na rodné Hané, zemřel před 10 lety (dne 18. února r. 1907) jeden z nejplodnějších hanáckých spisovatelů, jejž lid právem nazýval „druhým moravským kukátkářem", kněz František Zgoda (pseudonym Karel Křen). Knihy hanáckého Kosmáka dosud jsou v největší lásce u Hanáků a všude na Hané vyslovováno jméno K. Křena s největší úctou. O. J.

Jubileum populárního spisovatele. V plné svěžesti duševní a v rozmachu svých tvůrčích sil dovršil šedesátý rok svého života, posvěceného ušlechtilé práci, p. Oldřich S. (Seykora) Kostelecký, populární spisovatel a na slovo vzatý filolog, professor na obchodní akademii v Prostějově, jubilant proslul v lidové próse, vyznačující se vždy napínavou a pevnou strukturou dějovou, prostým, ale poutavým slohem a přiléhavostí obrazů. Popudy jeho děl brány jsou vždy ze života, jsou pěkně a věrně odpozorovány; proto vynikají zdravým, nenuceným tónem a proto dovedla jeho díla najíti vždy řadu vděčných čtenářů a proklestiti si cestu i do vrstev nejširších. Oldřich S. Kostelecký pěstuje vážný a rozvětvený román se stejným zdarem jako drobnou povídku, zejména humoresku, vždy plnou jadrného a suggestivního humoru.

Vyznamenání. Rytířským křížem řádu Františka Josefa byli vyznamenáni vdp. Jan Ev. Kolačič, kanovník v Gorici, dr. Fr. Lang, arc. vikář v Boru, zlatým záslužným křížem s korunou na stuze válečné Josef Gedrič, kurát v Gargaru a Karel Oblak, kurát v Gorjansku.

Vyznamenané řeholnice. Za obětavou činnost ve vojenských lazaretech byly vyznamenány stříbrným záslužným křížem s korunou ctihodné sestry ze řádu německých rytířů: Metoda Horáková, Justina Hanžlová, Jana Komárková, V. Škobánková, Kateřina Foltinová, dále Milosrdné sestry sv. Františka v Sanoku: Marie Navrátilová, Růžena Hrazdirová, Benigna Bednářová, Regina Růžičková.

Z polní duchovní správy. Vyznamenáni byli: Rytíř. křížem ř. Františka Josefa zál. pol. kurát Frant. Kutan. Duch. zásl. kříž s vál. dekorací obdrželi zál. pol. kuráti Jos. Klotz, Pavel Zavadil, Frant. Slabý, Mich. Čížek a zál. námořní kurát Rud. Hudec. — Nejvyšší pochv. uznání dostal zál. pol. kurát Frant. Křen a voj. prof. Jan Kolba. — Dr. Karel Statečný, polní kurát při c. a k. záložní nemocnici „Tabci" v Iglsu v Tirolech, byl vyznamenán rytířským křížem řádu Františka Josefa na stuze vojenského zásluzného kříže.

Plukovní rozkaz o divisijním faráři-Jesuitovi. Velitel 19. bavorského pluku záložního vydal denní rozkaz, v němž neobyčejně vřele vyslovuje se o zásluhách divisijního faráře, kněze řádu Jesuitů P. Ruperta Mayera. V rozkaze tom praví velitel: Dne 6. ledna o 8. hodině ráno odebral se pan farář Mayer, jenž byl dne 30. prosince v poledne šrapnelovým výstřelem do nohy těžce raněn, ze S . . ., aby napřed v lazaretě a pak ve své domovině hledal uzdravení. Prosil mne, abych všem pánům důstojníkům i mužstvu pluku vyřídil jeho nejsrdečnější pozdravy na rozloučenou. Já sám pak jsem proniknut nejhlubší vděčností za všechno to nesčetné, co tento vzácný muž nesrovnatelným plněním povinností a statečností, neúnavnou obětavostí a láskou k bližnímu prokázal ode dne 1. ledna 1915 příslušníkům pluku. V dějinách pluku bude pan divisní duchovní Pater Rupert Mayer vezdy míti zvlášť skvělý, slavný list. Žádný důstojník, žádný muž, jenž ma srdce na pravém místě, nezapomene na tohoto dobrodince, který také v trpkých dnech utrpení se ukázal stejným hrdinou jako byl vždy. Doufejme všichni, Bůh dej, ve šťastné shledání.

Starobylý dřevěný kostelík v Liberku oceňován v Českém Světě č. 21. Podány illustrace a krátký popis. Pochází ze 14. stol. a byl ochranou pánů Liebštejnských z Kolovrat na Rychnově zachován. Velikou péči věnuje mu i nynější duchovní správce. Sbírky do něho věnoval Filip Procházka, Čech rodem z Liberka.

„Pax". Dne 26. ledna 1916 utvořil se dle osvědčeného stejnojmenného spolku v říši německé i pro říši Rakouskou nový spolek „Pax", který si vytknul za cíl: 1. Právní ochranu katol. duchovenstva. 2. Sociálněcharitativní působení: hodlá všeliká blahodárná zařízení ve prospěch kleru zakládati a stávající podporovati. 3. Chce poraditi a přispěti duchovenstvu při všelikých obchodech, nákupech, zvláště při uzavírání všelikého pojištění, vyjímajíc pojištění důchodů. V této příčině odporučuje vídeňský spolek Emeritů a zajisté by od ní odporučen byl i náš spolek

sv. Josefa. Politická činnost v „Pax" je úplně vyloučena. Má to býti hospodářský svaz duchovenstva všech zemí na říšské radě zastoupených. Protektorem tohoto spolku je sama Jeho Emin. kníže arcibiskup Vídeňský. Členský příspěvek obnáší ročně 3 K. Odporučuji, aby duchovenstvo hromadně přistupovalo. Spolek německého katolického duchovenstva z Čech korporativně své členy přihlásil. Spolek tento vyjednává duchovenstvu výhody při uzavírání pojistek, sám pak od pojišťoven příspěvky dostává. Právě vydal brožurku „Die Kongrua-Frage", v této hájí práva duchovenstva na zasloužené lepší hmotné zaopatření. V ní žádá za základní plat pro pomocné kněze 1600 K, pro exposity 2000 K, pro faráře 2400 K a k tomu místo nynějších quinquennálek služební přídavky pro pomocné kněze po 200 K, pro exposity po 300 K, pro faráře po 400 K. Domáhá se zlepšení pro pensionované kněze a nezapomíná ani na kněze úředníky při konsistoři. Při tom v zajímavě sestavených tabulkách okazuje na hrozný nepoměr ve příjmech úřednictva s akademickým vzděláním oproti duchovenstvu a oproti učitelstvu. Brožurka stojí 50 hal. a zasluhuje doporučení. Adressa zní: „Pax" Vídeň, Augustinerstr. 7. Ježto cíle spolku Pax zájmům družstva Vlast nikterak neodporují, ale naopak ve mnohém s nimi se shodují, můžeme přistoupení ke spolku Pax, jenž jen blahodárně působiti chce, jen doporučiti. Ferdinand Zuna.

Arcibiskupská knihovna v Kroměříži. Nemnohým známo, že olomoucký arcibiskup v Kroměříži vydržuje a rozšiřuje značnou knihovnu, která má i svého zvláštního knihovníka. Je to vlastně jako malé museum, neboť jsou tu především mince a medaille, jichž počet vzrostl za posledních dvou knížat arcibiskupů, za Kohna o 289 zlatých a 596 stříbrných kusů v ceně 39.829 K a za Bauera o 26 zlatých a 45 stříbrných kusů v ceně 6331 K. Mimo mince jsou zde obrazy celkem 488 v residenci Kroměřížské. Vypracován k nim katalog v 14 rubrikách s velikou péčí bývalého knihovníka a opatrovníka sbírek Fr. Hrbáčka († 30. července 1915 jako čestný kanovník, správce knihovny a archivu v Kroměříži). Arcibiskupská knihovna jest dvojí: „stará", která obsahuje 13.768 svazků, tvoří uzavřený celek a už se nerozmnožuje, pak „nová", která roku 1887 měla 4761 děl o 15.162 svazcích, však od té doby do roku 1915 benevolencí majitelů a přičiněním knihovníkovým vzrostla na 11.685 děl o 24.590 svazcích. (Za arcib. Kohna koupeno 4246 svazků za 64.871 K, za arcib. Bauera 4200 svazků za 72.856 K i s vazbou). V této knihovně jest 137 rukopisů o 172 svazcích, nejstarší pochází z 8. století, nejmladší z r. 1897. Obsahuje 170 inkunábulí či prvotisků. Knihovna ta jest vědecká, obsahu ponejvíce theologického a jemu blízkých odborů, historického, filosofického a encyklopedického. Zastoupeny jsou tu velké slovníky, nákladné fotograficky reprodukované kodexy klassiků, časopisy, díla přírodopisná, hospodářská, stavitelská atd. Knihovna jest především pro kn. arc. gymnasium v Kroměříži jako příručka pro učitelský sbor a lze si zde knihy vypůjčiti osobám zasluhujícím důvěry vrácení knih a přiměřeně vzdělaným. Knihy vypůjčují si nejvíce profesoři, spisovatelé, kněží, úředníci. Velikou zásluhu o knihovnu má jmenovaný archivář Fr. Hrbáček, o němž se v „Hlídce" rozepsal nynější knihovník Dr. A. Breitenbacher, z kteréž stati tato zmínka o kroměřížské knihovně vyňata.

Vzácná podpora našich snah. Jeho Eminence nejdůstojnější pan Leo kardinál ze Skrbenských, kníže-arcibiskup Olomoucký, ráčil povoliti Spolku na zakládání katolických knihoven a Tiskové Lize, vzhledem k tomu, že rozšiřují činnost svoji i na Moravu, příspěvek po 100 K. Jmenované spolky jsou povděčny za tuto blahovolnou podporu a projevují Jeho Eminenci vděčné „Zaplať Bůh!"

Kněz pro vzdělání slepých. Arciděkan P. Schütz v Krásné Lípě zpracoval relief Ústí nad Labem a okolí pro tamní školu slepců a věnoval ji ústavu. Mapa jest v měřítku 1 : 25.000. Poněvadž slepci si mohou učiniti o krajině názor pouze dotykem, jsou znázorněny lesy pískem vtlačeným do masy, proti polím a lukám, které jsou znázorněny hladkou plochou. Dráhy jsou vyznačeny kolejemi, nádraží šikmými lístky, kostely rovnými dřívky. Na Labi přiměřeně vyznačeny jsou pozorovatelny, zvláště Schreckenstein, Vozkoč, návrší Ferdinandovo a Mariánská hora se svou kaplí.

Universitní knihovna v Lovani bude opět obnovena. Proslulá universitní knihovna v Lovani, která byla zničena požárem, jenž vypukl při

bombardování města, bude opět znovuzřízena péčí Paula Dalaunaye, jenž podniká cestu po Jižní Americe a přednáškami o zničení knihovny, shromažďuje knižní dary a peněžitou podporu na její znovuzřízení. Jak sdělují americké listy, má na svých agitačních toulkách úspěchy. Hodlá též podniknouti cestu do Japanu a Číny. V těchto zemích doufá, že vyzíská cenná díla starší i novější východní literatury. O. J.

Tympanů užívati v kostelích (ve stol. XVII. a XVIII. nebylo chrámu bez kotlů a trubek v kostele) bylo zakázáno dne 26. ledna r. 1754 reskriptem císařovny Marie Teresie. Kde se provinili, byli potrestáni. Dne 13. června 1767 dvorní kancelář na všeobecnou žádost vydala dekret, jímž se výjimečně dovolovalo při kostelní hudbě tympanů užívati, a to především o vánocích, velikonocích, o svátcích svatodušních, na Boží tělo, Narození P. Marie, o Všech svatých a o dni dedicationis ecclesiae. Nyní tympany rekvirovány k účelům válečným.

Tiskové Lize věnovali p. t.: Vinc. Švehla, farář v Tismicích 5 K, B. Tomíček, far. v Petrovicích V. 2 K, A. Titl, kaplan na Kr. Vinohradech 2 K, P. Ferd. Zuna, far. v Jinonicích 2 K, K. Toman, farář v Hloubětíně 2 K, Jos. Bouchal, děkan v Třebenicích 2 K, M. Dušek, arcikněz v Charvatcích 2·50 K, Jos. Kebrle, kanovník v Přistoupimi 1 K, Jos. Vítek, kaplan v Sukdole n. L. 1 K, Jan Černohouz, děkan v. v. v Bubenči 5 K, Jos. Tichovský, kníž. arcib. vikář v Brtronicích 3 K, F. Zuna, farář v Jinonicích 2 K 40 h, duchovenstvo vikariátu Lukavického 2 K, Ledečského 10 K, Plzenského 3 K, Lounského 7 K.

Spolku na zakládání katolických knihoven přispěli p. t.: Vinc. Švehla, farář v Tismicích 5 K, A. Láš, far. v Lomnici n. P. 1 K, Frant. Kuhn, far. v Slatinách 2 K, Jan Pernica far. ve Všechovicích 1 K, Šedé sestry v Benešově 1 K, Ad. Šindelář, far. v Strážově 2·20 K, M. Dušek, arcikněz v Charvatcích 2·50 K, Jos. Kebrle, kanovník v Přistoupimi 1 K, Jan Černohouz, děkan v. v. v Bubenči 5 K, Fr. Jelínek, far. v H. Cerekvi 2 K.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči; Jan Holík, administrator fary ve Weichselboden; Jos. Mejsnar, kníž. arc. vikář a děkan v Klecanech; Frant. Lepařík, farář v Zábřehu; Vinc. Krátký, em. děkan v Jičíně; Jos. Tichovský, kníž. arc. notář a vikář v Bratronicích; Jan Voborský, vrch. místodržitelský oficiant v Praze; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích; Frant. Košák, katecheta v Plzni; Nejmenovaný kněz; Frant. Malý, kaplan u sv. Štěpána v Praze; Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Al. Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech; Frant. Schindler, kníž. arc. notář a profesor v Praze; Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast přispěli: Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči; Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Jos. Tichovský, kníž. arc. notář a vikář v Bratronicích; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích; Frant. Košák, katecheta v Plzni; Nejmenovaný kněz; Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze; Al. Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči; Frant. Lepařík, farář v Zábřehu; Vinc. Krátký, em. děkan v Jičíně; Jos. Tichovský, kníž. arc. notář a vikář v Bratronicích; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích; Frant. Košák, katecheta v Plzni; Nejmenovaný kněz; Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze; Ant Suchoradský, katecheta v Praze; Al. Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Jan Nep. Cernohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči; Jos. Tichovský, kníž. arc. notář a vikář v Bratronicích; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích; Frant. Košák, katecheta v Plzni; Nejmenovaný kněz; Marie Eberlová, majitelka spediterského závodu v Praze; Al. Dostál, kníž. arc. notář a farář v Ouvalech.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 6.

VLAST

BŘEZEN 1917.

Antonín Ježek:

Atheismus či návrat k pravdě?

(Časová rozprava a otázka budoucnosti.)

Atheismus jest odvěkým nepřítelem lidstva, který hlodá a rozdírá nitro slabých a nestálých, kteří k němu dospěli různými cestami, ať již učeneckou domýšlivostí, jednostrannou vědeckostí, špatným životem, nebo lidskou marnivostí.

Atheismus jest popírání Boha, Tvůrce, a důsledkem toho i všeho, co s Ním nerozlučně souvisí. Atheismus jest pohár mělký, který popíráním Boha sám sebe na prach roztlouká. On sám dosvědčuje, že jest vědomí o Bohu a víra v Něho požadavkem samé přirozenosti lidské. Popíráním Boha láme posvátné okovy, jimiž jako Prometheus jest přikován k svému Bohu a věčnému zákonu Jeho, dle něhož má žíti. Bůh chce, aby člověk stále blíže Něho žil a celou svou bytost posvěcoval vzpomínkou na Něho.

Každé náboženské vyznání má Tvůrce jako osu, kolem níž se vše točí. Člověk jest bytostí nábožensky založenou. Instinktivně touží nitro jeho po Bohu, ať již Ho vzývá u řeky Gangu, nebo obrací svou tvář k Mekce, ať již kleká před Všehomírem, přírodou, neb svým nebeským Otcem, vše to ukazuje, že nelze žíti mu bez neobsáhlé bytosti, k níž směřuje vždy jeho konání.

Jen atheista tu stojí jako opuštěná hrušeň v poli, nevěda, kam by se obrátil, kde by spočinula jeho mysl v době radosti i žalosti, jeho obzory jsou daleké bez hranic, jeho žití bez cíle, což poznává hlavně tehdy, když opouští tento viditelný svět a krátí v neznámo, v temno, bez naděje v budoucno. „Atheisto, proč jsi žil, kam spěješ?“ Nedá vám odpovědi. Nemůže! Potom život jeho neliší se v mnohém od zvířete, které jest vedeno alespoň instinktem, aby naplnilo bez své vůle svůj životní, mnohdy dalekosáhlý úkol. Kde zůstala atheistova svobodná vůle? Donucena sterými příčinami odvrhla Boha, nechtěla se Jím zabývati, nechtěla o Něm naprosto slyšeti. A. Mazzini, státník a politik, apoštol svobody, pravil: „První atheista byl jistě člověk, který

skrýval před lidmi spáchaný zločin. On snažil se, upíraje Boha, sprostiti se jediného svědka, před nímž skrýti se nemohl.“

V důsledku toho, totiž popírání Boha, odnímá atheismus nejvyšší sankci základním zákonům lidské společnosti a podkopává dle Washingtona pilíře obecného blaha a veřejného pořádku. „V praxi jest atheismus největším ze všech zločinů.“ (Voltaire.)

Písmo Písem praví velmi šetrně o člověku tímto morem duše stíženém toto v žalmu 13. Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. — Praví pošetilec v srdci svém: Není Boha, — z čehož všeho chápaví nepřátelé církve svaté hned dedukovali k svému dobru, vytrhnuvše druhou část, že i Písmo sv. praví výslovně v uvedeném verši: Není Boha.

Víra v Boha jedině pravého dána jest dítěti do vínku při křtu svatém, od té chvíle živena a podporována vzrůstá tak, že člověk a Bůh tvoří nerozlučný přátelský svazek, který v budoucnu má vytvořiti dokonce dědictví v nebeském království.

Leč jako i nejposvátnější svazky šlapány jsou v blátě, tak přičinil se ďábel, aby vyhladil ze srdce lidského myšlenku na Boha ne-li navždy, aspoň pokud možno nejdéle. A aby se mu práce zdařila, používá k tomu cíli *domýšlivosti učenecké*. Namlouvá učenci, že pravdou jest jen to, co smysly svými postihuje a vše ostatní musí se zamítnouti. Učenec domýšlivý zapomíná na dary obdržené od Boha a dává ďáblu za pravdu. S Bohem jest hotov, — nepotřebuje Ho! O takovém platí slova Jana Amosa Komenského: „Kdyby bylo lze lidem ukázati všecko jich dobro, jest nemožno, aby se k němu neneslí, by pro ně se nenadchli. Nyní však lidé nespatřují všeho svého dobra, protože nespatřují všech svých konců a protože nerozeznávají mezi pravými dobry a zdánlivými.“

Ozvuk srdce atheistova vystihuje dobře v básni Jaroslav Vrchlický:

„Jsi atheista a nevěříš;
však na srdci a na hlavě jaká tíž!
Klesaje, zoufale šeptáš již:
Můj Bože, můj Bože!“

„Hluboký vzdech ten, starý jak svět
prostorem od větrů do větrů let
Elohim! Adonai! z propasti běd:
Můj Bože, můj Bože! —“

Pravá věda nevylučuje víry, vždyť máme četně příkladů, kdy učenci byli opravdovými a zbožností prodchnutými vyznavači Boha.

Slavný mathematik a fysik Couchy († 1857) napsal: „Jsem křesťan, to jest, věřím v božství Ježíše Krista s Tycho Brahem, Koperníkem, Descartesem, Newtonem, Fermatem, Leibnizem, Pascalem, Grimaldim, Euterem, Guldinem, Boskovičem a Gerdilem a se všemi velikými astronomy, fysiky a geometry věků mi-

nulých. A s větší části z nich jsem katolíkem; a kdyby někdo tázal se mne na důvod, rád jemu odpovím. Poznal by, že mé přesvědčení není plodem předsudků pochodících od narození, nýbrž výsledkem hlubokého bádání . . .“ (Řády mnišské.*)

Kdo jest pevně přesvědčen o Bohu a Jeho existenci, ten nezapře Ho ani tehdy, kdyby všichni hleděli na něho a byli smýšlení opačného.

Když francouzská armáda vtrhla do Milána, bylo zapěno na žádost lidu slavné Te Deum v kathedrále, aby Bohu bylo poděkováno za šťastné osvobození Italie od kacířů a nevěrců. Bonaparte, který o tomto zjevu psal do Paříže oběma konsulům, dodal: „Budu této slavnosti přítomen, ať si o mně pařížští atheisté myslí, co chtějí.“

Nemusíme ani zacházeti až tak daleko, zůstaňme v naší staroslavné říši a popatřme na světlou postavu bývalého následníka trůnu, arcikníže Ferdinanda; i on byl chloubou katolicismu rakouského, ježto vždy otevřeně se hlásil ke katolickému náboženství, ač jinak byl uzavřený a zejména v politických věcech málo sdílný. Spolky protináboženské s obavou hleděly vstříc době, až nastoupí tento upřímný katolík na trůn. Učitelem náboženství v mladistvých letech mu byl dr. Marschall; víra v něm prohloubila se nejpůsobivěji průběhem těžké choroby plicní r. 1896 a později, když meškal na Korsice v Ajacciu, denně klekával před oltářem, pohřižuje se do modliteb . . . Když v Bozenu světili kostel, dostavil se i následník trůnu jako vyslanec císařův a pronesl mezi shromážděním tato významná slova: „Vzpomínám si, jak správcové země tyrolské v těžkých dobách válečných zaslíbili se božskému Srdci Ježíšovu, a tak jest i tento kostel pomníkem vaší náboženské víry. Jako tyto hory kolem nás nemění se ve své výšce, tak i vy, Tyrolané, zachovali jste si stále touž věrnost ve víře a z ní plynoucí věrnost k císaři. Povím císaři, jak věrně střežíte odkaz svých otců, víru a věrnost. Bůh je rozmnožuj ještě a žehnej vám, Tyrolané!“ („J. c. a k. V. arcivévoda František Ferdinand d' Este a jeho choť Žofie, kněžna z Hohenbergu“: Dušan Preis.)

Co asi říkali atheisté, když ho viděli na cestách vstupovati do chrámu Páně, co ozývalo se v jich duši, když patřili — snad jen ze zvědavosti — na památný průvod Eucharistický, kde vzdali mnozí vynikající, učení mužové hold Eucharistii ve Vídni, majíce v čele svého Nejjasnějšího vládce, císaře a krále Františka Josefa I.? Či nedostala se jim do rukou něžná pohlednice, kde vznešený náš panovník před obrazem Rodičky Boží prosí za mír svým věrným národům?

Velcí a nadšení mužové nikdy se neskrývali svým názorem, třebas že věděli, všem že zavděčiti se nemohou. Dali průchod svému přesvědčení, čím duše překypovala, to musilo se projeviti i na venek.

Redakce „Mercure de France“ dotazovala se vynikajících mužů, co bude s církví. Mezi tázanými byl i zesnulý básník

*) J. A. Zahm „Věda a učenci katoličtí“.

Francois Coppée. Co odpověděl? „Volal jsem dnes při ranní modlitbě a totéž budu volati i večer — Credo in sanctam catholicam Ecclessiam. — Věřím ve svatou katolickou církev.“ Toto jediné slovo „Věřím“ budiž mou odpovědí na dotaz, co soudím o otázce náboženské.“

Jak smýšlel o náboženství veliký náš básník Jaroslav Vrchlický, bylo kdysi mnoho rozsuzováno, až konečně ukázalo se světlo v díle Jana Blokšy. „Moje styky s Jaroslavem Vrchlickým,“ kde v předmluvě podává spisovatel rozmluvu s básníkem, jenž pravil: „Co by tomu řekli moji kritikové, kteří mne za neznaboha prohlásili a že jsem zpříma proti náboženství? O pravověrnosti kardinála (tomu byly věnovány básně, v nichž bohové řečtí a římští pleteni byli s křesťanstvím) bych přece nepochybovali a ten nechal si věnovati takové básně. Tu by musili říci, že to byl tehdejší směr takový. Podobně já jsem sice synem doby, ale zúmyslně a zpříma proti náboženství jsem nic nenapsal. Z vytrhnutých několika veršů bez ohledu na dobu a okolí lehce jest souditi o mém neznabožství. Já však pokládám za svou přednost, že své hrdiny z různých věků a poměrů nechávám mluviti dle jejich doby a života. Vždyť jsem byl vychován u strýce faráře, jehož si posud velice vážím a ctím. Suďte, příteli, sám, kdybych byl zcela proti náboženství, dal bych si takovou práci s největším křesťanským básníkem (Dante), který vložil ve velebáseň svou všechnu nauku Summy sv. Tomáše? Vy jste již nyní jistě poznal, že mezi mými básněmi jsou četné básně náboženské. Teď teprve začíná u nás poesie zúmyslných výšklebků i z věcí velkým vrstvám lidstva nejsvětějších; proti takové poesii my starší se stavíme.“

Vzpomeňme jen na tu vánoční báseň a srdce nám poskočí s básníkem, kde rozlito tolik něhy a prosté víry z těch věciček, jež doprovázejí nás celým životem v blahých vzpomínkách z růžových chvilek dětství prodchnutého blahou, nejčistší vírou.

„Vánoce, vánoce! Vy se mi líbíte,
Vánoce, vánoce! Jak mám vás rád!

Jak praská v kamnech to vesele!
Plá v koutě stromeček dětí,
my starší zříme naň nesměle,
dny zašlé vzpomínkou letí . . .

Na staré vzpomínám pastýře,
jak dárky k Betlému nesli,
zaváté chaloupek vikýře,
okna, kam květy mráz kreslí.

Zní v dálce rolniček ozvěna,
pláň bílá, zavátá, širá . . .
Má duše cítí, že blažená
jest prostá jen naivní víra.

Č. Západ charakterisuje básníka Sládka takto: „Sládek, katolík, křesťan! Něžné bylo jeho přání, aby mohl jedenkráte

se svou rodinou přistoupiti v kapli sv. Václava na hradě pražském ke sv. přijímání. A jeho přátelům známa byla básníkova touha slova složiti k písni, jež by od lidu při mši sv. v kostele byla zpívána. Hle, zbožná duše! A jak křesťansky příkladná byla jeho smrt! Zazpíval kdysi ve Zvonech a zvoncích:

Kdo Boha má za pevný hrad,
nic nemusí se zlého bát,
i v bouři může kliden být,
neb nad ním Bůh svůj drží štít.

Nad vrchy, doly, vodami
jest Jeho ruka nad námi,
jen spoléhejme pevně Naň,
— dál se Jeho vůle staň.

Taková byla důvěra zesnulého v pomoc Boží, v níž důvěřoval i ve chvílích posledních. V pátek ráno přál si býti zaopatřen. A když kněz vcházel k němu s Nejsvětější Svátostí, bylo dojemno, s jakou zbožností vítal slavný básník svého Spasitele . . . „Byl tu velebný pán," tak oznamoval svému příteli řed. Drachovskému. „To bylo krásné. To byla má slavná poslední večeře." A po chvíli projevil obavu: „Jen, jestli jsem to důstojně vykonal." Takovým byl básník Sládek křesťanem.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Blátem.

Z knihy „V troskách cizích chrámů".

„Itimado, slunce moje,
na tvé tváři jaké stíny!
Vzpomínky bol, nuda, rozmar,
soucit oněch v kalu hlíny?

Ano, ony dcery lidu
v cihelnách den ze dne robí,
bosou nohou hnětou, šlapou,
co i palác potom zdobí.

Nehleď okny stále na ně!
Hleď již tady po svých stěnách!
Nejsou-li to vábné krajky
lepých skladek na obměnách?

Stěny viz! Ta upomíná
na koberce zas tě stanů,
a kde azur, s něho plane
zlaté písmo alkoranu.

Na krápníky, na kaskády
strnulého hleď mi zdroje,
a zde pestré azulejos.
Toto vše, což není tvoje?

Blankyt strop, květ luk jsou stěny,
podlahou krok tichne v mechu,
ty mi bloudíš dnes tou bájí
živé echo tesknych vzdechů.

Hledíš ven, kde v taktu zpěvu
ženy hlínu šlapou, hnětou.
Pro mne nemáš pohled jeden,
neodpovíš mně ni větou?

Pod nohy ti střásám květy,
zlatem sypu písku stezky,
kudy chodíš po zahradách
volným vzduchem. Co ty stesky?

Vyvolil jsem tebe z lidu,
půvabný květ ze Sevilly —
kam se vrací pohled touhy?
Jen k těm dnům co byly, byly?"

„Chalífo můj, Motamide,
v jeseně jak listí svátém,
kdy se vlhkým zlatem mlží,
ráda bych šla jednou blátem.

Choti můj, měj díky za vše,
za mou stezku, kvítím setou!
Ale jak ty ženy šťastny,
co tam kal a hlínu hnětou!“

Chalífa jen sluhům kynul,
chalífa jen velel děvám:
„Rozmar jen? Zlých žáhad dohad?
Však své paní nepohněvám!“

Skořici trou, storax, galban,
mísí ambru s myrrhou vonnou,
kálí podlah mosaiky,
růžovou je kropí vodou.

A tím blátem něžné péče
Itimad, choť chalífova,
chodí, tančí, v ruce tleská,
dávných písní hledá slova.

Gazellou se vznáší lehkou,
usmívá jak ráje huri —
Al Motamid hlavu kloní,
sám zlé na čele teď chmury.

„Bosou nožkou vonným blátem
reje bujných kruhů svádí . . .
Itimad, choť moje čistá,
života šla bahny v mládí?

V jitru života šla blátem,
blažena tím chudob kalem,
než jsem poznal tvář i ducha,
bych se nyní hanbil žalem?“

Jako stoudné dítě náhle
Itimad mu k nohám sedá,
halí nohy ubroděné,
k prosbám věrné oči zvedá:

„Šla jsem prachem, ne však bahnem,
— květ i nad blaty se udá —
ale bez viny, zla poskvrn
vykvetla jsem z lidu chudá!

O ženě zle nevěř nikdy,
chtě být sám syn čisté matky,
a kde muž choť na očích má,
louží nejdou kroků zmatky,

netřísní kal ni lem roucha!
Duše čista, srdce ryzí,
bychť zas měla bídou kráčet,
bez písní, jsouc blahu cizí!“

Sladký rozmar — a teď s pláčem
chalífu se k nohám hroutí.
On ji zvedá: „Muž a žena
spolným krokem novou poutí!

Osud káže-li i prachem
a ten zas i slza vlaží,
čistá vzpomínka skráň čistou
i v běd kalu hrud nám blaží.

Vstaň a tleskni dlaní opět,
zpěv se roň, ret blahem koje,
plaň mi zas tvůj zářný úsměv,
Itimado, slunce moje!“

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

XI.

Panýrkovi česali na aleji zralé švestky. Stromy byly obstoupeny řebříky, u kmenu stály polo naplněné koše, kolkolem leželo žloutnoucí listí. Veselo bylo, také Anička lezla do koruny s proutěným košíkem na ruce. Ondřejova hlava časem vynikala nad vrcholky. Hospodyně jenom vystupovala na stolici a trhala do zástěry. Mimo Verunky byli tu ještě dva přijednaní výrostci. Ti málo mluvili, ale více jedli, ač je Verunka vybízela, aby zpívali nebo aspoň hvízdali.

Panýrek na sadě postavil sušárnu, kde chtěl sušiti sobě i sousedům ovoce. Jenom si donesou dříví a dají pozor na dlouhé lísky, aby při požáru neohořely.

Výrostci se přece dali pohnouti ku zpěvu. Každý na jiné větvi seděl a oba si notovali:

„Šly panenky silnicí,
potkali je myslivci — dva."

„Taková se mně líbí," pochvaloval kdosi v hluboké cestě. „Jenom hezky o myslivcích, o těch si každý rád zazpívá."

„Pan Robert!" nejdříve zvolala Anička a šipkou sjela se švestky. Také ostatní se ohlíželi na kolemjdoucí. Ani ho hned nepoznávali. Měl na sobě lesnický stejnokroj, pušku na rameně, za kloboukem strací křídlo. Bičíkem šlehal do vysokých bot. Tím naznačoval, že má pes, jenž ho doprovázel, ulehnouti.

„Opravdu, mladý pan Skalák! Pěkně vítám," řekla Panýrková, prohlížejíc si junáka. „Skutečně jste zanechal studií, jak nám Stáňa psal?"

„Ano, chtěl jsem se věnovati myslivecképu stavu. Otec splnil moje přání a teď jsem praktikantem."

„Adjunktem," opravoval Ondřej na švestce.

„Do toho jest posud daleko," máchnul rukou Robert, „nyní nemám ani platu, ani postavení. Musím se učiti, pak složím zkoušky."

„Zkoušky a jenom zkoušky," zahubovala stranou Verunka, která mnohdy to slovo slyšela a tušila, že znamená něco nepříjemného, namáhavého. I Honzík vstupuje do školy musil prý složiti zkoušku.

„Nabídni panu Robertovi," vyzvala dceru Panýrková, která též se stolice seskočila.

Anička už stála s košíkem před junákem.

„Libo-li, naplňte si kapsy," pravila s milým úsměvem.

„Jistě jste je trhala, jsou ještě s pelem. Vezmu si, ale ne do kapsy. Tak neočitý nejsem."

Robert se dal hned do jídla.

„Také chceme poslati studentům do Prahy."

„Jenom pošlete, těm z domova všechno přijde vděk. Vím, s jakou horlivostí jsem každou zásilku otvíral."

„To nebyly švestky, ale zvěřina, koroptvičky, bažantek."

„Prvního zajíce, kterého střelím, pošlu, abyste ho upekli a k těm švestkám přiložili. Stáša byl mým věrným druhem na studiích. Kolikráte svezl mne na nádraží."

„Chcete opláceti? Netřeba. Vzali vás rádi."

Robert také sám několik švestek utrhl.

„Zde v koruně jsou mnohem lepší," zval žertem Ondřej, přelézaje na druhou větev.

„Snad nechceš," hubovala matka, „aby pan Robert v těch pěkných šatech lezl za tebou po stromech?"

„Musím v nich prolézati houštiny. Takový loden se hned neroztrhne. Ale jenom bych vás zdržoval. Už nyní vás polovina netrhá."

Vždyť i Verunka se ohlížela po myslivci.

„Budeme sušiti, zveme na sladké pečánky."

„No, to bys pěkně hosta uctila," mínila Panýrková.

„Povede-li mne cesta kolem, zastavím se. Slýchal jsem, že v sušírnách prý jest veselo."

„U nás musíme se do toho teprve vpraviti, poprvé sušíme. Co jsme v Malenicích, taková úroda švestek nebyla. Jindy se to usušilo v peci a na krbci".

Robert ještě jednou si vzal od Aničky švestek, pozvedl klobouk a odcházel k lesům.

„Dobře udělal, že se dal na myslivectví," pronesla po chvíli Verunka. „Sluší mu to."

Zase trhali a mluvili o Robertovi. Jenom Anička zmlkla ve větvích. Ani pomocníci nezpívali.

„Bude míti těžké povinnosti. Ten šat ještě není všechno. Fořta v Domaníně pytláci postřelili. Teď to není tak přísné. Obce si ponechávají honitbu na svých pozemcích a náruživci mohou si vystřeliti. Váš otec však v tom zalíbení neměl," vykládala Panýrková.

„Já bych hned střílel," ozval se Ondřej.

„Ty dej pozor, abys nesklouzl a nepochroumal si údy," napomenula matka.

V tom u lesa padla rána.

„Zajíc pro naše studenty udělal kozelec," zvolal Ondřej.

„Kdo ví, Robert ještě není dobrým střelcem. Časem se teprve vycvičí. Snad sdělil úmysl s otcem. Uvidíme, bude-li pečínka."

A byla. Za nedlouho tu byl hajný s ještě teplým zajícem. Že prý jej pan fořt posílá darem. Od cesty dostal košík čerstvých švestek.

Panýrkovou těšilo, že si Robert Aničky všímá. Nepřikládala té známosti hlubšího významu. Jenom tak hlavou jí kmitlo, že by dcera její mohla býti myslivcovou. I jiní studenti sem přicházeli za Stášou, pan Filipek, nyní už koncipient, posud pamatoval, kolikráte se svezl na Panýrkově bryčce na nádraží. Jeník Pazuka z Modřin, posud se přichytil za saně nebo vlezl do košatiny. O prázdninách pěšky přicházel do Malenic, když místní studenti něco pořádali, aby vypomohl. Byl vydatnou silou na prknech divadelních.

Hospodyni více těšila přízeň Robertova, než co zaslechla od Hodovalky, čemuž ani zcela nevěřila, co ji velikou obavou naplňovalo. Nesmlčela ona žena, co vypozorovala, že Ondřej s večerem vezl Kabáčovu Emilii, že seděli stulení na lávce a hlavy k sobě klonili. Hodovalku k vyzrazení poháněl hněv, že ji nepřibrali na vozík, proto hospodyni upozornila, nalivši do nitra jejího obav a nejistoty. Proti Emilii ničeho neměla, také by Panýrkovi nemusili brániti synovi, neboť dostane doma slušnou usedlost, ale zdaž tím překlenut bude spor, jenž z Domanína až sem byl přenesen a zde rovněž kořeny zapustil. Otcové jistě nesvolí, tak mnoho posud mezi nimi nevyrovnaného, sporného.

Matka se aspoň ím uklidňovala, že Ondřej pouze ze zdvořilosti sousedovu dceru na povoz vzal, když se brali tímže směrem, že v tom není nic hlubšího, co by ho mohlo vést k větším rozporům a nesnázím.

Na aleji pokračováno v česání, koše se plnily, stromům odlehčováno. Jakoby si oddechly, tak zase pozvédaly větve. Výrostci se bavili, také Ondřej to a ono pronesl, ale ostatním nebylo do řeči. Verunka dříve odešla domů, aby poklidila ve chlévě, matka nikdy mnoho řeči nenadělala a dcera Anička dnes také nějak zmlkla.

Před večerem dojel Panýrek s nejmladší dcerou Anežkou, nyní už školačkou, a hned oznamoval: „Měli jsme hosta. Ze Strašovic smluvčí zval na svatbu."

„Kdo si opět na nás vzpomněl?" mínila selka.

„Kovářovi provdávají dceru a žádají, aby náš Ondřej byl při té svatbě družbou. Kovář mně pracoval mnoho roků k úplné spokojenosti."

„No, a slíbil jsi?" ptala se Panýrková, ovazujíc nůše.

„Napolo Smluvčí zatím šel k sousedovi, aby požádal Emilii za drůžičku. Ještě se u nás zastaví."

Pozorně naslouchal na stromě Ondřej. Už netrhal, proutěný košík měl do vrchu. Teď spustil se dolů přímo před otce.

„Ale k té veselce bych musil míti nový šat," ohlašoval s tajenou prosbou.

„Zasloužil jsi odměny za pilnou práci, koupil bych ti něco na svátek," sliboval Panýrek.

Junák se usmál, jsa na vrcholu blaha. V novém šatě po boku milované dívky bude v rodném kraji družbou. To budou naň sourozenci hleděti se závistí.

I výrostci slyšeli o svatbě a jeden litoval: „Škoda, že není u nás, šel bych na čuměnou a dostal bych koláč."

„A já pod stoly bych sbíral drobné cukroví, jímž hosté po sobě házeti budou."

Za chvíli kolébal se plný vůz ke vsi a mířil hned k nové sušárně na Panýrkově zahradě. Pěkný to byl domek z pola zděný a z pola ze dřeva. Tam se měla letošní hojná úroda švestek osušiti, aby vydržela i několik roků. A smluvčí ze Strašovic už přecházel zahradou. Rychle byl dle toho odbyt u Kabáčů a nepojedl tam asi ani chleba se solí.

„Nedali svolení," hned oznamoval, „sám hospodář mne odbyl. Že prý není s kovářem v přízni. Ať se jinam obrátím o družičku."

„Dalo se čekati," pohodil jenom hlavou Panýrek.

„A bylo by to pěkné — oba sloužící z jednoho místa. Spolu by přijeli a odjeli. Co naplat. Půjde nevěstina sestra."

Smluvčí doprovodil rodinu do stavení, aby zde povečeřel. Na noc zdržeti se nedal. Má ještě mnoho pochůzek a ve Strašovicích jsou zvědaví, mají-li mládence i jeho družičku zajištěnou. Verunka už věděla, co se patří, když jest host v domě a hned změnila přípravy na lepší večeři.

„A my abychom také na onu veselku nechodili," pojednou se ozval Ondřej před otcem a smluvčím.

„Proč bys nechtěl?" divil se Panýrek

„Máme mladé koně. O svatbách jsou předjížďky, mohlo by se státi neštěstí."

„Pro Boha, kdybyste mně i vy odřekli, co bych si počal?" lamentoval vyslaný posel.

„Sám pojedu s tebou a koně udržím. Dříve se ti nelíbila váhavá kobyla, teď pojednou bys stěžoval sobě, že jsou koně jako jiskra. Jenom řekněte kovářům, že pozdravujeme a svatby se zúčastníme."

Ondřej neodvažoval se odporovati, ale už nejevil takové radosti, jako na švestkové aleji, kde slyšel, že bude Emilie s ním o svatbě družičkou.

Ač na zahradě byl už jenom paběrek, který byl ponechán dětem na pospas, přece Ondřej šel sem na hlídku, když se stromy ohýbaly ovocem. Přibližoval se k zastíněné hradbě, přihlížeje, není-li na druhé straně též někdo na hlídce. A byla, šustot ořechovými výrosty to naznačoval. Junák rychle vsunul pružnou postavu mezi keře.

„Vítám tě družbo a společníku kovářovy Anežky!" řekla Kabáčova dcera přitlumeným hlasem.

„Proč tys odřekla?" vyčítal Ondřej.

„Já bych šla ráda, ale otec nepovolil."

„Snad k vůli mně," hádal junák.

„Nesvolil, aniž by ještě věděl, kdo by se mnou družbou byl. Že prý styky se Strašovicemi jsou přetrhány, že by to mnoho stálo: nový šat, dar nevěstě, příspěvek družbovi na hudbu —"

„Já bych od tebe ničeho nežádal."

„K vůli lidem by se musil zachovati starý zvyk. Nejméně desítku bys ode mne požadoval," žertovala Emilie. „Není prý peněz na takovou nákladnou zábavu. A ty?"

„Otec dal svolení přes můj odpor."

„Proč bys nepřijal? Anežka jest hezké děvče, jako jiskra bystré, tančí krásně. Ale aby si se nezakoukal do těch černých očí!" hrozila Emilie.

„Pro mne není žádná jiná mimo tebe. O tom jsi přece dávno přesvědčena."

Milenci se drželi za ruce. Ondřej vlastně spolu zadržoval dívku, stojící pouze na kameně. Vyvalil se z hradby. Junák už dávno chtěl přeskočiti, ale Emilie nedovolila. Mohl by někdo náhle vstoupiti do zahrady.

„Tak se pěkně pobav. Na mne ovšem si ani nevzpomeneš."

„Budeš-li mne pokoušeti, ještě odřeknu. Af si tím pohněvám rodiče," řekl junák.

„Buď rozumný. Vím, že se mně nevěrným nestaneš. Kdyby to bylo zde, šla bych se na tebe podívat, jak vám to bude slušeti s tou Kovářovou."

„Škoda, že nejsi na jejím místě. Vaši by dali kočár, my koně a jeli bychom společně.

„Už se stalo. Budu pouze vzpomínati.“

Oba usoudili, že hlídka na prázdné zahradě nemůže trvati dlouho a rozloučili se. Ondřej ještě zašel k sušárně, kde se už topilo. Nejdříve zde sušili starostovi, kteří záhy švestky otrhali při okresní silnici.

Na svatbu do Strašovic Ondřeje jako družbu doprovázela matka s Anežkou. Tato radostí nemohla celou noc spáti a nyní usnula ve vozíku na otepi hrachoviny, pokryté dekou. Ač se dříve Ondřej lekal bystrých koní, teď je zcela dobře ovládal, ano přinutil, aby šli přímo krokem, neboť bylo dosti času.

Tak jeli za pěkného rána, slunce je hřálo do zadu, jeho paprsků si vážili, vědouce, že jich už bude pomalu. Minuli obec, hleděli do prázdných lánů, do schnoucích luk.

„Ty prý si velice všímáš Kabáčovy dcery?“ pojednou se ozvala Panýrková, která toužila se synem v soukromí mluvit.—

„Kdo to donesl?“ ptal se junák, zahořev v tváři.

„Na tom ani tolik nezáleží. Pravda, byla jsem upozorněna, ostatní jsem seznala sama.“

„Nechci zapírati, vymlouvati se,“ koktal Ondřej.

„Uděláš nejlépe. K čemu by to bylo? A že jsi právě tu volil! Znáš přece, co mezi oběma rody visí ve vzduchu.“

„Doufám, že nebude tak vždy.“

„Trvá to dlouho a nevím, nesejde-li ta nepřízeň s námi do hrobu. Nedobře jsi volil.“

Ondřej čekal trpčích výčitek a důraznějších domluv. Chvíli oba mlčeli. Sjížděli právě s kopce.

„U nás se o tom před dětmi nemluvilo, ale cizí ti jistě sdělili příčinu dlouholetého hněvu,“ pokračovala Panýrková.

„Neblahý osud s námi zahrál. Kdybych byla podala ruku Václavovi, hněv by byl na druhé straně. Mnoho mně natrápilo, že takové přátelství se tím sňatkem rozbilo, že věrní druhové se rozdvojili. Jiní by se poprali, rázem by všechno vyrovnali, tito soupeři po léta mluví spolu, pozdravují se, nikdo by ani neřekl, že mezi nimi propast. Nevím, dostaneš-li svolení na obou stranách.“

„Ale vždyť by mohlo tímto naším sňatkem ono nepřátelství ustati, smíření nadejíti,“ mínil Ondřej.

„Pochybuji. Něco pádnějšího musí nadejíti k napravení tvrdých hlav. Už dávno užila jsem veškeré výmluvnosti. Aspoň kdyby soused jinou ženu měl. Ale tato na mne hledí stále nedůvěřivě. Nemůže asi muži zapomenouti. Bláhová! Vždyť v nás uhasnul oheň vášní. Teď máme jenom starosti o děti, abychom jim zaopatřili slušnou budoucnost. Doufám, že upustíš klidně od Emilie, kdyby nutnost kázala. Svedla vás blízká příležitost, sousedství. Máte oba rozum a jste přesvědčeni, že bylo by marno odpor lámati.“

Panýrková mluvila laskavě, přítulně. Ondřej mlčel. Rád by matce vyhověl, ale nitro bránilo. Oči dívčiny jakoby se mu kmitaly na cestě.

„Vyhledala bych ti zde nevěstu. Hned při svatbě by se snad příležitost naskytla."

„Ne, ne, jinou nechci, jinou nepovedu od oltáře."

Panýrková sesmutněla. Poznávala v synu neústupnost otcovu a cit srdce svého. Už mu nedomlouvala, už neradila. Byla povděčna, že se probudila Anežka s otázkou, jsou-li už na místě, dostane-li již svatební koláč.

„Hned tam budeme," naklonila se matka k nejmladšímu dítěti. Jaká to jeho bezstarostnost, jaké tužby! Bratrovi v hlavě jiné háraly myšlenky po té rozmluvě s matkou. Nyní pustil koně, že letěli. Až byl napomenut k ostražitosti.

„Družba jede," povídali si lidé, vybíhajíce ze stavení. „A jaké už má Panýrek koně! Ten prý se v Malenicích zmahá."

„Je mu přáno. Však se přičiňuje a snaží. Každého z naší osady rád vidí a častuje. I syna vyslal, aby kovářovým při svatbě posloužil. Hodný člověk, řádná rodina."

„A jak se stará o děti, každému dává nějaké vzdělání. Dva syny má na studiích a tu nejmladší holku chce míti učitelkou. Šetrný člověk, ale na děti nelituje. To prý si nejlépe peníze ukládá."

„Jenom aby se mu vyvedly, aby se staly hodnými té oběti a starosti."

A zatím už hudebníci hlučně vítali družbu na návsi.

Až se nyní opravdu koně plašili a Ondřej musil je pevně držeti. Sběhli se diváci, rodinu Panýrkovu obklopili hosté, hospodyni s dcerou slavně uváděli do domu, kde se veselka slavila. Teprve na práhu si vzpomněla Panýrková. „Ve voze jest koš — pod sedadlem."

Tři ochotní lidé běželi za vozem, křičeli, až byl zastaven a z útrob jeho vyloven košík s dárky na svatební hostinu. Už cestou nosič oceňoval obsah jeho. „No dala se taková selka viděti a narovnala do vrchu. Nebude zadarmo hodovati."

A koš vítězně nesen za Panýrkovou mezi veselící se svatebčany a nahlížející diváky.

XII.

Netlačil se Josef Panýrek v Malenicích do popředí, nestrojil hostin, nezúčastňoval se honů, nezměnil ani šatů při poměrech příznivějších. Stejným zůstal, jako když se do lepšího kraje přistěhoval. Snad ještě týž zimník oblékal, jejž si řídil ještě v Domaníně, tytéž cibulovité hodinky bral na pole a ohnutou hůl, bral-li se do Vyzova k úřadům. Spíše manželka jeho v zevnějšku podléhala změnám a dávala si šíti šaty — jednou ve dvou, třech letech — poněkud dle mody. Ale dětem kupována pěkná látka, pro ty vyhledávána krejčovská dílna v městě; studenti se rovnali všem svým kolegům, Anička i nejbohatším dívkám na venkově. V neděli brala i klobouk do kostela, na upracované ruce rukavičky, nad hlavou rozevřela slunník. Podobně strojena i Anežka, která měla i soukromou hodinu vyučovací, aby se hned z mládí vzdělala ve všech oborech.

Než ani Václava Kabáče už tak netěšily hodnosti a úřady, v nichž se nedočkal vždy vděku. Dávno se vyzul ze spojenství s občany z Podmalenic, kteří mu dávali příliš cítiti, že jejich snahou byl zvolen a požadovali od něho mnoho služeb. Cesta byla jim upravena, než chtěli, aby Kabáč zdarma, kdykoliv požádali, všechny pozemky jim zdělával, do lesa jezdil a do vzdáleného mlýna obilí jim vozil, když se na ně místní pan otec rozhněval. Kabáč byl opět volen a to v prvém sboru místo hospodáře, jenž se vzdal výborství. Tu už nečastoval voliče a ti ho marně v hostinci čekali.

„My ho vlastně pozvedli," huboval Fulman, „my mu pomohli, teď nás nepotřebuje, proto se straní. Nevděčník! Ale ať zase přijde, však my ho vyprovodíme!"

Tehdy zvolen byl též mlynář a nejvíce hlasů v druhém sboru dostal Panýrek. Nenadál se toho, vždyť tu ani nevolil. Podmaleničtí mu nabízeli svoji pomoc, že ho zvolí místo Kabáče, vycitili mezi oběma řevnivost, ale Panýrek odmítnul. Že mu na tom nezáleží, bude-li zvolen. Jenom když správa obce nachází se v dobrých rukou. Na osobách nezáleží.

Podmaleničtí čekali v hostinci marně, žádný mecenáš se nedostavil. Pili tedy na złost s Fulmanem v čele a neskrblili kritikou. Dostal starosta, Kabáč i Panýrek. Tento za to, že nechtěl se státi nástupcem sousedovým v přijaté hodnosti i v placení. —

Jenom tak prolétlo Malenicemi, že Kabáčův Hynek jest doma. Přibyl neočekávaně, nikdo mu nebyl naproti na nádraží, a pravilo se, že churaví.

„Není divu, ze samých zkoušek," hubovala Panýrkova služka, když i zde se o studentovi mluvilo. Dle toho, co sděloval Stanislav, nikoho náhlý příchod Hynkův nepřekvapil. Tento nadobro se rozešel se studiemi a tímto krokem ulehčeno jemu, hlavně však profesorům. Zde se nevěřilo předstírané chorobě jako závadě dalších studií. Hynka málo které oko spatřilo. Nevycházel, leč na dvůr, na zahradu v podvečer. Konal menší práce v domácnosti, byl prostě ustrojen a vyhýbal se lidem. Potkal se s otcem, nepromluvili na sebe. Matka slzela, nevlídno bylo na statku. Až do sousedství zalehnul pobouřený hlas Kabáčův. Řeč se týkala Hynka. Tento česal na zahradě ovoce. Ve větvích kmenů byl ukryt, nikdo ho neviděl, leda kdo u Panýrkův v sušárně na starosti měl topení a přebírání. Nejvíce tou prací se zabývala Hodovalka. Sousedé svěřovali jí ovoce, aby je pomalu sušila.

Panýrek připomenul dětem, aby nikdo Hynkovi pobyt doma nepřitěžoval. Dostalo se mu odjinud úsměšků, musil slyšeti uštěpačné poznámky a v rodině byly jistě důrazné domluvy na denním pořádku.

„Tak jest nyní u nás smutno, tak nevlídno," stěžovala si Emilie Ondřejovi, když se potkali v hluboké cestě v zátočinách. Junák řídil povoz, ale zastavil, jakoby odpočíval. Emilie nesla košík nakopaných bramborů. Teď zřídka mohli spolu mluviti u zastíněné hradby. Na jednom sadě přecházel Hynek a na dru-

hém ze sušárny vyhlédaly ostré oči vdovy Hodovalky, kterou Ondřej měl už v podezření, že matku jeho vyrozuměla. Ale láska jest věc vynalézavá a milenci sešli se jinde, jako nyní v hluboké cestě, jejíž stráně porostlé byly keříky. Emilie schválně zde čekala, až Ondřej přijede s nákladem kompostu, který rozvážel po poli.

„A přibeře otec Hynka k polaření?“ ptal se junák.

„Sotva, vždyť bratr k tomu není a brzo by toho nechal. Nebyl nikdy k namáhavé práci veden. Spíše Vašíček by se hodil. A ten přijde také. Mám tušení.“

„Snad se pro pana Hynka něco vhodného v okolí nalezne,“ utěšoval Ondřej dívku, „a Vašíček přivykne.“

„Kdyby i toho pustili, nevím, co by se u nás dělo.“

„A žádná by nebyla škoda. Studují jiní.“

„Když si to otec usmyslil. Jakmile na studie šel váš Stanislav, hned musil náš Hynek; sotva se rozneslo, že dáte do Prahy Honzíka. musil tam i Vašíček. Ale naši hoši mají k jinému zaměstnání nadání.“

„No, a nebudete u nás sušiti? Švestek máte také požehnaně a na aleji už hustě pod stromy.“

„Nevím, odhodlají-li se naši. Kdyby nová sušírna jiného hospodáře byla vlastnictvím.“

„Pomáhal bych ti přebírati, hlídal bych s tebou,“ nabízel se Ondřej.

„Jinou bys měl společnici, Hodovalku,“ usmála se dívka.

„Ta by vedla jenom vrchní dozor,“ žertoval Ondřej. „Ale otec si ji chválí. Pěkný dělá v sušírně pořádek. Po desáté vyžene chasu od výhně. Tam je veselo. Vždyť nedávno s večerem se zastavil i myslivcův Robert.“

„K vůli Aničce,“ hádala Kabáčová.

„Jenom vy scházíte. Pouze Josef zaskočí jako na zapřenou. Však víme proč. Dlouho už svobodným nezůstane. Ale já bych v sušárně chtěl viděti Hynka, tebe.“

„Nevím, půjde-li ti to. Hynka zvláště nyní tam nedostanete. Straní se lidí.“

„Ale jak dlouho to může trvati. Musím jeti. Naproti jede starostův povoz, srazili bychom se zde. Tak na shledanou v naší sušárně!“

„Na shledanou — ale jinde!“

Emilie s košíkem pospíchala k dědině, kryjíc se keříky, aby se nevědělo, že s Ondřejem stála. Vzpomínala na Hynka. Tolik ho litovala. Trochu lehkomyslným byl, při větší pilnosti nemusilo to takle dopadnouti, ale když nechce. Teď zakouší. Kde kdo s posměškem za ním se ohlédne. A jak bude dále? Něčeho se chopiti musí. Ale čeho. Společnost u Panýrků by mu prospěla, tam by se mu nikdo nesmál, nikdo si ho nedobíral. Ani Anička. Ta by mohla narážeti na svého nápadníka, na Roberta, jenž také péro vyměnil za pušku.

Posléze se dostali k sušení i Panýrkovi, když dříve jiným vyhověli. Ondřej nasekal dříví, jež Anežka v koši odnášela. Ráno učiněn první zásyp, když dříve Verunka výheň požehnala. Ujala se sušení sama, domácí jí pomohli, Hodovalka se vydala za

svým obchodem. Teď stezka ze statku netrhla se k sušárně, od níž se šířila příjemná vůně. S večerem na první přebírku za Ondřejem přišly obě sestry a mladší Anežka dovedla si sousedovu rostenku Apolénu. Nyní spolu navštěvovaly místní školy. Lénka byla za družkou, ale družily spolu. Nikdo jim nebránil, že se braly vedle sebe s taškami i svačinou, že rozcházejíce se, drbly se navzájem — na dobrou noc. Jenom se nenavštěvovaly, ale do sušárny Anežku družku přivedla na pečánky.

Slabé světlo lampičky osvětlovalo síňku, větší jas zazářil, když Ondřej otevřel železná dvířka, aby vhodil smolný pařízek na oheň. Lénka byla uvítána a hned jí nabízena pochoutka. Než za chvíli hlučně voláno její jméno na sadě. Dívka pootevřela dvéře, aby se přihlásila: „Zde jsem na pečánkách."

„I ty mlsná!" hubovala Emilie, přistoupivši až k sušárně. Byla pozvána Aničkou a nedala se dlouho pobízeti. Prohlédla si zařízení, pomohla přebírati a také si mlsla. Byla k tomu vybízena.

Vyšel Ondřej, neboť se mu zdálo, že někdo přechází kolem a přiváděl do vnitř Hynka.

„To jsme zde všichni," přímo se lekla starší sestra.

„Snad vás doma nebudou postrádati a nezazlí vám návštěvu v naší sušárně," minila Anička.

„Otec je v hostinci," oznamovala Emilie a tím se vysvětlilo, že děti bez obavy dům opustily. Matka se také nerozhněvá, kdyby zvěděla, kde byly na besedě. „Dlouho jsi prodlel ve Vyzově."

„Načekal jsem se na okresního starostu," jako na omluvu řekl Hynek.

„Abych vám svěřila," utajeně sdělovala Emilie, „náš Hynek chce se dostati do okresní záložny. Je tam volné místo. Denně by docházel domů. Tak by přece něčím byl."

Bývalý student sklopil zrak.

„Do záložny se může dostati, to záleží na výboru. Skoro dobře, že posledně nebyl váš otec zvolen. Tehdy se hněval, že místo něho zaujal náš tatínek. Teď by to při volbě nové síly do záložny vadilo."

„Jenom budou-li členové výboru nakloněni —"

„A proč by nebyli?" minil Ondřej. Hynek by zůstal mezi námi. V neděli se podíváme do Vyzova a navštívíme některé členy —"

Ondřej rychle musil jednu lísku vytáhnouti. Bylo cítiti podezřelý zápach. To by tak bylo. Tolik pomahačů a stalo by se neštěstí. Hodovalka sama všechno obstarala. Ale když se v sušárně jednalo též o obsazení místa v záložně, když Ondřej si hleděl více Emilie a nejmladší besednice na lavičce usínaly pod vlivem horka. Anička pak ob chvíli vyšla ven jako na stráž, ale dívala se nejenom ke statkům, ale i k panským lesům.

Beseda trvala k desáté hodině, když se obyčejně hospodská společnost rozcházela. V sušárně zůstal Ondřej, jenž se střídal s Verunkou ve hlídce.

„Při té záložně se nedělají zkoušky?" ptala se služka.

„Tam je to bez zkoušek," s úsměvem přisvědčil junák.

Stará služka byla spokojena a schoulila se do kouta na podložené pytloviny. (Pokračování)

Jan Voborský:

Život básníkův.

Tak někdy teskním, jak bych v noci pod cypřiši
o čemsi vzdáleném a nedostupném snil — —
v mlžinách vidím mládí převrženou číši,
co zbývá mi, než abych v srdci zatruchlil!
Sám Ovidius pěknou vypravuje báji,
jak Cyparissus nad jelenem bílým lkal
a proměněn ve ztepilý strom v šumném háji,
symbolem smutku se do věků příštích stal.
Jen v chvílích radosti a mezi květinami,
když živěji než jindy proudí v cevách krev,
a při práci, jíž sebe zasvětíme sami,
utichá v nitru našem táhlý žalozpěv — —
však léta prchají, že netušíme ani,
jak desítka se rychle pojí k desítce,
až přijdou okamžiky, plné vzpomínání
pod září hvězd a snivým svitem měsíce.
Co bylo různých tužeb, na tisíce, na sta,
co obav tísnivých, zda nezdar nevězí
v tom onom díle! — A přec Solo Dios basta
vždy znělo echem z veršů svaté Terézy!
Let řada přešla! Železná to brána v žití —
kam za ni dále jít, jen Bůh sám pokyne,
byť básník v života a světa vlnobití
žil dvojnásobně snad, pro sebe, pro jiné!
Leč srdce jeho, ptáče zpěvem jásající,
to vzlétá k modru a zas slétá na cypřiš,
a vrací se — s ním vchází anděl, dící:
Věz, z toho dřeva měl i Vykupitel kříž!
V něm příští věky měly spásy, dobra zdroje,
znamení jeho v pasiflóry objetí
provázej tebe stále jak meč věrný v boje,
nechť chvíli trvají neb půlku století.
Jdi, faleš potírej a burcuj, vzbouzej spáče,
tu usmívej se, jinde vroucně zase pros,
a kráčej v před, všem malým, slabým cestu značе
a soucitem jak vlahým deštěm duše zros!
Svou šlechetností rozchvěj sterých srdcí struny,
všem dávej ovoce jak jabloňový strom,
jenž vítá jara úsměv zkvětlé do koruny,
a trefen kamenem, nemstí se na nikom!
Vnoř v dějiny se světa, pověsti a báje,
z myšlenek hlubin vylov červeň korálů,
buď tlumočníkem řeči, kterou mluví háje,
buď ametystem fial, ohněm opálů,
řek tokem buď, jenž nedbá černých skalin tísně
a k veleproudům pílí vzrostlou silou v před,
vlnami smývá prach a šeď a zeleň plísně
a zlacen sluncem splývá s mořem naposled!

Buď jak včela hostem v ratolestech lípy,
květnovým hymnem k nebi zvuč den každý tvůj —
jen tmavý tis se krčí, o zem větví skřípí,
ty vzhlížej výš a pěj a život dobojuj! — —

* * *

Jest básník v životě a bude bojovníkem,
byť o tom nikdo ani slůvka nevěděl —
vždyť boj se nejeví jen hlomozem a křikem
a nemluví vždy hromem baterií děl;
i tam se často svádí, zvuky zlaté lyry
kde opakuje verš a trilkující rým,
žeh kopřivy kde vkládán břitké do satyry,
kde zlato vábných snů jest větrem hnaný dým.
Nechť zahrad teplý vzduch vstříc voní po jasmínu,
neb modrých kosatců je sluncem zlacen dech,
přec nepřítel se skrývá v zákoutí a stínu
a šklebí se jak chrlič na okraji střech.
V básníku zříme vždy jen jakýs fantom skvělý,
brilanty rosy jak když růží nach se skví —
však že též zpěvy smuteční mu nitrem chvěly,
s myšlenkou tou se takřka nikdo nesbratří!
Lže fáma, hlásající: Jako ve pohádce
že plyne tiše, klidně život básníkův,
že v bílý mramor v něm vše zleštěno je hladce
a z něho že k nám mluví zdobné písmo snův — —
ó není všechno krásnou perlefovou sponou
co zříme na plášti těch dnů a krátkých chvil —
to někdy ostrý trn je tylu za záclonou,
jenž rýhu krvavou nám náhle ve skráň vryl
a rudou krůpějí nám vědomí zas vrací,
že často přeludem jsou tiché idylly,
stříbrosvit různých představ, scén a situací,
pod nímž se slzy trpkosti jen ukryly,
by tajně skanuly nám žití do poháru
a působily jako netušený jed
a pozvolna, však jistě vedly jenom k zmaru,
kde vína síla perlí klamný na pohled. — —

Jen rukou železnou zahýbat kulisami,
na kterých divákovi růže rozkvétá
a setřást plátna, sádry, tyčí drsné klamy
a potom zvolat hlasem bouře do světa:
Na slunce jas a svit pojď všechno v život nový,
jenž nepíše svá hesla pouze do šarád,
však vzácným démantem plá v srdci poetovi
se skvělou zbraní ducha v řadě palisád
nad divý pathos stínu i svár temnosvitu,
nad srdcí šerý soumrak i nad chmurný hled —
tam lze být vítězem, kde bílá hvězda citu
tká svoji záři zlatých duše do resed,

kde nebeského cosi nitro rozechvívá
jak nad žitnými klasy chví se slunce žár,
jenž v modré hrozny révy živý oheň vlívá,
by chleb a víno byly básníkovi v dar,
jímž čtenáře a někdy posluchače hostí
a hostiti je nepřestává život po celý
a nedí sám, ni nikdo jiný: dost už dosti
a zrak svůj upírá ten pohár na skvělý,
svým sladkým obsahem jenž občerství vše svadlé
a z rána plní se pro celý dlouhý den,
by — jako čteme kdes o rajském večeřadle,
v boj života byl každý člověk posílen.

Ten bude vítězem, kdo bez rezu zbraň koval,
ve výheň komu oheň pevné víry kles,
kdo přesvědčení nádherný štít ciseloval
a drobných ornamentů na něm do fines
psal jasné Credo své, že za klidu i v trysku
vždy Bohu svému jest a bude zasvěcen,
chtě palmy něžným květem být nad mořem písku
a květem vítat hvězdnou noc i slunný den
a jak ta palma listem stále zelenavá
plod zrající nad zašlých kultů tyčí chrám,
povznášet lidstvo k slunci, které život dává,
po stupních zlatých až k azuru výšinám.
Tam nedostoupí paprsk vášně žhavě rudý,
nesálá tam omamné teplo rozkoší —
rytířem víry tam se stane pěvec chudý
a přijme ostruhy za služby panoší,
plášť blankytný a zlaté rouno ze hvězd záře,
a věnec růží nikdy nevadnoucích v skráň — —
jen k nebi toužit výš dnů šerých ze žaláře,
na prahu dveří kde je hlídkou hříchu saň,
jen něhu nebes vložit žití do lyriky
a liliemi zkrášlit trudu epopej —
a všechen vesmír rázem rozzvučí se díky,
požehnán bude Bohem každý čin a děj — —
pak básník nebude jak legend rytíř bludný,
jenž pralesů jel houští, roklemi a tmou,
pak rajskou zoří bude lidský život trudný,
hlas básníkův všech srdcí bude modlitbou —
ó věřím pevně, jako v Boha důvěřuji,
že nová velká doba lidstvu nastane,
až minulost se stane hrobů thují
a bouře války mračna zloby rozvane
a lidstvo oddechne a v jizeb bílé stěny
dech míru vnikne, jenž se čela dotýká
jak polí zeleně květ jarem vykouzlený —
a květem takovým jest úkol básníka.

* * *

(Dokončení.)

Alois Jašek-Studýnský:

Mravní význam života Davidova.

(Dokončení.)

III.

Černou skvrnou v životě Davidově bylo a zůstalo cizoložství a vražda, jichž se dopustil vůči Uriáši, jednomu z vůdců svých vojsk. Zrakem nedosti střeženým vnikla první myšlenka hříšná do srdce jeho. Procházeje se po (ploché) střeše domu svého, spatřil David svrchu v sousedství mladou, hezkou ženu, ana se myje. Ptal se po ní, protože se mu zalíbila. Již to bylo pro mravnost i dobrou pověst královu nebezpečné. Ale David jde dále. Nezřízenou žádostí puzen, pozval ji, ač věděl, že jest ženou Uriášovou, k sobě, souložil s ní, a ona počala. Nemůžeme tu schvalovati jednání ženy: ctná žena nebyla by rozhodně v tu dobu šla ku králi, nebo nebyla by alespoň nikdy svolila k hanebnému skutku. Než kolik to podobných případů právě v nejposlednější době! David podléhá, a přece jest to jeho posvátná, pomazaná osoba, která je k tomu povolána, aby hájila práv i spravedlnosti, tedy také i zvlášť práv manžela, který za Boha, vlast a krále bojuje! Nebyl tedy povolán k tomu, by svého postavení zneužíval k poruše manželského lože svých poddaných a k rozvratu jejich rodinného krbu! Bohem stanovený strážce pořádku sám jej zločinně ruší! — Zasluhoval týž trest, jaký na každého druhého by byl uvalil — trest smrti! Této tak veliké věže sesutí veliké je divadlo, ve kterém každý z nás vidí, že nikdy, pokud žije, nemůže se spoléhati, že pevně stojí (Rupert z Dentzu). Kráse ženy podlehl ten, kterého ani lev, ani medvěd, ani postrach Israele Goliáš, ani tisíc střel nemohlo zdolati (Tirin).*)

A k prvnímu zločinu řadí David ještě zločiny další. Uriášovi i veřejnosti chce věc zatajiti. Zve Uriáše domů. David chová se mistrně, ale přece se mu záměr jeho nedaří. Snad měl Uriáš nějaké tušení? Či zvěděl něco od služebnictva? Či byl to jen pocit kázně vojenské v nejpřísnější formě, že, ač David jej posílal domů, ač ho i opil, přece do domu svého nevešel? V každém případě byl to veliký sebezápor, když po dlouhé době odloučení od své manželky neužívá práva svého! Než tímto jednáním podepisuje si ortel smrti. Do celého kruhu zločinů, které povstaly z jediného neopatrného pohledu, přidává David poslední: posílá Uriáše k Joabovi, vrchnímu veliteli vojska, s dopisem tohoto znění: „Postavte Uriáše v čelo boje, kde bude nejtužší zápas, a (pak) opusťte ho, aby padl a zahynul.“ (11, 15.)**) V boji skutečně Uriáš padl, a David vzal si pak Betsabee za manželku.

---

*) Cituje Hejčl, B. č. str. 844.

**) „ . . . ergo vix licebat Joabo ei mandato obsequi. Sed libenter usus est Joab occasione, qua, regem alicuius sceleris complicem nanciscetur, quo securius evaderet admissorum ipse scelerum poenas.“ Hummelauer, str. 347, 15.

Proč spisovatel i tuto skvrnu ze života Davidova tak obšírně líčí? Mluvil pravdu, a sice pravdu neskrytou, ať se komu líbila nebo ne! „Proto jsou zaznamenány v písmě hříchy takových mužů, t. j. Davida a zapření Petra, bychom střehouce se menších, vyhnuly se větších; a proto doporučena tam obou kajícnost a odpuštění, by záchrana padlých byla nadějí padajících. Nikdo tedy ať se nepyšní tím, že stojí, když i David klesá, a nikdo ať nezoufá ze svého pádu, když̌tě David povstává." (Řehoř Vel.)*)

Manželsvím s Betsabee zastřel David svůj čin, zahladil jeho stopy, následky před lidmi, ne však před Hospodinem! Celý rok zůstává v nekajícnosti, až Hospodin posílá k němu proroka Nathana, aby mu promluvil do duše! Podobenstvím chce Nathan přivésti Davida k tomu, aby poznal hřích svůj, chce, aby král uznal sám vinu svou!

Obdivuhodná jest zde otevřenost prorokova, s jakou králi svému vytýká zločin, i volba podobenství. Fortiter in re, suaviter in modo! Z přílišné sebelásky nechce David poznati vinu svou vlastní: musí tedy Nathan mluviti otevřeně: „Ty jsi ten muž!" (12, 7.) Jako hromová rána působila tato slova na Davida! A hned hlásí mu prorok, jakým trestem ho Bůh navštíví. David pokorně a kajícně přijímá trest tento jednoduchými, ale hluboce cítěnými slovy: „Zhřešil jsem Hospodine!" (12, 13.)**)

Jedna rána za druhou stihá teď Davida, ale zkroušeně a pokorně každou přijímá, ač srdce bolestí usedá: Umírá mu syn, (12. 18.), Ammon, nejstarší syn Davidův, dopouští se hrozného hříchu s Tamarou (13, 14.), je za to od Absaloma, vlastního bratra Tamařina, úkladně zavražděn (13, 29.). Srdce Davidovo krvácí, a přece musí doznati, že spravedlivě trestá ho Bůh vraždou v rodině vlastní, jenž nešetřil práv rodiny cizí. A největšího pokoření dostává se mu, když před vlastním synem Absalomem musí prchati.

Absalom po delší dobu připravoval si půdu proti otci. „Kéž jsem ustanoven soudcem v zemi, by ke mně chodili všichni, kdo mají při, bych je spravedlivě soudil!" Říkával každému, kdo ke dvoru královskému přicházel, aby zde hledal spravedlnost. (15, 4.) Že se mu věc dařila, je na bíledni. Lid israelský byl velmi nestálý, vrtkavý, náchylný k nespokojenosti a reptání; Davidovy chyby nebyly neznámé, Joabova ukrutnost byla králem trpěna. — Když myslil Absalom, že dostatečně připravil si půdu, odchází do Hebronu; lid sbíhá se k němu se všech stran, a David — utíká před vlastním synem svým z Jerusaléma. Mnoho z těch, kteří zavázáni byli Davidovi vděčností a úctou, přešlo z jeho tábora k Absalomovi, což zase bylo novým mečem, mířeným proti srdci Davidovu. Rozvášnění lidu proti Davidovi

*) Cituje Hejčl, B. č. str. 847, pozn. 25.

**) Sauchez a Tirin rozvádějí tato slova (viz Hejčl, B. č., str. 849): „Prohřešil jsem se, přiznávám, proti Uriáši, prohřešil jsem se proti Betsabee, prohřešil jsem se proti lidu, jemuž jsem velmi špatným příkladem ublížil; to však takořka za nic nepokládám proti tomu, že jsem urazil Boha, svého tolik velkodušného dobrodince, a mně tolik milého. — — — Proti sobě samému jsem prohřešil se, ježto ostatní urážky, třebaže velmi závažné, dlužno takořka za nic považovati, srovnáme-li je s urážkou Boha."

dosahuje takového stupně, že Semej Benjaminovec i kamením po něm hází! Zvedá kámen proti pomazanému Páně! A David — pokorně přijímá i tento trest, pokorně přijímá i kletbu, kterou nad ním vyslovuje Semej.

Absalom zmocňuje se hlavního města, haní svého otce, a to veřejně, před lidem svým, a hanobí takto na výsost i otce i celý dům svůj!*) Než nemá po ruce upřímných rádců, a ti, kteří rozhodují o jednání jeho, pracují tajně ve prospěch Davida, v první řadě Chusaj stoupenec Davidův, který dovede tak mistrně hráti si na nejlepšího přítele Absalomova, že jej samého obelstí! Přemlouvá Absaloma k plánu, který byl napřed s Davidem umluvil, a výsledek — Absalom je na hlavu poražen a hyne též sám po ztracené bitvě v pohoří Ephraim rukou Joabovou. (18, 14.)

S velkou slávou vrací se David zpět do sídla svého královského. Za zločin, zaviněný jen nepatrnou příhodou, vytrpěl mnoho. Ale jakkoli velký je hřích jeho, větší, mnohem větší jest kajicnost jeho. —

Šlechetnost srdce Davidova ukázala se, když ukončeno bylo válečné tažení: všeobecná amnestie! Přichází i Semej Benjaminovec, který byl proklínal Davida při útěku přes potok Kedron, a koří se jemu: proč mu David odpouští? Je to jen šlechetnost srdce jeho? Semej byl jeden z nejvlivnějších stoupenců Saulových: není to tedy jen politický tah, že mu nyní slibuje úplné odpuštění? Však pokořeni mu nezapomíná: všimněme si jen slov umírajícího Davida, kterými syna a nástupce svého Šalomouna napomíná, aby ho náležitě potrestal za příkoří a vyhrůžky: „Máš také u sebe Semeje, syna Gery, syna Jemini z Bahurim, kterýž zlořečil mi zlořečením nejhorším, . . . i přisáhl jsem jemu skrze Hospodina řka: Nezabiju tě mečem; ty netrp, aby on bez trestu byl.“ (III. 2, 8, 9.)**) Nejinak nakládá David i s Joabem: dokud ho co vojevůdce potřebuje, netrestá ho za vraždu Abnerovu, ale synu svému ukládá, aby ho nenechal vyjíti beztrestně: „Ty také víš, co jest mi učinil Joab syn Sarvie, . . . Učiníš tedy dle moudrosti své, a nedáš sestoupiti šedinám jeho pokojně do hrobu.“ (III. 2, 5, 6.)***) A přece byl David Semejovi přisáhl (II. 19, 23.), že nemá býti potrestán! Je to porušení přísahy? Snad nemínil to David tak exklusivně: ale rozhodně je odpověď Davidova jaksi pythická, nejasná.

V posledních letech svého panování pracoval David na upevnění své říše proti nájezdům nepřátel i vůči vnitřnímu nepříteli, nespolehlivosti, vrtkavosti lidu sobě poddaného.

Za své veliké činy konal náležité pokání a vytrpěl značné tresty především ztrátou milovaného syna a časnými nehodami, jež naň Bůh dopustil.

* * *

*) Druhý případ krvesmilství!

**) Semej byl na rozkaz Šalomounův zavražděn. (III. 2, 46.)

***) Šalomoun dal Joaba usmrtiti na místě svatém, kamž se byl uchýlil. (III. 2, 34.)

Tak jeví se nám David v životě svém co vyvolený nástroj Prozřetelnosti. Hospodin Bůh sám vychovává jej pro velké úkoly, kterými jej chce pověřiti. David stává se mužem statečným, králem rozšafným. Neschází arciť ani mnohý ten stín v životě jeho, kterým ukázal se pomazaný Páně křehkým, mnohdy i krutým, vilným, vychytralým. Ale nesmíme, jak už z předu řečeno, pohlížeti naň očima nynější doby! Co dítě své doby jednal David dle zvyků a zákonů stávajících, takže i mnohá ukrutnost, jíž se dopustil, ztrácí na své hrůze, pomyslíme-li, že v době oné nedospělo lidstvo namnoze k té lidskosti, které bychom měli se těšiti nyní. Jak vysoko v mravním ohledu stojí David ještě nad bahnem nynější doby.

Probojoval se David až k nejvyššímu důstojenství, pracoval v lidu svém a pro lid svůj, a zasluhuje našeho plného uznání.

Jan Karník:

Z „Trenů“ Jana Kochanovského.

I.

Všecky nářky, všecky slzy Heraklovy,
lamenty a stony též Simonidovy,*)
všecky strasti světa, všecko žalování,
všecky bolesti a rukama lámání,
všecky rázem v dům můj již se shromažděte,
oplakávat dcerku mou mi pomůžete,
od níž bezbožná — ach — smrt mne odloučila
a mne všechněch potěch náhle pozbavila.

II.

Bylo-li mi souzeno o dětech kdys pěti,
k chvále věku útlého rýmy rozzvučeti,
oh kéž bych byl raději kolébku rozkýval,
písně jiným bezcenné aspoň chůvám zpíval,
aby jimi robátka k spánku konejšily,
pláč a nářek svěřenců malých utišily.
Skládat verše takové milejší by bylo,
nežli — jak mne neštěstí mé dnes naučilo —
oplakávat němý hrob sladké své dívčiny
a naříkat na krutost chladné Proserpiny.
Nedopřáno rovné mi v obojím volnosti;
onoho jsem pominul, jako by v mužnosti
bylo příliš dětinským, druhé mi vnuceno,
kdyžtě musím opěvovat, na vždy co ztraceno.
A dnes věru ničeho na tom mi nesejde,
zda z mých zpěvů žalostných jaká čest mi vzejde.
Živým zpívat nechtěl jsem, nyní mrtvým musím,
cizí smrti žaluje, sám své kosti suším.

*) Snad tu míněn Šimon Šimonovič, polský básník konce XVI. věku.

Darmo všecko. Jaký los lidem usouzený,
podle toho řídí se v naší mysli změny.
Právo plné těžkých křivd! Stín pomíjející
nelítostné podroben stínů panovnici!
A tak moje Voršilka, nepoznavši světa,
náhle skončit musila svoje mladá léta.
Neuživší doposud jasnosti slunečné
odešla nám ubohá v kraje noci věčné.
Kéž by raději nebyla ani svět spatřila,
smrt když hned po zrození souzena jí byla,
a když místo útěchou rodičům se státi
v těžkém smutku měla je záhy zanechati.
Tak zlá saň, spatřivši tichá hnízda skrytá
ptačích písklat, jimi hrozná nenasyta
chřtán svůj plní, zatím matka kvílející
bezmocně se snaží odrazit zbojnici,
marně, — však již sanť spár se po ní žene,
sama ztěží zniká, peří zkrvavené.
Marno plakat! — slyším druhů poučení, —
oh vždyť nic na světě mimo marnost není!
Všecko marnost! Hledám místečko kdes měkčí,
zatím všude tlačí, bídný los člověčí!
Nevím, je-li snažším žalu netajiti
nebo se svým nitrem mocí zápasiti?

III.

Pohrdlas mnou, dědičko roztomilá,
snad že tobě otčina naše příliš byla
ubohou, než abys ty dosti měla na ní.
Ona věru nemohla srovnati se ani
s předčasným tvým rozumkem, a s tou bohatostí
tvojích pěkných vlastností, tvých budoucích ctností.
Ó těch slůvek, hovorů, dvorných uklánění —
jak já po všem teskním dnes v těžkém zarmoucení!
A ty, moje potěcho, víc se mně nevrátíš,
nikdy, nikdy tesknoty mojí neukrátíš.
Nezbude nic jiného, jen se na pouť dáti
a v tvých drobných šlépějích tebe sledovati,
až tě uzřím na onom světě po rozluce
a mou šíji obejmou drobné tvoje ruce!

(Pokračování.)

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Zakladatelem kláštera v **Ročově**, nazvaného Vallis sanctae Mariae či Údolí Panny Marie blíže Loun, byl *Albrecht*, dle jiných Vojtěch starší *z Kolovrat* kol *roku 1372*. Alespoň císař Karel IV. r. 1373 založení toto schválil a syn jeho Václav dne 23. dubna

1374 znovu je potvrdil. Po vystavění kostela Panny Marie a větší části kláštera Albrecht vydal zakladací listinu dne 5. srpna roku 1380. Klášter původně byl založen *pro 13 bratří*, z nichž mělo býti 9 kněží a 4 laikové. Nadání jeho záleželo z 30 kop ročního platu, který odváděli poddaní Albrechtovi v Žehrovicích, Lišťanech, Zbrašíně, Břemkově a Vlčím. Z dvora v Toužetíně bylo vykázáno 100 mír ječmene, z dvora Kornhauzského, zvaného Ohrobec, 100 mír žita a z dvou vinic u Ročova a Kornhauzu celý desátek.

Nadání toto bylo rozmnoženo před válkou husitskou ještě synem zakladatelovým Albrechtem a Alšem, synem Purkartovým. Prvním převorem byl Ubald Binold.

V dobách husitských klášter ročovský sice vyvrácen nebyl, ale *trpěl mnoho na svých statcích*, poněvadž lounští byli horlivými stoupenci táborův.[1])

V **Úterém** (Neumarkt) u Bezdružic založen byl *r. 1342* konvent pro řeholní poustevníky sv. Augustina *nejspíše od Buška z Bezdružic*, ale založení toto nemělo pevného základu, neboť o dalších osudech jeho nevíme ničeho. Zůstávali snad tu jen převor s dvěma nebo 3 bratry, kteří vedli duchovní správu v místě. Rovněž *není známo, kdy a jak konvent tento zanikl.*

* * *

Činnost augustiniánův eremitů právě tak jako řeholních kanovníků téhož řádu zabývala se na všech místech, kde jich kláštery stávaly, v první řadě duchovní správou. Doklad toho máme o klášteře litomyšlském, kde se zřejmě uvádí, že mniši zavedli při svém kostele poutě,[2]) ku kterým scházeli se lidé z celého širého okolí, ano až z Moravy. Byl tedy klášter tento velice oblíben, jak ostatně se všeobecně přiznává. V druhé řadě na více místech zabývali se augustiniáné vyučováním školní mládeže a připravováním této pro vyšší studia. Byly tedy kláštery jejich jaksi středními školami, ovšem v našem slova smyslu. Doklad toho máme při klášteře v Třeboni. Tu byli řeholní kanovníci sv. Augustina. Ti byli povinni vydržovati farskou školu městskou, jak uvádí *dr. Winter.*[3]) Proto, honosí-li se království České v dobách předhusitských svou vzdělaností a osvětou, nemalý podíl na obou měl řád sv. Augustina. A je to zvláštní, nemůžeme říci osud, ale příhoda právě v dějinách českých, že ti, kdož od tichých řeholníkův čerpali první poznatky vědy, později slovem svým rozněcovali zástupy, jež vraždili — řeholníky . . .

Český lid řeholi sv. Augustina měl v oblibě. Doklady toho ve specielních dějinách jednotlivých míst jsou velmi mnohé. Stačí tu uvésti na př. zase Litomyšl, Ročov, Jaroměř a jiné. Proto jenom neobyčejná zášť proti řeholím, soustavně mu vštěpovaná, dovedla konečně utlumiti to, co v srdci jeho bývalo domovem . . .

---

[1]) Sr. B o r o v ý, d. c. 255 a jiní.

[2]) Sr. Pol. okr. lit. d. c., 46.

[3]) Život a učení na partik. školách v Čechách, 48.

Husitské násilnosti v klášteřích řeholních kanovníků sv. Augustina.

V polovici XIV. století řeholní kanovníci sv. Augustina požívali po celém křesťanském světě pro svůj bezúhonný, čistý a horlivý život všeobecné vážnosti. *Zejména ve Francii mnoho chvály bylo o nich slýchati.* Lid v zástupech naplňoval jejich chrámy, rád svěřoval duši svou jich duchovnímu vůdcovství a snažil se tak dosíci toho, čím tehdejší doba se vyznačovala, totiž zabezpečiti si věčnou spásu. A to bylo také hlavní příčinou, proč řeholníci tito uvedeni byli do Čech a proč tu ještě před bouří husitskou se rozšířili.

Biskup pražský *Jan IV. z Dražic* byl horlivým nástupcem sv. Vojtěcha, ale i velikým milovníkem umění. Proto, jakmile se z Aviňonu, kamž od papežské stolice povolán byl, aby se očistil z nařknutí, že ve své diecesi kacíře přechovává, do své vlasti navrátil, počal stavěti r. 1333 v **Roudnici** chrám a klášter Panny Marie a to pro řeholní kanovníky sv. Augustina, jichž *záslužnou činnost ve Francii byl poznal.* K tomu cíli povolal z Aviňonu znamenitého mistra, kamenníka Viléma, a uložil mu, aby stavby tyto co nejdůkladněji provedl. Po sedmi letech, totiž r. 1340 bylo vše dokončeno a posvěceno.[1]) *Původní řeholníci* byli rodem nejspíše *Francouzi.*

Biskup Jan, *poněvadž byl milovníkem vlasti* a národa českého, těžce to nesl, že uvedením Němců do Čech mír a jednota v zemi hynou *a* zvláště jako biskupa nemálo jej hnětlo, že v českých klášteřích mnoho německých mnichův přebývá. Proto zakládaje klášter roudnický výslovně v zakládací listině uvedl: *„Nepřipouštíme, aby někdo do řečeného kláštera přijat byl,*[2]) který by jak se strany otcovy, tak i se strany matčiny *nebyl Čech* a českým jazykem nemluvil, neboť veliké zkušenosti poučují nás, že cizí národové českému lidu nepřejí, a jako dvě protivy v jedné věci zároveň býti nemohou, tak i dva proti sobě stojící národové v jednom klášteře pohromadě žití si strpčují.“[3])

Klášter roudnický byl husity *zničen dne 30. května 1421.* Tehdy bylo v něm na *30 kanovníků s proboštem.* Dne 24. dubna totiž téhož roku arcibiskup pražský Konrád přešel k husitům, přijal kalich a tím vydal své město v moc táborův. A vskutku po sv. Duchu r. 1421 přitáhl Žižka před Roudnici a vzkázal do města, jak vypravuje *Zap,*[4]) aby ho přes most pustili, že pokojně dále potáhne na sněm čáslavský. Roudničtí nerozpakovali se a pustili ho myslíce, že má málo lidí, kterým by si troufali, kdyby bylo třeba, se ubrániti. Avšak táboři jakmile byli v městě, *neodpustili klášteru augustiniánův,* zkazivše část jeho, dům proboštův[5]) spálili, obrazy bořili, kalichy a kněžské ornáty odnesli a *mnichy* buď *pobili,* buď z města *vyhnali.*

---

[1]) Bohov. sl. český II, 780 omylem za rok založení tohoto kláštera uvádí 1362.

[2]) Ustanovení toto tedy netýkalo se prvních obyvatel kláštera, ale toliko těch, kteří po osazení kláštera, do něho vstoupiti chtěli.

[3]) Zap, d. c. II, 152 a 157. — [4]) D. c. II, 907. — [5]) Probošt tento slul Jan.

Zprávu tuto potvrzují: *Chron. vet. coll. Prag,*[1]) *Vavřinec z Březové,*[2]) *Palacký,*[3]) *Tomek*[4]) a jini.[5])

Zakladatelem kláštera augustiniánského v **Kladsku** byl první arcibiskup pražský *Arnošt z Pardubic.* Otec jeho býval tam královským purkrabím a Arnošt jako pachole navštěvoval tam farní školu u Panny Marie. Proto z vděčnosti založil při tomto kostele znamenitý klášter řehole sv. Augustina roku 1349.

Klášter kladský však dlouho nepotrval. Již *v prosinci roku 1428* vypravili se husité do Kladska a Slezska a koncem téhož roku 1428 objevili se před městem Kladskem, jehož se zmocnili. Při té příležitosti rozbořili dům augustiniánův a mnichy, kdož se nezachránili útěkem, *pobili.*[6])

Dvě leta *po založení Nového města* pražského přikročil král *Karel IV.* k novému, nad jiné znamenitému dílu, jímž město to velice zvelebeno býti mělo. Roku totiž 1350, když slaveno bylo milostivé léto, založil tu kostel a klášter kanovníků řádu sv. Augustina ku cti sv. Karla Velikého na hoře **Karlově**. Slavnost posvěcení dála se však po dokončení stavby teprve r. 1377 u přítomnosti Karla IV., syna jeho Václava a mnohých velmožů. Vykonal ji arcibiskup pražský Jan Očko s několika jinými biskupy.

V bouřích husitských *dne 3. června*, v pondělí po nejsv. Trojici, *roku 1420* obořili se husité na klášter tento, vypudili odtud řeholníky a poplenili a zapálili jej. Z vypuzených mnichů octli se dva roku 1421 na Ojvíně u Žitavy.[7])

Arcibiskup Arnošt z Pardubic mimo do Kladska uvedl řeholi sv. Augustina též již roku 1356 do **Jaroměře**, potom roku 1362 do svého arcibiskupského města **Rokycan**, kdež podobně jako v Jaroměři klášter jim vystavěl a posléze, když císař Karel starou kollegiátní kapitulu r. 1362 ze Sadské do Prahy k sv. Apolináři přenesl, uvedl v **Sadské** na jejím místě z kláštera roudnického kanovníky téhož řádu.

Klášter **jaroměřský** byl husity rozmetán roku 1421. *Zap* o tom vypravuje: „Vojska Pražan a táborův od hranic moravských přes Hradec přímo k Jaroměři táhla a obehnala toto město dne 13. května 1421 se všech stran ..... Potom hnala se vojska útokem na Jaroměř, město silnou posádkou udatně hájené a zmocnila se příkopův až po zdi, avšak se znamenitou škodou na lidech. Jaroměřští však znamenajíce, že jim nebude lze ubrániti se, počali prositi, aby jim aspoň dovoleno bylo vystěhovati se z města s holým životem. Když k tomu od hejtmanův pražských svoleno jest, ve čtvrtek *dne 15. května* vytáhli všickni měšťané s ženami a dětmi z bran městských a to v lehkých šatech a bez všelikého majetku, jakž jim to od Pražan přikázáno bylo. Nicméně bojovníci vojska pražského a zvláště

[1]) D. c. II, 84.
[2]) D. c. II 455.
[3]) Urkundl. Beiträge I, 127. II, 495.
[4]) D. c. IV, 160.
[5]) Na př. Ottův sl. sv. XXI, 1023.
[6]) Sr. Zap, d. c. II, 1082. Též Palacký: Urk. Beiträge, I, 652 nn.
[7]) Ekrt II, 152. nn.

táboři jsouce proti jaroměřským na nejvýš rozjitřeni, nedali se smlouvou držeti a schytavše je, do košil je svlékli, jedněch v Labi utopili, druhých na polích upálili . . . *Osmnácte kněží* a mnichův,[1]) kteří ke čtyřem článkům pražským přistoupiti nechtěli, skončilo na zítří *život v plamenech* a jen tři mnichové přijavše kalich zachovali se".[2]) Klášter augustiniánský byl rozbořen a *probošt* jeho *Štěpán se 7 nebo 8 bratřími upálen.*

Ve stejném smyslu jako Zap vypravují o dobytí Jaroměře též *Chron.* vet. coll. Prag.,[3]) *Vavřinec z Březové*,[4]) *Continuatores Pulkavae*,[5]) *Scriptores rer. Sil.*,[6]) *Palacký*,[7]) *Tomek*[8]) a jiní.

Rokycanský klášter augustiniánův podlehl zkáze husitské v polovici února roku 1421. Když totiž Pražané se Žižkou se spojili, již dne 6. února 1421 asi 7000 jízdných a pěších vojska svého s 320 válečnými vozy mu ku pomoci poslali. Toto vojsko přirazilo v Dobříši k vojsku Žižkovu. Odtud spojená vojska odebrala se přes Hořovice a Žebrák na Rokycany, jichž se bez odporu zmocnila.

„V tomto pak městě, jak vypravuje *Zap*, dosud arcibiskupském, spálili a zkazili táboři klášter řeholních kanovníkův sv. Augustina,[9]) *upálivše při tom jednoho kněze*, kterého do své moci dostali, a na obyvatelích velikých škod se dopustili.[10])

Stejně se Zapem o drancování Rokycan píší *Palacký*,[11]) *Tomek*[12]) a *Vavřinec z Březové*, který dokládá, že zničení kláštera a vykradení rokycanských stalo se *před 14. únorem roku 1421.*[13])

I v **Sadské** zanikl augustinský klášter v bouřích husitských to *nejspíše z jara roku 1421*, ač nedá se blíže určiti, kdy a za jakých okolností se tak stalo. Zboží jeho připojeno bylo k panství Poděbradskému.

V **Třeboni** při farním chrámě založili s povolením císaře Karla IV. a arcibiskupa pražského Jana Očka klášter augustiniánský r. 1366 synové Petra z Rožmberka, pánové Petr, Jošt, Oldřich a Jan. Při té příležitosti dali mnichům několik dvorů jako: Nový Dvůr, Dvorce, Vranín a Oboru a vystavěli gotický kostel sv. Jiljí s krásnou křížovou chodbou.

Husité sice pokoušeli se dvakráte a to 15. dubna 1423 a 21. května 1425 o dobytí Třeboně, ale marně. Tím klášter tento byl uchován, ač za oblehání města *roku 1423 utrpěl dosti citelných škod.*

---

[1]) Jiné prameny uvádějí 21 nebo 22 kněží a mnichův. Světských kněží bylo 14 a mnichův 7 nebo 8.
[2]) D. c. II, 903—904.
[3]) D. c. II, 84.
[4]) D. c. II, 458.
[5]) D. c. 129.
[6]) D. c. VI, 2.
[7]) Urk. Beiträge I, 87, 465.
[8]) D. c. IV, 150. Praví doslova: „Kněží a mniši, kterých bylo 24 postiženo jsou zjímáni a druhého dne 16. května 21 jich upáleno.
[9]) Tehdy sídlil tu probošt a 6 kanovníků v.
[10]) D. c. II. 885. Sr. dále „Vlast" XXXI, 75.
[11]) D. c. III, 269.
[12]) D. c. IV, 132.
[13]) D. c. II, 450.

Zakladatelem kláštera řeholníků sv. Augustina v **Lanškrouně** byl r. 1371 tamnější rodák, biskup litomyšlský Petr Jelito. Husité však zničili jej již *roku 1421*, kdy *v květnu* zmocnili se města a mnoho obyvatel, více kněží a *mnichův pobili.*[1])

V **Kostomlatech** vznikl menší klášter augustiniánův okolo roku 1400 a *zničen* byl nejspíše *v dubnu roku 1421* na cestě husitského vojska do východních Čech. Tehdy alespoň husité nešetřili ani jediného kněze, jehož dopadli, jak dosvědčují historikové jednosvorně.[2])

* * *

Činnost menších, venkovských klášterů řádu kanovníků sv. Augustina *dá se nejlépe stopovati při klášteře lanškrounském*, poněvadž o něm máme určitějších zpráv. Biskup litomyšlský *Petr Jelito*, když sepisuje zakladací jeho listinu dne 8. srpna 1371, *za důvod své nadace udává prospěch obyvatel celé své litomyšlské diecese mnichů.* Ustanovuje, aby v klášteře *žilo 12 bratří nebo více* podle toho, jak by stačily důchody a aby v čele jich stál převor. Mimo to klášter má *za povinnost přijmouti šest chudých nemocných, živiti je a šatiti až do smrti, načež vždy jiného na místo zemřelého přijmouti.*[3]) Konečně svěřuje se řeholníkům *duchovní správa v jich kostele* na předměstí, založeného ke cti sv. Mikuláše biskupa a svaté Kateřiny a hned potom dne 1. září 1377 také celá duchovní správa *v městě Lanškrouně při farním kostele.*[4])

„Že však, dodává Beckovský, to klášterské předměstské místo velmi *vlhké a nezdravé* bylo, také ten klášter i kostel blízko zdí městských stál, Jan, toho jména IV., litomyšlský biskup, v tom městě Lanškrouně při farním kostele, pod jmenem Panny Marie založeným, nový klášter pro ty řeholní kanovníky na svůj náklad vystavěti dal. Ten *nový* klášter pro ty řeholní kanovníky a pro jich lidi *velmi těsný byl.* Ti kanovníci, když do nového kláštera z předměstí uvedeni byli, svůj předešlý předměstský klášter rozbořiti dali, tak mnoho v celosti zanechajíce, jak mnoho *pro jeden špitál* potřeba ukazovala a ten špitál *oni sami* jak v duchovních tak také ve světských věcech vždycky bez nejmenší překážky řídili a *ve svém opatrování měli* . . .[5])

Hle, klášter lanškrounský *stále zápasil s chudobou!* Příjmy jeho byly velmi nepatrné[6]) a při tom vyživuje šest chudých nemocných, staví špitál, nový klášter, ale pro chudobu dosti těsný, poněvadž starý je vlhký a nezdravý. Při tom obstarává dva kostely a vykonává všecky povinnosti farní v městě Lanškrouně. A přece sotva husité zmocnili se města, neváhala jich vojska a zničila nejen klášter, ale i jeho statky a pobila nebo na útěk

[1]) Sr. Zap II, 900.
[2]) Sr. Zap II, 892.
[3]) Sr. Zd. Nejedlý. d. c. I, 154.
[4]) Sr. Beckovský d. c. III, 523.
[5]) D. c. III, 524—525.
[6]) Uvádí je dr. Nejedlý, d. c. I, 154. Dne 23. června 1371 dostali 6 kop gr. pražských ze Stříteže, pak dvůr Kronfeld u Lanškrouna a ves Krofentul, konečně mlýn od vousloženích u Abrechtic.

obrátila mnichy, jak krásně líčí „Poselkyně starých příběhů českých“ řkouc: „Když v Čechách kacířstvo rozmahati se počalo a katolíky, zvlášť duchovní osoby, velice sužovalo, také to neštěstí na lanškrounské kanovníky tehdáž houfně se valilo, neboť oni nejenom vyhňáni byli, ale také jich všechny v Čechách ležící *statky* svatokrádežně jim *pobrány* byly.“[1]) A jako tomu bylo v Lanškrouně, zajisté bylo tomu tak i jinde, téměř *všude* . . .

Důvod pak, ovšem mezi mnoha jinými, proč husité pronásledovali všecky řeholníky vůbec a augustiniány zvlášť, nalézáme při klášteře rokycanském. Bratři jeho byli Čeští *a stáli na vyšším stupni mravním i kulturním. Věnovali se mnoho studiím.* Sám Konrád Waldhauser pocházel z nich. Proto hned z počátku postavili se *ostře proti Husovi a jeho snahám.* Ještě energičtější stala se jejich činnost roku 1412, když Hus počal horliti proti odpustkům. Augustiniáni rokycanští vydali na obranu jich zvláštní spis. Ten se ovšem nezachoval, ale zachovala se odpověď Husova na něj. Mniši vybrali z učení Husova 16 článků, které odsoudili a seznam jejich jako oběžník posílali po farách. Hus počal se brániti, ale spisu svého nedokončil. Mimo to *působením augustiniánů rokycanští* ještě r. 1419 *znali se věrně ku katol. církvi* a když husita Koranda stanul před městem, nechtěli ho vpustiti.[2]) Toho obojího nemohli husité řeholníkům zapomenouti. Při nejbližší příležitosti alespoň klášter jejich vypálili . . .

(Pokračování.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

VII.

Vzbuzena ranním červánkem,
Jelenka s prvním skřivánkem
vstává, však nezpívá nyní;
perličky jejích zpěvánků
od jitra nezní do spánku,
jako dřív zvučely síní.

Matičko milá Ježíše!
Miláček z vojny nepíše,
snad se mu něco už stalo,
beztoho v noci ve snění
divné dnes měla vidění,
o něm se pořád jí zdálo:

Viděla náhle do dálky
až tam, kde oči fialky
smutně tak hleděly na ni,
jakby jí chtěly „s Bohem!“, říc';
může-li ještě žalu víc
být, jímž se srdéčko raní?

Aby ho v dáli chránila
Panna všech panen přemilá,
přesvatá matička Boží,
k kapličce zajde do lesa:
srdce snad znova zaplesá,
až jí tam kytičku vloží.

---

[1]) D. c. III, 525.
[2]) Srv. „Vlast“ XXXI., 75.

Z slziček Panny Marie
hezounký vínek uvije,
aby jí oschly už slzy,
z růžiček rudých kytici;
poprosí za ni světici,
milý by vrátil se brzy.

Na kraji lesa maličká,
prastará stojí kaplička,
s Ježíškem Boží v ní máti,
kdo prý zde, v mechu pohodlí
kleče, se u ní pomodlí,
mír se mu do duše vrátí.

Potůček vedle bublavý
pomněnky sije do trávy,
kvítím tak věnčena bývá;
slaďounké jeho bublání
stále jí k poctě vyzvání,
píseňku šumivou zpívá:

„Zdráva buď, jasná světice!"
Nejsladší rokot pěnice
druží se k němu: „Buď zdráva!"
S hlubokým hlavy skloněním
zpívají stromy šuměním,
jahůdka v mechu i tráva:

„Zdráva buď, zdráva; zdráva buď,
vylej nám štěstí lásky v hrud,
tvá ať se rozmnoží sláva!"
Laňka, jež pít jde k potoku,
což má psáno ve oku!
„Zdráva buď, Maria, zdráva!"

Cesta tu bílá od laní —
Teď však ne laňka uklání
tady svou hlavinku v mechu;
kdo to sem přišel z daleka?
Jelenka je to. Pokleká,
modlí se pro srdce těchu:

„Královno panen, přesvatá,
hvězdo ty jitřní ze zlata!
Před tebou oko mé rosí
perly slz horkých do trávy;
ty víš, že zašel v dálavy
ten, za nějž slzy mé prosí.

Máti má, láskou bohatá,
vím, že máš srdce ze zlata,
láska v němž přebývá krásná;
v srdci mi vidíš hlubiny,
poklad kde září jediný;
chraň mi jej, paní má jasná!

Duho ty míru zářivá!
Dej, ať mír v brzku zahřívá
rozkošné nivy mé vlasti,
z něho ať štěstí vypučí;
v dívčin teď sivé náruči
vrátí se lásky zas slasti".

Vhroužena v zbožné modlení
neslyší kroků šumění,
pod nimiž vzdychá si tráva,
neví, že na ni ze křoví,
ukryta v listí krajkoví,
pohlíží cizince hlava.

Roztoužen běhal po lese
její kde píseň ozve se,
a teď tu zamyšlen stojí —
mnělť, že ji spatře, zavýskne,
na srdce chutě přitiskne
líbeznou Jelenku svoji,

zatím však chví se, mlčí ret,
spanilý nelze trhat květ
s dívčiných rozkvetlých tváří,
ana jak svatá klečí tu
sílajíc k nebes blankytu
očí svých tajemnou záři.

Je jak ta růže rozvitá,
v sadě jež bíle rozkvítá,
čistá jak lilie voní;
neznámou rukou zadržen
cizinec stojí zaražen;
cítí, že snít smí jen o Ní.

O Ní přec, o Ní, o Ní jen
prosnil už v parku noci sen,
který snad v život se zdlouží? —
Boží as rukou chráněná
dívka zde klečí milená,
po níž on marně jen touží.

Vstala teď — vínek pokládá
k nohám, jež šlapou na hada,
křížkem se znamená zběžným;
neví, čí zrak ji provází
po cestě, po níž odchází
ztišena, s úsměvem něžným.

Jenom „Ach!“ kdesi zalkalo.
Srdce to jeho vzdychalo
po Ní, jen po Ní, jen po Ní,
která však jinou hvězdičku
rozzářenou má v srdíčku,
pro níž ty slzičky roní — — —

Nedalo mu to. Za ní šel,
k myslivně ji až provázel,
ovšem skryt záclonou z chvojí —
a hle, tu šavle zazvoní,
kde se vzal, voják na koni
právě u myslivny stojí.

Cizinci tmí se před zrakem:
„Toť on!“ — Však jakým zázrakem
nejde mu v náručí milá?
Raněn je; ruka v obvazu —
v druhé pak, prosté úrazu
zakmitla blánka se bílá

„Zdráva buď, sličná panenko,
přítele mého mileńko,
královno modrých těch lesů;
škoda, že k nožkám padám tvým
se smutným jeda poselstvím,
smutnou že zprávu ti nesu!“

„Pro Bůh, vše pověz, nechtěj lhát,
nemocen je, či — mrtev snad?“
„Psaní zde samo ti poví —“
Otvírá — čte je — „Mrtev, ach!“
Jelenka padá ve mdlobách —
„Mrtev!“, kdo zasmál se v křoví.

Pozvolným krokem ze mlází
myslivec statný přichází —
Jelenčin otec to právě;
jak se tím zjevem polekal!
Jeho pes divě zaštěkal,
mžikem byl u dívky v trávě.

„Jelenko moje ubohá!
Co se jen stalo, pro Boha?“
„Ve válce padl jí milý,
snad se ji vzkřísit podaří
z potůčku vodou.“ — „Ohaři,
do boudy lehni tu chvíli!“

V potoku voda jako led —
Otvírá dívka oči hned,
proud jak ji políbil vlahý,
smutné se vrací vědomí;
zda jí květ žití nezlomí?
„Miláčku drahý, můj drahý!“

Vojínu z očí blankytu
vytryskla slza soucitu,
krásné když viděl ty tahy
zmučeny tíhou bolesti.
„Jaké tě stihlo neštěstí,
miláčku drahý, můj drahý!“

Jak když se temný strhá mrak,
Jelenčin druhdy krásný zrak
nyní je slzí pln vláhy,
v hlasu též chví se zoufání;
mrazí až její volání;
„Miláčku drahý můj, drahý!“

„Jen ať si bolest vyleje!
— Tedy Jan, chudák, mrtev je?
Věru, že hocha je škoda,
otcovsky jsem jej miloval — — —
Teď však, náš hosti, pojďte dál,
Jelenka chléb vám přec podá“.

Dívka však nejde. — „Mrtev Jan!“
Hrobeček v dáli vykopán,
očinky spí v něm tak záhy,
již jí v snu přišly „s Bohem“ dát.
Nesmím tě ani zulíbat,
miláčku drahý můj, drahý!

Mrtev jsi, ó, té bolesti!
Po štěstí už je, po štěstí,
mraky nám přikryly nebe
plné hvězd lásky. Nikdy víc
nezjasní radost moji líc,
miluji tebe, jen tebe!“

Stále jen pláče, naříká,
Na kraji lesa rybníka
modravá tůně se leskne,
ó, jak by bylo lépe spat
na jeho dně, než prožívat
chvíle zde samoty teskné!

Pláče, však ztichne náhle tak —
vidinou čarnou její zrak
opojen mlčí a žasne;
v tajemném duše plesání
cítí, že k ní se uklání
postava světice krásné.

Z hvězdných jí očí polila
záře tak sladká, spanilá,
tajemná, přec však tak známá,
že jí až srdce zaplesá:
z kapličky je to u lesa
Panenka Maria sama!

Lehce ji vlaje mlžný šat;
pláštěm svým, který rozepiat,
dívčinu halí, ji chrání —
sladko je v jejím náručí;
písničky v duši zazvučí,
hladí-li ona ji dlaní —

Zázrakem prchá z duše chlad —
„Pozdravena buď nastokrát,
Maria milosti plná!
Ty víš, jak teskno v samotě,
proto se chýlí k sirotě
lásky tvé mateřské vlna.

Toho, kdož v tebe uvěří,
obejmeš v lokty mateří,
setřeš mu slzičky s skrání,
zase mu radost zasvítí;
bolesti pak víc necítí,
která mu srdéčko raní".

Malou jen chvíli zjev tu stál,
potom se rychle rozplýval,
s obláčky mizel už v dáli,
v mlhách však viděl světici,
kterak dvě srdce hořící
žehná a pláštěm svým halí —

Pospíchá dívka domů hned,
klidna už, slyší vyprávět
s tichým jen zármutkem v líci,
o válce, kterak kvasila,
miláčku že až zhasila
života mladého svíci.

Ó, což je mladý vojín rád,
celý den chtěl by povídat,
Alpy jak slézali srázné —
Jen když jí kradí do očí
pohledí, srdce poskočí,
řeči proud pojednou vázne — —

Pozdní už večer zavíval,
když vstal, že půjde zase dál —
marně ho zdržovat chtěli;
chce prý se ještě s stařičkou
potěšit doma matičkou,
vlasy jíž strachem oň bělí.

Navštívit zas je přislíbil
a jel. Jen měsíc bílý lil
stříbrné světlo mu v cestu,
pěkné též tváři po bledé;
snil — až tak jednou pojede
chutě sem pro nevěstu!

V lese jen měsíc světlo lil,
potom mu zámek posvítil,
vonné když opustiv chvojí,
cestou kol bílou ke vsi jel;
vesel dnes kdos' tam připíjel
na zdraví Jelenky svojí. —

(Pokračování.)

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Přemilý Příteli!

Nechtěl byste být tak laskav a napsat — třeba gen krátké náwěštj o spisu: „Pastwa duchownj pro owce z prawého owčince Kristowa, obsahugjcj w sobě: katolické*) řeči k wzdělawánj wšech katoljků, obzwláště pak lidu wenkowského we swatém náboženstwj. S přjdawkem pro kazatele uspořádaná od Fr. Alex. *Rokosa*, kněze cjrkewnjho, Druhé, opravené a rozmnožené wydánj.“

Wám to bude maličkostj něco k odporučenj o tom napsati, kdežto gá, spis celý neznage, říkage newjm kudy kam.

W. Filjpek,
rdr.

[Adresa:]

Důstojnému Pánu P. T.
panu *Fr. Douchovi.*

Č. 47.

F. A. Hora Douchovi.

[1 dopis.]

František Alois *Hora* (1838—1916), pseudonym Horymír Vinařovský též Samuel Šídlo, profesor v Plzni, plodný spisovatel a od r. 1861 vedle Edvarda Jelínka (později) nejvýznamnější pracovník na polsko-české vzájemnosti. Vydal 57 spisů dramatických, belletristických, vědeckých, odborně technických, 12 spisů pro mládež (obrázkových), přispíval do 46 časopisů, almanachů a kalendářů (na př. Zlatých klasů) a překládal z polštiny, němčiny (Zschokke, Lessing) a z francíny. Kn. sl. 66. — Z oboru zde v dopise vyznačeného vydal: 1. Album. Sbírka nápisů do pamětní knihy. 1859. — 2. Dvorný společník. 1861. Vydání 3 r. 1873 jistě zde míněno není. 3. Květomluva. 1861. 4. Nejnovější gratulant. 1862. — V R. N. Sl. (sv. X Doplňky str. 246) praví jeho životopisec (snad z r. 1862?) pod značkou Uk (t. j. Urbánek): „Nyní sestavuje výbor nejlepších českých deklamací a básní k vyzvání nakladatele Frant. Aug. Urbánka“. Jedná se zřejmě o zde uvedenou sbírku; zda-li vyšla, nemohl jsem zjistiti.

Horą Douchovi.

Fr. Doucha.

Důstojný pane!

Byl jsem vyzván, abych sestavil sbírku nejzdařilejších původních *deklamací* vážných i žertovných pro *dámy a pány*. Dle přání pražského nakladatele mají básně „velmi pečlivě“ býti vybrány, aby kniha, kteráž bude vydána v úpravě nejvkusnější, dobře se hodila obému pohlaví za dárek k svátkům atd.

*) Má zníti dle knihy: katechetické.

Snažně tedy prosím, důstojný pane, abyste mne výtečnými plody ducha Svého laskavě podporovati a zároveň udati ráčil, mnoholi za příspěvky Své požadujete honoráru,*) jejž zapravím ihned po uveřejnění deklamací.

V plné důvěře, že mne brzy poctíte příznivou odpovědí, jsem Vám se vší úctou oddaný

F. A. Hora,
prof. na r. gymn.

V Plzni 11. listopadu 1871.

Č. 48.

Fr. Klučák Douchovi.

[1 dopis.]

František *Klučák*, německy pak se psal Klutschak (1814 až 86) pražský spisovatel a žurnalista německý i český. Redigoval Bohemii (1844—77), Českou Včelu, Pražské Noviny, pak Panorama des Universums, r. 1848 Constitutionelles Blatt aus Böhmen, pak Pražský kalendář a Hospodářský kalendář. Psal povídky a články z oboru českých dějin a topografie. Původně byl českým snahám příznivý, pak ale přešel v německý tábor liberální, nepřátelský všemu českému. Rittersberg (II 139—40) podává velmi zajímavou karakteristiku. Kn. sl. 98, 157 a 279.

O které články Douchovy se zde jedná, nelze s určitostí zjistiti. Zajisté je odmítl Klučák jako redaktor a to asi jednoho z obou českých časopisů, které tehdáž redigoval. Pražské Noviny redigoval do č. 12, 11. února 1844 Jan Nepomuk Štěpánek a po jeho úmrtí (oznámení v č. 13, str. 4) a krátkém mezidobí od č. 13—17, od 15. do 29. února, bez udání redaktora (udáni jsou pouze vydavatelové: Synové Bohumila Háze) vedl redakci Klučák od č. 18, 3. března 1844 do č. 2, 5. ledna 1845, kterou pak převzal od č. 3, 9. ledna 1845 Karel B. Štorch. Zdá se, že redaktoři si vyplnili obsah většinou sami, najdeme zde málo autorů podepsaných a značek; o Douchovi nesvědčí ani jedna zkratka a myslím proto, že se jedná zde o článcích v *České Včele*, kam Doucha často přispíval již za redakce Jana Nepomuka Štěpánka — návěstí o jeho úmrtí na str. 84 — (viz str. 4, 8, 12, 55/6 a o Douchovi str. 32 a 44). Od č. 21, 21. března 1844 do č. 2 r. 1845 vedl redakci Klučák a od č. 3 Karel B. Štorch. Za redakce Klučákovy měl Doucha častěji příspěvky (str. 119, 120, 184, 188, 196, 204, 252, 256, 332, 336, 360, 388, 399 až 400, 404).

Sotva zde jest míněn článek: Výplata lakomci pod značkou D. (č. 42, 24/5, 168), který snad ani nepochází z péra Douchova, který má značku Da neb F. D. Delší čas po odmítavé odpovědi Doucha v Včele umlkl a teprve v č. 46, 7. VI, str. 184 podal stručnou zprávu, pouze půl odstavce dlouhý: Missionář Klement Hammer. Snad jest to jeden z uvedených článků, zkrácený dle přání redaktorova. Odpověď Klučákova, jeho poukázání na pří-

*) [Nad slovem honoráru jest křížek a na straně za křížkem připsáno tužkou Douchovou rukou] žádného.

lišnou délku článků jest liché, neboť přijal mnoho jiných dlouhých článků. Není též myslitelno, že Klučák tehdáž již liberálního smýšlení — třebas že ne německého — odmítl příspěvek kněze-vlastence ze zásady. Není též vyloučeno, že Doucha uveřejnil své dva zde uvedené příspěvky teprve později za redakce K. B. Štorcha r. 1845 (č. 5, 46, 49, 52, 56, 64, 91, 98). Doucha psal t. č. většinou kratší referáty v rubrikách Směs a Domácí život, literatura a umění, o literatuře české (Šembera, Tyl, Rubeš, Komenský), anglické, vlašské, hudební zprávy, o pravopisu, o národní písni, kalendáři, z Mníšku atd.

Též v německé *Bohemii* r. 1844 a 1845 za redakce Fr. Klučáka a Bernharda Gutta neukazují zkratky na příspěvek Douchův.

Fr. Klučák Douchovi.

104. (psáno modrým inkoustem).
16. dubna 1844.

Odpusťte wysoce wážený Pane, že se mně oba články příliš obšírné býti zdají. Kdyby-ste zde onde něco skrátit chtěl, milerád bych je přijmul.

Waší ctihodnosti wždy oddaný
Fr. Klučák.

Č. 49.

Čeněk Vávra Douchovi.

[1 dopis.]

Stručné sdělení spisovatele Vincence Vávry týká se patrně buď spolupracovnictví Pražského Večerního Listu neb nějakého překladu, kde potřeboval Vávra Douchovy rady. Viz Vlast 1915 o Vávrovi str. 706 a o Pr. V. L. str. 704.

Vávra Douchovi.

Ctihodný Pane!

Jeli Vašnosti možná, račte mne dnes po obědě navštivit. Budu toho velmi povděčen.

Vašnosti oddaný ctitel
Vinc. Vávra.

Č. 50.

Honorata Zapová Douchovi.

[1 dopis.]

Honorata *Zapová* z Wiśniowskich nar. 1825 ve Sniatyně nad Prutem v Haliči, zemřela r. 1856 v Praze. Byla neteří polského revolucionáře Teofila Wiśniowského r. 1846 popraveného. Od r. 1841 byla provdaná za známého českého spisovatele K. Vl. Zapa a věnovala se pak též české literatuře. Přeložila z polštiny na př. z Korzeniowského a napsala články ze života polského a rusínského do Včely, Květů, Zlatých Klasů, Lumíra, Koledy atd. Po smrti její vyšly Nezabudky. Roku 1855 založila ústav k vychování děvčat, brzy zaniklý. Tam snad se konala zkouška zde zmíněná. O Zapové psal Edvard Jelínek a též Karolina Světlá. Kn. sl. 305.

Skouška jest zejtra totiž 27 — we tři hodiny odpoledne — ke ktere činim uctiwe pozwáni.
[Jinou rukou stojí připsáno:]
Škola jest v čísle 698 ve Vodičkové ulici docela nejzáz ve dvoře v prvním poschodí. Vedle pivovaru p. Jindřicha.

Zapowá.

[Adresa:]

Velebnému Panu

Frant. Douchovi
v klášteře Minoritském

zde.

[Pečef.]

Č. 51.

MUDr. Jan Josef Čejka Douchovi.

[3 dopisy.]

O *Čejkovi* viz ve Vlasti r. XXXII., listopad 1915 č. 2 dopis Douchův Ant. Vrťátkovi z 14. června 1860 na str. 136—137, z kterého vysvítá, že byl Čejka k Douchovi neupřímným. Zdá se mi tudíž, že třetí dopis Čejkův nedatovaný pochází z doby před r. 1860. — Kn. sl. 25.

Giovanni *Gordigiani* (1795—1871) hudebník, spisovatel a skladatel hlavně kostelních skladeb stal se od r. 1822 profesorem zpěvu na konservatoriu pražském. (Narozen v Modeně, zemřel v Praze.) Byl Vlach. Kn. sl. 50.

Pavel Josef *Šafařík* (1795—1861) známý slavista, jazyko- a dějezpytec. K porovnání s Douchovou činností, který se o něm hodlal též rozepsati ve svých „Pamětech", uvedeme: Na něj měla vliv četba četných německých, latinských a řeckých spisů. Byl přítelem lidové poesie (vydal Písně světské lidu slovanského v Uhřích). Překládal ze Schillera (Marii Stuartku), z Aristophana a Theokrita: přispíval do Kroku, Č. Č. M. a redigoval Světozor. Měl stejné rozsáhlé znalosti jazykové (uměl též maďarsky), ale ne praktickou znalost jako Hanka. Pro bažinaté podnebí v Novém Sadě záhy již před rokem 1823 churavěti počal (zimnice, vodnatelnost, nervy a zrak) a po celý život nesl následky. Proto Uhry opustil a šel do Prahy. Od zimy 1856—7 choroba s prudkostí vypukla, a stále jeho stav se zhoršil. Kn. 246—47.

Karel Boleslav *Štorch* (1812—68), pseudonym Čáp Klatovský. Redigoval r. 1843 Vlastimila, r. 1845 Včelu s úspěchem a r. 1848 Květy. Dále psal básně a články poučné a politické do Čechoslava, Světozoru, Č. Č. M., Obzoru, R. Sl. N. a samostatně spisy pro mládež: Dárek hodným dívčinkám a Dárek hodným chlapečkům (obojí 1846 u Medana). R. 1846 ozval se neohroženě ve Květech ku prospěchu další pravopisné opravy tehdáž zaváděné (au a w chtěl nahraditi ou a v), proti níž byl Palacký v Č. Č. M. vystoupil, z čehož Štorchovi vzešla polemika s Havlíčkem, který podle svého způsobu věc tu na pole osobností byl přenesl. Pak ale společně s Havlíčkem potíral německou filosofii hájenou Čuprem. Kn. 258.

Jan Erazim *Vocel* (1802—71), básník, buditel, archäolog a kulturní historik. Byl vychovatelem v šlechtických rodinách: u hraběte Otakara Černína ve Vídni r. 1824, u markýze Pallavicini v Uhrách, u hraběte Salm-Salma a od r. 1839 u mladých hrabat Jana a Alfreda z Harrachu (viz později Harrachovy dopisy Douchovi) a u hraběte Šternberka. Osvojil si francinu, vlaštinu, angličinu, hollandčinu a dánštinu. Psal do německých časopisů: der Jugendfreund, der Gesellschafter, hlavně Augsburger Allgemeine Zeitung a j. a do českých: Č. Č. M., Květů, Včely, Vesny atd. Kn. 294—95.

Zde je zmínka o jeho díle:

Labyrint Sláwy. Od J. Erazima Vocela. W Praze. Nákladem J. B. Calvéského knihkupectví. 1846. Tisk Jaroslava Pospíšila. 4°. Úvod str. XIII, str. 266.

Vocel má s Douchou v životě i v literární činnosti mnohé styčné body, jen že šťastnou a skvělou životní dráhu bez Douchových utrpení a sklamání. Zde uvádím pro jejich porovnání zajímavý úsudek Vrchlického a Arne Nováka:

... současně s Douchou pokusil se Vocel udomácniti nové útvary veršové v naší poetice. V té příčině vzdává mu povolaný soudce Jaroslav Vrchlický právem svrchovanou chválu: „Uvedení forem těchto do poetiky české zdařilými vzory jest básnický čin, jejž započísti lze v platnou zásluhu oběma těmto nespravedlivě zapomenutým básníkům: Vocelovi i Douchovi. Můžeme říci, že Vocelovi se formy, které si vyvolil, podařily celkem plynněji a hravěji než Douchovi, kdež vyznívají při veškeré snaze trochu toporně a těžkopádně. Bylo to vždy obohacení české poetiky dosavadní, otevření nových drah, kde mohl se jazyk vzdělávati k větší stálé pružnosti a ohebnosti. Formální ty pokusy zasluhují ocenění a uznání.“

Jaroslav Vrchlický: Vocel básník. (Úvaha) str. 30. — Literatura česká devatenáctého století. Díl III. Část I. Arne Novák: J. E. Vocel jako básník.

Dr. Jan Josef Čejka Douchovi.

I.

5. října 45. Dr. Čejka.

Drahý příteli!

Dlouho jsem Vám neodepsal; ale nebylo možna, dostal jsem „Un million de ferits“ pozdě do ruky. Tu se podívejte na to, co v díle tomto obsaženo, nevím jak budete spokojen. Francouzi industrialní neznají žádné svědomitosti, byť by to třeba v literatuře bylo.

Lituji stavu Vašeho od srdce. Kdy byste chtěl uposlechnouti rady mé, musel byste se sladkostí lékarnických varovat a žaludek si nekazit.

Co se prací našich týče, nepospíchejte, vždyť nás nic tak příliš nedohání. Až budete zdráv, půjde to tím rychleji; já bych nerad, byste si ublížil.

O sporech spisovatelských nevěřte nikomu, to jsou staré škvary Havlíčko-Štorchovy, tak se domnívám. To věci neškodí.

Purkyně)* přijel. *Vocelova „Labyrintu Slávy"* je první arch vytištěn. *Safařík* je opět nemocen.

S Bohem.

Váš věrný

Čejka.

II.

29. března 58.

Velectěný příteli!

Neti mého přítele prof. *Gordigiania* napsala do *florentinského* journalu hezkou maličkost ve slohu dětském živě vypravovanou. Rád bych Vám ji ukázal, zdali by se Vám ku *prospěchu dítek* někam nehodila.**) Nebude-li Vám obtížné, zastavte se jednou u mne.

Váš

Dr. Čejka.

[Na zadní stránce adresa:]

Velebnému

Pánu, Panu

Fr. Douchovi

zde.

III.

Velectěný příteli!

Žádám Vás za odpuštění, že Vám musím odnésti *„Albion a Erin".****) Dostanu v krátkém čase nový exemplar a ten Vám opět budiž k službám.

[Na zadní stránce adresa:]

Velebnému

Pánu Panu

Fr. Douchovi.

Č. 52.

Jan Krejčí Douchovi.

[1 dopis.]

O profesoru Dru *Janu Krejčím* viz zde str. 191—92, v dopise Jana Jelena Douchovi.

František Balt *Ulm* (1810—81), hudební kritik a skladatel. Po návratu z cesty v Rusku r. 1841 psal po 32 let mnoho hudebních kritik a úvah do Bohemie. Složil německé i české písně,

---

*) Viz o něm v Douchově dopise F. Zoubkovi: Vlast R. XXXII, Leden 1916, str. 314.

**) Gordigiani Leontina: Dva tolary. Povídka pro malé dívčinky. Z vlašského. V Praze 1859, tiskem a nákladem Jaroslava Pospíšila; v 16., str. 31, za 6 kr. — Viz Kn. str. 50.

***) Staré jméno národní a básnické: Albion je Anglie se Skotskem, Erin je Irsko.

české sbory a německou operu. Jako kritik je Ulm co možno objektivním, všímá si bedlivě každého pokroku v hudbě a kráčí vždy s duchem času.

Prof Dr. *J. Krejčí* Douchovi.

26tého února 51.

Slovutný Pane!

Pan *Ulm* (posuzovatel hudebního listu *Bohemia*) požádal mně poprositi Wás, jestliže by Vám bylo možno *anglickou kritiku* v přiloženém listu v jazyk německý přeložit. Věc to pro mě arci velmi nemilá, však z dosti příčin důležitých nemohl jsem odepřít prosbu tu. I žádám Vás tehdy snažně o vyplnění žádosti jmenované s doložením tím, že budoucně v případnostech podobných nepodlehnu tak snadno! — V případu tom, že byste se propůjčil laskavě, není potřebí *titul* a programm této kritiky v překlad uvésti.

Vašnosti v největší uctivosti oddaný

J. Krejčí.

[Adresa :]

Jeho Slovutnosti

Pánu, panu

Františku Douchovi,

kněži církevnímu atd.

zde.

(Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Pro Boha a z Boha.

Ne za vřesku hudby, tance štvaní,
aniž při pohárech, v šumu hluku:
v samotě a tichém rozjímání
ctnost a věda družnou skýtá ruku.
Chceš-li tedy dokonalým býti,
v přírody si vyjdi ladné chrámy.
Slyš! A pramen věčné ukáže ti
moudrosti, jež tam dlí nad hvězdami.
Různá jesti v světě tomto láska:
jedny krásy země, druhé hudby zvuky baví,
a zas jiní v smyslnosti slasti hledávají.
Však můž' jenom jedna býti páska
pravá, hodná duše lidské velebnosti:
Miluj všecky lidi, které svět náš hostí,
chudé, malé, velké; nepřátel cti ctnosti
pro Boha a z Boha!

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

V.

Jak jsem se již v kapitole předcházející zmínil, má býti hlavním úkolem Jednoty Svatopluka Čecha snaha o zvelebení a čistotu mateřské řeči české.

Nová tato společnost, která činnost svou ohlašovala už nejednou v novinách různými podniky, zejména přednáškami, vydává i svůj samostatný Věstník, jehož vydání na r. 1915—1916 je zajímavo několika pěknými odbornými články; ve sborníku tomto šlo především o to, aby se vzbudil co největší zájem a smysl pro očistu našeho jazyka. Proto nalézáme v něm tři články, ukazující na světlé vzory minulosti i přítomnosti pro povznesení jazykové čistoty a krásy naší mateřštiny. Po jubilejních poznámkách dra A. Frinty, jenž svou statí „M. Jan Hus a naše snahy“ vyličuje zásluhy M. Jana Husa jako jazykového reformátora, poutá pozornost literárního historika pečlivě upravená práce prof. Ferdinanda Strejčka: *„Svatopluk Čech a povznesení jazyka mateřského“*. Toto povznesení bylo zlatým zrnem úzkostlivé svědomitosti Čechovy, kterou projevoval nejenom prakticky ve svých spisech, výmluvných to svědectvích ideového, vítězného zápasu o vystižení krásy, výraznosti, dokonalosti a svérázu českého jazyka, ale také theoretickými výklady, v nichž básník brojil na jedné straně proti znešvařování naší mateřštiny různými cizomluvy, na druhé pak obracel se proti úzkoprsému počínání tehdejších brusičů; jazyk literární nesmí se vymykati zdravému působení mluvy lidové, jež jediné do něho může přiváděti život a uchrániti ho ztrnulosti. Studium řeči lidové, čtení dobrých spisovatelů a rozumné zákony jazykozpytné jsou cesty, vedoucí ke skutečnému povznesení našeho jazyka.

Tof asi hlavní trestí článku prof. Ferdinanda Strejčka; kdo četl bedlivě a pozorně spisy Čechovy, rozpomene se na ty různé, uhlazenou formou a přece jen ostře žahavě psané švihánky, jichž se tu onde dostalo mladé generaci spisovatelské; znělkami vloženými do textu „Výletu pana Broučka na měsíc“, těmito znělkami, jež mnozí snad považovali za chvilkové hříčky nálady a péra Čechova, tepal vážný básník rozmanité snílky, aby procitli a sami zvážněli při velkých vznešených úkolech ryzí poesie, aby prací ducha svého podávali lidu jasný krystal řeči, na němž by duševní zrak se zálibou spočinul, touže po krystalech dalších, iskrnějších a svítivějších.

Ale bývalo to u nás již takové, že vše bylo považováno a vyhlašováno za vyspělé, v čem ta sladká lipová vůně rodné řeči hodně byla zatlačována a tlumena ledakterým kořením cizích slov; takto okořeněná báseň líbila se autorovi a protože jemu se líbila, proč neměla se líbiti též všem ostatním, vždyť ji napsal na hrdý a honosný název „mistra“! A co říci bychom

měli o kritikách literárních? Ty teprve v pravém slova smyslu byly prošpikovány spoustou cizích slov, jimiž se jim dostávalo zvláštní příchuti důkladnosti a vyškolenosti, až na to, že podobné kritice rozuměl naposledy snad jen kritik sám. Proto také byl již svrchovaný čas, aby horlivě šířena byla náprava jazykové zchátralosti, zvláště mezi žurnalisty a aby dbáno bylo varovných slov, jimiž také František Adolf Šubert vytýkal, že „ve spisovatelích českých mizí takřka všechen smysl a cit pro ducha jazyka".

Ušlechtilými snahami svými, by všemi prostředky, jež české inteligenci jsou přístupny, dosaženo bylo velkého cíle, splnění básníkova příkazu: „Ni stínu nesmí utrpěti naší vinou naše řeč", oslaví Jednota trvale památku Čechovu a uctí ji zlatým vavřínem takové češtiny, na kterou budeme hrdi před celým vzdělaným světem.

Uznati slušno, že činnost, již zahájila Jednota Svatopluka Čecha, nemíní nikterak poutati volnost jazykového vývoje, tvořivost spisovatelskou ani ukládat brzdu básnické tvořivosti a nenucenosti lidové mluvy, zkrátka, že se chce vystříci všech chyb vzniklých z upřílišněné horlivosti staré školy brusičské a pracovati o očistu mateřského jazyka na základech nejširší znalosti jak řeči lidové a klasických vzorů literárních, tak nejnovějších bádání filologických a psychologie jazykové. Její činnost, jak již nyní vidíme, bude míti v zápětí horlivější bádání na poli moderní češtiny, ježto vynese na povrch mnoho otázek dosud nerozřešených a neujasněných, mnoho problémů týkajících se nejrůznějších oborů, zejména školského vyučování a lidové výchovy poškolské, a to bude druhou nemenší její zásluhou.

Jest zjevem skutečně zajímavým, že pravý, velký básník musí nejprve zemříti, aby na základně jeho životní práce, horlivosti a svědomitosti v oboru jazykovém budováno bylo dále; podobný případ jako u Svatopluka Čecha jest též u Jaroslava Vrchlického, po jehož smrti založena byla společnost, jejímž úkolem jest přesné probádání a uctění duševní práce básníkovy.

Avšak nelze také zapomínati, že činnost Jednoty Svatopluka Čecha, rozšířená při valné hromadě, konané dne 21. května 1916 o obor k uctívání památky Sv. Čecha a oceňování jeho životního díla, souběžně směřuje k cíli svému s péčí o český jazyk, vzešlou z České Akademie a s úsilovnou prací Akademie této, by vybudován byl velký slovník řeči české.

Zmíněná právě péče dokumentována jest novým časopisem „Naše řeč", ve kterém by byl velký horlitel po křišťálové čistotě mateřského jazyka českého, básník Svatopluk Čech zajisté uvítal zadostiučinění všem svým snahám mnoholetým, tlumočeným veršem i prósou.

Každého vroucího ctitele a obhajce své rodné řeči může na výsost potěšiti, že veřejně bylo vysloveno, že péče o český jazyk není projevem časovým, nadiktovaným chvilkou. Po léta a léta pracováno bylo již o tom problému, jak bylo by nejvhodněji zařídíti „velkou praktickou školu jazyka", aby zapůsobila krásnými výsledky svými na celý národ.

Ve svém vzletně a věcně psaném feuilletonu v „Národní Politice“ (čís. 15. ze dne 17. ledna 1917), věnovaném prvnímu číslu nového časopisu „Naše řeč“, dokládá zpravodaj Fr. Sekanina, že snaha a péče ta byla po mnohá léta podkladem úvah České Akademie, že svým způsobem řešili ji i mnozí jednotlivci upravujíce Brusy a Pravidla, sestavujíce slovníky a mluvnice; mnozí *dobří* spisovatelé čeští vzornými příklady svých knih vnášeli smysl pro krásu mateřštiny do našeho národa.

A tak, kdy ani po stránce náboženské, ani po stránce sociální nejde o podrobnosti rozboru děl a prací básníkových, ba naopak, kdy jde o věc všem nám v oboru krásného písemnictví společnou a nerozdílnou, doznati dlužno, že právě v tomto směru a smyslu vykonal Svatopluk Čech velmi mnoho záslužného svou vyspělou mluvou básnickou, položiv snad ani kdysi netuše, velký základ k tomu, co dnes se děje a do budoucna díti bude pro krásu a ryzost naší řeči. Ba, možno i docela sáhnouti hluboko do historie, abychom se potkali se snahami podobnými. Štítný i Hus, Všehrd i Blahoslav, Žerotín i Komenský, Dobrovský, Jungmann i Palacký vším srdcem i mozkem svým přičiňovali se, aby drahocenný odkaz otců přecházel s pokolení na pokolení ve vší ryzí a neztenčené kráse své, aby nebral úhony porušováním a v přirozeném, nutném omlazování i dalším květu svém aby nevybočil z pravých a panenských drah, vykázaných mu samým Bohem, jímž zde je duch českého národa.

Praví-li zpravodaj, že péče o český jazyk má svou celou historii, na niž můžeme být hrdi, pak zajisté v rámci literárních vzpomínek, jimiž se řada kapitol mých hlavně zabývá, bude vhodno, luštiti otázku neméně důležitou, či nadhoditi vlastně hned otázky dvě:

1. Byla-li dávná snaha po čistotě květu rodné řeči pouze jednostranně pěstěna?

2. Proč a z jakých důvodů a příčin vyskytovaly se občas šeré stíny, pod nimiž tlumeno bylo světlo zářící z pokladu naší řeči a proč znovu a znovu bylo nutno působiti na vzpružení snah očistných?

Snaha ta byla všem ušlechtilým srdcím údělem společným.

Dnes snad — a to obyčejně bývá stanoviskem naprosto nesprávným a nelogickým — posuzováni bývají katoličtí spisovatelé a básníci vždy dle tendencí a hledisek dneška; avšak vzpomeneme-li, co dobrého vykonali mnozí v oboru básnictví didaktického a co vykonali v oboru básnictví vůbec, seznáme, že stejně snažil se o očistu jazyka Boleslav Jablonský, že řečí vysoce vyspělou a sličnou psal své spisy Václav Beneš-Třebízský a jdeme-li dále, až do dob probuzenských, jaké tu divy působilo teplo lásky k rodné řeči! Vezměme k ruce velmi svědomitou a pečlivou studii spisovatele a redaktora Tomáše Josefa Jirouška: „Marie Antonie, její život a literární tvorba“ („Vlast“ roč. XXVII., č. 10., str. 945 a násl.) a přečtěmež sobě tento významný a nad celé stránky výmluvnější odstavec:

„Zkrátka, buditelové čeští, jichž bylo málo, milovali se navzájem láskou bratrskou a sloužili si v té lásce, o níž naše

doba nemá ani ponětí, jako bratři a sestry. Vznešeností díla pro společnou vlast a pro národ český, povznášeni ideály, myslili o sobě tito lidé jen dobře a šlechetně. My dnes už nedovedeme se ani vžíti do tak sladké a krásné vzájemnosti, s jakou budiltelové národa tehdáž se vyznamenávali a milovali." —

Prostá řeholní sestra z řádu Alžbětinek na Slupi, jež napsala několik svých, dnes vzácných knížek, do kterých vložila všechen ten zlatý pel poesie své duše, básník, jenž se dnes i mnohému studentíkovi zdá býti příliš prostý, nevzletný a naivní v projevu myšlenkovém, povídkář, jenž druhdy vyprávěním svým připravoval celým rodinám nezapomenutelné zimní večery, ti všichni měli ideály pro svou dobu velké a vznešené a z ideálů těch vyzařovala vždy a ve všem ta nezatajitelná láska k mluvě rodné, ve které malé děcko hovoří s Pánem Bohem v „Otčenáši", ze které poeta čerpá nádheru barev svých veršů a kterou vědec a historik nám vážné myšlenky své tlumočí.

Však ptáme-li se dál, odkud že vzaly se občas ty šedé chmury nad liliovými květy rodné řeči, jejíž tisíceré krásy svými básněmi nám odhaloval Svatopluk Čech, zarmouceni říci musíme, že táhly k nám odjinud vanem cizích kultur, k nimž bývalo u nás v literatuře začasté více úcty, než k tomu všemu dobrému, co podávaly úrodné štěpy domácího sadu.

Příliš mnoho a překotně se překládalo; rychlá ukvapená práce nedbala příliš čistoty jazykové a odtud vznikaly ty stíny, ty stopy rzi na naší řeči a ač to zhusta bylo zcela vážně vytýkáno, hrách jen házen na hladkou stěnu, neboť se překládalo dál a dál — vše ruské a francouzské bylo favorisováno na úkor tvorby původní, řeč pozbývala své pružnosti a kostnatěla v podruží jazyků cizích — a s tímto zlem, páchaným na úkor a zhoubu jazyka mateřského, otvíraly se bohužel dokořán též brány všem těm různým myšlenkovým směrům, o nichž by sobě dnes tak toužně bylo přáti, aby se nikdy již pod pláštíkem západní neb východní kultury nemohly k nám vetříti, ježto namnoze znamenaly jen poskvrnu citů náboženských a katolických.

Dochází-li tedy právě za dnů strašlivé světové války opět jednou ke konkretnějšímu a zdá se: i soustavnějšímu řešení dávného problému pronikavé očisty jazyka českého, je na jedné straně snad náhodou, na druhé straně však zajímavým důkazem, že ani v nejvážnějších a nejsvízelnějších chvílích dějinných nemůže nás opustiti starost o statky duševní.

Ale jest spolu velmi významným zjevem, že i v takovýchto chvílích poznovu veřejně bylo doznáno:

„Až dosud, bohužel, máme velmi mnoho veřejných činitelů, především také výkonných spisovatelů a žurnalistů, jimž láska ke krásné řeči mateřské nestala se dosud oblažující radostí tvůrčí a jasným, vonným výkvětem jejich snažení kulturního."

Druhým, rovněž velmi významným zjevem jest zcela upřímný výrok:

„Péče o jazyk není u nás nikterak novinkou a zejména už není novinkou válečnou, jak jsme se o tom sem tam dočetli nesprávných poznámek. Neboť kdyby byla novinkou válečnou,

nemohli bychom ji zařaditi, bohužel, než do celé řady různých efemér, stádně se u nás rodících a stádně též zanikajících. Kdyby byla jen opičím ohlasem analogického podnikání cizího, vyvolaného *záští* k cizím, nepůvodním slovům, neměli bychom k ní důvěry, neboť zdravé a krásné ovoce může přinésti jen čin vyvolaný *láskou*." —

Tam, kde láska a úcta k rodnému jazyku kvetly jako dva nevadnoucí sesterské květy, v nitru básnickém se přetavoval zlatý jeho kov a lesk jeho vynášen byl k potěšení všech na ven z hlubin ducha vzletným slovem básnickým.

Pro veliký „Slovník jazyka českého", jenž bude podnikem nesmírné kulturní váhy a důležitosti, vyvažuje se velmi mnoho materiálu slov a rčení, vazeb a zvláštností z děl básníků a spisovatelů; o „Slovníku" tom pracuje se už celé desítiletí od doby, kdy prof. Pastrnek dal ve III. třídě České Akademie ku práci této podnět. A pracovati se bude musit snad ještě čtvrt sta let, než bude připraven podnik široce rozvedených a hlubokých základů vědeckých, dílo postavené po bok 30 leté práci Jungmannově, ale vyvršené vysoko nad ni už tím, že od vydání slovníku Jungmannova uplynulo 80 let houževnaté české práce osvětové. Pracuje se zde tedy teprve pro dobro a pýchu generací příštích — a teprve ony budou se moci pochlubiti bohatou jazykovou pokladnicí, která se postaví čestně po bok analogickým podnikům akademie záhřebské a petrohradské, sboru učenců varšavských, jakož i podobnému úsilí spolčených pěti akademií německých: berlínské, lipské, göttinské, mnichovské a vídeňské.

Pro slovník ten zpracován jest až dosud už celý Adolf Heyduk, skoro vše z Jaroslava Vrchlického a mnohé ze Svatopluka Čecha; básníkům významu nepopíratelného náležeti bude zásluha, že krása jejich řeči jest zlatými stupni, krytými purpurem červánků, po nichž výš a výš stoupá světlo lásky k jazyku českému, jemuž jako málokterému jinému na světě dáno, by zapůsobil na vnímavou mysl tu prostinkou zpěvánkou, perlou poesie lidové, tam vzácným dílem básnickým, oděným v zlatohlav a zářícím takovou nádherou slova a jiskrného koloritu, s nímž závoditi může nanejvýš snad báječný lesk tropických motýlů neb mihotavý třpyt kolibříků v závěsech nejbujněji rozkvetlých lián.

Zdobou jazyka toho zůstane navždy epika Čechova a lyrika Vrchlického; on bude vždy perlivým pramenem nadšení radostného, z něhož i pozdní věk básníkův domácích čerpá, co popřáno bylo Goethovi a Hugovi: dar písně až do sklonku lidských let!

Toto radostné nadšení tlumočí sám Adolf Heyduk básnickými slovy:

„V mém listí včel bzučí davy
a létají kolem mé schýlené hlavy:
pak také má svěžest se vrací,
krev teple protéká ňadra

a v taký čas,
při včelím sletu,
i já kmen vydoutnalý jiným na úžas
krvavě kvetu.“ —

Tak na přelomu století závodí kmet-básník s mládeží — píše knihu volných veršů „Co hlavou táhlo“.

Když pak v září 1916 vydána byla u hudebního nakladatele F. A. Urbánka v Praze „Kniha písní“ pod titulem „Čtvrtstoletí české písně“, seznáno, že jí vyznačen byl kus historie naší písně vůbec, kus naší písňové lyriky za posledních čtvrt sta let.

Tu i tam mihla se v úpravné knížečce té roztomilá písnička národní, avšak celkem vévodila píseň umělá.

Slíbil jsem již v kapitole předcházející, že v rámci své rozpravy z pamětí spisovatelských uvedu, jak písní dovedli básníci k srdcím hovořiti; jsou to květy ne každému známé, vůně jejich nevyprchala tak snadno rychlým vanem všednosti a skladatelé projevili vkus opravdu umělecký, sáhli-li po textech ještě dnes rázem novinky působících.

Skladba Karla E. Macana oživila hezounkou píseň Vrchlického:

„Za trochu lásky šel bych světa kraj,
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,
šel v ledu a měl v duši věčný máj,
šel vichřicí, však slyšel zpívat kosy,
šel pouští a měl v srdci perly rosy.
Za trochu lásky šel bych světa kraj
jak ten, kdo zpívá u dveří a — prosí . . .“

Karel Weiss složil píseň na text Svatopluka Čecha z „Písní otroka“:

„Jak v jitřním poupěti plá krůpěj rosy,
jak prsten v objetí svou perlu nosí,
jak nebe hvězdy jas a křišťál horská sluj:
tak chová v každý čas mé srdce obraz tvůj.
Spíš v dol se pohoří, v souš moře změní,
spíš slunce dohoří a luny skvění,
spíš ve mně živoucí bít srdce ustane
než k tobě horoucí v něm láska doplane.“ —

Avšak v rouše písně zaskví se mnohdykráte i verše, které bychom nenalezli v autorově sbírce officiální — byly třebas napsány do památníku v milé, důvěrné chvilce, zalíbily se skladateli a zavdaly podnět ke komposici. Jí ožily podruhé a žijí dál. Tak zaskvěla se také jako zlatý jarní květ orseje jedna z méně známých písní Zeyerových (nápěv Jaroslava Jeremiáše):

„Mně zdálo se, po vodě po jasné
že jsem plul,
snět kvetoucí byl veslem
a v plachtu vánek dul.

A jak ten šumot houpal se chvějně
na vlnách,
tak srdce šerou touhou se tenkrát
třáslo v snách.
A v širou noc já hleděl a viděl na břehu,
že jabloň stála v květu, jabloň jak báje ze sněhu.
Tam čekala, až měsíc ji zlíbá září svou,
ach, bolest hnala mi v oči slzu závistnou.
Však blíže když jsem připlul,
dél nešálil mne klam,
ta jabloň byla děvou,
ten měsíc já byl sám . . .“

Tato píseň Zeyerova připadá mi jako kamej do perleti řezaná, kterouž nám zanechal básník, jenž svá díla psával zpravidla jen blankversem tak znamenité tkáně, že člověk mimoděk podmaněn byl dojmem barvy a uměleckého podání myšlenky.

Proto také jest Julius Zeyer jedním z básnických zjevů českých, o nichž dosud panuje tolik a tak různých kontradikcí; jedněmi jest chápán příliš hluboko, druhými nepochopován nebo zavrhován vůbec nebo porozuměn pouze povrchně a mělce pro své názory náboženské. Jedni jako by měli v ruce klíč od té zdobné mříže, kterou se duch Zeyerův uzavíral všemu všednímu, druzí, jako z rozeného odporu i proti nejslabšímu zásvitu jakékoliv myšlenky náboženské zamítají šmahem vše, z čeho cítiti ambrový libodech duše čisté, dychtící k nedozírným výšinám ideálu. (Pokračování.)

Gab. Ronaj:

Stálé boje.

Je to otec Roger, známý smíšek,
jejž si vyvolil Otec František?
Tělo vyzáblé, hle, větrů hříčka
vyhaslý zrak, opuchlá jsou víčka,
oční důlky, až do hlavy vpadlé,
tváře zbledlé, hubené a svadlé.

Satan těla nedá mu to klidu,
k hříchu ponouká a truchlou bídu
žití v celibátě ukazuje.
Za dne, když jde po almužnách, kuje
plány svodné, sítě napřaženy
má na něho stále. Líčné ženy,
panny, růže květ, mu v cestu vodí,
smyčku tam a smyčku onde hodí.
A to bídné srdce, všech třtin třtina,
ke každé se kloní. Otce vina
den ode dne víc a více roste.
Marně žďá a volá: „Svatí, proste

za bídného u Ježíše Krista."
Marně — jeho věčná zkáza jista,
Bratr Rufin pravdu zvěděl přece,
k zavržení ohnivé že řece
každý z bratří spěje. — — „Svodů míru
zmenši, Jesu, — nebo dej mi víru
ve vítězství, dej mi víru v sebe,
víru v dosažení Tvého nebe.
Ďábla zlého zažeň, neboť klesnu,
ztratím milosti i spásy vesnu.
Síly moje chabnou, mizí, hynou,
vody zoufalství blíž ke mně plynou,
zatopit mne hrozí. — Dříve vznětu
k boji dávala mně lilje v květu,
duše Františkova. Co teď choří
u biskupa, neví, kterak hoří
ohněm pekel tělo mé i duše. — —
Vydám však se k němu. Když do hluše
žití jeden zvuk mně jasný vnese,
a v tmy jeden paprsk zářný, v plese
chci dál vést boj s ďáblem. — Jinak zhynu."

Tak šel k Otci Františku. — Ten v klínu
biskupského domu ve Assisi.
Život mu tam na kahánku visí.
Masseo a Leo, svatí žáci,
dávají si s chorým pernou práci,
aby vytrhli jej smrti z chmury.
Přemnohé též prosby k Otci s hůry
vysílají, ať jim Otce nechá,
v němž jest jejich vzor i jejich těcha.

Ale Otec šeptá slabým hlasem,
a zrak jemu plane nebes jasem:
„Chválen budiž, Pane, sestrou smrtí,
jež každého živoucího zdrtí.
Blah, kdo v smrti s Tvou se vůlí vodí,
těla smrt mu nijak neuškodí."
V tom mu oko hasne, hasne, hasne.
„Kriste, smiluj se Tvé srdce spasné!"
— bratří ždají, — „jenž vzkřísils Lazara,
víš, čím srdce naše truchlé hárá, —
smiluj se!"

Tu chorý zjasní oči,
ó div! — na bratry je mile stočí.
„Masseo a Leo, bratři milí" —
šepce — „Bůh mně zjevil v této chvíli
bolest palčivou Rogera bratra,
jenž sem kruté ve úzkosti chvátá.
Více než mně, mu pomoci třeba:
nuž mé potěchy mu neste chleba,

vstříc mu jděte, a když jej potkáte,
pozdravíte jej a zobjímáte,
za mne dáte jemu políbení,
řeknete mu v lásky rozechvění:
„Otec František tě takto zdraví,
v lásky žáru toto tobě praví:
„Bratře můj, můj nejmilejší bratře,
na dno srdce tvého v duchu patře,
vítám tě jak bratra, jejž v té zemi
nejvíc kochám mezi bratry všemi."

Bratří jen ze svaté poslušnosti
odcházejí vstříc Rogeru, hosti.
Ale věru v srdci krvácejí,
mroucího, když Otce opouštějí.

Jdou. — A tuhle ubožák kýs kráčí.
Hlavu skloněnu, mdle nohu stáčí.
Je to Otec Roger, známý smíšek,
jejž si vyvolil Otec František?
Tělo vyzáblé, hle, větrů hříčka,
vyhaslý zrak, opuchlá jsou víčka,
oční důlky až do hlavy vpadlé,
tváře zbledlé, hubené a svadlé.

Bratří nad ním v duchu zatruchlili
a již těchu do srdce mu lili:
otce pozdravili, obejmuli,
sladce líbali, a jak se hnuli
v srdci nad ním, takto k němu děli:
„Otec František řek', bychom spěli
vstříc ti, zdravili tě, zobjímali,
jeho sladký polibek ti dali,
v tato slova k tobě promlouvali:
„Bratře můj, můj nejmilejší bratře,
na dno srdce tvého v duchu patře,
vítám tě jak bratra, jejž v té zemi
nejvíc kochám mezi bratry všemi."

Radosti proud počal se tu líti
v srdce otce Rogera, jak kvítí
oči rozkvetly, jak hvězdy vzplály,
hruď se vzedmula, jak by zavlály
do ni balsámové vánky máje,
ústa zplesala: „Dík, Otče! — Stáje
pekla se mi zavírají. — Díky,
Bože! — Ať se hnou proti mně šiky
pekel nyní a všech jejich svodů,
vím, že Ty, podoben lodivodu,
člunek žití mého v bouřích světa
vedeš v blaha přístav. — Po zlu veta,
černé mraky vystřídalo slunce."

Popatře a vizte toho junce,
kterak spěchá k Otci Františkovi,
jak by vjel mu v tělo život nový.
Masseo a Leo sotva stačí
junákovi, který kroky stáčí
v palác biskupův, tam k Františkovi.
Všechno jemu, všechno věrně poví,
co cítíval v duši, co teď cítí. —
Jen se bojí, by kahánek žití
Františkovi zatím neuhasnul.

Vešel v pokoj. — Ale jak užasnul,
spatřiv Otce zvedat se na loži!
Františku se v oku blesky množí
lásky, která plní tělo silou.
A již obejímá duši milou,
Rogera, jej líbá — a jak hoří
láskou k němu, tak mu zahovoří:
„Bratře můj, můj nejmilejší bratře,
na dno srdce tvého v duchu patře,
vítám tě jak bratra, jejž v té zemi
nejvíc kochám mezi bratry všemi.
Dobře probíjels se svodů vojem —
ale kdybys bál se tímto bojem
získávat si zásluh, prosím, znojem
tím by dále neved Bůh tě milý."

A hle! — Roger tolik čerpal síly
z veliké té lásky Františkovy,
že se mu zdál ničím zápas nový.

Jan Karník:

Z nové české belletrie.

Úvodem několik citátů:

„Kdyby se milovali lidé onou čistou láskou nezištnou, láskou božskou, kterou jim Tvůrce v nitro vložil, nebyli bychom svědky žádného utlačování. Není bezúčelně psáno: Buďtež milosrdni, jako i Otec váš, kterýž jest v nebesích, milosrdným jest."

„Není zákonů, které by mohly býti větší zárukou pokoje, blaha a dokonalosti, než naučení Spasitelovo: Milujte nepřátele své, dobrořečte těm, kteří vás proklínají, dobře čiňte nenávidícím vás a modlete se za ty, kteří vás utiskují a vám se protiví. Země by byla již dávno rájem, kdyby jevilo lidstvo pro hlubokou tuto nauku dostatečné porozumění."

„Věřte mi, že v žádných básních a také v žádné filosofii nenajdete tolik vznešeného, jako v knihách Nového Zákona.

A přece chovají se k nim lidé lhostejně a nedbale. Obešli bychom se však snadněji bez básní a bez filosofie než bez vznešeného odkazu Kristova. Nenapadlo vás nikdy srovnávati filosofické závěry s nevýslovnou námahou, lámáním hlav, spoustami důkazů a protidůkazů, nesčetnými jasnými a nejasnými větami filosofů? Utratili v tom mnozí celý svůj život, ale když sečtli výsledek, shledali — nebo to shledali jiní — že jejich pracně nabytý názor je již překonanou pravdou, či že nebyl vůbec nikdy pravdou, nebo dospěli prostě jen tam, kam ukazoval dávno před nimi několika prostými avšak nezvratnými slovy Mistr pouhých rybářů, Ježíš Nazaretský. Povšimněme si na př. Kanta; filosofa, jejž povýšenost a čistota činily odpůrcem všeho blahobytnictví i rozkošnictví; filosofa, který doporučoval jednati tak, aby účelem bylo nám vždy lidství; aby, stručně pověděno, jednal každý dle té zásady, kterou může chtít, aby se stala všeobecným zákonem. Co, prosím, je v jeho filosofii řečeno lépe a jasněji, než v Kristově učení: Všecko, jakž byste chtěli, aby vám lidé činili, tak i vy čiňte jim."

„Každý se má hříchu vyvarovat. Má zápasit s pokušením, chce-li okusit ovoce vítězství. Kristus nikdy nezhřešil... V tom záležela Kristova láska k Bohu, že nikdo, buďsi přítel či nepřítel, nemohl mu vytknout poklesek. Odpouštěti, ovšem, je naší povinností, mnohem důležitější však jest: nehřešiti."

Potud citáty.

Nezdá se vám, že jsem je vypsal z některé knihy náboženských úvah? Věru, že by nebyly nemistny v žádné apologetice náboženství Kristova. Jsou však čerpány *z belletristické* črty, kterou pod názvem *„Kazatel"* uveřejnil *Václav Janovský* (nové *jméno* a také nový literární zjev) ve 26. a 27. čísle XVI. roč. „Zvonu" (vyšlo v březnu 1916).

Pochopitelno, že myšlenky takového rázu rádi vítáme v předním českém listě literárním. Bývalo v posledním dvacetiletí pravidlem, že i seriosní listy české patřily přes prsty na křesťanské náboženství, jsouce úplně pod vlivem démonické nenávisti spisovatele, který pro Kristovo evangelium lásky měl jen pošklebný výraz — „jed z Judey", a básníka velikosti Zeyerovy pro jeho glorifikaci katolicismu přímo vyhazoval z literárního pantheonu.

Pod vlivem hrůzných událostí dvou válečných roků obrací se rozháraná mysl lidská s novým rozněcením k výsostnému, jedině oblažujícímu učení Spasitelovu. Ave crux, spes unica, hoc passionis tempore!... „Víra v Boha zvítězila nad materialismem," čteme ve zmíněné črtě Janovského. Autor tu předvádí duchaplný dialog vzdělané dámy s mužem nábožensky hluboce založeným, který líčí svoje dojmy a glossuje vůdčí myšlenky z kázání proslulého kazatele. Maní tu vzpomenete na zlatoústého opata strahovského. „Duchovní ten jest všestranně vzdělaný člověk," poznamenává autor. I tento přívlastek katolického kněze jest v naší moderní belletrii přímo novinkou.

I jinde četli jsme v poslední době v krásné próse české myšlenky opravdu krásné, které byly básnickým tlumočením

věčných pravd náboženských. Tak v nedávno vyšlém Jiřinově „Sborníku“, jemuž v 10. čísle „Vlasti“ správně vytknuto bylo, že redakce urážlivě ignorovala literáty katolické, nalézáme vynikající práci *Boženy Benešové*, ve které stojí: „Ale zoufalosti nebylo u Pálků a nesmírná lítost nevyvolala tam ani jediné kletby. Věděli dávno a cítili nyní až v nejhlubší bytosti: bezmocný jest člověk, veliký jest Bůh. Jeho cest neznáme, Jeho moudrost jest nám nedostupna, a naší jedinou odpovědí na Jeho vůli může býti jen pokora.“ Křesťanská láska k bližnímu, křesťanská odevzdanost do vůle Boží jsou základními akkordy povídky, působící dojmem harmonickým a hluboce povznášejícím. „Sestry“ Boženy Benešové jsou dojista z nejkrásnějších prós českých, vzniklých z bouřlivého varu válečného Inferna.

Nezdá-liž se to všecko nasvědčovati zásadnímu obratu, jaký odehrává se v mnohých duších vlivem zažitků současných?

Naše moderní literatura předválečného období vězela úplně v osidlech filosofie Nietzscheovy. Objevovaly se básně, romány i dramata, které úlisnými obraty popíraly jakoukoliv morálku, jakékoliv právo, zastírajíce skvělou formou všeliký rozdíl mezi dobrem a zlem. Všecky morální závazky prohlašovány za zbytečnou přítěž člověka, bytosti prý pouze fysické, jejíž nejvyšším zákonem jest žádost rozkoše, jediným ideálem: bezohledné vyžití svědomím nespoutaného individua. Důsledky této filosofie, hovějící všem blahobytníkům a všem uchvatitelům moci a násilí, jeví se nám dnes v podobě nejhrůznější. Proto nietzscheovský ideál sobeckého a brutálního nadčlověka nesmí budoucně zůstati svůdným mámidlem rozpínavým tužbám nezkušené mládeže. Nemá-li se zloba lidská opakovati až do vyhubení posledního slabšího odpůrce nadčlověka, nemá-li bestiální boj o život ve způsobách nejbrutálnějších a nejrafinovanějších zuřiti až do skonání světa, musí lidstvo kajicně a pokorně pokleknouti u stop laskavého Slitovníka.

Má-li evropská kultura, dnes tak žalostně zbankrotělá, státi se lidstvu opravdovým dobrodiním, nezbytně musí zbaviti se vlčích výhonků, vyrostlých z půdy materialismem prosáklé, musí omladiti prachnivějící peň zdravými vruby, v nichž koluje jará, míza křesťanské dokonalosti.

Veliká úloha kyne tu literaturám všech národů: pokřesťaniti znova kulturu, očistiti život, posvětiti člověka. Duchem křesťanským obroditi vědu, duchem křesťanským prozářiti umění, ducha křesťanské lásky k Bohu a k bližnímu zdomácniti a uplatniti v životě soukromém i veřejném, v rodině, ve škole, v sněmovně, v chatách i palácích.

Kéž by se naši seriosní literáti již dnes rozpomenuli, že *první a největší povinností literatury* jest, toho dbáti, *aby národ, jemuž jest chlebem duševním, mravně nekazila*, aby neuspávala jeho svědomí, neoslabovala chorobným erotismem jeho nervy, nemátla jalovými sofismaty a nezralými domněnkami jeho zdravý úsudek, aby nezlehčovala lehkomyslným a zbytečným vtipkováním, co na věky má zůstati svatým a nedotknutelným.

Bude-li literatura učiti národ náš bázni Boží, šířiti lásku k bližnímu, křísiti lásku k vlasti, krásným rouchem odívati věčné pravdy Kristova evangelia, vyrostou na jejím pni nová díla ceny trvalé a ryzí, česká duchem i formou. A ta podrží svůj význam a útěšnou cenu i ve dnech těžkých zkoušek a trpkých bolestí, za kterých zbytečnými a nicotnými zjevily se nám všeliké literární bubliny, odsouzené k zániku a zapomenutí.

V Topičově Sborníku (červen 1916) apostrofuje Karel Kálal *Palackého* slovy: „Otče národa, Tys nás vzkřísil dějinami k vědomí národnímu, doba je zlá, přijď ještě jednou, neboť *my nevyslovitelně potřebujeme ještě vzkříšení mravního*:“ Kdož by tu nesouhlasil! Poctivý Kálalův výkřik zavazuje především české literáty, neboť literatura a zejména belletrie jest oním řečištěm, kterým ubírati se mají obrodné proudy v hlubiny duše národa. Ovšem, mravního vzkříšení budeme daleci, dokud v předním českém denníku doporučovati bude redaktor a vydavatel insertem jako nejvhodnější četbu bojujícím, raněným i rekonvalescentům — „Erotickou edici“.

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

(Pokračování.)

Díl III.

Reflexe. — J. Těšík. — Frant. Bezloja.

Kdo nemá úctu k zákonům Božím, zda bude ctíti zákony světské? Právo, zákon a pokoj jsou pod štítem bohabojnosti. Kde náboženství se podvrací, tam hyne stát. Bez náboženství jsou všechny zákony jen planá slova; představení nemají důvěry lidu, základy pravdy se viklají, člověk není jist životem, revoluce stíhá revoluci. *Waschington*, zakladatel obcí svobodných v sev. Americe pravil: »*Nezasluhuje jména milovníka vlasti, kdo podvrátiti usiluje nejpevnější sloupy občanské společnosti: víru a mravy.*«

Duch proticírkevní vždy ničiti usiloval víru lidu věřícího, blaze tomu lidu, který se ubránil. Co se už nakřičeli: už se blíží konec církve katolické; toto apodiktické tvrzení lidí těch bylo ovšem jejich přáním. Toho si přejí sociální demokraté; žádné náboženství jim není tak nenáviděným jako katolické. — Proti církvi katolické lítají střely se všech stran. — Záhubu církve sv. si přeje liberalismus, kterýž tak mnohými fasemi prošel; tu platí taškářství, peníze, surovost a vykořisťování jednotlivce. Liberalismus odcizil víře boháče a velikány — sociální demokracie chce široké massy lidu Bohu urvati. Liberalismus odebral kněžím dohled na školách; sociální demokracie hledí tyto

úplně ze školy vyhnati. K těmto dvěma pěkným společnostem druží se *zednářství* se svým eldorádem ve Francii.

Četl jsem kdysi, že jako povodeň ohromná, která všechny hráze protrhala, strašně se rozlévá, vše hubíc a podvracujíc — tak kde se podkopalo náboženství, vyvalí se proud ohromné zkázy mravní, jehožto vlny vše zaplavujíce veškeru krajinu v hrob proměnují. *Lid od Boha odvrácený, nemá již srdce lidského. Jest jako loďka bez veslaře, kterouž zdivočilí větrové zmítají, a uvrhnou ji na úskalí, kdež se ztroskotá.*

Tam smýkají podvodníci lidem Boha zpuštěným, bulíkujíce mu o rovnosti, svobodě a jiných choutkách, až konečně omámivše ho, v propast nejhlubší bídy jej vrhají. Zahleďme se do roku 1848. Zavoláno: *církve státní nestává* — a hned vichor vášní lidských hučel proti ní; jako vosy vyrojily se davy: mudráci, otrhaní hejsci krákorajíce: zničte zlopověstnou!

Katolické kněžstvo dáno v kletbu; katoličtí kněží bez výslechu byli souzeni. Zapomínalo se, že jsou jako jiní občané synové vlasti, synové hodných otců, kteříž je s bolestí a nákladem velikým pro stav ten vychovali — i Bohu i vlasti obětovali.

Církev katolická jest oprávněna žádati od státu ochranu, protože není od včerejška stávající společností, která by teprv prositi musila o dovolení pro svou existenci — *jest ona stará veledůstojná matka naše, kteráž již po tisíc let vlast naši oblažuje!* Ta tebe, Moravo, vytrhla z noci pohanských temnot a mrzkých nešlechetností; ta tobě první rozžehla světlo pravé osvěty a plamenem lásky křesťanské té zahřála; ta ti vystavěla krásné, velebné chrámy majestátně k nebi se pnoucí; ta první zarazila národní školy k vzdělání mládeže tvé; ta vybudovala tolik dobročinných ústavů pro chudé a choré; ta položila základy k osvětě, kterouž se hrdý svět tak náramně vychloubá. —

A proto, aby v obcích našich nepočalo se zahnízďovat staré pohanstvo, jest třeba, aby každý se hlásil věrně k církvi; *na rozmnožené horlivosti duchovenstva a přítulnosti věřících k církvi záleží!* — Oživnouti musí víra, sesíliti naděje, vzplanout láska. Spolky v Bohu založené jsou nejzdárnějším květem svobody. V nich možno lid poučovati, — řádné časopisy zaváděti — a utužovati svazek mezi obcí a církví nerozlučně!

Jak jsem v minulých spisech nezvratně dokázal: *Kněží byli vždy nejvěrnějšími vůdci lidu našeho! Učili ho věrnosti k Bohu; učili ho lásce k císaři a králi!*

A toto vyznání ozývá se i v letech šedesátých: Duchovenstvo katolické bylo a jest spasným živlem v lidu, budí lid, vzdělává ho, vštěpuje mu povinnosti, které sám k sobě má. Krásné pro to možno uvésti příklady z každé doby, kterak řada kněží na Moravě napomáhala hnutí národnímu, čehož dokladem jest i okolnost ta, že literatura na Moravě po výtce kněžstvem pěstována byla; jmenuji: Tom Fryčaje, Sušila, B. M. Kuldu, Fr. Dědka, M. Klácela, Procházku Tom., Procházku M., Xav. Škorpíka, hr. Silvu-Tarouca, Dra Jana Ev. Bílého, Jana Soukopa,

Dudíka, Wurma, Fr. Poimona, Tom. Hájka, J. Fáborského, Jos. Těšíka, Vinc. Janalíka, Frt. Vodičku, Em. Mittnera a j.

Kněží katoličtí zachovali českému jazyku právo na kazatelně a při vyučování sv. náboženství, i tehdy, když státní správa o mateřštině naší mnoho věděti nechtěla. Katoličtí kněží dbali naší mateřštiny — i když jiní vzdělanci zapomínali a jazykem mateřským pohrdali. Přičiněním kněží našich podržely osady naše ráz národní, i když městské obyvatelstvo se odcizovalo. Katolické duchovenstvo vstupovalo do řad »*Matice České*« — pokládalo to za svou povinnost. Kdo byl odběratelem českých knih? — Kněz. — Kdo byl zakladatelem knihoven na venkově? — Kněz. — Kdo půjčoval lidu dobré knihy poučné? Kněz. Kdyby nebylo kněžstvo katolické národu věnovalo všechnu péči, a nebylo snahy laiků Šafaříka, Palackého, Jungmanna a jiných v praktický život uvádělo, jak by to dnes s námi vypadalo? —

Zásluhám kněžstva katolického máme děkovati, že spisy z té doby proniknuty jsou duchem zbožnosti. Literatura byla panenská — po létech padesátých začali ji někteří spuštěnci znešvařovati.

L. P. *1855* uzavřen konkordát. Dne 12. dubna 1856 oslovil Jeho Veličenstvo císař pán biskupy takto: »Smlouvou, kterou jsem s Apoštolskou Stolicí učinil, vyplnil jsem panovnickou jakož i křesťanskou povinnost. Pokládám si za čest, že jsem svou víru a naději v Toho, skrze něhož králové panují, skutkem vyznal, a vím velmi dobře, jak vydatně páska občanské společnosti vroucností a něžností náboženského přesvědčení se upevňuje. Co jsem slíbil, vyplním s věrností, která muži a císaři přísluší. Ale takové dílo může jenom spojenými silami ku všestranné dokonalosti dospěti. Bude Vaší povinností, nejdůstojnější biskupové, abyste se mnou a mezi sebou působili, by víra a mravní síla u nás kvetly a bohaté ovoce spásy a pokoje přinášely. Důvěřujte ve mne, jako já důvěřuji ve vás. Bůh bude s námi.«

Katolický svět velebil konkordát. Plukovník hr. Huyn praví: »Konkordát jest slavná porážka všech snah, které byly říši naší nepřátelské.« — Komisař Tridentský Freyberger zvolal: »Konečně se vyplnila poslední vůle císaře Františka. Náš zbožný císař ukázal velikou zmužilost, když před celým nevěřícím světem jako věrný syn církve vystoupil a svou vůli projevil.« — U nepřátel vyvolal konkordát prudké útoky, jimž *pro liknavost* katolíků podlehl; železo vychladlo a byla veta po všem!

Neměli jsme katolického časopisu politického. Ke konci r. 1855 zaražen byl ve Vídni »*Volksfreund*«, hájil zájmy katolické, ale v domácích kruzích církevních nedocházel podpory; mnohým nelíbily se jeho výtečné, zmužilé články. Zatím liberální židovské časopisectvo, jemuž nebylo odpíráno, zuřilo proti církvi. Brzy (1859) přidružila se k nim i vládní »*Wiener Zeitung*«, která prohlašovala víru katolickou a příchylnost k ní za přestupek. Proti tomu napsal dvorní rada *Hurter* ostrý článek, kterýž se bály časopisy otisknouti. List ten podal *Hurter* ministru hr. Rechbergovi, který naň neodpověděl. Jasněji odpověděl podmaršálek

baron *Weiden* k žádosti na vydávání katolického listu: »Oznamuje se pánům, že vysoka vláda jich žádosti nevyhověla.«

Roku 1859 odbíralo osm tisíc duchovních liberalní »*Presse*«, dvě sté předplácelo »*Neueste Nachrichten*« a 400 »*Wanderer*«; pro katolické listy neměli peněz. — Byly kláštery, kde přesně katolický list připuštěn nebyl.

Tyto neblahé poměry budily nám rozhodné, nadšené kněze, — o nichž jsem se již rozepisoval, jako ku př. o *J. Těšíkovi*. — Těšík psal velmi krásně, ale řízně, jak to právě cítil v srdci svém spravedlivém; spisovatelem byl veleplodným. Nemohl-li B. M. Kulda od Těšíka nic dostat, zašel k němu — Těšík jen vykládal, Kulda psal hned na čisto. Novináři nemohli stačiti s otiskováním dopisů Těšíkových. Psal do »*Čecha*«, »*Orlice*«, »*Botschaftera*«, »*Vaterlandu*«, »*Hlasu*«, »*Našince*«, »*Op. Týdeníka*«, »*Školníka*«, »*Občana*«, »*Volksfreundu*« jak Dr. J. Bílý píše (16. listopadu 1870) — zasílá Těsík příspěvky své i do »*Znaimer Botschaftera*« — ale liberálové Znojemští hádali na *Brunera* a konečné na *Dra Stáru* (který byl farářem u Znojma) a na tom to zůstalo.

A proto naříkal Těšík: »Sušil nechtěl, aby se do novin, psalo, nýbrž knihy a knížečky: v novinách prý se myšlénky ztratí jako kapka v moři; píše-li člověk knížku, nikdo to nechce — ergo conclusio: nic nepsat! (Dokončení.)

Spolkové zprávy.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 19. února 1917 v zasedací síni družstva „Vlast“ svou 5. (řádnou) správní schůzi za řízení místopředsedy, spisovatele *Jana Voborského*.

Uvítav dostaviviší se p. členy, věnoval místopředseda pietní vzpomínku zvěčnělému prvnímu předsedovi družstva „Vlast“, katolickému spisovateli a žurnalistovi Petru Kopalovi.

Jednatel dp farář *Vlastimil Hálek* četl protokol o minulé schůzi; ten byl věcně probrán a jednomyslně schválen.

Její Jasnost Anna Berta kněžna z Lobkowicz zaslala Tiskové Lize poděkování za dar vdovskému a sirotčímu fondu ozbrojené moci. — Jeho Eminence ndp. Leo kardinál ze Skrbenských, knížearcibiskup Olomoucký, ráčil zaslati svůj roční příspěvek 100 K, za nějž výbor skládá vděčné díky.

Tiskové Lize vyplacen byl z pozůstalosti zvěčnělého vsdp. probošta dra. Frant. Kryštůfka odkaz 100 K, za nějž Liga vždy vděčnou zůstane. — Vojíni z pole děkují Tiskové Lize.

Proti některým hlasům želejícím Macharových spisů z knihoven vyloučených, prohlašuje Liga, že netřeba nikdy litovati spisů a knih, které snižují a zlehčují náboženství, autoritu a mravnost, neboť takovými kope se hrob každému národu.

Liga vznáší žádost ke všem vážným lidem v našem národě, aby pracovali proti kluzké belletristické literatuře, která se na všech stranách rozmáhá a demoralisuje hlavně mládež.

Tisková Liga již často slovem i tiskem jednala o posvátnosti a nerozlučitelnosti stavu manželského, proto také odsuzuje trudný zjev, že objevuje se v některých denních listech inserát administrace Eherechts-Bibliothek v Budapešti, doporučující za předem zaslaný obnos 3 K „praktickou příručku“: „Volnost cizozemců v Uhrách manželství rozlučovati a uzavírati.“ — Zároveň vyslovuje se proti tomu, že v povídkových a zábavních přílohách různých časopisů jako na výsměch vážnosti nynější doby stále ještě jsou uveřejňovány povídky a novelky, jichž hlavními osobami a hrdinkami jsou záletné vdané ženy.

Tisková Liga vítá myšlenku Jana Voborského, by řadou článků a přednášek popularisován byl nábožensko-sociální význam nejstarších studentských nadací v království Českém. Mnohé nadace pro studující mají závazky, by studující konali různé pobožnosti, bylo by na čase, aby se od povolaných činitelů kontrolovalo, zda se takovéto nadačním listem uložené pobožnosti též řádně a svědomitě vykonávají.

Na vědomí vzato, že místopředseda pracuje o obsažnějším rukopisu, zabývajícím se životopisem blahosl. řeholnice Anny Juliany de Gonzaga.

Jelikož v nedaleké budoucnosti budou zřizovány ústavy pro invalidy a vdovy a sirotky po vojínech, naskytne se tu nové pole pastorace, které nutno vřele doporučiti lásce duchovenstva.

Tajemník Tiskové Ligy, pan redaktor *Tomáš Josef Jiroušek* podal podrobnou zprávu o studiu III. dílu spisů Sabinových vydaných nakladatelstvím J. Laichtera.

Místopředseda *Jan Voborský* poděkoval přítomným za hojné účastenství a bedlivé sledování bohatého programu.

Valná hromada spolku na zakládání katolických knihoven konala se dne 12. února 1917 ve 2 hodiny odpoledne v zasedací síni domu družstva Vlast.

Předseda far. *Vlastimil Hálek* uvítav nejprve přítomné, přednesl k shromáždění projev o důležitosti knihoven a věnoval vzpomínku členům a podporovatelům, které Pán k Sobě během roku povolal: Jest to Msgre. dr. Jos. Pachta, c. k. univ. profesor v. v., Ant. Keppert, k. a. notář a farář v. v. v Tuchlovicích, Em. Fiala, farář v Tetíně.

Jednatel p. *T. J. Jiroušek* podal výroční jednatelskou zprávu: Během roku 1916 povolil celkem 13 knihoven a sice:

1. Na Král. Vinohrady tamní konferenci spolku sv. Vincence de Paula ve farnosti sv. Aloise.
2. Do Vídně tamnímu Všeodborovému sdružení křesťanského dělnictva v X. okresu.
3. Sv. Jana pod Skálou u Berouna tamní Čítárně studujících katolického paedagogia.
4. Do Pastvin u Žamberka tamnímu Sdružení venkovské katolické mládeže.
5. Do Bernardic u Tábora Farní lidové knihovně.
6. Do Jablonné u Hřiměždic tamní odbočce hospodářského sdružení.

7. Do Semic tamní místní katolické knihovně.
8. Do Hobšovic u Slaného tamní Farní lidové knihovně.
9. Do Chvojna u Pardubic tamní Farní lidové knihovně.
10. Na Král. Vinohrady tamní okres. nemocnici pro vojíny rekonvalescenty.
11. Do Chrudimi tamní Klášterní lidové knihovně.
12. Do Bohnic u Troje tamní farní lidové knihovně.
13. Do Mukařova u Mnichova Hradiště tamní Farní lidové knihovně.

V každé z těchto 13 knihoven jest 200 knih a spisů v ceně 150 K, což činí celkem 2600 knih a spisů v ceně 2550 korun.

Za 13 roků založil 153 knihoven o 30.600 svazcích v ceně 36.989 K.

Příjmy spolku za r. 1916 obnášely 443 K 47 h, vydání 396 K 35 h, zakládající členové složili 20 K, přispívající 6 K, dobrodinci 368 K 23 h. Mnoho knih darovalo ze svých skladů družstvo Vlast ve značné ceně.

Po návrhu výboru byli *za čestné členy* zvoleni jednohlasně zakládající členové spolku vldp. kníž. arc. notář a ředitel konviktu v Příbrami *Karel Stella* a slov. p. *Josef Kratochvíl*, účetní magistrátní rada a katol. spisovatel v Praze, kteří si o spolek získali vynikající zásluhy.

Valná hromada vzdala díky Jeho Eminenci nejdůstojnějšímu pánu Leonu kardinálu ze Skrbenských, jenž ráčil uděliti spolku roční podporu 100 K.

Valná hromada vznáší k důst. duchovenstvu žádost, aby své knihy darovalo a odkazovalo spíše farním knihovnám, poněvadž kněžími darované knihy do knihoven obcí, spolků a škol, byly před časem z nich odstraněny.

Konečně přikročeno k volbě předsedy, výborů a náhradníků. Volby dály se jednohlasně: Za *předsedu a pokladníka* zvolen vdp. farář *Vlastimil Hálek*, za místopředsedu vdp. kn. arc. notář a farář *Alois Dostál*, za jednatele p. red. a ředitel *T. J. Jiroušek* a do výboru: vdp. *Jos. Tichovský*, k. a. vikář a farář v Bratronicích, vldp. *Ant. Suchoradský*, katecheta v Praze II.-1870; dp. *František Petráček*, farář v Bohnicích, dp. *Ferd. Zuna*, farář v Jinonicích. Za *náhradníky výboru* jsou zvoleni: dp. *Alexandr Titl*, kaplan na Kr. Vinohradech, p. *Křišťan Havlíček*, říd. učitel v Drahlíně, vdp. *Aug. Franěk*, farář ve Starči na Moravě, vdp. k. a. notář a děkan v. v. *Fr. Stibor*.

Valná hromada skončena provoláním slávy sv. Otci; Jeho Veličenstvu, nejd. metropolitovi dru Pavlu Huynovi a českomoravskému episkopátu.

Jeho kn. Milost ndp. arcibiskup zaslal spolku tento list:

„S potěšením vzal jsem na vědomost zprávu o valné hromadě ctěného spolku. Uznávaje záslužnou činnost dosavadní, přeji hojného požehnání Božího pro další práce a uděluji všem členům spolku z arcipastýřského srdce své požehnání.“

Literatura.

SLOVINSKÁ.

Hrvatska Straža čís. 4., ročník XIV. v čl. „Slovensko pismo“ (Dr. Aleš Ušeničnik) pokračuje: Tehdy vystoupil muž, který vysoko pozdvihl prapor idejí, zásad; a ideou, zásadou byl mu Kristus. Byl to dr. Antonín Mahnič. Náš svobodomyslný kulturní dějepisec dr. Ivan Prijatelj praví: R. 1882 nastalo třídění duchů. Toho roku totiž založil svůj katolický list nikoli ve smyslu běžné politiky, nýbrž prohloubený po stránce vychovatelské a literální — Dr. A. Mahnič. Především ve „Slovenci“ počal zdůrazňovati potřebu zásad ... vrhl v národ náš pochodeň zásadního boje a spálil onen nechutný oděv, který se jmenoval konservatismus. Liberalismus bál se třídění duchů, neboť nejraději lovil v kalu a věděl, že by nepochodil s jasnými zásadami u Slovinců. Proto litoval, že dr. Mahnič vnesl mezi Slovince svár a volal proti němu vše „dobré vůle“. Tak uvedl v blud i dosti duchovních, že nepoznali znamení doby a volali také po svornosti. Ale dr. Mahnič nelekal se odporu ani z liberálních ani z katolickokonservativních vrstev. Bezohledně oral a kopal po úhoru slovinské bezzásadnosti a sil ideje, dobře věda, že kultura je setbou a vzrůstem idejí. Ideje ovládají svět, jak pravil kdysi pokrokovcům prof. Erjavec, ideje jsou jistá moc, jíž se nikdo nemůže na dlouho vzpírati a vše, co se proti ideám osnuje a podniká, musí dříve neb později se rozptýliti jako pleva na větru. Tomu pozvání na pole idejí liberálové nerozuměli, praví dr. Prijatelj, a chutě banketovalo se dále. A dr. Mahnič dále oral hluboké brázdy ve slovinské nivy a sil.

R. 1888 začal vydávati dr. Mahnič „Rimskoga katolika“ a v něm začal jestě rozhodnější boj proti „bezzásadnosti“ a nedůslednosti v myšlení a negaci a bezcharakternosti v konání. Ještě jedenkrát se sešli — přátelé t. zv. „svornosti“ a r. 1889 uzavřeli mír mezi liberály a konservativci a ten mír nazývá náš svobodomyslný dějepisec „mrtvě narozeným dítětem“. Třídění duchů nedalo se již zastaviti, ve slovinské veřejnosti uplatňovala se zásada. A dr. Mahnič, praví dr. Prijatelj, klade mohutné základy zvláštní katolické organisaci na Slovinsku, ať si před ním zacpával uši Levčův „Ljubljanski zvon“ a ať jej zlehčoval a ironisoval „Slovenski národ“.

R. 1892 slavila katolická zásada svůj triumf. Konal se v srdci Slovenie, bílé Lublani, první katolický sjezd. Nejskvělejší událost v dějinách Slovinska, jak pravil dr. Mahnič. Týž píše později: „Skvělý byl to moment, začátek slovinského katolického sjezdu. Zvuky zvonů vzbudily mi slzy v očích a ducha mého povznesly do výše, kde styká se čas a věčnost; nikdy jsem živěji nepocítil jako tehdy, jak malí jsme my Slovinci, nejsme-li velicí v Bohu a ve věčných křesťanských ideálech. Sjezd nebyl jen vznešenou manifestací katolického vědomí, jako jsou sjezdy toho druhu, ale byl dílem, jež dalo všemu kulturnímu rozvoji slovinského lidu jednotný podklad, osnovu, basi a určilo jednotný cíl. Kulturním základem katolického lidu musí býti jen katolická zásada a kulturním cílem jen Kristus. Od té chvíle nastal pravý obrod. Bylo třeba ještě bojů a boje ty jak viděti nejsou ještě ukončeny a zcela skončeny nebudou nikdy; tedy od r. 1892 slovinský lid ví, kde je zdroj jeho jednoty a jeho moci; ví, kam se musí vrátiti, když se ukáže znamení slabosti neb nesvornosti; ví, kde je mu zaručeno jisté vítězství.

Jaké jaro dechlo tehdy na slovinskou domovinu! Vše začalo kličiti a růsti. Nový život na všech polích! Ustavila se jednotná, politická organisace slovinského lidu, utvořila se společenská a hospodářská organisace, uskutečnila se celá organisace lidové vzdělanosti ve slovinských křesťansko-sociálních svazích. Jen 25 let uplynulo a přece pro nás Slovince to značí celou epochu. Čím je slovinský lid je mocí ideje prvního katolického sjezdu.

Právem tudíž dodáváme: Objevila-li by se kde slabost, objevila by se proto, že by se nedbalo těch zásad, jež mají nám býti základem a cílem.

Světová válka otřásla základy naší kultury. Báti se jest, že náš lid nebude již míti toho jarého uvědomění, jež mu dala doba křesťanského obrození. Hrozné útrapy zrodí tu a tam apathii, odpor, ba i hněv; těžká břemena, duševní i tělesné boly, snad i sklamání, vše to v mnohých ubije

jistě důvěru, s jakou spělo naše lidstvo vstříc budoucnosti. A jako obyčejně v takových převratech vybíjí se hněv na bezbranné církvi.

Bůh dej brzy blahý mír! Pak prvním úkolem musí býti utvrditi opět základy a našemu lidu ukázati, že musí býti jediný cíl ten, který nám dosud vléval sílu a vítězství, totiž idea víry, Kristus. Napřed missiemi očistiti všechen rmut a kal, který se nahromadil a pak znovu na organisaci na všech polích.

Zda by nebylo dobře, kdyby se Chorvati a Slovinci po válce co nejdříve bratrsky sešli a zpracovali veliký přehled dosavadního díla, nových nebezpečí a naznačili cesty do budoucnosti? Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Der Golem. Román od Gustava Meyrinka. Nákladem Kurta Wolfa v Lipsku, 1916. Tiskli Hesse & Becker v Lipsku. Stran 502, cena M 3·50, váz. M 4·50. — V pořadí 20 obrazů, z nichž mnohé vynikají silnou plastikou a životností, rozvádí autor románu „Der Golem" látku velmi zajímavou po stránce dušeslovné, neboť všechen pestrý děj jest vlastně utkvělou představou, čl lépe řečeno, velkým omamným snem povahově dobráckého a přec jen mozkově zatíženého řezbáře kamejí Athanasia Pernatha, jenž za dřívějších let svého života pobyl po nějakou dobu v ústavu choromyslných; za magického svitu měsíčního podléhá ve snu svém poznovu vlivu Golemovu, o jehož periodickém zjevu šla zvěst, že číše zla se převrhne a vražda vraždu roditi bude, kdykoliv bude Golem spatřen, an plouží se uliceml, by zmizel ve zčernalém kteréms domě v místnosti, kam není odnikud přístupu a odkud pouze prachem hustě kryté okno zírá do úzké ulice jako vyhaslé oko. Tímto nezvyklým legendárním námětem svým, v němž jako rudé stužky proplétají se neumdlévající tužby nevinné i hříšné lásky a ohně skrytých i zjevných vášní, chouteк a vin lidských, působí literární dílo Meyrinkovo jako líceň podmanivého snu, jenž bytost člověka přeměňuje a vláčí dle libosti, snad ještě úchvatněji a dojmem mocnějším než román čerpaný ze života skutečného, neboť odpoutává čtenáře na dlouhou řadu hodin ze jha hmotné skutečnosti a zanáší jej v objetí bujné fantasie spisovatelovy v tajemná zákulisí snad i vybásněných tragických duševních styků a osudů lidských. V Meyrinkově románu, v rámci snu Pernathova jest fantasticky sesílen a prohlouben neblahý pro slabé a nárazu vášně snadno podléhající mysli vliv Golema; románem tím v nové formě zpracována, četnými podrobnostmi obohacena a časově do konce minulého století přenesena jest stará báj o Golemovi, tomto hliněném homunkulu učeného pražského rabína Ben Löwa z doby Rudolfovy, výtvoru to, který kouzelnou formulí vždy na čas byl oživen, by přisluhoval rabínovi, jejž také Jaroslav Vrchlický ve své „Rabínské moudrosti" básnickým dílem ostrovtipné divadelní hry zvěčnil; životní síly zbaven a v hlínu proměněn mohl býti Golem jen tehdy, byla-li mu z úst vyňata čarovná formule. Sledujíce celou tu scenérii vzájemně ze sebe organicky se vyvíjejících a sytě zabarvených obrazů, s tichým úžasem poznáváme, ba přímo rozechvěni procitujeme všecky ty strašlivé duševní zápasy a ani brachialního násilí se neštítící úlisné boje, jaké pod šerem střech a v soutěskách ulic, kam slunce málokdy a to ještě jen sesmutněle zasvitalo, bdíce i sníce, mezi sebou a s jinými škodolibě, pomstychtivě sváděli a za nekalými úmysly pravé jádro své maskujíce, stále jak oheň rozdmychávali lidé záhadných a nevysvětlitelných povah. V knize Meyrinkově setkáváme se stejně se zbědovanými lidmi, žijícími ve zdánlivé, jen předstírané a vylhané nouzi, i s lidmi, jimž bída již v kolébce připínala se na nohy jako železné koule okovů; poznáváme tam lidi plné neztišitelné nenávisti, která jejich život prosycuje a přesycuje jako ustavičně kanoucí krůpěje hořkého jedu. — Z toho všeho pak ale také po rozboru knihy shledáme, že román velmi případně a důvodně nazván jest „Golem", neboť z celého jeho obsahu vyvěrá pevný závěrek mravní filosofie, že zlo v čas nezakřiknuté a životní své formule nezbavené, ba rázně a energicky z kořene nevyťaté zůstává nezmarným zlem nadále a roste a bují a zraje až k výslednici svých sil, ke hrůzám mravních katastrof.

Zvoliv prastarý legendární motiv, tedy thema pražské, položil Gustav Meyrink zcela přirozeně větší část děje své originelní knihy do ovzduší

bývalého staropražského Gheta, do těch ponurých jeho domů, doupat bídy, neřestí i mamonářsky pod špínou skrývaného bohatství, do těch krámců, mansard i sklepních bytů, jichž okna měla odporně šedé záclony z prachu, čmoudu a pavučin, jichž vzduch byl těžký, dusný a nezdravý. Probíráme-li se řadou osob, jimž v Meyrinkově románu dána úloha aktivní neb passivní, seznáváme, že po psychologickém studiu velmi správně a plasticky vytvořena jest postava Athanasia Pernatha. Ta láká k sobě jakousi nezdolně suggestivní silou, ať již sama utápí se ve vzdutých vlnách záhady, kdo že položil na pracovní stolek v atelieru Pernathově pergamentovou knihu s kapitolou „Ibbur" o obtěžkání duší hříchem, smyslnou láskou a vášní; postava ta poutá k sobě magneticky pevně, vystupujíc v kruhu groteskních uměleckých přátel Pernathových, loutkoherce a veršotepce Zwakha a malíře Vrieslandera v hostinských místnostech starého Ungeltu, nebo účastníc se skrytých bojů se záludným a lstivým vetešníkem Aronem Wassertrumem, jež vyvrcholují až v tragedii podezření ulpělého na Pernathovi pro vraždu pojišťovacího agenta „freimaura" Zottmanna. Silně životní jest postava Pernathova též v rámci styků s tichým archivářem židovské radnice, Semajahem Hillelem, jenž v románu Meyrinkově tak mnohé odhaluje ze záhad kabbaly, z knihy soharu a z tajemného symbolického vztahu trumfů tarokových karet k 22 písmenám hebrejské abecedy, z něhož se dozvídáme, že tarok nebo tarot znamená tolik jako hebrejské tora (zákon), staroegyptské tarut (tázaný) nebo prastaré tarisk (žádám odpověď). — Stěžejní osoba románu „Der Golem", Pernath, trpící přeludy a dvojnictvím, obestřena jest jakýmsi tajemstvím vědění, že jako pagát jest první kartou ve hře, jest člověk první figurou v obrázkové knize svého života, tedy svým dvojníkem, ježto hebrejská písmena alef, kreslena v podobě člověka, ukazuje jednou rukou k nebi, druhou k zemi, jako by pravila: „Jak jest nahoře, jest i dole a jak dole, jest i nahoře." Pernath, jenž ocitá se v těsném sevření golemismu, jest v Meyrinkově knize zajímavým i svým dramatickým účastenstvím v románovitých intermezzech tajné lásky paní Angeliny k doktoru Salviolovi i svými idealními styky s tichou a v srdci svém tak mnohé skrývající dívkou Miriam, jejíž otec Hillel vynikal nejenom velkým věděním, ale také při své myší chudobě spolu takovou zase štědrostí k jiným chudým, že tito před ním vždy úprkem utíkali, by nebyli nuceni vzíti almužnu z ruky chuďasovy.

Jinou typickou a svéráznou figurou románu jest ubohý, nemocný student Charousek, nemanželský syn vetešníka Wassertruma. Charousek, přeplněn ve svém nitru zžíravou a chorobnou nenávistí k člověku číhajícímu za jakoukoliv cenu na zisk jako pavouk na mouchu, má hlavní účast na objevu vědeckých podvodů Wassermannova syna, jenž jako doktor očního lékařství přiložil si jméno Wassory; nenávist Charouskova k původci svého neštěstí a bídného plahočení se životem sahá i za hrob tak daleko, že student končí sebevraždou na hřbitově, aby rudá stopa krve z podřezaných žil provázela jeho otce i po smrti. — Velmi výstižně a přímo s bravourní jistotou kreslí Meyrink také všechny ostatní, byť snad jen podružné figurky bohatě rozčleněného obrazu ustavičného neklidu a zápolení různých povah lidských; uvádí-li nás autor na okamžik v orgii ve staropražské putyce u Lojzíčka, ve které dominuje za zvuků harfy rusovlasá Rosa, i tam, kde až do nejjemnějších podrobností předvádí před náš duševní zrak všecky ty tristní zjevy mravně otupělých, cynických a v bahno zločinu zapadlých individuí, jež Pernath poznává ve vyšetřovací vazbě a jež rukou mistrnou a obratnou vyloveny jsou z velké galerie novodobé kriminalistiky, podává nám spisovatel přímo drobnohledem prostudované věci; odpuzují snad svými nezvyklými a křiklavými barvami a přec jen jsou vesměs oživeny zlem a zas jen zlem nezkrotné, nezakřiknuté síly zjevu Golemova. — Obraz ponurých míst bývalé staré Prahy podán jest s takovou překvapující věrností, jako by byl na bílou desku promítán přímo z fotografických snímků. — Jako kdysi na leptech a obrazech Angela Zeyra vynořují se nám v Meyrinkově knize ty dávno již zapomenuté, autorem ostře naturalisticky kreslené křivolaké uličky a rozmanitá zákoutí bývalého Josefova, jehož starší pamětníci zvolna vymírají a o němž mladší generace slýchá snad už jenom v legendách. Ale jako dovede Meyrink v literárním svém díle širokou a měkkou tužkou kresliti někdy až odporné a do drastiky nočních tajů zabíhající scény z ovzduší bývalého Gheta, kam ke koncertům na tahací harmoniku a břinkavý klavír do modravých oblak cigaretového čmoudu scházeli

se k radovánkám schátralí příslušníci pražského „patalionu", dlažbošlapové, gamíni, přechovávači a bludičky, zkrátka všecka ta hustá spodina velkoměstského života, dovede zase svižným obratem ruky také chopiti se jemného pastelu a stejně zdařile a poeticky náladově kreslí pohledy na zelenavé akáty Františkova nábřeží, na kamenný most se zafialovělou silhouettou Hradčan, pestrou tkáň stříbrného svitu měsíčního a sametově tmavých stínů v pověstmi opředeném okolí Daliborky a Zlaté uličky s miniaturními domky druhdy Rudolfových alchymistů a rozkošné partie Stromovky, když jaro probouzí dech hyacintů a šeříků. Jako mistr vybroušeného slohu staví Meyrink mimoděk některé partie své knihy po bok velmi zdařilým a výborně odpozorovaným obrázkům ze zákulisí velkoměstského, s nimiž shledáváme se v novelle „Marný květ" od Jana Liera, otištěné r. 1886 v VIII. ročníku „Ruchu", obrázkového časopisu pro zábavu a poučení. — „Der Golem", román Meyrinkův, jest prací literárně zajímavou i kulisami svého jeviště i dějem, jenž se logicky vyvíjí, rozuzluje a vyvrcholuje a jenž nezvyklostí svou a úzkým spředením a netušeným splynutím realistiky s fantastičností poutá čtenáře až do poslední tečky. — „Golem" jako kniha obsahu velmi napínavého vydán byl též ve zdařilém českém překladu dra B. Prusíka, nákladem F. Topiče v Praze. — Jan Voborský.

Christus ist mein Leben. Rozjímání pro klášternice. Napsal Alfred Hoppe. Šest svazků. 1916. Váz. po 5 K. Nákladem Steinbrennera ve Vimperku.

Dílo toto došlo zasloužené pozornosti nejenom v kruhu, pro nějž jest určeno, totiž pro ženské kláštery, nýbrž vůbec u všech přátel duchovního života. Jest zpracováno na širokém podkladě a podává v rozjímáních celý život Ježíšův. Každý svazek má okrouhle čtyři sta stran a přesně sto rozjímání, každé o čtyřech stranách. Každé má v čele skvostně podaný obraz. Spisovatel totiž klade velký důraz na dramatický a psychologický moment ze života Ježíšova a výslovně praví, že se podobá, že tanulo něco podobného na mysli původci, nyní užívané, rozjímací methody a ženiální knihy exercicií, svatému Ignátu z Loyoly, protože mluví často o obrazu, na němž si má exercitant vzpomenouti

Všech rozjímání jest 600. Nyní jest prvý svazek, který vyšel již ve dvou vydáních, rozebrán, šestý dosud nevyšel. Prvý svazek jedná o starozákoních předobrazech Messiášových a o mládí Ježíšově. Druhý má za předmět veřejnou učitelskou činnost Spasitelovu, ve kterémž předmětě se dále pojednává ve svazcích III. i IV. Rozjímání jsou obyčejně o třech bodech, jimž předchází popis připadající události. Body rozjímací plynou z dané látky a jsou přizpůsobeny nynějším, moderním poměrům. Některé jsou specielně pro ženské kláštery, ale jest jich v celku přece dosti málo, proto může knihy použíti každý přítel duchovní četby; jsou pokud možno nejobšírnější. Na příklad o Ježíši a Samaritánce pojednáno v 6 rozjímáních, o povolání Matoušově ve 3, o kázání na Hoře ve 23, o služebníku setníkově ve 4, o Marii Magdaleně v 6, o Ježíši jako dobrém pastýři 3, o vzkříšení Lazarově 8 atd. Svazek pátý jest věnován době předcházející utrpení Páně a počátku této doby až do chvíle, kdy stál Ježíš před Pilátem. Svazkem šestým ukončí se život Kristův.

Přednosti této knihy jsou: poutavě podaná, časově zpracovaná látka, pevný papír, dobrý zřetelný tisk, láce, skvostné obrázky. Jest skutečné obohacení odboru, v němž bylo sice sepsáno a vydáno děl zrovna bez počtu; že dílo toto, ač nedokončeno, došlo již takového povšimnutí u všech vážných čtenářů, jest nesporným důkazem jeho výbornosti. Doporučujeme.
Ignát Zháněl.

Die Kultur. Jahrbuch für Wissenschaft, Literatur und Kunst. XVII. ročník. Ve Vídni. Stran 102 a X.

„Lvova společnost" ve Vídni, která má týž cíl jako naše „Vlast", vydala patnáct ročníků časopisu „Kultur". Míval ročně čtyři sešity a přibližně 500 stran. Nyní však podruhé vydává ročně pouze jeden sešit a jmenuje ho „Jahrbuch". Svazek vydaný jako podíl členů na rok 1916 má několik zajímavých prací, na něž tímto chceme upozorniti. Dr. Seipel promlouvá o „pacifismu a katolících"; praví, že dosud obírali se myšlenkou světového míru skoro výhradně nekatolíci. Papež Benedikt XV. naznačil podmínky pacifismu, aby byl jeho cíl možný a dosažitelný. Autor myslí, že

po válce teprve bude možno propagovati ideu silného, samostatného, programového míru mezi katolíky.

Stálý přispívatel časopisu „Kultur" dr. Králík upozorňuje na velkou epickou báseň, kterou vydal roku 1685 studující práv Feig ve Vídni pod názvem: „Adlers Kraft". Obírá se básnickým popisem obležení a osvobození Vídně. Chválí provedení a navrhuje, aby se ze všech 11.908 veršů dvě třetiny vynechaly a báseň, která jest cenný příspěvek k ocenění oné doby, znovu vydala. Ovšem, byl by sám Králík k tomu nejzpůsobilejším. Dvorní farář dr. Seydl podává rozbor Nietzscheova svéživotopisu, který nazval blasfemicky „Ecce homo", což jest ostatně poslední jeho práce, protože brzy po ní se zbláznil. O své četbě praví, že sahá rád ku týmže knihám a miluje starší francouzské; osvěžením mu byly věci Richarda Wagnera. Prohlásil vyhlazovací boj křesťanství a tvrdí, že od nynějška přestane se počítati podle Krista, ale že se bude počítati podle něho, co se stalo před ním anebo po něm.

Mezi nejdelší články patří práce dra Floeka o rakouském, ze žijících nejlepším lyrickém básníkovi Ottokarovi Kernstockovi, faráři z kláštera Vorau, kterého nedávno povolali za profesora na akademické paedagogium do Vídně. Rozebírá se podrobně celá jeho dosavádní literární práce, kterou uložil v pěti svazcích básní a žádá se s důrazem, aby bylo pořízeno laciné vydání všech jeho prací.

Následuje ještě několik menších článků, jako o lidovém zpěvu ve vídeňské diecesi, o školách Koleje lazaristů v Čařihradě, které se doporučují účinné podpoře a o chrámě jerusalemském. Ku konci jest roční zpráva „Lvovy společnosti", která měla koncem roku 1915 1651 členů a 17 tisíc korun jmění. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Bible a věda. Rozhovory o námitkách proti Písmu svatému. Na francouzském podkladě upravil Jan Bělina (Jaroslav Dlouhý). V Praze, 1916. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Cena K 1·50.

Dp. Jarosl. Dlouhý (Jan Bělina), jenž vydal již několik většinou apologetických spisů, zvolil si v poslední době v pracích svých způsob rozhovorů; tak učinil ve spisku „Úpadek vědy" (vyšlo v „Časových úvahách" roč. XIX., čís. 10—12; (cena 16 h), kde rozmlouvá o tomto předmětu s universitním posluchačem filosofie, a podobně jest tomu i v díle tomto, jež vyplňuje ve „Vzdělávací Knihovně Katolické" svazek LXVII. Zde jest to septimán Vladimír Huka, u kterého, jak to bývá u dospělejších studujících, dostavily se rozličné pochybnosti ohledně Bible, jejíž některá místa zdají se mu v úplném rozporu s vědou, či vlastně jen s některými učenci, ale jen domnělými, neboť všichni praví učenci byli a jsou hluboce věřícími, vědouce, že víra i věda, pocházejíce od téhož Boha, nemohou si odporovati (ovšem pravá víra a pravá věda — ne pavěda . . .), ano, že jedna k druhé vede a navzájem se doplňují! A jest těch námitek celá řada, jež studující Huka svému faráři na procházkách nebo při návštěvě předkládá; jak na př. o dnech biblických, pořad v objevení se bytostí na této zemi u Mojžíše a některých učenců, je-li země středem stvoření? Je-li jím člověk? Jsou-li hvězdy obydleny? O transformismu. Pochází-li veškeré člověčenstvo z jednoho páru lidí? Odkud vzali se lidé v Americe? O stáří člověčenstva, dlouhém věku patriarchů, o potopě, egyptských zázracích a přechodu přes Rudé moře, o manně, o „zastavení slunce" za Josue, o Samsonu a liškách a čelisti oslíčí, o zázraku na hodinách Ezechiášových a konečně o Jonáši a „velrybě". Jsou to nejobyčejnější námitky proti Písmu sv. Starého Zákona, a jest opravdu s obdivem, jak takřka hravě p. spisovatel je luští. Doporučujeme knihu tuto (140 str.) co nejlépe.

Jos. Fabian.

Úřednictí sirotkové. Obrázky ze starých časů. Napsala Vlasta Pittnerová. Nákl. R. Prombergra v Olomouci.

Čtenáři a ještě více čtenářky „Vlasti" mají dojista v dobré paměti tuto utěšenou zámeckou idylu oblíbené spisovatelky. V pěkné knižní úpravě vydána bude potěšením každému zvláště dnes, neboť vypravujíc prostě a srdečně o bývalých dobrých časech pomáhá na chvilku zapomínati na

hrůzy a svízele nejistého dneška, nejistějšího zítřka. Pod rozlehlou střechu zámecké budovy shromaždila autorka se značným uměním charakterisačním pestrou maloměstskou společnost. Jsou tu ještě nefalšovaní páni Francové, jejichž slavné panování chýlí však se již k neslavnému západu, jsou rázovité figurky panských obročních a hřmotících fořtů, je tu typický starosvětský pan sládek s kordiální panímámou, jsou úřednické frajle, křehké a suché jako herbářové květinky, je už i celý kroužek čilých vlastenců s farářem a lékařem v čele. Zjevuje se tu ideální lidumil hrabě Albrecht, jistě blízký příbuzný krasoduchého hraběte Hanuše z „Pohorské vesnice" Boženy Němcové. Dokonce i slavné paměti loutkař Matěj Kopecký živou rodinou i dřevěným personálem oživuje scénu. Škoda, že právě tato vděčná a naší belletrií dosud nespracovaná osobnost nevystupuje v plastičtějším reliefu. Dvěma různým zájmovým sférám náležejí súčastněné osoby. Úřednický malosvět žije vadnoucí pýše svého stavu, vyběračným choutkám svých zmlsaných žaludků, škodnému i neškodnému klepu a malicherným starostem, kdežto zástupcové občanské společnosti pracují pro budoucnost národa. Divadlem, besedami, knihou a zpěvem pomáhají uskutečnit ten radostný div, který nazýváme vzkříšením národa. Autorka s velkou znalostí doby a s náležitou pietou předvádí nám vlastence z let čtyřicátých v jejich „lásce a dychtění", stavíc i nynějšímu pokolení před oči jako vzor jejich svornou, nezištnou a zušlechťující práci společenskou. A je věru potřeba připomínati ony časy ryzího nadšení a obětavé lásky k vlasti. Není ještě náš národní byt tak zabezpečen, jak by bylo žádoucno. — Mimochodem připomínám, že jsou v knize popisné partie, které dnešnímu čtenáři způsobiti mohou muka Tantalova, míním totiž ony četné a s velkou zálibou líčené hostiny v zámku i podzámčí, při nichž nad lákavými výrobky kuchařského umění frajle Frici sbíhají se čtenáři sliny v ústech. Čtouce ona místa, chápeme, jak bývalo na světě dobře a jak my nevděčníci nedovedli jsme si vážit svého blahobytu. Tyto kulinárské episody, podané s pravou homérskou důkladností a šíří epickou, zůstanou asi na dlouhou dobu nedostižným ideálem. Jsou nám milé jako dokument doby a jako vzpomínka na tučná léta minulosti. — Milá kniha paní Pittnerové jako všecky její předchůdkyně hodí se jako dobrá a zábavná četba do všech knihoven. J. Kk.

„Lidské osudy." Napsala Ludmila Grossmannová-Brodská („Hlasů Katolického spolku tiskového" vyšlo v č. 3., roč. 47.) — Naše neúnavná katolická básnířka a spisovatelka L. Grossmannová-Brodská napsala v této sbírce dobré katolické četby řadu povídek a obrázků ze života, jimž dala prostý, ale přesvědčující název „Lidské osudy". Jest to šest drobotin z péra slovutné spisovatelky, jejíž péro ani ve vřavě válečné nemá klidu, nýbrž právě z této doby i některé čerpány, zejména jímá obrázek ze skutečnosti „Stařenka Klásková", v němž líčí lásku obapolnou vnuka Josefa a babičky Kláskové. Radost vyzařuje ve stáří ze života této stařenky zbožné, kterou předchozí život štěstím právě nezanesl. Sbírka zahájena obrázkem „Pytel bramborů", do něhož spisovatelka vnesla kus pravdy dnešního života, kdy svépomoc, hlavně ve svazcích příbuzenských, ochlazuje. Povídka „Matčina láska" připomíná nám výborný námět k romanettu. Spisovatelka vypravuje v něm mistrně a postava Anny Markvartové jako ženy a matky tiché trpitelky jest velice sympatickou. Jest to nejzdařilejší literární práce v řadě drobností ostatních. Její vesnický příběh „Na panském!", povídka „Pro kousek chleba" a obrázek ze života „Paní nadlesní" doplňují tuto sbírku a jsou zajímavými ukázkami známého vypravovatelského tónu spisovatelky. L. Grossmannová-Brodská nezapře v těchto drobnůstkách, že psala je básnířka; mají pel poesie, jenž vytryskuje vždy jako předmluva k hlavnímu líčení poutavého děje. Kdo přečte první povídku ze sbírky „Lidské osudy", vytrvá, až dočte poslední. Doporučujeme.

Otakar Jakoubek.

Arne Novák: **Zvony domova.** Kniha studií a podobizen. (Studie v jubilejním roce Husově.) Nakl. Fr. Borový. V Praze 1916. Stran 238. Cena 7 K 20 h. — — Zajisté podivný to úkaz, že v literatuře národa zdravého a života schopného, jakým snad český národ je, bylo napsáno tolik knih, v nichž se běduje nad jeho beznadějným osudem a neodvratnou zkázou. Plni naděje vidíme přece před sebou svítání, světlo a život, ale v knihách se nám líčí jen temno, hrob a smrt. Ten národ, který má v sobě sil a schopností tolik, že by mohl takořka divy dělat, musí (dík literatuře) stále

v sobě cítit zápach mrtvoly nebo mrzáckou ubohost. Dostačí, aby nějaký redaktor šmok napsal, že nás musí přitisknout ke zdi, a hned všechen náš tisk spustí nářek, jako by nás už opravdu podřezávali. Tak jsme ustrašeni. — Také Novákovy „Zvony domova“ znějí smutně a bolestně. Komenského „Truchlivý“ nebo „Kšaft“ a Jiráskovo „Temno“ (dvě nejvýznačnější partie knihy) rozdírají přímo české srdce. „Co zde zoufá a kvílí v hrůzách osudu, toť není veliký jednotlivec (Komenský) sám, jemuž žal a umírání rozvázaly jazyk, toť celé bratrství v agonii, toť národ český v zápase smrtelném“, neboť „nepřátelé slova Božího (tak zní ta hluchá fráze) a národa českého (to už méně) sešikovali se v Ligu (hinc illae lacrymae), dobře ozbrojenou a nešetřící lidskosti, jejich děla a jezdci obklíčili ze všech stran zemi naši, přetékající slzami a krví; meč žoldnéřův i katův rozzuřily se svorně proti dětem českého Betlema . . .“ Atd. Tento bombast na nás působí tak jako bychom viděli, kterak p. Arne Novák Komenského bičuje. — Podobně působí na p. A. Nováka Jiráskovo Temno: „Nad celým dílem klene se hluboký a dusný soumrak (str. 141), zvýšený hrozivým a přísným příkrovem černých mračen; jako temné stíny rysují se v tomto chmurném ovzduší postavy a nejinak než na malbách Ruisdaelových zahaleny jsou veškeré obrysy krajinné chumáči mlhavých temnot — toť zamračená nálada pozdního beznadějného večera spíná v mocném účinu celou knihu v jednotu. Na místech nejpohnutějších houstne soumrak ve vznešenou nebo strašidelnou noc . . .“ — Romanopisci by se to mohlo ovšem slevit, chce-li nás postrašit, ale považíme-li, že z Jiráska hlavně intelligence čerpá své historické vědomosti o dějinách českých, pak se nelze diviti, že se ohlížíme po osvoboditeli nějakém, který by učinil konec tomuto věčnému a nezdravému strašidelnictví. — Arne Novák sám by konečně našel dost vhodných slov a obratů, aby Jiráskova temná mračna rozplašil, ale žijeme v době, kdy není radno plavat proti proudu. L † gn.

Z ruských pohádek. Vybral a přeložil A. G. Stín. S obrázky. V Brně, bez letopočtu. Stran 100. Cena 1 K.

Dětem nejlépe se zamlouvají pohádky, proto uvítají malí přátelé toto 23. číslo „Knihovny mládeže“ zajisté s velikou radostí. Podáno tu deset pohádek. Jest sice jejich ovzduší ruské, malým čtenářům méně známé, ale ihned se do něho vžijí. Všechny pohádky jsou přiměřeny věku dětskému, snad pouze jediná, jednající o úplatnosti úředníků soudců v Rusku nedojde toho porozumění, jakého by pro jemnou ironii zasloužila. Tato jediná překročuje poněkud obzor dětský. Přečte si pohádky tyto se zálibou i každý čtenář starší, který třeba snad po celá desítiletí neměl podobné četby v ruce a zalíbí se mu, jako se stalo referentovi, který se upřímně podivoval umění spisovatelů, kteří z věci nepatrné vytvořili vhodnou pohádku. Na příklad jedna z nich popisuje hrací stroj, umístněný v tabatěrce jako živý, po němž hocha provádí „chlapec zvoneček“. Kolik něžné poesie v této sbírce pohádek uchováno a projednáno!

Stín, známý překladatel z ruské literatury vybral nejlepší pohádky a podává je našim dětem, které rády po nich sáhnou. Za zmínku stojí, že jednu z tuto podaných pohádek napsala cárevna Kateřina II.

Ignát Zháněl.

Domácnost katolického kněze. (Veronika.) Pokyny hospodyním napsala Františka Baemreitherová. Přeložil S. P. Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny v Brně. Cena 1 K 40 hal.

Je-li povolání ženino v každém povolání a stavu velice obtížné, vyžaduje-li všude věrnosti, vytrvalosti a trpělivosti — platí to zvláště o povolání farských hospodyň. Mnohá má zajisté tu nejlepší vůli konati povinnosti své věrně a svědomitě, ale neví si často rady a pomoci, jak to neb ono zařídíti. Nuže v knize této (200 str.) najde výbornou rádkyni, která ji poučí I. Čeho se žádá od hospodyně katol. kněze. II. Jaké vlastnosti má míti farská hospodyně. III. O věrnosti a poctivosti. IV. V čem záleží pravá spořivost a jak daleko sahá povinnost spořivosti. V. Jaké povinnosti má farská hospodyně k chudině. VI. Jak má zacházeti s čeládkou. VII. Jakou péči má míti o kostel a kostelní roucha. VIII. Jakých způsobů má dbáti doma i venku. IX. O šatstvu a prádle. X. Ošetřování nemocných. Ochrana proti nemocem. XI. Domácí prostředky. Rychlá pomoc při onemocnění atd. Hle co praktických pokynů a rad tu nashromážděno! Doporučujeme.

Seb. Rada.

Po stopě ideálu. Původní román od Jana Staňka. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. K 4·80.

Přečetše nadmíru napínavý román tento (696 str.), tázali jsme se: Proč krmí ty naše „vlastenecké" listy čtenáře své rozličnými, často dosti pochybnými romány, když máme tak poutavé původní? Ano, hrdina románu tohoto — francouzský kapitán Gaston Lamaire (čti Lamér) — upoutá hned z počátku čtenáře úplně; neboť co týž vykoná na cestách za svým ideálem, jímž jest ruská komtesa Olga Prutovská, nejen pro tuto, ale i pro mnohé jiné dívky, jež vyrve vícekráte z moci lupiče dívek Rendeza . . ., co vytrpí od svého zapřísáhlého nepřítele knížete Běloskoje, děda a poručníka svého ideálu — to zaujme mysl čtenářovu zcela. — Vytknouti bych jen mohl někde nesprávnosti přechodníků, že užívá často slůvka „více" místo „již" a j. Fab. Budil.

Náš Domov. Ročník 1916. Naposledy upozornili jsme na tento náš jediný lidový obrázkový, zábavně poučný, katolický měsíčník na počátku jubilejního ročníku, když z něho vyšlo pouze prvé číslo. Nyní leží před námi ukončený 1916 ročník; má 384 stran, bohatý obsah a mnoho vyobrazení.

Hlavní váha klade se skoro ode všech čtenářů, při časopisu, určeném pro lid, na zábavné práce. V tomto jubilejním ročníku XXV. byly tři delší a více kratších povídek a humoresek. Alois Dostál, který s básníkem Janem Ev. Nečasem jest asi jediný, s jehož pracemi se setkáváme ve všech dosavádních 25 ročnících, přispěl obrazem ze života, který nazval „Starý závazek". Má za předmět Dostálovi k srdci přirostlé studenty, kterými se obírá zrovna v bezčetných povídkách a přece, když jste si jich přečetli i více, jste nuceni doznati, že se neopakuje, že vždy najde nové hledisko, z něhož v dřívějších pracích na své miláčky nepohlížel. Tuto připadne starý venkovský, rozšafný, tatík na myšlenku, že by měl jeho syn, student a potom doktor lékařství splatiti svým sourozencům peníze, o které byli zkráceni, protože se na něho stále vynakládalo a všichni na něho šetřili. Syn-lékař uznává oprávněnost tohoto požadavku, ale otec jeho snoubenky nemíní dáti věna své dcery sestrám ženichovým, vždyť jest určeno pro jeho dceru a nikoliv pro cizí dívky, kterým se tím poskytuje příležitost, aby byly dříve zaopatřeny. Ale vše skončí ku všeobecné spokojenosti, snoubenci nic nezmeškali a dostanou se za sebe. Románek čte se, jako všechny práce Dostálovy příjemně. Čtenář se pobaví, ale také poučí, tuto v poslušnosti k rodičům a v lásce k rodné půdě a sourozencům.

Nejdelším románem jubilejního ročníku N. D. jest práce Františka Čecha. Málo povšimnutou dobrou vlastností N. D. byla od počátku jeho založení, blahovůle páně redaktorova ku spisovatelům počátečníkům, jimž vždy přicházel vstříc a propůjčoval ochotně sloupce N. D. Mezi ně patří v tomto ročníku zastoupení dva spisovatelé, Čech a Brožek. Čech nazval svůj nejnovější román „Květy samoty", protože se obírá dvěma dceruškami bodrého myslivce, z nichž starší prodělává spletitý román lásky; bylo nedorozumění mezi ní a mezi jejím vyvoleným, profesorem, až konečně po letech se domluvili. Mladší sestra, chovanka brněnského ústavu učitelek zemřela. Její nemoc líčí se ve dvou, ba skoro ve třech, kapitolách, snad pro někoho trochu obšírně, ale literární gurmáni podivují se svěžímu péru Čechovu, jak delikátně si počíná v této, pro mnohého nezajímavé látce, že přece každý si to přečte a nepřeskočí. Humor Čechovi vlastní, tichý, nikde dotěrný také přichází k platnosti, u otce i syna myslivce. Předstupuje před čtenáře celá obec, v níž žije myslivec, jako farář se svou sestrou, starý učitel, který odchází do výslužby, muž konservativní, na jehož místo nastupuje novotář, nevěrec, požitkář, hledá pouze velké věno, povrhl Herminou, starší dcerou myslivcovou, a vyhledal si z Brna dceru pokoutního hostinského z „Varieté". Lze si pomysliti, jaký život s ní zavítal do venkovské školy. Na štěstí brzy zemřela, smířena s Bohem. Ale dosti. Čtenář pokochá se uměleckou prací našeho Čecha, jemuž přejeme po ztrátě, která ho zastihla, právě když psal tuto práci, úmrtím jeho milované choti, upokojení a chuť ku dalším románům, na něž se upřímně těšíme.

Třetí delší práce jest „Falešné zlato" od Josefa Brožka, osoby, v naší literatuře katolické, velmi zajímavé. Psal tuto práci jako vojín, stojící ve frontě. Jest literární samouk, z Pojizeří, které se připomíná skoro ve všech jeho pracích. Pracoval ve sklárně, pak si zakoupil domek a před

válkou byl obecním tajemníkem. N. D. přinesl jeho první a snad všechny jeho dosavádní beletristické práce. Píše dovedně a nikdo, kdo nezná jeho životopisu, neuhodl by, že jest samouk, píše jako vyškolený beletrista.

Kratší práce zábavné jsou v tomto jubilejním ročníku od Miloty, několik humoresek jest od Jana Vyhlídala, jehož práce, jednající o Hanácích bývaly dříve uveřejňovány v olomuckém denníku „Našinci". Tuto v N. D. jsou zajisté více na svém místě; patřily do listu, který se uschovává a nikoliv do denníku, který se po přečtení pohodí. Jsou kulturně dějinné památky na Hanáky naší doby.

Článků poučných jest celá řada, též básní, v nichž se shledáváme se všemi na Moravě oblíbenými jmény, jako Dohnal, Chramosta, Nečas, Střížovský, Stupavský.

N. D. zasluhuje pro svou snahu, lid vzdělávati četbou zábavnou i poučnou, povšímnutí všech lidí dobré vůle. Plnil tento svůj účel po celých 25 let, v nichž ho stále řídí profesor náboženství v Olomouci, kn. arc. rada Josef Vévoda. Předplatné roční jest 5 K a vychází v Brně u Benediktinů.

Ignát Zháněl.

„Včelařský kalendář" na rok 1917. Uspořádali Fr. Wohnout a P. Fr. Adamec. S mnoha vyobrazeními. Ročník VII. Cena 1 K 20 h, poštou 1 K 30 h. Nákladem Zem. ústř. včelařského spolku pro král. České v Praze. — Kalendář tento jest opětně bohatou snůškou vědomostí pokročilých včelařů a pro včelaře začátečníka jest pomůckou neocenitelnou. Ba i starý praktikus včelař nalezne v něm dosti zajímavostí. Práce na včelíně (jich pořad) rozvádí v každém měsíci redaktor Fr. Wohnout a jsou tyto připomínky i starým, zapomětlivým již včelařům vhodné. Pomíjíme bohatý obsah, týkající se organisace a praktického života včelařského a přistupujeme hned k článkům ostatním. Václava Krulicha článek „O šetření jiv" jest jakýmsi přímluvčím pro zachovávání jiv čili lísek a končí výzvou k včelařům, by nedopustili, by se zbytečně vymýtily ze sobeckých často choutek. Velice poutavý jest článek včelaře Doc. Dr. Ant. Schönfelda „Zkamenělý plod včelí" a j. v. V řadě illustrací poutá nemálo vyobrazení včelína p. Jos. Mooce, rolníka v Lipůvce u Drásova a správce pozorovacích stanic moravského Ústředí, včelnice rolnické školy v Czanichowie u Krakova, podobizny vynikajících českých včelařů K. Bartůňka a Boh. Vančury atd. Otakar Jakoubek.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Dramatická báseň Stanislava Loma biblická hra „Vůdce", jejíž hrdinou jest vůdce lidu israelského Mojžíš jest vlastně nejen básní historickou, ale i básní pro sebepoznání národa tedy prací ideovou. Postava proroka Mojžíše jest postavou žulovitou, neochvějnou; když lid mu svěřený reptá, jest on kamenným mostem, spojujícím lid s Bohem. Životní poslání Mojžíšovo předvedl spisovatel z počátku podle knih jeho, ale nespokojil se jen s tímto. Dal Mojžíšovi působiti dále, a jeho Mojžíš jest pravým vůdcem lidu každého národa; jakým básník jej laurem přiozdobuje, takým zdobívali své vůdce všichni národové. Proto Mojžíšův vzdor proti Bohu jest vystupňován ve vzpouru vůdců národů moderních dob. Přenesl Lom život biblický do ovzduší pokroku.

Práce Lomova má básnický vzlet a rušnou řadou episodek stává se prací působivou, prací svéráznou. Ač kráčí novinka v šlépějích jeho prvotiny „Honza", přece jest studií mohutnější a překvapuje novostí založení leckterých scén. Škoda, že nezůstala báseň čistě biblickou a rozpředla se její látka v nový směr, jenž z knih Mojžíšových čerpán již není. Uznání hodná jest básníkova vloha, pracovati za vyšším cílem, nežli za cílem pouhé zábavy. Provedení bylo rušné a scény v rámci hry biblické uspokojící. Vůdce sehrál s pravým uměleckým a dramatickým zápalem p. Vojan. Byla to velebná postava starce, žijícího pro veliké myšlenky a pronášejícího své vzněty i vzdory. Ostatní Israelšti byli mu dobrými spoluhráči. Drama mělo bouřlivý úspěch a spisovatel bouřlivě vyvoláván.

* * *

Dne 11. února zemřela v Praze pí. Ludmila Danzerová, bývalý dlouholetý člen činohry Národního divadla v Praze, ve věku 58 let. Rodilá

byla v Praze a také v Praze (mimo pobytu v Heidelberce, Postupimi a v Teplicích) zůstala věrna až do svého skonu. Na Národním divadle vystoupila poprvé dne 7. května r. 1887 jako Katuška v Shakespearově veselohře „Zkrocení zlé ženy" a po druhé ve hře Šubrtově „Probuzenci", v níž hrála Lídu, a bylo rozhodnuto, že přijata byla do svazku jeho, v němž setrvala až do svého vstoupení na odpočinek (r. 1912). Ba ani v klidu odpočinku nezahálela. Stala se po † dramatické umělkyni Ot. Sklenářové-Malé profesorkou deklamace na pražské konservatoři a působila zde velice činně. Za svého 25letého uměleckého působení při české scéně vytvořila hojný počet uměleckých postav, ať žen z lidu i z vyšší společnosti. Svědomitost věnována jí do kolébky asi při zrození, také i svědomitost ke každé úloze byla jí příkazem. Čistá její deklamace podporovala její umělecké výkony. Vzorné ženě, starostlivé matce a vynikající umělkyni a učitelce budiž nehynoucí paměť!

* * *

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Veselohra „Návrat jara" od polského spisovatele Tadeusza Koncgyńskiho dosti slibně započíná rušným vpádem hraběnky Haliny do venkovského zátiší, kde u svého dědouška žije nešťastný manžel, učenec-hvězdář, prof. Štěpán Rubiecki, jehož žena-koketa jezdí po světě za svými radovánkami. Halinu zaujme podivín hvězdář a ve své rozpustilosti uzavře s ním přátelství.

Další tři jednání jsou však velice málo dramaticky působivé, a zdá se, že docílení rozvodu prof. Rubieckiho k vůli sličné Halce vyžaduje příliš nemotornosti. Zejména čtvrtý akt, odehrávající se ve varšavské hvězdárně, jenž jest zosnován jen k vůli zásnubu Haliny s profesorem, jenž rozvodem stal se opět volným, mohl by směle odpadnouti. Toto čtvrté jednání zdá se býti jako již dříve zpracované na jednoaktovku, kterou snad autor později učinil doplňkem na celovečerní veselohru. Kromě jiskry veseloherní v I. jednání jest spíše nuda v ní v hojném výběru, a litujeme, že z polské literatury nepředvedeno nám raději něco literárně cennějšího a dramaticky životního nežli jest Konacgyńskiho „Návrat jara". Souhra byla místy zmalátnělá. Sl. Baldová měla v I. jednání šťastné momenty, ale později přešla v šablonovitost podání této koketky. Pan Faltys jako profesor Rubiecki a pan Zakopal (starý Rubiecki) podpořili veselohru svými výkony jak jen mohli. Režie p. Hlavatého byla pečlivá.

Druhou novinkou byla původní práce. Jest to hra „Parisina" z péra Jaroslava Maria (dr. J. Mayera). Hra tato byla původně zadána Národnímu divadlu, ale byla spisovateli intendancí vrácena. Proto vypravení její na scéně Městského divadla vyvolalo rozruch. Děj této ferrarské tragedie jest se stránky básnické mistrně vypiat, se stránky dramatické snesl by více prohloubení. V domě markýze Mikuláše III. žijí jeho děti z prvé jeho lásky slabodušný Lionell, jenž jest ještě v moci svého vychovatele a ohnivější a starší Ugo, jenž s nevlastní máteří Parisinou dopustil se již asi nejednoho hříšného poklesku. Krásná Parisina jest netvorem a její náboženské sklony jsou snad jen přeludy zmítání její vášní. Markýz touží zakoupiti si z moci papeže titul vévodský. Parisina činí dále nástrahy Ugovi; chce, by její choutky panovačnosti a rozkošnické jen vítězily. Markýz nedůvěřuje své choti. A stín nedůvěry blíží se vždy markantněji k svému rozřešení. Parisina svěřila úkol odstranění svého chotě otroku Beppovi, jenž však chce za to získati její lásku. Když zbije jej po vyznání Parisina karabáčem a vyzradí před chotěm návrhy otrokovy, Beppo vyprázdňuje pohár s jedem připravený pro markýze.

Parisina a Ugo souzeni pro nástrahy na utracení života markýze Mikuláše III. Odsouzeni k smrti na popravišti. Mladý Lionell po rozsudku vyvolává scénu, v níž otcovo srdce, ledovou korou pokryté, počne se rozehřívati. K naléhání kardinála rozsudek potvrzen a všichni modlitbou provázejí Parisinu i Uga na popraviště.

Hra vyžadovala by většího rozvinu v ději a snad i více živosti, spestřené episodními úlohami a větší komparserií. Jednotlivé scény jsou více básnickými krásami slova obdařeny, nežli vzruchem děje, jenž opět zase místy až příliš rychle vyvrcholuje k svému spádu. Úloha Parisiny jest v podání pí. Májové dosti nejasná. Typ kardinála, jenž jest představitelem moci církve, s kterouž ani největší nárazy neochvějou, jest v pravdě významně

básníkem vyzdvižen. Pan Třebovský vyhověl i spisovateli uměleckým podáním svého kardinála. Pan Vydra jako markýz Mikuláš III. byl lačnivcem po titulu a mstitelem nevěrnosti své choti. Autor byl předmětem bouřlivých ovací od svých přátel, jichž sešla se hojná řada.

V operetě vypravena původní opereta Josefa Orta na děj z péra Fr. Vevera, nazvaná „Žena nade vše". Mladý autor nepřinesl na scénu ve své hudbě nic jiného nežli své mládí a to se zobrazuje v kopii vídeňských operet. Hudba Ortova nemá příchylnosti k národním motivům; vše v ní má ráz čistě vídeňských motivů. Kde jeví se trochu samostatnou, tam zmírá diletanstvím, kterého ani mládí neomlouvá. Ovšem raději slyšíme a vidíme tančiti operetu domácí, nežli stále přistěhovatelku z Vídně. Ale žel, že ani děj není z našich krajů, nýbrž z dálné ciziny. To nás chrání před strachem, že v Čechách jsme již s tancem a hudbou tak ubozí. Režisér p. Marek, jenž obstaral i jednu z hlavních úloh, vypravil novinku s horlivou pečlivostí. Souhra šla hladce ku předu, až na výkon Brandta (p. Šaška). Tento člen operety v poslední době přechází ve svých tanečních výkonech často až k přehnanosti, jíž se říká „šaškovská" a patří spíše do cirkusu nežli na scénu, kde i při veselí umění má vévodit . . .

* * *

Felixe Nowowiejského dramatické scény pro sola, sbor, orkestr a varhany „Quo vadis"? provedeny byly na holdovacím koncertu na počest Nejvyššího nastoupení na trůn J. Vel. císaře a krále Karla I. Slova k oratoriu zpracována dle Sienkiewieczowa světoznámého románu téhož jména A. Jüngstovou. Ač hudba Nowowiejského jest již zastaralé formy, v níž ozývá se stále jen hlučná orkestrace, přece za poslechnutí stojí. Oratorní sdružení, Česká Filharmonie a solisté (zvláště pí. Horvátová) pod taktovkou hud. mistra dómu svatovítského Karla Dousy vedli si všichni s opravdovou slavnostní náladou pravých umělců. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V příští saisoně první novinkou Karlova divadla ve Vídni má býti virtuosa Jana Kubelíka opera „Vesnický houslista" na slova dr. Willnera. — Tamže provedeno bude poprvé v rámci veliké dobročinné slavnosti operní oratorium „Legenda sv. Zity". Slova k němu napsala Beatrice Dowská a hudbu složil Heřman Gradener. — V německém divadle v Hannoveru dodělal se skvělého úspěchu Byronův „Kain"; toto mysterium nově přepracoval Martin Frehsee. — Městské divadlo v Lipsku přijalo k provozování operu „Sappho", kterouž komponoval Hugo Kann. — V „novém divadle" ve Vídni přijde brzy na scénu česká hra Fr. Šrámka, drama „Léto" v překladu Otty Picka. — Wildeova tragedie „Salome" přeložena byla Habidem Edib Hanumem do turečtiny. — Solová pěvkyně vídeňské dvorní opery Marie Jericová jmenována byla Jeho Vel. císařem Karlem I. komorní pěvkyní.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Biskup Prochaska a katoličtí spisovatelé. Nedávno konal spolek katolických spisovatelů a žurnalistův uherských valnou hromadu, jíž předsedal biskup Prochaska, který se těší veliké važnosti zvláště pro svůj návrh o poválečné zaopatření drobného lidu. Biskup ve své zahajovací řeči pravil mimo jiné: Spolek vytkl si mezi jiným také úkol, spolupracovníkům tisku a spisovatelům opatřiti existenci hospodářsky zajištěnou. Mnoho již bylo vykonáno v tomto směru, ale musí následovati další akce. Boj o světový názor a za víru jakož i boj za církev bude nutno po válce vésti dále. I když světová válka skončí, válka světů potrvá, a boj duchů nepřestane i když bude ukončen boj fysický. A tento příští boj je také odkázán na zápasníky a bojovníky, které očekává veliká práce. Musí tudíž býti postaráno, aby byly ve službách tisku myslící hlavy, srdce, mající porozumění a pracovité ruce, schopné rozřešiti velké úkoly budoucnosti. Dnes sice hlásá tisk spravedlnost a právo, ale ve skutečnosti přes tato slova zapisuje se tomu, kdo má moc. Rytířové ducha snižují se namnoze na námezdníky peněžního výdělkářství, a jen málokteří zůstávají ve službách ideálů. A ti nechť vytrvají a dále bojují za idealismus!

Za očistou jazyka vyšlo poslední dobou několik publikací, množství článků, ano vydáván i zvláštní list. Nelze zapomenouti, že za tou příčinou horlivou před časem pracoval Dr. František Bačkovský, jenž svým nákladem vydal r. 1882 „Oprávce poklesků mluvnických v jazyce českém" hlavně pro žactvo, který se dočkal třetího vydání (stran 253) a „Slovníček opravených chyb pravopisných" za tím účelem, „aby pravopis český byl ustálen". Vyšel r. 1886 a na 80 stranách obsahuje tisíce oprav.

O našich časopisech nových a chystaných. V Plzni počal vycházeti nový měsíčník redakcí spisovatele Petra Fingala a nákladem Karla Beníška. Jmenuje se „Vzlet", je nepolitický a jeho sloupce mají být věnovány hlavně osvětovému a uměleckému ruchu západních Čech, jak už svědčí o tom podrobné kulturní dopisy z Rokycanska, Domažlicka, Klatovska a Berounska, hlavně však pečlivě zachycená rubrika osvětných, uměleckých a vůbec kulturních snažení plzeňských. „Vzlet" přináší verše i novely (v 1. čísle jsou zastoupeni F. X. Svoboda, Vrba, Fingal, Broman, Tyrpeklová a j.), essaye a články poučné, rubriky kritické a informační. — Nakladatelství Československé akc. tiskárny v Praze-II., Spálená ul. 15. „U zlatého klasu", počalo v polovici února t. r. vydávati novou literární revui „Týn", sborník literární a umělecký, kterou rediguje za spoluúčasti předních českých literatů a umělců prof. Xav. Dvořák. Také „Nový Věk", list pro český život a kulturu, vyšel v nové úpravě. Redaktor Vítězslav Lev. — Růžena Svobodová chystá list „Naše pole" a F. X. Šalda týdeník „Kmen" se sklonem žurnalistickým.

Literatura za války. Knižní produkce v Rakousko-Uhersku, z Ruska a z Balkánu letos se neudává; nebyla sestavena. V Německu přes válečnou vřavu zůstal literární produkci primát. Vykazuje 23·558 knih. Francie vykazuje 3897 knih; Anglie 10.665, Italie 11.310, Holandsko 3701, Dánsko 3931, Švýcary 1718 a Spojené Státy americké 9734 knih. Časopisů však měla Amerika do r. 1915 celkem 24.589. Ve Francii klesly všecky druhy literatury. V Anglii ubyla luxusní díla. V Německu pociťován největší úbytek v literatuře pro mládež a v naučném písemnictví. O. J.

Porota pro udělení ceny za nejlepší vojenskou lidovou píseň, věnované neznámým dárcem, učinila po opětovných poradách konečné rozhodnutí. Ze 168 zadaných rukopisů vybrány dva s hesly „Viktoria" a „Rakousko", i rozdělena cena 500 K na text vypsaná jejich autorům stejným dílem. Po otevření obálky shledán spisovatelem písně první gymnas. profesor Vladimír Hornof v Hradci Králové, druhé písně spisovatelem jest Karel Dostál-Lutinov, děkan v Prostějově. Dva kněží tedy zvítězili čestně na českém Parnassu. Liberální a nepřátelský tisk-kritika práce kněží schválně umlčuje, jenom haní nebo cynicky jako klerikální výplody označuje. Zde ze 168 básní uznány nejlepší od básníků kněží.

Jubileum desítiletého trvání oslavil tyto dny „Vídeňský Denník". Při tom vydáno bylo zvláštní, jubilejní číslo „Víd. Denníku" a uspořádána výstavka, jež ukázala se šťastnou myšlenkou. Je tu sneseno pečlivě tolik látky, že při bedlivější prohlídce vyložených předmětů učiní si návštěvník představu o všem tom, co s vydáváním novin a knih souvisí. Zároveň zrcadlí se ve výstavce dosti věrně a úplně vše, co jest spojeno se snahami, prací i utrpením české menšiny vídeňské.

Spisy Julia Vernea v Persii zakázány. Přes to že byly spisy francouzského romanopisce Jul. Vernea přeloženy před lety do perštiny a turečtiny, jsou v Persii zakázány prodávati. Příčinou toho je Verneův román „Cesta na měsíc". O. J.

Morovou ranou nazývá Dr. Bedřich Vašek (Našinec č. 27) básně, romány, novely, obrazy, jež opěvují, vykrašlují, obdivují, hájí nemravnost. „Toto úžasné nazírání na manželství tvoří jen jedinou stránku uvolnění mravnosti v životě vůbec. Vezměte do rukou knihy mnohých spisovatelů poslední doby a zvláště našich dnů: Jaké koketování s nemravností! Jaké lehtání smyslů! Jak je prostoupeno veškeré ovzduší těmito nakažlivými bacily!" Následuje řada spisovatelů provinilců v Čechách. Poukázáno na člena francouzské akademie Pavla Bourgeta a jeho román „Le démon de midi" (Démon poledne), kde řeší se otázka, smí-li katolík se životem již vyrovnaný bezstarostně čísti takové časopisy a knihy proti mravnosti a náboženství, aby neupadl v nebezpečí. Taková vychvalovaná nemravnost

snad na čas zpříjemňuje život, ale ve skutečnosti jest neštěstím, kletbou života.

O Ronajově sbírce „Pane, smiluj se nad námi!" přináší delší posudek z péra J. Voborského poslední číslo „Vlasti". Pisatel nazývá sbírku Ronajovu na jednom místě své studie o básnících „knihou obsahově vznešenou a bohatou", v referátě pak „krásnou básnickou knihou znamenitých hodnot myšlenkových". „Vroucím náboženským duchem prodchnuté básně Ronajovy promlouvají k duši citlivé, zažehují v srdcích nová světla důvěry v mocné přispění boží v dobách svízelných a jest katolické poesii skutečně jen blahopřáti k tomu, že se jí takovouto knihou zlatých slov dostalo nového skvostu ceny nepomíjející." I v dalším p. J. Voborský o sbírce Ronajově píše neobyčejně nadšeně a radostně, že tak „vznešeně rozkošné dílo" nám básník podal. Proto také doporučuje ji každému příteli a příznivci krásného písemnictví katolického co nejvřeleji. („Našinec".)

„Hlas velké doby". Tak zní nápis brožury, kterou vydal profesor dr. Otokar Tauber. Brožura zaslouží, by byla přímo hromadně rozšířena od kněží, učitelů, ředitelů, profesorů a to na ústavech, ve spolcích, v nemocnicích, mezi vojíny a lidem, na venkově i v městech. Obsahuje 22 statí. Je to jediný původní spis toho druhu, jenž vyšel v řeči české. Úprava je krásná. Tiskl p. Novotný v Uher. Hradišti. Cena pouze 1 K 50 h. Rozesílá pisatel anebo redakce „Slovácких novin" v Uher. Hradišti. Spis je nanejvýš časový, plný hlubokých myšlenek a řeči úchvatné. Všecek čistý zisk věnován sirotkům.

Nevhodná kniha. Úřední věstník oznamuje: Nákladem Zemského ústředního spolku jednot učitelských v království českém, v komisi knihkupectví Josefa Rašína v Praze, vyšla roku 1909 kniha: V kraji věčného jara. Jihokalifornské črty. Dospělé mládeži vypravuje Jan Havlasa. Poněvadž kniha, obsahující místa s tendencí protirakouskou, protivojenskou i protináboženskou, nehodí se za četbu školní mládeži, ukládá se ředitelstvím a správám škol obecných a měšťanských podle výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 6. prosince 1916 č. 30116, aby do knihoven školních a žákovských nebyla pořizována, a stalo-li se tak, aby z nich byla vyřaděna.

Jak psáti. Nový list Týn v čísle prvém určuje, aby se přispívatelé literární v pravopise řídili přesně dle „Pravidel českého pravopisu" (Přehlédnuté a doplněné vydání větší), jinak dle Gebauerovy „Příruční mluvnice jazyka českého", „abychom se tak dopracovali jednotnosti a správnosti, a tím i čistoty a lahodnosti naší drahé mateřštiny."

Paběrky z novin a veřejného života.

Kardinál Hornig †. Biskup vesprimský, kardinál Karel baron Hornig zemřel 8. února ráno ochrnutím srdce. Kard. Hornig narodil se r. 1840. Studoval v Pešti a ve Vídni. Po skončení studií v semináři v Pešti poslán byl na theologický institut sv. Augustina ve Vídni a stal se pak profesorem na theologické fakultě v Pešti, odkudž dostal se na dvůr knížete primasa Simora, s nímž byl na vatikánském koncilu. Po návratu do Uher stal se opět profesorem v Pešti a rozvinul rozsáhlou literární činnost. Vydával také list „Religio". Roku 1878 stal se kanovníkem v Ostřihomě, kdež byl ředitelem kanceláře knížete primasa Simora do roku 1882, kdy stal se sekčním radou v ministerstvu kultu a zároveň titulárním biskupem v Chersonu. Roku 1884 dostal titul ministerského rady a dne 17. dubna r. 1888 jmenován byl biskupem ve Vesprimu. R. 1898 obdržel hodnost tajného rady a r. 1913 kardinaliát. Také jako biskup zabýval se dr. Hornig velmi čile literaturou, kdežto v politickém životě vystupoval jen zřídka. Při korunovaci v prosinci r. 1916 posadil královně Zitě na hlavu domácí korunu.

Josef Opp †. Josef Opp, člen družstva Vlast, osobní děkan ve výslužbě, čestný kanovník Staro-Boleslavský, konsist. rada, býv. kníž. arcib.

vikář a c. k. okres. školní inspektor, rytíř řádu císaře Františka Josefa I., člen více katol. spolků, podporovatel našich podniků a odběratel našich časopisů zaopatřen sv. Svátostmi, zesnul v Pánu v neděli dne 4. února t. r. na Peruci. Jos. Opp narodil se dne 1. května r. 1841 v Rokycanech a na kněze byl vysvěcen dne dne 30. července r. 1865. Pohřeb konal se dne 7. února v Peruci na tamním útulném hřbitově.

Úmrtí. Dne 2. února zemřel v Žižkově, kam přijel navštíviti svou starou matičku vdp. P. František Zuklín, farář v Bořislavi u Teplic, vynikající český včelař a odborný spisovatel, ve věku 63 let. Vynalezl úly t. zv. „Zuklíny", v nichž jest dosud nejlacinější a nejvýnosnější včelaření Napsal též výborný spisek „Úly slovanské". Přispíval též zdařilými pracemi do „Českého Včelaře" a jako řečník na včelařských sjezdech požíval zvučného jména. Jako kněz, působící v německé osadě, vydával pro lid časopis „Hausfreund". —

— V Ostraticích zemřel zasloužilý slovenský vlastenec a spisovatel Josef Kompánek. Napsal mnoho dějepisných článků a vydal velké dílo „Cesta do Římu" (v Turč. Sv. Martině). Narozen 1836 v Nitranském Hradišti.

— V Praze zemřel řídící učitel K. L. Thuma z Heřmanova Městce. Loni v létě byl na ulici sražen povozem a těžce zraněn. Léčen byl ve všeobecné nemocnici, ale zdraví již nenabyl. Zesnul v 64. roce věku svého. Byl známým illustratorem.

— Dne 5. května 1916 zemřel v Americe vynikající katolický slovácký kněz Matouš Jankola, farář kostela sv. Cyrilla a Metoděje v Bridgeportu, Conn. Ranila ho po kázání mrtvice. Zesnulý byl 44letý a pocházel ze St. Budína z Uher. Byl předsedou Katol. slovanské jednoty americké.

Kanovníkem v. v. metropol. kapitoly u sv. Víta v Praze byl dne 5. února t. r. zvolen vícerektor k. a. semináře Dr. Jos. Soukup. Týž nar. 28. března 1874, vysv. 17. července 1898 v Praze.

Třicetileté jubileum kněžství oslavil 5. března msgr. J. Říhánek dlouholetý ředitel pražského semináře a tichý vůdce bohoslovců, jenž má zásluhu o opravu universitního chrámu sv. Klimenta a jehož milé asketické knížky v statisících rozšířily se po Čechách.

Univ. prof. dr. **Otakar Kukula,** slavný český operateur a klinický spisovatel, štábní lékař I. tř., konsiliární chirurg, slavil 2. února abrahaminy. Nar. v Jičíně, žákem slavných chirurgů Weisse a Maydla. Chystá velikou monografii chirurgickou. Vykonal mnoho pro trpící lidstvo.

Osobní. Dne 9. února t. r. dovršil 50 let věku svého Josef Hubáček, farář v Počepicích u Sedlčan. Ve svém nynějším působišti s vzácným porozuměním pro hospodářské osamostatnění malého lidu zřídil hned na počátku svého působení hospodářskou odbočku, která dobře prosperuje; dále k novému rozkvětu svým povzbuzováním přivedl Raifeisenku vysokochlumeckou a založil v Počepicích silnou skupinu katol. mládeže, která kromě obděnické téměř jediná na Sedlčansku i v nynější těžké době slibně se vyvíjí.

Padesátileté narozeniny slavil dne 19. února t. r. dp. Jan Nosek farář v Křečovicích u Sedlčan. Patří mezi horlivé pracovníky pro blaho venkova. Byl mezi prvními zakladateli největší hospodářské instituce, zemského svazu českých hospodářských družstev a společenstev a členem jeho prvního výboru. Sta hospodářských přednášek vykonal, několik Raiffeisenek založil a k zemskému svazu přičlenil, tisíce ovocných stromků vysázel, založiv k tomu cíli ovocnický spolek, podporoval katol. spolkový život, zakládal farní knihovny, šířil náš dobrý tisk, zakládal skupiny venkovské mládeže.

Vyznamenaný polní kurát. Jeho Veličenstvo císař uznávaje statečné a obětavé chování se před nepřítelem udělil polnímu kurátovi Jos. Vampolovi ve vojenské invalidovně v Praze rytířský kříž řádu Františka Josefa s válečnou dekorací a meči.

Padesátileté výročí narození Karla Bartovského připadá na den 30. t. m. Narodil se dne 30. března r. 1867 v Nové Kdyni. Na kněze byl vysvěcen dne 17. července r. 1892. Brzy počal psáti do českých katolických

časopisů. Zejména časopis „Meč" přinášel od citovského faráře K. Bartovského před lety zdařilé články, byv tehdy neúnavně žurnalisticky činným.

Třicetileté jubileum svého kněžství slaví dne 10. dubna t. r. rektor kolleje řádu Redemptoristů a spisovatel náboženských spisů P. Frant. Sal. Blažek. Na kněze byl vysvěcen dne 10. dubna r. 1887. O. J.

Jubilea dvou kněží. Brdský Kraj č. 6. zmiňuje se o jubileu Karla Vrátného, o němž se už Vlast rozepsala a Jos. Kreisingra, nar. r. 1807 v Drahoňově Újezdě u Zbirova a posledně děkana v Rokycanech, kde zemřel r. 1861. Zde byl prvním ředitelem na hlavní škole a učitelem náboženství. Sepsal „Biblickou dějepravu s obrazem církve katolické" (1849).

Pocty. Z Riegrova fondu (50.000 K) obdrželi pocty: Antonie Vališová pro zásluhy o městské opatrovny (3000 K), P. Tomáš Bláha ve Vídni, jenž čtvrt století pečuje o Jednotu sv. Methoděje (1000 K), P. Ludvík Seyvalter, zakladatel „Útulku slepých dívek" (1000 K), Anna Čardová pro spolek „Ochrana opuštěných a zanedbaných dívek" (1000 K). Na podporách z fondu 150.000 K udělil Svatobor 6000 K literátům, Osvětovému svazu a Spolku Sv. Čecha ve Vídni.

Zátiší vojínů v poli ustavilo se v Praze za předsednictví J. M. opata Methoda Zavorala a za přítomnosti J. Exc. hr. Vojtěcha Schoenborna, starosty dr. Groše a jiných, aby se vojínům za frontou dostalo jakési náhrady domova. Vděční krajané ukáží k hrdinům obvyklou dobročinnost. Vedle jiných darů i knihy jsou vítány.

Jubileum povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství připadá na letošní rok. Stalo se tak před 140 lety r. 1777.

Naše příznivkyně pí. Marie Eberlová, majitelka zasílatelského závodu v Praze a členka družstva Vlast obdarovala letos jako každoročně veškeré podniky při družstvu Vlast. Bohužel že jí nebylo možno letos osobně přijíti, ana jest postižena chorobou. Šlechetné dárkyni, která po řadu let vytrvala věrně v řadách družstva Vlast a mnoho proň vykonala, přejeme od Pána Boha žádoucího uzdravení.

Tiskové Lize přispěli: Fr. Košák, katecheta v Plzni 2 K, Th. Ryska, farář v. v. v Slapech 2 K, T. J. Jiroušek, ředitel v Praze 2 K, Marie Eberlová v Praze 4 K, Jan Bakalář, far. ve Vranovicích 1 K, duchovenstvo vikariatu Kladenského 7·33, Královického 17 K, Blatenského 12·06, Semilského 15 K, Turnovského 4·50, Libochovického 15 K.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali: Ferd. Zuna, far. v Jinonicích 2·40 K, Jos. Tichovský, k. a. vikář v Bratronicích 3·50 K, C. Höschl, zám. kaplan ve Vosečanech 2 K, Fr. Košák, katecheta v Plzni 3 K, dr. Fr. Zapletal, kanovník na Vyšehradě 5 K, C. Jiřík, řeh. kapitulár v Želivě 2 K, K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami 10 K (vklad zakl. členství), Jos. Kratochvíl, úč. magistr. rada v Praze 10 K (vklad zaklád. členství), Marie Eberlová v Praze 8 K (vklad zaklád. členství).

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Ot. Jakoubek, spisovatel v Praze; Václav Jelínek, farář v Hořiněvsi; Jan Košňar, mistr pekařský v Plzni; Rev. K. Petlach, duch. správce v Sev. Americe; Jan Kalivoda, profesor v Praze; Jos. Šprongl, prof. na Kr. Vinohradech; Dr. Frant. Klobouk, koop. v Mor. Ostravě; Jan Voborský, vrchní místodr. oficiant a spisovatel v Praze, a J. M. Sal. Roubíček, opat praem. kláštera v Želivě.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast přispěli: Sestry sv. Kříže v Napajedlích; Rev. K. Petlach, duch. správce v Sev. Americe, a Jan Miroslav Bakalář, em. farář ve Vranovicích.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Rev. K. Petlach, duch. správce v Sev. Americe, a J. M. Sal. Roubíček, opat praem. kláštera v Želivě.

Na fond pro katolické spisovatele dar zaslal: Rev. K. Petlach, duch. správce v Sev. Americe.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 7.

VLAST

DUBEN 1917.

Alois Dostál:

Msgr. Dr. Rudolf Zháněl padesátníkem.

Jest málo jmen tak populárních v kruzích duchovenstva, spisovatelů, v širších vrstvách a to v Čechách, na Moravě, za hranicemi naší vlasti — jako jméno Zháněl. Ať to jest nadučitel, ať farář, ať duchovní správce, ať mladičký zápasník na poli literárním, každého jméno Zháněl má dobrý zvuk, chvalnou pověst a zvláštní význam.

A dnes tane nám na mysli ten, jenž osobně jest nám nejblíže, jejž nám milá Morava do Čech vyslala. Mnohokráte v tomto listě byla o něm zmínka, „Vlast" přinesla i jeho delší životopis, nyní pak vzpomínáme naň proto, že dochází určité mety života, rozhraní, kdy pravidelně se ohlížíme na minulost. Dr. Rudolf Zháněl padesátníkem? Není možno při jeho mladistvé podobě, při jeho svěžích silách, rozletu v literatuře. A přece. Čteme: Rudolf, syn Martina Zháněla, zasloužilého nadučitele a nedávno zesnulé matky Anny, narodil se 15. dubna r. 1867 v Sebranicích (jeden syn Karel jest nadučitelem v Komíně, druhý Ignát farářem v Troubsku a spisovatelem).

Mám vyličovati Rudolfovo mládí, jeho studia v Brně, jeho alumnát tamtéž, jeho leta kaplanská v Prostoměřicích, Lukově, Drásově, Tikovicích, kde všudy získal si přízeň lidu, kde vedle duchovní správy se věnoval soukromým studiím na př. orientálním jazykům a hravě skládal zkoušku za zkouškou, až roku 1896 za doktora bohosloví byl promován. Mám vzpomenouti, že na téže líše působil s miláčkem lidu, s kukátkářem V. Kosmákem, že jako alumnus celý rok churavěl. Rozhodně působilo v budoucí povolání mladého doktora, když byl povolán jako učitel náboženství na c. k. zákopnickou školu v Hainburku v Dolních Rakousích, později na c. k. reálku v Železné v Uhrách, kde učil též přírodopisu a češtině, kde pomáhal maďarským kněžím v duchovní správě a zvláště Chorvatů a Němců se ujímal.

Když se později těmto předmětům učilo maďarsky, přesazen Dr. Zháněl do Prahy za polního, později vrchního kuráta, a po dvouletém účastenství na světové válce v hodnosti divisijního faráře pověřen úřadem c. k. polního superiora v Litoměřicích.

Dle těchto stručných dat životopisných vidíme, že Dr. Zháněl jest horlivým pracovníkem na vinici Páně, svědomitým učitelem mládeže, obětavým pastýřem svěřeného mužstva v míru i za války. Na pochodech stal se miláčkem vojínů, pravou rukou těch, kteří duchovní i jiné pomoci potřebovali.

Než jubilant pracuje i na poli osvětovém a kulturním jako spisovatel. K tomu má hluboké předběžné vzdělání, jež stále doplňuje. Zná několik jazyků, rád a mnoho cestuje, hojně studuje, má značnou soukromou knihovnu, podniká vycházky mezi lid. Počal psáti už jako bohoslovec (v „Museu"), potom věnoval se zcela vědám theologickým, jakmile odbyl doktorát, chopil se opět péra.

Jeho spisovatelská činnost beře se několika směry, pracuje v literatuře náboženské i světské, na poli vědeckém i zábavném. Dr. Zháněl má už své časopisy, v nichž stále setkáváme se s jeho plody. Není divu, že jako hodný syn naší sesterské Moravy nejvíce přispívá do listů moravských („Marianské Květy", kde uložil přes 200 statí), ale nezanedbává ani luhů českých, píše monografie o poutních místech (Kojetíně, Sepekově), životopisy (Magdaleny Žofie Baratové), rozjímání, kázání česká i německá. Velice záslužným dílem pro kuráty jsou „Rekrutenpredigten" a „Garnisonenpredigten", jimž se dostalo pochval a uznání. Pro vojiny napsal též důležitý spis „Do zbraně!"

Ve světské literatuře pěstuje především cestopisy, líčí to, co viděl a zakusil v rozličných zemích, jež procestoval. Pěkné články s cest Norvéžskem, Švýcarskem, Hollandskem, Belgií atd. přinesly „Illustrované „České Květy", denník „Hlas", „Náš Domov", jehož jest Zháněl stálým spolupracovníkem.

Sem náležejí životopisné nástiny „Císař František Josef", „Papež Pius X." a jiné, jakož i nejzajímavější práce „Vzpomínky na kukátkáře" (Vlast roč. XXIII.). Zháněl píše též články o české literatuře (v listě „Oesterreichisches Literaturblatt") a důkladné kritické rozbory českého i německého písemnictví.

Neméně záslužná činnost Zhánělova jest v literatuře zábavné. Napsal řadu legend, povídek (vánočních), črt do českých listů a kalendářů a to pro dospělé i mládež („Anděl Strážný"). Vydal mnoho publikací samostatných a slušelo by se srovnati roztroušené články v souvislé sbírky. Všem těm výplodům dostalo se vždy příznivého přijetí a srovnané v celky opět by zajímaly a poučovaly. Poslední dobu se Dr. Zháněl za války a jiných prací poněkud odmlčel, než doufáme, že se opět vrátí k péru a že především veřejnosti podá vzácné zkušenosti z vojenské duchovní správy.

Jako se Zhánělovi dostává uznání čtenářů a všech, kteří s ním o něčem jednati co mají, tak představení ocenili jeho všestrannou práci a hleděli ho po zásluze vyznamenati. Pro šíření úcty Marianské byl jmenován od sv. Otce Pia X. čestným kaplanem basiliky Loretánské a za horlivost v duchovní správě auditorem biskupské (brněnské) konsistoře. Mimo to jest dekorován c. k. jubilejní medajlí a jubilejním křížem.

R. 1909 byl vyznamenán papežským křížem Pro Ecclesia et Pontifice, dva roky na to záslužným křížem s korunou a 1913 čestným papežským komořím.

Ačkoliv dle povolání svého žije vzdálen svých drahých, přece, jakmile čas dovolí, jede z Čech na družnou Moravu, aby se potěšil s milovaným otcem (dříve i matkou), s bratry svými a synovci. A kdyby ona návštěva několik hodin trvala, rád ji vykoná. Pokud v Praze prodléval, ochotně navštěvoval schůze ve Vlasti, zvláště v Literární její sekci, do níž přinášel důkladné referáty literární. O volných půldnech konal milé návštěvy v okolí a zde hned obracel pozornost k přírodě, sbíraje květiny a botanisuje. Mocný rozruch v životě jeho učinila účast na výpravách do Srbska a severní bojiště v hodnosti vrchního polního kuráta, ale vrátiv se do Čech jako c. k. superior, vchází do žádoucího klidu a v tom slaví i své padesátiletí osvěžený a pozdravený, s novou chutí do práce i na poli kulturním. S hrdostí se může dívati na dílo vytvořené v prvé padesátce, dílo uznané a oceněné. Jest naděje i přání, aby pokračoval ve své působnosti a lásce k vojínům sobě svěřeným, ve svědomitosti zodpovědného úřadu, ale i v činnosti spisovatelské, k níž oslavenci přejeme všeho zdaru.

Jan Halouzka:

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

(Dokončení.)

Díl III.

Proti novým zákonům školským smýšlel nepříznivě: ceterum autem censeo, novas leges quoad scholas esse delendas. *Fux* znojemský prý napsal: Jen pro jedno pokolení, ba jen deset let nám ty školské zákony nechte pak wird die junge Generation auf ewig dem dogma entfremdet sein. Tak to dělali francouzští filosofové, věděli, že to se brává za přirozený zákon, co člověk vychováním nabyl; tedy se starali, aby jich idey se dostaly do škol, do společností, do rodin, aby mladé pokolení v těch zásadách vychováno bořivé idey mělo za přirozený zákon. Po čtyřicet let před revolucí se takto zásady ty šířily a vštěpovaly do pokolení, pak přišla žeň, klidili ovoce, hlavy padaly jako hniličky. Ludvík XVI. byl nevinen, trpěl za XIV. a XV.! (Tak napsal Těšík *18. dubna 1871.*)

Ehrenberger kanovník o spisech Těšíkových vyznal: »*Krásné — ale nesmí se ukázat — běda!*«

Jan Soukop píše *Kuldovi*:*) »Těšík zaplavuje všechny redakce plody svými, a naříká, že si jich nevšímají, a v koši ne-

*) List ze dne 31. ledna 1870.

chávají. Mně samému od té doby, co mi v záležitosti abrahamovin Dra Bílého poprvé psal, zaslal asi čtyřicet listů, vesměs popěvky rymovanými naplněných, v nichž ponejvíce okršláky vtipně bičuje. Škoda toho *velikého talentu*, že nemá více trpělivosti, by práce své více promyslil a piloval a něco většího podnikl místo těch drobotin, kterými své listy naplňuje.

Dr. Jan Bílý píše:*) »S Těšíkem mám kříž; čert by to tiskl z jeho písem, proto musím všechno opisovati, a teprv do »Čecha« zasílati.« — Sám *Těšík* píše:**) » . . . Zasílám své »žebrácké listy« — kdyby se některý ztratil, nemám opisu, škrabu to z hlavy, jak vidíte.«

J. Těšík.

Těšík napsal: »*Žebrácké listy*«; »*Bratrské listy Moravana Slezanům*«; »*Lékárnička proti časové kýchavce*«; »*Bludičky*«; »*Cesta do Vratislavy*«; »*Trní a růže*«; »*Zlaté klasy*«; »*Smíšek*«; též měl Kubeš v Třebíči větší báseň od Těšíka k tisku: »*Švec a čert*«; do Mor. Orlice psal: »*Čínské obrázky*«; do Vaterlandu: »*Congruabriefe*«; do »Wiener Wochenpost«: »*Gedankensplitter*«; napsal báseň »*Modré moře*«, »*Šváb a játyrka*« a nesčetné úvodníky do časopisů atd. — Chovám rukopisných památek po Těšíkovi dosti i příležitostných básní, vázaných, chci časem objasniti krásný přátelský poměr buditelů našich, jak se těšili vespolek a povzbuzovali druh druha.

Těšík byl velmi pečliv o *Slezsko*. Byv vyzván *P. Grudou*, aby něco Slezanům napsal — učinil tak, napsal brožuru: »*Proč si mají vážiti řeči mateřské se stanoviska náboženského?*« Pře-

*) List ze dne 22. června 1871.
**) List ze dne 19. října 1870.

dáci Slezští chtěli vydati tiskem tisíc exemplářů, a zadarmo mezi lid rozdati.

Ale *Těšík* žaluje Kuldovi, co pak jest to 1000 exemplářů? — aspoň 10.000 exemplářů by se mělo natisknouti. Proto napsal ihned *Bílkovi, Guntherovi, Kuldovi, Wurmovi,* aby sehnali peněz. »Prosím Vás, sežeňte mezi přátely něco pro náš ubohý, opuštěný slezský lid, získáte si zásluh i páni, kteří něčím přispějí, aby náš lid dostal svitu a povzbuzení.*)

Těšík předplácel pro některé učitele ve Slezsku »Hlas«. A když uslyšel zprávu od redaktora »*Opavského Týdeníku*« *V. Zacpala,***) že od nového roku přestane Op. Týdeník vycházeti,

Frant. Bezloja.

že sám redaktor připlácel ze svého malého kapitálu, kterýž by brzo byl ztráven, a práce by přece musila býti zastavena, a pak by byly věci poslední horší prvních, — že co možného již učiněno bylo, ale marně, ani úvodní články v »*Politice*«, »*Pokroku*« nic nepomohly — (»Sdělení toto,« píše Těšíkovi redaktor Zacpal, »učinil jsem Vaší Důstojnosti, znaje Vaše vytrvalé účastenství s lidem Slezským a s Op. Týdeníkem.«) — zabědoval Těšík listem***) *Kuldovi*, jak smutný to zjev, že má jediný list náš ve Slezsku přestati vycházeti. Co prý si dal už práce, aby Čechy a Moravu pohnul, by se Op. Týd. ujali, učiniv prohlášení ke všem spolkům, besedám, jednotám — ale marně. Zůstane to skvrnou pro Čechy a Moravu, že nepodporují bratry Slezany, že je nechají tonouti ve vlnách němectva. Prosí Kuldu, aby, kde může, účinkoval pro Op. Týdeník, aby slezský lid neztratil svého jediného obhájce i buditele.

*) List ze dne 28. dubna 1873.
**) List ze dne 17. října 1873.
***) Ze dne 27. října 1873.

O *Praze* praví *Těšík* (list ze dne 20. března 1871), že jest *egoistou*, kapitál koncentruje ve středu, ale na periferii že nepamatuje. — »*Inu Slezan jest jim popeluškou — a přec jest Slovan — bratr náš!*«

Jiří Slota píše Kuldovi z Baňské Bystřice*) dozvěděv se o zvolení *Těšíka* za radu zemskou. »Budete-li s Těšíkem, vyřiďte mu mé srdečné želání k jeho vznešenému úřadu. — Blahoslavená Moravo! — Blahoslavené národní školství moravské!« —

Vzácná perla, pravý skvost v kněžstvu moravském byl *František Bezloja*,**) na kněze vysvěcen 11. července 1858. — Hned po vysvěcení stal se kooperatorem v Dřevohosticích, kde po devatenáct let velmi blahodárně působil, takže památka jeho do dneška jest tam v požehnání. Byl netoliko knězem, ale i učitelem Dřevohostickým; vyučoval sv. náboženství, jakož i předmětům světským. Po celé dny byl zaměstnán ve škole mimo sobotu, kdy studoval kázání, a ve škole jej zastupoval pan farář P. Innocenc Zavřel.

Byl velmi štědrý, až lidé hřešili na jeho dobrotu. Z toho mála, které si jako kaplan Dřevohostický ušetřil, založil stipendium v semináři Kroměřížském, jak o tom svědčí misto v jeho poslední vůli ve verších sepsané: »Dřevohostice co daly, na sebe jen ukládaly.« Jak dp. faráři Janu Žváčkovi v Bystřici p. H. meškající pensista † *P. Kynický* oznámil: byla za působení P. Bezloja farnost Dřevohostická zvaná *farností vzornou*. — P. Bezloja řídil se zásadou: nepromarniti ani okamžik času drahocenného, a proto kromě prací v povolání svém zabýval se také spisovatelstvím, a věru dosti plodů spisovatelské činnosti své zanechal. Nejcennějším dílem jeho jest: »*Maria, královna sv. růžence*«, obšírný spis, vydaný roku 1868 v Kroměříži, nákladem Jindřicha Guska v 15 sešitech, zakončený dojemnou prosbou spisovatele k Marii Panně. — Dále napsal »*Obnovu duše v době sv. postní*«; »*Dodatek ke katechismu*«; a brožury: »*O svátosti biřmování*«; »*O svátosti pokání*«; »*O neomylnosti papežově*«; »*Abecedu pro manžely*«; »*Vánoční hru Pastýřové Betlémští*«; »*Pokladničku žáků*« atd.

Zabýval se mathematikou i fysikou, a když byl duševní prací unaven, spravoval hodiny (měl všechny nástroje hodinářské); zařizoval i hodiny sluneční. I kreslením tužkou se zaměstnával. — Byl opravdově zbožným, — breviář se modlíval i mimo dům s obnaženou hlavou. Bývalý farář Prusinovský, důvěrný přítel P. Františka vykládal, že chodíval na návštěvu do Prusinovic v jedné ruce maje breviář, a v druhé klobouk. *P. Bezloja* byl známým horlitelem pro čest Boží, a proto i na potkání upozorňoval na chyby proti přikázáním Božím, což bylo mnohým nepříjemným. Katolický tisk podporoval, šířil, — špatný tisk odstraňoval a farníky před nakažlivým tiskem varoval. — Založil knihovnu školskou — nabádal farníky do spolku, jehož hlavní pravidla byla tato: zavázati se musí každý člen: že nebude odbírati časopisů a spisů, jejichžto směr proticírkevní jest; že od

*) List ze dne 24. června 1858.

**) Narozen 18. dubna 1834 ve Velkém Týnci u Olomouce.

kněhkupců, kteří proticírkevní spisy prodávají, dokonce nic odbírati nebude; že se přičiní všemožně, aby jiné od kupování takových spisů odvrátil; že chce i jinými dovolenými prostředky rozšiřování takových spisů zamezovati. — Říkával: Kdyby takový spolek zařízen byl, jistě by nejeden redaktor nepřijímal články pohoršlivé a schvalování nevěreckých spisů, a mnohý kněhkupec nepřevzal by náklad takových spisů. Neboť jistá věc jest, že by nebylo spisovatelů, kdyby nebylo nakladatelů, a nebylo by nakladatelů, kdyby nebylo odběratelů pohoršlivých a nevěreckých spisů!

Zvláštní jest jeho testament, který napsal veršem:

Ve verších chci proto psáti,
jak a co se má pak státi,
aby žáden říci nesměl:
»Paměti již při tom neměl.«

Od Boha mám svoji duši,
Bohu odevzdat ji sluší.
»Bože, přijmiž duši moji,
Ať se s Tebou navždy spojí.«

»Posvětil's ji ve svátostech
Dej jí díl též na radostech,
Tebe milovala vřele,
Ty buď její nebe celé.«

Zem mi kdysi dala tělo,
Proto k ní zas jíti chtělo.
»Přijmiž, země, co jest tvého
Do lůna to ulož svého.

Avšak zas při z mrtvých vstání
Navrať mi je bez zdráhání.
Aby věčný život mělo,
Bohu s duší chválu pělo.«

Při pohřbu, jak církev velí,
ať se říká žaltář celý,
Věrně dle agendy nové
Konejtež se obřadové.

Kněžím, jež mne sprovodili,
Za mne též se pomodlili,
Cestovné buď nahraženo,
Každému pět zlatých ctěno.

Za dědice prohlašuji
Církev, jejíž synem sluji;
Ji jsem miloval svoumáti,
Dědičkou mou má se státi.

Kostelu buď ponecháno,
V kostele co užíváno;
Neboť co jest posvěceno
Nesmí býti zneuctěno.

Blahoslaveného Jana
Sarkandra ostatků schrána
Nesmí též být z místa vzata,
Reliquie jest to svatá.

Z jmění mého rodinného
V obligaci složeného,
Mějte přátelé též částku
Na rodičů mých památku.

Co mi z lásky bylo dáno,
Dárci buď zas odevzdáno,
Zvlášť když jméno na tom stojí,
ať si jiný neosvojí.

V pisárně co nalézá se,
Nástupcovi ponechá se,
Inventárním nechť to sluje,
Čeho farář potřebuje.

Knihy ode mne sepsané
Buďtež v den pohřbu rozdané,
Po výtisku má se dáti
Jak a kdo si bude přáti.

Všechny jiné knihy, spisy,
Všeliké též časopisy
Farní knihovně jsou dány,
Buďtež jí též ponechány.

Dřevostice co mi daly,
Pro sebe jen ukládaly,
Budouť toho užívati,
Jenž z nich chtí se kněží státi:

Co tam bylo ušetřeno
V prospěch jejich uloženo;
Netřeba se na to ptáti,
Mát to v rukou církev máti.

Jen to přál bych ještě sobě,
Svatý pokoj bych měl v hrobě,
By mne žáden nepomlouval,
Raděj za mne Boha vzýval.

Ostatní vše moje jmění,
o kterémž zde psáno není,
K účelům se dobrým dává,
Církvi máti zanechává.

— — — —
— — — —
— — — —
— — — —

Část však k záduší se složí,
Za mou duši vynaloží,
Ročně af, jak to zde bývá,
Requiem se zbožně zpívá.

Jménem svým vše podpisuji,
Platnost toho dosvědčuji,
František Bezloja sluji;
Stan se, jak zde nařizuji.

Šlechetný kněz Fr. Bezloja odevzdal svatou duši svou Pánu 5. května l. P. 1882. — —

Pochmurné dni zastírají nám jasný svit sluneční a černým florem zahalují tak mnohé srdce krvácející — ale žijeme z těch krásných vzpomínek, sílíme a mohutníme tím pevným vědomím o té práci katolické a vlastenecké — která nám vlévá energii a lásku k církvi, vlasti, dobrému císaři a králi našemu! —

Fr. Leubner:

Sen Caligulův.

Z knihy „V troskách cizích chrámů".

Jest noc a sen klam oddechu, v zlu k mdlobám opojená
když duše bdělých do mrákot i ze snů děsy sténá.

Snem vidí moře temných vln, jež do běla se pění,
ač po dalekém obzoru ni vánku nikde není,
kde obloha jest mrak a mrak. Kam sunou těžká břicha
jak obřích saní vemena, z dna hlubin moře vzdychá,
vln temný náraz do břehů pěn bije kalnou slinou,
pak zelenavé čeřeny zpět od pevniny plynou:
kde do ohromných oblouků se táhnou do daleka,
— jak ostrov mrtvých vrak tam ční, cár plachet vodou vleka —
kruh pevný potom upnou kol, vod valných chladnou tíží
mu na hruď lehají a ke dnu do hlubin jej hříží.
On, tonoucí, však napjal ramena a zase zdola
jej pudí kvasů syčících a šumných vírů kola,
leč opět bez záchrany. Kolem stále voda slizká
jím hrá a hourá závratně. A nehřmí na skaliska,
ni plavným proudem nenese ho nikde na mělčiny — —
Až náhle hrozné postavy kdes tuší temné stíny.

Ne, nevidí, zda Neptun to, jejž pokořiti mínil,
most přes úžinu vod kdy k Bajím od Puteol klínil
a po něm triga vítězná, klus komoňů jej hbitý
— by tlumy děsil Nereid a deptal pod kopyty —
nes' vládci moří ku vzdoru: ať jeho trojzub hrozí,
jest Caligula světa bůh! Jím dávných dob mrou bozi.

V snu nyní nevidí, jen tuší moře pustou délkou
tu něčí hroznou přítomnost, ač beztvárnou velkou,
ni mraky netísněnou, ni hvězd výší nezlekanou.
A neslyší, jen hádá, slova čí a odkud vanou:

„Já nejsem bůh; jen živel, z pradob těhotný klín tvorů,
by odtud vstaly životy i v čas i na prostoru;
z mých hlubin země vyvřela, by život na ní kynul,
v mých útrobách by zavřela, kdy život by jí hynul.
Ač nejsem bůh, zem ovládám: v ní tvořím, plodím, ničím,
jak od údavné hmoty vod zpět mlhami se týčím,
z nich do oblaků tuhnu a vlah živných do krůpějí,
a v stálé změny kolotu jdu zpět svých do peřejí.
Kde ničím, hltám ostrovy, rvu břehy skalných hrází,
dle věčných přece zákonů mnou život nový vzchází.
A kdo jsi ty? Co věkům buduješ? Den hry tvé boří.
Kde ničíš, kdo tvých po zlobách tvé velkosti se koří?
Vln soptě vzpourou nezdolnou mám hloubky své, mám výše,
ač živel, rab jsem zákonů — — A ty jsi bohem spíše?
Bůh není do hmot upoután, kdež nezbádané moře
je břehy opjato. Hmot hloubku kdy mu vichor oře?
Jest v hloubky stísněno, však nad ním jaké planou zoře!
Kde v tobě hloubek tajiny? Jsi v říji padlou zvěří.
Kde hýříš hmoty požitkem, i hlad tvůj nízko měří,
kde hnus pak číši přelitou ti hořkou slinou kálí,
přec od odporu k nechuti slast klam tě nově šálí,
a bouří smyslů nesytých jen v bahnech toneš mělkých,
tmy slepý mlok. To na slunci a syn jsi orlů velkých?
Báj hledá ostrov blažených. Tys bůh? A bůh mi vázne
jak dítě v písku u břehu, kde loupí škeble prázdné!
Svět velký byl, kdy z héroů si člověk bájil bohy,
jest malý věk a podlý svět: láj bludné líbá nohy.
Hor slunných klidné výšiny ty nesnášíš, pravd mrazu.
Kdy hřímá pouze na časy a blesků bez úrazu,
ty, vládce hromů, zalézáš a chvíš se v temných koutech,
kde leda katu přihlížíš, kdy trápí lotra v poutech,
a to jsi velký? V pýchy klamu zpupně sobě stačíš,
ač neznáš touhy nad sebe. I pod Olymp-li kvačíš,
blesk tebe neseżehne, neb jen titánů to tresty.
Jsi bůh! ty, hlava hlemýždí. Jsou kal tvé nízké cesty.“

Hlas mlkne neznámý i moře. Nebem táhnou mraky
a ostrov mrtvých pluje blíž a tonou, tonou vraky.

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

Velice vážně bral Panýrek úkol, jenž byl naň vložen o posledních volbách v Malenicích. Hned uvažoval, čím by mohl přispěti k dobru obce, co by prospělo sousedům. Už dávno tak mnoho tanulo mu na mysli, ale rozděloval, co by se dalo provésti a co nutno odložiti do budoucna.

Z rozpaků těch pomohl mu pojednou farář z Křetova, s nímž posud žil v přátelství a často se stýkal. „Mám pro vás milou zprávu," volal na Panýrka po požehnání. „Budete velice potěšen. Kdybyste se chtěl na chvíli zastaviti, nemusili bychom o tak důležité věci hovořiti zde na cestě."

Panýrek rád pozvání přijal a do fary vešel. Nebyl tu řídkým hostem.

„Tak jsme nedávno pochovali na našem hřbitově vašeho příslušníka výminkáře Bohatu," začal duchovní. „Byl sem převezen z Modřin, kde zemřel u dcery. Dnes pak jsem dostal opis jeho poslední vůle. Až zaráželo, jaký jednoduchý chtěl míti pohřeb. Mnozí vinili Bohatu z lakoty. Vždyť prý si odnášel peníze na výměnek do Modřin. Ale jak s nimi naložil! Tisíc korun odporučil na nadaci, aby na jeho duši bylo pamatováno a hrob jeho udržován v pořádku."

„Vím dobře, proč na ozdobu hrobu pamatoval," vece Panýrek. „Se synem v nevůli se rozešel."

„Druhý tisíc korun odkázal na chudé v Malenicích. Jak s penězi se naloží, ponechal zcela dobrozdání výboru."

„První u nás odkaz tohoto druhu!" zvolal Panýrek vzrušeně.

„Až budete o té nadaci chudinské jednati, dostavím se do schůze, neboť mám do toho co mluviti, třeba ve výboru nezasedám," hlásil farář svých práv i povinností znalý.

„Jenom račte zavítati, pošlu sem povoz," nabízel soused.

„Dvakráte týdně konám cestu k vám do školy pěšky, tedy také přijdu na tu schůzi, aniž bych vaší laskavosti užíval."

Pozdržel se Panýrek, ale dnes seděl jako na trní, ven ho to pudilo, aby uvažoval o Bohatově věnování. Nevydržel jako obyčejně, ale záhy se poroučel. A také rovnou cestou nekráčel k domovu, ale zabočil ke stráním nad dědinou. Nebylo tu valné pole, ale přece rád se v tu stranu uchyloval, neboť tady nejvíce věnoval sil. Rozhodl se totiž část svého pozemku proměniti v les a vysazoval smrčí i břízy, co se kde uchytilo. Ač posud neměl statek čistý, přece koupil hodný kus této půdy v dražbě při parcelaci větší chalupy. A též na tom sousedním pozemku zemi překopal, kamení vybral a pak sázel malé stromky.

Pohoda mu přála, mladá kultura se zachytila a teď se celá úbočina pěkně zelenala. Ovšem nedovolil, aby se tu snad páslo, lesík ochraňoval a v duchu se radoval, jak utěšený bude pohled, až nad obcí stráně zarostou a dědinu lemovati budou. Brzo totiž měl následovníky, i sousedé své parcely osazovali a také obec odhodlala se pastvinu proměniti v lesík. A v tom mlází mezi roz-

víjejícími se keříky, rád chodil všeho toho původce Josef Panýrek, ne aby střelil po zvěři, která tu a tam vyběhla, ale aby pozoroval letorosty, aby zrakem přeměřoval přírůstek, aby hleděl na ptactvo, jež zde se usadilo a denně pělo hymny nebesům.

Ale dnes Panýrek nevěnoval tolik pozornosti slibnému lesu, jako na mysli měl Bohatovu nadaci pro chudé v Malenicích. V týdnu byla první schůze nového výboru, chtěl tedy přijíti s nějakým zvláštním návrhem. Fulman z Podmalenic při marném čekání po volbách uštěpačně se vyslovil, že Panýrek nejspíše prosadí několik procesí do obce, narážel tím na zbožnost sousedovu, jindy dobíral si jeho dobrotu a navrhoval, že by Panýrek měl obec zastupovati ve sporech s panskou stranou, to že by vždy jistě bylo vítězství. To i ono bylo doneseno do statku, i že Kabáč polénko si přiložil, ale nový výbor hned se neobhajoval, nepříznivcům vzkazů neposílal a rovným nesplácel.

Nyní zahleděl se na obec, která byla jako druhým jeho rodištěm, jejíž osudy sloučeny byly i se životem jeho. Ten výminkář, jejž neláska synova odtud vypudila, který ani nedoufal, že mu na hrobě kvítek zasazen bude, ukazoval Panýrkovi cestu svým odkazem. Byli zámožní lidé, ale i chudina, kdo uměl a chtěl pracovati, každý se obživil, ale vyskytovali se jednotlivci, kteří byli na dobročinnost lidskou odkázáni, jimž stáří, neduhy a jiné příčiny byly obtíží při vyhledávání chleba. Zůstali sirotci bez rodičů, na domovskou obec byli dodáni, aby zde vyrůstali, až budou sami vydělávati si vezdejší chléb. Zastavovali se i takoví, kteří na krátko potřebovali aspoň přístřeší, aby si odpočinuli a dále putovali v potulném životě. A pro ty a podobné v obci nebylo útulku mimo stáj ve statcích, šenkovnu v hostinci. Nikdo jich nechtěl, ode dveří ke dveřím byli posíláni, strážník jim časem nocleh hledal a někteří se už hlásili u Panýrka, aby jim dovolil bydleti v sušírně, aby aspoň měli střechu nad sebou. Ne bez obavy přijímal je do teplého chléva i s četníky měl opletání, když právě neodevzdali listin u obecního úřadu. Sirotci dáváni do rodin, ale často měnili své byty.

A tu rodák věnuje tisíc korun pro chudé. Nebylo to mnoho, ale přece něco pro začátek.

Chudina stěžovala si u okresního výboru a starosta časem zabodával zrak do Panýrka, když podobnou stížnost četl, jakoby chtěl říci: „Jaký to u vás nepořádek?“

Nebylo o mnoho lépe ani jinde, mnohá obec zapomínala na chudé příslušníky a nejvíce se hněvala na ty, kteří své síly vyčerpali v městech, po dílnách, a ve své tělesné schátralosti vyhledávali domovskou obec, aby je do smrti živila.

Panýrek se nyní cítil jako povolaným v oboru tom pracovati. Bez vlastního se dohlašování došel vlivných míst a je zástupcem voličů v obci i okrese. Nyní má povinnost vystoupiti. Snad nalezne spojence, a bude-li odmítnut, aspoň má svědomí, že vykonal, co mu svědomí kázalo. A jak by to bylo hezké, kdyby obec tato začala, kdyby v první řadě stála.

Tak zabrán byl Panýrek do myšlenek, že ani nepozoroval, že na stráních není sám, že se před ním mihly dvě postavy,

které vyrušil z důvěrné rozmluvy. Jak by se podivil, kdyby zde viděl dceru Aničku s adjunktem Robertem. Tento asi pytlačil v obecním revíru, třeba nevystřelil jediné rány z pušky, která mu na rameně visela, jíž se však Anička tolik bála, vždy se dotazujíc, je-li nabita.

Obsáhlý byl programm obecní schůze v Malenicích, ale jednání rychle pokračovalo. Už tu seděl mlynář a hned vedle něho Josef Panýrek. Tento zřídka zasáhnul do debaty. Nejvíce řečnil Kabáč, jenž byl zapracován z minulých let.

Na konec na řadu přišlo chudinství, jež se obyčejně týkalo několika podpor a už předem bylo představenstvem vyřízeno. Výboři už vstávali, ale starosta je zdržel řka, že se dnes zúčastňuje tohoto práva též pan farář z Křetova.

„A má k tomu právo?“ rychle se ozval Fulman. „Vždyť není členem.“

„Sám nám usnadnil práci s hledáním v zákonníku a citoval odstavce, dle nichž farář zasedati při vyřizování chudinství právo má.“

Starosta přečetl přípis a odešel do společné světnice, kde farář už čekal. Kabáč sáhl po zákonníku a listoval v něm. Ostatní členové mlčky usedali na svá místa.

„Jenom k vůli závažnému sdělení se dnes zúčastňuji,“ řekl farář, usedaje na podanou židli. „Mám vám totiž sděliti, že na zdejší chudé bylo zvláštním způsobem pamatováno.“

Duchovní předložil opis poslední vůle nedávno zesnulého zdejšího rodáka, výminkáře Bohaty.

Až na starostu a Panýrka, kteří už o věnování věděli, učinila zpráva značný dojem, a kdosi navrhoval, aby se peníze mezi chudé rozdělily s tou podmínkou, že tito dají obci nějakou dobu pokoj.

Ale Panýrek přišel s náhledem jiným. Poukázal na obtíže s ubytováním chudiny, na stížnosti a nářky, na nedůstojné noclehy ve stájích, na odmítání a ústrky.

„Tu mne napadlo, že by naše obec mohla těchto peněz užíti jako základu a vybudovati obecní domek, v němž by místní chudina byla ubytována. Byl by to pěkný pomník pro štědrého zakladatele, ale i pomník nás všech, kteří bychom se o projekt zasadili.“

„Souhlasím zcela s tímto návrhem a přimlouvám se za jeho vyplnění,“ řekl farář a přesvědčivými slovy rozebíral prospěch takového zřízení.

„Ale na to tisíc darovaných korun nestačí,“ namítal mlynář.

„Pravda, obec by musila přidati. Ale vždyť má také vydání s ubytováním chudiny po staveních. Když by stavěla ve své režii, nepřišlo by to tak draze. Pozemek máme na návsi.“

„A kdo by stavěl takový chudobinec uprostřed obce,“ utrhl se soused, jehož stavení nejvíce do návsi vybíhalo.

„Vždyť nepostavíme obecní domek, za který bychom se musili styděti. Jednou stranou dotýkati se bude zvoničky, v zadu bude místnost na hasičské nástroje.“

„To by se hodilo,“ hned pochvaloval velitel.

„Kámen do základů a písek do malty máme," vysvětloval dále Panýrek. „Dříví k takovému účelu bychom snad v kanceláři dostali v levnější ceně. Téměř všudy se tak děje. Ani my bychom nepřetahovali za povozy. Vždyť bychom mohli svážeti cihly v zimě do zásoby."

„Promyšlený máte plán ten," přisvědčoval starosta.

„Kdybych i já mohl slovo přidati," ozval se farář, „radil bych v tom domku zbudovati též místnost pro obecní úřad, kde by spolu byla knihovna, kterou jste obdrželi."

„Aj, to by byla jako radnice!" zvolal Kabáč vzrušeně.

„Jenom malá, účelná. Ta místnost pro schůze byla by ve štítě jako v podkroví," vysvětloval Panýrek, naznačuje, že o téměř už s farářem se dorozuměl.

Ani tak byty pro chudinu nenadchly výbory, jako že by se shromažďovali ve zvláštní zasedací síni jako v sousedním městě Vyzově. Měli by místnost, kam by zavedli i pana hejtmana okresního soudce, a kdo by do Malenic zavítal.

I Kabáč přikyvoval, ač ho mrzelo, že sám neměl takového nápadu a že s ním přišel soupeř Panýrek.

„A kdyby nám někdo daroval starý obraz, pověsíme ho tam na stěnu, starožitnou skříň postavíme do kouta, majolikové nádobí uložíme."

„Tedy hned spolu jako museum. Tím by se naše obec vyhoupla na prvé místo v okrese. Budeme o tom uvažovati," sliboval radní.

„Dnes abychom se zásadně usnesli o stavbě," navrhoval Panýrek, chtěje kouti železo, dokud bude žhavé. „Vyžaduje toho odkaz Bohatův."

Členové výboru se poněkud zarazili. Pojednou si uvědomili vydání, které jich čeká. Vždy toto stlačovali na minimum, bojíce se mimořádných přirážek.

„Sami jste uznali prospěšnost projektu, výhody takového obecního domku i přednost podobné akce v širém okolí," přimlouval se farář.

„Pěkné by to bylo," děl váhavě radní, „ale —"

Starosta, jenž byl tomu nakloněn, pospíšil s hlasováním, dříve než se ozvou hlasy odporu.

„Sousedé, kdo jest tedy pro stavbu toho domku pro chudinu s místností pro schůze a knihovnu, s kolnou pro hasičskou stříkačku?"

Pomalu zvedaly se ruce, nejpozději hlasoval pro Václav Kabáč. Dva členové se stavěli, jakoby neslyšeli vyzvání.

„A kdo jest proti?"

Teď nezvedl pravici nikdo, ani Fulman, jenž dříve nehlasoval.

„Zásadně přijato," končil starosta.

Farář se zvedl, aby opustil místnost. Jednání o chudinství skončeno. Žádali ho, aby zůstal jako posluchač, že jsou jenom volné návrhy. Čekal, ale už se ani slovem nevmísil v jednání.

Po schůzi se členové rozběhli, aby sdělili jiným, co bylo dnes na pořadu. Nejvíce jich následovalo mlynáře do hostince,

kde už společnost netrpělivě čekala. Zde se dodělávalo a kritisovalo. Panýrek s farářem a starostou šli ke staré zvoničce, která už zůstala spolu kaplí, zde vyměřovali, kam až by ten domek sahal, kde by co stálo. Panýrek měl plán v hlavě a bylo viděti, že mnoho o něm uvažoval. Teď rozkládaje rukama, naznačoval, co a jak by se zařídilo. Farář přikyvoval a starosta též přisvědčoval.

Sousedé oknem z hostince sledovali rozvíjení plánu. Zatím Fulman sděloval průběh schůze. I zde se tvořily jako dva tábory pro a proti.

„Snad bychom nestavěli pro chudinu hned jednopatrový dům? Jinde došková pastouška postačí."

„Sotva jsme zaplatili školu a už bychom na sebe uvalovali nový dluh?"

„Však ještě nestavíme!" pohodil hlavou Fulman směrem těm, kteří venku hořeli nadšením pro blaho obce.

XIII.

Hynek Kabáč denně za pohod i nepříznivého počasí docházel dlouhou alejí, vroubící okresní silnici, do Vyzova, aby tu sedal v kanceláři záložensk é budovy, jejíž okna vedla na stichlé náměstí. Dopoledne dostavovaly se strany, aby ukládaly nebo vyzvedaly peníze, ale odpoledne bylo fádnější, při dlouhých knihách účetních.

A byl rád mladý Kabáč, že se sem dostal, že měl postavení i vyhlídku do budoucna a ušel výčitkám doma, že ničím není, že marně tolik roků studoval.

Hynek si rád nadešel a cestu zkrátil, ale nikdy se nedal přes pole Panýrkovo u křížku, ta stezka byla už zapomenutá. V létě bylo hej, tu jakoby se junákovi každý kvítek klonil a ptačí zpěv ho doprovázel, hůře se to kráčelo za plískanic, v mlhavém blátě, za třeskutých mrazů. Tu byl rád, svezl-li se s kým kus cesty. Mnohdy měl společnost. Družil se k lidem, dobře pozoroval, která ze svobodných dívek malenických jest v městě, kterou by mohl doprovoditi. Každý se ochotně k němu připojoval, neboť byl mluvný, zábavný, za nikoho se nestyděl. Kolikráte šel s tím a oním od Panýrků, s Aničkou, kterou dráždil s Robertem, s nejmladší Anežkou, již chtěl cestou zkoušeti. Těšil se, až tato s jeho sestrou Lénkou bude navštěvovati v městě měšťanku, že jim bude průvodcem. „Za deště se schováme pod touto košatou lípou, za žízně zastavíme se v osamělém hostinci —"

„A kdo bude platiti?" náhle zeptala se dívenka.

„Já, vůdce a obránce," hlásil Hynek.

„Ale říkají, že nemáte posud žádného platu," vyjela Anežka.

Hynek se zapálil a zastyděl. Co se to o něm povídá.

„Zatím plat dostanu, ten mně vystačí na počastování takových žabek, jako jsi ty a naše Lénka."

„Bloud byste byl zdarma co den choditi do záložny, kde mají tolik peněz."

Pobavil se Hynek s dívkou, která nepověděla, čeho nevěděla. Ale časem šel i s Verunkou, která posud u souseda sloužila, netázajíc se ani o Novém roce, bude-li jí nadále na statku třeba. S tou rozmlouval Hynek zcela rozumně a mnohé napomenutí od ní musil vyslechnouti, jak se má oblékati, aby nenastydnul, že si musí navyknouti volné chůzi, aby se neuhnal.

„Teď se váš Stanislav potí," vzpomněl při takové příležitosti Hynek.

„A co zase? Snad neskládá zkoušky?" lekla se starostlivá služka o studenta, kterého ještě vodila, když nosil šatečky.

„Ba právě. V těchto dnech má přísné zkoušky, tak zvanou maturitu," dosvědčoval Hynek. Ale netřeba se báti, soudruh vždy pilně studoval."

„To je pravda, hospodář se tím chlubil. Ale zkoušky jsou ošemetné, za nic nestojí."

„A nevíte, čím pan Stanislav bude, jaký obor si vyvolí?" vyzvídal Kabáč.

„Ten by mohl býti čímkoliv. Ke všemu má hlavu, ale, jak se mně zdá, už volil," tajemně sdělovala Verunka.

„Tak? Slovem se mně nesvěřil."

„Nikoho u nás nepřekvapí, až pan Stanislav předstoupí a slavnostně oznámí, že bude knězem."

Než sdělení to přece překvapilo a to hned studentova druha, že pronesl táhlým hlasem: „Knězem? I co vás to, Verunko, napadá."

„Však uvidíte, pane pokladníku. Ale náš Stáňa bude ještě více. Ani to neumím říci — já hloupá osoba."

„Snad biskupem," hádal Hynek.

„To by si ještě dlouho počkal. Ale lékařům tak říkají."

„Aha doktorem," vzpomněl Kabáč, jenž bez platu praxi prodělával, ale už pokladníkem byl nazýván.

„Ano, knězem doktorem," radostně přisvědčila Verunka.

„Hlavu na to má. Vašíček to vezme kratčeji, ten přejde do jiné školy, aby byl brzo inženýrem."

Hynek se zamyslil. Hleďme, jak se sousedovi synové tuží. Ne nadarmo je otec dává za vzor jemu i Honzíkovi. Kabáč chtěl jimi vítěziti nad sousedem a zatím —

Služka vykládala dále, že Anička na zimu opustí domov, aby se v Praze něčemu kalému přiučila. Kdepak, adjunktova nevěsta, ta musí všechno znáti, by se na myslivně dobře otáčela jako panička, která vítá vzácné hosty i jako hospodyně, která vede menší hospodářství. Bude bydleti s Honzíkem, z polovice stravovati se budou z domova, aby to přišlo levněji. Už tak rozhodnuto v domácí radě.

„Ku které i vy náležíte," zalichotil Hynek.

„Což já tomu nynějšímu světu rozumím. Já chválím jenom Ondřeje, že zůstal v tom, v čem se zrodil. Bude hospodářem, dostane statek, ale výplaty jeho budou značné, dvě věna a nějaké odbytné bratřím. Stáňa snad mnoho nepožádá."

„Bohatá nevěsta všechno donese," nadhodil Kabáč.

Verunka šibalsky zamrkala.

„Snad bude také z pěkného místa a k nám se hodí. Otec její se vynasnaží, aby s prázdnýma rukama nepřišla. Jenom aby to bylo šťastné, aby ta Ondřejova ženitba se nepotkala s mnohými obtížemi."

„Doufejme," přikývnul Hynek, nechtěje o tom déle rozpřádati hovor. Věděl tolik, jako tato věrná služka.

O volbě stavu po maturitě Stanislavově uvažovali i jiní v Malenicích. Panýrek se vyslovil, že synovi ponechává úplně volnou cestu, kterou chce se bráti životem. Student provedl poslední zkoušku na gymnasiu, jako stále studoval, s vyznamenáním, a navrátiv se domů, sháněl všední šat, aby při senoseči pomohl na louce u potoka. Ani mladší Jan se tak doma do práce nehnal. Až se Hodovalka za Stáňou ohlížela a povážlivě hlavou vrtěla. Jinak si představovala akademického občana.

Panýrkovi se netajili, s čím se jim syn svěřil, že chce býti knězem a když Stanislav za tou příčinou dojel do Prahy, donesl zvláštní zprávu, že bude poslán do české koleje do Říma, odkud se vrátí jako vysvěcený kněz, kde spolu může skládati zkoušky k doktorátu."

„Vždyť jsem to věděla!" samolibě přisvědčila Verunka. „Spolu doktorem bude, hlavu má k tomu."

Domácí jenom toho se lekali, že teď nebude dojížděti na svátky a prázdniny. To i školačka na mapě nalezla, že z Říma do Malenic je mnohem dále než z Prahy.

„Ale psáti budu často," utěšoval Stanislav matku, již se to dlouhé odloučení nejméně zamlouvalo.

V obci chystaný odjezd mladého Panýrka učinil mocný dojem. „Bude-li tam i seno kupiti," škodolibě pronesl Kabáč, ale tehdy nedošel souhlasu ve svých pošklebcích. Stanislav uznáván za kapacitu, když byl k těm studiím ve světovém městě určen. Neposlali by tam člověka, jenž by nevzbuzoval nadějí, že bude svůj národ náležitě representovati.

Kabáčovi toho podzimu nikoho nevypravili z domova, neboť i Vašíček zůstal doma při hospodářství.

Poradili tak profesoři Kabáčovi a student zase donesl vysvědčení, s kterým nemohl postoupiti. Otec vypočetl si, co ho Václavovy studie stojí. Nechtěl marně vyhazovati peníze, jichž se mnohdy na statku nedostávalo. Nyní propustí čeledína, jenž se oženil s Františkou, oba koupili si menší chalupu a nabízeli se k denní práci. U Kabáčů se dříve více vyhazovalo, teď ozýval se i citelný nedostatek. Hospodář byl mrzut, slyše všudy, že sousedův Stanislav pojede do Říma k dokončení studií, že to Panýrka nebude téměř nic státi, jenom že syna opatří šatem a prádlem. Také mladší Honzík bude pokračovati ve studiích v Praze a teď prý mu stravu opatří Anička, která rovněž za vzděláním do města se vypraví. Kdyby Anežka jenom o rok byla starší, také by vstoupila do měšťanky. Že se všechno sousedovi s dětmi daří, to Kabáč záviděl, to ho dráždilo a mrzelo. Lidé přímo schválně jenom o tom před ním mluvili, aby ho tím více dopálili.

Ano i ze Strašovic hrobník došel do Malenic, prý ho mnozí posílají, aby se přeptal, jak to je s cestou Stáňovou do

Říma. Nemohou to pochopiti, tomu uvěřiti. Vyslaný náhodou potkal Kabáče a na to se ho ptal, ale se špatnou se potázal.

„Co na mne se obracíte, já o nikoho se nestarám, mně na tom nezáleží. A proč sem stále dorážíte? Hleďte si mrtvých ve Strašovicích a zde živé nechte na pokoji.“

„No, no, však jste posud nevyjel, abyste mne tak odbýval,“ odpovídal uražený muž. „Zastavím se u Panýrka, to jest dokonalý muž a ne hrdopýšek. I vám jednou hřebínek padne.“

„Obraťte se, na koho chcete, jenom ne na mne, jenž s vámi ani s Panýrkovými nemám co činiti,“ řekl Kabáč a prudce se obrátil ku hrobníkovi zády.

Ještě že Stanislav odjel beze všech okázalostí, jenom s několika známými se rozloučiv. Hned vzal s sebou do Prahy Jana na průmyslovku a Aničku do odborných kursů. U Panýrků bylo hodně prázdno a docházela sem na výpomoc nedávno provdaná Františka, bývalá služka Kabáčova. Nad ztrátou poloviny dětí poplakala si matka, zvláště nad delším rozloučením s nejstarším. Aniččino místo u kuchyně zaujala Anežka a dosti srdnatě si vedla. Jinak se nic nezměnilo, leda že co neděli někdo psal delší dopis a ten s objemným košem Hodovalka zanesla hokynáři, jenž jednou týdně jezdil do Prahy. Stanislavovi do Říma psal sám otec a dával si na tom záležeti. Kdo ví, do jakých rukou se list dostane. Stanislav se cítil úplně šťastným.

Jenom to bylo lidem nápadné, co chce Panýrek stavěti. Dělal si před statkem zásoby kamene i písku. Stalo se, že měl jeti domů s prázdným vozem, hned se zastavil v lomu nebo v pískovně a naložil. Mohl skládati na dvoře nebo na zahradě, všudy bylo místo, ale Panýrek volil volné prostranství k návsi, kde ukládal zásoby.

„K čemu to, k čemu?“ ptali se sousedé.

„Ale pro strýce příhodu,“ vyhýbavě odpovídal rolník. „To se vždy hodí a dobře míti něco při ruce.“

A když kupoval dříví, vyžádal si toto na stojatě, které spracoval jednak k pálení, jednak složil podél stodoly v delších kusech připravených na trámy. Nemínil jich užíti hned, neboť stříškou zabezpečil je před živelními pohromami.

Ale rodina Panýrkova se ještě více stenčila. Ondřej byl odveden k vojsku a musil nastoupiti vojenskou povinnost. Než k vůli předběžným jeho studiím na škole hospodářské měl úlevu. Ale přece na dva roky bylo mu opustiti domov.

Panýrek hned si najal Josefa, nedbaje poznámek, že má ženatého čeledína a provdanou služku vedle Verunky.

„Takoví lidé jsou mně milejší, neboť se drží více domova,“ odpovídal Panýrek.

Josef se hleděl smířiti též s Verunkou, kterou si dříve tolikráte dobíral. Na statek s mladou ženou pouze docházel, než měl zde trvalé zaměstnání a dobrou obživu.

Ač nesloužil už u Kabáčů, přece časem dotazován byl o radu a pomoc při tomto statku. Na bývalého čeledína obracel se totiž Vašíček, jenž se horlivě hospodaření chápal, ale upřímného rádce postrádal. Otec posílal ho na pole, i potah mu svě-

řen, ale junák stál tu mnohdy bezradný a marně sbíral vědomosti dohromady. Tu na sousedním poli viděl známého Josefa, jak Panýrkovu půdu převrací, bosýma nohama tlapaje v čerstvě vyorané brázdě. I pustil se k němu a nebyl oslyšen. Podělkář hned zastavil koně a bylo mu s potěšením, že se naň obrací syn dřívějšího hospodáře, do nedávna student. Ochotně vyslechl žádost a hned se jal dávati pokyny, užívaje při tom i násadky, kterou po černé půdě kreslil. Oba se na chvíli rozhovořili, jindy Josef i na pole Kabáčovo zašel, vždyť na něm znal každou hroudu i každý keřík v mezi. Od těch dob mnoho vody uplynulo a mnoho se změnilo, kdy na stráních mezník vyoral.

Václav řídil se daným návodem a záhy došel přesvědčení, že nepochybil, na zkušeného čeledína se obrátiv. Kdyby byl počkal, mohl mluviti se samým Panýrkem, jenž se na pole dostavil, ale junák věděl, že by takové styky jeho otci nebyly milé. Držel se tedy Josefa a v tu stranu se uchyloval, kde sousedův oráč bude zaměstnán. U křížku mu radlo nějak vyskakovalo, došel k němu rádce a sám několik brázd vyoral. Také usoudil, že Kabáčovo polní nářadí potřebuje koláře i kováře. Dříve je sám spravoval, nyní hospodář nedbal.

Kabáč vyšel za zahrady, rozhlédl se polem a hned zpozoroval, že syn má společníka. Zakabonil se a při nejbližší příležitosti Václava káral, proč se s Josefem druží. Není to pro něho společnost a Josef pracuje u Panýrka. „Tento jistě ho přijal se ženou na dílo, aby od nich vyzvídal," končil hospodář pokárání.

Ale syn se bránil vyličuje, že rady Josefovy potřeboval a také hned poukazoval na nutné opravy hospodářského náčiní.

„Sotva jsi přičichnul a už budeš vystavovati chyby? S tím počkej, až se zapracuješ, až zkušeností nabudeš," řekl Kabáč nevrle. „A s dělníkem Panýrkovým se nestýkej."

Václav vyslechl výtku mlčky a obracel se na otce, třeba musil při tom mnohdy vyslechnouti trpkou poznámku o sběhnutí se studií. Ale Josef sám držel nad Václavem ruku a příležitostně na to i ono poukazoval. Byl rád, že může přispěti radou mladému oráči, jejž znal už jako dítě a který se nyní těžce vpravoval v povolání, jež si vyvolil a v němž chtěl vytrvati.

(Pokračování)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

VIII.

„Co se to stalo, kde to jsem? — Dlouhého procit' ze spaní.
Příteli!" — Co to, kolkolem Hle, teď se k němu uklání
není už travička svěží, postava celičká bílá
není tu ani přítele — děvušky: líčka růžová,
vidí jen samé postele, vane z ní kouzlo domova —
ranění na nichž as leží. jakby to Jelenka byla!

Z temných se očí line zář —
přec však to není laňky tvář,
jež naň tak pohlíží smavě —
„Kde to jsem?“ — K rtíkům prst se mih':
„Nesmíte mluvit, buďte tich,
lékař tak poručil právě.

Přítel mu s tváří hněvivou
vykládá, že už svoji jsou,
co prý teď u nich chce tedy,
Jelenky když se navždy vzdal
v dopise, jejž mu tehdy dal
v bojišti naposledy. —

Červený vás se ujal kříž.
Myslili všichni, nikdy již
očí že neotevřete,
kulku vám z prsou vyňali,
což vás ta rána nepálí?
Voděnky napít snad chcete?“

Pláče a volá ze spaní;
procitnuv zří, že uklání
nad ním se soucitná tváře
Otilky a že všecko jen
se mu to zdálo. Děsný sen!
Jen když se rozplynul v páře!

Očima kýv' jen na souhlas,
ve chvilce s ní tu byla zas,
obkladek na čelo dala,
shrnouc mu s něho kadeři;
s vrozenou něhou mateří
jemně jej ošetřovala.

Stále pak bylo líp a líp.
V srdci sic vězel lásky šíp,
to však už nebylo k smrti;
mluvit by chtěl, leč Otila,
dívčina jinak rozmilá,
stále jen hlavičkou vrtí.

„Otilko!“, kdos ji zavolal.
Motýl jak bílý létla dál,
hned však zas byla tu brzy;
všichni ji zvali andělem,
neb těm, jimž bol byl údělem,
ručkou vždy stírala slzy.

Nesmí prý dosud povídat,
samá že bude, chce-li snad,
dlouhá by prchla mu chvíle;
a když kýv, plna radosti
usedši v jeho blízkosti,
jala se vyprávět mile:

Neměla chvilky zahálky.
K hochu však, s očkem fialky,
s větší se skláněla péčí;
oči jí úsměv rozjasnil,
večer když lékař prohlásil,
rána že trochu se léčí.

Ona že božím na světě
jako ta růže z poupěte
sama se rozvíjí zcela —
rodičů hrob že dávno již
společný jeden zdobí kříž
tam, kde se bílá zeď bělá.

Bůžek ho spánku zulíbal.
Seslaben příliš, stále spal,
o Jelence pak snil v spaní,
a když přec oči otevřel,
s láskou se na ni zahleděl,
mně, že to spatřil svou lani. —

Kláštera jenom dobrotou,
který se nad ní — sirotou —
ustrnul, léta už žije,
lidem tu slouží, Ježíšku;
chtějí z ní míti jeptišku —
tajně však slzy že lije:

V horečce někdy blouznival;
do lesů, snil, že zašel v dál
navštívit Jelenku svoji,
ana tu — vari, přízraku!
— Mlží mu, tmí se ve zraku —
s přítelem na prahu stojí.

Ví, že je jinde krasší svět;
pro ni však nikdy štěstí květ
jistě že nevzpučí rudý,
údělem každé siroty
ciziny v chladu, samoty,
milosti jísti chléb chudý.

Líto jí hochu; slzička
modrá mu rosí očička,
v srdéčku radost z níž zkvétá:
Přece snad lidí uznalých
jako těch květů voňavých
v luzích je rozseto světa!

— Nevíš a ani netušíš,
duše dvě jsou si náhle blíž,
přátelství pouto je víže;
život se tím jen osladí,
milá když ruka pohladí,
pomáhá unésti kříže —

Jeho s ní srdce cítilo;
její zas očko svítilo
k němu, když spěchala s lékem,
za nějž jí z jeho očí dík,
vylétlý jako sokolík.
nejsladším odměnil vděkem.

Jaký div, že zas zdraví vstříc
s ruměncem sprchlo v jeho líc;
lékař si spokojen kýval:
jaro než kraj zas pozdraví,
úplně že se uzdraví,
těchu mu do srdce vlíval.

Šeptat už směl — ó, jak byl rád,
z tíže se moha zpovídat,
svěřit se přítelce svojí
s ranou, jež duši tížila
a hůř se ještě hojila,
nežli ta stržená v boji.

Kdysi tak stála u něho,
kytičku kvítí svadlého
čerstvými měnic mu květy
a mníc, že tichý dřímá sen,
lehounce jeho čela jen
svými se dotknula rety.

Netížil však mu oči sen;
otevřev hned je překvapen
za bílou ujal ji ruku;
pravil pak: „Milá, viď, že smím
tobě se svěřit s tajemstvím
srdce, jež činí mi muku?“

A když pak všecko, aniž lhal,
o Jelence jí povídal,
netušil, ji že tím raní;
tiše jen, jak by tikalo
raněné ptáče, plakalo
srdce jí ve hrudi maní —

Brzy však opět utichlo;
byloť si v žití uvyklo
samo se odříkat štěstí —
řeklo si. „V srdci přítele
čtyřlístek svěží jetele
aspoň kéž mohl by zkvésti!“

Přítele svého milence,
krásné to z lesa Jelence,
nezáviděla už ani —
rozhodla, by jí diktoval
na srdci co má, v modrou dál
sama že pošle jí psaní.

Ó, jak se přítel potěšil!
Tichý mu jas se s oka lil
a ten jí postačil zcela;
jen když on s ní byl spokojen!
Odleskem jeho štěstí jen
sama též šťastna být chtěla.

Vonící jako fialky
s ptáčaty létlo do dálky
maličké, hezounké psaní,
poslané modrých do lesů
ze všech těch laněk ve vřesu
nejhezčí, nejsladší lani.

(Pokračování.)

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Husitské násilnosti v ženských klášteřích sv. Augustina.

R. 1423 vydal Žižka ku svým četám *vojenský řád*, ve kterém prohlašuje, že on a všichni jeho následovníci chtějí „z neřádův trestati a bíti, trestáním honiti, mrskati, bíti i zabíjeti, stínati, věšeti, topiti, páliti i všemi pomstami mstíti, kteréž pomsty na zlé slušejí vedle zákona božího, nižádných osob nevyjímajíce, *ze všech stavů, mužského i ženského pohlaví*“.[1]) Řád tento *nabyl u Táborův platnosti „evangelia“*. Proto *nepřekvapuje*, že fanatismus Táborů vyžádal si nesčíslných obětí, že hordy lidu jevily divokou touhu po vraždění a radost v děsných činech a *že husité vraždili* i nevinné a bezbranné ženy, *klášterní panny, bez rozdílu národnosti a provinění.* Dokladem toho jest také vyplenění panenských klášterů sv. Augustina.

„Nedlouho zajisté trval, tak vyličuje zkázu *kláštera sv. Kateřiny* **v Praze** *František Ekrt*, zbožný ústav a pomník úcty Karla IV. ku sv. Kateřině. Přikvačily děsné války husitské, které nešetřily ani nejctihodnějších ústavů náboženských a vlasteneckých a v nichž rozpoutány jsou surové vášně až k šílenosti. Do Prahy přihrnuli se divocí Táboři, kterým všechny chrámy Páně a kláštery založené od zbožných předků s takou láskou a obětavostí, byly pohoršením. *Ženy jejich,* které přišly s nimi, rovnaly se jim v divokosti. Kopaly hluboký příkop od kláštera Slovanského až ku kostelu sv. Kateřiny na obranu Prahy proti vojsku královskému a dne *25. května 1420*, v svatvečer Božího hodu Svatodušního, přihnaly se jako litice ku klášteru sv. Kateřiny, vyhnaly odtud jeptišky a daly se do *boření kláštera a kostela.* Rozbíjely tu oltáře a obrazy, potom shazovaly krov s kostela a kláštera a chtěly pobořiti i vysokou kostelní věž, tu však jich bylo 27 zasuto a zabito štítem kostela, jenž na ně spadl, načež ostatní v boření ustaly. Nazítří přišli Táboři a chtěli zasypaných těl svých žen dobývati, avšak obávajíce se, že by ostatek štítu kostelního na ně spadnouti mohl, zanechali toho. Statky klášterní jsou rozsápány, klášter zahynul.“ [2])

Podobně jako Ekrt dokládají zkázu kláštera tohoto i *Hammerschmied,*[3]) *Vavřinec z Březové,*[4]) *Chron. un. Prag.*[5]) a jiní. *Za to Palacký, Zap a zvláště Tomek snaží se zuřivost husitskou co nejvíce zastříti.* Tak *Palacký* praví prostě: „Dne 25. máje ženy Táborské obořily se na klášter sv. Kateřiny na novém městě Pražském, jejž i pak sbořily dokonce, jeptišky odtud vy-

[1]) Neuere Abhandlungen der d. böhm. Gesellschaft der Wissenschaft, I, 387. —

[2]) D. c. II, 172—173.

[3]) D. c. 326, nn.

[4]) D. c. II, 365.

[5]) D. c. II, 44.

plašivše.“ [1]) *Zap* dí: „Dne 25. května, v sobotu před hodem Svatodušním, sebravše se ženy Táborské obořily se na panenský klášter u sv. Kateřiny. Zaplašivše jeptišky odtud, jaly se bořiti stavení, památku to císaře Karla, počínajíce bouráním střech. Praví se, že prý při té práci jeden vysoký zděný štít na ně spadl a 27 žen zabil.“ [2]) A *Tomek* neumí více pověděti, než: „Ženy Táborské daly se 25. května v boření panenského kláštera sv. Kateřiny, počavše sházením krovu s něho a tlučením obrazů. Jeptišky musily téhož dne stavení opustiti.“ [3])

Že *při zuřivosti* Táborských žen *nemůže se mluviti o pouhém zaplašení* jeptišek, anebo o opuštění stavení, nepotřebuje zajisté ani důkazu. Tu platí významné slovo: „Jak neskonale *hluboko klesly* ty divoké ženy Táborské, které zapřevše krev svou a povrhše starou vírou, *jako šelmy vrhly se na dům Boží*, a tichý útulek nábožných panen, chtíce takto vyrovnati se surovým svým mužům!“ [4])

* * *

Po eremitkách navštívila litice husitská i kláštery *Magdalenek.* Alespoň jich klášter v Praze **na Újezdě** byl *vypálen 22. června 1420. Ekrt* o tom píše: „Dne 22. června 1420 zapálili Pražané a Táboři klášter (sv. Máří Magdaleny na Újezdě) se všemi domy v Nebovidech a okolí. Jeptišky prchly bezpochyby ještě v čas a nevrátily se více. Klášter *zanikl navždy* a Pražané uchvátili jeho zahradu i dvůr ležící v Chýnici.“ [5])

Tuto zprávu potvrzují *Vavřinec z Březové*, [6]) *Chron. un. Prag.*, [7]) *Hammerschmied* [8]) a jiní, jako *Frind*, [9]) *Tomek* [10]) atd.

V Zahražanech (Saras) u Mostu založil Magdalenkám klášter bl. Panny Marie *roku 1283 král Václav II.* Nadací listinou, vydanou téhož roku, obětoval mu několik vesnic, něco polností, vinic a úroku.

Roku 1421 byl klášter tento od Husitů *spálen.* „Léta 1421, píše nejmenovaný auktor,[11]) husitští Pražané královský hrad Most obléhajíce, vrazili do zahražanského kostela a vyloupili jej. V chrámě sedm jeptišek před oltářem Panny Marie na modlitbách klečících uzřevše, *jedněm srdce probodli, ostatním hlavu sťali*, po čemž vybraný *chrám a klášter zapálili.*“ [12]) Podobně se vyjadřuje *Frind* [13]) a jiní.

Nejobšírněji vypravují tuto událost: „Dějiny královského města mostu až do roku 1788.“ Tu čteme: „Magdalenky měly klášter v Zahražanech. Při vstupu nepřítele do této krajiny ze strachu opustily své sídlo a utekly do lesů. Hlad však nutkal je, aby jinde se usídlily. Většina jich odešla pravděpodobně do Freiberku v Sasku. Sedm panen však, jež vzplanuly touhou po mučednictví, vrátilo se do kláštera. Uchýlily se do kostela a tu poklekly před oltářem, na němž byla socha Rodičky Boží

[1]) D. c. III, 204. — [2]) D. c. II, 812. — [3]) D. c. IV, 61. — [4]) Ekrt, d. c II, 173. — [5]) D. c. II, 347. — [6]) D. c. II. 371. — [7]) D. c. II, 46. — [8]) D. c 409. — [9]) Kirchengeschichte III, 303. — [10]) D. c. IV, 67.

[11]) Viktor Jos. Bezděka. Sr. Česk. sl. boh. II, 194.

[12]) Drahé kameny z koruny svatováclavské, II. 298.

[13]) D. c. III, 304.

s Děťátkem na klíně a modlily se. Když husité se o tom dověděli, vzplanul jich fanatismus neobyčejně. Pospíšili do kostela, *vyhodili některé panny do výše a nabodávali je na kopí*, jiné, jež klečely, *sťali*. Tak vypravuje pražský domský probošt Berthold z Breitenbergu, rodák mostecký, ve své latinské básni „Bruxia". Ba připojuje, že nad touto krutostí žasla země a že Rodička Boží obrátila svou tvář, aby toho neviděla, že Ježíšek po způsobu užaslých dítek dal prstíček do úst. Dějepisec Balbín vypráví, že takto vytvořenou sochu sám spatřil. Husité potom klášter zapálili." [1])

Po válkách klášter zahražanský zase poněkud se vzkřísil. [2])

V **Želině** (Seelau) v samé blízkosti Kadaně čili ve Střídce založen byl, ač neznámo kým, klášter Magdalenek *roku 1283*. Týž *zanikl* ve válkách husitských *roku 1421*. Alespoň *Stocklöw* ve svém spise: „Der Bezirk Kaaden in seiner Gegenwart und Vergangenheit" [3]) z roku 1890 píše: „Na květnou neděli roku 1421, kdy v Chomutově od zástupů husitských byla jeho obyvatelům připravená strašná krvavá lázeň, přitrhl jeden zástup do Kadaně, kde loupil a zabíjel. Klášter Minoritův a panenský *klášter v Želině padl za obět zuřivosti táborské. Při tom byl zabit každý, kdo byl dopaden.* Naposledy bylo město zapáleno." [4]) Byly tedy panny tohoto domu, alespoň některé, pobity a příbytek jejich navždy rozvalen a zničen.

V **Lounech** založen byl panenský klášter sv. Anny pro Magdalenky *r. 1331*. Louny byly městem královským. Král Jan roku 1321 prodal tu královskou rychtu měšťanu *Berovi*, jenž vynikaje bohatstvím a zbožností založil zmíněný klášter nadav jej statky Dobroměřicemi, Ranou, Nečichy a Trhlavou. Ale klášter sám neměl dlouhého trvání. *Lounští* stali se záhy husity a již *roku 1418 jej zbořili, panny vyhnali a statky jejich si přisvojili.*

Zprávu tuto potvrzují: *Vavřinec z Březové*,[5]) *Chron. un. Prag.*[6]) *a Archiv český*,[7]) jež však zboření kláštera kladou až do r. 1419 a jmenují jej klášterem řádu žebravého, poněvadž řehole augustiniánská čítala se mezi řády žebravé. *Borový* docela udává za rok zboření kláštera lounského rok 1420.[8])

Jaký byl další život klášterních panen lounských, anebo *kam se uchýlily* po roce 1418, *není známo.*

* * *

Činnost klášterních panen vůbec a Magdalenek českých zvláště vylíčil jsem již několika rysy výše. Činnost tato zajisté byla velmi plodná a jak národu, tak i církvi spásná. Vždyť v tichosti klášterní, v ústraní od šumu a hluku světa posvěcovaly duše

[1]) Cori: „Geschichte der königl. Stadt Brüx bis zum Jahre 1788," v Mostě 1889, 89.

[2]) V klidnější době, vypravuje Bezděka, vrátilo se několik útěkem zachráněných panen zahražanských do Mostu. Tam založily si menší kláštefík s kostelem Rodičky Boží, ale císař Josef II. jej zrušil r. 1782 (Drahé kameny, d. c. II. 298).

[3]) T. j. „Okres kadaňský v přítomnosti i v dobách minulých".

[4]) D. c. str. 9. — [5]) D. c. II, 395. — [6]) D. c. II, 37. — [7]) D. c. I, 67. — [8]) D. c. 233.

své, posvěcovaly a na cestu spásy vedly jiné. *Docela opakem byla činnost žen husitských.* Stačí tu uvésti jen něco málo. *Helfert*[1]) píše: „Ženské z lidu (husitky) křičely a povykovaly v zástupích do far se dobývajících, *podněcovaly těch, co hnaly útokem*, házely kamením po oněch, co z far prchali, zuřily v nitru bohatých domů a kostelů. I v mnohém jiném ohledu vyznačovaly se. Již před zahynutím Husa obíhala po Praze obšírná obrana učení jeho českým jazykem od jedné ženy sepsaná. Mezi výtržnostmi, o kterých biskup litomyšlský sboru Kostnickému zprávu podal, vypravováno též o fanatické *ženě, která všelijaké neplechy u věcech církevních tropila* a náboženské bludy zastávala. Ano rok 1416 *spatřil ženu s kazatelny kázající.* Rovněž vyznačilo se několik vznešených paní horlivostí svou o věc husitskou a nesjednotily-li se v určitý spolek, nevypracovaly-li přípisy ke sboru a ku králi Zikmundovi, zdá se, že nejedním jiným způsobem sotva méně činnými byly než manželové jejich, kdyžtě jmenovitě u krále Václava z nepatrného vlivu se těšily. „Namque bonum propositum tuum," takž praví se v současné písni, „rex serenissime, mulieres saepissime vertunt in oppositum."[2])

A jiný znatel doby té *Friedrich von Bezold* dodává: „Zbožné ženy v Praze (husitky), které se klonily k táborům, nespokojovaly se tím, aby často, ba i dvakrát denně přijímaly a v Písmu samostatně bádaly, nýbrž *hrály důležitou roli i při službách Božích, pěly českou mši* s kněžími a bouřily se proti knězi, který sloužil v ornátě. Přihodilo se, že i ženy na kazatelnu vystoupily; ba slyšíme o husitce, jež bojovala za věc zákona Božího v pojednání theologickém a náhledy své citáty z církevních otců odůvodňovala. Jiné ženy neostýchaly se i samy světiti."[3])

Palacký docela uvádí případ, kterak roku 1421 ženy kališnické naléhaly *na konšely v záležitosti obsazování pražských far* od kněží smýšlení spíše Táborům náchylného. A pak dodává: „Konšelé podivivše se nemálo této smělosti ženské, jali se podrobovati ji zkouškám dalším; ohlásili supplikantkám, že jsou na radnici staveny, i chtěli odděliti panny od vdaných a vdov: ale ony srdnatě postavily se k odporu, nedajíc se nijakž od sebe loučiti . . ."[4])

Mimo surovost, osvědčenou při boření klášterů a kostelů, a mimo *krutost*, s níž účastnily se ženy husitské a zejména táborské všech polních tažení, bojů a útoků společně se svými muži, *vyznačovala se tedy žena „kališnická" vším tím, co při pokolení ženském se nám tak nelíbívá*, jako je sesurovění, pletichářství všeho druhu, vměšování se do záležitostí politických, církevních, městských atd. atd. Proto, měl-li bych přirovnati ženu husitskou ku klášterním pannám církve katolické a k jich činnosti, směřující jen za dobrem, snad nejlépe byl to učinil obrazem skromné fialky a vše sžíhající a pálící kopřivy . . .

Výmluvný doklad toho máme u *Janssena.* Dle něho z rozkazu Božího, na nějž se stále husité odvolávali, byly od houfů

---

[1]) D. c. 245.

[2]) T. j. „Nebof dobrý názor Tvůj, nejjasnější králi, pře elice často ženy mění v opak". — [3]) D. c. 42. [4]) D. c. III, 282—283.

jich vydrancovány a zničeny nesčetné kláštery, bibliotéky, archivy, díla umělecká všeho druhu a kněží i mniši zabíjeni. Sigmund Meisterlin ve své kronice praví, že Čechy měly tehdy kostely a kláštery, pnící k nebesům velmi překrásné a až neuvěřitelně obohacené zlatem, stříbrem, mnohým vyšíváním, perlami a drahými kameny .... Stříbro však a zlato a všecka ta nádhera vábila přemnohé. Proto znamenité a mocné kláštery musily klesnouti, chrámy v ssutiny se proměniti a ti, kdož opatrovali toto bohatství pro Boha, vykrváceti smrtí mučednickou, aby obohatili se, kdož bojovali pro „zákon Boží". Čechy tehdy byly skropeny krví mučedníků, kteří pro víru Kristovu životy položili za hrozných muk a trápení. „*A ženy,*" dí se doslova, „*vynikaly krutostí a touhou po bohatství více nežli muži.*" [1]) Jak hrozné to svědectví a jak odporný obrázek . . ! (Pokračování.)

Jan Voborský:

Život básníkův.

(Dokončení.)

Jest život tragika neb pouhá komedie,
jiného nic a není jasný smírný střed,
tak jedni hlásají, dle toho též se žije,
se smrtí harlekýn se v závod dává hned.
A druzí — zpohodlnělí a liní, měkcí,
vše nejsvětější mají látkou pro posměch —
smrt skončí všechno — není resurexí,
sloup z mramoru a kříž i břečťan svět si nech!
Oč větší Juditou babička s Nebeklíčem,
jejž s růžencem jí mají do rakve kdys dát,
než vnučka učená, jež jako kotě s míčem
hrá s věrou matky, tupíc ženy majestát —
oč starý kancionál knihou vzácnější je,
po rodičích svých jejž vždy v úctě míval děd,
než kniha vnukova, v níž formou básní kryje
však také prozradí se nevěrectví jed! —

Kdo vtaví v obnovený příští život lidský
posvátnou pečeť víry, lásky, naděje,
vykoná čin do věků velký, heroický,
Madonně ruku slzou díků skrápěje,
že jak syn církve svaté po svůj život celý
poslušen Božích zákonů vždy věrně žil
a svěřen maje poklad drahocenný skvělý,
ni vlákna stříbra z něho nezpronevěřil,
však filosofů, poetů když tkány řeči
v purpuru závoj, jímž byl tlumen srdcí vzlyk,
výš pravdy svaté pochodeň v tmu nebezpečí,
vavřínem zhrdaje pozvedl katolík! —

[1]) Geschichte des deutschen Volkes II, 404.

Dnes jak bych slyšel háje poesie šumět
tou písní sladké touhy k Bohu, k nebesům —
by všude chtěli této písni porozumět,
dej láska Kristova do vínku blízkým dnům,
jež duha sedmibarevná nechť korunuje,
bělostnou růží aby rozkvétala ctnost —
co po bojích kde v zemi krve rubínů je,
dob budoucích buď slávy z mrtvých vstalé skvost.

Dál, světe, dále spěchej bouřných do orgií,
svou číši zvedej, v které jedovatý blín,
a zmámen křič a hlásej: Hle — bez Boha žiji,
a měj svá utrhačná ústa plna slin,
přec přijde velký den — a tuším blizoučko je,
v němž zmlknou orgie a ústa oněmí,
Bůh odmění ty věrné služebníky svoje,
laur slávy podá za to hloží na zemi
a hlasem zbylých zvonů v skrytu našich věží
velebně promluví jak na Sinai kdys — —
zná všechny ty, kdo jeho přikázání střeží,
zná včely své, zná jejich úlům škodný hmyz!

Nuž, pište, básníci, jen pište si jak chcete
svých veršů symfonie, snivé sonáty,
nám křižmo nadšení s čel nikdy nesetřete,
v nás nezdusáte oheň Bohem rozžatý.
Jak modří motýli za svými visiony
v sad poesie letíte dobou zamžený —
nám v nitru srdcí stříbrných strun ladné tóny
vždy znějí na cestu v ráj kdysi ztracený,
na bílou cestu k Adventu a k vykoupení,
by člověk vyplakal hřích v oblak indychu
a ve chvíli, kdy boj se v míru pocel změní,
Kristova láska vešla v srdce potichu.

Žehnány budou potom slastné okamžiky,
v nichž smutek umlkne z pozemských hmotných ztrát
a jako ke rtům matky děcka lnoucí rtíky
mystické růže budem šťastni celovat,
zatím co sosny v lesích snivě šumějící
nad zelenavou vlnou mechů, kapradin
dál budou vonět ve vzduch svojí pryskyřicí
a tkáti v brokát paprsků svůj šedý stín
a nad polem, nad stráni růžového vřesu
skřivan se rozjásá svých písní do nových
a vichr z podzima si lehne v náruč lesů,
v ruď bukového listí ve dnech říjnových. —

Nuž — osude! Jen chmurně hleď a mrač se přísně,
pozounem posledního soudu zahlahol,
vše zahal vrstvou prachu, překřič něhu písně,
jen nebe nezastřeš, ten věčně zlatý pól,

jenž přetajemným cílem naším dnes i zítra,
při západu, kdy hory tonou ve zlatě,
i v hodinách, kdy první zpěvánka zní z jitra,
svět objímajíc v Božské, zemské podstatě!
Cíl velký, k němuž vede modlitba a práce,
dychtící výš, jak velechrámu lešení,
až věží fiály jsou osazeny hladce,
životů sladké touhy plné tušení,
jak překrásno je žít a směřovati k ráji,
kde věčného je modra zlatohvězdný strop —
ó, blažen jest, kdo touhu budí tu a zná ji,
nedbaje osudu, ni ran, ni bouře dob! —

* * *

Za jiné bít se, Bohu obětovat sebe,
šeříku vůní být kol ustaraných hlav,
tof úkol básníkův! Pak bude safír nebe
odměnou vzácnější než zlatý epitaf
a každý, kdo se přátelsky rád rozpomene,
postojí u hrobu, jak s ním by hovořil
a cítil, že se azur v arkádu sám klene
nad pěvcem, který Božím bojovníkem byl!
Pak chvíle bolu v štěstí celý rok se změní,
rov nízký pomněnkami zkvete nastokrát
a básník neupadne v mlhu zapomění,
žít bude v srdcích dál, jimž kdysi pěl tak rád!

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Č. 58.

Josef Franta Šumavský Douchovi.

[3 dopisy.]

O Šumavském viz pozn. k dopisu Douchově Vrťátkovi zde ve Vlasti 1915 č. 2, str. 138 a 140.

Šumavský si získal zásluh vydáním několika *slovníků* za vydatného spolupracovnictví Fr. Douchy. Vydal:

1. *Úplný německo-český slovník.* Prací — —. V Praze 1844 až 1846; v 8., díl I. str. 1107; II díl str. 1095. Přichází pod názvem; Deutsch-böhmisches Wörterbuch. Prag 1846, Druck und Verlag von Johann Spurný. — Srovnej „Vorwort", kde se na str. V. též praví: Nicht weniger fühle ich mich auch einigen meiner jüngeren Freunde verpflichtet, namentlich den Herrn Doktoren *Amerling*, *Čejka* und *Strohbach*, und dem hochwürdigen Herrn *Fr. Doucha*, die sich durch ihre vielseitige Beiträge

grosse Verdienste um das vorliegende Werk erworben haben, und ohne deren Beihilfe in demselben gar Manches, namentlich aus der wissenschaftlichen Terminologie und den höheren Kreisen der Gesellschaft, wäre ausser Acht gelassen worden. — Porovnej obsah předmluvy hlavně s třetím dopisem. — Slovník jest věnován Edvardu hraběti Götzendorf-Grabowskému („meinem Hochgeehrten Gönner und Freunde".) Sv. I (r. 1844) sahá od A až J a sv. II. (1846) od K—Ž.

2. *Česko-německý slovník* (Böhmisch-deutsches Wörterbuch). Od Josefa Franty Šumavského. V Praze. Tisk a náklad cís. král. dvorní knihtiskárny synů Bohumila Haase. 1851. v 8., za 7 zl. str. 1296. —, Cenu neudává kn.; vycházel snad po sešitech. Na str. 210 stojí: Kasárna, chasárna die Kasserne. Užívá ou a ne au. Věnován jest: Na památku a na důkaz vděčnosti všem podporovatelům německo české části tohoto díla, od skladatele. Jsou pak to lidumilové tito: (vypočítají se).

Mezi uvedenými (celkem 33) jest na prvním místě proloženým písmem vytištěn Dr. Frič a dále tam nacházíme známé kněze vlastence, šlechtice a spisovatele jako Hanku, Krolmusa, Marka, ryt. Neuberka, P. Šmidingra, Vinařického a j. Předmluva začíná:

„Podávaje konečně veleváženému obecenstvu *třetí*, totiž českoněmecký díl svého slovníku, vzdávám všem přátelům a příznivcům uctivé díky, kdokoli ku vzniku a zdokonalení tohoto díla jakkoliv jsou přispěli. Hledě na látky rozmnožené, musím zde ze jmena uvésti vel. p. *Frant. Douchu*, kterýž veliké množství slov ze starších i novějších knih, jakož i z užívání v lidu vzatých mně podal, abych jich dle potřeby užil. — Dále děkuje Šumavský prof. Vincenci Graumannovi a Josefu Rankovi, dovolává se Jungmanna a Dobrovského, podotýká, že píše podle analogie a píše mezi jiným: Také se strany vnitřního zřízení je třeba malého připomenutí. Slova ou nebo dle staršího pravopisu od au začínající nenajdeš tuto (krom ou, ouba, ouve, a cizích audienci, auditor) — ani pod ou ani pod au, nýbrž pod ú, ne jakoby ú lepší bylo než ou (já čtu všecka ú jako ou), ale že tak kmenní i odvozená slova od stejného písmene začínají, a někdy hned vedle sebe přicházejí (uraziti, úraz, umluviti, úmluva atd.), a tak s jihoslovanskými (s ilirskými, polskými) v jeden pořádek se staví. Děje se to s tím samým právem, a dle téhož pravidla, jako se ý píše a ej vyslovuje.

3. *Slovník všeslovanský* s přidanými významy německými. Sepsal a vydává — — —. V Praze. Tisk Jaroslava Pospíšila. 1852. Svazek první. Obsahuje slova od a až do be-. Kn. Sl. uvádí: Slovník jazyka slovanského šesti hlavních nářečí: ruského, bulharského, starocírkevního, srbského, českého i polského. Spořádal — —. Wörterbuch der slavischen Sprache in den sechs Hauptdialecten. Část první německo-slovanská. Čtyry svazky (až do „befehlen"). V Praze 1857, nákl. K. Bellmanna; ve velk. 8. (Svazek činí deset drobně tištěných půlarchův) po 52 kr. Více nevyšlo.

4. *Kapesní slovník jazyka českého a německého.* Od — — —. a) Díl českoněmecký. Böhmischdeutscher Theil. V Praze. Tisk

a sklad c. k. dvorní knihtiskárny synův Bohumila Haase. 1854. Věnován jest Janu Purkyňovi. V 8., str. 728. — b) Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache von — — —. Deutsch-böhmischer Theil. Díl německo-český. Prag. Druck und Verlag der k. k. Hofbuchdruckkerei von Gottlieb Haase Söhne. 1853. str. 578. Věnován jest Eleonoře hraběnce Kounicové. — c) Pak vyšel pod názvem: Kapesní slovník jazyka českého i německého od — —. Díl česko-německý. Přehlédl a doplnil Josef Rank. V Praze 1859. tisk a sklad Synů Bohum. Haase; v mal. 16., str. 745, za 2 zl. S titulem též německým: Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache; böhmisch-deutscher Theil. — Jakož pobočné dílo k tomu: Kapesní slovník jazyka českého i německého, dle — — a mn. jiných sestavil Josef Rank. Díl německo český. V Praze 1860, tisk a sklad Synů Bohum. Haase; v mal. 16,, str. 767, za 2 zl. S titulem též německým: Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache; deutsch böhmischer Theil. — Též na tom slovníku měl Doucha účast, a v prvním díle [a] vzpomíná také Šumavský jeho práce hned úvodem v „Připomenutí": Podávaje už celé dílo do veřejnosti cítím se všem povinna, kteří jakkoli k jeho zdokonalení přispěli, své díky veřejně vysloviti. Ze všech pak musím zejména uvésti našeho co nejchvalitebněji známého a velezasloužilého literáta, veleb. pána, pana *Františka Douchu*, který zvláště z nejnovější literatury znamenitý počet méně známých slov s velikou bedlivostí vybral a mně k použití dobrotivě podal. Bez jeho přičinění by byl náš slovník o mnohé dobré slovo chudší. Taktéž nemohu nepřipomenouti, že mladý literát *Josef Rank* atd.

K porozumění dopisů uvedeme *další práce* Šumavského, pokud jsou ve vnitřní souvislosti s obsahem dopisů:

1. *Proč se mají chovanci Žofínské akademie v českém jazyku vyučovati?* V Praze 1846; ve 4., dva listy. Obsahuje báseň a stručnou přednášku Šumavského ze dne 29. července 1846. — 2. *Přirovnání českého slovesa k latinskému.* (Vyňato z Časopisu českého museum 1845, sv. I. str. 32.) V Praze, u spisovatele za 7 kr. — 3. *Příspěvek k lepšímu poznání slovanského slovesa a jeho poměru ke greckému.* (Vyňato z časopisu českého mus. roč. XXV. svaz. IV.) V Praze 1852, u spisovatele, tiskem Kateř. Jeřábkové; v 8., str. 22, za 11 kr. — 4. *Slovo o řecké mluvnici.* (Vyňato z Časopisu ku prospěchu času přiměřených oprav na gymnasiích 2. ročník. sv. 5. 1849.) V Praze 1852, u spisovatele, za 10 kr. — O spisech Šumavského viz zevrubně Douchův Knih. slovn. str. 45,

Dále je zde zmínka o *jiných spisech*: 1. Wáclawa Wladiwoje *Tomka Krátký Wšeobecný Dějepis.* S předmluvau od Pawla Josefa Šafaříka. Ve sbírce: Malá Encyklopedie nauk. Díl (číslo) I. Nákladem českého museum. W Praze. W kommissi u Kronbergra i Řiwnáče. Tiskem Jana Host. Pospíšila. 1842. str. 263; za 42 kr. Kn. sl. 268. — 2. *Thomson* Jakub: *Počasy.* V české verše uvedl Frant. Doucha. V Praze 1842, nákladem vydavatelstva „Bibliotheky klassikův", tiskem Jana Spurného; ve velk. 8.

str. 198 a obsah. (Na části výtisků též záhlavní titulní list „Překlady klassiků všech národů a časů, věd a umění, číslo II.) Opět v Praze 1852, kde přešlo ve sklad Václ. Hessa. — Kn. sl. 265. — Viz o tom díle ve Vlasti 1916 str. 373—74. v dopise Douchově Zoubkovi.

3. *Kalendář Pražský* (později Svato-Václavský) na rok obyčejný 1832—1864. Zároveň kniha pro poučení a zábavu v domácím životě pro hospodáře i promyslníky po městech i na venkově. Ročníků 33. V Praze, tiskem a nál. Jana Spurného; ve 4, po 12 arších, za 21, 35 a 42 kr. — Kn. sl. 87. — Soudím, že pouze tento kalendář je zde míněn. Ukazuje na to okolnost, že vycházel u téhož nakladatele (Spurného) jako Počasy a Slovník [zde č. 1.] a též r. 1842, kdy byla kniha „Počasy“ tištěna.

4. *České původní písně* s průvodem fortepiana od Aloysia Jelena. Nákladem J. Hoffmanna v Praze. I. sešitek obsahuje: Vystěhovanec (Zasviť mi, ty slunko zlaté), Kdes hvězdo má? Tam v dálil Pomilování (Na lávce nad potokem). II. Sešitek: Ulehčení (Když mne srdce bolí). Dívčina jak dobrá hodina (Oč jsem prosil, Bůh mi dal). Tonka (Když zříš oblaka se v dálku brát). Milenka a růženky (Na okénku mé milenky). Nevěrný milý (Ach běda, nebudu víc chodit pro vodu). Cena každého sešitku 30 kr. stř., dle Kn. str. 80 cena asi celku 52 kr. (Pokračování.)

Theodor Jeske-Choinski:

Soud Boží.

Obrázek z XII. století. Z polského se svolením autorovým přeložil Fr. Wolf.

(Dokončení.)

VI.

Zvon na věži radnice narbonnské připomínal obyvatelům, že se brány zavírají. Již rozložil večer svá měkká křídla nad městem, utišuje denní ruch. Od moře vál chladný vánek, neklamný posel blížící se noci.

V paláci arcibiskupském, na nádvoří i v bytě panošů shaseno světlo. Lidé se odebírali na odpočinek. Pouze ve hlavní baště v prvém patře, kde chováni bývali vězňové šlechtického rodu, zářila ještě okna. Tam, v kulaté světnici na kamenné podlaze ležela křížem paní Azalais, a modlila se s tichým pláčem bezmocného, bezradného zoufalství, neboť zítra, jakmile se slunce z moře vynoří, povedou ji za město na místo soudu. Již označili ohradu, postavili tribuny pro soudce a diváky vznešené, zarazili také kůl, aby ji k němu přivázali a spálili, kdyby se nenalezl soucitný rytíř, který by chtěl bojovati za její čest a nevinnost. Zítra se rozhodne její osud.

Již měsíc čekala na zprávu od Tiburgy. Každodenně vystupovala na vrch věže strážné a hleděla celé hodiny na stranu severní. Snad se nad ní krajané slitovali, snad jedou, přináše-

jíce jí pomoc a vysvobození; pozná je z daleka, uhodne je, vycítí srdcem ustaraným.

A každodenně se vracela do svého vězení smutnější.

Od Tiburgy nebyly zprávy. Což by ji potkalo na cestě nějaké neštěstí? Či by daleká cesta vyčerpala síly stařenky i slabého výrostka? Anebo snad odřekli rytířové normandští pomoc zapomenuté sirotě? . . .

Již jí scházely slzy pod víčkama. Již pouze suchým, bolestným lkáním polekaného děcka, visícího nad propastí prosila Boha o smilování.

* * *

Okolo půlnoci téhož dne blížila se od Narbonny cestou z Bezieresu četa jezdců. Měli patrně velmi na spěch, neboť ujížděli v noci měsíční, jakoby je stihala černá smrt. Nakloněni jsouce ke krkům koní, pokrytých bílou pěnou, letěli mlčky. Slyšeti bylo pouze řinkot mečů, tlukoucích o třmeny.

Náhle zastavil ten, který jel v předu, koně na místě, a vztáhnuv ruku svou na stranu města, zvolal:

„Narbonna! Přišli jsme v čas!"

Všichni se zastavili.

„Chvála Bohu!" — ozval se druhý, oddechuje z hluboka. — „Obával jsem se, že se opozdíme!"

Koně hryzali udidla, třásli se na celém těle; pot z nich tekl stružkami.

„Nám i koňům patří náležitý odpočinek, abychom mohli zítra se postaviti na kolbiště," — mluvil první rytíř.

„Pořádný spánek vrátí nám i koňům svěžest a sílu. Máme čas do poledne. Odpočiňme si."

„Nemýlím-li se, jest za hradbami městskými jakýsi hostinec."

„Jest viděti tamto na pravo. Ještě v oknech svítí!"

„Svatý Jiří veď zítra naše kopí i meče, neboť za věc spravedlivou bojovati budeme; neopouštěj nás, patrone rytířů, přímluvce nevinných a ukřivděných!"

Všichni sklonili své hlavy, potichu se modlíce.

* * *

Sotva úsvit rozjasnil východní stranu nebe, vzchopilo se celé město z lůžek. Mužové i ženy, děvčata i výrostci, ano i děti, — veškeré obyvatelstvo Narbonnské pospíšilo k neobvyklému divadlu. Vždyť se neodbývaly každodenně ve starém hradě soudy Boží, a nestála každodenně před nejvyšším tribunálem žena, obžalovaná z účastenství na vraždě svého muže.

Na věžích kathedrály zněly zvony hned po východu slunce. Arcibiskup sám sloužil mši svatou slavnostně, velekněžsky, a modlil se dlouho při pozdvihování. Upřímným srdcem prosil Boha, aby neopouštěl nešťastnou ženu v nejstrašnějším dni jejího života, aby jí poslal statečného obránce. On jediný věřil v nevinnost paní Azalaidy, byl přesvědčen, že důvodem žaloby Bertranda de Sizeau byla pomsta. Modlil se vroucně, neboť dokonale pochopoval těžké postavení osamělé vdovy. Nikdo se nehlásil posud, jako její zástupce. Marně se obracel sám k pánům

narbonnským, známým pro své rytířské smýšlení, marně posílal posly na cestu severní. Pánové narbonnští odřekli svou pomoc a z Normandie nepřicházel nikdo.

Jediný toliko Bůh mohl nyní zachrániti od lidí opuštěnou sirotu. Jestli On nenadchne ve chvíli poslední nějaké poctivé srdce mužské soucitem, — znecti ji kat a pohltí ji plameny.

Hromadně, s hukotem veselého hovoru vyrojil se lid narbonnský z kathedrály. Co mu může záležeti na vině nebo nevinnosti neznámé ženy? Lid se chce pobaviti, doznati dojmů neobyčejných. Bude hleděti vlastníma očima na boj rytířů na život a na smrt, bude snad viděti planoucí hranici a v plamenech postavu ženy šlechtického rodu, velikou dámu, mění.í se v popel. Ať si ji spálí . . . Proč by mocní tohoto světa neměli hynouti smrtí potupnou k potěšení lidu?

Opatrnější si vzali koše s jídlem a nápoji, aby jim hlad nekazil podívané. Obžalovaná má právo čekati na svého obránce do poledne, ba déle, do nony*), a od východu slunce jest do nony daleko.

Za hradbami městskými na rozsáhlé louce odměřil hradní již před týdnem stopadesát kroků na šířku i délku, označil kolo, poručil dělníkům urovnati, utlapati zem a ohraditi místo soudu silným plotem. Vždyť není volno nikomu pod pohrůžkou těžkých trestů vtrhnouti doprostředku a překážeti bojujícím. Tam, kde soudí Bůh, přestává lidské zakročování . . . Aby pak časem někdo vášnivější, prudčí nepřeskočil plotu, střehli ho dokola ozbrojení městští strážníci.

Slunce již pěkně hřálo, když soudcové hrabství a pánové dvorští zaujali tribuny, ozdobené barevnými koberci.

Místo soudu bylo ještě prázdné. Pouze u plotu bylo viděti máry, přikryté černým suknem, — výstraha to křivopřísežníku. Na těchto márách ho odnesou pomocníci katovi, když ho Bůh odsoudí.

Nyní pozdvihl hrabě de Lara, který zaujal místo na prostřední tribuně s arcibiskupem a panem Adonem de Sabran, svou ruku na znamení, že soud počíná. Na znamení to se ozvaly trouby, vybízející rozhovořené diváky k tichu. Když se stišili, ozval se hlasatel hrabství hlasem mohutným:

„Ve Jménu Trojice Nejsvětější! Rytíř nebo panoš stavu šlechtického, který by se osmělil, zlomiti zábradlí anebo působiti čímkoli na průběh soudu Božího, ztratí pravou ruku; člověk stavu obyčejného, usvědčený z téhož zločinu, ztratí hrdlo!“

Opětně zazněly trouby. Otevřeným zábradlím vjížděli zvolna tři rytíři v plné zbroji, každý se svým panošem.

Pozorně na ně pohlédl arcibiskup, a tvář jeho se zachmuřila. Na štítech i přilbicích rytířů poznal rodové znaky pánů de Sizeau a de Gruissau. Nikdo se nedostavil, aby se zastal obžalované.

Hřmotný potlesk přivítal Bertranda de Sizeau. On vyzdvihl hledí přilbice a děkoval rukou, ukláněje se před tribunami i před lidem. Beze strachu ve svém srdci bázlivém vkročil do ohrady,

*) Nona = hodina třetí odpoledne.

věděl totiž, že rytíři narbonnští odřekli svůj meč, a z Normandie nepřišel nikdo.

Jedovatý úsměv vítězícího lišáka přeletěl po jeho rtech, když zpozoroval paní Azalaidu. Seděla na lavičce pod tribunou soudců v černém, vdovském šatě, s hlavou skloněnou. Bolely, pálily, urážely ji zvědavé pohledy diváků. Na okamžik pouze, když otevřeli ohradu, pohlédla na místo západu, — pohlédla rychle a zavřela víčka. Zapomněli na ni všichni, snad i Bůh opustil sirotu, — zaplakalo její srdce. — „Není již pro mne záchrana na této zemi!“ Ukryvši svou tvář ve dlaních, podala se otupělosti odsouzence, který ztratil poslední naději a odevzdává se bezmocně předurčení. Slyšela, jak Bertrand de Sizeau, vyzván byv hrabětem de Lara, opakoval hlasitě před rytířstvem a lidem křivou obžalobu, slyšela, jak odpřisáhl svoji lež, slyšela, jak zástup, přesvědčený o její vině, rozhořčený na ženu špatnou, metal po ní nadávkami, vynucuje si okamžitého odsouzení. Neodporovala, nebránila se, neodpovídala na otázky soudců, lhostejna jsouc ke všemu, co se kolem ní dělo.

A slunce vystupovalo stále do výše, blížíc se ku prostředku nebe. Minula hodina první, druhá, třetí. Zástup, nudící se dlouhým čekáním, rozptýlil se po louce, a krátil si čas hrou v kostky.

Nepokojným okem pohlížel arcibiskup tu na nebe, tu na silnici beziereskou, dělaje si ještě naději. Snad přijede nějaký posel Boha... Ale ať si pospíší, neboť paprsky sluneční padají již přímo na zem. Bože, smiluj se nad nevinnou!

Co ho starý zrak klame?! Kníže církevní povstal živě z křesla, přiložil ruku k očím, zahleděl se s napjatou pozorností do bílého kotouče, přibližujícího se po silnici beziereské. Zrak ho nemýlil!... To pádí jezdci, co kůň doskočí, a v bílém kotouči mihají se lesklé zbraně. Jedou rytíři, poslové Boha!... Sláva Tobě, Soudce nejspravedlivější!

„Hlasateli! Trub ke čtyřem stranám světa!“ — rozkázal arcibiskup.

Hlasatel troubil k východu i západu, k půlnoci i k poledni, a když ukončil, nastalo na místě soudu hrobové ticho. Zástup zadržel dech, domníval se totiž, že nastala chvíle, kdy prohlášen bude rozsudek. Proto se divil, když se hrabě de Lara nehýbal z místa, a podivil se ještě více, když z daleka dolehly zvuky rohu. Kdosi ještě neviditelný odpovídal hlasateli: „Jdu, jdu!“

Hlas rohu udeřil v sluch paní Azalaidy, jako potok paprsků slunečních tluče do kousku země vyprahlé. Vzchopila se z lavice, vzpamatovala se, obživla zase, a vztáhla ruce své k nebi. Znalať dobře zvuk rohů normandských. To jsou oni, její přátelé, její krajané pospíchají s pomocí... Mlčky, pohledem nekonečně vděčným děkovala nebi za své zachránění.

Ale ze silnice beziereské dorážel již zřetelně dusot cválajících koní. Nyní vpadli jezdcové na louku. — Kotouč prachu se rozptýlil a na slunci se zaleskla tři brnění, zakolébala se tři péra na přilbicích stříbrných. Za rytíři letěli jejich panošové.

Bledý strach zbělil tvář Bertranda de Sizeau. Byl tak jist svým bídným vítězstvím bez boje nad bezbrannou ženou, že si sňal přilbu a poručil si rozvázati všecky řemeny a přesky. Nyní se třásl, jako dravý tchoř chycený do pasti, klepal se celý, cvakal zuby.

Ale kdo jsou to? Kdo jsou ti smělci, odvažující se pohrdati jeho mocí v kraji narbonnském?

Neznámí příchozí stáli již před tribunou soudců se spuštěnými hledími u přilbic. Hlasatel zkoumal znaky na jejich štítech, zjišťoval jejich pravost, jejich rytířskou neposkvrněnost. Znalec erbů se divil, spozorovav na zlaceném krunýři jednoho z rytířů červeného orla s korunou na hlavě. Jakoby nedůvěřoval svým očím, hleděl dlouho, pozorně na znak známý po všech turnajích francouzských i anglických, pak se obrátil ke hraběti de Lara a vyložil mu ho polohlasitě. Hrabě, vyslechnuv hlasatele, zašeptal cosi arcibiskupovi a panu de Sabran. Všichni tři se vychýlili z tribuny, upírajíce udivený zrak na rytíře s červeným orlem. Jediný pouze z pánů normandských měl právo k tomuto znaku, ale toho pohřbily již dávno zprávy poutníků, vracejících se ze Země Svaté. Či snad by jiný rytíř se skrýval pod erb hraběte de Montfort? Ale ne! Hrabě de Lara viděl nejednou Rogera de Montfort při hrách rytířských, znal ho osobně a poznal ho, když nadzvedl hledí své přilbice. Tedy nezahynul, vrátil se z Palestiny, stál živý před ním, jsa připraven do boje za čest vychovanky svého otce!

„Povstaňte, odkryjte hlavy!“ — zvolal ke tribunám, za ujatým dvorem hraběnky Ermengardy. — „Stojíť před vámi chlouba rytířstva normandského, veleslavný hrabě Roger de Montfort!“

Jako lehký větřík zahýbá tichými stromy, tak to zašelestilo na tribunách. Od úst k ústům podávali si pošeptmo jméno slavného rytíře, a všecky hlavy se sklonily s úctou.

„Ubohý Sizeau!“ — pomyslil si hrabě de Lara.

Bertrand de Sizeau byl skutečně politování hodný. Uslyšev jméno hraběte, pohnul mimovolně koněm, chtěje utéci. Ale zavřenou ohradu střežila městská stráž. Utloukli by ho zbrojnoši sekerami, jako divoké zvíře. Pohlédl na máry a studený pot zaperlil se na jeho čele. Panoš mu zapínal řemeny, přasky, prohlížel popruh, uzdu koňovu, zkoušel, zda sedlo dobře přiléhá, ale jemu se pletly ruce ze strachu a třásla kolena. Již odpřisáhl Roger de Montfort nevinnost paní Azalaidy, dotknuv se pravicí reliquiáře arcibiskupova, již poručili pánům de Gruissau ustoupiti z kola ohraničeného. Budouť bojovati se soudruhy hraběte, jest-li první zástupce obžalované padne.

Bertrand de Sizeau zůstal v kole sám se svým panošem i se svým strachem. Seděl na koni s hlavou sklopenou.

Brána zaskřípala. Bertrand pohlédl otvory ve hledí a zatřásl se celý.

Strašný rytíř s červeným orlem na prsou vjížděl do kola a za ním kráčel panoš, vlekoucí za sebou kopí. Několik

okamžiků prohlížel si Roger de Montfort svého protivníka, jeho postavu, jeho vystupování okem znaleckým, jako si prohlíží zkušený mistr úkol, který má provésti, pak řekl svému panoši:

„Podej mi kopí nejtěžší; více není potřeba: hra bude krátká!“

Zavřel hledí a přilbice, spustil se celou tíhou těla svého do sedla a čekal.

Čekaly tribuny, čekal zástup se zatajeným dechem. Dusné, temné ticho se rozprostřelo nad loukou, Diváci seděli, stáli nehybně tiše, jakoby zkameněli. Již věděli všichni, kdo bojuje za paní de Gruissau.

Nyní povstal hrabě de Lara a zvolal hlasem mohutným: „Bůh soudí!“

Pokynul rukou, trouby zazněly.

Přitisknul kopí ke pravému boku, letěl Bertrand de Sizeau z místa plným cvalem střemhlav, jsa nepříčetný, jako stíhané zvíře, které nevidouc jiného východu, pádí přímo proti honcům. Ale ze druhé strany se k němu blížil volným krokem, pozoruje každý jeho pohyb, protivník klidný. Nyní se skłonil také on ke krku ořovu, bodl jej ostruhami, vrhl se ku předu, bodl . . . Bertrand de Sizeau se svalil se sedla na zem, jako kláda. Než měli diváci čas, vzpamatovati se z překvapení, seděl již hrabě rozkročmo na jeho prsou a roztínal misericordií řemeny, spojující přilbu s krunýřem.

Tak ohromující byl výsledek boje, vyhlížejícího spíše jako hra chlapců, než jako smrtelný souboj mužů pasovaných, že diváci v první chvíli ani nepochopovali, co se stalo. Teprve, když porozuměli, že soud Boží jest ukončen, nastal kolem ohrady přitlumený šumot. Nebyl to však projev podivu vítězi nad neobyčejnou sílou a obratností rytířskou. Stud udusil výkřik uznání. Jedním bodem kopí vysadil Normann se sedla Narbonna. Veliká to hanba pro celé hrabství . . .

V zástupu se ozval hrozný hluk, vzrůstající každou vteřinou, až propukl rachotem bouře.

„Na zmar cizímu poběhlíku!“

Ale v týž okamžik vyrazily z obou stran tribun lesklé řady jezdců se skloněnými kopími. Celé dvorní rytířstvo hraběnky Ermengardy a arcibiskupa bdělo nad posvátností soudu Božího. Zástup sevřený železnou obručí, se rozestupoval, ustupoval, huče hněvivě.

Nakloniv se nad Bertrandem de Sizeau, přiložil hrabě Roger ostří misericordie k jeho hrdlu a řekl:

„Poznáváš, ničemný lháři, němého poutníka?“

Přemožený chvěl se, dívaje se na vítěze krví podběhlýma očima. Neprosil o milosrdenství, odpuštění, věděl totiž příliš dobře, že od rozsudku Božího neosvobodí ho žádná lidská moc. —

Hle, již dal hrabě de Lara znamení hlasateli. Hlasatel troubil zase na půlnoc i poledne, na východ i západ, a když přestal, rozlehl se hlas arcibiskupův:

„Bůh rozsoudil. Kate, čiň, co ti patří!“

Kat, který čekal pod hlavní tribunou se svými pomocníky na rozkazy soudu, vešel malou brankou do kola. Tu, přijav přemoženého z rukou vítězových, strhal s něho bílý pás i zlaté ostruhy, zlomil jeho meč a skopal nohama štít se znakem rodovým.

Bertrand de Sizeau přestal býti rytířem a šlechticem .....

Tribuny dvorské se vyprázdnily, lid se vrátil do města. Narbonna nechtěla patřiti na potupu narbonnského pána.

Odstrojeného z brnění provinilce vrhli pomocníci katovi na máry a vynesli z kola. Od Boha odsouzený pomluvač zahynul toutéž právě smrtí, která čekala na obžalovanou, kdyby se byl nikdo nepostavil na její obranu, — shořel na hranici.

Ale paní Azalais se vracela druhý den s hrabětem Rogerem de Montfort, a stanula s ním, když uplynul smutek, na koberci svatebním.

Karel Bohdan Ort:

Až chvíle přijdou . . .

Až chvíle přijdou trpké Tobě v žití,
že všecko prchá se Ti bude zdát —
až bouře loďku Tvého žití vzníti
a vichor divě do ní bude prát.

Až budeš tonout v moři, v plavbě žití,
až sirotou se budeš Sobě zdát,
vznes k nebi zrak — kde hvězda jasná svítí,
pak nemůž' Tvá se loďka ztroskotat.

Tak jako plavci — nelekej se ran
a osuš zrak svůj — slzy svoje ztiš —
pak s retů Tvých ať modlitba zní v chrám —
Jen k Tobě, Bože, k Tobě, Bože, blíž.

Jan Karník:

Krajina při Visle.

Patříš jak na pestrý akvarel. V pozadí borovin chomáč,
před nimi rozlitá v šíř zeleň luk, olšovin šeď.
V žloutnoucím obilí jak rudé plameny chaloupek střechy,
modravý oblohy zvon, sluneční plane v něm terč.

Rachotě, dýmaje, do širé dáli plaz temný se šine. —
Bože, což mámí mne zrak? Není to vlasti mé kus?
Nejsou to Polabin posvátné lány a olšiny stinné?
Maně se otáčím, zda Kunětic neuzřím hrad!

Antonín Ježek:

Atheismus či návrat k pravdě?

(Časová rozprava a otázka budoucnosti.)

(Pokračování.)

Výraz v jsoucnost Boží vydává na umné struně i za hranicemi vlasti naší známý národní básník náš František Ladislav Čelakovský, který zapěl:

„Buď vůle Tvá! A zákonů Tvých símě
v srdcích našich se stále rozmáhej,
buď od Tebe nám milé každé břímě,
je nésti Tvá milost nám pomáhej;
slabíť jsme; Ty rač dáti setrvání,
Ty v pádu kroky naše podchycuj,
a jak v životě, tak i ve skonání
děj, slitovníče náš, se rozkaz Tvůj,
buď věčně vůle Tvá!"

Francouzský spisovatel Viktor Hugo nabádá a přesvědčuje své čtenáře slovy: „Ať cokoliv činíte, ať cokoliv mluvíte, odnášejte vše k Bohu. Nechť všechno ve vašich dílech jako ve stvoření počíná v Něm. Věřte v Něho jako věří ženy a jako dítky. Učiňte tuto zcela prostou, velikou víru základem a jakoby půdou všech svých prací. Nechť jest viděti, že spočívají na tomto pevném podkladě. Bůh to jest, jedině Bůh, který dává geniu ty hluboké zábřesky pravdy, jež nás oslňují. Mějte to přece na paměti, myslitelé! Po čtyři tisíciletí, co již moudrost lidská sní, nenalezla nikdy nic — bez Boha."

Podivuhodno jest, jak ve „světlé chvíli" dovedou učení lidé mluviti zrnka pravdy. Dr. Masaryk napsal:

„Když umíral Kristus, stala se tma po vší zemi a zatmělo se slunce — zatemní se nitro člověka, ať už v něm umřel Bůh anebo ať Ho sám v sobě zabil." (Sociální otázka.)

Záblesk pravdy ocitne se v ústech nebo na papíře také pokrokových lidí, kteří často svými činy ukazují pravý opak. Ne ze slov, ale hlavně z činů, které v souvislosti se slovy kráčejí tvoříme závěr jednání a usuzujeme na charakter učence, který vynášen a slaven, může míti nitro prosáklé stuchlinou a prašivinou. Jak krásně zní slova Spasitelova: „Ne každý, kdo mně říká Pane, Pane, vejde do království nebeského . . ." Kdo zabil v sobě Boha nebo komu v nitru umřel, tomu zemřelo v srdci vše svaté, láska k bližnímu, celému národu, vlastenectví a celá řada ctností.

Oč mnohem vznešeněji staví se před naše zraky muž, který snad katolicky vychován různými vlivy upadl v bezbožectví, ale z nevěřícího Tomáše stává se apoštol a staví se v řadu mužů slavných, plných nadšení a sebevědomí jako jsou Francois Coppée, Huysmans, Bourget, Brunetiere a j. Jest jím portugalský, lyrický básník, Gomes Leal, jehož nejslavnější dílo jest

„Světla jihu". Vrací se do lůna pravé matky — církve katolické — kde nalézá klidu po rozervaném životě, kde spatřuje maják záchrany pro svou duši. Sám prohlašuje toto: „Pečlivě a věrně jsem sloužil republikánskému ideálu; avšak v tomto vážném čase pro dějiny své vlasti úplně se odříkám takové politiky, jejíž tendence jsou nepřátelské Kristu a církvi a jejíž duch jest v úplném rozporu s mým přesvědčením. Vím nyní, co jest mi činiti Od nynějška chci bojovati pro věc pronásledovanou, Ježíše Krista a pro jeho stíhané stoupence a služebníky. Proto budu bojovati pln nadšení, jak toho vysoký cíl zasluhuje a podlehnu-li v boji, budu míti aspoň vědomí, že náležím k těm, kteří vyznávají Krista."

Věřiti v Krista jest velikou útěchou v životě, který byl probojován do poslední krůpěje. Zdaž máme podivuhodnějšího příkladu než na Napoleonovi? Sedm let byl zajatcem na dvou místech, na Elbě a Svaté Heleně. Na zámku Fontainebleau musil podepsati svůj sesazovací dekret a obdržel 2 mil. franků ročního důchodu. Dne 21. května 1809 prohrává první bitvu u Asprů a Essling. Na výpravě jím podniknuté s nesmírnou odvahou v matičku Rus zahynulo r. 1812 skoro všechno jeho vojsko, půl mil. lidí. Kdo by se nezamyslil nad tímto mužem? A konec jeho života? Ten byl přece nejkrásnější, třebas ve vyhnanství. Když byl již blízek smrti, propustil své lékaře, poslal pro svého almužníka, kněze Vignoli-ho a pravil mu: „Věřím v Boha, v katolickém náboženství jsem se zrodil, povinností, jež ono ukládá, chci vyplniti a pomoci, které skytá, používati . . ." Potom se císař vyzpovídal, přijal tělo Páně i poslední pomazání.

„Za šťastného se pokládám, že jsem povinnostem svým dostál," pravil potom Napoleon ke generálu Montholonovi, „až vy, generále, budete umírati, téhož štěstí vám přeji . . . Na trůně jsa, nevykonával jsem svého náboženství, poněvadž moc člověka omamuje, ale víru zachoval jsem vždycky . . ."

Blahá víra, o ní pěje náš úctyhodný, vlastenecký kmet, kterého si váží celý národ český, Beneš Method Kulda ve své knize méně známé „Elektrika", v níž jako elektrické jiskry shromáždil zrnka a předložil k poučení. Zní:

Víra.

Kdo se rouhá věcem svatým,
ten jest hadem jedovatým.
O Boha-li málo dbáš,
neříkej, že rozum máš;
jenom pomatené hlavy
s zvěří na roveň se staví.
Mnohou škodu činí oheň, voda,
z nevěry jde mnohem větší škoda.

Učenecká domýšlivost zavedla mnohé na scestí, domnívali se býti bohy, kteří stále zůstanou na prestolu své slávy a oslavování. Leč ukázalo se, že to byl jen pouhý sen a když nastalo

vystřízlivění, vidina prchla a co zbylo? Jen holá skutečnost, život všední, ponurý a nevlídný. Nezůstalo nic po slávě mimo několika věnců a stuh, na nichž během doby usadil se prach. V duši prázdno . . ., daleko smutněji než u obyčejného člověka, který dře od rána do noci a při tom strádá. Má ještě víru v Boha a ta ho chrání před poblouzením, učenec však nikoliv. On se nechce pokořiti, ba nemůže, co by tomu řekl svět, jak by klesl v očích známých, kdyby zpráva o tom se dostala do novin. Pýcha předchází pád; čím jsi byl výše, tím pád bude hroznější.

Vysoce vážený protestantský professor Hilty ve svém spise „Choré duše" vidí původ a příčinu nynějších nervových neduhů v nedostatku životní zdatnosti a životní síly. Za léky proti tomu doporučí: pevnou víru v Boha, zejména vroucí přilnutí k Ježíši Kristu. Ráno hned vstávaje pomysli nejprve na Boha, nikoliv na sebe. Bude to veliká posila pro celý den s jeho soužením . . .

Jiným důvodem atheismu jest *jednostrannost vědecká*, která zabývajíc se jedním odborem, otupuje vnímavost pro obory jiné, hlavně náboženský. Někteří přírodozpytci často odvažují se i na věci náboženské, zapomínajíce, že náboženství není věcí přírodozpytu, nýbrž filosofie a způsob zkoumání v přírodozpytu nikterak se nehodí do filosofie. Při tom arci příslušní vědátoři nepomyslí, že dle svého názoru narazí i v oborech jiných podobajíce se anatomovi, který zná dokonale složky těla, hledá tudíž pod pitevním nožíkem i duši. Nenalezne-li ji, musí ji popříti. —

Jsou však slavní přírodozpytci, kteří mluví zcela jinak na otázku, je-li Bůh. Na př. slavný Fabre odpověděl na předloženou otázku. „Nemohu říci, že v Něho věřím, neboť já Ho vidím. Bez Něho ničeho nechápu, bez Něho všude vidím jen tmu. Atheismus považuji za časovou nemoc. Raději bych si nechal stáhnouti kůži s těla nežli nevěřiti v Boha."

Přírodní vědy jsou v rozporu s vírou pouze lidem, kteří polovzdělanci slovou, vážným duchům vědy jest spor tento již dávno odloženou věcí. Jejich slavné vyznání: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího," není snad pouhou skořápkou, nýbrž vpravdě výsledkem dlouholetého zkoumání a bádání. Newton pravil: „Člověk by musel býti slepý, kdyby neviděl ze spořádání věcí nekonečnou moudrost všemohoucího Stvořitele a blázen, kdyby toho nechtěl doznati." Veliký francouzský fysik Ampére, jeden ze zakladatelů moderní vědy o elektřině, učinil tento výrok: „Můžeme pozorovati pouze díla Stvořitelova, ale skrze ně poznáváme se k Němu. Jako skutečné pohyby hvězd zakryty jsou pohyby zdánlivými a přece tyto zdánlivé pohyby vedou nás k poznání skutečných, tak i Bůh jakoby se skryl v dílech svých, ale skrze ně spatřujeme poněkud jeho skutečné vlastnosti." Od největšího anglického fysika lorda Kelvina pocházejí slova: „Pro organisované formy hmoty nemůže věda udati žádného jiného důvodu nežli vůli Stvořitelovu."

V témže smyslu mluví i representanti moderní přírodovědy, professor Reinke na kielské universitě a Angličan Romanes, dříve stoupenec nauky, u vědeckých kapacit naprosto odsouzené, Darvina.

Jiná cesta vědou není možná, leč na základě autority Boha. Slavný básník Goethe praví: „Kdo má vědu a umění, ten má náboženství, kdo obou nemá, ať má náboženství.“

Výraz štěstí v náboženství odkrývá opět přírodozpytec Jiří R. Romanes slovy: „Křesťanství jest náboženství slz a přece nejhlubší blaženosti pro své vyznavače; stoupá dolů k nejhlubším příčinám náboženské přirozenosti a vystupuje vzhůru k radostem plně vyvinutého života duchovního.“

Cenu víry posuzuje, ale zároveň atheistům-filosofům kartu odkrývá professor hospodářské školy v Přerově, dr. Tichý: „Víra jest částí života. Ve víře jest nadšení a láska. Světská filosofie není s to, aby upokojila člověka. Kdo nemá víry, nesnáší kříže života, v těžkých okamžicích si člověk bez víry zoufá. Našim filosofům a intelligenci víra prý nestačí, proto útočí na víru. Čteme-li jejich spisy, najdeme tam samá cizí jména. Učení jejich stojí na vratkém podkladě, neboť obsahuje samé domněnky. Moderní filosofové zavrhují zázraky, avšak příčinu věcí a vidění nedovedou vysvětliti. Víra jest pro život nezbytnou. Výstřelky těchto filosofů jsou nutny, aby člověčenstvo poznalo, kam lidský rozum zavádějí domněnky a odklon od víry.“ (Přednesenо roku 1908 na schůzi „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda na Velehradě.)

Jest-li atheisté-vědci nestaví na nerozborném základě existence Boží, proč žádají, bychom jejich názorům věřili? Či mají nezvratné pro to důvody? Proč mnoho založeno dosud na hypothesách pouhých, které během času a nových výzkumů se mění? Na co včera přisahali, zvrtl dnešek a učenec-atheista stojí tam u ruin své mnoholeté práce a nyní musí začíti znovu.

Ve zmatku voláš učenče s Herderem: „Myšlénku mi dej velikou, aby mne osvěžila, vzkřísila!“

„Pomni na Boha a tvoř na Něm jako na skále a nesřítí se snadno budova tvého bádání, jako když jsi stavěl na písku nevěry!“

„Vžij se v dobu mladosti, když tvoji rodičové a Bůh byli tvým nevyvažitelným pokladem, ztratil-lis víru, hleď, abys ji co nejdříve nalezl!“

Proto již Rousseau, filosof duchem rozervaný, volá: „Vy, otcové a matky, veďte dítky k tomu, aby stále byly pamětlivy, že Bůh bdí nad nimi, že jest svět svědkem jejich myšlének, tužeb a skutků, aby vždy jednaly dobře bez vychloubání se a snášely protivenství bez reptání, kladouce důvěru v Boha, spravedlivého odplatitele, pamětlivy, že se jednou musí objeviti před očima Božíma.“ (Emil 1. 87.)

Budou-li děti dobře vychovávány, základy sv. víry vštípeny srdce, potom nebude tolik vědátorů-atheistů a byť

ocitli se již na cestě strmé, zvolají s Tiedgem v „Nářku zoufalce“:

„Pyšná ty vědo, smíš-li ty mi loupit
ten oddaný a tichý duše mír?
Vezmi, co's mi dala, jen moji víru,
mou naději jen zpět mi vrať!

Netřeba dosud zoufati nad našimi učenci. Sám professor v Jene Fuchen na konferenci svazu vysokoškolského studentstva promluvil velké slovo: „Odpadávání lidstva od církve a křesťanství jest smutným faktem. Lhostejnost náboženská, která zavládla mezi intelligencí, mění se v nenávist proti náboženství a zachvacuje veškeré vrstvy lidu. Lidstvo žije skoro výhradně pro tento život. Lidé propadají prakticky materialismu a jmenují jej „kulturou přítomnosti“. Štěstí, kterého očekávali při dosažení svého cíle ve světě viditelném, dosud se nedostavilo. Naopak, pochybnosti, prázdnota a pocit, že nám něco schází. V životě společnosti bez Boha nastalo jakési babylonské zmatení a nedorozumění. Následky jsou hrozné, ale nikoliv neodvratné. Ještě jest možnou záchrana. Musí se vrátiti doba kultury náboženské, která jest hybnou silou mravnosti. Dosud nebyl žádný veliký filosof atheistou.“

Slova professora Fuchena jistě učinila velký dojem na posluchače-studenty, neboť professor jest většinou u nich posvátnou autoritou jako za starověku platilo: „Mistr to řekl, aby každý o pravdě byl přesvědčen.“

Pronesená slova snad mnohého zachránila, aby nedal se smésti s vírem nevěry, která přikvačí, až se toho nejméně naděje. Takových professorů bylo by třeba více, aby nadějný dorost zároveň s vědou ssál z pramene nevysychající víry. Věda musí se snoubiti s vírou!

„Běda vědě, jež nevede ke ctnosti“ (Bossuet).

Ale nejen přednáškami mají vědátoři buditi život víry ve svých posluchačích, ale i celým svým životem je přesvědčovati, že víra bez skutků jest mrtvou. Nebáti se svých kollegů-nevěrců. Oni se také neskrývají se svou nevěrou! Proč nejíti ve stopách Ostravského professora Špačka, který byl napaden pokrokářským tiskem proto, že se súčastnil sjezdu českých bohoslovců na Velehradě r. 1907? Co odpověděl tento neohrožený, uvědomělý katolík? „Miluji katolicismus, v němž jest uloženo netušeně ohromné množství krásy a pravdy. Třeba tu ovšem zírati zrakem orla, jenž krouží nad výšinami, ne očima žáby, která zůstává v páchnoucích kalužinách. Ano, náboženský spiritism jest mi neskonale bližší než nízké a bezduché pokrokaření. Nepřeji si dalších styků s vámi. Byly by plané; neboť povznésti vás nemohu a já se na vaše stanovisko nesnížím. Vašich rad nepřijímám; mně imponují pouze lidé širokých a dalekých obzorů. Terrorismu se nelekám! Pohrdám jím. Odi profanum!“ (Pokračování.)

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

VI.

Touhu, dychtící k výšinám ideálů pravého básnictví, přirovnati možno k šumné písni topolů, jež za ruchu denního i za ticha nočního vysoko nad hlavami našimi plní vzduch, plynouc pod modravou oblohou nad tím vším, co šedne prachem všednosti. —

O takových šumících topolech vysloviła se také báseň Jaroslava Kampra „Topoly“, jedna z pěkných básniček, jejichž památka uchová se též jen hudebním zpracováním, jakou jest melodie komponovaná O. Horníkem.

Jistě že hluboko zamyslíme se nad verši:

„Topoly vysoké u prašných cest,
chtěl bych tak jako vy v modro se vznést.
Chtěl bych tak dívat se v oblačnou říš,
povznesen nad všednost, života tíž.
Vzdorovat vichřici, bouři se smát,
spíjet se paprsky, v západě plát,
poslední bouře pak až přijde čas,
němě tak, jako vy, skácet se v ráz.“

Zamyslíme se nad nimi a vzpomeneme, že i když skácí se strom života básníkova a větve stromu toho když bolestně zaúpějí naposledy, že vzbudí to ohlas ve strunách našeho srdce, ohlas, jenž mnohdy tušiti se dá po dlouhé řady let.

Touhu, dychtící k výšinám velkých ideálů, mají vždy jen duše čisté; mluvím-li při přechodu svých vzpomínek k Juliu Zeyerovi o *„duši čisté“*, nejsem při tom nikterak veden malichernou snahou neb libůstkou po nějaké libozvučné frázi; již od roku 1890 jest po ruce Heydukův dopis, ve kterém výslovně jest psáno: „Že Jste Sobě v některém objal Zeyera vzorem, jen chválím. Zeyer jest *čistá duše*, poeta Bohem povolaný. U jeho šlépějí není kalu, jen slza svlažuje stezky jeho.“

Ideály Zeyerovy byly jarem jeho duše, básník příliš miloval tu sněhobílou nádheru květů, než aby dovolil, by dotkl se jich šedý prach všednosti — a proto jest snahami svými ještě dnes mnohým příliš vzdáleným, nechápaným a nepochopeným; ale kdo znají jeho cesty, vedoucí k cílům ideálů, jdou za ním snadno, vždyť jdou kvetoucím stromořadím, plným sladké vůně stoupající výš a výš, až dotýká se blankytu a hvězd.

Jako vysoce vyspělý, ač každým rysem svérázný umělec nepřísahal Julius Zeyer zajisté nikdy na theorii „umění pro umění,“ jejíž původcem jest přední representant romantické školy, francouzský spisovatel Théophile Gautier. Ba možno přímo nezvratně positivně tvrditi, že Julius Zeyer nikdy nebyl by se mohl

ani přikloniti k této theorii, ježto psal pro duše, které by měly pro jeho myšlenky, názory a krásno, zkrátka pro jeho poesii naprosté pochopení; měla tedy poesie Zeyerova, ač mnohým nedostupná, zcela jiné cíle, vyšší, než theorie Gautierova, tvrdící, že umění je předmětem samu sobě a že umění má účel i cenu samo o sobě, bez vnějších vlivů, jež umění chtějí užitečným učinit, anebo mu vnutiti jiné cíle.

Baudelaire, nadšený interpret této theorie, praví:

„Množství lidí si představuje, že cílem poesie je jakékoli poučení, že jest jí buď utvrzovati svědomí, buď zdokonalovati mravy, nebo vůbec dokazovati něco užitečného. Poesie, sestoupíme-li trochu sami v sebe, tážeme-li se své duše, nemá jiného cíle než sebe samu; nemůže míti jiného, a nebude básně tak velké, tak vznešené, tak v pravdě hodné jména básně, jako báseň, která byla napsána jediné pro radost, že byla napsána báseň.“

Přemýšlejme a posuzujme!

Dle této Gautierovy theorie odloučilo by se umění básnické ode všeho, co není ono samo, zvláště pak od morálky, a mohlo by dobře se obejíti bez myšlenek i pocitů; pouze na vnější formě by záleželo. Dnes ovšem absolutnost této theorie padla; nicméně domnívají se někteří literární causeristé a znalci písemnictví, že není tak docela poražena — někdy zdá se, že povstává znovu, ovšem ve formě obnovené a očištěné.

Ovzduší poesie krátce před dobou válečnou bylo plno zmatků co se týče výměru umění a absolutní pojem jeho nebyl zajisté ani v době další zcela a plně vyhraněn.

Avšak tolik možno bezpečně říci, že u Svatopluka Čecha a Julia Zeyera zmatku takového nebylo a býti nemohlo; oba zcela a plně vyhranili ráz i formu i náboženský sklon své poesie; oba dokázali a to Čech: „Dagmar“, „Pravdou“ a „Písněmi otroka“, Zeyer toledskou legendou o krucifixu: „El Cristo de la Luz,“ románem o věrném přátelství Amise a Amila a svým veledílem „Marianská zahrada“, že i básnické dílo, psané nikoliv jen z pouhé radosti, že vzniká báseň, může býti opravdovým, velkým, silným, působivým.

Oba naši básníci čeští přímo poráželi zmíněnou theorii, vždyť byli hlasateli myšlenek namnoze snad odlišných tak jako bylo jejich roucho slovní — ale přece jen vždy sledovali myšlenky a cíle, byť Čech někdy snad až příliš splynul s dobou a Zeyer zas až příliš z doby se eliminoval.

Nelze zde v rámci stručných vzpomínek dopodrobna rozbírati otázku negace neb positivismu náboženského v dílech těchto básníků — avšak všem ctitelům tajuplného krásna „Marianské Zahrady“ možno o Juliu Zeyerovi říci pouze tolik, že tohoto velkého a duchem vzneseného básníka, tohoto poetu „čisté duše“ nelze jen tak rychle v obrysech silhouetty definovati, nýbrž že jej možno pouze a jedině milovati.

Toto slovo milovati jde mi jako pamětníkovi tak mnohého zjevu z ovzduší poesie ze srdce plného lásky a úcty k Juliu Zeyerovi, jenž jakoby za života svého býval tušil všechny ty příští

mlhoviny domácího Parnassu, vždy jako bělostná holubice vzlétal nad ten druhdy květnatý luh domácí poesie české, nad olnen květnatý luh, na kterém bohužel krátce před světovou vájkou jak zlovolnou rukou rozesety ocitly se také ocúny psych atrických záhad básníků à la Jiří Villiers, kteří nazývali se „satanovým velekněžem", jenž musí pomstiti jedno nadarmo žité žití! —

Takováto poesie hodilao dobře Gautierovi i Baudelairovi, neboť v ní umění bylo samne sobě, to jest v zárodku zmařeno, nepotřebujíc myšlenek v cílů, by zbyla laciná radost, že vznikla báseň, či lépe řečeno,i že popsán byl list papíru!

Sleduji bedlivě vše, co kdy prosloveno o básníkovi tak z namného a ojedinělého literárního profilu, jakým byl v české poesii Julius Zeyer — sleduji to vše a klidně tvořím sobě úsudjek o tak mnohém, co jest v úzkém spojení s jeho ideály nebo ještě dnes ozvukem ideálů těch.

Poslední dobou silně zapůsobila kniha Miloše Martena „Akkord", vydaná u B. Kočího v Praze, ve které vyšlehl vášnivý a prudký enthusiasmus, tak že dle kritiky Sekaninovy zdá se celá ta kniha býti konec konců jediným dlouhým výkřikem zbožňujícího nadšení.

Kniha Martenova zabývá se literárním významem tří básníků, totiž Máchy, Zeyera a Březiny, kteréž autor vybírá jakožto typy, ladě jejich vystoupení i význam v určitě vybudovanou, stupňovanou linii naší novoďobé poesie. Toť tedy pro Martena onen „akkord", onen souzvuk tří základních tónů básnických; tóny ty ševelily ve třech stromech o společném záhadném kořeni, jež vyrůstaly ve společném ovzduší, ale vlivem tajemných essencí přebíraly nejrůznější tvar koruny a nejrůznější zpodobu přejemných snítek a lístků.

Jádrem Martenova „Akkordu" je ovšem „Zeyer", jeho článek druhý, nejpropracovanější a také nejdelší. „Mácha", — toť slavnostní a vzrušeně jubilejní báseň oslavná, napsaná kdysi na okraj básníkových stých narozenin, báseň uchvacující víc oním obdivem a krásně kladenými slovy básníka než novými objevy a novými kritickými hloubkami uměleckého psychologa: „Březina", toť zase jeden jediný dithyramb bezmezného obdivu, jedna veliká hymna na počest kohosi, jenž stanul u výši okrášlen ozařujícími paprsky vesmíru; ale „Zeyer", toť zjev dosud pronásledovaný nepochopením, toť bůžek, k němuž se jedni chodí pobožně modlit a druzí s vášnivou nevraživostí usilují o jeho odstranění z chrámu vyššího umění. Zeyer, toť zjev, který nejen zaslouží, ale přímo vybízí k obraně a k hájení, nutí k apologetickému boji co nejvášnivějšímu, alespoň kritiky druhu Martenova. Proto také ve své prudké a vášnivé palbě slov náš kritik v tomto případě přináší nejvíce nových myšlenek a nových soudů, názorů a stanovisek. Byl-li v době, kdy Marten psal svou essay, Mácha už dávno oceněn a byl-li jeho literární obraz už dávno vykreslen řadou dobrých per starších, byl-li Březina v té době v zenitu básnické slávy, která snad ještě ani klidněj-

šího rozboru nepřipouští, mohlo se o Zeyerovi psáti už nejen nadšeně, ale i přísně kriticky. Zde bylo plno bodů, o něž bylo možno se opřít, plno narážek starších i současných, na něž bylo možno reagovati, plno stanovisek cizích, o něž bylo možno svést boj. A Marten svádí ten boj, rekovně lámaje kopí pro nejeden názor, který je i vám sympatický, ale i pro nejeden, pro který snad vy byste kopí nelámali. Proto střední tón Martenova akkordu je polemický a obhajobný, byl-li první tón oslavný a třetí hymnický. Nadšením, zbožnou jakousi apothesou však vyznívá celý akkord, a v tom jest jeho jednota a jeho melodický soulad.

Recense Sekaninova správně při tom podotýká, že snad jiný z kritiků viděl by vyrůstající linii naší novodobé poesie v jiném prvkovém složení a že právě o Zeyera mohly by se tu rozvíjet boje nejvášnivější.

Snad jest stanovisko Martenovo vskutku osobité, neboť jest celá řada otázek, jež se při četbě jeho knihy namanují a na něž ovšem autor v ní odpovídati nechtěl.

Že však na ně své doby bude odpovídati literární česká budoucnost, jest nesporno. Ale i zde bude na dlouho plno sporů a vzájemně se potírajících nazírání.

Hlavní směrnice rýsuje, ovšem že jen tužkou a na rychlo, sám literární kritik Sekanina těmito otázkami:

Začínají, ježto Marten nazývá tón Máchův prvním romantickým otřesem naší sensibility, tyto otřesy našeho lyrického cítění skutečně teprve Máchou anebo se dají vysledovati snad již u Čelakovského? Či ještě dřív?... Můžeme ve svůj akkord zahrnovati — abychom neublížili jiným *svérázným* strunám — pouze tóny tři a ne tónů více, ba značně více? A je opravdu Zeyer tím tónem druhým? Nebyl jím spíše Sládek? *Svatopluk Čech?* Jaroslav Vrchlický? A jest Otakar Březina opravdu nejvyšším dosavadním vrcholkem českého básnického Parnassu?

Ovšem že, přihlížíme-li k myšlenkovému rozvoji Otakara Březiny jako básníka-filosofa, možno říci, že jeho knihy znějí mohutnou a zářivou symfonií života. Od prvních slok pessimistické lyriky osobního velkého utrpení, zachmuřených nálad a těžkých meditací („*Tajemné dálky*“) přešla duchová poesie Březinova k extatickému opojení mystikou ve knize „*Svítání na západě*“, aby se brzy hned vítězně rozezvučela vesmírovou melodií věčného života v horoucích hymnách „*Větrů od pólů*“, aby pak ve „*Stavitelích chrámů*“ opětně obrátila své zraky ke hmotě a k lidskému utrpení a posléz — v díle „*Ruce*“ — aby dozněla konečně k rovnováze mezi duchem a hmotou. Heslo „*sladko je žíti!*“, jímž končí hymna „Kolozpěv srdcí“ v knize „Ruce“, jest zajisté nejvyšším poznáním Březinovy poesie, kulminačním bodem jeho víry i ducha, nad nějž už nelze výš a po němž už nutno se odmlčeti v posvátném tichu!

Pravil-li pak Jan Schlaf u příležitosti německého vydání knihy „Ruce“, že Březina je opravdový básník, pěvec velkého a

vesmírového rozpětí, jeden z těch mála našich básníků, „jimiž česká literatura hotovi se promluviti k celé Evropě", čteme-li o Březinovi, že jeho mluva je bohata obrazy, vybranými z nejhlubších tůní exaktní vědy i filosofických pomyslů, že jeho rýmy jsou vzácné a skvělé jako nejsladší zosobnění hudby, jeho rytmus volný a široký jako blankyt, zvlněný bílými mráčky, tu cosi přímo nutká nás, bychom hloub a hlouběji nořili se v taje poesie Zeyerovy, kterou vidím vždy obestřenu jakous opalisující rouškou setkanou ze šeděmodravých obláčků kadidla a zlatopurpurné směsi světla velkých bílých voskovic.

A čím hlouběji jdu za stopami té poesie Zeyerovy, jež nebyla snad stvořena k tomu, by mluvila k celé Evropě, ale obsahujíc mnoho a mnoho z vesmíru, mluvila k celé duši, vždy jasněji poznávám, že *poesie a víra* dala Juliu Zeyerovi vykonati dílo, jež přečká věky!

Záleží vždy velmi mnoho na tom, přesně vystopovati a vystihnouti, čím nitro básníkovo bylo prostoupeno a co toto nitro vyzařovalo.

Nesmíme však ze zjevu ojedinělého určovati pravidlo nezvratné — naopak ale musíme z trvalého jevu čerpati pravé neklamné přesvědčení o náboženských názorech a hodnotách básníkových.

Byla-li mysl básníkova opravdu cele proniknuta touhou po Bohu, pak také slušno hledati důkazy, kde a jak touha ta se jevila pevně, důstojně a mužně, a důkazy takové hledati a soudné veřejnosti předložiti jest povinností tím větší, víme-li, že jméno básníkovo reklamují pro sebe také směry, jež s náboženstvím positivním dávno již jsou v rozporu pro přílišnou „astrálnost" svého učení.

Jedním ze směrů těch jest theosofie, a ta požadovala pro sebe jména Zeyerova, jak jsem již v úvodní stati („Vlast", čís. 2, str. 110) se zmínil, také feuilletonem Karla Weinfurtera pod názvem *„Julius Zeyer jako mystik"* („Národní Listy" čís. 152 ze dne 4. června 1909).

Poslyšme tedy, jaké názory tehdy vysloveny byly o Juliu Zeyerovi: cituji je zde vážně a bez jakékoliv poznámky, bych zachoval si právo volnosti ke svým důkazům ze spisů Zeyerových.

Sám feuilleton tehdy takového klidu na každém se dožadoval slovy:

„Byly-li ve starých dobách mysterie, jež jen jednotlivcům byly přístupny, jsou podobné mysterie i dnes; nejsou výhradou jistých kast, aniž možno si přístup k nim koupiti, ale každý má právo žádati za vstup, kdo opravdu vážně chce. Výsměchem a pohrdáním si však vstupu posud nikdo nevynutil."

Nuž — nechť mluví theosofové sami! (Pokračování.)

Dr. Navrátil:

Letošní jubilea.

Na letošní rok připadají četná jubilea.

Bude tomu *devadesát* let, co narodil se *Th. Dr. Fr. X. Hošek*, em. profesor bohosloví na theolog. ústavě v Brně. Sedmdesátých narozenin dočká se známý včelař *P. Josef Kebrle*, kanovník starobylé kapitoly vyšehradské a farář v Přistoupími a spisovatel *P. Bonifác Jan Holub*, farář v Metličanech. Šedesátý rok svého věku dovrší letos spisovatel *P. Josef Kreisinger*, farář v Litni u Berouna.

Abrahamoviny slaviti bude básník *P. Sigismund Ludvík Bouška*, kapitulár řádu sv. Benedikta v Břevnově, *P. Václav Davídek*, řiditel studentského konviktu v Ml. Boleslavi, *Th. Dr. Metoděj Kubíček*, gymn. profesor v Přerově, básník *P. Fr. Leubner*, farář v Bechlíně, spis. *P. Antonín Bohumil Máka*, farář v Sopotech, *P. Lubomír Petr*, profesor gymn. na Menším Městě Pražském a spisovatel *Th. Dr. Rudolf Zháněl.*

Níže následují stručné jich běhy životní s vypsáním činnosti spisovatelské.

P. Sigismund Ludvík Bouška, farář v Bezděkové, narodil se r. 1867 v Příbrami. Vystudoval gymnasium ve svém rodišti. Vstoupil do kláštera benediktinů v Břevnově. Odbyv tam noviciát, studoval na theol. fakultě v Praze, kde r. 1892 posvěcen na kněze. Stal se kaplanem v Polici n. M. Bouška je ze zakladatelů katolické moderny. Vedle básní a belletrie psal kritiky. O sobě vydal 3 sbírky básní: Pietas (1897), Dismas (1894), Legendy (1903). Z belletrie napsal Vánoce (1903) a láska Aubanelova (1898). Vedle toho přeložil z Mistrala Mireio, Cikáda zpívá, z Jacinta Verdaguera Sen sv. Jana (1894), z Maeterlincka Aglavaina a Selysetta (1897), z Ernesta Hello Podobizny svatých (1898). Také napsal některé studie jako Miriam-Maria (1903), Jacinto Verdaguer 1894 až 1895, M. Maeterlinck (1897), Paul Verlaine (1896) a Život Theodora Aubanela (1901).

P. Václav Davídek, řiditel studentského konviktu v Ml. Boleslavi, narodil se r. 1867 v Mladé. Vystudovav gymnasium v Ml. Boleslavi, bohosloví v Litoměřicích. Kaplanoval v Turnově, kde stal se katechetou. R. 1899 stal se profesorem na reálce v Ml. Boleslavi a potom ředitelem studentského konviktu tamtéž. Píše spisy náboženské, díla homiletická, z nichž uvádím: Kolébka a rakev (Kroměříž 1897), Šestero řečí pro dobu postní (Kroměříž 1897), Věrný přítel kazatelů (Olomouc 1898), Pomněnky a lilie (Olomouc 1898), Methodický výklad nového katechismu (Praha 1900—02) a j. Přeložil také některé náboženské spisy a napsal tři modlitební knihy.

P. Bonifac Jan Holub, spisovatel, farář v Metličanech u N. Bydžova, narodil se r. 1847 v Doksanech u Roudnice nad Labem, Vystudovav gymnasium v Litoměřicích, vstoupil do kláštera v Břevnově a studoval bohosloví v Praze. R. 1873 vysvěcen byl na kněze, načež po několikaletém kaplanování stal se farářem v Břevnově,

pak v Metličanech u Nov. Bydžova. Napsal a vydal Paměti farnosti u sv. Markety v Břevnově a blízkého okolí (Praha 1890) a Odkryté poklady (Praha 1893).

Th. Dr. František Xav. Hošek, prof. bohosloví v Brně, po té v Meráně, narodil se 5. listopadu 1827 v Brně. Studia gymnasijní, filosofická a bohoslovecká konal v Brně. Ve Vídni povýšen na doktora bohosloví. Působil v duchovní správě a r. 1856 stal se profesorem na theol. fakultě v Brně. Na to žil na odpočinku v Meránu. Napsal: Život a spisy sv. Aurelia Augustina, biskupa Hipponského (Brno 1863), Balthasar Hubmeier a počátkové Novokřesťanstva na Moravě (Brno 1867). Také přispíval do Časopisu Matice Moravské, do Moravské Orlice; do Vaterlandu ve Vídni a do Stimmen aus Mähren v Brně.

P. Josef Kebrle farář v Přistoupími u Č. Brodu, včelař, narodil se r. 1847 ve Strašicích. Po studiích bohosloveckých vysvěcen byl v Praze na kněze. Nyní je farářem v Přistoupími a zvolen za nesídelního kanovníka kapitoly Vyšehradské. Od r. 1883 rediguje časopis „Český Včelař". Od r. 1885 je presidentem zemského ústředního spolku včelařského pro království České. O sobě vydal Dějiny českého včelařství (Praha 1897 též německy) a Památník včelařů československých (v Praze 1896).

P. Josef Kreisinger, spisovatel, farář v Litni, narodil se r. 1857 v Čičově. Absolvoval r. 1878 akad. gymnasium v Praze, načež vstoupil do k. a. semináře v Praze a byl r. 1882 vysvěcen na kněze. Kaplanoval ve Slavkově a v Litni, v kterémžto posledním místě stal se r. 1892 farářem. Napsal Liteň a přifařené k ní obce (Beroun 1896).

Th. Dr. Metoděj Kubíček, profesor gymnasia v Přerově, narodil se r. 1867 v Klášterci na Moravě. Je mladším bratrem Th. Dr. Antonína, profesora náboženství na paedagogiu v Kroměříži. Vystudoval gymnasium v Přerově a bohosloví v Olomúci, kde r. 1870 vysvěcen byl na kněze. R. 1898 byl povýšen na doktora bohosloví. Potom kaplanoval ve Wiesenberku, v l. 1892—1902 ve Svitavách, kde zvláště ujímal se českého dělnického lidu a účastnil se horlivě práce menšinové. R. 1902 jmenován byl profesorem náboženství na gymnasiu v Přerově. V l. 1900—01 vedl redakci týdenníku „Grenzpost" v Svitavách. Vydal o sobě Povinnosti katolíků za našich dob (Praha 1900), Marxův Vědecký socialismus a budoucí společnost (Brno, 1907). Do Vychovatelských Listů na r. 1908 napsal stať Darvinismus a výchova a j.

P. František Leubner, farář v Bechlíně u Roudnice, narodil se 13. srpna 1867 v Dol. Beřkovicích. Studoval gymnasium v Roudnici a bohosloví v Praze, kde r. 1892 posvěcen na kněze. Působil v Čelivě, Bezdružicích, Schwaderbachu, Hřibinách při duchovní správě. R. 1904 stal se farářem v Bechlíně u Roudnice. Literárně vystoupil v Obrázkové Revui (později České Květy), kdež v l. 1900—04 obšírnější epické skladby učinily známějším jméno autorovo. Také „Vlast v l. 1907 –08 přinesla některé skladby dramatické (Smrt kmotřička; Dozrály hrozny; O čest a milost a j.). Jednotlivá čísla knih lyrických Cantantibus organis rozptýlena jsou

po časopisech. Samostatně vydal: Ballady a legendy (Praha 1896) a Na okrajích kancionálu života (1897).

P. Antonín Bohumil Máka (Mák), farář v Sopotech, narodil se 20. února 1867 v Stružinci. Vystudoval gymnasium v Jičíně a bohosloví v Král. Hradci. Kaplaňoval v Železnici a Polné. R. 1909 stal se farářem v Sopotech. Vedle příspěvků časopiseckých vydal samostatně. Matrika obce Stružince 1630—1909 (N. Jičín 1901), Mákova lípa (r. 1902), Lípa Dobrodějka (r. 1905), Matrika rodu Mákova 1652—1904 (r. 1905), Město Polná (N. Brod 1903). Do Ottova Slovníku Naučného přispíval články topografickými a biografickými.

P. Lubomír Petr, profesor náboženství na reálce na Menším Městě pražském, narodil se r. 1867 v Přešticích. Absolvovav gymnasium, věnoval se bohosloví a vysvěcen na kněze. Byl literárně činným. Napsal Sbírku promluv k mládeži na všechny neděle církevního roku (Praha, 1904). Přeložil Alfreda Rambauda Dějiny Ruska od prvních jeho počátků až do r. 1884 (Praha).

Spolkové zprávy.

Historický kroužek družstva Vlast konal dne 22. února 1917 svoji výborovou schůzi v místnostech družstva Vlast za předsednictví J. M. vsdp. Frà *Jos. Hamršmída*, převora řádu Maltánského.

Po zahájení schůze modlitbou sděleny byly díky Jeho Excell. a kníž. arcib. Milosti ndp. dra *Pavla hraběte Huyna*, knížete arcibiskupa za projevená blahopřání k nastolení a vzdány byly celým výborem kroužku vřelé díky vsdp. *Th. Dr. Janu Nep. Jindrovi*, profesoru pastorální methodiky a katechetiky na bohosl. ústavu v Hradci Králové, který u příležitosti svého dvacetiletí doktorátu theologie, kterého dosáhl dne 20. ledna 1897, zaslal k účelům kroužku dar 50 K.

Protokol minulé schůze, jejž četl jednatel prof. dr. František Stejskal, byl schválen.

Vzata byla na vědomí zpráva, že odkaz zvěčnělého vsdp. probošta prof. dra *Frant. Kryštůfka* po srážce poplatků byl v obnosu 427 K 20 h Histor. kroužku vyplacen.

Redaktor „Sborníku Histor. kroužku" prof. dr. *F. Stejskal* podal zprávu o vycházení *„Sborníku"* a uvedl práce, jež budou v něm uveřejněny, zvláště prof. dra *V. Oehma* a vsdp. opata želivského *Salesia Roubíčka*, dra *F. Klobouka* a archiváře *Fr. Teplého*. Po stránce technické probral vydávání „Sborníku" ředitel *T. J. Jiroušek*. Dále pojednal o studiu doby pobělohorské a o „indexu" církevním, o kterémžto předmětu podal velezajímavé zprávy.

Dp. farář *Vlastimil Hálek* podal referát o významném spisu *„Generál Zikmund Myslík z Hiršova"*, vydaném od k. a. archiváře

Frant. Tischera. Myslík jest důležitá osobnost z doby pobělohorské, jenž jako katolík ukázal se statečným obhájcem české národnosti proti francouzskému generálu Bassompierovi. Spolu i jako štědrý testator svých panství řádu bosých Karmelitánů. Monografie dp. archiváře Fr. Tischera osvětlí osobnost Myslíkovu a uvede v širší známost.

Výbor vzal s potěšením a díky na vědomí, že J. M. vsdp. generál-velmistr řádu Kříž. *Jos. Vlasák* dal upraviti moderně zřízené místnosti pro archiv klášterní a jmenoval vynikajícího odborníka dp. *Jana Dvořáka*, kněze řádu Křižovn., archivářem. Tím nabyl archiv řádu Křižovnického nemalé důležitosti.

Přednášky Histor. kroužku budou konány po Velikonocích.

Vzata na vědomí zpráva z kruhů katechetských, kterak se dobře jako pomůcka při vyučování na měšťanských školách osvědčují *„Stručné dějiny církevní"*, jež napsal *Václav Oliva.*

Výbor projevil přání k duchovenstvu, by milovníci dějepisu přihlásili se za pracovníky a obrali si některou část ke studiu. Jsou celé epochy se stanoviska katolického neprostudované a neprobrané, ač v pramenech nalézá se bohatý materiál na skvělé obhájení katolicismu. Každá přihláška nového pracovníka jest vítána, a na přání přidělí se mu úkol.

Když předseda J. M. vsdp. převor *Jos. Hamršmíd* poděkoval referentům, byla schůze zakončena modlitbou.

Literární Sekce družstva „Vlast" konala dne 26. února 1917 svou 3. schůzi za předsednictví dp. faráře *Vlastimila Hálka,* jenž uvítav četně se dostavivší pány členy, sdělil, že jednatel Sekce, Alois Dostál pro chorobu omlouvá svou nepřítomnost.

Protokoly z minulých dvou schůzí, jež přečetl člen Sekce, spisovatel p. *Jan Voborský*, jednomyslně byly schváleny.

Literární Sekce, vážíc sobě významu dobré knihy, vzpomněla nedávno uplynulého stého výročí úmrtí českého rolníka *Františka Vaváka,* jenž zemřel dne 15. listopadu r. 1816 na svém statku ve vsi Milčicích na panství poděbradském. Muž ten proslul svými znamenitými *„Pamětmi"*, jež vydává Dědictví Svatojanské.

Vzpomínajíc, že obsahově krásný časopis „Růže Dominikánská" dokončil 30. ročník, jeví Literární Sekce své potěšení, že také zasloužilý katolický básník český, *p. Josef V. Kratochvíl,* magistrátní rada v Praze a příznivec družstva „Vlast", s uspokojením může zírati na své básnické a literární 30leté spolupracovnictví při tomto oblíbeném časopisu.

Literární Sekce s politováním poukazuje na smutný zjev směrů jak v belletrii tak na divadlech, které se obírají stále jen manželskou nevěrou, záletnictvím, nedovolenými a pohoršení budícími poměry, jež jaksi vyvyšují, ba oslavují a takřka za ozdobu každého člověka uvádějí. Naproti tomu vznešené čisté a posvátné manželství nemá v takových knihách a divadelních kusech ceny.

Dp. předseda uvedl, že zvláštního povšimnutí zasluhuje knížečka *„Církev"*, která vyšla z péra prof. dra Františka Kordače jako zvláštní otisk obsahem velmi poučného článku z českého bo-

hovědného slovníku, upozornil na básně Františka Kašpara *„Granátová jablka“*, z nichž do přítomné doby vanou náboženské něžné myšlenky v ladné formě i dikci.

Redaktor p. *Tomáš Josef Jiroušek* předložil k tisku již hotový rukopis životopisu zvěčnělého *Tomáše Škrdle*, jenž programatickým svým rozvrhem a bohatým materiálem podá veřejnosti jasný obraz veškeré činnosti zakladatele družstva „Vlast“ v letech 1880—1913. Z literatury podal podrobnou zprávu o postupu *„Politických dějin národa českého nové doby“* od Adolfa Srba nákladem F. Šimáčka, předložil a co do obsahu probral velmi vtipně a obratně upravenou *„Čítanku“*, přinášející vybrané práce K. H. Viky, v nichž podává se čtenáři vždy na několika stranách jasný výtažek literatury románové a belletristické. Mimo to upozornil na slohové přednosti *„Komické Historie“* od Anatola France v překladu F. V. Krejčího.

Člen Literární Sekce *Jan Voborský* pojednal o obsahu básnických knih: *„Pane, smiluj se nad námi“* od Gab. Ronaje, *„Z nepřikrytej dědiny“* od Arnošta Chamráda a *„V září kříže“* od Klementa Marianského. Dále promluvil zpravodaj o obsahu publikace *„Praha barokní“*, která vyšedši z péra Arne Nováka v „Zlatorohu“, sbírce illustrovaných monografií nákladem spolku výtvarných umělců „Manes“ v Praze. Zmínil se, že nákladem vydavatelství „Die Aktion“ v Berlíně vydána byla překladová anthologie novodobé lyriky české pod názvem *„Jüngste tschechische Lyriken“*, jež převážně přihlíží k básníkům, nevalně nakloněným myšlenkám rázu katolického.

Referoval při tom také o publikaci JUDra Michala Navrátila, mag. sekretáře a spisovatele v Praze, *„Kondrac pod Blaníkem“*, příspěvek k dějinám stavu selského v Čechách.

S nemalým zájmem vyslechnuty velmi pilně připravené referáty nového člena Literární Sekce, dp. *Josefa Hronka*, kooperatora v Bubenči, z nichž uvádíme zejména tyto:

Úctyhodným dílem a pravou událostí v oboru církevní vědy historické naší vlasti jsou *„Dějiny arcidiecese Pražské od konce stol. XVII. do počátku stol. XIX.“*, z péra předního badatele našeho Dra *Antonína Podlahy*.

Jako šedesáté narozeniny dvor. rady J. Golla uctila jeho historická škola vzácným Sborníkem různých historických studií, nebylo opomenuto ani 70tého výročí jeho. Historický klub vydal redakcí prof. Krofty nový otisk starších prací Gollových pod názvem *„Chelčický a Jednota v XV. stol.“*

Z překladové literatury zmínil se dp. J. Hronek o tom, že zajisté přední místo zasluhuje dlouholetá práce Sigismunda Boušky o převodu velké epické básně *Frederiho Mistrala „Mireio“*.

Debaty o jednotlivých spisech súčastnil se též přítomný pan řídící učitel Křišťan Havlíček. S tím zakončil předseda dp. farář Vlastimil Hálek schůzi.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža č. 5. roč. 14. má článek „Kulturna borba iza ovog rata" (kulturní boj po této válce) od dra Alfireviče, z něhož vyjímáme:

Veliké události rodí veliké převraty. To lze očekávati i od dnešní války. V Xenofontových vzpomínkách má Sokrates krásný dialog o svobodě. Tu dle Sokrata vášeň a požívavost, je to, která brání člověku v konání dobra, odnímá mu i svobodu. A vášně? V Evropě před válkou vrcholily jako v předvečer revoluce francouzské. Nevěra, a to vášnivá, byla napsána na praporu ne tisíců, ale milionů. Celá Evropa byla rozdělena ve dva tábory: nevěry a víry. Sociologové i politikové to též znamenali. Revoluce r. 1793 byla důsledkem zásad Rousseauových, které hlásaly neomezenou svobodu. A zda ty zásady neměly menšího vlivu na přesvědčení evropské inteligence? Parlamenty, sněmy, beletrie, denní tisk ručí že ne. Ale vášnivost tu byla. A nyní přešla na bojovné pole. Jsme tím zachráněni? Nikoli. Po válce vášně neopadnou jako vodoměr na Sávě, ale budou hledati podnětů a silnějších účinků. Dav křičící před Pilátem nezastavil své vášnivosti smrtí Ježíšovou na kříži. Týž dav i za času sv. Pavla jeví vášnivost a to větší.

Vášnivost jest slepá a snadno přeskočí s jedné na druhou kolej. Tak i po válce. Liberální vůdcové snadno obrátí massy ke svým cílům. Před válkou musili podněcovati vášnivost umělými agitacemi, schůzemi, zábavami, tiskem a j. Po válce toho netřeba, stačí, když uvedou nějakým lehkým spůsobem vodu na svůj mlýn. Vody je nadbytek a sama se požene na mlýn.

Každá vláda i vítězná uvažuje o možnosti, že zmíněná vášnivost se obrátí proti ní. Bismarck po vítězství u Hradce Králové netroufal si, že prorazí schválení rozpočtu na více let a proto hezky prosil. Oposice proti Napoleonovi III. využitkovala porážky r. 1871 a vyhlásila republiku, neboť dovedla mistrně těžiti ze situace jako Bismarck. I politikové musí býti připraveni na to, že táž massa, která dnes křičí hosana, zítra bude je chtíti přibíti na kříž. To je příliv a odliv veřejného života, zvláště po veliké válce. Co tu pomůže? Jen to, že bude massa zaměstnána nějakou velikou ideou. Hafanovi třeba hoditi něco do úst, chceš-li klidně projíti mimo. Tuto hlavní úlohu má tisk, aby popularisoval ideu, kterou zdola či shora nadhodí události. Bohužel tisk je dnes namnoze v rukách proticírkevních liberálů. Proti tomu mohou katolíci postaviti své organisace, které jsou dobré v Belgii, Německu a některých krajinách Rakouska, ale obecné záplavě nemohou zabrániti, či své ideje vrhnouti do mass. Gambetta, aby ve francouzském parlamentě odvrátil zlou náladu proti své vládě, vzkřikl a prstem ukázal na katolíky: „Hle nepřítel." A massa zatleskala a slepě proti katolicismu obrátila svou vášnivost. Bismarck viděl, že vliv liberálů roste po válce francouzskoněmecké a proto vzbudil v Německu úžasný kulturní boj a elementy toho druhu skupil kolem sebe. V továrně se hýbe množství kol a strojů a když sestoupíš pod zemi, kde je umístěna síla páry a elektřiny, teprve tu vidíš uloženu velikost síly. Takovou podzemní silou je tajné sdružení svobodných zednářů. V Italii a Francii zjevně doznali, že válka je jejich dílem. Svobodné zednářstvo je organisace internacionální. I jeho nenávsit proti církvi katolické je internacionální. Dá pokoj po válce? Nedá-li pokoje nyní, nedá ho ani v příznivých okolnostech. Liberalismus, socialismus, radikalismus a anarchismus to vše jsou zvučné fráse, jimiž až do války dovedli zednáři nevědomé lidi hnáti ke svému cíli. Neupotřebí té vášnivosti tato internacionála proti katolicismu ve jménu kultury a materielního pokroku?

Tu nám tři věci ukazují, že nedaleký kulturní boj je možný. Cemu nás učí nedávná fakta posledních válek?

Po velikých válkách či politických převratech posledních 50 let pravidelně se dostavuje v Evropě kulturní boj. Podivný to zjev a přece nemůže ho nikdo popříti. Vizme! (Dokončení.) Jarosl. Slavíček.

NĚMECKÁ.

Thomas von Aquin. Die Zeit der Hochscholastik. Von Dr. Jos. Ant. Endres, ord. Professor am königl. Lyzeum zu Regensburg. 5. bis 6. Tausend. Mainz 1916. Verlag Kirchheim u. Cie. Cena váz. výtisku 4 M. (Weltgeschichte in Charakterbildern.)

Zájem o duševní život středověký dosáhl od polovice uplynulého století netušeného rozmachu. Že se vztahoval měrou koncentrovanou na sv. Tomáše, je zcela přirozeno; jestiť veliký světec tento klasickým zástupcem vyspělé scholastiky, ano největším filosofem středověkým vůbec. Studiem jeho filosofie, kterou se stal světoznámým, vřele doporučil proto Lev XIII. jako hlavní prostředek k vyléčení škod; jimiž dnešní společnost churaví. A totéž učinil málo měsíců po svém povýšení na stolec sv. Petra Pius X. brevem ze dne 23. ledna 1904, zaslaným akademii sv. Tomáše v Římě, v němž vyložil svoje názory o ceně a významu filosofie sv. Tomáše Aquinského a z nynějšího církevního místa k jejímu pěstění vřele vyzýval. Jako Lvu XIII. bylo i Piu X. hlavním důvodem pro oživení thomistické filosofie dnešní zmatek duchů a z toho hrozící nebezpečenství pro studující mládež. Aby nebezpečenství tomuto bylo čeleno, jeví se nutno dáti kandidátům kněžství „za vůdce a mistra křesťanské filosofie doktora Angelika". Jeho filosofie má býti základem theologických studií. (Encyklika Pia X. z 8. září 1907.)

Z té příčiny uvítati možno přítomnou monografii o sv. Tomáši s živou účastí, a to tím více, ježto od díla Karla Wernera (1858) žádná samostatná biografie sv. Tomáše, jež stála by na výši doby, nevyšla. Autor líčí v ní poutavě život a význam sv. Tomáše, upozorňuje na prostředí, ve kterém se vyvíjel, a na okolnosti, které na něho směrodatný vliv měly. Pomíjejíce známých životopisných dat, upozorníme jen na jeho filosofii, kterou se stal jako kdysi sv. Augustin, spolehlivým vůdcem pro celá století.

Před sv. Tomášem klonila se většina filosofů k averroismu. Tento system, mající jméno po arabském Averroesovi, rozlišoval mezi pravdou víry a pravdou rozumu, pravdou náboženskou a jí odporující pravdou filosofickou. Tím ničil vlastně pojem pravdy. Toto veliké nebezpečenství poznal bystrým duchem svým sv. Tomáš a potíral ve své filosofické Summě tento nezdravý směr. Poukázal právem na to, že averroisté Aristotela vlastně znešvařili a důležité body jeho filosofie ve svých překladech překroutili. Jiné nebezpečenství averroismu jevilo se také tím, že jeho monopsychismus v důsledcích popíral mravní zodpovědnost a osobní nesmrtelnost. Hlavním zastancem jeho byl tenkráte Siger z Brabantu, proti němuž sv. Tomáš svým spisem „O jednotě intellektu" polemisoval.

Veliké zásluhy získal si sv. Tomáš také tím, že přispěl k objasnění problému víry a vědy. U sv. Petra Damiani a Lanfranka ve století 11. pozorujeme jistou nedůvěru v sílu rozumu. Ve století 12. byli skoro všichni theologové proti filosofování v náboženské theologii. I konstituce řádu dominikánského omezovala studium filosofie. Teprve Albertem Velikým a sv. Tomášem stala se náprava. Pro tohoto mělo všechno velikou cenu, čeho se lidský rozum dopátral. Každá pravda filosofická byla mu vítanou, i když pocházela od pohana. Že později předsudky proti filosofii padly, že poměr mezi vědou a věrou příznivě byl vyřízen, toť zásluha otce scholastiky sv. Tomáše. V theologické Summě spojil filosofii a theologii v harmonický celek, uznávaje jejich podstatný rozdíl a zdůvodnil tím velikou aristotelickou a křesťanskou synthesi.

V mnohých bodech odporoval filosofii i sv. Augustina a opravil také, kde bylo třeba, i filosofa Stagirského. Doplnění filosofie Aristotelovy sv. Tomášem bylo skutečným pokrokem filosofie vůbec.

Omezujíce se na tyto stručné poznámky, připomínáme ještě pouze, že celá studie Dra Endresa vybudovaná na přesném probádání celého přístupného materialu pramenného na každé stránce ukazuje důkladného znatele sv. Tomáše Akvinského a jeho doby.

V bohatých illustracích podařilo se autorovi ikonografii velikého světce obohatiti o některé cenné rysy. Spis Endresův, jenž při veškeré

vědeckosti pohybuje se v mezích širším vzdělaným kruhům přiměřených, budiž tímto co nejlépe doporučen. Dr. Jos. Samsour.

Rosegger Peter: **Gesammelte Werke.** Vom Verfasser neu bearbeitete und neu eingeteilte Ausgabe. 31. až 40. svazek. V Lipsku L. Stackmann. 1916. Svazek váz. za M 2·50.

Mezi nejčtenější spisovatele-beletristy přináleží Rosegger. Prodělal kruté mládí; jako hoch naučil se sám čísti a psáti, bídně se živil jako poslíček, pasák. Dal se na krejčovinu, při níž chodil po čtyři leta se svým mistrem dům od domu, při čemž získal si podivuhodnou znalost všeho života štyrských horalů. V této době napsal také 24 svazky básní a básniček, které se líbily. Když mu bylo 21 let, poslal do „Gratzer Tagespost" básničku, která vzbudila podiv redaktora Svobody, který odkryl R. nadání. R. nechal krejčoviny, navštěvoval obchodní akademii a stal se spisovatelem z povolání. Našel mocného přítele v básníkovi Hamerlingovi.

R. patří mezi nejpilnější spisovatele všech věků, ale nutno dodati: také mezi nejšťastnější. Vydal přes 1300 povídek a románů. Delší román psával tři měsíce. Připravil si okrouhle 500 listů papíru a psal. Když byl hotov, asi měsíc opravoval větu za větou, znovu přichystal 500 listů a znovu vše opsal a pak teprve poslal do světa. Kritik Vulliod, který vydal o R. k jeho 70letým narozeninám zvláštní spis, praví, že velmi pilně a neustále četl celá čtyři leta, než přečetl vše, co R. napsal. Kromě nadání také velmi R. pomohlo, že je ve všech svých spisech vždy a všude filosemita, což mu mělo pomoci i k ceně Nobelově. Málo bylo poukazováno, že přes všechen vliv žurnalistiky, velkou většinu semitické (a jak známo, jest obrovský), přece nezdařilo se jí získati porotu, rozhodující o ceně Nobelově. R. byl odmítnut s odůvodněním, že nejsou jeho spisy tak umělecké, že by zasloužily tohoto vyznamenání. A dodejme ihned k tomu: jsou také vesměs protikřesťanské. Kdekoliv vstupuje R. na pole náboženské a filosofické spekulace, vždy pohoří, viděti, že není tu doma. Vytvořil si, jsa náboženským eklektikem z katolických a protestantských formulek jakési sobě jenom vlastní náboženství, což nejjasněji podává ve spisu, nadepsaném I. N. R. J., knihu, kterou, aby se mohla hodně rozšířiti, vydal nakladatel také ve vydání laciném, za M 1·30. Již roku 1903 vydal beuronský benediktin Pöllmann o náboženském názoru R. obšírnou studii, v níž upozorňuje na jeho protikřesťanský názor a varuje katolíky před jeho spisy. R. dal před lety své péro také do služby „všeněmeckého" hesla, když se šířilo tehdy pod touto rouškou hnutí protikatolické. Podporoval stavbu kostelů protestantských, ale vymínil si, že musí v nich býti socha Mariánská. Zůstal ctitelem mariánským proto, že jako chlapec, když seděl při vláčení na bránách a voli se splašili, byl na přímluvu Panny Marie zachráněn! Nejrozšířenější knihou R. jest „Waldschulmeister", která dosáhla více než sto vydání. Všech jeho spisů bylo rozšířeno přes milion výtisků.

Sebrané spisy R. vyšly několikráte. Před lety vyšlo vydání bez obrázků, poměrně laciné ve 40 svazcích, druhé, velkého formátu s obrázky čítalo také asi tolikéž knih. Nyní ku staru uspořádal tuto oznámené a právě dokonané vydání ve 40 svazcích. V poslední řadě, v níž uveřejněny jsou svazky 31. až 40., jest mezi jinými také nahoře naznačená kniha I. N. R. J., o níž napsal jistý kritik, že jest „arger Missgriff und eine literarische Entgleisung". Nikdo neupírá R. nadání a píli, ale z našeho katolického stanoviska nutno stále připomínati, že jest víře katolické i katolickým kněžím nepřítelem zásadním, což činí i ve spisech na oko docela nevinných. Ale výslovně podotýkáme, že ku staru jsou jeho útoky stále mírnější.

V této čtyřiceti svazkové serii ve formátu 8 jest přes 15.000 tiskových stran a podán tu výběr z R. 60leté literární činnosti. R. sám vybral, co uznal za hodno, aby bylo uchováno. Jakými se při tom řídil zásadami, nikde nepraví. R. patří mezi šťastné spisovatele, kteří za živa došli uznání. Když slavil 70leté narozeniny, roku 1913, dostal blahopřání i od korunovaných hlav a tehdy pošta několikráte denně dodávala mu celé spousty a haldy blahopřání. Vídeňská universita poctila ho čestným doktorátem filosofie. Ignát Žháněl.

Allgemeines Literaturblatt. Ročník 1916. Ve Vídni, nakladatel Fromme, ročně 8 K.

Ročník 1916 byl pro katolický vídeňský měsíčník „Allgemeines Literaturblatt" dvacátý pátý. Proto v posledním čísle rozepsal se stručně re-

daktor dr. Fr. Schnürer o celém tomto období. Návrh vydávati v Rakousku německý časopis pro vědeckou kritiku, vyšel z odboru „věda, umění a literatura“ při katolickém sjezdě ve Vídni na jaře 1889 a ze „Lvovy společnosti“ založené 1891, ale teprvé počátkem dubna 1892 spatřil světlo světa. Nakladatelé změnili se několikráte, redaktor zůstal týž. Stal se jím náhodou; zanikl totiž tehdy jediný, podobnou tendenci mající časopis rakouský „Oest. Lit. Zentralblatt“; dozvěděv se z novin o tom, dopsal dr. Schnürer na vydavatele a nabídl se, že by byl ochoten list redigovati, aby se uchoval. Nakladatel byl však také zpraven o poradách „Lvovy společnosti“, v nichž se jednalo o vydávání podobného katolického listu, podal tedy výboru návrh Schnürerův. Byl přijat, a tak se stal tento pán, který již svým postavením podával záruku šťastného provedení myšlenky, redaktorem a zůstal jím po celých 25 let; jeť ředitelem císařské soukromé a rodinné knihovny. Staral se svědomitě a pečlivě o časopis, provedl mnohé změny, které pro časovost a výbornost přijaly také jiné časopisy téhož oboru, vycházející v Německu.

Jsou to hlavně následující tři změny: obsah každého čísla rozdělen na oddělení, v nichž se napřed referuje o knihách jednoho odboru vědeckého; pak jsou ihned zařaděny v menším tisku: obsah časopisů jakož i seznam nově vyšlých knih, takže zůstane vše pohromadě, a není roztříštěno v jednom čísle na více místech. Dále dána referentům úplná svoboda buď se podepsati plným jménem či zvoliti si šifru či psáti bezejmeně, a konečně přibrána také rubrika: beletristika, která se do té doby vědecké, odborné, literárně kritické listy vyhýbaly.

První číslo prvého ročníku A. L. mělo pouze 18 kritik; při stejném objemu dvou tiskových archů čili 32 stran mělo prvé číslo ročníku XXII. 1913: 58 a totéž číslo roku 1915: 55 recensí, ač přijat úvodní instruktivní článek a referáty o schůzích „Lvovy společnosti“, která dává A. L. svým členům, jichž bylo koncem roku 1915 1615, ode dvou let zdarma. Úspory docíleno menším tiskem, stručnou stylisací, odstraněním všeho fejletonického vykrášlení textu a největší šetrností místa. Za celých 25 let přinesl A. L. asi 29.500 recensí a kritik. Redaktor píše doslovně takto: považíme-li, že recensovati jest práce málo vděčná, namáhavá a že se dostane recensentovi pramálo díků, že velmi zřídka vyhoví nakladateli, spisovateli, obecenstvu a sobě, nutno vřele děkovati všem pánům, kteří nám po všechna leta obětavě napomáhali.

Nepochopitelno, proč se čísluje 24 čísel, každé číslo jako dvojité, ač vychází A. L. jak oznámeno v čele listu, pouze jednou za měsíc. A. L. jest vážný vědecký orgán, který vyplňuje svědomitě svůj úkol a proto zasluhuje rozšíření u všech přátel katolické literatury. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Román dělníka božího. (Glossy k nové knize Šaldově.) Magnus parens české kritiky, spisovatel ohromné literární erudice, F. X. Šalda, osobnost ostře vyhraněná, autor milovaný i obávaný, vzývaný i nenáviděný, vydal jako čtvrtý a pátý svazek svých spisů román: „Loutky i dělníci boží“. (Unie 1916). Odevzdal veřejnosti knihu ctitely jeho léta očekávanou a — řekněme hned předem — rozmnožil veledílem svým umělecko-literární poklad celého národa.

Všestranně kultivovaný a hluboký duch účtuje tu vážně se stěžejními otázkami dnešní kultury, se záhadami uměleckými, socialními i čistě lidskými. Autor chtěl, aby osoby románové jeho básně — jak sám dílo nazývá — zápasily a vítězily více ideami nežli emocemi citovými. Vymknuv se tedy romantismu, stvořil dílo klasické.

Fluktuace myšlenkových oblastí povznesena tu nad osudy jedincovy. Mýlil by se však, kdo by z toho usuzoval, že postavy románu jsou proto degradovány na pouhá konstruovaná schemata. Naopak, jednou z velkých předností díla Šaldova je právě životnost a přímo skulpturální výraznost figur jím stvořených. Lze-li tu cos namítati, je to jedině nedostatečná diferenciace způsobu, jakým osoby románu v rozhovoru se vyjadřují. Mluví všechny vysokou literární řečí Šaldovou, ač i tu jest znamenitou výjimkou vídeňský proletář Štancl, který skutečně užívá nefalšovaného žargonu velkoměstské spodiny.

Ačkoli velkou a podstatnou část díla tvoří obsírné essaye o všech otázkách kulturního dneška i zítřka, vzdor tomu netrpí dílo rozplyzlostí dějové osnovy. Fabule sama vyniká prostotou bohatýrské epiky, jejím rychlým spádem a nadprůměrnými rozměry niterných citových peripetií a katastrof. A touto vlastností, soudím, souvisí Šaldovo dílo klasické přece jenom s nejlepší tradicí našich velkých romantiků.

Koho nazývá autor dělníky, koho loutkami? Loutky, toť lidé negativní, příznivci zděděné kultury, požívači daných kulturních hodnot bez vlastní iniciativy. Dělníci naproti tomu jsou lidé vlastní tvorby, bolestného usilování o nové formy v životě i umění, lidé rozmnožující kulturní poklady. F. V. Krejčí definuje základní myšlenku Šaldova díla stručně takto: „Najdi si Boha, staň se dělníkem Božím a budeš spasen.“ Dodal bych ještě ve smyslu Šaldově: a budeš šťasten tím, že zřekneš se pout sobectví a budeš radostně sloužit Bohu a bližnímu. Krejčí však namítá Šaldovi: Krásná slova, ale neurčitá. Především, jakého Boha prý tu Šalda má na mysli? Soudím, že Šalda jasně ukazuje k Němu cestu citátem z konfessí sv. Augustina a celým odstavcem z deníku Kašpara Lamberka, jejž třeba tuto uvésti v znění původním:

„Jest mi nade všecko jasno, že jen věřící křesťan může opravdově milovati svou vlast; jiný může milovati její hmotu z pocitu užitkovosti nebo z jiného pocitu rozumového uctívati její pojem jako pojem právní nebo společenský nebo posléze z citu hrdosti a pýchy osobní nadchnouti se představou její jako prodloužené existence jeho já — ale pravou láskou duchovou a duchově-tvůrčí může milovati ji a rozuměti jí a sloužiti jí jen křesťan. Neboť křesťanství jest náboženství země a sladkosti její: křesťánství posvětilo zemi jako podmínku a jeviště utrpení i oběti Kristovy; vlast jest odtud křesťanovi i podobenstvím a předzvěstí duchové vlasti nebeské i tvůrčím údělem, daným mu k dílu životnému a k službě životné milosti tvůrcovou.“

„Neznám pošetilejšího tlachu, než jest běžný tlach o křesťanství jako o pochmurném náboženství zásvětném. Křesťanství dobře pochopené jest naopak náboženstvím radosti. Obětí Kristovou vykoupena jest i země i příroda a svatou smrtí jeho posvěceny jsou i smysly člověkovy. Jest i náboženstvím osobnostným a v tom jest jedinečná krása jeho modernímu člověku a právě jemu. Není v něm šablonovité spravedlnosti, která působí se všeobecností zcela zásadnou a odtažitou, prosívajíc lidství jako stroj hospodářský zrno obilné; jest cele založené na milosti, to jest na osobním poměru božím k člověkovi, na milostném sestupu božím ne k člověku vůbec, nýbrž k člověku určitému, právě k tomu a k nejinému po nevyzpytatelném tajemství lásky neskončené.“

„Křesťan, který nemiluje své vlasti, své rodné země a její určité, srostité hroudy, nemiluje ani Boha, neboť ona jest ztělesněná a zhmotnělá prozřetelnostná starost boží o něho a předvídavá láska boží k němu; hmotná část Jeho odvěké myšlenky, kterou zamiloval si tebe a právě tebe dávno před stvořením světa, od věků, před vznikem a počátkem časů, již myslil na tebe a již dal ti k dílu líchu právě tuto a nejinou.“

Vyjadřuje-li se Šalda jinde neurčitě, mluví v těchto zápiscích „plukovníka na odpočinku, ale činného posud vojáka božího,“ určitě a přímo o Bohu, jak Jej vyznává víra křesťanů. A pomněme, že právě myšlenky v zápiscích projevené byly hrdinovi románu, Franku Lamberkovi, zjevením, které z bludných kolotání přivedlo jej na cestu pravou. Můžeš-liž pak vytýkáno býti za omyl nebo opovážlivost, zvolá-li čtenář křesťansky věřící a cítící při četbě těchto nejhlubších kapitol knihy: „Bůh můj — Bůh tvůj!“ —

Nedosti na tom. Jsou po ruce důvody ještě výmluvnější.

Co toto píši, dostává se mi do ruky 4. číslo Šaldova týdeníku „Kmene“ a tam čtu v článku Rudolfa Malého tato směrodatná slova: „A víme, že toto rytířství k umění a tato úcta k tvůrčí osobnosti vyvedly Šaldu, filosofickými problémy doby znepokojeného, — ke křesťanskému Bohu. Avšak také jen Bůh a právě křesťanský Bůh, kterýž jest krása nejvýše harmonická a který každou osobnost zasvětil věčnosti, však také jen Ten mohl ho uspokojiti a nejbezpečněji posíliti!“

Kdyby autor článku nebyl Šaldu správně pochopil, byl by se básník „Loutek a dělníků" proti falešnému vykladači dojista ozval hlasitě a odmítavě. Jos. Karník (Dokonč.).

Otokar Březina. **Ruce.** 4. vydání. Básnické spisy V. Praha 1916. S. V. U. Manes. — Spolek výtvarných umělců „Manes" podnikl nové vydání spisů Ot. Březiny, což by svědčilo o tom, že je básník u nás chápán anebo že jest jeho poesie podle vkusu doby. Úkaz potěšující, považíme-li, jak nepřístupný jest obsah jeho básní, jež se zrodily ze „smutku a samoty". Dosud vydány „Tajemné dálky" (z roku 1895), „Svítání na západě" (1896), „Větry od pólů" (1897), „Stavitelé chrámu" (1899) a „Ruce" (vesměs ve čtvrtém vydání). Pouhý referát o knize Březinově nepoví nám ovšem mnoho; bylo by nutno psáti celou studii, jakož také někteří již učinili (M. Marten, Chalupný, A. Novák, Em. Saudek a j.). Lze mluviti již o „otázce březinovské" — totiž především o tom, jaký je poměr básníkův k náboženství positivnímu (zjevenému) a katolickému zvlášť. Katolická moderna přijala a vyhlásila Březinu za svého, ale myslím, že právem dí Chalupný (Studie o Ot. Březinovi, str. 49): „s katol. modernou a s katolicismem nemá Březina společného téměř nic". Jinak považuje se Březina skoro všeobecně za pantheistu nebo monistu. Nejnověji v Nár. Listech (11. února 1917) se praví: „Monistický názor na svět básník projevuje v odě zvané Ruce: všechna činnost člověkova, duševní i fysická, pochází z jediné duchové víry (?), jež objímá zemi, vždy nespokojená a hnětoucí zemi poddajnou a poslušnou". A dr. Chalupný: „Březinův ideál člověka budoucnosti kryje se s evolucionismem dnešním . . . jeho pantheismus jest blízek stanovisku dnešní filosofie . . ." — Podobně dr. Saudek (Volná Myšlenka r. VIII., seš. 8.): „(Březina) pozoruje, jsa poučen darwinismem vývoj účelného (?) v přírodě, ale tento vývoj neznamená mu nikdy důkaz existence Boha; jest mu jen (!) vzpruhou důvěry ve vládnoucí mysterium (!), jinak v jeho plánech neznámé". „Březina zná jen práci člověkovu jako součástku práce vesmírové, účast člověka na postupujícím díle věčnosti (— „kult tvořivosti lidského ducha"); „vědecký (?) podklad tohoto jeho snu je pantheismus a determinismus". „Bůh (zrealisovaná idea všemohoucnosti) není ještě zrozen (!)"; je to (zatím) spíše bůh olympický, ovládaný „moirou", jež vládne i osudem bohů". Atd. — Pokud mi známo, neopřel se básník těmto výkladům, ba spis dra Chalupného vyšel s básníkovou approbací. Byl by tedy Březina opravdu básníkem své doby; básníkem, jakého tato doba potřebuje a si žádá. Pantheismus, toto pohodlné náboženství lidí se zajištěnou existencí, jehož se dnešní „myslící" člověk zoufale a křečovitě drží, je básnickou produkcí Březinou u nás velmi dobře obsloužen. Nic lepšího si nemůže přáti. „Březina (dí dr. Saudek) je člověk moderní, vědecky nad míru vzdělaný, skutečnost dnešní bystře analysující" (Volná Myšlenka r. VIII. str. 230). „K esthetickému kouzlu druží se u Březiny kouzlo ethické. U něho se nejedná o imperativní mravouku, kterou, jak se zdá (ovšem!), pohřbil (sic!) Schopenhauer definitivně, nýbrž jen (!) o hlasitý radostný výraz věčné mravní (?) touhy po jiných možnostech života." (Tamtéž str. 232.) — Možno ještě po něčem „lepším" toužiti? A přece je to vše jen — pštrosí politika. — Březina ovšem zcela právem konstatuje v tomto světě smutek a bol, — v tom má pravdu, ale radost, o které také mluví, tu si jen sugeruje; de facto cítí opět a „opět jen prázdno a neukojení" (Chalupný, str. 31.) . . . „pod tichým, shovívavým, vznešeným úsměvem skrývá hluboký bol, stále krvácející ránu v srdci" (Chalupný str. 12.) — — Zpívá a usmívá se s ránou v srdci . . . K tomu se „propracoval" po nesmírném, bolestném přemýšlení . . . Nešťastný blud (monismus, darwinismus a z toho plynoucí —ismy), co duší otrávil, co práce zhubil — a přece se zdá při četbě Březinových básní, že mu zbývá jen udělati krok, aby se octl v centru života a pravdy. Tak na př. sbírka „Ruce" končí těmito verši:

„Zdrceni nesmírností tvé slávy, čekáme stále teskní a tiší,
na sladké usmání, smíření tvého, skončení dní,
schladnutí snění rozžhaveného, na času zjasnění vyšší,
zlomení mystické vazby, odpuštění,
a naše slzy, déšť věčný, do srdcí živoucích kanou,
v krůpějích ohně a touhy tam pálí, vzlykotem lásky tam zní."

Jak krásně hodí se toto místo jako doklad a výklad k známým slovům apoštola národů (k Řím. 8, 18—23): „Neboť myslím, že utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás. Vždyť i tvorstvo očekává s toužeností zjevení synů Božích. Neboť marnosti bylo poddáno tvorstvo, nikoli dobrovolně, nýbrž pro toho, jenž je poddal s nadějí, že i tvorstvo bude osvobozeno od poroby porušení ve svobodu slávy synů Božích. Víme zajisté, že veškero tvorstvo spolu sténá a trpí bolest až doposavad. A nejen ono, nýbrž i my, ač máme prvotiny Ducha, i my sami v sobě sténáme, očekávajíce synovství, totiž vykoupení těla svého.“ Básník stejně jako apoštol mluví o utrpení a tesknotě, čekání a touze, odpuštění a vykoupení, ale rozdíl zajisté v tom, že apoštol pln víry a jistoty vidí před sebou budoucí slávu, kdežto básník jen pálící touhu a lásky (?) vzlykot. Poesie Březinova jest opravdu tlakoměrem přítomné doby, která opustila studnici vod živých a teď na poušti lká a sténá, zpívá si a usmívá se s ranou v srdci. L † jh.

Obrázky z katolických missií. Díl I. Asie. Napsal František Všetečka. Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. 1916. Stran 340, cena 3 koruny.

Každý z nás kněží ochotně uznává, že missie mezi pohany mají velkou důležitost a že jest bezpodmínečnou povinností každého katolíka, míti o ně horlivý zájem i je dle možnosti podporovati. Též víme, že církev poslušna poslední vůle našeho Spasitele, řkoucího: „jdouce . . . učte všecky národy . . . křtíce . . .“ přivedla během století četné národy z temnoty pohanství k úplnému světlu křesťanství. Tuto povinnost vykonávají až do dnešního dne missionáři a v přítomném spise chce autor poučiti o výsledku jejich prací mezi pohanskými národy v Asii. Doprovodiv v duchu missionáře z Evropy do Asie, probírá jednotlivé tamější země a jde z Japonska, přes Čínu, Koreu, Kočinčinu, Ceylon, Indii, Persii, Turecko do Sibiře.

Missionáři, působící jako hlasatelé víry u národů pohanských, mají, jak se zdá, všude stejný osud, že se totiž nikdo skoro o ně nestará. Před válkou rozjížděli se turisté a cestovatelé na všechny strany světové, hemžily se listy zábavné i odborné články a pojednáními o cizině, psaly o všem možném a skoro nemožném v oněch krajích, ale zmínka o katolických missionářích, o těchto hrdinných průkopnících vzdělanosti byla bílou vránou. Tuto jest pojednáno nejobšírněji o rozlehlé Číně, ostatních zemí méně si všímáno pro nedostatek místa. Napřed se podává vždy zeměpisný popis kraje a pak dle spolehlivých pramenů následují jednotlivé výjevy z tamějších missií. Velmi postrádáme obrázků a bylo přece snadno si je zaopatřiti, jmenuji knihu jediného Piepera, kde jest jich celá spousta. Pečlivě sestavená kniha Fr. Všetečky, faráře v Lovčicích na Moravě, jest vhodnou pro propagandu myšlenky missijní mezi naším lidem, který má dosud pro ně nepatrný zájem. Všechny tuto podané statě byly již uveřejněny v našich katolických časopisech. Kéž by došla tato kniha porozumění, aby byly missie po válce dostatečně podporovány, mohly splniti svůj úkol, mohutněly a šířily se po všem světě. Ignát Zháněl.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Historická komedie od anglického spisovatele G. B. Shawa „Caesar a Kleopatra“ nezůstává nikterak pozadu za ostatními pracemi tohoto dramatika. Břitkostí humoru oplývá děj celé čtyři jednání. Shaw zpracoval hru poněkud odlišněji nežli Shakespeare jeho „Kleopatru“, vsadiv do ní několik nových kamenů moderního dramatického účinku. Caesara i Kleopatru jedním slovem zmodernisoval, nechav podklad děje hry dle starého podání.

Jako satyrik neobešel se Shaw ani v této hře bez útoků a pošklebků na britskou velmoc a její představitelé. Hra jest velice duchaplnou a osvě-

žuje repertoir každé scény, rovněž i naší, kde se jí dostalo v p. Muškově překladě a režii nejpečlivější výpravy a souhry. Kleopatra pí. Sedláčkové byla výkonem prvořadným a Caesar p. Deyla světovládce-filosof i dobrý krasomluvčí. Pan Matějovský jako hromotluk Rufius byl též výborný s celou řadou ostatních členů, zastupujících ve hře menší i větší úlohy.

V opeře vypravena v novém zpracování Karla Weisse opera „Blížen ci" (původně „Viola"). Skladatel ujal se přepracování své staré opery s láskou a proto i jeho obratnost komposiční vyrovnala mnohé mezery, během let v ní povstalé, se zdarem, k němuž přispěla i jistá taktovka chefa opery K. Kovařovice. A měla-li před 25 lety „Viola" vřelé přijetí, měla nyní opera „Blíženci" bouřlivý úspěch. Zdravé zvuky Weissovy hudby mají též opravdu i zdravý zvuk mezi naším posluchačstvem. Provedení bylo dokonalé. Viola sl. Ungrové, Tobiáš p. Ouředníka a Malvolius p. Pollerta byly výkony nejpronikavějšími.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Vypravení Molierovy komedie „Don Juan" dlužno počítati k záslužným činům dramaturga dra Hilara. Tento španělský hrdina, jehož životopis nalezl dosti zpracovatelů, svou legendárností poutá dosud. Moliere zpracoval svého „Don Juana" opět zase dle svého střihu. Předvádí nám jej jako pokrytce nejvyšší vyspělosti, jenž pro okamžité své obveselení plýtvá vším, ovšem nejvíce svou ctí. Odpuzuje nevinnou choť Elvíru, zapřádá milostné styky s venkovskými děvčaty, ironisuje s lichvářem, hraje komedii s otcem, ano i posmrtnou památku osob znehodnocuje a stále se slovními potyčkami rozhorluje nad filosofií svého sluhy Sganerella.

Úloha sluhy Sganerella jest jakýmsi strážným jeho duchem, jehož Don Juan však pranic nedbá, spíše kančíkem trestá jeho smělost, když vyznívá z ní hlas výčitek jeho svědomí. Rozhovory Don Juana s Sganarellem jsou plny životnosti a brousí se v nich vtip se satyrou mistrně. Časté výsměchy Nebi z úst Don Juana pronášené, jsou hře základním motivem, a vidno, s jakými se tehdy asi Moliere obíral myšlenkami při psaní této staré legendy. Dona Juana učinil bezbožníkem, sluhu Sganarella věřícím a ochráncem Nebe, o nějž měly se škodolibé šlehy jeho pána odrážeti k sluchu posluchačstva. Ač některé scény jsou vyloženou primitivností, nalezneme ve hře přes to mnoho zdařilých míst pravé Molierovské ráže. Úprava překladu dr. H. Jelínkem jest cenná. Režisér dr. Hilar od úpravy scén odbočil a to na několika místech se zdarem, spojiv zejména závěreční scénu v jeden celek. Souhra šla plyně vpřed. Zvláště úloha Sganerella vyžaduje velikého napětí. Pan Zakopal věnoval jí pečlivé studium a jeho podání bylo v pravdě mistrné. Don Juan v podání pana Vydry byl jaksi zatemněn. Řada podřadnějších úloh vedla si snad až příliš fraškovitě. Hra přijata byla při vyprodaném domě hlučně.

Hudební veselohra K. Pečkeho „Helenin návrat" na slova V. Skocha jest drobotinou, v níž skladatel chtěl přejíti z operety k práci vážnějšího stylu. Hudba Pečkeho nepřináší sice ještě ucelený hudební útvar veselohry, ale nedá se upříti, že talent v něm skryt jest. Slaboučké dramatické podbarvení tohoto mythického děje nedává skladateli také ani mnoho příležitosti, by svůj lyrismus více rozplamenil a byl více původní. Snad další pokračování bude již mluviti o pokroku. Novinka přijata příznivě a skladatel bouřlivě, jak jest zde již ustáleným zvykem, vyvoláván.

Vypravení G. Pucciniho lyrického dramatu „Manon Lescaut" doznalo též úspěchu. Zdaž trvalého, poví další reprisy. Opera, známá již ze scény Narodního divadla, byla na tomto místě již před lety posouzena, proto obmezuji se jen na provedení. Manon sl. Petanové byla pěvecky i herecky dokonalá. I výkon p. Luky byl po stránce pěvecké se zamlouvající. Kapelník p. K. Nedbal, sbor i orkestr vedl s pozorností nevšední.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově vypraven Vil. Skocha cyklus čtyř aktovek nazvaný „Hovory lásky". Pan Vilém Skoch, jehož snad úspěch „Naší babičky" přivedl z rovnováhy, mnoho nyní píše a proto i mnoho slabin mají některé

jeho práce. Všecky jeho aktovky v „Hovorech lásky“ — „Papírový ideál“, „Skvrna od vína“, „Ze všech nejsmutnější“ a „Poslední večeře“ — nejsou thematy psychologicky prohloubenými, schází jim jakási dramatická umírněnost. Jest na nich zjevno, že psány jsou pro scénu v šílené horečce jen něco napsati. Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. Dvorní opera ve Vídni uchází se o L. Janáčka operu „Její pastorkyňa“. — C. k. společnost přátel hudby ve Vídni vypisuje komposiční cenu 2000 K za nejlepší skladbu v oboru zpěvohry, oratoria atd. V porotě zasedá též Čech, skladatel a dirigent Oskar Nedbal. — Ve dvorní opeře vídeňské má též dojíti v době nejbližší k vypravení K. Kovařovice národní opery „Psohlavci“ pod názvem „Bauernrecht“. — Syn Henryka Ibsena, dr. Sigurd Ibsen dokončil právě malou lidskou komedii, kterou nazval „Chrám vzpomínek“. — Opera „Zpívající věž“, kterou zadal uherský virtuos na klavír Arnošt Dohnanyi královské peštské dvorní opeře, bude vypravena prý ještě v této saisoně. — Max Reinhardt v Berlíně přijal k provozování hru Jiřího Kaisra, nazvanou „Matka Boží“. — V Osjeku zemřel v březnu ředitel tamního divadla Leon Dragutinovič, jenž znám byl svou dřívější uměleckou činností jako herec v jihoslovanských zemích. V Terstu položil základy k otevření stálého slovinského divadla. — Dvorní opera drážďanská slavila v minulých dnech sté výročí svého trvání. — Starosta města Berlína dr. Jiří Reich napsal drama „Oběť krve“. — „Schillerovo divadlo“ v Charlottenburgu vypravilo biblické drama „Jan“ od H. Sudermanna. Jest to starší jeho práce. Děj jeho odehrává se na dvoře Herodesa v okolí Herodiady a Salome. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Nakladatelství Steinbrennerovo ve Vimperku. Neuplynul ani skoro ještě jeden lidský věk, co započal svou blahodárnou činnost ve Vimperku, malebně ležícím městě v jižních Čechách, poblízku čarokrásné Šumavy, jednoduchý knihař. Jeho jméno jest nyní po nemnoha letech známo po celém světě, jeho podniky byly schopny života, jím založené kalendáře vycházejí ne v tisících, ne ve stotisících, ale v milionech výtisků. Onen prozíravý a podnikavý muž se jmenoval Jan Steinbrenner. Ještě roku 1867, tedy před padesáti lety pracoval ve své malé, knihařské dílně s pouze čtyřmi pomocníky, kteří za jeho návodu a s jeho součinnou pomocí obstarávali, čeho potřebovalo od nich malé městečko, Vimperk. Ale tento malý obor nestačil duchu mistrově; toužil po větší a rozsáhlejší činnosti. Uměl spojiti houževnatou vytrvalost s podnikavostí, dovedl s podivuhodnou vynalézavostí rozšířiti kruh svých odběratelů a poznenáhlu zvětšovati svůj obchod. Nové období započalo v letech 1870 až 1871, kdy založil svou vlastní tiskárnu. Roku 1870 koupil pouze ruční stroj tiskací, na jehož místo postavil o rok později, roku 1871 rychlostroj. Pak pokračoval obrovskými kroky ku předu, hlavně, když rozšířil svou činnost na obor modlitebních knih a na kalendáře. Čtenářů, odběratelů a přátel kalendářů přibývalo rok co rok. Když uplynulo prvé desítiletí, co vycházely, dosáhl počet výtisků, v nichž se tiskly, prvý stotisíc, roku 1887 vystouplo číslo toto do druhého stotisíce, roku 1890 do třetího. Rokem 1895 bylo dosaženo půl milionu výtisků a deset let později, totiž roku 1905 byl dosažen celý milion. Nyní, počátkem roku 1917, vzdor nepříznivým poměrům pro všechnu literární činnost a nakladatelství knih, časopisů i kalendářů, vydává firma Steinbrennerova 175 různých kalendářů v devíti různých řečech, jejichž vydání čítá v celku 1,300.000 výtisků. V tomto oboru, totiž ve vydávání kalendářů jest firma tato první a největší v celém civilisovaném světě. Všechny budovy, skladiště, továrny, dílny tvoří vlastně město pro

sebe a jest ve všech umístněno daleko přes 2000 strojů, mezi nimiž jest obrovský rotační stroj, 21 rychlostrojů pro tisk, což vše jest památnost, kterou nynější majitelé, synové Jana Steinbrennera, rádi cizincům ukáží. Ve všech oborech závodu jest trvale zaměstnáno přes tisíc osob. Nebožtík svatý Otec Leo XIII. propůjčil zakladateli tohoto světového závodu rytířský kříž řádu sv. Sylvestra. Svatý Otec Pius X. dovolil jeho dědicům a synům Janu a Rupertovi, aby mohli dáti závodům svým čestný název: „nakladatelé svaté apoštolské Stolice". Nebožtík náš milostivý císař a král František Josef navštívil závody v září roku 1905, když byly v té krajině císařské manévry. Byl velmi spokojen a dal majitelům vysloviti svou nejvyšší spokojenost a udělil jim název c. a k. dvorního knihtiskaře. Firma tato dává si název: katolické nakladatelství. Ignát Zháněl.

Theologický praktický časopis Quartalschrift vyšel letos v 70tém ročníku. Redakce jeho byla střídavě v Linci a Solnohradě, nyní list redigují Dr. Leopold Kopler, profesor dogmatiky a Dr. Václav Grosam, profesor pastorálky. Redakce a administrace v Linci. Původně jmenoval se list „Neue theologisch-praktische Quartalschrift", potom „Neueste Monatschrift", pak „Neue Quartalschrift für katholische Geistliche als Fortsetzung der Linzer Monatschrift". Vychází čtyřikráte ročně o sešitech 14tiarchových. Jest hojně odebírán i od českého duchovenstva, ale měl by si všímati i české literatury v této rubrice jinak důkladně pěstované.

Drahé rukopisy slavných spisovatelů. Za „Krále Leara" zaplaceno tolik, že si mohl spisovatel ve středu Londýna koupiti palác. Za rukopisy Flaubertovy a V. Huga zaplaceno 10.000 franků, za dílo Schillerovo „Hero a Leander" 10.000 marek, za list básně Verlainovy 8.000 franků. Než pokud ti lidé žili, nedostali ani desetinu honorářem.

Národopisná novinka. Alois Hlavinka vydá novou knížku z hanáckého folkloru pod názvem „Hanácky věde", jak prostý, jadrný Hanák svým způsobem se tam „sésá" do vědy, filosofie, politiky, techniky a ostatních otázek doby, a jaké ze všeho má „věde". Knížka bude veršem i prosou a s obrázky.

Udělení nadání Jana Novotného. Ve schůzi sboru pražských obecních starších udělena nadace Jana Novotného pro pěstování vědy a umění v obnosu 707 K z oboru literatury vědecké, sepsanému slohem širším kruhům českého národa srozumitelným: 250 korun prof. MUDr. Josefu Thomayerovi za spis: Kulturně historické obrázky z oboru lékařského, 250 korun docentu dru Arnoštu Novákovi za spis: Praha barokní, Zvony domova a Kritika literární a 207 K MUDru Šafránkovi za spis: Elektřina ve službách lékařských.

J. Š. Baarův román „Cestou křížovou" vyšel v překladu chorvatském pod titulem „Putem ljubavi" v záhřebské „Svjetske knjižnici", kterou vydává katolický nakladatel M. Kelovič. Překlad je opatřen také úvodem od J. Andriče.

O tak zvaných krvácích bylo u nás mnoho psáno a mnoho dobrého bylo proti nim činěno. Jest však zhoubný, zlý tisk, proti němuž nečiní se nic, tisk t. zv. pikantní, ale obyčejně sprostý, tisk klepařský, lživý, nemravný, hanobící, jejž vidíte všudy v trafikách, prodejnách, v kavárnách a restauracích, na drahách, v domácnostech, v tramwayi, u lidí starých, mladistvých. Jest to tisk, jehož řádění mezi naším lidem je snad škodlivější než ty krváky („Zvon" č. 23).

Literární směs. Jan Psichari, ředitel „Ecole des hautes études" na Sorboně, věnoval svou knihovnu, čítající 25.000 svazků francouzskému senátu. Je celá věnována Řecku, řeckému náboženství, zákonodárství, dějinám, literatuře a jazyku od prvopočátků až do dnešní doby. Je to tedy knihovna jediná svého druhu. — Spisovatelka Colette Yver jmenována byla jako první žena členem akademie pro umění a vědy v Rouennu ve Francii. — Dvorní rada prof. MUDr. E. Maixner vydal právě zajímavý spis „Nynější snahy o potírání tuberkulosy v Rakousku". Spis jest psán populárně. — Profesor pražské německé university R.

Trautmann vydal u nakladatele Wintera v Heidelberce staročeskou „Alexandreis“ s úvodem a slovníčkem. — Jaroslav Rudloff, spisovatel známých divadelních her českých, vydá v nejbližší době řadu humoresek z divadelního ovzduší pod názvem „Z divadelní bonboniery“ jako svazek „Knihovny Českého Obzoru“. — Karel Šípek napsal nové libreto, v němž vystupuje osoba sv. Prokopa. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. V Radějově u Strážnice zemřel dne 10. března tamní farář Jan Skalík. Narodil se r. 1873 v Nové Vsi. Teprve jako tovaryše kovářského vzal si ho bratr František Skalík k sobě, soukromě s ním prodělal celé gymnasium, Jan Skalík složil maturu a vstoupil do bohosloví.

— Dne 6. dubna zemřel v Olomouci kanovník a rektor u sv. Anny prelát dr. Melichar Mlčoch u věku 85 let. Narodil se v Kladkách, na kněze byl vysvěcen r. 1856. Studoval na něm. gymnasiu v Mor. Třebové a pak v Olomouci, kde absolvoval také theologii. V duchovní správě působil v Charvátech a napsal monografii „Charvatská fara a kostel“. Jako kaplan seznámil se s prof. M. Procházkou a Fr. Sušilem. Prof. dr. Mlčoch patřil k prvým pracovníkům v české biblistice a získal si o ni značné zásluhy. Napsal Mluvnici jazyka hebrejského, Radices ad Genesim, Biblickou starovědu, Úvod do Starého zákona, přeložil Žaltář a mnohé jiné menší práce. Prelát Mlčoch též vedle své odborné činnosti všímal si ruchu národního a rád podporoval národní podniky.

† **P. Norbert Th. Horáček.** Zakládající člen družstva Vlast a velký příznivec všech podniků tohoto družstva vldp. P. Norbert Theodor Horáček, řeholní kanovník a kapitulár Strahovský, kníž. arcib. notář a emer. farář na Andělce, zemřel zaopatřen sv. svátostmi dne 2. března r. 1917 v klášteře Strahovském v Praze. — V Pánu zesnulý narodil se dne 14. dubna 1848 v Jindřichově Hradci. Vyznamenán byl jubilejní záslužní medailí a v roce 1913 slavil jubileum svého 40letého kněžství. Poslední léta trávil v klášteře Strahovském.

† **Tomáš Zeman,** osobní děkan a biskup. notář, zakládající člen družstva Vlast od 4. září roku 1891, tehdáž jako farář Velhartický, zesnul v Pánu dne 8. března ve Svojšicích. Tom. Zeman narodil se dne 30. června roku 1847 ve Slatině na Budějovicku a na kněze byl vysvěcen dne 16. července r. 1871.

† **Josef Lexa.** Dne 23. února 1917 zemřel v Železnici u Jičína Josef Lexa, děkan ve výslužbě. Narodil se dne 10. listopadu roku 1844 v Libuni a na kněze byl vysvěcen dne 20. července r. 1869. Působil na Hrubé Skále u Turnova a posléze jako děkan v Libuni, odkud odešel do výslužby pro churavost a žil v Železnici u Jičína. V letech devadesátých súčastnil se děkan Lexa jako farář na Hrubé Skále u Turnova velice čile probouzejícího se hnutí katolického lidu na Turnovsku. Čest budiž jeho památce!

Spisovatel František Vymazal stal se obětí tramwayového neštěstí. Tento populární učitel řečí literární methodou „snadno a rychle“, byl rodák z moravských Topolan (* 6. listopadu 1841), absolvent gymnasia a brněnské techniky, jinak samouk-polyhistor, duch všestranný, bystrý člověk, v každém ohledu originál s příchutí podivínství. Psal svoje učebnice řečí, praktické mluvnice, svoje sbírečky bystrých a originálních „Zrnek“, své články do novin obsahu nejrůznějšího. Možno říci, že to byl nevšední duch, jenž čehokoli se dotekl, všude zabral myšlenkově i formálně. Byl dobrý slavista, filolog, zaběhl sem tam i do mathematiky, dobře překládal z ruštiny. Jinak hradil své skromné životní potřeby dlouholetým korrektorstvím v Moravské akciové tiskárně až téměř do úplného oslepnutí.

V posledních dobách byl pensionován a žil jen své populárně vědecké a filologické vášni.

Jubileum. Dne 25. března oslaví 25. jubileum svého kněžství vldp. Jan N. Josef Holý, farář v Holišově u Stoda. Narozen v Jindřichově Hradci, vystudoval tamtéž gymnasium, načež roku 1888 vstoupil do řádu praem. v Teplé. Studia bohoslovecká konal v Innomostí a dne 25. března 1892 byl na kněze vysvěcen. Jako kaplan působil v Žluticích, v Mar. Stokách, Dobřanech, v Uherci u Nýřan a Liticích u Plzně, odkud byl r. 1901 povolán za faráře do Holišova a tam až dosud blahodárně působí. Vldp. jubilant jest i literárně činný a homiletické jeho práce v „Duch. rádci" hojně uveřejňované těší se oblibě kněží kazatelů a zhusta bývají používány. I do „Vlasti" často přispívá cennými články. Vyniká též jako praktický včelař a odborný spisovatel.

Šedesátileté narozeniny P. Klementa Kuffnera, faráře při hlavním dómě svatovítském na Hradčanech, připadají na den 6. května. P. Klem. Kuffner narodil se dne 6. května r. 1857 v Mirovicích. Na kněze byl vysvěcen dne 15. července 1881. Všude, kde působil, pěstoval se zdarem chrámový zpěv a hudbu. Jeho mistrné a důkladné pojednání z oboru církevní hudby a zpěvu ukládá již po několik let do časopisu „Cyrill" („Z knížecího arcibiskupského semináře v Praze", „Z Ořecha", „o metropol. chrámu Páně v Praze", „Zásady, dle kterých lze s prospěchem pěstovati obecnou píseň chrámovou", „Několik myšlenek o východisku dalšího pokroku u církevní hudby", „Z vesničky a města" a j.). Vdp. farář Kuffner náleží k příznivcům našeho družstva a jako duchovní správce požívá zvláště mezi chudinou hradčanskou pro svou lidumilnost a milé jednání všeobecné obliby. O. J.

Abrahamoviny. V úterý dne 6. března viděl Abrahama vldp. Arnošt Jurečka, farář v Sudicích v pruském Slezsku, první a zasloužilý redaktor „Katolických novin" ratibořských. Jubilant narodil se roku 1867 v Hulčíně a na kněze byl vysvěcen r. 1889.

Abrahamoviny. Dne 9. dubna oslavil své abrahamoviny zubní lékař MUDr. V. Vostrčil, toho času přednosta vojenského zubního ambulatoria na Král. Vinohradech, jež počátkem války založil, vede a vydržuje; v něm ošetřeno bylo až dosud 25.000 důstojníků a vojínů. Dr. Vostrčil jest řadu let členem obecního zastupitelstva Vinohradského, členem kuratoria okres. nemocnice, členem dozorčí rady společné vodárny atd. Řadu let úřadujícím náměstkem Katol. Besedy pro Prahu a okolí, spoluzakladatelem místní dopravní kolony a jejím lékařem a řady spolků kulturních a charitativních.

Sté výročí narození Františka Pravdy připadlo na den 17. dubna t. r. Náš v pravdě lidový povídkář kněz Frant. Pravda (vlastním jménem Vojtěch Hlinka) narodil se právě před 100 lety (r. 1817) v rolnické usedlosti v Nekrasíně u Jindř. Hradce. Rodiče vštěpovali mu od kolébky víru v Boha a víra tato posilovala Pravdu až do jeho skonu, že jeho péro až do pozdního jeho stáří (dočkal se věku 87 let) zůstalo věrno Bohu a lásce lidu, z něhož sám se zrodil. Proživ většinu svého života v tichém pošumavském kraji, spřádal tam po půl století své nejdražší skvosty lidových povídek, které horlivě pročítány byly nejen v chýších lidu obecného, ale i v řadách intelligence. Revue „Vlast" přinesla u příležitosti jeho 80. narozenin obšírný jeho životopis a Literární sekce oslavila jeho narozeniny zvláštním literárním večerem. Dokud bodrost v českém lidu, zejména na českém venkově nevymizí, dotud i v každé knihovně budou hledány „Sebrané spisy Františka Pravdy", které jako nejlepší poklad zůstaly nám trvalou památkou na stříbrovlasého stařečka-povídkáře, kněze Fr. Pravdu. O. J.

Královéhradeckým kanovníkem jmenován Fr. Kutnar. Narodil se r. 1864 v Mlázovicích, studoval vyšší gymnasium v Hradci Král., kdež také byl na kněžství vysvěcen r. 1890. Působil na osadách ryze německých v horách Krkonošských a po 15 let byl farářem v městě Pilníkově. Farář Kutnar byl obratným organisátorem katolického lidu, obětavým šířitelem dobrého tisku, vůdcem hospodářského spolku a posléze duší reservní vo-

jenské nemocnice, kde získal si o raněné bojovníky tolik zásluh, že byly uznány pochvalnými listy i zásl. křížem.

Památce † spisovatele-kněze Jana Soukopa. Dne 26. března bylo tomu čtvrt století, co zemřel jeden z nejšlechetnějších synů národa P. Jan Soukop, rodák třebíčský (nar. 10. května 1827) a nadšený kněz-spisovatel, jenž napsal veliké množství církevních písní a drobnějších spisů jako i „Macocha a její okolí" — „Kytička ze Sloupa" (Popis poutního kostela, dějiny a pobožnosti) — „Kaple sv. Jakuba v Ivančicích" — „Kytice Velehradská" — „Výlet do Solnohradu" — „Z dob Sušilových" a j. Z jeho písní nejznámější jest „Ejhle oltář Hospodinův zří", svatováclavská „Kdo to s utěšenou tváří" — „Probudily se už zpěvné háje" — elegie „Jeseň a a máj" i j. Některé z písní těch opatřil nápěvem Křížkovský. Soukop sbíral i národní pohádky a pověsti. Vděčná budiž mu paměť!

Obrazárna far. Ignáce Řivnáče u sv. Štěpána v Praze (1804—1875) obsahovala mnoho obrazů malířů českých, holandských, flámských a jiných. Z umělců zde zastoupených byli: Brandl, Škréta, Schinngl, Bloch, Rubens, Hamilton Grund, Liška, Dallinger, Rosa, Vernert, Both, Molinaer a jiní. Chloubou jeho byly tři obrazy Brandlovy umělecké ceny, jeden daroval zemskému museu. V rukou dědiců zachovala se jenom část. Obrazárna obsahovala 130—140 děl, některá farář před smrtí daroval museu a přátelům.

Mírový kostel. Kostel sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Soběslavi, vzácná památka jihočeského umění stavitelského ze 14. století, má býti znovuzřízen jako kostel mírový. Za válek v 15. století zpustošen byl tak, že až za seník sloužil; za náboženských zmatků v 16. stol. byl opuštěn a ponechán osudu; roku 1719 dne 30. května poškodil jej valně požár. Konečně roku 1785 byl zrušen, ve veřejné dražbě prodán a v dům činžovní proměněn. Teprve roku 1801 utvořil se v Soběslavi spolek pro jeho znovuzřízení, který budovu koupil za 21.000 korun a na obnovu sebral 32.500 korun. S přestavbou má býti započato na první zvěst o uzavření míru a kostel má býti nazván mírovým.

Dřevěný kostelík sv. Jana Křtitele ve Slavoňově na Novoměstsku přináší s popisem Zlatá Praha v č. 17. Pochází ze 14. stol., v r. 1553 obnoven. Jest ozdoben ornamentálními stavbami. Ke kostelu přiléhá dřevěná márnice. Pamětní kniha farní obsahuje některé zprávy o svatyni. Zde jest i missál z r. 1507 tištěný v Benátkách.

Tiskárenský vlak. C. k. ministerstvo železnic dalo pořídit dle údajů c. k. vojenského zeměpisného ústavu tiskárenský vlak, který sestává ze tří vozů, zvláště k tomu účelu zbudovaných a zařízených.

Z katolického světa. Nový katolický německý chrám vysvěcen byl v únoru v Antverpách. Bohoslužby v něm budou konati kněží steylské misijní společnosti. — V Číně jmenován byl ministrem a diplomatickým rádcem katolický konvertita Lou-teng-siang, jemuž církev katolická děkuje za příznivá ustanovení, obsažená v nové čínské ústavě.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Ant. Ježek, katecheta v Karlíně; Jan Voborský, vrchní místodrž. oficiant a spisovatel v Praze 12 korun členský vklad a Jan Nep. Holý v Holišově 10 K členský vklad.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Nejmenovaný farář na odpočinku; Jan Nep. Holý, farář v Holišově; Josef Fabian, duch. správce a Ant. Ježek, katecheta v Karlíně.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli Jan Nep. Holý, farář v Holišově; Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči Josef Klepl, farář v Samšině; Ant. Ježek. katecheta v Karlíně a Flor. Lužný, farář v Kateřinkách.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Nejmenovaný farář n. odp.; Jan Nep. Holý, farář v Holišově; Frant. Janovský, kons. rada v Brně; Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči; Ant. Ježek, katecheta v Karlíně; František Kraus, katecheta v Nuslích a Flor. Lužný, farář v Kateřinkách.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 8.

VLAST

KVĚTEN 1917.

Karel Procházka:

Kancionálek pohřebních písní.

Lid náš dosud rád pěje žalostivé zpěvy, v domě nebožtíkově zvláště tu noc před pohřbem se shromažďuje v některých krajinách — zpívá o pohřbu, i později hroby svých drahých navštěvuje.

Tak v Lidmáni v Čechách hluboko do noci zpívá lid písně smuteční u rakve nebožtíka. A kdož by neznal vzácnou knihu J. Ryby: „Pohřební písně“ (Ilhé vydání z r. 1822), kdež snesena řada oblíbených písní, zpívaných lidem o pohřbu? Zanotuje si rád lid i na hrobech svých miláčků, zvláště v den Všech věrných dušiček: „Odpočiňte v pokoji — po boji!“

Již v starších dobách lid náš jakoby smutečními květy okrašloval rakve i hroby svých zemřelých miláčků písněmi, pěnými v jazyku mateřském.

O tom svědčí různé sbírky písní *„funebrálních“*, *„umrlčích“* neb i *„pohřebních“* posud dochované, též sličně slují takové kancionálky *„Loutnou českou“*.

Do rukou mých se dostal takový zpěvník s truchlozpěvy o 52 listech v rozměru 16 : 20 cm.

Je vyzdoben četnými dosti bohatě stylisovanými barevnými iniciálkami, však neuměle provedenými, a několika ozdobnými linkami.

Psán je různými písaři. Část jedna písní končí poznámkou: „První wegpis tiechto pisni Roku P. 1661. 3. zaržj“. Jiná část končí slovy: „Znami pisně wipsanj Girzika . . Roku Pane 1783 . . . .“ Závěrečný list schází, stejně jako list titulní.

V zajímavé studii: „České Ubi sunt“ (Národopisný věstník, ročník XI. čís. 3). autor Otakar Zich píše: „Bude . . . . vděčným úkolem pro bohemisty, pátrati a bádati po takovýchto drobných projevech (pohřebních písních) dřívějšího života národního . . .“

Nuže několika slovy upozorňuji na tento zpěvník, uváděje texty nynější řečí spisovnou. Obsahuje tyto písně:

Vesel se již, o duše má. — Rozžehnejme se s tím tělem. — Ej, což člověku prospěje. — Beruť se od vás přátelé (zpívá se jako: Vše což na světě zůstává) — Vímť já, že můj Vykupitel. —

uď dušičko vyvolená (Jako: Rozžehnejme se) — Blahoslavení, ří v Pánu umírají. — Kviliti příliš nemáme. — Aj, již čas odého. — Nechtěj nestřídmě kviliti. — O vy moji rodičové Když čas odjití mého) — Ach, nechtějte naříkati (jako: Když čas odejití mého) — Moji milí rodičové (jako: Rozžehnejme se s tím tělem) — Kriste, Synu z Panny. — Již se od Vás ubírám. — Den hněvu, den ten. — Mé milé děťátko. — Pane přispěj k mé pomoci. — Zboží, výmluvnost, umění, krása. — Bůh vás žehnej. — Žehnám se s vámi, přátelé (jako: Splození musí umřít). — Uslyš mne, Pane, v tomto zármutku. — Maria, Panenko čistá (jako: Pane, přispěj k mé pomoci). — Jinšího nemáme, než že umříti máme (jako: O, smrti ukrutná). — Ach, já nešťastný na světě. — Snad jest dnešní den poslední (jako: Ukrutná smrt, přehrozná smrt). — Pohleď mizerný člověče. — Žalm 31. — Žalm 37. — Ach, časové nestálí. — Ach, můj smutku. — Do hrobu pospíchám. — Když přijde má hodina (jako: Otče náš, milý Pane). — Dobrou noc ti vinšuji (jako: Zdrávas srdce, utěšení.) — Smutnou vám začnu muziku. — Vesele čekám poslední hodinu.

Bedlivěji si povšimneme, které myšlenky a pravdy jsou to, kolem nichž krystalisuje se vše ostatní!

V žalozpěvech našich ponechává se především *průchod lkání.* Tak matka si stýská nad dítkem, jež smrt jí z náruče vyrvala:

Spíš tvrdě holubičko,
má roztomilá dívčičko —
smutné žehnání je mezi námi.

Spíš tvrdě holečku,
neslyšíš mne matičku —
též otce svého, ani žádného.

Leč truchlící u svých zemřelých miláčků se utěšují: „však jináče to nejde" — *člověku souzeno je zemříti!*"

Myšlenka ta zrcadlí se ve verších:

Otec za milého syna,
by chtěl co chtěl dáti,
když přijde cíl a hodina,
zlatem nevyplatí.

Matka dcery ušlechtilé
také nevypláče.
Smrt rozlučuje i milé,
nelz' být jináče.

Dobře také skladatelé našich písní jsou si velmi vědomi prvé příčiny hořké smrti, *hříchu Adamova.*

A proto v písni: „O Adamovi a Evě a o potopě světa, co se stalo s Noe v korábě" — vzpomínajíce Adama, stýskají si:

Rychle skrze anděla byl z ráje vyhnán,
do bídy světa a smrti podán . . . . .
Adam jsa smrtelný pro hřích spáchaný,
lituje toho, že jest smrtelný učiněný,
Pánem s všemi potomky zavedený.

Již nezbývá ničeho jiného, než-li s tou sudbou se smířiti, že pro hřích Adama jest nám zemříti a *loučiti se* se světem, rodiči, přáteli známými.

Což dojemně v ústa mrtvá syna, dcery píseň vkládá povzdech:

O, vy moji rodičové,
této chvíle s vámi se nyní loučím.
Pana otce, matku naši nejmilejší,
Pánu Bohu poroučím.

Ale tklivě zní loučení i s ostatním světem:

Dobrou noc ti vinšuji,
marný světe, dobrou noc ti vinšuji,
vzdálim (se), světe, opustím tě,
i tvou čest, zlato, stříblo, což více jest,
Ježíše políbím dnes.

Upokojiti se snaží mrtvý ty, kdož u jeho lůžka, rakve, hrobu kvílí.

To dítko volá k tatíčkovi, maměnce, by osušilo slze jejich:

Nechtěj nestřídmě kvíliti,
a přílišně žalostiti,
pro smrt děťátka milého,
z krve tvé na svět pošlého.

Bůh je dal, Bůh je zase vzal.
Co byl půjčil, to zas odňal.
Nemáš v tom křivdy od Něho,
přijmiž, co jest z rukou Jeho!

A rozhovořují se mrtví, opětovně pozůstalé *napomínávají* k životu, počestnému, bohulibému, varujíce před hříšným světem:

Kteří mnohá leta světu jsou sloužili,
v poslední hodinu velmi se děsili:
Však nic nechceš dbáti, čas darebně mrháš.
Mysli, ó člověče, mysli, ó člověče,
že o svou duši hráš.

Zvláště často pohřební písně, by pohnuly k životu ctnostnému, vzpomínají *soudu posledního:*

Nuž spi, až Bůh všech i tebe
troubou zavolá před sebe:
aby bylo zjevně čteno,
což bylo tejně učiněno.

Rozpomíná se nebožtik, komu ublížil a *prosí za odpuštění*

. . . a ublížil jsem komu,
žádám míti prosbu k němu,
by mně odpustili. . .

Zejména ovšem u *Krista Ježíše* dovolává se *slitování:*

„Kriste pro Tvé umučení,
dejž nám hříchů odpuštění!
Ať nás nezže věčný plamen,
uchovej nás, Kriste, Amen.

A kde Kristus, tam i Matka Boží. V truchlozpěvech našich toužebně se pozvedá hlas k *Panně Marii*:

„Maria, Panenko čistá,
matičko Ježíše Krista,
rač se za nás přimluviti,
i v hodinu smrti!
k Synáčku tvému milému,
Duchem svatým počatému;
v tvém svatém životě:
ať po této bídě a psotě
račiž nás k sobě přijíti . . . .

Pozoruhodné je místo v jedné z písní našich, kde za přímluvce u Boha je žádán i *sv. Jan* a to v písni „Ach, časové nestálí." Vzdychá si tu zemřelý:

Měj se dobře paní má, manželko věrná,
smutně se s tebou loučím i s mýma slečnama
Vás Bohu poroučím, by Vás opatroval,
Janovi svatému, by vás vždy zastával
v zármutku, pronásledování, dal vám svaté požehnání.

I *modliteb živých* se dovolává zesnulý. V písni: „Smutnou vám začnu muziku, poslechněte mne všichni —" vzdychá s Jobem:

Smilujte se, slitujte se, otec, matka i bratři:
nade mnou rozpomeňte se, sestry, strejci i švakři!
Z hlubokosti suplikuji, ohnivé ruce spínám,
křičím, volám, hořekuji: Miserere mei, zpívám.

Arci *kajícně*, u vědomí vlastních vin, všude zaznívají prosby za přímluvy. Zpytuje život svůj, lítostivě lká nebožák:

Ó, dušičko, drahý květe,
nic dražšího na tom světě.
V tom jsi ďáblu se prodala,
že's hrozně hříchy páchala!
Vzpomeň, cos' na křtu slíbila,
že's nevážně přerušila!

Ohledem na přímluvy, *doufá* ten, jenž své drahé opustil, *ve slitování*, tím spíše, že se sv. Pavlem vysvědčiti si může:

Boj mého ryteřování putování,
ten jsem já již dokonal:
tomu Pánu, jenž stvořil mne,
byl vždy při mně,
víru jsem mu zachoval.

Doufá tudíž v *pomoc Krista* ve smilování Jeho, volaje:

A když přijde má hodina
— — — —
hříchové se oboří a budou mne kousati:
neboť jich co písku v moři . . . .

Avšak nechci zoufati:
Smrt, Pane Ježíši, tvou
a tvé předrahé rány,
přivedeš na pamět mou,
ty budou mé obrání.

To ví dobře i sbor zpěváků, kol mrtvého shromážděný, že pro své umučení bude Ježíš Kristus soudcem milostivým, a po dokonané pouti spravedlivého pošle duši zesnulého v ústrety sbor andělů. A proto v písni: „Buď dušičko vyvolená... zpívají:

Anjelé tebe čekají, korunu drží, zpívají:
Přijmi v nebi věčnou slávu,
s námi radost neskonalou!

A slavné uvítání duše zemřelého tam na věčnosti jest předzvěstí triumfu o slavném *těla vzkříšení*. Kterak možno, aby ohlas toho neozýval se i v našich písních?

Pěje se v písni jedné:

Mouchy, lašťovice, žáby časem zimním
umírají mrazem prudkým.
Vše zase vstává, když sluníčko zahřívá,
vše božskou mocí okřívá.
Tak všichni, jenž v zemi odpočívají,
k hlasu trouby vstáti mají.

* * *

Schovávář se (tělo) porušené, Pochovávář smrtelné,
vstane k soudu oslavené. tudíž bude nesmrtelné!

A pak v nebi *radostí věčné* okoušeti bude mrtvý, neboť duši jeho Bůh:

... nejlepší opatří sám,
náš milostivý Pán.

Tam pak jednou dočekáme se radostného *shledání*, neboť:

Naději tu jistou máme, když mocí boží vzkříšeni
že se zase uhlídáme, budeme bez porušení.

Právě uvedené verše jsou celkem osnovou, kterou jako lístečky tu více, méně ladněji doplňují ostatní řádky, ostatní verše, strofy.

Písně ty zpíval asi v domech nebožtíků lid, shromažďuje se tu zvláště na večer, dokud tělo mrtvé nebylo odneseno na hřbitov.

Vystřídával písněmi těmi jiné modlitby, zvláště růženec. Též některé z těchto písní zajisté o pohřbu samém byly zpívány.

„Ubi sunt," kdo je zpívali? „Kde jsou," komu byly písně ty zpívány?

Kéž se splní a setkáme se na věčnosti s prvními i druhými, jak končí jedna z písní ve zpěvníku:

„Tam se s velikou radostí, po žalosti zdejší, shledáme, v té neskonalé radosti, u věčnosti, v nebesích uhlídáme. Amen."

Václav Poledne:

Májové písně.

Věnování.

S písněmi na rtech —
v náruči kvítí —
časem i slza
v oku se třpytí —
to jest mé žití.

Hned jako ptáče
písničku zpívám —
hned jako dítě
k hvězdám se dívám —

Hned sychí vzdor
z mých zatatých pěstí —
hned tiše šeptám:
Štěstí! — Mé štěstí! —
— — — — — —

Ze všech těch písní
věnec uviji —
a ostré trny
růžemi skryji. —

Z bělostných růží —
i z krvavě rudých —
i z malých poupátek
žalostně chudých — —

Věnec z nich uviji —
krásný a vonný —
a budu čekat,
až zazní zvony.

Pak se mi otevrou
tajemné brány —
za nimi uzřím
trůn Svaté Panny.

Řeknu jí: „Královno! —
Nesu Ti kvítí,
jak jsem je natrhal
v zahrádce žití.“

„Slzy i úsměvy —
vítězné štěstí —
vše, co mi spadalo
s mých ratolestí“ — —
— — — — — —

Z daleka vyzvání —
Na rtech se chvějí
radostná slova:
Všechno jest Její!
Všechno jest Její!

Včela.

Skrývám se v tvém hustém stínu —
jako včela ssaji
sladký nápoj vonných květů — —
Vystačí mi k Ráji? —

Jak včelička unavená —
ustydlá a chorá —
Nevím! — Nevím! — Daleko ční —
v mlhách — Svatá Hora — —

Bojácně se na ni dívám
zaslzelým okem — —
Usmály se na mne perly
v moři přehlubokém — —

A v těch perlách — vlídné oči
mé nebeské Matky —
Zvou mne: Dítě! — Nezapomeň! —
Vrať se ke mně zpátky! —

Zpátky? — Kam? — Nu, domů! — Domů!
Jak do úlu včela!
Ó kéž bys mně, má Královno,
nebe otevřela! —

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

XIV.

V Malenicích slavně ve výborové schůzi odhlasovali stavbu obecního domku jako chudobince, ale k uskutečnění projektu nedocházelo. Také krajinské listy rozepsaly se o té akci, obec pochválily a k následování povzbudily. Ono číslo putovalo z ruky do ruky, sousedé se pyšnili, jak byli vychvalováni a vynášeni, ale zůstalo pouze při slovech. Skutky se nedostavily. Za čas vyskytly se obavy, že by se obec stavbou zadlužila a že by takový „palác“ pro chudinu byl zbytečný. Nadále hledány byty pro příslušníky, často posloužila stáj, sirotci šli dům od domu. Schůze odbývala se u starosty ve světnici na rychlo poklizené a knihovna se krčila ve škole v kabinetě.

Postěžoval si Panýrek v Křetově faráři, ale tento zkušený muž jenom se usmál.

„Mohli jsme to tušiti. Ale neskládejme zcela ruce v klín a nevzdávejme se úplně nadějí. Peníze zatím ponesou úroky. Však se časem ještě dobrodinec vyskytne.“

„Ale vždyť se musím styděti, když se někdo otáže, jak daleko jsme se stavbou, zdaž ve skutek proveden můj návrh,“ namítal Panýrek.

„Jak mnoho bylo už velmi dobrých plánů navrhováno, kolik resolucí odhlasováno s největším nadšením a potom všechno uvízlo v papírech! Já to předvídal —“

„Soused Kabáč na prvém místě naproti se staví. Posud mým nepříznivcem. Stará zášť —“

„Dá Bůh, že posléze přece obrátí. Není už tím, čím býval, také poklesává. Ztrátou jmění pozbývá i vlivu. Mnohý plán jeho se zbortil. Vyčerpává poslední síly.“

Panýrek mlčel. Střetlo mu hlavou, co od toho muže zakusil v rodišti i v Malenicích, kde je náhoda svedla v sousedství. Jak rád by s ním kráčel ruku v ruce.

Farář se tázal na rodinu a Panýrkova tvář ožila. Z dětí měl radost. Ani Ondřej si nestěžuje u vojska. Hlavní přestál, už má dvě hvězdičky, dostal se do Terstu a seznává jiný život. Čerpá z prostředí, v němž se ocitnul.

„A což pan Stanislav?“

„Úplně jest spokojen se stavem, jejž si volil dobrovolně. Matka by ho ráda viděla, ale musí čekati. Doba ta uplyne jako voda. Stáňa píše ve čtrnácti dnech a vždy osm stránek.“

Panýrek se zmiňoval i o druhém synu na průmyslové škole, o Aničce, která navštěvuje českou Domácnost.

„Ráda by měla u sebe i Anežku, ale potom bychom byli zcela bez dětí. To nejde.“

„Jenom když rodina prospívá — ať doma nebo v cizině. Však se vám opět sejdou. Ovšem zase rozprchnou se do světa za svým povoláním. Co naplat.“

Muži se pobavili a farář po svačině vyprovázel Panýrka okresní silnicí. Šli tak téměř každou neděli, prohlíželi úrodu a rolník s potěšením naznačoval, jak se už stráně nad Malenicemi zelenají mladým porostem.

Řeč přešla i na Kabáče, když sousedova postava se zjevila na poboční cestě. Už nechodil tak zpříma, ale hodně se klonil ku předu. Řada let i starostí tížily, ale hroty zášti proti Panýrkovi nebyly posud otupeny.

„Vždy a ve všem proti mně se stavěl i děti své proti mým štval," trpce si stěžoval Panýrek.

„Neuškodilo vám to, naopak mnohdy prospívalo," mínil duchovní. „Hleděli jste se předstihnouti, druh druha překonával. Není-liž pravda?"

Soused pokrčil ramenem.

„Teď se Kabáč hněvá, že synové jeho nedostihují mých, ale může býti spokojen. Hynek se dobře uchytil a v té záložně zcela uvízne, Václav se statně chápe polaření a bude jednou snaživým hospodářem. Ale ani ten ani onen otce k rozumu nepřivedou. Je to pro něj málo. Jsem přesvědčen, kdybych Anežku poslal do škol, že Kabáč hned také pošle na týž ústav Apolénu," dodal Panýrek s úsměvem.

„Pokud ony žačky znám, prospívaly by obě," poznamenal kněz, zastaviv se u plané hrušky ve vysoké mezi. Zde končila jeho pravidelná procházka, šel-li k Malenicům, vyprovázeje důvěrného přítele a vzorného katolíka, jakým se vždy Josef Panýrek osvědčoval celým životem.

„Tak snad abych o poslední dítě přišel," řekl starostlivý otec, jenž každému z potomků přiměřené vzdělání zjednati se snažil.

„Zatím se vám vrátí nejstarší," utěšoval farář. „O Aničce nemluvím, ta dlouho nepobude pod rodným krovem."

„Nemohu jí brániti a vůbec nechci se stavěti naproti náklonnosti žádného dítěte svého."

Duchovní měl otázku na jazyku, rád by se zeptal, dovolí-li otec nejstaršímu synu přivésti si kteroukoliv nevěstu, ale zadržel dotaz ten. Kdo ví, zdaž Panýrek vědomost má o záletech svého syna. Snad posud není čas k vyzrazení.

„Tak je to dobře," přisvědčoval pouze. „Vaše děti mají rozum a rodičům nepřipraví zármutku."

„O tom jsem rovněž přesvědčen," rychle jistil Panýrek.

Rozloučili se a každý kráčel jiným směrem ke svému domovu. Panýrek odbočil na mez, aby se podíval na luka. Tam se pase jeho dobytek, který vypěstoval. V neděli jej popásala Verunka, aby pasák mohl odběhnouti domů a navštíviti matku. Už viděl služku s bičem v ruce, jak stála u role, na níž posud zelenala se směska, na niž mladší jalůvky měly zálusk; slyšel též nábožnou píseň, kterou se tu Verunka bavila. Opakovala ji z ranní pobožnosti v kostele a přidávala sloku za slokou. Podál pásla a veselila se omladina, ale s tou starší služka neměla styků. Žila pro sebe a rodinu hospodářovu, byla Panýrkovým

oddána duší tělem. Vidouc hospodáře, pokročila k němu, postěžovala si, které dobytče jest nejbujnější a nejvíce zlobí.

„Čas jest, abychom odvedli dobytek do stájí," řekl Panýrek a chopil se biče.

„Vy — hospodáři? Vy — budoucí okresní starosto?" vyjela udiveně starší služka.

Hospodář se usmál.

„Jaké máš vědomosti! Myslíš, že se stydím za svůj majetek? Jest poctivě nabytý."

„O tom nepochybuji — ale s bičem v ruce. To nejde. Jděte po mezi, já sama všechno uženu."

„Jsi příliš starostlivá. Vedl-li bych s tebou jalůvky, cti by mně to neubralo. Ale chceš-li —"

Panýrek se bral k domovu po mezi, na níž vyschla tráva. Za malou chvíli se zastavil. Na mysl připadla mu slova věrné služky, její připomínka o nové funkci hospodářově. Jistě zaslechla, že ho okres chce voliti svým starostou. Pomalu, ale jistě pokračoval. Malenice mohl už spravovati, jenom kdyby poněkud naznačil, že touží po tom. V okresním výboru dávno zasedal, zástupcem patronátního komisaře byl, u vedení hospodářské záložny hlavní měl slovo a jiné funkce zastával.

Ale Panýrek při tom nezanedbával hospodářství. Už dvakráte koupil po kuse málo užitečné půdy, tu zdělal, buď lesem osázel nebo osil, a tak statek rozšiřoval. Kde by se toho nadál — bývalý chalupník z Domanína, vytlačený ze své domoviny — že se stane držitelem takové usedlosti, že bude tak postupovati!

Též věděl, že ho budou mnozí voliti za okresního starostu a téměř se toho bál. Nejdříve vzpomněl na souseda, tím bude jeho zášť jako podpálena, vždyť sám toužil po té hodnosti. Ovšem neprospěl by sobě, už nyní vystupováním podkopával půdu blahobytu. V tísni odprodal část pozemku; ale tajně a rychle, aby se nedostala do rukou Panýrkových. Ale přece znovu probuzena bude nepřízeň.

Za takových myšlenek se bral hospodář k domovu. U zahrad v cestu se mu mihla sousedova Emilie, uctivě pozdravila a zmizela. Panýrek odpověděl a usmál se na dívku. Byl by s ní i promluvil, kdyby se neztratila za křovím. Čeká asi milence, pomyslil si Panýrek a přikývnul hlavou. Pochodil po dvoře a po večeři probíral se v listinách. Do oka mu padlo pozvání k volbě, jež se ve Vyzově v týdnu měla odbývati. Zavolav ženu, sdělil jí, co ho čeká.

„O tom mluví celá dědina," usmála se Baruška. „Ráno mně div sousedky neblahopřály —"

„Až jsem v obavě, mám-li ono břímě na sebe vzíti, vystačím-li doma i ve veřejném životě," uvažoval hospodář.

„Teď vydatně ti pomáhá Josef, za krátko se vrátí náš syn a všeho se ujme."

„Abychom pomýšleli na výměnek a opatřili si ústraní na stará kolena," poznamenal Panýrek. „Potom se budu moci věnovati rozmanitým úřadům, ovšem připustí-li stáří."

„Jenom až starost s dětmi nás mine. Ovšem Anežku musíme si vziti na výměnek jako podporu. Na statku snad by se ani nesnesla s novou hospodyní," napovídala matka.

„Nezmínil se posud Ondřej, kterou by si rád nevěstu přivedl?" s úsměvem tázal se Panýrek.

Manželka byla otázkou tou překvapena, ač už dříve chtěla muže upozorniti.

„Pozorovala jsem, že náš nejstarší, náš dědic usedlosti, všímá si zvláště. — Ani nevím, mám-li to vyzraditi, zdaž tě ta zpráva nepobouří."

„Snad mne marně lekáš. Ondřej přece nevolil takovou, s níž bychom nemohli souhlasiti," uleknutě řekl otec.

„Hodná je to dívka, pracovitá, z pěkného místa —"

„Tak proč bych ji neuznal rád za svoji snachu? Že snad není dosti bohatá?"

„Že je to dcera našeho nepříznivce —"

„Sousedova Emilie!" vybuchnul Panýrek a vyskočil podrážděně. „Tu že volil? Co ho to jenom napadlo! A víš to jistě?"

„Zcela jistě," přisvědčila matka.

„Neprozřetelný hoch! Jakoby nevěděl, v jakém poměru s Kabáčem žijeme! Kdybych neznal dobrotu jeho srdce, řekl bych, že to schválně udělal."

„Ani pomyšlení," zavrtěla hlavou matka. „Ten toho není schopen. Hodný syn."

„Správný, ale tohle nám vyvede. Už vidím škodolibou tvář sousedovu, až Ondřeje odmítne ... Ale k tomu nesmí ani dojiti. Náš syn musí od Emilie ustoupiti."

„Jenom není-li v tom ohledu umíněný, není-li po otci" poznamenala Baruška se vzpomínkou na minulost.

„A lituješ toho, že's volila mne a ne Václava?" utrhl se muž.

„Nikdy. K vůli tomu nevzpomínám, ale pouze poukazuji na možnost. Už jsem Ondřejovi domluvila, než marně. Vím, že též Emilii píše. Hodovalka —"

„Ta klepna!"

„Mnohdy mluví pravdu. Jsem o tom přesvědčena, že náš syn posud na Emilii vzpomíná."

„Právě tu si musil voliti! K žádným koncům to nepovede. I kdybych já dal svolení, Kabáč Ondřeje zamítne. Hněv se prohloubí. Teď žijeme aspoň umírněně, snesitelně. Všechny děti radost mně působí, až na toho nejstaršího, na dědice statku, u něhož zůstaneme. To byla nemilá zpráva pro mne."

„Proto otálela jsem s prozrazením. Vím, že se tě to nemile dotkne. Nejraději bych všechno sama urovnala, ale nešlo to," omlouvala se hospodyně.

Panýrek přecházel světnicí. V tu chvíli zapomněl na volby, na hodnost, jež ho čekala a myslil pouze na blaho své rodiny, které mu nejvíce leželo na srdci. Lekal se toho, co slyšel, co mohlo rozkotati klid v domě. Nešťastný Ondřej! Ale Panýrek nemohl též nevzpomenouti na své mládí.

Vždyť rovněž tolik divně volil, dva druhové si zamilovali jednu dívku, neustoupil Václavovi, a odtud ten hněv, trvající léta, ta nepřízeň dvou rodin.

Nevěděl, má-li synovi dopsati, radil se se ženou, ale ta mínila, by se mu u vojska život nestrpčoval. Však se vrátí, do té doby dosti času a příležitosti. Ale hned připojila, že Emilie prvou jest dívkou, kterou si Ondřej zamiloval, tudy že láska jeho hluboké má kořeny.

Panýrkovi kmitlo v tu chvíli hlavou, že rovněž nikdy žádné ženy nemiloval mimo Barušku, pro kterou musil tak bojovati. Kdyby jinak nebylo a musili Emilii uvítati za snachu, zdaž by se této dostalo patřičného věna? Panýrek musí mysliti na Aničku, kterou třeba řádně vybaviti do myslivny a na nedospělou Anežku. Stanislav nebude podílu vyžadovati, rovněž Honzík musí se po studiích spokojiti s menším penízem. Kabáč nestojí si valně, ale přece ne tak špatně, aby nemohl nejstarší dceři dáti slušné věno. Mohl by jí dáti kus pole, jenž by se k sousední usedlosti hodil. Vždyť pozemky odprodává.

V starostech uléhal Panýrek a starosti doprovázely ho do Vyzova k volbě. Bral se pěšky, koně poslal do lesa. Pomalu kráčel okresní silnicí, kterou tolikráte přeměřil. Rozhlížel se po polích, promluvil tu a tam slovo s těmi, jež potkával, kteří pracovali na sousedních rolích.

„Tak máme připraviti slavnost?“ zubil se hostinský, zastaviv se na cestě a podepřev se o mohutnou hůl.

„Sečkejte na chasu, až si objedná u vás zábavu,“ klidně odpověděl Panýrek.

„Ale slušelo by se to. V neděli se o tom sousedé rozhovořili. Kapelu máme doma. Nejdříve by hrála pro poslech, obešla by celou dědinu, kde kdo by se průvodu zúčastnil.“

„Mimo toho, komu by ta oslava platila.“

„Menší vyčastování unesla by obec,“ líčil dále hostinský, jenž i na sebe pamatoval. „Vždyť je to pro ni čest. Posud z našich sousedů nebyl volen okresní starosta.“

„A bude-li volen nyní, nutno čekati, až co vykoná, jak se osvědčí, jakým se ukáže.“

„O tom jsme všichni přesvědčeni, že volba bude ve prospěch celého okresu, na ozdobu naší obce.“

„Pomalu, pomalu, příteli. Musíme každý za svým cílem. Čekají na vás kočové, kteří bez zahřátí nechtí jeti na pole.“

Panýrek se otočil směrem k Vyzovu,

Hostinský mrzutě klepal holí do silnice. Dříve bývalo lépe, mnohá událost se v Malenicích oslavila, užitek z toho kynul, ale nyní všechno mine tak suše.

Jak v celém okrese předem se mluvilo, jak všichni čekali, starostou byl zvolen Josef Panýrek. Sám odevzdal hlas svému předchůdci, jenž se pro stáří vzdával svého úřadu. Tento zastával dobře, nyní měl Panýrek v těch snahách pokračovati. Ano, čekaly ho i jiné práce, okres se domáhal odbočky železniční, jež by je s hlavní tratí spojovala. Už mnoho roků se o to jednalo, okres takového spojení potřeboval, a Panýrka hned na-

padlo, že dráha by šla i jeho rodištěm Domanínem a tak by též jeho rodnému kraji pomohla. Odpůrcem byl majitel panství Stibic, jenž sotva pozemky zcelil, už by je měl dáti na traf a nádraží. Jemu bylo hej, jezdil kočárem na nádraží, však ostatní musili konati pěšky daleké cesty.

Po volbě jednoduchý byl oběd v okresním hostinci, kde si každý platil útratu ze své kapsy. Při domácím pivě proneseno několik řečí v srdečném tónu, připito novému starostovi k další činnosti ve prospěch celého okresu. Tajemník měl delší řeč, na niž Panýrek odpovídal stručně, mnoho neslibuje do budoucna, předchůdců nezahanbuje, i tu veda si jako vždy vážně a korektně. Ale přítomní byli přesvědčeni, že pracovati bude pilně, že do řádných rukou vložili úřad.

Před večerem Panýrek pěšky se vracel k domovu. Už myslil na hospodářství, zda v něm všechno v pořádku, nestalo-li se Josefovi v lese neštěstí. Vzpomínal, nepsal-li Stanislav ze Říma nebo někdo z Prahy. Z těch úvah vyrušilo jej několik střelných ran na stráních z mladého lesa. Zastavil se a uleknutě se ohlížel. Aby to snad sousedé pytlačili. Ale ty rány byly spíše obráceny k nebesům. A zase nové.

Panýrek se zasmál.

„Tedy přece nějak oslavují! Inu rádi by se celému okolí pochlubili, že mají ve svém středu okresního starostu. Bláhovci!"

A když potřetí nabité pušky zahoukly, ten, jemuž ta oslava platila, zahýbal u křížku polem a dal se po tom pozemku, kde kdysi bývala Kabáčova stezka. Chtěl se vyhnouti lidem a nejpříměji se dostati domů.

XV.

Nebývalo v Malenicích schůzí obecního výboru do roka mnoho, to a ono odbyl starosta sám, leda že se zeptal Panýrka, s nímž se potkal na návsi; ale každá sezvaná a hlášená schůze trvala dlouho, pravidelně celé nedělní odpoledne. Marné bylo položiti počátek na určitou hodinu, pomalu sousedé se scházeli, neboť nikdo nechtěl býti první, schválně okouněl kolem stavení, až viděl, že už jde soused. Jinak by se řeklo, že se kvapem do toho úřadu žene.

Panýrek zpravidla přišel záhy a zatím předem probrali pořad jednání, vyřídili ten onen úřední dopis a připravili všechno k rychlému propracování. Starostou byl od tříletí do tříletí volen rolník, jenž kdysi Panýrka do obce vítal, byla mu hodnost ponechána, když už u syna na výměnek vstoupil. Vždy při volbách Panýrek žádal sousedy, aby všechno zůstalo při starém, že snad jsou s vedením obce spokojeni. Předem se vědělo, že Panýrek jako radní bude pravou rukou starostovou, že vlastně všechno sám povede. Týdně ho navštěvoval a s ním pojednou poštu vypravil.

Tak i nyní psal a rovnal, zatím co se sousedé scházeli a mezi sebou se bavili o tom, co je tísnilo, co jim nejvíce na

srdci leželo. Bylo to z jara, zrno vséváno do půdy s žehnáním, příroda se probudila, každá mez se zelenala.

Několik osob ve výboru se vystřídalo, synové nastoupili místa otců, buď že tito už schátrali na zdraví nebo byli odneseni do Křetova za bílou zeď. Podmalenice měly tu svého zástupce, který při všem pamatoval na samotu.

„Dnes nás navštíví opět pan farář," řekl pan otec, hledě oknem na náves, kde zastavil Panýrkův povoz.

„Jest chudinství na pořadu?" rychle se díval Kabáč, aby seznal, je-li návštěva farářova oprávněna.

„Ano, ano," přikyvoval starosta.

Křetovský duchovní pomalu kráčel ku stavení, na němž vybledlá tabulka naznačovala, že je zde obecní úřad.

Cestou promluvil se starým osadníkem, jenž se před chalupou vyhříval na mocném lékaři-slunci. V zimě byl zaopatřen, ale opět se vykřísal.

Farář snad poslední vešel do rozměrné, nyní dýmem tabákovým naplněné světnice.

„Domníval jsem se, že jsou páni u posledního bodu, a oni dle všeho posud nezačali. Budu zatím posluchačem."

Chtěl usednouti stranou, ale starosta ho odvedl ke stolu. Všem podal ruku, pro každého měl vlídné slovo. Kabáčovi přál, že syn jeho Hynek v záložně povýšil. Ale rolník jenom mávnul rukou, jakoby chtěl říci: „S tím jsem měl jiné plány."

Členové výboru posléze přece se usadili. Každý měl svoje místo, kuřáci kouřili stále, mlynář hleděl dále spolu oknem na protější hostinec. Pozoroval, jak se tam zvedají ruce a těla se nakláněji. Hráči se dnes baví bez něho. Fulman seděl nedaleko kamen, měl kašel a plil do uhelníku. Starosta pod obrazy zahajoval schůzi. Bílá jeho hlava se třásla hned u kříže, jenž visel v pravém koutě a býval ovinut věncem z umělých květin. Poutníci si ho vypůjčovali a nosili v čele průvodu.

Hlavní slovo vedl Panýrek. Ač se z počátku o záležitosti obecní v Malenicích málo staral, teď se do všeho vpravil a jménem starostovým jednal. Mluvil krátce, ale přesvědčivě. Zřídka bylo mu odporováno.

Dnes sousedé zvědavě pokukovali na hosta, v duchu hádajíce, proč sem přijel, jaká příčina ho přivedla do schůze. Že by k vůli podporám několika chuďasům navštívil Malenice? Vždyť jindy nepřicházel. Čekali, proč Panýrek pro něj koně poslal. Mají spolu něco za lubem.

Dosti obsáhlý pořad jednání mizel. Schůze nebude jistě už do podzimu, tedy hleděl starosta hodně toho vyříditi. Opravy cest — placení — něco pro školu — stížnosti — přípisy od nadřízených úřadů —

Také chudinství posléze vyřizováno, povoleny podpory, ale zamítnuta žádost, aby si mohly staženy už nyní ulamovati větve v mladém lese. Vysloveny obavy, že by to nezůstalo pouze při suchých haluzích a stoncích.

„Ještě zde jest přípis od okresního výboru," oznamoval starosta, „jak posléze přece rozřešíme otázku obecního domku pro chudinu a naložíme s penězi, jež za tím účelem shromažďujeme."

„Jsou jiné platy," mávnul rukou mlynář. „Pro chudé příslušníky všudy kout se nalezne. Posud žádný nespal pod širým nebem."

„Ale před lety jsme odhlasovali stavbu, základem jest nám odkaz Bohatův. Potom se na všechno zapomenulo. Vyhledám příslušný protokol," nabízel se starosta.

„Není třeba," odmítal Kabáč, „pamatujeme se na to."

Nikomu se nechtělo do toho jablka kousnouti, nikdo nechtěl zcela odmítnouti, však báli se vydání.

„Pánové," posléze ujal se slova Josef Panýrek, „byl to před lety můj návrh, dovolte, abych zase nyní pokračoval. Celý plán jsem měl v hlavě, ani dlouhou dobou nevyblednul v mé mysli. Jak vidím, nechce se vám do stavby a rádi byste opět všechno odložili do neurčita, a zatím ona otázka mocněji se k nám tlačí. Je to nedůstojno, že posíláme chudé příslušníky do stájí, že pro ně nemáme útulek, kde by přespali. Naši předkové se o ně více starali. Jak jsem slyšel, byla prý zde pastouška a obecní pastýř, jenž popásal dobytek ze všech stavení na drahách, měl povinnost do komory vzíti na nocleh nebo na byt, kdo právě byl bez přístřeší. Společné pasení ustalo, pastouška zvetšela, až byla zbořena. Nový domek se nestavěl, ač přibývalo těch, kteří noclehu potřebovali. Tolik připomínám z minulosti. Před chvílí bylo praveno, že jsme se na odpomoci usnesli, tenkráte se nám dostalo i pochvaly ve veřejných listech, ale dále jsme nepokročili. A jako tehdy jsem přednesl návrh, tak se i nyní k němu vracím a jej doplňuji. Především Bohu zavázán jsem díky, že se nacházím v obstojném postavení, než i této obci děkuji za laskavé přijetí, jehož se mně tu dostalo. Když mně Bůh požehnal, chci i já něco učiniti pro dobro lidstva, ve prospěch této obce. A tak jsem si usmyslil sám vybudovati onen domek pro zdejší chudinu —"

Všichni udiveně pohlédli na Panýrka. Kabáč sebou pohnul, jakoby ho ledovou vodou polil. Farář zakýval hlavou. Jenom ten předem o všem věděl.

„Proto jsem hromadil kolem stavení materiál, proto svážel písek, v němž se děti batolily, vyrovnával kámen kolem hradeb, střádal lepší dřeva," vypočítával radní. „Správné bylo moje tušení, že ta stavba se nepodnikne, že počká na mne, až se zmohu, až se dostaví příhodná doba. Teď ji máme. Tedy jsem se uvolil stavěti, ale vyžadoval bych jako základ ony peníze, jež Bohata pro chudinu daroval a které se během doby úroky i jinými dary poněkud rozmnožily. Kdyby bylo málo sveženého materiálu, prosil bych o dovolení k dalším pracím v lomě a pískovně. Stavěl bych těsně u kapličky, jak bylo plánem, budovu jednopatrovou, dole pro chudinu a noclehníky, v prvém poschodí pro knihovnu a obecní schůze. Ale tu bych měl prosbu, aby jedna

místnost byla ponechána mně, vlastně mému synu Stanislavovi, až na prázdniny z Říma domů přijede, aby tam mohl přespati.“

„Ten domek má však býti obecní, Bohatova nadace mu bude podkladem,“ hlásil Kabáč. „Tu by nemohl míti též soukromého majitele a držitele.“

„Majitelem bude obec,“ vysvětloval Panýrek, „mého syna nebo mne byste mohli kdykoliv vypovědětí, žádné vlastnictví s naší strany nebude vloženo do knih —“

„Ta podmínka se mně nelíbí,“ stál na svém Kabáč, aby odporoval, aby dárce při tak vznešené chvilce pohněval.

„Musím k tomu podati bližší vysvětlení,“ řekl farář. „Stanislav nebyl by od toho při své návštěvě v Malenicích bydleti na statku, i tam by se kout pro něj nalezl, ale otec jako myslí, aby měl lepší pohodlí, aby se mohl oddati spokojeněji modlitbám a studiím. A pak — musím prozraditi předem — pan okresní starosta chce vymoci svolení, aby se v naší kapli mohla sloužiti mše sv., k tomu třeba bohoslužebných rouch, kalichu a jiných věcí službě Páně věnovaných. Kam je uložiti, kde je uschovati? Zůstaly by v oné vyhražené místnosti.“

„Vždyť proti tomu ničeho nenamítáme,“ pravil mlynář. „Jeden hlas odporu nebude rozhodovati.“

I ostatní podobně se vyslovovali, ale už ani Kabáč ničeho nenamítal, vida proti sobě valnou většinu. Čeho chtěl docíliti, to se mu zdařilo, nalil žluče do čistého kalichu, pokazil radost a ukázal svoji nevůli.

„Milý sousede,“ řekl starosta Panýrkovi, „my vám zcela zásluhu neponecháme, ale také pomůžeme při stavbě, já pošlu lidi ke kopání základů.“

„Já dám povozy,“ hlásil jiný občan, jenž měl dva potahy koňské.

„V mém lese také se nalezne dřevo na krovy.“

„A já do té kaple koupím kalich. Ať jest po mně památka,“ pravil starší soused.

I jiní hlásili pomoc, pouze Kabáč mlčel. Panýrek rád slyšel tu řeč a starosta opatrně zapisoval, co kdo slibuje. Přítomný farář se usmíval. Všechno bylo dávno smluveno, i Stanislav vyrozuměn. Bude to slavnost, až přijede, až chudobinec vysvětí, až první mši sv. ve své domovině sloužiti bude!

Panýrek děkoval za každou pomoc, jakoby jemu samému výhody se dostalo. Farář byl přesvědčen, teď že nezůstane při pouhém návrhu. Čeho se Panýrek chopí, to jistě provede.

Sousedé už vstávali, neboť schůze končila za slavné nálady. Ten onen chtěl býti první venku s novinou, která ho přímo pálila. Jiní toužili po hospodě, jiní po zdravém vzduchu.

Panýrek zase nabízel faráři povoz, ale ten prohlásil, že se rád projde k domovu. Tedy ho okresní starosta doprovázel aspoň k zátočinám.

„Ještě dnes budu psáti," řekl duchovní cestou.

„Vždyť se důstojný pán už večer vrátí domů."

„Nevadí, chci napsati do pamětní knihy, co se dnes na osadě událo a to v obci Malenicích. Taková příhoda se musí zaznamenati pro potomky."

Panýrek jenom kynul hlavou.

„Což kdyby se to neprovedlo? Už jednou se před lety jednalo o tuto věc, ale všechno uvízlo."

„Nyní se tak nestane, o tom jsem přesvědčen. Spočívá v pevných rukou. Těším se na výsledek. Ale už dnešní památnou schůzi popíši, pokud ji mám v hlavě. Něco podobného se tak hned nepřihodí." —

Sousedé hlučně uvítáni byli v hostinci, neboť se zde už vědělo o tom, co na konci schůze bylo na pořadu. Došel starosta i Kabáč, mlynář i Fulman a jiní do prostranné místnosti, kde už blíkaly lampy nad stoly, u nichž se hrálo a cinkaly peníze do pinky na světlo. Ale hráči ustali na chvíli při příchodu nových hostí. Každý chtěl znáti novinu důkladně.

„Proto Panýrek svážel ten materiál ke stavení!" plesknul se soused do čela. „A my nevěděli, co bude stavěti. Hádali jsme na to i ono."

„A klád má na zahradě hromadu. Každé lepší dřevo dal stranou. Stále pamatoval na onu stavbu, stále onen plán v hlavě nosil. Takovou památku chce zanechati naší obci! Ani žádný z domácích se k tomu neodhodlal."

Kabáč usedl stranou, téměř celou sklenici na ráz vyprázdnil, prsty do stolu bubnoval. Bylo mu nemilé tohle všechno poslouchati, ale nesměl slovo odporu vhoditi do té chvály. Nikdo by mu nedal za pravdu, nikdo by se dnes k němu nepřipojil. Panýrek zaujímal mysl všech a vítězil na celé čáře.

„A pokud Stanislav bude zde, nemusíme ani choditi na služby Boží do Křetova, v kapli nám bude kázati, za nás se modliti," vzpomínal kdosi.

„Kdyby se narodilo dítě, pokřtí je tady, snoubence v Malenicích oddá."

„To by mohl hned při té prvé mši sv. oddati sestru Aničku s panem adjunktem Skalákem."

„A bratra Ondřeje s Emilií —"

„S kterou Emilií?" křikl Kabáč a vyskočil od stolu v neblahé předtuše.

„No, s tvojí dcerou, s tvojí Emilií," dotvrzoval mlynář.

Kabáč jakoby na chvíli skoprněl. Proč sousedé právě na jeho dceru vzpomněli, proč ji vedle sousedova syna staví.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Váhy.

Z knihy „V troskách cizích chrámů."

Pln hrůz a děsu Babylon
a do mlh Eufratu
lká nocí tichou vzdech a ston,
proud u vln líném chvatu
jen mor sem bahny sítin valí,
jak otravou i vzduch se kalí,
vzdech tlumí ples, smrt dusí hruď.
Kdo číši plní k zapomnění,
má u víně jen trpkou rmuť,
v třesk pohárů již písní není,
jsou dávno němy zvuky hudby,
v tmách vírnou rozkoš dáví hnus —
hřmí z neznáma hlas tvrdé sudby,
až v dálkách tuší Hellas pod oblohou
krok Osudu a otřes země pod kovovou nohou
a blízkých bouří dus.

Mdle planou lampy v paláci.
Král za clon těžkých látkou
tmou snů se duchem potácí
a jenom chvíli krátkou
zpět volá život pamět bludnou.
Skráň plane, žhavé oči rudnou
a opony rve rukou křeč,
jak úlisně se v sluch mu vkrádá
co bez oddechu vyprávěč
báj dávnou na zvěst novou spřádá.
Kmet u nohou mu lože sedí
a jak se dítě uspává,
on temných záhad nápovědí
pouť líčí do krajů krás nezbádaných,
kam Alexandru k odchodu z cest květy slávy stlaných
sluj zeje mrakavá.

Král perský krajem blažených
prý táhnul z pustin žhavých:
jde horami, jich témě sníh,
zas nivou květů smavých.
Mdlí průvod satrapů, mdlí voje;
král dále sám, kde světla zdroje,
však nevrátil se domovu,
ať došel, nebo cestou zhynul . .
Kdes jiný s druhy na lovu;
hlas volá tmou, prst mlžný kynul —
druh po druhu kam navždy mizí?
Sám král tu lian odnoží
se poutá pod strom; hlasy cizí

zvou, lákají a vábí. Pouto nedá!
V jich mělkých stopách mágové. A nalézá, kdo hledá,
jen kostru na loži.

„Ó Ravi," sténá mroucí král,
„i stopy mé jsou mělké?
Kam lákala mě slunná dál,
krok pádný, činy velké!
Strach Asii už tehdy v podíl,
kdy s lodi jsem k ní kopí hodil
a na její hned skočil břeh;
dvou pevnin svár a zápol dávný
mou končí rukou na úspěch:
v jhu Východ, vládne Západ slavný!
Sok prachu prach! Ač vítěz, patu
přec nekladu mu zhoubou v plec:
jde požehnání za mnou v chvatu,
štěp moudrosti a krásy od Hellady
já sadil na Východ, mnou kvetou mu, kvést budou sady
i mé cti u věnec!

I rodný Západ znej mi vděk!
Kde vídal pouze Zoru
a její stoudný červánek,
než volném po prostoru
Helios vodí slunné oře,
by pláli dnem, než klesnou v moře —
já bránu Zory otevřel
a dále nutil k východu ji,
bys tady zas jen zemi zřel;
i k nám z ní nové dechy dují!
I nám teď Východ podal ruku!
Jest plna darů, pravd a krás,
a jednou mluvou ladných zvuků
duch s duchy děl pravd objevy a zdroje,
kdež dobyvatel hlavu klade slávy bez úkoje,
kam k Hádu vede sráz.

Mně otázek ji balvany
jak v rovu klamou hluchém
a pochyb vírné závany
v tmách k bolu bouří duchem,
zda na základech pevných stojí
i příští doby pod odboji,
co já jsem věkům budoval;
či pod půdou již duní sopka
a nevybuchne, světu žal,
jenž po mně čeká na pohrobka?
Mně zrádná řeko, bahna příval
vře kvasy moru do oblak:
Ra Ammona kde syn jsem dlíval,

s nich padám pod zem... Sténám mlknu, ke mně
se mlhy sunou komnatou — co vidím? — kynou němě
a kalí, halí zrak."

V rouch bílých vleku bez kroku,
jak sama mračná Até,
tmu v zhaslých očí hluboku
a v rukou váhy zlaté,
jde sedm magů. Kruhem stanou,
kde s lože krále steny vanou,
skráň v podušek mu klesá nach.
Mag prvý volně váhy zdvihne:
z mís jedna s lebkou — dolů tah,
a druhá prázdná vzhůru tíhne.
Co velel, král již nevzpomíná,
ni proč sem volal Chaldeje.
Ret přemáhavě na ret vtíná,
jak hledí přímo na váh lebku dutou,
ať nechví okem strhaným, ni myslí nepohnutou
ni děs, ni naděje.

Jak tajemný kruh cizích Hór
dlí mágové tu bílí.
Král v ducha bludu, na smrt chor,
jal meč a sotva cílí:
kov padá v prázdnou mísu s třeskem;
ta zachvěla se, mihla bleskem,
výš opět stojí bez hnutí.
Sňal diadem a směru ranou
jak hvězdy pád mží planutí —
a misky opět klidně stanou:
ta s mrtvou lebkou tíhne dolů,
meč, vlády vínek nahoru.
Mdle kyne král a v tajném bolu.
Hoch z oliv Olympie suchou snítkou
tu marně věnčí diadem i meče ocel břitkou.
Mag v bdělém pozoru:

„Jsou lehky zlato, slávy vděk
i meč, co vraždí hladně;
zmar těžkých znajíc myšlének,
leb mrtvá těžší nad ně!
Vše ono málo! Nenasytí,
co v zraku živém touhu nítí,
a mrtvé hlavě — prach to, nic.
Proč není aspoň v rovnováze
z vlád, moci, slávy blýskavic,
by padala — kde cíl jí — snáze?
Skráň titansky i v mrak se hříží,
krok k Olympu hřmí zápraží;
a kde se cesta dolů níží,
meč, diadem výš k letu zove kyny —
je házíš dolů k rovnováze prázna... Do výšiny
leb mrtvá nebaží."

Vstal Ravi s vráskou hloubavou,
kmet snů a velkých zvěstí,
a z kožíkráli pod hlavou
lví hřívu rve svou pěstí:
„Lev pouští vládne k hrůze její,
byť klesal krve pod ručejí;
co pod hroty mu kypí z ran,
řev umlká — a pouť se chvěje!
Zda dosti měl, z tmy nedí van,
ni co mu vzkvete u stopěje.
Síť krve v oko lidské tkána —"
Lví bujné hřívy klade vlas,
kam zlato, meč a snítka dána:
i kolísá se mísa na řetěze,
a padá poníže a vznese se a opět sveze,
kde stane dole zas.

„Jest oko lidské — běl a krev
a nikdy nerce: Dosti!
kdy hltá zlato váhou plev
i co krás země hostí.
V hněv na krev cizí — krví plane
a z vlastních bolů slzou kane,
jak v bělmu tkaň jest obou vláh;
rmut potom tmí se v důlků hloubi,
kdy duchu není rovnováh,
kdy s prachem v nic se hlava snoubí."
Hlas magů tich. Jich kruh se vine
kol lože úže, Béla had.
Král hochu hlavou k slovu kyne.
Co eféb ven a do noci se krade,
sám náhle pevnou ruku na váh misku lehkou klade:
„Stoj síly na dopad!

Já rozťal uzel záhadný,
dva nesu v dlani světy,
mou pod rukou váš úkladný
váh ustal zápas kletý.
I mrtvou hlavu v rovnováhu
já uvedu též k Hádu prahu,
jas v hádanky lstí záludných!
Kde velký mře, i jeho hlava
jest klidna u váh osudných
a nekolísá do mlhava!"
Hoch otvírá zpět chodby dvéře
a z jeho dlaní země prach
— zem těžka slzou, krví — béře
král do hrsti a mrtvé lebky témě
jí posýpá a volní řetězy. Jest těžka země —
Kam váhy dvojích snah?

Mag na údivu pohlíží:
leb stoupá lehce výše,
ač země jest jí k obtíži.
Z mís druhá klesá spíše,
a jednou osou směrně stanou,
kde s olivou meč, zlato planou
i kde se v hlíně temní leb.
Kruh bledých magů na pokleku
a hrudi mře jim dech i tep —
syn bohů mroucí bez úleku
však do nachu i do lvích koží
skráň jasnou nyní klade zas,
všem kyna odtud. Den se zoří.
Tlum vojevůdců vede k němu Ravi;
z kštic olympských tvář klidná, ruka chladnoucí je zdraví —
jí prsten snímá Perdikkas.

Antonín Ježek:

Atheismus či návrat k pravdě?

(Časová rozprava a otázka budoucnosti.)

(Pokračování.)

Vážíme si vědátorů tím více, čím hledí na veřejnosti proniknouti a netoliko v úzkém kruhu studentstva, ale ve veřejných přednáškách, přístupných všem vrstvám lidu, od dělníka až po vzdělance, od chuďasa až po boháče, ukazují svá smýšlení na prospěch víry, jsouce jí především prodchnuti. Tak osvědčil professor Mareš, tehdáž rektor university, na veřejné schůzi v Karlíně, dne 25. června roku 1914 své smýšlení těmito slovy: „Život jednotlivce jest krátký, ale lidský život trvá, jest nesmrtelný, věčný. Tomuto věčnému životu jest každý jednotlivec zavázán sloužiti. A slouží též každý, kdo jest poslušen svého citu a pudu i proti počítavému rozumu. Pečuje o dobro pokolení ještě nezrozených, jakoby on měl sám věčně žíti. V tomto citu a pudu jest pravda převyšující pochopitelnost obmezeným, sobeckým rozumem jednotlivcovým.

Pravda přikazující závazně: služ životu věčnému i proti vlastnímu sobeckému zájmu, který ti ukazuje tvůj rozum. Tato pravda jest kořen veškeré mravnosti, která znamená vyšší závaznost, v zájmu převyšujícím každého jednotlivce. Z té pravdy prýští náboženství neboli religio, závaznost vyššímu. Nemožno vykořeniti ji z lidské mysli a nahraditi rozumovou vědou. Ona jest zvláštní výsadou lidské mysli, ona tvoří podstatný charakter člověčenstvi... Rozumové sobectví, oceňující jednotlivosti pouze podle prospěchu jednotlivce, spatřuje též ve smrti konec života, svádí ke zpronevěře životu věčnému, ježto rozum vede k nevěře i v takový život. Avšak lidstvo nemůže žíti v takové nevěře.

Opravdoví nevěrci, věřící v tuto svou nevěru, již nenacházejí víry u lidí, které pudí cit k vyšší pravdě, jsou již jen dokladem marnosti vzpoury jednotlivců proti životu věčnému . . . "

Na V. sjezdu českých přírodozpytců a lékařů pronesl professor Mareš řeč o nemožnosti čistě přírodovědeckého názoru světového těmito slovy: „Čistě přírodovědecký názor světa i života ukazuje se nedostatečný, neboť pouhá rozumová závaznost radí především k vlastnímu prospěchu anebo i ke všeobecnému blahobytu jako nejjistější záruce blahobytu vlastního. Názor ten, nedbaje citu a vůle, nechává volnost nízkým pudům a citům, připouští dokonce jejich ospravedlnění jako přirozených. A tak již lidé, postrašeni téměř úkazy mravnosti blahobytné, počínají toužiti po lepších citech a lepší vůli, po vyšší mravnosti. Život není pouhý produkt přírodních příčin, nýbrž přírodní svézákonný činitel; životní tvoření směřuje k budování lepšího než jest dáno přírodními prostředky. Hodnocení, co jest lepší, konají cit a vůle, ne smysly a rozum. K budování názoru světa i života, který by zavazoval též k mravnímu jednání, mají přispívati vědy přírodní a duchové pospolu . . . "

Přesvědčivost slov professora Mareše tkví již v tom, že nemluví ani k posluchačům universitním, ani k širšímu publiku, ale k učencům, kteří mají snad také své odlišné názory. Muž vědy, o čem jest nesporně přesvědčen, nemůže skrýti ve své duši, nýbrž všude musí dáti na jevo, ať již slovem či konem. A, zajisté mu to nikterak neslouží k necti ani u těch, kteří jinak smyšlí. I o něm všichni musí vyznati, že jest pravým charakterem a sloupem vědy.

Dr. Václav Řezníček, jehož pérem obohacena literatura mnohým dobrým spisem, poukazuje, že mnozí z řad lékařů ukazují se jako věřící vědátoři. Připomíná professora dr. Jana Purkyně, světovou autoritu jako fysiologa, který měl životním heslem, pod něž psal své jméno, tyto verše:

„Dokud i kde Bůh žíti povelí,
buď věren vlasti, víře, příteli!"

Proslulý professor chirurgie na české universitě v Praze dr. Michl překvapil celou veřejnost tím, že když byla jeho poslední vůle otevřena, nalezen v ní legát, postačující na celé zbudování slušného chrámu v jeho rodišti. Vědátor tento, znající život i jeho podstatu, odkázal především svým milým rodákům kostel. A muž světového jména a věhlasu, muž nejmocnějších vlivů, otec moderní chirurgie, ozdoba vídeňské university, Čech, professor dr. Albert, zbudoval ve svém rodišti v Žamberce na hřbitově kapli ke cti sv. Vojtěcha, při níž přál si odpočívati. Při příležitosti pak jejího posvěcení napsal stařičký professor chirurgie nábožnou báseň k uctění sv. Vojtěcha a jeho víry a báseň tu ukončil skladbou písně tohoto znění:

Pomiluj nás, Hospodine!
Před Tvým trůnem hvězdy planou,
jedna z krve Slavníkovy,
z těch, co září českou stranou.

Otce, matky, ženy, děti
přineseme v tvoje sklady,
svatý Vojtěch, biskup pražský,
sešli jej, ať žehná tady.
Ležet budem' k jeho nohám,
ruku drží nade všemi,
po boji i po životě
bude nám mír v naší zemi!

Chceme-li slyšeti vědátora z oboru dějin, potom nechme mluviti konvertitu, dr. Alberta von Ruville, řádného professora dějin v Dobrosoli (Hale a. S.). Týž ve svých úvahách a názorech stále béře na potaz učení protestantské.

„Co jim pomáhá (učencům protestantským) všechna učenost, když zavazují si oči, aby nepoznali katolické církve. Jenom ten ji pozná, kdo se jí pokorně poddá, i kdyby byl theologem nejučenějším. Ona jediná jest pravá církev Kristova. Veliké chyby dopouštějí se protestantští theologové, že považují církev za pouhou vědeckou formulku, kterou lze vědecky dokazovati nebo popírati, o které může tedy souditi nejjistěji, kdo jest nejučenější. Církev a její pravda jest však nade všecku pouze světskou vědu. Není nic platno ji odsuzovati, ale ku spáse jest třeba, bychom hleděli její pravdu si osvojiti a jejích prostředků milosti se účastniti. Tak položíme základ k lepšímu poznání a mravu“ . . . Na jiném místě píše určitěji o vztahu víry k vědeckému bádání: „Také v ohledu vědeckém cítím se volným. Odhodil jsem úplně předsudky protestantské, které ostatně již dávno měly v duchu mém velké trhliny a vidím v tom veliký prospěch. Nyní teprve mohu psáti dějiny nestranné, když jsem poznal pravou podstatu nejznamenitější velmoci, totiž katolické církve a nepotřebuji se o ní poučovati u spisovatelů neznalých anebo přímo zlomyslných. Není nic malicherného míti za základ práce vědecké božskou pravdu. Kdo řádně se jí všímá, vidí správně lidi i události, protože ve světle té pravdy vidí oko badatele vše ve pravé podobě. Nechať nikdo nevěří, že katolická církev se bojí nebo štítí vědy, jak protestanté hlásají téměř za dogma. Ona vítá s radostí každou vážnou práci vědeckou. Jenom takové práci „vědecké“ a to právem nepřeje, která jest polovičatá nebo zabíhá za hranice lidského vědění. O zjevení Božím pouhý rozum lidský může málo jistého pověděti, nemůže ho s plnou jistotou ani popírati, ani dokazovati. Nechať rozlum lidský uzná v tom oboru svou nedostatečnost a ponechá obor zjevení Božího církvi, která vždy ráda osvětluje a zdokonaluje svůj obraz o světě výsledky vědecky jistými. Středem světového názoru církevního jest právě zjevení Boží. Církev vroucně si přeje a pracuje k tomu dle svých sil, aby vzrůstala vzdělanost lidu, aby tento lid dovedl lépe souditi také o náboženských otázkách. Nepřátelé jen proto tuto činnost církevní vydávají za ohlupující, že církev učí podstatně a od základu jinak nežli oni. Polovzdělanci prohlašují vše za blbé, čemu nerozumějí, anebo co čelí proti jejich nápadům, jež rádi vydávají za vědeckou pravdu. K takovému úsudku netřeba zvláštní duševní námahy.“

„Svoboda ve smyslu správním není výhradním statkem protestantů, ale právě v církvi katolické nalézáme více a vyšší, vznešenější volnosti."

Vědátor-atheista nikdy nemůže dojíti cíle, schází mu podklad, bez něhož staví na písku a jeho touha dospěti vrcholu zůstává nevyplněna. Může proto říci s básníkem:

„Touhou štván den se dne pádím
za hvězdami, v ráj a kamsi,
kde duch, zrak jen plane mládím,
kde těch květů nasbírám si."
— — — — — — —
„A přec, štván touhou, pádím
za hvězdami, květy kamsi,
kde duch, oči planou mládím
a jen čelo utírám si." (Klose.)

*

Víra v Boha vyžaduje nezbytně zachovávání přikázání Božích, jichž ohlas ozývá se s jarem mládí v srdci člověka. Ještě o nich dítě neslyšelo a sotva nabude rozumu, již v rozpuku jeho poznává, co dobré a co zlé, zač chváleno nebo káráno bude.

Nechce-li prostopášník zanechati života, který ho stále odvádí od Boha, chce-li hověti svým choutkám a náruživostem, odvrhuje od sebe Boha a stává se atheistou, aby svědomí na dobro ohlušil a utlumil výčitky, které jako divé ženy — dle názorů starých — hadími bičíky ho budou bičovati.

Špatný život bývá příčinou nevěry a má velký podíl na hnutí atheistickém.

„Každý, kdo činí zlé, nenávidí světla," praví sv. Jan a osvobození duší jest toliko v Ježíši Kristu!

„Nikdo nepopírá Boha, leč komu by prospělo, aby Boha nebylo" (Sv. Augustin, biskup v Hipponu † 430).

A odvrhne-li prostopášník zákon Boží i Boha samého, co získá? Pokoj duše nepřijde, svědomí se dá ohlušiti jen na chvíli a až se atheista vrátí z radovánek a nedovolených požitků mezi své čtyři stěny domácího krbu, zdaž bude spokojeným? Pokojné srdce jest pouze ve spojení se svým Bohem, bez Něho jest trosečníkem odkázaným na milost a nemilost příboji světa a marně chytá se stébla k své záchraně.

„Křesťanství jest intellektuálním životem světa už po tolik století a člověk posud neodkryl ani jediné mravní pravdy nebo mravní ctnosti, jejichž zárodek by již nebyl obsažen ve slovech Evangelia. I já jsem byl odchován v jeho lůně, proniknut jeho podstatou a bylo by mi stejně nemožno se ho zbaviti jako zbaviti se své individuality. A kdybych i mohl, nechtěl bych, protože ta troška dobra, jež ve mně jest, jen z něho prýští a ne ze mne" (Lamartine).

Dobro prchá od člověka pohrdnuvšího Bohem, před ním lidé nejsou jisti a on před jinými stejně smýšlejícími, poněvadž nic jim není svato. Voltaire připomíná, že v každé ustálené společnosti jest třeba náboženství. Zákony chrání před přestupky zjevnými, náboženství před tajnými.

V 15. stol. hemžila se Italie nevěrci. A následek toho? Došlo tak daleko, že bylo jedno někoho pozvati k obědu nebo někoho otráviti; jedno: někoho obejmouti nebo mu vraziti dýku do srdce. Byliť tam mistři ve zločinech jako máme mistry v hudbě. Vezměte lidu víru v Boha, soudce a odplatitele a uvidíte nejednoho Nerona an s chladnou krví káže zavražditi vlastní svoji matku."

Co říci o proslulé revoluci francouzské? Kdo byl původcem všeho? Lidé bohabojného života? Pruský ministr, hrabě Haugwitz, veřejně prohlásil: „Já nabyl pevného přesvědčení, že r. 1788 bylo započato a brzy na to i v skutek uvedeno, že — revoluce francouzská a královražda se všemi ohavnostmi skrze tajné spolky a přísahy byly provedeny. A Zednáři se pochlubili sami, že popravou krále Ludvíka XVI. a královny, jeho manželky, zasadili smrtelnou ránu monarchii křesťanské."

A kdo vyvolal zhoubné socialistické a nihilistické hnutí v Německu a nihilistické hnutí v Rusku? Nepraví dobře Voltaire: „Člověk, který pozbývá víry, přichází o rozum?" A Tolstoj: „Život člověka bez víry jest — životem zvířete?"

Podobní živlové — špatným životem prosáklí — již dávno se snažili odvrácením lidstva od Boha a nasáknutím jich učení, ztroskotati jimi nenáviděnou církev a uvrhnouti lidstvo v záhubu, na kraj propasti přivésti, odkud není východu. Ale Prozřetelnost Boží způsobila, že celé masy lidu nezlákány, sami atheisté rozbili svou leb o nezbornou stavbu církve, hlásající svým založením dílo Boha samého. Ověřením slov těchto budiž vyznání anglického konvertity Bensona, který jakožto syn anglického primasa napsal do „Revue Atlantic Monthly" a radi, aby ti, kteří předpovídají zkázu katolické církve, uvážili toto. Jest-li že ve Francii lidé jako Brunnetiére, Coppée, Huysmans, Rettée, Bouget přecházejí z volnomyšlenkářství ke katolicismu, jestliže Pasteur, bez odporu nejpopulárnější učenec nové doby, prohlašuje, že mu všechna jeho vědecká zkoumání zůstavila víru bretoňského sedláka a že by mu další zkoumání bezpečně podala i víru bretoňské selky, jestliže v Anglii protestantský professor biologie, v Glasgově professor řeckého jazyka, dále snad nejváženější magistrátní osoba Veliké Britanie, všichni tři na výši své síly a vážnosti, rozhodně vyznávají římskou viru, jestliže jich před nedávnem následoval lutheránský professor dějin v Halle, jestliže dva lidé, kteří náležejí „k trojici nejjemnějších duchů v Londýně" s takovou horlivostí brání katolictví, že by tato byla hodna řádu, založeného k šíření církve, . . . jest zajisté správné věřiti, že jest velmi špatně vybrán tento okamžik, aby se tvrdilo, že náboženství budoucnosti bude pantheismus jistého druhu, chráněný některými předpisy mravními."

Ztroskotal manevr vůči učení dvanácti rybářů a nepomohl ani žalář a okovy. Marné bylo kamenování sv. Štěpána, Jakub Mladší stává se obětí v Jerusalémě, jsa svržen s cimbuří chrámového a kamenován, aby posléze byl ubit valchářským kyjem. Mučednická smrt apoštolů jest zdrojem síly a utvrzením pravdy.

(Pokračování.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

IX.

„Jelenko krásná, z červánků,
poslyš jen sladkou zpěvánku,
struny již v srdci mi pějí
skryté v něm harfy milostné;
písně dnes zvučí radostné,
o tobě pěti že smějí.

Byla noc dřív v něm bezhvězdná,
srdce mé spalo beze sna;
temná noc bez lásky moci!
Jak když však luny krásná tvář
rozlije hvězdojasnou zář
po nivách ztemnělé noci,

srdce tak hned se zjasnilo
tvou když tvář hvězdnou spatřilo,
luno má s temnými vlásky,
hvězdo má skvělá, spanilá,
sama tys sladkou vznítila
v srdci mém jiskřičku lásky.

Nyní se klene nad námi
poseté lásky hvězdami
celičké zářivé nebe;
rci, zda tvým mužem smím se zvát
nebo můj život žádáš snad?
miluji tebe, jen tebe!“

„Cizincem jste, vás nechci znát,
v srdci mém místo lásky chlad
smrti a hrobu jen vane,
miláček můj v němž zakopán.
On jen v něm vládne, milý Jan,
pro něhož slza má kane.“

„Mrtev že milý? Lépe tak,
věčný když sen mu cloní zrak,
slunné zas vzejdou ti časy;
život bys celý chtěla snad
na něho jenom vzpomínat?
Škoda by bylo tvé krásy!

V bledý květ, dávno uvadlý,
do hlubin v kámen zapadlý
vzpomínku každou čas změní.
Krátký je život na zemi;
proslunit si jej písněmi,
zlého nic přece snad není!—“

„Nevstoupiv lásky do ráje
pějete o ní; jaká je
nevíte, silná v své moci,
věčná jak lampa v oltáři,
čarným že svitem prozáří
smrtnou i hlubinu noci?“

„Pouhá to o lásce jen báj,
več by se změnil lásky ráj,
kdyby hrob srdcí dvé dělil? —
Představa kostry šklebivá,
srdce jež spíše děsívá,
eden to vábný by nebyl!

Věř, že by prchl brzy stesk,
až já bych v ráje čarolesk —
v domov svůj — uvedl tě smavý!
Perlami by se zasvítil
vlas tvůj a zrak by roznítil
drahokamů mých žár žhavý.

Co bys jen chtěla, bych ti dal,
v hedbáv tě měkký odíval,
zlatem bych ověnčil tebe,
rozkoší by ti na tisíc
ruky jen kynem létlo vstříc —
nuže, chceš lásky mé nebe?“

„Všecko to přec je málo tak;
jasná mi hvězda září v zrak,
před níž váš zlata lesk mizí;
nad zlato, kamů třpytných klam
vzácnější znám já drahokam:
milý můj srdce měl ryzí —

Za srdce zlata pravý třpyt
slíbila jsem mu věrnou být,
jemu jen lásky dát hvězdy,
a teď bych měla rušit slib
proto jen, abych žila líp? —
Ne, já jej zachovám vezdy!

Takými lidmi pohrdám,
sliby jež ruší. — Suďte sám:
krása má sprchne as brzy,
pro niž mě chcete milovat;
vám by se v srdce vloudil chlad,
jenž by mi zplodil jen slzy.

Jiným zas dívkám krásným dál
nebe své lásky byste lhal,
v žalu mne zanechav zcela;
o věrnost kdebych prosila,
„Samas' ji jednou zrušila,"
odpověď vaše by zněla.

Proto už nikdy, nikdy víc
nezplesá láskou moje líc,'
nad zlato cením výš sebe!"
„A já tě přece musím mít,
bez tebe nechci déle žít,
miluji tebe, jen tebe!

Mocí tě ujme moje dlaň!"
„Matičko Boží, chraň mě, chraň!"
„Ha, co se tady jen děje?
Chceš, bych tě šavlí zkrotil hned?
Což by ti zhořkl lásky med;
věz, že to děvče zde mé je!"

Tichá kde snila houština,
bleskla se šavle vojína —
hlavu snad cizinci zdrtí! —
Ten však už mrštně jako had
do křoví vklouzl. „Vícekrát
nechoď sem, neb jsi syn smrti!"

„Lstí se mi přece podaří
dívku si odvést k oltáři;
jedinou ještě sem cestu —
poslední myslím, vykonám,
odtud však nepůjdu už sám,
s nevěstou pojedu k městu."

Ptáčátko jak když zlekané
ve zpěvu náhle ustane,
očkem se rozhlíží kolem,
Jelenka oči rozvírá,
na Jiřího pak pozírá
v pohledu vepsaným bolem.

„Prchl již, nic se nechtěj bát,
zastanu se tě vždycky rád!—"
„Stále přec vidím ty oči —
obočí srostlé — ve spaní
děsí mě jeho vzdychání,
ve dne se hlava mi točí.

Zpívá mi tady každý den;
o svojí lásce, srdci jen
stejné vždy vede si žalmy,
jenom že mne, jen mne má rád.
Nemohla jsem už poslouchat
co zas dnes všecko tu lhal mi.

Řekla jsem mu, by přestal lhát,
že mi už nelze milovat" —
„Mně bys touž odpověď dala?"
„Ano, i tobě, mužům všem,
chceš-li jen, buď mi přítelem;
slibu vždy zůstanu dbalá —"

Tichý vzdech hrudí zavlnil —:
„Příteli jsem sic přislíbil
v posledním, srdce, ach, tluku,
za žínku že tě pojmu rád.
Nechceš-li však mě milovat,
přátelskou stiskni mi ruku!"

Nevíš a ani netušíš,
duše dvě jsou si náhle blíž,
přátelství pouto je víže;
život se tím jen osladí,
milá když ruka pohladí,
pomáhá unésti kříže —"

„Příteli drahý, poznávám,
že i v tvém srdci poklad mám
tajemnou září se skvoucí:
i ty máš srdce ze zlata;
nyní jsem dosti bohatá,
přijmi zaň ruky stisk vroucí!"

Hůř však, než mněli, bylo dál.
Myslivce baron v zámek zval,
ne snad že k hostiny plesu
zvěřinu chutnou chtěl by mít;
jinší prý kořist vábnou zhléď
synovec ve stínu lesů.

Velká se jemu stane čest:
jeho to dcera právě jest,
kterou — nu — krev není voda,
milý hoch v srdci ukrývá.
Zdraví prý mu to podrývá,
děvče že jistě se poddá,

tož ať se chystá na cestu,
odveze ji co nevěstu;
kdyby však zdráhat se chtěla,
pak že by přísně zakročil,
myslivce z služby propustil —
tedy ať jak chce, teď dělá!

Zachmuřen odtud stařík šel.
Věru si rady nevěděl:
bude-li Jelenka chtíti?
Poslušná-li, teď uvidí;
lepší než chudých u lidí,
krásnější kyne jí žití,

může se oddat zahálce.
Milý jí padl ve válce,
dost už proň prolila slzí,
tedy je věru pravý čas,
by jí už svitl z očí jas;
doufá, že povolí brzy.

Však, ač vše krásně vylíčil,
výmluvnosti i prolomil
ledem vždy poutanou hrázi,
ač jí i řekl „holoubku“,
jako když mluví do doubku,
hrách jak když na stěnu hází —

Čeho se dočkal v dítěti!
Nechce prý ani slyšeti
o muži ze zámku zcela,
věrnost že jednou slíbila
a že by raděj' nežila,
nežli slib porušit měla.

Myslivec v sled se rozlobil.
Dýmky kouř z úst se mrakem lil:
„Do zítřka rozhodni tedy,
poslušnou dcerou chceš-li být,
nebo snad otci připravit,
z domu by vyhnán byl, šedý.

Tak-li však přec se rozhodneš,
z domova hned jdi, kam si chceš,
s tebou se rozloučím lehce;
ke mně-li nemáš důvěru,
tebe též ani za dceru
otec tvůj znáti víc nechce!“ (Pokračování.)

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Pokračování.)

Husitské násilnosti v klášteřích augustiniánských na Moravě a ve Slezsku.

Roku 1355 otec vlasti, Karel IV., po svém návratu z Vlach jako korunovaný císař římský za nejpřednější svou povinnost považoval vyložiti určitý vztah markrabství moravského a vévodství slezského, se všemi v něm obsaženými lennimi knížaty a městy, ku koruně české. *Země tyto měly dle rozhodnutí jeho na věčné časy zůstávati nerozlučitelným dílem království sv. Václava a s ním snášeti vše dobré i zlé.* A tak se vskutku také stalo, zejména ve zlém, neboť co duše velikého císaře tušila, splnilo se záhy po jeho smrti. Husitské násilnosti alespoň nejen zpustošily Čechy a jich starobylé a slavné kláštery, ale i z kořen téměř vyvrátily všecky kláštery moravské a slezské. Že toto platí také o klášteřích sv. Augustina, myslím, že netřeba ani zvláště připomínati.

Zakladatelem kláštera augustiniánů-eremitů v **Brně**[1]) dle souhlasných zpráv rukopisných[2]) byl *markrabě Jan Jindřich*, jehož vláda od r. 1349 do r. 1375 nazývá se vším právem zlatým

[1]) Morava, jak již jsem z předu uvedl, mívala své vlastní řádové vikáře. Bývali jimi převorové brněnští. Roku 1382 byl jím P. Augustin atd.

[2]) Sr. Gemma, d. c. 255 a 267.

věkem Moravy. Týž r. 1353, nebo dle jiných pramenů již roku 1350 založil „klášter sv. Tomáše v Brně na předměstí mimo městské hradby" a daroval mu tolik statků, že jej učinil *nejbohatším* sídlem augustiniánským po celé střední Evropě. Klášter tento byl zasvěcen i s kostelem sv. Tomáši apoštolu dle chrámu sv. Tomáše v Praze, kam markrabě Jan za svého pobytu v hlavním městě Čech velmi rád chodíval. Prvním *převorem* stal se P. Petr,[1]) jenž spravoval klášter tento až do roku 1370. Jan Očko z Vlašimi, tehdáž ještě biskup olomoucký, posvětil chrám i klášter o první neděli postní roku 1356 u přítomnosti zakladatelově a jeho bratra, císaře Karla, kterýž kostelu daroval milostný obraz Panny Marie byzantským uměním skvostně malovaný. Pro tento obraz dal markrabě Jan Jindřich přistavěti ku kostelu zvláštní kapli[2]) a že pak po čase barva v tvářích Bohorodičky a Ježíška zčernala, říká podnes lid tomuto obrazu „Černá Panna Maria Brněnská" a s velikou pobožností k němu lne.

Poněvadž husité roku 1428 marně o dobytí Brna se pokoušeli a obyvatelstvo městské stálo vždy věrně při náboženství katolickém, *neutrpěl* tu klášter augustiniánský v bouřích století patnáctého *značnějších škod,* ale byl na venkovských statcích *ochuzen, ba i sám spustošen,* ježto hlavní bitka právě u něho („Veselské brány") byla svedena.

Roku 1355 byl pro augustiniány-eremity založen též v **Moravském Krumlově** od Čeňka z Lipé klášter s kostelem sv. Bartoloměje.[3]) Roku 1423 dostal se Krumlov v moc husitů, kteří vložili do něho svou posádku. Při této příležitosti byli augustiniáni rozehnáni a klášter jich *úplně zpustošen.*

V **Jevíčku** klášter augustiniánův-eremitů založen byl prý roku 1172 od biskupa poznaňského Felixe či Filipa,[4]) Alespoň v rukopise pernštejnském, jehož dovolává se „Gemma Moraviae"[5]) na fol. 217. je následující český zápis: „K tomuto kostelu blahoslavené Panny Marie, Felix, biskup poznaňský, pán pobožný a milosrdný, rodu pánův z Pernštejna, aneb jak se za starodávna jmenovali z Perštána, léta Páně 1172[6]) v městě Jevíčku na Moravě klášter vystavěl, dostatečné nadání učinil a do něho mnichy řádu svatého Augustina poustevnického uvedl." To však jest nesprávno. *Klášter byl založen teprve roku 1372.*[7]) A netrval

[1]) S ním bylo do kláštera uvedeno ještě 11 členů. Později bývalo tu až k 50 řeholníkům. Alespoň dne 1. ledna r. 1358 vydal řádový vikář nařízení, že počet zdejších mnichů nesmí se ztenčiti pod 42 členů. (Sr. Dr. Nejedlý, d. c. I, 130.)

[2]) Obšírněji o tom jedná spis: „Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rak. Slezsku" od Karla Eichlera I, 223. nn.

[3]) Některé prameny uvádějí rok 1349. Sr. Ottův sl. n. XV, 282. Většina jich však souhlasí s „Gemmou", jež uvádí rok 1355. D. c. 330.

[4]) „Gemma" píše jednou Filip a podruhé Felix, d. c. 322. Rovněž tak Ottův sl. n. XIII., 305.

[5]) D. c. 322.

[6]) Tentýž rok, jako rok založení kláštera uvádí, ovšem nesprávně, i Ottův sl. n. XIII, 305. Za to správný rok uvádí Česk. sl. boh., d. c. II, 781.

[7]) Že rok 1172, jakožto rok založení kláštera v Jevíčku jest nesprávným, jest samozřejmo již z toho, že řád poustevníků sv. Augustina datuje se od r. 1256. Založení jeho stalo se r. 1372 od biskupa olomúckého Jana ze Středy.

dlouho. Roku 1423 a podruhé roku 1431 alespoň pod vedením Prokopovým vojsko husitské Jevíčka se zmocnilo a z něho pevný tábor husitství učinilo. Klášter augustiniánský byl již při prvním vpádu přepaden, zpustošen a mniši jeho vyhnáni anebo pobiti.[1]) Sama *„Gemma"* to dosvědčuje slovy: „Klášter tento hojně obdarovaný pozemky i od Španělů, jak ve starých záznamech se uvádí, trval až do bouří husitských. Konečně r. 1423 byl úplně zpustošen a spálen." [2])

V **Koruně** u Moravské Třebové klášter pro augustiniány eremity založili *roku 1267* Boreš z Ryzmburka a Bedřich ze Schönberka. Karel IV. stvrdil založení toto roku 1364.[3])

V bouřích husitských byl klášter tento r. 1421 vojsky husitskými, spěchajícími od Lanškrouna, přepaden, vydrancován a zapálen. Mniši většinou uprchli do Jevíčka. Ti však, co se opozdili, byli *hrozně zmučeni a pobiti.*[4]) Statky klášterní staly se kořistí kde koho a zůstaly v tom stavu až do roku 1618, kdy po vypovězení nekatolíkův připadly komoře královské, od níž koupil je Karel kníže z Lichtenšteina.[5])

U **Osvětiman** při kapli sv. Klimenta,[6]) pocházející z prvních dob křesťanských, náleželo augustiniánům eremitům z Brna proboštství či tak zvaná *grangia,*[7]) již dne 18. dubna roku 1358 založil markrabí Jan. V bouřích husitských však proboštství toto zašlo, a to nejspíše roku 1421, kdy jeho budova zároveň s kostely v Polešovicích a Boršicích docela byla zpustošená od Táborů, kteří tehdy loupíce pod velením Bedřicha ze Strážnice táhli proti velehradskému klášteru. Tehdejší probošt Jiří uprchl; žil alespoň ještě roku 1446. Ale o ostatních členech se nedočítáme podobné zprávy. Zahynuli tedy nejspíše v rukou táborských.

U kostela sv. Jakuba v **Olomouci**, ač neznámo, od kterého roku, nalézalo se proboštství eremitů augustiniánů, jehož členové vedli duchovní správu *u panen téhož řádu* zde usedlých. Bouře husitské klášter tento na statcích venkovských velmi poškodily.

* * *

Působení mnichův eremitů sv. Augustina před válkami husitskými na Moravě bylo *velmi blahodárné.* Alespoň o brněnských členech píše *Eichler*: „Brněnští augustiniáni svou učeností

---

[1]) Notizenblatt der hist. stat. Sektion der k. k. mähr. schles. Gesellschaft, 1888.

[2]) D. c. 322.

[3]) Gemma, 331, nn.

[4]) „Jahrbuch von Trübau" v Notizenblatt der hist. stat. Sektion der k. k. mähr. schles. Gesellschaft, 1888.

[5]) Sr. Gemma, 331—334, kdež uvádí se i celá zakládací listina.

[6]) Sr. Gemma, d. c. 335.

[7]) Grangia značí vlastně dvůr. Proto myslím, že u Osvětiman nebylo celého kláštera, ale pouze dvůr, patřící klášteru brněnskému, jehož správu vedl kněz, zvaný probošt, jemuž zase k ruce byli dáni 2—3 kněží řádoví pro duchovní správu poddaného lidu. Tento názor můj potvrzuje i Eichler slovy: „Z listiny z r. 1358 dovídáme se, že stála tehdy (kaple sv. Klimenta) v lesní samotě nedaleko hradu nového Cimburku." D. c. 225, pozn.

a zručností *v různých odvětvích umění*, na př. ve stavitelství, varhanářství, jakož i *vzornou kázní a přísným životem* získali si veliké vážnosti a mnohých příznivců a tím i značného bohatství. Také biskupové lásku svou jim osvědčovali uštědřením odpustků neplnomocných jak pro kostel tak pro kapli P. Marie" [1]) a přece neušli pronásledování a mnozí z nich i smrti. Husité prostě je vraždili, kdekoliv jim tito padli do rukou, a to pouze z důvodu, že byli kněžími . . .

* * *

Augustiniáni *kanovníci* měli na Moravě před válkami husitskými celkem *čtyři klášterní domy* a z nich neušel škodám nebo valnému zpustošení ani jediný. Zběsilost ničila, co desítiletí postavila a budovala s mnohou starostí, velikým nákladem a neobyčejnou pílí. A tak za několik hodin tam, kde dříve sloužilo se Bohu a dobru, umění a vědám, vládly hrůza a běs. To platí nejen o Čechách, ale i o Moravě. Bylať sice *Morava* z větší části *ochráněna toho nejhoršího*, jak přiznává *Zap*,[2]) *a to zásluhou biskupa olomouckého Jana Železného*, ale husitská litice válečná i tu působila zhoubou a zkázou.

Mezi nejpřednější příznivce augustiniánův na Moravě patřil starobylý a slavný rod pánů z Kravař. Alespoň město jich **Fulnék** v kraji novojičínském již *roku 1389* bylo obdařeno od Beneše z Kravař klášterem téhož řádu, který pro město toto a celé jeho okolí stal se nejdůležitějším činitelem kulturním. Mniši tamější alespoň dali základ k zemědělskému blahobytu celé široké krajiny a hleděli povznésti lid nejen nábožensky, ale i hospodářsky. Pánové z Kravař, kteří tehdy na svém hradě tu bydlili, byli sice mocnými jich ochránci, ale bouře husitské přece *ochromily činnost* jich v míře nemalé a pustošily jejich statky.

Zakladatelem kláštera **prostějovského** byl *roku 1391* Petr z Kravař. Tento pán řídě se tradicemi zbožných předků, umínil si po vzoru kláštera roudnického v Čechách založiti řeholní dům pro „přesné" Čechy. Z té příčiny zmíněného roku učinil nadání při kostele Navštívení Panny Marie *pro 12 řeholníků a probošta* ze řádu sv. Augustina.

Klášter tento zanikl v dobách husitských. Prostějovští přijali učení husitské hned po jeho vzplanutí a pánové z Kravař, Václav a Jiří, zapomenuvše starých katolických tradicí svého rodu, stali se horlivými ochránci jeho. Že za takovýchto poměrů nebylo možno horlivému řádu zůstati v městě, jest samozřejmo. Ba zdá se, že *nehodní vnuci* svého velikého a zbožného děda [3]) sami *nemálo se přičinili* o vypuzení jeho.

Klášter augustinianský ve **Šternberce** vzal počátek od biskupa litomyšlského Alberta ze Šternberka, který již *4. března roku 1371* tu jakožto ve středu svého dědičného panství umínil si zanechati památku sobě důstojnou.[4])

Klášter šternberský, ač nebyl rozvalen, *utrpěl mnoho* od husitů *roku 1430*. Tehdy totiž táboři v počtu do 10.000 pěších

[1]) D. c. I. 225. — [2]) D. c. II, 1279.

[3]) Václav a Jiří z Kravař byli syny Jindřicha, který pocházel od Petra z Kravař, zakladatele kláštera. — [4]) Sr. Nejedlý, d. c. I, 154.

a asi 1000 jízdných pod samým Prokopem Velikým vytáhli proti Brnu a když v okolí města tohoto mnoho škod učinili, táhli proti městu a hradu Šternberku, jež osm týdnů obléhali. Paní tohoto města a hradu, Perchta z Kravař, vdova po Petrovi Konopištském ze Šternberka, vzdala se úmluvou. Táboři tedy zmocnivše se takto města, dvě leta tu vládli a *klášteru mnoho příkoří* učinili.

Řeholní kanovníci sv. Augustina měli konečně na Moravě také klášter v **Olomouci**, o jehož založení nemáme bližších povědomostí. Konvent tento v *dobách husitských* zajisté měl stejný osud jako jiné kláštery v témže místě. *Utrpěl* jednak mnoho *na venkovských svých statcích* a jednak tím, že členové téhož řádu z vypálených českých klášterů sem se utíkali a u svých řádových spolubratří přístřeší a pohostinství hledali. Alespoň *Beckovský*[1]) o tom podává dosti obšírnou zprávu a výslovně uvádí, *že do Olomouce uchýlili se* nejen členové kanonie *lanškrounské*, ale také kanonie *prostějovské*.

* * *

Starobylé řádové památky augustiniánské připomínají na Moravě také **ženské kláštery** a to v Olomouci, v Brně a v Doubravníku.

Olomoucký klášter byl založen *roku 1223* od markraběte Ladislava u kostela sv. Jakuba. Král Přemysl toto založení potvrdil roku 1225. Dobrodincem kláštera, darováním vesnice Moskovic, stal se i syn zakladatelův Ladislav. Tento panenský klášter *přetrval bouře husitské*, ale roku 1567 z vůle Viléma z Víčkova, biskupa olomúckého byl předán Františkánům.[2])

V **Doubravníku** založil pro augustiniánky *roku 1208* klášter Štěpán z Medlova či z Pernštejna. Konvent tento roku 1423 od husitův byl *spálen*.[3])

Konečně augustiniánky měly v **Brně** klášter zvaný „cella Mariae virginis", založený *od Václava II.* dle „zbožného přání slavné matky naší Kunhuty, české královny", jak dí stvrzovací listina vystavená roku 1245 od krále Otakara. Také tento klášter *přestál bouře husitské* až do roku 1578, kdy několik jeho panen bylo odesláno do Pustoměře a klášter sám opuštěn.[4])

Všechny moravské ženské kláštery sv. Augustina náležely *odvětví kanonie a duchovní správu* při nich obstarávali *řeholníc téhož řádu*, v jichž čele byl probošt, který také měl dohled na klášterní panny. Záležitostí klášterní však vedla *převorka*.

* * *

Ze **slezských** klášterů augustiniánských nejdůležitější místo zaujímal klášter **vratislavský**, založený uprostřed měsíce října

[1]) D. c. II, 3, 525. — [2]) Sr. Gemma, d. c. 325, nn.

[3]) Sr. Gemma, d. c. 327, kdež docela se uvádí, že tu byly kláštery dva a to mnišský a panenský. Tvrzení toto jest mylno a má za podklad fakt, že v panenských klášteřích zustával vždy probošt a ještě 2 kněží téhož řádu se 2 nebo 3 bratřími, kteří vedli u panen duchovní správu. Pravidlem zůstával probošt a mužští členové řádu mimo panenský klášter v samostatné budově.

[4]) Sr. Gemma, d. c. 326, n.

roku 1351 od Karla IV. pro eremity zároveň s kostelem ku cti sv. Václava a sv. Doroty. *Zašel* v bouřích husitských nejspíše *roku 1428*. Týž vedl duchovní správu při panenském klášteře téhož řádu rovněž ve Vratislavi se nalézajícího. Byly tedy v městě tomto augustiniánské *kláštery dva*, mužský u panenský.

V **Reichenbachu** v pruském Slezsku stával klášter augustiniánův, nejspíše eremitův, neznámého původu, který, jak sděluje *Palacký*,[1]) byl husity *zpustošen roku 1428* a obyvatelé jeho zahubeni. Tehdy totiž všecka vojska husitská a to Táboři pod Prokopem Velikým, Sirotci pod Prokůpkem a Pražané s Janem Tovačovským vytáhli hned po novém roce do pole a minuvše Moravu vpadli do Uher a pak do Slezska, kde, jak dodává *Zap*,[2]) „nebořice měst a hradův, neplenili a nehubili, leda kostely, fary, panské dvory a krčmy, *zvláště pak kláštery, kterým vůbec nikde neodpouštěli.*“ [3]) (Pokračování.)

Jan Karník:

Z „Trenů“ Jana Kochanovského.*)

(Pokračování.)

IV.

Znásilnilas, bezbožná Smrti, oči moje,
že jsem viděl umírat drahé dítě svoje.
Zřel jsem, jak jsi ovoce střásla nedozralé,
a rodičům pukalo srdce osiřalé.
Ač by nikdy nebylo bez velké bolesti,
kdykoliv by zemřela, nikdy bez těžkosti
a zármutku hrozného, v kterémkoli létě
byla by mne nechala v smutku na tom světě,
přece nikdy nebyl bych býval nešťastnější,
nežli zrovna v tento čas, nikdy tesklivější!
Ona, kdyby Bůh byl dal, delším věkem svojím,
mohla jenom potěchu množit očím mojím,
a já zatím svoji pouť moh' jsem skončiti,
v Persefony království potom vstoupiti,
aniž bych byl vytrpěl žalu takého,
jemuž nikde na světě nezřím rovného.
Nedivím se Niobě, že zřic mrtvá těla
svojich dětí předrahých sama zkameněla.

---

[1]) Urkundl. Beiträge I, 609, II, 617 nn. — [2]) D. c. II, 1077.

[3]) „Gemma“ na str. 268. uvádí, že ve Slezsku měli Augustiniáné kláštery ve Vratislavi dva (mužský a panenský), v Reichenbachu a „jak se domníváme dle vážné konjunktury“ v Břehu, Grotkově a v Zahani. Ale poslední tři kláštery jsou vskutku jen konjekturou, jež nemá historického podkladu.

*) V č. 6. „Trénů“ přesunuta část z I. do II. a sice od „Tak zlá saň—“ až „mocí zápasiti“, patří za řádku „náhle pozbavila“.

VI.

Má zpěvačko roztomilá, Sapfo slovanská,
tvým dědictvím měla být má půda zemanská,
ale taky loutnu moji zděditi jsi měla,
tou nadějí jsi se záhy od malička stkvěla,
písničky si nové tvoříc, takže celý den
hlaholem tvých drobných ústek býval zveselen.
Drobný slavíček tak pěje v křoví zeleném
celou noc své sladké zpěvy útlým hrdélkem.
Oh což náhle jsi mi zmlkla, štěbetko má milá,
když tě zlá smrt nelítostná krutě vyplašila!

Nenasytilas mých uší svými píseňkami —
a tu trošku oplakávám hořkými slzami.
Však tys ani umírajíc zpívat nepřestala,
pocelujíc matku takto jsi se rozžehnala:
„Já už tobě, moje máti, sloužit nebudu,
aniž u vašeho stolu déle pobudu,
musím klíče odevzdati, na cestu se dat,
dům rodičů svojich milých na vždy zanechat.“

A co dále hovořila, než ji objal chlad,
na to otci nešťastnému nelze vzpomínat
Ještě div, že nepuklo to dobré srdce matky,
když se s ní tak žalně loučil miláček náš sladký.

VII.

Přenešťastné prádélko, přenešťastný šate
dcerušky mé zlaté,
proč mé oči plačící za sebou vábíte,
žal jen rozhojníte.
Ona již své tělíčko vámi neoděje,
není té naděje!
Pojal ji sen železný, tvrdý, nekonečný —
oh, jsou již zbytečny
letní šatky, zástěrky, zlacené pentličky,
planý dar matičky!
Ach, neměla v takové lože, drahé dítě,
matka položit tě!
Ach jinačí výbavu tobě slibovala,
nežli jakou dala!
Dala jenom košilku, čepcem skryla témě,
otec hrst jen země
vložil pod tvou hlavičku. Dceř i věno teď chová
jedna skřínka dubová.

(Pokračování.)

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Č. 59.

Čeněk Forst Douchovi.

[3 dopisy.]

Čeněk *(Vincenc) Forst*, písař důchodu v Sedlci u Kutné Hory horlivý vlastenec, ale v literárním světě, osobnost jinak neznámá, se obrátil k Douchovi s prosbou o německý překlad Haydnova díla. Tento pro churavost odmítl, ale získal svého přítele Štěpánka pro žádanou práci, jemuž byl jistě radou nápomocen. Tomu nasvědčuje poukázání na Douchovy dva dopisy, nám bohužel ztracené.

Jan Nepomuk *Štěpánek* (1787—1844) divadelní ředitel a dramatický spisovatel. Dokončiv studia theologická, opustil nevysvěcen stav duchovni a stal se pak pořadatelem českých her divadelních. Přispíval do Hylosu, Čechoslava a Zvěstovatele, a od r. 1836 redigoval Pražské Noviny a Českou Včelu společně s Tomíčkem. Překládal též pro řemeslnické listy a kalendáře na př. Joendla. „Český Kotzebue" přeložil, zpracoval nejvíce z němčiny (hlavně lokální frašky vídeňské) též z francíny a vlaštiny a též samostatně přes 100 kusů divadelních. Sbíral písně lidové. — Kn. sl. 256/7. — R. 1830 ho zvolil pražský spolek k zvelebení hudby církevní za spoluúda výboru řídícího a r. 1841 pražská jednota hudební za spoluúda. — Zde se jedná o dílo: Sedmero slov Kristových k hudbě Josefa Haydena přeložil Nepomuk Štěpánek. V Praze 1842, tisk Jana Hostivíta Pospíšila; v 8^0, str. 4. Viz Kn. sl. str. 257.

František Josef *Haydn* (1732—1809) slavný skladatel německorakouský, zakladatel nového instrumentálního směru. Složil 125 symfonií komorní skladby, opery a z hudby kostelní dvojí Stabat mater, oratorium „Die Schöpfung" a „Die Jahreszeiten" na slova Thompsonova (Počasí přeložil Doucha). — Sláva jeho se šířila po celé téměř Evropě. Teprve r. 1785 o tom nabyl vědomí, když vybídnut byl jakýmsi kanovníkem z Cadizu ve Španělsku, aby pro kostelní potřebu složil hudební illustrace k sedmi posledním slovům Kristovým. Haydn vyhověl a napsal 7 sonat s úvodem a dohrou zemětřesení líčicí. Z této hudby později zpracoval oratorium „Sieben Worte Jesu am Kreuze" na slova bratra svého Michala, též věhlasného skladatele. K Sedmi slovům Vykupitele na kříži (Die sieben Worte des Erlösers) napsal později kanovník v Pasově německý text, s kterými roku 1801 u Breitkopfa vyšla.

I.

Welebnosti

Welectěný Přjtelj!

Lonského roku poslednj tyhoden postnj prowozowal gsem na swé wlastnj autraty s pomocý četného množstwj cwičených hudebnjku w ohromnym našem chrámu Páně, a to syce, na ze-

lený čtwrtek — sedm slow Paně, — a welký pátek — Stabat mater, — a zdařilo i wywedlo se toto cwičenau a utwrzenau, hudebnj sylu požadugicy djlo k wšeobecné pochwale a oblibě. Mnoho lidu bylo této hudebnj skaušce, mezy nimiž mnoho dokonalých hudby znalců se nalezalo, přjtomno — a każdy s wywedenim tohoto mistrného Haidenowa djla nad očekawánj uspokogeny poswátné toto mjsto zanechal.

Gsa čechem a přegjc ze srdce zmocnowánj našj materčiny, přál bych y letošnjho roku, ale w mluwě materské, djlo toto opačiti.

Než při mé neylepšj wuli, znage swau nezběhlost, gak u weršowánj německem tak materskem, negsem sto djlo toto pocjti, a protož se osmělugi Welebnosti, — znage dobře Waše wšestrany zásluhy o rozšiřowanj a zwelebowánj materčiny, — prosyti, by gste sobě neobtjžil toto přiložené, w německem metrum sepsané djlo, w češtinu a sytce w to samé metrum mé přiložiti. O zdařenj hudby se potom opět wšemožně, nešetřiw žádných wyloh, postarám, a daufamt, že tak mjm přičiněnim našjm wlastencem se zawděčjm.

Znage Welebnosti nepřekonanau horliwost, lasku a zběhlost k mluwě našj wlastenecke, daufám že prosba moge marná nebude.

Též bych ale Welebnosti prosyl, by gste se ráčil pozeptati, mnoholi by mne 250 vytisku tohoto českého překladu *sedm slow Páně* w negake knihtiskárně stálo, a totof bych prosyl mne co neydřjw možna poštau oznámiti.

Očekáwage po doručiteli těchto mých řádek Wasj laskawé odpowědě, zdaš me prosbě dosti učinjte neb né ostáwám

Welebnosti

službowolný přjtel

Wincenc Forst.

Pánům rodičům, gakož i pani sestře a pánum bratrum račte moge srdečné pozdrawenj wyřjdit, též prosym o čjslo Wašeho obidlj.

Též bych rád byl kdybych asi 50 německých wytisku w lewněgšj ceně obdržel.

II.

Welebnosti!

Weleważený Přjteli!

Stisycerau radostj obdržew Wáš přátelský list, w němž mě o splněnj mé na Wás učiněné prosby ubezpečugete, Wám odpowidam, a prosbu mau opětugi. Račte prosym odpustit, widjm z listu wašeho, že Wam moge prosba weliké starosti nadělala, tim wjce ant porad nemocen gste, neb gsem toho mjněni byl, že gjž dobrého zdrawj požjwate, kteréhož Wám srdečně přegj.

Co se wytisknutj těch 250 českých překladu týče, při tom gsem se ustanowyl, a prosym Wás by gste tehdy napřed, než překlad od pana Štěpánka hotow bude; tisk a y spolu cenu w některé knihtiskárně obstaral, aby potom bez odkladu censura y tisk w času neyrichleyšjm obstarán, a hned také mně po wy-

tisknutj těchto 250 wytisku (z kterých, dle wašeho uznanj několik panu Štěpankovy, s mym neyuctiwegšjm poděkowanjm dat mužete) zasláno byti mohlo. Penjze od tisku Wám na druhý tyhoden, po našem wrchnostenskym poslu a to syce 10 fr. w w. zašlu, a co se nedostane hned po obdrženj wědomosti s neywetšjmi djki doplatim.

Zdaližby pan Štěpanek od překladu co žádal, račte prosym mně to oznámit. Take Wás ještě žádam a prosym, by gste z těchto 250 českých wytisku, asy 15 nebo 20 na weljnskym papjře wytisknaut dal.

Newěda čas, kda wytisky hotowj budau, a zdaš by prawě náš wrchnostensky posel do Prahy šel, neb zdaš by jaká jistá přjležitost k dostánj byla, odešlete prosym wytisky po počtě, s nápisem:

[Obtěžkáno listinami w ceně 10 zl. střjbra.]

Opáčege moge djky, a prose snážně o splněnj této mé prosby, přegj Wám brzkého a stálého zdrawj, a spolu y žádage o wašj dálšj přyzeň a Waše přátelstwj, ostawám Welebnosti

Sedlec dne 16. února 1841. neywřelegšj a služebowolny přjtel *Wincenc Forst Sedletz.*

[Adressa:

An Se Hochwürden
den Herrn Herrn *P. Franz Daucha* Hauspriester
in
Altstadt, Nikolander Gasse
im Gräflich von Pachtaschen
Hause abzugeben.

Prag.

[Pečeť:]
V. F.

[Poštovní razítko:]
Prag
20.
Feb.

III.

Welebnosti
Weleváženy Přjteli!

Waše dwě psanj, a sytce prwnj ode dne 25. Unora, druhé od 2. března počtau mně zaslané gsem skutečně y s přiloženym textem od pána Stěpánka s welikau radostj obdržel, a obdiwowat gsem musel pána Stěpánka, horliwost, gakou on se o wěc mau, genž gsem předcy gemu zcela neznámy, zasadil; patrno, že z obwzláštnj uctiwosti k Wašj Welebnosti to činj a prácy této se podrobil, Newym gak se mu zawděčiti; dle Wašeho dobrotiwého nawrženj, gak mjle bude hudba prowedená, o gegjž zdařenj wšemožně se postarám, ga se pjsemně pánu Stěpánkowy za geho snážnou prácy poděkugi. Gak z přátelského dopisu Waši Welebnosti znamenám, giž bez pochiby, než tento list mug Wás dogde, bude snad text cenzuryrowan, a zdaš tomu tak, račte byt tak dobrý a degte bez odkladu text do tisku, bych tysame brzo obdržel.

Na tisk odesylám 5 fr w střjbře, nebudeli se čeho dostáwat, prosym račte při zaslánj otisku mne to oznámit, též neračte opomenaut ti gjž přisljbené wytisky panu Stěpankowy z prozatimním poděkowáním doručit, račte mu y geden neb dwa na weljnowym papjru dát. Otisky myslym tady u našeho wyborného knihwazače nechat brožjrowati.

Bolestně z autrpnostj gsem to nesl, dozwěděw se z Wašeho listu, že opět negaka churawost Wás swjra a na lužko pautá, daufám ale že giž opět lepšjho zdrawj požjwáte.

Odpusťte prosym, zdaž gá geště Wás we wašj churawosti obtěžugi, zdá se mě, že přjliž, gak z Kwětů a z Wlastimila*) nahljžim, češtine gste se obětowal, a tudy y mnohym sezenim snad Waše zdrawj trpj. — Škoda že gste tu předběžnau správu**) o prowozenj těchto sedmy slow Kristowých do Květů nedal; poněwadž zde skoro žádný Wčelu nedržj.

Stranu wytisknuti na překlad, ze mym wedenjm a nebo nákladem celá wěc ta se prowozuge, prosym račte udělat gak tomu sám rozumjte.

Žádage Wám od srdce stálého zdrawj ostawám

Welebnosti
neyodaněgšj a neyponjženěgšj
Dne 5ho Března *1842.* přjtel Wincenc Forst.

[Adressa:] Welebnému Pánu Pánu
Frantjškowy Dauchowy
weleváženému a zasloužilému
cjrkewnjmu duchownjmu
Obtěžkáno s 5 fr. střjbra z dobroty. *w Praze.*

(Pokračování.)

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

Při spravedlivém a věcně kritickém nazírání na tvorbu básníka takového eminentního významu v poesii české, jakým v každém ohledu a každým coulem byl Julius Zeyer, jest přímo nevyhnutelnou věcí, by slyšen byl také hlas z tábora protilehlého.

Nikterak při tom na věci nemění, že se theosofové čeští (či zajisté správněji řečeno kosmopolitičtí, mezinárodní) své doby silně vynasnažovali a snad také ještě dnes vynasnažují, jmenovati Julia Zeyera svým vyznavačem, svým bardem, dovolávajíce se některých záhadných míst z jeho spisů. Tato snaha kryje se

*) Viz Dodatek I.
**) Viz Dodatek II.

však úplně se snahou theosofů, by celé své učení před ostatním „nevěřícím" světem obláčeli rouchem záhad, jen aby nedostatek pravé víry, svůj odklon od církve Kristovy a všecky ostatní své velké i malé chyby obratně halili šedivou mlžinou svých okkultních věd.

Avšak maličko — a milerád jim předložím k poznání nestranný a věcný posudek katolického znalce směrů moderní poesie a hlavních jejích representantů — a tento posudek vysloven byl formou zcela seriosní a veřejně a byl po té tiskem vydán již roku 1896. Z kritiky té seznáno bude, kterak v názorech katolických krystalisoval v pevnou a nezměnitelnou formu spravedlivý soud o Juliu Zeyerovi a kterak při tom při každé své jednotlivé větě důkladně byl podepřen znalostí zajisté na výsost podrobnou.

Slyšme však předem theosofy!

Ve feuilletonu citovaném psali o Zeyerovi takto:

„Následující řádky mají pouze ten účel, aby upozornily příslušné kruhy na některé interessantní momenty u Julia Zeyera. Tyto momenty zůstaly z příčin níže vysvítajících i těm neznámy, kdož stáli velikému básníku nejblíže. Jsou tu ovšem osoby, jež byly zasvěceny hlouběji do básníkova niterného života. Nelze však tak snadno očekávati, že by někdo z těchto osobních přátel Zeyerových chtěl se vydati nebezpečí, uveřejniti něco ze známých mu okolností, týkajících se *Zeyera jako mystika*, neboť u nás dosud bohužel tomu, kdo vážně píše nebo mluví o mystice nebo okkultismu, dostává se buď výsměchu nebo pokrčení rameny.

Zeyer literát a Zeyer mystik jsou však dva pojmy, jež tak úzce jsou spojeny, že zasluhují bližšího povšimnutí, jež zajisté naše příští literární historie nepomine.

Je známo, že veliký básník ve svých spisech velmi často používal námětů, souvisících s jistými směry, jež mohly by se zařaditi do filosofie nebo metafysiky.

V souhrnu svém zovou se „tajným učením" nebo „skrytými vědami" (okkultismus a mystika).

Není bez důležitosti míti na zřeteli, že Zeyer, jehož nejvýš něžná a nejvýš silná individualita *nebyla* dosud v celé své hloubce objasněna, byl již od svého dětství osobností mocně *nábožensky založenou*. To vysvětluje, že jeho duše neustále nesla se k světu nadsmyslnému a to nejen v umění, nýbrž i v životě obecném.

Tyto jeho názory vtiskly celému jeho literárnímu vývoji a tvorbě zvláštní ráz a bez nich by bylo mnohé jeho cenné dílo vůbec nevzniklo.

Bylo to v letech devadesátých (devatenáctého století), kdy byla v Praze založena *lóže theosofická*, pod jménem: *„Lóže u modré hvězdy"*, pojmenovaná *po způsobu lóží zednářských*. Theosofie (odvětví mystiky, t. j. učení o poznání Boha a splynutí s ním) byla tehdy v Praze novinkou a něčím neznámým. I nebylo tedy divu, že úřady nechtěly dáti k založení lóže svého

svolení. Po dlouhém otálení a výkladech bylo však docíleno alespoň toho, že byla lóže v Praze trpěna.

Činnost lóže omezovala se jen na čtení cizích autorů z oboru okkultismu a na přátelské rozhovory členů. Lóže byla odvislou od hlavní lóže v Adyaru v Indii, kdež byla „Theosofická Společnost" roku 1875 založena ruskou okkultistkou Helenou Petrovnou *Blavatskou.*

Není zde — vypravuje citovaný Weinfurtrův feuilleton dále — možno ani z daleka objasniti blíže základy, elementy a cíle theosofie. Stačí, řeknu-li, že theosofie v širším smyslu objímá ve složitém, velmi prohloubeném systému *veškerá* náboženství všech národů a dob, čítaje v to i staré *pohanské* kulty a že všecko to snaží se více méně se zdarem uvésti v *souhlas s moderní vědou.*

Tato snaha a tento široký program vysvětlují jednak obrovský vzrůst theosofické literatury, jež čítá sta a sta svazků ve všech moderních řečech, jednak velké číslo vyznavačů.

Hlavním cílem theosofie, stejně jako okkultismu a mystiky, je výchova sebe sama, směřující k duševní evoluci.

Julius Zeyer vyvolal u mně v dobách, kdy neměl jsem s ním osobních styků, svými spisy dojem, že lne duševně k mystice. Odhodlal jsem se po založení zmíněné lóže dopsati slavnému básníku do Vodňan. Oznámil jsem mu založení lóže a nabídl mu členství. Odpověděl mi velmi laskavě a po výměně několika dalších listů přijel do Prahy. Osoba velikého poety, jeho nesmírná skromnost a delikátní něha, jakož i hluboké jeho vědění, učinily na mne veliký dojem a naplnily mne obdivem a úctou. Zbožňoval jsem jej ovšem již dávno jako literáta, avšak poznav ho osobně, stal jsem se teprve ve svrchované míře jeho ctitelem.

„*Spiritism mne zklamal,*" pravil mi, „za to v mystice, zejména v indické, nalezl jsem úkoje."

Julius Zeyer dal se s největší radostí zasvětiti jako člen theosofické lóže a bude jistě všem účastníkům této malé, tiché, domácí slavnosti nezapomenutelným onen okamžik, kdy po vysvětlení jistých symbolů, Julius Zeyer vstal a podávaje všem ruku, děkoval pohnutě za přijetí. Byli jsme všichni před ním tak malí a nepatrní, ale on, mistr péra a rytíř ducha, choval se k nám s takou omračující skromností, že nebyl nikdo slova schopen . . .

* * *

V prvých dobách svých mystických studií zajímal se Julius Zeyer o kabbalu, avšak neznal, jak sám pravil, přece tak dokonale jazyk hebrejský, aby mohl docíliti v tomto nejtěžším odvětví okkultismu značnějších úspěchů. Později přiklonil se, jak z hořejšího vysvítá, k mystice indické; znal dokonale Bhagavad-Gitu (Píseň o božství), tehdy nově přeložené Upanišády a j. Ze starodávného spisu indického autora Patanžaliho „O spojení s bohem" (Yoga-Sutra), jenž se pokládá za nejdůležitější dílo z indické mystiky, znal nazpamět celé odstavce.

Jednou z nejmilejších knih byl mu však spis profesora Maxe Müllera: „Ramakrishna, his life and sayings“ (Život a výroky Ramakrišny). Indický tento světec, jenž žil v době moderní, stotožňoval se ve svých náhledech asi nejblíže s názory Julia Zeyera. Dokonalá oddanost k bytosti nejvyšší, jež celou knihou vyzařuje, učinila ji básníkovi asi tak milou.

V letech pozdějších, kdy již jsme se nestýkali, nalezl Zeyer v křesťanské mystice vrcholu svých okkultních snah. Mnohá místa z jeho spisů zůstanou průměrnému čtenáři, zrovna tak jako vyškolenému kritiku záhadna, anebo budou jinak vykládána, než jak je básník mínil. Ti, kdož význam těchto míst pochopili, jsou sliby nebo jinak vázáni nevyjeviti jich. Ostatně jsou podobná místa i jinde na př. v Götheově „Faustu“, s nimiž si dodnes kritika rady neví. Jsou jisté věci, jež ještě dnes v obrovském zápasu o skývu jsou jednotlivcům posvátny a tito jednotlivci nevydají je na pospas profanujícím zrakům davu.“ — — — —

Byla to zvláštní, opravdu zvláštní a snad jakoby předurčená shoda okolností, že veřejné projevy o dvou velkých českých básnících, Svatopluku Čechovi a Juliu Zeyerovi, jichž duševní směry byly přímo protilehlé, učiněny byly, jak jsem již v úvodu k této vzpomínkové studii řekl, během jednoho a téhož roku. Šlo přec o věc váhy nemalé, neboť mluveno bylo o víře nebo nevěře básníků — a našly-li projevy ty jednak místa ve velkém politickém denníku, jakým jsou „Národní Listy“, jednak v hojně rozšířeném apologetickém měsíčníku „Sv. Vojtěch“, nebyly jen tak letmo nadhozeny, nýbrž měly oba podklad hlubší a příčinu důležitější než nějaká jiná věc, která dnes tiskem rychle jak meteor proletí, by zítra pozítří zcela zapadla v šero nepaměti lidské. Oba ty projevy byly veřejné, upřímné, loyalní — každý dle zásad a učení strany, která je zajisté po bedlivé a zralé úvaze učinila, takřka již předem bezpečně očekávajíc, že na ně ne-li hned a okamžitě, tož jistě v dohledné době bude reagováno.

Sám básník Adolf Heyduk praví: „To, co v hloubi duše cítíme, s čím jsme plně spokojeni v nitru svém, v čem tkví paprsky pravdivého krásna a krásné pravdy, bude se líbiti též jiným; ne-li všem, tož aspoň duším příbuzným.“

Proto právě, vysoce sobě váže přátelství Zeyerova, a věda, jak pravdivé krásno trůní vysoko a převysoko, že orlích perutí ducha k tomu třeba, aby člověk aspoň poněkud k němu se přiblížil, více jsem četl a méně psal, vyčkávaje se psaním, až by světlo poesie Zeyerovy plně prostoupilo mé nitro a na mé práci aspoň stopa odlesku toho vzácného přátelství mohla utkvěti. —

Jakkoliv tolik různých básnických knih jsem pročetl a o nich posudky své jsem napsal, přec jen vždy řídil jsem se zas dle slov Heydukových, že „úsudku jednotlivce dbáti netřeba, máť každý jinakou krásochuť, jiný způsob rčení a výrazu“, a tak nikdy neposuzoval jsem knih dle nazírání svého osobního, nýbrž přesně a výhradně věcného.

Jestliže nyní po letech přistupuji k tomu, abych ve svých vzpomínkách, několika kapitolách o básnících, promluvil veřejně

a věcně též o Juliu Zeyerovi, jest to pouze rozpukem poupěte snahy, dospěti aspoň k práhu jeho poesie, která milovala samotu a přec tak zlatým šípem mocně vnikala do srdcí a myslí — nikoliv lidí všech, ale duší příbuzných, totiž těch, jež nestyděly se, vyznati víru a přiznati náboženství.

A k tomu prahu poesie Zeyerovy vede cesta taková, o které ve své „Kronice o svatém Brandanu“ (hlava VIII „Jak nevýslovně Brandan šťasten byl“) sám takto pěje:

„Tou bujně krásnou jeli samotou,
až posléz bílou uviděli zeď
jak ze sněhu a hustě posetou,
jak květem luh, drahými kameny;
z ní chrysopras a smaragd hořely,
a jiskry sršel beryl, amethyst,
a rubín rděl se sluncem krvavým.
Uprostřed zdi se brána klenula
jak hora vysoká a pod klenbou,
již jacint tvořil, topas, chalcedon,
loď jejich vjela v moře svítící,
jak safír tekutý, a z mramoru
nad jíní bělejší se řada hor
do výše pnula; hory z ryzího
pak zlata vyčnívaly ještě výš
a třpytily se širým obzorem.“
Tím horstvem choboty se točily,
po jejichž hloubce k předu jela loď
až připlula zas ke zdi vysoké:
ta byla celá z květů stavěna
a krásnější než vše, co po cestě
své byli viděli; z ní vůně šla
a rosou celá byla skropena.
To byla zeď samého ráje již.“ —

Takovými cestami a k takovým prahům ráje, u nichž svatý opat slzel a

„nad člověčenstvem plakal veškerým,
jež snáší útrapy, jež ztratilo
ten blaha věčně luzný příbytek“

vodil Julius Zeyer neskonale rád duše Bohem prostoupené, vodil je k pravdě v královském zlatohlavu krásna.

Pravda, že mnohá místa jeho poesie a zejména tam, kde zabývá se látkami náboženskými a uvádí nás do nedostupných jinak výšin nadpozemských, jsou snad tomu neb onomu čtenáři záhadna — ale kdo čte a rozumí a správně rozuměti chce, maje v ruce kahanec náboženství positivního, vždy dozná a rád dozná, že Julius Zeyer byl jediný mezi současnými básníky laiky, jenž hluboce vnikl do ducha křesťanského, ba i církevního, jejž pojímal bez předsudků, bez vášně, myslí opravdivou a prostou.

Vnikaje do ducha toho hluboko a provázen při tom nebývalou a tak mnohému básníkovi jako „terra incognita“ neznámou a nepřístupnou skromností a prostotou, dovedl z hlubin citů

náboženských vyvážiti a na povrch vynésti tolik vzácných krystalů a perel, že mu přímo až bylo záviděno — a protože záviděno, bylo též se strany akatolické pečováno, by Julius Zeyer jí byl získán a za přívržence prohlášen. Vždyť nimbus strany té nutně potřeboval při svém „splynutí *se svým bohem* a při všem svém ustavičném kolotání ve sférách astrálních“ nové hvězdy, jejíž zlaté světlo by ho regenerovalo a více jiných dosud „nevěřících“ duší získalo a upoutalo; zkrátka, Zeyer byl vyhlédnut a vyvolen za pozlátko slávověnce theosofů, jak při bedlivém rozboru feuilletonu Weinfurtrova vychází na jevo.

Nepopíratelna, ba jasně zářící jest náboženská bezúhonnost Zeyerova. I jiní básníci milovali a milují themata náboženská, pravý básník hledá v thematech takových spíše úkoj svůj vlastní a povzbuzení druhých, ale s Zeyerem málo koho v ohledu tom možno vůbec porovnávati. Zeyer i v církevních thematech opěvá jen dobro a krásu; kde jiní měli a mají jen příčinu k úšklebku neb paskvilu, u něho vládne zlatým žezlem a v blyskotu drahokamů básnického slova důstojná vážnost a povznesenost, tak as jako když orel nese se nad štíty hor výš a výš k azuru, zatím co hašteřivá havěť vrabců v prachu se popelí.

Tento vzlet vysoko, vzlet duše své i duší příbuzných, toto právé křesťanské a od učení theosofického tak velkolepě rozlišné splynutí s Bohem pravým, jediným, Pánem nebes i země, nejlépe tlumočil Julius Zeyer hlasem anděla, šeptajícího Brandanovi:

„Ty bez těla se brzy vrátíš sem,
pak vnikneš v nejsvětější tajemství
a sneseš nejsvětější nadšení.
Do doby té ti bude útěchou
cos nevýslovně svatě sladkého,
co brzy uvidíš, co naplní
tvou duši září, která neshasne
už nikdy, ani v hloubi věčnosti.“

Snad jest i toto, náhodně v můj text jako důležitý citát vložené místo z veršů Zeyerových theosofům nejasné a záhadné. Ale silné positivní náboženství Zeyerovo, tlumočené a hlásané vždy nádhernou hudbou lahodného a mistrně vyšperkovaného verše, nestydělo se vyznati tu největší, nejblaživější touhu křesťana, by duchem čist, po smrti na věky směl a mohl hleděti v tvář Boží.

Mimo to nutno vždy si připamatovati, že Julius Zeyer nikdy se nerozpakoval, vždy přímo jmenovati Boha a jakýmkoliv a to vždy něžným a zároveň silně působivým projevem uctíti a oslaviti, ba seč bylo v moci umění básnického, zvýšiti Jeho nebeský a věčný majestát, že však nikdy se nespokojoval nějakou nejasnou, zamlženou a chabost náboženského cítění jevící apostrofou jakési „bytosti nejvyšší“, jak by se ovšem bylo výborně hodilo do rámce přespříliš orientního učení a t. zv. „vědeckého“ náboženství theosofů.

Podobně prodchnut, ba přímo prozářen byl Julius Zeyer neskonalou úctou k Synu Božímu, Ježíši Kristu a úcta ta působí na duši čtenářovu stejně dojemně, jako odpuzují daleko od sebe slova sochařky donny Flavie Santini v pražské legendě o krucifixu, nazvané „Inultus“: „Nevěřím v Krista, a proto nemůže se mé duši zjeviti, nemůže se v mém srdci zrcadliti, tu výhodu věřících postrádám, a pracně musím jej tedy v obrazotvornosti své hledat a tvořit a stihat.“ — A básník správně a přilehavě nazývá tuto duši temnou. nevěřící, tedy nežijící, ubohý Inultus se chví, slzy plní jeho zrak a zdá se mu, že Spasitel má rouhavými slovy Flavie Santini o jednu ránu více.

Kristus, jak jej v básnickém i lidském nitru svém chápal Julius Zeyer, jest nejsvětějším zdrojem nevystihlé lásky, vrcholného milosrdenství a slitování i k takovým ubohým bytostem lidským, jež zžírány byly vášnivým záštím proti Němu, jako Abisain v toledské legendě „El Cristo de la Luz“, jenž chtěje získati ruku a srdce Rispy, dcery Meribálovy, pravil: „požáru mého záští proti tomu, jehož jméno vysloviti zde nechci, a jejž nazývají „spasitelem“, nevyrovná se nenávist nikoho z vás!“ — A než dopustil se skutku hanebného, nové vraždy na Kristu Světlém, tu zdálo se mu, že rty bledé a bezbarvé k němu šeptaly: „Pojď na mé srdce a zahalím tě pláštěm lásky své!“ — Však nenávist a zloba zvítězila nad Abisainem — on tasil dýku svou a ponořil ji až pod jílec soše do boku; s kříže zazněl bolestný výkřik, socha sebou zachvěla, spadla s rachotem těžce na oltář a kácela se s něho na dlažbu. Lampu strhla s sebou, ta se roztříštila a shasla. Tmou nesl se těžký vzdech a pak bylo ticho jako v hrobě.

Než — Kristus se i nad tímto bídníkem smiloval a oblažil jej nebeským světlem své Božské lásky — jak scénu tu líčí Zeyer v próse, marně hledající soupeřky v literatuře české, uvedu na některém místě dalším v souhrnu textových dokladů.

Nechť tedy slovy anděla hlásá a volá o naplnění duše nehasnoucí září na věky věkův, nebo v úchvatně dramatických scénách mysteria toledského hlásá vše oblažující a vše k sobě pozdvihující lásku Kristovu, vždy touží k modrým výším nebeským, kde živa bude duše, bez hmotného těla se vrátivší, čista a očištěna od rmutu tohoto světa.

Takové přímo posvátné touhy mohla však míti jen duše čistá, zdobená řízou pevného, silného náboženství, bělostným květem slibujícím zlaté ovoce.

Čteme-li pozorně slova verše: „Ty bez těla se brzy vrátíš sem,“ zda nepřipadá nám, že někam se vrátiti bez těla, totiž vrátiti se duchem, bylo by přec jásavě a jako netušené dosud vítězství tajných sil uvítáno jako nejznamenitější atrakce spiritismu, jenž dokonce zná i písmo duchů — podvodných medií!

Feuilleton „Národních Listů“, jenž kdysi něco napověděl, však zcela nedopověděl o Juliu Zeyerovi jako mystikovi a členu lóže theosofické, potvrdil také a vlastními slovy básníkovými dokázal: *„spiritism mne zklamal“*. Věřím tomu z duše rád —

podvodem a šarlatánstvím, jako jest spiritism, působící zhoubně na tělo i na duši, zklamán byl dosavad kde kdo, rozpomněl-li se v pravý čas, že má oči k vidění, uši k slyšení a lidský rozum k chápání, jak obrovský jest rozdíl mezi vírou a bludem, mezi náboženstvím jako vzácným darem z štědré ruky Boží a nějakým nálezkem „učenosti" lidské v plášti všelijakého tajnůstkářství „dnešních mysterií". (Pokračování.)

Ze života ve vojenských útulnách v poli!

(Schváleno c. a k. váleč. tisk. stanem.)

Na čas jsem přidělen k c. a k. pěš. pluku č. 84.

Je to sice dolnorakouský (vídeňský) pluk, ale jsou v něm i vojíni českomoravští české národnosti, jakož i vojíni národnosti vlašské. Mně, jako loni, byla svěřena missie u mužstva českomoravského, tvořícího v pluku samostatný oddíl, jenž byl právě před rokem péčí samého divisionáře sestaven z mužstva, dosud rozděleného u 4. a 84. pěš. pluku.

Tito rekové-Čechové dokázali loňského roku v nejtěžších bojích *u Sopanova a Doročina*, že dovedou se tak srdnatě biti za císaře a vlast, jako jejich druhové německé národnosti! Bylo to uznáno ode všech i nejvyšších představených. A dosud se vyslovují všichni velitelé o tomto oddílu co nejchvalněji.

Bylo to 12. března t. r. v útulně „císařské město Vídeň" u 84. pl. (Soldatenheim Kaiserstadt Wien). Je v samé frontě, jen několik minut vzdálen od nejpřednějších zákopů. Je to dřevěné, polokruhovité stavení barákové. Kolkolem šumí mohutné borovice dávnou svoji píseň — s údivem naslouchajíce vážným i veselým zvukům hudby, zaznívající z prostorné útulny, do níž se vejde na 200 mužů.

Dvanáctý březen byl pro český oddíl slavnostním, výročním dnem spojení veškerého mužstva české národnosti u pl. 4. a 84.

V neděli, 11. března, měl jsem tu pro veškeré — i okolní — mužstvo české národnosti, slavné služby boží s kázáním, abychom způsobem, v pravdě křesťanským — oslavili ročnici onoho památného díla, které později i válečné dějiny dle zásluhy ocení.

(Útulny vojenské slouží zároveň jako místnosti pro Bohoslužby.) Tak 12. března o 2. hod. odpol. začala „národní" slavnost v útulně. Přítomno bylo mnoho důstojníků od pluku s velitelem v čele. Vojenská hudba o 16 mužích spustila vlastenecký pochod. Po té ocenil velitel onoho oddílu význam toho dne a poděkoval všem činitelům, zvláště samému původci oné myšlenky, svému divisionářovi. Mohutným „Sláva", jež bylo třikráte provoláno císaři Pánu, našemu nejmilostivějšímu, nejvyššímu vojevůdci *Karlovi*, zakončil svou velevýznamnou řeč, načež jsme všichni s nadšením zapěli rakouskou hymnu. Hned po ní i já jsem řekl několik slov, zmíniv se hlavně o slibu věrnosti

přísahy, načež jsme s doprovodem hudby zapěli *„Kde domov můj“*. Panu divisionářovi byl poslán holdovací fonogram, na nějž pan divisionář hned odpověděl, přeje hodnému mužstvu mnoho zdaru i v tomto roce. Po tomto úředním zahájení nastala v celé útulně nenucená zábava. Hudba hrala, zvláštní komický kvartet, jehož představitelé náležejí k nejpřednějším a osvědčeným bojovníkům, obveselovali mysl vojínů, kteří aspoň na několik hodin střásají se sebe těžký vzduch nízkých „dekuňků“ a obětiplnou službu „šteluňků“ .... Někteří píší svým drahým v dálné otčině, jiní zase si něco čtou ... a všichni čekají s toužebností na „zvláštní číslo“ dnešního programu *„svačina“*: kousek vuřta, houska, čaj a 5 cigaret. Dnes to bylo tím slavnějším, jelikož se našel dobrodinec, jenž celý účet za všechny zaplatil!

Přál bych Vám viděti ony radostí zářící oči a onen úsměv spokojenosti na všech těch osmahlých tvářích našich udatných ochránců vlasti, kteří na 2 až 3 hodiny jsou *v opravdové útulně*, skýtající osvěžení tělesné i duševní! A velká vděčnost zalétá odsud k samému Nejvyššímu vojevůdci, císaři a králi *Karlovi*, jenž ve své prozíravé otcovské lásce k mužstvu, zřízení útulen na frontě naporučil.

O 5. hodině zahraje hudba ještě vlastenecký pochod, doprovázený hřímavou střelbou našich i nepřátelských batterií, a čacké mužstvo opouští se svými důstojníky útulnu, by se odebralo do svých blízkých zákopův a na nejpřednější polní stráže a chránilo tak svým vlastním tělem své ostatní druhy a své miláčky v otčině...

Kdybyste, milí čtenáři, zvláště Vy majetnější, sami viděli onu radost, sálající z tváří Vašich krajanů zde na frontě, může-li se jim častěji poskytnouti nejen tato zasloužená zábava, nýbrž i bezplatná svačina, tu zajisté byste obětovali plnýma rukama dárky svým krajanům — na frontě. Tak mnohý zde má i peníze, začež by si mohl koupiti, ale přece i ho potěší — „dárek z lásky“ z drahé vlasti.

Jiného dne přichází zase mužstvo národnosti německé, zde nejvíce zastoupené, jindy zase národnosti vlašské atd., takže každý den odpoledne, obyčejně od 2 do 4 hodin jest zdejší vojenská útulna naplněna vděčnými vojíny, obětujícími se za svého zbožňovaného císaře a krále *Karla* a za svoji milenou vlast ...

Každé neděle pak dopoledne odbývají se v téže útulně bohoslužby, obyčejně tři neb více po sobě: německy, česky, vlašsky a někdy též maďarsky.

A víte, milý čtenáři, kdo je duší celého tohoto díla ve vojenských útulnách? Je to *polní kněz*, jenž tu má pro těžké práce přiděleny 2 až 3 muže... Zde je to polní kurát *Otto Gramann*, jenž neúnavně pečuje nejen o blaho duchovní, nýbrž i duševní a tělesné ve své útulně *„císařské město Vídeň“*.

Karel Kolísek,
c. a k. polní vrchní kurát, t. č. u pěš. pl. č. 84.

Spolkové zprávy.

Valná hromada Historického kroužku družstva Vlast konala se ve sborovně družstva Vlast dne 29. března 1917. V nepřítomnosti předsedy J. M. vsdp. převora Frà Jos. Hamršmída, zahájil valnou hromadu jednatel prof. dr. Fr. Stejskal modlitbou. Zápis předešlé valné hromady přečten a schválen. Dp. Vávra Prokop svolil k tomu, aby historické zápisky jeho otce prof. Jos. Vávry byly uchovány v archivu Hist. kroužku, a vydá je, jakmile bude míti pokdy.

Jednatel prof. dr. Frant. Stejskal sděluje, že během roku byly 4 schůze výborové obyčejně v přítomnosti sedmi členů, připraveny přednášky na podzim a na jaře, k nimž však pro nepříznivé okolnosti vytápěcí nedošlo. Hist. kroužku se dostalo podpory 50 K od prof. dra Jindry na památku 20letí doktorátu bohosloví a 50 K od výboru družstva Vlast a měla býti založena zvláštní sbírka na fond Hist. kroužku. Žádosti k jednotlivým osobám nebyly vypraveny s ohledem na nepříznivé poměry nynější. Ve schůzích bylo již započato s referáty o nových spisech literatury historické nebo studií vlastních. Sborník Hist. kroužku vyšel i letos v neztenčeném rozsahu 14 archů s četnými pracemi. Historický kroužek projevil značnou činnost i za doby dosti nepříznivé a lze doufati, že úsilovnou péčí čilých pracovníků dosáhne větších úspěchů v době budoucí.

Pokladník farář Vlastimil Hálek sděluje, že jistinu z legátu dv. r. a probošta Dra Fr. X. Kryštůfka uložil na zvláštní knížku, aby fond tento byl zvlášť spravován. Valná hromada s tímto zařízením souhlasí. Ze jmění spolkového 427 K zbylo po vydání na přílohu o 25leté oslavě Historického kroužku 167 K 13 h, které jsou uloženy v městské spořitelně Pražské. Z výdajného jmění 27·65 K, takže zbývá 29·42 K. Kaplan Roudnický naléhá, aby se žádosti o dary pro Historický kroužek rozeslaly na vlivné osoby i za doby nynější. Přijato většinou hlasů. Farář Procházka upozorňuje na nový spis faráře Fr. Štědrého v Hlasech katol. spolku tiskového o sv. Janu Nepom. Vzpomenuto při tom i útočného spisu docenta Arne Nováka, Barokní Praha, proti úctě sv. Jana Nepom., ač se spisu dostalo ceny od městské rady Pražské z nadace architekta Jana Novotného. Výbor loňský obnoven a přibrán jako nový člen P. Jan Dvořák, archivář ryt. řádu Křižovníků s červenou hvězdou. Kaplan V. Roudnický navrhuje dál, aby zřízen byl pracovní kroužek, kde by se sdělovaly výsledky nových prací historických, konaných jak od členů Hist. kroužku, tak i prací uveřejněných od jiných pracovníků. Význam tohoto zařízení, které bylo původně v Hist. kroužku prováděno, byl ode všech uznán, jednatel však projevil obavu, že v dohledné době dá se sotva prakticky provésti. Dle usnesení valné hromady jest za tím účelem navázati styky s určitými osobami; účelem bude pořádati 2—3 schůze do roka s přednáškami v užším kruhu. Dále poukázáno na to, že koncip. místodrž. archivu Hanuš Opočenský chce vydávati korrespondenci Slavatovu a projevena obava, že nejsa katolíkem, sotva správně pochopí a ocení význam tohoto z význačných vůdců katolíků v pohnuté době katolické reformace za Ferdinanda II. Přednášky P. Ant. Rejzka a p.

Jana Voborského se odkládají na dobu pozdější. Ku konci podal jednatel zprávu a posudek o rozsáhlém novém díle kan. dra Ant. Podlahy, „Dějiny arcid. Pražské od konce stol. XVII. do počátku XIX. Díl I. Doba arcib. Jana Josefa Breunera (1694 až 1710). Část 1. Podíl Dědictví sv. Prokopa na rok 1917. Valná hromada zakončena provoláním slávy J. Svatosti papeži Benediktu XV. i Jeho Veličenstvu císaři a králi Karlu I. Jeho Excellenci a kníž. arc. Milosti Pavlu hr. Huynovi, knížeti-arcibiskupu Pražskému a nejdůstojnějšímu českomoravskému episkopátu.

Socialní odbor družstva Vlast konal dne 16. dubna 1917 4. schůzi v místnostech družstva Vlast za řízení místopředsedy p. správce *Jos. Vinopala*. Vzpomněl v Pánu zesnulého *p. Jana N. Hornofa*, magistr. úředníka ve výslužbě.

Socialní odbor při svém jednání blahopřeje vdp. *Jos. Skálovi*, děkanovi na Kladně, zasloužilému socialnímu pracovníku, ke jmenování kníž. arcib. vik. sekretářem. Stejně oddaně blahopřeje vsdp. Msgru dru *Rud. Zhánělovi*, c. a k. pol. superioru v Terezíně, k jeho 50tým narozeninám. Socialní odbor projevil radost nad zdařilou oslavou 10letého trvání křesť.-soc. organisace v Břevnově, při níž obětavě přednášel zasloužilý zakladatel katol. spolků a organisací řed. *p. Tomáš J. Jiroušek*. Vítá vřele c. k. místodržitelské opatření proti zpustlosti mládeže.

Nemile se dotkla soc. odboru zpráva o rozejití se křesť.-soc. organisace v jistém větším městě z důvodu prý nedostatku členů.

Socialní odbor upozorňuje, aby s nastávajícím jarem podnikáno bylo vysazování stromoví a křovin k okrase krajin, k ozdobě obcí a domů, spolu i k praktické potřebě. Vítá lidumilnou výzvu nejdůstojnějšího Arcipastýře *Pavla knížete-arcibiskupa Huyna* ke katolíkům Pražské arcidiecése, aby se v nynější válečné době ujímali dítek z chudých krajin.

Pan ředitel *T. J. Jiroušek* podal zprávu o výroční jubilejní 20té valné hromadě Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy, ve které povoleno bylo více darů k lidumilným účelům.

Člen socialního odboru farář *Vlastimil Hálek* pojednal na to o úkolech socialního odboru v nastávající době ohledně rodin vojínů a poměrů v obcích.

Pan *Václav Průša* pojednal o poměrech v živnostnictvu pražském v poslední době. P. *J. Vinopal* podal obraz péče o staré lidi v chorobinci. Do schůze dostavil se také vsdp. kanovník *Fr. Seywalter*, býv. děkan v Sedlici u Písku, a projednal některé stránky akce pro blaho slepých.

Jednota českého kat. učitelstva a přátel křesť. výchovy v král. Českém konala dne 15. dubna 1917 ve spolkových místnostech v domě družstva Vlast svoji výroční a spolu jubilejní dvacátou řádnou valnou hromadu, která členstvem a pány výbory byla četně navštívena.

Schůzi zahájil předseda p. řídící učitel *Josef Kafka* vřelou vzpomínkou na zemřelého císaře a krále Františka Josefa I. a zároveň nadšeně uvítal zasednutí na trůn Jeho následníka nového

císaře a krále Jeho Veličenstva Karla I. a Jejího Veličenstva císařovny a královny Zity.

Dále p. předseda Jos. Kafka vzpomněl všech, v minulém roce zemřelých členů a členek, za které v den valné hromady pokladník spolku dp. *Ant. Suchoradský* sloužil mši svatou. Na konec své řeči promlouval předseda o milých vzpomínkách, jak pomáhal s pp. V. Špačkem a Skultetým zakládati naši jednotu v polovici roku 1897 v Hradci Králové a jak pomáhal k jejímu přesídlení se během čtvrt roku do Prahy ke družstvu Vlast.

Po té jednatel p. *Bohuslav Šubrt* přečetl protokol z minulé schůze a podal výroční zprávu jednatelskou, kteréž obě byly schváleny.

Pokladník dp. katecheta *Ant. Suchoradský* podal výroční zprávu za uplynulý rok, kterou potvrdili jakožto správnou oba revisoři. Správce půjčovny knih p. *T. J. Jiroušek* podal zprávu za minulý rok, z níž vyjímáme, že bylo půjčeno 158 knih obsahu poučného i zábavného. Fondu vzrostl obnos na 83 K 77 hal.

Po udělení ročních příspěvků na zemský válečný fond sirotků a vdov po padlých v poli učitelích, kn. arcib. gymnasiu v Dejvicích, Spolku na zakládání katolických knihoven a Tiskové Lize přikročeno k volbám výboru.

Za předsedu zvolen opětně p. *Jos. Kafka,* říd. učitel ve Zdetíně a *do výboru:* P. T. pp.: *Ant. Suchoradský,* katecheta; *Vlastimil Jelínek,* učitel; *Jan Voborský,* spisovatel; *Bohuslav Šubrt,* faktor knihtiskárny; *Josef Hrubý,* učitel; *Jan Kalivoda,* profesor; *Křišťan Havlíček,* řídící učitel; *Richard Vojáček,* profesor; *Tom. J. Jiroušek,* ředitel; *Jiljí Březina,* ředitel měšť. škol; slč. *Josefa Bayerová,* učitelka a slč. *Terezie Urbanyi,* expeditorka. — *Za náhradníky* byli zvoleni: P. T. pp.: *Prokop Sláma,* učitel; slč. *Albína Fortýnová,* učitelka; *Bohuslav Varhaut,* stavitel; *Jan Pelikán,* řídící učitel; *Bohumil Havel,* učitel. A *za revisory účtů* jsou zvoleni: p. *Jan Žák,* účetní a vldp. *Frant. Schindler,* gymn. profesor. — Všichni zvolení funkce své přijali.

Po vykonaných volbách přikročeno bylo k návrhům, v nichž jednomyslným usnesením valné hromady u příležitosti dvacetiletého jubilea jednoty *zvolení byli čestnými členy spolku*: vldp. *Antonín Suchoradský,* katecheta měšť. škol na Karlově v Praze, p. *Tomáš Jos. Jiroušek,* spisovatel a ředitel závodů družstva Vlast v Praze a vldp. *Emanuel Žák,* okr. škol. dozorce a profesor na Smíchově.

Když byly poslány ještě pozdravné a loyalní telegramy Jeho Excellenci vys. uroz. p. Maxu hraběti Coudenhoveovi, místodržiteli kr. Českého, Jeho kníž. Milosti ndp. Pavlu hr. Huynovi, knížeti arcibiskupu pražskému a Jeho Excellenci vys. uroz. p. Vojtěchu Josefu hr. Schoenbornovi, presidentu zemské správní komise v král. Českém, přikročeno k uzavření valné hromady. Předseda zakončil schůzi provoláním třikráte „slávy" Jeho Svatosti papeži Benediktu XV., Jeho Veličenstvu císaři a králi Karlu I., Jeho kníž. Milosti ndp. Pavlu hr. Huynovi, kníž. arcib. pražskému a celému česko-morav-

skému episkopátu, což celé shromaždění povstáním ze svých míst provázelo hlučným souhlasem.

Výroční řádná valná hromada Tiskové Ligy konala se dne 23. dubna 1917 o 3. hod. odpol. v zasedací síni Družstva „Vlast" za účastenství pražského i venkovského členstva řízením místopředsedy, vrchního kanc. officianta c. k. místodržitelství a spisovatele Jana Voborského. Odeslány byly telegrafické projevy úcty a oddanosti J. E. ndp. knížeti arcibiskupovi a primasovi král. Českého, Pavlu hr. Huynovi, a J. E. vysoceurozenému p. c. k. místodržiteli Maxu hr. Coudenhoveovi a vyslovena blahopřání J. bisk. M. ndp. p. Josefu Grossovi k Nejv. jmenování skutečným tajným radou a místopředsedovi Janu Voborskému k Nejv. vyznamenání válečným křížem pro občanské zásluhy. Po uvítání redaktora „Čecha", p. Becka, zahájil místopředseda jednání vzletným vlasteneckým proslovem. Na to vyřízen stanovený denní pořádek v tomto postupu: Protokol z loňské valné hromady, jejž četl jednatel Tiskové Ligy, dp. farář v Liboci, Vlastimil Hálek, byl jednomyslně schválen. Rovněž tak s pochvalou a projevem díků vzata na vědomí a jednomyslně schválena obsáhlá výroční jednatelská zpráva, ze které shromáždění s potěšením seznalo, kterak zdatně a intensivně Tisková Liga i v dobách velmi trudných pracovala k utěšenému rozvoji náboženského i vlasteneckého života katolického. Z účetní zprávy, veškerými doklady opatřené, seznáno, že v uplynulém 26. správním roce byly příjmy Tiskové Ligy 1549 K 43 h a vydání 1441 K 31 h. — Seč finanční síly stačily, súčastnila se Tisková Liga horlivě při úpisu válečné půjčky a při podpoře lidumilných a patriotických účelů válečné péče různých odvětví.

Dalším bodem denního pořádku valné hromady byly volby předsedy, výborů a náhradníků; ježto shromáždění jednomyslně přijalo kandidátní listinu, výborem sestavenou a navrženou, byli pro příští správní období zvoleni: za předsedu vldp. P. Karel Toman, řádový notář v Hloubětíně; za místopředsedu p. Jan Voborský; za jednatele a pokladníka: vdp. farář Vlastimil Hálek v Liboci; za výbory: p. Tom. Jos. Jiroušek, ředitel závodů družstva „Vlast" (pověřen funkcí tajemnika Tiskové Ligy); dp. farář Alois Dostál, spisovatel v Ouvalech; dp. P. Ferdinand Zuna, farář v Jinonicích, dp. P. Clemens Ant. Němčík, kaplan ř. sv. Benedikta v Břevnově; za náhradníky: dp. Filip Jan Konečný, Ord. Praed. v Praze a dp. Antonín Suchoradský, katecheta v Praze. — Volných návrhů k valné hromadě v předepsané lhůtě podáno nebylo; valná hromada zakončena byla nadšeným patriotickým doslovem místopředsedy p. J. Voborského, načež shromáždění provoláním „Slávy" projevilo nejhlubší úctu a oddanost Jeho Svatosti papeži Benediktu XV., Jejich Veličenstvům nejmilostivějšímu císaři a králi Karlu I., nejvznešenější císařovně a královně Zitě, Jeho Excel. nejd. panu Pavlu knížeti arcibiskupovi Huynovi a všemu episkopátu českomoravskému.

Literatura.

NĚMECKÁ.

Kirche und Volksleben. Hirtenworte über einige kirchlichen Aufgaben unserer Zeit. Von Adof Bertram, Fürstbischof von Breslau. Breslau 1916. Verlag von G. P. Aderholz' Buchhandlung. Cena M 4·50.

V pastýřských listech, jež biskup čas od času kleru a lidu svému posílá, lze jako v zrcadle čísti velkou část biskupské péče pastýřské, části jeho velké obce, ku kterým svoji apoštolskou lásku především obrací, nebezpečenství mu podřízené diecese, kterým s veškerou silou čeliti se snaží, aktuelní úkoly a otázky, kterým zvláštní pozornost věnuje. Že mezi těmito úkoly a otázkami aktuelními vždy péče o náboženské a mravní blaho lidu přední místo zaujímati musí, je na bíle dni. Závisíť od tohoto náboženského a mravního blaha lidu síla a vzdělání lidu, jako závisí životní síla stromu od zdraví kořene. Této péči o náboženské a mravní blaho lidu jsou věnovány též přítomné listy pastýřské vratislavského knížete-biskupa Adolfa Bertrama.

O podnětech k vydání přítomných listů pastýřských promlouvá v předmluvě nejd. kníže biskup těmito slovy: „K vydání této sbírky pohnula mne tato úvaha: Býti jednoho smýšlení a jedné snahy se všemi spolupracovníky na vinici Páně, je nejhlubší touhou každého biskupa. K tomu je čilý osobní styk potřebný. Čím větší však je diecese, tím řídčeji je možno osobně se vysloviti. Náhradu za to musejí skýtati vedle úředních vyhlášek, které vždy první místo zaujímají mezi vrchnopastýřskými projevy, ona v homiletickou formu přioděná slova pastýřská, která jako slavný výraz starostí úřadu pastýřského před veškerenstvem věřících podněty k náboženské a mravní obnově života lidu obsahují."

Pastýřské listy a promluvy nejd. biskupa Bertrama rozděleny ve sbírce přítomné na 7 oddílů:

1. Kristus náš pastýř a učitel. 2. O nejsvětější svátosti oltářní. 3. O mravním boji. 4. O duchu a působení křesťanské charity. 5. Úkoly péče o mládež. 6. Biskup a diecesani. 7. Síla kříže a naučení kříže v době války. V sedmi těchto oddílech obsaženo je 24 pastýřských listů, jež ušlechtilou dikcí jednají o životě víry, o síle hnutí eucharistického, o boji, o svěcení neděle, o obnově křesťanského života společenského, o péči o mládež, o říši královny Karity, o boji s nebezpečenstvím alkoholismu, o harmonii lidu s církevní činností pastýřskou a o náboženských povinnostech lidu v době války. Se zvláštním důrazem připomíná téměř ve všech těchto projevech nejd. biskup povinnosti vychovatelské a vyzývá láskyplně k použití nejúčinnějších prostředků výchovných, totiž nadpřirozených. Úplně výchově jsou věnovány listy: „Pedagogický význam dekretu o prvním sv. přijímání", „Péče o mládež ve světle katolického názoru životního". Pokyny pro dívky ze školy propuštěné a pro jejich rodiče, Známky pravé péče o mládež. Všechny tyto listy jsou cennými příspěvky ke katolické výchově rodinné a školní, jakož i ke karitativní péči o mládež. Neméně krásnými jsou listy o duchu a působení křesťanské karity, jež poskytnouti mohou mnoho cenného materialu k přednáškám ve spolcích karitativních. Právem lze tudíž pilnou četbu a studium těchto pastýřských listů zejména kleru kuratnímu doporučiti. Theologické a praktické ovládání věčných pravd, jak je Písmo sv. a nauka církve skytají, obětavá horlivost pro spásu duší, vroucí láska k církvi a papeži, jasné poznání hlavních chorob, kterými moderní společnost churaví, a energické pojetí potřebných protiléků, jsou jejich význačnými rysy. Nepochybujeme proto, že splní se přání knížete biskupa, aby kniha jeho v těžkých a vážných dobách nynějších posílila horlivost k obětavé práci pro nejvyšší statky lidu jak u duchovních tak i u vzdělaných laikův. Dr. Jos. Samsour.

Die Märchen der Weltlliteratur. Vydávají Dr. Friedrich van der Leyen v Mnichově a Dr. Pavel Zaunert v Marburgu. Nakladatel E. Diederichs v Jeně 1912 1916. Cena svazku M 3.

Švýcarský vážený katolický spisovatel Jiří Baumberger praví v jednom ze svých krásných cestopisů o pohádkách: „jsou přemrštěné? Ne, ale hluboké." Zájem o pohádky jeví se nyní tak často, že nakladatel Diede-

richs počal vydávati sbírku pohádek všech kulturních národů. První dva svazky obsahují pohádky, které kdysi vydal Jan Karel Musäus, svazky III. a IV. mají otisk rovněž známé výtečné sbírky pohádek bratří Grimmových. Ve svazku V. jest výběr nejlepších pohádek, které vyšly v Německu od smrti bratří Grimmových, sebrané z různých pramenů. Svazek VI. podává pohádky v nářečí dolnoněmeckém, jichž četba ovšem působí z počátku nesnáze, ale vysvětlení jednotlivých slov přemůže obtíže tuto podaných 78 pohádek. Svazek sedmý jest věnován výběru pohádek ruských, osmý čínských, devátý dánských a švédských, desátý norvéžských, jedenáctý vzpomíná na národy, obývající polostrov balkánský, má výběr pohádek albánských, bulharských, srbských a chorvatských, svazek dvanáctý má společný název „Tichý Oceán", předkládá některé pohádky z Australie, Nové Guinee, z ostrovů Fidšských, Karolinských, Samoa, Tonga, Hawaii, Nového Zelandu a odjinud. Každý svazek má okolo 400 stran, některým jsou také přidány pěkné, barevné dřevorytiny.

Protože zajisté i někteří z našich čtenářů jsou přátelé pohádek, uslyší snad s povděkem zprávu o této cenné sbírce, která jest zajímavou četbou přátelům zeměpisu, ethnografie, folkloristiky a vůbec všem milovníkům romantické literatury lidové, v níž lze sledovati, studovati ducha toho i onoho národa. Ovšem hodí se aspoň některé svazky, jak výslovně podotčeno, pouze pro dospělé. Zda přinese sbírka i výběr našich českých pohádek, neznámo. Ignát Zháněl.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža č. 5. roč. XIV. pokračuje ve jmenovaném článku „Kulturna borba iza ovog rata" (kulturní boj po této válce):

R. 1866 zakusilo Rakousko porážku u Hradce Králové. To byla příčina, že vláda dostala se v ruce ministerstva liberálního. Cílem jeho bylo získati ihned veřejného mínění pomocí tisku, který byl v rukou zednářů a židovstva. Aby si tedy zjednalo přízeň těch činitelů, musilo začíti boj proti církvi. K tomu účelu zajistil se Beust, že dal jmenovati do panské sněmovny 21 nových členů. Tak prosadil 25. května 1868 zákony školské, o manželství a konfesionálním poměru občanů. Biskupové a papež marně protestovali. Linecký biskup Rudigier a mnozí kněží byli odsouzeni do vězení. Censura proti tisku katolickému byla ostrá. Boj se stupňoval. Dne 30. července 1870 zrušila vláda samovolně konkordát. To byl triumf liberálů! Boj vyvrcholil r. 1874, když před parlament přišly 4 ostré zákony, tu Pius IX. vydal encykliku 7. března a napsal vlastnoruční list císaři. — Také v Uhrách zdvihl se kulturní boj hned r. 1866. Vzbudily jej hrozné zákony o smíšených manželstvích, výchově dítek z nich, svěcení svátečních dnů, dozoru nad školami, změně víry, vojenské službě kleriků a j. Rok 1870 přivedl Placet.

Německo r. 1870—71 slavilo vítězství nad Francií. Po válce sešel se nový parlament. Již 8. července 1871 zrušena katolická sekce v ministerstvu vyučování. Dne 5. dubna 1873 liberální většina mění nějaké paragrafy konstituce proti katolíkům a téhož roku uvede ve skutek hrozné květnové zákony. Pius IX. je odsoudí, ale situace ještě se zhorší. R. 1875 pronásledují katolické kněze a ničí vše řádové. R. 1876 vyjdou ještě ostřejší zákony. Ministr vyučování dr. Falk byl čilý duch ve vymýšlení nejsilnějších prostředků proti katolické církvi.

Napoleon zničen ve válce 1870—71 a Francie přetvořena v republiku. V Paříži vyhlásili komunu roku 1871, zabili pařížského arcibiskupa, 40 kněží a řeholníků. Nová vláda musila počítati s katolíky a proto jich z počátku nepronásledovala. Když však liberálové sesílili, počíná r. 1879 laicisace školy, vyhánění řeholníků z nemocnic i škol, omezení podpor kněžím, zrušení křesťanské přísahy a svátků a četné jiné bezbožné zákony.

Následkem převratů musila prchnouti ze Španělska r. 1868 královna Isabela. Zasedl sice na španělský prestol Amadeus savojský, ale pro nepokoje zřekl se i on r. 1873 vlády. Španělsko prohlášeno republikou a nastaly těžké dny pro katolíky. Liberálové slavili orgie.

R. 1870 ustavila se konečně „sjednocená" Italie. U její kolébky stáli i katoličtí kněží, zvláště z horní Italie. A jaké odměny se jim dostalo? Nový stát hned se postavil proti papeži do oposice a zabral stát papež-

ský. Zákony protikatolické, které po několik let vládly v Piemontě, i tu zavedeny. Zabráno církevní jmění, uzákoněno civilní manželství, školy bezkonfesijní a j. A ten boj vede se i dnes více neb méně intensivněji. —

A Portugalsko? Nedávno prohlášena tam republika, jejíž hrůzám byli vydáni na pospas řeholníci a vůbec kněží katoličtí. A dnes? Více svobody má katolická církev ve státech pohanských.

A příčina těch zjevů? Nechceme říci, že války jsou příčinou boje kulturního. To by byla chyba v závěru, která se nazývá v logice: „Post hoc, ergo propter hoc." To nikoli! Neboť bylo dříve válek dost a nebylo po nich boje kulturního a byly také boje kulturní bez velikých válek. V čem tedy ta souvislost mezi válkou a kulturním bojem?

Odpovídáme! Politika a to politika „prospěchu", která dle macchiavellismu nehledí na prostředky, založená na podvodu a úskoku, jen když vede k cíli. Politikové tací vedli by ten boj i proti pohanstvu na prospěch katolicismu, kdyby je vedl k cíli; není tu přesvědčení ani víry a zásady jdou v bezzásadnost a „svatý egoismus" italský. (Dokončení.)

Jarosl. Slavíček.

ČESKÁ.

Román dělníka božího. (Glossy k nové knize Šaldově.) (Dokončení.) Myšlenkově bohatá kniha Šaldova nemohla se vyhnouti českému národnímu problému. Žel, že právě v těchto na výsost hlubokých postřezích, jasnovidných odhadech a originálních úsudcích vyčítavou bělostí svítí celé strany vypuštěného textu.

Stůjž zde aspoň tato ukázka hořkého, prorockého, protimaterialistického horlení Šaldova:

„České otroctví jest cosi, co nemá dna: jest to pravé otroctví duchové. Otroctví to jest proto tak strašlivé, že jest založeno na naprosté nevíře v ducha a jeho sílu a moc a na naprosté víře ve všemohoucnost hmoty a každé první zdánlivé skutečnosti. Čech modlosluženbničí t. zv. faktům, a faktem jest mu všecko, co vidí, slyší, hmatá, stůj zatím opravdová skutečnost, t. j. duch a pravda nebo nic."

„Mickiewicz v „Dziadech" rozžhaveným železem znamenal na nízké čelo služebnické slovanský hřích, ‚heroism otročení svého'; jen ten zná prý Slovan. Ale Čech nemívá ani tohoto heroismu, mívá jen směšnost a ubožáctví otročení — ne velikost, které může dosáhnouti otročení z nevinnosti prostého pokorného srdce. Čech jest volný tělem a dokonce rád bývá zpupný srdcem a povahou, rád furiantí nebo koketuje s furiantstvím; ale duch jeho jest otroči, poněvadž vzdal se svého sebeurčení a složil je v jiné ruce; nevytváří si svého osudu; složil úkol ten na cizí bedra; nesoudí se sám, nekáře se sám — přijímá soud svůj o sobě z cizích úst . . ."

A chcete slyšeti kanon egoistickomaterialistické morálky? Takto břitce ho Šalda vystihuje: „Homo homini lupus; jsme muži, jsme vlci, jsme lovci; a lov žádá si volnosti, takový jest zákon džungle, první a poslední, jediný a neporušitelný zákon moderního člověka — lovce. Oba, on i já, jsme „volní lidé"; oba nemáme a neznáme ni kázně ni zákona, kromě toho jediného, čiře záporného, který praví: lov žádá si volnosti; a kořist jest toho, kdo uchvátí a pozře."

A chcete slyšeti dojemný výkřik bezradnosti, kterým ulevuje své úzkosti duše, která rozešla se s dogmatem? Takto jedinečně dovedl ho Šalda vystihnouti: „Kde jest řád pro nás," volala jindy (Šimonka), „pro nás lidi nevěřící dogmaticky a církevnicky, aby bylo možné, žíti bez obřadů svému vnitřnímu bohu a pracovati na nekonečném díle Penelopině — neboť duše naše jest vdova, není pochyby o tom: odešel její král a nevrací se, a sprostá čeládka nabízí se nám zatím za ženichy."

Doufám, že jsem těmito ukázkami již dostatečně ozřejmil, v jakých etherných výšich pohybuje se čtenář vzácného díla Šaldova.

Dějištěm románu jsou Praha, Vídeň, Berlín, světové lázně i český venkov. Nesvědčí-liž to o širokém rozpjetí básnické fantasie?

Literárním útvarem vymyká se nové dílo Šaldovo obvyklému měřítku prací románových; je to nový druh slovesný, do jisté míry příbuzný

Holečkovým „Našim“, dílo umělecko-filosofické, rozmnožující stejně jako veledílo Holečkovo duševní poklady národa, dar bohaté, veliké, utrpením a přísnou kázní zmohutnělé a očištěné duše autorovy.

Formou románové básně Šaldovy — to přiznati musí i vyslovený jeho odpůrce — dosažena snad nejvyšší meta, dostupná dnešního dne slovesnému umění českému. Styl Šaldův blíží se více tvárnému a zpěvnému verši lyrickému nežli obvyklé dikci románové. Aby však autor ukázal, že dovede virtuosně hrát na všech strunách, vytvořil i stránky, kde líčena přiboudlina vídeňského proletariatu, dorozumívající se hantýrkou pobudů. Dotyčná partie připomíná silou výrazu a lícně naturalistickou vervu nejlepších knih Čapkových. Za to východní legenda o dobrotivé ženě a krvavém loupežníku nesena jest v pravdě chorálovou melodií a dostihuje citového napjetí Zeyerových „Legend o krucifixu“.

Kniha Šaldova jest těžká četba. Snad jsem ledacos přesně nepochopil, snad mohé nesprávně vykládám. Nebylo-li u mne sil, byla dojista úcta k velikému dílu. A proto budiž možný omyl prominut. Chtěl jsem jen na významné dílo po zásluze upozorniti čtenáře, kteří nečtou jen pro zábavu.

Šaldovy spisy vycházejí pomalu. Celá řada prací čeká na knižní vydání, aby teprve stala se přístupnou čtenářům literárně kultivovaným. F. X. Šalda dovrší letos padesátý rok svého plodného a významného života, — ale dosud nemáme v ruce ani jediné sbírky jeho básní, ač po různých časopisech vyšla jich řada, jež by vydala silný svazek a ten by byl radostí všem ctitelům vážné a výsostné poesie. Za to však poskytují nám čilí nakladatelé každý téměř týden příležitost k zakoupení nového překladu díla pornografického, která zpravidla v nakladatelských inserátech nazývají se „uchvacující hymnou rozkoše“ a podobně. Jdou patrně dobře na odbyt. Ale to je zjev povážlivý, nad nímž musí zatruchliti každý věrný syn národa. Neboť jsme národem bojujícím, jejž erotické excessy osudně mohou vysíliti. J. Karník.

Granátová jablka. Básně František Kašpara; stran 47, cena 1 K 60 h; vydáno vlastním nákladem autorovým v Nicově u Plánice, vytiskla „Grafia“ v Praze, 1917. Schváleno vysocedůst. biskupským Ordinariátem v Čes. Budějovicích dne 27. listopadu 1916 čís. 9989. — V nynější trudné době radostným jest zjevem literárním, možno-li vřele uvítati básnickou knihu, provanutou myšlenkami ušlechtilými. Milou knihou takovou jest kytice 41 básní Františka Kašpara, kterouž autor zcela přiléhavě a správně opatřil názvem „Granátová jablka“. Co tu nalézáme krásných originelních myšlenek, jež na lehkých křídlech polního ptáčete zalétají k Bohu, v něhož básník rozvroucněle klade všechno své doufání, u jehož majestátu hledá a nalézá nevysýchající, věčný zdroj síly, útěchy a povznesení v bolech a strastech života pozemského. Každá z básní Kašparových jest opravdovým zralým granátovým jablkem vzácné chuti, každá má své ideové jádro a přímo přátelsky promlouvá k čtenáři, aby nejenom četl, ale pilně a svědomitě a do hloubky uvažoval o obsahu veršů většinou volným rytmem psaných a stereotypní formou nějakou nepoutaných. Básník jest cele svůj i tam, kde veršem jeho probleskují křišťalově jasné paprsky kultu eucharistického a Marianského, jest svůj a zcela svérázný, kde líčí přírodu, kde medituje a do svého nitra nám dává nahlížeti. Odpoutáním se od formy a volným projevem myšlenek vábí tak mnohá báseň srdce vnímavého čtenáře k sobě jako vábí k sobě medově sladký květ lípy včelu, aby bohatý měla kvas, kde tolik k němu vítané jest příležitosti. Lze-li cos podobného říci o knize básnické, jakou jsou „Granátová jablka“, pak jest to přirozeným důsledkem originality knihy takové, jejímiž předními zdobami vedle četných jiných ozvuků něžně citlivého srdce básníkova jsou na př. poemata: Dva věnce, Mládí ráj, Noc v horách, Les, Dech ducha Božího, Potkalo mne zdraví, Nicovská Maria, Stříbrná řeka a v katolické poesii české dosud snad ojedinělý a básnickou individualitu autorovu širokým proudem světelným projevující cyklus na themata z církevního roku zvolená a velice zdařile zbásněná. Těmi uvil autor věnec nachových růží, rozkvetlých teplem a světlem pravé poesie, jež nestydí se za projev zbožnosti! — Od básníka Františka Kašpara (roz. roku 1879) smíme zajisté očekávati další ukázky jeho zbožně zasněné jemné lyriky, neboť srdce autorovo lne jako paprsky jarního slunka k rodnému

kraji a — k oltáři! — Kdo skutečné chce se pokochati plody — granátovými jablky — zbožného ducha básníkova, nechť jen chutě sáhne po knize obsahu klidně vyrovnaného a zladěného a pozná k neskonalé radosti své, že básník mluví od srdce k srdci, nikoliv snad jako když kovová tuba mohutnými zvuky bouřně rozechvívá vzduch, ale jako když v rodném kraji dojemně a snivě k nám hovoří ševel v korunách stromoví; sám básník o tom dí verši své básně: „Podzimní kraj“:

„Teď uklidněn se ztrácím v širých polích,
jež slunce zlatou nití protkává;
v podzimu tichý sen má duše vrůstá
a s posledními plody dozrává.“

Klid prozařuje duši básníkovu jako stříbrné světlo vítězné luny, o kterém pěje tak úchvatně na str. 28. a 29., konče těmito verši:

„Co snil jsem tento den, ve večerní tu chvíli
jako by uzrávalo. Všecky myšlenky
se zbohatlé teď domů vracejí,
ni jedna není smutná —
a všecky jako včely dělnice
k mystické Královně se sletují
s nektarem tiché modlitby.“

Tak podává vroucím citem své básně vzácných kvalit uměleckých, svá „Granátová jablka“, na nichž utkvěly rosné krůpěje soucitu s dušemi bolem a steskem stíženými, katolický básník v době, kdy tolik náboženské posily jest každému zapotřebí — proto také jest však třeba, knihu tu po zásluze nejvřeleji doporučiti. Jsou básně ty důkazem, že i katolická poesie honositi se může knihami, jež dovedou na srdce mocně zapůsobiti sladkým ozevem strun nejjemnějších zbožných citů; co bylo by větším vavřínem a skvělejší odměnou básníkovi, jenž obral sobě za krásný a vznešený úkol svých veršů, by otevřel srdce lidská Bohu, než když hodně těch srdcí by se ochotně, rádo a dokořán otevřelo, jak praví v básni „Velký pátek“:

„Pokladů těch se dostane
jen těm, kdo otevrou svá srdce též.“

Jan Voborský.

Na vlnách života. Napsal Oldřich S. Kostelecký. „Ludmila“ 1916 č. 3. — 5. Stran 480. Redaktor Jan Pauly. Nákladem Kotrby v Praze.

Proč jenom užívají někteří spisovatelé pseudonymu? Nezbytná pomůcka pro německou literaturu, známý Kürschnerův „Deutscher Literatur Kalender“ na letošní rok 1917 výslovně podotýká, že nemůže uváděti i v seznamu spisovatelů, jejich pseudonymů, a sice z důvodů literárně historických i právnických. Jest zajisté v naší katolické obci čtenářské málo těch, kteří vědí, že píše pod pseudonymem Kostelecký, pan Oldřich Seykora, profesor obchodní akademie v Prostějově. Jest narozen v Kostelci nad Orlicí roku 1857, slavil letos své šedesáté narozeniny.

Tato románová povídka, nadepsaná „Na vlnách života“, chce podati nový příspěvek známé pravdy, že život některého člověka není nic jiného než také jen román, byť i ne právě milostný či jak napsal od mnohých zneuznaný Karel May: „Život jest nejplodnější romanopisec.“ (Satan a Iškariot“ II, 275.) Hlavním rekem jest tu lékař Valentin Skalský, který káže celým životem idealismus. Jeho zásadou, které chce zůstati věren a kterou důsledně provádí jest: „kráčeti ve šlepějích ideálů“. Stal se jenom proto lékařem, že může býti v tomto stavu největším dobrodincem člověka. V sedmi letech svého života, které ztrávil jako lékař a jež jsou tuto zevrubněji popsána, zůstal věren tomuto svému heslu; ale když skutečný život, tak jak jest, vystrčil růžky, mnoho z jeho ideálů zplakalo nad výdělkem. Hrdina ztrácel rovnováhu, mluvil o „tajemné síle“, měl se již stát i duševním rozervancem, zdálo se mu, že přece možno žíti bez ideálů; svěřil se svému dobrému příteli faráři Severinovi, který ho vyléčil.

Trvalo dlouho, celých sedm let, než mu mohl býti napsán snubní list, který nazval nedávno zemřelý Fr. Vymazal „nejkratším a nejpěknějším“ románem. (Zrnka. Smyslil a sebral Fr. Vymazal; v Telči u Šolce 1896

str. 16.) Valentin i jiné tuto vystupující osoby z Prahy, z venkovského zámku a odjinud přesvědčují se často, že neznají „vlny života“ žádného slitování, že hrají si s člověkem, jako moře s loďkou bez vesel. Někdy zaštkají nad bídou poměrů, do nichž je zanesl osud, ale i když plačtivě, přece vždy pravdivě.

Hrdina tohoto románu Valentin hledal štěstí v samotě, v srdci a konečně ho našel, jak čtenář neočekával. Spisovatel udržuje napjetí až do konce. Jest v románu několik nitek milostných, které se vedle sebe vyvíjejí; všechny uspokojivě skončí. Ignát Zháněl.

Idyllické obrázky z pole. Napsal Josef Šach. Vydal Václav Kotrba. Cena K 1. Ve prospěch vdovského a sirotčího fondu po vojínech pro král. České.

Již názvy kapitol: Vojáci a děti, Kterak se vojáci baví, Zbožnost v poli, Vzájemná láska a šlechetnost, Různé s Úvodem a Závěrem — ukazují, jaký jest obsah malé (56 str.), úhledné knížky. Není tu jednotného děje, ale souhrn krátkých zpráv a odpozorovaných údajů na důkaz, jak idyllický život může panovati též na pochodech, v zákopech, na obvazištích, jak i tu bují láska k dětem, jak vojíni jsou zbožní, šlechetní, obětaví, jak se dovedou baviti a jak na př. foukací harmonika působí v jednotvárném životě. Kniha psána srdečným tonem, přesvědčivě, dle skutečnosti a mile se zamlouvá. Pro tyto vlastnosti a vznešený účel zasluhuje rozšíření.

Liga † 12.

Časové Úvahy. Periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám. Redaktor Karel Keppl. Ročník XX. V Hradci Králové 1916. Majitel a vydavatel Politické Družstvo Tiskové. Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním.

Číslo 1. a 2. tohoto ročníku vyplňuje práce (64 str.) Jiřího Sahuly: „Jan ze Želiva“, jenž byl vynikajícím představitelem hnutí husitského; by se však činnosti muže tohoto, odpadlého mnicha z kláštera želivského, dobře rozumělo, jest potřebí, jak dobře poznamenává spisovatel, dříve seznati hlavní myšlenkový proud, který Jana ze Želiva unášel a do něhož on mnohé strhl . . . Za tím účelem učiněna předem zmínka o apokalyptických vidinách, o vyvrcholení chiliasmu atd., načež probrána jeho zhoubná činnost, jejímž koncem byla poprava Janova . . . V č. 3. má Dr. Jos. Samsour úvahu: „Mimo církev není spásy“, v č. 4—5. pojednáno o „Pozérství“, v č. 6—8. má zase zajímavou práci dp. J. Sahula: „Český obchod v době předhusitské a husitské“, v č. 9. jest úvaha dr. Jos. Novotného; „Bůh Stvořitelem a Pánem světa“ a konečně v čís. 10—12. uvažuje dp. farář Filip Šubrt o „Umění a náboženství“, ke kteréžto úvaze připojeny jsou „Změny na trůnu“. Jak patrno, vykazuje i tento poslední ročník práce opravdu velice cenné — a proto tím více zarmoutila nás zpráva, že vydávání tak krásného a laciného měsíčníku (1 K na celý rok) „na dobu jednoho roku“ zastaveno . . ., při čemž prý mimo jiné rozhoduje zvláště nedostatek papíru! By však vydavatelstvo zůstalo po tu dobu přece ve spojení s odběrateli, nabízí jim čísla posud nerozebraná z minulých ročníků (za 1 K 12 čísel) a uvádí hned i několik skupin brožur po 1 K. Upozorňujíce na tuto nabídku, doporučujeme „Časové Úvahy“, zvláště některá čísla k rozšíření všude co největšímu. Zasluhují toho právem. Jos. Fabian.

SS. Eucharistia. Orgán spolku kněží klanějících se nejsv. Svátosti Olt. Roč. XXI. Olomouc 1916. Stran 204 a 48 stran přílohy „Prima“ (výklad . Pořadatelé Jan Blokša a Josef Ocetek. Nákladem spolku. — Tedy již první ročník třetího desetiletí! Kdo stáli u kolébky tohoto listu, zajisté pohlížejí s radostí na pěknou řadu svazků, v nichž uložena velká část české literatury eucharistické. Díky Bohu, nezůstali jsme v této příčině mnoho pozadu za cizinou, Německý časopis „SS. Eucharistia“ je starší jen o 6 let. (Také náš lidový časopis euchar. „Poklad věřících“ již 18. ročník nastoupil.) A zdá se mi, že naše „SS. Eucharistia“ i nad list německý vyniká nejen pestrostí ale i bohatostí obsahu snad proto, že je kruh českých pracovníků rozsáhlejší — jsou mezi nimi jak profesoři bohosloví tak kněží z duch. správy — kdežto německý list obstarávají hlavně členové pouze jediné kongregace. Také v tomto ročníku shledáváme se s pracemi známých a opravdu osvědčených spisovatelů, jakými jsou vld. p. farář Ocetek, red. Jan Blokša, prof. Hejčl, Alf. Pryč, J. E. Raus, Al. Krejčí, Podi-

vecký, Fr. Kolář vedle jiných, kteří se skrývají za pseudonymy. Výklad „Primy" podává výborný Indignus. Takový list dělá nám skutečně čest i radost. L † n.

Příručka správné češtiny. Napsal dr. Petr. Zenkl. Část I. a II. Stran 148. Cena (obou částí) 1 K 50 h. Nákl. Vilímkovým v Praze. Ve sbírce „Za vzděláním" seš. 51.—52. a seš. 57.—59. vydává prof. Zenkl, nadšený horlitel pro správnost mateřštiny, dobrou pomůcku všem, kdož chtějí dobře česky mluviti a psáti. Proto upřímně a milerádi jeho spisek doporučujeme. Je to věru žalostný zjev, že mnozí spisovatelé (především novináři) ryzosti jazykové nedbají, jenže ojedinělý spisek sotva tomu učiní přítrž. Ještě nejspíš mohla by náprava vyjíti ze škol (středních a učitel. ústavů), kdež by se ovšem jazyková ledabylost musila se vší přísností potírati. Doporučujeme tedy „Příručku" přes to, že jí v odborném listě byla vytýkána četná nedopatření i chvat, s jakým byla (zvláště 2. část) pořízena. Nakladatel pochodil ovšem také dobře, neboť v krátké době odbyl si asi deset vydání. L † n.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Básník Otakar Theer svou dvouaktovou tragedií s dohrou „Faethón" uvádí nás v ovzduší řeckého bájesloví. Byť děj tragedie byl prostičký, přece myšlenky básníkovy v ní se perlí co nejbohatěji. Řeč v tragedii jest sytá a rythmus zní v ní kovovým zvukem. V tragedii znázorněn odvěký boj lidské svobody oproti vládnoucím řádům, lidské odvážlivosti oproti vzmachu osudu, lidského důstojenství oproti útisku. Faethón jest oním utlačeným mužem, který se zmocní ohnivého vozu Héliova, aby se na něm rozjel proti Zevovi a s ním svedl urputný boj. Vzpurnost obyčejného smrtelníka potrestána řádem světa, jenž jest všemocným, takže Faethón klesá mrtev. Ale jeho vzpoura přenesena do řady jeho spolubližních a tato stává se odkazem všech lidských pokolení až na naše časy.

Práce Theerova jest prvním pokusem pokračovati po Jar. Vrchlickém v antické mythologické hře. Byť jeho verš nezvučel tak jako u předchůdce, přece pokus Theerův se zdařil, a zdá se, že další jeho práce vykazovati budou již úplnou vytříbenost. Souhra byla pečlivá a režie, která jest tvrdým oříškem zvláště ve II. jednání, se v rukou p. Kvapila osvědčila. Pan Deyl byl výborný Faethón, jenž v mladistvé své síle obrazil též moc vzpoury. Též pp. Nový (Helios) a Hurt (Prometheus) dostáli své umělecké i deklamatorní povinnosti.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. V činohře vypravena byla Langdona Mitchella, člena t. zv. „Literární americké Moderny", veselohra „Dcery Eviny". Není v ní nic novodobého; moderní jest v ní jen „rozvodová" záplava, která však odkreslena věrně podle francouzských vzorů. Vtip v ní jest sice trochu samorostlejší, ale zcela „amerického" původu též není. Nejzdařilejší jest závěrečná scéna, kdy domněle rozvedení manželé vracejí se opět zase ke svému krbu. Za to nepříliš vábným dojmem působí scéna před sňatkem, kdy pastor u primitivního oltáře činí přípravy k oddacímu aktu. Vůbec postava pastora jest od autora proto asi na scénu postavena, aby činila hru „moderní", aby totiž v satiře zlehčovala posvátnost manželského stavu. Hráno bylo s americkým tempem, jemuž francouzský šleh chybí. Pan Pražský jako lehkomyslník Karlslake byl výborný. Jeho chof nalezla v pí. Stěpničkové dobrou spojenku. Její výkon byl zprvu plný lehkomyslnosti, která však byla vyléčena a prohřáta ke konci láskou čistou k rodinnému krbu. Vida pí. Májové a Cartes-Darby p. Sedláčka byli dobrou dvojicí lehkovážníků. Režie p. Hlavatého uspokojovala, jen neuspokojovaly ty zbytečně dlouhé přestávky.

Oblíbený Leo Fall objevil se opět po delší pomlčce svou operetou „Královská láska" na této scéně. Jeho jméno má dobrý zvuk mezi „králi operet" a proto o premiéru byl nevšední zájem. Děj

operety čerpán ze života mladičké princezny Marie Kateřiny (Marie Terezie) a prince Štěpána. Zamilovaný románek těchto vznešených lidiček se všemi dvorskými intrikami zajímá obecenstvo od začátku až do konce. Fall se i k tomuto ději počíná přizpůsobovati hudbou, která zdá se vybočovati z mezí obecných operetních tanečních všedností. Často od těchto jde do ústraní, ale zase přece dává se sváděti působivostí tanečních vložek a ocítá se v živlu, v němž před lety vítězně prorazil světem. Opereta měla úspěch. Provedení bylo výborné. Úlohu Marie Kateřiny se vší výstředností podala pí. Durasová brilantně. Též Štěpán p. Menšíka byl výkonem bezvadným. Pan Faltys v úloze topiče jediný pustil úzdu humoru, byť i místy příliš dvojsmyslnému. Režie byla též od něho provedena obezřele a scény hýřily pestrostí.

Z předměstských divadel. V Intimním divadle na Smíchově poslechli jsme si tragikomickou báchorku „Princezna Turandot", kterou dle Benátčana Karla Gozziho zpracoval Bedřich Schiller. Děj ponechal Schiller beze změny, jen vložil do něho více pelu poesie. Ve hře jeví se odpor čínské princezny Turandot k mužskému světu a znázorněn jako hrdost ženy. Pí. Švandová nalezla pro titulní hrdinku vhodné akcenty. Překlad Karla M. Klose byl plynný.

V cyklu „Máje" tamže objevilo se dosud neznámé jméno M. B. Böhnela. Vypravena tam jeho komedie „Pan Trikolet". První debut jest sice dosud na vážkách, ale přece musíme k mladému literátu obraceti větší zřetel. Spisovatel jeví se v ní jako dobrý pozorovatel okolí, v němž není již nikterak asi laikem. Stavba dramatická jest dosti pevnou. Kéž další jeho práce vybřednou z vad debutantů! Na poli sociální hry kynula by mu budoucnost . . .

V divadle karlínském, jehož brány pro nedostatečné pochopení karlínského občanstva již se uzavřely, vypravena Vítězslava Markuse veselohra „Na rohačkách". Autor, jenž napsal již celou řadu dramatických drobností, pokusil se o hru celovečerní. Ve veselohře líčí nízkou kulturní úroveň naší měšťanské „smetánky". Myslíme, že však místy mnoho přebarvuje a tím stírá veškeren literární vkus; zatlačuje ho vtipy méně vybroušenými. Hráno bylo s chutí. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Mladý vídeňský komponista H. Korngold komponuje tříaktovou operu „Triumf lidství". — V Krakově vypravena od K. H. Rostworovského, autora „Jidáše", velká výpravná dramatická práce „Kaligula", která dle „Kuryera Rodzienny" měla veliký úspěch a její premiéra byla velikou uměleckou událostí. — Prof. Jos. Polgar, jenž padl na bojišti, obdržel nyní po smrti cenu 1000 korun od Uherské akademie za tragedii, jejíž děj odehrává se za dob sv. Štěpána, kdy v Uhrách byly zápasy křesťanů s pohany. — Městské divadlo v Curychu vypravilo W. Shakespeara méně známou hru „Timon Athénský" a vypravení mělo silný vzruch v hledišti. — Dne 24. dubna zemřel v Berlíně ve věku 65 let neunavný spisovatel německých veseloher Oskar Blumenthal, jehož hry i na českých scénách hojně zdomácněly. — Otto Foff z Prahy zadal pro komorní hry v Mnichově své drama „Žalář a vykoupení", které ještě v měsíci květnu má býti tamže vypraveno. — Městské divadlo v Kamenici nastudovalo Arnošta Heerdegena veselohru „Zbožná Helena". O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Bradáčovy publikace. Poslední dobu často v listech setkáváme se s jménem Ludvíka Bradáče a to tím častěji, když vyšel jím redigovaný a vydávaný Knihomil, o knihách, lidech a událostech (na Král. Vinohradech). Ročenky a zvláštní Edice cenných spisů. P. Bradáč jako knihař počal vázati krásně a vkusně knihy a vida, že tyto docházejí obliby a odbytu, založil za tou příčinou list Knihomil s články „Český prvotisk", „Jan Neruda a kultura knihy", „Staří a noví bibliofilové", „Trpasličí knihy", „Knižní obálka", „Cena knih v XV. století", „Kniha předmětem sociální péče" atd. Ku konci každého svazku hojné zprávy o knihách, jako „Bible Králická",

„Desatero krásné knihy“ a jiné. Než podnikavý Bradáč nejenom krásné knihy váže, o tom oboru přednáší a píše, ale také knihy dává tisknouti (u Th. Venty) a to obyčejně dvojího druhu na obyčejném pěkném papíře a na japanu. Ovšem dle toho jest i cena spisu. Tak u něho vyšly „Máj“ Hynka Máchy (K 5—7), „Ohlas písní ruských a českých“ Fr. L. Čelakovského (K 5·50 — 30 — 50), Ledovec J. V. Jensena (K 3·60—7), Kytice z pověstí národnich K. J. Erbena (K 5—10), „Ves Štěpánčikova a její obyvatelé“ F. M. Dostojevskijho (K 5—7—10), Kniha Rut, ozdobená původními dřevoryty Manesovými a jiné. Jiné publikace budou následovati, tištěny jsou v určitém počtu (třeba 200) exemplářů, krásně vypraveny, v kůži nebo pergamenu ručně vázány a z valné části předem objednány. Lud. Bradáč také cenné knihy zachované, nevázané kupuje a v pěkném obalu kupcům předkládá. Tato činnost zasluhuje všemožné podpory a náležitého ocenění. r.

Spisy biskupa Kepplera z Rottenburgu. Německá kritika prohlašuje biskupa Kepplera za nejlepšího essayistu ze všech nyní žijících i dřívějších. Což také dokazují jeho spisy; vycházejí stále nová vydání. Německý originál jeho spisu „Více radosti“ vyšel již ve sto tjsících výtisků a byl vydán pro vojáky v poli za 2·20 M. Spis Kepplerův „Škola utrpení“ dočkal se dosud čtyřiceti tisíc výtisků. Má 156 stran a stojí 2·40 M. Ig. Zh.

Jindřich Federer. Katoličtí Němci počítají za svého nyní žijícího nejlepšího beletristu katolického kněze Jindřicha Federera, žijícího jako redaktora v Curychu. K loňským vánocím vydal fryburgský nakladatel Herder nové dvě jeho povídky. V prvé, nadepsané „Noc v Abrucích“ podává básnicky spracovanou legendu mučeníka Tarcisia. V druhé pod názvem: „Patria“ jest obsažena povídka z irského života náboženského. Obě vyšly ihned ve třiceti tisících výtisků. Prodávají se po jedné marce. Ig. Zh.

První česky tištěné noviny vydal v srpnu 1515 knihtiskař pražský Mikuláš Konač pod názvem: „Sjezd tří Velebností ve Vídni a nejjasnějších tří králů“. R. 1542 vyšly „Noviny nové o Turku u Budína“, pak „Noviny o zámku Segedu v uherské zemi, jak jest ho Turek dobýval“, dále „Noviny pořádné celého měsíce září r. 1597, tak, jak jest podle Jeho vůle J. M. Pražské od osvíceného knížete a p. Zbyňka arcibiskupa Pr. nařízeno, aby jistí impressoři pořádně spolu každý měsíc a ne porůznu imprimovali“. Vydal Daniel A. Sedlčanský. Vyšly v řeči české, německé a latinské. Začaly vycházeti od r. 1597 a vycházely pravidelně do bitvy bělohorské. V bouřích válečných zanikly. Z nich známo pouze jedno číslo.

Rokycany svému historiografu. Ve schůzi obecního zastupitelstva král. města Rokycan dne 4. dubna t. r. přijata nabídka p. prof. Šáry na pragmatické sepsání dějin města Rokycan a zařaděn do rozpočtu obnos 2400 korun jménem honoráře. („Brdský Kraj“.) Kéž by tak učinila jiná města a obce!

Nový katolický denník počal vycházeti v Poznani pod názvem „Pravda“. Za nynější tísně významná událost.

K nejcennějším knihám patří bible Gutenbergova, tištěná v Mohuči, první tištěná kniha. Roku 1884 stál její výtisk (v Londýně) 94.000 K, roku 1897 jeden exemplář prodán za 96.000 K. — Po této knize uvádí se jako nejdražší „Žaltář“ z r. 1457, který se odhaduje na 200.000 K. Ovšem není ke koupi. — „Kroniku Trojánskou“ (z let 1469—1471) koupil americký sběratel za 85.000 K. Velikou cenu má první zákonník Spojených států, cena jeho se odhaduje na 120.000 korun. Jest z r 1648. V Americe jest několik vzácných knih nejvíce v rukou bohatých soukromníků jako Vanderbilda. Velice cennou jest kniha Shakespearova „Venus and Adonis“ jako první jeho uveřejněný spis.

Literární cena padlému. Uherská Akademie věd udělila cenu Telekovu 100 dukátů ve zlatě truchlohře „Stará kletba“, jejímž spisovatelem je profesor střední školy Polgar, který v září minulého roku padl na ruském bojišti. Byl dosud literárně nepovědomý. Jeho dílo cenou vyznamenané prozrazuje však neobyčejný talent. Cena byla odevzdána jeho vdově.

Velké dílo Jihoslovanské akademie v Záhřebě pod jménem Hrvatski biografijski rječnik (Charvatský životopisný slovník) počne v nedaleké již budoucnosti vycházeti. Hlavním spolupracovníkem jest univ. profesor dr. Oto Kučera na odpočinku v Záhřebě. Dílo to vydá Akademie za peněžní

podpory generálmajora Marka šl. Czerliena jako první část velké encyklopedie charvatské. Životopisy anebo krátké aspoň životopisné vzpomínky lidí z charvatských zemí, pokud nějak od nejstarších dob až po naši dobu přispěli k národnímu rozvoji, budou tam uveřejněny; králové, velcí dobrodinci, trhovci a námořníci: učenci, spisovatelé, umělci, vojevůdci, politikové atd. Také domácí lidé, kteří působili v cizině, a cizinci, kteří pracovali pro charvatský národ. Všichni charvatští lidé rozvrženi jsou dle svého povolání na 15 skupin a na šest zemí v nich: v Charvatsku a Slavonii, Dalmacii, Bosně a Hercegovině, Istrii, Uhrách a Rakousku, posléze ve vystěhovaleckých zemích. Tak má býti zachována v mysli vděčného národa památka na mrtvé a živé pracovníky. Akademie zřídila pro zpracování materiálu zvláštní odbor v Záhřebě. Dosud získáno 120 stálých pracovníků pro životopisy.

Z literatury o slabomyslné. Z českých publikací nutno na prvém místě jmenovati zprávy o dosavadních třech sjezdech (v Praze, v Brně a v Pol. Ostravě), které obsahují velmi cenné práce, vesměs původní. O různých defektech duševního života dětí pojednávají Heverochovy „Duševní odchylky školní mládeže“, dílko dobré. „Zachraňte slabomyslné!“ od Konráda Sedláčka jest jakýmsi českým „Handbuchem“. V „Dědictví Komenského“ vydal Lad. Fedink „Péče o slabomyslné“, malý spisek, který jest výtažkem řečí prvého sjezdu pražského. V „Lidových rozpravách lékařských“ vyšlo pojednání dra Lad. Haškovce „O příčinách chorob nervových a duševních“, v němž zvláště otázku dědičného zatížení mistrně a při tom populárně řeší. Tamtéž vyšlé dílko dra Pavla Hessa „O známkách chorob duševních“ nepodává nic zvláštního. Z části zastoupena jest slabomyslnost v práci Jos. Zemana „Péče o děti abnormální“, která jest zdobena četnými fotografiemi z různých ústavů. Výborným příspěvkem k pochopení dítěte slab. jest dra Demoora „Biologie dítěte slabomyslného“ v českém překladě od Fedinka a Merly. Drobnější práce vyšly v „Knihovně Komenského“: „Vyučování slabomyslných“ od Al. Novotného, „Anglický zákon o pomocných školách“ od Václ. Rohleny a „Z historie péče o slabomyslné“ od Lad. Fedinka, práce vesměs dobré.

Literární směs. Jeho Exc. ndp. Msgr. Thdr. Josef Doubrava, biskup královéhradecký, předseda Archaeologického sboru musejního, věnoval Museu král. Českého 2000 K k založení fondu ve prospěch účelů, které jsou Archaeologickým sborem téhož musea sledovány. Pond ponese jméno šlechetného dárce. Polovina ročního užitku bude dle přání dárcova věnována na vydávání „Památek archaeologických“ a druhá polovina ve prospěch účelů církevní sekce Archaeologického sboru. — Redaktor „Českého Bohovědného Slovníku“ a spisovatel dr. Antonín Podlaha, kanovník pražské metrop. kapitoly jmenován byl J. Vel. členem zemské školní rady pro Čechy. — V nejbližší době vyjde z nakladatelství L. Bradáče J. Jungmanna překlad Chauteaubriandova „Ataly“. — V Praze zemřela před měsícem překladatelka J. Božena Koppová ve věku 60 let. Přeložila a r. 1881 svým nákladem vydala B. Němcové „Babičku“ ve francouzském jazyku. — Redaktor a spisovatel Rudolf Zvak-Woborský napsal slova k nové české opeře „Čertova nevěsta“, jejímž skladatelem je Miloš Černý, vojenský kapelník a býv. kapelník Měst. divadla v Linci. — Známý V. Kl. Klicpery román „Jindra“ zpracovala pro smíchovskou scénu Karla Lužanská. — Bývalý dram. umělec, oslepný spisovatel Fr. Bohuslav vydal pro své slovinské přátele v Lublani, kdež býval oblíbeným členem divadla, knížku veršů nazvanou „Za črnim zastorom“. — Knihkupec Jan Svátek v Č. Budějovicích vydal časové dílko „Album českého Svérázu“ z oboru paní Mody. — A. Marek jun. zdramatisoval povídku Al. Jiráska, nazvanou „Skaláky“, která sehrána v rodišti Jiráskově v Hronově. — Nakladatelství Ed. Beauforta v Praze vydalo v lidovém vydání H. Sienkiewicze román „Quo vadis?“ — Známý nevidomý hudební skladatel Stan. Suda komponuje novou operu „Mše svatováclavská“ na slova Boh. Vospálka, jenž vzal podklad děje z Nerudovy povídky „Svatováclavská legenda.“ O. J.

Upisujte na šestou válečnou půjčku!

Paběrky z novin a veřejného života.

† **Dvorní rada dr. Josef Hirn.** Dne 7. února 1917 zemřel v Bregenci dvorní rada Josef Hirn. Univ. profesor a ředitel státního archivu v Innomostí Dr. Michael Mayr věnoval mu vzpomínku, z níž tuto něco podáváme. Hirn byl vzor pravého, víře, katolické církvi a dynastii neochvějně oddaného Tyrolana. Narodil se roku 1848 ve Sterzingu; byl profesorem dějepisu na gymnasiích v Solnohradě, Kremži a Innomostí. Po šestnácti letech této působnosti stal se universitním profesorem v Innomostí, odkud byl po jedenácti letech přeložen do Vídně. Roku 1914 odebral se do výslužby. Bohužel brzy zemřel, ve věku 69 let. Byl nejlepším znalcem dvou období dějin své vlasti, jež si obral za své životní studium, totiž století 16. a 17., pak dobu bojů Napoleonových o Tyroly, o nichž vydal mnoho větších a menších prací. Byl první, který používal ku probádání dějin své vlasti bohatého archivu státního v Innomostí. Byl v životě přímý, ryzí a poctivý muž, jímž byl též ve svých spisech. Hledal, hájil, hlásal pravdu. Jako hlavní jeho práce vynikají: spis o arcivévodovi Ferdinandu II. tyrolském, a nejlepší ze všech „Pozdvižení Tyrol roku 1809", která vyšla ve dvou vydáních. Poslední své větší práce o arcivévodovi Maximilianovi, velmistru německého řádu nedokončil, vyšel pouze prvý díl. Byl neúnavně činný, stále studoval; podal do odborných kritických listů podrobné referáty o několika stech vědeckých dějepisných knih. Jako učitele velebí Hirna všichni jeho žáci pro jeho překrásné přednášky, které uměl podati v ušlechtilé formě, hlavně naváděl ku samostatnému bádání a studiu. Přednášel rakouské dějiny. Zúčastnil se také politického života, jako poslanec. Velmi těžce nesl rozštěpení katolické strany v Tyrolích ve dvě, v konservativní a křesťansko sociální. Dr. Mayr praví, že kdyby byl zůstal Hirn ve své vlasti, že by mu byl jistě zabránil společně se svým přítelem Pernterem. Všechen život Hirnův byl nepřetržitou řadou přesného a přísného konání povinností, neustálá činnost pro náboženství, vědu a vlast. Byl šlechetný, vzácný muž, jeden z nejlepších synů Tyrolska. lg. Zh.

† **Antonín Maerz.** Věrný přítel družstva Vlast, jeho podporovatel a odběratel časopisů Antonín Maerz, čest. kanovník českobudějovický, bisk. vikář domažlický, bisk. kons. rada, ordin. komisař gymnasia a děkan v Domažlicích. Zemřel dne 15. dubna v stáří 58 let. Před devíti lety, roku 1908, když Socialní odbor a literární sekce družstva Vlast uspořádaly v Domažlicích skvěle konaný a četně navštívený sjezd, měl děkan Maerz jako předseda místního pořadatelského komitétu z průběhu sjezdu velikou radost. Narodil se dne 15. února r. 1859 v Domažlicích a na kněze byl vysvěcen dne 26. srpna r. 1883.

Dr. Frant. Sláma zemřel. Bývalý poslanec a rada vrchního zemského soudu v Brně dr. Fr. Sláma zemřel. Narodil se r. 1850 v Chotěboři, studoval gymnasium v Něm. Brodě a v Praze, práva pak v Pešti a v Záhřebě, kde byl promován na doktora práv. Na to nastoupil soudní službu v býv. Vojenské Hranici. Odtamtud dostal se nejprve na Moravu a pak do Slezska, načež po 15 letech stal se radou zemského soudu v Brně. Roku 1891 byl jako příslušník strany svobodomyslné zvolen poslancem na říšskou radu za městskou skupinu kralové-hradeckou, r. 1895 pak na sněm království Českého za venkovské obce rychnovské. Byl též členem rakouské delegace. Získal si velké zásluhy hlavně jako národní buditel ve Slezsku a jako spisovatel. Roku 1889 vydal „Dějiny Těšínska" a „Průvodce po Slovensku", dále pak velké národopisné a kulturní dílo „Vlastenecké putování po Slezsku". Vedle toho vydával r. 1890 „Slezskou kroniku", do níž sám přispíval populárními pracemi. Zesnulý požíval jako soudce i poslanec všeobecné vážnosti.

Excell. hrabě Jan Lažanský 22. dubna dovršil své šedesátiletí. Ještě není zacelena rána, která pána na Manětíně smrtí jediného syna tak těžce zasáhla. Jméno Lažanských má v národě českém dobrý zvuk a právě v době nedávné zazvučelo jméno Jana hraběte Lažanského jasným, kovo-

vým zvukem ve veřejnosti české. Jan hrabě Lažanský, Jeho cis. a král. Milosti skutečný tajný rada, rytíř řádu Maltánského, vládní komisař c. k. ústavu šlechtičen, zemský poslanec, starosta okresu manětínského, předseda Katolické besedy v Praze, Občanské besedy v Manětíně, pán na Manětíně, Kalci a Rabštýně atd., jest nejen dobrým vlastencem rakouským, ale též dobrým, věřícím katolíkem, který vzorným plněním svých povinností vždy dobrým příkladem předchází,

Velmistr Josef Vlasák ryt. řádu Křižovníků s červ. hvězdou slavil 26. dubna padesátileté narozeniny mezi svými spolubratry v klášteře u Karlova mostu. Za tou příčinou se mu dostalo četných blahopřání z míst nejvyšších, uznání a důkazů lásky od kněží řádových a hojných gratulací od ctitelů. Jenom skromnost jeho zabraňovala, aby oslava vysokého hodnostáře nenabyla širších rozměrů. Ad multos, felices annos!

Th. Dr. Frant. Stejskal. Jeho c. a k. Apoštolské Veličenstvo Nejvyšším rozhodnutím z 12. dubna t. r. jmenoval mimořádného profesora Dr. Františka Stejskala řádným profesorem církevních dějin na české universitě v Praze. Blahopřejeme k tomuto postupu váženému spolučinovníku našemu v ruchu katolíků pražských a předměstských všeobecně od mnoha let známému.

Padesátiletí vldp. Frant. Škardy, faráře při novém chrámu P. sv. Aloise na Král. Vinohradech, připadlo na den 5. dubna. Předsednictvo družstva Vlast, jeho odborů a kolem něho seskupených katolických spolků, poslalo vd. panu faráři vřele psané blahopřání k Jeho významnému dni, jako vzácnému svému příteli a podporovateli jak snah tak i podniků družstva. — František Škarda narodil se dne 5. dubna r. 1867 v Blovicích na Plzeňsku a na kněze byl vysvěcen dne 19. července r. 1891. Jako kaplan působil v Sušici, ve Volyni a v Předslavi u Klatov, na Král. Vinohradech a když v polovici r. 1914 byla zde zřízena nová farní osada počtem 30.000 příslušníků s novým chrámem P. sv. Aloise, byl zde Frant. Škarda jmenován farářem. V tomto místě své působnosti těší se lásce obyvatelstva všech společenských stavů a je znám zde jako podporovatel a příznivec snah dobročinných i národních spolků a korporací — již přes 20 let. —

300leté jubileum řádu Piaristů připadlo letos, neboť Pavel V. apoštolským brevem r. 1617 zřídil kongregaci zbožných škol s jednoduchými sliby. Týž den byl kardinálem Giustinianim jménem papežovým oblečen v řádový oděv zakladatel řádu Josef Kalasanckÿ. Povýšení kongregace na opravdový řád se slavnými sliby stalo se r. 1622.

Dvacáté výročí úmrtí Thdr. Jos. Rup. Přecechtěla. Dne 17. května naplní se právě 20 let, kdy (17. května 1897) zemřel v Brně historik-kněz ze řádu Servitů Thdr. Josef Rupert Přecechtěl. Působil též jako profesor náboženství a výborný illustrátor. Narodil se dne 21. ledna roku 1821 v Lobodicích u Tovačova. Gymnasiální studia konal v Kroměříži a filosofická v Mikulově. V řádě Servitů ve Vídni, kam vstoupil, dokončil theologická studia. Byv r. 1845 vysvěcen na kněze působil v Uhrách a v Dol. Rakousích. Roku 1863 dosáhl v Pešti doktorátu bohosloví. Za svého působení v Pešti rád obcoval se Slováky a tak se z něho stal rozhodný Čech a Slovan. Z této lásky vyšly jeho spisy: „Rozbor československé literatury", „Rozhled dějin československé literatury", „Životopisy československých výtečníků" a j. v. Jako výborný malíř vykouzlil obrazy: „Svatopluk a jeho synové", „Příchod sv. Cyrilla a Methoda na Velehrad", „Zakladatelé Slovenské Matice" a „Zakladatelé kláštera a basiliky velehradské". Slováci a Moravané, jimž byl pravým otcem, dodnes vzpomínají jeho veleplodného poslání. O. J.

Stoadesáté výročí narození Rob. J. N. Führera. Rok po narození V. J. Veita narodil se před 110 lety (dne 2. června 1807) v Praze později známý církevní hudební skladatel Robert Jan Nep. Führer. Ve svém rodišti chodil do obecných škol a gymnasia. Na to stal se varhaníkem na Strahově a ve velechrámě sv. Víta. Po založení varhanické školy vstoupil do této jako učitelská síla. Když r. 1839 zemřel Vitásek, nastoupil Führer úřad jeho jako ředitele kůru u sv. Víta. Zde se počal osvědčovati nejen jako skladatel, ale i dirigent. Pozbyv r. 1845 tohoto místa, žil krátko v soukromí. Působil po té v Augsburku, ve Welsu a v Riedu v Hor. Rakousích. Posledním jeho působištěm byla Vídeň, kdež i dne 28. listopadu r. 1801

dokonal svůj plodný život. Führer vynikl jako výborný skladatel mší. Všech jeho skladeb, počítaje v to i světské, jest daleko přes 300. Jeho komposice jsou vzletné, pracované s obdivuhodnou dovedností. Führer náleží k jedněm z prvních, kteří v starých archivech k novému životu vzkřísili staré zpěvy a hudbu církevní. Jeho skladby a odborné spisy jsou známy po celém Německu. O. J.

Chrám míru v Ostende. Na podnět kardinála Vanutelliho ustavil se v Paříži výbor, jenž hodlá zbudovati v Ostende chrám míru, který má býti vystavěn ihned po ukončení války. Prostředky budou opatřeny dobrovolnými dary. Svatý Otec věnoval již na tento účel 100.000 franků.

Stipendium katolickému spisovateli. Josef Luděk Brendl, známý literát svými příspěvky v katolických časopisech uveřejňovanými, obdržel od české Akademie pro vědy, slovesnost a umění z fondu „Julia Zeyera" stipendium 200 K k dalším svým literárním pracím.

Madona v keramice od Heleny Johnové, umělkyně ve výtvorech keramických, jež vyšla ze školy Michaela Powolného. Tato madonna vychází z lidového baroku a vyniká tvarovně i barevně. Zrcadlí se v ní duch barokních chrámů v duši lidu. Illustraci přinesla Zlatá Praha č. 19.

Světec-učenec. V starém věku všelijak si představovali podobu a velikost země. Nejrozšířenější mínění bylo, že země jest nesmírný kotouč, tedy rovina na pokraji kulatá a všecka obejmuta oceánem. Teprve škola alexandrinská nabyla ponětí o ní lepšího, tušíc, že jest země velikou koulí, ale mínění to nenabývalo půdy, naopak ještě v 6. a 7. století převládalo mínění, že země jest pouhá rovina a tak bylo i za dob Kolumbových. Proto také mnozí se posmívali jeho zamýšlené cestě do Zadní Indie. Mezi těmi, kdož se k pravdě přiblížili, byl sv. Virgil, pozdější opat solnohradský († 27. listopadu 784). Světec tento, potomek starého šlechtického rodu irského, stav se po mnohých studiích knězem, byl Pipinem povolán do Bavor a o něco později stal se opatem u sv. Pavla v Solnohradě a správcem tamějšího neobsazeného biskupství. Svatý Virgil přidržel se školy alexandrinské a ve svých učených rozhovorech s muži nejznamenitějšími začal dokazovati, že země jest koulí, jejíž druhá polovina je stejně obydlena jako naše lidmi, kteří jsou našimi protichůdci. Tvrzení Virgilovo vzbudilo pravé vzbouření, takže byl žalován až u papeže Zachariáše. Ten dlouho kolísal pod nátlakem odpůrců, až naposled rozhodl, že chybuje-li Virgil proti vědám přírodním, nemusí to býti ještě blud proti víře. Svatý Virgil i přes toto nařčení stal se biskupem solnohradským a apoštolem korutanským, pečliv byv toho, aby alpským Slovanům dostávalo se s dostatek horlivých hlasatelů, znalých jazyk lidu. Papež Řehoř IX. prohlásil jej za svatého r. 1233.

Selský básník moravský Antonín Travěnec dovršil 20. dubna padesátku životní. Narodil se roku 1867 v Lulči, kde vychodil i obecnou školu. Nyní je usazen jako rolník v Málkovicích u Bučovic. Jméno Travěncovo je už hezkou řadu let známo v katol. ruchu na Moravě a hlavně v katolickém selském hnutí, kolem Šamalíkových rolnických časopisů soustředěném. Z lidových „písničkářů", kteří prostě svoje písničky a básničky uložili ve sloupcích „Sel. hlasů", „Roln. novin", „Selky", „Naší omladiny", „Rol. obzoru" a „Rol. kalendáře" i „Sel. Ječmínka" vyspěl Travěnec nejvýše. Počátky jeho tvorby spadají ovšem daleko před vznik katolického ruchu selského. Už roku 1886 jako devatenáctiletý jinoch uveřejnil své prvé pokusy básnické. I s „Obzorem" a jeho redaktorem Vlad. Šťastným byl ve styku. Když r. 1895 vyšel almanach katol. básníků „Pod jedním praporem", byl mezi předními literáty a katolickými básníky zastoupen tam i selský samouk Travěnec. Když začaly vycházet „Selské hlasy" a rozvíjet se katol. ruch selský, stal se Travěnec nadšeným jeho opěvatelem. Jeho písničky „chytaly", rozpalovaly nadané mysli hlavně mladších rolníků a selských synků i dcer, v nichž našel Travěnec velkou řadu následovníků. Travěnec mnoho básnil v hanáckém nářečí a vesměs v prosté lidové mluvě. Jeho básnění vyznačuje se láskou k rodné půdě a hrdostí na selský stav.

Upozornění. Za stále vzrůstající drahoty papíru a knihtiskařských potřeb a jiných vydání upravil výbor družstva Vlast přiměřeně ceny farních tiskopisů v postupu, jaké u jiných závodů již dříve

byly zavedeny. Upozorňujeme na to naše ctěné přátele a zákazníky. Ku každé zásilce, až do odvolání výborem, bude se nově upravený cenník farních tiskopisů přikládati.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Frant. Škarda, farář na Kr. Vinohradech a Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Frant. Škarda, farář na Kr. Vinohradech a Josef Kafka, řídící učitel ve Zdětíně.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Frant. Škarda, farář na Kr. Vinohradech, Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně a Jan Novotný, děkan v Nov. Městě n. M.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Dr. Ig. Rath, katecheta na Král. Vinohradech; Frant. Škarda, farář na Kr. Vinohradech; Rich. Vojáček, profesor v Praze-VII; Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně; Jan Novotný, děkan v Nov. Městě nad M.; Em. Cívka, profesor ve Slaném; Xaver Dvořák, em. prof. v Praze; Hynek Gross, centr. archivář v Č. Krumlově; Frant. Vacek, em. profesor v Košířích; P. Aug. Neumann O. S. A. v Brně; Jan Pořícký, katecheta v Ledči; Dr. Frant. Stejskal, un. profesor v Praze.

Tiskové Lize přispěli: Jos. Fabian, duch. správce ve Slavči 2 K, Jan Nep. Holý, farář v Holišově 1·50 K, Jos. Skála, děkan v Kladně 2 K, duchovenstvo vikariátu Opočenského 18 K, Vlt. Týnského 21 K, Landškrounského 7 K 90 h.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali: po 2 K: Školské sestry v Kladně, J. Petržilka, far. v Mšeci, V. Maňhal, kaplan v Štěkni, V. Šafránek, far. v Bojanově, Konv. sv. Voršily v Kutné Hoře, V. Karlach, probošt v Staré Boleslavi, J. Benda, far. v N. Mitrovicích, I. Zháněl, kons. rada v Troubsku, Fr. Zamrský, farář v Svebohově, J. hrabě Czernin v Praze, P. Ildefons Zajíček v Břevnově, Mil. Sestry v Pelhřimově, Škol. Sestry v Chrasti, L. Koncer, děkan v Halenkově, B. Tomíček, far. ve V. Petrovicích, Aug. Krčmář, v. sekr. a farář v Stodůlkách, V. Hejtmánek, b. vikář v Bystrém u Poličky, Aug. Michálek, adm. v Chocni, J. Vondráček, prov. v Broumově, P. Fayks, prof. v Jičíně, J. Leška, farář v Chelčicích, Sestra Vladimíra v Rychnově, po 1 K: Jos. Šmejkal, far. ve Veselíčku, Jan Tyrichtr, far. v Přepeřích u Turnova, F. Novotný, far. v Lipolticích, V. Sixta, děkan v Kolíně, F. Zeman, osob. děkan ve Svihově, J. Forman, katecheta v Něm. Brodě, J. Pích, kaplan v Dubenci u Jaroměře, Al. Vašátko, osobní děkan v Kr. Městci, J. Holzman, far. v Kališti, Al. Ličman, far. v Popovicích, J. Záruba, far. v Gruntu, M. Švéda, kaplan v Mor. Budějovicích, V. Makovec, kaplan v Týně nad Vlt., J. Kocián, kaplan v Dolanech, J. Böhm, far. v St. Boleslavi, K. Večera, farář v Lukově, V. Rameš, far. v Radimi, F. Starý, řed. st. semináře v Č. Budějovicích, Šedé sestry okr. nemocnice v Benešově, po 2 K: J. Holý, furář v Holišově, Dr. G. Domabyl, prof. v Kr. Hradci, J. Charvát, far. v Čakovicích, L. Croh, kanovník v Praze, F. Okrouhlický, děkan v Kopidlně, K. Toman, far. v Hloubětíně, J. Janota, far. ve V. Boru, Mik. Koukl, katecheta Praha, Ant. Macháně, katecheta v Holicích, F. Wolf, far. v Plotišti, J. Kebrle, arcikněz v Přistoupimi, F. Hladík, far. ve Sloupnici, J. Šucha, far. v Štolmíři, V. Müller, kanovník na Vyšehradě, J. Böm, far. ve Vysoké; po 3 K: A. Nývlt, probošt v Poděbradech, Milosrd. Bratří v Praze, Msgr. A. Nepil, far. v Praze-VII., po 4 K: J. Lev, far. ve Skramníkách, hraběnka Rich. Clam-Martinicová v Praze, St. Dvořák, děkan ve Skutči; po 5 K: J. Homolka, arc. rada v Praze, J. Hamršmíd, převor v Praze, J. Kukla, profesor v Čes. Budějovicích, J. Tichovský, vikář a farář v Městečku, V. Dolejší, děkan v Zahájí, Škol. Sestry u sv. Anny v Praze; J. M. vsdp. Adam hrabě Potulicki, děkan metropol. kapitoly v Olomouci 20 K; po 10 K: Hrabě Czernin ve Vídni, Mil. Sestry v Třeboni, Kněžna A. Lobkowiczová v Praze; po 1·54 K: J. Vejchar, děkan v Tuklatech; po 1·20 K: J. Fabian, duch. správce v Slavči, Mil. Sestry v Jindř. Hradci, po 2·50 K: Škol. Sestry v Kročehlavech, P. Raf. Scholz v Břevnově; po 20 K: Ferd. Zdeněk kníže Lobkovic; po 0·40 K: Škol. Sestry v Žamberku; po 0·50 K: Far. úřad v Oslavanech, Fr. Čihař, děkan v Mnichovicích, F. Hroneš v Bohuslavicích v Čechách, V. Poslední, far. ve Vranově, Školské Sestry de N. D. v Bechyni.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 9.

VLAST

ČERVEN 1917.

Antonín Ježek:

Atheismus či návrat k pravdě?

(Časová rozprava a otázka budoucnosti.)

(Pokračování.)

Křesťanství odolává útoku pohanů a věřící nepostrašuje ani slovo davu rozlíceného „Juppiter non pluit, duc ad Christianos“ Deset hrozných pronásledování zakoušejí vyznavači Věčné Pravdy v nichž proudem teče krev za Nerona (54—68), Decia (249—251)' a Diokleciana (303—305). Jeden místodržící v prvním století hlásal již císaři Trajanovi: „Za krátký čas, díky pronásledování, udusí se tato sekta, o ukřižovaném Bohu nebude ani řeči, ani slechu ...“ Zemřel Trajan a ukřižovaný vládl dále ve svém majestátu.

Nemravný a chlípný starověk neudržel pohanství, kleslo v niveč a tam, kde hlavní sídlo měl, tyčí se majestátně obrodné křesťanství se svým náčelníkem — biskupem římským v čele.

Chlubí se Julian Odpadlík, že rakev pro Galilejského zhotoví, t. j. že jeho náboženství a církev zničí. Julian zemřel a Galilejský i jeho církev žila dále ...

Roku 611. objevuje se Mohamed († 632) a bojuje proti církvi svou naukou, která pouze tím, že dovoluje smyslnost a požitkářství, získává vyznavače. Leč právě tyto momenty byly příčinou, že nezdolává církve katolické, ale posilňuje ji v hodných stoupencích.

Vystupuje na kolbiště proti církvi Arius, veliký bludař, tupí ji, ale zmírá při slavnostním průvodu vyhřeznutím střev r. 336.... A tak až do nového věku církev musí bojovati, ale neumdlévá ani při velikém rozkolu na západě, kdy vystupuje do popředí Martin Luther, jenž z pýchy a nepoddajnosti zbudoval protestantismus; o papežství jako o něčem zastaralém a přežilém kdysi pravil: „O, papeži, morem byl jsem tobě za živa, po své smrti budu tvou smrtí!“

Známe dobře, čeho byl původcem, jaký byl jeho mravní život, jak žení se s uprchlou jeptiškou Kateřinou z Boru a tím zpronevěřuje se Kristu, jehož jho vzal na se v plném konání svých povinností. Špatný jeho život oddálil ho od Boha a za-

vedl v temno daleko větší, než zprvu ve své lehkomyslnosti mohl postřehnouti . . .

Nastaly různé proudy, které oddálily učené muže od Boha, poněvadž byli nemravní. Rousseau stává se nepřítelem Kristovým, píše sice mnoho dobrého o vychování dětí, ale o své se nestará a nepředchází příkladem. Proto na konci života trápen úzkostí a nepokojem, sebevraždou činí konec svému životu v jedné dědině u Paříže. Voltaire podává o nevěře správné názory, ale sám v nitru svém zůstává také mistrem nevěry a stěžuje si: „Jsem syt toho, že mám stále slyšeti, že dvanácte rybářů založilo církev (zde již dokonce přezírá zakladatele Ježíše Krista). Dokáži světu, že já postačím ji zničiti." Zemřel v největší zuřivosti a zoufalství dne 25. února 1778. Podivno jest, že ve shodě na den a měsíc před dvaceti roky napsal svému příteli d'Alembertovi: „Za dvacet let bude míti Bůh pokoj."

Postupující nemravnost měla v zápětí odbočení od zákona Božího a zavrhnutí samého Boha. Dobře věc vystihl slavný řečník Lacordaire, když pravil ve shromáždění: „Přiznejte, pánové, že by lidé nebyli nevěřící, kdyby nebyli nemravní!"

A Schiller ve Valdštejnu dovršuje tuto pravdu slovy: „Toť právě kletbou zlého činu, že vždy zase musí plodit nové zlo."

Nejpošetilejší příčinou atheismu jest *lidská marnivost*, která jest v domnění, že na sebe obrátí pozornost jiných, postaví-li se proti stávajícímu proudu smýšlení. Kde nalézá se většina — k církvi katolické náleží 260 mil. lidí (dle jiných 350 mil.), kde zastoupeny jsou všechny vrstvy, od dělníka až po korunované hlavy, od žebráka po boháče, tam musí býti také nejvíce pravdy. Leč to ve své zaslepenosti lidská marnivost nevidí. Později nastanou zoufalé chvíle, jako měl Bedřich Nietzche, a atheista bude volati s ním: „Kam se poděl Bůh? Já vám to povím, zabili jsme ho — vy a já. My všichni jsme jeho vrazi. A jak jsme to provedli? Jak jsme mohli moře vypíti? Kdo nám dal houbu, abychom smazali celý horizont? Co jsme to učinili, že jsme zemi od jejího slunce odpoutali? Kam se nyní pohybuje? Kam se pohybujeme my? Pryč ode všech sluncí? Nepadáme neustále? Na levo, na pravo, zpět, vpřed, na všechny strany? Jest pro nás nějaké „nahoře" a „dole"? Nebloudíme jako nějakým nekonečným Nic? Necítíme dech prázdnoty? Není chladněji? Nepřichází neustále noc a větší noc? Nemusíme rozžati svítilny před polednem? Neslyšíme ještě hlučeti hrobníky, kteří Boha pochovávají? (kterého jsme my lidu zabili, my nevěrci?) Bůh jest mrtev a my jsme ho usmrtili. Jak utěšíme se, my vrahové všech vrahův? Zabili jsme Boha. A jeho vrahové s hrůzou obcházejí o půlnoci kolem hrobu svého Boha."

Zdaž s hrůzou nečteme těchto slov!

A přidejme, že atheistu zkouší bolest v nejrůznější podobě; kde nalezne útočiště, kde posilu? Snad myslí zaletí pod kříž Kristův, aby slyšel slova Boží máteře: „Pohleďte a vizte, zda-li bolest vaše jako bolest má?"

Tam nesmí! Neslyší ohlas její bolesti a srdce jeho rozrývá se dále v šíleném bolu a nemohou jej ani utišiti slova básně:

„Jest vskutku bolest chlebem duši,
jest mystická a svatá žeň,
jež v tom, co duši láme, kruší,
jí vlévá sílu zároveň. —
A slabé duchy ve prach kácí,
leč posiluje silné jen,
háv první čistoty jim vrací."

(Jar. Vrchlický.)

Kde není záchrany, tam nastupuje zoufalství a nešťastná smrt.

Mnohdy odhození víry stává se příčinou nevěrců, kteří mají vždy výsměch na kraji a přicházejí se známou frází: „a ty ještě věříš?" Jakoby chtěli říci: „to jest již dávno překonané stanovisko." A člověk nedobře založený se lekne, zastydí se a — již jest jejich. Dedukuje prostě, že oni vzdělaní více vědí a jemu, kdyby v zastaralosti zůstal, stále by se vysmívali.

Zpravidla nevěra jeví se v mládí, které dává se vésti více vášní a ctižádostí než vědeckým přesvědčením. Takovým zdává se býti rytíř smutné postavy, jehož sláva hvězd se již nedotýká a bledne vůčihledě.

Proti Macharovi — tak se zove zaprodanec tento — který nazývá křesťanství „jed z Judeje", vystoupil vážný muž, náš šumavský spisovatel Klostermann a dává do duše „synu Heliovu" toto ponaučení: „Jsem pokrokový člověk, můj drahý, přesvědčeně pokrokový, ale necítím se pokrokovým ve smyslu těch, kteří vidí v křesťanství překážku vývoje lidské společnosti, kteří mluví o jedu přišedším nám z Judeje, kterým chrám sv. Petra zdá se býti rotundou, objímající velkou tančírnu a kteří vůbec popírají umění křesťanské. Tak ovšem já nenazírám na vývoj naší společnosti, naší kultury a našich duševních potřeb a jsem, doufám, v dobré společnosti, ježto Goethe, Winkelmann, Byron, Bulver, Bougert atd., kteří snad také něčemu se přiučili, pohlíží na Řím křesťanský, ne-li stejně, tož aspoň podobně jako já. Ti jsou ovšem zastaralí, skoro předpotopní; moderním v očích jistého druhu našich pokrokovců jest za to našemu věku vzdálený císař Julian, řečený Apostata, kterého zase já pokládám za typického zpátečníka. — Tvrdí-li kdo, že není možno, aby vzdělaný člověk věřil, odpovídám mu na to: Buď násilně, příteli, umlčuješ vnitřní hlas, jenž ti opak praví, nebo se bona fide mýlíš, ježto jsi víry ještě nenašel, kterou poctivě hledáš, byv o ni oloupen velice pravděpodobně neláskou a špatným příkladem některého z těch, jehož úkolem bylo utvrditi ji ve tvé duši. Mluvím tak k tobě z upřímného srdce a vím to, poněvadž životem všelijak byv zmítán, víru jsem ztratil, ale našel jsem ji zase a plně jsem si vědom, čím mi jest." (Obrázky z Blat a Hlubocka.)

Ruský myslitel Tolstoj doznává, že ho v mládí do nevěry dohnala dissonance mezi smýšlením náboženským a bezbožným

životem jeho okolí.*) A Francois Coppée nepokrytě praví, že nesvedly ho z pravé cesty snad příčiny vědecké, nýbrž mravní pobloužení v mládí.

Víra Nietscheova a Lenauova padly za oběť stupňované domýšlivosti a pobloudilé hloubavosti. Lenau vzpomíná na tu dobu, kdy Bůh byl vzdálen, jako na něco děsivého, hrozného. Praví v básni:

„Bez lásky v Boha! Ta cesta děsí.
Jest vítr v ulicích mrazný a ty?
Ten celý svět jest až k zoufání smutný...“

„Smutný jest život atheistů, odhodili od sebe kotvu záchrany, pustili se na moře, daleko od břehů a hynou... Věřící člověk jest také na moři, ale zcela jinak to s ním dopadá. V malých zápasech životních tají se mnohdy velké činy. Objevuje se v nich hrdinství neústupné a světu neznámé, jež se brání v temnotě, krok za krokem, proti osudnému vpádu trampot a bídy. Vznešené a tajuplné triumfy, jichž nikdo nevidí, jež žádná sláva uznáním svým neodměňuje, jež žádná fanfára pozdravem svým nevítá. Život, neštěstí, osamocenost, opuštěnost, chudoba jsou bojiště, jež mají také své reky; reky neznámé, kteří mnohdy jsou větší, než-li rekové proslavení“ (Hugo).

Ale nejen že věřící člověk vítězem jest nade vším, co ho tlačí a tísní k zemi v čas života, on nalézá pokoj a pravé konečné vítězství, když může umříti v pravé víře. Za víru tekla krev mučedníků a byla semenem nových křesťanů, jak svědčí Tertullian († 220), jehož patření na statečnost křesťanů získalo pro Krista. Vyznavači různého povolání a věku kladou život za svou víru. Vizme jen v prvních dobách křesťanských papeže Fabiana v Římě, biskupa Babylase v Antiochii, sv. Apollonii v Alexandrii, sv. Agathu na Sicilii, Petra, dvořana císařského, sv. Kateřinu, setníka Šebastiana, 13letou sv. Anežku, sv. Lucii, celou thebánskou legii s plukovníkem sv. Mauritiem v čele.

Církevní spisovatel Laktancius praví: „Kdybych sto řečí měl, sto jazyků a železný hlas, přece bych nemohl vypsati všech ukrutností, ani všech jmen mučedníků povědětí.“

A v našich dobách krvavé války nalézáme dojemné příklady odevzdání se vojínů věřících do vůle Boží, neboť jejich myšlení a veškeré konání nese se zřetelněji a odhodlaněji k matce veškeré pravdy. Na konci života nebo v nebezpečí hledá se pravda důkladněji. O návratu do lůna katolické církve vypravují anglické noviny. Jednalo se o vojína, který těžce zraněn přinesen byl do francouzské nemocnice. Chtěl se zpovídati, ale místní duchovní nerozuměl anglicky. Řekl tedy nemocnému, ať vzbudí lítost nad

*) Praví sám o sobě: „Když mi bylo padesát let a ve svých kruzích tázal jsem se moudrých po významu života, obdržel jsem odpověď: „Ty jsi náhodné spojení částí; život nemá významu, život jest zlo“ — a chtěl jsem se usmrtiti. Ale pamětliv toho, že dříve v dětství, když jsem věřil, život pro mne smysl měl a pamětliv toho, že lidé kolem mne věří a vedou skutečný život, pochyboval jsem o správnosti odpovědi, kterou mi dala moudrost mých kruhů a snažil jsem se porozuměti té odpovědi, kterou dává křesťanství lidem, jež vedou pravý život.“

hříchy, že může i tak obdržeti rozhřešení. Ale raněný chtěl své hříchy zpovědníkovi říci. Učinil to anglicky a prosil přítomného anglického důstojníka, aby přeložil toto vyznání hříchů. Protestantský důstojník byl pokorou umírajícího tak pohnut, že vyslovil přání státi se katolíkem. „Ale já vás nemohu tak rychle přijati," pravil kněz. „A přijal byste mne do církve katolické, kdybych byl v nebezpečí smrti?" tázal se důstojník. „To ano," zněla odpověď. „Nuže, já musím se ještě dnes vrátiti do zákopů." Kněz poučil krátkým způsobem důstojníka a podotknul, že ostatek doplní, až se zase vrátí ze zákopů. Potom složil důstojník katolické vyznání víry, byl podmínečně pokřtěn a pln radosti spěchal do zákopů. Ještě téhož dne byl zabit granátem.

Jak sladce se mu umíralo, když stal se účastným všech výsad a milostí, jež chová církev katolická ku blahu svých vyznavačů, kteří, když se připozdívalo, ještě nalezli světlo věčné spásy.

Kdo jest o pravdivosti svých názorů přesvědčen, zůstává jim věrným. O tom však, že atheismus nedává patřičné záruky, ukázali nám někteří vyznavači nauky Marxovi, kteří ohlásili veřejně své vystoupení z katolické církve, ale v poslední chvíli složili znovu vyznání víry, přijali kajícně sv. svátosti a zemřeli v náručí církve, kterou kdysi zřejmě jmenovali macechou a ji odkopli v zuřivém hněvu a spílání. (Pokračování.)

Jan Voborský:

Z nového cyklu znělek.

I.

Ó, poesie!

Ó, poesie, stůl mi sněhobíle prostři,
otevři okna má, jimiž zřím v zahradu,
dech resed nechť svou sladkou vůni večer zostří
ve světle rubínových růží západu.

Ku práci zve mne Ježíš, v nitru vítězící —
já v duchu zřím a cítím Jeho majestát,
čtu Jeho svatá slova v světle hvězdných svící
a nebem jak na oltáři je vidím plát.

On síla slabých jest a hvězda tonoucích,
všech spása, kdo ve jménu Jeho umírají,
když před lilií duše prchá satan, hřích —

On v pohár mysli vlévá víno umění,
mystické blaženosti jasem obetká ji,
čerň písma v stříbrosvit, v démanty promění! —

II.

Cíl.

Cíl! Ve třech písmenech se tají slovo cíl —
v něm píseň slavíků, v něm zvučí varhany,
jím stokrát člověk zlákán, stokrát zklamán byl —
a hvězdou přec nad hlavou svítí vítaný.

Tu v černý rubáš noci úsměv na rtech kryl,
tam za zdí chechtal se za strach nám nahnaný,
včera snad sladké víno s námi v pozdrav pil,
a zítra klesne v mech jak jelen uštvaný;

Však nechte, nechte mne, chci za svým cílem jíti,
jest pevně určen mi a v tichých nocích svítí
sám v souhvězdí mi třpytném dlouhou na cestu —

květ safírový jest to, rosy pln a čistý,
mne vábí k práhu nebes, snů mých ke městu.
Jdu! Srdce moje pohárem s Lacrimae Christi!

III.

Píseň míru.

Kéž samo dobrotivé nebe popřeje mi,
bych nejslastnější té se dožil ze všech chvil,
kdy probuzená píseň skřivanem nad zemí
tam výš se rozjásá, kde zlatý její cíl.

Ta píseň bude zralým hroznem, v křišťálové
jenž svitne zelení svou v misce skleněné —
dnes po něm touží jen tichých nocí snové
jak motýl po růži, v poupěti sevřené —

tak matka touží, dítěti by svými rty
zlíbala čelo v něžné lásky znamení,
tak rosa touží skanout zkvětlé do myrty!

Kéž přáno mi, tu píseň ještě napsati,
v níž také srdce mé by zřelo vzkříšení,
až vzešlé míru slunce péro pozlatí! —

Alois Dostál:

Soupeři.

(Pokračování.)

„Jak to mluvíte? Proč moji Emilii vedle Panýrkova syna stavíte?“

„Což ti není posud známo, že se ti dva lidé milují? Celá obec o tom mluví,“ smál se veřejně mlynář.

„A myslíte, že já dceru Ondřejovi dám?“ uraženě pronesl Kabáč, jenž opět usedl na stolici.

„Proč bys' nedal! Ještě rád. Do takového statku. Panýrek nějak svoji usedlost zvelebil."

„Kdyby ji ve dvorec proměnil, nic mně do toho není a dceru tam nepovedu," tvrdil Kabáč s důrazem.

„Jenom až se Ondřej vrátí od vojska, až obřadně požádá. Do té doby se rozmyslíš," předpovídal mlynář, jenž nebral rozhořčení Kabáčovo vážně.

Ostatní hosté naslouchali se zájmem. I hráči ustáli na chvíli ve hře.

„Což mne posud neznáte?" nadále se bránil Kabáč. „Což jste zapomněli, v jakém poměru žiji s Panýrkem?"

„Soupeři jste byli, to víme, jako sokové sem jste se přistěhovali a dlouho tak vystupovali, ale léty mnohé ostří se otupí, mnohá hrana se ohladí. Myslím, že stářím rozumu jste nabyli a necháte řevnivosti," vykládal a spolu hned napomínal starosta.

„Panýrek by se dávno smířil, on vlastně už se ani nehněvá," dosvědčovali sousedé.

„Ten nemá proč. Ale ode mne nebudete žádati, abych jeho synu dceru dával. K tomu jest daleko, to se nestane," stál na svém pohněvaný Kabáč.

„Ještě rád!" kdosi neprozřetelně promluvil, jsa posměšným dosvědčením doprovozen,

Kabáč zlostně rozhlédl se jizbou, pátraje po smělci. Ale nenalezl ho. U vedlejšího stolu s chechtotem kolik hlav se schýlilo. Tím byl soused podrážděn.

„Zač mne máte? Myslíte, že dceru hodím na krk každému, kdo o ni požádá? Posud jí mohu dáti věno, aby se dostala do statku, jaký mám já. S takovou na mne nechoďte."

„O tom jsme přesvědčeni," chlácholil starosta, „ale také víme, že máte štěstí dítek na paměti a nebudete jim v něm brániti. To by bylo nemoudré a nesvědomité. A nač bychom se o to nyní přeli? Proto přece nepřišli jsme do hostince," chtěl starosta smírně zakončiti celou nemilou záležitost. Nechtěl, aby se tu snad proti Panýrkovi jednalo, věda, že mu bude záhy všechno doneseno. Hráči už cvakali kotníky do desky; komu dýmka uhasla, znova si zapaloval, hostinský rychle roznášel sklenice. Hovor zaskočil k jiným předmětům. Kabáč rozmlouval ve svém nejbližším okolí a zde znovu jistil, že Emilii do rodu Panýrkova nedá, že té známosti konec učiní, dceru z domu dá a jiného ženicha jí vyhledá.

Sousedé přikyvovali, aby byl pokoj. Mlynář si Kabáče nedobíral, starosta nenapomínal. Rozhořčení Kabáčovo ztrácelo se v ruchu cinkání sklenic, šustění karet a hovoru, jenž se roztříštil na všechny strany a týkal se rozmanitých předmětů i otázek.

XVI.

Ač v Malenicích a zvláště u Panýrků měli plné ruce práce a příprav, přece jedna osoba nemohla se do díla s plnou chutí vložiti a byla to bytost v tom ohledu vždy první, totiž sama hospodyně. Nějak na ni všechno padalo, hluboce byla dojata a myslí zalétala k té železné dráze, jež jí měla dopraviti milova-

ného syna Stanislava. Téměř pět dlouhých roků byl vzdálen z domova; často sice psal, dlouhé listy posílal, ale za tu dobu ani jednou nepodíval se na rodiče a sourozence. Měli vybledlou jeho podobenku na stěně, ještě jako studenta, jako hravého Stáňu, jenž dělával nejmladší sestře koně na podlaze. Teď se má vrátiti jako vysvěcený kněz, jako doktor bohosloví, jako muž, jenž mnoho viděl i zkusil, cizím jazykům se přiučil, ve věčném městě se vzdělával.

A matka se nemohla dočkati, až určitě věděla, že Stanislav přijede teprve za dva dny. Dopis ležel na stole, novosvěcenec v něm oznamoval, že přijede ve čtvrtek, nejbližší neděli že by rád ve své domovině sloužil prvou mši svatou — primici.

Proto ony přípravy, ten shon, práce rozmanité. Ale Panýrková po domě chodila jako bez ducha.

„Tak přijde Stáňa ... hodný hoch. Nikdy mne nepohněval, nikdy se ničeho nečestného nedopustil. Tedy přece se s ním zase shledám. Jenom aby už byl zde."

Ještě že měla hospodyně zastankyně ve svých dcerách, že ji zastupovala hlavně Anička, šťastná dívka, veselá a čilá. Ani na služku Verunku už nebylo spolehnutí. Také sestarala a nějak byla rovněž popletena změnami v tichém jindy domě.

„Tak už má pan doktor po zkouškách," často s uspokojením opakovala. „Však už je čas — po tolika letech. Aby člověk při tom o rozum přišel. Na mne když pan vikář ukázal prstem, celá jsem se třásla."

„Jenom zdaž jsi uměla?" smála se Anežka.

„Dobře jsem odpověděla, to vím posud určitě. Pan vikář řekl: Sedni si, ale my stály, že nás bylo plno i kolem lavic. Tak jsem zůstala státi."

V tom vešla do síně Panýrková.

„Vy se bavíte, ale zdaž má Stáňa už připravený pokoj? Což kdyby přijel o den dříve, kdyby jel rychlíkem?"

„To není, mamičko, možné," děla Anička, „ani rychlíkem se Stáňa dříve domů nedostane. Spíše se zdrží v Praze a přiveze s sebou hned Honzíka."

„Pana inženýra," opravovala Verunka. „Vždyť o poslední návštěvě nařizoval, jak ho máme oslovovati. Mně to dalo dosti námahy, než jsem jazyk oblomila na inženýra."

„A teď bude chtíti, bychom ho nazývali Honzíkem."

„Tak si jenom popilte a stále se nebavte," napomínala hospodyně, odcházejíc na dvůr, kde se rovněž dělal pořádek a Josef zavážel výmoly čerstvou hlínou, kterou přitloukal palicí. Řada slepic šla za ním a chtěla hlínu rozhazovati po celém dvoře.

Panýrková zahleděla se od statku na prostrannou náves. Jaká tu změna! Kaplička dostala novou vížku, bílým plechem pokrytou, okna její zvětšena a barevným sklem zasklena. A k boční její stěně přiléhal podlouhlý jednopatrový domek, jejž v poslední době Panýrek pomocí sousedů postavil dle svého plánu a slibu. Sen jeho vyplněn, obecní domek už stál prostřed dědiny a čekal, že v nejbližší neděli bude vysvěcen a otevřen svému účelu o slavnosti, k níž se celá obec s okolím připravovala. Okna

domku mile hleděla do vsi, stěny se leskly, střecha se červenala novými taškami. Z domku probourány ještě jedny dveře do kaple, aby za nepohody v široké chodbě mohli státi, kteří by se do bývalé zvoničky nedostali.

Hlučno tu bylo, neboť zde dospělejší omladina stavěla slavobránu z chvoje, kterou Josef dovezl z panských lesů a na návsi shodil ku všeobecné potřebě na věnce a výzdobu stavení. Vždyť do Malenic očekáván byl nával hostí ze sousedních dědin, z města Vyzova, ano i z Prahy, odkud slíbili přijeti rodáci, kteří se tu usadili. Na sta pozvání rozesláno, zval už Stanislav z Říma, odejel s pozvánkami Panýrek do svého rodiště Domanína a osady strašovické, k níž dříve náležel. I obec zvala ku slavnosti, na niž přijeti slíbili státní i samosprávní úředníci s okresním hejtmanem v čele, sbory hasičské i jiné spolky, duchovenstvo s vikářem a jinými hodnostáři.

V Malenicích utvořeno komité, které mělo o hosty se postarati, aby se jim dostalo slušných povozů i vyčastování. Kdo měl koně, nabídnul je poslati do města a ku vlakům. Vedle vlastní přízně Panýrek chtěl pohostiti všechno duchovenstvo, ostatním poskytnuto bude občerstvení v obecním domku. Industriální učitelka na starost si vzala družičky, mužský sbor učitelský místní a z Křetova cvičil zpěvy. Kdo nemohl nebo nechtěl něco věnovati na prapory, přihlásil se u obecního úřadu. Mládež vila věnce na stavení. Na tři strany obce zakopány žerdě, a že zapomenuto bylo na Podmalenice čili Vystrkov, požádali obyvatelé samoty lesní úřad o vyšší kmen, na který by rovněž prapor vyvěsili. Strážník dovezl z Vyzova propůjčené hmoždíře a umístil je na stráni na pokraji mladého lesa.

A jako u Panýrků, tak připravovali se v každém stavení, neboť všudy někoho čekali z přátel a známých. V poslední chvíli vzpomenuto, že by slavnost už mohla počíti večerem, že v městech bývá osvětlení oken, ale Panýrek upozornil, že by taková illuminace v Malenicích při nepravidelně stavěných obytných staveních nevalně dopadla. Když už něco má býti, ať na nejvýše položeném místě nad dědinou zapálena jest hranice, aby v širém okolí zvěděli, že slavnost už v předvečer počíná. Návrh byl přijat a nejvíce omladinou uvítán; ta bude toho roku jako opakovati ohně filipojakubské.

Také kdosi vzpomněl, že by se mohlo jeti Stanislavovi na nádraží naproti s banderiem a několika povozy, ale Panýrek hned oznamoval, že syn jeho přijede večer.

„Proč večer — v noci!“ hubovala Hodovalka. „Nepotřebuje se styděti a my ho chceme viděti. V pravé poledne by měl přijeti a rovně jíti do kaple, kde bychom ho uvítali.“

Mlynář nabízel Panýrkovi k té cestě zánovní kočár, ale ochotně míněná nabídka s díky byla odmítnuta; otec chtěl pro syna jeti s tou bryčkou, s kterou jej vozil domů jako studentíka na prázdniny, na kterou se nachytali jiní, jako na př. Filipek, jenž byl nyní lékařem, Jan Pazuka, profesor gymnasijní, adjunkt Skalák, jenž stále se ucházel o ruku Aniččinu a čekal, až se stane samostatným.

Panoval-li vždy smír u Panýrků v rodině, před Stanislavovým příjezdem odbyl se tu malý spor, kdo totiž bude otce doprovázeti na nádraží. Každý se přihlašoval, i Josef by byl jel, ač od Stanislava, jenž teprve vystudoval, valné diškerece nečekal. I matka by chvátala synu naproti, Honzík se hlásil, Anička jeti chtěla, Anežka žadonila, ale na konec ustanoveno, že pojede Ondřej, jenž se nedávno od vojska domů vrátil a zase potah koňský řídil. Ke slavnosti sjeli se všichni i s Janem, jenž měl už místo v továrně jako inženýr.

„Nelze bryčku přeplniti, aby měl Stanislav pohodlí po tak dlouhé cestě," mínil Panýrek. „Všichni ho užijete a nyní máte ještě dosti práce," připomínal, usedaje do bryčky, kde byl pro hosta připravený kabát a v košíku několik buchet z domácí mouky.

Mnohý zrak sledoval čerstvě natřenou bryčku, pomalu jedoucí k Vyzovu a dále na nádraží. Koně řídila pevná ruka Ondřejova a za ním na polstrovaném sedadle choulil se Panýrek. Starosti mocně účinkovaly na rolníka; přibylo mu vrásek, zbělel vlas, tvář nabyla vážných rysů. Uvažoval o všem, co prožil, co prodělal, než se těchto časů dočkal. Život jeho byl plný práce a starostí, ale mohl býti spokojen. Všechno se mu dařilo v rodině, v domácnosti i v úřadech, které zastával. Ještě mnoho čekalo, ale pevně doufal, že i to podnikne a vyplní. Teď děkoval na četné pozdravy, volal na kolemjdoucí, odpovídal na dotazy. Pak Ondřej popohnal koně a bryčka jenom přeletěla městečko. Ale i dále znali Panýrka, kynuli mu, smáli se naň. V širém kraji byl známý, na mnohých stranách měl co jednati jako okresní starosta.

„Abychom dojeli včas," připomínal Ondřej, hledě k západu, kde slunce se skrylo za lesem.

„Stanislav počká, kdyby dříve přijel," mínil otec.

Ale dostali se na nádraží dříve, než s hukotem přihrnul se dlouhý vlak. Mezi vystupujícími byl i mladý muž v řasnatém taláru se žlutým kufříkem v ruce. První uvítání odbyto v nádražní budově.

„Ani bych tě jinde nepoznal," řekl Ondřej, veda bratra k povozu.

„Však ty rovněž jsi při té vojenčině zmužněl," usuzoval Stanislav, svižně vyskakuje na bryčku.

Často se ohlédl ponocný v Malenicích po osvětlených oknech Panýrkova statku. Z dlouhé chvíle a se zájmem pozoroval stíny za tenkou záclonou, jak domácí srdečně vítali Stanislava, jak dlouho tento spočíval v náruči matčině, přecházel světnicí v rozčilení, potom usedl a často pozvedl ruku při milé rozprávce.

„Inu ovšem," pro sebe řekl noční strážce a vzpomínal na syna, jak ho vítal po návratu od vojska pod rodnou střechou. „Taková doba! A ani jednou se nepodíval domů, nepotěšil svých drahých."

Ponocný ani před Panýrkovými neodtroubil, boje se vyrušovati rodinu v tom radostném shledání, v té blažené chvilce. Pomalu šoural se na druhý konec ztichlou vesnicí.

Zahradou a polem kráčel následujícího dne mladý muž do Křetova, odkud zaznívál hlas zvonu čistým vzduchem. Matka doprovázela Stanislava do kostela. Ostatní časně ráno spěchali

po obvyklé práci. V sobotu před slavností nutno nasekati krmiva, navoziti mladé jeteliny, nakositi porosené trávy. I Ondřej jel silnicí k zátočinám, v nichž probleskoval potok v ranních paprscích. Na matku a bratra kýval dlouhým bičem. Verunka s hráběmi v ruce dodřimovala v řebřinách.

Stanislav zdržel se na faře, matka pospíšila napřed, jsouc si vědoma, co ji čeká doma. Už slunce vysoko stálo, když mladý kněz došel louky, na níž Ondřej sekal, Verunka shrabovala a koně se popásali.

„Pomahej Pán Bůh!“ volal Stanislav.

„Dej tak Pán Bůh!“ rychle odpovídala služka, ale hned dodávala: „Vždyť si pan doktor zamokří boty a dostane rýmu. Posud plno rosy.“

„Žádné starosti o mne,“ smál se Stanislav. „Zdaž bych ještě dovedl s kosou se otáčeti?“ A už bral z rukou bratrovi kosiště, změřil louku a sekal. „Kolikráte jsem se na této louce zapotil. Ale tráva je zde letos bujnější.“

„Louka jest zkompostována,“ poznamenal Ondřej, jda prokoně, kteří poněkud dále zašli.

Verunka chvíli hleděla na Stáňu se zalíbením. Opravdu, nezapomněl sekati a nestydí se za polní práci. Ale hned si připomněla na rozdíl dřívější a nynější doby a zvolala: „Ale pro Pána, tohle není práce pro důstojného pána a doktora!“

Stanislav však nedbal těch úzkostí a toho varování. Sekal, až mu dlouhý kabát odletoval, radost měl, že nezapomněl, že hodně u země podtíná trávu i květiny.

Nahoře na kopci zevloval jako hlídač máku skotáček z Kabáčova statku. Rozhlížel se ospale kolem a dojídal krajíc, který dostal k snídani. Pojednou se vzpružil, vida na sousedově louce u potoka muže v černém šatě. Hned věděl, kdo to jest a sledoval jeho počínání. Když Stanislav kosy se chopil a sekal, hoch vytřeštil zrak a ušklíbnuv se, řekl: „A to prý je doktor, he-he-he!“ Jako střela ubíhal s tou novinou do statku.

„Kam tak pelášíš?“ zarazil skotáčka hospodář.

„Doktor seče trávu,“ zazubil se chlapec.

„Blázníš? Který doktor?“ rychle se tázal Kabáč a hlídačemakovic za rámě zadržel.

„Sousedův — ten, co v noci přijel,“ vysvětloval hoch.

Kabáč nelenoval si, aby se přesvědčil, popošel kus cesty, aby viděl doktora sekati trávu. Stanislav už byl u staré co rok obrůstající vrby a právě končil.

Později maleničtí viděli doktora přecházeti po zahradě s knihou v ruce, a Hodovalka usuzovala, že se modlí, poněvadž křetovský farář právě takovou knihu z kapsy vyndaval, když jda domů ze školy, poslední stavení míjel. A chodil mladý kněz pod věkovitými stromy dlouho, ob chvíli se zastavuje, časem přivřel knihu o zlaté ořízce a hleděl v zeleň listů, do modrých oblaků, v dáli chmůrami zamlženou.

A zase budil Stanislav podiv, když vyšel ze dvora se žebříkem na rameně, aby dokončil dekoraci kaple a domku na návsi. Dívky napletly tolik věnců, že je chtěly ještě pověsiti na

římsu, dělící přízemek a prvé poschodí; tu pak potřebovali člověka, jenž by hřeby zatloukl a věnce umístil. Proneseno přání před Stanislavem a ten hned ochotně vzal bedničku se hřeby a kladívkem, vytáhl z pod kolny žebřík, jehož dříve užíval, česaje ovoce na zahradě, a v čele malých dívek kráčel na náves. Hned kde jaké okno bylo obsazeno a sousedky ani nemohly uvěřiti, že to pan doktor kabát svléká, po žebříku leze a do zdi buší. Věnec z čerstvých květin zatím si zavěsil na levé rámě. Za krátko byla stěna ověšena. Stanislav samolibě prohlížel své dílo, při tom se točil na žebříku a rázem se zasmušil. Nebylo domku, na němž by nevlál prapor, jenom Kabáčovo stavení zůstávalo bez jakékoliv ozdoby. Tři okénka ve štítě byla otevřena, však ze žádného nevystrčen prapor, stěny holé, žádných májek ve hradbě jako v sousedních domech.

Mladý Panýrek hned si uvědomil nepřízeň, která tolik let mezi oběma sousedy panuje, jež posud trvá, nebyvši ani časem, ani vzájemnými styky vyhlazena. Posud netázal se doma, ani se neptal Ondřeje na louce, miluje-li ještě Emilii, nevyzvídal, jak obě rodiny k sobě se chovají. A nyní se přesvědčil, že svár nadále hárá, že není vyjasněno v sousedních statcích. Proto Kabáč opomenul dekorovati stavení, proto ignoruje slavnost, k níž se konají tak dalekosáhlé přípravy.

„Ještě máme jeden věnec," upozorňovala dívenka, zvedajíc polní květiny hodně spletené.

„Není tu místa," odpovídal Stanislav, sestupuje po žebříku k zemi.

„Ten dej Kabáčovům na hradbu," radila družka, „beztoho tam nemají ani květiny."

Dívka se dlouho nerozmýšlela, ale hned běžela, aby věnec na plaňky pověsila. Okno u statku bylo otevřené, kdosi vyhlédnul. Stanislav se domníval, že věnec poletí za ochotnou dárkyní, ale nestalo se tak. Zůstal zde jako jediná ozdoba. Na stráni zahoukla právě první rána, ohlašující širému okolí, že slavnost počíná večerem, kdy celá obec byla už připravena k uvítání a přijetí vzácných hostů.

XVII.

Naproti řečništi stáli osadníci ze Strašovic a Domanína hromadně se dostavili z rodného kraje Panýrkova, při sobě se drželi a teď zaujali místo proti tribuně, chvojí a květinami ozdobené. Nemálo hrdi byli na svého rodáka, o jehož skutcích dávno věděli a jejž přišli oslavit při dnešní příležitosti. Teď sledovali s patrnou účastí řečníka za řečníkem a pověsivše hole na lokty, aby měli volné ruce, tleskali hlučně, přisvědčovali horlivě a pronášeli výrazy souhlasu.

Sledovali krátké oslovení místního stařičkého starosty, jehož hlas daleko nezaléhal a nepronikal, potom vyslechli vikáře, jenž se dostavil k vysvěcení kaple a chudobince; ten řečnil obšírněji a mluvil se stránky náboženské. Při té promluvě posluchači jenom mlčky dávali souhlas na jevo a ke konci pronesli jako po kázáních: „Dejž to nebeský Pán Bůh!"

Farář z Křetova vyslovil radost nad tím, že právě na jeho osadě takový květ zbožnosti a charity vypučel a ovoce vydal. Dnešní den zlatým písmem zapsán bude v dějinách obce Malenic a celé farní osady.

„Tak jest!“ dosvědčil naproti stojící občan a za ním hlučně přikyvovali jiní.

Farář děkoval Josefu Panýrkovi jako svému věrnému příteli, jako vzornému osadníku a obětavému lidumilu, ale díky vzdával též všem sousedům malenickým, kteří společně s tvůrcem šlechetné myšlenky spolupůsobili a při zbudování tohoto díla pomocni byli jak peněžitými dary, oběťmi pro kapli, tak i prací rukou svých. Vzpomínal i zesnulého výminkáře Bohaty, jenž odkazem svým na chudinu položil základ k tomuto krásnému skutku.

I řeč farářova učinila dojem v posluchačstvu.

Mimo nadání vstoupil na řečiště také doktor práv z Vyzova, člen okresního zastupitelstva, jenž měl dar jazyka a vystupoval o slavnostech národních, za slavnostního řečníka zván byl daleko široko v kraji a těšil se chvalné všudy pověsti.

„Advokát z Vyzova!“ oznamoval muž vzadu stojícím a se dotazujícím, kdo to na tribunu vstoupil. „Doktor Hladký.“

„Co ten tam chce?“ polohlasem prohodil kdosi ze Strašovic, poněkud rozladěn nemilými styky s advokáty od posledního soudu.

„Ticho!“ okřikoval junák rušitele pokoje.

„No, no, však už nic neříkám,“ zněla odpověď.

Zavlál větřík a zašustěly prapory na střechách, mezi nimi na Kabáčově stavení, před nedávnem teprve umístěný, ale ne do návsi z lomeničního okna, jako v sousedních budovách, ale vystrčený do dvora, aby dělal jakousi oposici.

A pan doktor Hladký, jak byl řečníkem od slova, hned se chopil té okolnosti, naznačiv, že i ta příroda projevuje radost nad dílem, jež se tu právě oslavuje.

„Tak jest!“ hlučně přisvědčovali posluchači v menších, větších hloučcích. Ti v těsné masse posud mlčeli.

Advokát pokračoval uhlazenou mluvou, že po stránce náboženské bylo tu dosti pojednáno lidmi povolanými, on že chce se dotknouti jiných otázek a to charitativní a kulturní.

„Výborně!“ ozval se zatím ojedinělý hlas.

Hladký vyličoval se vším důrazem, jak třeba jest na českém venkově chudinskou otázku řešiti, že v tom ohledu mnoho jest posud nevyřízeno, neujasněno. Podobně bylo i na tomto okrese, ale tu jedna obec chopila se iniciativy ve věci tak důležité a to jsou Malenice. Není to obec největší a nejbohatší, ale má obětavé muže, kteří se přičinili, aby věc tak důležitá došla uskutečnění.

„Panýrek, náš rodák!“ volali sousedé z osady strašovické.

„Ano, máte, pánové, zcela pravdu, ale nesmíme zapomínati též lidí zemřelých,“ přisvědčil doktor a hned připomenul Bohatovy nadace, i těch, kteří na chudinu kdy v místě pamatovali. Josefa Panýrka si ponechal naposledy, neboť o něm se mělo jednati nejdéle. Líčil jeho příchod do Malenic, jak se s jiným

ještě sousedem zde zakoupili, jak svoji živnost zveleboval, zdokonaloval, jak šetřil a dluhy uplácel.

„A při tom co nejpečlivěji staral se o své děti, aby se jim dostalo vhodného vzdělání. Jakou u koho zpozoroval vlohu, takou hned pěstoval, ať to byla chuť ke studiím, k práci rolnické, ku vzdělání theoretickému či více praktickému. Tak vzdělávati dal nejenom syny, ale i dcery své. Dnes právě po prvé v kapli mši sv. sloužiti má syn Panýrkův, vychovanec české koleje v Římě, jenž ve věčném městě tom pilnými studiemi i doktorátu theologie dosáhl."

„Sláva mu!" provolala omladina.

„Náš rodák!" hlasitě chlubili se ti, kteří v Domaníně posud Maxu Štibicovi vzdorovali.

Advokát se zmínil též o ostatních dětech Panýrkových, jichž jmen neuváděl. Však měla Anežka strach, studem aby se propadla, až by pan doktor před takovým publikem ji jako na pranýř uváděl.

A zase vrátil se k hlavě Panýrkovy rodiny, k okresnímu starostovi a jeho dílu; pravil, že Malenice mohou býti hrdé na takové občany. Jistě před léty zdejší obyvatelstvo nedůvěřovalo přistěhovalcům, ale teď se přesvědčilo, co bylo jimi vneseno do obce. Josef Panýrek se vděčí obci, která ho přijala do svého středu. Postavil útulek pro chudinu, zasedací síň pro obecní schůze, přístřeší pro knihovnu. Tak se postaral o kulturní život v obci, tím i sobě postavil pomník.

„Sláva mu!" dosvědčovali sousedé.

Doktor Hladký ještě vybízel ostatní obce, aby následovaly Malenic a všudy podobně starali se občané o chudší spolubližní, stavěli podobné chudobince a tak řešili otázku charitativní. Ale Malenice udrží primát, poněvadž mají ve svém středu takového lidumila, muže tak obětavého a šlechetného, jakým jest známý Josef Panýrek."

„Sláva mu, sláva mu!" hlučně ozývalo se na všech stranách.

Kde kdo se ohlížel po Panýrkovi, jenž stál stranou mezi malenickými sousedy. Cítil, že jest na něm, aby také pronesl několik slov. Když vstoupil na řečniště, ozval se hlučný aplaus. Posečkal chvíli a potom srdečně a nehledaně mluvil dojatým hlasem. Děkoval především Bohu, že mu dal tolik síly, aby se všeho dočkal, díky vzdával rodákům svým i malenickým sousedům, kteří ho s láskou mezi sebe přijali, odmítal od sebe tolik pochval, jichž se mu od předešlých řečníků dostalo a prosil, aby tento dar, k němuž mnozí jiní přispěli, přijat byl, aby prospěl obci i těm, pro něž byl určen.

Panýrek neočekávaně skončil, poslouchající ještě čekali dalších slov a teprve po chvíli jali se tleskati.

Řečniště osiřelo; nyní obrácena pozornost k obřadům, jež vikář s duchovenstvem vykonával. Kapela doprovázela zbožné písně a už se také vyskytnul předzpěvák. Byl jím podělkář Josef. Nyní ve zpěvu pomáhala mu Verunka z Panýrkova statku.

Prvou mši sv. zde v kapli sloužil Stanislav za četné asistence a příjemný jeho hlas vynikal ze svatyně až na náves. Slyšely jej i hospodyně u ploten, připravujíce oběd. Proto se i ob čas pokřižovaly.

„Má to Panýrková radost. Však si toho zasloužila — taková skromná a pilná včelička —“

„Celá rodina půjde k sv. přijímání. Jest tak obyčejem. Však už zvoní. My jsme odsouzeny k tomu vaření a jenom tak úkradkem můžeme se dveřmi podívati.“

A žena opět se křižovala pomoučenou pravicí.

Po mši svaté, po uděleném požehnání ohlašoval vikář, že Malenice v tuto neděli na památku dnešní slavnosti mohou co rok slaviti pout.

„Tak budou Malenice samy pro sebe,“ poznamenal sousedz Křetova. „Ani posvícení s námi nedrží.“

„Zdaž i Podmalenice čili Vystrkov se toho nového zařízení přidrží?“ ušklíbnul se kdosi.

„Vždy Podmalenice,“ potvrzoval Fulman, a „žádný Vystrkov.“

(Dokončení.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.

(Pokračování.)

Ach, kdo jí srdce utiší!
Otec jí více neslyší,
neví, že vzdychá a pláče,
že je jak v srdci raněné,
z teplého hnízda shozené,
ubité, bezbranné ptáče,

Nepomůže jí slzička,
temná jež rosí očička,
potěchy nemá víc žádné,
nikdo ji nyní nemá rád;
domov jí kyne slední snad
v rybníka hlubině chladné.

Jiří v tom přišel —: „Nač jen pláč?
plesej a směj se, jásej radš,
škoda je očinek k pláči,
novinu nesu blažící:
v okolí právě četníci
pídí se po vyzvědači,

oč, že jím bude černý král,
o lásce jenž ti sladce hrál; —
proč však jen pláčeš, ty milá?“
— Jaká to sladká úleva,
bol když se z duše vylévá
z květu jak rosička bílá! —

Všecko mu řekla; on pak šel,
s myslivcem sám řeč dlouhou měl,
vyšel však smuten a bledý,
bez pořízení, přece však
nadějí jiskřil jeho zrak:
„Setři svých slziček sledy!

Tatíček slovo splní snad,
ještě však má tě jistě rád,
láska mu srdce přec zlatí —
půjdeš, když on ti poroučí;
mateřské na čas náručí
skytne ti ráda má máti!

V chaloupce tiché pod lipou
dobrou až spatříš máti mou,
setřeš si slzičky brzy;
i mně vždy v blízku tváři té
starostí o mne vrásčité,
oschnou, byť palčivé slzy.“

„Jiří, proč nejsi bratrem mým,
bratrství poutem bělostným
duše má srostla by s tvojí,
byli bychom jak u růže,
oddálit jenž se nemůže,
na stopce jedné květ dvojí.

Po lesích bychom chodili,
bez sebe nikdy nebyli,
spolu si zpívali písně, —
čítali spolu na mechu,
do srdcí lili útěchu,
až by nás napadly tísně.

Miluji slunce, pravda to,
jeho lesk sladší nad zlato,
v lese též miluji všecko;
stromy mě hladí větvemi,
ptáci mě těší písněmi;
přírody, lesa jsem děcko.

Stinné mě znají houštiny,
skryté v nich srnčí rodiny,
větřík mi pozdravy šumí;
když však je duše stísněná,
přírody němá písmena
zdali též potěšit umí?

Dušička touží po duši,
ta jí jen slzy osuší,
ta jen jí rozumí zcela,
líp, než to ptáče v ořeší
píseňkou jemnou potěší;
sestřičkou tvou být bych chtěla!"

„Budeš jí nyní, dítě mé,
matička má tě v náruč jme,
spolu si budeme hráti,
nesvědčí dívce samota;
růže nám v cestu života
nasypou andělé svatí."

„Všecko to krásné; myslíš však,
mnohých že lidí hadí zrak
snesl by zírat v tvář štěstí,
na bílé že by růži té
nenašel trní ostnité,
nespěchal v tvář nám je vmésti?"

„Zapomněl jsem, že na zemi
nekvete štěstí růžemi,
a já přec přál bych je tobě;
sám půjdu tedy z domova;
ať tě má máti uschová,
tvoje když dávno spí v hrobě!"

„Dobrýs' tak!", oko slzemi
pravilo za ni, „růžemi
Bůh ať tě odplatí za mě;
složím své věci z večera,
ráno pak ještě za šera
přijmu tvé přátelské rámě—"

„Na shledanou tož!" s Bohem dal.
S ní zde už zůstal jenom žal,
sama zas slzičky roní —
a hle, v tom — cesta, necesta —
poslíček jde tu od města,
nese prý psaníčko pro ni.

Pro ni že psaní — od koho?
Nemá přec v světě nikoho,
kdo by jí někdy psal psaní —
Voní jak v háji fialky —
snad jí to píší rusalky?
Nezná tu ručku přec ani —

Zvědavě ruka otvírá,
zvědavě očko pozírá,
hltá ty drobounké řádky,
jásavě pak jak dítěti
výkřik jí od úst vyletí:
„On je živ miláček sladký!"

Ale ne dlouho září líc,
pochyb teď v oku na tisíc,
zdali to pravda je jistá:
není to mýlka — nebo sen,
dokonce snad i léčka jen
baron již na ni si chystá?

Jaká to trapná bude noc!
Kéž by už prchla její moc,
ale dnes právě se vleče —
neztiší sen ji za noci,
ráno snad teprv pomoci
skytne jí přítele péče.

Sotva se jitra dočkala.
Mlha už bílá padala
Jiří když kmitl se v lese:
máti prý plná radosti
stará se, jak ji pohostí,
pozdravy od ní že nese —

Ona však, slov těch nedbajíc,
psaní mu podá. — Bledne líc,
pak se mu zardívá zpola —
a než je dočet', ještě dřív:
„Milý můj Jeník, on je živ!"
Jiří pln radosti volá.

„Hrob jsi mu přece vykopal —"
„Ó ne, já dřív jsem odjel v dál
mysle, že mrtev je zcela,
ale v hrob jsem jej nevložil
řka si: „Což, aby přece žil,
náhoda kdyby snad chtěla —"

„Jan je živ! Rychle se mnou pojď,
k němu ty sám mě doprovoď,'
jestli mě miluješ trochu —"
„Upřímně oba vás mám rád,
s vámi se budu radovat!"
„Bůh ti to odplatí, hochu."

(Dokončení.)

V. O. Hlošina:

Husité a Augustiniáni.

Příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce století XV. v zemích československých.

(Dokončení.)

Statistika husity vydrancovaných a zničených augustiniánských klášterů.

Již dvakráte mnou připomenutý [1]) Osecký řeholník *P. Malachiáš Welcker*, zemřelý dne 5. května roku 1712, v rukopise téhož kláštera, nadepsaném „Series abbatum monasterii B. V. Mariae de Osek a Fundatione usque ad annum 1706", [2]) píše o husitech [3]) mezi jiným takto: „Ozbrojený lid, rozlícen krví zabitých konšelů, jako tygr hned dne následujícího vrhl se na pražské kláštery. A hle, v kratičké době několika dnů zuřivost husitská mnoho kostelů a klášterů pražských zloupila, sochy světců roztloukla anebo zkazila, varhany, zvony, posvátná roucha odnesla a příbytky řeholníkův a řeholnic zapálila. Zanedlouho pak počala i mimo Prahu mečem a ohněm hubiti vše, co do rukou se jí dostalo. *Muže i ženy bez rozdílu zabíjela, olupovala a pronásledovala pouze proto, že Bohu sloužili a Jemu v klidu nadále sloužiti chtěli.*" A myslím, že kdo nepředpojatě posuzuje činy vojsk husitských, neupře těmto slovům mnohé pravdy, neboť voje husitské vskutku zuřily proti všem řeholníkům, kněžím a upřímným katolíkům bez rozdílu, ať byli čím vinni či nikoliv.

I řád Augustiniánský musil době této přinésti *těžké oběti*. Vždyť **v Čechách**:

r. 1421 asi v prvních dnech lednových, byl vypleněn a spálen klášter jich . . . . . *na Ostrově,* [4])

v těchže asi dobách utrpěl mnoho klášter jich . . . . . *v Pivoňce,*

r. 1421 v dubnu byl vypleněn klášter . *v Šopce,* [5])

r. 1420 dne 14. června byl úplně zničen klášter sv. Tomáše . . . . . *v Praze,* [6])

---

[1]) Sr. články: „Husité a cisterciáci" a „Husité a benediktini" ve „Vlasti" XXIX., 689 a XXX., 545.

[2]) T. j. „Pořad opatů kláštera P. Marie v Oseku od jeho založení až do r. 1706."

[3]) Dějepisec tento čerpal své zprávy a názory jednak z starých písemných památek a jednak i z tradice. O tradici pak zajisté dobře může platiti: „Nejstarší písemné dokumenty (o pohanském Římě) byly zničeny Gally při dobytí Říma; pozdější dějepiscové měli jen tradici, kterou zpracovali arci tendenčně k užitku, naučení a příkladům pro dny svoje, ale jádro v té tradici bylo, a kdo dnes pozorně Livia čte, najde je tam." J. S. Machar v „Římě", feuilletonů knize desáté, ve vydání osmém z r. 1911, str. 48.

[4]) O pobití mnichův tamnějších nemáme zpráv; musíme tedy předpokládati, že se zachránili, byť ne snad všichni.

[5]) Někteří klášterníci byli pobyti.

[6]) Mniši v čas uprchli. Jenom ti, co byli dopadeni, jsou zavražděni.

hned na počátku bouří husitských byl vyloupen a spálen klášter . . . . . *v Domažlicích,*[1])

r. 1426 v dubnu byli mniši pobiti a úplně zničen klášter jich . . . . . *v Bělé u Bezděze,*

v bouři husitské, ač neznámo kdy, zašel klášter . . . . . *v Sušici,*[2])

2. května 1425 byl vyvrácen, ač někteří mniši se zachránili, klášter . . . . . *v Litomyšli,*

v převratu husitském mnoho utrpěl klášter jich . . . . . *v Ročově,*

v bouřích husitských, ač o mniších nečiní se zmínky, zašel klášter jich . . . . . *v Úterém,*

po sv. Duchu dne 30. května 1421 byl zničen, vypleněn a spálen klášter . . . . . *v Roudnici,*[3])

koncem roku 1428 byli většinou řeholníci pobiti a zničen klášter jich . . . . . *v Kladsku,*

r. 1420 dne 3. června byli skoro všichni řeholníci pobiti a zničen jich klášter . . . . *na Karlově,*[4])

r. 1421 dne 16. května byli mniši upáleni a dne 15. května zničen klášter jich . *v Jaroměři,*[5])

r. 1421 v první polovici února byl jeden mnich upálen a zničen klášter . . . . . *v Rokycanech,*

v husitských dobách, asi z jara 1421, ač o mniších není zmínky, zašel jich klášter . . *v Sadské,*

r. 1423 dne 15. dubna a r. 1425 dne 21. května mnoho utrpěl klášter . . . . . *v Třeboni,*

r. 1421 v květnu byli někteří mniši pobiti a zničen jich klášter . . . . . *v Lanškrouně,*

r. 1421 nejspíše 21. dubna byli mniši pobiti a zničen klášter jich . . . . . *v Kostomlatech,*

r. 1420 dne 25. května panny byly vyhnány a téměř zničen jich klášter . . . . . *sv. Kateřiny v Praze,*

r. 1420 dne 22. června jsou panny vyhnány a vypálen jich klášter . . . . . *na Újezdě v Praze,*

r. 1421 byl vypleněn a spálen klášter panenský . . . . . *v Zahražanech,*[6])

r. 1420 na Květnou neděli jsou pobity panny a spálen jich klášter . . . . . *v Želině*

a r. 1418 byly panny vyhnány a sbořen jich klášter . . . . . *v Lounech.*

Na Moravě: r. 1428 velmi utrpěl při dobývání města klášter . . . . . *sv. Tomáše v Brně,*

r. 1423 byli mniši rozehnáni a jich klášter zpustošen . . . . . *v Morav. Krumlově,*

---

[1]) O pobití mnichů není zpráv. Tedy se zachránili.
[2]) O mniších nečiní se zmínky. Snad se tedy zachránili.
[3]) O mniších nečiní se zmínka, ale asi málo se jich zachránilo.
[4]) O dvou mniších se dovídáme, že zachránili se útěkem do Ojvína u Žitavy.
[5]) Upálen byl probošt a asi 7—8 bratří.
[6]) Bylo ubito 7 panen.

r. 1423 byli řeholníci většinou pobiti a spálen klášter . . . . . *v Jevíčku,*
r. 1421 byli řeholníci většinou pobiti a spálen jich klášter . . . . . *v Koruně (u M. Třebové),*
r. 1421 nejspíše byli pobiti řeholníci a spálena grangia . . . . . *u Osvětiman,*
v bouři husitské mnoho trpěly *dva mužské* i panenský klášter . . . . . *v Olomouci,*
v bouři husitské mnoho škod zakusil klášter . . . . . *ve Fulneku,*
v bouři husitské zanikl klášter . . . *v Prostějově,*
r. 1430 velmi mnoho trpěl od husitů klášter . . . . . *ve Šternberce,*
r. 1423 byly panny vyhnány a spálen klášter *v Doubravníku,*
v bouři husitské byly mnoho sužovány panny kláštera . . . . . *v Brně.*
Ve Slezsku: r. 1428 zašel mužský a panenský klášter, ač o členech ničeho není známo, ... *ve Vratislavi* a
v téže době byli mniši pobyti a zničen klášter . . . . . *v Reichenbachu.*

Bylo tedy **celkem v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od husitů nejméně 40 klášterních augustiniánských sídel čili konventů buď úplně zničeno, spáleno a rozbořeno, nebo alespoň silně poškozeno a znepokojeno.** *Při tom bylo* **zabito, upáleno a přerůzným způsobem se světa sprovozeno** *mnoho řeholníkův, bratří laiků i řeholních panen tak, že můžeme téměř s bezpečností jich počet při nejmenším stanoviti okrouhle na* **420—450 osob.**[1]) Hle, jak husitské zástupy uměly vládnouti mečem!

Následky takovýchto činů byly *přesmutné.* Země se ochuzovala a když bouře se vybouřila a vášeň vybila, zavládly prázdnota a chudoba.

„Řád kanovníků sv. Augustina — píše alespoň specielně o předmětu našem *Dr. Winter* — po svém návratu s bědou udržel se na Karlově v Praze, v Rokycanech, Třeboni. Zboží klášterského drželi kanovníci řeholní jen skrovné zbytky; v Praze několik vinic u Botiče. Poustevnický řád sv. Augustina vrátil se k sv. Tomáši na Malou Stranu hned po vojně roku 1436; též

[1]) Pravím při nejmenším, poněvadž není bezpečných zpráv ani o počtu řeholníků v jednotlivých klášteřích, ani o počtu zabitých. Alespoň ne o všech klášteřích. Ale z toho, co víme, počet tento zajisté je nejmenší. Tak v Brně u sv. Tomáše mělo vždy býti nejméně 42 řeholníků (Sr. Zd. Nejedlý, d. c. I., 130), v Praze na Karlově nejméně 30 kanovníků mimo laiky klášterní (konvrše), v Jaroměři 8—10, v Lanškrouně rovněž tolik atd. Kláštery panenské byly četněji obydleny. Počítame-li tedy průměrně na 1 klášter 15 řeholníků (kněží i laiků klášterních) a usuzujeme-li dle záznamu o zahynutí počtu členů u jiných řeholí, že stěží třetina všech jich se zachránila, je počet zabitých 420—450 u řádu augustiniánského dosti malý. Ve skutečnosti však počet členů v jednotlivých klášteřích byl mnohem větší. Počet 15 členů (řeholníků i konvršů) byl v těch nejmenších venkovských klášteřích.

do Domažlic, do Pivoňky; teprv po mnohých letech obsadili zase Šopku, Ročov a po stu letech teprv Bělou. Nejlépe se jim vedlo na Malé Straně, kdež těšili se vždy nemalé přízni katolického obyvatelstva. Ženské té řehole vrátily se brzy po vojně ke sv. Kateřině do Prahy.“ [1])

A zatím co navrátivší se členové zápasili se všemi možnými nedostatky a obtížemi doma, ti, *kdož zůstali v cizině, trpěli ještě více.* „Z kláštera Karlovského — dodává o tom *Tomek* — na Novém Městě připomíná se jeden z řeholníků, jménem Jan Láska (Caritas), který roku 1422 v Olomouci od kanovníka tamnějšího, doktora Záviše ze Zap, co plnomocníka legáta papežského Fernanda, sobě vyžádal rozhřešení z viny kacířství, že se byl přidal k straně podobojí, jak se vymlouval,[2]) ze strachu. Opat tehdejší Matěj zemřel v cizině, nepraví se ve kterém místě, roku 1434. Osm řeholníků ve jménu celého konventu, mezi nimi Jan z Rokycan, převor, shromáždilo se rovněž v místě nám neznámém a zvolilo nového opata Martina z Bořislavě, kterýž stvrzen od administrátorů arcibiskupství v Žitavě dne 2. listopadu 1434.“ [3]) Hle, jak smutno a úzko bylo v klášteřích a jak jednotlivci trpěli!

Tu platí slovo *Dr. Borového:* „Přívrženci nauky Husovy nespokojili se s tím, aby toliko z myslí obyvatelstva památku církve staré vypudili; oniť záhy k tomu celým snažením svým se nesli, aby také veškeré oku lidskému viditelné pomníky starého náboženství naprosto odstranili. Co katolíci s velikými obětmi zbudovali, to husité zbořili. Činí-li se tudy od některých výčitka církvi katolické, zejména papeži Martinu V. a císaři Zikmundovi, že násilím chtěli pobloudilých zpět uvésti do lůna církve, musíme pravdě dáti svědectví i v tom ohledu, že nezamlčíme *násilné křivdy od husitův* činěné. Když pak se jedno s druhým nestranně porovná, vášeň ovšem tu i tam se nalezne; ale na straně husitské náruživosti mnohem více rozpásány spatřujeme, než abychom vše jich jednání pouze blouznění náboženskému připisovati směli. Zejména bychom se nedivili, kdyby husité jen proti těm byli sudlice a cepy své i meče obrátili, kdož sami s ozbrojenou rukou proti nim vystoupili; *že však na bezbranných kněžích a řeholnících mstyžádost svou schlazovali, že ani svatyň Božích od záhuby neušetřili, v tom nikdo husitův hájiti nemůže, toť po veškeré věky skvrnou nesmazatelnou zůstane.*“ [4])

Jiní o tom vyjadřují se ještě ostřeji. Tak *dr. Jiří Juritsch* píše: „Taboritische Dorfgemeinden waren mit unglaublicher Schnelligkeit zur Beschäftigung eigentlicher *Räuberbanden* gelangt,“ [5]) t. j. „Táborské obce s neuvěřitelnou rychlostí staly se

---

[1]) Život církevní, 694.

[2]) Tomek slovy: „Jak se vymlouval“ nepřímo chce říci, že důvod jeho nebyl pravdivým. Ale křivdí mu. Nebylo zajisté divu, že v proudech krve, jimiž husité řeholníky zatopovali, mnohý ze strachu, aby zachránil život svůj, který přece z pozemského dobra je největším, byl ochoten ke všemu. Tu není dobře podezřívati, ale raději litovati!

[3]) D. c. IX., 130.

[4]) D. c. 227—228.

[5]) Der dritte Kreuzzug gegen die Husiten, 2.

vlastně *lupičskými tlupami*" a *Friedrich von Bezold* dokládá: „Žižka sám neznal pražádných ohledů a lidskosti, měl-li před sebou „nevěřící" dle svého smyslu. *Za jeho vedení přihodily* se *také nejšerednější výbuchy ukrutenství*; nešťastníky, kteří do jeho rukou padli a kteří pro Boha prosili, že chtějí přestoupiti k víře táborské, nechával zmírati bez milosrdenství v plamenech." [1])

Husité tedy v pravém slova smyslu zuřili násilím a *bez milosrdenství ubíjeli každého, kdo nevstoupil v jejich řady.* Kněží a řeholníci zakusili toho měrou vrchovatou. Proto pravdu má *Helfert*, když líčí dobu „největší české slávy" takto: „Jak velice změnila se země česká a národ český! Žádná sice doba středního věku nebyla bez násilných skutků rozmanitého způsobu, bez sporů rodinných ve městech, bez záští rytířských po kraji. To, co tehdejšímu světu v porovnání s válkou slulo mír, vždy bylo dosti pestré a divé. Zcela jinak bylo ale nyní. Nedályť se násilnické kousky po různu, nesvářily se jednotlivé rodiny měšťanské, neodpovídali sobě jednotliví pánové z hradů svých — nikoliv, *celou* zemí lomcoval nemír a spor, všecky vrstvy lidu dělilo stranictví a úkaz nejsmutnější vyskytující se vždy v dobách různic náboženských a občanských až příliš záhy se objevil. Města i dědiny jsou příbytkem nesvárů; život rodinný rozvrácen hlubokou roztržkou, syn stál proti otci, bratr proti bratru v odcizení sotva tajeném, ať nedím ve veřejném odporu; svazkové dlouholetého přátelství rozvázáni jsou, *trpká nastoupila nepřízeň*," [2]) která, jak dodati můžeme, *prolila mnoho krve českých synů v české vlasti*, která *nevinnou krví kněží a řeholníků potřísnila prahy kostelů a míst Bohu posvěcených* . . .

Zakončení.

Vilém Slavata, který na počátku třicetileté vojny zázračně byv při životě zachován, potom ještě ke třiceti letům jako věrný a horlivý syn vlasti ve prospěch její slovem i písmem, skutkem i obětí působil, napsal o činnosti Husově a celé době husitské tato slova: „Ačkoliv, že Jan Hus a Jeronym k smrti a k spálení za živa s veselou myslí jako na nějaké hody vesele šli, netoliko Aeneas Sylvius, ale všickni jiní historikové o tom vypisují a skrze to jich učedlníci a učení jich následovníci tím víceji dotvrzovati chtěli, jakoby oni nějací mučedlníci Boží pro pravou víru životy své dokonati měli: přece nerozmýšleli se, že „martyres non martyrium, sed causa martyrii facit", [3]) že *ne proto, když kdo pro své učení hanebnou smrt podnikne, mučedlníkem bývá, než když kdo pro svou spravedlnost a víru svatou nevinně od kacířův a zlých lidí smrt podstupuje, tehdy mučedlníkem Božím a blahoslavným bývá* tak, jakž Pán Bůh na větším díle jich spravedlnost a nevinu před, při, anebo po smrti jich divy a zázraky potvrzovati ráčil. Sice mnozí příkladové se najdou, že někteří

[1]) D. c. 22.
[2]) D. c. 244.
[3]) T. j. „Mučedníci nestávají se mučedníky mučednictvím, ale příčinou mučednictví."

pohané, Turci, Židé, Novokřtěnci i nejhorší kacíři raději udatně smrt spálení a jiné ukrutné trápení podstoupili, nežli by chtěli své neznabohy, nekřesťanství, kacířstvo, zlé a škodlivé bludy opustiti, však proto tím toho neprokázali, že jsou mučedlníci Boží byli a že jsou svatě a nevinně životy své dokonali. Vždyť Žižka v Čechách některé kněží dal spáliti, kteří horší kacířstva, nežli on sám měl, věřili a učili a ti pro své kacířství s ochotností rádi spáliti se dali, avšak skrze to mučedlníci Boží učinění nebyli." [1])

Myšlenka Slavatova je *velmi hlubokou* a pro husitství zvlášť vhodnou a významnou *pravdou*. Vždyť opravdu jen ten stává se mučedníkem, jak ostatně vždy učila církev, kdo pro víru Kristovu podstoupil smrt. Umírati za své přesvědčení, t. j. za svou víru, byť bylo to trapné, nemá s mučednictvím nic společného.[2]) Proto, ač v bouřích husitských dokonali přemnozí, jen ti byli a jsou mučedlníky, kdož pro víru Kristovu položili životy. *A takovými byli kněží a řeholníci všech řádů*, jež tehdy po zemích československých prolili svou krev. Takovými byli také mnozí členové řádu sv. Augustina. Jim tedy patří na prvém místě pověstný zpěv mistra Jičína z roku 1412 při přenášení těl tří svatých mládenců do kaple Betlémské: „*Isti sunt sancti*".[3])

Uvědomí si kdy myšlenku Stavatovu, a tedy i učení církve, česká laická veřejnost a český dějepis? Vždyť již mnozí *souvěkovci dob husitských* byli *téhož názoru*. Alespoň neznámý básník o smrti krále Václava zpíval: „Když Lev umřel pravú túhú, sedláci vstavše od pluhu nechtěli dělati, ni mlátiti, ni orati. Mnoho zlého tu v Praze: ktoť tam nebyl, tomu blaze." [4]) *A to byl přece počátek v dlouhé řadě nepořádků a násilí, divokostí a ukrutností, půtek a bitev, záští, nenávistí, pustošení, vraždění všeho způsobu, prolévání nevinné krve, zničení míst svatých a Bohu zasvěcených, rozmetání národního i církevního majetku, slovem toho, čím hnutí husitské stalo se v dějinách tak výrazným* . . .

Ovšem již počíná svitati a to tam, kde bychom toho nejméně čekali. *Protestant Denis* volá: „Dvacetiletý zápas naplnil českou zemi bídou a ssutinami . . . Všecky svazky společenské byly rozpoutány; nebylo vlády, ani obchodu, ani průmyslu; rolnictví zahubeno, pole opuštěna . . . Duchovenstvo, že statky jeho byly zabaveny, živořilo v nuzném, odvislém postavení, jaké málo příslušelo služebníkům Božím . . ." [5])

Nepřinesly tedy husitské zhouby klášterů a vraždy mnichův Čechám *požehnání*, ale tehdy na této zemi naplnilo se slovo: „Nedotýkejte se pomazaných mých!" . . . . .

[1]) Sr. slova tato u Helferta, d. c. 258.

[2]) Důsledně tedy Hus, který umřel, jak se často zdůrazňuje, za své přesvědčení, nemůže v pravém slova smyslu slouti mučedníkem!

[3]) T. j. „Tito jsou svatí".

[4]) Sr. Helfert, d. c. 265.

[5]) Konec samostatnosti české, 6. a 7.

Jan Karník:

Z „Trenů“ Jana Kochanovského.

(Dokončení.)

VIII.

Učinila jsi mi poušť v pravdě z domu mého,
moje drahá Voršilko, uniknuvši z něho.
Bývalo nás plný dům, teď jak po vymření,
ztrátou jedné dušičky jak se mnoho změní!
Hovořila's za všecky, za všecky jsi pěla,
ve všech koutech vždycky cos šamořit jsi měla.

Nikdy matka nesměla před tebou se hrýzti,
nesměl otec myšlením těžkým hlavu hnísti,
toho hned, zas onoho chutě's objímala
a svým smíchem veselým potěšiti znala.
Nyní všecko umlklo, čirá poušť je v domě,
nikde smíchu, nikde nic, co by těšilo mě.
V každém koutě u nás teď jenom hoře sedá
a mé srdce nadarmo potěšení hledá.

X.

Moje drahá Voršilko, kam jsi se poděla,
v kterou stranu, v který kraj neznámý jsi spěla?
Jsi-liž v nebes vysokost jasnou vynesena
a tam v kůry andílků drobných připočtena?
Jsi-li vzata do Ráje? Či kdes na blažené
uvedena ostrovy? Či přes zasmušené
Charon vez' tě jezero, kdes pila ze zdroje
zapomnění, že ti teď ničím nářky moje?
Či jsi lidskou podobu, lidský cit ztratila
a se v bytost slavičí, v ptáče proměnila?
Či se čistíš v očistci, pakli tvoje tělo
jakoukoliv poskvrnku na sobě kdys mělo?
Vrátila ses po smrti, kde jsi dříve byla,
než k mé těžké žalosti jsi se narodila?
Buď kde buď, však jsi-li přec, slituj se již, robě,
a je-li ti nemožno v dávné tvé podobě,
potěš mne, jak možno ti, plníc moje touhy
zjev se třeba jako stín, jako přelud pouhý!

XIII.

Moje drahá Voršilko, bodejž by jsi byla
buď mi neumírala, neb se nezrodila!
krátkou radost splácím teď velkým žalem svojím
nad tou křivdou bolestnou, nad odchodem tvojím.
Zklamala's mne jako sen noční, prchající,
který zlatem navnadiv mysl lakotnící
záhy v nic se rozplyne, a ty, když se vzbudíš,
daremně jen žádostí zlata pak se trudíš.

Totéž jsi mi, Voršilko drahá, učinila,
napřed's velké naděje v srdci roznítila,
potom jsi mně smutnému náhle „s Bohem" dala,
a veškeru potěchu moji sebou vzala.
Vzala jsi mi, možno říc', duše polovici,
zbytek zůstal po tobě věčně truchlející.

Tu mi kámen, zedníci, hladký uložíte,
v něm na paměť neštěstí mého bude vryté:
„Kochanowská Voršilka spí zde, těšitelka
otce, ale ještě víc jeho bolest velká.
Nepozorná smrti, ty opak snad jsi chtěla,
ne já ji, leč ona mne oplakávat měla!"

XIV.

Kde ta brána, kterou kdys do podsvětí zašel
Orfeus, by ztracenou ženu opět našel?
Že bych já též stezkou tou stín své drahé dcery
hledat šel a onen brod přebředl, přes který
krutý jakýs převozník vozí stíny bledé
a je v háje pochmurné, cypřišové vede!
A ty mne neopouštěj, loutno moje drahá,
ale se mnou putuj až tam, kam říše sahá
surového Plutona, tam ho buď slzami
obměkčíme, nebo snad písní žalobami,
že mi moji nejdražší dcerku ještě vrátí
a tak žal můj doposud nezmírněný zkrátí.
Ztratit se mu nemůže, v posled vše sem spěchá,
ať nezralou jahodku aspoň dozrát nechá!
Kdyby však tak kamenné Bůh ten srdce nosil,
že by člověk smutný jej ničím neuprosil?
Co tu počít? Nejlépe hned tam přesídliti,
se životem zároveň bolesti se zbýti.

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.*)

(Pokračování.)

Dodatky.

I.

Je zde zmínka o příspěvcích Douchových do časopisů tehdy nejvýznamnějších. Poměrně málo psal Doucha do „Vlastimilu", ale tím pilněji do „Květů".

*) Omylem bylo v předešlém čísle vynecháno pokračování korrespondence Šumavského, které dodáme však teprve po úplném vytištění korrespondence Forstovy, aby se také tato zbytečně nemusela rozděliti.

Doucha napsal články do **„Vlastimilu“** *r. 1840:* Slowo o cizogazyčném pogmenowánj Čechů. Od Fr. Dauchy. Díl III., sv. 3., str. 250—56. — *R. 1841*: Literatura zahraničná. Sv. II., 187—192. Anthologie z Thomsonových Počasů. Díl II., sv. I., 37—48 a sv. II., str. 141—49. Oblek ženských w Kahíře. Str. 187—89. — *R. 1842*: Sprawedlivé ocenění. Sv. I., str. 87—89. Slowo o spisowatelstwj wlastenek. Sv. III., strana 245—55. — Zrcadlo života na východnj Ewropě od K. Wl. Zapa. (Referát Douchův.) Sv. III., strana 283—85.

Daleko více přispíval Doucha do **„Květů“**. Počal tam uveřejňovati své články již v ročníku *1836*: Z Thomsonowých počasů dozpěw mrawoučný. Zima. Werš 1024—1069. (Příloha č. XXV., 8. XII., str. 99). Ročník *1837* neobsahuje nic.

1838: 1. Z Herderowých bágj. č. 24, 14. VI., str. 188—90. — 2. Licoměrnjk, č. 44, 1. XI., 350—51. — 3. O národu litewském. Přeložil — — Čís. 51, 20. XII., 407—8 a čís. 52, 27. XII., 413—14. — 4. V rubrice „Čas a duch“: a) Diw přírody, č. 39, 27. IX., 310—11; b) 2 stručné anekdoty, č. 41, 11. X., 326—27; c) Dwornost Haydenowa a Anekdota o Popeowi, čís. 44, 1. XI., 351. — 5. V rubrice: Pamětnosti přjrodnj, země- a narodopisné. Číslo 50, 13. XII., 398—99. Je to stručná anekdota o Američankách. — 6. V rubrice: Dennj kronika. Z Petrowic w Beraunfku. (Opozděno.) Jedná o založení cukrowárny (cukrovaru) v Milevsku. Čís. 2, 11. I., 15. — 7. V příloze: Zpráwa o Wernerowých překladech Klicperových dramat. Č. IX., 3/IX., 35—36.

1839: 1. Synowo přánj. (Báseň.) Čís. 52, 26. XII., 412—14. — 2. Spánek. (Z Herderowých swatobagj.) [Swatobáj = paramythion.] Článek. Č. 27, 4. IV., 215—16. — 3. Něco wýce. (Povídka o Joselu II.) Č. 28, 11. VII., 222—23. — 4. Snacha (čili zeťowá) welkomogulowa. Číslo 2, 10. I., 14—15 — 5. Labužnost (mlsawost) rozličných národů. Číslo 8, 21 II., 61—62. — 6. Opět slowo o českém ruchadle. (S jeho vypodobněnjm.) Č. 13, 28 III., 102—103. K tomu viz opravu na straně 120 a srovnej článek: České ruchadlo od Al. Šembery ve „Květech“ 1838 č. 43, 25. X., 341. 7. Z Liebwerdských láznj w Čechách. (Wýgjmek z dopisu od 9. srpna.) Číslo 35, 29. VIII., 278—80. — 8. V „Příloze“: Wýstawa uměleckých děl w Praze 1839. Číslo 10, 23/V., 37.

1840: 1. Úsudky o Čechách. Č. 27, 2. II., 215. — 2. V rubrice „Dopisowatel“: Z Mnýšku w Beraunsku. (Wýpisek z listu přjteli od 29. řjgna.) Číslo 46, 12. XI., 367—68. — V „Literní Příloze“ (Noviny z oboru literatury, umělnj a věd): 1. Slowo o wečerných besedách p. Josefa Prokše, číslo IX, 30/IV., 36. — 2. Swědectwj cizozemce o wlasti české. Číslo X, 14/V, 37—39 a číslo XI, 29/5, 41—43. — 3. Poznámka ku XVI. příloze „Kwětů“. Číslo XIX, 17/IX, 74—76. Vztahuje se k článku: Wýpis z listu p. W. Hankowi od A. Rościšewského z Rościšewa. Č. XVI, 6/VIII, 63—64. — 4. Řjmský pamětnj penjz, č. XXIII, 12/XI, 92.

1841: 1. Prawda? — a nebo mámenj? Cislo 10, 11/III, 78—80. — 2. Malá oprawa. Číslo 16, 22. IV, 128. Týká se německého pražského časopisu „Ost und West“. — 3. V rubrice „Dennj Kronika“: a) Z Prahy, číslo 30, 29. VII, 239. Jedná

o knihovnictví. — V článku: Z Mnýšku w beraunském kragi, na str. 240 pod značkou *H* (tedy ne od Douchy) je zmínka o Douchově básni. — Též článek: Ze Zbraslavi, jednající o českém divadelním představení pod značkou D .... v č. 40, 7. X, 320, sotva pochází z péra Douchova; předmět a místo připouštěl by autorství Douchovo, ale zkratka nikoliv. b) Z Prahy. Číslo 47, 24. XI, 375—76. Jedná o vyznamenání MUDra Staňka a o pěvkyni Antonii Štěpánkové; c) Z Prahy. Čís. 50, 16 XII, 400. Jedná o Mozartovi a o počasí. — 4. České diwadlo w Praze, čís. 52, 30. XII, 414—15. — V „Literní Příloze": 1. V rubrice Literatura: City radosti ke dni 19. dubna 1841, gakožto k slawnému swátku narozenin Geho cjs. král. Apoštolské Gasnosti Ferdinanda V, ochránce národů swých od ústawů Slowenských na školách ewangelických A. wyz. w Uhřjch progewené. W Přešpurku, tiskem F. K. Wiganda. Za 30 kr. stř. — čís. XI, 3/VI, 41—42. Douchův posudek zní velmi příznivě a neprozrazuje nijakého náboženského stanoviska. Jakož i na jiných místech jevil se zde katolík Doucha snášenlivým oproti evangelíkům. 2. V témže čísle na str. 42—44 v rubrice Literární návěsti: O wydánj Lužicko-Srbských národnjch pjsnj. 3. K laskawému powšimnutj! (o německo-českém kapesnjm slownjku) č. VII, 8/IV, 27—28. — 4. Zpráwa o wyšlých giž národnjch pjsnjch Srbůw Lužických. Čís. XXII, 4/XI, 86 a č. XXIII, 18/XI, 89—92. S ukázkami národních písní. — 5. Nový časopis slowanský w nářečj lužicko-srbském. Čis. XXV, 16/XII, 99—100.

1842: V rubrice „Domácj kronika". 1. Z Prahy, č. 6, 22/I, 24. Jedná o obraze Kollárově. 2. Článek v č. 71, 7. IX, 282 jedná o požáru v Leškavě u Žatce. 3. Článek Z Mníšku (w Beraunsku), jednající o zažehnanám požáru, v č. 69, 31/VIII, 274 pod značkou * * sotva pochází od Douchy. — V „Příloze": 1. Kancionál od Jos. M. Pohořelého. Jest to posudek knihy. Číslo II, 26. I, 5—6. — 2. O psanj gmen československých we spisech ginogazyčných. Č. V, 9/III, 17—18; č. VII, 6/IV, 27—28 a č. VIII, 20 IV, 29—30. — Články jsou podepsány buď pod textem neb v rejstříku jménem Fr. Daucha aneb zkratkou Fr. D. a mimo to zajisté pochází ještě jiné drobné zprávy z péra Douchova.

Současně příspíval Doucha též velmi pilně do „České Včely", o čem však Forst se nezmiňuje.

II.

Současné časopisy, hlavně „Květy" a „Česká Včela" věnovaly pilnou pozornost *provození* Haydenova díla „Sedmero slov Kristových". Velmi obšírně o tom referovaly; pochvalně píší nejen o provození v chrámu Sedlském, o čem se zde jedná, ale také v jiných místech, především v Mníšku, bývalém působišti Douchově. Referáty zahájila „Česká Včela" oznámením. Píše: „Chvalitebné počínání pěstitelů řeči mateřské vztahuje se až na posvátnou hudbu. Dne 8. dubna 1841 byla přičiněním horlivého pana *Vinc. Forsta* velká kantata *„Die sieben Worte Christi"* od doktora hudby Josefa Haydena, kterýž ji byl pro jistého kanovníka v Kadizu (ve Španielsku) psal, *v Sedleckém* chrámu Páně, blíž Kutné Hory, od více než 60 hudebníků provozena. Letos

dal si tentýž pan *Forst německý text do češtiny přeložiti* a tak bude tato mistrovská práce v českém jazyku pod názvem „*Sedmero slov Vykupitele na kříži*“ ku konci letošního postu tamtéž provozena. Posudek o zdařilém provození této, zbožné city nejvejš vzbuzující, výborné kantáty, jejíž text v českém jazyku tištěn bude, očekáváme z netrpělivosti, on nám bude nejvejš vítaný.“

[Česká Wčela 1842; v rubrice: Zwěstowatel, č. 19, 8. března, S. 76.] Článek není podepsán. Jemu předchází příspěvek Douchův, ale sotva pochází proto z péra Douchova. Skoro současně přinesly „Květy“ zprávu též bez udání autora: „Dochází nás vítaná zpráva, že se letošního roku v pašijový týden v chrámu Páně *Sedleckém*, blíž Kutné Hory, „Sedmero slov Kristových“ od Haydena v českém jazyku ponejprv provozovati bude. Přičinil se totiž pro věc národní velmi horlivý důchodenský písař pan *Vinc.(enc) Forst*, jehožto vedením a nákladem celé toto velké podniknutí se děje, aby ve velebném českém chrámu ono mistrovské a vážné dílo také *národním* jazykem podáno bylo. Pan Štěpánek uvolil se v přeložení textu, kterýž také pro onu slavnost zvláště tištěn bude. Podniknutí toto jest zajisté pro menší místo venkovské velmi čestné a my bychme přáli, aby také naše Praha, kteráž v tom ohledu tak mohútnými silami vládne, nám něco podobného *v jazyku národním* podala.“

[„Květy,“ Domácí kronika, 1842, číslo 20, 12. III, S. 80.] Není správné tedy Forstovo udání v dopise z 5. března. Oba uvedené časopisy přinesly předběžnou zprávu o provození, ovšem že později. Provedení se potkalo s neočekávaným úspěchem, jak tomu nasvědčují souhlasné pochvalné referáty „Květů“ i „Včely“, oba velmi obšírné. První pochází z péra autora mi neznámého,*) druhý z péra Douchova. První zní:

„Ze Sedlic u Kutné Hory. Haydenovo „*Sedmero slov Kristových*“ provozovalo se zde na Zelený čtvrtek o páté hodině z večera v jazyku *českém*. Provození bylo velmi zdařilé; neboť mnoho dobrovolných a v hudbě utvrzených hudebníků přišlo velkému počtu domácích na pomoc, tak že každý hudební nástroj a každý hlas velmi četně obsazen byl. K provedení zdařilému krom hlavního podnikatele pana *Vinc.(ence) Forsta* velmi mnoho přispěl také setník a dozorce hudby u pluku vojenských myslivců Kutnohorských pan *Machate*, kterýž nejen hudebníky vojenské k pomoci *ochotné* odřídil, nýbrž i sám vedení hudby převzal, čemuž také co zápalný a pevný hudebník mistrně dostál.**) — Na Velký pátek o čtvrté hodině odpoledne provozovalo se rovně s pochvalou Haydenovo Stabat mater a v pondělí velikonoční taktéž od Haydena *mše* do C-dur, graduale od Eyblera do Es-dur a offertorium od Hummela do B-dur, které skladby

*) Doucha neužíval zkratky —a.

**) K tomu připsala redakce poznámku pod čarou: „Šlechetný tento ctitel a pěstitel hudby nám zajisté nezazlí, když mu zde i jménem Kutnohoranů (mezi nimižto jsme z nejedněch úst horlivou chválu jeho slyšeli) veřejné díky zu všechnu laskavou ochotu vzdáváme, s jakovouže on vždy v čelo se postaví, kdežto se o vyvedení krásného a dobročinného záměru jedná. Red.

všecky z ohledu zpěvu i průvodu tak dokonale provedeny byly, že zajisté žádný znatel hudby, jichž mnoho přítomno bylo, obtížnost i další cesty nelitoval. Byli pak všickni přátelé mateřského jazyka panu Forstovi za to povděčni, že svrchu jmenované Haydenovo dílo s miloznějícím českým zpěvem k provozování uchystal, ano také náklad na úhledné vytištění *českého textu* podniknul, kterýmž se veliké množství přítomných podělilo. Pochvalné přijmutí onoho podniknutí může panu Forstovi pohnútkou býti, aby nám na budoucnost často podobné srdcejímavé požívání poskytnul." —a.

[„Květy" 1842, č. 34, 30. dubna, str. 135; v rubrice: Domácí kronika.]

Stejně psala „Česká Včela":

Zpráva ze Sedlic (blíž Kutné Hory).

„Jak nám soukromný dopis věděti dává, bylo Haydenovo výtečné dílo *„Sedmero slov Kristových"* s Českým textem od J. N. Štěpánka na Zelený čtvrtek o páté hodině odpolední v chrámu Páně Sedlickém provozováno, o čemž v 19. čísle „České Wčely" předběžná zpráva již sdělena byla. Provozování to všeobecné pochvaly došlo; neboť všechny hlasy byly tak četně obsazeny a v našem výrazuplném jazyku mateřském tak obratným zpěvcům přiděleny, že zpěv nejen vroucí milovníky řeči národní velice potěšil, nýbrž také mnohého odrodilce hluboko pojal a ku vzdání zasloužené chvály a nezatajeného svědectví o české zpěvnosti vybídnul. Mimo důchodenského písaře pana *V. Forsta*, jehožto přičinlivosti celé ono podniknutí se dělo a kterýž také velmi sličné vytištěné českého textu svým nákladem k tomu obstaral, získal sobě o dobré provedení hudby tak též znamenitou zásluhu pan Machata, setník a dozorce hudby u pluku mysliveckého, v Kutné Hoře ležicího. Jeho totiž působením hudebníci jmenovaného pluku ochotnou pomoc provozujícím poskytli, což velice ku zdaření přispělo, an jim hudební sbor až na šedesáte údů doplněn, pod osobním řízením pana setníka své úloze tím důrazněji dostáti mohl. Druhý den na to, totiž na Veliký pátek, provozováno od téhož celého hudebního sboru opět Haydenovo „Stabat mater", to s rovnou obratností a s tímtéž blahým účinkem, jakýž „Sedmero slov" dne předešlého na všecka srdce mělo. V pondělí pak, čili na druhý svátek, rovněž k provozování zvolena mše od Haydena do C, graduale však od Eiblera do Es-dur a offertorium do B-dur od Hummla. Všecky tyto skladby podle všeobecného úsudku znalců hudby, jichžto zvláště v pondělek velkonoční veliké množství přítomno bylo, zdařile a posvátnému místu důstojně přednášeny byly, a každý se tomu obdivoval, kterak v onom malém místě tak výtečnou hudbu zříditi možno. Máme doufání, že chvalitebná horlivost Sedlických hudebníků, zvláště co do *zpěvu v řeči mateřské*, také na dále podobné svědectví o české hudebnosti podá, a také jiná větší místa k žádoucnému následování pobídne." Fr. D.

[Česká Wčela, 1842, č. 36, 6. máje, str. 144.]

Současně se skvělým provedením v Sedlci hrálo se oratorium Haydenovo též v Mníšku. O tom referoval Jan Borovička,

tamní učitel, který čile dopisoval Douchovi [viz jeho dopisy v „Novém Věku"] do „Květů" stručně takto:

„*Z Mnjšku w kragi beraunském.* Haydenovo výtečné oratorium „Sedmero slov Kristových", kteréž již roku 1814, a od té doby několikráte v českém jazyku zde provozováno bylo, opět letošního roku dne 25. března po čtrnáctileté přestávce se dávalo a vedením pana *Josefa Přibíka*, zdejšího učitele a ředitele chóru milovníkům posvátné hudby nemalého potěšení způsobilo." J. B.

[Květy, 1842, č. 32, 23. dubna, str. 128. v rubrice Domácí kronika.] Obšírněji se týž Borovička rozepsal v „České Wčele"; jeho referát je tím zajímavější, že ho Doucha doprovodil vřelým připomenutím. Jeho *„Zpráva z Mníšku v Beraunsku"* zní takto: „V čísle 20tém letošních Květů, jako i 19tém České Včely dává se nám zpráva, že letošního roku v pašijový týden v *Sedlickém* chrámu Páně „Sedmero slov Kristových" od Haydena v českém jazyku ponejprv *provozovati se bude.*

Zdali se to týká jen Sedlce aneb celé naší vlasti, že se ono nadřečené mistrné hudební skládání v našem národním jazyku ponejpre provozovalo?

Týkalo-li by se to celé naší vlasti, jsem povinen oznámiti, že se tento krásný výtvor geniálního ducha Haydenova w městečku Mníšku již roku 1814 a sice s českým textem pod zprávou p. Josefa Přibíka, učitele Mníšeckého, provozoval. Od tohoto roku se toto umělecké dílo několikráte na Mníšku dávalo; letos pak opět to po 14leté přestávce slyšeli jsme k největší naší radosti dne 25. března, před třetí hodinou odpolední, ony vážné a srdce jímající zvuky v našem chrámu Páně se rozlehati.

Co se *provození* týče, musí se úplná chvála především řediteli choru p. Josefovi Přibíkovi, pak výtečnému houslistovi p. Ant. Královi, zdejšímu poštovnímu, vzdáti. W onom provození nám opět dokázal p. Král, že se stal zdařilým chovancem Pražského konservatorium a že svému bývalému professorovi p. Pixisovi čest činí. Kdo onu těžkou hudební skladbu zná, jistě vyznati musí, že v malém venkovském místě její provození věc snadná není, nic však méně na vzdor všem obtížnostem s takovou pravidelností provedeno bylo, jako se málo kdy při tak skrowném orchestru stávati může, a protož i ostatní spoluúčinkující hudebníci chvalnou zmínku zasluhují. Kdo ono přeložení latinského textu do naší materčiny podal, nemohl mi pan ředitel toho krásného podniknutí sděliti, poněvadž jemu samému povědomo není." Jan Borowička.

K tomu napsal Doucha úvodní poznámku pod čárou:

„S potěšením tuto dopisem mně poskytnutou zprávu v těchto listech sděluji. Chopím se ale spolu této příležitosti, abych opět poukázal na velkou potřebnost, stálého u *veřejnost* sdělování všeho toho, což se koliv národního po naší vlasti podnikává. Kdyby takové věci po každé ve všeobecnou známost vešly, věděli by ti, kteříž cos podobného podnikati zamýšlejí, kam se uchýliti, a síly, kteréž se na překlad již hotový *znova* obětují,

mohly by se na cos jiného a potřebného k prospěchu vynaložiti. (Viz České Včely 1841, číslo 17, str. 68.) Starší onen překlad mně sice znám není; to však úplně jistiti mohu, že nový, od pana Štěpánka na žádost Sedlských zhotovený, ke zpěvu velmi vhodně uspořádán jest, jakož i obstarané téhož překladu vytištění dobře posloužiti může těm, kteříž by si *český* text pod hudbu podložiti chtěli." Fr. D.

[Česká Wčela, 1842, č. 31, 19. dubna, str. 123.]

Mimo to hrálo se Haydenovo oratorium ještě v jiném místě v Mšeci (Kornhaus) u Nového Strašecí (okr. Slaný), o čem psaly Květy takto:

„*Ze Mšece* (Kornhauzu)). Snahou zdejšího pomocníka pana Josefa Pechoče vyučuje se tady školní mládež již 15 let v české mluvnici pravidelně, a knihovnou i u dospělých osadníků láska k čisté mluvě české se rozmáhá. Tudiž stalo se, že i v chrámu Páně, a sice v hudebním rouše, již dvakráte národní hlas náš zavzněl, a sice roku 1837, pak letos. Slyšeli jsme totiž na Velký pátek o 4té hodině po poledni *„Sedm posledních slov Krista Pána"* od Haydena. Místní pan učitel Matěj Bělohoubek pomocí 43 ochotných hudců provozením této výtečné hudby s českým textem jak znatele, tak i o nižší nábožnou třídu k velkým dikům sobě zavázal." F. H.

K tomu připsala redakce poznámku pod čarou:

„V předběžném oznámení o provození této mistrné skladby v kostele Sedleckém (číšlo K. 20) obsažena slova: „že se bude v jazyku českém *ponejprv* provozovati" týkala se jenom Sedlic. Ginde slyšeli jsme toto dílo již před 15—20 lety." Red.

[Květy, čís. 29, 13. dubna 1842, s. 116, v rubrice Domácí kronika.]

Ke konci uvedeme v souvislosti s Haydenovým dílem ještě to, že právě v této době věnovaly časopisy hudebním podnikům zvýšený zájem. Květy r. 1842 sdělily z Kutné Hory, kterak se 22. března provozovalo v chrámě Matky Boží Beethovenovo oratorium Kristus na hoře Olivetské [č. 27, 6. IV., str. 108) a podaly pochvalný úsudek o hudebních akademiích tam konaných a to 24. května za vedení setníka Machatteho a spoluúčinkování Raimunda Dreyschocka [č. 44, 4. VI., S 176, podepsán: Starý známý) a pak 23. srpna [č. 70, 3. IX., S. 278; podepsán: P. M. W., to jest jistě Petr Miloslav Veselský, známý přívrženec Havlíčkův.] O Mozartově requiem viz na str. 103. Též Česká Wčela r. 1841 obsahuje zajímavé drobnosti na př.: Anekdotu o Napoleonovi a Haydenovi [č. 32, 20. IV., S. 127—28; podepsán —ý]; Douchovy hudební referáty na str. 64, 119—120 a 268 a hlavně o hudební deklamatorní akademii p. Josefa Nejedlého na str. 35—36 a roku 1842: Hudební náwěští č. 14, 18. II., S. 56.

(Pokračování.)

L. Grossmannová-Brodská.

Chrámová lampa.

Věčné světlo rudou září
před obrazem Páně hoří;
pro útěchu sem jdou všichni
jejichž srdce tone v hoři.

Poklekali, poklekají
lidé utrápených tváří
před obrazem, z něhož na ně
neskonalá láska září.

Věčné světlo rudou září
stále jak by zvalo k sobě:
„Ten, Jehož tvář ozařuji
útěchu dá v každé době."

Jak by kolem ševelilo:
„Zmíral jsem na dřevu kříže,
kde nenávist v pouta jala
pokoje a míru kníže.

Věčné světlo rudou září
kmitá se a tiše chvěje,
posilu si odtud nesou,
kdo sem vešli bez naděje. —

Smrtí svou jsem lidstvo spasil,
byl jsem světu Mesiášem,
lékem víry všecko zhojím,
já jsem kotvou v bolu vašem!

Věčné světlo rudou září
v tajuplnou roušku halí
ten kout chrámu, kde již lidí
valné řady poklekali.

Kotvou Víry, zdrojem Lásky,
pramenem věčné Naděje,"
to vše mluví obraz Krista
před nímž rudá zář se chvěje.

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

VII.

Ke sklonku předcházející kapitoly zdůraznil jsem Zeyerův výmluvný výrok: *„spiritism mne zklamal"*.

Důsledkem toho provésti jest přímý, jasný důkaz, kterak mocně, jako oživujícími a hřejivými paprsky slunečními, prostoupen byl Julius Zeyer jako básník a myslitel duchem v pravdě křesťanským a kterak nezastinitelně prodchnut byl neskonalou láskou k Bohu a k ideálům nejvyšším. Tyto jeho ideály vykvetly pak jako jitřenka, k níž zalétá jásavá píseň skřivaní, ve zlatém květu jeho poetického náboženského rozvroucnění ve veledíle „Marianské zahrady". —

V tomto směru možno říci, že kdyby nebyl Julius Zeyer z celé své bohaté a plodné tvorby básnické napsal ni řádek více než jen a jen „Marianskou zahradu", dosti a na výsost mnoho by byl vykonal k slávě a lesku české poesie.

Nikoli zelené ratolesti vavřínu, ale sladkým polibkem vycházejícího slunce k rozpuku přivedené libodeché lilie měly za to zdobiti bělozářným věncem jeho skráně!

Takový vstup a takové vroucí vzývání, jaké napsal Zeyer ve svém nadšení, mohl a dovedl napsati jen poeta Bohem po-

volaný; to dosvědčují vlastní jeho slova, byť to byla jen slova člověka-laika:

„Zdrávas, poklade všech milostí, Maria, před níž anděl klonil se! V hluboké pokoře a v bázni chvělé vznáším ruce k Tobě, Ty lásky čistý pramene, své ruce nehodné a slabé s prosbou vroucí, bych směl vejít na okamžik v žití Tvého sad mystický, sad luzný, plný vůní nebeských, ó stane svatotajný, v nějž vešel Stvořitel. — Záře slávy Tvé je jasnější nad světlo veškeré, my ale, hříšní, v stínu bydlíme."

„O vzejití Tvém, květe hvězdný na stvolu člověčenstva, přemítal Duch Boží hned za první zory budoucího světa, Ty všeho stvoření koruno! V hladině Tvé čistoty, ó lilie rajská, shlížela se tajuplně Trojice, Ty růže vonná v údolí slz a trudů lidských, rozmarino dechů balsamních!"

„Tvůj ráj je Boží lásky tabernakulum a Ty jsi brána jasná z křišťálu, jež vede zpět do ráje ztraceného Adamem, však opět vráceného synem Tvým."

„Pro velké Tvoje smilování, Matko Ježíše, ó nebraň mi, bych v pokoře své skloněn v prach se zastaviti směl u prahu zahrady Tvé, nehodný a hříchů pln, ó nebraň mi, bych o Tvé svaté slávě zpívat směl těm, kteří touží slyšet o Tobě!"

„Ó Jase jasnější všech jasů, osviť ji, tu chudou moji, pustou zahradu, a vláhu dej jí Svého smilování, hleď, je vypráhlá jak duše zápasící na zemi, vždyť jediná jen ovlažila krůpěj krve ji, ta krůpěj krve, která vytryskla mi ze srdce, když sladkou ranou poranil ji šíp mé lásky k Tobě, Marie, a k Ježíši."

Tak a nejinak, ohlasem nejjemnějších stříbrných strun znělo to v nitru básníkově, tak za libodechu „růže mystické" pod zlatou clonou nebeského světla mluvila čistá duše poetova a tak a nejinak, bez nejmenších obav a úzkostlivých ohledů na to, co řekne a jak vykřikne všechen ten materialism a racionalism tohoto světa, pěl básník Julius Zeyer, než vstoupil do vytouženého eldorada svých velkých luzných snů. Však prve, než tam vstoupiti se odvážil, vroucně ještě vzýval Nejsvětější Trojici Božskou:

„Ve jménu Boha milosrdného!

Já, nepatrný a ubohý, začínám mluvit o věcech největších. Já, jenž podlehl bezpočtukráte pokušení a hříchu, začínám mluvit o věcech nejsvětějších.

Ve jménu Krista, jenž se slitoval!

Ve jménu Ducha, který osvěcuje! — —"

Toť přece jiná, toť pravá a jediná katolicky myslitelná, ač přetajemnou hloubkou nebeské vznešenosti své ni veleduchem nezbadatelná Nejsvětější Trojice Božská, toť rázná, vyvoleného básníka důstojná, rytířsky hrdá odpověď všem těm šalebným fantasmagoriím, jaké vyznávají pobloudilí a svedení spiritisté, jichž učení, jichž falešná „věda" Zeyera oklamaly!

Tak každému, kdo veden dobrou vůlí chtěl čísti slova, perlami pramenící ze srdce básníkova a každému, kdo slovům těm v dobách vlažnosti náboženské poctivě rozuměti chtěl, dal jako křišťalovou deskou až na zlatité dno své duše nahlédnouti bás-

ník, rytíř ducha, vzývající Marii Pannu i Boha Trojjediného, když po všech pokušeních tohoto světa a po dotyku hříchem mocným rozmachem orlích perutí poetického roztoužení nesl svou duši nadšenou a jitřní rosou omytou k blankytným výšinám nebes!

A tento básník, Julius Zeyer, dle předmluvy ke „Kronice o svatém Brandanu", datované v Římě, v březnu 1884, ostýchal se veršovanou, básnicky vzletnou a jako poklad vzácných drahokamů skvělezářnou kroniku tu napsati a tiskem vydati, protože se mu — jak výslovně pravil — celá ta věc zdála příliš „blankytnou" v době páry, elektřiny a — „duchaplné" — kritiky, téže kritiky, která o dvě léta později, r. 1886, burácejícím potleskem a potměšilou radostí z vyložené tendence uvítala scénu z Čechovy básně „Pravda", v níž hrdina s personifikovanou pravdou kolem chrámu se ubíraje, za asyl jí ho nabízí a „pravda" odpoví toliko: „Nech nás mimo jít!"

To dostatečně osvětlovalo situaci poměrů a názorů tehdejších a bohužel také do příštích období směle zasáhnuvších, kdy v Čechách silně se rozpínal Macharův kult pohanstva a černě kvetla zášť proti Římu, či jinými slovy proti všemu církevnímu a katolickému.

Ostýchavý, jak sám o sobě skromně děl, Julius Zeyer, zahájil svou kroniku Brandanskou slovy, jimiž mimoděk silně dokumentoval důstojnost a jímavou vznešenost svého básnického poslání v novodobé poesii české; vždyť čteme tam ve hlavě I., nadepsané „Jak svatý Brandan na cestu se dal":

„Hod vánoční se slavil v klášteře,
kde svatý Brandan zvolen opatem;
on dlouho zdráhal se, se slzami
své bratry prosil, by tu důstojnost
ne jemu vnucovali, jinému
že lépe slušela by, v pokoře
on žít že chtěl a v stínu, v modlitbě,
vždyť proto odřekl se nároků
na slávu světa, neboť pocházel
on z rodu královského v Erině."

Mistrně naznačuje Julius Zeyer v tomto překrásném zpěvu svém monumentální úkol, kam pravá poesie vésti a dovésti má mysli nadšené — úkol tento svěřuje tlumočiti opatu Brandanovi, jenž stále prodlévaje v modlitbách,

„za jiné modlil se, a na sebe
si málo vzpomínal; však člověkem
přes všechnu svoji svatost přec jen byl
a proto v hloubi duše klíčilo
mu přání osobní jak tichý květ
a mnohý vzdech mu se rtů mimoděk
se dral a mísil v jeho pobožnost. —
To přání, které tak ho tížilo
a často v šero snů ho vábilo,
to přání jeho bylo: uvidět

svým lidským zrakem onen blahý kraj,
kde člověčenstva kdysi býval ráj,
než ďábel svábil naše rodiče;
to přání bylo, nivy uvidět
ty luzné, jimiž duše blažených
se nesou jako letní oblaka,
to přání bylo v propast nahlédnout
na okamžik a jako letem jen
kde andělé, jež svrhla bezbožná
a neskrocená pýcha, v plamenech
své žhavé slzy roní v závisti.
To přál si svatý Brandan uvidět,
by takto zrakem lidským obsáhl
ty divy všechny, které stvořil Bůh
buď v lásce k tvorům svým, buď sedaje
na soudný stolec s váhou odměny.“ —

Představmež sobě všechna tato životní přání zbožného opata Brandana, jehož bytost i všecku povahu tak mistrně básnický Zeyer vystihl, jako křišťalovou nádobu, naplněnou vínem veliké touhy po vzneseném krásnu — a v představě té přemýšlejme a a analysujme všecky touhy Zeyerovy; k jakému dospějeme výsledku?

Potěší a vysoko nás povznese poznání, že z této nádoby, z tohoto poháru touhy a přání stává se týž pohár, jaký duchem křesťanským zářící Brandan podal slepému pěvci, stříbrovlasému starci Merdokovi, zavítavšímu

„když nyní štědrý večer nadešel
a hvězdy venku plály nad sněhem
a v refektáři v krbu kamenném
strom celý hořel, plně velkou síň
svým praskotem a vůní doubravy“

do kláštera, aby tam vyplakal hluboký smutek své duše.

Ta neskrotná a životní touha Zeyerova, poznati mnoho, ne-li snad vše z různých kultů, jež posléze vyvrcholila v mystice křesťanské a dala nám vzácný květ ze zahrady Marianské, ta byla vínem síly a vytrvalosti a básník, stejně jako opat Brandan, duchem bohatý a skvělý, přec tak dojemně a skromně vítal duše přátelsky sobě nakloněné a stejně čisté

„a nabízeje hosti křeslo své
u zářícího krbu, podal pak
mu číši plnou vína, stříbrnou,
na jejíž obrubě sbor andělů
se pestřil z jemné smalty souladně.“ —

Avšak oba, básník i opat, prodchnuti byli k dobru a užitku duší ostatních — úctou k Bohu na rozdíl od těch, kde z odporu proti Bohu chtěli uctívati a vyznávati — bohy!

Tam, kde Brandan opat mluví verši Zeyerovými o pravé víře v Boha, zda není tam také jedno z takových míst záhad-

ných, s nimiž snad ani dnešní vysoce vyspělí „vědečtí“ theosofové a vykladači textů Zeyerových rady sobě nevědí, ač místo to jest jasné jako horský krystal. Zda nemluví ten text sám také až do nejhlubšího nitra básníkům novodobým, kteří přímo se kochali, mohli-li ve verších svých Boha sesměšniti a potupiti — na vrch kryti zlatotkaným brokátem ladné řeči, seděli na haldě bezcenných špinavých cárů.

Ale jako kdysi v dobách Führichových a Kandlerových byli malíři křesťanští, nazarény nazýváni, toužil také Julius Zeyer po sboru básníků křesťanských a proto jeho verši plynula slova se rtů Brandanových:

„Když víra pravá k břehům Erina
na zlatých křídlech přiletěla, hle,
tu vítali ji druidi s nadšením.
Vždyť zraky jejich dávno hledaly
tam vysoko na klenbě nebeské
tu spasnou hvězdu, kterou tušili!
Kdvž zjevila se, poznali ji hned
a v němém zbožňování klekli v prach.
Zpěv jejich změnil se, *ne k bohům víc*
však k jedinému Bohu vznášel se,
a všechna touha, všecko tušení
o nekonečné lásce vzplanulo
jim v hrudi v jasnou píseň poznání.“

Zde vystihl Zeyer své nitro, své vlastní já, svou básnickou podstatu i hodnotu — zůstal věren této písni poznání a proto vždy hluboko zapůsobí na duši jemně citlivou a umělecky čistou, slyšíme-li ač zřídka kdy recitovaný melodram na slova Zeyerova: „Jak hudba zrozena“, k němuž harfový doprovod komponoval Karel Kovařovic, chef opery Národního divadla.. —

Co poesie a co vzácných myšlenek uložil Julius Zeyer v překrásném svém úvodu ke kronice o svatém Brandanovi, kde uvedl nás v štědrovečerní chvíle v klášteře. Proto také v rámci těchto svých literárních pamětí směle a bez ostychu se ptám, bylo-li co poetičtějšího, co něžnějšího a tklivějšího, než vzpomínka na radostné a blaživé dny svátků Vánočních, když v ztemnělou kobku Slavína na tichém hřbitově královského Vyšehradu býval k místu posmrtného odpočinku Zeyerova stavěn jedlový stromek s prostinkými papírovými jesličkami. — Ten prostý, vznešeně naivní a přec tak krásný symbol křesťanský byl proti Čechově lesklé frázi o pravdě od chrámu utíkající výmluvnou pečetí positivní víry Zeyerovy!

Než — abych ještě se vrátil k básnickému arcidílu Zeyerovu, k „Marianské Zahradě“!

V 6. čísle XXV. ročníku „Vlasti“ (str. 561) v recensích o německé literatuře čteme — a to bude vždy náležeti jako důležitý dokument o literatuře Zeyerovské, že jeho „Marianská Zahrada“ přeložena byla r. 1908 do němčiny pod názvem: Julius Zeyer: „*Mariengarten*“. Ein Legendenkranz. Ins Deutsche übersetzt von P. A. M. Štěpán, C. S. S. R. — Mistrný tento překlad, vydaný

nákladem Redemptoristů v Brně, a to zajisté po velmi důkladné a pečlivé úvaze o literárním, významně básnickém díle netušeně svěžího a půvabného koloritu, jež mělo býti přeloženo, doprovozen byl touto výstižnou, po pravdě psanou kritikou:

„Jest zajisté *vzácným zjevem za našich dní*, když básník takového jména a nadání jako byl Julius Zeyer, odhodlá se oslaviti Matku světa Spasitele. Ovšem ani *největší dary ducha básnického nevystihnou krásy a vznešenosti vyvolené Panny*, již slitovnost Boží učinila nástrojem při díle vykupitelském. — Vykoupení! — slovo, jež tolikrát se opakuje; dílo, po němž tolik se touží — a opět slovo i dílo, jehož tolik se zneužívá a jež tak málo se chápe. Dnešní lidstvo nepřemýšlí nebo přemýšlí ledabyle. *Básník opravdový nemůže se vyhnouti vznešenému faktu, jakým je vykoupení lidstva.* Opravdoví básníci se této látce také nevyhýbali. Zvolil-li si *Zeyer* předmětem svého básnického díla život Panny Marie, neučinil tak snad z benevolence ke katolickému písemnictví, nýbrž *z vnitřního nutkání, z vděčnosti k Bohu*, který se slitoval. Poesie a víra jako dvě perutě nesou dílo Zeyerovo a nedají mu zapadnouti v zapomenutí; *toto dílo přečká věky!*“

Takovými přesvědčivými, k srdci mluvícími slovy uvítala a doprovodila tehdá po 25letém působení svém v katolickém životě a v katolické literatuře české důstojně a přec tak skromně jubilující „Vlast“ zdařilý německý překlad Zeyerovy Marianské zahrady. —

Vždyť úcta Marie, nejčistší Panny a Matky Boží, je tak stará jako církev a není ničím pozdním v katolictví. O ní svědčí již přece apoštolské symbolum, a pak zase katakomby, na jichž stěnách nalézáme často obrazy Matky Boží s božským dítětem. Pod velebnou postavu její malíři dávných dob opětovně a zas, by všechen omyl byl vyloučen, připisovali: Maria, nebo Sancta Dei genitrix — uplynuly věky a pod úsměvným blankytem milé naší vlasti žil básník — Julius Zeyer — jemuž bylo tolik štědře dopřáno hřivny ducha, že v rámci stříbrných růží legend mohl srdcím naším po sobě památkou zanechati převzácnou perleťovou kamej zbásnění života Panny Marie, jak zrakem čisté víry své naň hleděl jemnotkanými rouškami závoje poesie.

Jsem jako pisatel těchto svých literárních pamětí šťasten a blažen jako nepatrný žák a stoupenec básnické školy zeyerovské — vždyť mistr můj tak vroucně promluvil a zároveň ostrým lapisem vnikl do nitra těch, kdo spatřovali slávu svou v hanobení úcty Marianské!

On, jak v dalších závěrečných kapitolách pamětí svých i vlastními jeho verši doložím, dal nitro své prostoupiti věčným světlem Krista eucharistického, Krista Světlého, o němž pěl jemnou básní svou též jistě povolaný básník Španěl, proslulý Iacint Verdaguer, líče mravní požehnání Eucharistie v obláčcích kultu Marianského. Verdaguér zbásnil slova, jaká praví starobylý rituál k jáhnovi, když mu odevzdán byl klíč ku svatostánku: „Chraň dobře tento poklad!“ (Msgre Pichenot: „L'Evangile de l'Eucha-

ristie); báseň Verdaguerova: „Jda od přijímání“ končí těmito verši:

„Jda od přijímání,
k tomu rci, jenž s tebou je:
Syn Panny Marie,
v tobě smrt i žití je,
dej, af vždy mě ovije,
jda od přijímání
holubice Boží vlání!“ —

Skuteční velcí básníci měli velké poklady ducha a Zeyer jako štědrý rytíř ducha křesťanského sáhl do zlaté klenotnice své, by podal a na vždy nám k potěše a radosti zanechal velkou růžově zbarvenou perlu — perlu úcty Marianské!

Snad bylo mi předurčeno, bych tuto VII. kapitolu, Zeyerovi věnovanou a zasvěcenou, psal v květnu, v měsíci Královny nebeské!

(Pokračování.)

Karel Bohdan Ort:

Matce Lásky.

Ó, Matko Naše, čistá Paní Svatá,
dnes celý svět se k Tvému trůnu sklání,
ó, Matko Lásky, na nebesa vzatá —
u Tebe prosí lid Tvůj smilování.

U Tebe klečí s ranou bolnou v duši —
dnes k Tobě vznáší ruce zemdlené —
vždyť v Tobě sílu, novou naděj tuší —
jde lidstvo k Tobě, Matce Milené.

Jde lidstvo k Tobě — Matko Lásky čisté,
kde zdroj se prýští svaté naděje —
u Tebe doufá spásy dojíť jistě —
nechť paprsk lásky mu se zastkvěje.

U Tebe klečí lidstvo v světa boji
a rty se chvějí svatým nadšením,
ó, pomoz Máti, chcem' být' věčně Tvoji —
nám žehnej s výšin bolem ztrápeným.

Nám žehnej, Paní, jako Matka dětem,
Svou ruku polož horké na skráni —
a jíti nech s Tvým Jménem na rtech světem —
nám balsám vlej a léky na rány.

A. Simerská:

Blíž k Tobě, Bože můj!

V rozkošné kotlince na břehu alpské bystřiny rozložilo se vojsko k odpočinku. Zeleň lučin smála se se všech strání kolem. Na výšinách třpytily se stříbrem bílé protěže a temně modré hořce závodily s krásou bezoblačného nebeského blankytu, klenoucího se vysoko, převysoko, ještě výše nežli zasněžená temena nebetyčných hor, k jejichž vrcholkům upíraly se zraky snad všech vojínů s rozechvěním, touhou i skrytou obavou.

Na úpatí zelené stráně uhostil se hlouček vojínů. Sami mladí hoši to byli, urostlí jako mladé lipky. Vždyť kolébkou jim byla žírná Moravěnka, požehnaný hanácký kraj byl jejich domovem. Mladí junáci rozložili se v trávě a naslouchali dychtivě slovům druha sedícího uprostřed skupiny. Byl také mlád, jako ti hoši, ale bledá jeho tvář a oduševnělý výraz temných očí činil jej mnohem usedlejším a starším. Byl to polní kurát, také Moravan, který přilnul k svým rodákům celou duší za tu dobu, co sdílel s nimi všecky obtíže polního tažení.

Mladí vojáci lpěli na svém knězi celou duší. Z počátku sice zdálo se jim divné, že „panáček" jako oni stejně ustrojen, stejně pod širým nebem ulehati musí k odpočinku, že stejně musí snášeti všecko nepohodlí. Brzy však odložili všechen ostych a mladý kurát stal se jim nejdražším soudruhem i otcem zároveň. Ač téměř stejně s nimi stár, věděl a znal tolik věcí, o nichž se mladým hochům ani nesnívalo. O všem uměl tak zajímavě vyprávěti, že by jej byli vydrželi poslouchati od rána do večera a znovu opět od večera do rána.

Teď právě noviny, které některý z domova obdržel, daly podnět k rozhovoru o námořních bitvách, o korábech válečných, o ponorných člunech a podobně. Kněz všecko znal, vše uměl pěkně vyložiti. Když někteří s hrůzou počali uvažovati, co obětí na lidských životech vyžádá si každá námořní bitva, mladý kněz pozvedl skloněnou hlavu a namítl: „Mýlíte se, přátelé, moře i v dobách míru žádá své oběti, i bez námořních bitev sta lidí nachází hrob svůj na dně mořském. Což jste nikdy neslyšeli či nečetli o ztroskotání velikých parníků, na příklad v posledních letech o utonutí lodi Titaniku?"

Někteří přisvědčovali, že cosi o tom četli v novinách, ale jest tomu již dávno a proto všichni žádali kněze, aby jim vyprávěl o té události.

Mladý kněz ochotně vyhověl té žádosti a vyprávěl o celé té hrůzné katastrofě. A když ku konci líčil, kterak kapitán vida nemožnost záchrany a znamenaje, že loď co nejdříve musí se potopiti, nařídil, aby lodní kapela zahrála modlitbu, a kterak všichni, i ti snad, co jindy se nemodlívali, na perutích modlitby loučili se s životem a spěli zvolna v chladný hrob mořských vln, všichni byli hluboce dojati. Měkce jímavým hlasem zazpíval

kněz tlumeně první sloku dojemné písně, při jejíchž zvucích tolik lidí umíralo:

„Blíž k Tobě, Bože můj,
jen k Tobě blíž,
byť mne i táhnout měl
blíž k Tobě kříž.
Zaplesá vždy můj duch,
Ty jsi můj Pán a Bůh;
blíž k Tobě, Bože můj,
jen k Tobě blíž."

Mladí vojáci měli oči plny slz a nestyděli se za ně, vždyť to byly ty nejčistší slzy, které svlažují oko srdce, slzy soucitu.

Sám kněz dojat mocně umlkl. Ticho rozhostilo se kolem. Z dáli od jiných skupin zaléhal sem hovor i smích, nerušil však posvátného ticha, které se rozhostilo nad hloučkem dojatých vojínů.

První stín večera zasáhl úpatí stráně a zahalil poloprůsvitným závojem vypravovatele i naslouchající. Vysoko na blankytě počaly proskakovati hvězdy.

Kněz upřel zraky vzhůru a pak rozhlédl se po skupině svých přátel. „Zapovídali jsme se, hoši," povídá, „jest čas mysliti na odpočinek."

Neradi vstávali mladíci a jeden z nich povídá: „Tuhle písničku nás musíte, velebný pane, naučiti. Znám hodně písniček, ale žádná ještě se mi takhle nelíbila."

„S radostí vás jí naučím," usmíval se kněz, tiskna vojínům ruku na „dobrou noc."

„Víte, co si myslím, velebný pane," povídá zase jeden, „že jsme také jako ti lodníci na tom Titaniku. Jako to moře, zahrozí nám smrt se všech stran, jen co se dostaneme tam na ty vrchy."

Všichni stísněni obrátili zraky k vrcholkům hor, na něž uléhaly zvolna stíny večera.

Kněz máchl rukou k hvězdnatému nebi: „Budeme za to Bohu blíže," řekl s úsměvem.

Příštího dne opravdu naučil kněz vojíny té písni. Často již s nimi zpívával a tu vždy celé ležení naslouchalo, s jakým ohněm a nadšením dovedou zpívati ti Moravané. Zpívávali obyčejně národní písně, jejichž prostá krása vždycky uchvacuje. I dnes, sotva že ozvaly se první zvuky ze skupiny moravských hochů, zmlkal hovor a hlomoz v ostatních hloučcích a všichni naslouchali. Ale dnes nerozletěly se údolinkou jásavě třepotavé zvuky národních písní, velebná, tak mocně jímající melodie letěla vzhůru k temenům horských velikánů.

Vojáci i ti, kteří nerozuměli slovům velebné písně, naslouchali dojati. Což teprve ti, kteří rozuměli a chápali význam zpívaných slov. —

Mladíci dozpívali prvou část písně a mezi posluchači nikdo ani nedýchal. Všem hluboko zapadala v srdce poslední, tolikráte se opakující v písni slova: „Blíž k Tobě, Bože můj, jen k Tobě blíž!"

Dojetí zmocňovalo se i starých vousáčů, neboť každému se zdálo, že to z dálky volá k němu snad dávno zapomenutý hlas dětských let, kdy každý na klíně matky učil se ruce spínati k modlitbě, kdy každý v nevinnosti dítěte byl Bohu tak blízko.

Zpěváci začali druhou část písně. K večernímu nebi vznášela se hluboce cítěná slova:

„Až opustím tento svět,
až i slunka zhasne svit,
a já budu s Kristem tam,
kde vše zjevno bude nám,
pak zvím, Pane, teprve,
co jsem dlužen lásce Tvé."

Toho večera nebylo slyšeti křiku a smíchu jako obvykle, pod dojmem písně usínali všichni tiše. Zvláště mladí zpěváci modlili se vroucně toho večera a v ruce Boží skládali všecko, i příští osud svůj, ochotni každé chvíle položiti životy své a jíti tam, kde Kristus čeká, kde věčně budou duše Bohu blíže.

Příštího jitra, sotva se první paprsky slunka dotkly horských skrání, volaly trubky do řad a k pochodu.

Zvolna stoupaly oddíly vojínů výš a výše do hor. Obtížná to byla cesta, tísněná pomyšlením, co bude asi, až dospějí tam nahoru.

Na druhé straně hor zuřila bitva. Horskou hradbou slyšeti bylo dunění střelby, praskot granátů a harašivé zvuky strojových pušek. Odhodlaně kráčeli staří bojovníci, ale i mladí junáci, kteří dnes po prvé kráčeli do ohně, skláněli hlavy ve zmatku a nejistě ubírali se vpřed.

Hrůzný obraz krvavé bitvy zjevil se vojínům, když dospěli horského hřbetu. Živoucímu peklu podobal se širý kraj, že noha mimoděk váhala ku předu pokročiti. A přece trubky i bubny volaly „v před!"

Po boku váhajících vojínů octnul se rázem mladý kněz. Objevení se jeho vlévalo odvahu a zmužilost do mladých hrudí. Lahodný jeho hlas připomněl všem povinnost a již bez váhání postupovali vojáci ve sražených řadách vždy blíž a blíže tam, kde v oblacích kouře a v záplavě dýmu mladé životy kosila smrt.

Kněz stále s nimi. Nejeden klesl již zasažen nepřátelskou střelou. Jiní ranění zůstávali ležeti na bojišti, až ochranné hlídky je dopravily na obvaziště.

Nežli noc sklonila svá křídla nad zemí, aby zaclonila příšerný obraz bitevního pole, bylo po boji. Hlouček moravských junáků ztenčil se valně, smutně hleděli jeden na druhého a vzpomínali teskně těch, kteří chyběli.

Bledý kněz, sám bolestně rozrušen krvavým bojem, jehož po prvé byl bezprostředním svědkem, přece ještě nacházel slova útěchy pro svoje zarmoucené druhy.

„Byť v cizí zemi, alespoň sami kamarády pochováme," navrhl jeden z vojínů. Vždy ochotný kněz odkvapil, aby zjednal povolení představených. Brzy se vrátil s radostnou zprávou, že smějí sami druhy svoje pochovati. Ač k smrti znaveni bojem,

chutě dali se junáci do práce. Někteří kopali hrob na úpatí květnaté stráně, jiní snášeli mrtvoly soudruhů. Mladý kněz dovednou rukou robil zatím prostý kříž. Uložili mladá těla v hrob. Kněz modlil se vroucně, aby i cizí půda, pod kterou odpočívají, byla jim lehkou.

Nad čerstvě navršeným rovem zapěli vojíni padlým druhům na rozloučenou:

„Byť tma mne objala,
slunka shas svit,
a já na kamení
strojil si klid,
můj bude, Pane, sen:
„Blíž k Tobě, Bože, jen,
blíž k Tobě, Bože můj,
jen k Tobě blíž!“

Ludvík Kohout:

Jarní.

To bylo z jara, když jsem vyšel zas
v kraj omládlý a písní rozjásaný.
Na každé sněti zlatý déšť se třás'
a první zeleň roztřikla se lány.

A co jsem stál tak, hroudy u nohou,
z nichž záruka se příštích darů drala,
stín, jako pod sluncem když mraky jdou,
mi v duši pad' a mysl vzpomínala. . .

Bylo to v podzim, tady na hrudách.
Kraj kolem všecek pln byl mlh a stínů,
když člověk ještě polem brázdu táh'
a potem čela rosil černou hlínu.

A jak tu těžce, vratký v kročejích,
nad zemí zachmuřenou do šediva
pluh v brázdu vedl zasmušen a tich,
já srdce cítil, kterak se mi zchvívá.

Tak zdálo se mi smělým uvěřit,
že vrátí někdy, co jí nyní dává,
svým celým tělem do hrud jejích vryt,
ta země nevlídná a odmítavá.

A vrátila! Jak slunce pocelům
se hebká zeleň chtivě poddávala,
jak píseň kdesi v modru skrytým rtům
peřejí hravou sladce unikala,

já cítil jsem: Je třeba vždy a rád
své hroudě dát pot čela v odevzdání,
že někdy; co jsi v mlhách do ní klad,
v slunci a písni dojde zmrtvých vstání.

Dr. J. Svítil-Karník:

Slovenské kapitoly.

Zvěčnělý zakladatel tohoto listu byl po celý život slovákofilem z přesvědčení. Vlastním názorem poznal pokořující a žalostné poměry uherských Slováků a správně usoudil, že pomocí, kterou podáváme svým zuboženým bratřím, posilujeme zároveň vlastní svou posici. Z té příčiny v listě svém věnoval Slovensku stálou pozornost a jest veliká řada článků o osobách a věcech slovenských, které „Vlast" za života jeho přinesla v úmyslu šířiti vědomosti o Slovensku a získati mu nových přátel i pracovníků obětavých. Nezapomínejme, že jsme dlužníky Slovenska. Z něho vyšli první a největší naši buditelé, ono podporovalo všecky naše kulturní podniky v době, kdy my sami nebyli jsme národně o nic na tom lépe, nežli Slováci uherští.

V české veřejnosti nesmí účinlivý zájem o Slovensko nikdy utuchnouti. Jednak už z toho praktického a sobeckého důvodu, že devíti milionům lépe se bojuje o právo svého samourčení, nežli šesti milionům, po druhé i z té vyšší ethické pohnutky, která dána jest příkazem lásky k bližnímu a předem k trpícímu bližnímu. Úlohu národa našeho v té příčině krásnými a výraznými slovy vystihl spisovatel *Josef Holeček*, když napsal roku tohoto:

„Myšlenkou českou jest *nikoli neustále reformovati,* přestavovati, aby bylo přestavováno, měniti, aby bylo měněno, stůj co stůj vymýšleti novoty a každé novotě dávati jméno reformy — ne: českou myšlenkou jest pomáhati trpícím a slabším národům jiným, příbuzným i jinorodým, povzbuzovati, posilovati, povznášeti, organisovati je... Český národ musí dolů k těm, kteří jsou ve společnosti národů ještě opovrženější, k nim musí přinésti paprsek lásky, je musí podpírati, aby mohli státi na vlastních nohou, je učiti a pro myšlenku svou získávati."

Této myšlence sloužiti mají i volné kapitoly ze slovenské minulosti a současnosti, které tuto počínám uveřejňovati:

*

Předem kus retrospektivy; poslouží zároveň jako úvod k poznání otázky československé literární rozluky i kulturní vzájemnosti.

Třeba splatiti daň úcty památce *Josefa Miloslava Hurbana*, jenž narodil se před sto lety, 19. března 1817 v Beckově v rodině lutherského faráře. Máť Hurban význam nikoli jen omezený pro Slováky, nýbrž pro celý národ československý, pro obě jeho větve. Nebyl jenom spolutvůrcem spisovné slovenštiny, nebyl jen politikem a bojovníkem Slovenska, nýbrž i horoucím vlastimilem, který nosil v srdci celý národ od Šumavy po Tatry, nepřestávaje i po literární rozluce udržovati úzké svazky s Čechy, v nichž nikdy neustal uznávati vítanou a nutnou oporu slabší a ohrožené ratolesti.

Pro duševní život a národní uvědomění Slovenska má Hurban význam obrovský. Již na lyceu prešpurském jako student

vynikal propagačním nadšením, které zápalně šířilo se na duše vlažných vistevníků, získávaných ohnivou výmluvností Hurbanovou věci slovenské. Jako jinoch dvaadvacetiletý s fanatickou touhou orientálce, putujícího do Mekky, cestuje po Čechách a Moravě, načež, co viděl a procítil na pouti, vypsal v cestopise, ve kterém zraky svých krajanů sugestivní mocí slova a vlastního nadšení obrací k středisku života národního. Stůjtež zde památná slova, jimiž slovenský nadšenec ve své *„Cestě Slováka k bratrům slovenským v Čechách a na Moravě“* apostrofuje město Libušino:

„Praha mě byla náramně okouzlila! Nebo po tom, jakž sem byl po památných místech Prahy a okolí jejího proveden, po kabinetích a sbírkách rozličných pamětností, jako ve chrámě sv. Víta, v Nosticovském paláci, na Hradčanech atd. sprovázen, potom, pravím, snové moji, jakové zahřívali duši mou, o Praze s velikým citem myslící, ozářili a osvítili, tak že nikdy věčné toto slávy město z mysli mojí nevyhasne. Do Prahy bychom měli aspoň jedenkráte za života našeho každý cestovati, abychom pookřáti na památkách skvělé minulosti nabyli posily k herkulským pracem života našeho.“

Od r. 1838 přispíval do listů českých. Ještě r. 1842 vydává *český* almanach „Nitru“, v němž získává literatuře české nová jména, mezi nimi vynikajícího básníka Andreje Sládkoviče. Jednota Čechů se Slováky byla mu dosud nejvyšším příkazem. Bylo však souzeno, aby tento poctivý milovník Čechů stal se spolutvůrcem literární odluky. Dlužno pak ihned loyálně poznamenati a znova a znova připomínati, že jen nejčistší pohnutky přiměly trojici rozkolníků, Štúra, Hodžu a Hurbana, k tomuto v Čechách pochopitelně trpce pociťovanému kroku. Nebyli první, kdo na Slovensku jali se psáti dialektem. Předešel je o kolik desetiletí katolický kněz Bernolák, veden praktickou potřebou, která i naší trojici byla kategorickým imperativem. Znajíce nedostatky nářečí Bernolákova a přesvědčení o nemožnosti, aby čeština zůstala Slovensku jazykem spisovním, přijali za řeč literární střední nářečí slovenské, jakým mluví se v stolici liptovské a turčanské.

Hurban, vydávaje r. 1844 druhý ročník „Nitry“, psaný již výhradně slovensky, cítí potřebu ospravedlnit před veřejností v život uvedenou novotu, poznamenávaje, že v zájmu zvýšení vzdělanostní úrovně slovenského lidu nastupuje cestu novou, „na ktorej odrazu sa spojí z ludom, vislovjac jeho žjale jeho vlasnimi zvuki, jeho nádeje jeho vlasnou rečou.“

Takto uvedena v život nová literatura, literatura slovenská, odnož písemnictví českého. Nestranný cizozemec napsal o jejím vzniku tato přesvědčivá slova: „Není jazyka v Evropě, na který by synové jeho směli býti tak pyšni a měli na tuto pýchu tak veliké právo, jako spisovatelé slovenští; neboť literatura slovenská jest plodem úporného boje proti nejzoufalejší přemoci, a když to přežila, dokazuje to její životní sílu a vnitřní hodnotu.“

Od roku 1846 společně se Štúrem a Hodžou pracuje Hurban o založení literárního spolku slovenského, zvaného „Tatrín". Téhož roku počíná vydávati „Slovenskije Pohledy na vedy, umenia a literatúru", kde snažil se důvody věcnými potříti Kollárovy výtky proti slovenštině. Pln důvěry a předčasného optimismu píše tu s velkým gestem věštce a fanatického sektáře: „Právo k reči aj kmenovitosti máme, moci a zpusobnosti k udržaňú a rozšířeňú sa na zvolenej postati sa vždy vjac a vjac tvorja a zúplňujú, chlapi dorastajú, čítaři sa množija, reč sa spuosobná robí k viražeňú všetkích možních obratov a pomislov vedi aj umenia. Nuž ale, cože už chcetě vjac od nás a nášho principu?"

Nicméně mimo všecky veliké naděje, jaké Hurban k spisovné slovenštině upíral, nespouštěl ani v dobách nejprudší separatistické zaujatosti se zřetele nejnutnější a přirozenou podmínku národní budoucnosti větve slovenské, totiž úzkou kulturní vzájemnost s vyspělejším, bohatším a zabezpečenějším kmenem českým. Sám nemešká opětovně ujišťovati, že láska Slováků k Čechům pranic se nezměnila, naopak, že jest nyní „väčšia, než bola kdykolvek indy, za to Čechov takým objímáme srdcom a takou hovoríme k nim láskou, ako doteraz, ba vrúcnejšou."

Rok 1848 ukazuje Hurbanův nevšední zjev v novém osvětlení. Z literáta obratem stává se politik. Hned v památném březnu zajel do Vídně, kdež na schůzi Slovanů řečnil ve prospěch Slováků. Vrátiv se do vlasti, počal uváděti ve skutek politiku odporu slovanskodynastického proti Maďarům. Jezdil, řečnil, organisoval. V květnu předsedal národnímu shromáždění v Liptovském sv. Mikuláši, kdež odhlasovány byly následující požadavky: Všeobecný sněm pro všecky bratrské národy uherské, zvláštní sněmy zemské dle národností, práva mateřštiny při soudě a v úřadech, slovenské školství, slovenská národní stráž se slovenským velením, všeobecné volební právo, svoboda tisku, svoboda shromažďovací.

Maďaři však nespali. Když se Hurban z Mikuláše vracel do Hlubokého, kde byl farářem, čekalo již na něj vojsko maďarské. Podařilo se mu však uprchnouti. Za to před farou mnohoslibně postavena šibenice. Vyváznuv z nebezpečí, účastnil se Hurban slovanského sjezdu pražského, načež jel přes Vídeň k nastolení bána Jelačiče do Záhřeba. Řečnil i tam a prohlásil, že osud křesťanů v Turecku jest mnohem snesitelnější než osud Slováků.

Z řečnické tribuny rovnýma nohama ocitá se ve vojenském táboře. Odchovanec tichých, idylických far, sám hlasatel Kristova pokoje, rázem mění se v bojovníka. Jsa přesvědčen, že zájmy Slováků spiaty jsou nerozlučně s osudem dynastie, odhodlává se s hrstkou věrných, ale zle vyzbrojených a nevycvičených dobrovolníků čeliti Maďarům. Dvakráte organisoval slovenské legie. V paměti lidu žilo vojsko toto pod názvem „Hurbanisti". Po několika utkáních, v nichž vzbouřencům zasadil citelné ztráty, nucen byl konečně před přesilou ustoupit na Moravu.

Odložil tedy meč, avšak rukou v klín malomocně nesložil Již 20. března 1849 měl v Olomouci slavné slyšení u císaře Františka Josefa, jemuž předložil prosby Slováků za zřízení zvláštního správního území slovenského. Sebe trpčí zklamání nezlomilo silného jeho ducha. Roku 1861 byl řečníkem slovenského sjezdu v Turčanském Sv. Martině a 12. prosince téhož roku stojí opět jako zástupce národa, prose za provedení jazykové rovnoprávnosti na Slovensku. Za tu všecku bohatou, neúnavnou a vysilující činnost národní byl Hurban ovšem stihán nenávistí protivného tábora, kteráž neznala mezí a přivedla konečně úctyhodného muže, již na prahu let stařeckých stojícího, pro tiskový přestupek do žaláře.

Ztroskotání vášnivých nadějí, upínaných k spisovné slovenštině a politická malomoc, která otevírala Slovákům zoufalou perspektivu po r. 1867, způsobila netušený obrat v duši smělého iniciátora. R. 1876, vrátiv se z vězení, vydává Hurban IV. ročník „Nitry“ — jazykem *českým*. Nesvědčilo to jenom o zklamání Hurbanově, nýbrž i o živých dosud proudech, jednotě s Čechy příznivých. Hurban sám přímo kajícně vyznává, že „konečný konec jakémukoli drobení československému uložen býti musí.“ A přece literární jednota nedala se již udržeti!

Objevily se na Slovensku nové, tvořivé talenty, z nich předním byl syn Hurbanův, známý básník Hurban Vajanský, současně s ním vystoupil silou talentu ještě jej převyšující Hviezdoslav, o málo později doplněno nové souhvězdí silným a originálním prosaikem Kukučínem. Literární činnost této slavné trojice stala se působivou apologií samostatné literární řeči slovenské. Zatím i v Čechách přebolela bolest z odštěpení větve Slovenské. Místo planých a již marných výčitek vnutila nám dobá nové heslo: všestrannou československou vzájemnost kulturní. I při dvojí spisovné řeči zůstáváme ovšem národním kmenem jedinými Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj. Této národní jednoty vědomi si byli vynikající osobnosti obou stran již v dávných staletích, jak o tom v XV. věku svědčí náš Viktorin Kornel ze Všehrd, který překlad svého díla „Knihy o napravení padlého“ věnuje, ku vzdělání ve víře křesťanské „*i Čechům a Slovákům*“.

Sám Hurban na sklonu života píše znova slovensky, účastniv se činně na literárním podniku synově „Slovenských Pohledech“. Uveřejnil tu v prvých ročnících široce založený, pietně a s velkou znalostí doby a poměrů psaný životopis soudruha svých ideálů a bolestí Ludevíta Štúra. Dílo toto jest neocenitelným pramenem pro historii slovenského národního rozvoje a jest litovati, že není dokončeno. Ottova „Světová Knihovna“ nemálo by se nám zavděčila, kdyby toto dokumentární dílo Hurbanovo připojila k úctyhodné řadě významných knih starší literatury, kteréž umožnila nám poznati.

Osobnost Hurbanova byla v Čechách známou a oblíbenou. Byl vídán a vítán při největších národních slavnostech, tak při kladení základního kamene Národního Divadla i při druhém jeho otevření, vynikaje vždy jako řečník bleskem myšlenek a horoucí lávou překypujícího citu.

Jakým byl člověkem a otcem, o tom svědčí krásná slova, jež napsal o něm slovutný jeho syn, básník Vajanský: „Môj otec ma v bázni Božej vychoval, dušu vysokými, čistými túžbami okrýdlil, krásou poezie a istotou viery naplnil. pred všetkým nízkym, obecným syna vystríhal, srdce moje za národ môj slovenský zapálil."

Jako vůbec na Slovensku katolíci s luterány v dobách politického probuzení pracovali v ideální shodě a po dnes ještě v nejdůležitějších národních akcích svorně postupují, všemožně rušivých dissonancí se vystříhajíce, žil i Hurban, vynikající farář a církevní hodnostář luterský, v srdečném osobním přátelství s vynikajícími osobnostmi kleru katolického. Jméno jeho bylo programem všem opravdovým vlastimilům. Katolický farář a vysoce zasloužilý učenec i zakladatel „Museálné slovenské společnosti" *Andrej Kmet*, vzpomíná ve své autobiografii ze života svého v kněžském semináři: „Keď nás prezývali „Hurbanmi", volali sme sa vzájomne tým menom." Tamtéž píše i o své pozdější návštěvě u Hurbana na faře v Hlubokém: „Túto milú rozpomienku nedám za všecky poklady sveta!"

Soudím, že ke cti Hurbanově nemůže být více řečeno.

*

Uctivše památku plně a bohatě vyžilého života, zastavme se na okamžik u hrobu jinocha, který v krátce vyměřeném životě počal věrně kráčeti ve stopách velikého vůdce slovenského. *Jan Filipča* nebyl u nás neznámým. Před pěti roky proniklo jméno jeho prvně naší veřejností. Byl tehdy Filipča jako žák obchodní akademie, tuším báňskobystřické, vyloučen s 11 soudruhy ze všech uherských středních škol a sice proto, že vydával slovenský časopis mládeže „Poučky". Roku 1913 jal se studovati se svými vyloučenými soudruhy v Králové Hradci, kdež také „Poučky" znova vycházely. Později odsouzen byl pro pobuřování, načež vstoupil dobrovolně do armády, aby se vyhnul stálému podezřívání z nevlastenectví. Dvakrát na bojišti raněn, dvakrát vyznamenán, podlehl konečně nákaze tyfové dne 31. března t. r. v Báňské Bystřici. Duch jeho do poslední chvíle zabýval se plány o příští činnosti mezi lidem slovenským.

Mezi nadějnými předáky slovenskými, jež povinnost povolala do zbraně, řádí smrt s ukrutnou nenasytností. Věru, jakoby žádná svěží ratolest neměla zůstati na osekané větvi, bouří zle zmítané. Tam, kde každý musí pracovat a trpět za deset, jest smrt jednoho pracovníka stonásobně bolestnou. Jen Filipča byl z těch šlechetných, kteří nelekají se obětí, věříce, že utrpení pro věc spravedlivou stává se zárukou přístího vítězství. Proto jeho jméno zůstaniž i u nás v čestné paměti!

Eugen Klaudius Kletus:

Když kvetly šeříky.

„Já modlila se při skřiváncím zpěvu,
kdy zkvétal strom a vzduch byl chvění pln,
jen v paprsek z nitra Všehomíra
a v písmo hvězd a skal a mořských vln."
Bohumila Klimšová.

I.

Stál jsem u cizího hrobu.

Modrý šeřík nad ním bohatě kvetl. Vzduch byl plný sladké vůně. Včely se draly do květů křížkovitě rozložených.

Stál jsem u cizího hrobu a přemýšlel jsem o tom, zda tuto pochovaní nalezli na věčnosti klid.

Podivný strach o ně chvěl se v mé duši, v cizé, nad rovem mi cizím.

II.

Bylo nedělní odpoledne.

Hlavní vodňanský chrám byl otevřen. Byl jsem tu sám. Ticho bylo ve chrámě!

U oltáře Marie Panny modraly se celé závěje šeříkových květů ve vásách.

Spálené kadidlo dosud vonělo ve vzduchu.

Musel jsem pokleknout před oltářem.

V mém srdci bylo lehko, jako dítěti mezi květy na louce za jasného červencového dne. „Zdrávas královno, Matko milosrdenství . . ."

III.

Hovořili jsme pod bílým šeříkem v zahradě gyulského občana Magyari-ho.

Starý Maďar si chválil svou píli sadařskou i své šeříky. Od semene a od proutku si všechno sám vypěstoval.

Zahrada byla jeho vášní, jeho, vysokého, kostnatého a šedivého starce.

V tom rozezpívaly se slavně gyulské zvony.

„Daroval jste již někdy šeříkové květy pro některý chrám?"

Zarazil se.

„Vidíte, na to jsem si nikdy nevzpomněl . . ."

A rděl se jako malé dítě, on, stařec nad hrobem, lépe řečeno již jednou nohou v hrobě.

Nezapomínejte na chrámy, když v zahradách vašich šeříky kvetou.

IV.

Přijel jsem před léty do Náchoda na přednášku.

Zámek na vrchu byl obklopen mořem rozkvetlých šeříků.

Byl jsem umdlen.

A tak mi bylo líto, že dosud nikde v cizině jsem se nesetkal s velikým plátnem, které by zvěčnilo tuto krásu.

Máme tolik umělců.

Nemohl by to někdo zachytit?

A což aby nám tak někdo z nich stvořil českou *Madonu v šeříku!?*

Spolkové zprávy.

Výbor družstva Vlast konal dne 30. dubna ve sborovně spolkového domu svou 3. schůzi řízením předsedy, dp. kníž. arcib. vikariatního tajemníka a faráře *Vlastimila Hálka.*

Po společné modlitbě přítomných a po přednesení předsednické zprávy o důležitějších záležitostech, vyřízených v období uplynulém od minulé schůze výborové, ujal se slova předseda, aby jménem předsednictva i celého výboru gratuloval jednateli družstva, spisovateli *Janu Voborskému* k Nejvyššímu vyznamenání.

Po té přikročeno k vyřízení denního pořádku. Jednatel družstva, spisovatel *Jan Voborský*, četl protokol z poslední schůze výborové, jenž byl věcně probrán a schválen. Dodatkem k tomuto protokolu podána zpráva ředitele závodů p. *Tomáše Jos. Jirouška* o drahotním příspěvku, jenž dle usnesení gremia knihtiskařského povolen byl personálu tiskárenskému. — Z řady došlých korrespondencí čteny byly dopisy, jimiž děkují za blahopřání: dp. *František Škarda*, Monsign. Th. Dr. *Rud. Zháněl*, c. a k. polní superior v Litoměřicích, dp. *Jan Nep. Jos. Holý*, O. Praem., farář v Holišově, J. M. nejd. p. prelát *Rendl*, inful. probošt v Jindřichově Hradci a Th. Dr. *Josef Soukup*, novězvolený kanovník nejdůst. vždy věrné metropolitní kapitoly u sv. Víta.

Po krátké debatě, vyřízeny byly některé neodkladné záležitosti čistě administrativní a personální a určen byl též pro letošní letní období stanovený *pořad dovolené* pro kancelářské a technické úřednictvo družstva. — K vědomosti vzata, jednomyslně schválena a do protokolu zanesena byla podrobná zpráva ředitele *Tomáše J. Jirouška*, mezi jiným o tisku *životopisu Tomáše Škrdle*, zakladatele družstva „Vlast" ve *„Hlasech Svatováclavských"*.

Po obvyklé *finanční zprávě* pojednáno bylo o tvrdošijnosti některých dlužníků, za nimiž po léta váznou velmi značné částky za objednané časopisy a publikace; výbor poznovu důrazně upozorňuje a žádá, by takové až do set korun jdoucí dluhy, není-li snad možno najednou, aspoň v přiměřených obnosech v dozírné době byly zapraveny.

Ježto tato výborová schůze byla poslední řádnou schůzi ve správním roce, projednán a schválen byl obvyklý program výroční *valné hromady* družstva Vlast, jež konati se bude ve středu, dne *27. června 1917* o 2. hodině odpolední v zasedací síni družstva. Spolu upravena byla výborem *kandidátní listina* pro tuto valnou hromadu. — Vzhledem *k vypsání VI. válečné půjčky rakouské* má výbor družstva „Vlast" za patriotickou svou povinnost, upozorniti na velký význam obětavosti státního občanstva ke zdaru a zachování velmocenského postavení staroslavné naší říše. Nechť není spolku neb organisace katolické, kde by nebylo upsáno dle poměrů a financí! Družstvo „Vlast" upsalo na všechny půjčky předcházející, upíše i na tuto! — —

Volných návrhů pro výborovou schůzi předloženo nebylo — po společné modlitbě prohlásil dp. předseda farář *Vlastimil Hálek* schůzi za skončenu.

Literární sekce družstva Vlast konala 23. května řádnou schůzi za předsednictví předsedy dp. *Vlastimila Hálka* a četných členů.

Omluvil se dp. Josef Hronek, ale referát poslal.

Literární sekce s potěšením přijímá, že doživotními členy panské sněmovny byli jmenováni nejdůst. čeští biskupové, Králové-Hradecký Dr. Josef Doubrava, Litoměřický Josef Gross a předseda zemské správní komise hrabě Vojtěch Schönborn. Gratuluje k padesátiletí Msgru Dr. Rudolfu Zhánělovi a stanoví oslavu jubilea příznivce katechety dp. Suchoradského. S povděkem přijímá, že Kar. Bohdan Ort věnoval své básně „*Vzhůru srdce*“ J. Milosti vdp. P. Dr. Janu Sedlákovi, prelátu u sv. Víta v Praze.

Referáty podali:

Farář *V. Hálek* upozornil na pečlivě sestavenou malou monografii Bubenče, kterou sepsal pilný a nadšený pracovník dp. Jos. Hronek, kaplan v Bubenči. Uznání a vděk všech vážných lidí v Bubenči mu za ni náleží. Kéž jest mu malou odměnou za tuto práci.

Ředitel *Tomáš Jos. Jiroušek* chválil „*Dějepis Brna*“, jejž sepsal Dr. František Šujan, „*Divadlo za Koňskou a Žitnou branou*“ od Dr. Bedřicha Jahna. Méně pochvalně zmínil se o „*Literární Moravě* v letech 1849—1885“ od prof. Dr. Miloslava Hýska („Mor. Osvěta“ 1911, kde macešsky odbýváni jsou katoličtí spisovatelé, na př. Jan Halouzka, jenž se důkladnými „Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě“ proslavil a jiní.

Činný člen Literární Sekce, spisovatel *Jan Voborský* sdělil obsáhlejší referáty o těchto spisech: „*Gedanken über katholisches Gebetsleben*“ od Dr. Mikul. *Gihra*, spis poutavý nejenom svým obsahem náboženskopoučným, ale také tím, že jest vzornou antologií z německé poesie, pokud jejím námětem byl „Otčenáš“ a „Zdrávas Maria“; „*Záhada utrpení*“ od dra Pavla Viléma z Kepplerů, biskupa v Rottenburku (velmi zdařilý překlad z péra Antonína Číhala vyšel jako sv. LXVIII Vzdělavací knihovny katolické); detailní a velmi zajímavá studie od Karla Chytila o Tizianově „Triumfu víry“ a jeho českém variantu ve velechrámu sv. Víta na hradě pražském obsažena jest v „*Ročence* Kruhu pro pěstování dějin umění za rok 1915“, ve které uložena též důkladná práce univ. profesora Th. Dr. Františka Stejskala o literatuře za leta 1912—1915, pokud předmětem jejím bylo umění starokřesťanské. Dále předložil referent rukopisnou sbírku básní samouka Karla Štroffa-Vladímského „*Bílé karafiáty*“ a podal o těchto poematech, provanutých duchem ryze katolickým, bližší zprávu. Zmínil se o výborných dramatických pracích Heřmana Sudermanna.

Člen sekce *Josef Hronek* referoval o knížce básníka-kněze *Frant. Kašpara*, který debutoval svazečkem básní, jemuž dal distinguovaný název *Granátová jablka*. Před sbírkou těchto básní vydal autor dvě pozoruhodné homileticko-asketické knížky: *Aronův prut* — myšlenky na neděle a svátky a *Kytici myšlenek* pro adorátory, kazatele a katechety. Vedle toho napsal: *Poutní místo Nicov*.

Zajímavou knihou poesie přeložené jest *Dostála-Lutinova „Duch Německa“*. Překladatel měl těžkou úlohu v poměrně malém svazečku uspořádati výbor bohaté a široce rozvětvené poesie německé. Týž autor napsal na motiv národní české pohádky o Po-

pelce dílko, opravdu roztomilé *Popeluška,* jíž zvláštního kouzla dodává dramatická rušnost a poetická cena vůbec. Národní poesie je zrcadlem, v němž odráží se duše lidu a to možno pozorovati v pohádkách poctivého a zbožného Choda, prof. *J. Fr. Hrušky,* který vydal knihu jich pod názvem *„Jiskry z popele“,* kniha to cele naše i ušlechtilou, nevtíravou tendencí. S radostí vítáme též milé obrázky neúnavného *A. Dostála „Požáry vzplály“.*

Jednatel *Alois Dostál* podal referát o sbírce *Když vlny opadly,* napsal Jiří Sumín, vyšlo v Ottově Laciné Knihovně národní jako číslo spisu 234. Obsahuje dvě práce, Po hodech života a Tišiny. Cituje z nich místa, kde nepříznivě dotýká se autor kněží, zařízení církevního, posvátných míst na př. Kalvarie v Polsku. Do lidové sbírky, jakou jest Laciná Knihovna národní tyto novelly rozhodně nepatří. Referuje o *Idyllických obrazech z pole,* napsal Josef Šach, vydal Václav Kotrba, o *Popelušce,* dramatické pohádce se zpěvy a tanci, napsal Karel Dostál-Lutinov. Jako první svazek Knihovny mladého světa. Vázaná 1 K 20 h. Zmiňuje se o publikaci *Modly a kříž,* báje z dob kněžny Dragomiře. Napsal a vlastním nákladem vydal Josef Luděk Brendl. Edice „Lampyris“, seš. 1., svaz. I. Cena 30 hal. Prací tou počíná spisovatel Soubor svých spisů, jichž prý jest, jak oznamuje 170 v 50 knihách (romány z pravěku, starověku pohanského a křesťanského, ze středověku, z novověku, z dvou minulých století a z naší doby). Poukazuje na *Dějiny arcidiecése pražské* od konce století XVII. do počátku století XIX. Napsal Dr. Antonín Podlaha. Spisovatel dí v Předmluvě, že práce ta vznikla na popud arc. Františka kardinála ze Schönbornu před 20 lety.

Literatura.

CHORVATSKÁ.

Hrvatska Straža č. 5. roč. XIV. v čl. „Kulturna borba iza ovog rata“ (kulturní boj po této válce) od dra Alfireviče končí takto.

Je jisto, že liberálové nespí, nýbrž připraveni jsou, dáti se do práce, jakmile zahlaholí trubka míru. Vizme!

Radikální liberálové a socialisté ve Francii mají vše v rukách a odkřesťanili tam dávno školu, manželství a vůbec život veřejný. Ani v čas války nedovolují modliteb ve jménu státu, ani účasti úředníků při ní; katolický kněz má více svobody v zámořských missiích, než v rodné Francii. Katolíci nemají tam k očekávání nic dobrého po válce a také nemají zdatných organisací, aby čelili dnešní vládě. — V Italii jako ve Francii je katolické kněžstvo v bitevní čáře. A vláda? Je v rukou liberálů, kteří na rozdíl od Francouzů jen opatrněji postupují proti katolíkům. Ale skončí-li válka pro Italii nepříznivě, snadno liberálové uvalí vinu na katolíky, že byli nepřáteli války. Katolíci jsou dobře zorganisováni v severní Italii, ve střední a jižní se katolický pokrok teprve probouzí a vláda může po válce snadno vypovědíti katolíkům boj a všecky liberální elementy a sociální demokraty sdruží kolem sebe. — Ve Švýcarech boj o školu započal na konci loňského roku. Poslanec Decurtins zdárně odrazil první výpad, ale klid ještě není. — Portugalsko jde slepě za Francií, i tam bouří boj proti katolíkům. — V Německu sice mnoho se hovoří o občanském míru (Burgfrieden), ale v únoru mnohé evangelické organisace učinily kartel, aby pracovaly o společné osnově a to na prospěch katolicismu jistě nebude.

Hle, to je hladina přítomnosti a tak i budoucnosti; špatná pro katolíky a i kdyby dnes celá naše monarchie byla v katolickém táboru, musili bychom se báti, že vlny evropského protikatolického liberalismu zachvátí i náš stát. Již to by nás musilo znepokojiti. Také to, že liberální strany se srážejí v jednu falangu. České liberální strany se sdružily a katolíci zůstali na počátku osamoceni.

Vůdcové liberalismu na hlas „Čecha" a „Našince" odpověděli, že se pracuje jen o národnostních otázkách, katolíky z prvu vyloučili a tím vyjádřili svůj úmysl. (Později přece katolíky přijali.) Brzy opět německé noviny přinesly, že liberální Němci ustavili novou sjednocenou stranu. Svého času byli v parlamentě pospolu němečtí i čeští socialisté a je snadno, že se tak pospolu najdou němečtí i čeští liberálové a konečně i liberálové celé monarchie a tak jednoho krásného dne můžeme se ocitnouti v kulturním boji.

Co připravuje zednářstvo? „Bundesblatt" v Berlíně, orgán největší a nejvlivnější lože německé, hlásí v čísle dubnovém 1916, že německý svaz velikých loží zřídil „úřad svazu" s tímto úkolem: 1. šířiti zednářské názory, 2. šířiti a uskutečňovati kulturní úkol i vně zednářských kruhů. Čile pracuje zednářstvo v Rakousku.

O. Gruber dokazuje v 3. letoš. svazku lineckého Quartalschriftu, že i nyní v době války, je svaz mezi zednáři centrálních i oněch zemí. A známo, že každý útok proti katolicismu jde podle plánu zednářstva. Chytře, praví Gruber, přerušili němečtí zednáři spojení s italskými.

A jak to je v království chorvatském? Barometrem poměrů v Bánovině je zákon o musulmanském vyznání, který prošel ve sněmu jednohlasně a tím je setřena poslední stopa „katolického království". Hlavní příčina zmatku je, že katolíci nejsou ve sněmu i veřejnosti v jednom táboru na katolickém základě, nýbrž jsou (i kněží) ve všech skoro stranách a proto by katolíci v Bánovině snadno mohli se dočkati kulturního boje, když pro něj vystoupí maďarské lóže. — Tak i v Istrii začali se liberálové sdružovati. — V Dalmacii vedli otevřený a zběsilý kulturní boj demokrati a nás katolíky přinutili, že jsme se sdružili a spojenými silami překazili jejich vnikání do širokých mass. Přišla válka a demokratická strana se rozešla pro své známé politické body. Také liberál (zvláště radikál jako je dalmatský demokrat) neupouští od svých zásad a všecky ty elementy objeví se v jiné podobě, aby začali svou práci proti nám katolíkům.

Co činiti? Roku 1909 nám zahřměl do duše s kazatelny na eucharistickém sjezdu v Dubrovníku Jan Kalan: „Chorvati, v organisaci je síla!" Ano, v organisaci i špatná idea prospívá. To je moderní, mocný prostředek.

Organisovati třeba všecky stavy ve stavovské a zájmové organisace: kněžstvo, rolnictvo, dělnictvo, mládež, dívky atd. Solí těch organisací musí býti duchovní družiny, aby se udržel duch Kristovy víry a praktický křesťanský život s náboženským přesvědčením. Kdo je dnes nepřítelem organisační akce na katolickém základě, ten je nepřítelem církve katolické; a kdo nechce spolupracovati na té akci, ten je slepý a není synem své doby. Organisační práce je těžká práce, zvláště na počátku, kdy se hlásí mnohé „dětské nemoci".

S kulturní otázkou kráčí i politika. Kde katolíci nemají vlastní strany, tam v rozhodné době, v době volby najdou se nesjednoceni a marné byly všecky organisace. Liberalismus nás tísní nejvíce pomocí politické akce a kdo by chtěl míti sorganisované katolíky bez organisované politické strany, ten by chtěl bydliti v budově bez střechy čili plouti na lodi bez kormidla. Srdce, jímž žije moderní stát a veřejnost je sněm čili parlament a kdo nechce, aby katolíci neměli vlivu na parlament, ten béře Ježíše i jeho zásady z veřejného života a posílá jej nazpět do nebe či do sakristie. Proto katolíci v Bánovině musí míti svou stranu, jako ji máme my v Dalmacii. A dále buď nám Slovenie vzorem! Jako tam se pracuje, pracuj se i u nás!

Bylo-li kdy katolíkům v chorvatských zemích potřebí svornosti, je to nyní. Svorností rostou malé věci a nesvorností i veliké se rozpadají. Kdyby ve Francii byli bývali katolíci svorni, nepřítel víry by jim nevládl.

Jarosl. Slavíček.

NĚMECKÁ.

Das Buch der Natur. Unter Mitwirkung von P. Herm. Muckermann S. J., P. Erich Wasmann S. J., herausgegeben von P. Rudolf Handmann S. J., Professor u. Kustos in Linz a. D., Dr. Sebast. Killermann, Hochschulprofessor am K. Lyzeum in Regensburg, Praelat Dr. Josef Pohle, o. ö. Professor an der Universität in Breslau, Dr. Anton Weber, Hochschulprofessor am K. Lyzeum in Dillingen. Band I.: Allgemeine Gesetze der Natur. Von P. Rudolf Handmann S. J., Professor u. Kustos in Linz a. D., Prälat Dr. Josef Pohle, o. ö. Professor an der Universität in Breslau, Dr. Anton Weber, Hochschulprofessor am K. Lyzeum in Dillingen. Mit 668 Illustrationen u. 2 Kunstbeilagen und Farbenbildern. Gr. Lex. 8° (XVI, 810 str.) Regensburg 1914. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M 16. V původní vazbě M 18.50.

Byl to počin obdivuhodný, v jistém smyslu srovnatelný s Humboldtovým „Kosmos", když učený kanovník vratislavský Dr. Frant. Lorinser v letech 70. uplynulého století podjal se úkolu, vylíčiti v sedmisvazkovém díle celý vesmír o sobě a v jeho vztahu k Tvůrci, vyložiti hlubší smysl jevů přírodních, osvětliti řád a účelnost ve velkém a malém kosmu vládnoucí, zkrátka vysvětliti ideje Tvůrce tohoto rovněž tak velkolepého jako velebného díla uměleckého. Kanovník Lorinser chtěl vymožeností přírodních věd, jichž namnoze tak potupně k potírání křesťanství, ano všeho, co Bohem a náboženstvím se nazývá, se zneužívá, použíti k velké a velebné theodicei. Příroda je důkazem existence boží; výrazem jeho ideí a zrcadlem jeho podstaty; příroda je také symbolem jeho nadpřirozených tajemství. Jako vše to může býti příroda, tím dokonaleji a správněji poznána, čím lépe je sama poznávána. Čím dále proto poznání přírody exaktním bádáním pokračuje, tím dokonalejšími stávají se důkazy, které nám pro Boha a věci božské skýtá.

Vskutku známé slovo sv. Pavla: Neviditelné vlastnosti jeho (Boha) ze stvoření světa skrze ty věci, které jsou učiněny, rozumem pochopeny a opatřeny bývají, totiž jeho věčná moc a božství (Rom. 1. 20). V pravdě velicí badatelé netoliko staré, nýbrž i nové doby, nezavírali se této pravdě, jako na př. Ludvík Pasteur, lord Kelvin, jenž k badatelům přírodním volal: „Nebojte se býti neodvislými mysliteli! Myslíte-li dosti mocně, budete vědou nuceni k víře v Boha, t. j. k náboženství. Ján Ranke, nestor anthropologů, prohlásil v únoru 1913 při oslavě své 50leté činnosti učitelské: „Mou snahou bylo vždy ukázati, že přírodní věda nikterak nevede k tomu, aby se člověk odvrátil od ideálů náboženství a křesťanství, nýbrž aby právě v přírodě řízení síly boží viděl, od níž vše pochází."

Vzhledem k takovým svědectvím lze zajisté s povděkem uvítati, že odborníci na slovo vzatí chopili se ideí Lorinserových a podjali se úkolu vztahy přírody k Tvůrci znovu a dle moderního stavu vědy vylíčiti. Stávat se výlučné a jednostranné zaměstnávání se s knihou přírody pouhou službou litery. Litera usmrcuje, duch oživuje (2. Cor. 3, 6). Jako bádání přírodní z filosofie náboženské a přírodní původně vyšlo, tak má vždy také s ní a s duševními vědami vůbec zůstati ve styku, takže se vědění o světě jako v pravdě úspokojující jednota jeví.

Bohatá látka, kterou Lorinser v 7 svazcích podal, v přítomném novém podání rozdělena bude na tři svazky. První svazek, jenž leží před námi a ma název: „Allgemeine Gesetze der Natur", obsahuje vedle stručné biografie Lorinserovy († 1893) především všeobecný úvod k celému dílu, napsaný známým dogmatikem vratislavským Dr. Pohlem. V úvodu tomto podává autor stručný přehled o pokroku věd přírodních ve všech oborech za posledních století; ukazuje pak jednostrannost, do níž vědy přírodní namnoze upadly a odkud jediné jejich nebezpečí a pobloužení vznikají, jež je o vyšší život olupují, který pouhým zevnějším požitkem přírodním a užitkem nikdy nemůže býti nahrazen. Tohoto nebezpečenství a této zkázy je věda přírodní však uchráněna, je-li pozorována ve světle vyšší filosofické a theologické pravdy. O těchto závadách vyslovuje se autor jasně a důkladně v dalším postupu svého pojednání. Líčí tu nejdříve ideje stvoření a význam stvoření pro vědy přírodní, ukazuje, že příroda je odleskem božských dokonalostí, poukazuje na kletbu a zdivočení v přírodě

a na význam obsaženého v přírodě odlesku boží dokonalosti pro theologii a vědy přírodní.

Po této úvodní části následuje applikace všeobecných těchto idei na jednotlivá odvětví vědy přírodní způsobem konkretně živým, poučným a a zajímavým. S velikou znalostí věcnou podává nejdříve opět Dr. Pohle v jasném a krásném vylíčení bezpečné resultáty královny věd přírodních astronomie dle největších badatelův a prokazuje důkladně a jasně jak na filosofické důkazy, které odtud plynou jak pro zjevení přirozené, tak za momenty apologetické a analogické vyplývající pro zjevení nadpřirozené. Jak to odpovídá povaze věci, dělí dr. Pohle obsáhlou látku na šest oddílů: slunce, system oběžnic, komety, meteority a ohnivé koule, stálice a system gravitační.

V části druhé Dr. Weber shrnuje výsledky chemie a fysiky v pěti kapitolách: hmota, principy, síly do vzdálenosti, síly do blízkosti, vlny.

V třetí části nadepsané zeměpis a meteorologie vykládá P. Rudolf Handmann S. J. nejdříve všeobecné matematické a fysikální poměry zeměkoule: země jako těleso světové, postavení země v systemu slunečním, zemský magnetismus, proudy zemské, polární světlo. Po té přechází k meteorologii a pojednává tu o všeobecném významu a vlastnostech atmosfery, o vzduchu a teple, o pohybu atmosfery, o vodních parách a srážkách, o elektrických zjevech ve vzduchu, o atmosferických světelných zjevech, o vlivu temperatury a tlaku vzduchu na klimatické poměry a o příčinách jejich změn, o odchylkách meteorologických poměrů od obyčejného chodu, o pásmech zemských a o dobách ročních a denních.

Aby se referát náš příliš neprodloužil, není nám bohužel možno, byť i jen stručně, načrtnouti obsah těchto tří částí. Musíme v té příčině čtenáře odkázati na dílo samé, jež pro svůj bohatý obsah, oživený četnými illustracemi, pro živost a populárnost líčení, kterou podává přísně vědeckou methodou, zajištěné výsledky nejnovějšího bádání, nálezů a objevů, lásku k přírodě do nejširších kruhů rozšíří a k tomu přispěje, aby čtenář spojením víry v Boha a přirozeného poznání povznesl se k harmonickému, lidského ducha uspokojujícímu názoru světovému, naplněn byl obdivem díla božího a posilněn ve víře ve věčnou sílu a moudrost boží, které ve vesmíru všude tak skvělým způsobem se jeví. Zejména katechetům na středních a měšťanských školách jakož i kazatelům poskytne dílo přítomné, bedlivě jsouc studováno, hojnost látky apologetické. Jsoutě to právě vědy přírodní, jichž se k útokům na náboženství v našich dobách nejvíce používá.

Dr. Jos. Samsour.

Literarischer Handweiser. 1916. 53. ročník.] 480 sloupců. Nakladatel Theissing v Münsteru.

Za války dařilo se špatně tomuto osvědčenému pracovníku na poli literární kritiky. Již roku 1914 nemohl vycházeti tento měsíčník pravidelně; ročník se prodloužil na dvě leta. Ročník pak loňský, totiž 1916, vycházel sice dosti opozděně; poslední, dvanácté číslo vyšlo až v letošním březnu. Redaktor, gymnasiální ředitel v Bocholtu Edmund Niesert pracoval svědomitě. V uplynulém ročníku býval v každém čísle odborný úvodník, pak bylo v celku uveřejněno 371 delších referátů o knihách a časopisech; kratších zpráv bylo 650, též býval uveřejňován seznam nově vyšlých katolických knih. Jest známo a není potřebí výslovně se zmiňovati, že těšil se tento odborný časopis oblibě v katolických kruzích.

Bohužel přineslo poslední číslo nemilé překvapení. Oznamují totiž redakce i nakladatelství, že nemožno jim časopisu, který po celých třiapadesát let vycházel, dále vydávati, jednak pro nedostatek přispívatelů, ale hlavně pro nedostatek odběratelů, z nichž velká většina jest v poli válečném a nemá času ani chuti literaturou se zabývati. Snad se podaří po válce časopis znovu vzkřísiti a opět v život uvésti?

Nastane nyní v katolické literatuře německé velmi zajímavý zjev, že budou míti katoličtí Němci nyní dva časopisy, věnované kritice, které oba vycházejí v naší říši. Jest to ve Vídni vycházející měsíčník „Allgemeines Literaturblatt", jejž vydává „Piova Společnost" a pak ve Štýrském Hradci vycházející měsíčník „Literarischer Anzeiger".

Jest upřímně litovati této nové oběti válečné. Kdo zvykl si na L. H. bude ho bolestně postrádati. Byl vždy dobrým a spolehlivým rádcem, podle něhož se mohl každý přítel katolické literatury říditi v nákupu potřebných knih. Byl také laciný, stál pouze čtyři marky ročně. Kdo má všechny ročníky, jako podepsaný referent, tomu zůstanou vždy cennou příručkou pro katolickou německou literaturu posledních, právě uplynulých let.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Jan Fr. Hruška: **Děreček včalařem.** Chodský obrázek. 1914, nákl. F. Topič. Cena 80 h.

Krásná, rozkošná kniha známého váženého spisovatele. Tónem vroucím a srdečným, jakým jen dovedla psát o své babičce Božena Němcová a o svém záhy zesnulém tatínkovi Růžena Svobodová, vypravuje tu spisovatel o chodském dědečkovi, který na stará kolena začal včelařit. Neseznamujete se tu jenom s celým postupem dědečkových včelařských zkušeností, nevidíte jenom včely při spořádané a podivuhodné jejich činnosti, nýbrž sledujete zároveň se zatajeným dechem kus bohumilého života a požehnaného působení šlechetného člověka, zbožného, starého Choda. Je jistě mezi čtenáři našeho listu přemnoho horlivých včelařů — nuže, těm především doporučuji knížku tuto, aby sami potěšili se dílkem, z něhož vyzařuje láska k včelám, a aby šířili ji mezi mládeží, ze které chtějí míti dobré včelaře a šlechetné lidi. Knížka Hruškova jadrným obsahem i půvabnou formou je výbornou nabádavou četbou mladým i starým.

J. K—k.

Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění. Vydal výbor „Kruhu pro pěstování dějin umění" řízením Ph. Dr. Karla Chytila a Ješka Hofmana. — Praha 1916. — Nákladem „Kruhu". Stran 80. V předmluvě Ročenky, vydané za třetí rok působnosti „Kruhu", řečeno, že především vytkla si za úkol uváděti každoročně do literatury české výsledky odborného bádání, pokud byly poprvé sděleny s užší obcí odborníků v referátech i rozhovorech spolkových. Obsahem jejím bude jednak zhuštěný přehled látky z přednášek v podobě syllabů, i jednotlivých poznámek, jednak budou tu otiskovány některé z referátů úplně anebo i doplněné. Vznik ročenky jest odůvodněn i tím, že jí přidělen zvláštní úkol a funkce v odborné literatuře; počátky publikace jsou za nynějších poměrů ovšem jen pokusem a náznakem práce, jíž bude lze zúplna zmoci až v letech příštích, kdy kniha za příznivých poměrů by vyspěla v úplnější kritickou příručku bibliografickou. — Pokud jde o úlohu ročenky, jest zřejmo, že třeba, aby se účelně přiřadila k starším publikacím tohoto oboru. Jmenovitě Památky Archaeologické, Časopis Přátel Starožitností, Český Časopis Historický vykonaly a konají tu záslužnou a obsáhlou práci a to v oboru d o m á c í h o dějepisu umění; ročenka byla by tedy doplňkem jejich díla; kromě toho bude však knize dáno široké pole činnosti v oboru v š e o b e c n ý c h dějin umění, jimž neslouží posud zvláštní česká periodická publikace. Obsah i ráz ročenky bude ovšem trvale spjat s „Kruhem" a Ročenka bude tudíž obrazem podílu, jejž zjednává si spolek na obecné vědecké práci svého oboru. — Tolik tedy o generálním programu ročenky, jejíž první, obsahem svým velmi zajímavý a slibný svazek vydán byl r. 1916; dostál úkolu svému vrchovatou měrou, neboť znamenitě representuje úsilovnou snahu a práci pro důkladné a svědomité pěstování dějin umění, kterouž Kruh intensivně vyvíjí. Mohu s potěšením konstatovati, že obsahuje stati, jež i kruhy specielně katolické budou velice zajímati. Tak hned první, velmi pečlivá a podrobná práce: „Tiziánův „Triumf víry" a jeho český variant", rozšířená to přednáška Ph. Dr. Karla Chytila, doložená bohatou odbornou literaturou, silně upoutá zájem čtenářův, podávajíc jasný přehled vzniku znamenitého uměleckého díla Tiziánova z r. 1508, dřevorytu Triumf víry (trionfo della Fede) jak v originále, tak v první freskové kopii Girolama Padovana z let 1542—1546 v klášteře sv. Justiny v Padui, jakož i všech ostatních četných nápodobenin a variantů. Po té uvádí nás Chytilova studie k obrazu vítězoslávy Kristovy ve velechrámu svatovítském; obraz ten, nesoucí titul: „Triumphus Christi" nese charakter sklonku XVI. nebo počátku XVII. století, jest zřejmě českého původu a autor jest neznámý, ač mylně se domníváno, že by autorem jeho byl Mi-

kuláš de Bruyn. Ve skupině svatých jest též postava sv. Václava se štítem orlice; obraz ten poskytl též církevnímu umění XIX. věku nový podnět, neboť znamenitý malíř Josef Führich, prodchnut ideály křesťanských malířů, komponoval sám nově triumf Kristův, ke kterémužto komposici dostal přímý podnět z obrazu svatovítského, ponechav v průvodu světců sv. Václava a přičiniv mimo jiné ještě jeden motiv, odlišný od triumfu Tiziánova, totiž Pannu Marii, vzhlížející ke Kristu, s rukama sepjatýma jako orodovnice. — K této záslužné práci Chytilově, jež doprovozena jest pěti pečlivými reprodukcemi dle originálů řadí se v prvním svazku Ročenky stať Th. Dra Františka Stejskala „Umění starokřesťanské“ (Literatura za léta 1912—1915), ze které seznáváme, kterak studium umění starokřesťanského bylo v posledních letech mnohými objevy prohloubeno a obohaceno a jaká vynikající díla o tom byla vydána. Následují práce Ladislava Patočky „Nová literatura o Lionardu da Vinci“, Jaromíra Pečírky „Porta Apostolorum v Postoloprtech“, Ješka Hofmana „Výbor novější literatury na ochranu památek“, Kamila Novotného „Přehled nálezů a objevů zaznamenaných v roce 1914“. Z obsahu přednášek „Kruhu“ upoutá pozornost naši společná práce autorů Chytila, Štecha a Dolenského: „Příspěvky k ikonografii Mistra Jana Husa“. Z referátu tohoto vidno, že ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění již prvním svým svazkem za r. 1916 plně dostála obsáhlému úkolu, jenž jí byl stanoven a proto také plně zasluhuje, by jako dobrá příručka vtělena byla do knihoven všech přátel umění, v jehož dějinách i literatuře také umění křesťanskému náleží místo přednostní a vysoce významné! —

Jan Voborský.

Rodina a škola. Napsal univ. prof. Dr. Ot. Kádner. (Sbírky „Za vzděláním“ č. 81.) Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. 1917. Stran 32. Cena 40 h. — O tom, jenž o sobě řekl: „Já jsem Alfa i Omega“, který je středem lidských dějin a všeho našeho myšlení, o Kristu — učiteli a vykupiteli se pan spis. ve své knížce nezmiňuje ani slovem. Přiznává se tedy k onomu velikému spiknutí nové doby, jež si umínilo Krista aspoň umlčeti, když ho nelze z dějin vymazati. Pro vyznavače „vývoje a pokroku“ (monismu) existuje Kristus jen jako historická (u některých ani ne tak) osobnost, jako člověk, kterého jsme již dávno převýšili. Je samozřejmo, že toto „náboženství“ pokroku a vývoje může míti vyznavače jen mezi těmi, kterým je chvilka pozemského snažení sama o sobě cílem postačitelným, jako jsou na př. „váleční“ milionáři a ti, o něž je postaráno; snad dále i pro ty, v jichž zájmu je, aby nebylo budoucího soudce, trestu a odměny. Nikterak ovšem neupokojí toho, kdo myslí důsledně a pozoruje nestejnost osudů lidských. Atd. Než, to jen mimochodem. — Pan spis. přijímaje tedy vývojovou theorii jako factum a vida (!) „souvislost člověka s ostatním živočišstvem“ (str. 4) uznává, — neboť „dějiny lidské výchovy tak učí (blah, kdo věří —), že jediným a výhradním i nejpřirozenějším místem veškeré výchovy jest rodina“ (str. 4.). Měla by tedy vývojem i tato rodinná výchova býti dnes na stupni velmi vysokém, ale není prý tomu tak, neboť „bohužel (?) nutno přiznati, že výchovný význam rodiny za posledních dob velice poklesl“ (str. 8.). Je tedy třeba tomu přirozenému vývoji pomáhati prostředky umělými. A to je tedy škola. A p. spis. vydává knížku svou za tím účelem, aby zjednal shodu a svornost mezi školou a rodinou, neboť dnes svaluje vinu nezdaru a neúspěchu ve výchově rodina na školu a škola na rodinu (str. 3.). P. spisovatel skutečně navrhuje některé pomůcky pro zdárné spolupůsobení, ale zkušený pozorovatel a vychovatel sotva se vývody jeho dá přesvědčit. Je to stavba bez základů. To potvrzují každodenní nářky. Škola neví si rady — děti z rodin dobrých jsou oporou školy, děti z domova špatně vedené jsou škůdci a hrobaři školy. Škola pro nabývání vědomostí je nutna — pro takovou školu nebylo nikdy třeba psáti apologie, ale výchovy rodinné nikdo a nic nenahradí. A kdybych měl (musil) říci úsudek o (o paradoxním téměř) tvrzení některých vychovatelů, že výchova člověka je dokonána šestým rokem jeho věku, skoro bych tomu přisvědčil. Knížka prof. Kádnera nepodává celkem nic zvláštního, ale bez významu a bez užitku pro samostatné čtenáře jistě také nebude. Co p. spis. praví (až skoro podrážděně) o veřejných zkouškách (str. 21—22), toho bych nepodepsal; to, co vytýká, dá se odstranit, a pak může býti veřejná školní zkouška docela dobrým prostředkem výchovným. Ke konci (str. 27—32) mluví se o internátech; tu se cel-

kem dobře vystihují jejich přednosti i vady. Čím m ně vad, tím více předností. L † mn.

Nevěra největší zlo. Sepsal Konstantin Volařík, správce školy ve Vacenovicích. Tiskem Rob. Veselého ve Strážnici. Nákladem vlastním. — Dílko toto v podobě brožury určeno jest pro lid, který stále slyší a čte úryvky různých theorií nevěreckých, aby si ujasnil nezdravé proudy a cele se mohl oddati pravdě. Knížečka ukazuje v jasném ozáření výsledky nevěry, která nejen hlodá na kořenu jednotlivce, ale škodí vrchovatou měrou v rodině, obci, státu, zhoubu působí ve vědě i umění a činí člověka ve světě osiřelým — bez Boha. Poukázáno na nezdravé ovoce pantheismu, materialismu i názor Darvinův, který všemi učenci prvního řádu jest — odpraven. Spisovatel vychází od rodiny, která má budovati štěstí celých národů a na níž záleží, zda dojde lidstvo štěstí či zklamání. Přechází k druhé matce lidstva — škole, kde klade důraz na výchovu mravně-náboženskou, bez níž nelze vychovati pro život lidstvo zdatné v myšlení i činu. Proto poukazuje i na to, že jest nutno také v odborných školách pečovati o vyučování sv. náboženství... V dalších statích jest proveden důkaz čím nám má býti víra nahražena, totiž ukojením péče o zdraví a hmotnou existenci; pokrmem, nápoji, smyslnou láskou a touhou po blahu a štěstí; přátelstvím, soucitem a štěstím rodinným; výdělkem, bohatstvím, ctí, mocí a slávou; pokrokem a vývojem lidstva. Závěr tvoří vypočtení následků z nevěry plynoucích. Spisek přijde jistě vhod lidu, ale také učitelské intelligenci, která nezavírá svých očí před pravdou. Lze ho tím spíše doporučiti, že vyšel jako ukázka zdravých snah z řad samého učitelstva katolického. Knihtiskárna Rob. Veselého ve Strážnici spisek vkusně vypravila. Antonín Ježek.

Manželství. Napsal Josef Laichter. Vydala Laichterova sbírka krásného písemnictví. Cena K 5·60.

Idealista Dr. Jan Skřivan, muž vědy, přítel chudiny, lékař především dítek, bojovník proti alkoholu a prostopášnostem, pojme za manželku ne méně ideální bývalou učitelku Evu, která se nemohla z počátku vpraviti v nové povinnosti, cítila v duši prázdnotu, proto jednou odešla k tetě, u níž bývala za svobodna. Zvítězí láska k muži, láska k dětem. Navštěvuje ženské spolky, přednáší, bojuje s mužem proti prostituci. Se vzornou péčí vychovávají synka, aby uchráněn byl před nebezpečím nemravného života. Lékař podléhá spále, Eva béře na sebe úkol vůči dětem. I vedlejší osoby, lékařův otec, dvě jeho dcery studentky, tři tety a jiní buď podporují ideu lékařovu nebo jsou ku snahám těm lhostejni. Nelze udati, vyplnil-li spisovatel úkol, jejž si předsevzal, povýšiti manželství na hybnou páku společenského života, jímž možno blížiti se k nejvyšším ideálům lidstva. V druhé části román obšírností unavuje (524 stran). Nevhodný je vtip (6), že muži si všecko zařídili, jak se jim to nejlépe hodilo do krámu. I v náboženství. Bůh-otec, Bůh-syn, Bůh-duch svatý ... samé mužské pojmy. Rovněž nepěkně líčen boj lékaře s farářem, který horlil proti smrti bez útěchy kněžské (184). Podivnou modlitbu říkal malý Jiřík před spaním: „Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě“ atd. (342). Velmi pěkná zmínka jest, že měl doktor v ordinačním pokoji obraz Krista, přítele maličkých, byl to dar Evy. Ten obraz den co den zvěstoval mu ideál lásky k dítěti a pochopení dítěte ... že jeho srdce musí býti vřelé a ochotné, že nikdy nesmí ztuhnouti na bod mrazu“ (49). Lékař vzpomíná i na obraz Josefa, pěstouna Kristova, prchajícího s nemluvnětem do Egypta (282) a srovnává svoje postavení se starostlivým pěstounem. Liga † 12.

Ve válce v Rusku a v Haliči. Úryvky ze světové války. Napsal dle svého deníku Jan Haličský. Praha 1915. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. Brož. K 1·50, váz. K 2·20.

Kde kdo zajímá se dnes o zprávy z bojišť — a ovšem že by každý rád měl zprávy ne nejisté a kusé, ale úplné a spolehlivé; takové však může podati jen ten, kdo sám byl na bojišti a válku aspoň částečně prodělal, jako právě spisovatel této knihy (192 str.) dp. plukovní kurát J. R., který byl hned mezi prvně povolanými do pole. Líčí tedy dle skutečnosti, co sám viděl, slyšel a zažil až do času, kdy — byv raněn — z bojiště se vrátil. Jsou to celkem smutné obrázky, jež tu čtenáři před oči staví — ale což jiného možno z bojiště očekávati? Jsou však obrázky ty věrně, dle pravdy kreslené a proto upoutají každého čtenáře. Také illustrace (11)

Jsou dosti zdařilé, a s výhodou zajisté pro knihu volené. Doporučujeme ji každému rádi. Jos. Fabian.

Divoká Krista. Napsal Jan Staněk, rolnický syn z Římova. Nákladem Sdružení čes. katol. zemědělců v Praze-II, Spálená ulice čís. 15. Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze-II. Cena 50 h.

Dcera sedláka Konvaly „ze stráně", Kristina, protože rázně odmítala hrubé žerty a dotěrnost mladíků Skalovských, byla potupně zvána „divokou Kristou" ...; z počátku toho nedbala, ale když poznala Toníka Mírského, jenž po osmi letech vrátil se z vojny, a přilnula k němu, jakož i on k ní, mrzela ji tato přezdívka, ač Toník ji ubezpečil, že toho nedbá. Vzdor však tomu trvalo to dosti dlouho a musili překonati mnohé překážky, než dostali se za sebe. Práce p. Staňkovy čtou se velmi pěkně, jen kromě více tiskových chybiček raději bychom četli „celou" nebo „plnou" silou, rozhodností atd. než „vší" rozhodností, silou — poněvadž čtenář mimoděk vzpomene si při tom na jisté cizopásníky; též po samohláskách lépe zní: „by" místo „aby", „nebo" místo „anebo" atd. „Ale" klade se jako „avšak" na první místo (latinské „sed"), „však" (lat. „autem" na druhé místo. A což ty přechodníky! Tak na př. na str. 72: „Odcházeje z hostince, bylo mu jíti ...", na str. 96: „jsa z vojny v plování dobře vycvičen, bylo mu hračkou ..." Jinak rádi doporučujeme. Šeb. Rada.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Repertoir nevykazoval v měsíci květnu ani jediné činoherní ani operní novinky. U příležitosti otevření Smetanovy výstavy uspořádán v Národním divadle květnový cyklus oper Bedř. Smetany, jenž potkal se s úspěchem největším a jenž zabral zcela scénu k dalším jiným zkouškám. Květnový cyklus oper Smetanových nechť stane se každoroční oslavou nesmrtelných děl tohoto genia!

Z Městského divadla Král. Vinohrad. J. S. Turgeněva večer zahájen jeho komedií „Chléb z milosti", kterouž již před lety pod názvem „Na cizím chlebě" sehrál na scéně Národního divadla v Praze vynikající italský dramatický umělec E. Zacconi se svou divadelní družinou. Vzpomínám dodnes na jeho úchvatný výkon Kuzovkina. Drobnůstka tato jest dramatem pokoření služebného lidu se strany jeho panstva a má čistě karakter Turgeněvových povídek. Hráno bylo procítěně, ale nebylo to zcela ruské ovzduší, v němž se účinkující pohybovali. Jediný p. Zakopal v úloze Semenyče Kuzovkina podal výkon prvořadný a přibližující se nejvíce postavám ruských mužíků. Pí. Iblová jako Olga Petrovna byla ušlechtilým zjevem i svou pozoruhodnou souhrou upoutala.

Večer ukončen Turgeněvovou jednoaktovou veselohrou „Venkovanka". Bez dlouhého protahování dovíme se z děje, že manželka nepatrného úředníčka svou lepostí dovede rozehřáti srdce Excellence z Petrohradu, by mužíček povýšil a do Petrohradu přesazen byl. Neviňoučká tato hříčka má jemný vtip, ale byla p. Sedláčkem v úloze Excellence až příliš zoperetisována. Takový humor i Turgeněv si nepřál.

V opeře vypravena původní komická opera Frant. Spilky „Stará práva", složená na slova Jar. Karbulky. Má děj dosti choulostivý, v němž líčí se bývalé staré právo vrchnosti první noci s nevěstou poddaných. Toť první vada libreta a druhá, že málo vtipu v něm se objevuje. Proto ani skladatel nemohl se v hudbě oddati komickému živlu, nýbrž věren ději, musil obohacovati scény lyrismem, jehož jest v hudbě Spilkově hojnost. První dějství přesycuje hojností různých hudebních myšlenek. Až teprve druhé jednání přidržuje se více živlu lidového a zpěvy sboru vnášejí do opery zajímavost. Třetí jednání opět zase klesá k cizím vzorům.

Upřímně radíme skladateli, by název komická opera pozměnil v lyrickou operu a posluchačstvo nebude tak již vybíravé. Ozve se v opeře leckterý dobrý vážný dramatický hudební nápad, ale čisté veselosti v něm zcela není. Fr. Spilka, jako dirigent Pěveckého sdružení pražských učitelů, má dobré jméno v pěveckém světě, ale v hudebním ještě nadobro svou operou „Stará práva" neprorazil. Více národního vzruchu do dalších jeho

prací s námětem národním bude zapotřebí. Skladatel byl předmětem hlučných ovací od svých četných ctitelů. Souhra byla pečlivá i výprava. Zvláště sl. Petanová (Denisa) a Kalivodová (Markéta) osvědčily se svou hlasovou předností. Za to p. Olde (Ota) vykazoval všecky nedostatky svého hlasového fondu. Dirigent O. Ostrčil nastudoval a řídil novinku prozíravě.

V operetě vypravena Andréa Messagera opereta „Dvě myšky", známá z českých scén pod názvem „Michuovic dcerušky". Messager, bývalý francouzský varhaník a kapelník pařížské Komické opery, znám, že jeho hudební dramatická tvorba není tuctová. Vyniká v ní jemnost a melodika. A tyto se i na této scéně opět objevily. V hlavních úlohách osvědčily se dámy Vilímová a Hanušová. Pan Marek vypravil operetu ladně, rovněž i sympaticky obstaral svou úlohu v této. Taktovka p. kapelníka Piskáčka se osvědčila, že orkestr nikde nekolísal. Snad „Dvě myšky" zatlačí mnohé nevkusné vídeňské rychlozboží operetní.

Z předměstských divadel. V divadle „Uranii" předvedl nám soubor členů Národního divadla v Brně Jiřího Mahena v pražském Národním divadle odmítnutou prajednoduchou veselohru „Uličku odvahy". Jest to čistě jen náladová hra, v níž ozve se místy i fraškovitá barvitost. Soubor představil se jako zdatný umělecký činoherní celek.

Ve Švandově Intimním divadle na Smíchově v cyklu „Máje" spatřili jsme dramatickou skizzu dr. Jindř. Stárka, nazvanou „Dravci". Jest to pokus o naturalistickou hru, který neselhává.

Po ní následovala V. Kl. Klicpery v německém jazyku napsaná hra a nyní do češtiny přeložená „Sen". Jest to jedna z nejspěšněji napsaných her Klicperových a proto i málo výživnosti dramatické v ní se nalézá. Pomalý spád při jednotlivých scénách ještě více drobnost tuto pohřbíval.

Večer ukončila B. Benešové veselohra „Hořký přípitek". Jest to práce ženy, a proto je v ní i mnoho zženštilosti, od jiných dramatických spisovatelek našich odpozorované. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V „Novém divadle" ve Frankfurtě bude vypravena historická činohra „Bismark", kterou napsal Frank Wedekind. — V královské pešťské opeře potkala se s úspěchem nová opera „Othello vypráví". Hudbu k ní na slova K. Orbana dle motivu Shakespearova složil dómský kapelník Eugen Stojanovič, rodilý Chorvát. — Lidové divadlo ve Vídni vypravilo veselohru Hanuše Sassmanna, nazvanou „Aristides a jeho chyby", ač nedodělala se pronikavého úspěchu. — Ve dvorní činohře tamže vypraven bude cyklus tří aktovek od Fr. Kranewittra, Tyrolana, jenž ponese titul „Sedm smrtelných hříchů". — Heřman Bahr dokončil veselohru „Okamžik", zpracovanou dle látky Goethovy. — Hry Bedřicha Sebrechta „Modloslužba", „David" a „Saul" dočkají se provozování ve Výmaru, ve Frankfurtě a v Brémách.

O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Pí. Abigail K. Horáková napsala divadelní hry „Plané růže", drama o 3 dějstvích a „Na pevné půdě", veselohra o 3 dějstvích. Obě již prý zadala pražským scénám k provozování. — Fr. Spilka komponuje na děj biblický, sepsaný J. Karbulkou jednoaktovou operu „Zrození smrti". — Fr. David (Vodrážka) napsal fantastickou hru „Na prahu věčnosti". O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Udělení ceny. Ředitelství „Svatobora" udělilo cenu z fondu kněze Čermáka Tuchoměřického dvoudílnému milostnému románu F. X. Šaldy „Loutky a dělníci boží", který vyšel nákladem „Unie".

Kázání Filipa Heuslera. Četní přátelé našeho nejpilnějšího homiletického spisovatele, faráře n. o. a bisk. auditora v Novém Městě na Moravě Filipa Heuslera, zajisté s velkým potěšením uslyší zprávu, že míní vydávati další, sedmnáctý ročník svých oblíbených kázání. Jest známo, že jejich první ročník vyšel v druhém nezměněném vydání, všechny

ostatní ročníky jsou docela rozebrány, Již nyní Heusler pilně pracuje a připravuje si studiem mnohých pramenů potřebnou látku. A jistě jí potřebuje, nemá-li se opakovati, což dosud u něho nikdo nepozoroval. Počítáme-li na jeden ročník 65 kázání, vydal a napsal jich 1040, zajisté výkon, který zasluhuje největšího uznání a opravdivého podivu. Heusler míní také zároveň vydávati od příštího nového roku kázání v řeči německé, což bude zajisté unikum v celé světové literatuře homiletické, aby spisovatel sám vyplňoval, na svůj náklad tiskl odborný časopis ve dvou řečech. Německá kázání budou překlady z jeho českých. Můžeme býti právem pyšni na Heuslera, jehož jméno bude v homiletice povždy s úctou jmenováno.

Ig. Zh.

Kalendář Misionář. Misijní dům sv. Gabriele u Vídně vydává kalendáře, jichž čistý výnos jest věnován misiím. Vydává je dosud v řeči české, slovácké a německé. Ročník 1917 českého vydání byl šestý a vyšel ve 20.000 výtiscích, jež byly dávno před počátkem letošního roku docela rozebrány. Ročník VII., 1918, se už tiskne, bude státi korunu, bude míti mnoho obrázků i zajímavých článků. Tiskne se 24.000 výtisků, jež, jak doufáme, také budou vesměs rozebrány. Slovácké vydání tohoto kalendáře, do něhož bývá přeloženo mnoho článků z českého, vyšlo ve 30.000 výtiscích a bývá také vždy docela rozebráno. Německé vydání dosáhlo již mnoho přes jedno sto tisíc výtisků. Ig. Zh.

Která kniha jde lépe na odbyt, pěkně nebo jednoduše vypravená? „Bradáčova Druhá ročenka" dí na str. 15.: „Vizme příklad téže knihy vydané za krátkou dobu dvakrát. Před válkou, roku 1912 vydaná profesorem Svobodou Erbenova „Kytice"; kniha bibliofilsky, ale prostě upravená, vytištěná dvoubarevně, černí a rumělkou; ceny: výtisk na ručním papíře, vázaný K 5·—; na japanu K 25·—. Byla brzy rozebrána, i vydal ji L. Bradáč o Vánocích 1916 znovu, přibližně stejně upravenou. Ceny: na ručním papíře K 5·—, na japanu K 35·—. A výtisky na japanu, tedy dražší, ač jich bylo vytištěno více než předešle, jsou prodány. Knihy s lepší úpravou, třeba dražší, jdou lépe na odbyt.

Konkurs na spisy. Společnost sv. Cyrilla a Methoděje vypisuje ceny do 31. března 1918 na themata: „Katolická církev a válka" a „Otázka populační se stanoviska katol." Ceny po 500 K. Společnost bude ve volných lhůtách vydávati literární korespondenci.

Vojenská zátiší podporují též českou literaturu. Vypravilo se pro 50 zátiší 50 knihoven českých vybraných knih. A vedle těchto zakoupilo a zaslalo více než 20.000 dobrých českých knih ústřednímu komitétu do Vídně na rozdělenou mezi české vojíny, roztroušené v různojazyčných vojenských oddílech.

Literární cena za knihu pro české děti. Loni zesnulý Jindřich Rais, ředitel měšťanské školy pro dívky v Praze VII., na Studánce, ustanovil, aby z části pozůstalosti jeho složen byl při České Akademii základ na cenu, jejímž účelem bylo by povznesení literatury pro české děti. Cena 500 korun udílena bude každého druhého roku a nárok má český spis pro mládež, aspoň pětiarchový, veršem nebo prosou, „jehož obsahem byla by mládež zušlechťována", spis vynikající, dílo umělecké, opravdové hodnoty literární. Vyloučeny jsou všecky kompilace, upravování, snůšky a pod., vůbec práce neoriginální. Cenu udíleti bude IV. třída České Akademie a vyhlásí ji dne 19. února, v den úmrtí zakladatelova. Dle přání jeho přísluší zatím doživotní užívání úroků ze základu vdově. Česká Akademie základ přijala. Účel a všecka ustanovení jsou důkazem ušlechtilé a vlastenecké mysli zesnulého ředitele Jindřicha Raise, jenž tiše šel životem a všecky snahy své věnoval české mládeži.

Nové dílo. V nakladatelství Laichterově vyjde první svazek „Dějin literatury francouzské" od prof. Ot. Simka. Bude věnován století 17., tedy době klasicismu. Pak teprve přijdou na řadu století 16. a 15. a konečně 18. a 19. V díle bude dbáno i vztahů mezi písemnictvím naším a francouzským.

Nový literární týdeník (beletristický) začne vycházeti v nejbližší době v nakladatelství Fr. Borového za součinnosti paní Boženy Benešové, autorky knih „Kruté mládí" a „Myšky".

Literární konkurs. Společnost sv. Cyrila a Metoda, — skupina Olomouc — pověřena bývši Ligou kněží arcidiecése olomucké vypisuje soutěž na nejlepší původní práce: a) o životě a působení bl. Jana Sarkandra; b) neb o duchu doby, ve kteréž působil; c) aneb o úctě tohoto světce. Práce mějž formu přesně vědeckou, doklady archiválními opatřenou; přednost bude míti studie, která se vykáže novými hledisky. Práce obsahujž nejméně 4 tiskové archy a budiž podána nejpozději do 17. března 1919 sekretariátu společnosti na Dol. náměstí č. 17 v Olomouci. Soutěže mohou se účastniti kněží i laikové.

Náboženské spisy v českých prvotiscích. Probíráme-li se řadou dosud zjištěných prvotisků českých, nalézáme mezi nimi tyto náboženské spisy: „Bibli" (z r. 1488), „Bibli" (z r. 1489), „Knihu chval božských" (z r. 1499) viz „Žaltář" (též z r. 1499), „Knihy o životech svatých" (před rokem 1487), „O následování Krista" (r. 1498), „Život a umučení všech svatých mučedlníků" (z r. 1495), „Traktát o velebné a božské svátosti oltářní, kterak má přijímána býti od věrných křesťanuov" (z r. 1493), „Traktát o zemi svaté" (1498), „Traktatík o divích a nesnadnostech při velebné svátosti" (z r. 1498), „Zákon Nový" Dlabačův (před r. 1487), „Zákon Nový" (z roku 1475) a „Zákon Nový" (z r. 1497—98). Tištěny byly tyto prvotisky povětšině v Praze a v Plzni. O. J.

K literárním poměrům mezi Chorvaty. Aby čtenáři mohli si utvořiti jakýs takýs obraz o rozvrstvení tisku chorvatského, tož sdělujeme, že pro krásnou literaturu mají chorvatští katolíci měsíčník „Hrvatska prosvjeta", pro vědu „Hrvatska straža", pak bibliotéky rjeckou „Miriam", která vydala 20 knih, záhřebskou Kelovičovu „Svjetskou knjižnicu", ve které vyšlo pět knih a pro lid Društvo sv. Jeronima, jež ročně vydává podíly jako naše dědictví. Deníky mají chorvatští katolíci dva „Novine" v Záhřebu, které i literárně mají význam již uveřejňováním překladů románových ze světových literatur (posledně vycházel holandský román od Maartena Maartensa „Chudý duchem", teď bude vycházeti dánský román Joergensena „Eva") a „Hrvatski dnevnik" v Sarajevu. Z týdeníků jmenujeme „Quarnere" ve Rjece a „Dan" ve Splitu, který nějakou dobu za války vycházel i denně. Liberální tábor chorvatský je ovšem na tom literárně o mnoho lépe než katolíci. Má literárně umělecký měsíčník „Savremenik", přírodovědecký „Priroda", vědecký a politický týdeník „Hrvatska njiva", čtyry knižnice „Zabavnou", „Moderní" „Humorističkou" a „Merkur". Mimo to dal v poslední době šl. Bojničič, známý záhřebský zednář, návrh na vydávání „Osvětové knižnice" (Prosvjetna biblioteka). Také „Matica hrvatska" je v rukách liberálních. Z denníků uvésti třeba „Hrvatskou riječ", pestry „Obzor" a sučavské „Primorske novine". Mají tedy chorvatští katolíci co dohánětí, chtějí-li držeti krok s protivným táborem. „Našinec".

Veliký čestný honorář, který u nás ještě žádnému umělci nebyl podán, podařilo se odvésti nakladateli B. Kočímu (Uměleckým snahám) mistru M. Alešovi. Za tříarchovou knížku „M. Aleš mládeži", pro kterou mistr sám vybral obrázky a připsal srdečný dopis českým dětem r. 1913 — tedy v roce svých šedesátých narozenin dostal M. Aleš K 7500 — čestného honoráře. Dvě třetiny čestného honoráře bylo možno na štěstí odevzdati ještě za živa Alšovi, zbývající třetina byla odevzdána po smrti Alšově jeho rodině. Nyní vydalo totéž nakladatelství novou knížku M. Aleše a sice jeho „Sirotka" právě takovým způsobem, jako knížku první. Nakladatelství odevzdá zase pětinu hrubého příjmu jako čestný honorář tentokráte paní Alšové. Vydání „Sirotka" tímto způsobem je dle sdělení nakladatelství v předběžných cirkulářích vyplněním slibu daného nebožtíku Alšovi při odevzdání čestného honoráře za knížku „M. Aleš mládeži" ze všech jeho knížek, jež nakladatelství toto kdy vydá, slíbilo odevzdati jemu a kdyby tehdy jeho nebylo, jeho „mamince" (jak říkal mistr své paní), o níž se stále staral, poměrně stejně veliký čestný honorář. Vydání „Sirotka" je tedy dalším krokem piety k slavnému českému malíři M. Alešovi, jemuž český národ je tolik povinován, malíři, jenž uměním chtěl sloužiti své vlasti — jak sám říkával. Ukáže český národ, že umí spláceti dluhy svým synům? Rozletí se tato knížka v tisících po českých vlastech?

Však knížka má i druhé poslání, jež by vlastně mělo býti prvním: knížku prosté, ale mocné krásy, jakou jest Alšův „Sirotek", cyklus hluboce do jemných obrázků k prastaré naší národní písni „Osiřelo dítě" — doprovozený znamenitým pojednáním prof. Fr. Žákavce — rozšířit v největším množství mezi český lid. Hlavní podmínka velkého rozšíření je dána: nízká cena jednoho výtisku 80 h. Při stanovení tak nízké ceny musel nakladatel jistě počítat na veliké rozšíření. „Našinec".

Paběrky z novin a veřejného života.

K šesté válečné půjčce. Neochvějnost našich vojů na poli válečném seznali nepřátelé již měrou vrchovatou. Mají-li býti pohnuti k míru, jest potřebí, aby seznali i naši zdatnost v ohledu národohospodářském. Dostaví-li se po fysických našich triumfech také vítězství morální, pak zajisté klesne jejich odvaha ještě více, přestanou si rozrážeti čela o žulovou zeď a popřejí ochotnějšího sluchu k mírovým výzvám středostátů.

Znovu se jeví mezi rakouskými poddanými čilá akce upisovací. Velkolepým příkladem kráčí v čele arcidům habsburský. Veliké miliony upisují kapitalisté. kteří by zajisté byli hodně opatrní, kdyby se do jejich duší vplížila sebe menší nedůvěra k rakouským zbraním. U nás v Čechách samosprávné korporace, kapitalisté, banky, profesoři, učitelé atd. pilně se přičiňují, aby šestá půjčka měla výsledek nejskvělejší. Vždyť se také ví, že mnozí a mnozí válkou velice získali a že tedy tito na prvém místě jsou povinni přispěti státu, který se k nim chová v pohnutých okamžicích benevolentně. Ale i drobní upisovatelé poskytnou podporu značnou a sami sobě prospějí nejbezpečnějším uložením peněz nastřádaných. Nechť tedy ve chvílích vážných jest heslem každého loyálního občana: „Úpisy buďtež co nejčetnější a největší, aby žádoucí čestný mír, zaručující nám bezpečnost všeho, co nejdříve k nám zavítal!"

Stříbrné jubileum kněžství slavil 7. června 1917 Jeho Excellence kníže arcibiskup pražský ndp. Dr. Pavel hrabě Huyn, jenž krátkou teprve dobu sedí na stolci sv. Vojtěcha, ale svou laskavostí a apoštolskou horlivostí získal si srdce všech. Toto jubileum oslaveno v intencích Jeho knížecí Milosti za nynější vážné doby pouze v tichosti, od duchovenstva sloužením jedné mše sv. na jeho úmysl, blahopřejným projevem a podporováním Piova spolku ve prospěch tisku.

„Kéž Pane nejdůstojnější, kéž samo nebe dá Ti
p o l e t e c h s t ř í b r n ý c h t é ž z l a t á p ř í š t i l é t a zřít,
ze s l á v y a r c i d i e c é s e Své se radovati
a k š t ě s t í přivésti Svůj zbožný svatojanský lid."

Vincenc Zahradník, kněz a buditel český. Bylo tomu koncem srpna l. r., kdy v českých listech vzpomenuto 80letého výročí Vincence Zahradníka, teologického a filosofického spisovatele českého. jenž se narodil 20. prosince 1790 v Mladé Boleslavi z rodiny soukenické.

Zde navštěvoval piaristské gymnasium, nějaký čas pobyl v tomto řádě, potom vstoupil do litoměřického semináře a byl r. 1813 na kněze vysvěcen. Kaplanoval v nymburském okrese, povolán za ceremoníře a biskupského sekretáře do Litoměřic, kde mu též svěřena správa seminářské bibliotéky. Posléze jmenován i profesorem pastorální teologie, ale pojednou jako stoupenec Bern. Bolzána odstraněn z Litoměřic, vyšetřován a ustanoven farářem v Zubrnicích u Velkého Března. Měl chudou vesnickou faru v hornaté krajině drsného ponebí. Po desetiletém zde působení dostal faru v Křešicích v příznivějším kraji nedaleko Litoměřic, odkud pěšky podnikal cesty do Prahy. Po jedné takové cestě, vrátiv se rozčilený, náhle ulehl, upadl v prudkou horečku a za čtyři dny 31. srpna 1836 na tyf zemřel. Zanechal ještě 80letou chudou matku. Na křešickém hřbitůvku postaven mu na hrobě ze sbírek prostý pomník. Jiný kněz buditel František J. Sláma napsal o smrti Zahradníkově: „Ta drahá, ta svatá duše, ta osvícená hlava, ta slunná, spanilá mysl, ta bohatá studna všestranné učenosti. Všichni zdejší vlastenci plakali hořce. A přece jsem rád, že jsem byl tak šťasten, osobně také toho velikého a přece tak skromného a pokorného kněze poznati."

Vincenc Zahradník už v Litoměřicích stýkal se s Dobrovským, pilně studoval v tamní knihovně a záhy jal se sepisovati články a knihy paedagogické („Paedagogika"). Obíral se též studiem etiky („Rozjímání o některých stránkách praktické filosofie"). Pracoval pro Jungmannovu „Slovesnost" („O povolání člověka k ctnosti"). Sepsal „Český rituál" a „Listy o vedení pastýřského úřadu", jež zůstaly v rukopise.

Později psal výhradně spisy teologické česky, latinsky a německy. Mnoho nebylo tiskem vydáno, mnoho se ztratilo. Sestavoval katechismy, modlitby, knihy a články historické, filosofické, apologetické, napsal veliké dílo „Počátky umění myslitelství", ne méně obsažnou práci „Psychologii" ano i pojednání hygienická („Pravidla zdravotní"), „Aforismy o rozličných věcech" atd. Mnohonásobná byla jeho činnost, žel, že to a ono zdržovala nebo nepropustila censura, že vzdálen byl střediska věd, nenalézal vždy nakladatele, díla pilně pracovaná zůstávala nevytištěna a ztrácela se.

Ještě nejvíce otiskl časopis katol. duchovenstva, jenž r. 1828 počal vycházeti pro vědecké práce. Sem uložil Zahradník hojně pojednání z pastorálky, dogmatiky, liturgiky i historie. Do sbírky „Dědictví sv. Jana" napsal knihu „O Bohu", jiné statě objevily se v Blahověstu („O vnitřní povaze ctnosti").

Spisy Zahradníkovy vynikají původností a vytříbeností jazykovou. Hněval se, že v češtině hemží se mnoho překladů z cizích literatur, proto usiloval o věci původní. Dokazoval, že čeština hodí se i k pěstování filosofie a má k tomu dosti vhodných významů.

Smrt překvapila Zahradníka takřka uprostřed práce, ještě mnoho přál si napsati. Nedočkal se ani vytištění té oné práce. Mnohého jeho díla znám pouze titul. „Filosofická bibliotéka", kterou vydává I třída České Akademie uveřejňuje z pozůstalostních jeho rukopisů aspoň hlavní práce filosofické. O pedagogických pracích jeho napsal Fr. Čáda pojednání do Pedag. Rozhledů r. 1906, o životě jeho článek do Naší Doby 1916.

Budiž uvedeno, že Zahradník byl též básníkem, z činnosti té vynikají zvláště bájky, jež se vyznačují důmyslným vtipem a jadrnou, prostou formou. Z 324 bájek těch za života autorova vyšla toliko část, všechny vyšly teprve ve Světové knihovně pod názvem „Bájky i básně".

Vincenc Zahradník jako buditel českého národa, jako průkopník v naší literatuře zasluhuje, bychom naň vděčně vzpomínali. r.

Úmrtí. Ve Staré Boleslavi zemřel neočekávaně dne 17. m. m. tamní kapitulní probošt, V á c l a v K a r l a c h, tit. prelát království Českého jubil. kněz atd. Narodil se dne 16. července 1840 a na kněžství byl vysvěcen dne 2. srpna 1863. Činnost jeho v pražské arcidiecési těšila se zasloužené úctě i vážnosti všady, kde působil, a zejména ve Staré Boleslavi náležel po léta k osobnostem populárním. Zvěčnělý byl bratrem někdejšího probošta vyšehradského, zemřelého ThDra Mik. Karlacha.

— V Čelakovicích zemřel Josef Uzel, kníž. arcib. notář a farář ve výslužbě. Zesnulý býval farářem v Hostouni. Narodil se r. 1843, na kněze byl vysvěcen r. 1868. Byl nadšeným přítelem literatury.

† **Frantisek Jaroslav Rypáček,** upřímný přítel a zakládající člen družstva Vlast, c. k. školní rada, senior sboru profesorského v Brně. Zesnul 30 května. Obšírný životopis jeho přinesla „Vlast" r. XXXII. čís. 12. Čest budiž jeho památce!

† **František Čuta,** posledně spirituál školních sester v Bystřici u Nýrska, zemřel 7. dubna t. r. Nar. r. 1866, byl nejvyšší kněz v diecesi budějovické, obrovské postavy a přece delší dobu měl chorobu plic. Štědře podporoval katol. tisk, každý rok pracoval na třech otázkách ku pastorální konferenci, zveleboval chrámy. Zemřel kleče, byv raněn mrtvicí, s breviářem v ruce.

Jan Skýpala †. V Choryni pochován byl předák katolického rolnictva na Valašsku, J a n S k ý p a l a, starosta ve Lhotě. 16 let stál v čele rodné obce a 20 let pracoval hospodářsky na okresu valašsko-meziříčském Byl předsedou všech katolických organisací na Valašsko-Meziříčsku a členem zemského výboru spolku katolického rolnictva. Zasedal ve výboru okresní Rolnické záložny a okresní hospodářské jednoty, jejímž býval delegátem do Zemského sněmu. Valašsko-Meziříčsko volilo ho velkou většinou, ale Rožnovsko rozhodlo proti němu. Byl to muž vytrvalý v práci, rozhodně katolicky vyhraněný a povahou dobromyslný.

Úmrtí. Dne 21. května zemřel v Praze ve věku 80 let veleplodný skladatel přesného církevního slohu cyrillského, ředitel kůru u sv. Jindřicha p. Jos. Jan Babt. Cainer, po 58letém působení při patronátních chrámech pražských. Narodil se dne 29. srpna r. 1837 v Praze. Již r. 1846 učil se zpěvu a hře na housle u ředitele kůru u sv. Haštala Fr. Kotba. Účinkoval zde též jako vokalista a později jako houslista. Zároveň navštěvoval reálné školy a zdokonaloval se u různých pražských učitelů ve hře na klavír. R. 1854 vstoupil jako absolvent do varhanické školy. Působil jako učitel hry na klavír v pražských hudebních ústavech. Vynikal nejen jako nadaný církevní skladatel, nýbrž i zkušený ředitel kůru. Z jeho skladeb jmenujeme: Mše „In hon. sc. Josephi" z Es-dur, „Missa in hon. Beatae Mariae Virg." četná motetta a různé mešní skladby. O. J.

† **Frant. Robert Marschan,** c. k. dvorní rada, býv. správce c. k. policej. ředitelství v Praze ve výslužbě, ryt. řádu Frant. Josefa a královského saského řádu Albrechtova, nejstarší úředník při c. k. policejním ředitelství z let 1860—1903 zesnul u vysokém věku v Pánu dne 18. května 1917. V zesnulém měli jsme my katolíci vždy laskavě nakloněného příznivce, a kde bylo potřeba i dobrého rádce.

Úmrtí. Josef Mazanec, učitel ve výslužbě, majitel papežského řádu „Pro Ecclesia et Pontifice", člen Jednoty katol. učitelstva česk. a přátel křesť. výchovy v král. Českém a mnoha jiných dobročinných a vlasteneckých spolků, zemřel 10. května a byl pohřben do rodinné hrobky na Malvazinkách. Narodil se dne 16. prosince 1838 v Dlažďově u Klatov, jako syn řeznického mistra. Studia konal v Klatovech a na gymnasiu v Čes. Budějovicích. Po studiích zvolil si pak dráhu života učitelství. Jako učitel v Předslavě, Přešticích a na Smíchově od roku 1866. Sepsal též a tiskem vydal velice rozšířené učebnice: r. 1872 Tisíc příkladů početních pro II. třídu a r. 1875 spis „Nové míry a váhy" a záhy na to spis „Rychlý počtář". Od r. 1895 žil na odpočinku. Mimo jiné dobročinné skutky založil Jos. Mazanec filiálku kláštera Horažďovických školských Sester v městě Přešticích ve vlastním domě, který sám zakoupil a účelu Škol. sestr věnoval.

Proboštem Jindřichohradeckým jmenován Msgre. Linhart Rendl. Týž se narodil ve Velharticích u Sušice 6. listopadu roku 1864, studoval v Klatovech, vysvěcen byl v Čes. Budějovicích, poslán do české koleje v Římě, kde za vědecké práce obdržel několik zlatých medaillí. Působil jako kurát superior a sekretář a ředitel c. k. pol. konsistoře. Za své zásluhy má mnoho vyznamenání od vojenských církevních úřadů. Jest přítelem hudby a ovládá mnohé jazyky.

Vyznamenání. Zlatým záslužným křížem pro Ecclesia et Pontifice od papeže Benedikta XV. vyznamenán byl děkan v Kostelci n. Orl. Ant. Kaška pro umělecké výzdobení děkanského chrámu a jiné zásluhy. Týž napsal a v Hradci Králové vydal lidová kázání „Pravdou ke ctnosti" a kázání k májové pobožnosti „Hvězda pokoje".

Abrahamoviny slavil dne 31. května l. r. dp. Antonín Vetešník, ředitel ústavu císaře a krále Karla I. pro hluchoněmé na Smíchově. Ředitelství převzal po chvalně známém lidumilu, prelátu Karlu Kmochovi. Ústav jemu svěřený řídí ve starých tradicích a přičiňuje se všemožně, aby zkvétal ku blahu hluchoněmých dítek. Šlechetné snahy jeho i za nynějších strastiplných časů korunovány jsou výsledky přeutěšenými. Není tedy divu, že v památný den narozenin svého milovaného ředitele učitelský sbor, chovanci, městští žáci a přečetní dospělí hluchoněmí projevili svému oteckému příznivci nejupřímnější blahopřání, aby ještě dlouhá léta ku blahu ústavu byl zachován.

Msgr. Adolf Honig, c. a k. polní superior, šedesátníkem. Za hřímání děl v bezprostřední blízkosti fronty slavil své šedesátiny zasloužilý vojenský kněz, c. a k. polní superior čtvrté armády msgr. Honig. Jako mladý vojenský kněz vydal P. Honig knížku pod názvem „Vojenský přítel". Na důkaz opravdové úcty a vřelé oddanosti k vzácnému jubiláru věnovali jemu podřízení kuráti album s podobiznami a krátkými životopisy, dále nádherný kalich umělecké, barokní práce, jakož i mešní knihu s věnováním.

Třicetileté jubileum svého kněžství slaví dne 5. července vdp. P. Antonín Postřihač, kn. arc. notář a farář na Karlově v Praze a známý literát-kněz Julius Košnář, profesor náboženství v Praze. Oba byli vysvěceni na kněze dne 5. července roku 1887. Blahopřejeme. O. J.

Čtyřicáté výroči úmrtí zakladatele „Svatobora". Dne 24. června t. r. naplní se právě 40 let, kdy (r. 1877) zemřel v Liběchově u Mělníka tamější farář a osobní děkan P. Filip Čermák-Tuchoměřický, zakladatel „Svatobora". Též o Českou Matici získal si neskonalých zásluh, byv jejím vždy štědrým podporovatelem. O. J.

V Národopisném museu v Kinského zahradě zahájena „Smetanova výstava". Je v ní akcentován v prvé řadě jeho umělecký význam; nebylo však také opomenuto nejmenšího, co jakkoliv charakterisuje Bedřicha Smetanu v jeho životě rodinném i společenském. Plakát výstavy se nezamlouvá.

Třístaletá památka blah. Jana Sarkandra. Sarkandrinský jubilejní výbor Matice Svatohostýnské konal svou poradu v Přerově. Předseda probošt Stojan sdělil, že nejdp. kardinál ze Skrbenských s radostí a živým zájmem dílu tomuto chce býti nápomocen a že si přeje, by nejen Morava a Slezsko, ale i Čechy k spolupráci byly pozvány. Potěšitelným zjevem je, že mimo Matici Svatohostýnskou také Společnost sv. Cyrila a Metoděje, Liga kněží a zvláště laikové odborníci nabízejí své síly a vědomosti přispět k literární oslavě jubilea. — Výbor se usnesl vyhledávat a pokud možno i skupovat různé památky po bl. Sarkandrovi, spisy o něm jednající, obrázky a pod. věci, a založit v Olomouci sarkandrinské museum. Možno jistě doufati, že znalci starožitností a zvláště kněžstvo budou rádi v této věci napomáhat a upozorní, kde jaká památka na bl. Jana by se dala nalézti. Výbor naváže styky se všemi dějezpytnými korporacemi naší vlasti, by se mohlo o bl. Janu vydat časem dílo monumentální, kritické.

Valná hromada družstva Vlast odbývati se bude ve spolkovém domě 27. června 1917 ve 2 hod. odp. spolu s oslavou jubilea dp. katechety Antonína Suchoradského.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali: Po 1 K: Farní úřad v Cholticích, v Souticích, v Solopiskách, v Únětičích, v Kladrubech nad Lab., ve Vraném u Peruce, Aug. Janíček v Cholini Mor., Jos. Svařiček, far. v D. Kounicích u Brna, K. Jedlička, děkan v Libáni, Jan Dytrych, farář v Bystřici, V. Lefler, far. ve Vojkově, V. Jelínek, far. v Hořiněvsi, Mat. Dušek, vikář v Charvatcích, Jos. Chalupský, far. v Senomatech, F. Srch, far. v Bělé u Bezděze; po 2 K: Tomáš Zacharda, os. děkan v Doudlebech, E. Schmutzerová v Praze, J. V. D. v N. M.; po K 1·20: Dr. Josef Holzman, kooperator v Domašově; po 1 K: Aug. Janáček, koop. v Cholíně, Fr. Tošnar, far. v Dražovicích, Ant. Sysel, děkan v. v. v Slatiňanech, J. Domašínský, děkan v Dobrušce; po 50 h: Al. Zlámal, far. v Mysliovicích, Jan Mottl, farář ve Velharticích; po 30 h: Jos. Filip, far. v Morašicích; po 20 h: Jos. Mottl, far. ve Vrcholtovicích; po 1 K: K. Hartman, kapl. v Berouně, Jos Čáp, bisk. vikář v Lenešicích, Jiří Čadek, farář v Srbči, Adolf Horák, far. v Zdounkách, Josef Navrátil, far. ve Větřkovicích, Jan Hlavsa, farář v Roseči, Ant. Sedláček, děkan v Bzenci, Jan Tyrichtr, far. v Přepeřích, Jos. Bedrna, far. v Pohořelicích, Jos. Baštýř, katecheta v Jindř. Hradci, Alois Štěpina, katecheta v Poličce, Jaroslav Horák, farář v Jasené, Jan Brant, far. v Zdírci, Milosrd. Sestry v Kr. Dvoře, Milosrd. Sestry v Počátkách, prof. Amand Kyas v Broumově, rada E. Červinka v Modřanech, Kolej Redempt. v Praze; po 1·88 K: V. Regal, far. ve Lhotě u Mýta: po 2 K: Fr. Dražil v St. Boleslavi, Kongr. Šed. Sester v Praze, E. Malfertheiner, řed praž. účtárny v. v., J. Ptáček, farář v Sedlci, Sestry křesť. lásky ve Veltrusích, J. Grim, kapit. děkan v St. Boleslavi, Fr. Trnka, profesor v Karlíně, Ot. Studnička, katecheta v Praze, St. Chaloupka, inspektor v Polici n. Met., T. Coufal, far. v Záboři, J. Roupec, vikarista v Mikulově, P. M. Schreiber, kvardian v Chrudimi, Mil. Sestry v Nymburku, K. Záruba, farář v Kralupech, V. Jelínek, farář v Hořiněvsi.

Na fond pro katolické spisovatele dar zaslal nejmenovaný kněz na odpočinku.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Nejmenovaný kněz na odpočinku a Jan Korec, kníž. arc. notář na Kr. Vinohradech.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Nejmenovaný kněz na odpočinku a Jan Korec, kníž. arc. notář na Kr. Vinohradech.

Na dům družstva Vlast dary zaslal: Nejmenovaný kněz na odpočinku.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 10

VLAST

ČERVENEC 1917.

Dr. Jos. Samsour:

Potřebuje dnešní svět ještě křesťanství?

Pozorujeme-li moderní společnost lidskou v Evropě, naskytá se zrakům našim pohled málo utěšený. Přes stálý jásot nad pokrokem, který k nám se všech stran zaznívá, musíme říci: lidská společnost v Evropě je v rozkladu a spěje po lidsku řečeno k úpadku. Mnozí a mocní vampýrové usadili se na jejím těle a ssají její krev, až všecek život zmizí.

Materialismus pochoval ducha ve hmotě a uvedl silami přírodními v její službu nejušlechtilejší výkony ducha lidského, vědu a umění.

Utilitarismus zničil základy pravdy, poctivosti a práva, svedl muže moci k lupu na církvi, tisíce jiných k lichvě, podvodu, loupeži a krádeži a pochybnou učinil bezpečnost osoby a majetku.

Zásada dovršených událostí schválila bezpráví, a přioděla pod jménem saekularisace, annexe, expropriace zdáním práva a poctivosti.

Bohu odcizený *konstitutionalismus* zničil základy říší a nasypal místo nich písku, aby na něm vystavěl domky z karet, které ani knížatům ani národům neposkytují příbytku, a každým vánkem denního mínění a vášní odvanuty bývají; vrhl do zemí, obcí a rodin vášeň stranickou, roznítil věčný nesvár a nedá více vzniknouti ani klidu ani pořádku.

Nationalismus odloučil národy od národů, veštval proti sobě ve zhoubné války a naplnil nesmířitelnou nenávistí.

Militarismus utvořil z národů evropských velká, stálá ležení, každého zbraně schopného muže vojákem, tím ochromil zdárnou snahu ve všech stavech a je s to, aby zničil blahobyt národů.

Liberalismus chce stát, rodinu, školu a tím celou společnost odkřesťaniti, roznítil válku proti říši boží na zemi a vede ji dále všemi prostředky moci, lsti, lži, pomluvy a pokrytectví, aby, jak nepokrytě vyslovuje, Boha samého ze světa odstranil.

Socialismus, kommunismus, anarchismus popírá všechna božská a lidská práva, prohlašuje majetek za loupež, manželství za zasahování do práv cizích, knížata za tyrany, kněze za

služebníky tyranů, nenávidí všecky stavy, vyjma proletariát, a hrozí převratem veškerého trvajícího řádu v církvi a státu.

Jediný z těchto vampyrů by dostačil, aby svět zničil; co zmohou tak mnozí? Ze smrtelných ran jimi zasazených krvácí evropské lidstvo a musí tím jistěji vykrváceti, ježto ani mocní tohoto světa nemají vůle nebo síly tyto rány zavázati nebo vyléčiti, spíše je rozšiřují a prohlubují.

Rozumí se samo sebou, že za takovýchto poměrů nemůže na dlouho trvati netoliko křesťanská, nýbrž i žádná rozumná a proto také lidská společnost, poněvadž všecky základní podmínky netoliko scházejí, nýbrž v opak jsou obráceny.

Ano moderní lidstvo, moderní doba přes všecek zevnější lesk vážně churaví a hledá lékaře. Mezi těmi však, kdo dnes mají slovo, nenalezl se ještě nikdo, kdo by tu věděl rady a vysvobození přinesl. Mnoho bylo hledáno, mnoho mluveno a psáno, všeobecného léku proti pokleslosti, průmyslové nenasytnosti, mravní zvrhlosti, prolhanosti, bezbožnosti, kterými doba naše churaví, nebylo však posud nalezeno. Bez rady stojí tu lidé moderní. Lidský lékař, přirozený lék nemůže tu více pomoci, neboť nemoc je smrtelná. *Jen jeden lékař, jeden lék může ještě záchranu poskytnouti.*

Abychom tohoto lékaře a tento jediný lék nalezli, třeba nám zkoumati příčinu moderní nemoci a vyšetřiti důvod úpadku společnosti. Tato příčina, tento důvod spočívá v následující diagnose:

Evropská společnost odpadla od Boha a od církve boží, a to je základní příčina jejího rozvratu a úpadku.

V Evropě je řídká vláda, která uznává Boha jako Boha a církev boží jako církev boží, která uznává, že má povinnosti k Bohu a církvi. Mocní tohoto světa postavili se sami místo Boha a církve, osobili si její práva a žádají pro sebe od národů plnění povinností, které mají k Bohu a církvi. Prohlásili se za bezkonfessijní, dávají bezkonfessijní zákony, zavádějí bezkonfessijní manželství, zřizují bezkonfessijní školy, tvoří bezkonfessijní společnost. Bezkonfessijnost je však totéž jako beznáboženskost, a beznáboženskost totéž jako bezbožeckost, poněvadž člověk jen náboženstvím s Bohem se spojiti může a poněvadž bez konfesse není náboženství. Vlády evropské odpadly proto od Boha a od církve boží a vedou národy k témuž odpadu.

Tento nejhroznější čin v křesťanských dějinách, který se nyní v Evropě uskutečňuje, má vznik svůj v lichocení dvořenínů a ve vládychtivosti knížat. Mocný kancléř císaře Fridricha II. sypal svému pánu kadidlo, že je jediným absolutním vládcem nad okrškem zemským a živým zákonem. Ludvík XIV. poučoval svého nástupce, „že je vůlí boží, aby poddaní knížete slepě poslouchali; že je v oboru státním všecko majetkem panovníkovým; že mu náleží absolutní právo rozhodovati o všech duchovních a světských statcích.“ Provedení těchto zásad a jejich úplné uskutečnění zůstalo však vyhraženo tajuplným soudem božím nikoli dvořenínům a knížatům, nýbrž znásilňovatelům jejich. O jejich vládě, o jejich právech, o jejich statcích mělo býti

především rozhodnuto a pak měli býti nástroji, aby svoje záměry provedli pro jiné. Jako opustili Boha a církev, tak měli býti opuštěni od Boha a od církve a ovládáni od těch, nad kterými nechtěli více vládnouti z milosti boží a s požehnáním církve. Absolutní právo a absolutní vláda dostaly se do jiných rukou. „Čím kdo hřeší, tím bude také trestán.“ *)

Tito držitelé moci, kteří se učinili státem a o tomto státu praví: „Stát je božská vůle, skutečný, přítomný Bůh“, netoliko odpadli od Boha a od církve a vedou národy k témuž odpadu; nýbrž jejich snaha vůči Bohu a církvi stala se přímo nepřátelskou a směřuje k tomu, Boha a církev odstraniti ze světa. Církev boží oloupili z části o její majetek, z části lup skutečně a slavně uznali, tím také její duchovní moc seslabili a tím i říši boží a čest boží poškodili. Podporují, co překáží duchovní působnosti církve, rozkol, haeresi, nevěru, nemravnost, znesvěcení svatého a trpí i nejhroznější rouhání; nepřátelskými zákony poutají její slovo, její působnost, její život. Tím ničí také její duchovní moc. Dávají zákony, jež odporují zákonu božímu a církevnímu, prohlašují pak Boha a církev za neslučitelné se zákony státními, za státu nepřátelské a nebezpečné a vedou ve jménu zákona vyhlazovací boj proti Bohu a proti církvi. Nutný důsledek všeho toho je vnitrný, dále sahající odpad od Boha v lidu, v rodině, ve škole, v celé společnosti. A následek tohoto odpadu?

Jako fysický svět nemůže býti a ještě méně trvati bez Boha svého původce, zachovatele a řiditele, nýbrž kdyby i jen na okamžik se mohl z rukou jeho vymknouti, ihned by se musel v trosky obrátiti, tak nemůže také duchový svět na okamžik trvati bez Boha, naopak musel by, jakmile by se mohl Boha zříci, ihned propadnouti zkáze. Jako dále ve fysickém světě bez Boha není fysického řádu a zdaru, a jakmile by Bůh z rukou pustil vládu nad světem, nebe a země na sebe naraziti a všecko v trosky by se obrátiti muselo, tak nemůže také ve světě duchovním, zvláště poněvadž je v něm také říše zla, bez Boha býti zaveden a zachován žádný přirozený duchovní pořádek, a musela by také věčná válka duchů zemi učiniti peklem. Bůh však chtěl a utvořil fysický svět jen pro svět duchovní a duchovní svět jen pro nadpřirozený řád; Bůh chce přirozený řád v obou světech jen pro nadpřirozený řád, a Bůh je první základní princip, nositel a konečný cíl, jak obou světů tak i obou řádů. Vypadne-li svět duchovní z nadpřirozeného řádu, není pro Boha více důvodu, aby jej udržoval v řádu přirozeném; poněvadž zničením řádu nadpřirozeného nejvyšší účel božské činnosti na venek je zmařen a nedosažitelným učiněn. Celý svět nevyhovuje více úmyslům božím. Aby tohoto nejvyššího účelu dosáhl, připoutal Bůh fysický svět na sebe podle jeho přirozenosti nutnými zákony a nutí jej k zachovávání řádu přirozeného jim stanoveného; do světa duchového vložil Bůh dle jeho povahy zákony rozumu a svědomí, aby přirozený řád dobrovolně zachovával, a vybavil jej kromě toho nadpřirozeným zákonem náboženství zjeveného a nadpřirozenou pomocí milosti, aby rov-

*) Kniha Moudr. 11, 17.

něž svobodně nadpřirozený řád v jeho církvi ustanovený zachovával tak svého nadpřirozeného cíle, blaženosti věčné dosáhl. Tyto přirozené a nadpřirozené zákony opatřil Bůh sankcí přirozených a nadpřirozených odměn a trestů, aby svobodná vůle byla pohnuta je zachovávati. Je tudíž na svobodné vůli duchů těmto od Boha stanoveným řádům se podrobiti nebo nepodrobiti a tím Boha a jeho církve se přidržovati nebo od Boha a jeho církve odpadnouti. Není jim však ponecháno určiti po odpadu následky, nýbrž s odpadem přestává pro ně nadpřirozené spojení s Bohem, nadpřirozený řád. Se ztrátou nadpřirozeného účelu odpadá však pro Boha každý důvod, aby je udržoval v přirozeném řádu a pro přirozený účel, leč snad aby je buď z milosrdenství v pokání zpět přivedl k nadpřirozenému řádu a účelu, nebo aby je dle své spravedlnosti v čase a na věčnosti trestal. To platí jak o jednotlivých lidech, tak o celých rodinách, obcích, národech a státech. Bůh nechce pouze přirozeného, nýbrž nadpřirozený křesťanský řád světový.

Odtrhne-li se lidstvo od tohoto křesťanského řádu světového, upadá do řádu, ve kterém je Bůh míti nechce; a chce-li se v tomto řádě usaditi, nemůže se v něm, poněvadž proti vůli boží a proti účelu Bohem stanovenému, i v tomto pouze přirozeném, čistě lidském řádu udržeti a klesá do stavu, který jeho přirozenost a důstojnost zneuctívá a pustoší. Také v mnohých děje se, co stává se jednotlivci.

Neudrží-li se jednotlivec jako křesťan v nadpřirozeném řádu milosti a dětství božího, stává se v témž okamžiku otrokem hříchu, dle slov věčné pravdy: „Každý, kdo činí hřích, je služebníkem hříchu.“ *) Jeho život není už uspořádán dle rozumu a dle svědomí, nýbrž ovládán vášněmi a žádostmi těla; nežije také už dle řádu člověka přirozeného. Člověk takový neudržuje se ve svém životě více jako člověk, klesá dle svých žádostí a skutků do řádu nerozumných zvířat, a spousta na těle a duši, zničení také všech zevnějších poměrů následují, až konečně churavost nebo nemoc, chudoba nebo zločin celému životu konec činí. Tento ničivý proces šíří se nutně rodinami, obcemi, národy a státy v poměru, ve kterém od křesťanství, od církve a od Boha odpadají. S božskou věrou a s křesťanským mravem mizí život nadpřirozený; s nadpřirozeným životem mizí však také rozumný život; s mizením života rozumného počíná vláda vášní; vláda vášní stává se však vládou nepravostí; vláda nepravostí je však zničením všech statků lidských.

To je zdroj, z něhož ničivé proudy pustého materialismu, špinavého utilitarismu, nespravedlivé zásady dovršených událostí, bezbožného konstitutionalismu, bezbožného liberalismu a ďábelského kommunismu v ubohém lidstvu se rozlévají.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Hlavu i v bolestech výše.

Z knihy „Můj kantor Život".

Bdí světélko tiché na stole,
je stará bible stíní,
ač do okna měsíc, mráz a sníh
tká mihavé stříbra jíní.

Jizbou se sunou stíny dva,
van tmavý, van chvějně bílý,
jenž u okna stanul zdráhavě,
co tmavý se nad lože chýlí.

Vstříc s podušek pohled naň tázavý
až na led výčitky tvrdne,
jak hrubě by stlala skráním mdlým
dlaň necitné sestry milosrdné.

A touhy pohled lítostný
zve k pomoci sestřičku druhou,
jak do snů by rajských bylo snáz
jen její pod úsluhou.

Mráz odpověď — chlad urputný
dvou mhouravých očí sovích.
A na okně tají ledové květy
zas od horkých od slz, ne vdovích . . .

Žárlivou poznal choť Mučenku,
jí v pevných se loktech vinul,
jar zdravých už nevida Pomněnku —
běd rdousivou mrákotou hynul.

Jen starou tu knihu pod hlavu,
by měl ji i v bolestech výše!
Vzal se stolu bibli. Prchnul stín,
plá světlo klidně a tiše.

Tlumeně.

Má sladká paní, paní Muziko,
mne málo prý jste vedla do učení . . .
Zvuk jednotlivý chápou toliko,
kdo umění mých souzvuků však cení?

Snad jinak notím, slyše jinak sám,
co vůkol mne, co hudbou v duchu zvučí,
zní jinak srdce tluk i mně i Vám,
kdy ujmete mě občas do náručí.

Kdo za to? Rdím se, věře, nevěře,
že do souhlasu ladit nedovedu,
co beru od Vás, svého naměře,
a jdu s tím na mráz, k hluchým na koledu.

Snad nejste Vy mně chladnou macechou,
kdy slovíčko Vás prosím o dojemné:
Buď radou, pohádkou, běd útěchou
a citu úlevou v dum chvíli temné!

Já jsem-li Vám jen k nedbě pastorek,
cos po tátovi mám i vlastní matce —,
už nuzný chlebů jejich odkorek
i vzdorem vzpomínky mně voní sladce!

Řeč jejich mám, a nejde leda z plic!
Vře z útajin, kdy srdce ohněm plane!
Co mnohdy andělu bych tajil sic,
zas jindy nespoutám, co vane, vane — —

Už nevíte, má mluvná Mistryně,
když písničku jsem skládal k Vesny svátku,
že plakal jsem jen matce na klíně,
jen sobě do srdce psav onu řádku?

Mlád, tlumeně jsem písně samot pěl,
však jindy neúpěl? Ba, divě houkl,
Vám nedbal not, je slzou neviděl,
kdy kantor Život po prstech mě tloukl!

Má zpěvná paní do lét až, kdy z vnad
jen tklivé oči Vám, hlas matky zbývá,
Vám z písem učím se — a z Vašich sladkých rad
mně černé písmo do očí se dívá.

Ba, ví můj preceptor, kdy večer k úděsu
jdou černé hodinky jak hlubých záhad osud —
hrám potmě z paměti dle jeho partesů,
to ono nevím z umu poklesu,
not slzou rozplihlých však pamatuji dosud.

Alois Dostál:

Soupeři.

(Dokončení.)

Dávno minulo poledne, když teprve slavnost skončila a kapela zahrála národní hymnu. Teď ucítili účastníci veliký hlad a ohlíželi se, kde by jej ukrotili. Kdo měl zde přítele, uchýlil se k němu, duchovenstvo vedl Stanislav do statku, jiní byli hostěni v novém domku na návsi a ostatní odváděli si dle úmluvy maleničtí do svých stavení po desíti i více, jak se kdo cítil, že může hostů vyčastovati. Nedbáno, že jsou to známí či cizí,

z přízně či nahodilí zvědavci. Kdo nechtěl takto užíti nabízeného pohostinství, šel do hostince, kde byli také připraveni mimořádně předložiti hostům i jídlo. Jindy bylo tu k dostání pouze pivo průměrné jakosti.

Také Kabáčovi odváděli hlouček známých a volili bývalé sousedy ze strašovické osady, náhodou ty, kteří tak tleskali řečníkům a volali slávu před tribunou. S ostychem nyní vstupovali na dvůr, omlouvajíce se, že by si koupili, že něco mají v kapse, že by vydrželi a podobně. Ale tlačili se přece, jenom že nikdo nechtěl býti první.

„Co si o nás pomyslíte, jací jsme nestydové, že sem jdeme jako hosté. A proč byste si dělali k vůli nám škodu."

„Jenom pojďte, tatínek už čeká," nutil Hynek rodáky. „Kam byste chodili o hladu. A domů se do večera dostanete."

Na dvůr vyběhly Emilie s Apolénou a hned za ruce chopily ženské, Hynek s Václavem táhli mužské.

„Tak rychle, rychle!" volal hospodář, sedě už za stolem. „Všichni jsme vyhladli. Vždyť jde na druhou hodinu."

Nové omlouvání, upejpání, pobízení, nucení, až posléze hosté zasedli ke dvěma stolům, pokřižovali se a jedli tučnou polévku.

„Když jsme se o tom pohostění účastníků slavnosti shodli, na rychlo zabil jsem skopce," vykládal Kabáč.

„A to byla škoda," litovali hosté.

„Jaká škoda! Skopec je k tomu. Ženské zařízly několik husí a kuřat," vypočítával ne bez chlouby hospodář. „Co se zastřelilo, bylo dáno na tabuli do toho nového domku."

„Snad také k Panýrkovým pro duchovenstvo," napověděl jeden ze strašovických sousedů.

Kabáč nepřisvědčil, neboť o sousedovu tabuli se nestaral. Slyšel, že tam cosi kviklo a nejspíše mladý vepřík vzal za své, nepozoroval, jak se i tam drůbež stenčila. Hosté, kteří dříve neměli hladu, teď si dávali chutnati, pomalu se rozehřívali pivem a smělost se jim dostavovala. Hlučně vykládali a jejich řeč znovu a znovu k slavnosti se vracela.

„Znamenitě se všechno vydařilo, máte asi radost. Malenice posud nikdy tolik vzácných návštěvníků nehostily. I pan okresní hejtman přijel."

„A vedle něho z Vyzova všichni státní i samosprávní úředníci. Také správce našeho pana Maxe Štibice zde jest. Kočár jeho přejížděl po silnici. Už prý jest pán na Domaníně baronem."

„I jiní okolní velkostatkáři poslali svého ředitele nebo správce. Jejich premovaní kočové se pyšnili a vyvyšovali nad drožkáře, kteří z nádraží přivezli hosty."

„A všechno se otáčelo jenom kolem Panýrka. Věru, závidíme ho Malenicům. Kdyby zůstal u nás, mohl náš kraj tak povznésti a oslaviti. Při nejbližší schůzi budeme ho aspoň voliti čestným občanem. Ti páni se k němu měli, se všemi se zná, ruce mu tiskli a ze svého středu ho ani nepouštěli."

Mlčky naslouchal Kabáč těmto chválám svého souseda. Neodvažoval se odporovati, ale vrtěl sebou a rozpačitě bubnoval do stolu. Musil v duchu dosvědčiti, že skutečně se Panýrkovi dostalo dnes mnoho oslavy a nelze říci, že snad nezaslouženě.

„A s dětmi má také štěstí," začali za chvíli Kabáčovi hosté opět o Panýrkovi. „Stanislav se vrátil jako doktor z Říma a jistě nyní dostane pěkné místo, Jan jest už ve službě jako inženýr, Anička zasnoubena lesnímu adjunktovi. Statek ovšem dostane Ondřej a jistě nebude velikými výplatami obtížen. K nejmladší Anežce točil se nápadně starostův syn z Modřin. Věru, všichni budou dobře zaopatřeni."

Ani nyní Kabáč nemíchal se do rozmluvy, vedené u dlouhého stolu. Měl perné slovo na jazyku, ale kterak by se mohl dnes odvážiti. Ostatní členové rodiny hostům posluhovali, zvláště Emilie a Apoléna. Hynek seděl u svého spolužáka ze Strašovic, jenž byl po otci rolníkem, Václav naléval pivo.

„A jak vy, sousede," obraceli se rodáci na Kabáče, jak jste ustanovil předem o dědici v hospodářství? Zajisté bude jím Václav. Už jsme slyšeli, jak se k němu čile má a že bude znamenitým rolníkem."

„Pokrokovým," přisvědčil Kabáč, jejž ta pochvala těšila. „Studia mu nešla, ale do polaření se dobře vpravil."

„A pan Hynek povede hospodářskou záložnu. Slyšeli jsme, že už povýšil a má pěkně zajištěnou existenci. To jistě mu Panýrek k tomu dopomohl?"

Kabáč jenom záporně pohodil hlavou.

„Už se Hynkovi jiné výhodné místo naskytlo."

„Ať jenom zůstane u záložny a nemění. Nic není do takového přebíhání. A což dcery? Zdaž už Emilie volila?"

Dívka právě donesla na konec oběda mísu s koláči a slyšíc, že o ní jest řeč, začervenala se a rychle odběhla.

„Času dost," odpověděl Kabáč vyhýbavě. „Nač spěchati? Ať užijí svobody!"

„Ovšem, ovšem. Však se pro ně slušná partie vyskytne, jsou k světu a dostanou slušná věna. Zde se dá mnohem více přihospodařiti než u nás, všechno platí, každá maličkost se dobře zpeněží."

Kabáč podíval se oknem. Pohnul sebou, jako by seděl na trní. Příliš do svědomí sahali mu tito lidé ne ze zlé vůle.

„U nás mlynář hledá pro syna nevěstu, ale hodně prachovou. Patnáct dvacet tisíc by musila přinésti. Na mlýně jsou dluhy."

„Nevím, zdaž by se moje dcery za mlynářky hodily a taková věna nemůže platiti, kdo má děti čtyři. Pan otec ze Strašovic musí se ohlédnouti jinam," usmál se hospodář.

„Vaše dcery se vdají zde, v lepším kraji a nebudou se vraceti tam, odkud jste byli přímo vypuzeni. Ale pan Štibic prý se vyslovil, že by si v Domanině přál míti Panýrka. Slyšel o něm, o jeho činnosti."

A zase hosté mluvili jenom a jenom o Panýrkovi. Jeho soused opět musil vyslechnouti mnoho chvály o tom s nímž žil od dávných let ne-li ve hněvu, tedy v chladné nevšímavosti. Ještě že ho vytrhly zvuky vířivé hudby z hostince. Bez takové zábavy pro omladinu nemohla se ani tato slavnost obejíti. Sešlo se hojně mladých lidí, ti se chtěli navzájem pobaviti a hostinský s kapelou ochotně jim vyšli vstříc. Už odpoledne se tančilo a hudba hlučně po obci se rozléhala. Nepotrvá dlouho, s večerem tančící se rozejdou do svých domovů.

Také Apoléna se z domova vytratila, starší Emilie však ochotně posluhovala hostům, kteří bezděky vychvalováním Panýrka, kolem něhož se dnes všechno otáčelo, poněkud rozlaďovali svého hostitele.

XVIII.

Mladý doktor Panýrek seděl v pokojíku v novém domku vedle kaple. Byla určena hodina k půjčování knih z obecní knihovny. Veliká dvoukřídlová skříň byla právě otevřena. Stanislav uložil zde svoje knihy, jiné koupil a vyprosil. Dvě dubové skříně obdržel od lesníka Skaláka, jednu zříditi dal na knihovnu a druhou na roucha obřadní. Ale stolař musil zachovati jejich ráz starobylosti.

Ob chvíli kdosi zaťukal nebo přímo vrazil do pokoje, žádaje zajímavou knihu ku čtení. Po požehnání, jež odbyl v kapli, byl větši nával, nyní lidé se trousili ojediněle.

Ten onen chtěl platiti od půjčení. Stanislav vrtěl hlavou. Zde se půjčují knihy zdarma a jenom se žádá, aby jich bylo šetřeno.

Už myslil, že se žádný čtenář nedostaví chtěl uzavříti skříň a odejíti na statek k rodičům, když ještě bylo slabě na dvéře zaťukáno.

„Volno!“ vyzval návštěvníka sedě u stolku, ale hned vyskočil, když vešla dívka, v níž poznal Kabáčovu Emilii.

„Také bych prosila o pěknou knížku,“ hlásila se sousedova dcera.

Ale knihovník rychle nesahal po zápisníku, nepředkládal seznamu knih, ale pohleděv na dívku, zeptal se: „Jak se máme, rodačko?“

„Což mne pan doktor poznává?“ usmála se Emilie.

„Jak bych neznal! Ani po letech nezapomínám na sousedy. Jak jste se pobavila při slavnosti? Bylo zde tolik mladých a statných účastníků a hudba hrála tak pěkně.“

„Já na zábavě nebyla. Mladší sestra mne zastala. Měli jsme hosty jako v jiných staveních, ze Strašovic a Domanína u nás byli.“

„Slyšel jsem. Snad budou účastníci spokojeni. Vynasnažili jsme se všichni. Proto ani Ondřej do zábavy nespěchal. Teď si to vysvětluji,“ usmál se Stanislav.

Emilie zruměnila v obličeji.

„Ani jsem posud neměl času poptati se na osobní zájmy. Ještě trváte při myšlence sloučiti sousedské styky užšími páskami?“

„Všechno jako dříve, jako před lety," zašeptala Emilie.

„S největší radostí bych vás přijal za švakrovou. Mezi námi mladými, mezi dětmi obou rodin dávno se vyjasnilo. Už minuly doby, kdy se Vašíček s Honzíkem jako chlapci škorpili."

„Posud proti sobě stojí otcové," nadhodila Emilie.

„Ani náš tatínek proti vám by ničeho nenamítal. Kterak by mohl. Vyslovil se o tom."

„Tedy brání už jenom jediná překážka."

„Jediná — váš otec."

Zamlčeli se na chvíli. Posléze Stanislav přistoupiv ke skříni řekl: „Tedy tu knihu. Vážného či zábavného obsahu?"

„Sám, pane doktore, seznáte, co by mne zajímalo."

Kněz chvíli probíral se ve svazcích čerstvě vázaných.

„Tak, tohle by bylo pro vás. A přidám vám ještě jednu knihu, kdyby chtěl i jiný čísti, třeba sám pan otec."

„Děkuji, ráda vezmu a v pořádku odvedu," přijímala Emilie obě knihy.

„O tom jsem přesvědčen," usmál se knihovník.

Když už nikdo nepřicházel, Stanislav uzavřel skříň a pokoj, aby navštívil rodiče. Na statku byl denně, chtěl domova užíti, dokud nebude odvolán. Slíbeno mu místo katechetské, bude tedy moci prázdniny stráviti u rodičů. Za jeho nepřítomnosti uvolil se knihovnu spravovati Kabáčův Hynek.

Dole v chudobinci už byla ubytována jedna rodina, která si toho útulku velice vážila. Stanislav promluvil několik slov se stařenkou, sedící na lávce a pospíchal do statku, kde čekala svačina. Po té s otcem vyjdou do polí na procházku.

Kabáč právě byl doma, když se vrátila Emilie s knihami. Otec povšimnul si, co nese, a hned sahal po spisech.

„Jeden posílá velebný pán vám, tatínku," řekla dcera.

Kabáč sebou škubnul. Chvíli jakoby uvažoval, má-li se knihy dotknouti. Potom ji přece vzal a v ní listoval.

Bylo to pojednání pro hospodáře v podobě povídky, jak mají výhodně půdu pěstovati, aby co nejvíce užitku vydávala. Spis ten zdál se dosti zajímavým, chtěl si jej přečísti, ale dnes nebyl k tomu naladěn. Sotva některý odstavec přelétl zrakem. Jiná věc mu tanula na mysli. Zopakoval si události posledních dnů, vzpomínal ještě na slavnost, jejíž dozvuky četl ve veřejných listech, Tam nadále oslavován byl sousedé Panýrek, jeho čin, celý život, ale při tom na nikoho nemetáno slovo pohany. Ani zmínka tu nebyla, že jeden sousedé původně chladně se ke všemu choval, že nechtěl ani prapor vyvěsiti a učinil tak jako z donucení. Naopak, v kterýchsi novinách bylo uvedeno, že přistěhovalci mnoho dobrého do Malenic přinesli, a když jinde byla illustrace statku Panýrkova, na obraze tom také bylo téměř celé stavení Kabáčovo.

Hynek přinesl onen list z Vyzova. Do pamětní desky vryto i jméno Kabáčovo jako výboru a vlastnoručně musil se podepsati do knihy, kde bylo všechno popsáno pro památku potomkům.

A Panýrek se pranic nepovyšoval, nevynášel, stejně pozdravoval a denní práce konal. Ne jinak i Stanislav, ač bylo na jisto postaveno, že jest římským doktorem bohosloví. Potkav Apolénu, rozmlouval s ní, vzpomínaje, že ji kdysi žabcem nazýval.

„Nyní však už byste mohla býti nevěstou," škádlil.

„Mne ještě dlouho nebudete oddávati," smála se dívka a doma všechno vypravovala.

„I s naším pasákem mluvil a celého ho pobláznil," oznamoval Václav. „Hoch si myslí, že už by mohl býti čeledínem, když si ho takový pán všímá."

S Hodovalkou šel minule z Křetova a vdova ho chválila do sedmého nebe.

Kabáč odloživ knihu, vyšel ven. Tak mu bylo nějak dusno pod střechou. Sotva se podíval po obci, hned mu do očí padl obecní domek, na němž schly věnce, kaplička s nově krytou střechou. Byla to ozdoba obce, i když se pomíjel šlechetný účel, za jakým bylo všechno postaveno.

Kabáč seznával nicotnost boje, který skrytě i veřejně vedl se sousedem. Panýrka nikdy nepřekoná a neudolá. Marný zápas. A všudy jakoby slyšel vyzvání, aby podal Panýrkovi pravici k smíru. I vlastní rodina ho k tomu má i dcera zadala srdce synu otcova soka.

Kabáč v blízkosti sousedově též stoupá v ceně. Oč více si ho budou vážiti, až s Panýrkem půjde ruku v ruce. Nejenom uznání zásluh, ale vlastní prospěch donucuje ku smíru.

Kabáč uchýlil se na zahradu, kde vonělo dozrávající ovoce, kde mezi zelení listů žloutla jablka, červenaly hrušky, modraly švestky. Tráva byla pokosena a spasena. Bylo možno všudy přecházeti. Tu a tam červivý plod ležel na zemi. Hospodář přeměřil sad, ohlédl se po korunách stromů, založil ruce na záda a přemýšlel. Všechno se v něm jako uklidňovalo a stará vášeň vychladla. Dávno necítil takového usmíření.

Pojednou slyší, že nápadně pohnulo se ořeší u hradby. Kdosi byl v sousední zahradě, rozhrnoval keře a prohlížel polorozbořenou hraniční zeď. Snad přilákaly někoho zralé lískové oříšky.

Kabáč namířil sem a stanul tváří v tvář sousedu Panýrkovi.

„Domníval jsem se, že kdosi na oříšcích," omlouval se, stanuv u hradby.

„Tak máme obezřetného hlídače," usmál se soused.

„Děkuji. Ale mne sem sladké plody nelákaly. Prohlížím rozpadávající se hradbu. Už dávno jsi mne měl upomenouti, abych plnil povinnost a zeď dal opraviti. Jest na pravé straně mého stavení."

„To nevadí. My si přece nebudeme navzájem choditi na ovoce. Máme oba dost," mávnul rukou Kabáč.

„Pravda, zvláště letos se hojně urodilo. Ale rozvalinami v hradbě mohlo by se přestupovati též za jiným účelem. Takové nedovolené cesty užívají nejenom děti, ale i dospělejší omladina."

„Co tím myslíš?“ pohnul sebou Kabáč.

„Ty nedovoluješ, aby můj syn scházel se zde u hradby s tvojí dcerou.“

„Komu jsem se o tom vyslovil?“

„Celá obec to ví. Či snad jsi změnil svůj náhled?“

„Zcela,“ vyhrklo z nepoddajného muže.

„Skutečně? To rád slyším. Podej mně tedy pravici k trvalému smíru,“ zval Panýrek.

Soused váhal jenom na krátko.

„Pro štěstí našich dětí,“ řekl, napřahuje ruku přes rozbořenou zeď.

„Pro smír obou rodů,“ odpověděl Panýrek, tiskna ruku Kabáčovu.

„Tak, a nyní netřeba opravovati hradbu,“ vydechnul spokojeně rolník.

„Prozatím, ale později tak učiním přece, aby mně syn s tvojí dcerou nevyčítali, že jsem jim předal rozbitý statek. Miluji ve všem pořádek.“

Sousedé hodnou chvíli spolu rozprávěli. Jakoby si pojednou měli mnoho co říci. Nenadáli se, že byli zpozorováni, ani toho nedbali. Neviděl Panýrek, že se v ta místa blížil syn jeho Ondřej a spatřiv zde otce pohrouženého v rozmluvu se sousedem, udiveně stanul a překvapeně hleděl k divokému ořeší. Ani nemohl uvěřiti. Je to pravda, že na druhé straně Kabáč? Ano, poznal jeho hlas. A nevadi se, hovoří příjemně, sladce.

Ondřej nešel dále, chvíli poslouchal, zabodávaje zrak v zelené keře. Ráno slyšel, že otec tuto hradbu opraví a zvýší. Ač rád přijímal každou zprávu o zlepšení statku, přece při této vyhlídce do budoucna hned seznal, že ztratí úkryt, kde často pobavil se s milovanou dívkou. Ale nyní je svědkem výjevu tak nenadálého.

Ondřej tiše pospíchal domů se zprávou tou. Podiví se matka i Stanislav, který posvačiv, předčítá nepozorným sourozencům. Jenom matka pilně naslouchala, upírajíc spolu zrak na milovaného syna. Ráda by ho měla stále při sobě a nechtěla slyšeti, že nadejde i konec prázdnin, a mladý kněz musí nastoupiti místo svého povolání. V kapli uvolil se farář z Křetova časem mši sv. sloužiti při návštěvě školy. Panýrková si hned vymínila, že ho bude v těch dnech snídaní častovati.

Nejstarší syn vpadl náhle v nedělní tu besedu s novinou, že otec také se baví se sousedem Kabáčem na sadě u ořechových keřů.

Anežka hned se chtěla přesvědčiti, ale byla zdržena.

„Nesmíme je poplašiti,“ mínila hospodyně. „Tedy přece došlo ku smíru... po takové době.“

Stanislav kynul hlavou uspokojeně. Složil denní list, věda, že dnes není času ku čtení, že se bude o něčem jiném hovořiti.

V tutéž dobu na zahradu se kradla Kabáčova Emilie. Dusno bylo jí ve světnici. Proutěný košík si vzala, řkouc, že sebéře, co snad předčasně spadlo se stromů. Bojíc se, aby nebyla zdr-

žena, aby snad nedostala Apolénu za pomocnici při sbírání, rychle se vytratila na zahradu pod košaté stromy, které letos slibovaly slušnou úrodu. Ještě se ani třikráte neshýbla pro hrušku nebo jablko, když zaslechla hlasy u hradby. Snad se tudy škůdcové dobývají do zahrady, snad se umlouvají o lupu, který provedou.

Ale dívka pojednou stanula za štěpem. Poznala hlasy besedníků. Neviděla jich, ale už věděla, že je to Panýrek s otcem, každý na jedné straně zastíněné hradby. A že se tam sešli, že tak důvěrně se baví. Nerozuměla každému slovu, než přece chápala, že Panýrek chce zvýšiti pobořenou zeď. Proč si najednou na tu vzpomněl? Snad aby přes ni potom nemohl Ondřej nakloniti se do sousední zahrady, kde na shrnutý kámen vystupovala Emilie při tajných těch schůzkách s milovaným junákem. Soused chce tomu rázem učiniti konec. Ale nemluví podrážděně, spíše přidává ke slovům laskavosti, dotýká se předání statku svému synu.

Proč ti otcové zde se sešli? Co je tu svedlo? O čem jednají? Není znáti, že by se vadili, na sebe se hněvali, že by proti sobě vystupovali nebo kousavě se dráždili.

Snad zvěděli o nedovolených stycích svých dětí a teď zde na ně číhají, aby jim domluvili, je pokárali a potrestali. To by však nejednali tak umírněně. Tu Panýrek mluví, jak předá statek synovi, ale že dá dříve všechno opraviti, také pomezní zeď.

Emilie nemohla vyzkoumati, co se zde děje, nevytušila hned smír mezi sousedy. Nějak úzko jí bylo, strachovala se, aby zde nebyla přistížena a vyslýchána, co tu chce, proč sem jde. Ještě jednou se vyklonila, potom však ryche vracela se do statku, a vyhledala matku a utekla se k ní se svým bolem.

A zatím pod ořeším smír obou soků nadále slavil vítězství.

Kabáčová utěšovala dceru, jak mohla, z úryvků její řeči nemohla se domysliti, co se vlastně na sadě děje, proč by tam sousedé besedovali, když by dávná kyselost ještě podrývala jejich nespokojenost. Selka vyšla sama na zvědy, ale už potkala muže u dvířek a zvědavě naň pohleděla.

„Tak jsme se smířili," vesele ohlašoval Kabáč.

„S kým? Se sousedem?" rychle ptala se žena.

„S tím. Chystej výbavu, brzo bude veselka," vyzýval hospodář povznešeným hlasem.

Záhy osušeny byly oči Emilčiny, brzo vypozorovali i v dědině, že se tu něco stalo a led že pojednou popraskal. Viděli návštěvy, slyšeli rozmluvy a správně tušili. I v hostinci se o tom hovořilo a starosta si pochvaloval.

„Však mne mrzelo, že ti dva si nepřejí. Ve všem a všudy proti sobě. A s těmi dětmi nebralo to konce."

„Kdo je asi smířil?" uvažoval pan otec ze mlýna. „Často jsme se o to pokoušeli, ovšem s nepořízenou. Až teď najednou. Nikdo neměl tušení. Kdo má o to zásluhu?"

„Snad nikdo. Přišlo to samo sebou. Slabší podlehl. Jako když se dva pustí do křížku a vítěz podá ruku přemoženému

ke smíru. Dva spolu bojují a poražený potom stane se spojencem bývalého nepřítele.

„Tak nějak se to stalo."

„Kabáč uznal převahu svého souseda. Ta slavnost ho pokořila. Ať tomu tak neb onak, jenom když se smířili."

„Ale měli by přijíti sem a smír zapíti," mínil hostinský.

„My bychom to přátelství utvrdili," usmívali se sousedé, kteří ochotně přisluhovali při podobných příležitostech.

„Od těch vyčastování čekati nemusíte."

Ač se sousedům při tom smíru zavdané nedostalo, přece byli spokojeni a radostně pozorovali sbližování obou rodin. Když se odbývala prvá schůze v nové zasedací síni v obecním domku, Kabáč a Panýrek přišli současně. Mezi jednáním při volných návrzích poznamenal Panýrek, aby se pro tuto místnost zakoupil v čelo stěny kříž, a Kabáč s návrhem hned souhlasil.

„Také obrazy vyzdobíme si světnici tato," pokračoval a na prvém místě musí to býti podobizna zakladatelova."

Ale Panýrek třepal rukou odmítavě.

„Podobizny živých na takovém místě nejsou vhodné."

* * *

Ještě téhož roku mohla býti v Malenicích druhá slavnost ne méně hlučná a poutavá, která by rovněž přivábila mnoho diváků i účastníků. Ale ti, jichž se to týkalo, nepřáli si, aby ruch opět rozvířil dědinou a hospodyně rozhodně prohlásily, že by jejich dvůr a spižírna nesnesla pohostění tolika hostí jako před dvěma měsíci. Drobné zvířectvo posud nedorostlo a v dlouhých špižírnách ještě nebyla mouka z nové úrody. Hospodáři nespěchali, správně usuzujíce, že jest rok dlouhý a zrnu jenom s prospěchem bude, když náležitě vyschne.

Doktor Stanislav už obdržel místo na střední škole, dříve než odjede měl v kapli požehnati dvěma sňatkům. Robert Skalák se dočkal myslivny, ustoupil mu otec, zažádav o výslužbu, ale hned si vymínil, že zůstane u syna. Jinde než v lese by se mu ani nelíbilo.

Přání jeho ochotně bylo vyhověno od syna i snachy Aničky Panýrkovy, která trpělivě na Roberta čekala, majíc dávno výbavu připravenou. Vytrvale odmítala všechny nápadníky, zůstavši věrnou tomu, jejž si zamilovala jako studenta, když se s Panýrkovými svezl na prázdniny.

O těchto snoubencích každý věděl, že se svým časem za sebe dostanou, až vyhověno bude postupu v lesním personále; více překvapilo, že si Ondřej Panýrek přece vezme sousedovu Emilii, že se přece Kabáč obměkčí a dá svolení. Špatně při tom nepochodil, dcera jeho s prostředním věnem by se jinam do takového statku ani neprovdala, ale přece pochybováno, že splněna bude posléze tužba mladých lidí, kteří od sebe neupustili ani při hněvu rodičů, ani když Kabáč stůj co stůj Emilii provdati chtěl, aby spřetrhal sousedskou známost.

Nyní po smíru bylo jinak, snoubenci se mohli veřejně scházeti a hned nevděčně zapomněli na ořeší, které do nedávna

schůzky jejich ukrývalo. Ondřej směle navštěvoval sousední statek. Svatby uspíšil Stanislav, jenž chtěl bratra a sestru oddati v kapli při obecním domku, k čemuž farář z Křetova ochotně dal svolení.

Jenom nejbližší přátelé byli zváni a do kaple se pouze domácí dostavili, neboť předem bylo známo, že se veselky pouze v tichosti odbudou. Malá hostina připravena v obecním domku, když u Kabáčů i u Panýrků chtěli hosty častovati. Zvolena tedy — dle výroku Honzíkova — neutrální půda.

A zase byla kaple naplněna, že lidé stáli na chodbě i venku, všichni naslouchali dojemné řeči Stanislavově. Hodovalka pak dobře dávala pozor, kdo první sejme novomanželům věnečky s hlavy, budou-li to družičky Anežka s Apolenou či Jan s Václavem. Těch malichernosti nevšímali si rodiče, kteří s Panýrkem v čele v duchu vyprošovali svým dětem požehnání na další pouť klopotného žití.

Jan Voborský:

Kvetoucí haluze.

Z cyklu znělek: „Vavříny a růže."

I.

Vždy buď a zůstávej mých písní sloko
mým citům věrna jako lípa dědinám,
vždy zírej v svět jak milé dětské oko,
jež s láskou hledí k děda šedinám.
Nechť astrální svit stále provází tě,
měnící v legend sídlo zasněžený sad —
krůpějí perly sbírej na úsvitě
v nadšení ducha zlatotkaný šat
a potom vzpomenu též v pozdním věku,
rozkoší že mi bylo písně psát,
jak luny stříbrem líbanou zřít řeku,
slyšeti šepot vln i hukot jezu,
všem jiným písně, karmín růží dát,
sám dále snít ve vůni modrých bezů. —

II.

Životem kráčím dvojím. — Jeden všední, šedý
starostí trním jest a trudem provázen —
a jeho konec? Vzdychnout tiše naposledy,
však kdy a kde a v který asi den?
Ten druhý život — sad to sluncem prozářený,
v němž stále kvete záhon bílých lilií
a jak v tom modrém oku zbožné mojí ženy
sta pomněnek se z jara rozvíjí.

Ač trpím, nejsem z těch, kdo doufají a věří,
pokud jich osud tvrdou pěstí neudeří,
by z věřícího stal se na ráz ničema —
mne blaží krásna věčné jitro růžolící,
to kouzlo myšlenek, jež veršem mohu říci —
i dítě blaženo, když pestré míče má! —

III

Až poslední má barvou verše vzkvete báseň
na srdce šeříku, pak — vězte — obávat
se budu sáhnout za snů zšedivělou tráseň,
a půjdu chud, už věru nemaje co dát.
Do chrámu zajdu pak a v luzném položeru
vzhlížeti budu dlouho, dlouho k oltáři —
v života mého tichém, šerém podvečeru
tam jistě světlo světel z věčna zazáří,
by duch můj, v toho jasu moře ponořen,
dík vroucí Bohu vzdal za mnohý blahý den,
kdy jako básník zřel jsem zlaté chvíle štěstí
na žití šeřík kvetoucí se prškou světla snésti,
že zdálo se mi často tady na zemi:
Jsi pták a k nebi zpíváš sborem se všemi!

Antonín Ježek:

Atheismus či návrat k pravdě?

(Časová rozprava a otázka budoucnosti.)

(Pokračování.)

Na srbském bojišti padl soudruh E. H. z Limpachu u České Kamenice. Zanechal dopis adressovaný manželce, v němž prosí, aby ten, kdo ho nalezne, vzal z jeho peněz, cokoliv chce. Zbytek, dva prsteny a malou knížečku aby odeslal ženě a ubohým dětem. Končí slovy: „Za tuto službu zaplať Bůh!“ Za pravost ručí nám „Právo Lidu“, které tuto zprávu přineslo. Konec poučuje nás dosti zřetelně, že Bůh ozval se v nitru jeho, když zatemnilo se okolí a smrt dívala se mu v tvář. Co asi se dělo v jeho duši?

Zářný příklad víry a odevzdanosti ukazuje nám vojín, člen Družiny Mariánské, který uveřejnil jeho přítel v listě „Die Fahne Mariens“. „Večeří se po dlouhém boji. Na smrt unaveni leží vojíni na chladné zemi. Avšak nespí všichni. U samého kříže kdosi klečí. Levicí křečovitě objímá kříž, pravice pak píše poslední pozdrav matce: „Na shledanou v nebesích, drahá maminko ... Tvůj vděčný syn.“ Voják dokončí dopis, jejž skropí krvavé kapky ze smrtelné rány na krku. Na to obrátí unavené oči k obrazu božského Spasitele na kříži a třesoucí se prsty chápají se kuliček růžencových. Čím dál, tím pomaleji se mu po-

hybují prsty. Tu hlava klesne a hrdina usne na věky. Na prsou má železný kříž, ruka pak drží růženec. Byl členem Mariánské družiny a chtěl býti knězem, Nyní pak vykonal poslední obět, obětoval svůj mladý život, měl svou primici na bojišti.“

Mnozí stali se atheisty v mládí, ale zřídka vytrvali až do pozdního stáří. Pravil Plato: „Ještě nikdo, jenž v mládí to šílenství, že není bohů, přijal, při svém tvrzení do vysokého věku nesetrval.“

Když M. W. Bryan kandidoval na stolec presidentský ve Spojených Státech, měl řeč, v níž odhaluje kousek ze svého života. I já jsem prožil dobu pochybování, když jsem se obíral různými soustavami lidské moudrosti. Po všem pak jsem shledal, že všecko lidské umění a vědění zůstává státi před otázkou jednou, před otázkou života. Co jest život? Kde má své tajné zdroje? Proč se projevuje v tolika tvarech v přírodě, v říši rostlinné a živočišné? Nyní se těšíme a radujeme ze života, ale za chvíli z nás může býti chladná mrtvola. Co jest život, bez kterého naše tělo jest jen hromádkou prachu? Nevíme! A přece tento život jest základem vší naší civilisace. O, jaké tajemství!“

„Než není třeba znáti, co jest život, abychom jej uměli náležitě užívati. Kdo by nechtěl píti, leč by poznal, co jest voda, umřel by žízní. Člověk však nemusí znáti podstatu vody, jen když ví, k čemu jest a umí ji píti.“

„Každá bylina vypráví dějiny síly. Proč bych popíral, že božská ruka nakrmila několik tisíc mužů a žen několika málo chleby, když tatáž ruka krmí miliony každého roku? Div se mi nezdá nepřirozeným. Jsou však divy větší než tento. Což, není-li to divem, když člověk skrz na skrz sobecký, člověk, který má sebe sama za střed všehomíra, se pojednou změní v člověka, z něhož láska a dobro vychází jako pramen vody ze skály! Není to moudré od člověka, že se připravuje o sílu a blaho, které jde z náboženství křesťanského jen proto, že jeho rozum nemůže pochopiti div?“

Můžeme z toho právem tvrditi, že kdo pochybami zmítán z mládí, přišel na pravou cestu, zocelil se jeho charakter i smýšlení, prohloubila se jeho víra a nedoznala již později žádné úhony.

Ale i zapřísáhlí atheisté před blížící se smrtí odpřisáhli se své nevěry a zemřeli kajicně. Někteří umírali v zoufalství volajíce po knězi jako Voltaire, d'Alembert, Diderot.

O Renánovi, který napsal „Život Ježíšův“ a způsobil velké pohoršení, se vypravuje, že říkával svým přátelům: „Až budu umírati, nepouštějte ke mně kněze, kdybych i po něm volal.“ „A proč se toho bojíš?,“ ptali se ho. „Inu, ono mi to přece nedá pokoje. Kdyby ke mně umírajícímu kněz přišel, já za sebe nestojím, tu bych všecko odvolal a potom by bylo veta po vší mé slávě spisovatelské.“ Umíral. Zoufale sebou házel na loži a volal kněze. „Zavolejte mi kněze! Chci kněze! Chci se zpovídati! Chci se smířiti s Bohem!“ Ale volal nadarmo. Přátelé

jeho pamětlivi jeho dřívějších slov kněze nezavolali a Renan umřel v zoufalství bez Boha.

Také o smrti Lutherově se mnoho namluvilo, že zemřel smrtí přirozenou, ale konečně se odhrnula rouška působením katolického obránce a dějepisce. Tomáš Bozino*) 40 let po Lutherově smrti staví nám před oči služebníka jeho, který praví: „Luther, když se večer skvěle navečeřel a vesel spánku se odevzdal, zahynul téže noci zardoušen.“ Slyšel jsem to, což dříve sotva tak známo bylo, svědectvím jeho služebníka, který jsa chlapcem, tenkráte mu posluhoval a v dřívějších letech se k našim navrátil, že Luther sám provazem bídnou smrt si učinil, ale hned že byla všem domácím přísaha dána, aby této události nevynáseli pro čest evangelia.

Lutheráné — ač veřejně o tom psáno — zprávu tuto nevyvrátili a nechali nás v domnění, že ten, který Boha se zřekl, tak bídně zahynul.

Blaze tomu, kdo ozářen paprskem milosti Boží najde alespoň na konci žití svého Boha. Kdo Ho ani tehdáž nenalézá, jest nešťastným člověkem! Ne zármutek, neštěstí a bouře života deptají člověka, ale ztráta Boha — věčného cíle.

* * *

Atheismus jest největším neštěstím člověka.

Duše lidská hlásá nám, že jest Bůh, že Ho musíme ctíti a k tomu nás vede — náboženství!

Náboženství jest člověku vrozeno. Každý myslící člověk přichází k vědomí Boha.

„Všem jest vrozeno a téměř vryto, že jest Bůh.“ (Cicero: „De natura deorum“.)

Artemidorus, řecký spisovatel, jenž žil ve 2. stol. po Kr. praví: „Není národa bez Boha, jedni Ho ctí takto, druzí jinak. Víme to též z památek, jež po bývalých národech zbyly a z jazykozpytu.“

Co jest vrozeno, těžko se dá vyrvati ze srdce. Jako matka odvrátí se od dítěte pro jeho nezbednost, ale láska k němu ze srdce nemizí, tak náklonnost k Bohu, byť i ochabla, zůstává na dně srdce, aby opět přihlásila se k svému právu. Snad člověk zakoketoval se směry přicházejícími z ciziny dálné, přilétl k ohníčku nových názorů, ale když rozumně uvažoval, musil doznati, že ten oheň není vydatný a brzy uhasne, právě tak, jako byl vzplanul. Vrací se mnozí veřejně, jiní tajně, aby nemusili doznati, že tam, kde zdál se býti žár, bylo až k smrti studeno. Po válkách následuje mír, po poblouzení vystřízlivění, po atheismu víra!

Dr. Václav Řezníček podává nám svědectví, ze víra ještě nevymizela. Praví: „O době naší se rádo tvrdí, že jest bez víry. Nebojuji proti tomu tvrzení, ale přímo uvádím, že právě naše

*) „De signis Ecclesiae.“

doba jest obzvláště horlivou a pečlivou ve stavbě nových a v opravování starých chrámů. A když vzpomenu na uspořádání národopisné výstavy československé, která projevovala zbožnou povahu ducha lidu českého, jak hluboko jest věrou proniknut, tak že ukazuje způsob svého života, neopomenul dny výstavní začíti a ukončiti z výstavního kostelíka zbožně odzvoněným „Anděl Páně", nemohu se nikterak postaviti na stanovisko těch, kteří tvrdí, že celý národ český jako bezbožný řítí se do propasti."

Bylo to r. 1909, kdy ke sjezdu katolického lidu v Hradci Králové došel dopis amerických katolíků, kteří nám jsou zárukou, že ani moře z nich nesmazalo sv. víru, ba v neznámu tím pevněji se přitulili k svému Bohu. Zní: „Čeští katolíci z Nového Hradce a okolí posílají sjezdu svůj upřímný, bratrský pozdrav. Asi tam, kde Missouri počíná sbírati své vody, mezi dvěma indiánskými reservacemi, as 1000 českých duší rozhozeno nás kolem kostela jako kuřata kolem matky-slepice.

Jsme všichni rolníci s rukama od práce stvrdlýma. Jak mnoho mohly by ty naše mozolné ruce vypravovati . . . My všichni byli kdysi hradeckými diecesány. Jenže byli jsme té naší dioecése dětmi snad nejbědnějšími. Bída a hlad nás před 40 lety z vlasti vyhnaly. Pěšky, jen malé děti se skromňoučkým majetkem společně na vozíku vezouce, mezi dobrými lidmi se živíce, vydali jsme se hledati si práci a — chléb. Tak proputovali jsme Rakousko, Rusko, a až na březích Černého moře našli si na čas domov. Na čas. — Našli jsme domov, ale za to brali nám naši víru. A my ve svých útrapách poznali, že ona jest nám pokladem nenahraditelným. A my vydali se zase na novoupout, nový domov si hledati. Snad by ani mnohý nám neuvěřil, co jsme vytrpěli. Co potu, slzí, zápasu s divokou přírodou, s cizím národem to stálo, než mohli jsme říci, že máme — domov. To víme jen my a Bůh, jenž slyšel naše modlitby. A díky Jemu, konečně můžeme se pochlubiti, že ten náš Nový Hradec, nejzápadnější místo na zeměkouli, kde v kostele, ve škole, v občanských schůzích naše drahá mateřština se ozývá není k necti naší bývalé hradecké dioecési. Hlásáme tu svojí přítomností, že Čechové jsou národ přičinlivý, že i v cizině jsou věrni své národnosti a své víře. A to jest zásluhou — a to Vám vlastně říci chceme — církve svaté. Ne my, ale všechny ty kvetoucí české osady po Spojených Státech jsou toho důkazem. Čeští kněží to byli a jsou, kteří nám a našim dětem víru a řeč chrání, nás a naše děti nejen Boha, ale i národnost milovati učí, naši mateřštinu v kostelích, školách, spolcích, v tisku pěstují, osady, bratrské jednoty organisují a tím v požehnané svornosti nás chrání před odnárodněním a zánikem v moři ciziny. A proto my všichni jsme a chceme býti katolíky, upřímně lnoucími ke svaté církvi, jelikož ona jediná svými biskupy nás se ujímá, nám obětavé vůdce-kněze vychovává. To nejsou jen planá slova, naše obětavost pro naše náboženské účely, ty statisíce, ba miliony, uložené v našich českých kostelích, školách, pokladnách podpůrných spolků to dokazují. Milí bratři naši, my Američtí Čechové

směle můžeme Vám říci: V náboženském uvědomění jest naše síla a budoucnost.“

Odnesli si víru a pevně se jí drží v cizině, ona jest jim potěchou v životě za mořem.

Mohu říci s Jarosl. Vrchlickým:

„Můj život sosna jest,
jež orlí hnízdo nese
a bleskem sžehnuta
se nad propastí třese.
Leč . . . orel dal se v let.“

(Dokončení.)

Blanka Fialková:

Věrná láska vítězí.

Lyricko-epická báseň.
(Dokončení.)

X.

Podzimní slunko s blankytu
dívá se, v stínu úkrytu
zahrady u nemocnice
živo jak je a rušno zas;
plnou tam hrstí hází jas,
blažící ubledlé líce.

Jiřinek kouzlo nádherných
potěší pohled raněných
statečných obránců vlasti,
již si tu hoví po boji.
Slunce jim rány vyhojí
dříve, než všeliké masti,

Družný tu hovor zašumí.
Po písku, krok jenž utlumí,
kmitají bílé se pláště,
obvazů bělost všude zříš;
ošetřovatelek v ní kříž
červený vyniká zvláště.

V pozadí parku, slunečnic
sluncem kde září smavá líc,
lavička skryta je v křoví;
v tichu tam na ní, zadumán,
raněný sedí — známý Jan;
po prvé v sadě si hoví.

Na líci milé, sličné tak,
myšlének chmurných tmí se mrak,
hlava jenž stále si přede:
s Jelenkou jak je, s přítelem —
Zašustlo křoví — koho sem
Otila milá to vede?

Oni jsou, oni — její líc —
s plesáním už mu letí vstříc;
v náručí spočívá milá,
v ústa ho líbá, na oči;
srdce se slastí rozskočí:
jeho je, lesní ta víla!

Polibků když se napili,
přítele Jan až po chvíli
všimnuv si, stiskl mu ruku:
„Ke mně i ty pojď, rozmilý,
radostné ať tě ve chvíli
k srdce též přivinu tluku!“

„Promiň,“ dí Jiří s usmáním,
„Jelenku že ti přivádím,
tvé že jsem nesplnil přání:
za žínku byl bych vzal ji rád,
musel jsem se však odříkat,
nechtěla slyšeti ani!“

„Přítele vzor on ryzího,“
Jelenka zase chválí ho;
„k tobě mě uvedl v dáli —“
„Čisťounkou jako lilii
z rukou mých věrných přijmi ji!“
Slzy všem oči až kalí —

Slzičky čisté radosti
z veliké lásky, věrnosti,
srdce jež všechněm třem svírá,
o všem když zprávu podali.
Otilka sama v povzdálí
kradí si slzičky stírá —

Přišla teď blíže k Jelence:
„Smím-li té krásné dívence
příbytek nabídnout u mne,
aby sem mohla častěji?“
Oči jí září nadějí
krásně jak hvězdičky dumné.

„Přítelko, pojď sem, rozmilá!
To je má hodná Otila,
jež mě tu ošetřovala;
od ní mám zdraví, ba i víc,
za mne jí, milá, zlíbej líc:
ona ti psaníčko psala!“

Jak když dvě něžné hrdličky,
skloníce k sobě hlavičky,
sladké si cukrují zpěvy,
dívčí se hlavy stulily;
která v té hezčí ve chvíli
oko snad hledá, však neví.

Sličná je obou podoba,
srdce se srdci podobá,
hlavinky k sobě se chýlí;
blaze se Jan jen usmívá,
s udivem Jiří pozírá:
„Jako by sestřičky byly! —

Jedna z nich má už milého,
druhá snad — snad je pro něho! —
Prchni však, mámivé snění,
srdce, jež rudý zdobí kříž,
jistě též chová lásku již,
pro něho nikde snad není —“

V krátku však obraz změněný:
Janovi srdce Jeleny
sladce zas na srdci fuká,
Otilka pak se do stínu
k druhému sklání vojínu:
„Chudáčku, bolí vás ruka?

Podívat na ni snad se smím,
obvaz vám také vyměním;
ó je, zde místo to rudé
kulkou jež bylo zraněno,
tuším, že špatně zhojeno;
lépe snad zůstat zde bude!“

S radostí k tomu přivolil.
Milý se úsměv z očí lil,
ránu když obvazovala — — —
A co mám ještě líčit víc,
růměncem kterak plála líc,
láska když srdce jim vzňala?

Bylo snad psáno sudičkou,
by štěstí lásky, ručičkou
jako se upíná réva,
čtyři ty hlavy pojilo.
Jelenku jenom trápilo,
otec že na ni se hněvá.

Psaníčko domů napsala —
čekala potom, čekala,
konečně dostala psaní;
její kdo radost vypoví,
když čtla ty řádky otcovy,
že už se nehněvá na ni?

Cestu má volnou k domovu —
Cizinci řinkot okovů
v zajetí zpívá a pláče;
nahlíží nyní, zlosyna
že si chtěl vzíti za syna,
dceru vdát za vyzvědače!

Janovi vřelé pozdravy
posílá; až se uzdraví,
by přišli pro požehnání,
že jim rád čistá na čela
drobounký křížek udělá
otcovskou chvějivou dlaní —

XI.

V celou ves květy vsypal máj.
Všude ples, v srdcích pravý ráj,
k sobě jich tluky se chýlí,
planou teď, láskou bohatá:
nad kraj už sletěl s hvězdnata
andílek míru zas, bílý.

Otevřela se nebesa;
každičké srdce zaplesá,
milenci v náruč si letí,
prchají s čela starosti;
trhají květ zas radosti
staří i mladí i děti.

V zeleném, tichém lesíku,
v chaloupce jako z perníku
všecko se chystá a strojí,
hlavami kývá divem les;
slaví tam velký svátek dnes:
svatbu ne jednu, však dvojí.

Přijďte se, srnky, podívat,
nevěstám kterak sluší šat,
závoj i věneček bílý,
mužům jak oči zazáří,
za ručky až je k oltáři
povedou, věrny že byly!

Jabloň tak krásně rozvitá,
v níž jsou ta srdce vyrytá,
jemně dnes šumí a stele
růžové lístky do vlasů
nevěstám, větší pro krásu,
tvářičky na uzardělé.

Srdce se k srdci přitiskne.
Zdali všem blahem nevýskne
jako to na větvi ptáče,
Janovi, Otle, příteli
Jelenka ruku stiskne-li:
„Dost už jsme užili pláče!“

V chaloupce bílá na čela
křížek jim malý udělá
myslivec, Jiřího máti;
všecko jim šumí písněmi:
„Cestu nechť žití, růžemi
věnčí vám andělé svatí!“

Tichá ves, sluncem zahřátá,
pyšní se zdobou ze zlata;
v kočárech svatba, hle, jede:
nevěsty jako růžičky,
ženiši, sličné drůžičky,
staroušků hlavy též šedé.

V kostelík všecko hrne se;
snad jim to štěstí přinese!
Kněze už bělostná páska
srdéčka navždy spojila,
v kterých se věrná rozvila,
vítězná, hřejivá láska.

Nevěstám sňali věneček.
V hospodě družný taneček
zadupe mladistvá cháska,
srdce již bol už netiskne;
z plna si hrdla zavýskne:
„Ať žije věrná jen láska!“

Po celičké pak dědině
od úst jde k ústům jedině
zvlášť těm, jimž brázdí líc vráska:
„Stará že je to pohádka,
přec však jen pravda přesladká,
věrná že vítězí láska.“

Po zeleném též po lese
větérka dechem nese se
k myslivně milá ta zkazka,
srdcím pak, jež v ní schovány,
balsamem kane na rány:
„věrná že vítězí láska.“

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

K č. 58.

Šumavský Douchovi.

[Pokračování dubnového čísla.]

Šumavský se zmiňuje o třech důležitých *spolcích*, pro národní probuzení velmi významných:

1. *Matice česká* t. j. pokladnice na vydávání knih českých buď vědeckých nebo krásnořečných nebo vůbec prospěšných byla založena dle vzoru Matice srbské r. 1831 při Museu krá-

lovství českého. Od r. 1841 byl kurátorem Jan rytíř z Neuberka, nejlepším za celého trvání Matice, a od r. 1842 měl Dr. Josef Frič správu jmění a právní zastoupení. Od r. 1841 značně stoupl počet členů, ale tím více klesl pak za reakce Bachovy. Doucha vydal v Matici hlavně překlady Shakespeareových dramat, na př. r. 1847 Romeo a Julii. [Viz Vlast 1915 str. 34 a násl.] Šumavský neměl bližší vztahy k Matici. Viz: Tieftrunk, Dějiny Matice české.

2. *Průmyslová jednota* t. j. Jednota ku povzbuzení průmyslu v Čechách (Verein zur Ermunterung des Gewerbsgeistes in Böhmen), byla založena r. 1829 purkrabím Karlem hrabětem Chotkem a jest nejstarší v Rakousku a jednou z prvních v Evropě vůbec. V prvním období (1829—44) zastoupena byla většinou šlechta, velkoprůmysl a velkoobchod — mezi nimi mnoho Židů na př. Jerusalem — a teprve po demokratické změně stanov r. 1843 přibylo drahně intelligence měšťanské, vědecké a právnické. Stala se výtečnou školou pro české řečníky a pozdější vůdce parlamentu (Havlíčka, Palackého, Riegra, Trojana a j.), vydávala české i německé odborné časopisy a vyvinula r. 1846 čilou agitaci pro českou průmyslovou školu. Po čilém ruchu v druhém období r. 1844—52 klesla pak za reakce Bachovy. O dějinách viz Liera.

3. *Žofínská akademie* založena r. 1840 hlavním podnětem A. J. Jelena, svým prvním ředitelem (do r. 1844) a praotcem českého sborového sboru, nazvaná dle arcikněžny Žofie, měla v programu pěstování hudby klassické pak též školu zpěvu a hry na piano a veřejné produkce. Vyvolala mohutný ruch hudební po vlasti české a svým příkladem jiné jednoty pěvecké a hudební. Z jejích vynikajících ředitelů jmenujeme na př. Škroupa, Zvonaře a Tauwitze.

Z osob zde uvedených zasluhují bližší zmínky:

1. JUDr. Josef *Frič* (1804—76), advokát pražský, vynikající český právník, politik a známý obhájce (na př. Havlíčka Borovského před kutnohorskou porotou) později obecní starší a zemský poslanec. Byl vždy dbalým cti jazyka i národa českého. Od r. 1842 po 32 roků byl obětavým pokladníkem Matice české. V čtyřicátých letech byl jeho dům střediskem pražského ruchu a české intelligence. R. 1848 byl velmi činným v Národním výboru, na Slovanském sjezdě a v Slovanské Lípě a vydal Svatováclavské poselství. Dříve psal do Hylosu a Čechoslava. Jeho zásluhou vyšel r. 1848 český překlad řádu soudního a na universitě přednášel česky o soudním řízení. Z jeho synů vynikali Josef Václav, spisovatel (viz jeho „Paměti“ a přírodozpytec Antonín. Viz o něm: Dlouhý v Osvětě 1876. Ka. 46 a 215.

2. Alois Jan *Jelen* (1800—57), skladatel český, úředník, r. 1848 poslanec a kapelník „Svornosti“, zakladatel „Žofínské akademie“ (viz tam) a učitel hudby. Od r. 1840 dosáhl svým oblíbeným zpěváckým sborem nesmírné popularity, vystupoval též v Měšťanské besedě a získal si tím pro národní probuzení velké zásluhy. Přispíval do Včely a Čechoslava a vydal mnoho písní a sborů. Viz o něm: Meliš v Hudebních Listech 1873; Zvonař (ředitel Žofínské akademie) v R. N. Sl. IV 229 podal

dobrou karakteristiku; Rittersberg I 866/7 píše o něm právem jizlivě. Kn. sl. 80—81.

3. Josef *Hochmann* (1804—73) děkan ve Vetlé, český šachista. Přispíval příležitostnými básněmi do Květů a Světozora. V celém okolí své fary byl národním buditelem a učitelem lidu v hospodářství.

4. Jan Pravoslav *Koubek* (1805—54), básník a universitní profesor české a polské řeči a literatury. Má mnoho společného s Douchou: Vyučoval v šlechtických rodinách v Haliči u hraběte Romera a Rosnowského, češtině u knížat Schwarzenberga a Fürstenberga; byl výtečným znalcem hudby; jazykům slovanským i romanským přiučil se tak dokonale, že jimi řečí i pérem obratně vládl; zájem o lidovou poesii osvědčil překlady národních písní maloruských do češtiny a němčiny. Překladal z polštiny (Mickiewicze, Niemcewicze, Dunina Borkowského, Bielowského, Zaleského, Górského, Vincenta Pola, Fredra a j.), z ruštiny (Puškina a Jazykova), z němčiny (Lenaua, B. Bacha) a z francíny. Jako Doucha byl i on postižen stálou chorobou. Kn. 109.

5. Jan *Nejedlý* (1776—1834), univ. profesor české řeči a literatury, JUDr. a advokát, buditel, spisovatel a básník. Vydal „Hlasatele", několikráte českou mluvnici a překládal z řečtiny (Homera), z němčiny (Gessnera a Meinerta), z francíny (Floriana), z angličiny (Pope, Joung: Kvílení) a zákony. Ve sporu pravopisném a prosodickém mezi staršími klassicisty a mladšími romantiky hlavně kolem r. 1828—30 byl vůdcem staromilců (s Palkovičem, Zieglerem a j.), slepým až směšným přívržencem t. zv. klassické češtiny Veleslavínovy („Zlatého Věku") a zastáncem bratrského pravopisu proti novotám a analogickému pravopisu novomilců (Jungmanna, Marka, Pressla, Svobody, Sedláčka a j.). Ve sporu vášnivě vedeném spisy pro i contra právem potíral Hankovy rusismy a polonismy, ale dopouštěl se i podlého udavačství a podlehl úplně. O něm psal Rybička. Kn 150/1.

Josef František *Smetana* (1801—61), přírodopisec a historik, buditel plzeňský. Přispíval do Vlastimila, Č. Č. M., Časopisu pro katolické duchovenstvo, Květů, Kroka, Lumíra a j. Kn. sl. 235. — Blíže o něm v dopisech Borovičkových v Novém Věku.

* * *

Nedatované dopisy kladu do r. 1842, v kterém vyšly dějiny Tomkovy, kalendář a slovník nalézal se v tisku. Ze tří dopisů je poslední nejzajímavější.

I.

Můj drahý!

Děkuji Vám srdečně *za všecko Vaše vynasnažení. O slovníku* Vám musím říci, že ho pod 10 zl. stříb[ra] nemohu dáti, a to ještě, aby knihkupci nevěděli; to jediné ulehčení mohu ještě učiniti, že bych přijal placení na dvakrát.

Novin mám velmi málo, a pan bratr čeká, aby šel zase dále. Na 8-mý svazek slovníku se sází 7 tý arch. Právě čtu

v rukopisu *mein, meine, mein* a zejtra to bude čísti sazeč. Co myslíte, že prý je *kasárna* t. *chasárna* české?

S Bohem

Franta.

II.

Můj Milý!

Srdečně Vás lituji, že v tak trapném stavu život svůj tráviti musíte. Kéž by takové litování raději v pomoc obrátiti se mohlo. Jáť bych Vám rád nějakou novinku sdělil; ale postaven jsa v neustálých starostech ničeho si skoro nepamatuju. Jest silné jednání mezi našinci o stavení *nového divadla*,*) a já nepochybuju, že to konečně ke skutku přijde. Hlavní věcí jsou také zde peníze; a ti páni, kteří se toho ujímají, mají jich hezky. Slovníku vyšel *svazek osmý* až do *Faraospiel*. Zaplacen již je dobrotou našeho *Friče*. Mám již teď přes 1500 stříbra dluhu. Po svátcích dostaneme první dva svazečky *Jelenových* písní, svaz[ek] po 30. kr. Jeden svaz[ek] bude jednotlivých zpěvův pianem, a jeden sborů. Bude to dobrá věc. *Hochmannovi* budu co nejdříve psáti. Nevím, zdali jsem Vám již pověděl, že učím jazyku v *Žofínské* akademii. Mám několik hodných hochů. Také několik děvčátek hezky pozor dává. Udrží-li se to, bude to zase něco prospěšného. *Česko-německého slovníku* budeme míti asi v březnu $^3/_5$ podle Jungmanna. Přes svátky se chci trochu podívat, jak to asi *s doplňováním* bude choditi. Mám k tomu hezký počet cedulek, mezi nimiž snad *polovička od Vás*. Professor Koubek přednáší v jednom privátním domě pro několik dívek česky. Co jim všecko povídá, nevím. K průmyslné jednotě přistoupí znamenitý počet našinců. Také neustále přibývá do *Matice*.

Bůh Vám dej brzkého ulevení.

Šumavský.

[Adresa:]

Velebnému Pánu

Panu Františkovi

Douchovi

Zde.

III.

Můj drahý!

Na Vaši žádost, jež mi Váš p. bratr vyřídil, abych Vám totiž psal, posílám těchto několik řádků. Přál bych, aby Vás aspoň trochu ve Vaší osamělosti potěšily; avšak nevím, s to-li budou; neboť já nyní velmi málo umím povídati. Přede vším Vám děkuji za Vaše neunavitelné vynasnažení se *pro náš slovník*. Kdyby jen asi dvacet mužů po krajích naší vlasti tak se po všem ohlídlo, jak by nám mohli posloužiti! Kdyby každý jen k desíti slovům pomohl, kterých jsme ještě třebas ani od Vás ani odjinud

*) V létech 1845 a 1846 nejvíce Dr. Fr. L. Rieger a později Trojan se přičinili o zřízení českého divadla. Český stavovský sněm snahy tyto podporoval, ale vláda českému podniku nepřála a teprve r. 1850 mohl se ustanoviti sbor pro zřízení českého národního divadla.

nedostali; což by to dobře dělalo! Že se Počasí od toho času, co jste v Praze byl, arch totiž z předmluvy vytiskl, nebude Vám neznámo. Dosud jsou všecky lisy kalendářem zacpány. Slovníku je něco přes půl druha archu vysázeno; ale dále se nesází ač jsou dolívky hotovy; neboť se ještě na spěch český kalendář sází. *Tomkův* dějepis vyjde u Pospíšila buď ještě tento týden nebo budoucí. Dnes odejel Smetana z Prahy, kde se pět dní zdržel. Ještě pojede jednou Prahou. Byli jsme čtyry večery pohromadě a dobře jsme se vyráželi. Bylo povídáno a zpíváno. Šafaříka*) očekáváme v pátek z lázní.

Ano se Smetanou sem mluvil o pravopisu. On je s těmi, kteří ou zavrhují, tedy máte zase o jednoho více. On říká (jako někteří s ním nebo on s některými), že to předce není docela *ou*. Já ale pravím, že ten hlas, který známkou touto udáváme, je předce více *ou* nežli *au*, sice by grammatikové a jiní nepsali v poučování *au* čti *ou*. A proto se táži: Nač takové poznamenání? To je věru tolik, jako kdybych řekl: Tohle sice znamená patnáct, ale u nás to musíš počítat jen za tři. Mimo to získáme přijmutím *ou* dobrou známku pro *au* august, autorita a. d., kteryžto hlas ač je v jazyku našem neznámý, předce dosti často co host mezi českými slovy se ukáže. V češtině t. j. českých slovích psáti *au* místo *ou* je zvyk, který tak málo platnosti má jako v dosavadním *g*, na jehožto místo *j* se přijalo. Máli ale zvyk platit, tedy jsme neměli nebožtíka Nejedlého darmo zlobit.

Uvádí se sice ještě jiných příčin, proč se nemá od au ustupovati; jako že pochází z *a*, k. p. vod*au*, žen*au*, ruk*au* od vod*a*, žen*a*, ruk*a*. Kdyby to hned nějaké platnosti mělo, jak pak se bude psáti to, které z *a* nepochází, jako: sml*ou*va, s*ou*d, m*ou*drý, bl*ou*dí, *ou*dolí? Mimo to: smělo-li se toto *au* z *a* nebo z něčeho jiného pocházející v í proměnit, jako du*ší* místo du*šau*, milu*jí* místo milu*jau*, dělaj*í* místo dělaj*au*: proč ne: ved*ou*, vod*ou*, ruk*ou* atd. místo: ved*au*, vod*au*, ruk*au*, atd.? Proč jen tady jinak psát a jinak číst? Konečně prý je v tom rynesmus. Co to je? Tu srovnávají: longus, lang, dlouhý; augustus. angst, auzký atd. atd. Nu pane bože! já bych rád věděl, zdali tento u nás stracený (snad také nikdy nebývalý) rynesmus patrnější je v *au* nežli v *ou*. V latině je tento ryn.[esmus] v *au*, *ou*, *un*, *en* k. p. legont, le**) legunt, legent a u starých legont. U Řeků: *au*, *on*, *en*, *ou*, *onu*, kp. legonti (později legousi) (λεγοντι, λεγουσι) λεξαν [λεγεντες přeškrtnuto a nadepsáno τιθεντες], λεγουσι, a fut.[urum] secundum λεγουντες nebo conjunctiv beze všeho ryn.[esum] λεγωσι...

O že se tak málo od Řeků učíme! Ti mají nejjednodušší pravopis; ovšem jen pro toho, kdo poznal, že čtli ej, aj, oj, eu, au, ou (ει, αι, οι, ευ, αυ, ου) a jiné, jak psali.

Vy ovšem řeknete: Jen proto pište *au*, aby byla jednota. Já ale povídám: Kdybych byl sám, učinil bych tak; když ale strana *ou*áků aspoň tak silná je jako *au*áků, a k tomu ještě ana-

*) O Šafaříkovi viz v dopisech Čejkových zde.
**) Vynechána slabika.

logičněji jedná, proč bych se jí nepřidržel? ✠ *) Z krátka **Ou***áci* jsou opravovatelé, **Au***áci* jsou zastavatelé jazyka, ač si v tom věrni nezůstávají. A tak jsou *Au*áci podivní brykuláci a s nimi se nesrovnává Fr. Šum.

[Na první stránce stojí po straně připsáno:] Putnička přišla do Prahy v novém kabátu t. novým pravop.[isu] a antiqu. tištěná.

Č. 60.

Fr. Bláha Douchovi.

[1 dopis.]

Fr. Bláha, o jehož osobě nebylo mi možno něčeho bližšího vypátrati, zmiňuje se o následujících českých spisech:

1. Karla Wladislawa *Zapa Wšeobecný zeměpis.* Vyšlo ve sbírce: Malá encyklopedie nauk. Díl VI. Nákladem českého museum. W Praze. W komissí u Kronbergra i Řiwnáče. Tiskem u Jaroslawa Pospíšila w Praze. I. Díl r. 1846 str. 495; Díl II. sv. I. r. 1847 str. 338 a sv. II. r. 1850 str. 804. K tomu vyšlo r. 1851: Dodawní swazek obsahující rejstřík a doplňky, str. 237. Kn. 304.

2. Josefa *Jungmanna Slowesnost* atd. 1820. Zde asi míněno vydání II. opravené a rozmnožené z r. 1845; vyšlo w Nowočeské bibliothece.

Wýbor z literatury české. Díl první od nejstarších časůw až do počátku XV. století. Nákladem českého museum č. XVII. W Praze, W kommissí u Kronbergra i Řiwnáče 1845. Tiskem c. k. dworní knihtiskárny synů Boh. Háze. str. 1295. Díl druhý vyšel od K. Jar. Erbena teprve r. 1868. Kn. 84.

3. *Dějiny Národu Českého* w Čechách a w Moravě. Dle původních pramenů wyprawuje František *Palacký.* Dílu I. Částka 1. Od prwowěkosti až do roku 1125. W Praze. Nákladem knihkupectví J. K. Kalve a pomocí českého museum. 1848. Tisk c. k. dworní knihtiskárny synů Bohumila Haase. — Další pokračování vyšla teprve po r. 1849. Kn. 164.

4. Jana Swatopluka *Presla:* a) *Wšeobecný Rostlinopis* čili popsání rostlin we wšelikém ohledu užitečných a škodliwých. V Praze 1846. Tisk Karla Vetterla. Dva díly. I. Díl str. XXXII a 1—1006, II. Díl str. 1007—2074. Pro údy Matice č. za 2 zl. 10 kr. pro neúdy za 5 zl. 25 kr. — b) *Počátkowé rostlinoslowí.* S 32 obrazy. V Praze 1848. Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny w Praze. V 8., str. VI. a 564, za 2 zl., údům Matice za 1 zl. 5 kr. — Knihy vyšly ve sbírce: Nowočeská bibliotheka, wydáwaná nákladem českého museum. W kommissí u Kronbergra a Fr. Řiwnáče. a) č. VII., spisů musejních č. XXIII. b) č. X. sp. mus. č. XXIX. — Kn. sl. 193.

5. Dále je zde zmínka o zajímavé knize Jana Slavomíra *Tomíčka: Doba prvního člověčenstva,* aneb úplnější vylíčení stavu prvního pokolení lidského. Od — —. (Novočeské bibliot. č. VI, Spisů musejních č. XXI.) V Praze 1846, nákl. Českého musea, v kommissí u Fr. Řivnáče; v 8., str. 248, nyní za 40 kr. —

*) [Pod značkou ✠ stojí po stránce připsáno:] O u á c i mohou tím aspoň právem říci: pište o u, aby byla jednota.

Kn. 268. — Proti tomu napsal Frant. X. Škorpík: Mluvnictví a zjevení. V Brně 1846, nákl. Fr. Wimmera; v 8., str. 96. Oznámeno v Květech 1847, str. 39. — Kn. str. 251. Kniha Tomíčkova měla nemalé nesnáze u censury svým domněle protinábožensým směrem a vyvolala proto též uvedenou knihu Fr. Škorpíka, známého obránce katolického směru v současné literatuře.

Jan Slavomír *Tomíček* (1806—66), básník, spisovatel, překladatel z angličiny, ruštiny a němčiny, spolupracovník německých časopisů, České Včely, Vlastimila, Slovana, Besedy, Věnce, Květů a Světozora; byl činným v redakci Čechoslava, Pražských Novin a Havlíčkových Národních Novin. Vydal děje Anglické a Španělské, mluvnici a j. Hlásil se k straně národní liberální. Pražský arcibiskup Chlumčanský z Přestavlk platil Josefu Jungmannovi pro práce jeho Slovniku na radu Vinařického zvláštního písaře: Suchardu, Frantu Šumavského a pak též Tomíčka. Kn. sl. 268—69.

Dopis Douchův Bláhovi nám zachován není.

Bláha Fr. Douchovi.

Welectěný příteli!

Račte odpustiti, že jsem Wás tak dlouho na odpowěd čekati nechal, awšak pobytí moje dílem w Brně dílem we Vídni mě zdrželo Wám dříve psáti a spolu za Waše laskawé na mě upamatowání se poděkowati. Nawržení Waše strany knih od Matice od r: 1845—1848 wydaných, jest mi welice milé, jedině to podotknouti musím, že některé z nich již mám, k. p. Zeměpis wšeobecný od Zapa, Jungmanna slowesnost, Tomička dobu prwního člowěčenstwa a j. a že časopis českého Museum již od několika let držím, tak že letošní ročník we 2. exempl.[ářích] míti budu. Jestliže by ale ona wdowa nakloněná byla i jednotliwé knihy z této zbírky odprodati, tedy by Wás o následující a sice w ceně — w lístku Wašem udané požádal a sice:

Wýbor z literatury české díl I.
Presla Rostlinopis wšeobecný 1846. díly II.
dto Počátkowé rostlinoslowí se sbírkou obrazů.
Palackého dějiny Národu českého w Čechách a t. d. d. I.

Jak jsem tedy prawil, chce-li majitelka mě tito knihy odprodati, tedy by Wás žádal; abyste je mému příteli wel. p. Raimundu Dundáčkowi odewzdati a příležitě mě to oznámiti ráčil. — I já jsem toho welice litowal, že jsem milého s Wámi obcování w Praze déle použíti nemohl, doufám ale, že dojem, jejž Praha na mne učinila, mne pohnutkou bude i po druhé Prahu nawštíwiti a přál bych Wám i sobě od srdce, aby Wás w pewnějším zdrawí nalezl. — Ostatně do Waší lásky se poroučeje, zustáwám Wáš

Fr. Blaha.

W Loosdorfu
[: poslední pošta Poisdorf :]
dne 31ho října 1849.

(Pokračování.)

Václav Poledne:

Večer.

Večerní stíny tiše se plíží
do bílých záhonů -- do zmlklých hnízd —
Země již usnula. — Duše má vzhlíží
k vzdáleným hvězdám. — Budu v nich číst!

Jaké pak osudy jsou do nich vpsány? —
Mílil se tam i vlastní můj stín —
Čekám — jak sirotek — u nebes brány —
U rodné chaloupky, ztracený syn. —

Čekám, kdo odpoví na moje tukání —
K nadhvězdným obzorům ruku jsem vztáh' —
V pokorné závrati duše se uklání —
Díky! — V svých slzách zřím Věčnosti práh! —

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

Předním úkolem kapitoly této bude provedení důkazu, kterak básník Julius Zeyer dal nitro své mocně prostoupiti světlem Kristovým.

Právě pro tento brilantní rys jeho básnické tvorby, který za nedlouho seznáme z výmluvných citátů, lze se nám plně a upřímně spřáteliti s tím, co o Juliu Zeverovi vyslovil F. V. Krejčí v předmluvě ke své kritické studii, vydané v Praze r. 1901 nákladem knihkupectví Hejda a Tuček jako první svazek sbírky „Duch a práce".

Tam jako praeludium k spravedlivě kritickému rozboru a výstihu Zeyerovy tvorby po stránce životní, esthetické, psychologické i příčinové, čteme doslovně:

„Smrtí Julia Zeyera shasl poetický ohňostroj, jaký v také čáromoci a duchobarvém žáru nebyl dosud zaplál v naší literatuře. S ním propadl se do hlubin věčné noci celý svět postav, fantomů a dějů, které plnily v tak hemživém množství tuto úrodnou hlavu, vyvolávány v celých zástupech magickou mocí jeho obraznosti a slova z pohřebišť všech snad mrtvých kultur, které kdy byly kvetly na této zemi. Básník odešel, s ním je mrtev i svět jeho fantasie, ale co z něho bylo vtěleno v literární dílo, zůstává a žije dále jako bohatá kořist — plod jiných, žárnějších exotických sluncí — z jeho celoživotní výpravy za tajůplnou modrou květinou."

„Pokolení, které vstoupilo u nás do literatury v letech sedmdesátých, nemá mezi sebou nikoho, kdo by se ryze umě-

leckým svým chtěním tak ostře odrážel od svého ostatního okolí jako Julius Zeyer a jenž by přese všecku svou osamělost a postranní dráhu, k níž byl na dlouho odsouzen, byl na konec rozlil do našeho světa tolik čistě esthetických sensací. On byl v naší literatuře prvým rozníceným a za svými ideály bez ústupků jdoucím apoštolem čisté umělecké kultury. Svou veskrze artistickou bytostí stojí mimo všecku naši posavadní literární tradici. Nejen že nemá u nás předchůdců a příbuzných sobě vrstevníků, ale i v evropské literatuře nalézá v době svého vystoupení pramálo duší, které by tak jako on byly posvěceny k poslání tak nevděčnému a zdánlivě nečasovému."

„Poesie jeho právě tak jako nezná hranic národů, je odpoutána celým svým rázem od časového vývoje literárního." —

„Vznáší se nad ním jako zářivý oblak, utvořený ze sněžných mlh a duhobarevných par, volně plynoucí v nekonečném prostoru, bez styků se zemí, poháněný jen mystickými větry kosmického ethéru. Zdá se však jen být beze styků se zemskou půdou, ale docela přece není. I tento čarovný, vzdušný oblak je pouze výparem zemských vod. Poplyne dále do budoucna, volný nyní už docela, když je odpoután i od života toho člověka, jenž byl jeho nositelem, ale nechť sebe více se vzdálí svým létům a své vlasti, nikdy nemůže býti zapomenuto, že je země, z proudění jejichž vod jej slunce umění v jistých hodinách vytáhlo, a že by nebyl takovým, kdyby byl vzešel z vod jiné země a v jiné hodině. Či bez obrazů mluveno: i přes všecko to, co v ní překonává časy a prostory, je poesie Zeyerova plodem určité země, naší české země, a plodem určitých jejích let. Je při svém exotismu a kosmopolitismu docela dobře česká a při svém zdánlivě anachronistickém rázu docela dobře moderní."

„I ona vyrostla z české duše, tak jako kterákoliv jiná, a jest typickým zrovna případem pro jisté její sklony a touhy, pro jistý druh východisek, která hledá česká duše ze svého smutku, ze svého pokoření, z mrtvé šedi skutečných poměrů."

„Mimo tyto příčiny české jsou tu i příčiny evropské. Ty pracovaly stejně u nás jako za hranicemi a daly vyrůsti zde i tam svým časem celé řadě mladších zjevů, vůči nimž Zeyer, až dosud za pozdního epigona přežité romantiky považovaný, stojí pojednou v postavení průkopníka, jímž se signalisuje příchod nových útvarů ponaturalistického, novoidealistického umění. Nabývá takto neočekávaně významu činitele přechodního a spojovacího. Z této tváře, tak hypnotisovaně upřené do dálek mrtvé minulosti, vane náhle cosi jako dech budoucna."

„Vábí to, studovati tuto zvláštní básnickou povahu, zevně tak se obestírající nejoslnivějšími exotickými rouchy a fantastickými cetkami, tak bohatě vládnoucí leskem a barvou slova, ale při tom ve svém nitru tak záhadně mlčenlivou".

Tak zcela otevřeně a poctivě promluvila hned na úvodních svých stránkách kritická studie F. V. Krejčího o Juliu Zeyerovi, kniha, kteráž vzala sobě za úkol stanoviti esthetické kvality, jimž děkuje dílo Zeyerovo za stále rostoucí svou účinnost, nalézti dále psychologické složky jeho umělecké i lidské osobnosti a

dostoupiti konečně až k těm jejím kořenům, jimiž se osobnost tato ztrácí v půdě oněch příčin českých a evropských.

Při bohatém, ba přímo pokladům indických maharadžů na roveň se stavícím výběru myšlenkové látky literárních prací Zeyerových bezděčně stavíme se u poměrně malé, ale jako vzácný drahokam velecenné knihy jeho, nazvané *„Tři legendy o krucifixu“*, jejíž první vydání datuje z roku 1895.

A tu uvážiti slušno, že všechno dílo Zeyerovo, dílo rozsáhlé, veliké, svědčící o značně živé a roznícené tvořivosti, bylo ovocem zralého věku. Prvou svou novellu „Duhový pták“ (v Lumíru 1873) psal Julius Zeyer jako muž více už než třicetiletý, poslední mysteria a legendy psal jako muž letitý, blížící se k šedesátce, chorý a umdlený, nedlouho před svou smrtí.

Vždy však psal díla svá veršem i prósou jako člověk, jehož život vybočil z původně předepsané dráhy praktické a studie jeho, nepoháněné nijak zvlášť bodavým ostnem hmotných zájmů, mohly se volně rozprostříti nade vším, kam touha, sen a obraznost jeho mysl táhly. Byly to nejen cizí literatury a umělecké světy, které ji vábily, ale — jak pak hned první knihy ukázaly — byly to i různé a zapomenuté oblasti naukové, kam průměrné chlebové studium dnešního mladého muže sotva kdy zavede: staré poesie a mythy všech národů, studium mystiky a historií náboženstev, různé, tajůplné, okkultistické směry spekulace, umělecký průmysl a domácí život i nejvzdálenějších národů atd. A tak z mladíka předurčeného kdysi, aby řídil pilu a závod tesařský, stává se vášnivý sběratel a archeolog, zbožný ctitel vší vzdálené, dnešnímu světu odumřelé krásy a konečně, dost pozdě, když už celý tento zvláštní duševní svět byl v něm v hlavních obrysech hotov a usazen — básník.

Strom jeho poesie byla lípa kouzelných zahrad, lípa, jejíž listí svítilo zelení drahocenných smaragdů a s jejichž květů sypal se v tu řádní šeď pozemského prachu zlatoskvělý pel hvězdného světla jiných, lepších, ideových světů.

Náboženské látky mají u Zeyera všecko to, čím působí katolická liturgie — ovšem ve vznešeném úmyslu církevním, by srdce vzhůru bylo pozdviženo — na mysl lidskou. Ony mají a znamenitě applikují bleskotavý třpyt rouch, těžké zlato monstrancí, vůni kadidel, velebné akordy varhan a mystický vzhled zpívaných modliteb. Látky takové, jež poskytuje mu náboženství katolické, jsou mu vítanou příležitostí ke krásným mystickým exaltacím, k líčení věcí, jakých oko nevidělo a ucho neslyšelo, k poetickým vidinám, svítícím barvami, jakých nemůže poskytnout skutečnost.

Správně podotýká kritická studie z roku 1901 o Juliu Zeyerovi (str. 47, odst. 2.), že všecko, čeho se duch Zeyerův zmocnil, ať mythus či historie, *motiv náboženský* či exotický, útvar fantastický či reálný, všecko to prošlo u něho ohněm *esthetisační činnosti.* Tento plamen dovedl s podivuhodnou jistotou spálit všecko zbytečné, hrubé, hmotné, páchnoucí rmutem a nečistotou pozemskosti a rozžhaviti do rudého a bílého žáru všechny ony ve věcech a duších dřímající prvky, které při svém

nárazu na mysl lidskou rozšlehují jiskry krásy, krásy buď malebné či poetické.

A na stránkách 58. a 61. citované kritické studie o Juliu Zeyerovi a rázu jeho díla básnického čteme tyto další významné projevy:

Idea je u Zeyera vždycky jen *ideou poetickou v nejvolnějším slova toho smyslu*, a ta je, jak známo, něco jiného než idea ve smyslu filosofickém. Sedí za hustou clonou obrazové mluvy, v dýmech a parách romantiky a fantastiky, jen v rozplývaných obrysech znatelna, těžkými brokáty všecka pokryta, melodiemi kolébána a spřádá z nejdrahocennějšího materiálu ohnivé a pestrobarevné gobeliny, které však svým plápolem barev a svými vetkanými postavami a ději nás přespříliš samy upoutávají, než abychom cítili nějakou zvláštní zvědavost po jasnějším zjevu této matky — myšlenky.

Tato závěrečná slova jsou však v zápětí objasněna, případně korrigována dalším textem str. 58, kde praveno:

Idea jest u Zeyera vždycky nerozlučnou sestrou citu, snu a touhy, ba často cit, sen, touha sama.

Zeyer, jenž dovedl dáti silný a nebojácný výraz idei morální (na př. v legendě „Samko pták"), jenž sestoupil na samé dno životní reality a jejího boje s nicotou („Jan Maria Plojhar"), *Zeyer překonaný dojmem věcí náboženských* („Marianská zahrada"), projevil touhu po nejvyšším a nejsvětějším ideálu člověka, touhu po ideálu v rouše křesťanské symboliky svým básnickým dílem „Kronika o svatém Brandanu".

Tuto veršovanou, ideově velkolepou kroniku čtouce, tak slastně pociťujeme v osláblém svém nitru lidském, že jemná ruka matky-myšlenky zvolna odhrnuje před zrakem naším šedivé roušky všednosti, že roste a vzmáhá se a šíří barevné světlo křišťalových hranolů a z toho světla vzniká obraz, hodný péra Zeyerova, hodný mistra, jenž slovy svými uměl tak mistrně a výborně soupeřiti se štětcem malířů nejznamenitějších, jichž umělecká díla rázem uchvacují a k úžasu nás vzrušují.

Psal jsem tuto VIII. kapitolu své studie z literárních paměti v měsíci červnu, v podvečerních hodinách velkého křesťanského svátku Božího Těla. Svátostný Kristus v podobě sněhobíle svítivého květu hostie v zlaté gloriole paprsků monstrance kráčel z rána již při slavném průvodu k oltářům, v obláčcích kadidla a po vlnách oceánu slunečního světla kolem nás vroucně věřících, kráčel v lesku nehynoucí své nebeské slávy a velebnosti kolem pokorných duší našich, když vzduch se plnil sladkou vůní prvních rozkvetlých růží červnových. Než — ptám se, není-li všechen ten ohnivý purpur a nach, všechna ta nad sníh bělejší barva růží a ta jejich žluť, jež jakoby něžnými rty poupat ssála do sebe to rozjásané světlo červnového jitra pouhým nic proti tomu, co v duších našich vzkvétá blízkostí Spasitele a co v nich vlivem matky-myšlenky, halené v brokát vzletné poesie Zeyerovy z poupat čisté mysli se probouzí, čteme-li tyto básní-

kovy verše „Kroniky o svatém Brandanu“ (hlava VIII: Jak nevýslovně Brandan šťasten byl):

Hlas šeptal zas: „Jdi, zvedni záslonu!“
Ta visela utkaná z purpuru
na konci síně. Jala Brandana
na cestě hrůza svatá, poslechl
však anděla, zved záslonu a šel,
kam nevidná ho ruka pudila. —
Síň druhá byla před ním, nevelká
bez všeho lesku. Strop byl dřevěný
a stěny bílé. Uprostřed stál stůl,
byl na něm ubrus hrubý, domácí
to bylo předivo, a kytice
jen z polních květů byla v nádobě
jen prostě z rudé hlíny pálené.
Když zraky jeho šeru přivykly,
jež panovalo tam, tu uviděl,
že nebyl sám, že muži seděli
kol dřevěného stolu . Vykřikl
a na kolena pad a klonil se
až do prachu — to apoštolové
kol stolu seděli; a pojednou
síň celá světlem sladkým zářila
hvězd nejbělejších, vánočních jak hvězd,
a Kristus sám, náš Pán a Spasitel,
v rouch bílých sněhu, v středu síně stál,
a jeho nevýslovně sladká tvář,
tím okem hlubokým a dojemným,
jež slzy láká v zraky zároveň,
co v duši radost jásá, nadšení,
na Brandana se tiše dívala,
a svatý úsměv na něj zazářil.
Tu Brandan mnil, že zemře blaženstvím.

Tak nemohl přec básniti a mluviti, tak prostě a přec s takovým majestátem vyvoleného poety nemohl nazývati Krista Pánem a Spasitelem, kdo by nebyl v čistém ideovém nitru svém opravdově a nezmarně prodchnut a prostoupen věčným rajským světlem nebeského zjevu Kristova. Proto také nechť tvrdí o Juliu Zeyerovi kdo chce a jak chce ve směru ideovám, že mu šlo o pouhé vyslovení nezkrotné a nenasytné touhy po ideálu velkém, vzdáleném, vždy z těchto jeho veršů roniti se bude démantově jasná krůpěj pravdy, že *toužil* po ideálu nejvyšším a nejsvětějším, *po Kristu samém*. A po takovémto ideálu v neproniknutelné schráně jasného blankytu mohl toužiti zase jen ten, kdo v ideál ten, kdo v Krista věřil! Pravím výslovně, *věřil*, nejenom snad o něm jako zmámen konopným kouřem neb hašišem silou orientálské fantasie snil! Básníkova netajená touha po Kristu nebyla bledým korálem zralého šípku, jejž zmaří sníh a krutý mráz — ona byla hroznem révy na stálém výsluní, hroznem v náruči hebkých úponek, vinoucích se stále výš a výš.

Jinak nebyl by býval Julius Zeyer jako svérázný básník ani s to, tak prostě jen, jak na lučině prostým jest ten drobný, pomněnkový květ a přec spolu tak silně a úchvatně, jako když oko setká se s čarovným leskem broušeného safíru, vylíčiti nebeskou hostinu, jíž účasten byl duch opata Brandana — básník v Krista nevěřící byl by lhal jiným a byl by lhal sobě slovy:

Jak ve snu viděl jen, že Kristus šel
ke stolu zpět, že číši s vínem vzal,
že apoštolům ke rtům klonil ji,
že lámal bílý chléb a podával.
Pak bylo mu, jakoby moře hvězd
mu v duši stoupalo — neb Kristus Pán
i k němu přistoupil a podal chléb,
číš ke rtům jeho klonil . . Blaženost
ta příliš mocná byla, do mrákot
jak samé smrti Brandan těžce kles.

V takový čar dovedl strhnouti mysl lidskou jen básník blyskavých a libozvučných frazí neznající, jehož nitrem rozchvívá se velebný akkord živé touhy po sférách všednosti a hříchu nedostupných.

Avšak stává se, že i v životě rozvroucnělých idealistů přenese se nad zelenavým osením a nad slunnou cestou chladný stín černého mraku, že světlo přechází v zamlžený šer, že vzrušené touhy uklidňují se a v duši zraje sladké, zvědavcům nepřístupné ovoce velkých snů a citů, ovoce chuti banánů a oranžově začervenalých ananasů. To však právě pro exotickou příchut svou nechutná každému a proto mnohý říká, že po něm netouží; vychytralá liška mluvila tak o hroznech — že byly nedostupné.

A cos podobného stalo se též v životě i v literární tvorbě Zeyerově.

Zcela trefně praví tu kritická studie F. V. Krejčího (str. 61., odst. 2. a 3.):

Jen pokud zvučí krásná slova, pokud šumí melodie vět a krouží v bohatých závitech, pokud planou barvy a hlaholí výmluvnost metafor, pokud šlehají požáry grandiósních vášní k nebesům, pokud sladké city lásky, soucitu, něhy a nyvé touhy probouzejí všecko to, co je v člověku andělského, pokud udivený zrak má co pásti se na zázracích nebes a lidských osudů . . . pokud všecky tyto hybné síly esthetisující činnosti Zeyerovy nastavují světu kouzelné své zrcadlo, potud je dílo toto velmi živé, roznícené, schopné podmaňovati si, udržovati v illusi, hluboce dojímati, místy i uchvacovati básnickým čarem prvého řádu. —

Ale jakmile zmizí toto kouzelné zrcadlo, jakmile zhasne plamen těchto sršících barev, citů a vášní, vidíme teprv, že to nebyl plamen života, ale jen umělý ohňostroj, obklopený se všech stran pustou a černou nocí, v níž na konec *jen kříž Kristův září ještě vlídným svitem a zve k odpočinutí duši básníkovu,* umdlenou barvami tohoto světa. Výslední dojem díla Zeyerova

není tedy rozmnožení našeho pocitu životního, nýbrž jen podráždění a roznícení nejvyšších a nejvzácnějších sil našeho srdce a naší krve — *opojení*, po němž následuje vystřízlivění a odpor, ostrý živý odpor k střízlivě šedému ránu, které zívavě se na nás šklebí při probuzení z této čarokrásné noci.

Není to tedy dílo živné a sílící, je to dílo opojné a dráždící — není to chléb života, je to *víno snů*. Ale sluší dodati, jedno ze zlatých, chutných a z nejvzácnějších, která na vinici básnického ducha Zeyerova dovedla evropská literatura nalévati do svých pohárů v době vládnoucího materialismu a naturalismu

(Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Růže.

Věnováno slov. p. Mansvetu Waldsteinovi, magistrátnímu radovi v Praze.

Jsou růže krvavé v mých zahradách,
purpurem planoucí a rudým svitem,
z nichž v blescích slunce rozlévá se nach
a list zahrává rudým aksamitem.

Jsou růže ty, jak krev zjitřených ran,
když raněný si vytrhne šíp z hrudi,
jak každý květ je vůní zadýchán,
když jitro kouzelné jej ze sna vzbudí.

Ty růže červené až do tmava
mám nejraději v růžovém svém sadě
od chvíle té, co sirotka jsem zřel,
jak vytryskla mu slza krvavá
na rudou růži, již dát na hrob matce šel.
A dodnes zřím ty slzy růžích na zahradě.

Jest stále živ.

Věnováno vldp. P. Josefovi Boušeovi, děkanu v Týně nad Vltavou.

Jest Kristus živ! Je mezi námi,
je v srdci čistém, v očí tvých,
je na rtu tvém, kdy se slzami
svět přesvědčuješ s jeho klamy,
že Pravda věčná v nebesích.

Je zde, je v lidu, jenž Ho hledá,
by lásky došel u Něho . . .
Je bez trní dnes tvář ta bledá
a v život nový duše zvedá,
zdroj lásky, míru svatého . . .

On, v oblak chvály zahalený,
byl vždycky hvězdou v dnech tu zlých,
ba, k psancům, k lotrům přichýlený
dlel, dárce spásy netušený,
i u žalářů nejtěžších. — — —

A nežaluj, že, ubožáci,
jsme k dílu přišli pozdě již,
že Kristus umřel v marné práci
a potom vstal -- a nám se ztrácí —
a světu zbyl jen Jeho kříž!

Ó, neříkej, dny minulosti
že proto byly světější,
že doba jejich Krista hostí,
jenž divy tvořil, hlásal ctnosti,
ved k Dárci chvíle vezdejší.

Václav Kursa:

Smyšlenky o homunkulovi.

Kdo by neznal homunkula z II. dílu Goethe-ova Fausta, tvorečka to, tajemným způsobem vyplozeného! Tento podivný výrobek alchymistické fantasie docházel víry až do nedávných dob, poněkud jsa v podobě skřítků, šotků nebo plivníků, již přinášejí domu štěstí a zámožnost.

V 18. století za časů Marie Terezie a císaře Josefa II. pracovalo se pořád ještě horečně v alchymii, ale mimo to i v magii, theosofii, magnetismu a kabalistice. Kdo jen mohl, oddával se laboratoření a každý pošetilec hledal kámen mudrců.

Ve Vídni zakládaly se celé společnosti alchymické. Zednářský spisovatel Brabbée zmiňuje se (viz knihu Sub rosa 1879) o jedné z nich, která vedla pompésní název: „Vysocí, moudří, ušlechtilí a výborní rytíři Létavic.“ Pracovali se substancí, která z čištění hvězd na zemi sletěla, neboť věřilo se tehdá, že sliz spadlých hvězd obsahuje vlastně prvohmotu k velikému dílu, totiž na člověka zázračného. Domnívali se, že lepkavou onu hmotu lze najíti tam, kudy povětron letěl. Že jakás podobná sliznatina skutečně nalezena byla, není nemožné, ale byla to asi rosolovitá bylina nostok, která za vlhkého počasí rychle vzroste, nemajíc ostatně se zůstatky padající hvězdy co dělati, k nimž dospělo se nepochybně tím, že v alchymických knihách uváděná prima materia se nazývá též, asi symbolicky jenom, Sputum Lunae, Sperma australe.

Společnost ona prováděla nepochopitelným způsobem po celá dvě léta své zločinné rejdy, štítíc se ovšem světla, aniž ji zasáhlo rameno spravedlnosti.

Když konečně zjištěny skutky, jež ospravedlňovaly zakročení úřadů, bylo již pozdě: členové této čisté společnosti, v čas va-

rováni, se rozprchli a zmizeli jako duchové. Nezbyl tu než poloblbý domovník vysokého věku, z něhož nebylo lze dostati žádné výpovědi, tak že jej musili bezvýsledně propustiti z vyšetřování.

Ze všeho ale vysvítalo, že většina bývalých členů této alchymistické sekce, nazývaných také sterkeristy, seminalisty a sanguinisty, stála na zásadě, že člověk jako mikrokosmos tají v sobě zárodky toho nejdražšího, co svět může vydati: totiž zlata, a že žádná zkoumavka ani křivule není tak mocná jako lidský žaludek, při čemž by šlo jedině o to, aby se mu dávaly k destillaci jen samé vzácné látky, má-li přiváděti na den to nejvzácnější.

K tomu konci najali jistý počet poddajných osob obého pohlaví, krmili je nejjemnějšími jídly a napájeli ohnivými víny, začež ony se zavázaly, veškeré zplozeniny a výměty tělesné deponovati na určitém k tomu místě. Tyto potom odváženy odtud fámulem k laborantům, kteří jimi prováděli bezčetné bláznivé a spletité pokusy lučebné. Nebylo na tom dost, zapletli i jistého vysoce postaveného muže do manipulace, těžce jej kompromitujíce Ten stav se členem družstva, dostal od neznámého představenstva rozkaz, by vynutil od svých podřízených proti zaplacení primam materiam, dle jejich domnění tu pravou.

Tento nesmyslný upír vyssával ubohé oběti tak, až se to stalo lékařům nápadným a učiněna neřesti přítrž.

Dále nespokojili se k vyrábění filosofické tinktury neb ohnivé vody používati chlapecké moče a podobných látek, ale bylo prý nezbytně třeba i lidské krve. Také nalezena byla po studené listopadové noci na ulici umírající žena s prořezanými žilami, která pro ztrátu krve sotva mohla v posledním tažení jen prstem a očima ukázati na onen podezřelý dům činu.

Možnosti o homunkulovi dával víru i veliký lékař a magik Paracelsus, tvrdě, že hmota může opět své životnosti bývalé nabýti. Měl-li homunkul býti vyplozen, bylo podstatou věci, aby plodivá látka nejprve shnila v teple, načež se z ní tajemný páčlověk ve skleněné fiole vyvinoval. Vhodným místem pro setlení považoval se především teplý koňský hnůj. Pověst šla, že slavný chemik Paracelsus (Theofrast Bombastus de Hohenheim, zemřel v Solnohradě r. 1541), zázračný doktor, který scestoval skoro celý svět (i v Čechách prodlel), měl v láhvi čertíka (špiranela = spiritus malus), jehož pomocí prováděl nejpodivnější kousky. (Pisatel těchto řádků znal jako hoch starého hajného, jenž mu svatosvatě svěřoval, že jeho pán, nadlesní, má raráška, že jej chová v skleněné nádobě velkého jako palec, který vypuštěn, vrče pobíhá i po okraji oné nádoby a ruče zase jinde, on že pána přistihl, když ho pustil, ale jej vešlého, že hned hnal z pokoje a také, že se od raráška vše doví, co jest mu ku prospěchu a proto že má pán jmění a ve všem štěstí.) Paracelsa pak naučil rarášek-homunkul znáti všecky léčivé a kouzelné byliny, tak že mohl jako Kristus dle evangelií slepým navrátiti zrak, hluchým sluch, uzdravoval chromé i malomocné, ovšem černokněžnictvím.

Ale přes to, že ho nemocní vyhledávali, báli se ho, protože držel s pekelnými duchy. U králů a císařů těšil se velké přízni,

nejen proto že jim dopomáhal ku zdraví, ale že jim napomáhal udržovati a chrániti říši; neboť nepotřeboval než pootevříti sklenici, a „čertík“ mu poradil to pravé. Konečně se Paracelsovi vedlo ale špatně. Když tuze sestárnul a smrti se obával, dal mu rarášek radu, aby se dal na kousky rozsekati, do koňského hnoje pohřbíti, za rok a za den pak opět vyndati, že bude z něho mladík. Což i on dal učiniti svým sluhou. Tento byl však nedočkavým, a otevřel v předposlední den všetečně jámu. Ležel tu skutečně krásný jinoch, Theofrast. Jedině na temeně nebyla lebka ještě docela srostlá. Tak vnikl vzduch do mozku a nastala smrt. Jinak byl by mohl opět žíti, sestárnouti a pomocí ďábla a věrného, ne však všetečného sluhy opět a opět zmládnouti.

Přání a touha lidstva těmito cestičkami bludnými se brala.

Otakar Jakoubek:

Z myšlenek . . .

(Věnováno vsdp. arciknězi Josefu Kebrlovi k jeho sedmdesátinám.

Radost.

Radost jest přepodivné kvítko. Roste v celém světě, ale přece ne každému. Nejnádhernější její odrůdou jest: „Radost ze života.“

Každý člověk má nárok na Radost, ale každý neumí ji pěstovati v zahrádce svého života. Radost naň jásavě volá z každého koutku, ale nechytí ji v čas. Jako pestrý motýl chlapci v mihu odletí.

Život bez radosti jest pouští. Radost vtryskuje do těla mízu nového života. Radost člověka ukolébá v nejsladší spánek.

Radost však volí své sídlo jen v nitru lidí dobrých. Špatný lid kupuje si jen radost na chvíli. Je to radost vyumělkovaná; pravé nepocítí nikdy.

Pravá radost jest požitkem, jenž dosud ničím nebyl zastíněn.

Almužna.

Almužna a chléb z milosti jsou nejtvrdší. Kdo hrdost má v nitru, ten almužny často odpírá, byť i hlad se všech stran se šklebil. Raději snáší hořkost bídy, než k sladkosti almužny by se snížil.

Těžce se almužna bere, ale ještě s větší tíží se často dává. Kdo udílíš almužny, pomysli vždy sobě, že almužník snad kdysi vyšším tebe byl. Když dobrodiní činíš, nesvolávej k tomu lid jako hospodyně drůbež, když zrní jí předhazuje.

Dávej almužnu jako půjčku, protože nevíš, zdali ti ji někdo jednou nevrátí. Neobracej peníz almužníkovi udílený . . . Takový pálí jej v dlani.

Kdo almužnu dává tajně, bez díků, pochopil nejlíp její poslání.

Rozkoš.

Píti z číše rozkoše — slýcháme často. Co jest to vlastně rozkoš? . . . Pocit nezměrné radosti, jež nás svou líbezností omamuje.

Žel, že netrvá dlouho! Pošimrá jen trochu nitro člověka, srdce se více rozbuší, veselí v něm zazvoní. Mžikem však zase prchá do neznáma, do svého úkrytu.

Rozkoš jest rychlá jako blesk: Zatřpytne se, uhodí, zapálí a dále mizí. V letu ji nechytíš . . .

Rozkoš miluje nejraději poctivce a mládí. K nim často se dostavuje na návštěvu bez zvaní. Pohár rozkoše přináší vždy s sebou.

Rozkoš pravá liší se od požitkářství, kterému též často lid rozkoš přezdívá. Rozkoš je pravé, čisté víno, požitkářství jen padělek.

Závist.

Bledá závist! Proč bledá? Protože člověk při záchvatu závisti celý pobledne a zsiná.

Dej sousedu spokojenost a druhý tone v záplavě závisti. Dej jednomu štěstí úsměv a u druhého tím vyvoláš úsměv škodolibosti. Ba bratr bratrovi a sestra sestře závidí drobet toho pozemského štěstí.

Závist je prastarou nectností. Zvrátila často i královské trůny, nelekala se bratrovražedných bojů. Závist jest metlou národů.

Kdo dovede se radovati z radosti jiných, ten příšeru závisti nepoznal. Jak svět by byl krásný, kdyby závisti nebylo!

Kde závist v nitru klíčí, tam život otráven. Proč otravovati keř růží, když bližní k nim čichá? Více lásky k sobě a závist padá.

Lítost.

Lítost má květy slzy. Kde často slzy se roní, tam lítost domovem. Lítost předchází zármutek a žal, poslové k lítosti vyslaní.

Lítost častěji lůžko v chudobě si stele, ač i v palácích ráda přespává. Nejkrutěji působí na lítost nevděk vlastní krve. Nevděk dětí rodičům vhání lítost a těmto pak lítostí až srdce puká.

Kde svornost dlí, tam v manželství lítost cizinkou. Kde děti radost působí, tam rodiče zřídka slzy suší. Kde klid a mír, tam slz málo.

Lítost pálí jako bys chodil v bodláčí. Lítostí se oči vypláčí a mozek ztemní. Častá lítost vrata blázinců otvírá.

Lítost tíží každého a přece lidstvo lidstvu ji zase předává. Lítost by zcela z rodin zmizela, kdyby výchova dětí byla obrozena.

Klam.

Žiti v klamu jest jako vysévati do kamenité půdy pšenku. Klam je jako zrcadlo stále proti slunečním paprskům obrácené: Každé špatně ukazuje. Dokud jsi klam nepoznal, jsi šťasten.

První objev klamu působí drtivě. Když nepřítel tě klame, tíž klamu tak nepociťuješ, jako když milý druh neb družka tě zklame. Stavěl jsi na jejich přátelství hrady a klam způsobil ti rázem zříceninu.

S klamem z jedné mísy jídá šalba a šalba a klam zradí se sám. Jen drzé čelo klamem vynucuje si příchylnost poctivce. Kdo klame bližního, bojí se odhalení šalby jako zloděj světla.

Neklam nikdy nikoho a věř, že každý klam vyjde jednou jako kouř z úzké uličky na volný prostor.

Obilí.

Když obilí se vlní, rád chodím do polí. Vábily mne vždy k sobě ty žloutnoucí lány kouzelnou mocí, neboť když obilí metá, jest na poli nejzdravěji: tvář osmáhne a dýchá se lehce.

Světová válka naučila lidstvo teprve opravdově vážiti si klasového bohatství země. Každý pozemčan vchází do polí s úctou jako do největšího chrámu Božího. Od úrody obilí závisí bytí i nebytí národů.

Slova v „Otčenáši“: „Chléb náš vezdejší . . .“ šepotají dnes i rty nevěrce. „Jaká bude letos úroda?“ — toť otázka milionů. Kéž by úroda byla hojná a zdravá zrna ozdravila lidstvo

Kéž jen hojnost obilí trýzeň lidu rozptýlí.

Jan Karník:

V teskné chvíli.

Za slunéčkem hledím toužně na nebesa,
kterak nad západem v modré lesy klesá;
za slunéčkem hledím, — avšak s Faëthonem
nechci zpupnou touhou odpykati skonem.

Jenom proto za ním hledím v marné touze,
že se za den celý nadívalo dlouze
na kout jeden milý v dálce za horami,
kde zulíbat mohlo hocha s kučerami,
zářit mohlo v dcerky smavé zřítelnice
a pohladit ženy sametové líce.

Zapadej, slunéčko, v oblak šedé rmutno,
pověz milým mým, jak tátovi je smutno,
jak by všecko všudy poručil zde ďasu
a dom běžel pěšky, bos a bez kompasu!

Jan J. Holý:

Hodina milosti.

Dle Marie Affre.

Nero panoval.

Řím byl bohatý a vládl světu. Poklady plynuly k němu ze všech končin země, a tento příval byl bez ustání pohlcován jeho nenasytným jícnem. Germanie vysílala tury a gladiatory do cirkusů; Asie darovala své voňavky, drahokamy, látky zlatem tkané, drahocenné dříví.

Komoňové, které zapřahal císař a jeho vznešení do svých kočárů ze slonoviny, pocházeli z Afriky; trpěliví a mlčeliví otroci, které bili pod nejmenší záminkou nebo zavírali do pracoven, byli zajatci egyptští, řečtí, ethiopští, nubijští nebo galští.

Bláznivá, nepopsatelná nádhera naplňovala Řím paláci a paláce divy. Žádostivosti občanstva, hrubě vzbuzené, zvrhly se v nenávist a v odboje. Hvězdy vídaly každou noc orgie. Slunce vídalo každý den vraždy — neboť zabíjeli, mohli zabíjeti beztrestně: císař dával příklad! . .

Nero byl krutější než tygři, kteří se vzájemně trhali na areně při hrách. Dal zavražditi bratra Britannika, matku Agrippinu, manželku Oktavii, svého učitele Seneku a mnoho jiných . . . Dal zapáliti Řím, aby ten požár verši opěval, neboť ta obluda nazývala se básníkem! . . .

Nyní povstávalo město ze svých zřícenin k životu a kráse. Ale císař, tyran, chtěl své ověnčené čelo skláněti na nová divadla. Tu aby se bavil a od sebe zapudil nenávist lidu, jehož hlas ve stínu slyšel hubovati, dal vražditi křesťany . .

I. Dcery Claudiovy.

Atrium paláce Claudiova otevřelo se širokým otvorem na terrassu z mramoru ionského, bílého a růžového. Z této terrassy bylo lze přehlédnouti zahrady, které sám Nero shledával krásnějšími než zahrady Palatinu. Tato poklona v ústech pána Říma platila tolik jako vyhrůžka; z obdivu přecházel tyran rychle k nenávisti, a z nenávisti ke zločinu jest jen krok.

Nad spoustou květin a zeleně bylo lze pozorovati celé město od Esquilinu, řadícího své bílé domy až k Tibeře, podobné desce z pohyblivé ocele.

Ten večer vystupovaly radostné výkřiky ze zahrady. Dvě dcery patriciovy, Claudie a Addilée, hrály si, pronásledujíce se kolem cypřišů a cedrů, s Miriamou, židovskou otrokyní, která byla jejich společnicí. Brzy všechny tři unavené vracely se zdlouhavými kroky k obydlí a drápaly se po mramorových schodech, vedoucích na terrassu. Když sem došly, zastavily se, aby bezpochyby požívaly nevýslovné lahody zapadajícího dne . . .

Slunce vysílalo na dlaždice růžový polibek. Obloha fialová, na počátku výšin lemovaná ohnivou obrubou, ukazovala v černých odstínech tisy a cypřiše v zahradě. Starší dcera Claudiova, jejíž šestnáct let uplynulo jako zářící květina, opřela se zády o mramorové zábradlí. Její dlouhé, bílé peplum zdálo se fialovým v odlesku oblohy.

Její světlé vlasy, na šiji spuštěné, zdály se býti měďnatými od slunce. Malá Addilée, snědá a smějící se, skákala po jedné noze po dlaždicích, nad stíny sloupků zábradlí. Otrokyně skrčila se na podlahu u nohou Claudie, a aby lépe viděla mladou patricijku, převrhovala svou serafickou hlavu, jejíž těžké, zrzavé vlasy zametaly vlažný mramor.

Bylo slyšeti jenom nevinný smích mladší Addilée, matný hluk její nohy obuté v lehké kothurny (škorně) a poskakující po dlaždicích nebo v zahradách, náhlý útěk, opožděný zpěv bojácného ptáka.

Tu Miriâm, skoro ústy nepohybující, mumlala:

— Byly jsme dnešní noci sledovány a snad poznány! Ó, Claudie, duše má jest zachmuřená . . . Bojím se! . . .

Mladá patricijka odpověděla vřelým hlasem, nehýbajíc se, s pohledem ztraceným u vyšším vidění:

— Já, Miriâmo, já se nebojím. Duše má jest celá osvícená. Když jsem z katakomby vycházela, prožívala jsem rozkošný sen! Opojená kráčela jsem ku paláci otce svého. Svěcená voda právě splynula na mé čelo; bylo kolem mne jen světlo; duše má byla jako výheň, z níž vystupovaly k tvému Bohu, který se stal mým Bohem, výpary kadidla mých díků . .

Nepozorovaně zvyšovala hlas. Otrokyně naslouchala, zavírajíc své modré oči, jako by chtěla opět viděti křest mladé patricijky, jednoduchou a velebnou scénu poslední noci v katakombách za září pochodní . . . když náhle dvě ruce objaly ji za ruku, a úlisný hlas pravil:

— Miriâmo! . . . mluv ještě o Kristu, kterého Židé ukřižovali; o Bohu, který uzdravoval malomocné, křísil mrtvé a žehnal malým dětem tvé země.

— Mlč! . . . mlč! . . pravila zděšená židovka, přitahujíc Addilée k sobě jako by chtěla zadržeti její slova, a dívala se bojácně k atriu.

Ale dívka, velmi ohebná, vymknula se z rukou otrokyně a schoulila se ke Claudii. Prosila sladce a líbala jemné prsty sestřiny, které se ihned jí na ramena položily.

— Drahoušku, pravila, slyšela jsem, když ti Miriâm vyprávěla o Pánu, který byl Bůh a stal se člověkem. Ten večer dělala jsem v kubikulu, jako bych spala . . .

— To bylo velmi zlé! . . . děla Claudia, usmívajíc se.

— Poslouchala jsem . . . , pokračovala dívka; slyšela jsem podivuhodné věci, které jste si obě povídaly. A v nocích, když jste vycházely z paláce a teprve k ránu se vracely, často jsem vzdychala, úplně sama v temnotách, chápajíc, že jste šly ke světlu! . . . Dnes ráno, Claudio, když jsi přišla, tvé oči byly plné štěstí . . . óh, tak zářící! . . . uhodla jsem, viz! . . uhodla jsem, že jsi křesťanka, a já jí chci býti jako ty! . .

Mladá dívka, nakloněná k sestře, zkoumala svým modrým zrakem černé, úzkostlivé oči. Potom pozdvihla oči k nebi, a vřele sepiala ruce a zcela tiše pravila:

— Děkuji Ti, Bože můj! . . . Hle zde se již oznamují žně, a dělníci cítí radost v srdci svém, poněvadž žně budou krásné . . .

Pak pokračovala hlasitě:

— Malá sestro, dušičko, Miriâm tě bude vyučovati, jako mne již učila . . .

Ale dívka sténala:

— Proč Miriâm? . . . Proč ne ty sama, Claudio? . . .

Jemná tvář mladé patricijky trochu se zachmuřila. Potom zvláštní výraz šel jejíma jasnýma očima, a její vážný hlas odpověděl!

— Pronásledování zuří proti žákům pravého Boha; Nero má všude špiony . . Byla jsem dnešní noci pokřtěna, snad už jsem udána, snad již určili místo mé ve vězení Mamertinském, a kati snad již vynašli muka, abych ukončila svůj život . . .

Zdálo se, že její roztažené ruce chtějí oddáliti hrozné vidění, ale tvář její skvěla se nadějí a vírou, kdežto prorocký záblesk ozařoval její oči. Miriâm a Addilée cítily, jak jim slzy mezi víčky vyvěrají, a tajemná bázeň tísnila srdce jejich. Uhodly, že smrtelné nebezpečí jest velmi blízké, a náhle hluk kroku vkrádajícího se na dlaždice atria vyrušil je, poděšené. Pevná ruka odhrnula purpurovou záclonu, která zahalovala otvor, a Miriâm, jakož i Addilée pociťovaly jakousi úlevu: jenom Thisaïs, egyptská otrokyně, přibližovala se k nim.

Ve své úzké tunice z modrého hedvábí byla krásná, znepokojující a tajemná, dívka ze země sfingů. Oči velmi dlouze rozstoupené byly klidné. Masitá a červená ústa vyčnívala nad bradou zmužilou, známkou rozhodnosti a síly. Pravidelné a bledé tahy zdály se býti bez výrazu. Ale jaké plameny bylo lze cítiti pod tímto sněhem! . . . Nad hladkým čelem hledáme mimovolně pšent dcer faraonských, jediný vínek královský hodný této krásné tváře chladně hrdé. Ale ozdoba sfing nekorunovala vysokou hlavu Thisaïdy. Dva těžké štítky, drahým kamením barbarsky vyložené, pokrývaly uši a spojovaly se spolu čelenkou z matného zlata, pokrytou výkresy hieroglyfickými. Claudius rád vídával kolem sebe pěkné a bohaté věci. Tento těžký barbarský klenot, spočívající na čele otrokyně, byl jako potvrzením ohromného jmění patricia.

Thisaïs přišla zvěstovat Claudii a Addilée, že hodina hodokvasu se blíží, a že je čas obléci se v elegantní tuniky z asijského hedvábí. Následovaly otrokyni do unctoria a nechaly se mazati vonnými oleji, nežli se obléknou v bohaté orientální šaty. Potom Miriâm uspořádala podajné záhyby v peplech zlatem vyšívaných, kdežto pod dovednýma rukama Egypťanky pozdvihovaly se plavé vlasy starší a černé vlasy mladší dcery, splývajíce zcela nízko kolem hlavy, květinami ozdobené. Řekyně vyvíjely kolem sebe, nesouce zlatý pudr, kterým vlasy zářily, růžové těsto, které občerstvilo rty, velké štítky z broušeného stříbra, kde sebe prohlížely jako v zrcadle. Brzy byly dcery Claudiovy připraveny.

Potom usmívajíce se, krásné, že by o nich malíři snili, kráčely k tricliniu, držíce se za ruce.

II. Konec slavnosti.

Claudius a jeho paní Vellia — pocházející z velmi vznešené rodiny Flavia Domitiana — velice milovaly společnost bohatých a frivolních povýšenců. Blaženost obou spočívala v tom, že pořádali slavnosti, při nichž očím pozvaných stavěli na odiv nádheru nejvzácnější a nejneslýchanější. Vášnivě milovali své dvě dcery, připadaly jim jako modly, ukazovaly svou pyšnou hrdost pro jejich vlohy a krásu. Četní otroci, které řídili propuštěnci, neměli nic jiného na práci, než okrašlovati zahrady, udržovati skvěle kvetoucí keře a házeti denní potravu holubům, mezi stromy usazeným. Jiní zajatci měli na starosti bílé mezky a komoně africké, kteří dupali ve stájích, jiní zase běhali bezhlučně v sálech paláce, čistíce mosaiky podlahy, perleťové ozdoby nábytku a házeli kadidlo do ohřejváků před sochami bohů.

Aby připravili slavnost dnešního večera, pracovali všichni po tři dny za výhružky bičů propuštěncův. Upletli guirlandy zeleně a květin, které, zavěšené mezi sloupy, dodávaly sálu vzhledu háje. Ptáci souladných zpěvů, zavření do klecí na tyčkách skoro neviditelných, doplňovali přelud. Na podlahu nasypali šafrán. Stříbrné lampy naplňovaly vzduch vůní vonných olejů. Tabule byla nákladně vyzdobena. Růže byly jako podivuhodné čalouny kolem mís z drahocenného kovu, a poněvadž vybrali a seřadili jejich rozličné odstíny, mohly soupeřiti s mosaikami podlahy, freskami stropův a indickým vyšíváním tuniky Vellie.

Patricijka, opřená o rámě svého manžela, prohlížela vše mistrovským zrakem. Při nespokojenosti mrskání by zkrvavělo ramena otroků a pak byli by zavřeni do vlhkého a tmavého ergastula. Ale nic z toho se nemohlo státi, neboť sál byl skutečně velmi krásně ozdoben, a oči patricijky zářily dostiučiněním. Vellia, oblečená v dlouhou robu barvy amethystové a klenoty zářící, obrátila hrdě svou hezkou hlavu. Claudius právě vzav svou togu pro hostinu, podobal se v krátké, hedvábné tunice Římanům v době úpadku. Na ramenou drnčely mu prsteny z massivního zlata.

Než hosté počínali již přicházeti. V tom okamžiku objevila se Claudia a Addilée na prahu triclinia, pozdraveny výkřiky, úžas jevícími. Otroci chodili sem tam, přinášeli chladné nápoje v řeckých vásách a nabízeli hostům koruny růží, které tito ihned na hlavy si dávali.

Smích žen roztál ve vzduchu obtíženém. Pod závistivými pohledy svých přítelkyň blýskala se Vellia za jasnoty lamp vzácnými drahokamy svých šperků. Kolem tabule usedla elegantní společnost na lůžka, pokrytá purpurovými látkami. Hodokvas počal souladnou hudbou na stříbrných nástrojích, na nichž hráli orientálští otroci. Ale brzy zvuk hlasů přehlušil hudbu, a hudebníci se vzdálili. Addilée, sedíc mezi dvěma dívkami svého věku, bavila se s bezstarostnou radostí. Claudia, vážná, němá, se zrakem v prázdnotu jako ztraceným, nebyla duchem slavnosti přítomna. Nejednou způsobilo jí to ono slovo bolest, až se zatřásla . . .

Mluvil právě povýšenec, stojící u Nerona ve velké přízni pro svou chladnou a nesmiřitelnou ukrutnost. Tigidus byl jako pán jeho nenáviděn. Neodvažovali se z obavy ukazovati mu hrozné odvety, a i ti, kterým způsobil nějakou křivdu, hleděli mu býti příjemnými, aby se vyhnuli horším nehodám.

Již podnapilý, kývaje naduřelou hlavou, jejíž koruna z růží házela se při každém pohybu, mluvil o křesťanech s výmluvností nevraživou. Se zálibou vypočítával tresty vyhražené učenníkům Kristovým, a posluchačstvo jeho schvalovalo jeho řeč pochvalnými výkřiky. Když mu pochlebovalo, pokračoval, podávaje prázdnou číši otrokovi, aby ji naplnil. Claudia odvrátila s odporem hlavu, a dívala se k sloupům, aby pozorovala mezi sveltskými pažbami odpočívající krajinu, zaplavenou měsíčními paprsky. Zde stála nepohnutě Thisaïs. Změněná tvář Egypťanky krutě se usmívala. Oči její, zahnuté v dlouhém obočí, metaly hrozný a blýskavý pohled. Claudia pochopila, že slova Tigidova tak rozrušila tuto tvář obyčejně necitelnou. V okamžiku prozkoumala hlubokost nenávisti, do níž mohla tato žena sestoupiti. Uhodla, že se bouří, podstupujíc otroctví a mumlajíc divoké pomsty, a veškerá něžná duše mladé křesťanky byla naplněna hrůzou a milosrdenstvím.

— Kolika utrpení bylo třeba, aby roztrpčila takto tuto drsnou a divokou povahu! myslila.

A Cludia si slíbila, že ukončí trpělivou mírností obrácení Thisaïdy.

. . . Křesťanko se šlechetnými sny, víš, že přichází hodina milosti pro ty, které miluješ? . . . Budoucnost se otvírá před tvými šestnácti lety a prorokuje ti úrodný apoštolát; ale znáš-li výkupné, které se od tebe požaduje za duše, které chceš přivésti k svému Bohu? — — —

Slavnost spěla ke konci. Na tabuli se podávaly souměrně promíchané květné lístky růžové, které sem a tam roztroušené vybavovaly trpkou vůni uvadlých květin. V klecích již ptáci nezpívali, zeleně, parnem vysušené, chabnouce, upadaly; Addilée a její malé přítelkyně cítily, jak spánek na ně doráží. Přece obíhalo víno a pokrmy stále kolem tabule, a otroci nalévali z plných amfor do prázdných číší. Hosté pomýšleli již se hostitelům poroučeti, když náhle rána násilně uhodila na mříž atria. Všichni se třásli; zábava přestala, a skoro všichni, kteří tu byli, zbledli. Co se dalo očekávati od noční návštěvy za vlády tyrana, jakým byl Nero? . . .

Orfeas, milovaný propuštěnec Claudiův, vstoupil střemhlav do triclinia a pravil, zcela zaražen:

— Centurio a praetoriáni . . . !

Vojáci ho následovali a ihned vnikli do sálu. Všichni hosté stáli, třesouce se hrůzou. Vellia pospíšivši ke svým dcerám, svírala je k sobě zoufalým pohybem. Centurio šel k patriciovi.

— Dnes ráno byl náš božský císař zpraven, že jedna žena tvého domu právě přijala nové náboženství, které je v této říši zapovězeno. Na úsvitě viděli tuto ženu jíti k tvému paláci, pro-

vázenou otrokyní. Súčastnily se ohavných a zločinných tajností učenníků Kristových. Přicházíme ji zatknouti, aby se zřekla svých bludů nebo zemřela. Zde jest rozkaz císařův.

A dokončiv tato slova, podával Claudiovi císařskou pečeť.

Tu trhaný, nervosní smích zavzněl uprostřed mlčení, ana Vellia pravila:

— To je lež! .. Toto udání bylo lživým bláznovstvím, a tento centurio neví, co mluví! . . . Nikdo zde . . . nikdo není křesťanem! . .

A smála se, nemohouc se zdržeti a opakovala stále:

— Nikdo není křesťanem u Claudia! . . . Nikdo! . .

— Mýlíte se matinko . . . promluvil jemný hlas.

Vellia umlkla, jako by pružnost se v ní rozbila. Její oči byly plaché, třásla se. List se tak na podzim třese. Patriciové a elegantní Římanky viděli ohromení u Claudie zcela bílé ve své zářné robě. Její čerstvá, usmívající se tvář podobala se květu mezi květy jejího účesu.

— Byla jsem v poslední noci pokřtěna; zrádce vás neobelhal, pravila centuriovi. — Odveďte mne!

Potom se obrátila k uplakané skupině svých přátel a otroků a řekla: S Bohem!

To byla hrozná scéna. Claudius nalehavě prosil dceru, by se zřekla svého osudného bludu; Vellia vlekla se po kolena od křesťanky k centuriovi, křičíc, vzlykajíc, trhajíc si hedvábí své tuniky. Miriam přiběhla za hluku, velice zbledla, pozdvihla oči k nebi a vzala do své náruče Addilée, kterou slzy dusily.

Thisaïs, nevyzpytatelná, zdála se mysleti na palmy u Nilu a na růžové pyramidy, dívajíc se s naprostou lhostejností na to, co se dálo. Starý Orféas škrabal se ve vrásčité tváři, zlořečě hlasitě křesťanům, císaři, jeho zákonům, praetoriánům, centuriovi a bohům, kteří dopustili podobné věci.

Hosté se rozešli, vyhýbajíce se paláci, do něhož blesk padl, opustili přátele, které neštěstí stihlo.

— Máš spoluvinníky? ptal se centurio.

Miriam učinila pohyb, aby postoupila dále, ale pohled Claudie, ukazuje jí na Addilée, zastavil ji na místě. Ano, třeba, aby zůstala v paláci . . aby ukončila dílo spasení . . .

A když centurio hrubě opakoval svou otázku, usmála se dívka sladce a odpověděla:

— Spoluvinníky? . . Oh, nikoliv . . .

Mezitím co praetoriáni okovy na její ruce kladli, pohled její hledal oči Thisaidy.

— Odpouštím těm, kteří mne zradili — řekla pomalu.

Egypťanka uhodla úmysl a zatřásla se. Claudia mohla v temných očích viděti takové popírání, překvapení tak plné hrůzy, že ihned podezření zapudila, které se jí vzmahalo: jestliže byla otrokyně schopna zraditi ji, dosud se tohoto zločinu nedopustila.

Hrubě odváděli křesťanku. Claudius, poděšen, zůstal státi uprostřed triclinia; Addilée, na pospas vydána prudké krisi ner-

vové, oháněla se v náručí Miriamy a volala svou sestru. Vellia upadla do mdloby na znak, s rukama v kříž spiatýma, na tabuli, do třeskotu povalených mis, mezi květné lístky rozmačkaných, uvadlých, pohmožděných růží . . .

V celém domě povznášel se žalostný křik vzlykotů, které vydávali otroci; a Thisais, s divokou radostí v očích, dychtivě se pásla na tomto utrpení a zcela tiše bručela:

— Osud mne mstí . . . (Pokračování.)

Antonín Suchoradský,

jeho oslava 25letého kněžství a 50. narozenin.

Družstvo „Vlast“ při valné hromadě dne 27. června 1917 oslavilo srdečně vzácného muže, katechetu Antonína Suchoradského. Před četným shromážděním nejdříve Jan Voborský, jednatel družstva, přečetl vzletnou báseň „Růže za fialky“, která byla s pochvalou přítomných přijata. Potom předseda družstva Vlastimil Hálek pojednal v delší řeči o životě a působení jubilantově, z níž toto vyjímáme:

Antonín Suchoradský narodil se 2. srpna 1867 v Podbabě u Prahy jako syn tamního ctihodného kostelníka, který 57 roků chrámu oddaně sloužil. Duch zbožnosti panoval v celé rodině a nejvíce vyzněl v Antonínovi, jenž se věnoval stavu duchovnímu a r. 1892 byl na kněze vysvěcen. Štěstí mu přálo, že se nevzdálil valně od svého rodiště, k němuž velice lne, ale že se stal katechetou v Libni a r. 1900 povolán do Prahy na měšťanskou školu na Karlov, kde posud působí.

Suchoradský vynikl jako kněz, obětavý sociální pracovník, lidumil a podporovatel dobrých a ušlechtilých snah.

Nejenom pracoval horlivě na školách, také horlivě pomáhal v duchovní správě, doma na Šárce i v Libni ve všech funkcích, v Kobylisích, kde též vyučoval, přivedl do krásného pořádku místní kapli. Vyučuje na pomologickém ústavě v Troji, ve vychovatelně „Dobrý pastýř“, po 12 roků jest duchovním rádcem v dětské nemocnici, súčastnil se pouti do Říma, do Lurd.

Ant. Suchoradský vyniknul jako obětavý sociální pracovník a lidumil. Už od r. 1912 jest otcem chudých, členem ředitelstva a inspektorem ústavu. „Dobrý pastýř“ od počátku války zasahuje účinně v pomocnou válečnou akci města Prahy, pracuje ve všech akcích pro válečné účely. V Libni po sedm roků byl jednatelem dobročinného sboru pro ošacení chudé mládeže. Jeho přičiněním sebráno za tím účelem na 6000 korun pro několik set dětí. Jest řada vlasteneckých a charitativních spolků, jichž je členem a podporovatelem. Odboru Ú. M. Š. byl předsedou.

Za tu činnost dostalo se mu uznání a od církevních úřadů a školdozorců pochval na př. expositoria canonicale.

Náš jubilant pracuje v družstvu „Vlast“ a jeho odborech, jest členem výboru Jednoty českého katol. učitelstva, Tiskové Ligy,

Spolku pro zakládání knihoven, súčastňuje se všech schůzí, slavností a podniků co nejhorlivěji. Družstvo „Vlast“ si jeho rad velice váží. Proto vzpomíná s vděčností a láskou padesátiletí jeho jako kněze lidumila, pracovníka nezištného, bojovníka kulturního.

Netřeba ani zvláště připomínati, že se mu k jubileu dostalo četných blahopřání od soukromníků i celých korporací a zvláště od těch, v nichž pracuje ku blahu lidstva. Zvláštní oslavy se mu též dostalo v Jednotě katol. učitelstva, kde mu byl odevzdán diplom čestného členství. *r.*

Spolkové zprávy.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 4. června t. r. o 3. hodině odpolední svou 1. (řádnou) schůzi výborovou v novém správním roce za hojného účastenství P. T. pánů členů řízením místopředsedy Jana Voborského. Písemně omluven byl člen výboru dp. P. Clemens Němčík, kaplan řádu sv. Benedikta v Břevnově.

Schůze zahájena byla vlasteneckým proslovem místopředsedovým.

Jednatel Ligy Vlastimil Hálek sdělil obsah protokolu o ustavující schůzi výborové, jenž byl jednomyslně vzat na vědomí.

Schůze výboru Tiskové Ligy. Výbor vzal s radostným rozechvěním a s opětovným projevem díků a neskonalé úcty na vědomí předsednickou zprávu, že činnost Tiskové Ligy poznovu byla uznána těmito vzácnými vlastnoručními listy nejdůstojnějších církevních knížat:

„Zprávu o valné hromadě i o činnosti Tiskové Ligy vzal jsem s radostí na vědomost. Všem členům Tiskové Ligy, obhájcům svaté víry i křesťanských mravů přeji úspěchů v obranných pracech, podnikaných ke cti a slávě Boží a na prospěch svaté Církve. Zárukou Božího požehnání posílám všem své požehnání Arcipastýřské.“

† Pavel Huyn v. r.,
kníže-arcibiskup.

„Za laskavou pozornost, zasláním výroční zprávy mi prokázanou, vzdávám srdečné díky s vřelým přáním, aby Tisková Liga i nadále hájila s osvědčenou věrností posvátné zájmy katolického lidu.

S tímto přáním trvám oddaný

† Leo kardinál ze Skrbenských v. r.,
kníže-arcibiskup olomoucký.

Na vědomí vzata byla zpráva jednatele Hálka o obsahu různých korrespondencí, týkajících se otázek náboženských, sociologických a tiskových.

Členu výboru dp. P. Ferdinandu Zunovi, faráři v Jinonicích, vzdány srdečné díky za časové apologetické články.

Tisková Liga pietně vzpomíná úmrtí starého neohroženého katolického pracovníka L. Skružného a zachová mu vždy čestnou paměť. Blahopřeje zasloužilému katol. pracovníku p. Josefu Ša-

chovi, c. k. poštovnímu podúředníku a předsedovi katol. národní Besedy v Karlíně, k jeho 50letým narozeninám.

S politováním jest hleděti, kterak v přítomné době uchylují se mnozí zas a zas k spiritismu a propadají mnohým pobloužením v duchovém ohledu.

Liga upozorňuje na časový spisek Čeňka Slepánka „Kdo je vinen" čili „Hlas rakouského Slovana o pravých příčinách světové války", vydaný ve prospěch fondů válečné péče u Fr. Řivnáče v Praze. (Cena spisku toho jest 1·20 K.)

Liga snažně prosí všecky upřímné přátele katolické věci, aby nenechali padnouti různá katolická sdružení, spolky a podniky a podporovali je hmotně i v nynější svízelné době.

Tajemník Tiskové Ligy, p. redaktor Tomáš Josef Jiroušek, podal obsáhlý a literaturou bohatě doložený referát o nepříznivém a nepřejícím stanovisku některých akademických literárních historiků k práci a studiím katolických zasloužilých spisovatelů jako jsou Halouzka a Hlavinka. Pojednal o časovém sborníku „Olivová ratolest", vydaném nákladem Družiny literární a umělecké v Olomouci. Jest pozoruhodnou snůškou poutavých myšlenek a jediné, co by mu snad po stránce etické bylo lze vytknouti, jest, že prý měl býti pozorněji uspořádán co do básní a prosy.

Místopředseda Jan Voborský referoval o Piskořovu románu „Záhada Alberta Dryma" a Hradeckého románu „Vant". Ku konci zmínil se hlavními výstižnými rysy o povznášejícím obsahu německého spisu Msgra. Dra. Mikuláše Gihra „Das katolische Gebetsleben".

Finanční zpráva, kterou přednesl pokladník Ligy, vzata bez debaty na vědomí a bylo spolu konstatováno, že výbor spolku našeho upsal přiměřené obnosy na všechny dosavadní válečné půjčky.

Spolek na zakládání katol. knihoven konal dne 18. června 1917 výborovou schůzi ve sborovně družstva Vlast za předsednictví vldp. faráře *Vlastimila Hálka*. Omluvil se dp. Frant. Petráček, farář v Bohnicích, a vldp. Jos. Tichovský, k. arcib. vikář a farář v Městečku.

Jednatel red. *T. J. Jiroušek* četl protokol z minulé schůze, jenž byl schválen. Vzdána posmrtná pocta J. Msti vsdp. V. Karlachovi, proboštu v St. Boleslavi, jenž byl příznivcem spolku.

Výbor blahopřeje svému zasloužilému členu dp. *Ant. Suchoradskému*, svému zakládajícímu členu, dru *Janu Sýkorovi*, proboštu u Všech Svatých v Praze, a příznivcům vsdp. *Aloisu Kašpárkovi*, kanovníku v Čes. Brodě, a Msgru *Ant. Nepilovi*, faráři v Praze-VII. k jubileu jich 40letého kněžství.

Nově zvolení čestní členové vdp. *K. Štella*, ředitel konviktu v Příbrami, a p. *Jos. Kratochvíl*, úč. mag. rada v Praze, děkují vřelými dopisy za prokázanou jim poctu.

Výbor učinil rozhodnutí o knihovnách, jež letos zadá, vypisuje konkurs na 5 knihoven. Žádosti do konce srpna 1917 buďtež zaslány.

Spolek súčastnil se předsedou akce komitétu dam „Červ. Kříže", která předsevzala zřízení knihovniček po lazaretech pro ra-

něné a nemocné vojíny. Družstvo Vlast přispělo k nim svými knihami. Dle zpráv byl zájem o čtení knih z našich knihoven hlavně uplynulou zimu veliký. Jest to potěšitelným úkazem pro akci spolku a spolu vzpruhou k vytrvalé práci na tomto poli.

Ukazuje se čím dále tím větší potřeba, aby všude při knihovně pro dospělé byla zřizována knihovnička s knihami výhradně pro děti, jež ji na pobídku rády vyhledávají. Výbor nespustí tuto věc se zřetele a bude vydávati další praktické pokyny v té věci.

Četní dobrodincové pamatovali i letos dary a příspěvky na náš spolek.

Výbor děkuje redakcím „Čecha" a „Našince" za uveřejněné zprávy o valné hromadě v únoru konané.

Výbor zakončil schůzi projevem blahopřání ke Jmeninám J. Exc. a kníž. arc. Milosti nejdůstojnějšího pána Pavla hraběte Huyna, knížete-arcibiskupa Pražského.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 11. června 1917 svoji 5. schůzi za řízení místopředsedy, p. správce *Jos. Vinopala.*

Jednatel ředitel *T. J. Jiroušek* četl protokol minulé schůze, jenž byl schválen a probrán.

Sociální odbor projevil nejuctivější blahopřání ke stříbrnému kněžskému jubileu J. Exc. ndp. Pavla hraběte Huyna, knížete-arcibiskupa Pražského. — Dále vděčně vzpomněl přiznivců svých, kteří letos v červenci budou slaviti jubileum svého 40letého kněžství. Jsou to vysoce důstojní pp.: dr. Jan Sýkora, probošt u Všech Svatých, Ed. Raus, kanovník a arcikněz v Rokycanech, Vojt. Pekař, ředitel u sv. Anny v Praze, Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII., Václav Marek, kanovník v Staré Boleslavi, Alois Kašpárek, kanovník a děkan v Čes. Brodě, Josef Petrželka, farář ve Mšeci. Přeje jim, by Všemohoucí žehnal a sílil je na dráze obětiplného kněžského života.

Sociální odbor vzpomíná též nastávajícího jubilea 25letého kněžství a 50. narozenin vdp. Ant. Suchoradského. Vzpomenul ztráty p. Ludvíka Skružného, zasloužilého sociálního a charitativního pracovníka z let devadesátých a uctil povstáním jeho památku.

Sociální odbor nikoliv bez příčiny prosí přátele katol. věci, aby neodpírali svých obvyklých příspěvků katol. spolkům a sdružením. Žádá pracovníky v katol. spolcích, kteří doma zůstali, by udržovali agendu spolkovou při životě, členy vedli v stálé patrnosti a byť ve zmenšené míře pracovali, aby spolky udržely se při životě.

Sociální odbor upozorňuje všecky katolické spolky, aby před podpisem veřejných projevů hleděly se dříve poraditi buď se sociálním odborem neb s předsednictvím Sdružení katol. spolků.

Vldp. farář *Vlastimil Hálek* referoval o spolupůsobení členů katol. spolků a katolíků vůbec při aprovisaci a ulehčování stavu obyvatelstva v nynějších poměrech.

Místopředseda, p. správec *Josef Vinopal,* podal ku konci zprávu o záležitostech chudinských a opatřování chudých v nynější době.

Literatúra.

SLOVINSKÁ.

Hrvatska Straža č. 6. roč. XIV. píše ve čl. „Slovensko pismo“ (dr. Ušeničnik): „Společnost Leonova“ (Leonova družba) začala nový život v těžkých dobách. Sotva se nově přetvořila, vypukla světová válka. Řada nejlepších mužů odešla na bojiště. Naše řady doma velmi prořídly. Mimo to jako jinde i u nás jeví se potíže tisku. Není divu, že Společnost musí zápasiti s obtížemi.

V roce 1915 vydala „Leonova družba“ jen dvě knihy: Slovenski župani v preteklosti (dr. Grunden) o slovinských starostech v minulosti, příspěvek k dějinám sociálním starších dob. Dále Malenkosti (Coloma) „Maličkosti“ překlad 4dílného románu ze španělštiny.

V roce 1916 vyšly čtyři svazky: Rimski verzi (dr. Opeka), dve sliki (obrazy) od Meška, knjiga o življenju (dr. Ušeničnik), izbranih spisov I. jezikoslovni spisi (P. Škrabec).

Kromě toho dostávají členové Společnosti revui „Čas“ (ročně 6 sešitů).

Členský příspěvek 6 K. Ovšem to vše je možno za podpory „Katolického tiskového družstva“. Počátky tedy skrovné, ale nadějné.

V § 1. opravených stanov jest: „Leonova družba“ je společnost literární. Její cíl: pěstovati literaturu ve prospěch křesťanské kultury; zvláště uplatňovati v literatuře katolické zásady, sdružovati katolické vzdělance slovinské a buditi v nich chut k literární práci, ji říditi a podporovati.

Naposled jsem se zmínil, proč jsme Společnost zreformovali. Naše poměry dnes nejsou ještě takové, aby mohly míti zvláštní vědeckou akademii. S druhé strany má také beletrie mocný vliv na kulturu, že jsme ji tudíž nemohli vyloučiti z okruží literárního družstva, které chce na poli literárním udávati směr.

Proto jsme musili pojmouti v program všecku literaturu: odbornou vědu, populární vědu a beletrii. Tím je úkol stížen. Společnost nebude se moci zabývati na př. s nějakými velikými vědeckými díly, nýbrž bude se musiti držeti v užších mezích a vydávati knihy menšího objemu. Pro naše poměry zdá se, že pro tuto dobu je to nejpraktičnější. Především musíme míti na zřeteli naši intelligenci a její dorost. Pro obyčejný lid máme „Mohorjevo družbo“.

Není také té potřeby speciálních vědeckých děl — pro něž budeme musit chodit i dále k národům mocnějším — jako třeba je především „katolická orientace“ t. j. toho, aby naše inteligence chápala zjevy a resultáty moderní vědy s hlediska principů katolických. Nesmíme si totiž tajiti, že naše vysoké školy i nejlepší naše jinochy naplňují jakousi pochybovačností. Moderní učenci dovedou nadchnouti jinochy jen k úctě k „moderní vědě“, ale naopak k nevážnosti katolicismu, takže v duši dorostu samoděk musí nastati rozpor.

Úkolem „Leonovy družby“ především je, že skutečnost dokazuje pravdu církevního sněmu vatikánského o vědě a víře. Věda, jak praví sněm, nesmí se protiviti víře, aniž víra vědě. Všechen rozpor je zdánlivý. Příčina rozporu je v tom, že buď dogmata, buď resultáty vědy nepodávají se správně na př. hypothesy vydávají se za dokázaná fakta a výmysly za vědu. Nejen že mezi pravdou a vědou nesmí býti skutečného rozporu, pravil týž sněm, ale jako lidské vědomosti vycházejí od Boha, že také správně-li tvoří, k Bohu vedou. To je katolická orientace vzhledem k vědě. Takovou by dávala Společnost Leonova. Seznamovati by musila naši inteligenci se skutečnými resultáty vědy a ukazovati, jak všecky ty resultáty s hlediska i taje víry dostávají jednotu a hlubší smysl. Krásně to dokázal německý konvertita Ruville, pokud se týče dějin. Dějin, pravil, nelze jednotně pochopiti bez principu víry. Tolik i o vědách přírodních. Zvláštní zjev v tvorstvu je theologie, ta přímo ukazuje k Bohu. Dr. Willmann to dokazuje o vědě vůbec v díle: „Die Wissenschaft . . .“ Jednotu vědě může dáti jen katolický „princip“. Jaké krásné a veliké dílo by tu vykonala „Leonova družba“, kdyby si vytkla za svůj zvláštní úkol ukazovati tu pravdu konkretně na různých polích lidského vědění.

*

Ve dvou letech podala tato příklad, byť jen skrovný. Mezi publikacemi vidíme díla hluboce odborná, věroučná a výslovně apologetická. Škrabceva „vybrané spisy" jsou filologické; zajímavé bylo by zajisté i dílo o zákonech a rozvoji našeho jazyka. Odborně vědecké dílo je dra Grubnera „O starostech . . ." zajímavá kapitola z našich sociál. dějin. Meško je umělec. beletrista a rád umělecky tvoří na podkladě nějaké mravní ideje. Klasik mravních idejí je Coloma. Jeho román je vzorem beletristům našim, jak by měli popisovati temné stránky lidského života; ukazuje zrcadlo moderní společnosti španělské. Dr. Opeka pěje „verše o Římu", kde chodil i náš Aškerc jako pohan a „svoji" chválili ho; proč by neukázala „Leonova družba" naší inteligenci, čím je Řím prav. křesťanu? Pisatel těchto řádků (dr. Ušeničnik) napsal „Knihu o životě", krátkou apologetiku křesťanství, jež dává pravý život, kdežto falešná věda — zoufalství.

Tedy pole práce je dosti široké. Přáti by si bylo též hojně dělníků. Dříve „Leonova družba" ustavila se v 9 odborů pro různé vědecké sekce: apologetiku, sociologii, přírodovědu, dějepis, vychovatelství, literaturu, techniku, umění a zdravovědu (hygienu). Pro naše malé poměry znamená to mnoho.

Doufejme, že strašná válka nezničí nám vše a že naopak stvoří nové možnosti a podmínky pro práci a pokrok. Doufejme, že „Leonova družba" bude snad spolupracovati i s chorvatskou „posestriní". Kéž veliká nová doba vzbudí na poli křesťanské vědy a osvěty veliké muže.

Jarosl. Slavíček.

NĚMECKÁ.

Die kirchliche Kunst im Wort und Bild. Praktisches, alphabetisch geordnetes Handbuch für Geistliche, Lehrer, Künstler sowie für Mitglieder des Kirchenvorstandes und des Paramentenvereines. Von Karl Atz, k. k. Konservator der Kunstdenkmale. Neubearbeitet von Steph. Beissel S. J. Vierte Aufl. (VIII. a 628) mit 1500 Illustr. Regensburg 1915. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena 22 M, vázaného výtisku 26 M.

Cenné dílo známého tyrolského konservatora P. Karla Atze „Die kirchliche Kunst in Wort und Bild" dočkalo se v době nepoměrně dlouhé čtvrtého vydání; nejlepší to zajisté důkaz jeho významu a praktičnosti. Poněvadž stařičký autor sám nové toto vydání již opatřiti nemohl, podjal se na jeho výslovné přání namáhavé práce této odborník v církevním umění a v jeho dějinách na slovo vzatý, P. Štěpán Beissel, T. J. Z jeho mistrné ruky vyšlo dílo v nové nádherné úpravě obohaceno netoliko četnými přídavky v textu, nýbrž i zvláště v illustracích. Při tom však zůstalo, čím původně býti chtělo a býti mělo, praktickou, populární pomůckou pro široký obor církevního umění. Proto nepodává obsáhlých učených výkladů, které by nanejvýše pro odborníky mohly míti význam a zájem, jakkoli při důležitějších předmětech i na dobré historické odůvodnění je dostatečný zřetel vzat; z téhož praktického důvodu v každém článku jsou předměty pojednané tak vydatně vhodně volenými obrazy znázorněny, že lze netoliko četbou o nich se s dostatek poučiti, nýbrž i je takořka všestranně pozorovati. Účel knihy, aby byla pro obyčejné poměry účelnou pomůckou k poznání církevního umění, umělcům aby podávala v mnohých otázkách potřebného poučení, malířům a uměleckým řemeslníkům aby byla vzornou knihou s mnohými prakticky použitelnými vzory, jeví se takto co nejlépe dosažen. Kdo nad tyto ještě účely své vědomosti chtěl by rozšířiti, nalezne v bohatých dobře volených literárních údajích, jednak v čele knihy, jednak při jednotlivých článcích uvedených, vítané pomůcky.

Jak již z titulu spisu patrno, není systematickým zpracováním rozsáhlého oboru církevního umění, nýbrž je uspořádán dle abecedního pořadí. To má ovšem jisté nevýhody, ale také výhody, především to, že při mnohých otázkách činí zbytečným namáhavé hledání v různých, často odlehlých pomůckách. Při tom má autor též náležitý zřetel na důležitost předmětů pojednávaných. O věcech méně důležitých promluveno je stručněji, o předmětech zvláštního významu pojednáno je obšírně, tak na př. abychom jen něco uvedli, oltáři věnováno je neméně než 40 stran, podobně obšírné jako zajímavé jsou výklady o slozích stavebních, jako o slohu basilikovém, romanském, gothickém, renaisančním atd. Mnohé praktické a časové pokyny obsahuje obšírný článek vymalování kostelů,

rovněž tak pěkný jako vystižný je výklad o smaltu (emailu) a jeho různých druzích, o freskách, o malbě na skle, o pracích řezbářských, o křížové cestě, o malířství a jeho dějinách, o Marii, Matce Boží, jako předmětu umění, o jednotlivých paramentech, o nádobách bohoslužebných, o mosaice, o ornamentice, o plastice, o čistění obrazů, o obnově, rozšíření kostelův a jejich liturgické a umělecké úpravě, o krajkách, o věžích chrámových atd.

Právem proto možno říci, že od obsažného díla Atzova sotva lze více žádati, než fakticky skýtá. Po stránce ryzeliturgické bylo by si snad přáti doplnění nebo přesnějšího výrazu, jako na př. při výkladu o altare fixum a portatile str. 18 n., o voskovicích str. 611, biskupských paramentech atd. Ponejvíce by dostačilo takováto místa podle výborných indices z r. 1901 a 1912 k Decreta authentica Congr. Ss. Rituum prozkoumati a doplniti. Než tyto a podobné maličkosti cennému dílu Atzovu nikterak ujmy nečiní.

Je-li dle slov známého uměleckého kritika Augusta Reichenspergera „umění věcí každého", platí to především o knězi; neboť kněz je s pěstěním umění úzce spojen. Kdo se má s dějinami chrámu, s nímž všechna umění se zabývají, spíše zaměstnávati než kněz? Komu má více záležeti na potřebných vědomostech o stavbě nového chrámu, jeho obnovu a důstojné úpravě než knězi? Právem proto vydává se o umění církevním zdařilé dílo za dílem. Přeje-li si kdo však praktické příručky, aby v této příčině rychle nabyl bezpečné opory a jasného poučení, snadno poznal církevní předpisy, seznámil se s dějinami jednotlivých předmětů, s technickými výrazy, praktickým provedením v rozličných složich a v rozličném materiálu, tu nemožno doporučiti lepšího a praktičtějšího spisu než je dílo Atzovo. Kdo sám poznal ze zkušenosti obtíže, které s opatřením nebo obnovou kostelních předmětů právě proto jsou často spojeny, že není prakticky použitelných pokynů pro tvorbu v duchu vpravdě církevním, pozdraví s radostí „nového" Atze jako spolehlivého vůdce, jenž dlouhé hledání v mnohých, často, zvláště na venkově, nepřístupných spisech zbytečným činí.

Proto milerádi na dílko Atzovo čtenáře „Vlasti" upozorňujeme a spolu vyslovujeme přání, aby se nám i v katolické literatuře české dostalo v brzku podobného spolehlivého vůdce v oboru církevního umění.

Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Jindřich Š. Baar: **Poslední soud.** Nákl. Cyrilometh. knihkupectví Franclova.

Jenom mimořádné poměry zavinily, že o této krásné knize Baarově referujeme dosti opozděně. A přece zaslouží pozornosti všestranné a nejširšího rozšíření, jsouc jedním z nejzralejších děl Baarových a zároveň jedním z vrcholů, jakých dopracoval se lidový román český v době předválečné. — Obsahem jednoduchého, ale napínavého dějového útku jest neblahá hlíza, tak často rozežírající rodinné štěstí vrstev selských, totiž závist a nesvár mezi pokrevenci. Baarovi podařilo se se vzácnou psychologickou pravdivostí a velmi účinnou gradací zobraziti, kterak původně upřímná bratrská láska dvou bezelstných srdcí mění se jednak osudným vlivem zdánlivě nepatrných okolností, jednak nešťastným zasahováním zatvrzelé manželky staršího bratra v peklo vzteklé nenávisti, končící konečně hrůzně a tragicky. Závěrečný akord díla vyznívá však v pokání a smír. Krásně a křesťansky. Vzácnému umění Baarovu podařilo se hloubkou duševalby a neomylností motivace přesvědčiti čtenáře, že bratři Porazilovi, byť oba těžce vášněmi ujařmení, v jádru nejsou lidé špatní, nýbrž toliko nešťastní a ubozí. Proto upřímný zájem čtenářův setrvá při nich až do smutného konce. Román vyniká všemi obecně již uznanými přednostmi vzácného péra autorova. Povznáší-li se něčím nad ostatní jeho díla, jistě předem vroucností, která rozechvívala nitro autora, kreslícího s hřejivou láskou půvaby rodného kraje i srdci jeho blízké figurky chodských sedláků. V knize jsou místa, prosycená tklivou, podmaňující poesií, která vrcholí v jímavé scéně, v níž stárnoucí výměnkář na loučce u lesa vzpomíná na svého děda, jeho písničky a těší se na blízký příchod vnoučete. Tak mne uchvátila poetická síla lícně na tomto místě, jako mne rozechvívají čarovné

zvuky Smetanovy hudby v „Hubičce“ počátkem posledního jednání, skřivánkův pozdrav slunci a červánkům. — Dílo i po stránce typografické je ladně vypraveno. Obrázek na straně titulní, představující klenečský kostel s okolím a několik rázovitých postav selských, trousících se s návrší, je půvabný i malebný, odlišuje se šťastně od vyumělkovaného, křiklavého, nemotorného, nesmyslného a při tom domýšlivého „svérázu“ mnohých publikací, které chtějí vychloubati se rouchem moderním a exquisitním J. Kk.

V září kříže. Básně. Napsal a vlastním nákladem vydal Klemens Mariánský (Václav Švec, t. č. kaplan v Poličce). Tiskem Jana Hrušky v Písku. Stran 212, cena 2 K 50 h. — Nikdy není pozdě, upozorniti neb oživiti vzpomínku na básnickou knihu ušlechtilého obsahu. zejména jde-li o knihu, vyšlou takřka v předvečer světové války; než dostala se kniha do širší veřejnosti, zůstala v zapomnění pod prvním soumrakem nenadálých změněných poměrů. Knihou takovou jest sbírka epických básní „V září kříže“ Klem. Mariánského; básník, nesoucí se perutěmi k výším svých ideálů, plní touto sbírkou své poslání poetické a vybírá typické postavy křesťanské charity, které v sobě jsou nejkrásnější apologií, výkvětem a korunou katolického náboženství. To vše lze v knize obsahově velmi bohaté jasně vystihnouti při bedlivé četbě a možno s opravdovým potěšením říci, že tyto básně, psané pro přednášení na schůzích a večírcích katolických spolků, zvlášť charitativních, všude dobře a silně zapůsobily, kam dosud pronikly. Básník, nalézající v srdci lidstva Boha oběti a lásky, ukazuje svými virtuosně psanými a vroucně procítěnými zpěvy na velikány církve, na heroy, kteří prakticky prováděli nauky krásného, humanitního náboženství Kristova; obrav sobě toto za krásný a mistrnou mluvou básnickou řešený úkol svých epických poemat, neměl autor i při své snadné tvořivosti práci nikterak pohodlnou, protože přísně programovou a tedy daleko odlišnou od práce jiných poetů, kteří různé city a vzněty spojují ve květnatou sbírku. — Klemens Mariánský velmi zdařile luští záhadu lidského utrpení a to nikoliv jen utrpení jednotlivcova, nýbrž všelidského, hledaje pro ně a jak jinak ani také možno není, vždy nalézaje léku, utišení a zmírnění v té pravé a nezištné pomocné lásce křesťanské, kteráž prameníc z křišťalově čistého a posvátného zdroje božské lásky Kristovy, činí z missionářů i z tichých řeholnic hrdiny a hrdinky, jdoucí po celý svůj život vítězně za jasnou září kříže Spasitelova a hodné, by jejich světlá památka vzletným slovem veršů a melodií rýmů oslavena byla básněmi epickými tak vzácných kvalit, barev a temperamentních sil a výstihů povahových, jaké nalézáme v milé knize „V září kříže“. — Mocně náboženskými myšlenkami uchvátí naši duši a podmaní ji svému poetickému vlivu, ale toto uchvácení a podmanění jest milé a sladké, neboť autor uvádí nás za to do sluncem víry prozářené vinice své duše vlastní a odmění nás zralými hrozny, jichž bobule jsou plné síly a osvěžení. Pročteme-li na př. básně „Trestanec č. 33“ a „Vše pro dítě“, jež výborně se hodí za přednes k vincencianským schůzím slavnostním, nebo básně „Železná sestra“ a „Věnec na hrob slavný“, přiléhající tak jako by teprve dnes byly napsány, k nynější době válečné, kdy řeholní sestry a ošetřovatelky Červeného kříže nadlidskou konají práci v oboru milosrdenství křesťanského, bez nadsázky a bez všeho lichocení autorovi doznati musíme, že pravdou kovově zvučnou přímo do celého světa, dnes bolem a utrpením tak krvavě zdrásaného duní slova Invitatoria:

„Moji heroové volně na se vzali
co ni zákon Boží lidem nekázal;
místo kapky potu krev svou všechnu dali
ač tu kapku u jiných svět velkou zval.“

Silnými nábožensko-vlasteneckými akkordy vyznívají zpěvy „Šperky kněžny křesťanky“, kde opěvovány ctnosti sv. Ludmily a „Finale“, v němž s básnickou vervou veleben genius sv. Václava. Velkolepě založená báseň „Milosrdná sestra“, ve které hlavně vnímavá mysl dívčí při četbě ovívána jest libodechem jarních zlatožlutých a alabastrově bílých hyacintů a v níž básník velmi zdařile různotvárnou formou svých veršů vyluzuje májový ohlas romantika Karla Hynka Máchy i lidového popěvku z dob nedávno minulých, stejně bravurně ovládaje klaviaturu citovou, jest pravou ozdobou knihy, líčíc bohumilý život, touhu po Kristu i tichou blaženou smrt milosrdné sestry Anděly. Za toto kabinetní číslo může býti katolická poesie

česká hluboce povděčna autorovi, jenž nezlomně věren zůstává své lyře zlatých strun, z nichž šťastnou rukou tak rád a štědře vyluzuje zvuky věrného vytrvání ve víře, v náboženství a ve službách ideálu nejvyššího; svědectvím o tom jsou poemata: „Středověk", „Treuga Dei" a „Troji Řím", s jichž náměty co do originality a svérázu myšlenkového projevu, energického a k důstojné, vážné polemice přikloněného, málokdy u básníků katolických se shledáváme. Abych tedy ke sklonku své recense rekapituloval dojmy čerpané ze vzácné, jen bouří válečnou na chvíli zakřiknuté epické sbírky Klem. Mariánského, po které každý přítel a ctitel české poesie katolické nechť radostně a dychtivě sáhne, co zbývá mi, než abych řekl, že jest mi po četbě její a svědomitém rozboru jejím, jakobych vyšel z tajemného šera vysoké, majestátní klenby zeleně lesa, v níž cos dojemného z hluboka šumělo v mou duši, a vyjda, uzřel na rozcestí kříž se Spasitelem — jakási nebeská záře vychází z něho, zatím co v pozadí kraje v slunci klesá mlžná clona a hory na obzoru se promodrávají. — Utrpení lidstva a spása lidstva — toť dva póly, jež sblížily se v záři kříže v okamžiku smrti Pána našeho; v záři kříže vykvetla a dodnes kvete a kvésti bude až do věků příštích bělostná lilie heroické charity křesťanské, jejímž zlatým pelem a balsamní léčivou vůní jest neutuchající něžná láska k Ježíši Kristu a rubínovou krůpějí krvavé rosy — odhodlané sebeobětování a sebezápor! Z lásky ke Kristu a pro lásku tu daroval centurio Titova vojska při zkáze Jeruzaléma život hebrejské dívce Batsemathě, dceři lakotného a po zlatě a pokladech Jehovovy svatyně i ostatního tohoto světa lačného Eljuda; z lásky té a pro lásku tu zasvěcují Kristu životy své a sta duší, ba statisíce a miliony jich v chudobě, utrpení a nemoci a v bludu oblažují a zachraňují hrdinové zákona lásky Kristovy, o nichž tak vznešeně básnicky pěje ve své knize „V záři kříže" náš významný a bohatě plodný básník Klemens Mariánský, jehož knihu vřele poznovu doporučiti jest mi radostně vítanou povinností, zpříjemněnou touhou po novém, jak velebně hvězdná noc snivém díle poetově. Jan Voborský.

Psychologie citu. (Dr. Fr. Krejčí: Psychologie. Díl V. 426 stran. Cena 7 K 20 h. Nákladem „Dědictví Komenského". V Praze 1916.)

Nelze každému pročísti tlusté svazky „Psychologie" — a byla by to také dle úsudku kritiky práce zbytečná — ale je záhodno a užitečno znáti o ní úsudek z péra povolaného. Tři sloupce drobného tisku věnoval Dr. Chalupný této knize v Nár. Listech ze dne 4. března 1917. Z úsudku jeho aspoň několik vět. „Prof. Krejčí prohlašuje svoji „Psychologii" za „čistě empirickou", ale dílo jeho je pravým opakem skutečného empirismu. Je mu dnes 58 let, napsal řadu svazků z oboru psychologie, ale ani jedinkou monografii o faktech, nýbrž veskrze samé spisy o abstrakcích. Fakta jsou mu nemilou přítěží. A protože se fakty nerad obírá, pozoruje a vykládá je špatně." (Dr. Chalupný uvádí křiklavé toho doklady.) — „Prof. Krejčí nezná často ani nejhlavnějších prací z oborův, o nichž mluví, ba neuvádí řádně ani literatury české." Přímo úžasnou věcnou nevědomost a neznalost literatury vytýká dr. Ch. prof. Krejčímu v té části, kde jedná prof. K. o stycích pohlavních uče, že prvotní formou těch styků byl „heterismus" (i tento termin je nepřesný). Tento názor nazývá dr. Chalupný „hrubou, primitivní, zastaralou hypothesou" a „diletantskou racionalistickou konstrukcí volnomyšlenkářskou, kterou vědecká sociologie vyvrátila a opustila již před třiceti lety". (A při tom se prof. Krejčí vychloubá znalostí sociologické literatury.) „Nelze (praví dr. Ch.) pro nedostatek místa obírat se ostatními nevábnými vlastnostmi knihy: mlhavostí a rozvláčností výkladů, tautologickými definicemi, chybnými důkazy, nedbalostí a triviálností práce i slohu." „Neněmecká literatura je dru Krejčímu přístupna jen pokud je do němčiny přeložena." — — Ve své brožuře „Boj za očistu" praví dr. Chalupný: „Spor o Psychologii Krejčího je zkušebním kamenem pro celou vědeckou práci realistickou." Kdokoli měl zdravý názor o světě, každý se jim vyhnul aneb od nich odešel, když je důkladněji poznal." L † mn.

Kázání májová. (Cyklus dle litanie loretánské). Napsal a vydal František Komárek, katecheta ve Vamberku. Cena 3 K.

Královna Máje měla vždy své ctitele, jak posluchače, tak i kazatele a řečníky. Ji oslavili promluvami Sig. Bouška, L. Gemminger, Fr. Janovský. Fr. Žák S. J., St. Pilík atd., k nimž přidružuje se nyní Fr. Komárek. Kniha věnována statečnému c. k. pěš. pl. č. 75 v Jindř. Hradci, zvláště pak bratru

spisovatele, který u zmíněného pluku slouží jako c. k. nadporučík. Nedivno tedy, že hojně užito příkladů z války, které jsou namnoze tklivým osvědčením sv. víry a sv. náboženství. I jinak příklady nešetřeno, ani výroky slavných mužů nescházejí, za to však Písma sv. užito málo. Promluvy jsou praktické, lehké k memorování, takže naleznou hojného rozšíření. Vřele doporučujeme. Antonín Ježek.

Josef Staněk: **Její ochránce.** Původní román. Nákladem vydavatelstva „Hlasu Lidu". Tiskem bisk. knihtiskárny v Č. Budějovicích. Cena 3 K (poštou 3·20 K).

„Česká sekce diecésního komitétu" v Č. Budějovicích vydala již slušnou řadu různých spisů, jako na př. „Křesťanský názor světový" (dva díly), „Světová válka ve světle pravdy", „Pohřbívati či spalovati mrtvoly?", „Věda a víra" a m. j., k nimž připojila nyní tento román (450 str.), jenž vycházel původně v „Hlasu Lidu" a těšil se veliké oblibě; to také asi bylo příčinou, že vydán ihned též o sobě. Ježto líčí velice poutavě dobu podobnou nynější — z počátku t. minulého století (války Napoleonovy), jest kniha tato tím zajímavější, zvláště pro český jih, odkud jest její hrdina Robert Javorský, a kde odehrává se značná část událostí zde vypravovaných. Stále hledají se knihy pro naše vojíny — nuže zde jest jedna, která se jistě každému a jmenovitě vojínům bude zamlouvati! Doporučujeme ji rádi. Jos. Fabian.

Obrazy z katolických missií. Díl I. Asie. Napsal František Všetečka, farář v Lovčicích u Ždánic na Moravě. V Brně 1916. Cena 3 K.

Bibliotéka poučná, zábavná, vydávaná „Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje" v Brně, přinesla již před léty (r. 1905) dílo: „Obrazy z katolických missií" z péra dp. M. Weinbergra (možno posud obdržeti za sníž. cenu 2 K), nyní pak v podílu na r. 1916, v čísle 68. přináší první díl spisu pod týmže titulem od dp. Fr. Všetečky, s jehož pracemi z tohoto oboru více již let shledávali jsme v různých časopisech; články tyto sebral, doplnil a vydal v úhledné této knize (340 str.), kterou zajisté všichni údové „Dědictví Cyrillo-Methodějského" s radostí přijmou, třeba spisovatel praví, že jest to jen takořka krátká procházka v duchu končinami světovými, bychom letmo aspoň poznali, jak se církev Kristova v celém světě šíří. Celé vypravování čerpáno jest z původních zpráv missionářů — a ne od „portýra hotelu" (viz str. 57—58). Doporučujeme každému co nejlépe. Šeb. Rada.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Jako odpolední představení pro děti vypravena byla Antonie Fischerové pohádková hra „Vesnin hřích". Spanilá bohyně Vesna, kterou lid rád vždy vítá, chce svou vládu prodloužiti na zemi. Ale sezná, že její prodloužení způsobuje jen lidstvu potíže a zklamání, když hlad se naň šklebiti počíná. Léto ujímá se po Vesně žezla královského, ale ve své prodloužené moci vlády lid též olupuje o štěstí. Vesna lituje svého poklesku a prosí Matku Zemi za odpuštění, že chtěla vybočiti z mocí božích zákonů, daných přírodě. Matka Země odpouští a Vesna pečetí radost svou slibem, že s ostatními ročními počasí nadále bude stejně dlouho vládnouti ve svornosti.

Dětský rozum nevystihne děj hry zcela, nepozná, že se ve hře jedná o vybočení z pořádku světového, ani neporozumí úplně realisticky vypravené pohádce. Málo veselosti ve hře jest též pohádce této na závadu. Hráno bylo s chutí. Zejména sl. Ostrčilová jako Vesna a paní Nasková (Matka země) zavděčily se malému posluchačstvu svou srdečností.

Druhou novinkou byla opět aktová hra z péra české literátky M. Votrubové-Haunerové, nazvaná „Senosec". Hra tato nemá v sobě ani nitky dramatičnosti a stavba její je tak nedostatečná, že se jen diviti musíme, jak dostala se na první naší scénu, kde odmítají se často práce dosti pozoruhodné literární ceny. Název „Senoseč" nemá vlastně s hrou pranic společného a zcela bez nálady povídání unavuje. Paní Protekce si zde zahrála zase jednou, ale její debut posluchačstvo znavil...

* * *

Dne 30. června rozloučili jsme se s Václavem Klimentem, svědomitým operním pěvcem, jenž celé čtvrtstoletí zasvětil své služby české opeře a Národnímu divadlu. Rozloučil se v rázovité postavě Přibka v Kovařovicových „Psohlavcích". Byl po celý večer předmětem srdečných ovací posluchačstva a svých nesčetných ctitelů a ctitelek. Odchází předčasně do výslužby, byv k ní donucen. Mohl ještě dlouhá leta býti chloubou našeho operního členstva a jeho Kecalové, Jankové, Paloučtí, Kalibalové, Rarachové mohli ještě často oživovati uměleckými výkony naší scénu. Byl pěvcem vždy svědomitým, jenž i po stránce dramatického pojetí své výkony vždy podpořil nejúspěšněji. Kdo přivodil jeho náhlý odstup, nechť bije se v prsa!

Z Měst. divadla Král. Vinohrad. Velikými manifestacemi národními stala se Jos. Kaj. Tyla hra ze života pražského z let třicátých „Fidlovačka" s hudbou Fr. Škroupa. Prožívali jsme v ní doby našeho probuzení, kdy s nadšením se prohlubovalo všude heslo: „Já jsem Čech a kdo jest víc?" Děj prostičký, vlasteneckými vzněty Tylem propletaný, censurovou tužkou nyní dosti seslaben, ale vložky hudební, komponované před 80 lety Škroupem, nám připomínají, že zpěvný český národ dosud nevyhynul. S „Fidlovačkou" úzce spojeno osmdesáté jubileum prvého přednesení písně „Kde domov můj?" pěvcem Strakatým. A když slepec (pan Ternus) na Fidlovačce zapěje prvou sloku naší národní hymny, posvátný klid nastane v hledišti. Po doznění jásot zazní a druhou sloku zpívá již nejen celý sbor operní, ale v stoje i posluchačstvo.

Slza vstupuje v oči posluchačů i představitelů stěžejních úloh, akt to opravdu posvátný, jenž zaslouží zvěčnění štětce malířova. Jak bylo o premiéře, tak bylo při všech dosavadních reprisách. Nadšení neutuchá. Tyl se Škroupem český lid elektrisují. Lidová hra původní vítězí a zatlačuje svými imposantními návštěvami všecky tak vždy drahé zboží německých operet, bez nichž se myslilo, že nemůžeme žíti. Účinkující vžili se do svých úloh z let třicátých. Zejména pp. Hlavatý (Kroutil) a Faltys (Kozelka) humorem v ní oplývají. Staropražský rámec vhodnými dekoracemi pořídil umělecky malíř Hrstka.

Komedie Tadeusza Rittnera „Vlci v noci" jest hrou poněmčelého Poláka. Oněmi „vlky v noci" jest dvojice Jana Morwicze a jeho milenky Johanky Dylské. Tato vnikne do domácnosti mladého státního návladního a pokouší se učiniti v ní úplný rozvrat rodinný. Jest v ní až příliš silná dávka cynismu, který zvláště v podání p. Sedláčka (Morwicz) jest velice přebarven. Ovzduší kriminalistiky, v němž se děj pohybuje, bývá vždy dusné, ale zde i dosti nezáživné, skončení přímo v náladový obrázek dospívající. Měla-li ve svém domově (v Krakově) hra bouřlivý úspěch, nemožno o něm mluviti na této scéně. Účinkující všickni podali výkony uspokojivé.

Poslední činoherní novinkou před divadelními prázdninami byla A. H. Horákové veselohra „Na pevné půdě". Po několika zdařilejších románech i dramatech pokusila se spisovatelka A. H. Horáková přijíti na českou scénu s veselohrou. A zůstalo též jen při pokusu, o zdařilosti se nedá ještě mluviti. Její veselohra „Na pevné půdě" jest jí ještě poněkud cizí půdou. Příliš ve veselohře děj prodlužuje, ale nečiní ho nijak zábavným, jako se na veselohru (i českou) sluší. Nebýti p. Zakopala, jenž svého starého požitkáře šťastně založil, hra by málo obveselila posluchačstvo. Snad druhá její přislibovaná práce bude již jaksi lepší úpravou k české veselohře, v níž humor musí býti svérázný. Spisovatelka byla mnohokráte vyvolávána, ale na scéně se neobjevila. „Skromnost" její zazářila...

Z předměstských divadel. V Pištěkově lidovém divadle na Král. Vinohradech vypravena časová hra „Návrat z fronty" z péra „vyrabitele" časových her Ferd. Olivy. Děj hry jest zcela prostičký, čerpaný ze současného života a kresbá postaviček dýše životností. Zvláště pro ochotnické scény, jimž jest spisovatelem věnována, jest dobrou náhradou za cizé „náhražky". Hráno bylo s chutí.

* * *

Z cizích jevišť. V horském divadle v Harzu zahájena byla řada představení koncem měsíce června dramatem „Poslední lidé", které napsal M. Schubert. Tamže bude provedena též novinka Arn. Wach-

lera drama „Posvěcení háje“. — Dne 15. června zemřela v Novém Yorku proslulá pianistka Tereza Carreňo, která též před lety koncertovala v Národním divadle v Praze. — Divadlo Alberta Schumanna ve Frankfurtě přijalo k provozování operetní novinku Leop. Maase pod názvem „Únos Evropy“. — Na oslavu 311. narozenin Corneilla otevřena byla v Pařížské komedii výstava jeho děl. K výstavě připojeno bylo i pět jiných dramatiků, s nimiž kardinál Richelieu chtěl provésti reformu francouzského divadla. — Dne 6. července připadly 80leté narozeniny nestora polských skladatelů Wlad. Żeleńskiho, autora oper „Konráda Wallenroda“, „Janek“ a „Goplana“. Slavnostní představení na jeho počest konalo se v Krakově. — Osk. Nedbala opereta „Vinobraní“ doznala znamenitého úspěchu pod titulem „Narzeczona w winobranie“ v lidovém divadle tamže. — Ve Lvově připravuje se B. Smetany populární „Prodaná nevěsta. — Rudolf Eger dokončil celovečerní komedii „Obraz bez milosti“, která bude míti premiéru o komorních hrách ve Vídni. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Varhaník písecského chrámu Páně Jaromír Hruška skomponoval hudbu k divadelní hře „Šťastný král“, kterou napsal P. Rudolf. Premiéra této hry chystá se v Turnově. — Vlastimil Holý napsal veselohru „Políček“, která měla premiéru v stálém divadle v Kladně. Měla úspěch. — B. Vilím skomponoval na vlastní slova operetu „Hraběcasanova“. Měla premiéru v městském divadle v Č. Budějovicích. — Akad. malíř Al. Kohout napsal slova k baletu „Stín“. Hudbu k němu komponoval Boh. Martinů. Bude provozován v Národním divadle. — Josef Příhoda a L. Štégr napsali starovyšehradskou operetu „Vltava věnem“, která měla premiéru v Pištěkově divadle na Král. Vinohradech. — V. Moser a J. Morávek napsali frašku se zpěvy z pražského života „Veselé komptoiristky“, k níž hudbu složil V. J. Mühlbach. — Jiřího Karáska ze Lvovic historická hra Rudolf II., která měla býti na podzim vypravena v Měst. divadle Král. Vinohrad, censurou byla zakázána. Tamtéž přijat k provozování balet Ad. Weniga „Bruncvík“. Hudbu složil k němu Karel Nedbal. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Do císařské knihovny rodinné ve Vídni byla přijata kniha „Jitřenka“ vydaná pro české slepce odborem pro slepecký tisk, jehož předsedou jest J. M. dp. opat M. Zavoral v Praze.

Hermann Bahr. Schwarzgelb (Sammlung von Schriften zur Zeitgeschichte. S. Fischer, Verlag, Berlin). Hermann Bahr byl často pro svou mnohostrannost obdivován německými spisovateli a velmi mnozí jej napadali, vytýkajíce mu, že se velice mění. Ano, velmi se mění; byl čas, kdy jako kučeravý mladý horlivec německý šel ke knížeti Bismarckovi v čele studentské deputace s prosbou, „aby se ujal konečně Němců v Rakousku“. Tehdy se s notnou sprchou vrátil do Vídně, velmi mnoho vážně myslil a pracoval, a teď, kdy již dávno má padesátku za sebou, je po dlouhá léta již jedním z nemnohých, právem proslulých činitelů, kteří Rakousko opravdu pochopili, a proto je ve všech jeho částech milují a kde toho zasluhuje, po zásluze oceňují. H. Bahr o sobě ví, že věc, i myšlení člověkovo podrobeno je vývoji a nebrání se tomu. Ale při veškeré měnivosti evropských problémů, jež studoval a předmětem práce své činil, nemohl a nemůže nikdo popírati nebo v sebe menší pochybnost bráti jeho skvělou čistotu karakteru. Kniha jeho „Schwarzgelb“ je zejména nám Čechům povšimnutí hodna pro oddíl: „Böhmen“, v němž si velice spravedlivě našeho života všímá. Bahr nenáleží k výkonným politikům v běžném slova smyslu, ale napsal vysoce zajímavou politickou knihu, jako málo který německý politik z profese.

„Turistika.“ Napsal Dr. Jiří Guth. Nakladatel Hejda a Tuček, knihkupectví v Praze. Vychází v sešitech po 40 hal. Díla v pravdě velmi užitečného dostává se všem, kdož cestují, neboť osvědčený již autor ukládá v něm své bohaté životní zkušenosti, nabyté v neustálém společenském

styku při cestování doma i v cizině. Na prahu sezony jarních cest a výletů stává se kniha Guthova výbornou příručkou všem, kdož touží vyjíti na cestu, af jest kratší nebo delší. Kniha je nemalé důležitosti pro mládež, rodiče i vychovatele, neboť spisovatel dokazuje, jak nutno je, aby mládež naše poznávala okolí své, vlast i širý svět, neboť bez znalosti světa a lidí je praktický život téměř nemožný. Také zkušeným turistům přijde kniha Guthova vhod, protože naleznou v ní mnoho vlastních poznatků, které v žádném deníku ani zápisníku nemohou býti pečlivěji a souborně shrnuty.

Otázka vydání dějin české literatury katolické. V české veřejnosti katolické trpce se pociťuje nedostatek dějin české literatury katolické. Koncem t. r. má vyjíti bibliografie české literatury katolické. A tu nastala i chvíle, kdy je třeba přikročiti ke zpracování dějin české literatury katolické (theologie všech odborů, filosofie, pedagogiky, sociologie, krásné literatury, politické literatury a žurnalistiky). Pracovníci v oboru dějin české literatury katolické (novodobé) prosí se, aby se přihlásili laskavě do sekretariátu Společnosti sv. Cyrilla a Metoděje, Olomouc, Dolní nám. čís. 17.

Českým školám českou knihu! Má-li se tato zásada prováděti ve všech odborech, dlužno jí dbáti také v odboru náboženském. K dosavadním pomůckám toho směru mohla by se časem přidružit „Katolická prvouka", kterou s přispěním katechetského spolku olomouckého chystá do tisku loštický katecheta P. Václav Kubíček. Kniha sestává z biblických článků z učiva katechismového a ze článečků „čítankových". Mimo črty ze životopisů svatých, poukazy z českých dějin a jiné příběhy vzaté z dětského ovzduší, obsahují článečky pod nadpisy dětem zajímavými výňatky z Písma sv., úryvky z církevních modliteb i kostelních písní a řadu českých přísloví. Cílem článečků jest, spolu se živým slovem učitelovým buditi náboženské city, nabízet poučení přiměřeně rozmělněné a stále připravovati ke svaté zpovědi a sv. přijímání, jak obojí jest nařízeno v třetím školním roce obecných škol. S použitím nejlepšího, co dosud vyšlo v katechetické literatuře, je „Katolická prvouka" titulem, složením a provedením ryze původní. U biblických článků hleděno k tomu, aby nejen pokud možno těsně přiléhaly ke svatým textům originálu, nýbrž také aby je děti bez dlouhých výkladů snadno chápaly a lehce se jim učily. Učivo katechismové vyňaté buď doslova nebo zkráceně z dosavadního katechismu obsahuje v 85 odpovědech potřebné základní kameny k další stavbě náboženského vyučování. Čítankovými článečky vane český duch místy s nádechem poesie. Kniha jest myšlena jako pomůcka pro první tři ročníky obecné školy, má předběžně konsistorní „Imprimatur" a vyjde za některý měsíc zatím jako „pokus učebnice".

„**Umělecké památky**" jest název sympatické sbírky, která vychází v korunových svazečcích nákladem Topičovým v Praze. Každé číslo jest malá monografie umělecko-historická, obsahující 40 obrázků a k nim stručný text. Z dosavadních svazků jmenujeme: Zmizelá Praha, Zmizelá Plzeň, Zámek Kratochvíle, Veltrusy, Litomyšl, Chrám týnský, Staropražská domovní znamení. Sbírka bude přinášeti též svazečky o památkách moravských i slezských. Bylo by dobře věnovat svazeček Dřevěným chalupám a domům, jak jsou v svazku v Čechách v Sobotce i jinde, též několik svazků památkám uherského Slovenska, na př. svazeček o Trnavě. I Slezsko i Slovensko jsou částmi našeho organismu národního.

Učeliště novinářství. Při vysokém učení v Lipsku trvá zvláštní „ústav pro novinářství", který je samostatným oborem, universitě volně přidruženým. Nyní opatřen byl tento ústav novým učebním rozvrhem. Dle tohoto rozvrhu bude míti ústav čtyři oddělení, tři oborová: pro politiku, obchod a feuilleton, čtvrté pak společné pro odborné přednášky o novinářství samém, jeho vývoji, stavu, prostředcích a pomůckách. Ústav bude míti vlastní knihovnu a odborné sbírky.

Polský spisovatel dr. Mar. Zdziechowski vydal za války velké dvousvazkové dílo, nazvané „Pessymizm, romantyzm a podstawy chrześcijaństva". Dílo čítá 800 stran a rozděleno jest na 18 hlav. Dr. Zdziechowski píše o náboženství a duši, o ideji náboženské v literatuře, podává své vlastní kredo o církvi, mluví o církvi a kultuře, o pokroku sociálním v církvi katolické, o ruchu liturgickém a prohloubení ducha náboženského.

Udělení Turkovy ceny. Z nadání zvěč. architekta Aloisa Turka při Museu království Českého udělena byla na rok 1917 v oboru historickém

vypsaná cena 800 korun dle jednomyslného návrhu poroty spisu professora dra Jana Heidlera „Ant. Springer a česká politika v l. 1848—1850".

Knihoven venkovských bohoslovci Královéhradečtí založili 125 dílem z příspěvků vlastních, dílem z dobročinnosti příznivců. Jednota však žádá, aby o těch knihovnách ročně podána jí byla zpráva, jinak že nemůže knihy vyměňovati. Než dle „Obnovy" neděje se tak a tím se práce stěžuje a chuť ochabuje.

Konkurs na pět knihoven pro Čechy a Moravu vypisuje Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze-II. 570 do 31. srpna 1917.

Knihoven nejvíce je ve Spoj. státech severo-amerických, v Evropě, pak v Dánsku, Norsku, Švédsku a Švýcarech. V Americe jsou veřejné knihovny pro děti. Poláci mají pěknou statistiku v tomto oboru. V knihovnách jsou zastoupeny ženy v některých státech. V Italii a Petrohradě žena do knihoven připuštěna není.

Také kritika. Zlatá Praha č. 37 píše: „Nová kniha páně Skružného „Denník Kačenky Strnadové" vymyká se, přes značné odborné znalosti a vlohy charakterisační, z rámce literární kritiky."

Soutěž. „Český Denník" vypsal stokorunovou cenu na feuilleton. Sešlo se 75 prací. Cena udělena spoluredaktoru listu prof. F. A. Vondruškovi a jiná stálému spolupracovníku téhož listu.

Paběrky z novin a veřejného života.

Dva noví světící biskupové pro pražskou arcidiecesi. Papež svolil žádosti knížete-arcibiskupa hr. Huyna, aby vedle dvou světících biskupů dra Frinda a Fr. Brusáka byli jmenováni další dva světící biskupové, generální vikář dr. Jan Sedlák a prelát Jiří Glosauer. Ve Vídni konal se informační proces obou prelátů. Noví biskupové konsekrováni budou v září. Za důvod ustanovení čtyř světících biskupů v arcidiecési pražské se uvádí, že tak bude možno v arcidiecesi pražské, čítající 2 a půl milionu duší, uděliti za 6 let svátost biřmování ve všech místech.

Hrdinná smrt polního kněze na sočské frontě. Divisijní farář dr. František Andolšek padl za desáté sočské ofensivy, zasažen byv granátem. Znal všechny jazyky říše, byl před válkou profesorem anglického a francouzského jazyka na Terezianské akademii ve Vídni. Ihned po vypuknutí války byl povolán za polního kuráta a konal své povinnosti s největší svědomitostí a obětavostí. Co nejenergičtěji zasazoval se o odstranění různých nepřístojností v některých nemocnicích vojenských a zastával se vždy horlivě zájmů mužstva, u něhož byl neobyčejně ctěn a milován. Po celou dobu desaté ofensivy sočské konal svou službu na tamnější frontě s největší obětavostí a neohrožeností. V nejprudším ohni meškal mezi bojujícími i na místech nejnebezpečnějších, spěchal za palby z místa na místo k raněným, aby jim poskytl poslední útěchu a pomoc. Kdykoli jej někdo hledal v jeho soukromém bytě, vždy dostal od sluhy odpověď: „Pan farář není doma, šel k vojákům na frontu." A také na frontě zahynul hrdinnou smrtí, usmrcen italským granátem.

† **Ludvík Skalický.** Hrdina padl! Hnutí katolického studentstva československého postihla opětně krutá rána. Dne 28. května padl na Soči u Monte Santa poručík Ludvík Skalický, c. k. místodržitelský účetní asistent, jeden z prvních tvůrců „České Ligy Akademické" a hnutí katolického studentstva zvláště. Stál u kolébky „České Ligy Akad.", byl jejím jednatelem, redaktorem dvou ročníků „Studentské Hlídky", jedním ze zakladatelů „Ústředí katol. studentstva", spolureferentem podpůrného oddělení „České Ligy Akademické". Zde zvláště vyvinul horlivou činnost pro lepší sociální postavení katolického studentstva. Jeho válečné osudy jsou jediným listem utrpení a bolesti, kterou musil vypíti až na dno. Jako poručík rusínského pluku prodělal největší boje. Na počátku války u Březan, kde byl granátem raněn do břicha, tři žebra mu odejmuty. Pak na jaře příštího roku bojuje v Karpatech, kde opět noha mu prostřelena. Jeho tělesná konstrukce vzdoruje i tyfu, který si odtamtud přivezl. Ale jeho zdraví jest již otřeseno.

V dalším zimním tažení dostal revmatismus nohou. Po částečném vyléčení odjel do Sedmihradska a odtud na Soč. Zde v bitvě, přesahující lidské síly, granát mu utrhl ruku a nohu. Za hodinu vypustil svoji šlechetnou duši... Katolické studentstvo zachová ve své věčné paměti svého nejlepšího stoupence a propagátora svých životorodých ideí.

† **P. Ignác Bláha.** V Brně zemřel dne 18. května P. Ignác Bláha z Kongregace nejsv. Vykupitele. Narodil se 1. února 1845 v Levech v Čechách. Po studiích gymnasiálních, jež konal v Klatovech, vstoupil do kongregace nejsvět. Vykupitele. Byv r. 1869 vysvěcen a ukončiv II. noviciát, poslán jako missionář do Červenky, kde pobyl 15 let, konaje missie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, hlavně pak namáhavé na Uherské Slovači. Roku 1884 ustanoven českým kazatelem u P. Marie na Nábřeží ve Vídni, kde působil s malou přestávkou 25 let až do roku 1909, ujímaje se horlivě českého lidu. Od vánoc 1909 až do své smrti připsán byl koleji brněnské. O Čechy vídeňské má zvlášť veliké zásluhy právě tak jako jmenovec jeho P. Tomáš Bláha, kterého Čechové ve Vídni nazývají svým otcem.

P. Jan Nep. Rubringer O. Cap. zemřel 27. června v Maria Celli, poutnickém marianském místě ve Štýrsku. Nar. v Písku r. 1862. Redigoval „Serafinské květy", orgán terciářů československých, byl ředitelem třetího řádu sv. Františka. Kapucínský klášter v Třebíči důkladně opravil, klášterní a farní chrám u Kapucínů v Třebíči za jeho činnosti tak byl zveleben, že uvnitř umělecky patří k nejkrásnějším a svou malířskou i sochařskou výpravou je pravým lákadlem pro milovníky církevního umění. Na vzniku Zádruhy třebíčské má lví, na jejím rozvoji a rozkvětu hlavní podíl. Pečoval o udržení domu katol. tovaryšů, staral se a podporoval křesťansko-sociální hnutí dělnické v Třebíči, pro týdenník „Stráž" pracoval neúnavně.

Úmrtí. Dne 5. července zemřel v Praze na Strahově Lohelius Schmidt, řeh. kanovník a kapitulár na Strahově, kn. arcib. notář a konsistorní rada, člen církevního soudu arcidiec., inspektor obrazárny strahovské a ředitel arcibratrstva smírné mše sv.

† **Antonín Foretník,** upřímný našinec a starosta obce Krumvíře na Kloboucku na Moravě, zemřel dne 6. června. Zvěčnělý zastával mnoho čestných hodností. Byl starostou obce, ve výboru zasedal dlouhou řadu let, byl také kostelním hospodářem, místopředsedou okresního silničního výboru, předsedou rolnického družstva v Kloboukách a m. j. Všude se osvědčil jako muž správný, obezřelý a poctivý.

Nový unionistický biskup Fjodoriw byl nejdříve posluchačem ruské pravoslavné duchovní akademie v Petrohradě. Zmatky v učení ortodoxním pohnuly ho k přestupu do církve katolické. Studoval v Římě na propagandě a když ho tam počala ruská diplomacie pronásledovati, dokončil svá studia ve Frýburku ve Švýcarsku. Je zajímavo, že na katolického biskupa řeckého obřadu byl posvěcen od bulharského biskupa v Cařihradě, poněvadž věděl, že těžko by se mohl vrátiti do Ruska, kdyby byl vysvěcen Szeptyckim. Fjodoriw súčastnil se všeho západního hnutí k spojení pravoslavné církve s Ruskem. Býval i na unionistických sjezdech na Velehradě.

Nový rektor české university v Praze. Rektorem české university Karlo-Ferdinandovy pro stud. rok 1917-18 zvolen byl letos vdp. dr. Gabriel Pecháček, řádný profesor pastýřského bohosloví. Nový rektor narodil se v Praze dne 25. října 1855, jest knězem a konsultorem ryt. řádu Křižovníků s červ. hvězdou, konsistorním radou a radou kníž. arcib. duchovního soudu, examinátorem prosynodálním při zkouškách konkursních, byl již třikráte děkanem fakulty bohoslovecké a dovršil letos 25. rok svého působení jako profesor universitní. Z jeho péra vyšla mnohá cenná díla, buď samostatně nebo v různých vědeckých časopisech odborných.

Děkanem české theologické fakulty na rok 1917-18 zvolen vdp. dr. Fr. Stejskal, profesor církevních dějin.

Jubileum zasloužilých lidí. Sto a desáté výročí narození Hugona Jana Karlíka. Dne 22. července naplní se právě 110 let, kdy (r. 1807) narodil se v Soběslavi pozdější kněz-vlastenec a církevní dějepisec český P. Hugo Jan Karlík, jenž působil v Plzni horlivě jako profesor a byl nejlepším přítelem nezapomenutelného J. K. Tyla, rovněž i podporovatelem jeho vznešených národních snah. Jako církevní

český dějepisec vynikl nemálo. Žel, že většina jeho spisů zachována jen v rukopise a nevydána tiskem. — Padesátileté jubileum svého kněžství slaviti budou dne 31. července t. r. vdpp. P. František Janků, hlavní farář u sv. Jindřicha a Th. Dr. Antonín Víšek, farář u sv. Trojice v Podskalí v Praze. Oba byli vysvěceni na kněžství r. 1867. — Čtyřicetileté jubileum svého kněžství slaví dne 15. července Dr. Jan Ladislav Sýkora, naslovo vzatý znalec biblických textů a kanovník u Všech Svatých na Hradčanech. Na kněze byl vysvěcen r. 1877. — Třicetileté jubileum svého kněžství slaví dne 17. t. m. dp. František Halbich, katecheta a bývalý dlouholetý spolupracovník „Vychovatele". Na kněze byl vysvěcen dne 17. července r. 1887. Dvacetileté jubileum svého kněžství slaví dne 18. července vsdp. P. Odilo Pospíšil, převor uhersko-brodského konventu OO. Dominikánů a býv. redaktor „Růže Dom.", kněz-paedagog Josef Jonák, známý svým spolupracovnictvím ve „Vychovateli" a známý cestovatel-kněz Alois Svojsík. O. J.

Jubileum 25leté novinářské činnosti slaví p. V. Bol. Pavlík-Sychra, redaktor katol. „Hlasu Lidu" v Čes. Budějovicích. Svou činnost započal v „Rovnosti" v Brně a „Soc. demokratu" v Praze. Později byl redaktorem různých krajinských listů („Č. Venkov", „Polaban", „Podřipské Listy", „Jizeran" a j.); nyní je 11. rok v budějovickém „Hlasu Lidu". Jubilant vydal několik knížek belletrie a prací národohospodářských.

Sedmdesáté narozeniny. Dne 2. června oslavil tiše profesor gymnasia v Brandýse n. L., bývalý profesor reálky v Karlíně a pozdější dlouholetý farář ve V. Jirnech p. konsistor. rada Václ. Brabec v plné svěžesti své 70. narozeniny. Zajisté že každý, kdož poznal tohoto nanejvýš skromného, vlídného, neúnavného, obětavého lidumila a učitele a zasloužilého kněze-vlastence, provází tento významný den vroucím přáním dalšího dlouhého nezkaleného jeho plodného života!

Abrahamoviny slavil 23. t. m. vldp. Alois Cervenka, bisk. vikář písecký a osobní děkan ve Štěkni. Narodiv se v Uhlíř. Janovicích, vstoupil po studiích gymnasiálních do kněžského semináře v Praze, kde byl také 19. července 1891 vysvěcen. Působiv více let v pražské diecesi, ustanoven byl pak farářem v Paračově (v diec. budějovické), za několik roků farářem ve Štěkni, kde požehnaně působí až posud. Pro svoji horlivost jmenován byl osobním děkanem, potom tajemníkem vikar. a roku loňského bisk. vikářem.

Šedesáté narozeniny slaví Ludvík Seyvalter, zakladatel Útulny slepých dívek. Jakožto čečelický farář založil v r. 1908 nadaci k vydržování několika slepých dívek a svěřil je Asylu cís. Alžběty na Kampě. Zasvětiv celý svůj plodný život dobročinnosti nezná jiné tužby, než ve své Útulně umístiti jak možná největší počet slepých dívek, zejména těch nejnešťastnějších.

Dvě výročí kněží-spisovatelů. Před 80 lety (dne 6. července r. 1837) narodil se v Rokycanech pozdější neunavný pracovník na poli církevní hudby a umění Msgr. P. Ferdinand Jan Lehner, dlouholetý farář u sv. Ludmily na Král. Vinohradech, jenž zemřel 1. března 1914. — Na den 16. t. m. připadá 60. výročí narozenin kněze-literáta Jana M. Bakaláře-Srbeckého, jenž narodil se r. 1857 v Srbcích u Kojetína. Jako farář v Angernách u Vídně často vysílal své literární plody do literárního českého světa. Bakalář sbíral národní pohádky. Přispíval též do Kottova „Slovníku česko-německého". R. 1887 vydal „Mluvnici světomluvy volapük", na to „Slovníček volapücko-český a česko-volapücký". V tomto oboru vynikl Bakalář nejznámějším způsobem a byl vždy zjevem skutečně ojedinělým. Též byl spolupracovníkem četných volapückých listů. O. J.

Abrahamoviny slavil Kristian Ječmínek, ředitel zemské, vychovatelny cís. Fr. Jos. pro hochy v Brně. Narodil se 31. května 1867 ve Vitonicích u Prostějova, studoval v Kroměříži, v Těšíně, působil na rozličných místech, až se stal ředitelem zem. vychovatelny. Konal přednášky v oboru vychovatelství na př. na sjezdě katolíků v Kroměříži, Solnohradě, Brně, psal odborné články a vydal šest samostatných děl, jako „Trojlístek nešťastníků: slepí, hluchoněmí a zpustlí", „Vladař lidumil" „Vzpomínky na vlastenecké slavnosti v zemské vychovatelně v Brně" atd.

Vzpomínka na Tomáše Kubíčka, buditele na východě Moravy při praesentaci na faru v Kelči. Tomáš Kubíček narodil se dne 28. února r. 1862 v Lukové u Přerova na Moravě. Jako študující založil ve své rodné obci čtenářsko-pěvecký spolek „Svornost" a lidovou knihovnu, která čítala na 600 svazků četby. Na kněze byl vysvěcen roku 1886 a hned po vysvěcení dostal se jako kaplan do Litenčic u Kroměříže, kde roku 1888 založil opět knihovnu pro lid. Přeložen do Moravské Ostravy, kde ujal se tamního, takořka již rozpadlého spolku katol. tovaryšů, a zvolen za jeho předsedu, povznesl spolek se vší rázností tak, že zakoupil i spolkový dům a upravil spolkové řády, založil i velkou spolkovou knihovnu pro veřejnost, pořídil velké jeviště, spolkovou divadelní šatnu o 300 oblecích a kromě toho založil a vydával hlavně pro lid hornický třikráte v měsíci vycházející časopis „Z á j m y d ě l n i c t v a", orgán křesťansko-sociální, který vydával na své riziko. Jest zakládajícím členem družstva Vlast od r. 1893.

Zlatou růži propůjčil letos papež Benedikt XV. belgické královně Alžbětě za její činnost milosrdné sestry v nemocnicích.

Daleko od domova zemřel autor písně „Kde domov můj?", jež by byla sama dostačila, aby dochovala potomstvu památku Škroupovu. Fr. Škroup, syn učitelův z Pardubicka, dovršil právě třicetiletí své divadelní dráhy, když r. 1857 vypověděl ředitel Stöger Škroupovi; jsa na odpočinku s pensí 1050 zl., otevřel si školu pro divadelní zpěv, školy však po dvou letech zanechal, byv povolán za kapelníka do Roterodamu. Churavěl již v létě 1861, kdy zajel do Čech na zotavenou; na podzim odjel opět do Roterodamu, kdež 5. února 1862 skonal. Roterodamští si Škroupu oblíbili, o tom svědčil i jeho pohřeb, který se konal dne 12. února. Byl to pohřeb důstojný, průvod pohřební čestný a znamenitý. Zpěvačky roterodamského divadla ověnčily rakev i hrob. Roterodamští umělci uspořádali 13. února četně navštívený koncert ve prospěch osiřelé rodiny. Spolek pražských hudebníků společně se členy zemského divadla konal dne 15. února v kostele Salvatorském smuteční slavnost na památku Fr. Škroupa, provozovav slavné Mozartovo requiem.

Velký dar knížete arcibiskupa katol. novinářům. „Pester Lloyd" sděluje, že kníže arcibiskup dr. Jan Czernoch, primas uherský, daroval Pázmanyovu spolku uherských katolických žurnalistů 100.000 korun. Daru tohoto má se použíti na podporu katolických novinářů a jejich rodin.

Z esperantského života. První sjezd katolíků-esperantistů konal se na jaře r. 1910 v Paříži s neočekávaným úspěchem. Kongresu se súčastnilo přes 450 katolíků ze 17 národů. O sjezd (který byl pořádán pod protektorátem a osobní účasti msgra Baudrillarda, rektora katolické university), zajímal se i sv. Otec. Jen esperantsky bylo jednáno v pracovních schůzích, zejména o náboženském vyučování, o organisaci katolíků a doporučováno zakládati národní svazy po vzoru nizozemského svazu, který čítá již 1000 členů. Další sjezdy byly v La Haye, Budapešti a Římě, kdež účastníci byli přijati papežem v audienci a doprovázeni jsouce hudebníky papežské gardy, zpívali esperantskou píseň „Chceme Boha". Válka světová znemožnila V. kongres, který byl pod patronací biskupa tarbeského a lurdského připravován v Lurdech.

Vyznamenání českého kvarteta. Při poslední schůzi sboru obecních starších byla po referátu náměstka MUDra Kašpara udělena zlatá záslužná medaile král. hlavního města Prahy Českému kvartetu u příležitosti 25letého výročí jeho umělecké působnosti.

Nezapomněl na milé družstvo Vlast. Vldp. Theodor Káčer, farář v Kuželově na Moravě, jeden z nejstarších zakládajících členů družstva Vlast, k němuž přistoupil jako kooperator v Lesnici u Zábřeha dne 15. ledna r. 1885 a pak odbíral veškeré naše časopisy i podporoval naše všecky odbory a podniky, ještě před svojí smrtí na začátku tohoto roku, odkázal družstvu Vlast jako věrný člen 520 korun. Jeho v něžné lásce psané nám dopisy, v n i c h ž u z n á v a l n a š i p ř e s n o u s v é r á z n o s t k a t o l i c k o u, budou v našem archivu uloženy na jeho světlou památku za vše, co pro nás učinil, podniknul a družstva Vlast v těžkých dobách často se zastal. Jeho pevnost v smýšlení k nám budiž všem členům družstva Vlast vzorem a příkladem do budoucnosti. — Čest budiž jeho památce!

Upozornění. — P. T. našim přátelům! Kalendář „Svatý Vojtěch“ který vydáváme **již 17 let** vyjde i letos **na rok 1918.** — Podobně vyjdou „Státný“ a „Přítel Opuštěných“, kalendář spolku „Domova Opuštěných“. Přihlášky se přijímají.

Nový farní tiskopis. Knihtiskárna družstva Vlast vydala nový potřebný farní tiskopis „Protokol faráře o prominutí 3 prohlášek pro obor státní dle minist. výnosu“, jehož jest nyní třeba zvláště k sňatkům vojínů. Cena 5 h.

Zápis do II., IV.—VIII. třídy dívčího vyššího reálného gymnasia s právem veřejnosti na Král. Vinohradech, Korunní tř. 4., jakož i do dívčí dvojtřídní obchodní školy konal se dne 30. června a 1. července od 8—10 hod. v ředitelnách ústavu. Při ústavu zřízeny jsou: 1. Jednoroční kurs ku vzdělání industriálních učitelek pro školy obecné i měšťanské. 2. Praktický kurs ku vzdělání vychovatelek. Kromě toho vyučuje se hře na klavír a housle, němčině, francouzštině, angličtině, všem druhům praktických i ozdobných ručních prací, malbě, šití prádla atd. Pro dívky z venkova zřízen jest pensionát. Přihlášky se přijímají denně. Prospekty ochotně zasílají Školské sestry O. S. F.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali: 20 K: Ambrož hrabě Potulicki, děkan metrop. kapitoly v Olomouci; po 10 K: Milosrdné Sestry III. řádu sv. Františka v Brně; po 7 K: Jan Hlasivec, kníž. arcib. notář a farář v Praze-II.; po 6 K: Klášter Benediktinů sv. Markéty v Břevnově; po 5 K: Josef Vlasák, velmistr ř. Kříž. Praha-I., Karel Boček, rektor semináře v Čes. Budějovicích, Vavřinec Jakeš, bisk. vikář v Slověnicích, Konvent Milosrdných Bratří v Letovicích, M. Musil, děkan a kanovník v Hradci Králové; po 4 K: Frant. Hašlar, em. far. v Dolních Břežanech, Vincenc Tesař, kanovník v Olomouci, Václav Dvořák, far. v Radnicích; po 3 K: Ignát Hrubý, farář v Borkovanech; po 2 K: Dr. Fr. Reyl, kanovník v Hradci Králové, Bohuslav Duchacký, novicmistr v Praze-IV., Jan Kremláček, kooperator v Čučicích; po 1 K: J. Kovář, far. ve Vlčicích, Fr. Fiala, konsist. rada a děkan v Rynárci, Fr. Ocásek, děkan ve Fulneku, Ant. Filip, far. v Kondraci, Milosrdné sestry sv. Vincence v Chudenicích, Karel Samšiňák, farář ve Vlastibořicích, M. Maňhal, farář v Eisensteině, Kollej Salvatoriánů ve Val. Meziříčí, Bohdan Bergmann, osob. děkan ve Stránově, Karel Neužil, farář v Dřítči, Dr. Fr. Klobouk, pomocný kněz v Mor. Ostravě; po 2 K: Emanuel Veselý, farář ve Svatém Poli, Frant. Schindler, c. k. profesor nábož. v Praze-IV., P. Berthold Hejhal, O. S. A. v Praze-III., Václav Sixta, děkan v Kolíně, Jan Beránek, farář v Moravanech, P. Ambrož Kozler, podpřevor v Břevnově, Jan Paclík, osobní děkan v Kamenném Újezdě, Frant. Miča, děkan v Opatově, Alfons Janák, farář v Besenicích, Theodor Zeman, děkan v Modré Hůrce, František Kašťák, děkan v Ronově, Václav Oliva, farář v Radhošti, Václ. Lachman, farář v Borovnici.

Tiskové Lize přispěli: Fr. Škarda, farář na Král. Vinohradech 8 K, Frant. Smetana, farář v Bystrém 2 K, duchovenstvo vikariátu Zbraslavského 7 K 20, F. Zuna, farář v Jinonicích 2 K, Jednota českého katol. učitelstva 25 K, T. K. v P. 10 K, Alban Schachleiter, opat kláštera v Emauzích 20 K, Fr. Janák, farář v Lovčicích 2 K, Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII. 2 K, Jan Černý, arciděkan v Plzni 3 K, B. Kabrhel, provincial řádu Piar. 10 K, J. Rathouský, farář u P. Marie Vítězné v Praze 2 K, A. Láš, děkan v Lomnici nad Pop. 2 K, Ant. Nývlt, probošt v Poděbradech 5 K, Aug. Novák, farář v Dobřenicích 2 K, M. Musil, k. děkan v Kr. Hradci 2 K, V. Šťastný, far. ve Velimi 2 K. Al. Ličman, far. v Popovicích 1 K, klášter v Břevnově 5 K, B. Tomíček, far. ve V. Petrovicích 4 K.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Vinc. Macek, kaplan v Železnici, a Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Vinc. Macek, kaplan v Železnici, a Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Vinc. Macek, kaplan v Železnici; Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči a Jan Voborský, vrch. místodržitelský oficiant a spisovatel v Praze.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Vinc. Macek, kaplan v Železnici, a Jan Nep. Černohouz, kons. rada a em. děkan v Bubenči.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 11.

VLAST

SRPEN 1917.

Dr. Jos. Samsour:

Potřebuje dnešní svět ještě křesťanství?

(Dokončení.)

Snaha je přirozenou duchu lidskému. Nespěje-li nad sebe k Bohu, spěje pod sebe k hmotě, a hmotou roztéká se ve zkázu, jak v jednotlivci, tak také v množství. Odpad od Boha je příčinou úpadku společnosti lidské.

Tomu učí netoliko povaha věci, nýbrž i neklamné slovo boží. Marnou snahu bez Boha šťastným býti, dosvědčuje Pán v žalmu: „Nestaví-li Hospodin domu, marně pracují, kdož staví jej.“ [1]) „Neostříhá-li Hospodin města, marně bdí, kdo je ostříhá.“ V dnešní Evropě chtějí budovati docela i státy bez Boha; budují zříceniny. Touže pravdu hlásá Bůh jiným obrazem: „Mne opustili studnici vody živé a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, kteréž nemohou držeti vody.“ [2]) Evropa je plna takovýchto cisteren a národové hynou a usychají žízní. Že všechno zlo a konečný zánik národů mají důvod svůj v odpadu od Boha, prohlašuje Bůh slovy: „Trestati bude tě zlost tvá a odvrácení tvé domlouvati bude tobě. Věz a viz, že zlá a hořká věc to je, žes opustila Hospodina Boha svého, a že není bázně mé při tobě, praví Pán Bůh zástupů.“ [3]) Zlem v plné své míře však a hříchem hříchů je odpad od Boha; a učinil-li Bůh příslovím: „Spravedlnost vyvyšuje národ, hřích však jej bídným činí,“ [4]) musí tento odpad od Boha přivoditi všechnu bídu a neštěstí.

Co v povaze věci spočívá a dosvědčuje slovo boží, to potvrzuje také zkušenost. Písmo sv. vypravuje: „Vida pak Bůh, že by mnohá zlost lidská byla na zemi a všeliké myšlení srdce náchylno bylo ke zlému po všechen čas, zželelo se mu, že člověka učinil na zemi. A bolestí srdce dotčen jsa uvnitř řekl: Vyhladím člověka, kterého jsem stvořil ze země, od člověka až do hovad, od zeměplazu až do ptactva nebeského: nebo líto jest mi, že jsem je učinil. A kletba přišla 40 dní na zemi. I zhynulo

[1]) Žalm 26, 1. n.
[2]) Jer. 2, 13.
[3]) Tamže 19.
[4]) Přís. 14, 34.

všeliké tělo, kteréž se hýbalo na zemi, ptáků, živočichů, zvířat i všech plazů, kteříž se plazí po zemi: všickni lidé, i všecko, v čemž dýchání života je, na zemi pomřelo. Zůstal pak sám Noe, a kteříž s ním byli v korábu.“ [1])

Lidé opustili tehdy řád nadpřirozený, a nevedli rozumného života, jak Písmo sv. dosvědčuje: „Nezůstane duch můj v člověku na věky, nebo tělo je“ (Gen. 6, 3), a proto byl vyhlazen. Odpad od Boha zničil veškero pokolení lidské až na osm duší, které byly v korábu.

Pět měst v rovině kolem Jordánu odpadlo od Boha a vedlo život, který je snižoval pod zvíře. To bylo příčinou, proč Bůh mluvil k Abrahamovi: „Křik Sodomských a Gomorrských rozmnožen jest a hřích jejich obtížen je příliš, sstoupím proto a pohledím, zda-li křik, kterýž přišel ke mně, skutkem naplnili; čili tak není, abych viděl.“ [2]) Bůh nenalezl v městech těchto ani deset spravedlivých. „Proto dštil Hospodin na Sodomu a Gomorrhu sirou a ohněm od Hospodina s nebe; a podvrátil města ta, i veškeru vůkol krajinu, všecky obyvatele těch měst i všecky věci zelenající se na zemi.“ [3]) Odpad od Boha zničil města a zemi a mrtvé moře hlásá všechněm dobám tuto hroznou pravdu.

Kdykoli Israel odpadl od Boha, stal se kořistí svých nepřátel, uvržen byl do pout služebnosti, odvlečen do zajetí, jeho země byla zpustošena, jeho svatyně zbořena. Dvacet jeho královských rodů bylo od Boha zavrženo a vyhlazeno, poněvadž odpadly od Boha a lid svedly k odpadu od Boha; a na všech splnilo se slovo k prvnímu králi promluvené: „Poněvadž jsi zavrhl slovo Páně, zavrhl tě Hospodin, abys nebyl králem.“ [4]) Když konečně národ tento se svými kněžími slavně zapřel Syna božího a před Pilatem křičel: „Nemáme krále kromě císaře,[5]) jeho krev přijdiž na nás a na naše dítky,“ [6]) naplnilo se na něm slovo prorocké: A nebude lid jeho, kterýž ho zapře. A město a svatyni rozmece lid s vévodou, kterýž přijde; a konec jeho pohubení a po konci boje uložené zpuštění. A bude v chrámě ohavnost zpuštění: a až do skonání a konce trvati bude zpuštění.[7])

V Asii kvetly nejkrásnější říše a byly žehnány, pokud se přidržovaly církve boží a Bohu věrnými zůstaly. Upadly do haerese, rozkolu, islamu; a jejich osudem stalo se barbarství.

V Africe byly nejkrásnější a nejslavnější církevní provincie v nejvyšším lesku svatosti a vzdělání. Byla jí uloupena církev a Bůh; a Afrika stala se zemí nejbídnějších otroků.

Dějiny všech říší potvrzují to, že jakmile odpadnou od Boha a jeho církve nebo pokračují v odpadu, nastává perioda a vždy znovu se vrací, kde se osvědčuje slovo sv. Augustina: „Co jsou říše, je-li odstraněna spravedlnost, jiného, než státy loupežnickými. Nebof co jsou loupežnické státy jiného, než bezbožné říše.“ [8])

---

[1]) Gen. 1, 7, 8 n. — [2]) Gen. 18, 20 n. — [3]) Gen. 19, 24 n. — [4]) Reg. 15, 23. — [5]) Joh. 19, 15. — [6]) Math. 28, 25. — [7]) Dan. 9. 26, 27. — [8]) De civ. Dei, lib. IV. c. 4.

Z Francie byli v novější době Bůh a církev vypuzeni; a lidé stali se hyenami, neslýchané ohavnosti zpustošily krásnou zemi, a celá Evropa uvedena byla v požár. A ještě později byla táž pravda hrozně osvětlena a neslýchaným pádem země zcela hrozně potvrzena hořící Paříží, z jejíhož středu ozývalo se volání pekla: „Dokud Bůh není odstraněn ze světa, nemůže býti člověk svobodným.“ Revue des Deux Mondes, list, který tehdy vytkl si úkolem, náboženství buď skrytě nebo otevřeně, vždy však hluboce a perfidně napadati, doznala sama: „Bankrot revoluce francouzské je faktem dovršeným, neodolatelným. Revoluce zavraždila vlast.“ Bylať to v podstatě revoluce proti Bohu a proti církvi.

Tomu učí nás dějiny všech národů. Než bohužel, lidé jsou vedeni dnes k tomu, aby zneuznávali pravé povahy věcí, aby nevěřili slovu božímu, a z dějin netoliko ničemu, nýbrž opaku toho, čemu učí, se naučili; neboť postupuje se dle základního bludu: Chod dějin světových je mimo ctnost, nepravost a spravedlnost. Co vidíme proto za našich dnů?

Všichni téměř vládcové evropští jsou v boji s Bohem a církví: a téměř všecky země evropské, zvláště pak katolické, poněvadž se prohřešily proti Bohu a církvi, co nejtíže, upí v bídě všestranné. Ano, kdyby nebylo v Evropě věčného Říma, nebylo by lze na okamžik pochybovati, že upadne do dřívějšího barbarství. Neboť pokročila na dráze záhuby již tak daleko, že ji neštěstí a potupa ještě více pobuřují proti Bohu a církvi a všechny tresty, místo by ji přivedly k rozvaze, ještě k větším zločinům vedou. Odpad je tak velký a úpadek tak hluboký, že i zřejmé tresty boží považovány jsou za pouhé přírodní události a že ještě více se hřeší. Co má nebo může tu ještě pomoci?

Tento odpad národů křesťanských je tím trestuhodnějším, než modloslužba národů pohanských, poněvadž znaly Boha a církev a přece opustily, co žádný pohanský národ se svými modlami a se svým lichým náboženstvím neučinil. Proto platí slovo boží k nim: „Jděte k ostrovům Cethim a vizte a pošlete do Cedar, a pilně pozorujte a vizte, stalo-li se tam co takového, zda-li změnil který národ bohy své, a ti zajisté nejsou bohové: lid pak můj proměnil slávu svou v modlu. Užasněte nebesa nad tím a brány jeho zkormuťte se velmi, praví Hospodin.[1]) Novým Bohem Evropy je vlastní já, které v ďábelské pýše sobě samému se klaní, v nenasytné lakotě vše si přivlastňuje, v bezměrné požívačnosti všecko pohlcuje; a vedle sebe žádného jiného Boha, žádné jiné bohoslužby netrpí. Tento Bůh je to, jako žádný jiný v pohanství nebo v bludu, jenž na sobě plní slovo Apokalypsy o hrozné šelmě: „I dána jsou jí ústa mluvící věci veliké a rouhání a dána jí moc vládnouti za čtyřiceti a dva měsíce. A otevřela ústa svá k rouhání se Bohu, aby se rouhala jménu jeho, i stánku jeho, i těm, kteří přebývají na nebi. A dáno jí vésti boj se svatými a přemáhati je. A dána jí moc nad všelikým pokolením a nad lidem i nad jazykem i nad národem, a klaněli se jí všichni, kteříž přebývají na zemi, jichžto jména nejsou na-

[1]) Jer. 2, 10 n.

psána v knize života Beránka, kterýž zabit je od počátku světa.“ [1]) A připojuje se: Má-li kdo ucho, slyš. Neboť je neslýcháno, aby pohan, aby mohamedán, aby žid rouhal svému náboženství a svým souvěrcům, svému kněžstvu své bohoslužbě nebo je pronásledoval; to však činí křesťané proti Bohu a proti církvi boží.

Jaký bude a jaký musí býti konec všeho toho? Zajisté evropské barbarství, odvrátí-li se Bůh a církev od tohoto nešťastného dílu světa, nebo návrat k Bohu a církvi boží, je-li v úradcích božích stanoveno dáti milost místo práva. Doufáme návrat k Bohu a k církvi, poněvadž Řím je v Evropě, poněvadž církev je připoutána k Římu, poněvadž v církvi boží je Bůh a Bůh zůstává na věky. Doufáme tak tím více, poněvadž Bůh právě v této době dvě pravdy tak slavně uplatnil, jež svědčí jasně o nepřemožitelné síle milosti a pravdy Kristovy oproti říši hříchu a temnoty, totiž neposkvrněné početí matky boží a neomylnost stolice papežské. Tato apoštolská stolice, stojí však jako Bohem ustanovená skála neochvějně, byť i bouřlivé vlny celého moře světového na ni dorážely, a nad ní se srážely; a až se bouře vybouří a vody zloby se opět uklidní, zazáří vítězná jeho hlava znovu v slunci jedné pravdy a jediné spásy a těm, kteří na ní stáli neodlučitelně a těm, kteří přežili ztroskotání, bude záchranou když vše ostatní beze stopy v propasti bylo zmizelo. Kdo tedy v odpadu nechce zahynouti, přikloň se pevně ke skále, na které stojí Benedikt XV., kterou Bůh učinil pevným městem, železným sloupem, měděnou zdí [2]) a jež na se použíti může božího zaslíbení: I budou bojovati proti tobě, ale nepřemohou; neboť já jsem s tebou, praví Hospodin, abych tě vysvobodil.[3]) S ním spojeni můžeme proto s důvěrou volati. „V tebe Hospodine jsem doufal, nebudu zahanben na věky.“

Fr. Leubner:

Smrt Pindarova.

Z knihy Frant. Leubnera: „V troskách cizích chrámů.“

Kruhy divadla plní davy tiché.
Zrak a ducha jim sudba jímá žalná:
kam krok heroa jde nutně
z pokynu vůle, neb pode mstnou rukou vin.

Jak by hluboké propasti zel jícen
ve tmách pod nimi s volnou branou Orku,
kudy zádavy se hrnou
lkajících stínů . . . A hrůza rve živou hruď,

drtí balvany děsu kleslé hlavy
pod skal úlomy od hromu a blesku
závisti a hněvu bohů,
pod jejichž vládou zrá síla, zločin i bol!

---

[1]) Apoc. 13, 5 n.
[2]) Jer. 1, 18.
[3]) Jer. 1, 19.

Člověk budí sám spící vášně nitra,
bloudí z úmysla k cílům snů a touhy,
pouta řádu láme pěstí,
nebo hrou sudby jest zloby nástroj i plen?

Hyne zákonem chyb a vin a vzpoury,
z tmy by po bouři vzplálo rosné jitro?
Velký kráčí dnů svých stíny,
klesaje — soucitnou slzu ti láká z řas.

Trpí k údivu bez viny a vinen.
Vlna nadšení hruď ti vzdouvá z tísně,
křídel smétáš prach, rveš okov —
vítězí podobný tobě, ač klesá v hrob.

Krokem kovu hřmí spádný vývoj dějů
a zpěv orchéstry lká a radí, kárá,
mladistvý až Theoxenos
s planoucím zrakem a dojatou duší dlí

v bájí oblastech, o jeho co rámě
kmetný Pindaros hlavu v žáru slunce
opírá si obnaženou,
na čestném mramoru vyslanců, Argu host.

Jak by dojmy mu jinam odevlály ducha.
Van kdys hladinu moře hrou jen čeří,
tichne, utuchne — hned po něm
velebná hladina na hloubkách klidně sní.

Ne již pod věnci slávy, ač ni mdlobou,
hlavu kloní kmet do snu zapomnění,
v míru, bez touhy a bolu,
na vráskách čela již věčnosti klidný jas.

Stanul u něho čas. Ni kdys, ni včera.
Hodin nepomní k západu ni k jitru,
nedávno ač ještě k nebi
dlaně pjal o to, co nejlepší bohů dar.

Život nebyl mu snem. By žil jej dobrý
v kráse a blahu, sny si kouzlil krásy.
Helladou hlas jeho zpěvů
pěl vždy i pod jejím nebem jen o snu sen ...

Sní a hořkosti není v tom, co trud byl,
sní i bez vděků hrdých za Mus kyny
na pohledy do niv květných.
Netuší, perutná Niké že nad ním vlá.

Potlesk divadlem. Nebudí už kmeta.
Theoxenos mu hlavu halí mrtvou,
hlasatelům kyne archon —
v úklonu hlav a tich umlká davů mrak.

Jan J. Holý:

Hodina milosti.

Dle Marie Affre.

(Pokračování.)

III. Umírá, aby žila.

Od osmi dnů byla Claudia zavřena ve vězení Mamertinském. S ohledem na otce nedali ji do ošklivého podzemního vězení, nazvaného Tullianum. Byla na řetěze přivázána v úzké a tmavé světnici, jejíž potící se zdi byly naplněny znaménky a nápisy svých stálých obyvatelů: smetany římské.

Palác Claudiův byl v zármutku a zoufalství! . . Marně se snažila Vellia dostati se až k dceři; příkaz daný stráži byl přísný: jen rozkaz císaře mohl jej odstraniti, a ubohá matka věděla dobře, že ho císař nevydá nikdy! . . Addilée trávila dny své v zahradách, bloudila pod cypříši ve společnosti židovské otrokyně. Bavily se zcela tiše, dlouho, a po zábavách zářily tváře jejich důvěrou, sílou a pokojem! . . .

Claudius pobíhal Římem, hledaje prostředek, aby dceru zachoval. Vyhledal Pythagora, Řeka, miláčka císařova, a prosil ho, by se přimluvil za Claudii; nabídl mu svou sbírku vzácných kamenů, jaké v Římě rovné nebylo, své mramorové sochy z Parosu (jednoho ostrova z Cyklad) nebo Penteliku (pohoří v Attice, znamenité mramorovými lomy), a své skříně z vonného dříví, perletí vykládané. Pythagor přijal vše, a když měl slíbené bohatství, nemluvil s Neronem.

Tigidus přijal otce zoufalého chladně, mnoho deklamoval o zločinech křesťanů a dokončil slovy:

— Co císař učinil, dobře učinil. Měj se na pozoru, aby bolest, kterou ukazuješ, neučinila i tebe podezřelým! . .

Claudius pozdvihl červené své oči k hrdému Římanu a děl:

— Brutus zabil své syny, aby zachránil Řím . . . ale nechtěli na něm, aby se potom těšil!

Ráno osmého dne přišel centurio do paláce Claudiova. Vellia a patricij přijali ho v atriu, kde již pokročilé jaro ukazovalo své bledé květy. Uprostřed radosti přírody ukončil vyslanec císařův své poslání, jež mu bylo svěřeno: Dcera, tázána prokonsuly, pruty mrskána katy, zůstala pevnou ve víře. Unavila trpělivost císařskou, a dnes na večer padne její hlava v praetoriu Esquilina.

Vellia myslela, že umře, když slyšela tyto hrozné věci. Když centurio odešel, obracela zraky sem a tam, tázala se, zda jí, Vellii, byla tato slova řečena, či zda snad hrozný sen měla . . . sen nesmyslný a srdce rozrývající! . . Sténala, by se probudila . . . ale viděla, jak slunce barví vodomety v atriu, slyšela ptáka v zahradě zpívati, cítila, jak svěží, nebalsamovaný vánek jí vrhá do tváře náruč růžových lístků, zpozorovala Claudia ochablého, s hlavou v rukou, skleslého nejtěžší ránou! . . . Chápala, že je vše pravda, že bdí . . . Plakala. Potom jako v horečce dala zapáliti kadidlo před sochami bohů, tleskajíc rukama a vo-

lajíc, aby ji bozi vyslyšeli! . . Pak bloudila po zahradách, jako duše trpící, budujíc nemožné plány, opíjela se marnými nadějemi, které prohlubovaly její bolest.

Nadešel večer. Slunce pozašlo za vrchy. Vellia vstoupila opět do atria. Claudius se nehýbal. Seděl na židli, beze slova, snad i bez myšlenky! . . . Na blízku házela Thisaïs zrnka holubům, a let jejich působil křídloma ve večerním klidu rozkošný hluk. Vellia zaklepala na rámě patricijovo:

— Claudie, půjdeš-li?

Neodpovídal. Opakovala otázku a tloukla nohou netrpělivě. Vyprostiv svou hlavu z její rukou, ukazoval tvář bledou, souženou obavami, v níž červené oči čerstvými slzami dostaly černé kruhy. Dutý jeho hlas se ptal: — Ženo, kam jdeš?

A Vellia odpověděla: — Podívat se, jak umře . . .

Znovu srovnal těžké čelo natáhnutými prsty a chraptivý vzlykot pozdvihoval jeho ramena. Pochopila, že síly otcovy jsou u konce. Ale ona byla matkou! . . . Ona bude silná . . .

— Pojďme Thisaïs! poručila.

A obě vyšedše z paláce, kráčely k Esquilinu.

U počátku praetoria tísnil se četný dav; celé podměstí zde bylo, neboť věděli, že vznešená dívka má umříti. Chátra byla hotova nadávati, provolávati, žehnati nebo proklínati dle krásy a chování oběti. Tlačící se řady lidu rozdělily se před oběma ženami. V této patricijce, která si nevzala čas, aby se nalíčila a oblékla hedvábné šaty, v tomto stvoření vrávorajícím a bledém, následovaném otrokyní, poznali trpící matku! . . . Vellia a Thisaïs dostaly se do první řady. Za nimi sevřel se dav s radostným bručením.

Dostavily se pozdě. Rozsudek byl již vyhlášen. Prokonsul, sedě na své vysoké kathedře, odvrátil trochu čelo a zavřel oči . . . Snad aby ušel oslňujícímu odlesku mramoru. Snad také byl unaven, když celý den viděl popravy.

Uprostřed praetoria stála Claudia, pobledlá žalářováním a mukami. Právě jí odňali okovy, ty ležely u její nohou. Byla oblečena v bohatou tuniku, kterou měla na večer, když ji přišli odvésti. Položila vlasy na prsa, poklekla před aethiopským katem, který měl již meč připravený, když spatřila matku, která k ní ruce vztahovala . . .

Cosi drásajícího a zároveň milého šlo jí duší. Hle, ta, která bude plakati, třásti se, trápiti se a snad zlořečiti! . . Místo aby poklekla a přijala smrtelnou ránu, předstoupila dívka do prostřed praetoria.

— Neplačte, pravila sladce, umírám, abych žila! . . Duše má jde, aby v ráji požívala blaženosti bez konce. U nohou Páně budu se modliti, by poslal světlo všem, které miluji, a abychom se spojili — tam na výsosti — v den vzkříšení! . .

Dav, který dosud s obdivem naslouchal, jal se smáti a pronášeti hrubé žerty. Thisaïs, zdálo se, chápe jediná to slovo, neboť snad je slyšela pronášeti v zemi nabalsamovaných mrtvol a pohřbených semen. Než Claudia dívala se na nebe, jako by v královském purpuru zapadajícího slunce viděla záruku jakéhosi

tajemného slibu. Prorocký plamen přešel jejíma modrýma očima. Dav umlkl, a prokonsul, povstav u své kathedry, naklonil se vpřed se zvědavostí.

— Děkuji ti, Bože můj! . pravila mladá patricijka, jako by mluvila k bytosti, pro ni jedinou viditelné; díky, shledáme se u tvých nohou! . . . Díky, neboť tato hodina milosti bude bíti pro všechny! . . .

Hlas její se šířil, zpět posílán všemi ozvěnami portik; zněl jako zpěv vítězný, chvěl se jako výkřik naděje, plynul jako tajemná a čerstvá vlna na všechna čela, mimovolně nakloněná . . .

— Hodina požehnaná bude bíti pro vás, otče můj, pro vás, matko má, v den, kdy budete ubozí, vypovězení uprchlíci . . A bude bíti pro tebe, Thisaïdo, v den, kdy čelo tvé bude očištěno dotekem čistých rtův! . . . Bude zníti pro tebe, lide římský, který mne poslouchäš, když tvé město a ty obmyti budete v krvi mučenníkův! — Ó, lide, poněvadž tě miluji, dám vše, abych uspíšila tuto hodinu! . . .

Padla na kolena. Meč popsal zářící parabolu a mosaiky praetoria zčervenaly .

Uprostřed kouře kadidla mizela socha Jupiterova úplně, a poněvadž slunce převrhovalo se za vrch Janicul, bůh vztýčený na svém sloupu, dav krutý a lhostejný, portika, vzdálená Tibera a bílá toga samého prokonsula zdály se býti pokryty krví . . .

IV. **Hlasy ve stínu.**

Také v paláci na mramory atria rozšiřovalo zapadající slunce své purpurové závoje; jenom oslabené sousední zelení měnilo se ve zvláštní umrlčí, hrůzný odstín. Holubové sežrali zrnka, která jim Thisaïs hodila, odlétli s velikým hlukem křídel do zahrady.

A bylo to vážné a těžké mlčení, kdy čas od času chvěl se bolestný, chraptivý vzlykot z třesoucích se rtů nejbohatšího patricia. Nehty jeho vybrázdily krvavé cestičky na prsou; vyšívaná jeho toga byla potrhána, hadry z ní visely. Se šedivými vlasy, s plachými zraky, s obličejem křečovitě staženým vzbuzoval zároveň bázeň a soustrast! . . Náhle sklouzly lehké kroky po dlaždicích. Zavěšené v sebe objevily se Addilée a Miriâm. Otrokyně se zastavila na několik kroků před pánem, ale dcera kráčela dále, klekla před ním a položila na jeho ubohé, zapálené ruce s lichotností své sladké, malé ručky.

Addilée byla velmi bledá. Bolest přivedla duši její k zralosti a vložila na tu mladou tvář mužnou pečeť rozhodnosti.

— Otče! . . . Otče! . . . šeptala.

Učinil prudký pohyb, aby ji od sebe zapudil. Ale pozdvihnuv čelo a poznav dceru svou, přitáhl ji k sobě divoce s dlouhým nářkem a jal se vylévati své utrpení krátkými větami, pláčem přerývanými.

— Ty mně zůstáváš, ty! . . . A ona odešla! . . . Ona, má nejstarší, má hrdost, má radost! . . . Ona, nejkrásnější z Říma; ona, která byla sladkostí mého života a sluncem domu mého! . . .

A nenajdu ji opět na nivách . . . ani tam nad hvězdami . . . neboť bohové nepřijmou jí, která je zapřela! . . .

Dívka řekla velmi sladce: — Jeden ji přijme: nejdobrotivější, jediný, pro kterého zmírá! . . .

Bojácně, tiše hlas, bručel Claudius: — Kristus! . . . Věříš, že je ten Bůh?

— Je to Bůh, otče! Jedině Bůh může dáti svému tvoru sílu umříti za něho!

— To je pravda, šeptal v myšlenkách.

Ale opět počal naříkati, opakuje: — Odešla . . . Odešla, a již jí nikdy neuvidím!

Addilée pozdvihla k purpurovému nebi prosebný zrak. Potom jako by byla shora načerpala nové síly mluvila o nekonečné dobrotě Boží, který má své království nad hvězdami a který člověkem učiněn jest, aby spasil lidstvo. Mluvila o jeho všemohoucnosti a o jeho milosrdenství, o jeho velebnosti a laskavosti, o slávě jeho věčného království a o jeho pokoře v životě pozemském, o pohaně jeho popravy a o vítězství jeho vzkříšení! . . .

Claudius naslouchal přesvědčivým slovům, zdálo se, že je nechápe. Nepřišla hodina, kdy sémě klíčí a se zdvihá! Zůstal němý, přísný, a z jeho ponurých očí tekly pomalu slzy. Ale již nesténal, nekroutil již rukama, nepřešlapoval již nohama po dlaždicích. Pak povstal — když hlas Addilée přestal mluviti o naději a vzkříšení — přibližoval se k sloupovi, které oddělovalo atrium od zahrad.

Opřená o rámě Miriâmy odcházela Addilée bez hluku. Obě odebraly se do kubikula a spojily u nohou Ukřižovaného své modlitby a slzy . . .

V atriu bylo nyní ticho, je-li nám dovoleno nazvati tichem tuto hodinu sebranosti, která tmám předchází, a v níž příroda mlčí jako by nechávala duši věřících mluviti s Bohem. Patricius zdál se býti ponořen do bolestného snění. Pak najednou potřásal hlavou, jako by chtěl zapuditi nemístnou myšlenku, a bručel:

— Nikoli! . . . nikoliv, neumřela! V posledním okamžiku vzdala se svého nerozumného bláznovství. Dala páliti kadidlo před našimi bohy; vráti se . . . svobodná! . . . Vellia ji přivede, úplně bledou a ještě se třesoucí. A odpustím jí její zločin . . . Než co slyším? . . . Kroky! . . . Tu jsou! . . .

A ubohá jeho tvář, přeměněná zářícím úsměvem, vymrštila se, s náručím široce otevřeným . . . aby ihned s hrůzou ustoupila! . . . Thisaïs, necitelná a bledá, držela Velliu, která vpřed kráčela přísně, jako u vidění, s plachými zraky, s tunikou potrhanou a krví potřísněnou. Nad jejíma ramenoma kmitala se její hlava, kdysi tak hrdá, pod dechem šílenství, a její chraptivý hlas pravil:

— Zemřela.

Claudius udělal několik kroků, vrávoraje, usedl na židli, která tam byla a díval se kolem sebe jako člověk, který se probouzí.

— Zemřela, opakovala Vellia. Zemřela, odbojnice, hodivší na sochu Jupiterovou pohrdavý pohled! . . . Zemřela, dávajíc nám na shledanou u nohou svého Krista na věčnosti! . . .

Patricijka hořce se usmívajíc pokračovala:

— Když klekla, musila jsem zavříti oči. Když jsem je otevřela, slyšela jsem hluk lidu, hlásající konec. Slyšela jsem, že se prokonsul vzdálil . . . A potom jsem bílou mosaiku viděla červenou od krve . . . Viděla jsem Jupitera usmáti se . . je to obluda či bůh? . . . Přiblížila jsem se, vzala hlavu své dcery, políbila ty bledé rty, čelo její, které ve smrti zářilo radostí. Pozdvihla jsem její tělo, nedívala se na ránu zející, měla jsem nejvyšší illusi, že ji cítím živou a že ji kolébám, jako když byla maličká, kdy mi ještě nepůsobila bolesti . . Potom přišli vojáci, aby mi mrtvolu vzali. Prosila jsem . . bojovala . . . marně: vzali mně ji! . . . Nyní ji Tibera odnáší, Tibera ji kolébá, Tibera ji bude házeti jako hračku z těla modrým vlnám, které ji rozbijí . . .

Odmlčela se, supajíc, přejela rukou čelo pokryté ledovým potem, usedla na stoličku blízko stolu a položila na něj ruce a hlavu bez moci . . .

Thisaïs schoulila se v temném koutku, a její záhadné velké oči pozorovaly s rozkoší divadlo tohoto nesmírného hoře . . .

Dlouhý okamžik to tak trvalo. Najednou cítila Vellia, jak někdo klade ruce na její ramena: pozdvihla čelo, a ponuré její zraky viděly Claudia, jak stojí u ní. Nebyl to frivolní augustián, oblečen v hedvábnou togu asijskou a ověnčující růžemi své vysoké, pěkné čelo! . . . Nebyl to již ani otec obavami soužený, jehož stažené ruce pokrývaly prsa krvavými jizvami, jenž sténal jako dítě, volaje svou dceru, kterou právě usmrtili! . . Nyní je to muž bledý, hubený, vyzáblý, jehož oči, v důlcích ponořené, zářily plamenem rozhodnosti a vůle. Jeho vlasy, sešedivělé v hodinách hrůzy, které prožil, padají na šiji v postříbřených chumáčích; a v tomto nezvyklém stavu nalézá Vellia cosi mužného a rozhodného, čeho jindy nepozorovala.

— Ženo, pomstím ji! pravi drsným hlasem, v němž již nic se nechvěje.

— Pomstíti naši dceru! . . opakovala, třesouc se; pomstíti ji . . . Ano . . ale . . . na kom? Na katu? . . .

— Nikoli, otrok usmrcuje, když se mu to poroučí. Jest jako meč, učelivým nástrojem. Nemstíme se na věcech, mstíme se na osobách! . . .

— Na prokonsulu tedy? . . . ptá se Vellia.

— Byl jen ramenem! odpověděl patricius. Jiný byl hlavou! . . .

Římanka vstává, hrůzou jatá.

— Oh! Claudie! . . . pravila, s rozšířenýma očima, se sepiatýma rukama . . . Claudie, nechceš zabíti? . . .

— Císaře? — dokončil hrubě. Ano, on musí umříti, on, a dosáhnu ho, ať stojí sebe výše, věř mé nenávisti! Nesleduji jen sen, který mne navštěvuje: neslyšíš-li ve stínu předměstí, palácú, vězení a děr, neslyšíš-li všechny hlasy, které proti němu volají? . . .

Manové všech těch, které dal popraviti, žádají spravedlnost a pomstu. Jeho tělo, hozené do Tibery, ať podstoupí chladný dotek se všemi obětmi, které jsou v řece pochovány. Oh, Vellie, budu o jeden hlas více ve velkém křiku zloby; budu o jedno rameno více vztýčené proti němu! . . . Budu také hlasem ve stínu! . . .

— Ano . . . ano! . . . pravila uchvácená; je čas povstati proti tomuto tygrovi s tváří lidskou, proti tygrovi, po krvi žízníc ímu! . . .

— Ach! Vellie, veliký jest můj sen! . . . Osvoboditi svět od podobné obludy, není-liž to skutek šlechetný a slavný mezi všemi? Nebojím se, jdi! . . . Nero umře, protože dal usmrtiti patricie, židy, umělce, vestálky, učenníky Kristovy, který je snad Bůh, vojíny, učence jako Seneku, mudrce jako Burrha, děti jako Claudii! Chce udělati z Říma ohromné pohřebiště, kde jediný a zlověstný Palatin týčiti se bude, aby chránil spánek tragického císaře! . Potomci řeknou, třesouce se: Římané byli velicí a stateční, Řím byl krásný; ale zemřeli, a hle zde je vše, co zůstalo z města, které světu vládlo! . . To tak nebude! . . . Nemůže tak býti: Nero musí zemříti!

A hle, pomalý a hrdelní hlas praví:

— Zabte Nerona . . . budiž! . . . Ale nejprve trestejte pravé vinníky! . . .

Třásli se. Thisaïs, na jejíž přítomnost zapomněli, stojí za nimi.

— Pane, pokračovala, obracejíc se k zaraženému patriciovi, dovolte, abych na sebe vzala polovici vaší pomsty. Budu bíti s rozkoší, a dílo bude dobře skončeno.

— Ale koho chceš bíti? . . . Koho chceš trestati? . . .

— Ty, kteří vám vzali dceru, odpověděla; ty, kteří ji naučili zhoubným učením; ty, kteří způsobili její smrt: křesťany! . . . Znám jejich podzemní skrýši; znám hodinu, kdy se scházejí. Při každém vchodu zapálí se hranice uhlí, a oni zahynou! Tak v mé zemi, Egyptě, usmrcují nebezpečné šelmy, které se skrývají ve skrýších. Kouř je udušuje, horko je spaluje, a umírají dlouhý čas . . .

Claudius přemýšlel.

— Budiž! řekl konečně. Pomsti nás, pomsti ji! Udej fanatiky, kteří ji zahubili. Já v té době půjdu s tělem i duší ku podniku, v němž má nalézti smrt obluda, která nás tyranisuje.

Plamen radosti, prchavý, přešel dlouhýma očima Egypťanků. Chce se vzdáliti, ale Vellia ji pohybem zadržuje.

Pročpak propůjčuješ rámě své na pomoc naší pomstě? vyzvídá, snivá.

Chladným hlasem odpovídá otrokyně! — Nenávidím křesťanů.

— Co ti udělali?

— Nic! . . . Nenávidím jich, poněvadž ničeho nemiluji, poněvadž jsem zrozená v zemi divokých pouští a ukrutných sfing, poněvadž mně velká, ponurá sfing snad dala svou necitelnou chladnost a svůj tajemný sen . . . Nenávidím, poněvadž nenávidím, to je můj život . . .

A odešla, obludná duše v hrdé bytosti, lživá socha krásy.

A když jest sama v tmavých zahradách, osvětluje se její mramorová tvář, oči její září; okouzlená myšlenkou, která se právě v ní zrodila, počala se smáti.

Měsíc vychází, červený jako fantastický oharek; a odcházejíc z paláce, kráčí Thisaïs, ještě se smějíc, spěšně k příbytku prokonsulovu . . .

V. Addilée.

Jasnost měsíce, mléčná, zastíněná modří velikých linií krajiny, padá na Řím. Jest to čarodějná a zářící nádhera. Bílé mramory teras podobají se deskám uhlazeného stříbra, odrážejícím se v temné Tibeře. Hustá, neproniknutelná, mléčná mlha dodává předmětům cosi průhledného, sloupy portik zdají se tekuté. Zpěv slavíků stoupá k nebesům, vůně jasmínů a pomerančů pluje nad houštinami. Tu a tam propichují světlušky stín, a mohl bys mysleti, že neviditelné ruce posely Řím diamanty. K Palatinu posvátné noční mlčení jest kaleno hlukem orgií. Ale tento hluk nepřicházel k paláci Claudiovu, úplně v mlčení pohříženému.

Nad terasou roztřihávaly cypřiše zahradní černé stíny, mezi těmito kráčí lidská postava, Thisaïs vracející se ze své tajemné obchůzky, nalézá palác zavřený, i položila se na mramor ještě teplý z velkého denního parna. Toto lože je jí příjemnější než vlhký a chladný kamen ergastula.

Pod září této měsíční noci nespí egyptská otrokyně. Její velké oči, otevřené do prázdnoty, snaží se viděti daleko, velmi daleko, v hlubině svých vzpomínek, až klidnou krajinu na březích Nilu. Pozoruje prchající růžové ibidy (ptáky, podobné čápům) pod lazurovým nebem, nepohybný stínový obraz veliké sfingy, obrovské bůvoly ležící pod teplými květinami nebo supící mezi rákosím; pozoruje palmovníky, na nichž se chytají liany (úponkovité květiny), velké pyramidy a domečky z hlíny; pochutnává si na zářícím světle rána, na opojné zádumčivosti večerů. Vidí se opět, jak nese šedou amforu a jde ji naplnit čistou vodou, potom jak se vrací po cestičkách, kde svěží vánek vléče přecpanou vůní máty a skořice, k malému domečku, který stín palmovníků barví do modra . . .

Její duše byla tehdy klidná a čistá jako voda jezerní. Pak přišli kupci otroků . . . To byl počátek dlouhého trápení: zajatá, odvedená, přemožená špatným nakládáním, trpěla Thisaïs zpočátku tiše, později s odbojem; brzy zuřily v ní bouře divoké nenávisti, hotové k vybuchnutí. Její vřelá duše, její duše, zmáčená v divoké kráse afrických pustin, skrývala pod chladnou necitelností své vzmachy, své odboje právě tak dobře jako svoje bolesti. Ano, trpěla, krutě trpěla, toto stvoření vážné a tajemné, a proto nyní, rozložená na dlaždicích a pozdvihujíc oči své ze stínu k bledé tváři měsíce, vysílá Thisaïs k hvězdě vřelou prosbu:

— Ó, Târit, královno noci, ty jediná má přítelkyně a utěšitelko, vlii do mne utišující svého světla balsám, zahal mne

svou nádherou! . . . Ó, bohyně, vyslyš prosbu mou, učiň, aby se pomsta má naplnila. Až vojáci prokonsulovi půjdou zakouřit podzemní skrýše, kde se křesťané skrývají, učiň, aby jich tam bylo mnoho k záhubě! . . A zítra na úsvitu, když přijdou zajat Claudia a jeho rodinu, učiň, bych mohla se pokochati na slzách jejich; když hlavy jejich padnou pod mečem, učiň, abych při tom byla a viděla jejich krev! . . . Krev poteče, ó královno nocí, protože dnes večer byl tvůj kotouč (discus) purpurový, a budu osudem pomstěná . . Potom, ó Târit, ó bohyně, veď mne svobodnou k modrému Nilu, k němé sfinze, k růžovým pyramidám! . . . Vrať mi mou vlast, můj dům pod palmóvníky . . . dej mi zapomenouti, až budu sbírati květy lotusu! . . .

— Co zde děláš, Thisaïdo? ptá se v tomto okamžiku sladký hlas, trochu bojácný. Otrokyně, třesouc se, zdvihá se na kolena a zůstává v tomto pokorném postavení, vidouc před sebou malou Addilée, která právě přišla z paláce tajnými dvířkami.

— Noc byla krásná . . . bručela otrokyně hlasem chraptivým; přišla jsem se dívat na hvězdy.

Addilée, náhle zcela zblednuvší, dívá se upřeně na stažený obličej Egypťanky, a ta pod andělským pohledem tímto kloní oči.

— Proč jsi smutná, Thisaïdo? . . . Proč kloníš hlavu? . . . Proč mluvíš dnes večer tímto drsným hlasem, kterého neznám? . . .

Uchvácená nevysvětlitelným zmatkem, počíná se sfinx třásti, potom stydí se za svou slabost a ovládajíc se pozoruje dobře v čelo malou patricijku. Tato, slaboučká a roztomilá ve své bílé robě, má, jak se zdá, pod jasem slunečním, nadpozemské vidění; pokoj a vlídnost hluboká vychází z její očí tak čistých.

— Proč jsi pořád divoká? . . . pokračuje hlasem hudebním, proč nepláčeš, když trpíš? . . . Slzy ulehčují! . . .

Chraptivý vzlykot, který odpor netrpí, drásá stísnělý krk Thisaïdy; divokým pohybem skrývá ve své ruce pyšnou hlavu, a z očí její prýští slzy. Tu na její vlasy, na barbarský zlatý klenot, který kryje její skráně, na její bledé čelo klade dívka malou svou ruku a hladí ji.

— Ubohá Thisaïdo! . . . sténá Addilée zcela tiše; plač, jdi, potom ti bude lépe, budeš silnější a šťastnější; Thisaïdo, vypravuj mně o své matce; milovala tě, není-liž pravda? Něžnost matky jest tak dobrá, tak milá . . .

Umírněná, rozdrásaná vzlykotem, praví Egypťanka vřele:

— Ano! . . . Ach, ano! . . . Ale smrt . . . mně ji vzala . . .

Potom s rozdírajícím pohybem kloužou ruce její po délce těla, odkrývajíce její hezký, bledý obličej, který pláč na červeno zbarvil. Patricijka vidí po prvé na těchto hrdých tazích, na těchto nádherných a divokých, černých očích závoj, slzy konejšící.

Oči její velkým soucitem vlhnou; pohnutí naplňuje jí duši, ruka zdá se ji vpřed pohánět; a na vysoké čelo, na němž nenávist a strach zanechaly stopy, kladou čisté rty Addilée dlouze, prostě nevyslovitelnou sladkost bratrského polibku . . .

Thisaïs se stlumeným výkřikem vstává. Okamžik jako ve vidění pozoruje bílou postavu usmívající se, která — cítí to dobře — zaujala její srdce tímto polibkem! . . . Potom vzlykajíc smáčkla oběma rukama čelo, na něž přichází božský pokoj, utíká k ohromným zahradám, měsícem svlažovaným. Zmizela mezi cypříši, vrážela do stromů, potrhala si hedvábnou tuniku o růže! . . . Utíká . . . bez cíle, šťastná, bez sebe . . . hlásajíc hvězdám, květům, slavíkům a svěžímu vánku, že její velká nenávist zmizela, a srdce její se probudilo . . .

V té době přibyla Miriâm k Addilée na terasu, a obě zahalivše se dlouhými plášti otrokyň vzdálily se z paláce a chvátaly ke katakombám, v nichž tu noc Pavel z Tarsu křtil . .

(Dokončení.)

L. Grossmannová-Brodská:

Duchu nesmrtelnému.

Světlé památce kněze-buditele P. Filipa Čermáka-Tuchoměřického
† 24. VI. 1877.

U Tvojí hrobky postávala
jsem často v tichém zadumání —
a myslí táhly dávné zkazky
jak mocné bylo citů plání
ve srdcích kněží-buditelů,
když nejdražší duchovní statky
skládaly obětí zápalnou
na oltář vlasti, chudé matky . . .

Byl's jedním z nich! Pod nízkou střechou
nevelké fary tam v Polabí
šlechetné srdce Tvoje bilo,
toužila Tvoje mysl, aby
řeč mateřská a víra otců
nám stále uchována byla,
a rodná země v srdcích dětí
v horoucí lásce aby žila.

Ne marnou řečí, planým gestem,
však skutky velké svaté lásky
utužoval jsi přirozené
city, vztahy a pevné pásky
poutající se vzajemností,
sytící mysle ducha chlebem,
a odkaz Tvůj nám po dnes září
ak světlo hvězdy nad Betlemem.

Cos dal, to bylo — vykoupení
cos činil — byly skutky dobra,
v nichž památka Tvá oživuje
postatí duševního obra!
Tvé tělo skryl hrobní kámen,
nad ním je pomník s květinami,
ale Tvá duše lásky plná
ta stále žije mezi námi.

Tvým odkazem je onen příkaz:
„Kéž druhu druh vždy slze stírá
a velká láska bratra k bratru
vždy oživujíc neumírá;
spojené ruce nad pomníkem *)
ty symbolem jsou vzájemnosti
i zárukou dalšího bytí
v utěšenější budoucnosti. . .

Kdo v žití pouze dobro koná,
kdo žil jako Ty — ten neumírá,
všude se jeho snaha jeví
byť kryla tělo země sirá
nic neruší Tvůj klidný spánek,
nechať se bouřné vlny valí
kol vísky, již jsi ochraňoval,
my odkaz Tvůj za vlastní vzali. —

Nad Tvojí hrobkou postávala
jsem pohřížena v dumu tesknou,
a zřela jak v kališkách květin
se perly čisté rosy lesknou
nedaleko Říp s kaplí bílou
se dolů k patě mocně šíří;
Ty kněz, byl jsi též ducha řekem
tak udatným jak světec Jiří. —

Tam v dáli k tobě zalétají
dnes naše upomínky vrouci
a slib, že za Tvé ideály
nám neustanou srdce tloucí.
Na hrob Ti kladem duše květy,
tož úctu, vděčnost, lásku naši,
Ty velký knězi-buditeli
a štědrý skromný Mecenáši!

*) Dne 24. června 1917 naplnilo se 40 roků od smrti zakladatele spolku Svatobora, P. Filipa Čermáka Tuchoměřického, jenž působil v Liběchově u Mělníka, jako tamější farář a osobní děkan a tamtéž jest pohřben. Spolek Svatobor uctil jeho památku pěkným pomníkem nad hrobem, spojené ruce jsou znakem spolkovým.

JUDr. Otto Stehlík:

Korrespondence Františka Douchy.

(Pokračování.)

Č. 61.

Fr. Daneš Douchovi.

[1 dopis.]

František *Daneš* (1807—1892) paedagog a spisovatel český. Studoval v Praze bohosloví pod vlivem Schneiderovým a cestoval v Italii. R. 1840 byl hrabětem Thunem povolán na faru v Peruci,*) kde se stal farářem a pak vikářem a zemským poslancem. R. 1851 byla mu svěřena správa vikariátu novostrašeckého. Rozvinul všestrannou činnost na poli školském při poradách, články, přednáškami a jinak, vydal „Řeči" kazatelské, přispíval do „Blahověsta", podporoval literaturu a zvelebil svůj okres. Kn. Sl. 28.

Antonín Emanuel K o m e r s (1814—1893), proslulý hospodář a hospodářský spisovatel a organisator. Stal se r. 1832 u hraběte Thuna obstaravatelem dvora v Peruci, r. 1840 ředitelem**) panství Peruckého, a později pak ústředním ředitelem veškerých Thunovských statků v Děčíně. Organisoval hospodářství na velkostatcích i cizích na př. u hrabat Chotka a Bourquoye a u knížat

---

*) Současně s Danešem přišel na Peruc za hospodářského ředitele statků hraběcích A n t o n í n K o m e r s, proslulý zvelebovatel a oprávce ve všech odvětvích hospodářství a zakladatel rolnických jednot po Čechách. V přátelském srozumění věnovali oba pozornost svou patronátním školám, nově zřízenému ústavu chudých, správě majetku obecního a sirotčího, založené spořitelně, i zevní okrase farní osady perucké a okolí. — Když se koncem r. 1850 filiální jednota hospodářská okresu lounského sestoupila, byl Daneš jejím jednatelem, zasílal pilně zprávy do „T ý d e n n í k u p r o p o l n í, l e s n í a d o m á c í h o s p o d á ř s t v í" a svou přednášku: „J a k ý m z p ů s o b e m m ů ž e h o s p o d á ř z d e j š í h o o k r e s u p o d p o r o v a t i o k r a š u k r a j e?", na žádost redaktora Dra Josefa Pečírky ve zmíněném listě uveřejnil tiskem. [Viz: František Daneš, Příspěvky životopisné na oslavu jeho 50letého jubilea kněžského dne 25. VII. 1882. Jménem „Besedy učitelské" podává J. Ježek, katecheta na Smíchově. V Praze 1882. str. 24. — Zde na str. 7—8.]

**) Úředním a hospodářským ředitelem v Peruci jmenován, spravoval tento úřad od r. 1840 až do dubna 1844. Co řediteli toho panství leželo mu hlavně na srdci pořádání administrace ve všech odvětvích; počal zvelebovati ovčáctví, počal rozsáhlou stavbu silnic, pečoval o zlepšení cest a silnic, v přátelském srozumění s výtečným farářem P. Danešem věnoval svou pozornost patronátním školám, nově zřídil ústav chudých, věnoval též svou pozornost správě majetku obecního a sirotčího, založení spořitelny, opravě týdenního řízení k poučení rychtářů. Postaral se také obezřele o opravy ve všech odvětvích hospodářství; systemisoval všecky dvory, zvelebil chov dobytka, založil rozlehlé sady a zahrady, podnikl nové stavby, spořádal poměry dělnické, postaral se o přiměřené okrášlení panství, o založení a zdokonalení hospodářských průmyslních závodů a o zlepšení půdy. Prospěšné výsledky zvelebeného hospodářství vůbec a hlavně více než dvojnásob zvýšený výnos všech dvorů přispívaly k nápodobování dobrého příkladu od majitelů malých hospodářství na panství Peruckém, a od toho času pochází jich pokrok v polním hospodářství. Za jeho řízení se hodnota plodin v Peruci v krátké době ztrojnásobila (z 93.000 zl. na 172.000 zl.) a při zvýšené síle půdy se stále na té výši udržuje.

Fürstenberga a Sanguszky, založil hospodářskou školu v Liebverdě a hospodářsko-průmyslové závody, na př. cukrovary a lihovary. R. 1849 byl poslancem za své rodiště (Humpolec). V hospodářském životě hrál první vynikající úlohu při všech odborných otázkách. Sepsal mnoho odborných spisů a článků, většinou německy, z kterých bylo mnoho přeloženo do češtiny, na př. r. 1851: Über die Einführung der Ackerbauschulen in Böhmen přeloženo do češtiny K. Lamblem. Vykonal několik větších cest za účelem odborných studií, na př. v červenci 1851 do Belgie, Anglie a Skotska. Výsledky této cesty podal v článku: In wie weit ist die Hinweisung der österreichischen Landwirtschaft auf die englisch-schottische begründet. Auszug aus dem für den selbstständigen Druck bestimmten Manuscripte Über die Grundlagen der englisch schottischen Landwirtschaft im Hinblicke auf Österreich. [Snad je to týž spis, který se jinak cituje: Jahrbuch, eine Skizze der englisch-schottischen Landwirtschaft oder richtiger ein vergleichendes Bild derselben für Österreich. Spis tento jsem nenašel.] Článek vyšel v I. ročníku 1861 (na str. 25—90) „Jahrbuchu für österreichische Landwirthe" založeného Komersem a vydaného od Schmalfusse od r. 1861—1882. Další články tam vyšly v ročníku I.—1861 na str. 152; II.—1862, str. 149; III.—1863, str. 154; IV.—1864, str. 213. Dále sem spadají spisy: Landwirtschaftliche Notizen für den Besuch von Tetschen und Perutz. Von Ant. E. Komers. Prag 1856. Týž spis vyšel doplněn: Landwirtschaftliche Notizen für den Besuch von Tetschen. Mit einem Anhang über Peruc, Ždikau und Skalitz. Von A. E. Komers. Tetschen 1865.

Dále je zde zmínka o jeho bratru *Emanuelu Jindřichu Komersovi.* Začal svou velmi rychlou úřední dráhu u vojenského soudu, v lednu 1850 stal se vrchním zemským soudním radou v Čechách, r. 1851 předsedou krajského soudu v Mostě a později presidentem v Pešti. R. 1860 byl povýšen do dědičného rytířského stavu s predikátem z Lindenbachu. Třetí bratr — o kterém zde zmínka není — Karel Edvard, vyšší vojenský úředník, byl r. 1861 baronisován. Všichni tři bratři pocházeli z Humpolce.*)

P. Fr. Daneš Douchovi.

Mám za to, že anglicky mluvíte, a myslím, že jsem nechybil, poručiw Wás našemu hospodářskému panu raddovi Komersowi, jenž by rád 4 neděle w řeči té se cvičil, za učitele. Nejsem-li tedy na omylu, jste-li w skutku w řeči té dokonale zmocněn a možnáli Wám Prahu na 4 neděle opustiti, powězte zemskému saudnímu panu raddovi Emanueli Komersovi, z jehož rukau tyto

*) Proto Wurzbach [sv. XII. str. 402] s nejistotou udává: Verwandte dürften sein, weil aus Humpoletz gebürtig. ← O A. E. Komersovi viz: 1. Die Gedächtnisfeier zu Ehren des Domainen-Centraldirektors H. A. E. Komers etc. in Prag am 25. V. 1869 aus Anlass seines 25jährigen Wirkens als Thunscher Wirtschaftsrat. str. 51. — 2. Böhmische Adelssitze als Centralpunkte volkswirtschaftlicher und humanitärer Bestrebungen. Erstes Heft: Schloss Tetschen. Von Franz Klutschak. Prag 1855 str. 152. Podává zevrubné líčení administrativní činnosti Komersovy.

řádky dostáváte, pod jakými wyjminkami se k ponawrženému Wám učitelství odhodlati chcete. Mějte mne výmluwna, že tak krátce píši.

Wáš upřimný ctitel

P. Fr. Daneš.

Na Peruci, dne 9. června 1851.

[Adresa:] F. D. [= Razítko.]

Pan František Daucha
církevní kněz

w Praze.

Bydlí w Minoritském klášteře u sw. Jakuba na starém městě.

Zmíněný dopis Komersův nám zachován není.

Č. 62.

Fr. Sušil Douchovi.

[1. dopis.]

František *Sušil* (1804—68), známý kněz-buditel, vůdce kněžstva moravského a spisovatel. Uvedeme jen styčné body s Douchou. Vynikal znalostí jazyků, trpěl později oční chorobou, překládal z němčiny (Quido Görres) a z klassiků (Ovid, Propertius, Flavius, Tibull, Musaeus), vydal básně, bohoslovecké spisy a hlavně Moravské národní písně a Písmo svaté nového zákona, přispíval do Blahověsta, Časopisu katolického duchovenstva, Lumíru a R. N. Sl. Byl vynikajícím pracovníkem v životě veřejném, kterého se zase Doucha úplně stranil; byl pilným sběratelem národních písní; vůči evangelikům byl snášenlivým. Na něj měli vliv Herder, Lessing, J. J. Görres, Armin Brentano a Martial. Správně praví o něm Flajšhans: Douchovi nežistným, neunavným a skrovným působením velmi se podobá buditel moravský F. S. Viz tam jejich podobizny na str. 620 a 621. Kn. Sl. 244.

Beneš Method *Kulda* (1820—1903), od r. 1870 kanovníkem na Vyšehradě, byl průkopníkem katolického vlasteneckého ruchu na Moravě. Má dost společného s Douchou. Oslepen diktoval své práce. Redigoval kalendář Moravana (1851—60), vydal spisy nábožné a kázání, deklamovanky, básně, moravské národní pohádky a j., a přispíval do Týdenníku, několik kalendářů, Včely, Hlasu jednoty katolické, Moravských Novin, Vídeňského Denníku, Časopisu matice moravské, Časopisu katolického duchovenstva, Pražských Novin, Lumíru a Světozoru. Na něj měl vliv Hölty. Kn. Sl. 119.

Josef Kajetan *Tyl* (1808—1856) známý buditel, dramatický spisovatel a povídkář. Redigoval Květy 1840—45, Pražského Posla 1846—51 a Sedlské Noviny r. 1849. Od r. 1846—51 byl za ředitele Hofmanna dramaturgem českých her v stavovském divadle, od r. 1851 ředitelem kočovné společnosti divadelní. Přeložil mnoho her dle německých vzorů (Iffland, Kotzebue, Raupach, Birch-Pfeiffer, Deinhartstein, Grillparzer a Gutzkow). Na něj měl vliv též Scott. Kn. Sl. 265.—67.

Frant. Douchovi.

Drahocenný Příteli!

Nemohu dokona žadostem Vašnostiným vyhověti; za jedno list Váš mne pozdě došel téměř po měsíci teprve; a nad to stížen jsem byl tyto dny nemocí. Avšak co z mé strany sešlo, nahrazuje Vám p. Kulda, jehož jsem byl poprosil, aby se Vašnosti propůjčil.

Prosím račte ve jménu mém poprositi p. patera Romána, aby jak mi slíbil vymohl osobně rukopisy od p. Tyla, jistě již desetkráte jsem pro ně vzkázal a vždy darmo.

Ostatně všeho dobrého na pánu Bohu Vašnosti želaje ostávám se vší úctou Vašnosti

veleoddaný přítel a bratr v Christu

Fr. Šušil.

V Brně dne 18. Maje 1851.

Dopis je psán na jednom listě jen do polovice. Viz k tomu dopis Douchův Sušilovi z Prahy ze dne 26 května 1851 v Hlídce XXXIII. r. 1916 č. 3 březen S. 271—72 v Sušilově korrespodenci, vydané P. Vychodilem.

Č. 63.

Redakce „Malého Čtenáře" Fr. Douchovi.

[1 dopis.]

Malý Čtenář. Školské mládeži československé pro poučení a zábavu vydávají J. Zelený, K. Vognar a G. Smetana, učitelé při měšťanské škole v Poděbradech. S obrázky. Tiskem u Hoblíka v Pardubicích, později jinde, nákladem vlastním. Měsíčník tento obsahoval básně a články prosaické, články poučné a zábavné, povídky, pohádky, bájky a podobně a rozmanitosti. Vyšly čtyři ročníky: I. Ročn. 1882; II. Ročn. od září 1882 do července 1883 č. 11; III. Ročn. od října 1883 do července 1884 č. 10; IV. Ročn. od října 1884 do července 1885. Cena udaná není, snad na obálkách, které zachovány nejsou. Přispívali známí spisovatelé pro mládež, na př. Hraše a z vynikajících spisovatelů: K. V. Rais, A. Heyduk, G. Preissová, Zákrejs, Irma Geislová, Žofie Podlipská, Vlasta Pittnerová a V. Lužická. Doucha přispíval do III. ročníku básněmi: Dítko vlaštovce, č. 1. říjen 1883 str. 11; a Poctivost na věčnost č. 8., květen 1884, str. 1.

1883, 24/6 [= modrým inkoustem později připsáno] 118.

Veledůstojný Pane!

Potěšením velikým naplňuje každého vzdělance, že nejosvědčenější naši spisovatelé pracemi svými i časopisy pro mládež obohacují. I Vy, vysoce důstojný Pane, nejedním dílem a nesčetnými články Svými ku povznesení dětské literatury Jste přispěl. My již po dvě léta vydávali jsme malý sice, ale laciný časopis pro mládež a na třetí pouť „Malého Čtenáře" strojíme.

Z té příčiny obracíme se k Vám s uctivou prosbou, byste i Vy pomocné ruky nám poskytnouti ráčili a časopis náš kratinkými básničkami obmyslili.

Nadějeme se, že nezamítnete žádost naši již z té příčiny, že časopis náš odebírají hlavně žáci chudí a vesničtí, kterým

není lze, by si větší a dražší časopis opatřili. Mimo to konkuruje časopis náš s časopiskem podobným, téže velikosti a ceny, který vydáván a řízen jest učitelem helvetským.*) Jestiť náš časopis určen mládeži katolické.

K snadnějšímu orientování zasýláme spolu tři č. II. roč. a dovolujeme si připomenouti, že každý sešit jest celkem. 1. č. III. ročníku vydáme 1. října t. r.

Račte nám laskavě sděliti, jestli bychom směli na vzácné příspěvky Vaše počítati; rádi bychom již seš. 1. nebo 2. „Mal. čtenáře" prací Vaší okrášlili.

Poroučejíce se vzácné přízni Vaší, trváme

v hluboké úctě

Redakce
„Malého Čtenáře"
v Poděbradech.

24/6 1883.

[= Modrým razítkem natištěno.]

Č. 64.

Pořadatelstvo „Našich Vzorů" Douchovi.

[1 dopis].

Jedná se zde patrně o „Naše Vzory" níže uvedené. Nebylo mi možno zjistiti jiný literární podnik neb současný časopis toho jména. Ovšem obsahují různé životopisy, ale Douchův nikoliv, též nijakých příspěvků z péra Douchova ani vyžádanou ukázku z činnosti Douchovy.

Naše Vzory. Sbírka životopisův proslavených mužův i žen českých pro naši milou mládež. V Praze. Nakladatel F. Bartel (dřevorytecký ústav). Díl I.: Řídí J. K. Hraše. Přispívají J. Luncar, Fr. Moc, St. Řehák, učitelé v Náchodě a jiní. 1883. Tisk: Dr. J. B. Pichl a spol. v Praze. str. 123. Předmluvu sepsal J. K. Hraše v Nov. Městě n. M., v srpnu 1882; směr souhlasí se směrem zde v dopise naznačeným. Obsahují životopisy: Josefa Jungmanna, Anny Náprstkové, Vítězslava Hálka, Jana Amose Komenského, Bedřicha Smetany, Františka Skopalíka a Jana Svobody. Díl II.: Řídí Stanislav Řehák-Kamenický. S 10 obrazy. 1888. Knihtiskárna Alois Wiesner v Praze. Str. 129. Obsahuje životopisy Jana Erazima Vocela, Karoliny Světlé, Tomáše ze Štítného, Václava Beneše Třebízského, Dominika Kynského a Boženy Němcové. O Douchovi nikdež není zmínka. Připomíná se „*Slavín*" (Pantheon). Sbírka podobizen, autografů a životopisů předních mužů a žen československých. V Praze. Nakladatel: F. Bartel (dřevorytecký ústav). Oddíl I.: Uspořádal Frant. Jar. Peřina. 1872. Tisk: J. Otto. — Oddíl II.: Pořádali Coelestin Frič

*) Toho času vycházel evangelický školský časopis: Přítel dítek Časopis pro mládež. 1883, ročník desátý. V Praze nákladem spolku Komenského. Tiskem V. Neuberta na Smíchově. Odpovědný redaktor a vydavatel J. Baštecký (= knihkupectví J. Baštecký a spol.). Redakce a administrace v Praze Ferdinandova tř. č. 9. Celoročné předplatné 60 kr. (50 kr.). Měsíčník. 48 str. Velký kvart 3 sloupcový. — Jiný evangelický časopis pro mládež neznám, ale nezdá se, že by tento zde byl míněn pro neshodu jmén.

a F. J. Peřina. 1882. Tisk Fr. Šimáčka. Na str. 59—64 životopis Douchův, od koho nevím. Díl. III. Pořádali Coel Frič a Jan Hudec. Tisk J. Otty. Ročník IV., pouze do č. 10. Red. Coel. Frič. O „Našich vzorech" zmínka v č. 7 a 8, 1. XI. 1886, str. 68 v „Zasláno". Slavín jest jakýsi rozšířený obdobný podnik „Našich Vzorů", obsahuje Douchův životopis, ale nikoliv v dopise vyžádanou ukázku Douchovy činnosti.

Slovutný pane!

Chystáme mládeži české milý dar: chceme jí podati perem kreslené podobizny našich nejznamenitějších a dosud žijících mužů i žen. Z každého stavu vybíráme jednoho repraesentanta. Podrost náš čítá rád o slavných sourodácích svých — jest vnímavý a rád následuje a napodobí vzory, jež před oči se mu staví. — Výtečným vzorem bude blahodárné působení Vašnostino. Známe je úplně a také i nástinu životopisného snadně se dopídíme — jenom o jedno prosíme: račte napsati a nám v brzce laskavě poslati povídku neb líčení pro mládež — jež bychom jako ukázku činnosti Vašnostiny za životopisem svým čtenářům podati mohli; neboť tím utkví zřetelněji obraz Váš v mysli jejich a tím působivějším příkladem stanou se snahy Vaše. Prosíme jménem mládeže naší a prosby té ještě nikdy oslyšeno nebylo. — Doufáme v brzkou zásylku a neopomeneme na místě příležitostném o zvláštní ochotě Vašnostině se zmíniti.

V úctě dokonalé

Pořadatelstvo „*Našich Vzorů*"
v Libni u Prahy.

V Libni 23. ledna 1884.

[Na obálce adresa:]

Slovutnému pánu
p. Fr. Douchovi
zasl. spisovateli českému

Libeň u Prahy.
3 kr.
24/1
[= známka s razítkem.]
v Praze
Klášter u sv. Jakuba.

[Razítko]: 24./1.

(Dokončení.)

Jan Voborský:

Pod závojem snů.

Mha šedě hedvábná. — Za hebkou rouškou její
stajena zlatá záře milionů hvězd —
snů statisíce výš k nim lehkokřídlé spějí
rozmarnou spletí živé obraznosti cest.

Tu člověk v bolech úpí a svou poslední
bít hodinu tak toužně by si slyšet přál,
tam jiný čeká tiše, až se rozední,
by zpěvným veršem východ slunce uvítal.

Hned z rána člověk ze snů bohatství rád sleví,
jež pouze noci mhou jest šedě stříbřitou —
den bez masky mu drsně v procitnutí zjeví,
kam, spadnuv s oblak, půjde cestou trnitou

stopami bolesti do žalu údolí,
kde k zemi krčí se jen nízký, tmavý tis
a člověk bezradně sám sebou zápolí
jak v pavučiny síti polapený hmyz.

Zanechme marných snů a k světlu víry živé
spěchejme jako k mořím šumné proudy řek —
jen víra dá nám štěstí nepoznané dříve,
mhu změní v sluncem prozářený obláček,

na němž by srdce v modrou dáli unášeno,
sílilo stálou sladkou touhou po ráji
a v nitru svém jednoho Boha ctilo jméno,
jenž berlou spásy všem, kdo ve tmách klesají! —

Antonín Ježek:

Atheismus či návrat k pravdě?

(Časová rozprava a otázka budoucnosti.)

(Dokončení.)

V posvátné chvíli, kdy čteme řádky Čechů za mořem napadnou nám matky ryze katolické, které jim vštípily do srdcí sémě víry, které tam v dáli vypučelo v čarokrásný květ. Katolické matky buďtež za to požehnány! Jen pílí vychovatelů udrží se na živu sv. víra a nemůžeme tedy chápati, že pokrokový „Ženský List" mluví k ženám: „Nebořili bychom chrámů, pouze nepotřebné bychom vyházeli, upravivše jejich prostory k důstojnému přebývání Vědy a Umění. Naučili bychom člověka hledati krásu nejvyšší v sobě samém, kořiti se a poklekat ve vlastní duši a ne hlásat Boha kdesi v nadoblačných výšinách" atd.

Jest-li v tomto směru pohybovala by se sv. víra, zakrněla by a byla-li vůbec jaká, ztratila by se časem.

Náboženství nejen jest lidem vrozeno, ale jest *štěstím člověka.* Poučuje člověka o jeho cíli a jen tím dává smysl jeho životu. Kdo kráčí po tmě, daleko nedojde a jest nebezpečí, že zabloudí nebo dokonce přijde o život. Člověk jest poutníkem na zemi, ale jeho oči hledají cíl, vždyť bez něho nelze s radostí kráčeti vpřed. Náboženství staví cílem člověka Boha samého a z toho dedukcí patření na tvář Boží, v čemž spočívá pravá blaženost. Potom člověk rád žije, ví zajisté pro koho.

„Náboženství zůstane mi vždy největším dobrem, ať mihotavé vlny času, lidstva mnou pohybují, jak chtějí," dí Schleiermacher († 1834).

Kdo si zachoval víru a náboženství, rád to také dá na jevo. Jistý missionář přišel obsloužiti nábožensky Čechy v osadě Weiczenried, na hranicích mezi Uhrami, Srbskem a Rumunskem. I divil se missionář, že tato osada, r. 1826 založená 60 rodinami českými, se neodnárodnila, načež mu odpověděl jeho vozka: „Velebný pane, víru v jednoho Boha a jednu řeč jsme si zachovali."

Z víry plyne pro život mnoho dobra, ona jest jako báň azurná, na níž objevují se hvězdy, často nesmírného třpytu. Proto nutno zasaditi víru pevnou již v malé srdce dítěte. Ne říkati, že jest dosti času, až tomu porozumí, hned toho třeba, jak jen trochu chápati dovede. Či chceme naši nadějnou mládež připraviti o budoucí štěstí?

Spisovatel německý, Hansjakob, vzpomíná, jak ztratil v mládí matku a jako 4letý hošík dostával lekce náboženské od babičky. Došplhal se k ní po schodech do prvního poschodí, babička brávala ho na klín a vypravovala o Ježíškovi, anděli strážném, o Bohu a jeho dobrotivosti. Pokaždé pookřálo jeho srdce jako fialka při prvním teple slunečním. Mnoho zkusil v životě, mnohé filosofické soustavy prostudoval, mnoho ze stavby mládí zbořila léta, ale nic nedovedlo ho připraviti o víru, o lásku k Bohu, Bohorodičce a lidem.

Dusí štěstí dítěte, kdo je odvrací od náboženství. Ve Vídni zastřelil se 14letý student-gymnasista, syn profesora H., velkého volnomyšlenkáře, jenž synáčka dle svých zásad vychoval. Hledali rodičové pro synka štěstí — bez Boha, ale nenalezli. Snad pozdě poznali, že zašli do labyrintu, odkud není východu, leč by se chopili klubka Ariadnina v podobě sv. náboženství, na němž jedině správně se buduje. Bez náboženství není ctnosti, bez ctnosti není na zemi štěstí.

Matko! Na tvých bedrech spočívá výchova dítěte! Pozor tedy na lupiče, který chce tvé dítě otráviti a do srdce mu hodlá zasíti nevěru. Zodpovědnost tvá jest veliká a běda, jestli-že uslyšíš z úst svého dítěte v den soudu: „Matko, tvou vinou jsem klesl!"

Řekni mu v příhodné chvíli: „Modlíš-li se, nemysli na nic jiného než na modlitbu. Mluv před Neviditelným s pokorou a bohabojností, jakobys naň patřil. Mluv upřímně a bez bázně jako s otcem nejlaskavějším, důvěry nejhodnějším." To přesvědčení měj: „Vidí mne Ten, jenž uzpůsobil oko moje a slyší mne, kdo ucho uspořádal a všemohoucí jest, kdo stvořil svět a kdo člověka svobodnou vůlí obdařil, sám svatou vůlí svou působí a jedná, jak se mu líbí. Všichni soudové lidští v jeho rukou spočívají a modlitba s pobožností, pokorou a věrou vykonaná nemůže modlícímu býti na zmar a bez účinku blahodárného. Opravdová modlitba duši i srdce naše k Bohu povznáší, sílí důvěru v Boha a v Jeho otcovskou prozřetelnost; udržuje v nás vážnou a potěšitelnou pamět na Všemohoucího a Všudypřítom-

ného; činí nás ostražitými před pokušením; posilňuje nás u věrném plnění povinností a zvykání ctnostem; vdechuje nám důvěru i veselost mysli, vytrvalost v dobrém a trpělivost ve snášení zlého; činí nás před Bohem pokornými a k lidem laskavými. — Nemodli se nikdy, milé dítě, proto, aby tě jiní viděli nebo chválili. Kdo jen proto se modlí, jest pokrytec — a pokrytectví se střež. Se srdcem neličeným se modli a bez ohledu na lidský zrak i sluch. Nezapomeň ani na okamžik při modlitbě, že mluvíš s Neviditelným, ale Vševidoucím a nikdy nebudeš roztržito. Vždy máš zač prositi. Pros za moudrost ku poznání pravdy a vůle Boží, pros za požehnání a zdar svých úmyslů. Věř pevně, že po srdečné modlitbě bude něco dobrého následovati, co by jinak bez zbožné modlitby nevzešlo a přidrž se slov pravdivých: „Proste a obdržíte!“ (Lavater.)

A v duchu sv. víry — daleko od atheismu — musí být, také pracováno ve školách obecných, středních i vysokých, aby splnilo se slovo Er. Vocela, které by nám ukázalo na jiných národech hovícím proudům kalným:

„Národ bez víry a národnosti
jest tělo bez krve a kostí.“

Již ve školách obecných nutno podávati mládeži pravdy náboženské tak, aby vkořenily se v srdce a nebyly pouhým pozlátkem. Ony musí se přesvědčivě jeviti na venek a prakticky. Jedno však jest potřebné při tom, aby práce se dařila — míti v pravdě přesvědčivé učitelstvo, které by svým chováním i životem vychovávalo. Pokud toho nebude, jest práce kněze při velké snaze a dvou hodinách za týden — k výsledkům nepatrná. Pokud dítě chodí do školy, není rozpor konání u mládeže tolik viděti, pohled na kněze od mnohého odstrašuje, ale, když opustí školu, vybarví se rázem. Z bázně před výsměchem jiných již opouští chrám, zapomíná na modlitbu a odchod z rodného místa do ciziny připravuje dítě o poslední zájem k Bohu. Dá-li se konečně na scestí, zakopává mravnost, odkopává Boha, rouhá se mu ve své učenosti a cesta k atheismu jest hotova. Jen poslední slovo jest třeba! A dle toho vypadá národ i při své vzdělanosti a slávě na povrch, uvnitř však pouhá plesnivina, obílené hroby a . . . zánik.

Náboženský život jest konečně *základem lidské společnosti.*

Bez náboženství neobstojí ani stát, ani rodina, ono posvěcuje poměr v rodině i ve státě, podřízených k představeným.

Převraty ve státech mají jen tehdy volné pole, jest-li že podvratné živly mohou se odvolávati na svrženého Boha. Vůdčí osoby, které pomáhaly kdysi Boha svrhovati, bývají později stíhány týmž osudem. Není-li Boha, před Nímž by se lid pokořil, není ani panovníka, který by byl lidu posvátným. A když vůdčí hlavy vzaly za své — nastává revoluce, anarchie, která otravuje, vraždí a kácí vše v prach. Náboženství ukládá lásku, věrnost a poslušnost a ty jsou základem každé společnosti.

Císař Vilém II. pravil: „Nikdo nemůže býti dobrým vojákem, není-li spolu dobrým křesťanem.“

Není dvou pravd! Jedna toliko jest a v ní nalézáme vše, co člověka povznáší před bláznivostí světa. Ve světle náboženství jest náš život povzneseným, šťastným — ve tmě atheismu ponurým a nešťastným.

Jest otázka budoucnosti, jak bude dále? Kam přikloní se lidstvo? Zkušenost bude říditi jejich kroky a jasná mysl. Chce zajisté býti lidstvo blaženo!

Rozum plně uvažující vše kolem a síla vůle bude vůdčí na cestě k vykonání obrodného díla k našemu blahu časnému i věčnému. Zatím nelze mluviti o budoucnu a vytvářeti pochopení lidstva nanejvýše v růžovém světle, leč můžeme říci, že s požárem války zavládším nové názory o náboženství nastaly u nízkých i vznešených, které v době míru teprve naleznou patřičného ohlasu k pevnému zakotvení a vytříbení. Požár války zajisté nezůstane bez následků pro život duševní, kéž by přinesl hojně požehnaného ovoce a zavládl zdravý názor v obrozujících se národech, kdy sv. víra by se vznesla jako fenix nad dohořívajícími ruinami a korunovala veškeré dílo budoucího pokoje a míru.

Doufáme pevně, že lidstvo přestane se honiti za pestrou cetkou atheismu, která nemůže mu přinésti pokoje a uzná, že to bylo jen poblouzení rozumu, jímž člověk sám vrhal se do propasti nespokojenosti, mravní bídy a zoufalství. Kdo však přece bude jeho vyznavačem, ať pohledne na nápis, který nad branou jest psán a sezná, že se rovná citátu z Danteova pekla.

„Zanechte vší naděje,
kteří sem vstupujete . . . “

Fr. Dohnal:

Z básní Johannesa Jörgensena.

(Z dánštiny).

1. Modré nebe.

Modré jak moře je nebe,
loďkou v něm každý je mrak.
Tiše tak plachty jich plují,
za nimi v snění můj zrak.

Modré jak moře je nebe,
pruhy jak z písku jsou v něm —
zářící, bělavé pruhy,
jež táhnou se dolů až v zem.

Modré jak moře je nebe,
modrá to bezedná tůň.
Já hledím a v závrati klesám
v tu modrou bezednou tůň . . .

2. Rozmluva.

Vox animae:

Tak tedy všecky sny mé v niveč sněny
a všecky číše slastí vyprázdněny
a všecky naděje mé odsouzeny.

Žár léta ztráven, zhasly hvězdy milé,
a zvolna, zvolna, znaven ve své síle
se vleče den a za ním noci bílé.

A mlha pláče nade stromy všemi
a žluté louže svítí ulicemi —
můj Bože, proč tak sám jsem na té zemi!

Vox Dei:

Samoten, však ne sám! Těch mnoho, kteří
též za starým jdou hadem, jemu věří
a v růžovém se dají chytit keři.

A nejsi opuštěn! Jen vzhůru zrak!
Tam v horizontu slunce hoří tak,
to dosáhneš-li, domů přijdeš pak!

Vox animae:

To není slunce pro mne, jenž mám vinu,
že vždy jen sním a síly nemám k činu,
a boji vyhnul jsem se, proto hynu.

Můj život zamhlen, cesty kluzké, křivé,
a nad mým ložem ticho úzkostlivé,
že prázdno, pusto je v mé duši mřivé.

Vox Dei:

Zde v světě není pro tě těchy víc,
neb na krátko jen skojí krásná líc
a rozkoš bolí v žal se promění.

Já pouze zůstávám, vše zmírá kol.
Vše mizí pryč jak mha, jež halí dol.
Jen Já jsem věrný, já jen zhojím bol.

Dál víří v zmatku svět, dál proudí čas,
má hvězda však, kde dřív, tam stojí zas,
a věčně jímá Majestát můj v žas.

Ty ubohý, jenž znaven cestou dlouhou —
Jsem dobrý k Tobě jako ke všem již.
Zde u mých jeslí spočiň se svou touhou

a kde tvé růže stály, vztyč můj kříž!

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Pokračování.)

IX.

Poesie Zeyerova byla zdrojově tak čistá, tak nezkalená a tak azurná, že nestrpěla ani jediného mráčku na své vyjasněné obloze. — Při tom pak hluboce tajila v nejskrytějších záhybech svého azuru tak mnoho pro všední zvědavý a sensace chtivý dav nedostupného, že jedni prostě stáli před ní jako před velkou složitou hádankou, zatím co druzí chutě dávali se do luštění hádanky té, ovšem jen dle svých choutek, sklonů a názorů a ve prospěch svých strannických, bohužel začasto též protinábožen-ských a proticírkevních směrů. Všichni sahali po tom zlatém po-háru, v němž z hroznů obraznosti Zeyerovy vylisováno bylo chutné víno velkých básnických snů, překvapivě eruptivní touhy po ideálu, víno jiskřící barvou sluncem prožehnutých topasů. Přívrženci směru náboženského, katolického ovlažovali rty své vínem tím pod dojmem umělecké rozkoše jako když za tiché lunojasné noci vlahá rosa ovlažuje bělostné kalichy lilií; přívr-ženci směru protinábožen-ského nechávali rozkoš a duševní bla-ženost stranou a rozbírali horlivě kde jaké záhadnější slovo a rčení básníkovo, snažíce se vykonstruovati z prvků jeho nad-průměrného vědění důkaz, že básník byl jejich, že psal a mluvil v jejich prospěch.

Netvrdíme a nebudeme tvrditi, že Julius Zeyer byl snad vždy a ve všem básníkem eminentně katolickým a jde-li o úzko-prsé zachování písmeny a slova, básníkem naším, byl však bás-níkem *pevně věřícím a nábožensky silně založeným* — ale na př. theosofové nikdy neprovedou a nepodají důkazu, že by Julius Zeyer byl kdy býval básníkem jejich, bardem učení theosofi-ckého.

A tu promluviti jest o námětech velkých, převelkých, *o Bohu a soucitné, mystické lásce ke všemu stvořenému.* Při obém ustavičně jest Juliu Zeyerovi podstrkován fundament indický, buddhistický.

Na př. sama kritická studie F. V. Krejčího o díle Zeye-rově, v celkovém podání svém klidně a rozšafně psaná, praví na str. 98. a 99.:

„Poesie tato je ve svých spodinách neklidná, ve svých vztazích k základním otázkám života neuspokojená, kývající se mezi náboženskou vroucností duše středověké a nevěrou duše moderní, mezi křesťanstvím a buddhismem."

„Hlad touhy postupem let u Zeyera jen roste. Nenalézá více pak už úkoje v horoucně nadšeném přichylování se k tomu, co velikého stvořila poesie lidská a nenalézaje hledané absolut-nosti v lásce křehkých lidských srdcí, domnívá se ji nalézati ve fantomu Boha a Krista, posledním útočišti slabých a zklamaných. Ona dvě jména neznamenají mu však žádný nově nalezený svět

ideový a ethický, nýbrž prostě jen cíl pro touhu a lásku, nad nějž, jak se mu zdálo, nemohl nalézti většího."

„Ó, srdce moje, rozplyň se v té lásce
v té čisté k Bohu! Stoupej jako příboj,
má lásko bezmezná, jak řeka val se
a nes mou duši v pramen její svatý.
V svou prapříčinu vrať se, duše moje,
tam vlij se, vpadej a tam posléz ztrať se
jak krůpěj v moři nesmírnosti Boží. — —
Byl Bůh tvým začátkem, to pomni, duše!
Buď Bůh tvým také koncem, duše moje! — —"

„Tento poslední výkřik Víta Choráze jest i posledním závěrem Zeyerovy duše. Ale ten Bůh, po němž volá, je jen dle jména křesťanský, ve skutečnosti je to náboženský symbol pro starou indickou touhu po rozplynutí se s praduší světa v blažívých hlubinách věčné nicoty. Skutečnému křesťanu je smrt vzkříšením před trůnem Boha, ne však návratem v Boha jako „prapříčinu" a rozplynutí se v něm. Naši katolici mají, jak vidět, málo příčin reklamovati Zeyera pro sebe."

Obšírně reagovati na tento vývod vedlo by zajisté jen ještě k obšírnějšímu zabývání se slovními hříčkami a jejich akademickými výklady a rozbory — z něčeho vznikla by věta, z něčeho stránka, ne-li dokonce celá brožura polemických protivývodů a k tomu všemu v úzkém rámci vzpomínkové studie, chýlící se již k svému závěru, není věru ani místa.

Odpovím tedy pouze zcela stručně.

Týž Julius Zeyer, jenž v předmluvě ke „Kronice o svatém Brandanu" vypočítává následující dojmy a popudy, které pracovaly na vzniku této básně: 1. Francouzská jedna studie o keltské poesii, 2 vlastní starofrancouzský originál kroniky o sv. Brandanu z 12. století, 3. studium starých bretoňských a irských zpěvů za dlouhých zim a odloučenosti ve vodňanské samotě a 4. dojmy z obrazů Fra Angelica a jiných primitivistů ve Florencii, týž Zeyer praví — a slova ta cituje také F. V. Krejčí ve kritické studii na str. 69., — „řekl jsem si konečně, že by bylo podlostí proto mlčeti, že nemohu na aklamaci davu počítat." — Všakť byl Julius Zeyer v nejhlubším nitru básnické své duše nejupřímněji o tom přesvědčen, že Písma svatá a naše náboženství, tento vrcholný nevadnoucí květ, tato hvězdná kulminace všech náboženstev jiných, již tu útlou mládež v útulných síních školních pěstují v znalosti toho, že *Bůh byl všeho prapříčinou*, jsa jedině sám všeho Tvůrcem; má tedy vše, co jím bylo stvořeno, příčinu a původ svůj pouze a jedině v jeho Božské nevyzpytatelné moci a svrchované vůli, by to vůbec bylo stvořeno. Zabývá-li se toto naše prosté a nade vše světlo jasnější učení tak určitě a bez jakékoliv nejmenší pochybnosti věcmi hmotnými a vším, co plní nedozírné dálavy vesmíru z věků do věků, tím více platí jeho nezvratné a stále tytéž zásady *o duši lidské*, nejvzácnějším a nesmrtelném daru, jaký člověk kdy přijal a přijímati

bude z rukou Božích z nevystihlé milosti svého Stvořitele. Opustí-li pak tato duše odumřelou schránu tělesnou a vrátí-li se k Bohu a je-li jí po naprosté očistě ode všeho rmutu a kalu hříchu pro blaženost věčnou v nebesku přáno, by v Bohu svém nalezla konečné útočiště, pak jest to pouhým sesíleným důkazem o všudypřítomnosti Boží — Bůh je všude, duch jeho naplňuje veškeren vesmír a nadhvězdné říše nebeské a duše letící na bělostných křídlech k Tomu, jenž jejím začátkem, prostupuje tedy všudybytného Boha a splývá s ním — i beze všech za vlasy přivlečených nauk buddhistických.

Proč tedy ustavičné to nadržování theosofům a proč hned takové vítězné mávání vlajkou indických tajných nauk a věd, když prostá poctivá vůle a snaha, pochopiti silou věřící mysli a porozuměti učení Starého Zákona a učeni ryze křesťanskému, dá zcela klidné vysvětlení k věcem zdánlivě záhadným a přec tak snadno pochopitelným?

Ale naše vlast byla již od pradávna zemí osudovou — terra fatalis — hlavně v ohledu otázek náboženských; co jedni za nejvzácnější statek prohlašovali a zbraní ducha rekovně hájili, bylo jiným k posměchu a k hanobení — čemu jedni zasvěcovali srdce svá, jiní zlehčovali, klaníce se všemu, co k nám z daleké i blízké ciziny bylo podloudně přinášeno. Dálo se tak s náboženstvím, dálo se tak s básníky, v jichž řadě přední a významné místo zaujímá Julius Zeyer.

Katolíkům by ho nepřáli a krutě záviděli a za svého jej prohlásiti nemohou a nesmějí, ježto nikdy nebyl a také nechtěl a nemohl býti jejich, jsa vždy svůj a cele svůj.

Jeho básnická bytost byla také silně prostoupena soucitnou mystickou lásku ke všemu stvořenému. On sám čarovným ohlasem nitra svého promluvil ke sklonku své Kroniky o svatém Brandanu o nebeské odměně, jaká kyne takovéto soucitné lásce:

„Na skále ze safíru zase byl.
Pod ním kvet v šeru lotosový háj,
kde loď se houpala . . . Však onen dům,
jenž jako z ohně zbudován se zdál,
byl zmizel. Andělův hlas šeptal teď:
„Rok celý trval onen okamžik,
v němž na ráj zírali jste. Velkonoc
ty slavils s apoštoly, s Kristem dnes.
Tvou duši prošel bílý jeho zjev,
neb čistá jest co oheň nebeský.
On duši tvoji prošel! Jeden z nás
ty budeš v brzku! Pokud na zemi
živ budeš, nápoje a pokrmu
ti třeba nebude, on sytil tě.
Co více jest, ten jeho svatý zrak
z tvých zraků nepomine nikdy víc,
zář ona hvězdná plá tam na věky!

To pouti tvé jest velké ovoce,
že stát se mohlo tak, to děkuješ
těm květům zázračným, jež trhal jsi
po cestě k ráji; dobře rozuměj,
ty květy zázračné jsou víra tvá,
tvé slitování velké, bez mezí,
jež ke všem tvorům cítíš trpícím!"

Zda neproniká při těchto andělských slovech, zbásněných Juliem Zeyerem, do našeho nitra ono poetovo mocně působivé tajemné fluidum citu a touhy, bychom také my jednou zdobeni byli věncem zázračných květů víry a slitovné lásky. — Nám katolíkům dán k tomu bohatý poklad naděje — cesta ke květům těm jest cesta věčné pravdy svatého náboženství, pravdy začínající a vrcholící v Bohu.

Proto také nelhala a nemohla lháti poesie Zeyerova ani tím, že by byla papír popisovala sličnými slovy nádherného koloritu, aby pod nimi skrývala nějaký protilehlý záměr. K tomu — ač mnohým z tábora odpůrců a závistníků by to bylo znamenitě po chuti, byla poesie ta příliš aristokratická a vedla své nečetné věrné stoupence a přívržence příliš silně k zlatým metám velkých snů, tužeb a ideálů, vedla je rukou zdánlivě něžnou v hebké hedvábné rukavici a přec jen rukou železně pevnou.

Poesii té nebylo souzeno, by dopustila se prorady, jaká mluví z úst záhadné půvabné bytosti Mony Fiordalisy, manželky Francesca del Gioconda, jejíž portret zhotovil sám slavný Lionardo da Vinci a jejíž životní tragedii odehravší se o masopustním úterý ke sklonku 15. století výborně zbásnila Beatrice Dovská v libretu Schillingsovy opery „Mona Lisa". Jenom Fiordalisa dovedla úlisně lháti, kryjíc maskou klidné zbožné tváře svou lásku ke Giovannimu de' Salviati slovy:

„Mně nikdo nedal květů těch —
na cestě ležela jich kytice,
mé kosatce to oblíbené jsou,
irisy, bílé irisy!" —

jen Fiordalisa, tento prototyp úlisnosti ženské, mohla manželi svému odepříti polibek, řkouc: „Jdu od zpovědi v Camaldoli!" *)

Poesie Zeyerova každým veršem a každou stránkou svých knih přinášela nám plná náručí libovonných bílých kosatců, ale tyto její květy vznikaly z poupat nejčistších inspirací, působících mocně a zažehavě jako nebeský oheň z rukou Božích, ve kterých uložen jest převzácný ten poklad oduvševnění a probuzení našeho. A tyto květy chráněny byly před dotěrným dotykem ruky

*) K překladu básnického díla „Mona Lisa" od Beatrice Dovské bylo autorovi této studie uděleno autorisační právo ředitelstvím nakladatelství Drei Masken Verlag v Mnichově. Překlad ten po některých přestávkách, přivoděných chorobou a jinakým neodkladným zaneprázdněním, chýlí se již ke konci.

sveřepě chtivé vzdušně hebkou rouškou takové snivě bledé modři, jakou zdobeny bývají bohatě kvetoucí keře hortensií nebo něžné popínavé glycinie. Z květů poesie šířila se taká vzácná vůně, jako když drobná voskově zarůžovělá poupata šácholanu, zvaného magnolia fusca, ukryta jsouce pod tmavozelenými voskově lesklými listy, jako z neznámých končin a pramenů vydechují zahradami líbezné svoje aroma; vracíme-li se z pouti po stopách snů a vidin Zeyerových zas do prósy života, jest nám, jako by nám tajemný hlas stále šeptal a recitoval Zeyerovy verše o řeholnicích, s Brandanem do pozemské vlasti se vrátivších:

„Za krátko Erina uzřeli břeh
ti z dáli poutníci, a odevšad
se lidé hrnuli, by viděli
ty, jejichž zraky ráje uzřely
a po více než po čtyřicet dní
z rouch jejich vůně šla, jež prosákla
je v ráji pozemském tam za mořem.
Z rouch jejich časem vytratila se,
ne z duší však, tam navždy zůstala
a všickni žili svatým životem.“

V lahodivé a obrozující lázni této poetické vůně nastává mimoděk tak často silná autosuggestivní transfigurace, metamorfosa našeho hmotného já v jiné silnější a krystalnější duševní já, daleko odlišné od toho, jež sídlí v nás a provází nás přes práh každodenního příbytku neb literární pracovny ven, daleko ven do magického, smaragdově zeleného přísvitu kvetoucí klenby starých stromořadí. Tam žijeme jinak, zcela jinak než v těsném uzavření čtyř stěn se svým básníkem Juliem Zeyerem, tam bytost jeho přelévá se ideově v nás a my jako krůpěj deště v žíznivou zem zase v něho, hluboce do jeho tajemného nitra poetického. A to vše děje se tak tiše a takřka neznatelně, bez vlivu jakékoliv brachialní síly pouhým vlivem a pod dojmem vůně jeho velkého ducha, v němž jako neviditelná hra v brilanty roztříštěných vod legendních fontánů působí na nás tu sladká směs libodechu levandule, melisy a hysopu, tam zas silný výdech květů jasmínových, jímž v Ispahanu pod klenbami věkovitých platánů mysl svou z prachu všednosti smývali perští básníci a myslitelé v zahradách, jež pro ně zříditi dala za dávných dob uměnímilovná princezna Sefévy — — uplývá vteřina rozkoše za rozkoší blaha a srdce naše jako chycené ptáče chví se pod závojem těžké vůně tuberos, aby vteřinou příští prolétlo modravými obláčky, prosycenými aromatem kadidla z cédrů libanonských — zkrátka — odevšad vane, roní se a prší rajská vůně z poesie Zeyerovy, této silné tepelné vlny z vyššího neznáma do chladného údolí slz, vzdechů, utrpení a bolů pod příkrovem olověné šedi života poutaného k zemi, jako byl Prometheus k skalám, pustým holým skalám přikován.

Nuže — nechme klidně vyprávěti všechny ty, kdo slova a věty Zeyerovy jen a jen dle svého interpretujíce, nedbají vážného hlasu s břehu druhého. Nechme ty protináboženské vykladače

textů a námětů Zeyerových tvrditi, že blouzní o nalezené pravdě, že u něho hraje vůbec žena a láska velikou úlohu, ba úlohu hlavní — ovšem, dokud ji nevystřídá Kristus, že soucitná mystická láska Zeyerova ke všemu stvořenému jest spíše indická, buddhistická než ryze křesťanská, nechme klidně dozrávati klas otázky, je-li *láska ke Kristu* sama v sobě křesťanstvím nebo docela katolictvím; přejme jim, tvrdí-li že v ideové podstati Zeyerova díla až teprv na samém konci života vítězí, jak prý se zdá, Kristus zúplna nad svým indickým předchůdcem, a že velkolepá jeho „Marianská zahrada" není ničím více než vonnou kyticí snů a tužeb — — jedno jest jisto a nesporno, že Julius Zeyer jako básník a člověk věřící, jenž dovedl způsobem jedině sobě vlastním slévati svůj vysoký sen se životem v jediný krásný celek, *nese nepopíratelný rys velikosti.*

Jak správně praví kritická studie F. V. Krejčího, bylo Zeyerovi jako málo kterému jinému básníkovi dáno, by nás tu drtil tragikou osudných vášní, tam zas tragicky opojil splýváním lásky a smrti; tu povznáší nás ethickou krásou velikých postav, tam zas roztáčí naši fantasii v bujný tanec, tu dává nám otřásati se nicotou lidskosti před stržemi věčných tajemství, tam zase hýří koloritem a melodičností mluvy, aby rozpálil temperaturu našich čidel na stupeň omamného žáru, tam zase ukolébá nás v serafínské harmonie, tu oslňuje nás nejvzácnějšími třpyty a kouzly pozemské hmoty, tam zase v nadšení spiritualitní askese odvrací nás od světa a probouzí v nás mystickou žízeň po nadpozemsku.

Nuž — a ptáme-li se, co sílilo, povzbuzovalo a vzpružovalo tohoto básnického veleducha, co mu dodávalo energie, jíž bylo zapotřebí už také jen k tomu, aby se duše Zeyerova dovedla za našich neutěšených poměrů tak pevně isolovat, tak odříznouti ode všeho lákavě časového a soustředit všecka a celá k odvážným výpravám do říší imaginace? Jdouce po zlatohvězdných stopách jeho básnické — ač mnohým ještě dnes stále nedosti jasné a srozumitelné, ba po stránce cítění náboženského někdy až záhadné — tvorby, jdouce po stopách těch jako po bílém mramorovém schodišti pohádkových paláců až do nejtajnější, blankytově modré komnaty jeho nitra, seznáme, že síla jeho jako pramének z boku velehor vyvěrající prýštila z bezměrné lásky ke Kristu a ke kříži a proto zůstanou navždy zlatým vavřínem Zeyerovým jeho vzácně poetické a rozvroucnělé legendy o krucifixu, toto trifolium, jehož marně bychom v té kráse a svěžesti, jakou jím obdařena a obohacena byla naše literatura česká, hledali a snad vůbec bez výsledku hledali v kterémkoliv písemnictví jiném.

Tři legendy o krucifixu! Maně připomínám si legendu o původu fialek — vypráví, kterak zbožné ženy, jdouce s alabastrovou vázou, plnou nejvonnější masti, kráčely ke hrobu Páně — avšak leknutím vypadla jim nádoba z rukou, když uslyšely anděla, mluvícího k nim: „Vstalť jest, jehož hledáte" — ze vzácné masti vykvetly libovonné ametystové květy fial. Z lásky ke Kristu ukřižovanému vykvetly v duši Zeyerově též

fialy — květy skromnosti básníka, aristokrata mezi básníky, rytíře ducha, jenž nikdy s nikým dobrodružně a větroplašně za vlajkou hesel a frází nechodil uprášenými cestami zástupů a karavan, ale tak často, přečasto celým nadšeným duchem svým jako tropický perleťově blankytný motýl atlas létal nad širokými záhony resed a balsamín a jako rubínový kolibřík nad čarokrásnou spletí pestrobarevných lián a orchidei vanilkových aromat, jen aby všecku tu vůni líbeznoun a něžných křídlech básnického ducha zanášel a každým citem svým a každou tužbou svou vplétal do glorioly Kristovy — a kolem dřeva jeho kříže!“ (Dokončení.)

Karel Štroff-Vladímský:

Hrstka květů.

Z rukopisů básníka-samouka.

I.

Ó, Pane, Kriste! — Svatý kříž nám zřejmě hlásá
Tvou velkou lásku, Božství nezměrné! —
Jest velkým ten, kdo zcení bol, jenž krutě drásá
Tvou bytost všechnu — aspoň poměrně....
Tu velkost málo kdo zná prožít v hloubí nitra!
Však za to spíš zná strhnout Tebe v prach!
Jen v dosah být — a bezvěrec by vztáh
svou drzou ruku po Tobě, mé hvězdě z jitra!
Leč — Tys tak velkým, že ta lidská slina běsná
jak v moře padá, nezčeříc klid vln —
Jsi vznešený vždy, milostnosti pln,
na srdci Tvém jest trnem všechna drzost děsná!

Ó, Pane, Kriste! — V rozechvění svého hněvu
bych k Tobě volal: „Zdrť své zlolajce“ —
však Tys tak mocným, všaké zloby bez záchvěvu.
Netřeba Tobě v malých lidech míti obhájce.
Ten lotr, jenž Tě haněl s bouřným davem lidu,
ten lepší byl, než u nás básník kýs —
on, člověk, proměnil se v cizopasný hmyz,
neb stavěl světu na odiv své duše bídu!
Vím, Tebe Kriste, oblak nikdy nezastíní,
jakž člověk teprv, z prachu, hlíny tvor!
Vznešený jsi, svou láskou splácíš vzdor!
„Jim odpust, Otče, neboť nevědí co činí!“ —

Václav Kursa:

Legendy.

(Z Anglie.)

Paní se stříbrnými vlasy.

V celé Velké Britanii nebylo by se našlo od jednoho konce ostrova až ke druhému, ať v údolích ať v horách, sličnější a roztomilejší dívky, než byla Rózalinda.

Neměla otce ani matky. Kočující cikáni zanechali ji v polích nedaleko města Perthu ve Škotsku, a od té doby žila z milosrdí lidského. Neboť se to stalo před mnoha sty léty, ještě před Stuarty a Brucy, v době, kdy péče o chudé byla sice již nařízena, ale žebrati ne zapověděno.

Když bylo Rózalindě asi patnáct let, každý by řekl, že paprsky egyptského slunce ozlatily její hebounkou kůži; dva démanty jiskřily v perleťovém oválu pod jemně vypnutými obloučky obočí, korálová ústa usmívala se andělsky, protože dětsky nevinně, na každého příchozího, svatá čistota zářila z jejího čela, krásného jako ze slonové kosti, na němž bujela skvostná koruna z bohatých pletenců, leskločerných jako křídlo havrana. Této cikánce, jíž mohla záviděti i pohádková královna Mab, a která byla půvaby bohatší než celý zástup kouzelných panen, dostalo se v pravdě darů těch nejlepších: nevinnosti, bystrého ducha, ušlechtilého srdce a vznešenosti citu. Spokojena se svým stavem, rovnala se skromností a střídmostí postevníkům; jedla nejraději polní a lesní plody, spala, kdykoliv to bylo možno, pod širým nebem, netrpíc nikdy ani hladem, ani žízní, ani únavou, a nežádajíc ničeho.

Každého dne vklouzla pokorně a tichounce pod románské arkády starobylé katedrály, v níž tehdá ještě kázával svatý Dunstan. Tam upjala žhavé zraky na oltář, kde plály voskové svíce a kde květiny v pozlacených vázách mísily své opojné výpary s vůní myrrhy, pohlížela s bolestnou oddaností na Ukřižovaného s rozpjatými pažemi a zsinalým tělem, na dřevo kříže, jež stalo se dějištěm vykoupení. Naslouchala zanícena bouři velebných akordů varhan i jejich lahodným melodiím, a zdálo se jí, že se, anděl mezi anděly, nalézá v ráji, pějíc chválu Nejvyššího.

Večer pobíhala po údolí, natrhala hrst sedmikrásek, pampelišek a jiných květů, co jich právě bylo, aby ozdobila jimi stověký dub, na němž pod prostičkou stříškou z březové kůry byl zavěšen obrázek Panny Marie. Bloudívala volně, nevědouc nic o světě, netoužíc po nikom a po ničem, šťastna svobodou a nemajíc zdání, že se může žíti jinak.

Rózalinda požívala tudíž dokonalého blaha, po němž my se pachtíme, netušíce, že jest nás tak blízko, na dosah ruky, ježto nezáleží než v tom, abychom se spokojili tím, co máme, abychom neželeli minulosti, která se nikdy, nikdy nevrátí a navrátiti nemůže, nepráhli po nemožnostech přítomnosti a neobávali se budoucnosti.

Než však, přihodilo se jednou, bylo to o svatvečeru sv. Jana Křtitele mezi západem slunce a východem měsíce ve chvíli,

kdy vše se odívá šedým rouchem, kdy obloha ztrácí barvu tyrkysovou, ale nemá ještě temného azuru světoklenby; přihodilo se, pravím, že Rózalinda, kráčejíc k věkovitému olbřímu Mariánskému, ruce plny barvínku, potká se náhle na stezce s člověkem, jenž si přitlumeně prozpěvuje. A na mou věru, byl to hezký vojáček, králův lučištník, pansky se nesa v plaidu a pestrém kiltu, orlí péro a větvičku cesminy za biretem, tluka zvučně do ocelového jablka svého meče klémóru.

Mladý muž se zastavil. Toliktéž i ona, aby se naň podívala. Lučištník jal se jí hned tázati, jak se jmenuje a kam jde sama v soumraku Pověděla upřímně, trochu proti obyčeji zmatena, ale poutána nevysvětlitelnou důvěrou k neznámému.

Mluvil s ní laskavě, skoro sladce, úsměv stále maje na rtech. Již na nebi vyskákaly třpytné hvězdičky ve svých skupinách a na stemnělé půdě, klekání již na všech stranách odumlkalo, noc skláněla svá křídla k zemi, a oni dva ještě pořád vespolným hovorem se zdržovali. Ze živých slov jeho dověděla se Rózalinda za jedinou hodinu, že tam mezi lidmi jest rozdíl mezi chudými a bohatými, a v čem ten rozdíl záleží a které jsou jeho důsledky. Závoj její prostomyslné nevědomosti byl roztržen. Slyšela, jak mocným jest zlato, k jakým výhodám a požitkům ono napomáhá, a k jakým pokleskům svádí nevyplněná touha po něm.

„Dívenko," táže se cizinec, „chtěla bys se rovnati těm šťastným, nejbohatším a nejkrásnějším? Chceš obtáčeti kolem své labutí šije nádherné řetězy s drahokamy ve zlatě a zpestřiti své bohaté pletence vlasů ohnivými rubíny? Přála bys si zasednouti ke stolu s nádobím z drahých kovů, okoušeti přechutné plody a ohnivá vína z dalekých zemí, a při tom obývati ve skvostném paláci, oblékati se v šumné a lesklé hedvábí? Zda bys netoužila, obdivovati se každého dne mistrným výtvorům ruky lidské, poslouchati zpěvy a hudbu, která lahodí uchu, unáší mysl v nadpozemské výšiny, probouzeti se v měkkém lůžku, jen abys se mohla oddávati radovánkám, a usínati v něm jen abys se kochala v rozkošných snech?"

„Vzácný pane, chtěla bych to."

„Odhoď tedy tyto ničemné kytky, jimiž jsi chtěla ozdobiti svého bůžka. Pusť z mysle Ukřižovaného, jejž zbožňuješ. Budu nyní já tvým pánem, mé dítě. Tvůj Bůh žádá jen oběti, já nežádám ničeho. Ty zkoušíš nuzotu, jsi chudá, bez přístřeší a bez chleba, odíváš se v cáry. Ale dostaneš vše a bez námahy."

Plačíc zahodila Rózalinda své květiny, jež jí byly radostí života. Sklonivši hlavu, spatřila své nohy bosé, prachem a blátem ušpiněné, pohlédla na své ruce osmahlé, na sukni rozedranou. Zastyděla se, vidouc se takto oděnu, čehož dosud nepozorovala. Nicméně váhala.

„A co bych musila činiti?" proslovila nesměle.

Neznámý dal se do smíchu: „Musila bys mně náležeti v hodinu smrti."

„Tak, vy jste satan?" vzkřikla Rózalinda.

„Rozhodni se, jak chceš. Svět ti bude náležeti, dokud budeš živa. Až zemřeš, země pojme tvé tělo a já tvou duši."

*

Rózalinda se shýbla, aby sebrala se země zahozené úvitky a kytky, řkouc: „Já nechci.“

Tu začal pokušitel se lží, jíž jest mistrem.

„Bláhová,“ zachechtal se jizlivě, „co na tom záleží? Než zemřeš, povoláš si kněze, ten přijde a dá ti rozhřešení. Tím bude naše smlouva zrušena. Rozumíš? Chceš tedy?“

Dívka dala se zmásti a přesvědčena zvolala: „Ano.“ —

„Dobrá! Uvidíš, že jsem štědrým knížetem,“ pokračoval satan. „Pokaždé, když budeš chtíti zlatý peníz, vytrhni si jeden vlas z hlavy. Máš jich tam na tisíce. Místo vytrženého černého vlasu objeví se zaň vlas stříbrobílý. Pakli v hodinu smrti, pamatuj si to dobře, ti zůstane na hlavě jen jediný z tvých havraních vlasů, nebudu míti k tobě žádné moci. Pakli že ale naopak budou všecky vlasy bez výjimky bílé, nahrazené, budeš na věky mou kořistí.“

„Ó, k tomu přivoluji,“ rozjařila se dívka, jíž jakékoliv nebezpečí zdálo se unikati, „vždyť nebudu potřebovati tolik tisíc zlaťáků, abych byla šťastnou.“

Smlouva byla tudíž uzavřena. Rózalinda vytrhnuvši si z copu nejdelší vlas, spatří zalesknouti se na dlani hodný zlatý peníz. Zaplesala v duchu, a ježto pekelník zmizel, rozšlapala pohozené kytky a brala se k městu.

II.

Za deset let později nemluvilo se po celé Velké Britanii o ničem tolik jako o paní se stříbrnými vlasy, s pletí cikánky, s očima démantovýma, se rty nachovými, a jejíž vlasy, které v mohutných vrkočích obhrnovaly hlavu její, stkvěly se kouzelným svitem stříbra, až na to, že se v jednom líší od druhých pramen vlasů, černějších nad eben.

Tvrdilo se, že paní Rózalinda má nevyčerpatelné poklady, dva paláce v Granadě maurské, mramorový palác v Londýně hned vedle královské tvrze, v každém hrabství škotském zámek, sklepy plné peněz, truhly nacpané šperky, sto koní v stájích, sto sluhů pro svůj dům. Příjmy se jí hrnou se všech stran, i dary, ale sama prý by nedala ani měďáček žebrákovi. Byť i byla fama zvětšovala její bohatství, zůstávalo v pravdě přece ještě tak veliké, že sám král na ni poněkud žehral, vznešená panstva pak ucházela se o její přízeň a dvorní šlechtici o její ruku. Měla vždy četnou eskortu z lordů a rytířů. Jen hrabě mohl býti hoden cti, aby jí podal konévku s vodou, a teprve vévoda směl jí nabídnouti ruku k průvodu.

Jejímu opovrhování lichotníky nerovnala se než její nenasytná dychtivost po jmění, vnější nádheře a slunění se v ní.

Než, jakkoliv nikdy nepřekročila práh kostela, žijíc jako pohanka, a jakkoliv se vyvyšovala vadami sobě rovných, byl jinak život její bezúhonný. Nikdo jí nemohl předhazovati, že by se byla zahodila nepravostí mravní. Ač lakomá a zábav chtivá, orgií nenáviděla. Celou noc mohla naslouchati hymnům francouzských troubadourů, ale v její přítomnosti nesměl se nikdo opo-

vážiti jedinkého slova proti Královně nebes. Když kterýs z jejích pážat se rouhal Matce Boží, dala ho poznamenati žhavým železem na čele.

Rózalinda byla zvláštní bytostí: zlá a s vadami, přece mnohdy plakávala, prosíc o smilování, ale opět do svých starých nepravostí upadajíc jako onen pes v Písmě svatém, k svému zvrhnutí se vracející.

Znenáhla stárla, komonstva ubývalo, dvůr se scvrkal. Každým rokem odpadlo nějaké sto zbožňovatelů, až konečně nezůstal ani jediný. Tu ona jednou, prodlevši po několik hodin před zrcadlem a spočítavši tisíckrát těch dvacet černých vlasů, které ještě tvořily znatelný pramenek v hedvábných proudech stříbrné kštice, rozhodla se k obratu svého dosavádního směru životního. Prodala koňstvo, propustila polovičku služebnictva a konala velkolepé dobročinné skutky.

K témuž účelu rozprodala v příštím roce své skvosty, paláce v Granadě a v Londýně, a konečně i jeden zámek po druhém ve Škotsku. Toho dne, když jí zbyl jen jeden zlatý peníz v almužence a jediný řásný oblek z červené vlny, jejž měla na sobě, chopila se hole a dala se na cestu pořád dále od města zlořečeného, jehož přepych jí druhdy oslňoval. Na konci předměstí potkala mnicha s tlumokem na zádech. Sáhla do kapsáře a davši svůj poslední zlaťák mnichovi, poklekla před něj, řkouc pokorně: „Ctihodný otče, jsem hříšnice a chci činiti pokání. Modlete se za mne!“

Cestou z Londýna ku hranicím škotským si vyžebrávala kousek chleba. Někde ji odbyli, tak že od rána do večera neměla ani v ústech na posilu kromě trochu vody z potoka.

Jednoho dne, únavou zmořena, sedla si na kámen, a tu vidí k sobě přicházeti starého člověka schýleného, bezvlasého a polonahého. Poznala v něm barona, který k vůli ní přišel na mizinu. Prosil ji, když se smluvili: „Rózalindo, darujte mi nějakou almužnu, Bůh neodepře ničeho tomu, kdo koná skutky milosrdenství.“

Rózalinda si povzdychla, ale vytrhla dva ze svých černých vlasů, a vložila toliktéž zlaťáků v ruce nuzákovy.

Druhého dne zase jakás churavá ubožačka, dítě majíc u prsu, žalostným pohledem prosila o pomoc. Dostala zlaťák.

Potom přišlo sténající dítě, mořené hladem. Rózalinda nebyla také s to, odolati jeho úpění.

Když konečně došla do Perthu, nezbývalo v černém praménku než sedm vlasů, tenkostí se ztrácejících v návalu a lesku stříbra.

„Jen sedm!“ zašeptala Rózalinda, „již nebudu moci nikomu více odpomoci bídě. Můj Bože můj Bože, smiluj se nade mnou a nedej mi zhynouti!“

U brány města uzřela přicházeti starou ženu naříkající, v níž poznala bývalou selku z údolí, která jí, když byla bez přístřeší, notně vypeskovala, a kouska chleba, ba ani trošku

vody neposkytla, ano jednou večer ji dala pokousati a vyštvatí psem. Bylať jediným stvořením, proti němuž chovala zášť, a proto hned při prvním pohledu na ni pocítila odpor.

„Paní v černém šatu," děla Škotka, „mám dvě malá osiřelá vnoučata, a nemám jim co dáti, a jejich děd, můj muž, hyne stařobou. Nechtěla byste mi něco darovati?"

„Zůstane mi jich pět," ozve se v duši Rózalindě, a satan pravil, že jediný stačí, a já beztoho brzy zemru." Dvě veliké slzy jí zalily oči. „Tu vezměte dva sovreny, vystačíte jimi hezky dlouho," řekla třesoucí se stařeně, když si byla opětně vytrhla dva černé vlasy. „Více pro vás učiniti nemohu." Bylať si připamatovala, že Pán kázal: Splácejte zlé dobrým. Již se chtěla selce prozraditi, avšak zdálo se jí to býti hříchem pýchy, připomínati jí zlo, které od ní zkusila, ve chvíli, kdy jí prokazuje dobro.

Toužila zemříti pod starým dubem, kde se obraz Matky Boží halil v listnaté větvoví; proto brala se dále cestou, ač tuze znavena. Poblíže dubu zastihla čtyři drvoštěpy a lučištníka, oděného v kilt a plaid, s klémórem po boku.

Ihned postřehla, že pokušitel zamýšlí číhati na kořist. Usmála se pohrdlivě a ukázala prstem na pramének tmavý, ne tlustší než stéblo. „Mám jich ještě pět!" volala naň hned z dálky. Satan se zařehnil.

„Ale co vy tu děláte?" obrátila se Rózalinda k dřevařům, kteří se právě chystali podtíti sekerami mohutný kmen dubu Mariina. K čemu tyhle hrozné nástroje? Vždyť by vám měl býti svatým tento strom, jako trůn Matky Boží!"

„Dub takové síly," dal přední dělník za odpověď, „má ve městě ceny pět sovrenů, a proto jej porazíme, aby přišel do prodeje."

„A kdybych vám dala pět sovrenů, náležel by mně?"

„Zajisté, paní."

„Ó, Maria!" zvolala Rózalinda, „v Tebe věřím a důvěřuji, a pro Tebe se obětuji."

Vytrhla posledních pět vlasů černých. Pět zlatých penízů spadlo na zemi, a Rózalinda skácejíc se vydechla duši. Satan se vymrštil, zařvav: „Jest mojí!"

„Ještě ne!" ozval se hlas. Démon couvnul.

Ale již mžikem zmizela pohroublá postava drvoštěpů, a stálo tu čtvero spanilých bytostí, zářících jasem, oděných v bělostná roucha a na bedrách majících zlatostná křídla andělů. Neboť když vážili na váze nebeské všecky nepravosti Rózalindy, její anděl strážce položil dvacet vlasů černých na druhou misku, a ta hluboko tížíc sklesla.

„Ona milovala Boha více než sebe," dokazoval anděl ochránce, „a bližního svého pro lásku k Bohu též nad sebe. Plakávala lítostí a činila pokání. Měla důvěru v Matku Boží, a proto, Všemocný Pane a Slitovníče, smiluj se nad duší její!"

A byl svržen satan do svých propastí, a duše jeho domnělé oběti byla zachráněna. (Dokončení.)

F. J. Pokorný:

Pověst o hradě Kuncberku.*)

Mně vyprávěl často tu povídku děd,
jenž od děda slýchal ji zase,
když pohádku škemraje, v klín jsem mu sed
a v bílém se probíral vlase:
— To tenkrát tu okolo ještě byl les
a městečko naše jen malinká ves,
již vévodě na vrchu v mračna se nes
hrad kuncberský temenem hrdým
trn vrchnosti se srdcem tvrdým. —

Když jitřenky paprsek na valy pad,
rab zachvěl se jakoby mrazem,
a v červáncích večer když zahořel hrad,
tu v bázni lid upadal na zem;
však sotva pták temnoty na lesy sed,
rab povstával, pozvedal pravici bled
a obrátiv ke hradu krvavý hled,
zle zahrozil mozolnou paží
a zaklnul k volání stráží.

Neb jindy se k uhlíři scházeli zas
si postesknout na vrchnost novou;
tu tlumili v chatrči úzkostně hlas
i půlnoční děšeni sovou.
— Ba starý byl pekelník — mladý je ďas;
ten aspoň jen na polích mrzačil nás,
však mladý nám v mučírně s hlavy dře vlas
a ženy a děvušky mladé
jak ohyzdná hydra nám krade!

Tu vždycky již ze hrudí burácel hněv,
dřív krocený poddanskou bázní,
a tlumený rozhovor propukl v řev,
jak v mračnech když hučení zazní;
a Běle, již uhlíř děd u sebe měl,
se ruměnec nevole na tváři rděl,
když slyšela, hrabě že nestoudně směl
se dotýkat panenských růží,
neb ženu rvát z náručí muži.

---

*) Kuncberk-Kunstberg, poněvadž vznikl z části umělým nánosem nyní již jen zalesněný vrch se zbytkem starých valů, slyne v křineckém kraji několika starobylými pověstmi, z nichž přítomná jest nejstarší versí. Co do věrohodnosti lze ji bráti toliko s reservou, neboť s historií zaniklého hradu se v mnohém nesrovnává. Jediná shoda, zánik hradu požárem, byla asi příčinou, že cizí pověst tu byla applikována. Přes to však pověst jest nesmírně oblíbena a považována za domácí a při své starobylosti a charakteristickém zabarvení neztrácí zajisté na ceně ani uvedenou neshodou s historii Kuncberku.

Však soví měl hrabě vždy uši i zor,
a sledoval proklaté raby;
když v uhlírně chystal se propuknout vzdor,
on na prahu zjevil se s dráby;
a nežli se pozvedla mozolná pěst,
už svázáno provazy sedláků šest,
jež hrabě pak přikázal do hradu vést,
a na Bělu otočiv zraky,
děl: „Pro tebe přijdu si taky!“

Zpět bezmocný výkřik jej provodil jen,
když zřeli, jak v tmu se zas noří.
Pak k ránu až z hradu zněl mučených sten,
až utichl s krvavou zoří.
Však běda! Cos na valech hrozného jest:
Tam s kolů se kymácí visatců šest
a sluneční paprsek krvavý křest
jim na lebky zsinalé leje —
a na hradbách hrabě se směje.

Sta rabů zřel na vale slzavý zrak,
rty semklé jak chtěly by díti:
— My jednou též, zlosyne, budeme tak
tě krví a plameny křtíti! —
Až do nočních těla tu visela chvil —
a hrabě byl vesel a jedl a pil,
žár vína mu pronikal do mladých žil —
když náhle v stůl udeřil číší,
až víno z ní vytrysklo k výši:

„Hoj, mládenci, za mnou dva v kuncberský les,
kde uhlíře chata je černá!
Chci Bělu ve svém hradě spatřiti dnes
už nudí i číše mne věrná!
Sám vyrazil v čele jich v podzimní chlad...
V líc plamennou časem list s výše mu pad,
a vášně jej poháněl nezkrotný hlad,
že pohárem zmožení sluzi
jen stěží mu stačili v chůzi.
— — — — — — — — — —

Noc ponuré jeseně, bez luny. hvězd,
jak z pekelné temnoty stkána . . .
Most přes valy spuštěn a otevřen vjezd
a na hradě čekají pána.
Kdes v dolině zaplakal půlnoční sýc,
skřek sovy zněl v odpověď .. jiného nic...
jen nad lesy temno jak houstlo by víc
To byla noc, v jakých se cítí,
jak chabým je plaménkem žití . . .

Už celý hrad těžkému spánku kles v klín,
když v údolí povyk se zdvihl;
před plameny pochodní ustoupil, stín —
a lidu dav ke hradu tíhl.
Tak příserný z hrdla jim burácel zpěv,
jenž stohlasou ozvěnou měnil se v řev,
a ve smolném plapolu hořících dřev
lesk očí v noc sinavě zářil,
v nichž smutek se s rozkoší svářil.

A ze spánku nežli se probudil hrad,
už nádvoří šílenců plné:
část na valy spěchá, kde trčí šest klád,
část s ohněm se do věží hrne;
a v dolině z jesení povadlých kří
pár kuliších očí sem ponuře zří,
jak na bidlech klátí se mrtvoly tři,
a hořící budovy záře
jim polévá krvavé tváře.

Otakar Jakoubek:

Josef Vojtěch Hellich.

(K jeho 110. výročí narozenin.)

Před 110 lety (dne 17. dubna r. 1807) narodil se v Cholticích na Chrudimsku jeden z našich nejlepších malířů v oboru historie a v oboru církevní malby, *Josef Vojtěch Hellich.* Romantismus a vždy přísné katolické stanovisko, tvoří význačné rysy uměleckého profilu Hellichova a proto o jeho životě a zejména jeho dílech chceme čtenářstvu pověděti. Prvého vzdělání nabyl Hellich v Praze na malířské akademii. Další studia konal v Mnichově.

Dosáhnuv podpory od tehdejších českých stavů, rozhodl se Hellich, že podnikne umělecké cesty a zvolil si Italii, Švýcary, Francii a Anglii za cíl svých uměleckých toulek. Poznal dokonale arcimistrovské výtvory pravzorů v Miláně, Benátkách, Janově, Pise, Florencii, Římě, Paříži a v Londýně, a čerpal z nich své pozdější zdokonalení. Na všech těchto cestách stal se též horlivým archaeologem, a tento svůj talent uplatnil i na svých vynikajících dílech, které oplývají duchaplným výmyslem, mistrovským ovládáním štětce a kresbou, ba i krásnou, sytou barvitostí.

Navrátiv se r. 1840 ze svých studijních cest do Prahy, pracoval co nejhorlivěji k tomu, aby při sboru Mnsea království Českého ustavil se archaeologický sbor, jenž jeho zásluhou a přičiněním Fr. Palackého již r. 1840 v život vstoupil.

Hellich stal se prvním opatrovatelem archaeologických sbírek českého musea. V této službě působil pět let (od r. 1841 do r. 1846) a jeho záslužná činnost i jako sběratele památek bude povždy v dějinách našeho musea čestně zapsána.

R. 1847 přestěhoval se Hellich do Vídně, ale dlouho tam nepobyl, nýbrž již r. 1848 nalézáme tohoto vynikajícího umělce opět zase v Praze, které zůstal věren až do svého skonu (22. ledna r. 1880).

K jeho umělecké snaze přistupovala též jako další znak jeho nezměrná láska k české minulosti, z níž vyvážil veliký počet motivů pro své historické i náboženské obrazy, Náležel také Hellich k zakladatelům prvního ryze českého uměleckého spolku „Jednoty výtvarných umělců", jehož byl i prvým předsedou.

Po svém návratu z Vídně věnoval se zcela pracím, určeným své vlasti. Jeho obrazy, jimiž českému umění v každém směru čest a uznání získal a jimiž ozdobil české a moravské chrámy, veřejné a soukromé sbírky, jsou bohatou sbírkou jeho vzácného umění a chceme aspoň jeho nejdůležitější práce umělecké čtenářstvu ve známost uvésti. Mnoho jest často obdivovatelů jeho nesmrtelných děl, aniž vědí, že jejich tvůrcem jest český malíř Jos. Vojt. Hellich.

V prvé době své tvůrčí tvořivosti (až do r. 1834) věnoval se Hellich většinou malbám podobizen, a jeho podobizny z tédoby pocházející, jsou mistrnými díly. V této době uložil hr. František Šlik, tehdejší velitel c. k. husarského pluku krále Würtemberského, Hellichovi, by vyhotovil litografii na dvou velikých foliových listech, která představovala celý důstojnický sbor téhož pluku. Práce se nad očekávání zdařila co nejlépe. Z tétodoby pochází Hellichova malá *„Madonna"*, kteráž byla majetkem tehdejšího pražského stavitele Krannera.

O rok později (r. 1834) vytvořil Hellich *„Madonnu mezi sv. Lukášem a sv. Cecilií"*, kterou pražská „Jednota výtvarných umělců" zakoupila pro galerii žijících malířů.

R. 1835 dokončil Hellich objednaný obraz hr. Fr. Šlikem pro veliký oltář kostela v Psinici (v jičínském kraji). Představoval *„Sv. Jiřího"*, jak bojuje s drakem. V témže roce zhotovil i pro tehdejší ovdovělou vévodkyni z Parmany obraz *„Sv. Filemona"*.

Z r. 1836 pocházejí jeho obrazy: *„Obrácení krále Borise"* (zásluhou sv. Cyrilla a Methoděje) a *„Sv. Václav"*. První obraz zakoupila Jednota výtvarných umělců k slosování a druhý dán k ozdobě jistého kostela na svijanském panství.

Když r. 1837 přebýval Hellich v Římě, objednal si od něho poštmistr v Chlumci (v jičínském kraji) pro svou rodinnou hrobku tamže oltářní obraz *„Vzkříšení"*.

Roku následujícího vytvořil obraz *„Navštívení Panny Marie"* a některé kopie podle Rafaela, jako na př.: *„Galathea"*, *„Madonna di Fuligno"* a j,

Za svého pobytu v Paříži (r. 1839) vytvořil obraz *„Cimabue s Giottem"* a potom podle Rafaela *„Madonnu se závojem"*.

R. 1840 vytvořil kouzelný štětec Hellichův obrazy: „*Svatí patronové čeští*“, „*Sv. Ludmila sv. Václava v Tetíně vyučující*“ a nový obraz „*Svatá Filomena*“. První obraz malován pro opata kláštera Cisterciáků ve Vyšším Brodě, druhý byl k slosování zakoupen pražskou Jednotou výtvarných umělců a třetí stal se majetkem tehdejšího stavitele Frenzla, žijícího v Praze.

V Újezdě Chodovém spatřujeme krásný oltářní obraz „*Panna Maria*“ z r. 1841. Téhož roku zakoupila Pešťanská umělecká beseda k svému slosování od našeho mistra obraz „*Ahasver, věčný žid*“.

R. 1842 maloval Hellich pět obrazů na gotický skládací oltář v zámeckém chrámě v Rychnově, které představovaly: „*Kristus, chléb žehnající*“; obraz, malovaný na zlaté půdě, a potom české patrony: *sv. Víta, sv. Václava, sv. Ludmilu* a *sv. Jana Nep.* Tato díla zamluvena byla u umělce od J. Exc. hr. Fr. Kolovrata-Libštejnského. Hořejší prostřední obraz na tomto oltáři se nalézající, nepochází od Hellicha, nýbrž maloval jej Ital, prof. Liparini, akad. malíř z Benátek.

Od českých pánův stavů objednán byl o rok později obraz pro veliký oltář v kostele v Liboci u Prahy, představující „*Sv. Fabiána a Šebestiána*“. Z téže doby pochází i podobizna našeho historiografa *Fr. Palackého* (litografie).

R. 1844 objednal J. Exc. hr. Leopold Thun v Hellichově atelieru obraz „*Nanebevzetí Panny Marie*“ pro veliký oltář chrámu Páně v Nových Benátkách. Druhou zakázku v témže roce obdržel od kněžny Heleny z Lobkoviců. Byl to obraz „*Sv. Jan Křt.*“, určený pro oltář v Rožďalovicích.

V novém tehdy (r. 1845) kostele Lubeneckém umístěn byl obraz „*Sv. Prokop*“ od Hellicha na velikém oltáři a obraz „*sv. Alois*“ na oltáři menším. Kostel jest stavěn ve slohu gotickém. Na požádání hr. Prok. Lažanského obdržel kostel i nákresy Hellichovy na gotické oltáře, kazatelnu, křtitelnici a stolice.

Druhou zakázkou kněžny Heleny z Lobkoviců byl r. 1846 obraz pro zámeckou kapli rožďalovickou „*Sv. Julián*“. V témže roce obnovena a okrášlena byla důstojně kazatelna ve hlavním chrámě Týnském v Praze s obrazy „*Spasitele a sv. učitelů církve*“ dle návrhu našeho vlasteneckého malíře J. Hellicha. Nad ní postaven jest totiž gotický, bohatě rozčlánkovaný baldachyn, v němž se spatřovaly sošky čtyř sv. evangelistů, uprostřed Matka Boží, nad ní Spasitel a na vrcholku Duch svatý v podobě holubice. Uvnitř pod baldachýnem namalován jest sv. Jan Nep., poněvadž pověst vypravuje, že prý i sv. Jan Nep. někdy zde kázával. Před schody upraven pěkný gotický portál, ozdobený po stranách soškami sv. Vojtěcha a sv. Prokopa, uprostřed však malovaným obrazem Spasitele. Jeho pravice vyzdvižena jest k žehnání, levice drží otevřenou knihu, na níž jsou psána slova: „Já jsem cesta, pravda i život“ (Jan XIV., 6. — 1846).

Do zábradlí schodů vsazeno bylo sedm obrazů sv. učitelů církve, malovaných na měděných deskách. Jsou na nich představeni sv. Athanasius, Chrysostom, Augustin, Jeronym, Řehoř, Tomáš Akvinský a Bernard.

Téhož roku začal též Hellich prováděti obrazy pro tamní oltář sv. Lukáše. R. 1846 byl totiž neúhledný oltář Matky Boží radostné v týnském chrámě rozebrán a malíř J. V. Hellich učinil návrh k jinému ve slohu gotickém. Uvedeného roku byl i jeden obraz dřevěný z XV. století, představující tělo Spasitelovo s kříže sňaté a nad ním podoby Matky Boží a přátel Kristových v souladném skupení, z temného kouta pod věží vynesen a od malíře Hellicha očistěn, nově barvami oživen a na své důstojnější místo přenešen.

R. 1847 dokončeny byly ve Vídni obrazy k oltáři sv. Lukáše do Týna a oltář sám od Hellicha v gotickém slohu navržený od sochaře postaven. Rovněž oltář sv. Jana Křtitele byl v tomto roce od malíře Hellicha pěkně obnoven.

Vzpomenuvše již oltáře sv. Lukáše, musíme dodati, že oltář ten dostaven až r. 1852. Hellichovy obrazy na něm považují se za nejlepší výtvory malířského umění v chrámě týnském a doznaly na uměleckých výstavách v Praze i ve Vídni jednohlasné pochvaly. Tyto obrazy malovány jsou na dřevě a veskrz na zlaté půdě. Prostřední plocha představuje sv. Lukáše, malujícího Matku Boží, která se s dítětem na rukou na oblacích před ním vznáší. Na levé křídelní desce vyobrazeno jest dole Narození Páně. Na zadních stranách zavíracích křídel vymalovány jsou postavy sv. Ludmily a sv. Prokopa. Na zadní ploše oltáře vidíme sv. Filemonu, Teresii, sv. Karla Bor. a Matěje z hněda do hněda malované. Zesnulý již český rytec K. Wiesner ryl před lety těchto sedm Hellichových obrazů do mědi.

V téže době komponoval Hellich vídeňskému nakladateli Rauchovi historické obrazy české, které vyšly v zdařilém litografickém provedení. Byly to zejména: *„Skupení dějepisců českých“*, *„Příchod Čecha“*, *„Volba Krokova“*, *Libušin soud“*, *„Čestmír a Vlaslav“*, *„Záboj a Slávoj“*, *„Svatopluk a jeho synové“*, k nimž později přibyl obraz *„Sv. Ludmila“*. Jsou to nejznamenitější umělecké kartony, co jich česká umělecká výtvarnická obec chová.

Po těchto následovala r. 1848 jeho velká litografická práce: *„Skupina vojvodů a králů českých“*. Toto dílo náleží též k velice zajímavým a dokončeno bylo ve Vídni. Dva oltářní obrazy pro kostel v Praskolesích objednané, představovaly *„Sv. Apolináře“* a *„Sv. Václava“* a pracoval na nich Hellich v Praze, kde též dokončil v téže době velikou litografickou práci, nesoucí název *„Slovanský sjezd“*, k níž připojena zdařilá báseň Hankova.

V r. 1849 provedl podle náčrtu mistra Hellicha rytec Schmidt rytinu *„Svatí patronové čeští“*, objednanou Jednotou katolickou v Praze. Zajímavá jest i z téže doby velká mědirytina *„Zjevení se českých patronů ve chrámě sv. Víta“* od Hellicha komponovaná, kterou vydala Jednota výtvarných umělců v Praze. Pro kostel v Bohdalicích na Moravě v tomto čase maloval obraz pro velký oltář, představující *„Nanebevzetí Panny Marie“*. Konečně v tomto roce vydala firma Haumann ve Vídni od Hellicha provedený litografovaný obraz *„Skupení národů rakouských“* (Viribus unitis“).

I další léta vykazovala veleplodnou činnost tohoto českého umělce. Do alba, podaného anglické královně Viktorii, vymaloval r. 1850 obraz *„Dílna stavitele Václava“*, stavitele, jenž stavěl chrám sv. Štěpána ve Vídni. Z téže doby pochází jeho veliká litografie, vydaná od Jednoty výtvarných umělců v Praze a představující *„Položení základního kamene k chrámu sv. Víta“*. K vyzvání kn. Rohana maloval Hellich pro farní kostel v Řepíně tři oltářní obrazy: *„Sv. Ondřej“*, *„Sv. Štěpán“* a *„Maria s dítětem“*. U vzpomenutého již Haumanna ve Vídni vydal v témže roce skupení na litografovaném listu, znázorňující *„Vůdcové rakouští“*. Další práce věnovány církevnímu umění. Pro kostel v Bohdalicích maloval oltářní obraz světice *„Sv. Magdaleny“* a pro kostel v Libštátě (v jičínském kraji) oltářní obraz *„Sv. Jiří“*.

V r. 1851 maloval Hellich pro velkou síň kolleje Karlovy v Praze, podobiznu *„J. Ap. Veličenstva císaře Ferdinanda I.“* Pro kostel ivančický na Moravě vytvořil zdařilý votivní obraz *„Královna Eliška* (matka Karla IV.) *v kostele ivančickém“*. V tomto roce vymaloval pro chrám Páně ve Strenici na Boleslavsku oltářní obraz *„Sv. Bartoloměj“*. Hr. Bedř. Sylva-Taroucca objednal v témže čase u Hellicha tři obrazy na skládací oltář v kapli sv. Magdaleny v Brně. Došly v čas a k úplné spokojenosti nejen hraběte, ale i všech věřících Uprostřed nalézá se obraz *„Panny Marie“* a po stranách obrazy *„Sv. Cyrilla“* a *„Sv. Methoda“*. Když vymaloval historický obraz *„Král Václav u vězení vídeňském“*, zakoupila jej od něho Umělecká jednota v Linci k svému slosování.

V r. 1852 vyšel jako premie časopisu „Lumíra“ veliký litografovaný list Hellichův *„Jiří Poděbradský do Týnského chrámu jako král uváděn“*. Do kalendáře, který pro r. 1853 vydala r. 1852 Katolická jednota v Praze, pořídil Hellich četné illustrace, do dřeva ryté. Pro jednotu sv. Cyrilla a Methoda v Brně vytvořil pro kamenotisk obraz *„Sv. Ludmily“*. Pro kostel v Ševětíně (na Českobudějovicku) vymaloval dva oltářní obrazy: *„Sv. Barbora“* a *„Sv. Jan“* a pro kostel v Bohdalicích na Moravě, několikráte již zde připomenutý, oltářní obraz *„Sv. Terezie“*. V této době vytvořil i pozoruhodné podobizny pražských arcibiskupů *Medka*, *Chlumčanského* a *Schrenka* pro J. Em. ndp. kardinála knížete-arcibiskupa pražského Bedř. ze Schwarzenberga.

R. 1853 zhotovil Hellich pro kostel v Novém Městě nad Metují pro velký oltář obraz *„Sv. Václava“* v pozadí se sněmem u Dobeniny.

Chrám sv. Jiří na Kr. Hradčanech dostal štětcem Hellichovým vytvořenou ozdobu. Jest to obraz na zdi, představující *„Sv Ludmilu v Tetíně“*. Jest to znamenitý a obrovský obraz, jenž dlouhou dobu byl a bude skvělou ozdobou kaple sv. Ludmily u sv. Jiří na Hradě pražském. Tamže na západní straně nalézá se i druhá okrasa, prozrazující Hellichova velkého tvůrčího ducha. Jest to *sedm obrazů s výjevy ze života sv. Ludmily*. Pro kněžnu Rohanovu vymaloval ještě r. 1853 oltářní obraz *„Sv. Prokop“*.

R. 1854 dostal bělohradský kostel na Jičínsku novou ozdobu. Byl to nový oltářní obraz *„Sv. Anna s Marií“* od umělce J. V.

Hellicha. Kanovník a vlastenec český V. M. Pešina objednal v tomto roce u Hellicha podobiznu arcibiskupa „*Arnošta z Pardubic*“, kterou věnoval pak malému sálu v koleji Karlově. Jednota sv. Cyrilla a Methoda v Brně objednala zmíněného roku u umělce pro litografické provedení obraz „*Sv. Method loučí se v Římě se svým bratrem Cyrillem*“.

Z pražských chrámů a kaplí mají kromě již uvedeného kostela sv. Jiří na Hradčanech dílem oltářní a dílem nástěnné jeho malby, kostely u sv. Benedikta (u Barnabitek) na Hradčanech, u Křižovníků, u sv. Jiljí, na Karlově, u sv. Bartoloměje a j. v.

Uvedený kostel sv. Benedikta má na hlavním oltáři veliký obraz od Hellicha. Představuje sv. Terezii v řeholním rouše a Pannu Marii Karmelskou.

Kromě toho opravil J. V. Hellich Rainerovy fresky v kostele sv. Tomáše na Malé Straně, práce Heintschovy na Karlově a j.

Tím však není řada prací Hellichových vyčerpána. Byl to umělec pilný jako včelka v době snůšky a jeho štětec nedopřál si ani chvíli oddechu. Když r. 1877 slavil své sedmdesáté narozeniny, ocenil jeho umění veškerý český tisk. Stálé výstavy umělecké přinášely nová a nová jeho díla.

Doplňkem k jeho veleplodné umělecké práci budtež ještě následující jeho cenná díla: Obraz „*Panny Marie*“ pro kostel v Manětíně, obraz „*Sv Martina*“ pro zámeckou kapli ve Strakonicích; obrazy: „*Sv. Petr a Pavel*“, „*Zvěstování Panny Marie*“ a „*Sv Jan Nep.*“, určené pro kostel v Hochstattu a obraz „*Blah. Anežka Přemyslovna*“.

Pro Kostelec na Křížkách maloval Hellich obraz „*Neposkvrněné Početí Panny Marie*“; pro sirotčí ústav v Brně obraz „*Bolestné Rodičky Boží*“.

Pozoruhodné obrazy Hellichovy jsou též tyto: „*Stětí sv. Jana Křt*“ pro Hořelice, „*Sv. Vojtěch křtí sv. Štěpána*“, dva obrazy v Rychnově a ve Vamberce; nový obraz na hlavním oltáři kostela v Holohlavech a j.

I naše české časopisy přinášely Hellichovy illustrace. Tak na př. „Světozor“ přinesl jeho obrazy: „*Narození Páně*“ (rytba A. Wiesnera) r 1885, „*Pastýři spěchají k Betlemu*“ (1885), „*Tři králové cestou k Betlemu*“ (1885), „*Svatí Tři králové klaní se Spasiteli*“, „*Karel IV. v dílně sochaře Arlera*“ (1884), „*Vidění v chrámě sv. Víta*“ (1884). Umělecká revue „Dílo“ přinesla m. j. tyto jeho díla: „*Madonna*“, „*Milosrdný Samaritán*“, „*Jan Ev. na Pathmu*“, „*Smrt sv. Cyrilla*“, „*Sv. Ludmila*“ (1907—1908).

Dále reprodukovaly jeho obrazy: „České Květy“, „Zlatá Praha“, „Method“ a j. „Zlatá Praha“ přinesla r. 1888 obraz „*Svatí Cyrill a Methoděj*“, jenž dle náčrtku Jos. Hellicha kreslil Boh Roubalík. Byla to reprodukce náčrtku z pozůstalosti J. V. Hellicha.

O Hellichovi a jeho dílech m. j. psali: J. V. Jirsík, Fr. Aug. Slavík, dr. Fr. Harlas, Karel B. Mádl, F. J. Lehner atd., kromě celé řady našich časopisů.

Jméno J. V. Hellicha bude povždy náležeti k nejplodnějším malířům českým v oboru církevní a historické malby vynikajícím.

Jeho obrazy vesměs mluví o jeho veliké lásce k vlasti a církvi. Byl všude vyhledáván doma i v cizině a jeho obrazy byly všude obdivovány. Tehdy katolickým duchem nadaní výtvarníci byli i též od katolíků a hlavně katolických korporací, hojně vyhledáváni a jejich díla zakupována.

Hellichův štětec byl nejen pilným pracovníkem, ale i nadšencem pravého krásna. Spojoval vždy vlast s Bohem a proto i jeho dílą zůstanou nám povždy drahými. Hellichovo umění v řadách katolických ctitelů umění malířského nikdy nepobledne, nýbrž zářiti bude plným svým jasem . . . *)

Eugen Klaudius Kletus:

Radosti.

„A v mém srdci růží
jako v jaru;
chytám rosu pro ně
do poháru“

Bohumila Klimšová.

Máj, měsíc květů, písní a lásek, máj.

Jako poutník stojím pod klenbou chrámu, jako poutník, který vešel do chrámu, aby nabral rosu pro duši žíznivou.

Je máj. Venku večer jde velkoměstem, tu ve chrámě planou svíce a lidé zpívají, zpěvem se modlí.

Připojuji se k nim. Loňského roku jsem chodíval na Mariánské oslavy do chrámů temešvárských, tehdy srdce bilo ještě pod vojenským kabátcem. Dnes již nikoliv. Jsem opět v matičce Praze. Mohu se ve svých zamilovaných pražských chrámech v mateřské sladké řeči kořiti královně andělů. Mohu, já nehodný: sníval jsem o tom ve válečné čáře, ale i silně pochyboval, že by to bylo vůbec ještě možno Vždyť tam smrt potkávala bojovníky, když se toho nejméně nadáli. A přece jsem se dočkal těchto krásných a slavných večerů, těchto krás Mariánských. Duše těší se s nimi, jako dítko s nalezenou šňůrkou jasných korálů.

Ave Maria!

Co sladkosti a oddannosti obsahují tato sladká slova. Jak neskonalá to radost, moci *s královnou* hovořiti v jazyku, kterým učila člověka již jako dítko modliti se.

Panna Matka usmívá se s výši oltáře. Její úsměv září jak Dennice. Lid nese Jí, Slavné, svou lásku, jako pastýři betlemští Jezulátku své ovečky z lásky a z obdivu.

Je dosud lid, který miluje královnu. Není ještě nejhůře na světě

Ave Maria!

Zdravím Tebe s láskou dítěte, Vznešená! Byla jsi mi matkou všude tam, kam láska matčina pro dálku projevovat se nemohla. Dávala Jsi mi útěchu všude tam, kam nebylo možno mé drahé

*) Použito bylo pramenů: Památky archaeologické a místopisné“ (r. 1855), „Nár.Album“ a Tumpach-Podlaha: „Dějiny a bibliografie české katol. literatury.

matičce za mnou přijíti, aby mě potěšila. Modlil jsem se k Tobě, Slavné Tajemství, když smrt kosila bojovníky kolem mne. Slyšel jsem Jméno Tvé váti ze rtů umírajících válečníků-hrdinů. V osmi řečích slyšel jsem vojáky v nemocnicích modliti se k Tobě, Maria. Vše a všude nosilo k Tobě, Matko Čistých Rozkoší, svá srdce.

I já přináším své nitro jako pohár ze zlata. Má duše žízní po Tvých milostech, Matko Nejsladší.

Ave Maria.

Spolkové zprávy.

Třicátátřetí řádná valná hromada družstva „Vlast" konala se dne 27. června 1917 o 2. hod. odpol. v zasedací síni spolkového domu za hojné účasti členstva řízením předsedy, dp. kníž. arcib. vik. tajemníka a faráře Vlastimila *Hálka*, jenž po společné modlitbě věnoval loyální pietní vzpomínku zvěčnělému Jeho Veličenstvu císaři a králi *Františku Josefovi I.* a vzdal nejoddanější hold Jejich Veličenstvům císaři a králi *Karlu I.* a jeho nejvznešenější choti, císařovně a královně *Zitě*. Po jednomyslném schválení příslušných textů zaslány byly z valné hromady telegrafické projevy neochvějné úcty a oddanosti Jeho Excellenci panu c. k. místodržiteli hraběti *Coudenhoveovi* a Jeho knížecí arcibiskupské Milosti ndp. arcipastýři Pavlu hraběti *Huynovi*, primasovi král. Českého, a uvítána byla s nadšením zvěst o jmenování vzácného příznivce družstva „Vlast" ndp. Th. dra Jana Nep. *Sedláka* světícím biskupem pražské arcidiecese. Ve své vzletné zahajovací řeči vyslovil dp. předseda Vlastimil Hálek jménem správního výboru i celého družstva vroucí díky za všechnu blahovůli a lásku, jaké se nám v každém ohledu dostává od nového vroucně mileného Arcipastýře, Jeho kníž. arcib. Milosti Pavla knížete-arcibiskupa *Huyna* a také od Jeho Eminence ndp. *Leona kardinála ze Skrbenských*, knížete-arcibiskupa olomouckého. Jako družstvo, nepracující pro svůj vlastní nebo osobní zisk a prospěch, nýbrž vždy pouze k povznesení a rozkvětu posvátné věci katolické, vděčíme srdečně a přátelsky všem, kdož nám podporou svou hmotnou i mravní dobrotivě přispěli a vděčnost naše platí také těm P. T. pánům funkcionářům, kteří nedbajíce obětí času a práce, povždy měli na zřeteli udržení družstva při plných silách a při dosavadní zdatnosti. — Po té uctěna byla povstáním s míst světlá památka zakládajících členů zesnulých v uplynulém správním roce, za něž i za zakladatele družstva vldp. P. Tomáše Škrdle obětoval předseda mši svatou. Na to přikročeno k vyřízení denního pořadu valné hromady. Protokol o loňské valné hromadě, jejž přednesl jednatel Jan *Voborský*, byl schválen. Výroční jednatelská zpráva, bohatá obsahem a daty o vnitřním i zevním, stále svěžím a nepodlomeném životě družstva, sama o sobě a celým svým rázem jsouc slavnostní řečí, prodchnutou ohněm trvalého nadšení, byla valnou hromadou velmi pochvalně vzata na vědomí a jednatel Jan *Voborský* odměněn hlučným potleskem. Ke zprávě této družily se podrobné, pečlivě vypracované referáty o chodu a

prosperitě knihtiskárny družstva (referent p. *T. J. Jiroušek),* zpráva Historického kroužku, Sociálního odboru a Literární sekce, jimiž celkový obraz života a práce družstva ladně byl zaokrouhlen. Výroční zprávu pokladní a účetní přednesl pokladník dp. farář P. Ferdinand *Zuna;* celkový peněžní obrat družstva „Vlast" činil v položce příjmů v uplynulém správním roce 100.171·08 K, ve vydání 99.256·72 K; zpráva byla bez poznámky jednomyslně schválena, p. pokladníkovi po zásluze vřele poděkováno za vzorné obstarání této skutečně namáhavé funkce a bylo mu z plena valné hromady uděleno absolutorium; pánům revisorům účtů vzdány díky za přesné prozkoumání všech dokladů a celého obsažného účtu ročního. Zároveň vzdány díky účetnímu p. Janu *Žákovi.* — K návrhu výboru povolena byla dle dávného obyčeje subvence 100 K Jednotě sv. Methoděje pro povznesení českých bohoslužeb ve Vídni, dále pak povoleno k lidumilnému, o mimořádné životní a drahotní poměry podepřenému návrhu člena výboru p. správce Jos. *Vinopala* úhrnem 400 K jako mimořádné podpory a honoráře úřednictvu družstva. Volby doplňovací provedeny byly jednomyslně hlasy všech přítomných a došlými hlasovacími lístky venkovských pánů členů; byli tedy zvoleni: za *předsedu* na nový správní rok dp. Vlastimil *Hálek,* kníž. arcib. vik. tajemník a farář v Liboci u Prahy, *do výboru:* p. redaktor Tomáš Josef *Jiroušek,* ředitel družstva Vlast, dp. P. Filip Jan *Konečný,* kněz řádu sv. Dominika a emer. farář v Praze; za náhradníky dp. Jaroslav *Slavíček,* katecheta na Smíchově a dp. ThC. Hugo *Červinka,* farář v Modřanech u Prahy. Zvolení pánové prohlásili, že volbu na tříleté období mandátů přijímají. — Rovněž jednomyslně zvolen byl na další tříletí redaktorem měsíčníku „Vlast" vldp. kníž. arcib. notář, spisovatel Alois *Dostál.* — Volných návrhů pro valnou hromadu v ustanovené lhůtě nebylo podáno, i přikročil tedy dp. předseda k zakončení schůze, vzpomenuv, že valná hromada letošní koná se takřka v předvečer svátku apoštolských knížat s. s. Petra a Pavla — nejhlubší úctou a láskou prozářen byl spontánní projev p. předsedův, jímž za nadšeného souhlasu všech přítomných hojnost milosti Boží na mnohá a mnohá blahá léta přána byla k blízkým jmeninám nejdůstojnějšího a přímo apoštolsky horlivého našeho arcipastýře, k němuž vzhlížíme s tou láskou a vroucí oddaností, jakou projevili jsme také upřímným blahopřáním k nedávné oslavě 25letého kněžství Jeho kníž. arcib. Milosti. Byl-li život družstva až dosud utěšený i pod mračny válečné doby, bylo-li i v době nad pomýšlení svízelné, seč jen síly stačily, pracováno intensivně v družstvu i v jeho jednotlivých odborech, pak pevně a neochvějně jako až dodnes vždy budeme doufati v Boha a přízeň všech vzácných podporovatelů našich snah, že dobře přestojíme také konec strastiplné doby té, plni nadějí v lepší budoucnost. Vždy věrni oltáři a trůnu, plnili jsme všechny povinnosti ať rakousko-vlasteneckým smýšlením a úpisy na všechny dosavadní rakouské válečné půjčky, zásilkami časopisů a knih do nemocnic a lazaretů, podporou různých odvětví válečné péče a podniků charitativních, sociálně důležitých. — Na důkaz věrnosti k církvi i státu provolalo shromáždění trojnásobnou slávu Jeho Svatosti papeži *Benediktu XV.,* Jejich Veličenstvům nejmilostivějšímu císaři a králi *Karlu I.* a nej-

vznešenější císařovně a královně *Zitě*, Jeho knížecí arcibiskupské Milosti ndp. Pavlu hraběti *Huynovi* a Jeho Eminenci ndp. Leonu kardinálu *ze Skrbenských*, knížeti arcibiskupu olomouckému, oběma vzácným příznivcům našim, a celému nejdůst. českomoravskému episkopátu. — V ustavující schůzi výborové pověřeni dosavadní funkcionáři svými funkcemi, jež horlivě a vždy jen k zdaru, cti a rozkvětu družstva zastávají. Obsáhlá officielní zpráva o průběhu valné hromady, jež byla pro svůj důstojný ráz krásnou katolickou slavností, jakož i doslovný text jednatelské výroční zprávy z péra pečlivého spolupracovníka, spisovatele Jana Voborského, byly již uveřejněny ve sloupcích „Našich Listů". —. Po valné hromadě konala se v zasedací síni družstva Vlast oslava 25letého kněžství a 50. narozenin zasloužilého člena výboru, katechety dp. P. Antonína Suchoradského, jenž jest příkladným knězem, výborným vychovatelem mládeže a obětavým pracovníkem charitativním a sociologickým. Báseň slavnostní napsal a s vervou přednesl spisovatel Jan *Voborský* a životopis oslavencův napsal a rovněž sám velmi nadšeně přednesl dp. farář Vlastimil *Hálek*. K slavnosti rázu rodinného došla celá řada blahopřejných dopisů katolických spolků a osobností z Prahy i z venkova. L. † 8.

Slavnostní schůze výboru Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křest. výchovy v král. Českém konala v neděli 1. července svoji slavnostní schůzi (v den 20letého trvání spolku), v níž odevzdal diplomy čestného členství ve valné hromadě zvoleným čestným a nejstarším členům svým: vldp. *Antonínu Suchoradskému*, katechetovi měšť. škol pražských, vldp. prof. *Emanuelu Žákovi*, kníž. arcib. notáři, škol. dozorci a slovutnému paedagogickému spisovateli na Smíchově a panu *Tom. Jos. Jiroušk ovi*, redaktoru a řediteli družstva „Vlast" v Praze. Schůze byla velice četně navštívena a měla opravdu slavnostní ráz. Jednání řídil zasloužilý předseda jednoty p. řídící učitel *Josef Kafka* ze Zdětína a slavnostní řeč k čestným členům: katechetovi Ant. Suchoradskému (který slavil zároveň své 50letí a jubileum 25letého kněžství) a prof. Em. Žákovi (členu jednoty od založení) proslovil I. místopředseda jednoty p. red. T. J. Jiroušek. Líčil jejich život i zásluhy, které si o školství (prvý jako katecheta a druhý jako spisovatel) získali a přál jim všecko dobré na další dráhu životem. Po odevzdání diplomů, za něž vyznamenaní vřele děkovali, četla se velká řada blahopřejných dopisů od katol. spolků i osob z kruhů katolických, načež schůze nanejvýš zdařilá byla provoláním slávy Jeho Veličenstvu císaři a králi Karlu I., Sv. Otci a Jeho kníž. Mil. ndp. Pavlu hr. Huynovi, knížeti arcibiskupu a českomoravskému episkopátu ukončena.

Jubilantovi katechetovi Ant. Suchoradskému při slavnosti poslali písemné blahopřání: slovutný pan dvorní rada a prof. MUDr. Viktor Janovský, rektor české university v Praze (za vykonané duchovní práce a působení v dětské nemocnici v Praze); dále: učitel jubilantův: p. Václav Šťastný, řídící učitel v Šárce u Prahy, spisovatelka slč. Ludmila Grossmannová-Brodská v Praze a jiní.

Ze spolků katolických vldp. katechetovi Ant. Suchoradskému gratulovali: Zemské sdružení katol. spolků v král. Českém se sídlem

v Praze, Katolická Beseda, spolek pro zbudování okres. katol. domu na Smíchově, družstvo Vlast v Praze, Socialní odbor družstva Vlast, Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze, Tisková Liga v Praze, „Vlastimila“, spolek katol. paní a dívek pro Liboc a okolí, Křesť. socialní spolek katol. mužů a jinochů pro Liboc a okolí, Křesť. social. tělocvičná jednota „Orel“ v Liboci, Sdružení katol. mládeže pro Liboc a okolí, Konference spolku sv. Vincence de Paula ve farnosti sv. Štěpána v Praze pro dobrovolné ošetřování chudých v král. Českém, Katol. ústav k sprostředkování služeb „Josefeum“ v Praze, Odbočka rakouského spolku sv. Rafaela k ochraně vystěhovalců pro Čechy a místní organisace spojené katolické strany české v Šárce u Prahy.

Literatura.

NĚMECKÁ.

Všeobecná rakousko-uherská bibliografie. Ve Vídni bylo založeno komité, sestávající velkou většinou ze členů císařské akademie věd, zástupců vědy historické a příbuzných odborů, pod předsednictvím dvorního rady, professora dr. Osvalda Redlicha, kdež bylo usneseno vydati „Všeobecnou rakouskou bibliografii od r. 1815.“ K tomu byl podán dne 24. května ve výborovém sezení „Lvovy Společnosti“ ve Vídni návrh, aby „Lvova Společnost“ vydala svým nákladem dílo pod názvem „Všeobecná rakousko-uherská bibliografie do roku 1815“. Návrh byl přijat. Bylo poukázáno, že naše říše nemá dosud podobného díla bibliografického, které mají nyní skoro všechny státy a národy. Buďtež tuto k vůli zajímavosti vypočteny. Němci v říši mají „Allgemeine Deutsche Biographie“ s 56 svazky; Belgičané „Biographie nationale“ 17 svazků; Angličané „Dictionary of National Biography“ 68 svazků; Švédsko „Biographikt lexikon öfver svenstaman“ 32 svazků; Dánové „Dansk biografisk lexikon“ 19 svazků; Nizozemí „Biographisch Woordenboek der Nederlanden“ 21 svazků; Francouzi „Plutarque francais“, „Biographie nationale des conteporains“ a „Dictionnaires departementaux“, dohromady přes sto svazků. Italové „Biografia degli Italiani illustri“, „Memorie funebri antiche e recenti“ a od Cantu „Italiani illustri“, dohromady 19 svazků, Španělé „Vidas de Españoles célébres“ a „Galeria de Españoles célébres contemporaneos“ 12 svazků, Appletonsova „Cyclopaedia of American Biography“, pak Lambova „Biographical Dictionary of the United Staates“, „National Cyclopaedia of American Biography“, Johneonova „The 20. Century Biographical Dictionary of notable Americans“, dohromady přes 70 svazků. Mexiko „Manual de biografia mejicana“ a „Biografias de Mexikanos distinguidos“, Brasilie „Plutarco brasileiro“ a „Brasilian Biographical Annual“, Afrika „The Anglo-African Who's who“, Orient „Oriental Biographical Dictionary“. V naší říši jest dosud z tohoto oboru pouze dílo, které vydal nákladem c. k. dvorní tiskárny dr. Konstantin von Wurzbach ve Vídni 1856—1891 v 60 svazcích pod názvem: „Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich“, obsahující životopisy pamětihodných osob, které se narodily, žily a působily v rakouských korunních zemích od r. 1750. I. svazek sahal do hesla „Blumental“; prvních pět svazků bylo podáno nadmíru stručně, počínaje svazkem šestým bylo zase dílo až příliš obšírné, mnohdy podáno mnoho o osobách méně důležitých, což viděti z toho, že písmeno A zaujímalo pouze 100 stran, kdežto písmeno T mělo 6 svazků s 1600 stranami. „Lvova společnost“ podjala se tedy díla záslužného a důležitého. Protože míní podati životopisy spisovatelů všech národů od vzniku rakouské říše do roku 1815, chce vejíti ve spojení se všemi učenými společnostmi a žádá jednotlivce, kteří by chtěli spolupůsobiti, o jejich ohlášku, která budiž napsána na ří-

ditele dvorní knihovny fideik. Klosterneuburg u Vídně, Martinstrasse 16. Dílo bude míti dvacet svazků, ročně mají vyjíti asi dva svazky.

Ignát Zháněl.

Gedanken über katholisches Gebetsleben im Anschluss an das Vaterunser und an das Ave Maria. Napsal dr. Mikuláš Gihr, papežský tajný komoří, subregens kněžského semináře ve Sv. Petru. Stran XVI a 326 s podobiznou a faksimilem podpisu autorova. Freiburk 1916, nákladem vydavatelství Herderova.

Nedávno tomu; co zemřel spisovatel dr. Gihr, jenž v 70. roce svého věku zakončil a korunoval literární práci svou dílem vzácným, jako jest kniha, o níž podávám zde posudek. Labutím zpěvem svým vzpomíná zbožný spisovatel slov ctihod. Diviše Kartuziána, jenž r. 1471 zakončil svoji knihu o rozjímání, napsav toto: „přijměteż, milí bratří moji, knížku tuto přátelsky a vlídně a modlete se za mne vroucně; hotovímť se veplouti do přístavu věčného pokoje, bych tam s pomocí Boží k blaženému konci života se připravoval.“ — Vroucími slovy vypráví dr. Gihr, kterak jeho kniha vznikla a čeho chce docíliti — po tomto úvodu následuje čarokrásná galerie mosaikových obrazů, jež v nadšené mysli křesťanské vykouzluje působivý sloh autorův rozjímáním o jednotlivých prosbách „Otčenáše“ a jednotlivých invokacích „Zdrávas Maria“. Kráčíme s ním od obrazu k obrazu, nadšení naše stoupá, roste, mohutní jako křídla orlí a při časté četbě a ještě častějším podrobném a analytickém studiu vzácné knihy Gihrovy, kterouž, jak již řečeno, krátce před jeho smrtí vyvrcholila jeho bohatá nábožensko-literární tvorba, zapomínáme pozvolna na všechno světské a pomíjející a cítíme, jak roztoužená mysl naše vznáší se a to nikoliv snad bez cíle a směru kams vysoko, převysoko k modrojasné obloze, zatím co rty naše šeptají tak přesvědčivě a vroucně: Otče náš a Zdrávas Maria! — Náboženská poesie, zejména je-li provázena půvabem přírody, byla již od mláda zdrojem radosti autorovy, byla mu zotavením a proto ani v posledním svém nezapomenutelném díle, v němž nalézáme nepřebraný poklad citátů z Písem, z evangelistů, církevních učitelů a jinakých mužů věhlasných a ducha výsostně vyspělého, neopomenul chvějící se rukou úctyhodného kmeta nasbírati ještě kytku zlatých klasů poetických. Touto pečlivou snahou Gihrovou stala se mistrně vzorná kniha jeho, tato sesterská přítelkyně duše křesťanské, spolu též vzornou antologií básnických projevů, pokud jejich předmětem byl spontánní projev citů, vzniklých jak rozkvetlé ohnivé lilie pod dojmem vábného světla obou našich překrásných modliteb, a řekněmeż to upřímně, ideou svou vlastně básní božského a nebeského původu. — Jako broušenými drahokamy proloženy jsou brokáty statí Gihrových básněmi pěvců jmen slavných a zvučných jako na př.: sv. Ambrož, sv. František z Assisi, Dante Allighieri, Goethe, J. z Eichendorffu, L. Hensel, F. V. Weber, P. J. B. Diel S. J., P. M. Carnot O. S. B., V. Smets, K. Brentano, M. Greif, E. Geibel, P. Beda Kleinschmidt O. F. M. a jiní. — Kniha Gihrova stává se jediným rázem naším miláčkem, neboť vede nás nejenom dějinami modlitby, podávajíc rozvoj její ve staletích starokřesťanských, stopy a vliv duchovního směru knih středověku a význam modlitby v rámci novodobé literatury náboženské; mimo to volá ke ctitelům Marianským — a zde zněl hlas Gihrův silou přímo hymnickou, by radostně a vytrvale kráčeli stříbroskvělými a nezničitelnými stopami prvních ctitelů Matky Boží, jimiž byli archanděl Gabriel seslaný do Nazaretu a Alžběta bydlící v horách. — Gihrovo dílo vyniká silou a energií ducha, jenž ještě v pozdním podvečeru života spisovatelova zdoben byl všemi půvaby mysli nábožensky něžné a příkladně jasné a tato mysl zanechala nám knihou Gihrovou výmluvný a přesvědčivý důkaz, že modlitba jest nejsličnější dcerou nebeské hymnodie. — To jest zlatým jádrem knihy jako celku a zlatou písmenou každé její stránky — vzpomínám-li pak, že i ten drsnolistý hadinec na suchopárných píščinách zdobí se a chlubí modrým květem svým v záplavě červnového světla slunečního, proč, rcete proč tedy bohužel jest až dosud tolik křesťanů, kteří pýchou a hříchem zamámeni, odhazují nebeské květy modlitby, zulíbané samotným světlem lásky a milosti Boží. Pod vlivem Gihrova velezáslužného díla končím tento posudek literární: dejte knihu Gihrovu čísti dobrým lidem jako odměnu a zlým za trest, a uvidíte, kolik za kratičký čas bude sběhů z tábora zla! — Z ostatních významných děl dra Mikuláše Gihra uvádím pouze v rychlém

přehledu aspoň tato: „Das heilige Messopfer“ (výklad dogmatický, liturgický a asketický), „Prim und Komplet des römischen Breviers“ (výklad liturgický a asketický), „Die heiligen Sakramente der katholischen Kirche“ a „Die Sequenzen des römischen Messbuches“, vesměs nákladem Herderovým vydaná a kritikou vážných časopisů velice příznivě přijatá a doporučená. — Nejkrásnější krystal podal však dr. Gihr všem katolíkům dílem „Gedanken über katholisches Gebetsleben“, v němž šlehl oheň jeho ducha naposledy sice, avšak nejskvěleji. Jan Voborský.

ČESKÁ.

K. Dostál-Lutinov: **„Duch Německa“**. Výbor z německé poesie. „Světových Obzorů“ číslo 5—9. Cena 2 K.

Třetí svazek „Světových Obzorů“ vychází v nové vkusnější obálce. Úprava typografická je vůbec sličná. Nový tento svazek přináší sbírku překladů ze třiceti básníků německých, počínaje ctihodným Klopstockem až po pěvce současné.

Lví podíl na knížce připadl Schillerovi, jehož mužný idealismus zřejmě získal celé srdce překladatelovo. Mimo jiné význačné ukázky z nesmrtelného pěvce svobody a kázně podává tu Lutinov překlad proslulé „Písně o zvonu“, která zjevuje se tu v českém rouše již po šesté. Báseň svou mistrovskou stručností, obsažnou lapidárností, virtuosním střídáním metra, hravou zpěvností a epigramatickou jadrností jest jistě prubířským kamenem umění překladatelova. Po zásluze možno Lutinovu napsati pod ni: výborně. Rovněž virtuosně přeložena obtížná a slavná Goethova romance „Svatební“. Co vybráno z německých knížek básnických, jsou věci vesměs obecně známé, ale neškodí, že zjevují se tu zas v nové formě. Kéž by vzbudily u čtenáře lásku k velikým básníkům a touhu poznati více z jejich díla, nežli co malá antologie Dostálova podává. Z básníků prvořadých macešsky odbyt Möricke, zastoupený toliko jedinou, ovšem krásnou a karakterisující básní. A přece víme dobře, že právě Möricke je překladatelovým oblíbencem. Škoda, že nepojat do sbírky výborný překlad delší básně o věžním kohoutu, který byl perličkou lonské „Archy“. Z méně známých pěvců zvláště Novalis, Weber, Kernstock a Müller representováni pěknými ukázkami.

Velkolepá jest Nietzscheova „Gethsemane a Golgota“; přeložená se zřejmou pietou. Čím se překladatel řídil ve svém výběru, naznačuje sám těmito slovy úvodními: „Vybral jsem z německé poesie řadu výtvorů, ve kterých se zračí duch a charakter Německa: Hrdost a tvrdost, ale také Gemüt, hluboký cit, hloubavost a blouznivost, udatnost, mužná zbožnost, úcta ku ženě, láska k přírodě a k rodině a obětavost pro vlast. Těmito básněmi byla po celá století odkájena německá mládež a živena v ní ideálnost a odvaha k velkým činům.“

I z této anthologie odnáším si proti mnohým opačným míněním ten dojem, že sbírky tohoto druhu jsou vysoce záslužné, neboť vyzdvihují a zachraňují mnohou skvostnou myšlenku básníků méně populárních, jejichž dílo jinak zůstává známým jen několika zasvěcencům a širším publikem je opominuto, ač i nad jejich hlavami ve šťastné chvíli zahořely ohnivé jazyky pravého básnického posvěcení.

Mimochodem poznamenávám, až přečtete v této knížce Platenův „Hrob v Busentu“, vyhledejte si honem Vrchlického „Pohřeb Alarichův“ v jeho „Epických básních“. A přiznáte mi, srovnajíce obě básně o témže námětu, že báseň česká, jejíž verš je pln hudby, je nádhernou, barvami oslňující freskou proti šedivému náčrtku Platenovu.

Jedné výtky nelze zatajiti. Měla-li anthologie být stručným obrazem ušlechtilých duševních proudů dnešního Německa, pak neměly v ní chyběti ukázky ze dvou moderních velikánů, Liliencrona a Dehmela. Onen básněmi „Cincinnatus“ a „Der Turmbläser“, tento básní „Der Arbeitsmann“ byly by se výborně hodily do vytčeného programu. Nehledě k tomuto malému opomenutí doporučuji anthologii Lutinovovu vlídné pozornosti čtenářstva a kruhů vychovatelských, v naději, že pomohou pěkné publikaci tam, kam předem patří, totiž do rukou studující mládeže. Neškodí kus sebevědomého a odvážného ducha Němců roubovati na měkké a podajné české dušičky.

J. Kk.

Studie o Otokaru Březinovi a jiných zjevech českého umění a filosofie. Drobné spisy E. Chalupného. (Sv. II.) Praha 1912. Stran 176. Nákladem „Přehledu". Cena 2 K 60 h.

„Účel knihy (praví dr. Ch.) je hlavně propagační. Zájem o pravdu a spravedlnost vyvolával ode dávna dvojí směr mé (dra Chalupného) činnosti: úsilí o přiměřenou redukci významu zjevů přeceňovaných a docenění nebo obranu zjevů podceňových, ubíjených neb umlčovaných. Tato druhá snaha zrcadlí se v tomto svazku nejvíce." Kdo jen trochu sledoval činnost dra Ch., může přisvědčiti k tomu, co tuto o své činnosti pověděl. Tak na př. uvedl na pravou míru význam Havlíčkův (pozdější doba snad půjde ještě dále), posadil níže Masaryka, Machara a jiné, kteří chtěli seděti tam, kam nepatřili. Ujímal se odstrčených, ač někdy umíněně a ne vždy šťastně. Lze pouze dodati, že ke katolíkům nebyl spravedliv; snad (jako mnozí) neměl dosti odvahy a síly, aby se jich ujal proti řvavé moci tohoto světa (zvané „pokrok") anebo neměl příležitosti zbaviti se předsudků a prohlédnouti jasně. Tedy jako „fanatik pravdy" nesplnil poslání svého dokonale. — Dr. Chalupný sleduje básnickou tvorbu Březinovu s nadšením a oddaně; snaží se vystihnouti jeho směr a význam, souhlasí, velebí a obdivuje se. A básník si této pozornosti a chvály plně zasloužil. (Naše stanovisko k poesii Březinově naznačeno na jiném místě — v referátě o básnické sbírce „Ruce".) Podává pak dr. Ch. předně „všeobecnou charakteristiku" básníkovu, dále „rozbor psychologický", rozbor „esthetický", několik „myšlenek Ot. Březiny" (ze soukromého rozhovoru), zprávu „o nových vydáních O. Březiny" a konečně jubilejní článek „Tvůrce a hrdina". Studie zaujímá 94 stran. Se vším nelze ovšem souhlasiti. Na str. 15. praví o Březinovi, že (ve sbírce „Větry od polů", 1897) dospěl „k hymnám pantheist. theismu". (Co to je?) Na str. 13 dí, že Březina nevyslovuje nikdy jméno „Bůh", aby jeho pojem boha „nebyl stotožňován s pojmem dogmatickým" (!) Na str. 28. konstatuje u Březiny „monismus a pantheismus vzniklý ne vědecky (však proto!), poznáním, nýbrž bezprostředně, intuicí, mysticky". (Což ovšem je blud a klam.) Na str. 36. praví, že poesie Březinova je náboženssko-filosofická". (Označení ne dosti přesné.) Zajímavo a důležito je, co praví na str. 43: „Vykoupen bude tedy (dle Březiny) teprv onen člověk budoucnosti — nadčlověk. Církevní nauky o vykoupení Březina-umělec tedy nezná, ano proň neexistuje ani Ježíš. Jeho ideální člověk je v budoucnosti. Pantheismus jeho je přesvědčením o nesmrtelnosti, ale nejen duše, nýbrž všeho. Ostatně i zde jako všude, kde jde o dogmatické vymezení, kolísá." (Zajisté. — Zdá se, že spojením slov „Březina-umělec" chce Ch. naznačit, že Březina jako soukromník nauky o vykoupení nepopírá a snad uznává.) Kritikám nepříznivým vytýká Březina neporozumění (str. 77), ale nezlobí se na ně a vítá je slovy své básně: „a nepřítel, jenž číhaje u našich usnul bran, jak unavený posel Tvůj byl od nás uvítán." Dru Chalupnému řekl: „Píšete velmi prudce." — V ostatní části knihy pojednává dr. Ch. o Bílkově náhrobku Třebízského (— ujímá se Bílka), o básních Jana Šámala: Mladá duše (— ani tato chvála není přesvědčující), o poesii Ant. Sovy, o známé záležitosti „Světlá, Neruda, Hálek", o překladech „Ztraceného ráje": (Jungmannův, Prachařův a Davidův) a o úpadku kritiky. Dru Chalupnému lze vydati svědectví, že nepsal a nepřemýšlel nadarmo. L † jh.

Náš císař a král Karel I. a jeho choť Zita Něm. napsal Richard Kellerhoff, pro českou mládež a lid upravil Antonín Brousil. Vydala „Bonifatia" v Praze 1917, stran 56, text doprovozen 30 vyobrazeními. Cena K 1·—, poštou K 1·10. — Mládeži a lidu stále jest třeba vzorů a příkladů, z nichž by se do širšího občanského života vnášelo světlo ozařující cestu, kteráž vede k cílům bezpečným. Proto také v dobách, kdy z temnošedých mračen válečné doby a hlavně také r. 1916 z nenadále se nakupivšího temna smutku při smrti císaře kmeta Františka Josefa I. zasvitlo celé říši, lidu i mládeži vstříc skvělé dvojhvězdí nejvznešenějších císařských a královských manželů, Jejich Veličenstev Karla I. a Zity, uvítati jest co nejsrdečněji každý spisek, jenž slohem co možná nejjednodušším a přec jen velmi poučně promlouvá o mládí a dosavadním životě nejjasnějších osobností, jež zdobeny četnými ctnostmi a vynikajíce myslí velice zbožnou a dobrotivostí srdce, vyvoleny byly Prozřetelností Boží, by staly se národům svým pravým otcem a laskavou matkou. Vlídnost,

dobročinnost a vytrvalost v naplnění dobrých úmyslů k blahu a prospěchu jiných, hlavně nešťastných a nouzí strádajících, jsou heslem vždy následování hodným a tak mohou hoši i dívky našich rodin a rodiny ty samy z knížky Kellerhoffovy, jejímuž zdařilému překladu z péra Brousilova dostalo se velmi úhledné úpravy typografické, čerpati a vyzískati mnohé poučení, dle jakých příkladů jest nám v životě soukromém i veřejném jednati, bychom spěli k duševní spokojenosti své a k povzbuzení všech ostatních. Mládež i její rodičové seznají, jak radostné jest zříti, když ideály mládí dozrávají v zlaté ovoce života, po němž mladý kdysi princ a arcikníže Karel sáhnouti směl odměnou za všechnu tu hlubokou zbožnost, dobrotu srdce, jemnocit a ostrovtip — to vše jest mu nyní zdobou jako císaři a králi, jenž příkladem svým sílil každého poddaného, jen aby vytrval a neutonul v rozbouřeném přívalu strastí a soužení doby válečné. Po zlatém ovoci, v něž dozrály ideály, smí rovněž vždy a s plným právem sáhnouti nejvznešenější paní říše a zdoba trůnu Habsburského, císařovna a královna Zita, která pevně sobě předsevzala, býti matkou chudých a vždy uskutečňovati své heslo, jež pronesla kdys jako mladičká princezna: „Chci míti vždy více pro vás, než pro sebe!“ — Pro tyto velmi ušlechtilé, ryze vlasteneckým duchem provázené tendence a pro velmi plynný sloh lze zdařilý překlad Brousilův doporučiti do každé lidové, školní i rodinné knihovny — hodí se k hromadnému rozšíření, zejména při různých patriotických oslavách a podnicích ve prospěch válečné péče pořádaných a co hlavní: má cenu nejen jako publikace příležitostná, nýbrž i jako knížka cenná do budoucna, po které mnohý i za dlouhý čas rád sáhne, by v paměti to neb ono osvěžil, co na zahradě panovnických ctností kvetlo tak líbezně, když celý takřka svět byl zmítán horečkou zloby a nelítostné nenávisti jedněch proti druhým! — — Jan Voborský.

Čtrnácte pomocníků s kazatelny, napsal Frant. Malý, kaplan u sv. Štěpána v Praze; nákladem K. Prombergra v Olomouci, cena K 2·60, poštou K 2·70.

Ve mnohých kostelích nalézají se obrazy a oltáře zasvěcené čtrnácti Pomocníkům. Zvláště v Čechách a Německu jsou vzýváni důvěřivě v rozličných potřebách, jelikož každému z nich se přičítá zvláštní přímluva v jistých nemocech a nehodách. Tak vzývá se 1. sv. Blažej v nemocech hrdla, 2. sv. Jiří, patron vojínů, v době války, 3. sv. Erazim v bolestech rodiček a v čas epidemie vůbec, 4. sv. Vít v čas bouřky a zemětřesení 5. sv. Markéta, patronka žen porodu čekajících, 6. sv. Kryštof, v čas moru a proti náhlé smrti, 7. sv. Pantaleon, patron lékařů, v každé nemoci, 8. sv. Cyriak, v pokušení ďábelském. 9. sv. Jiljí, v každé nemoci, 10. sv. Eustach, útočiště pocestných a nespravedlivě sužovaných, 11. sv. Diviš, v bolestech hlavy, 12. sv. Kateřina, v potřebách duchovních, 13. sv. Achát, v pokušeních proti víře, 14. sv. Barbora, v nebezpečí těla i duše a za šťastné přijetí sv. oltářní před smrtí.

Autor sestaviv je dle pořádku abecedního, připíná ke každému z nich různou látku věro- a mravoučnou, a to se zřetelem ku poměrům současným. Podnět k cyklu dal mu oltář 14 Pomocníků u sv. Jindřicha a také v Sopotech, mariánském poutním místě. Myšlenka jistě originelní, neboť ani v domácí ani v cizí literatuře homiletické nic podobného není. S mravenčí pílí snesl, kde co o kterém světci bylo napsáno a i to nepatrné, co o některém známo, podáno zajímavě a rozvedeno vhodnou látkou. Na pohled zdálo by se, že autor v některém thématě nevyhne se suchopárnosti, ale kdo začne čísti, čte dále s rostoucím zájmem a dospěv konce, odkládá knížku 80tistránkovou s uspokojením. Jaký zájem tedy bude u posluchačů, kde přidruží se živé slovo kazatelovo! Jsou to obrazy ve formě kratších kázání, vynikající živostí, dramatičností a zajímavostí. I tam, kde probleskují známé věci, jsouce podány v rouše novém, poutavém mysli dětí i velkých. Sloh je vybroušený, květnatý a což hlavní pro kazatele snadný k memorování. Líčení dýše něžností, srdečností, a v době přítomné oživující patriotickou tendencí. Jestliže verba movent, exempla trahunt. Jsou to kratinké románky v ušlechtilém slova smyslu. Mimoděk připadá na mysl, že autor by měl další příležitost a tímto kvalifikaci zpracovati záslužné a jistě vhodné théma na př. o sv. patronech českých anebo zakončiti tento cyklus májovým cyklem té největší Pomocnice Marie Panny. Na konec jen

připomínáme, že naši katoličtí nakladatelé neměli by si dáti ucházeti práce, které by jim jistě sloužily ke cti. Jarosl. Slavíček.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Vlastimil Hálek. Ročník XIII. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze. — Nákl. Tiskové Ligy v Praze-II., Žitná ulice č. 26 n.

Celý tento ročník vyplnil neúnavný pracovník dp. Václav Oliva, jenž v čís. 1.—2. pojednávanej prvé o beatifikaci a o kanonisaci vůbec, zmiňuje se napřed o tom, co napsal J. Loesche, profesor při evangelicko-bohoslovecké fakultě ve Vídni v „Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche" jakožto výsledek svého „dějepisného" bádání o sv. Janu Nep., což ovšem z té strany není nic nového, ani divného . . ., dále podává správné výměry beatifikace, t. j. prohlášení za blahoslaveného a kanonisace či prohlášení za svatého a vše důkladně rozbírá, vysvětluje a odůvodňuje. Od str. 52. líčí pak poměry před beatifikací sv. Jana Nep. Obě tyto práce jsou ukázkou ze spisku: „Kanonisační proces sv. Jana Nepomuckého". V čís. 3.—4. pojednáno pak důkladně (136 str.) o blahořečení sv. Jana Nep. a sice I. O prvním beatifikačním procesu. II. O veřejné úctě od dob nepamětných a III. O beatifikaci. Poutavé jsou tu zvláště řeči kardinálů: Prospera Lambertiniho, prokuratora víry a Jana Franchellucciho, prokuratora záležitosti, jehož pádné důvody konečně zvítězí nade všemi námitkami promotora fidei. Doporučujeme jak tuto výbornou práci, tak sbírku „Husitství ve světle pravdy" všem přátelům pravdy co nejvřeleji. Fab. Budil.

František Kašpar: **Aronův Prut.** Myšlenky na neděli a svátky. Schváleno nejd. bisk. Ordinariátem v Č. Budějovicích dne 8. února 1916 č. 1041. Nicov 1916. — Vytiskli Šmíd a spol. v Soběslavi. — Nákladem vlastním. Cena 50 h.

Ke svým pěkným spiskům: „Kytice myšlenek" (cena 1 K), „Poutní místo Nicov" (40 h) a „Rodička Boží Nicovská" (1 K) připojil nyní dp. farář v Nicově (p. Plánice) Frant. Kašpar práci tuto (64 str.), jež podává skvostné myšlénky — pravé to perly na všechny neděle a svátky roku církevního, počínaje první neděli adventní a konče památkou všech věrných dušiček. Aby si mohl učiniti čtenář aspoň nějaký pojem o kráse těchto myšlének, uvádím na př., co podáno tu na Hod Boží vánoční. „Nově narozený Pán je vojevůdce. Jesle — jeho hlavní stan. Mobilisace jeho vojska na nebi: andělé, na zemi: pastýři církve . . . Lidstvo od ráje dospělo k stáji, připodobnilo se zvířatům, cesta zpět ze stáje betlémské k životu rajskému . . . jesle jsou dva žebříky, duše měj lásku k Bohu a bližnímu, jimiž stoupej a do nichž vkládej své skutky . . . Jesle jsou nahoře otevřené, dole zavřené: duše otvírej se nebi, vnuknutím Ducha sv. a andělů, uzavři se ďáblu a pozemským žádostem. Duše buď jeslemi, v nichž se živí myšlenky a žádosti jako tiché, přítulné, čisté ovce. Jesle duše vystelme kajícími skutky jako umrtveným — vlhkosti zbaveným senem —" atd. Takové krásné náměty nalezneme tu na každou neděli a svátek — vpravdě vzácné to perličky! Doporučujeme vřele. Šeb. Rada.

„Záchrana mládeže" opuštěné a zanedbané s dětskou přílohou — „Mládeži česko-slovanské" (Spolkový časopis Serafínského díla lásky) dokončila ročník X. (1916—1917).

Z hořčičného semene vyrostl během desítky let dobrý časopis, po němž rádi sáhnou dospělí i mládež, první spíše po „Záchraně", druzí po příloze s pěknými obrázky, básničkami, povídkami a hádankami. V „Záchraně" setkáváme se i se zvučnými jmény prof. dr. Taubera, dr. Fr. V. Foerstra, J. Zeyera (Z Marianské zahrady), kteří vedle jiných zastoupeni jsou články poučnými. Povídky vypravují V. Beneš Třebízský, M. Javorník, Ilja a Pavel Keller. Velmi zajímavé jsou — pro charitu — zprávy z dětského útulku v Červ. Dvorcích. — V příloze jest hojnost básniček, které jako zurčící potůčky plynou z neunavného pera všem známého Prokopa Zaletěla, k němuž druží se Kv. Meisnar Městecký a B. Stankovický. Mnoho poučení načerpají děti z povídek Anny Hoffmeistrové, Antonína Brousila a Antonína Ježka, k nimž druží se oblíbený „Kukátkář". Mimo to skytá časopis celou řadu článků poučných vedle válečných pomněnek, jež jsou skoro v každém čísle. Časopis plně si zaslouží, aby byl co nejvíce rozšířen, zvláště každá dětská knihovnička měla by jej hostiti, neboť poskytuje poučení, osvěžení i zábavu. S končícím ročníkem loučí se i jeho dosa-

vádní pořadatel, katecheta František Jedlička. Jeho přičiněním postaven časopis na pevné základy, které nezhlodá zub času. Přejeme budoucímu ročníku po prázdninách hojně odběratelů, aby „Serafínské dílo lásky" mohlo zachrániti mnoho mládeže ohrožené mravně, zanedbané a opuštěné, kterou dává vychovávati v dobrých rodinách, ve vlastních i cizích ústavech. Již dnešní činnost spolku svolává na se požehnání „přítele dítek", neboť má v ochraně své 125 dětí osiřelých a opuštěných. Antonín Ježek.

„Malý Čtenář". Kniha české mládeže. Pořádají: Gabriel Smetana, ředitel měšťanské školy v Rakovníce a Fr. Š. Procházka, spisovatel v Praze. S obrázky: Ant. Brunnera, Věnc. Černého, M. Fischerové-Kvěchové, St. Hudečka, Jos. Kočího, Rud. Matesa, Karla Stroffa, K. Vítka a j. Ročník XXXVI. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. — Opět před námi leží ukončený ročník knihy české mládeže „Malého Čtenáře". Redakce vhodnou volbou příspěvků a rozmanitostí zachovala mu starou přitažlivost v kruhu naší mládeže. V básni nalézáme příspěvky: Karla Babánka, Jana Miloty, G. R. Opočenského, Fr. S. Procházky, Jos. Soukala, Jar. Vrchlického, Jana Vřesnického, Jos. Žemly a j. v. Z těch vzletem dýše K. Babánka „Pověst", prostodušností J. Žemly „Písnička", radost v duši dětskou vlévají verše Fr. S. Procházky „Je radost žít . . ." i vlastenecký zápal zavane z veršů Jana Vřesnického „Pod Krkonošemi".

V povídce, báchorce, bájce a j. čteme jména: Al. Dostála, Petra Fingala, Fr. Flosa, J. R. Hradeckého, Fr. Hrnčíře, Jana Fr. Hrušky, K. Legera, Ant. Tyrpekové, Q. M. Vyskočila a j. Zajímavá jest dějepisná črta Al. Dostála „Praporečník", provázená illustrací Věnc. Černého a čerpaná z doby krále Sigmunda. Tužba vnuka Víta, by mohl nositi po svém dědovi korouhev, se mu splnila. Stal se praporečníkem a to byl nejdražší odkaz, jenž mu děd jeho zanechal. Líčení je prosté, ale v duši mládeže zanechává hřejivý pocit na zašlé doby, o nichž tak ráda slýchává. Legenda J. Fr. Hrušky „Křepelka" vypravuje, jak povstalo volání křepelky: „pět peněz, pět peněz". Vesele líčí život dvou hus v bájce „Dvě husy" Fr. Hrnčíř. Drobnůstka J. Žemly „Na poli" jest kaménkem čili zrnkem moudrosti mládeži věnovaným.

Články poučné mládeži podali: Boh. Bauše, K. Eichner, Jan Pávek J. Thomayer a j. Přírodopisné a země-dějepisné články střídají se tu v každém skoro čísle a v „Kronice" jsou doplňky k zajímavostem celého světa. — Otakar Jakoubek.

Z notýsků Pavla Čamrdy. Napsal Ignát Herrmann. Díl první. Vydal F. Topič. Cena K 3·80.

Zábavným, lehkým slohem vypisuje autor život v kanceláři za vedení „starého" cís. rady, za práce i „lenorky" oficiála, jejž raní mrtvice, bručavého, ale šlechetného kancelisty Vokouna, hrubé skořápky s dobrým jádrem, výpomocného písaře Pavla Čamrdy, jenž jest hrdinou děje a uchází se o mladší dceru svého přednosty, Viktoru. Status ten doplňuje lenivý, k pití nakloněný sluha Vocápek. Poměr těchto osob jakož i ostatní rodina radova poskytuje děj autorovi, zvláště náklonnost písařova k Viktoře. Místy vtip už jest ošumělý jako prodej provazu z oběšence. Nerozumíme také vtipu, že kdosi do sebe vodu leje, které se jistě od poslední zpovědi nenapil (35). Autor užívá pro osoby směšných jmen jako hned pro hrdinu děje — Čamrda. Dobrým jádrem jest, že zkrachovaný student písař, třeba ztratil jus, přece hledí aspoň odbýti kontabilitu, aby mohl postoupiti. Tento román vycházel v nedělní příloze „Národních Listů" a záhy se dostal do Sebraných spisů. Bude se horlivě čísti jako dřívější zábavné knihy autorovy.

Liga † 12.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. Za příčinou divadelních prázdnin, které končí dnem 14. srpna, zůstalo Národní divadlo zavřeno. Ani v době předprázdninové nevykazoval repertoir žádných novinek.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Od 2. do 14. července bylo divadlo zavřeno. Ani po divadelních prázdninách nepřišla žádná novinka až do konce měsíce července na pořad.

Z předměstských divadel. V Pištěkově lidovém divadle na Král. Vinohradech sehrána námi již ohlášená minule staro-

vyšehradská opereta „Vltava věnem“ od Jos. Příhody a Al. Stégra. Jest to vlastně méně zdařilá lidová hra se zpěvy a tanci. Starovyšehradského rázu je na hře pramálo. Řadí se k podobným, často se opakujícím pokusům, v letní době obecenstvo pobaviti za každou cenu. Věnována jí byla až obzvláštní pečlivost, což na této lidové scéně málo kdy spatřiti lze. Ve hře vystoupili členové známých kabaretních družin pražských. Orkestr, jemuž věnována znovuzřizovací činnost, zněl tentokráte ukázněně. Obecenstvo hra bavila a účinkující s autorem v čele byli několikráte bouřlivě vyvoláni. Jinak však hra zapadne brzy do archivu divadelního a prach ji bude sžírati. Žádná velká škoda! . . . Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. Bývalý člen dvorní činohry ve Vídni Jakub Schreiner jmenován byl profesorem rhetoriky na universitě tamže. Jeho přednášky určeny jsou pro posluchače bohoslovecké fakulty a duchovní vůbec. — Příští saisona her v činoherním divadle v Kolíně nad Rýnem zahájena bude novým dramatem „Bohové se baví“, které napsal Czokor. — Bachovým spolkem v Lipsku provedeno bylo dr. Ant. Dvořáka oratorium „Stabat mater“ za řízení prof. K. Straubeho. Veškerý lipský tisk se o skladbě co nejlichotivěji rozepsal. — — Anton Dobronyč, chovanec pražské konservatoře hudby dokončil právě hudební drama „Soumrak“ na děj „Dubrovnické trilogie“ od Vojnoviče sepsané. — Též bulharský skladatel D. H. Georgiev, jenž skládá operu „Bagdadský pěvec“, náleží k posluchačům pražské konservatoře. — Drama „Mše o páté hodině“, které napsal M. Rostand, mělo dle pařížských listů tamže jen slabý úspěch. Trpí prý nepropracovaností. — V právě uplynulém měsíci červenci slavila vídeňská konservatoř hudby své stoleté působení. Zakladatelem školy byl skladatel Salieri. — V Curychu doznala mimořádného uspěchu Oskara Nedbala opereta „Vinobraní“. — Na vydržování orchestru filharmonického v Drážďanech povolila městská rada tamní 35.000 marek. — V divadle v Cetyni proveden byl s dokonalým úspěchem dr. Ant. Dvořáka kvartet z F-moll. — Dne 3. července zemřel v Londýně proslulý anglický divadelní ředitel a dramatický spisovatel Hubert Beerbohm-Free ve věku 64 let. — Ve Vilně provedl Spolek židovských dramatických umělců Jak. Gordina drama „Satan“ čili „Bůh, člověk a ďábel“. Práce nemá literární ceny, jen mamon a peněžní lichva v ní kraluje. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. L. Janáčka nová opera „Výlet pana Broučka do měsíce“ vypravena bude na scéně Národního divadla v Praze až v zimním období. — Hru Viktora Dyka nazvanou „Figaro“, kterou též hodlá Národní divadlo pražské v nejbližší době uvésti na scénu, nechce pražská policejní censura připustiti. — Karel Moor dokončil pohádku-operu „Cepakosa“ na slova Fr. Flosa. Druhou svou operu „Stará práva“ komponoval Moor na slova M. Žunkoviče. Obě budou míti své premiéry v městském divadle plzeňském. — Lothar Suchý zadal Národnímu divadlu v Praze celovečerní hry: „Kostelecký fraucimor“ a „Ejhle, žena“. — Karel Skružný napsal novou tříaktovou veselohru „Ferdinand spí..“ *) O. J.

* * *

Nové operetní divadlo v Karlíně. Po nezdařilých pokusech ředitele Fencla s činohrou hodlá ředitelství známého divadla „Variété“ v Karlíně učiniti pokus s operetou. Od 1. září mají býti zahájeny představení. Nechci předbíhati a oznamovati detaily a doporučovati podnik předem, až jaké bude prvé jeho vykročení . . . O. J.

---

*) „Česká Revue“ v č. 9 a 10 uveřejňuje z péra J. Jeremiáše „Poznámky k významu skladatele Josefa Suka“, kde rozebírá a s pochvalou uvádí jeho skladby. r.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Valašská literatura to jest písemnictví, jež si obírá za předmět valašské náměty, líčí krajový ráz a duši lidu. Valašský písničkář Josef Kalus zpívá plynně a vroucně o valašském kraji a lidu, vypráví rozmanité pověsti ve svých dílech: „Písně", „Oblaka", „Valašsko v písni", „Valašské romance", „Kopretiny", „Z Valašska" atd. Taktéž M. Kurtovi valašské hory poskytly scenerii k písničkám lyrickým v „Básních", „Meziříčských písničkách". Methoděj Jahn líčí rub a líc života valašského. Od něho vyšly: „Z temných i světlých cest", „Zapadlé úhory", „Večerní stíny", „Tiché světy", „Stopy v rosách", „Polní růže" a jiné". Spisovatel jeví vřelý soucit s osobami líčenými. K dialektu se přichýlili J. M. Slavičínský v knížkách „Vlk Krampolů" a „U Křupalů" — a Ozef Kalda, jenž v knihách „Ogaři" a „Jalovinky" s humoristickým nádechem podávají obrazy z Valašska. Také Ot. Březina píše črty hanácké v knize „Pápení". Stejně humoristické obrázky valašské podává Čeněk Kramoliš, uchyluje se k historii ve „Strážcích našich hor", „Bratřích Doliňácích" a jiných. Valašskou historii pěstuje J. F. Karas v knize „Krvavé krůpěje". Dramaticky spracoval Fr. Sokol-Tůma valašské osoby v „Pasekářích" a v „Soucitu".

Mírový list, vycházející na Vinohradech, přináší a přinese mimo jiné i články: Mír, jeho druhy a formy, Hlas krve, Svoboda moří, Jednota národů, Mezinárodní správa oceánů, Budoucnost mezinárodního práva, Zápas o Baltické moře atd. Zdaž list přispěje k docílení míru?

Stolice žurnalistiky. Na katolické universitě ve švýcarském Frýburku bude zřízena stolice žurnalistiky a žurnalistický seminář. Katolický tisk švýcarský se usnesl též vybudovati mezinárodní korespondenční kancelář, vydávati nový katolický denník v Bernu a pečovati o to, aby dosavadní katolické denníky vycházely dvakrát denně. K tomu dodává „Obnova": „A kolik jest všech katolíků švýcarských? Hořko jest při srovnání, jak obrovský počet katolíků v Rakousku a zvláště v Čechách těžce pokulhává za švýcarským Benjaminem."

Redaktorské jubileum dr. A. Ušeničnika. Slovinská vědecká revue katolická „Čas" slavila koncem roku minulého desítileté jubileum svého trvání. Před tím vycházela pod názvem Katoliški obzornik" také deset. A celých těchto 20 let řídil slovinským katolíkům jedinou jejich vědeckou revui muž neobyčejně nadaný a plodný prof. dr. A. Ušeničnik. Ve svém listě uveřejnil dr. Ušeničnik velkou řadu drahocenných apologetických a filosofických článků, na které mohou býti Slovinci hrdi. Také vzděláním estetickým a jazykovým dr. Ušeničnik vyniká. Sloh jeho jest přímo klasický. Zejména skvělé jsou články Ušeničnikovy o smyslu života, které doplnil a vydal roku loňského v „Knize života". Dr. Ušeničnik zasluhuje opravdu, aby i naše katolické revue české jeho práce si všímaly a referovaly o ní.

Koncentrace katolického tisku v Čechách. Katolické týdenníky „Právo" v Kladně, „České listy" v Mladé Boleslavě a „Selská obrana" sloučí se v jeden rozsahově zvětšený týdenník, který však pro příslušné kraje podrží staré názvy. Bude tedy něco podobného provedeno v Praze, co provedli v Brně soustředěním znojemské „Ochrany", třebíčské „Stráže" a hustopečských „Slovanských listů".

Neudělená cena. Svatobor oznamuje, že ani letos nebyla udělena cena Václava Beneše Třebízského a peníz na cenu připadající předán bude ku jmění základnímu. Nebohá historie!

Vzorná knihovna městského musea na venkově jest v Rokycanech. Má starších tisků 384 ve 473 svazcích, novějších 2340 knih ve 3574 svazcích a z přírodní vědy, historických, jazykozpytných, filosofie a náboženství (117), umění, práva, školství, stavitelství atd. Časopisů v knihovně té jest 167. V roce 1916 přibyly 102 knihy. Nejvíce byla čtěna díla z historie, přírodních věd, filosofie, nejméně z politiky a školství. Knihy se zdarma půjčují každou neděli.

Praha má čtyři Světy: Český Svět, Illustrovaný Svět (Světozor), Svět zvířat, Svět (Práva lidu).

Autorův podpis. Do mody přišlo prodávati knihy s autorovým podpisem. Tak se ohlašuje román za K 5·50, ale číslovaný výtisk s podpisem autora brožovaný za K 6·50. Jsou tedy knihy s takovým podpisem dražší (!).

Vzácné časopisy. Ve francouzském časopisu „Mon dimanche" vypráví se o pozoruhodných pokusech, jichž užili někteří nakladatelé, by opatřili odběratele pro své časopisy. — Španělský časopis „Luminaria" nabídl svým předplatitelům text, který i když nebyl duchaplný, přece podával svým čtenářům tu výhodu, že mohl býti čten — po tmě, což v bezesných nocích bylo dvojnásobně cenným. Byl tištěn černí, v níž obsažen byl fosfor. — Ještě chytřejším byl vydavatel časopisu „Regal quotidien", jenž svůj list tiskl na desce z těsta. Mohl tedy každý přečtený list docela sníst. Která strava byla nezáživnější, zdaž ta duševní, či materielní, se nepraví. — Francouzský časopis „Le Bien Etre" přislíbil všem předplatitelům, kteří by po čtyřicet let list jeho předpláceli, doživotní rentu a ještě k tomu zdarma. Přes tyto lákavé nabídky nemohl získati žádných předplatitelů a proto zesnul již v prvním měsíci sladkým spánkem. — Aby hořký osud tohoto časopisu asi oplakávati mohl, vyšel nový časopis, jenž se nazýval „Kapesní šátek" a byl tištěn na papíře, jehož se mohlo užívati jako kapesního šátku. — Časopisy „Courrier des Baigneurs" a „La Najade", které vyšly roku 1850, byly tištěny na nepromokavém papíře, takže čteny býti mohly i v koupeli. Nemohly se patrně těšiti veliké oblibě u koupajících se, neboť i ony po krátkém životě zašly. — A konečně vycházel ve Skandinavii časopis, jenž byl tištěn na tak pevném papíře, že z něho mohly býti točeny provazy.

Literární směs. V kanceláři „Slovníku jazyka českého" začne se opět úřadovati od 15. září. — Na Smíchově začal vycházeti nový týdenník „České Snahy", jenž má hájiti národní a sociální zájmy malého lidu. — V Bojkovicích na Moravě vydávána nová knihovnička brožur, nazvaná „Paprsky". — V knihovně „Za vzděláním", vydávané Osvětovým Svazem vyšly dva nové svazky: „Říšská rada" od dr. B. Baxy a „Květena Čech" od univ. prof. K. Domina. — Josef Pachmayer připravuje k tisku publikaci „Mučednictví českého národa". — Ivana Klicpery román „Jindra" vyšel v nové úpravě s illustracemi K. Šimůnka nákladem Zeměděl. knihkupectví A. Neuberta v Praze. O. J.

„Student" kalendář pro studující mládež, nákladem „Archy" v Prostějově s bohatým obsahem. Jednotlivý výtisk K 1·50. Doufáme, že všichni přátelé intelligence uvítají tak potřebnou publikaci, která skutečně vyplní citelnou mezeru, a co nejdříve si počet výtisků zamluví.

Obrovský honorář. Snad největší známý honorář za báseň obdržel od Velké Rady benátské básník Sannazaro, totiž sto dukátů za každý řádek. Čítala však pouze 6 řádků.

G. Danilovski: Marie Magdalena. Z polštiny přeložil V. Kredba. Vilímkovy knihovny roč. XVII. Už Sienkiewiczovi vytkli, že ve svém románu „Quo vadis" věnoval více pozornosti mravním poměrům pohanského Říma než bylo třeba k apotheose křesťanství. Román Sienkiewiczův protíná jen ekliptiku křesťanství a vystupují v něm jen dvě osoby z bible, sv. Petr a Pavel. — Román Danielowského zachovává úplně přímku písma a téměř všechny osoby vzaty z bible. Současný pak mravní úpadek podáván tak drasticky, že trnete, jak může býti do této výhně orgií a lesbické zvrhlosti vrhnuta osoba Kristova. Autor to učinil, nestrhnuv s čela Jeho svatozáře božství. To jest ovšem velké plus knihy, avšak románová tato paraphrase písma pohybuje se stále na ostří mezi apotheosou a blasfemií a též všechny osoby balancují mezi názorem, jaký o nich vytvořilo křesťanství a rationalismus. Božský ráz učení a osoby Kristovy sice ponechán, avšak kreslen tak jemně a seslaben leckde skeptickou narážkou (vzkříšení Lazara), že můžeme se obávati, že pozornost čtenářů, jimž kniha určena, spíše bude zlákána sytými barvami negace. Sbor křesťanů v Masilii podobá se spíše seanci spiritistické nebo halucinujícím shromážděním ruských starověrců jak je líčí Merežkovský. — Z biblické Magdaleny učinil

autor Magdalenu Francesca Furmiho, na níž skrovným rouchem kajícím prokukují všady vnady hetery. „Našinec".

Jubileum knihy. Před sto lety vyšla švabachem tištěná a u Františka Jeřábka v Kláštěře u sv. Havla vydaná kniha pod názvem „Numa Pompilius". Českým jazykem vyložena od Jana Nejedlého. Měla 458 stran.

Objemné dějiny města Radnic dokončuje Josef Hylák, ředitel dívčí školy v. v. Dějiny ty čítají už nyní na 300 stran textu.

Konkurs literární. Vědecký odbor Křesť. Akademie v Praze vypisuje se skupinou Společnosti sv. Cyrilla a Methoděje v Olomouci do 31. března 1918 konkurs na vědecké, širším kruhům přístupné spracování dvou otázek: 1. „Katolictví a válka", 2. Otázka populační se stanoviska katolického". Práce tyto obsahujtež každá nejméně pět tiskových archů. Odměna obnáší za každou 500 K (pět set korun). Práce buďtež podány v době určené vědeckému odboru Křesťanské Akademie v Praze, Ferdinandova tř. 6-II. Rukopisy čitelné, k tisku hotové, se seznamem použité literatury a osobním i věcným rejstříkem (pohromadě) opatřené nechť jsou označeny heslem a jméno spisovatele nechť připojeno je v zalepené obálce týmž heslem nadepsané.

Z esperantského života. Do Esperanta byly přeloženy následující katolické modlitby a písně (jež vydal letos „Svaz katolíků Esp." ve Vídni): Znamení kříže; Otčenáš a Zdrávas; Věřím v Boha; Vyznání víry; Pozdravení andělské; Pod Tvou ochranu; Zdrávas, Královno; Vzpomeň, ó milostivá Panno Maria; Loretánská litanie; Z hlubokosti; Panno svatá, Boží Máti; Te Deum; Rakouská nár. hymna; mešní písně od Haydna a Šuberta. Překlad obstaral redaktor Schröder, člen „Jazykového výboru", který má za úkol bdíti nad správností Esperanta.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. Ve Vsetíně zemřel asesor, děkan a farář Augustin Žádník, rodák z Lašťan u Olomouce, u věku 71 let. V Pánu zesnulý byl po vysvěcení r. 1872 kaplanem v Novém Hrozenkově a po dvou letech stal se farářem ve Vsetíně, kdež působil 45 let nepřetržitě. Byl po dlouhá leta členem městského zastupitelstva a předsedou místní školní rady. Za něho vzniklo všecko moderní školství na Vsetíně. Za zásluhy o školství vyznamenán byl zlatým záslužným křížem u příležitosti jubilea svého 30-letého působení na Vsetíně. Rozsáhlým kancelářským pracím duchovního správce v průmyslovém a nábožensky smíšeném místě věnoval se velmi pilně a slynul tu jako odborník.

Miloš Marten zemřel. Spisovatel Miloš Marten (vlastním jménem JUDr. Miloš Šebesta) zemřel v Přepeřicích u Turnova srdeční vadou. Miloš Marten, nadšený přívrženec Paula Claudela a jeho katolických ideí, vynikl zejména v literatuře essaistické, v kterémžto směru vytvořil řadu cenných prací. Vrcholem jeho tvorby je v tomto směru jeho kniha „Akkord", vyšlá lonského roku. Bohatou řadu svých essaií, odkojených moderním duchem francouzským a psaných slohem lapidárním, do největších jemností vybroušeným, uložil částečně v olomouckém „Pozoru", „Volných Směrech", „České Revui" a zejména v „Moderní Revui", mezi jejíž hlavní spolupracovníky náležel do nedávné doby. Všecky jeho práce nesou pečeť bystrého ducha kritického, analytického, schopného vyjadřovati plastickou a břitkou formou dojmy ze spatřeného a zažitého díla: v Miloši Martenovi byl kritik umělcem ve smyslu Oscara Wildea. Pádností a břitkostí důvodů, jakož i skvělostí analyse vyznačují se zejména jeho mistrně psané články proti J. S. Macharovi, které budou vždy kabinetní ukázkou jedinečného umění polemického v naší literatuře. Miloš Marten narodil se v Brně dne 4. února 1883, kde studoval též gymnasium. Studia právnická vykonal v Praze.

Úmrtí. V Praze, ve svém rodišti, zemřel architekt prof. Josef Schulz ve věku 77 let. Zesnulý řídil přestavbu vnitřku Národního divadla a byl za to vyznamenán rytíř. řádem cís. a krále Františka Josefa I. Byl profesorem na české technice v Praze. Působil v Jednotě pro dostavění chrámu sv. Víta a zrestauroval mnoho panských sídel. Literárně byl činným česky i německy.

† **Jan Kopřiva,** říd. uč. ve Vesci, paedagogický spisovatel a vzorný vychovatel dítek v ohledu národním a náboženském. Nar. r. 1856 v Lovčicích. Psal do „České Školy", „Malého Čtenáře", „Budečské zahrady", vydal samostatně některé povídky pro mládež.

Památce českého vlastence. Letos je tomu právě sto let, co zemřel vlastenecký kněz Jos. Frant. Rautenkranc (jenž často se psával také Rautovský) jako farář v Sedleci u Kutné Hory. Byl první žurnalista, lidový povídkář, reformátor školství českého a také jeho rázný obhájce a zastance, což dokázal nejlépe svým spisem: „Proč by se mělo v hlavních školách království Českého učiti také česky a češtině?" Odpočívá na památném hřbitově sedleckém, kde hrob jeho už v letech čtyřicátých byl neznámý. Za to vkusná deska v předsíni kostnice tamní jest věnována jeho památce. Také Bůh jistě odplatil mu za vše, co učinil horlivý kněz tento pro národ svůj v dobách nejtěžších. Kéž jeho příklad září i budoucím!

Památná výročí. Dne 31. srpna t. r. naplnilo se právě 20 let, kdy (r. 1897) zemřel v Praze bývalý sídelní kanovník prelát na Král. Hradčanech a profesor theologické fakulty v Praze dr. Klement Borový. Byl to neobyčejný zjev, bystrý duch, plný energie a životní síly, jenž zaslouží vždy vděčné vzpomínky. — Padesátileté narozeniny slavil dne 25. srpna P. Sigismud Bouška, kooperator v Polici n. M. a známý katolický básník. Narodil se dne 25. srpna r. 1867 v Příbrami. Stav se později kapitulárem benediktinských klášterů břevnovského a broumovského, postavil se v čelo literární družiny kněží a laiků, zvané „Katolická moderna" a s K. Dostálem-Lutinovem nejpřednějším jejím representantem. S ním založil „Nový Život" a knihovnu „Básnické obzory katolické". Po utvoření „Katol. moderny" přestal přispívati do „Vlasti", kamž po léta zasílal své literárně cenné básnické práce. Činnost jeho jest na poli literárním dosti obsáhlá. Vydal knihy: „Pietas" (lyrika) a epos „Dismas". Přeložil mnoho spisů, hlavně z provencalštiny a katalonštiny (J. Verdaguera „Sen sv. Jana", „Mireio", epos od Fred. Mistrala, novelu „Láska Aubanelova" a j.). Mimo to napsal řadu literárních studií, jako na př. „Fred. Mistral", „Jacinto Verdaguer", „Paul Verlaine", „Arn. Hello", „M. Maeterlinck", „Jouse Rounaille" a j. v. Dále napsal „Mirjam—Maria". Do „Vzděl. knih. katol." přel. Arn. Hella „Podobizny svatých". Též náleží k spolupracovníkům „Českého Slovníku Bohovědného" a j. Jeho příspěvky přinášely „Obrázková Revue", „České Květy", „Meditace" a j. Žil též v přátelském poměru s básníkem „Marianské Zahrady" Jul. Zeyerem. Kéž další jeho veleplodné činnosti básnické žehná Bůh! — Před deseti lety — 3. září r. 1907 — zemřel v Brně známý chirurg-kněz a odb. spisovatel P. Aegidius Michálek. Narodil se r. 1828 v Dřevohosticích na Moravě. Sliby řeholní složil r. 1851. V letech šedesátých byl vrch. lékařem v Prostějově a od r. 1870 lékařem v Tereziánské akademii ve Vídni. Zemřel v hodnosti císařského rady. Bylť členem a vrchním lékařem řádu Milosrd. bratří, majitelem zlatého zásl kříže a otomanského medžijského řádu. Bylť vždy hledaným chirurgem a přispíval i pilně do lékařských časopisů zahraničních. Řád Milosrdných bratří řadil jeho jméno k nejzasloužilejším lékařům z tohoto řádu vyšlým.

Sedmdesáté výročí narozenin P. Frant. Štědrého připadá na den 5. září t. r. Narodil se dne 5. září 1847 v Hostomicích. Na kněze byl vysvěcen dne 13. července r. 1873. Stav se ve Slavětíně farářem, počal co nejvíce býti literárně činným. Jeho jméno proniklo hlavně řadou historických článků, z nichž mnohé uloženy i ve „Sborníku Hist. kroužku", do „Česk. Boh. Slovníku" a j. v. O. J.

Nejstarším knězem v království Českém jest 90letý Msgre Matěj Veselý, prelát a čestný vyšehradský kanovník, nepomucký děkan n. o.,

konsistorní rada, vikář, kn. arc. a bisk. notář. (Český Svět v č. 40 přináší jeho podobiznu.)

Dobrodinec studujících. Majitel nádražní restaurace Řehoř Potušek v Bosenském Brodu upsal milion korun válečné půjčky a ustanovil, aby úroků jejich se užilo k nadacím ve prospěch chudých chorvatských studentů universitních.

Jubilea. Pětadvacitileté jubileum kněžství slavil v červenci Jindř. Baar, farář v Ořechu a spisovatel český. — Padesátileté Msgr. Fr. Herzog nar. r. 1844 v Praze), dlouholetý kaplan senior v Plzni. Vyšlo od něho sedm cyklů postních kázání. — Sedmdesátiny cís. rada Josef Kořenský, jenž procestoval celý svět, sestavil na sta publikací z cest a mezi těmi vědecké dílo „Cesty kolem světa". — Čtyřicetileté kněžství Alois Kašpárek, děkan a kanovník v Českém Brodě, podporovatel literatury a přítel družstva Vlast. — Padesátileté kněžství Th. dr. Ant. Víšek, kn. arc. kons. rada, far. u sv. Trojice v Podskalí, školdozorce, předseda spolku ku podpoře kněží deficientů, ředitel Marianského spolku atd.

Památce slovenského kněze-spisovatele. Letos dne 2. října bude tomu právě sto let, co se narodil zasloužilý slovácký kněz Maxmilián Jalovecký, posléze děkan ve Velkých Levárech. Napsal celou řadu poučných spisů: „Hvězdovědu", Zeměpis, Přírodopis a Silozpyt. Také četná jeho kázání byla vydána tiskem. Byl opravdovým vlastencem, knězem vzorným. Čest budiž jeho památce!

Sub auspiciis Imperatoris byl 6. července promován dp. Jan Lachman na doktora bohosloví na německé universitě za přítomnosti J. Exc. p. místodržitele, J. Kn. Mil. nejdp. arcibiskupa Huyna, biskupa Frinda a jiných.

František Ondříček, slavný houslista český, oslavuje letos čtyřicetiletí umělecké činnosti. „Náleží do neveliké řady těch reprodukčních umělců hudebních, kteří se dovedli povznést nad virtuositu. Tím zabezpečil jménu svému zvuk světového umělce určité, vyhraněné individuality a zabránil tomu, aby byl vhozen do společného rejstříku nepřehledné řady bezvýznamných a vtíravých virtuosů... Proto označení „král houslí", které mu bylo dáno, jest jeho umění velmi přiléhavé..." („Česká Revue" čís. 9.)

Nový nuncius mnichovský. Papež Benedikt XV. posvětil v Sixtinské kapli msgra. Eugenia Paccelliho, určeného za nuncia mnichovského, na biskupa. Nový nuncius má hodnost titulárního arcibiskupa sardského a nastoupil již na své místo.

Dva doktoráty má a to theologie a filosofie Jan Kapistrán Vyskočil, člen řádu Františkánů v Praze, druhým doktorem prohlášen 27. července t. r.

K volbě theologa rektorem na pražské universitě píše „Naše Doba" v č. 10. v článku „Po životě náboženském a církevním" (za red. Dr. Fr. Drtiny) dosti střízlivě. Mezi jiným se tu dí: „V Německu není slyšet výtek o nevědeckosti a nesvobodě teologických fakult. O protestantských rozhodně ne, a pokud vím, ani o katolických. Nedávno v anketě se vyslovili rektoři německých universit jednomyslně kladně o otázce mnohem dalekosáhlejší a zásadnější, o otázce teologických fakult ve svazku universit. V Německu jest jediná universita bez teologické fakulty, ve Frankfurtě, a jest více než pravděpodobno, že i tam bude brzy teologická fakulta dodatečně přičleněna. Jsou rakouské teologické fakulty a speciálně pražská teologická fakulta česká o tolik horší? To jest otázka sama pro sebe..." (str. 793).

Jubileum Jednoty pro dostavění kapitolního chrámu Páně sv. Víta na hradě pražském. Před 60 lety (dne 13. září r. 1857) učiněno bylo prozatímním výborem, v němž zasedali: kanovník Václav Pešina z Čechorodů, velmistr řádu křižovnického, Jakub Beer a hr. Fr. Thun, vyzvání v pražských českých i německých novinách k zřízení této jednoty. V prvém výboru (r. 1859) zvoleném mimo uvedené zasedali: Jan Novotný, farář

u Trinitárů, Fr. Prucha, ředitel kn. arc. semináře, Václav Štulc, profesor na c. k. akad. gymnasiu, Václav Vlad. Tomek, c. k. mimoř. prof. na vysokých školách, Karel Vlad. Zap, prof. na c. k. české vyšší reálné škole, Jan Bělský, stavitel, Karel Brust, stavovský stavitel, Josef Niklas, profesor na c. k. české vyšší reálné škole a stavitel a j. v. O. J.

Svatovítský dóm před 160 lety. Neméně hrozná byla zkáza svatovítského dómu všech předešlých, způsobená před 160 lety (r. 1757) pruskou střelbou za času třínedělního obležení Prahy. Zdálo se, jakoby nepřítel tuto ozdobu Českého království zcela zničiti chtěl. Vystřelil na svatovítský dóm přes 22.000 pum a jiných ohnivých kulí. Tyto do chrámu pronikaly a drtily ve dnech 6.—8. června pomníky, obrázy, oltáře i varhany. Ohnivé koule více nežli třicetkráte oheň na rozličných místech chrámu vznítily, ale nadlidským namáháním a s největším nebezpečenstvím podařilo se obhájcům vždy ještě včas udusiti zhoubný živel. O. J.

Jubileum a kongres. Španělsko oslaví letos jednoho z největších svých synů, velikého theologa a filosofa Frant. Suareza T. J. Jubilejní slavnosti začnou 25. září v různých městech, zvláště však v Granadě, rodišti Suarezově. Za předsednictví krále španělského bude se tu konati mezinárodní kongres filosoficko-theologický, jehož program jest takto rozdělen: Suarez psycholog, asketa, theolog, filosof, právník, sociolog, apologeta, paedagog a mistr mezinárodního práva.

Mírový projev učinila Jednota katol. duchovních diecése brněnské jenž vrcholí v tomto programu:

„Kněžstvo, jsouc pamětlivo svého poslání jako služebnictvo Knížete pokoje, připojuje se k ideálním mírovým snahám papeže Benedikta XV., jakož i císaře a krále Karla I., a vítá mírový projev parlamentárního sdružení kněžského s vroucím přáním a modlitbou, aby šlechetné snahy mírové korunovány byly v brzku zdarem.

Kněžstvo jsouc pamětlivo dále svého nejužšího spojení se svým lidem, z něhož vyšlo, jemuž slouží a pro nějž žije, prohlašuje, že v nynější dějinné chvíli, kdy dopouští Ten, jenž světy tvoří, aby také lidé a národové se přetvořovali, stojí v jednom šiku se svým národem tak, jako tomu vždy bylo, po příkladu svých dávných vzorů, a že snažení svého národa slovem i skutkem se súčastní."

Oprava. Ve čtvrtém verši Karníkovy básně „V teskné chvíli" stůj „touhu" místo „touhou".

Tiskové Lize přispěli pp.: T. Chval, prof. v Domažlicích 2 K, Vinc. Marek, kaplan v Železnici 2 K, Jan Černohouz, kons. rada a děkan v. v. v Bubenči 5 K, Jan Šebestík, far. v Žalkovicích 2 K, Method Zavoral, opat na Strahově 10 K, Sal. Roubíček, opat v Želivě 10 K, Jan Oth, děkan v Senici 3 K, dr. V. Mikolášek, děkan v Markvarticích 3 K, K. Neužil, farář v Dřítči, 4 K 80 h, duchovenstvo vikariátu Křivoklátského 11 K, Soběslavského 5 K 30 h, Skutečského 26 K, Sedlčanského 5 K 20 hal.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali pp.: Jednota čes. kat učitelstva 25 K, J. Korec, k. a. notář v Praze 10 K, Jan Břečka, farář ve Frenštátě 2 K, dr. V. Mikolášek, farář v Markvarticích 6 K, Klášter Praemonstratů na sv. Kopečku 1 K, dr. Jos. Pošmurný, far. v Hödnitz 2 K, Ondřej Látal farář v Slatěnicích 2 K, Vinc. Macek, kaplan v Železnici 1 K 56 h, Jan Černohouz, kons. rada a děkan v. v. v Bubenči 5 K, T. J. Jiroušek, řed. a red. v Praze 2 K, Jos. Tichovský, k. a. vikář v Městečku 7 korun.

ROČNÍK XXXIII. 1917 ZÁŘI 1917. 1183. ČÍSLO 1

VLAST

Založil r. 1884 Tomáš Škrdle. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast.
Hlavní spolupracovník a pořadatel ALOIS DOSTÁL.

týdeník s překlady z angličiny od O. S. Vettiho. — Zemědělské a družstevní listy. — Moravský sever — Selské Listy s přílohami Selkou a Zemědělským obzorem (s hojnými zprávami z bojiště). — Našinec s cennými články v příloze „Literatura, věda a umění“ jako Poznámky k Věku poděbradskému, Stoleté jubileum českého překladu Schillerovy balady, Příspěvky k dějinám kostela P. Marie Sněžné v Olomouci. — Brdský Kraj. — Student, kalendář na školní rok 1917—1918, ročník I., vydal K. Dostál Lutinov v Prostějově. Cena K 1·50. S bohatým obsahem literárním a četnými illustracemi.

Po stopách pravdy.

První sešit kázání Dra. Rudolfa Horského prodává se za 1 K, druhý za 80 hal. Sešity tyto začínají jako Vlastenecké homelie adventem a končí řečí na svátek Jména Ježíš. — Objednávky přijímá a vyřizuje

administrace družstva Vlast Praha-II., čp. 570.

Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých. Napsal Václav Oliva. Cena 20 hal., poštou 23 hal.

Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice č 26 n.

Vlastenecké homilie.

Díl první sebraných kázání doplnil P. V. Váchal, farář. Vyšel sešit I.—XI. v ceně 12 K. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 hal. Probírají celý církevní rok. — Objednávky přijímá a vyřizuje

administrace družstva Vlast, Praha-II., Žitná ul. čís. 26 nové.

Veledůstojnému duchovenstvu a slavným patronátním úřadům

dovoluje si doporučiti veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, paténky, nádobky, pacifikály, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuje v původní intenci a znovu v ohni zlatí a stříbří neb proti doplatku za nové vyměňuje. Hotové předměty neb výkresy zasílá na ukázku franko bez závaznosti koupě. Vše se posílá posvěcené. Práce ruční. Sklad veškerých zlatých a stříbrných klenotů, jako řetězů, madonek, křížků, prstýnků, náramků atd. Notářské prsteny, tabatěrky, jídelní náčiní ze stříbra pravého a čínského vždy na skladě. Staré zlato, stříbro a drahokamy kupuje za nejvyšší ceny.

Jan Staněk, pasíř, ciseleur a
přísežný znalec c. k. zemského trestního soudu.
PRAHA-I., ul. Karoliny Světlé č. 22 n. Telefon 88-VI.

Odpovědný redaktor Tomáš Jos. Jiroušek. — Tiskem knihtiskárny družstva Vlast v Praze.

ROČNÍK XXXIII. ČÍSLO 12.

VLAST

ZÁŘÍ 1917.

Jan Svítil-Karník:

Z korrespondence Liliencronovy.

Jako rovnocenný člen slavné řady německých lyriků, kterou tvoří Bürger, Goethe, Uhland, Eichendorff, Moericke, Droste-Hülshoffová, Storm, Keller a C. F. Meyer, objevuje se v letech osmdesátých minulého století na německém Parnasse *Detlev von Liliencron.*

Jím po řadě básníků, kteří pěstovali poesii více méně papírovou, vystoupil zase jednou celý člověk, umělecký genius, rozený básník, který o pocitech a vztazích nejprivátnějších, jež však zároveň jsou všelidskými, dovedl promluviti od srdce, prostými, ale jímavými obrazy. Literární historie zaznamenává o Liliencronovi, že překonal diletantskou sentimentalitu a retoričnost, které často nahrazovaly v německé lyrice pogoethovské bezprostřední cit naivního básnivého srdce, a stvořil takto teprve moderní lyriku německou. Básník veliký, i jako člověk zajímavý. Posmrtné vydání jeho spisů obsahuje osm silných svazků, z nich ve dvou lyrika, ve dvou romány, po jednom dramata a novelly, jeden „Miscellanea". Ve svazku prvém obsaženo jeho dvoudílné „Kunterbuntes Epos" — „Poggfred".

Liliencron narodil se v Kielu r. 1844, v rodině protestantské. Otec jeho, nemajetný úředník, pocházel ze staré a bohaté šlechty norvéžské. Básník byl v dětství samotářem. Talent sdělil po matce, která milovala Byrona, Shakespeara i Heine. Ve školách nenáviděl matematiku, jedině dějepisu se věnoval se zálibou. Vstoupiv v devatenácti letech do pruské armády, prodělal jako důstojník válku s Rakouskem r. 1866 i s Francií r. 1870. Po této odešel z vojska. Hledal potom štěstí v Americe, ale našel tam jenom sklamání. Záhy se navrátiv, navštívil příbuzné v starém Kiele, a tu, přebíraje se kdysi v sežloutlých papírech a rodinných památkách, ucítil pojednou vlnu podmanivých pocitů, které byl nucen vtěliti v obrazy a zachytit veršem. Tak stal se básníkem, již jako muž pětatřicetiletý.

Jako mladý leutnant žil bouřlivě. Sám di o sobě: „Wie Wind und Walzer war mein Naturell." (Poggfred, str. 145.) Teprve když ve válce francouzskoněmecké utrpěl vážné poranění, procitl na lůžku bolestném duch přemítavý a nitro básníkovo

jalo se hledati cestu k Bohu a k pravdě. Z té doby a z několika let pozdějších pocházejí níže uvedené ukázky zajímavé korrespondence. Básník, zotaviv se z poranění, zamiloval se do půvabné dívky z vážené rodiny katolické a dlouho zabýval se vážným úmyslem přestoupiti k víře katolické. Dopisy, které vztahují se k těmto hlubokým převratům nitra básníkova, psány byly vesměs příteli jeho mladosti Arnoštovi svob. p. ze Seckendorffů. Tiskem vyšly v prvém svazku Liliencronovy korrespondence („Ausgewählte Briefe"), kterou vydal básník Richard Dehmel.

Zde příslušné úryvky:

30. VIII. 1870.

„Hledí-li nám smrt tak vážně a opravdově do očí, jako nyní tomu jest, vnucují se takovéto myšlenky: obrátit se, polepšit se, popřeje-li Bůh dalšího života, počíti nový život — a mně to připadá téměř šprýmovnou stránkou našeho osudu, že přicházíme teprve tehdy na takovéto ideje, když už smrt stojí zrovna za dveřmi . . ."

18. X. 1870.

„Starý akát hledí mi do okna. Venku svítí slunko, u mne je tichounko a klid, že by člověk věru měl čas, státi se melancholickým, anebo — číst Bibli a konečně obrátiti se na pravou cestu. Věru, že prst Boží nyní často nám ji ukazuje . . ."

15. I. 1871.

„Sedím ve studovně starého, úctyhodného faráře. Nikde živé dušičky. Nic se nehne, ticho kolem mne. Smrt vznáší se nade mnou. Je v tom cos strašidelného: ani hlásku, ani ruchu, ani smíchu, ani radosti. V pravo nad kamny visí Ukřižovaný. Pro nás On zemřel — — byl jen nejlepším, nejšlechetnějším člověkem, jaký kdy žil? — Takovéto pochyby ještě v této hodině! . Hledím z okna — jen několik holých stromů, a potom skály, sníh a led — hrozné — hrozné. Je mi, jako bych již ležel v hrobě — jakým je přec člověk zbabělcem!

Půl hodiny hledím na ty stromy, Můj život, moje minulost odehrává se mi před očima, a hlavně — co člověk provedl zvráceného . . . V takovýchto hodinách, jako je tato, je ztracen každý citlivý člověk, nemá-li náboženství."

4. července 1872.

„Zabýval jsem se nyní také mnoho náboženským hloubáním. Nejvíce mne hnětla ta věčná otázka: je Ježíš Kristus synem Božím? — či byl jenom nejčistším, nejvznešenějším člověkem? Věru, tato otázka málem by mne byla přivedla na kraj šílenství. Avšak již jsem upokojen. *Věřím* v Ježíše Krista, jako jednorozeného Syna Božího, jenž narodil se z nejblahoslavenější Bohorodičky, věřím v *Boha-člověka*. Chápu nyní, že nesmíme chtíti tajemství Boha a Krista rozluštiti spekulacemi, tu hnedka zbloudíme. Prostě *věřit*, to je jediná cesta . . ."

Po smrti matčině 16. X. 1872.

„Věru, že bych byl blízkým zoufalství, kdybych nedoufal a pevně nevěřil, že se za hrobem shledáme se svými drahými . .

Dlouhá škola mého utrpení, která díky Bohu nyní skončena, nadobro mne přetvořila. Až se zase shledáme, neuzříš už onoho dávného střeštěnce, toho pýchou a domýšlivostí přepjatého člověka . . .“

9. II. 1873.

„Jsme všichni pochybovační, a bylo by téměř proti lidskému rozumu, kdybychom jimi nebyli. Ale já vzdor tomu sebe za blažena pokládám, že pevně v Boha věřím. Jest, musí být nejvyšší bytost, které jsme podrobeni. A Kristus? Jest on v pravdě Synem Božím? Není-liž to proti všemu střízlivému rozumu? A já přece tvrdím, že jest Synem Božím a že my můžeme býti blaženými pouze jeho vznešeným učením . . .

Po smrti všecko zvíme a poznáme, to je moje pevná víra. Uzříme zase svoje miláčky, dozvíme se, jak tomu jest na těch nesmírných tělesech, která v prostoru se vznášejí . . .

Darwina četl jsem sice se zájmem, avšak nenávidím ten odporný, plytký materialismus takového Büchnera a jeho soudruhů. Protivná chamraď . . .“

15. VI. 1877.

„Veliká většina literátů jsou nestoudná holota, prodávající za mrzký peníz svoje přesvědčení a morálku.“

15. XII. 1877.

„Účelem dnešního dopisu je totéž, o čem jsme již v dřívějších letech mluvili: totiž moje přestoupení (či návrat — jak Ty říkáš) ke katolické církvi. Již od roku 66. toužím každou žilkou k onomu náboženství, jenom jemu chtěl bych s důvěrou sebe svěřiti. Pro klidně studené náboženství protestantů nemohu se nadchnouti. Moje esthetické cítění, moje nutkavá touha po lásce a odpuštění — moje srdce cítí se uchváceno a povznášeno toliko Tvou církví. (Seckendorff byl katolík. Pozn. překl.) Ta, abych tak řekl, zbožná veselost, onen krásně dojímavý rys odpuštění našich hříchů u vás, to vše mne odjakživa podmaňovalo.“

12. I. 1878.

„Toužím upřímně po církvi, kde bych se opravdu cítil spoluúdem. Všecky vaše bohoslužby a obřady působí na mne opojivě, blaživě, konejšivě. Cítím se tam býti mocně přitahován k osobě prostředníka a k Bohu. Naše církev je nezměrně intolerantní; studené, bílé stěny kostelů, monotonní zpěvy, kázání často více než strašlivá — to všecko nedoveďe mne upoutati. Kdežto u vás převládá jakási klassická veselost. Slovem, je to náboženství lásky, k němuž se moje po lásce prahnoucí srdce cítí mocně být vábeno.“

1. IX. 1878.

„Jakmile dosáhnu trochu klidu, obrátím své myšlenky opět k zamýšlenému přestoupení k církvi katolické. Moje tchyně velmi

toho lituje, že již nyní nejsem katolíkem, abychom mohli být katolicky sezdáni. Dá-li nám Prozřetelnost dítky, jest jejím přáním, aby byly Jesuity vychovány. Já bych konečně ničeho proti tomu nenamítal, leč ještě si věc rozmyslím. Moje názory znáš: nemohu a nemohu nalézti uspokojení v naší chladné, licoměrné církvi a cítím se blaženým v katolické."

19. XI. 1878.

„Z katolických učebnic, Tebou mi laskavě zaslaných, velice se mi zamlouvala kniha Dr. Dubelmanna. Co mne předem zajímalo, třeba to nebylo zrovna nejdůležitějším v katolickém náboženství, byly obřady mše svaté. Šlo mi především o to, abych konečně již jednou pochopil to, co nepřátelé nazývají „modloslužbou". Konečně jsem tedy nabyl správného názoru o úkonech kněze, o rouše obřadním, o modlitbách, obětování, proměnění. Vše to ve svých složkách a se svým křesťansko-historickým významem je mi nyní jasno, takže již zevním obřadům vašim rozumím. Nevěděl jsem, že máte sedm svátostí. S ušní zpovědí se však nikterak nemohu spřátelit. Můj Bože, kolik tu tajemství vyslechne kněz, a jak mnoho z toho prozradí svým představeným — a musí prozradit.*) A ta myšlenka mi připadá náramně fatální, že bych měl knězi všecko povědít. To raději se zpovídám milému Pánu Bohu samému. Jak říkám, to je ta hlavní překážka! Vaše mše, zvláště nyní, když jejím hlavním částem rozumím a znám jejich význam, je mi nesmírně sympatickou . . . Jen ta ušní zpověď by byla hlavní překážkou . . . Avšak dříve nutno se prokousat. Věčná nouze o peníze, úzkost jako na skřipci, ubíjí každou snahu."

A taky ubila. Básník rozešel se záhy s chotí. Pestré a vábivé dojmy velkého světa utlumily časem vroucí náboženské touhy jeho nitra. Konečně utonul v chladných vlnách indifferentismu. Neklidná byla další jeho plavba. Stálé kolísání mezi požitkem a hořkostí života, jakož i ustavičný, vysilující a skličující zápas s věřiteli byl mu obtížným údělem až do smrti, která ho stihla dne 22. července 1909. Z celé korrespondence lze bezpečně souditi, že ona perioda, kdy byl tak blízkým církvi katolické, byla nejšťastnější a nejspokojenějším obdobím básníkova života.

Ale v nitru Liliencronově až do pozdních let zůstal koutek katolické vroucnosti, jejž neznesvětila ani léta bouřlivá, horlivé službě světa věnovaná. Svědčí o tom výmluvně XI. zpěv Poggfreda, v němž básník tóny monumentální prostoty a nelíčenosti opěvuje útěchu, řinoucí se v lidské srdce před obrazem Bohorodice. Zde maličký úryvek v originále:

„Und ein Kapellentürchen tut sich auf.
Hinein! Zur Mater dolorosa eil ich;
Wie tröstlich blinkt der Himmelskrone Knauf!
Und meine schweren Kümmernisse heil ich
im Angesicht von Unsrer Lieben Frauen;
Auf Knien, in tiefer Andacht, Inbrunst weil ich."

*) Nesprávný náhled. Pisatel nebyl poučen o zpovědní mlčelivosti.

Na poslední léta básníkova života svítila přece klidnější a jasnější souhvězdí. Musa zůstala mu věrna a horácovská moudrost plnila jako zralé víno jeho mistrné sloky. Básník stal se drahým celému národu, jeho lyrika i vojenské novelly hojně čteny a milovány. Býval často zván k recitaci svých básní do velkých kulturních středisk. Přišel také do Prahy. K této episodě vztahuji se dva dopisy, obsažené v druhém díle korrespondence. Vyjímám z nich to, co pro nás zajímavého.

V Praze 11. V. 1898.

„Takového nadšení, s jakým jsem se potkal zde v Praze, nikdy jsem se nenadál . . Přišli dokonce i Čechové (básníci a studenti) a děkovali mi. To tu dosud v německé společnosti nebylo viděno . . .“

Druhý dopis psán jest německému básníku Bedřichu Adlerovi a jest památným tím, co tu Liliencron píše o Jaroslavu Vrchlickém. Vzpomeňme, že bylo to psáno v době, kdy kopnouti do Vrchlického znamenalo u nás tolik, jako býti pasováu na moderního českého kritika a spasitele české literatury.

Píše Liliencron dne 19. V. 1898.

„A nyní o Vrchlickém! Na moutě věru, přeložil jste ho kongeniálně! Zdá se mi, že jsem Vám již v Praze vypravoval, jak jsem se vždy namáhal, poznati Vrchlického. Ale nešlo to! S dosavadními překlady nevěděl jsem si rady. Konečně jste mi poslal Vaše! Jsou prostě: nádherné. Jak mi z nich vystoupla velikost tohoto básníka! . . Ohromuje mne plodnost a mnohostrannost Vrchlického. Potkáte-li se s ním, vyřiďte mu můj vroucí dík za jeho mohutné skladby básnické.

Přál bych si, abychom se ještě jednou v Praze spatřili. Mně jest Praha jedním z nejkrásnějších měst světa.“

Touto poklonou knížete německých básníků naší milované královské Praze končím tento článek.

Jan Voborský:

Duše lidu.

Znám duši lidu, dobrou sestru naši,
něžnou jak tichých hvězd je zlatý paprsek —
je svěží, jak když z jara ratolesti raší
za šumných pozdravů vln potoků a řek.

Člověka výš na bílých křídlech vznáší,
a sílí jej, by zápasil jak chrabrý rek —
pod střemchou rozkvetlou se večer v Otčenáši
tká v světlo nebeské kol prostých chaloupek.

Jest hebká jako v lesích koberce jsou mechu,
v ní poklad štěstí skryt pod nízké chaty střechu,
jest růží, jakou západ nad chlumy se rdí,

v zbožnosti pilna jest jak ve svém úle včely,
jest dobrou radou nám, když jitro vstáti velí
a sama k nám: „Vstaň, modli se a pracuj“ dí! —

Bílá holubička.

Bílá holubička z dřeva lípového
nad muškátem rudým v oknech světniček,
ve vzpomínkách stálých žije z mládí mého,
provází mne, letí v podzimní můj věk.

Symbolem je prostým v bytech toho lidu,
který ještě slovům Božím uvěří,
v náboženství hledá pramen duše klidu,
vonnou ranní rosu v doušce mateří.

S růžencem a s holubičkou bílou
kroužící nad trsem drobných bazalek,
shledáš se, kde čerstvé mízy silou
jako dub se drží starý dědoušek,

stařeny kde stříbrolesklé vlasy
oko poutají jak věku vzácný květ
a kde žijí zkazky na ty časy,
rád kdy člověk modlil se, jak k nebi vzhléd!

Z dopisu básníkových.

Stárnem, bratru, stárnem věru,
život blízek podvečeru
a ať kdo chce, co chce říká,
lucernička už jen bliká,
vichr skla v ní roztříštil
a já slyšel řinčet střepy —
prachem, větrem poloslepý,
co bych beze světla byl? —

Dříve řekli: Je to talent skvělý,
k práci volali a vybízeli;
zhaslo nadšení, vlas šediví a řidne,
k práci nikdo ani šeptem nepobídne —
není slibné osení to jara,
hrachovina zdrchaná a stará,
verše — svadlé georginy koncem září,
nikdo nechce jich, ni antikváři.
Nebo — ať se obraz změní —
vizme lípu v podjeseni:
list rozvátý na vše strany,
na větvích jen uschlé many,
šero, mlha a co víc —
chlad a vlhko plískanic.

Ale ještě poklad máme
jako v starých ruinách —
svět ať hlavu sobě láme,
jak by po něm chytře sáh —
marně však své léčky plete,
rozprostírá, strojí!
Stárnem — v nás jak růže kvete
víra, jež vše zhojí! — —

Jan J. Holý:

Hodina milosti.

Dle Marie Affre.

(Dokončení.)

VI. Na útěku.

— Páni, probuďte se! . . . Probuďte se, páni! . . .

Tak hlas Thisaïdy volá, se strachem prosí za purpurovou záclonou kubikula.

Dlouho plakala Egypťanka v prvním pohnutí své uzdravené duše . . . Hodina milosti bila pro ni. Hodina milosti bila, dle slova Claudie, v okamžiku, kdy čelo sfingy obdrží polibek čistých rtů . . . Po radosti, po slzách byla otrokyně zachvácená hrůzou beze jména při vzpomínce na dvojí udání, která právě toho večera učinila prokonsulovi. Tak se stala zločinnou! Zločinnou v okamžiku, kdy se srdce její otevřelo lásce a odpuštění! . . . Budou vykonány její divoké úmysly kruté pomsty?... Nikoli, nikoli, to nejde, je to nemožné! . . .

Tu chvátala k paláci. Šla skrze široké dveře otevřené ze zahrad, doplížila se až k tichému příbytku, opatřenému purpurovou záclonou, v němž Claudius a Vellia spali tvrdým spánkem, který následuje po velikých mravních krisích.

— Páni, probuďte se . . rychle! Třeba utéci! . . . Vojáci a centurioni obklíčí na úsvitě váš dům!

Ach, jak mohla zasvětiti smrti tolik nevinných obětí! . . . Všechny ty křesťany, kterých neznala, kteří jí nikdy nic zlého neudělali, kteří prý milují lid a ulehčují otrokům? Jak mohla zasvětiti smrti Claudia, bezstarostného patricia, který s ní nikdy špatně nenakládal? . . . A Vellii, paní shovívavou a šlechetnou? . . . A Addilée, ach, zvláště Addilée, tuto bytost milosti, mládí, krásy a vlídnosti, která jí dala neocenitelnou almužnu — trochu něžnosti, trochu soucitu? . . .

Nyní spěšně vykládá rychle se probudivším pánům hroznou věc: prokonsul zná pikle! . . Jak? málo na tom záleží. — A ráno přijdou, aby je zajali, aby zaplatili svůj zločin životem. Tu aniž by se divili, že otrokyně zná úmysly prokonsulovy, aniž by se ptali po výkladech, které se bojí Thisaïs dáti, shromažďují oba manželé rychle své nejcennější věci a volají své nej-

věrnější osvobozence. Mezitím co Orféas, starý sluha, jde osedlati bílé mezky a zapřáhnouti africké komoně do nosítek patriciových, drahokamy, zlaté peníze, šaty, potraviny putují páté přes deváté do dřevěných, šedých kufrů.

Thisaïs vzala na sebe úlohu vzbuditi Miriâmu a Addilée. S tlukoucím srdcem, se slavnostní hlavou vstupuje tiše do oddálené světnice, mosaikou vykládané, v níž má dívka patriciova spáti na svém perleťovém lůžku. Přes příč dveří obyčejně ležela Miriâm na kůži vysoké zvěře. Toho večera diví se Thisaïs, že nenaráží na hromadu kůží: otrokyně tu není! . . . Více ještě, drahocenná stříbrná lampa, plná navoněného oleje, lampa, která každé noci bdí nad spánkem Addilée, nesvítí! . . .

Příliš vzrušená než aby pozorovala tyto věci, kráčí sfinx vpřed tápajíc, jdouc po špičkách nohou, v sandály obutých. Hle, tady je malý stůl ebenový, na němž jsou chladné nápoje. Zde je židle ze slonových kostí, zde orientální koberec, široký a měkký; konečně zde velmi nízké lůžko, lůžko z perleti, zlatem vykládané, v němž ona dřímá . . . Zde jest, mladá Addilée, patricijka, soucitná a čistá, krásná Římanka, která má soucit se svou otrokyní ve vznešeném rozmachu, který si ještě Thisaïs nedovede vysvětliti.

Egypťanka kleká, naslouchá. Má-li slyšeti pravidelný a sladký dech Addilée? . . . Oči její, zvyklé blýskotu pustin a svobodné oblohy, zdaž si zvyknou na tmu a zdaž rozeznají v bělosti lněných závojů bílou tvář spící? . . .

Nikoliv! . . . žádný hluk . . . vše jest černé . . . Potom s výrazem nejvyšší úcty natahuje Thisaïs ruce . . . a náhle vstává s prudkým výkřikem hrůzy:

— Addilée?

Perleťové, zlatem vykládané lůžko jest prázdné! . . . Roztažené prsty otrokyně nezasáhly malou hlavu s dlouhými, hladkými vlasy! . . .

Zoufale převrací Thisaïs drahocenné látky, trhá purpur, len . . . pátrá svými nehty polštáře, sametem potažené. Potom běhá po světnici jako zajatá lvice, pobouřená jako kdysi v prvních dnech svého otroctví proti pánu. Nábytek, o nějž zavadila, kácí se s tlumeným hlukem. Náhle padá Egypťanka na kolena . . . myšlenky, které jí přicházejí na mysl, mámí ji! . . . Pohlíží zpět na zradu . . na polibek Addilée . . . na okamžik radosti . . . . a pak na hrozné výčitky svědomí pro zločin, který začala! . . . .

Jak zachrániti Addilée, když tu není? . . . Jak zachrániti Addilée? . . . Jak ji odvésti daleko od léček? . . . Jak zničí dílo smrti, které počala? . . .

— Addilée! Ach! . . . Addilée! . . .

Tu hle, jako znepokojující odpověď přichází paprsek měsíční, paprsek velké, bílé jasnosti přichází do světnice . . . vplíží se! Padá na perleťové, prázdné lůžko. Dotýká se bledého čela otrokyně; ozařuje barbarský, zlatý klenot, rytinami zdobený. Zdá se, že vyšel z nekonečna, že je světlem naděje, a Thisaïs sleduje jej očima.

Nyní paprsek upřeně se dívá na zeď a dělá neurčitý rám, rám jako nadpřirozený, světlý na prostý, dřevěný kříž, visící

v temném koutku! . . . Zoufalá Thisaïs dívá se vášnivě na tento tajemný předmět, na kříž, na němž pociťuje božskou velebnost! . . . A paprsek měsíční zdá se ve svém paprskovitě vybíhajícím světle, jako by byl vyšel ze svatozáře panny mučednice . . .

Kříž! . . . mručela Thisaïs, zkrocená. Znamení křesťanů zde v pokoji Claudiině, v pokoji, který nyní náleží Addilée! . . .

Tu s hrozným výkřikem, prohlédnuvši pravdu, kroutí rukama, které pot hrůzy chladí: Addilée miluje toho Krista, kterého Claudia milovala až k smrti! Této noci je Addilée s Miriâmou v katakombách . . Tam se odebrala hned, jak nalezla Thisaïdu na terrasse a když jí dala polibek, který bil pro ni, otrokyni, hodinu milosti! . . .

Ale pak, tuto noc . . . Má podstoupiti, snad právě podstupuje záhubu smrtícího kouře, červeného plamene?

Thisaïs běhala v chodbách, v sálech, galeriích. Jako šipka proběhla tichým palácem. V atriu dvě připravená nosítka na cestu obstoupená přeludnou skupinou otroků bíle oděných.

Vellia poznala stínový obraz Egypťanky, naklonila hlavu z nosítek a poručila:

— Podej mi Addilée a vstup ke mně . . . rychle! . . .

Sfinx se přibližuje, nadlidsky se namáhá, aby se zdála klidnou:

— Není připravena! Miriam a já zůstaneme u ní. Jeďte napřed, páni! Počkejte na nás před městem při vodovodu Appiově!

— Ano! — pospěšte si! — řekla Vellia, plná úzkosti.

Již se s nosítky dali na cestu, aby došli do Antia a odtud do Sicilie! . . .

V okamžiku, kdy Claudius přešel mříží atria, volal hlas Thisaidy zoufale:

— Pane . . . pane . . . odpusťte mi! . .

Neslyšel asi uprostřed hluku, který dělaly kroky mezků.

Za svitu měsíčního vzdalovali se, až zmizeli mezi nejasnými stíny patricijských příbytků a velikých zahradních stromů . . . Odešli, Claudius a Vellia, daleko od svého opuštěného paláce, daleko od svého báječného bohatství! . . Skončeno je vaše štěstí, ubozí, bloudící vypovězenci! — Skončeny vaše nákladné slavnosti! . . . Skončen váš nadbytek! Ale co kráčíte do vyhnanství, bije hodina milosti pro vás. Zítra nezůstane z vašeho paláce kámen na kameni. Nero udělá z vašich klidných zahrad okázalý rám k svým orgiím; jak Claudia řekla, přece budete se cítiti spokojenými, ukonejšenými, silnými ve své bolesti: hle, jste připraveni slyšeti svaté slovo! . . .

A co se vzdalovali v modrém stínu, běžela Thisais k podzemní skrýši, jejíž tajný vchod ve vinicích znala . . . Prudká úzkost ji zachvátila, když pomyslela, že snad přijde pozdě! . . .

VII. **Katakomba.**

Byla tam nízko za Římem, dosti daleko na venkově . . . Skrýše měla jen dva východy nedaleko od sebe. Tu ve věčných tmách křižila se síť úzkých galerií, vybíhající k rozměrnému sálu, uprostřed něhož byla křtitelnice.

Té noci lil Pavel z Tarsy posvátnou vodu na skloněná čela velkého počtu katechumenů. Addilée v nadšení, šťastná nadlidským štěstím, právě přijala svátost spasení.

Ustoupivši návalu křesťanů, odebrala se malá křesťanka s Miriamou do přiléhající galerie, Dvě mladé dívky, samy ve stínu, padly na kolena a počaly se modliti. A nebe se jim otevřelo . . .

Tak veliké bylo jejich nadšení, že neslyšely kolem sebe, jak počíná a roste zvláštní hluk! . . . Neviděly odlesk pochodní, vzdalujících se spěšně k východům! . . . Zůstaly na kolenou v opuštěné galerii před náhrobkem mučedníků za třesoucího s světla malých lamp, které bděly nad nejvyšším spánkem vojínůe Kristových . . .

A katakomba se prázdnila, když Thisais volala na poplach uprostřed zbožného shromáždění. Nyní, úplně bledá, supajíc, zády opřená o vlhký a chladný granit u vchodu, pozorovala Egypťanka, jak kráčí kolem ní zástup, který chtěla zničiti, zástup, který nyní zachránila! . . . Křesťané šli mlčky, bèze zmatku, bez kvapu, bez bázně. Matky usmívajíce se, kolébaly v náručí malé děti, které spaly; jedna z nich, jdouc kolem, pozdvihla své sladké břímě k Thisaidě a pravila:

— Díky tobě, která jsi ho zachránila! . . .

Starci se na ni otecky usmívali; mladý pár, který práv apoštol spojil, dotkl se jí, a nevésta při přechodu vzala sfingu za ruku, políbila ji, a ženich děl:

— Buď požehnána! . . .

Ale otrokyně chvějíc se, prohlížela každou tvář, hledajíc, stále marně, s horečnou úzkostí, modré oči Miriamy, hluboké, černé pohledy rozmilé, malé Addilée! . . . V prsou jí srdce silně tlouklo, a každý záchvěv působil jí bolest. Paul z Tarsy přicházel poslední. Viděl ji úplně bledou, prohlížející zrakem temnou podzemní skrýši, z níž již nikdo nevycházel. Uhodl hroznou bolest, která jímala tuto duši. Tu napřahl své ruce proti Thisaidě a žehnal jí širokým pohybem.

Otrokyně viděla, jak jasné odstíny se od sebe vzdalují a ztrácejí v dálce. Cítila, že ji rozum opouští, a aby úzkostí nekřičela, stáhla své nehty do pěstí svých rukou. Potom s dlouhým, úpěnlivým a lkavým vzlykotem šla do hlubokosti katakomby, rozhodnutá zde zemříti, když nyní již nemůže zachrániti Addilée! . . .

V bludišti galerií metaly lampy, na klenutí visící, chvějící se a smutné světlo. Na granitu stěn byly nápisy, prosté kresby, fresky a řezby. Zde dva holubi pili z kalicha. Trochu dále beránek ležel mezi trním; tam se proplétaly růže s palmami mučenníka nebo pták letěl ke Kristu, který mu náruči napřahal.

Náhle při ohybu galerie zastavila se Thisais, vrávorajíc, a sepiala ruce: dcera Claudiova a Miriama zde byly, modlíce se na kolenou, se zrakem v nejčistším nadšení, které tvory lidské může uchvátiti.

— Addilée! — Miriamo! . . konečně! . . .

Při těchto slovech, vyšlých z hlubokosti duše Thisiady, vstává dívka a její společnice, vyrvané svému nebeskému vidění: a před malou patricijkou padá sfinx na kolena sinalá, poděšená.

Hlasem, vzlykotem prorývaným, odhaluje křesťankám, hrůzou schladlým, minulou svou nenávist a své kruté úmysly, svou podlou zradu, svou zlověstnou radost, a jak se sama cítí této noci proměněnou, tam na terrasse, když s takovým soucitem a něžností čisté rty Addilée políbily její bledé čelo. Nyní třeba utéci a pospíšiti si . . . u vodovodu Appiova čekají na ně s úzkostí. Úsvit je blízký a na úsvitě mají přijíti praetoriáni: třeba přece, aby Miriam ihned Addilée odvedla. Ale napřed má býti Thisais potrestána, a divoký tvor, který nezná ještě vznešený zákon odpuštění, podává malé křesťance ostrý hrot, potom obnažuje prsa, aby jej Addilée mohla do srdce vraziti.

Ale dívka odhazuje s hrůzou ukrutnou zbraň. Napřahujíc svá bílá ramena, dělá nad nešťastnicí znamení sv. kříže, potom se nakloňuje a po druhé líbá tuto pokořenou hlavu, která snila o takové nenávisti a které se v této hodině zjevuje nevyslovitelná sladkost učení lásky . . .

Třeba prchnouti. Obě křesťanky chtějí táhnouti Thisaidu k východu, ale ona odporuje: jako Miriam, jako Addilée snad také jiní křesťané opozdili se pod tímto klenutím. Nevědí o smrti, která je očekává . . . Otrokyně chce proběhati ještě galerie. V tom pospíchá dcera Claudiova k vodovodu Appiovu, potom k Antiu, k Sicilii, k životu, ke svobodě! . . .

— Dohoním vás! tvrdila Thisais s něžným přízvukem, který dosud neznala; Sicilie mne upamatuje na mou vlast Egypt se svým zářícím sluncem a se svými palmovníky . . . Odejděte . . . odejděte! . . .

A tak se stalo.

Dvě křesťanky dohonily Claudia, Velliu a stráž u vodovodu Appiova. Když na úsvitě přišel centurio do mramorového paláce s listem Neronovým, smrt přinášejícím, byl patricij se svou rodinou daleko od Říma.

V Antiu pojala je loď a odvezla ke kvetoucí Sicilii, kde měli žíti v pokoji a štěstí, které přináší víra křesťanská. Aby získali této hluboké víry bez ochablosti, bez slabosti mají Claudius a Vellia kolem sebe stále dva anděly: Miriamu a Addilée. Ale měli zvláště nahoře vřelé modlitby Claudie, plavé mučednice, která kdysi v prorockém záblesku předpověděla tuto hodinu!! . . .

Dlouho, dlouho čekala Addilée na Thisaidu. Leta přešla a Egypťanka nepřicházela. Malá Římanka mnoho se naplakala, neboť hluboce milovala tuto divokou dívku, které se milost Boží dotkla. Potom doufala dívka jen na shledanou na věčnosti. Zalíbila si nebeské vidění, kde Claudia a Thisais uprostřed nebeského koncertu zpívají slávu Kristu, králi světa! . .

Claudius a Vellia usnuli za sebou v pokoji Páně. Odpočívají pod mandloněmi svého území v Sicilii, čekajíce hodinu vzkříšení.

Dnes se stala Addilée šťastnou manželkou křesťanského tribuna a vrací se do Říma s Miriamou, jejíž vlasy sešedivěly, ale jejíž modré oči zachovaly si svou klidnou jasnost.

A toho večera tribun, jeho manželka a otrokyně kráčí Římem. Velké pohanské město se obrátilo. Chrámy se zdvihají,

vítězný kříž září nad mramorovými paláci a pyšnými chrámy Tři křesťané přicházejí ke katakombě uprostřed vinic; vedeni jáhnem, procházejí temnými galeriemi, jichž klenutí a stěny dostávají trhliny silným krokem. Addilée, úplně bledá, podepírá se o rámě tribunovo a poslouchá, jak v ní povstávají četné chvějící se vzpomínky. Vůdce vypravuje o scénách, jichž divadlem toto místo bylo kdysi za Nerona, když krutý císař vraždil křesťany . . . a náhle Miriam a Addilée, v slzách se rozplývajíce, padají na kolena.

— Jedné noci, vypravuje jáhen, když zde Pavel z Tarsu křtil, přišla jakási Egypťanka oznámit mu, že vychody mají obklíčeny býti praetorianskou stráží. Křesťané se mohli zachrániti, ale ubohá žena chtěla proběhnouti galerie po jejich odchodu, aby se bez pochyby ujistila, že jsou prázdny, neměla již čas uprchnouti. Vojíni zapálili hranice u každého vchodu. Po několika dnech, když horko a kouř dovolily křesťanům vniknouti do katakomby, našli mrtvolu Egypťanky. Byla na kolenou v pozadí této galerie, a její usmívající obličej měl výraz nadšení . . . Tady odpočívá . .

A jeho ruka naznačuje dlaždici, na kterou prostý umělec nakreslil palmovníky, kříž a holuba, plameny obklíčeného. Lampa, visící na klenutí na stříbrném řetěze, svítí před tímto náhrobkem, kterou bez pochyby udržuje vděčná uznalost těch, které kdysi, Egypťanka zachránila . .

Thisais dopykala. Nyní, očištěná plamenem a pokřtěná tragickou smrtí, vznáší se bez pochyby v pokoji a světle věčném!

Addilée vztahujíc ruce k dlaždici smutně praví:

— O Thisaido . . . drahá mučednice . . . drahá duše . . .

Vzlykot ji zadržuje; tribun, Miriam a jáhen křižujíce se vážně slova její zakončují:

— — pros za nás!

Fr. Leubner:

Do nebes.

Smrt odvanula dítěti
vzdech bolný s chladných retů.
Jal duši anděl v objetí,
pne vzdušná křídla k letu.
Sníh tichou halí zemi sníci
a nad ní ze tmy blankytu
hvězd planou zraky bdící,
jak oči chorých lící
v slz stydlých zákmitu.
I letí anděl k nebesům,
pna jenom výše zor,
leč nekloní se k děcka rtům
k tuch blaha slastným pocelům —
v tmách vedou rozhovor:

„Můj anděle, jen nesměle
hlas dítěte se táže,
kam bez žele tvá z úběle
mne hřejná nese páže?
Já znám jen bídy kouty tmavé
a chlad i hlad jen siroby,
dny trudů, slzy žhavé,
jen stesky usínavé,
sny smutné choroby.
Mně neznám matky teplý klín,
mně cizí jara květ;
kde tělo hrobu do hlubin,
mně vzkvete lopuch jen a blín.
Kam s duší jde tvůj let?“

„Mé děťátko, běd poupátko,
rmut z tvého chví se hlasu,
však letíme, kde za krátko
v blah odpočineš jasu!
Slz do výronu není stonů
tam v božím ráji blaženém,
mlh hlédneš za oponu,
ples najdeš po běd skonu
v tajemství zjeveném.
Ach, nemá anděl pro tě slov,
v tmách, dosud nechápeš;
však vidíš nebe hvězdný krov?
V mých loktech nyní sobě hov —
tam se mnou k Bohu spěš!“

„Ó hvězdná výš! Jsem nebi bliž,
žal nepoutá mne k zemi!
Zpět zla jest tíž – ty povznášíš
mne vánku perutěmi!
Mně na tvé hrudi tucha budí
se o ráji, blah o kraji,
tam odtud nevypudí
mne trud, co srdce studí,
že bolem pukají.
Tam výše, výš tvou perutí,
kde den mi nebledne!
Jen rci mi, vzduchu vanutí
zda zrak ti zavřít nenutí?
Vždyť na mne nevzhlédne . . .“

„Já nemohu! Já nemohu!
Jak hledět bídě v zraky,
kdy proniknout mám oblohu,
v jas letět nad oblaky!
V tvém uzřím vidu země bídu,
všech v tváři tvé slz krůpěje,
snad výtku všeho lidu;
jak blaha ku poklidu
a nad slz peřeje?
Jsem anděl plesů jásavých,
zřím blažen po Bohu,
leč v tahy bolů drásavých
a v oči výtek tázavých
já hledět nemohu.“

Tu v nebe let kam klesá zpět?
Duch k dítěti se tulí:
tmy, mraky běd a mráz a led
a vichry kol se vzduly!
Zrak anděl v děsu k duši kloní,
neb peruť chabne námahou —
zrak dětský slzy roní,
smršť víří, mraky honí,
hřmí zhouby nástrahou.
V tom anděl slastných rajských dum,
co věčný zná jen ples,
se chýlí k děcka polibkům —
i tichne bouře hrůzný šum.
A vzletěl do nebes.

A. Simerská:

Co učinilo pro ženu křesťanství.

Po dlouhé věky žena u všech národů považována za tvora nižšího, a poněvadž neměla přístupu ku vzdělání a povznesení sama sebe, cítila se na mnoze skutečně býti méněcennou nežli muž. —

A přece v podstatě muž i žena jsou si rovni. Duše, srdce a svědomí, dány jsou stejně muži jako ženě. Oba stejně mohou a mají se státi dokonalými lidskými bytostmi, mají se snažiti konati vše dobré, krásné a celku prospěšné, vše to, co povznáší člověka a není na úkor lidské důstojnosti.

Jsou ovšem rozdíly mezi mužem a ženou, ale rozdíly takové, ze kterých nikterak nevyplývá nutnost nadvlády mužů a podřízenosti žen, tak jak bylo tomu v dobách předkřesťanských a jak tomu podnes jest u národů pohanských.

Božský Spasitel však úplně postavil stranou rozdíl obou pohlaví a měl na zřeteli jen nesmrtelnou duši, která jest rovnocenná u muže i ženy. On vytyčil jasně účel i cíl člověka, kterým jest přiblížení se k Bohu, a cestou jedinou k cíli tomu jest láska, ne podceňování druhého. Láska jest to největší, čemu lidstvo naučil Božský Spasitel, neboť ti, kteří nejvíce milují jsou nejšťastnější, poněvadž šlechetnost, obětavost, milosrdenství, a všecky ostatní ctnosti z lásky vyplývající, nejjistější jsou zárukou spokojenosti.

Žena nemůže nikdy pochybovati o tom, že Bůh jest láska, neboť Kristus zjevil lásku Boží. I když muž, jehož duch často odváděn jest od zřídla pravdy rozumováním a hloubáním, smýšlí jinak, a spatřuje podstatu a hlavní cenu života v jiných věcech, žena vždy věří v lásku Boží a chápe dokonale, byť i ne vždy rozumem, tedy jistě srdcem, že příčinou vší bídy a zloby ve světě jest nedostatek lásky, a že svět byl by mnohem dokonalejší a šťastnější, kdyby lidé navzájem více se milovali.

Od počátku světa žena, v jejímž nitru dřímal posvátný oheň lásky a oddanosti, zdeptána byla hrubou násilností mužů a změněna v otrokyni. A podnes v zemích oddaných modloslužbě osud ženy rovná se bídnému osudu otroka.

Přehlížíme-li dějiny starých Řeků a Římanů, čteme tu na mnoha stranách chválu slavných činů mužů, ale o ženách jen zřídka děje se tu zmínka. A přece i velcí ti mužové měli manželky i matky, jejichž život také snad vykazoval řadu chvály hodných skutků.

Dějiny však mlčí o těchto ženách, neboť starým Řekům a Římanům byly ženy pouze loutkami pro zábavu a ničím více. Oni neměli pravého pojmu o lásce, oni nevěděli, že Bůh jest láska, a proto že láska jest vrcholem všeho i základem, z něhož vychází moudrost, spokojenost a štěstí.

Nic nedává srdci člověka tak dokonalé štěstí, jako úplné odevzdání se Bohu v lásce. Cokoli učiní člověk veden ideou lásky, musí býti dobré. Kdo poznal pravou lásku Boží, přestal zároveň mysliti na sebe a snaží se soustřediti vše, co má, ve službu lásky. Takový člověk všecek svůj čas, sílu svých paží, všecka hnutí srdce, zdraví i život obětuje pro jiné. Podle toho, jak veliké lásky jest kdo schopen, možno oceniti pravou jeho velikost a cenu.

Každého jednotlivce posuzujeme podle toho, co vykonal dobrého, všecky dobré činy však pramení z lásky, a proto jen láska jest měřítkem velikosti člověka, ona ukazuje, kdo jest pravým učenikem Spasitele světa.

Spasitel božskou láskou svojí zahrnoval všecky tvory, zvláště trpící a utištěné. A poněvadž žena byla v tak politování hodném postavení, ujal se jí Kristus a povznesl ji měrou netušenou.

Abychom jasněji mohli poznati a oceniti vše to, co Kristus učinil pro postavení ženy v rodině i ve společnosti lidské vůbec, třeba jest dříve ohlédnouti se a prozkoumati postavení ženy

u národů v době předkřesťanské i u národů doby nynější pokud stojí mimo církev Kristovu.

V dobách nejstarších žena pokládána byla za pouhé zboží. Herodot píše, že v říši Babylonské bývala dražba na ženu, a ten, který nejvíce podal, stal se jejím pánem. V Syrii a Armenii ženy a dívky obětovány byly bohům.

Podobně i Peršané podle Herodota vraždili dítky ženského pohlaví a vdovy na hrobech manželů upalovali. Tak jednali i staří Indové. Netřeba ani podotýkati, že u všech těchto národů panovalo mnohoženství.

Také ve starém Egyptě bylo mnohoženství věcí všeobecně rozšířenou, vyjímaje kastu kněží. Ženy musely konati nejtěžší práce a starati se o výživu rodiny; mužové zůstávali doma při dětech.

U starých Řeků, kteří vynikali vzdělaností nade všecky současné národy, bylo postavení žen poněkud lepší. Žena nebyla tu pouhou otrokyní svého muže, ale vychování a vzdělání žen bylo úplně zanedbáno a málo která zřídka jen vycházela přes prah svého domu.

Žena nesměla seděti u stolu s hosty svého muže. Muž obyčejně kupoval si ženu, čímž nabýval na ni neobmezeného práva. Že také ženy v Řecku vykonávaly těžké práce, vysvítá z básní Homérových, kdež se dočítáme, že ženy vodu od studnic nosily, praly, obilí mlely, oheň udržovaly, oděv zhotovovaly atd.

Římané, kteří přijali vzdělanost Řeků, přijali i jejich zvyky a obyčeje. Proto zvláště v prvých dobách Říma postavení žen nelíšilo se tu valně od postavení žen v Řecku. Římané z počátku také ženy si kupovali nebo je unášeli.

V dobách úpadku říše římské však postavení ženy bylo velmi bídné a politování hodné. Plutarch vyslovil se ve svých spisech, že ženy stvořeny jsou jen proto, aby hověly marnivosti a smyslnosti. Nejpustší neřesti zaplavily Řím a v kalu tom utonul i poslední nepatrný zbytek úcty a vážnosti k ženě.

Poněkud lépe byly na tom v těch dobách ženy národů germánských. Tacitus vypisuje život a obyčeje starých Germánů píše: „Oni věří, že ženy mají v sobě cos posvátného a prorockého, neodmítají proto jejich rad a poslouchají jejich věšteb.“ To ovšem míněno jest hlavně o ženách věštkyních, které požívaly výminečné úcty a jichž postavení lišilo se podstatně od postavení ostatních žen.

Muž kupoval si ženu, aby mu sloužila a o něj pečovala, pokud žil, a když zemřel, musila býti na hrobě jeho spálena, aby i po smrti dále mu mohla sloužiti.

U všech tehdejších národů platilo právo silnějšího. Proto právem mohl muž ženu utiskovati, pán směl s otrokem zacházeti jako se zvířetem, ba mohl i beztrestně jej usmrtiti. Žena od přirozenosti slabší muže, musila u národů těch žíti v porobě.

Tak bývalo v dobách dávných. Ale i nyní ještě u národů pohanských jest postavení ženy velmi neutěšené. Známý cestovatel prof. Ém. Fait ve svém spise „Středoasijští národové,

zvláště v území ruském," podává mnohý zajímavý obrázek o postavení žen u tamních národů.

U Sartů na příklad žena žije úplně odloučena v harému a vycházeti smí jen zastřena závojem. Vstoupí-li hospodář do světnice, vstanou na znamení úcty nejen žena s dětmi, ale i vlastní jeho matka. Mluví-li muž, žena musí uctivě poslouchati, a v přítomnosti třetí osoby nikdy nesmí muže svého osloviti. Podle zákona může míti každý Sart čtyry ženy, nezřídka však mívá i více žen v různých městech, kam dojíždí za obchodem neb podobně.

U Turkmenů zachází se ženou poněkud lépe. Muž ženy nekupuje, nýbrž dává rodičům za dívku předem smluvenou výkupné, načež ji unáší do svého domova, kdež se uzavírá sňatek před duchovním a svědky jen za plného souhlasu nevěsty. Nebylo-li výkupné zcela ženichem vyplaceno, vrací se mladá žena po svatbě ku svým rodičům na tak dlouho, až celý výkup jest zaplacen.

Žena turkmenská však požívá dosti volnosti i práv vedle svého muže. Bez jejího souhlasu nepodniká se zpravidla ničeho důležitého. Ještě v minulém století činil výkup za dívku 6—10 rublů, nyní však obnáší 300—1000 rublů. Dívka jest majetkem svých rodičů a příbuzných, kteří si peníze za ni podržují.

Po sňatku stává se majetkem svého muže a zemře-li tento, přechází v majetek jeho nejstaršího příbuzného.

Tak jsou vlastně ženy Turkmenů zbožím po celý život. Proto v nejnovějších dobách ženy vyhledávají ochrany u křesťanské vlády, která snaží se zabrániti alespoň největšímu bezpráví a ochraňuje ženy dle možnosti i v rodinách.

V Indii náboženství bramanské má veliký vliv na život společenský a rodinný, a tudíž i na postavení žen. V nejstarších dobách ženy indické byly váženy a ctěny. Manželství bylo svazkem posvátným a v záležitostech rodinných žena stejně rozhodovala jako muž. Všeobecně zavedeno bylo jednoženství. Se zavedením náboženství bramanského však rozmohlo se mnohoženství a tím pokleslo postavení žen. Tehdy zavedeno také spalování vdov, čehož jindy nebývalo. Každý Ind mohl míti žen kolik chtěl a k žádné z nich nebyl vázán nějakou povinností, tak že postavení většiny žen bylo velmi bídné. Teprve v nejnovější době úřady anglické počaly se stavěti na odpor těmto špatným zvyklostem, tak že nyní mnohoženství omezeno jest většinou jen na krajiny, které nepodléhají nadvládě Anglie.

Posud však v rodinném životě Indů zhoubně působí zavedené kastovnictví, které zvláště na ženy těžce doléhá nesčetnými předpisy, jichž překročení krutě bývá trestáno.

Následkem vraždění novorozených dívek jest v Indii veliká číselná převaha mužů.

Křesťanské stanice missijní snaží se všemožně, hlavně zařizováním škol, zlepšiti postavení žen v Indii, a odstraniti upalování vdov a vraždy dětí.

Ačkoli indické ženy vynikají mnohými pěknými vlastnostmi, přece postavení jejich posud jest málo záviděníhodné. Žena ne-

smí vstoupiti do místností pro muže určených, bez dovolení manželova nesmí z domu vyjíti, v přítomnosti třetí osoby nesmí ani muže svého osloviti. Jen velmi zvolna, hlavně působením škol, vymaňují se ženy z ponižujícího postavení, v němž až posud úpí, ačkoli v dobách nejnovějších některým šťastnějším ženám, hlavně zámožnějších tříd podařilo se již zcela se osamostatniti a vzdělati i na vysokých školách, čímž postavily se na roveň mužům.

Také v Číně má žena velmi malou cenu. Narození dcery považují rodiče za trest bohů. Přes to však dávají dívkám velmi pěkně znějící jména a pěkně je oblékají. Od sedmého roku však již dívky vystaveny jsou útrapám, hlavně komolení nohou, které je posud tak rozšířeno, že i dívky umístěné v missijních školách nohy si utahují.

Veliké množství novorozeňat ženského pohlaví bývá utraceno. Křesťané sbírají odložené dívky a pečlivě je vychovávají.

Dívky bývají zasnubovány velmi záhy, nezřídka již v kolébce. I dospělé dívky provdávají se výhradně jen podle vůle svých rodičů. Manžela svého uzří čínská žena teprve po svatbě.

Tehdy stává se zcela příslušnicí a majetkem rodiny mužovy. Musí slepě poslouchati všecky členy rodiny a nemá komu si postěsknouti, když muž často hrubě s ní nakládá.

Proto počaly se tvořiti spolky dívek, jejichž členky raději se zavraždily, nežli by vešly v manželství.

V posledních dobách vlivem evropské civilisace deroucí se i do Číny, zlepšilo se i postavení žen. Ženy chudších tříd pracují společně s muži, takže postavení jejich jest dosti snesitelné. Vznešené a bohaté Číňanky vzdělávají se na školách doma i v cizině.

V Japonsku, které přiblížilo se značně kultuře národů západních, jest i postavení ženy poněkud lepší, přece však nerovná se posud postavení žen u národů křesťanských.

Vraťme se nyní k době před příchodem Krista. Žena neměla ani svobodné vůle, nebyla ctěna ani vážena a což horšího, neměla pražádné naděje v zlepšení svého postavení.

Mravnost poklesla na nejnižší stupeň, tak že jen Bůh učiniti mohl nápravu a povznésti ženu z bídného jejího postavení.

Tu přišel Kristus a počal lidem vštěpovati ideu pravé mravnosti. On poukázal na vnitřní cenu člověka, poučil lidstvo o vztazích k přírodě, o povinnostech k Bohu, o povinnostech k sobě samému i také ku všem bližním. Vznešené učení Páně po prvé ukázalo světu, jaké povinnosti má silný a bohatý k chudému, slabému a trpícímu, a jaké z toho vyplývají povinnosti muže k posud utlačované ženě.

Kristus naučil nás, že co jest jedině cenného při člověku, jest jeho duše. Poněvadž pak duše muže, ženy, dítěte i otroka stejně stvořena jest k obrazu Božímu, mají všichni stejnou cenu a jsou si rovni před Bohem.

Kristus za první a největší přikázání postavil přikázání lásky. Nejčistší láska měla říditi život křesťanů, láska měla zjasňovati život všech trpících, ponížených, utiskovaných, všech otroků i slabých žen.

Tak stala se žena muži rovnocennou družkou a pomocnicí. Kristus posvětil svazek muže, a ženy, povýšiv manželství na

svátost. Rodina, posud rozháraná, vydaná na pospas choutkám svého velitele a pána, stala se posvátným chrámem Božím, v němž muž i žena podporujíce se navzájem, pěstovati měli sílmě ctnosti v srdcích svěřených sobě dítek.

Církev Kristova nemohla ovšem vždy a za všech okolností zachovati tak čistě idealní zařízení rodiny, jaké snad Kristus měl na mysli. Přes to však historie poučuje nás, že církev vždy dle sil svých se o to snažila.

V dobách středověku, když králové a knížata usilovali o znovu zavedení mnohoženství —, jaké u starých Germánů bylo v obyčeji, církev Kristova vzepřela se tomu a uhájila stanovisko, dle něhož jen s jedinou ženou muž vstoupiti smí v manželství. A když později Turci hrozili zaplaviti Evropu, čímž by nutně byl se tu rozšířil mohamedanismus, papežové to byli, kteří vždy sjednotili národy evropské k vytlačení Turků.

Také nepřímo působila církev vždy ku povznesení ženy. Působila ku zrušení otroctví, starala se o zákonitou ochranu dítek, pečovala o chudé, snažila se, aby školami veřejnými obecná vzdělanost se šířila a prohlubovala, a tím vším zlepšovalo se stále postavení ženy ve společnosti i v rodině.

Kdo proniknut jest pravým křesťanským duchem, nemůže se stavěti proti tomu, aby veškerá práva byla ženám zákonitě zaručena. Žena jest základem rodiny, církve i státu. Žena žijící v porobě a útisku nemůže plně konati vznešené svoje poslání. Jen žena svobodná, na roveň muži postavená, vzdělaná a osvícená může býti pravým sloupem mravnosti a víry, jakým ji Kristus míti chtěl.

Duševní schopnosti muže i ženy jsou v mnohých případech úplně stejné. Zdánlivý rozdíl leží hlavně v tom, že muž má zájem pro jiné věci a žena také pro jiné.

U ženy jest mocnější život citový, ona v lásce a odříkání dovede zcela zapomenouti na svoje „já“. Žena má více smyslu pro věci náboženské a tím jest i víra její čistší a hlubší. Žena jest od přirozenosti mravná, cudná a jemná, v srdci jejím zakořeňuje se hluboko víra, naděje i láska. Žena na příklad nemá stále na rtech řeči plné vlastenectví, tím více však cítí pro svou vlast, což jasně ukázalo se v dobách nejnovějších, kdy ženy — manželky a matky — tisícero obětí přinášejí na oltář vlasti. Právě tak jest tomu i vzhledem k celému lidstvu a vzhledem k náboženství. Ženy jsou a budou vždy hrází, o kterou se rozráží příboj znemravnělosti a nevěry.

V době nejnovější stále více rozšiřuje se působení žen. Téměř všecky obory práce jsou ženám přístupny. Proto potřebuje dnešní žena důkladného vzdělání i vychování.

A opět stojí tu církev ku pomoci. Školy a ústavy vzdělavací pro dívky řízené církví stále se množí, aby vychovaly silné ženy, ušlechtilé a nevinné, naplněné vírou a horlivostí v konání dobra. Tak církev podnes podle příkladu svého Božského Mistra ujímá se žen a podporuje je ve všech oprávněných snahách, jejichž cílem jest povznésti ženu k největší dokonalosti.

Jan Voborský:

Několik kapitol o básnících.

Z literárních pamětí.

(Dokončení.)

Zvláštní povaha Julia Zeyera, básníka to, v jehož svérázných a skvělým koloritem uchvacujících poetických i prosaických dílech jest žena tu jako bělostný anděl míru a nejluznější květ lidského půvabu, tu zas jako krvavě purpurný démon vášně a zhouby, nedala a snad ani nemohla dáti slavnému romancierovi a pěvci zdobenému nehynoucím květem z čarovné zahrady Marianské, této výsostné inkarnace vznešeného ideálu, by vzbouzel zevní chvilkové sensace, vedl velké a neustupné polemiky, bouřil šosáky a snažil se založit svou školu básnickou.

Nedospěl nikdy k tomu, by lomozivě házel na váhu celou svou osobnost — šel tiše naším literárním světem, chtěl mít jen klidnou a volnou cestu.

On, Julius Zeyer, i slavný Richard Wagner, chtěli dospěti k vítězství umění svého mythem. — Wagner chtěl mythem zrevolucionovat umění hudby a slova, Zeyer ve skvostném a co do uchvativé barvitosti dikce snad ojedinělém rouše básnického brokátu jen konservovat starý epický styl. Oba měli v těchto snahách jedno společné: osten nyvé touhy, jenž v nitru jejich mocně, avšak bolesti nečině ryl, jenž jim dával sníti o čistých nebeských sférách a nutil je opájeti se chrámovými vůněmi. —

Nikdy však nelze považovati za přibližně jen správný a spravedlivý ten nekritický výrok o nich pronesený, že oba jako romantikové od narození a tedy celou povahou a myslí svou již z této příčiny byli vydáni v šanc infekcím katolicismu.

Tento výrok, byť snad hověl různým názorům nejnovější doby, hroutí se však pod vlastní granitovou tíhou nevraživosti, hroutí se a ztrácí při tom také do budoucna další svou stabilitu, neboť jinak zvšeobecnilo by mínění jím zastávané, básníkům byla by pak podkládána také „infekce“ náboženská vůbec a ať jen namátkou sáhnu po některé knize, ve které cit úcty k Bohu a věcem posvátným halen jest jemně stkanou, jak vzdušný muselín hebkou rouškou lyrismu, byl by takovou infekcí trpěl také nejslavnější flámský básník Quido Gezelle, jehož zpěvy jsou přec nejpřirozenějším nezfalšovaným ozvukem strun čistého a rozvroucnělého nitra, jak nejlépe dokazují jeho „Drobné básně“ (Kleengedichtjes) a jeho skvostná sbírka „Poslední verše“ (Laatste Verzen).

Pak byla by však infekcí také posvátná touha po Montsalvatu a po Grálu, touha po krucifixu a po nebeském zjevu a božském slově Kristově.

Jediným důsledkem toho, že Julius Zeyer jako člověk i jako básník byl příliš vysoko povznesen nade všecky strany a směry a nad jejich tu vážné, zásadní a významné zápasy a spory, tam nad malicherné tahání se houfu vrabců o stéblo slámy, bylo, že nevyslovil se zcela ani v jediném svém díle básnickém precisně a jasně: *jsem katolík!*

Proto také, aniž toho tušil, rodila se a rostla ta překotná snaha, by jej směry protináboženské a s ryzím katolicismem v rozporu žijící, veškerou silou získaly a zlákaly pro sebe; rázným prohlášením katolicismu byl by Julius Zeyer mnoho získal též na svém soudobém a rovněž i do budoucna nepředstiženém významu literárním; — neučinil-li toho, sám sobě vůči kritikům nepříznivě v hlubinách jeho náboženského ducha sondujícím a také vůči theosofům a jiným na církev naši nevraživě hledícím směrům všelijakých volných neb zas otrocky upoutaných myslitelů snad jen na krátko sic, ale přece jen z ruky upustil Aronovu hůl, zdobenou sty a sty modrých zvonků stálého sličného rozkvětu nebojácně a hrdě projeveného smýšlení náboženského. — Proto hleděli jej mnozí leckde připoutati silným lanem obdivu a úcty ke svému rudému korábu na vlnách moře rozmíšek náboženských — vždyť bylo by to bývalo netušenou vymožeností jejich snah a práce, míti ve vleku svém rychloletou štíhlou lodici ducha Zeyerova, tak úhledně ověnčenou sněhobílými růžemi letních leknínů, tu z nejvzácnějších dřev pevně stavěnou lodici, jejíž odpočívající zlatotkaná plachta podobala se křídlu báječného ptáka z krajin jen a jen fantasii básníkově přístupných.

Ale nestalo se to a nemohlo se tak státi — mocná, mramorově bělostná zéva nespoutaného ducha jeho ještě v čas měla dosti sil ve svalu svém, aby prudkým sevřením velkých lastur přetala lano, jímž lodice ta byla zpěvem sirén již již tažena do astrálního přístavu theosofie.

Devisa katolicismu mohla kouzelným lesem básnické tvorby zazníti jak jásavá fanfára vítající rytíře ducha, přijíždějícího na lov rajek nádherných, myšlenek to půvabu nevystihlého.

Nezazvučela-li a nebyla-li do hudby básnického slova vložena jak tóny z vyšších sfér, provázené snivým svitem hvězd, přec jen se jí Julius Zeyer nikdy neodcizil a nezpronevěřil, neboť právě ona a jenom ona byla mu jako křišťálové prisma pevného náboženského přesvědčení, v němž láme se a sedmibarevně doužkuje všeliké světlo umění a literatury, vzcházející ze zdrojů ideově čistých.

Praví-li často již citovaná kritická studie F. V. Krejčího na str. 95, že Zeyerova „Mariánská zahrada“ svým sentimentálním, přecitlivělým kultem mariánským znamená odbočku *nazpět ke katolické symbolice* a esthetickému pojetí náboženství, za to však že báseň „Troje paměti Víta Choráze“ jest vášnivou, spontanní zpovědí člověka, jenž spálil za sebou všecky mosty, jenž dal výhost všemu samostatnému kultu umění a nemaje více smyslu pro krásné věci nalézá úkoje jen ve výlevech lásky ke Kristu a Bohu, pak sama zbraň v rukou odpůrců poesie Zeyerovy ztrácí ostří, naposled ještě v jasnou krve ruď zranivši toho, kdo tvrdil a dokumentovati mínil opak!

Ponechme stranou nedoloženou a spíše blyskavou frazí jsoucí předhůzku o sentimentalismu, o vrcholícím kultu feminismu a pod. a plně doznáme, že „Marianská zahrada“ jest *arcidílem* toho básníka Zeyera, jenž nikoho se nedotazoval a nikoho neprosil o laskavé svolení, má-li či nemá-li to neb ono

psáti, vyhoví-li či nevyhoví-li co psáti bude, chvilkovému vkusu davu. —

Julius Zeyer neřekl sice nikomu svým dílem básnickým: jsem katolík, nepsal to lapidárním písmem na svůj štít a přece vždy jako katolík psal, velmi pilně se súčastniv literární práce družiny českých modernistů, po mnohá léta života svého až do své smrti, zatím co jiní proti všemu náboženskému přímo běsnili.

Marianská zahrada Zeyerova jest tím veleskvostem, jejž mohl směle věnovati básnické myšlence křesťanské mystiky jako své conjugi fidelissimae — ženě nejvěrnější a comparti castae — družce čisté.

Toto básnické dílo své psal Zeyer v dobách, kdy jiní ovívali sebe, čtenáře a kritiky své pestrobarvým nádherným vějířem pavího chvostu myšlenek cizí literatury a poesie překladové jako na př. Jaroslav Vrchlický sám.

S vrozenou grandezzou člověka prostě věřícího vyluzoval Zeyer duším a srdcím naším velkolepé freskové obrazy nejsvěžejších barev, obrazy kreslené na zlaté půdě malt, vsazené do stěn vykládaných bílým mramorem, karneoly, jaspisy a mechovými acháty. Takovou tvorbou uměleckou zajisté že více a výše posloužil vnímavému duchu lidskému, duchu dobré vůle a snahy náboženské, než kdyby byl nám oživoval zbytky slavných královských sídel v Hindustanu nebo Pendžabu jako místa bohoslužby Kámovy, bohoslužby „boha“ lásky, při které nejšílenější modlitba končí se výhružným výkřikem k nehybné stříbrné modle a nazpět nachýlené klečící tělo tanečnice dévadáši s pažemi křečovitě vztaženými k objímání, drasticky kreslí vyvrcholení vášně až k šílené otupělosti.

Jinam vede a uvádí nás Julius Zeyer. V jeho díle zříme modrokvětou pavlonii nad jezerem čistých vod, v němž netone a nemizí jas hvězdný, ale v němž od věků do věků zrcadlí se nám ta hvězda jitřní, kterouž pro život náš i pro všechno náboženské naše vroucí cítění jest Panna Maria!

Ustavičně se mu tendenčně vsunuje do myšlenek a knih buddhismus — z period vylovují se slova a na slovech se staví dál, zas jen z pouhé tendenčnosti!

Nuže, pohleďme dále do duševní jeho dílny a poslyšme, co řečeno bylo na 27. stránce studie z péra F. V. Krejčího; věc dotýká se práce rovněž velmi zajímavé a poutavé.

Jsou to „Tři legendy o krucifixu“, které s jinými křesťanskou mystikou zabarvenými pracemi z posledních let Zeyerových dovršují process, jenž souvisí s jeho vnitřním ideovým vývojem: mysl básníka počíná být unavena oslnivě barevným žárem pozemských věcí a počíná vždy žádostněji pronikati za clonu zjevů svou mystickou touhou. Nenasycena tím, co působí jen na oko a na sluch, hrouží se vždy více do sebe, ale nenalézajíc tam, oč se opřít, chytá se po všech těch drahocenných a barvitých věcech, které s tak výmluvným horováním dříve líčila, toho prostého, hrubého kusu dřeva, na němž byl přibit Kristus.

Zde — a toho s hlediska člověka nábožensky nadšeného a cílevědomého nikdy odpustiti nemohou — ponechal si vážný a jinak věcný kritik dvě věci opatrně v péru; mluví jen o prostém, hrubém dřevě kříže a nepraví ničeho *o posvátnosti kříže* toho; dí, kterak se toho dřeva chytala mysl a obraznost Zeyerova, neříká však, jak něžné to byly úponky révové, jež ke kříži poutaly poeticky vznětlivou mysl Zeyerovu a co démantové rosy básnického citu bylo v těch hedvábných sněhobílých zvonících svlačcových, jimiž invence Zeyerova jako jemným kmentem ovíjela a něžně, snad až ženský citlivě a něžně stále zakrývala to prosté cypřišové dřevo kříže Kristova.

Sám zvěčnělý náš redaktor, vldp. kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle, jenž měl jako zkušený znalec literatury a poesie své zvláštní názory o básnících, i když volili náměty náboženské, radíval vždy a zas k nazírání přísně kritickému, vážnému a opatrnému, by nikdo nedal se strhnouti k projevu prvním vteřinovým dojmem barvitého krásna.

Dnes po tolika letech bedlivého a podrobného studia poesie Zeyerovy a to nejenom po pouhé zevní stránce krásna slovního, ale také po prožití myšlenek krásnem tím přioděných, mohu říci, že jinde není hned tak brzy poetických projevů, jimiž by vystižena byla veškerá ta láska a božská něha Kristova, jak shledáváme právě u Zeyera.

On směle pouštěl se do starých opuštěných dolů a štol bývalých kultur a zašlé, dnešním generacím nepochopitelné romantiky a krásy života, pátral tam hvězdným zrakem svého ducha po žilách kovů, tavil je a přetavoval a sléval jako kdys na Horách Kutných slavný mistr Ptáček zvony, opatřoval je zdobnou majuskulí neb minuskulí svých legend o krucifixu a všecky ty tři zvony, sladěné ve velebný souzvuk, hlásaly v básnickém díle Zeyerově lásku Kristovu, milosrdenství a slitovnictví Kristovo!

Vmysleme-li se pod zlatokvěté loubí našich lip, mezi záhony sladkodechých miletských růží nebo v šer zádumčivých pinií neb cypřišů, všude tam jako by s nedozírných výšin zněla nám v sluch ta dojemná slova básníkova, mluvící o Kristu!

Ve „Vychovateli“ (roč. XXXII, str. 31) otištěna byla přednáška prof. Dra Jos. Kašpara „O katolictví se stránky filosofické a etické“ a tam praveno bylo o významu úcty marianské v dalších křesťanských dějinách mimo jiné toto:

„Úcta marianská změnila pohanský názor na ženu a učinila ji rovnocennou muži, dala křesťanské dívce za vzor čistou Pannu a učinila ji mravnou a cudnou. Křesťanské ženě dala za příklad věrnou, svědomitou, trpělivou, pokornou, statečnou a zbožnou Matku Boží a učinila z ní rovněž takovou ženu a matku. Úcta marianská dala světu vzor Svaté rodiny a zušlechtila a posvětila tak rodinný život. Za zvláštní užitek marianského kultu můžeme plným právem pokládati velkou mravní čistotu slovanské dívky a příslovečnou něhu slovanské matky.“

Chce-li tedy kdo ctitelce marianské též poetickým dárkem hodiny života zpříjemniti, nechť zvolí k tomu Zeyerovu Marianskou zahradu a zapíše se trvale v list vděčné vzpomínky.

V legendách o krucifixu pak vždy lze hledati a vždy lze nalézti lék a balsám, jsme-li pronásledováni a tupeni a lze tam také čísti, kterak nebeské světlo lásky Kristovy prožehlo a v lásky rubín přetavilo i tu nejčernější lávu nenávisti!

Když ubohý Samko Pták našel kdes v šeré klášterní komoře starý krucifix a zavěsil jej ve věnci kvítí na stěnu — co dále stalo se, to nechme vyprávěti Zeyera:

Nedovedl už na nic jiného mysliti, ať chodil lesem pro dříví nebo zahradou při práci. Po obědě mnichů přinesl tam jednou svou misku a usedl na práh. Ale lítostí nemohl jísti. Nezdál se ten Kristus na kříži hladem bled? Samko byl bolestí něm. Vstal a šel šerou komorou jako ve snách. Pozvedl oči své plaše k Ukřižovanému, oči plnící se slzami, a rty jeho šeptaly nesměle: „Ubohý, na tebe zapomněli! Netrápí tě hlad? Jsi bled, tak bled!“ A oslepen téměř pláčem, pozvedl misku svou k Spasiteli a řekl: „Hoste drahý, není ti libo jíst?“ — Tu schýlil dřevěný Kristus svou utýranou tvář, prosvětlenou náhle nevýslovně krásným úsměvem; rty jeho dotekly se pokrmu a Pán pojedl. Samko byl blažen. Od toho dne teprve věděl, co to jest plné, veliké, neobsáhlé štěstí. Srdce jeho rozbřesklo se jako vonná růže, duše jeho rostla jako nesmírnost nebe a byla jako ono plna hvězd. Den co den klečel pod křížem a vyléval poklady svých citů, nepoznané lidmi, před nohami Spasitelovými, jako drahý balsam Východu. Slova, jaká nebyl nikdy slyšel, přicházela mu na rty, zpěvy, krásnější než všechno klokotání slavíků, zněly mu v prsou a našel pro ně výraz lidský; nadšení mohutnější, než peruti orlů a vichrů, vznášelo ho do výšin azurových, kde démantové světy kroužily a celá nesmírná hloub těch nebes našla místa v mezích nitra toho člověka, jehož přítelem byl Kristus!

Blažena byla smrt Samkova — takové blaženství představoval sobě zajisté také Julius Zeyer sám!

Stěna komory zmizela za Samkem a mniši spatřili tam nebe tak temně blankytné, až černé samou hloubkou, a nejhustší déšť zázračně krásných hvězd tam padal a tím mihotáním světel bylo v nesmírné dáli bílé vidmo Spasitelovo viděti; bylo to něco jako světlý pojem svatého úsměvu a vidmo kynulo, a padajícími hvězdami, stezkou porostlou ne už trním, ale liliemi, vznášela se mátoha Samkova, líbá jako vůně, bílá jako paprsek, vzdušná jako pták!

Tak pěl Zeyer o kouzle lásky Kristovy — jak pěl o slitování Kristově, o zázraku jeho odpuštění, pozná, kdo s myslí pozdviženou dočítá toledskou legendu o Kristu Světlém „El Cristo de la luz“.

Tam praví Pán k Abisaínovi, nenávistí šílenému a vražedícímu:

„Láska moje byla s Hospodinem Bohem tvým, dříve než byly časy, prvé než byla země, prvé než hory založeny byly, než moře oplývala vodami. Když klenul Bůh nebesa nad propastí, byla s ním, když dal vystupovati oblakům na výsost, byla

s ním, když ukládal řekám směr, byla s ním! Když vdechl duši Adamovi, byla s ním! A láska moje od věků do věků krváci! Celý svět jest jí zatopen! Hleď kolem sebe, co té krve proudí!"

„A já tě nenáviděl, nenáviděl věčnou lásku!" šeptal Abisain a slzy nesmírné kajícnosti, žhoucí jako peklo tekly mu po tváři. „Jak můžeš nade mnou se smilovati?" zaúpěl. „Jak mohl bys mi odpouštěti?"

„Tvá nenávist byla cos jak skrytá láska," těšil jej Spasitel, „láska, které jsi nerozuměl a která tě zmatkem plnila. Ty vzpíral jsi se proti ní, neboť zdála se ti hříchem. Tvá nenávist plynula z lásky k tomu, co se ti zdálo pravdou nejsvětější, a nenávist tvá byla proto sama svatá! Nenávist taková budí lásku a více miluje ji Bůh, *než tupou k velkým věcem lhostejnost*! Abisaine, ty jednou řekls: „My se shledáme!" A já ti odpověděl: „My se shledáme!" A ejhle, my se shledali, neboť tys mne našel, mě, jenž vyšel tebe hledat. Ty poznals nyní, že všechna nenávist jest omylem! Pramen její prýští tak blízko pramene lásky. Pojď se mnou v ráj té lásky, duše ubohá a dlouho ve tmách bloudící!" —

Nestarám se o to, jak a zda kdo správně rozumí poesii Zeyerově — vycházím při tom ze zásady, že mnohdy těžko bývá, pochopiti básníka, když člověk za celý život svůj ani sebe sama nepochopí!

Chtí-li však ti neb oni vykladatelé některých nejasných míst Zeyerových textů ustavičně shledávati dokumenta pro jeho sklon k buddhismu, maskovanému křesťanstvím, pak těm, kdo ve tmách při tom tápají a o tvrdé stěny svých názorů čela sobě narážejí, pouze prostě povědětí, že, měl-li Julius Zeyer nějaký vyslovený sklon — — a který z básníků by sklonu nějakého neměl? — — pak byl to *kvietismus* (odvozeno od slova „quies", klid, pokoj), mysticko náboženský směr, jenž původně vznikl ve Španělsku a značí spočinutí duše v Bohu na základě ryzí, ničeho sobě nežádající lásky k Bohu, spojené s úplným odumřením vlastnímu svému jáství. Ačkoliv setkáváme se s tímto směrem v době dřívější u různých autorů církve katolické (sv. Teréza od Ježíše, sv. Jan z Kříže), došel svého určitého vyhraničení hlavně v Italii M. Molinem († 1697) a ve Francii madame de la Motte-Guyon.

Velmi instruktivně promluvil v měsíci červnu 1917 o kvietismu Jaroslav Janeček ve feuilletonu „Národní Politiky", nadepsanému „Madame de Guyon a Fénelon". — Tam v úvodních větách praveno: Do třesku zbraní nynější válečné doby zapadá právě dnes (9. června) dvousté výročí smrti ušlechtilé ženy a náboženské spisovatelky francouzské, Jeanne Marie Bouviere de la Motte Guyon. Shodou okolností právě v době, kdy při dvoře francouzském za Ludvíka XIV. královské milostnice, markýza de la Montespan a paní de Maintenon, uplatňovaly svůj vliv na záležitosti dvorské i politické, byla to opět žena, jež jako šířitelka mysticko-náboženského směru zv. *kvietismus*, rozezvučela svými četnými spisy náboženské cítění ve své vlasti až daleko za hra-

nicemi. — Po četných svízelích životních přiklonila se ke dráze vnitřního náboženského zasvěcení, majíc za heslo: „Hledáte zevně to, co máte v sobě samém. Zvykněte si Boha hledati ve svém srdci a tam ho naleznete!“ — Spisy její, zprvu aprobované, dostaly se však v brzku na index, ale hnutí zachvátilo i nejvyšší kruhy kleru a vroucím vyznavačem kvietismu stal se též arcibiskup v Cambrai, Francois Fénelon (* 1651, † 1715), známý francouzský spisovatel (Výklad zásad světců o vniterném životě), jemuž král Ludvík XIV. svěřil výchovu vnuka, vévody z Anjou. — Po prudkém theologickém boji mezi Jacques Bossuetem a Fénelonem a když ve sboru kardinálů právoplatně a provždy bylo shledáno, že spis Fénelonův jest církevně závadný, dosaženo officielního zavržení kvietismu.

Dokončuji pro dnes tuto svou vzpomínkovou studii o Juliu Zeyerovi; za jeho života bylo o něm velmi výstižně promluveno ve studii dp. Františka Žáka, nazvané „Směry moderní poesie a hlavní její representanti u nás“, jež přednesena byla při literárním sjezdu družstva „Vlast“ dne 10. srpna 1896.

Šťastnou shodou okolností dopisoval jsem tento rukopis rovněž dne 10. srpna — 1917! A proto rád ke sklonku tohoto svého pojednání aspoň jednu větu chci uvésti ze zmíněné přednášky, totiž že Julius Zeyer, jehož poesie vždy mně bude milá a vzácná právě pro svou blankytnost, spojoval geniálnost velkého compositeura s uměním básníka jako žádný druhý básník český — kdyby Tasso nebo Ariosto z hrobu vstali, pravil katolický znalec a spravedlivý posuzovatel českého básnictví, ti že by se o korunu svého Osvobozeného Jerusaléma i Zuřivého Rolanda ochotně dělili se Zeyerem za jeho Karolinskou epopej, v níž mnohotvárnost drobnomalby vtěluje se v grandiosní celek veskrz ucelený, kde smělý půdorys obrovských rozměrů závodí s harmonií tisícerých detailů, kde tklivá mluva srdce střídá se s plastickou šíří epiky, kde při všaké komplikovanosti děje není mezery ni zbytečnosti, při souladu linií není rušivé jednotvárnosti, při spoustě jednotlivostí není chaosu, kde vše je čisté, hluboké, pravdivé, vznešené, jako byla celá poesie Zeyerova.

Duch jeho jasnokřídlý vznášel se nad nízké křoví všeho profaního, rostl do výše jako ztepilý topol, jehož listí z rána zlaceno jest světlem vycházejícího slunce a v noci se chví rozkoší, líbá-li je luny paprsek. Tak Zeyer žil a tak tyčil se někdy dokonce i nad chyby a poklesky gramatické, kterým v éře snah po pronikavé očistě jazyka českého věnován byl v „Národních Listech“ feuilleton seniora českých redaktorů, spisovatele Josefa Holečka — — až teprvé dne 8. června 1917, tedy takřka za 17 let po smrti Zeyerově.

Nad pomníkem Zeyerovým v poeticky luzných Chotkových sadech klenou se v mohutnou zelenou kopuli kanadské topoly s korou rozprýskanou v široké linie, jako když ocelová dláta v rukou gigantů ryjí do balvanů žuly, zvětralých a sametovým mechem porostlých; z takových skal zašlých dob budoval Zeyer rád fundamenty pro nesmrtelná svá díla básnická, z takových

balvanů sklenuta také pohádkovitá sluj pro bělostnou skupinu mramorových soch, jimiž mistr Maudr vykouzlil vidinu básníkova díla k radosti všech jeho ctitelů, jimž nebylo třeba, sbírati na pomník dary a příspěvky — po hospodách! — Kdo dobře rozumí květomluvě, snadno sobě vysvětlí, proč k pomníku se z jara tulí hyacinty s fialkami a vysvětlí sobě též, proč u rybníčka před pomníkem rostou také *netýkavky* bledé balsaminové žluti!

Nedotknutelnou zůstane památka Zeyerova, jenž školy básnické nezaložil a založiti ani nechtěl — velkou a nedotknutelnou bude všem, jež jeho poesie jako majestátní luzný zjev ve zlatotkané říze tak ráda vodila ke pravdivému krásnu, jež učila a naučila zpívati o krásné pravdě!

Končím tuto vzpomínkovou črtu, odkládaje prozatím všechen ostatní bohatý materiál o Zeyerovi, jehož duchaplné předmluvy k jednotlivým knihám jsou hodny příležitostné stati zvláštní; končím radostnou tuto práci svou; v hebkém zelenavém šeru stromoví blízko, důvěrně a láskyplně blízko u pomníku mého velkého mistra, přítele a učitele zřím státi svoji Yvettu z Malvanku — má šat ze svítivého purpuru s vyšívanými zlatými růžemi a na shledanou s Zeyerem zas někdy jindy, vroucně recituje verše mého překladu písně o kadidle, kterou ve své roztomilé, u nás snad celkem neznámé knize „Stužka rýmů“ (Rijmsnoer) paraduje slavný lyrik Quido Gezelle:

„Cedrových slzí třpytná granule,
k níž ohně lásky dech se přitule,
kouř modrý vyvábí nám srdcí ze prostřed —
šeď všední na zemi tu
změň nebes do blankytu,
svou vůní spěchej Pánu chválu vzdát a pět!“

Jan Karník:

Před úsvitem.

Třebas nocí kahan naděje mi bliká
že již plamen Zory na východě blýskne,
přec, jak v studnu okov, úzkost v srdce vniká
a plaz hrozný hrdlo k zadušení tiskne,
neboť v raních mlhách zřím, že lípě drahé,
s jejíž vonným květem srdce tep je spiat,
nedbajíce, větve mízou že jsou vlahé,
sekerami chtějí kořen podtínat.

V březnu 1917.

JUDr. Otto Stehlík

Korrespondence Františka Douchy.

(Dokončení.)

Č. 65 až 69.

*Antonín Řehák Douchovi.**)

[5 dopisů.]

I.

161. [Připsáno modrým inkoustem.]

Předrahý příteli!

Naším dopisováním vládne jakýsi nevlídný osud. Maně takřka odesílám list tento, nevěda, kde Vás hledati, v Praze-li, či v Brandýse? Jste-li již v Praze, dozvěděl jste se bez pochyby, že jsem na Váš, ze Stránova mi poslaný a ode mne vřelou srdečností uvítaný list, brzkou odpověď zaslal. Leželať však dlouhý čas v Praze, až jsem ji zase nazpět obdržel. Především Vás ujišťuji, že Vaše psaní sem v skutku přišla. Hnětlo mne to ovšem, že Jste na mne zcela zapomínati se zdál; neb† jsem Váš děkanovi psaný list k přečtení obdržel. Později však, když Jste laskavě i na mne vzpomněl, upokojil jsem se a žádám Vás opětně, by Jste mou nevčasnou podezřivost ve zlou stranu mi nepokládal.

Jak se Vám as daří s Vaším zdravím? Srdečně Vás lituji, že „voda" tak málo účinkovala. Jen se Příteli můj! nespouštějte naděje, ani v Boha, ani v lidé. Doufám, že Jste se i v Brandýse přesvědčil o pravdě starého pořekadla: „Když je nejhůře . . . . Všemohoucí popřej Vám nejen brzké úlevy, ale i úplného zdraví! To jest nejvřelejší přání, jakéž pro Vás v srdci chovám pro nynější čas. Fiat! Fiat! Mělť jsem všelicos, čímž jsem Vás obtěžovati mínil. Má prosba byla: by Jste můj rukopis P. Štěpánkovi odevzdal. Stalo† se to již jinou cestou: a avšak již tomu několik týhodnů a všemu ubezpečování P.[ana] Redaktora jako na vzdory, není dosud ani písmeno tištěno. Ba již jsem minulý týden zase jiný rukopis, půldruhého archu silný a „Drobnůstky" obsahující P.[anu) Štěpánkovi po obvyklém poslu doručil. Zvlášť pak co se posledního týče strachuji se, by snad k ztracení nepřišel, an P.[an] Redaktor právě doma nebyl a komu to poseł odevzdal, ani nevím. Za tou příčinou skládám ve Vás všecku mou důvěru a prosím, by Jste co nejdříve P.[ana] Štěpánka navštívil. Mějte mne jemu co nejuctivěji poručena a požádejte ve jménu mém, *by oboji mou prácičku čím dřív tím líp do České Včely přijal. Pracuji sice o tom i jiném, pracoval bych ale chutněji, kdyby to zaslané, co nejdříve světla Božího spatřilo.* Z lásky ke mně a z lásky k dobré věci neoslyšíte mne jistě. Nyní, an u pramene sedíte a patříte na to, jak se vyřinuje Literatura naše; naději se, že mi v brzku po poště hojných udělíte zpráv; jakož že mne i o tom upovídomíte, co a jak rozhodl P.[an] Redaktor

*) Úvod a poznámky viz v dodatku.

„České Včely". Odporučuji záležitost tuto pod Vaší Aegidu a doufám, že mi prominete důvěru mou. — Čtvrtý svazek pro kat.[olické] duchovenstvo pracuje opět velmi těžce a zdlouha k porodu. Co říkáte o tom všude zvelebovaném „Vlastimilu"? Až dosud jest mi docela nepovědom, a sotva jej sobě pořídím, an žádných podílníků zde není. I P.[anu] Rytířovi Leopoldova řádu odeslati jsem mínil skrze Vás několik slov; nyní jsouc však zase u mně. Snad se brzo sám do Prahy vydám. Vaše zprávy očekává nedočkavý

Váš věrný a Vám vždy nakloněný přítel

Antonín Řehák.

V Doubravici, dne 6. února.

P. S. Zde v domě nalézá se zase všecko jakž takž in statu quo. Ještě jednou Vás o brzkou odpověd prosím. Buďte zdráv!

II.

162. [Připsáno modrým inkoustem.]

Příteli drahý!

Velmi Jste mne potěšil, poslav mi odpověd tak brzkou. Snad že Vás již tyto řádky v Praze vítati budou. Do obšírného listu se vpouštěti není mi možné, an mne příliš mnohé zaměstnání zbraňuje v tom. Především vidím se nucena, opět Vás všeličímž obtěžovati. Přítomný rukopis oroduje již sám sebou a můj komentář k prosbě té jest: by Jste mu k tisku dopomohl. Pakliby se Vám zachtělo tuto, Vám z počátku již známou povídku přehlídnouti a hrubších omylů sprostiti, velmi se mi zavděčíte. Ovšem by opravování toliko šetrné býti smělo, an by snad Paní censura bručela, že se jí málo prokazuje uctivosti. „Vlastimila" znám již také a můj úsudek shoduje se s Vaším. Poněvadž i povídky „všeho druhu" zvlášt pak historické přijímati chce, napadlo mi, pokoušeti se o to, by můj „Robert" též o přijmutí u P.[ana] Redaktora zaklepal. Vyznati se musím, že klepá nesměle, an se „Vlastimil" nalézá bez toho v mnohých rukou a tudíž jistě články oplývá. Při tom všem zkouška jest dovolena a Vy mi jistě neodepřete žádost mou a pokusíte se o to u P.[ana] Spurného a neb u P.[ana] Týla. Rádbych tento časopis sobě zaopatřil, jsem za spisy druhu jiného přenesmírně mnoho dlužen. Snad*) bych jeden exemplář Vlastimila obdržel tím způsobem, kdyby můj rukopis milostivého vyslyšení došel. P.[an] Spurný podává, jak Vám bez toho známo, za tištěný arch práce původní 20 fr. a přeložené 15 fr. Práce má jest volné vzdělání. Než jsem ke všemu i k odmrštění přichystán; stane-li se poslední, chci Vám pak mé mínění zjeviti. — Přiložená slůvka vyjadřují sama, že jsou k doplňku našeho slovníka ustanovena. — Kdyby má naděje strany Vlastimila nerozplynula se v nic, tuť bych ovšem ještě podotknouti musel, že již aspoň první díl časopisu toho v Boleslavy vzíti jsem nucen, leč by knihkupec Boleslavský bezprostředně s vydávatelem ve spojení stál. Ostatně Příteli můj! Zanechávám záležitost tuto zcela rozsudku

*) Na straně k tomuto řádku připsáno — Subint: ročník.

Vašemu; neobstojí-li rukopis před soudem Vašim, tím méně by obstál před soudem cizím a lépe mu bude, když se o přijmutí ani uchazeti nepočne. Co se mých prací Štěpánkovi zaslaných týče, ovšem již počínají vycházeti a proto, jestliže Jste u Štěpánka nepobyl, nebylo by třeba, by Jste za mou záležitostí tuto cestu konal. — Udá-li se Vám však příležitost promluviti s důstojným Redaktorem časopisu p.[ro] kat.[olické] duch.[ovenstvo] poproste jej ve jménu mém, by se budoucně ponapravil omyl, který při mně vždy vynechává podotknouti, že jsem A. D. S. I. Již jsem ho o to žádal, ne tak pro mně, jako spíše pro ono staré: Exempla movent a čím více údů, tím spíše se některé zatvrzelé srdce obměkčí. Nyní však dosti. Těším se na Vaše zprávy. Pán Bůh Vám dejž především svou milost, by Jste vždy mnoho útěchy a ulevení nacházel! To jest

prosba Vašeho věrného přítele

Antonína Řeháka.

V Doubravici dne 17. Února 1840.

P. S. Kdyby se státi mělo, že by Jste dosud v Praze nebyl, prosím skrze posla Vašich P.[ánů] Rodičův by toto všecko u Sebe podrželi až do Vašeho příští. Jste-li však již v Praze, doufám, že mne snad hned a nebo aspoň brzo obšírným listem potěšíte.

III.

163. [= Připsáno modrým inkoustem.]

Předrahý příteli!

Snad se diviti, snad mne v duchu i v nedbalosti stíhati budete, an tak předlouho Váš list bez odpovědi zůstal. Jest v tom až příliš mnoho příčin, kterých vypočítávati bylo by málo k platnosti; a na posledy, když bych tuze mnoho důvodů uvedl, mohlo by mne trefiti: qui minimum probat, nihil probat. Proto se raději *co kající vzdávám* a toliko podotknouti chci, že jsem s psaním odkládal také proto, že pořád Jste v cizině prodléval, a já jsem nechtěl Vaším dobrotivým P.[ánům] rodičům opět nějaké starosti přidati. Teď se domýšlím, že se již v Praze nalézáte. Váš trpný stav bolel a bolí mne až tuze, a nic nepřeji srdečněji, než by Všemohoucí Vám úlevy a zdraví popřál. Bolí mne to tím více, protože *snad i sám jsem Vám Vašich tělesných bolestí rozmnožil, zaslav Vám práci k prohlížení, práci tak obšírnou a nepříjemnou.* Že jest „Robert“ nedochůdčetem, nesu ovšem vinu já; neboť jsem s tím až tuze spěchal a žádného času k přepilování sobě nedopřál; že jsem však své ruky právě k této povídce přiložil, k tomu mne zavedla okolnost ona, že jsem ji nalezl v časopise, chvalně známém a již mnohý rok přečkavším. Totiž v Benkertovém „Religions und Kirchenfreund“; od koho by však pocházela, nevím sám, neboť se autor nejmenoval. Vím, že ani v takovém spisu samé perly k nalezení nejsou, než zdálo se mi, že by snad i v Českém časopise povídka ta místa míti mohla. Vlastní soud klamává a já jsem Vám povděčen a povinován za to, že Jste si nelenoval posouditi pokus

tento. Jedině mne rmoutí to, *že jsem Vám byl obtížným a Vás k práci, ač nevědomky nutil, která Vám v stavu Vašem nemohla tuze laskavou býti.* An Jste v práci té tak příliš mnoho poklesků našel, ona tím přede mnou skrz na skrz pochromenou stojí: nepokládám to za dobré, bych se ní snad dlouho obíral a na ni mnoho drahého času zmařil. Takto smýšleti vidím se nucena tím spíše; an takto v nevděčných prácech často i pilování mnoho nedokáže a duch pak takovou motaninou též pomaten ještě zhoršuje co by napravovati měl. Ale i co do mluvy bývá zvolení těžké. Pamatujte se Příteli! že jsem Vám začátek té povídky četl, když Jste se nacházel v Doubravici. Právě první sada byla to, která nás mnoho přemýšlení stála a po dlouhém rokování rozhodl Jste nad ní, jak jsem ji do rukopisu postavil. Zdálať se mi též trochu tvrdou býti, nechtěl jsem ji však změniti; a právě ona jest to, kterou právem ve Svém listu uvádíte, jakožto změny a přepilování potřebnou. Vím, že to jen jediný příklad a že Jste jich mnoho uvésti mohl. Těmito důvody určen, nemíním více času obětovati práci té. *Že jsem ji dvakráte psáti musel jest mrzuté a ještě mrzutější, jestliže zcela marně.* Vaše slovo o Štěpánkovi jest až příliš pravdivé; jest to věru co hrozného, když redakci ani chybičku nejmenší nepopraví, ač jest *o to požádána.* K čemu tedy redaktora? U mne jest to tím potřebnější, neboť jsou to pro mně muka, jestliže bych na tom, co jsem napsal příliš dlouho opravovati musel. Ba ještě větší vadu má ona redakcí, neboť časem ještě sama chyb přidělá; já však musím za vděk přijmouti se „Včelou" neboť *do Květů jak myslím těžko jest co dostati,* protože snad dělníků a prací až příliš mnoho. Předce však chci učiniti nějakou zkoušku a srdečně Vás prosím, by Jste se postaral *o umístění do „Květů" těchto přiložených drobnůstek.* Budou-li přijaty, budu i já hleděti opět něčeho zaslati; nenajdou-li pak místa ve Květech, najdou ho ve Včele a ve Vaši laskavost se důvěřuji, že mne neoslyšíte. S podobnou důvěrností přednáším i prosbu druhou, by Jste toto „Nestranné svědectví" . . . P. P. kanovníkovi Pešinovi s mou nejhlubší poklonou doručil a ve jménu mém o přijmutí do *Časopisu p.[ro] k [atolické] d.[uchovenstvo]* požádal. Snad vezme ohled na to, *že jsou to z většího dílu církevní zprávy a umístí je hned v příštím svazku, protože zastaráním ztratí se i cena.* P. T. p. redaktor ráčil mně obdařiti *předešlým ročníkem časopisu; lituji, že jsem toho nevěděl, když jsem s ním mluvil, teprv později dozvěděl jsem se toho od Plancara.* Prosil jsem sice tohoto, by mé vroucí díky vzdal v jménu mém avšak chtěl-li by Jste se o tom zmíniti a mne *tak ospravedlniti* bude mi milo. *I Vám, jak se domnívám, poslal on ročník ten. Činívá toho vždy.* Dává on vždy všem přispívatelům časopis zdarma? Zpravte mne i o tom laskavě; neboť Vy to již víte z vlastní zkušenosti. — Roznášela se také pověst, že se *Plancar do semeniště dostane* a prozatím profesuru dogmatiky zastávati bude, potvrdila se? Jest již v skutku Plancar v semenáři?

Já mu tohoto povýšení z celého srdce přeji. On bude v prvním svazku časopisu našeho se svým pojednáním na prv-

ním místě a započne tak nový ročník. Počal jsem v trochu jiném pojednání *pro časopis náš* pracovati a popřeje-li mi Bůh síly a zdraví budu *v něm i pokračovati*; nevím však zdaž do nastávajícího ročníku se dostane; an bez pochyby ještě dlouho času mine, než hotov budu. S některými výrazy nalézám se v rozpacích a tuť bych Vás žádal přispěti mi s radou Svou. Prozatím, neboť málo mám času, prozatím vysvětlete mi ve svém budoucím listu tato slova: Gratia sanctificans (v katechismu trvám „posvěcující"), „gratia *habitualis*", „hierarchicon",*) „materia et forma*) sacramenti", t. j. viditelné znamení ve svém oddělení, „*Culminations-Punkt*",*) „*praxis* ecclesiae" než prozatím buď dosti. Toliko o udání významu českých těmto ponětím přiměřených prosím Vás. Tímto Vám odesílám toliko čtyř *slůvek do doplňku*. Nyní musím se chtěj nechtěj ještě jednou k nemilé věci vrátiti. Myslím, že by se *snad „Robert" aspoň do „Včely" dáti mohl*, kdyby Jste prvé tak laskavým byl, a *jej grammatických chyb a nacházejících se v něm germanismů sprostil*. To by snad bez velkých obtíží a prací bylo možné; ač *teď ani toho žádným způsobem od Vás, dokud se Váš stav zcela nezlepší, žádati nesmím a nemohu*. Tedy dle Vaší příležitosti a Vašeho pohodlí; kdyby ale ani podobná oprava bez velkého přepracování nebyla možná, ponechte rukopis prozatím u Sebe, až bych ho snad sám převzíti mohl, anebo až bych budoucně o něj požádal. Jak víte, bývá zde blativo, na to však nedbala česká Thalia a rozbila svůj stánek právě tam, kdež Jste Vy přebýval a dnes může každý, kdož potěšení hledá, jí nějakou obět přinésti. Zdejší ochotníci budou dávati *Klicperového „lháře i s rodem"*; znáte však mou vrtkavost a bručavost na podobná počínání a tudíž se snadno domyslíte, že na vyražení tom podílu nevezmu. Buď s touto, co bych ovšem nejraději viděl, buď jistě s budoucí příležitostí potěšíte s radostnými zprávami o Svém zdraví

přítele svého

A. A. Řeháka.

Psáno dne 22. Března 1840.

P. S. Divadlo bylo natlačeno, takže se můj colega (Pfeifr) hned po prvním dějství domu přiharcoval: právě že to ještě dlouho trvati bude, neboť jest prý „ten kus v pěti výstupách" (jeho slova).

Druhý svazek „Vlastimila" zustal trvám daleko za prvním, ač jsem z něho až dosud málo si k vědomosti přivedl. Omne initium fervet.

IV.

[Psáno na růžovém papíru s pěknou vignetou.]

Dne 28. Ledna 1841.

Upřímný příteli!

Jak velikého potěšení Jste mi svým listem způsobil, vypověditi mi nelze. Nejlépe posoudíte mou radost z toho, že sotva

*) Douchovou rukou tužkou nad těmi slovy připsáno: kněžovládství, podstata, u d o b a, nejvyšší stupeň.

jsem přečetl psaní Vaše a již jsem se péra chopil, bych odpověď zhotovil, a tak zase po dlouhém čase přátelsky — ovšem jen písemně — sobě pohovořil. Zvláštní jakousi předtuchou byl jsem dnes naplněn a moha několik slov s *Černohouzem, kaplanem Reyšickým*, kteréhož *i Vy znáte*, promluviti, mluvil jsem o Vás. Dávno již tomu, co jsem na mysli ustanovil Vám psáti; než kam? Věru kdybych Vaše jméno tak zhusta ve *všech časopisech* nečetl, nevěděl bych ani, že žijete. Ta předlouhá přestávka v našem dopisování naplňovala mne zármutkem, an jsem se obával, že Jste snad již zcela na mne zapomněl. Těším se z toho, že na mne, ubohého opuštěnce, časem vzpomínáte. Že Jste pořád trpící, jest pro mne bolestné; jedině za to Vás žádám, by Jste na Svůj „poustevnický život" nestěžoval. Býti uprostřed dobrých, spanilomyslných lidí a nemoci s nimi dle libosti své city sdíleti, jest poněkud traplivé; ale nemíti žádného, s kým by se srdce k srdci pohovořiti mohlo, to trvám uznáte za mnohem traplivější. Vy, příteli můj! vidíváte často upřímné obličeje svých nejbližších, Jste u lidí, jenž Vám jsou nakloněni, sejdete se často se stejně smýšlejícími: a toto všecko může na nás blahodějně učinkovati; a kdož by toho vděčně nepřijímal z ruky Nejvyššího? — Já ale jsem pravý anachoreta; ani jediné duše nemám, s níž bych o mých interesech porozpráviti mohl. Zimní počasí zabraňuje, bych vzdálenou matku a nebo někdy Černohouze navštivil. Ba i toto poslední jen s velikou politikou činiti mi v létě bývá možno; neboť ti, s nimiž pod jednou střechou žiji, nemajíce mimo daremných tlachů a klepů ničeho na starosti, nemohou ani uvěřiti, že bych s jiným jen o literatuře, neb o čems vyšším rozprávěl, nýbrž že snad toliko to předrahé jejich jástvo v paměti a na jazyku mám. Proto ještě jednou, považujte to za náhradu bolestí svých, že Vám možno s upřimnými promluviti, a v dobách nevrlosti vzpomeňte na mne, v pokojiku den co den zavřeného, a v širé osamělosti stojícího. Kdyby nebylo tak mnohého, ovšem nazvíce dobrovolně podstoupeného zaměstnání, vyhlíželo by to se mnou smutně. Než dosti o tom. — Co jest Vám možné, hleďte se ušetřiti, to jest prosba má; ač to ze zkušenosti vím, jak nerado se přílišného ohledu na zdraví béře. Vy však aspoň častému mluvení se vyhýbejte. Já jsem nyní zase pozdraven, ač mi síly nezbývá. Stálť jsem již na popraží hrobovém. Toliko božskou pomocí, a úplným seslabením tělesných sil (pouštěním . . .) bylo možno prudkou nemoc přemoci. Po přestálé nemoci zotavil jsem se brzo, jak dalece toho má slabá konstitucí připouští, a brzo jsem se opět na kazatelně a ve škole octl. — Měl jsem sice již dříve v úmyslu, ale v nemoci teprv dozrál, že se pouštím do uspořádání modlitební knihy za mrtvé, jestliže mne Bůh pozdraví. S touto prací jsem se tedy zanášel; ač nyní opět odpočívá, an bych rád nějaké drobnůstky do Včely a do časopisu pro kat.[olické] duchov.[enstvo] zaslal. Neznáte některou zdařilou píseň za zesnulé? k. p. ke mši svaté, na družičky . . . Co se Vám zdá, zdaž by kdo tu práci vytiskl? Já myslím, že bude předce nějakého odbytu míti, an podobnou knížku za duše očistové až dosud ne-

máme? Kdybych jen někdy s někým, jsa v pochybnostech, promluviti mohl!

Dávno, mohu právem tvrditi, nebyl jsem národní hrdostí tak zaujat, jako když jsem četl XXIII a XXIV přílohu ku Květům, kdež se jedná o onom ohromném podniknutí, vydávati bibliotéku všech klasiků. Ovšem mi brzo připadla zarmoutlivá myšlénka, že by to při pouhém plánu zůstati mohlo, jak se to již u nás bohužel! častěji přihodilo.

Vy Jste pramenům, z nichž se tak přepotěšná naděje vyřinuje blízek, a naději se tudíž do laskavosti Vaší, že mne příliš dlouho traplivou žízní práhnouti nenecháte, ale bližších a jistějších zpráv co nejdříve zašlete. Nejraději bych se dověděl, zdaž se skutečnost srovnává se slovy, v přílohách pronešenými? A kdy as by se cos podobného započalo? Tak se snadno domyslíte, nerad bych zůstal beze všeho podílu. Nemohu však a nesmím cos jiného žádati, leč býti odběratelem. Nebylo až dosud nic určitého udáno; aniž vím jak to vlastně se stálci vyhlíží. S počátkem nynějšího roku vstoupil bych i já rád v řady stálců, nevím však, jak? Prokážete mi nemalou službu, když by Jste věc tu, jako svou vlastní pozoruje, uvážil, a mne když by to Váš úsudek schvaloval, o tom zpravil. Bude-li to poslední, tedy jde prosba má o krok dále. Postarejte se, příteli! o to, bych já, a František Černohouz, kaplan Reyšický v sbor stálců zapsáni byli. Jaké spisy se nyní pro stálce vydávají, jak veliké výlohy ročně jsou, kdy a kde bývají k zapravení — to jsou ovšem věci ne docela lhostejné. Co se až dosud vydalo, trvám že se pro nás, co kněze málo hodilo.

Je-li tedy to za výminku ustanoveno, vzíti všecky již vydané knihy, tuť by přistoupení pro příjmy kaplanské bylo mnohem krušnější. Domnívám se ale, že se bez pochyby stálec zavazuje k odbírání kněh, přísně vědeckých teprv od jeho přistoupení vyjíti majících. Jak sám uhodnete láká mne nejvíce ona biblioteka, o niž svrchu řeč, a tak jsem k tomu i Černohouze přiměl. Jste Vy též v tom spolku? Odesílání kněh na nás byloby, jak myslím skrze Mladoboleslavské kněhkupectví nejpříhodnější; an já bez toho všecky knihy touto cestou béřu. Opětuji tedy prosby mé na Vás, by Jste mne o těchto důležitostech brzo zpravil. Až Vaše zprávy obdržím, a co jsem pro Včelu a t. d. určil opsáno míti budu, obrátím se opět na Vás. Kam bych měl a mohl posla budoucně s těmi věcmi poslati? Rád bych tomu byl, kdyby Jste to pak brzo obdržel. — Svých milých domácích pozdravujte srdečně ve jménu mém, jakož i Štěpánkovi mou úctu vyříditi neopomeňte. Ostatně Vám ze srdce nejhlubšího přeji, by Vám dárce všech dárců vždy své pomoci a posily udíleti nepřestával.

Se všemi plesajícími Čechy radujte se i Vy, a však modus in rebus t. j. dejte pozor, by Jste neměl příliš hladké podešvy, to v plesu překáží.

Váš upřímný přítel

A. A. Řehák.

V.

165. [Připsáno modrým inkoustem.]

Řehák 1841. 28. 2.

Předrahý příteli!

Váš toužebně očekávaný list mne velmi zarmoutil. Nejtíže nesu, že to s Vaším zdravím nikterak se zlepšiti nechce. Ač jsem o přemoudrém řízení Božském pevně přesvědčen; ač vím, že rád aspoň tiše a odevzdaně nesete složenou na Vás těžkost: předce nemohu jinak než rmoutiti se, kdykoliv na Vaše utrpení vzpomínám. Bůh všemohoucí nech Vás sílí! — Na Váš list chci odpovědíti, a však mnoho ne; jsem velice umdlen. Jest večer v první neděli postní a s velikým namáháním odbyl jsem první postní kázání.

Práce mám mnoho a sotva že jsem ukončil některé články do časopisů. Opět Vás obtěžuji; nerad — věřte! Nevím si však rady; posléz jsem se rozhodl a ustanovil na tom: že Vám po poslu něco odešlu a že to Vaše laskavost nějak předce zprostředkuje. Nejhůře bude tím, co jsem pro časopis duchovenský napsal. Jak to Pešinovi dodati? Snad najdete nějakého posla, který by to zapravil. Obrátil bych se na Plancara (snad by Jste v nejhorším pádu ve jménu mém to předce učiniti mohl) ale již v Srpnu 1840 psal jsem mu, on mi však neodpověděl; zdaž Pešinovi odevzdal, co jsem u něho nechal. Chtěl jsem totiž, by se do časopisu dalo oznámení jisté knihy („Odpoledních pobožností"); bez pochyby bylo tím pohozeno, jako jedním z prvnějších článků mých „Odescalchi". Když má člověk marně pracovati, to bolí! Rád bych byl, kdyby Jste se nějak příčin dozvěděti mohl. Nyní odesílám „Zprávy o vzniku naší církve" co pokračování a prosím P. redaktora, by ráčil ohled vziti na to, mnoho z toho mezi noviny přináleží, kteréž, jestliže příliš sestárly k ničemu nejsou. Mimo to odesílám příležitostní kázání, bude-li do časopisu přijato nevím. Byl jsem pobídnut, bych tak učinil.

Strany Pešiny leží mi i to na srdci, ač to věc nemilá pro rozprávku, že mi již dva ročníky časopisu daroval, zač mu ovšem co nejponíženěji děkuji, ale mně tím, mám-li pravdu vyznati, nic dobrého neprokázal. Vždy jsem již měl časopis koupený. Pro chudého kaplana byl by to vítaný dar, kdyby za těch 5 fr jinou knihu sobě zaopatřiti mohl. Kterak se ale toho dozvěděti? Jak do mysli nahlédnouti? Kdybych věděl, že ho zase obdržím, nekupoval bych ho. A pak ho posílá do Litoměřické konsistoře, odkud pražádného spojení není, by se takové věci v brzkém čase obdržely. Kdyby Jste to jaksi vyzvěděti a zprostředkovati mohl, byloby mi milé. Přiložený půlarch „K Panorama" měl bych rád, kdyby byl do Vlastimilu přijat, jakož i „Římské nemocnice". P. Tyl by to pro starou známost, an jsme spolu pod Dietrichem studovali, mohl přijmouti.*)

Kdyby to nepřijal, nebo snad větší díl vynechati chtěl, dejte vše Štěpánkovi do Včely. Jinam ne. Co se pouze Štěpánka

*) Několik slov přeškrtnuto a nečitelno.

týká, to odesílám po poslu zrovna k němu, bych Vás tím neobtěžoval. Toliko Vás žádám, měl-li by Jste se příležitostně se Štěpánkem sejíti, upomeňte jej, že odeslaný mu „Tlakoměr mravnosti“ brzkého vyjití požaduje. Bez toho jsou některé zprávy již trochu staré. Ne však mnoho na jednou, ale jak jsem to vždy číslem poznamenal. S Černohouzem jsem dosud nemluvil, a protož sám jeho „stálečný list“ vyplnil; jestliže, jak píšete, obdržené knihy v kupectví Mladoboleslavském zaplatiti vždy můžem, bude tím lépe. Jest mi velmi divno, že strany klasikův nikde až dosud nějakého podrobnějšího oznámení čísti nebylo. Kdy k př.[íkladu] a v jaké ceně a v jakých oddílech vycházeti budou.

Velmi rád bych to viděl, kdyby Vám to možno bylo a mohl Jste tyto Vás obtěžující kommise za týden vykonati. Posel by se tedy od budoucí středy za týden, dne 10° Března u Vašich P. P. Rodičův zastavil, by mi Vaše psaní a v něm žádoucích zpráv přinesl, jak to se všemi zmíněnými věcmi as vypadati bude. Bůh dobrotivý rač od Vás odvrátiti všecko zlé, by Jste ve svém listu potěšiti mohl přítele, Vás upřimně milujícího

Antonína. [Řehák

připsáno modrou tužkou cizí rukou.]

V Doubravici 28. Unora 1841.

O ostatním po druhé.

Václav Kursa:

Legendy.

(D o k o n č e n í.)

(Ze Švýcarska.)

Ďáblův most.

Řeka Rysa, která teče korytem velmi hlubokým a vymletým mezi strmými skalami, překážela všelikému spojení mezi obyvatelstvem údolí Kornarského a údolí Gošenského, čili mezi kantóny Grisonským a Urským. Pokusy udržovati stálé spojení uměle, působily takovou škodu oběma sousedícím kantónům, že svolávaly všecky své nejdovednější stavitele, aby na společné útraty jejich vystavěli most s jednoho břehu na druhý. Ale nic nebylo platno. Mosty neměly žádnou stálost. Nevydržely déle než rok, nemohouce odolati nárazům vod a lavin. Poslední pokus byl ještě učiněn koncem 15. století, a docházející zima již vzbuzovala naději, že tentokrát přetrvá most všecky útoky. Leč jednou ráno přišli fojtovi gošenskému s vyřízením, že most jest ten tam a přechod znovu přerušen.

„To už by musil přijíti sám ďábel,“ horlil fojt, „aby nám vystavěl most, který by držel.“

Ledva to dořekl, hlásí sluha messire Satana.

„Nechť vejde,“ dí fojt.

*

Sluha uposlechl, ustoupiv muži asi pětatřicetiletému, oblečenému v podivný kroj: přiléhavé spodky barvy růžové, těsný živůtek černý, vykrojený v ohybech paží, jimiž bylo zříti podšívku barvy ohnivé. Na ramenech držel se volný sametový límec, na černé čapce houpalo se nepokojně velké růžové péro. Co obuvi se týkalo, byl módě napřed. Střevíce byly ve špičkách silně zakulacené, skoro kulbaté, jak se nosily o sto let později uprostřed století Ludvíka XII., a velká spára, podobná ostruze kohoutí a která viditelně byla s nohou srostlá, sloužila mu nepochybně za osten při jízdě, zalíbilo-li se mu jeti koňmo.

Pozdravivše se vespolně dle slušnosti, fojt se posadil ke krbu do jednoho křesla, ďábel pak do druhého. Fojt si opřel nohy o železný kozlík na kraji krbu, ďábel si je položil bez okolků na žhavé uhlí samotné.

„Nuže tedy, můj statečný příteli," začal Satan, „mohli byste mne potřebovati?"

„Přiznávam se, vzácný hoste," odvětil fojt, „že nám nic jiného nezbývá, než hledati proti peklu pomoc ďáblovu."

„Myslíte tím na ten proklatý most?"

„Tak jest."

„Máte ho nezbytně zapotřebí?"

„Nemůžeme se bez něho obejíti."

„Tak? Tak?"

„Hleďte, snad by nám vaše pomoc mohla býti užitečnou. Chtěl byste postaviti něco důkladného?"

„Hodlal jsem se vám k tomu sám nabídnouti."

„Tudíž záleží jen na tom, abychom se dohodli ohledně... ohledně tento . . ." Fojt váhal.

„Ano, ohledně odměny," bodal Satan určitě, pohlížeje na druhého mluvčího se zvláštním výrazem zchytralosti.

„Ohledně odměny," opakoval fojt, věda, tady že by se mohla věc rozbíti.

„Především musím říci," rozkládal Satan, houpaje se na zadních nohách křesla zcela po domácku a ořezávaje si drápy nožíkem fojtovým, „že v tom ohledu není se mnou potíží. Uspokojíte mne lehce."

„To zvláště mne těší," vece fojt, „neboť poslední stavba nás stála šedesát hřiven zlata. Za nový důkladný třebas zdvojnásobíme tu částku, ale více učiniti bylo by nám nemožno."

„E co já potřebuji vašeho zlata," durdil se Satan, „udělám si je, kdy chci. Podívejte se!" Vyndal uhlík z ohně, jako by vytáhl praženou mandličku ze škatulky, a povídá: „Nastavte ruku!"

Fojt se zpěčoval. „Jen se nebojte," pobízel Satan a vložil mu mezi prsty destičku ryzího zlata tak studeného, jako by je byli právě z dolů vykopali.

Fojt je obracel na všecky strany, zkusil si nahozením i jeho zvuk zvonivý a chtěl je potom vrátiti.

„Jen si ho nechte," nutil Satan pansky, překládaje nohu přes nohu, „daruji vám je."

„Pochopuji," ujišťoval fojt, strkaje zlatý proužek do měšce, „jestli vám to nedá více práce dělat zlato, než takto, že byste

asi vzal za odměnu raději něco jiného. Ale ježto nevím, co by vám bylo příjemným, prosím, abyste vyslovil své podmínky sám.“

Satan se chvilku rozmýšlel. Potom se vytasil:

„Žádám, aby náležel mně, kdokoliv půjde první přes hotový most.“

Nyní byla řada k uvažování na fojtovi. A po chvilce též s rozhodností vyřkl: „Budiž!“

„Vyhotovme akt,“ navrhoval Satan.

„Diktujte sám,“ svoloval fojt, vzal péro, inkoust a pergamen a dal se do psaní. Za pět minut potom, podpisy dle nejlepšího řádu a dvojmo potvrdily smlouvu, v níž fojt jako zplnomocněnec svého kantónu byl vyznačen.

Dle smlouvy zavázal se ďábel platně, že vystaví přes noc trvanlivý most na pět set let, hodnostář naproti tomu upisoval se své strany jako odměnu, že propadá ďáblu, kdokoliv první, ať náhodou aneb nucen okolnostmi, přejde Rysu po novém mostě.

Satan slova dodržel: druhého dne ráno byl most zbudován, a již od pohledu sliboval vydržeti věky.

Brzy objevil se fojt od druhé strany gošenské u mostu, aby se přesvědčil, zda ďábel slibu svému dostál. Spatřil most a měl na něm neobyčejné zalíbení, a tvář mu radostí jen zářila. Shlédl též na druhém břehu Satana, an sedí na patníku a číhá na odplatu za svou noční práci.

„Nejsem-li muž od slova?“ křičí na fojta.

„Neméně i já,“ dodal tento.

„Jakže, můj milý Curtie,“ Satan užasnul, „vy byste se chtěl sám obětovati ve prospěch svých svěřenců?“

„To právě ne,“ namítal fojt, skládaje u vchodu na most pytel, který s sebou přinesl na rameni, a jejž počal hned rozvazovati.

„Co to má býti?“ divil se Satan, snaže se uhodnouti, co se mělo díti.

„Chyť ho!“ vykřikl fojt na psa, který, maje pánev přivázanou na ocas, vyběhl celý zděšený z pytle a utíkal co mohl přes most, až se vyje zastavil u nohou ďáblových.

„Tady máte toho prvního, který běží přes most, chopte se ho, jest váš,“ vysvětloval fojt Satanovi.

Tento v mysli zuřil, že, počítav na duši člověka, musí se spokojiti pro svou vlastní, nedosti přesnou smlouvu, jen psem. Ale co naplat vztek, jestli že věc se nedá více napraviti. Ježto byl ostatně veselý kumpán, a ďáblové si rádi hrají na kavalíry, tvářil se k celému tomu povedenému šibalství fojtovu dosti lehce, blahovolně, ano i se smál.

Ale sotva fojt se k němu obrátil zády, chtěje se vraceti domů se šťastnou novinou, jal se dopálený Satan vztekle šermovati nohama i rukama, aby porouchal a zkazil vlastní své dílo, které ale sdělal tak svědomitě, že si vylámal zuby i nehty, než vyrval jen jediný křemínek. Vida, tak že by to nešlo, chtěl svůj zámysl jinak provésti. Ohlížel se po balvanu vhodném vá-

hou i tvarem, který by vynesl na vrch, ovládající celé údolí a odtud že jej svrhne na most vyšizený.

Nemohl hned najíti něco po chuti, až po delším pátrání vyskytla se skála jako nízká, objemná věž. Tu vytrhl ze základu tak lehce jako dítě vytrhne řípu ze země, naložil ji na rameno, a stoupal s ní k temenu hory. Při tom vyplazoval jazyk, houpal jím a olizoval se z pochoutky a z radosti nad zděšením a zoufalostí fojtovou, až zítra uvidí svůj vyšálený most v ssutinách.

Když byl už hodně vysoko, shlédne dolů a vidí, že se všech stran se tam lid schází. Postavil tedy své břímě na zemi a vyleze na ně, aby lépe rozeznal, co se děje. Uzřel, že přišlo duchovenstvo gošenské, s křížem vpřed a s vlajícími korouhvemi, aby vysvětili a požehnali nový most.

Z toho poznal k novému žalu, že jest hra pro něj naprosto ztracená, ježto k posvěceným věcem nemá žádné moci. Smutně vracel se, ale pomstil se alespoň na krávě, kterou na stezce potkal, ana nemohla již s místa. Popadl ji za ocas a mrštil jí do propasti.

Gošenský fojt neuslyšel už o pekelném staviteli. Jen když poprvé otvíral zase svůj měšec a chtěje vyňati zlatý proužek, spálil si důkladně prsty, neboť jak se ho dotekl, proměnil se ve žhavý uhlík.

Most vydržel po celých 500 let, jak bylo ujednáno. Avšak dnes povstal vedle něho most nový a převzal od starého rozpadlého i staré jméno jeho.

Karel Bohdan Ort:

Důvěra v Matku Boží.

K Tobě jsem, Paní, k prosbě pjal dlaně,
před Tebou klekl — před obraz Tvůj
slzy mé horké pokryly skráně
stín noci kdy vplížil se v duše sluj'.

Všechny mé vzdechy — všechno mé lkání,
Tobě jsem řekl, Milostná Máti
co duši moji — co srdce raní —
k Tobě jsem přišel z večera lkáti.

A klid se snesl zas' v duši moji —
bolest a smutek v srdci mém ztichl
to všechno láskou velikou Tvojí —
pohled Tvůj svatý radost v ni dýchl.

Ty všechny smutky — duši jež draly —
k Tobě se nesly, Milostná Máti
u Tebe prchly v nezměrnou dáli —
u Tebe srdce přestalo lkáti.

L. Grossmannová-Brodská:

Hřbitov u moře.

Jako nedostupné, příkré a skalnaté orlí hnízdo vypíná se na mořském břehu chorvátském osada Svatá Jelena.

Cesta, vroubená sinavými olivami, stromy jalovcovými a plazícími se ostružinami, vede nahoru mezi chudými zahrádkami fíků a révy, ohraničenými nakupenými na sebe balvany a kameny. Na samém kraji příkrého svahu stojí nevelký kostelík ve stínu košatých platanů, naproti kostelu chudá fara, fara chorvátského duchovního, otce Nikoli Miletiče, jejíž přímořský ráz nejlépe charakterisuje na malém dvorku zděná cisterna a v oknech zelené okeničky.

Není boháčem otec Niko, který tak pramálo k životu potřebuje, takže mu ještě přebývá penízek, jímž by podělil děti chudých rybářek, děti, které denně k večeru s kyticemi prostých alpských fialek (brambořík), s mušlemi nebo s malým košíčkem zlatožlutých hroznů putují ze Svaté Jeleny dolů, do blízkých lázní Cirkvenice, aby to nabízely boháčům tam se procházejícím.

V polovině cesty, dole pod lesíkem pinií stojí úhledný rybářský domek, před nímž otec Niko obyčejně činí zastávku, aby přátelsky pohovořil s rybářskou rodinou, trávící příjemné chvíle podvečerní na zahradní zvýšené terasse mezi kvetoucími oleandry, ve stínu štíhlých pinií, v krajní blízkosti velkolepého moře, do jehož hukotu mísí se pronikavý hlas četných cikád.

Znavený horkem, nepohodlím kamenité cesty, otec Niko usedne na kamenný stupeň u zahrady, nečekaje, až rybářka, přívětivá paní Slavice židli donese.

Je tak mezi svými a setrvá dlouho, obklopuje ho zástup dětí, s nimiž „gospod“ (pán) vlídně vždy rozpráví.

Mihne-li se kolem žena — Chorvátka — bývá to vždy bez výminky kostnatá a hranatá postava přísných, takřka tvrdých rysů v opáleném do hněda obličeji a černý oděv i černý šátek na hlavě nosejí všecky, což arci ještě zvyšuje ponurý ráz jejich vzhledu.

Muže málokdy lze zde uviděti, leda v sobotu, když z nedaleké Rjeky, z Terstu, vracejí se po práci celého týdne — hlavně zedníci, možno je viděti s nevelkými uzlíčky vraceti se domů k nedělnímu oddechu.

Otázala jsem se jedenkráte otce Nika, jsou-li to samé vdovy, ty ženy černě oděné a čím to, že je zde tak mnoho chudých sirot?

Jeho opálený vyhublý obličej nabyl zvláštního výrazu, když s nevýslovně teskným úsměvem řekl: „I ty neovdovělé vždycky černě se šatí.“

„A proč? Má to nějakou zvláštní příčinu?“ táži se opět.

„Má i nemá,“ vece otec Niko a já pozorujíc, že by nerad mluvil o té věci, dále jsem nenaléhala. Po malé pomlčce pravil:

„Zajděte si někdy, gospodo, na náš hřbitov, uvidíte, jak pramálo vdov má muže doma pohřbeného.“

Další hovor přerušilo několik duchovních, jdoucích procházkou po mořském břehu. Otec Niko se k nim připojil jako vždy vítaný společník; byliť to cizinci léčící se ve zdejších lázních a domácí kněz denně se s nimi scházel, nemaje jiné přiměřené společnosti ve své nevelké osadě.

Pamětliva jeho pobídky po několika příštích dnech zašla jsem na hřbitov ve Svaté Jeleně. Železná rezavá vrátka nebyla uzamčena. V malé polozbořené umrlčí komoře seděl žebrák — bláznivý Luka a pískal na malou foukací harmoniku. Hroby kolem skýtaly žalostný pohled. Nízké, neurovnané, drnem neobložené a kde mohla růsti tráva, byla spálena, sežehnuta žárem slunečním,

Nápadným byl zvláště počet hrobů malých, dětských. Také tu a tam, kde se na chudičkém křížku dřevěném nacházelo jméno nebožtíka, byly hlavně osoby ženské, které zde odpočívaly.

Jak truchlivým, skličujícím dojmem působilo všude kolem to kamení; z neomítnutého kamene byla postavena zeď kolem, balvany všude, přes kameny po cestě klopýtal chodec, ba i ty hroby z drobných kaménků zdály se býti navršeny. To nebyla tmavá hlína, ale jen pouhý písek, jen kaménky zde byly a věru, kdyby toto poslední útočiště mrtvých nebývalo tak převysoko na příkré skále, o jejíž hluboké úpatí nadarmo se tříštily pěnící se vlny; jediný příboj mořské vody byl by to všecko sebou spláchl a odnesl ve svém dravém, hranic neznajícím, proudu.

Nebyly to myšlenky veselé, z kterých mne vytrhl příchod otce Niky Miletiče. Spatřil mne i moji průvodkyni, paní Slavici z okna budovy farní a vydal se za námi, aby třeba-li, podal nějakého vysvětlení.

Vyslovila jsem otázku, je-li to zde hlavně hřbitov pro ženy a děti?

Odpověď vyzněla v ten smysl:

„Není, ale já jen zřídka provázím na poslední jeho cestě některého muže osadníka."

Vida, že nechápu, pokračoval:

„Většina našich mužů nalézá svůj hrob ve vlnách mořských."

Teskně k tomu přisvědčila rybářka Slavice.

„Ano," pokračoval otec Niko, „moře nás živí, ale moře nás také hubí. Moře jest jako oheň, totiž dobrým služebníkem, ale zlým pánem. Za to, že četným rybářským rodinám dává chléb, béře jim po čase otce-živitele, jehož pohltí řvoucím jícnem a ubozí pozůstalí ani neznají místo jeho posledního odpočinku, a modlí-li se za jeho duši, tu jakoby se modlili k vlnám, chladným a necitelným k lidskému nářku a k lidské bolesti."

Tato knězova slova vycházela z hloubi jeho srdce, zapadlé oko se oživilo a jeho obličej přísného askety nabyl výrazu nadšení dávných mučedníků.

Teprvé po chvíli, když překonala jsem své pohnutí, mohla jsem pronésti:

„Milujete zajisté velice své osadníky, pane faráři?"

Usmíval se opět laskavě, když pravil:

„Jsem také jedním z nich. Jsem chudým synem chudého Chorvátska. Kdybych mohl, jak bych chtěl, zcela jinak by to u nás vypadalo v každém ohledu."

„O tom nepochybuji."

„Což vy můžete věděti, gospodo?"

„Však se mohu domysliti, co vás asi hněte a cítím s vaším lidem."

„Pozorovala jste již, jak těžce zdejší ženy musí pracovati?"

„Ano. A to je hrozné, vykonávají-li v přístavu takové práce, k nimž je třeba napjetí veškerých sil a jaké jinde muži vykonávají," pravila jsem s plným přesvědčením.

„Jakž jinak! Osud byl pastorkem zdejšímu lidu na celém rozlehlém pobřeží. Hleďte, kam jen oko lidské dohlédne za kolikahodinové plavby na parníku po moři, všude jen samá kamenitá poušť. A zde ještě před několika desítkami roků rozkládaly se bujné úrodné vinice."

Podivila jsem se tomuto zdělení.

„Ano," pokračoval otec Niko, „kdo zničil blahobyt našeho lidu byl maličký, nepatrný brouk."

„Jak je to možno?" táži se udivena.

„Řekl bych, že stalo se tak zcela přirozeně, kdyby to vlastně všecko nebyla zavinila lidská lhostejnost a nevědomost."

„Však se to na nás vymstilo," povzdychla rybářka.

Farář, ukazuje rukou přes nízkou ohradu hřbitova kolem do dálky, zádumčivě vykládal:

„Věřila byste, gospodo, že tam, kde jest nyní vypráhlá skalnatá půda, bujelo bohatství vinné révy, jejíž výnos činil boháče i z lidí, kteří tuze se nestarali o pěstování toho, čím Bůh je obdařil?! Oj! Vesele se tehdy žilo, boháčem byl můj děd vinař a jeho vnuk, není-li v cisterně vody, nejtrpčím vínem zahání pouhou žízeň."

„Pakli vám dobře rozumím, pane faráři, stávající zde druhdy vinice zničil snad révokaz?"

„Nevím sám, jaký to brouk vlastně byl; vím jen tolik, že byla to zkáza úplná. Oh," jeho hlas nabýval jakési hořkosti v proudu další řeči, „že jen se tehdy nikdo nenalezl, kdož byl by nevědomcům vysvětlil, jakou zahubu chystají sobě a svým potomkům tou nepochopitelnou a bohaprázdnou netečností."

Zamyslila jsem se. Kněz měl úplnou pravdu. Po celé délce svahů pobřežních až do samé téměř Opatie za tříhodinové plavby až posud byly patrny stopy bývalých vinohradů, účelně zařízených, terasovitě stoupajících vinic. Co tyto asi vynášely v době svého rozkvětu! Zdejší kamenitá a vypráhlá půda jest téměř zázračně úrodnou a teplé příznivé podnebí dopřává uzrávati třešním počátkem května, v měsíci únoru kvetou zde fialky a v červnu plně nalité zlatožluté hrozny vína vyznamenávají se nevypravitelně lahodnou chutí ušlechtilé a sladké šťávy. Není zde zhola žádných polí, v nedostatku pastvin nelze chovati dobytek, leda tu a tam hubené ovce nebo zakrnělé kozy popásají se na vypráhlé kamenité stráni. Průmyslové výrobky, veškeré i ty nejprimitivnější domácí potřeby nutno odjinud přivážeti.

V lázeňském místě Církvenici, vzdáleném od Svaté Jeleny přes půl hodiny cesty, arci panuje přepych a pohodlí v hotelích nádherně zařízených k ubytování bohatých cizinců, kteří se sem sjíždějí stejně jako do Bašky, do Rjeky, do Opatie, do Grada. Zanechávají zde dosti peněz, ale tyto většinou splývají do kapes vypočítavých špekulantů, kdežto domácí obyvatelstvo mívá ze všeho pramalý, ne-li žádný užitek, leda že procházející se panstvo dle rozmaru tu i tam chudičké zboží, rybářskými dětmi nabízené, někdy přeplatí.

Toť vše.

Chápala jsem pocit otce Nika. Také on se odmlčel a jeho zrak zádumčivě bloudil po nesmírné pláni mořské.

Hlas rybářky vytrhl nás z myšlenek, když pravila:

„Hleďte, tam poblíže majáku u sv. Jakuba se cosi děje, jen aby se nepřihodilo neštěstí.“

„Nemyslím,“ řekl farář. „Snad navrátily se rybářské lodě, nebo přijel parník s cestujícími, ve Svatém Jakobu vždycky mnoho jich vystupuje.“

Ať jsem namáhala zrak jakkoli, ani pomocí triedru nespatřila jsem, co tito dva lidé bystrýma očima pobřežních obyvatelů snadno pozorovali u veliké vzdálenosti. Pravila jsem:

„Maják poblíže sv. Jakuba jest jedním z větších, musí to býti hodně daleko, když za noci hořící na něm světlo není větší malé hvězdičky, jak je odsud viditelné.“

„Však je tím směrem ještě několik menších majáků,“ vece kněz, „a jest vyloučeno, aby se i za tmavé a bouřné noci přihodilo neštěstí lodi opatrně řízené.“

„Majáky jsou pro plavce dobrodiním,“ řekla rybářka.

Kněz němě přisvědčil a já pravila;

„Hleďte, pane faráři, jsme zde na hřbitově; na hřbitově u moře, tak chudičkém a smutném, jaký u nás nebývá ani v zapadlé dědině, kde láska živých okrášluje hroby květinami, které by zde arci nerostly nepěstovány, a zdejší lidé nemají pro to smyslu. Ale podobá-li se nám býti hřbitovem blahobytu dřívějšího celé daleké pobřeží, což nejsou zde ještě majáky?“

„Majáky?! Majáky? Jak to míníte, gospodo?“

„Tak je to míněno, pane faráři, že pak-li hmotný blahobyt po čas zanikl z vašeho kraje, proč vy intelligenti ducha neměli byste býti svému lidu jasně zářícími majáky, ukazujícími cestu ze záhubného příboje rozbouřených vln osudu v tichý přístav duševního osvícení, z něhož by opět vzešlo požehnání vašemu lidu. Hleďte, jaký to krásný a vznešený úkol tak samozřejmý u kněze.“

Vysoká, stále jakoby tíhou něčeho ku předu nakloněná postava Nika Miletiče se vztýčila a v jeho velikém černém oku poznovu mladistvě zaplálo. Snímaje klobouk s hlavy, odhrnul z čela husté, prošedivělé kadeře a obličej chudého venkovského kněze nabyl nepopsatelné vznešenosti při jeho slovech:

„Kolikráte již kázal jsem nad otevřeným hrobem zemřelého člověka onu povznášející nás víru o radostném vzkříšení, o nesmrtelnosti duše. A dnes dvojnásob jsem proniknut pravdou

toho, že smrt neznačí úplný zánik a že na troskách opět může povstati nový život a obrození. Neštěstím člověka není chudoba, ale jeho štěstím jest vzájemná láska a opora celku. Dočkáme-li se zde u nás kdy lepší doby, v odlehlém, zapomínaném, chudém kraji?“

„Proč nedoufati?“ řekla jsem s přesvědčením.

„Hleďte, pane faráři, což není pravdou i ve smyslu přeneseném, jak zářící světlo mořského majáku vyniká za noci i nad tento vysoko položený hřbitov? Neníliž to jaksi symbolem výsledků lidského snažení?“

Němě přisvědčil a srdečně zval do fary na skromné pohostění. Předložili nám „baškot“, jakýsi druh preclíků tvrdých jako křemínek, které se namáčejí do „starobielého“ vína nevalné chuti. Jak postrádala jsem v panujícím vedru sklenku chladivé vody, které zde vůbec není. Při odchodu vyprovázející nás otec Niko rozloučil se cestou u hřbitova, u toho smutného hřbitova na příkrém břehu mořském.

Eugen Klaudius Kletus:

Když mizela krása.

„Plakaly oči, plakaly, —
srdce mé bolem se chvělo, —
když zlaté hvězdy padaly
a tolik krásy v nich mřelo —“
Mařenka Náprstková.

Šel jsem kolem pokoje.

Byla noc, pozdní noc.

Průlinkou kličního otvoru vkrádalo se několik chvějících paprsků z osvětleného pokoje do tmavé chodby. Znáte to asi také, jaké to je, když v uzavřené místnosti planou svíce za noční doby a otvor klíční je volný.

Paprsky chvějí se jako radosti v hrudi panenské . . .

Stoupl jsem si k oknu na chodbě a pozoroval jsem lom prchajících paprsků a noc venku, v přírodě.

Obloha byla ohvězděná.

Létavice na setmělém nebi zrovna sršely. Jako zapálená ocel v plameni kyslíkovém.

Venku bylo tak krásně.

V pokoji plály svíce u posledního lože sedmnáctileté dívky.

Slečna Věruše byla o třetí hodině odpolední zaopatřena. O páté hodině po té skonala.

Nyní plály svíce po stranách jejího panenského lože. Po její smrti obmyly ženy mladinkou krásku a oblékly ji v její bělostný šat družiččin.

O posledním Božím Těle ještě sypala květy Kristu na cestu. Nyní klidně ležela ve vzdušných bělostných svých šatečkách na loži úmrtním a svíce planuly u ní.

— — — — — — —

Stál jsem na chodbě a přemýšlel jsem.

Byl jsem také mlád.

Devatenáctý rok mně táhnul.

Tak jsem přemýšlel o tom, jak je to možno, že i mladinké a krásné dívky umírají. Ale umírají.

Jen tělo odumírá. Jednoho dne vstane oslavené. Duše je nesmrtelná.

Ale mládí teskní pro mládí a pro krásu.

Slečna Věruše byla výborná houslistka. Když vzala královský nástroj do ruky, tu jakoby srdce plakalo anebo duše jásala. Studenti přátelé po tmě vysedali za večerů se mnou v mém pokojíku a tiše jsme všichni naslouchali Věrušině hudbě.

Tato dárkyně tolika krás ležela za dveřmi pokoje mrtva. Jen plameny svící ji střežily.

Venku řítily se padavice hvězdy s nebeské báni.

Tu jsem si vzpomněl na přelomený řapík rudého květu na kři růžovém, jak jsem to viděl před pěti lety v protivínské jedné zahrádce. *Modlil jsem se.* Pro svůj klid.

Hrstka vřesu.

„Kroky dívky slyším v hloží,
za milým až sem se drala,
by pod sochou Matky Boží
vřesu hrst mu zanechala."

Jaroslav Vrchlický.

Básník viděl dívku, kladoucí kytičku vřesu pro milence u sochy Matky Boží.

Takový sen šel básníkovou duší.

— — — — — — — — —

Toulal jsem se na Česko-moravské vysočině. Chudá byla krajina, žlutavě zašedlá, smutná. Stromů málo.

Na návrší, přes které vedla ušlapaná široká cesta pro pěší, týčila se kaplička se sochou královny Mučedníků. Jakási hubená, shrbená a bosá stařenka klečela před kapličkou.

Modlila se.

Potom políbila podstavec sochy a položila k němu kytičku z vřesu a z divoké čekanky.

A odešla, babička. Za chvilku zmizela mi s očí za vršíkem, za smutným, za hnědě žlutým kopcem bez stromoví.

Usedl jsem na stupeň kapličky a zadíval jsem se k obloze. Byla jako z olova vytažený plech, zasmušilá, nejasná, jakoby přeplněná vodními mraky.

Živé duše nezjevilo se na obzoru.

Luňák vynořil se na západě a zmizel k jihu ve vzdušných výších.

Klekl jsem si před sochou Marie královny a pohlížel jsem k jejímu obličeji. Socha nebyla uměleckou prací. Ale cosi klidného a usměvavého se zračilo v tazích kolem úst.

V mé duši zrcadlil se však jiný zjev, milostný, slavný, něžný a vznešený, tak jak jej vysnil milovník Kristův ve své královské „Zahradě mariánské“.

A v srdci se perlila ozvěna radostného vstupu a vzývání nesmrtelného Julia Zeyera.

Povšíml jsem si kytičky z vřesu a z divokých čekanek. Při tom jsem si vzpomněl na stařenku, která se tu modlila, která sem hrstku vřesu a čekankových květů ve svém obdivu a ve své lásce položila.

Tak jsem přemýšlel.

Básníci kladou k nohoum *královny* květy své duše a chudé stařenky hrstky nasbíraných květinek s mezí, s lučin a s pěšin horských.

A přece je to oslava jedna.

Protože ze všech těchto darů mluví jedno srdce: srdce věřící a oslavená.

Bylo mi tu tak krásně, tu, *u prosté kapličky Mariánské. Buď zdráva, MARIA!*

Literatura.

NĚMECKÁ.

Lehrbuch der Apologetik oder **Fundamental-Theologie.** Von Dr. Thomas Specht, o. Hochschulprofessor am kgl. Lyzeum zu Dillingen und bischöfl. Geistl. Rat. gr. 8 (VIII, 420 str.). Regensburg 1912. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena neváz. výtisku M 6·80, v původní vazbě 8 marek.

K různým časovým spisům apologetickým, o něž v německé literatuře katolické není nouze, — připomínáme jen z novější doby Kneiba-Savického, Essar-Mausbacha Reinholda — druží se důstojně přítomná příručka apologetiky neboli fundamentalní theologie professorem Dr. Tomášem Spechtem napsaná. Autor její vytknul si dvojí úkol, hájiti totiž jednak náboženství křesťanské proti odpůrcům, případně vyznavače jeho v přesvědčení o jeho pravdě posílit, jednak pro dogmatiku a theologii vůbec položiti pevný základ.

Podav a vyloživ v části úvodní stručně jméno, pojem a rozdělení theologie, a ukázav, že theologie je skutečně vědou, jakož i vysvětliv pojem, úkol, methodu apologetiky, jedná autor v části první o náboženství křesťanském. Zde vědecky vymezuje a obhajuje správný pojem náboženství a zavrhuje některé pojmy moderní, dle nichž náboženství je buď pouhým poznáním nebo pouhým projevem citu nebo pouhou mravností. Na str. 24 činí výtku všem těm, kdož náboženství výlučně za věc vůle prohlašují. To činí se sv. Tomášem všichni scholastikové, pokud označují náboženství jako mravní ctnost, jejíž sídlo je ve vůli (srv. S. Thom. 2, 2, p. 81. a. 5 ad 3). Co spisovatel vyloučiti chce, je tvrzení, že náboženství není než řádný život bez zvláštní bohopocty; a nač chce položiti důraz, je, že náboženství musí celého člověka pronikati a nesmí jen vedle mravního jednání se pohybovati. Obojí je správno a také od scholastiků zdůrazňováno. Způsob, jakým se spisovatel vyjadřuje, není tudíž úplně případný, což ovšem omluviti lze snahou po stručnosti. Na str. 27 praví autor: „Poněvadž jsoucnost boží a duchovost duše jsou předmětem filosofie, má zde o těchto pravdách jen v podstatě býti pojednáno.“ To třeba míti na paměti, nemá-li se důkaz jeviti příliš stručným. V dalším postupu pojednává autor důkladně o možnosti, nutnosti, poznatelnosti, kriteriích zjevenía o náboženství zjeveném.

Při tom předpokládá pravost starozákonních knih, okolnost, která přirozeně apologetický postup poněkud poškozuje. Než i když odzíráme od spisovatelů jednotlivých knih, je nepopíratelným faktem, že národ israelský mnoho století před Kristem vystupoval s nárokem, že má náboženství zjevené, a že toto náboženství, jak je obsaženo v jeho svatých knihách, jak o sobě, tak i porovnáno se všemi ostatními tehdejšími náboženstvími znak božského původu na čele nese, jak spisovatel na str. 97 nás. dokazuje. To je skutečně důkaz apologetický. V dodatku k dílu prvnímu i b i b l e a v ě d a p r o f a n n í, autor pojednává o prvních kapitolách genese a podává zde dobrý přehled všech sem spadajících otázek. Při tom správně vytýká poměr mezi biblí a vědou a připomíná neméně případně, že jen neporozuměním a neznalostí pravého stavu věci vzniká disharmonie mezi nimi.

V dalším postupu díla svého jedná autor o k ř e s ť a n s k é m n á b o ž e n s t v í a z j e v e n í a dokazuje tu především pravost a spolehlivost evangelií, pak předvádí nauku, osobu, zázraky a proroctví Ježíšova, na konci pak dokazuje božství náboženství křesťanského z jeho rozšíření a vlastností. V této části případně je postavena vznešenost učení Kristova do pravého světla a dokázáno, že ani z persismu nemohlo přirozeně vyplynout, což jasně vysvítá z vlastního jádra křesťanství. Osoba Kristova je svého druhu jedinou. Stavět Sokrata vedle Krista mohou jen takoví učenci, kteří velikého rozdílu mezi nimi viděti nechtějí. Zeller, moderní filosof a nejlepší znalec řecké filosofie, praví o Sokratovi, že je venkoncem dítětem svého národa a že nepodává všeobecné mravní míry pro všechny doby. Kristus povznáší se svou osobností a svým učením nad úzké hranice své doby, svého lidu. Cílem jeho snah není obrození jednoho národa, nýbrž veškerého lidstva. Proto všem se stal vším, Řekům i barbarům. Jeho osoba má ráz nadnárodního, všeobecně lidského. Pro jeho vynikající zjev není žádného vzoru, žádné podobnosti. A právě proto stal se všem vzorem, v němž každý vidí svůj mravní ideál. Řekové se stávají jeho vyznavači, ačkoli žádné filososofické školy mezi nimi nezaložil. Bramín se mu klaní, ačkoli mužové z nižší kasty rybářů jeho učení hlásají."

Druhý díl spisu obsahuje nauku o ustanovení, organisaci, vlastnostech a známkách církve; pak následují výklady o neomylnosti církevního úřadu učitelského, o písmě a tradici a o poměru rozumu a zjevení.

Nežádáme-li od příručky, aby přinášela věci podstatně nové, nýbrž aby celou látku stručně, přehledně a plně podala, pak možno říci, že příručka Spechtova těmto požadavkům plně vyhovuje. Stojí sice na stanovisku staré apologetiky, má však zřetel na všechny moderní otázky a obtíže. To zvláště viděti při bohatých údajích literárních v čele jednotlivých paragrafův uvedených; schází sotva dílo významné, na něž by nebyl zřetel vzat.

Proto není pochyby, že důkladné a jasné dílo Spechtovo získá si v kruzích theologických hojně obliby, zvláště u professorů gymnasijních, jimž při výkladech apologetických poskytnouti může vítaných služeb.

Dr. Jos. Samsour.

Kardinál Massaja. Ein Heldenleben aus der Mission. Napsal P. Fulgentius M. Krebs, kněz kapucín. 2. a 3. vydání. Ve Strassburgu 1916. Str. 88. Cena 1 K.

Všeobecně se uznává důležitost četby životopisů a čím obšírnější, tím lepší. Když byl Walter Scott malý hoch, běhaje po světnici, vymkl si nohu. Snad řekne někdo, taková maličkost nestojí za to, aby to vypravoval jeho životopisec. Nicméně závisí na tom „Ivanhoe", jeho nejlepší román i všechny ostatní. Když totiž dospěl syn Scottův ve věk, kdy se měl rozhodnouti, který stav si zvolí, projevil žádost, vstoupiti ve stav vojenský. Tu odvětil mu otec: rád svoluji, neboť, kdyby mi nebránila chromota, byl bych i já vojákem. Kdyby si tedy nebyl Scott vymkl jako dítě nohu, byl by bojoval ve všech válkách tehdejší doby a my neměli jsme dle všeho ani jednoho z jeho děl, jimiž se zvěčnil. Jest tedy velkou předností všech životopisů, aby, pokud možno, obšírně popisovali život svého hrdiny.

Tuto oznámený životopis kardinála Massaje z řádu Kapucínů jest bohužel příliš stručný a pak mnohdy poněkud ve chronologii nejasný; není přesně vyznačeno, kdy událost, o níž se vypravuje, se stala. Což však

omluviti lze, že měl spisovatel asi na mysli více cíl asketický než dějepisný. Hlavně postrádáme mapy. Jest přidán pouze obrázek kardinálův. —

Massaja Lorenzo jest dítě severní Italie, kde se narodil roku 1809. Stár 17 let, vstoupil ku kapucínům. Dostal jméno Vilém a ihned od počátku měl nejvřelejší touhu jíti jako missionář mezi pohany, což se mu vyplnilo teprvé však po dvaceti letech, když tehdejší papež Řehoř XVI. odevzdal missie mezi Gally ve východní Africe turínské provincii kapucínské. Massaja se přihlásil a byl posvěcen za biskupa. Vypravil se roku 1846 do území sobě určeného, ale ač pobyl v Abessynii a Ethiopii čtyři léta, do země Gallů se nedostal. Vrátil se do Evropy a znovu se vypravil do Afriky roku 1852, kdy se mu podařilo v přestrojení kupce po velikých nebezpečích dne 21. listopadu konečně překročiti hranice sobě vykázaného missijního okrsku. Mnoho zkusil, některé z jeho útrap a zkušeností se tuto vypravují. Císař Menelik velmi si ho vážil a chtěl ho učiniti svým ministrem. Roku 1878 byl Menelik poražen císařem Janem, který se k biskupovi Massajovi choval nepřátelsky a vypověděl ho ze svých zemí. 1881 vrátil se Massaja do Evropy a uchýlil se do kapucínského kláštera ve Frascatti nedaleko Říma. Na vyzvání tehdejšího papeže Leona XIII. vydal třináct obsáhlých svazků o svém 33letém pobytu v missiích, z nichž jest spisek P. Krebse výtah, prvý životopis Massajův v německém jazyku. 10. listopadu 1884 byl Massaja povýšen na kardinála, ale zůstal skromným, jak byl dříve; bydlel dále ve své světničce s nejjednodušším nábytkem; jako odznak své důstojnosti nosil pouze prsten, jinak chodil v hábitě kapucínském maje kříž biskupský. Pro churavost uchýlil se pak do Neapole, kdež brzy po svém příchodu zemřel 6. srpna 1889. Pochován jest v Římě. U jeho hrobu byla již po dvakráte deputace Gallů. Císař Menelik vyslovil soustrast nad jeho úmrtím a na znamení úcty zaslal také dva velké kusy slonoviny s nápisem: dar císaře Menelika jeho Eminenci, nejdůstojnějšímu kardinálu Massajovi.

Četba spisku jest velmi poučná. Kéž najde mnoho přátel všem missiím, jak pravil zvěčnělý svatý Otec Pius X. v řeči ze dne 12. července 1912: „Kdo správně oceňuje svou víru a má aspoň jiskru pravé lásky ku bližnímu, přispěje zajisté dle možnosti tak četným ubohým bratřím, kteří žijí v temnosti a stínu smrti.“ Kdo zakoupí tento spisek, který jest k dostání v Solnohradech „Sodalität des hl. Petrus Claver“ Dreifaltigkeitsgasse 12 přispěje tím také na missie, ježto jim jest věnován čistý výnos.

Ignát Zháněl.

Zum Priesterideal. Charakterbild des jungen Priesters Johannes Coassini aus dem deutsch-ungarischen Kolleg. in Rom. Von Ferdinand Ehrenborg S. J. — S 9 vyobrazeními. Stran XII a 312, cena brož. M 3·60, v plátně váz. M 4·40; nákladem vydavatelství Herderova ve Freiburku. — O tomto velmi zajímavém a povzbuzujícím literárním díle vyslovili se — a to již samo dokumentuje význam jeho obsahu — velmi pochvalně Pavel biskup Rottenburský a Adolf Bertram kníže-biskup Vratislavský; první z těchto knížat církevních praví: „Krásné toto životopisné dílo volá k veškerému kléru v těch našich neutěšených dobách: sursum corda; vyprávění o tom, jak Coassini umíral, vyloudilo slzy z mých očí.“ Velice hodnotné dílo Ehrenborgovo, jemuž autorem byla obětována nejsvědomitější péče, by v jasně zářivé světlo postavena a uctěna byla památka mladého nadšence Coassiniho, předvádí nám sytými barvami a slohem vroucně prodchnutým obraz života provázeného vážnou důslednou sebevýchovou, těžkou prací a vytrvalostí od prvních exercicií po dobu šesti let až k okamžiku smrti — „chřadnu, aby Kristus ve mně vzrůstal“. — Jan Coassini žil v Tovaryšstvu Ježíšovu jako skrytá fialka — že byl slunečnicí, obracející se velkým květem svým po slunci lásky Kristovy, že byl hrdinou, jenž na oltář této posvátné lásky položil jinošský život svůj, seznali všichni, když smrt ledovou rukou strhla závoj s dojemné jeho pokory. Odkud vyvěrala všechna ta síla duše mladého kněze? Ve které knize zákonů života lidského bylo psáno pravidlo, aby jinoch všeho světského se zříkaje a vzdaluje, toužil jen a jen po pokladech nadpozemských. Zápisy a velmi pečlivé záznamy o životě Jana Coassiniho hlásají, že síla a touha jeho vyvěrala z nezdolně věrné náklonnosti k vznešenému povolání kněžskému, ke kterému měl každou vteřinou zdobenu cestu zlatým kvítím svaté Eucharistie. Kdo sám prožívá to blaženství, vycházející

z blízkosti Boží, plně pochopí, jakým zdrojem síly a bohumilého, spolu též bohonadšeného života bylo Janu Coassinimu „s l o v o t ě l e m u č i n ě n é“ při první mši svaté i v hodince smrti. — Ehrenborgovo dílo staví se důstojně po bok klassickému dílu Hettingerovu „Aus Welt und Kirche“, které již v přečetných srdcích studujících jinochů vzbudilo lásku k povolání duchovnímu a přec jen možno říci, že autor Ferdinand Ehrenborg S. J. nelíčí ve své knize jako na zčernalém pozadí starých klášterních obrazů život nějakého světce, jenž by tělo své umrtvoval, do krve bičoval a měl častá vidění — autor v jasném denním světle jako v pleinairu ukazuje nám obraz života 25letého kněze, jenž r. 1912 zemřel v Germaniku v Římě, člověka šlechetného a naveskrz prostoupeného paprsky nejsvětějších ideálů, člověka, jenž prachem cest života ubíral se na horu dokonalosti — a právě proto denní světlo, obraz obklopující, sesiluje dojem velkého vzoru dokonalosti v každém srdci, jež poctivě po ní dychtí. V Coassinim budou uctívati i d e á l k n ě z e nejenom kandidáti stavu duchovního, nýbrž bude také ku prospěchu společnosti lidské, jestli-že také každý jiný mladík ideální mysli spravovati a zvelebovati se bude vzorem nadšence, jenž jako člověk byl fialkou a jako idealista bílou růží v Tovaryšstvu Ježíšově, jemuž k zdobě stále kvetou lilie sv. Aloisia de Gonzaga, vzoru pannické čistoty a miláčka mládeže studující, je-li v duchu svém v pravdě křesťanskou a ryze katolickou. Tato pak tím radostněji může sáhnouti po knize Ehrenborgově, doložím-li ještě, že šťasten jest, kdo dovede z ní získati tak mnohou perlu duševního blaha a povzbuzení. Málokdy shledáme se s tak početnou řadou literárních posudků o některém díle, jako stalo se při spise Ehrenborgově, kterému nejlepším doporučením jsou vroucí projevy církevních knížat, z nichž biskup Adolf Bertram se vyslovil, že z životopisu Coassiniho přímo se šíří jakás nadpřirozená vůně ctností a posvěcení. — Jan Voborský.

ČESKÁ.

Aronův Prut. Myšlénky na neděle a svátky. Sestavil F r a n t i š e k K a š p a r. Nicov 1916. Vytiskli Šmíd a spol. v Soběslavi. Nákladem vlastním. Stran 64, cena brož. 60 hal. Schváleno nejd. biskupským Ordinariátem v Českých Budějovicích dne 8. února 1916, čís. 1041. — Počínaje 1. adventní nedělí, provádí nás autor po celý církevní rok kvetoucí zahradou své zbožně poetické mysli a na každou neděli a na každý svátek hned z rána při východu slunce podává nám, abych lidově a po venkovsku se vyslovil, z té své zahrady voničku myšlenek povzbudivých, z nichž šíří se libodech náboženského povzbuzení a jitřní světlo pravdy, zářící do cest a stezek dnů života našeho během církevního roku. Slyšel jsem celá sta výborných kázání a ze mnohých ještě dnes tkví mi v paměti logický postup myšlenkový, jenž na mysl mou hluboce zapůsobil — slyšel jsem celou řadu promluv duchovních, převážně rázu vznešeně eucharistického z úst J. Mil. nejd. pana preláta-opata Methoda Zavorala a vnímavě studoval jsem cyklus kázání J. Mil. nejd. pana opata Albána Schachleitera O. S. B. na vzácná nyní themata „útěcha v dobách válečných“ a když tak zas a znovu pročítám poměrně tenkou, však obsahově tak bohatou a štědře obmyšlenou knížku „Aronův prut“ od Františka Kašpara, slynoucího též zdařilými pracemi básnickými, s opravdovým a vřele procítěným povděkem mohu v rámci této stručné recense říci: kdo se chceš pokochati celoročním nevadnoucím věncem bohumilých, duši jak jarní dešt svlažujících myšlenek, sáhni po knize té, čti ji a vzbouzej v nejhlubším nitru svém ducha náboženského a také vlasteneckého. Jakkoliv pro neděle a svátky (v celkovém počtu 78) podán jest pouze jakýsi generální náčrtek, jakási skizza zlatého kruhu idei, jež by prozářiti měly vhodnou a výstižnou promluvu ve chrámě, přece jen bude knížka ta rovněž milým a přátelsky ochotným průvodčím duše a srdce křesťana-laika a stane se výbornou příručkou katolických rodin v předvečer významných svátků a slavností církevních; u krbu domácího i v pracovně literáta budou z ní již jako předem zachvívati se ozvuky strun toho čarovného krásna, jež mnohým utajeno, však přemnohým zjeveno jest v milých prostorách domu Božího, jenž jest domem modliteb. — Abych z myšlenkového věnce knihy p. autorovy aspoň jeden kvítek na ukázku podal, stůjtež zde myšlenky jeho k slavnosti sv. Václava: „Dědic i odkazatel. Odkaz jeho: víra a národnost,

víra duší, národnost tělem jest tohoto dědictví. Odkaz ten má nepřátele vnější a vnitřní. Vnitřní: bojovníci proti „klerikalismu", lidé stavící zájmy osobní a stranické nad zájmy národní. O odkaz sv. Václava nutno zápasit a pracovat, by rostl zevně i uvnitř. Víra musí proniknout celého člověka. Čech je nábožensky povrchní, víra musí vniknout do jeho vnitra, aby jako pták naplněn katolickým duchem se povznesl. Bohatství a kráse jazyka, vědy a umění musí odpovídat charaktery, národní ctnosti. Krev sv. Václava byla krvavým křtem národa, nyní krvavý křest války. Po křtu nutno jest biřmování, sesílení, posila všeho, čím národ roste, boj proti všemu, co národ ochuzuje, otravuje, snižuje, což činí zvláště vášeň novinářská a stranická, podporující lhostejnost náboženskou a národní. Prosba o přímluvu sv. Václava, by pod uschlou krví padlých synů tělo národa se zhojilo!" — Tolik, co na př. možno čísti na str. 53. a 54. — Obsah jednotlivých statí jest i při hojnosti látky silně zhuštěný, energicky apologetický a tam kde jde o povznesení milého a vzácného nám kultu Marianského, přímo korunován jest sněhobílými růžemi tohoto kultu, jimiž pravý a poslání svému věrný básník nikdy nezapře rozvroucnělost a něhu svého ducha. — Za jednu z hlavních předností knížky Kašparovy po stránce ryzosti jazykové výslovně musím uvésti, že vyniká i v tomto směru, neznajíc takřka vůbec cizích slov a že tedy podobá se čistému křišťálu, jímž světlo sterých a tisícerých myšlenek tím zářněji a jiskrněji proniká a lahodně působí. — A jak dovede autor posilovati a potěšovati i v dobách nad všechno jiné zlých a strastiplných, zvíme na str. 33., kde praví, „že Bůh soužením jako kladivem oklepává omítku chyb, které hyzdí obraz jeho v duši. Jako zápalka chytne než o drsný povrch, tak láska k Bohu se zaněcuje drsností soužení." — Kéž stalo by se tak pro trvalé obrození myslí a duší lidských také vlivem aťúčinkem velezdařilé práce p. autorovy, kterou milerád a každému co nejvřeleji doporučuji! Jan Voborský.

Josef Šusta: **Cizina.** Román. Praha 1914. Knihkupectví Bursík a Kohout. Stran 224. — V románu je dosti myšlenek a úvah, které zaujmou čtenáře nábožensky cítícího. Přečetl jsem „Cizinu" po delší době opět a uznal i za vhodné pronésti o ní své mínění. Kniha nabyla po vypovězení války jaksi větší zajímavosti i důležitosti pro posouzení smýšlení, jaké bylo v italské společnosti před válkou. Autor vkládá v ústa dcery senatora Sacchiho tato slova: „Mám z duše ráda národní vojsko; tak je mám v lásce jako naše matky milovaly církev. Naše vojsko vnese do poslední chatrče vědomí vlasti, jako tam kdysi misie vnesly důvěru ve svátost. Lid může hladovět, ale nesmí zůstat bez víry v něco velikého, společného všem duším, začby se v nejvyšší chvíli života mohl obětovat. Byla to víra v kněze a bude to víra v národní vzrůst — navigare necesse est, vivere non necesse est". (Str. 58.) Tedy „větší vlast" — to jest víra a ideál té italské společnosti, v níž se pohybuje hrdina románu Karel, český vědec a politik, a jíž tak podléhá, že má chvílemi záchvaty „přimknouti se k většímu národu". Vlastenecké smýšlení Karlovo je tedy značně mdlé a chabé. Po smrti mladé ženy nemá před sebou ideálu, nevidí před sebou cíle a myslí pouze na to, zda by sňatkem s dcerou italského senatora (Biankou) uzdravil chorou duši a dal životu nějaký směr. K sňatku nedošlo a Karel vrací se domů, kdež má synka svěřeného péči dědečkově. Tím končí kniha a mohlo by se očekávat pokračování, druhý díl románu, kde bychom mohli pozorovat, jak Karel dítě vychová, aby nebylo nezdravým nebo zbytečným údem národní společnosti. Hrdina románu je skeptik, kteroužto chorobu do jeho duše vlil ve škole „bystrý, ale chladný učitel češtiny" (str. 219) a skepse řídí i jeho stanovisko k náboženství; vyslechne sice logickou (ale také chladnou) apologii církve a náboženství z úst přítele svého švýcarského kněze a učence Finslera (str. 89—100), ale po řeči přítelově vzpomene si při pohledu na Vatikán na stařičkého nebožtíka papeže (Lva XIII.), kterého viděl jako „zraněného ptáčka" a chvějícího se kmeta — a to mu postačí, aby věřil v slabost a snad i konec církve . . . Tak úzký jest jeho rozhled po skálopevné budově církve. Nevidí a necítí její život v milionech srdcí, jež hoří láskou, nadšením a obětavostí; nevidí její práci usilovnou a mohutnou v říši vědy, umění, askése, účinné lásky k bližnímu, nevidí a nepozoruje strach jejích nepřátel, jejich horečnou, zoufalou činnost, aby ji (Církev) zdolali, nevidí jejich malomocný hněv a šeredné prostředky, jichž se chápou. Klame se nepřítel, či náš chorobný

skeptik? — Cizina — jak těžko vniknouti v duši cizího národa. Neukřivdil p. spis. tomu lidu? „A štíhlý černý lid, v hrdinném postoji vzdorující slunci a bídě, mu byl tak cizí“ (str. 201). A může-li skeptik a seveřan k tomu vůbec vniknouti v duši lidu štvaného a bičovaného politickými agitatory, fanatickými zednáři a týraného bídou, kterou přináší chudobná půda a zvyšuje nesvědomitost velikášstvím zaslepené vlády? Zdá se, že každý národ nese svoji kletbu. — V knize je hojnost zajímavých úvah a tato stránka dodává jí vlastně ceny; živel románový je dosti chudý a spíše překáží vážnému čtenáři. Jako kniha úvah (vědeckých, filosofických) byl by spis Šustův jistě užitečnější. Kdo miluje četbu románovou, tomu úvahy takové překážejí, zdržují děj a ubírají zajímavosti; kdo má rád četbu vážnou, tomu zase živel románový svojí malicherností, všedností a povrchností se protiví. Velmi nešťastnou roli přiřkl prof. Šusta ve svém románě knězi proletáři (Don Raffaele), který se několikrát mihne jako zloduch ku pohoršení každého jen trochu citlivého čtenáře. (A k tomu ještě na konec tak málo pravdě podobná shoda okolností, jež zaviní smrt sympatického synovce Karlova, Jiřího!) Kněz nehodný je jako vřed na těle církve, odporný parasita a dá-li se takový nešťastník na pospas lačnému davu (nesoudnému čtenářstvu), je to jistě svrchované bezpráví vůči těm, kdož by si přáli míti církev bez poskvrny, třeba by věděli, že to možno není. Nechceme z toho usuzovat, že by prof. Šusta byl zaujat nebo zaslepen a chtěl škodit, ale jako chybu vytýkáme, že chtěl vše možné do svého románu vtěsnat a dosti neuvážil, co se tam právem hodí a co ne. Sám si zajisté nelichotil, že by jako cizinec mohl podati úplný a správný obraz cizího kraje a lidu. Kde si vybrali i obratní spisovatelé za předmět líčiti hřích kněze, byla to vždy jen snaha po sensaci anebo přímý zlomyslný útok proti víře a církvi. Toho ovšem u prof. Šusty nebylo. — V něčem připomíná „Cizina“ Fogazzarův román „Obrození“ (Piccolo mondo moderno) také do češtiny přeložený (nákladem N. Života, Prostějov 1905), kde se líčí utrpení duší, po obrození a osvobození toužících. V italském románě hrdina překonává „krutost osudu“ a moc vášně mravní silou, jež plyne z víry, při čemž je mu vůdcem zbožný a šlechetný kněz. L † st.

Dědictví maličkých pod ochranou sv. Karla Boromojského v Hradci Králové přineslo v podílu šedesátém na rok 1916 svým údům velmi pěknou povídku Karla J. Zákouckého. „Za štěstím“ (112 str., krámská cena 80 h). O účelu této své práce píše p. spisovatel: „Přával jsem sobě, aby národ český dospěl k vyšším cílům na poli kulturním i národohospodářském. Jedině takto zmohutní, aby vedle jiných národů mohl žíti dále svým českým životem. Ježto pak vyspělost kulturní souvisí s vyspělostí národohospodářskou, rád bych, aby náš český lid zápolil na tomto poli s národy ostatními. Jde kultura se zámožností ruku v ruce. Zámožnosti nabýváme jedině prací a šetrností atd. K tomu aby údy „D. M.“ povzbudil, napsal jim tuto povídku, ve které ukazuje na rodácích Tasavických (na samém úpatí Železných Hor), čeho dodělati se může doma i v cizině člověk přičinlivý, poctivý a šetrný. Nejen členové „D. M.“, ale zajisté i každý jiný se zájmem přečte si poutavou knížnu tuto. Doporučujeme ji jakož i „Dědictví Maličkých“ vřele. J. Fr. Křtěnovský.

Hlad. Napsal Knut Hamsun, přeložil Hugo Kosterka, vydal Hejda a Tuček. Cena 3 K.

Stojí to veliké sebezapření přečísti 236 stran, kde líčen ve všech možných odstínech, při nižším vyšším stupňování hrozný hlad osoby, kterou spisovatel na sebe vztahuje. Chce se věnovati žurnalistice, spisovatelství, ale nemůže se při tom uživiti. Časem sestaví článek za 5—10 korun, ale to nestačí. Potácí se městem, zakouší každou svízel, mnohdy několik dnů hladoví, třísky kouše, kámen do úst klade, ale přece nesníží se ku krádeži, má v sobě hrdost a odmítá podporu. Jest na kraji šílenství, není schopen práce duševní, klesá den ode dne, až se uchytí na lodi a slibuje jakoukoliv práci. Mnohého napadne, proč už dříve tak neučinil. Scény jsou tu úchvatně silné, ale i odporné, na př. styk jeho s milenkou na několika stranách líčený jakož i odporný výjev, kdy námořník s hostinskou před zraky blbého otce a za smíchu manželova ukájí své chtíče. Tím málo se čtenáři vzdělají. Během děje objevují se střelné vzpomínky na Boha při hladovění a pachtění po drobtu jídla. Pro širší publikum se román nehodí a k úplnému pročtení třeba silných nervů. L † 12.

Tomáš Škrdle. Jeho život, práce a působení v družstvu Vlast a v katolickém životě v l. 1880—1913. Napsal Tomáš Jos. Jiroušek. V Praze 1917. Tiskem a nákladem družstva Vlast.

„Hlasy Svatováclavské" — sbírka to časových brožur vydávaných družstvem Vlast za redakce vdp. Vlastimila Hálka, faráře v Liboci — přinesly v čís. 1.—4. roč. XVII. svrchu uvedenou práci, ve které opravdu velice přehledně a vystižně vylíčen život zakladatele „Vlasti" na jeho studiích, jako kaplana a katechety a jako Vincenciána, načež pojednáno o počátcích družstva Vlast a agitačních cestách T. Škrdle pro zájmy téhož družstva, o seznámení se spisovatele T. J. Jirouška se Škrdlem, o počátcích hnutí katolického v Čechách, o odborech družstva Vlast a spolcích při něm, o cestách, nemoci, smrti a pohřbu vdp. Tom. Škrdle. Dále jsou uvedeny literární práce téhož, jakož i památník družstva Vlast, jeho časopisů, odborů a podniků, sociálně-literární sjezdy tohoto družstva, oslavy literátů, jubilea atd. Doporučujeme spisek tento (72 str.) rádi. Prok. Zaletěl.

„Rajská Zahrádka" Obrázkový časopis pro mládež. Uspořádal: Václav Špaček, řídící učitel v. v. a spisovatel. Vydavatel: Václav Kotrba v Praze. Ročník XXVI. (1916—1917). Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. — XXVI. ročníkem vstoupila „Rajská Zahradka", která již mnoho vykonala k vzdělání a pobavení naší katolické mládeže, do nového čtvrtletí. A opětně se zdarem, protože staří spolupracovníci zůstali jejísloupcům věrni. Z poetů a poetek čteme v právě ukončeném ročníku práce: A. Simerské, Fr. Libora, Fr. R. Zelinky, Fr. Šebestíka, Prok. Zaletěla, Vlad. Hornova, V. Hübnera, A. M. Kadlčákové a j.

V prose, ať povídkami, pohádkami aneb bajkami přispěli kromě redaktora, jenž má zde několik mládež zabavujících příspěvků, tito: Alois Dostál, Anna R. Husova, J. Milota, V. Jukl, Ignát Zháněl, K. J. Zákoucký, A. B. Šťastný, A. Mittenhubrová, K. Waldhauser atd.

V článcích poučných nejvíce mládeži se zavděčil bohatou směsí, nazvanou „Zajímavosti" Vinc. Drbohlav. I řada ostatních různých článků, k nimž připojeny byly vhodné illustrace, obohacovala celkový obsah „Rajské Zahrádky". Kéž by po prázdninách nastoupila „Rajská Zahrádka" novou pout po vlastech českých a našla všude u české katolické mládeže srdečného přijetí! Otakar Jakoubek.

Při záslužné práci. Obraz z poslední doby. Napsal Alois Dostál. Nákladem Kotrby. „Ludmila" č. 6. 1916. Stran 135.

Dalo se očekávati, že náš Alois Dostál si všímá s pochopením všeho, co světem hýbe, použije i nynější pohnuté doby jako základu ku svým pracím. A nesklamali jsme se. Poslední číslo „Ludmily" ročníku 1916, které však vyšlo teprve v červenci 1917 — také pod znamením války — přináší novou práci Dostálovu, které dal název „Při záslužné práci" a jmenuje ji „Obraz z poslední doby".

Není to práce šablonovitě zpracovaná, která by se pohybovala v dávno vyšlapaných cestičkách: Raněný vojín zamiluje se do ošetřovatelky a pak jest buď hned svatba, anebo potřebí překonati více překážek. Tuto názorně plasticky se popisuje ústředí venkovského města, kde sice, dle jména řídí osudy obce starosta, povoláním kupec, ale vlastně vše vede jeho tajemník. Zřídí se nemocnice pro vojáky, nemají však ošetřovatelek. Žádná z domácích slečen nechce začíti, každá má nějakou výmluvu. Až se rozhodne nejstarší dcera listovního od soudu Flora, následuje ji několik dalších domácích dám. Vyučí se v Praze všemu potřebnému.

Přijdou vojáci, zprvu pouze lehce ranění, později i těžší případy. Mezi nimi jest nadporučík, — mohl také býti pouze poddůstojník, neboť nikdy není důstojník v jedné světnici s vojíny, ale má vždy pokoj pro sebe — v civilu továrník, Švára. Protože Flora jako první a nejdovednější z ošetřovatelek si ho musí více hleděti než ostatních, povstanou venkovské klepy, až se vše jinak rozluští, než jak se domnívaly domácí slečny. Objeví se dávný ctitel slečny Flory, nesmělý, ale hodný mladík, kterého přijme Švára do své továrny za účetního. Toť stručný nástin obsahu.

Anglický essayista Addison napsal jednou: „knihy jsou odkazy, které zůstavuje lidstvu velký duch". Náš Dostál neustále pracuje. I nyní, když tolik práce ze všech stran, píše pilně, píše pěkně; zůstaví po sobě památku čestnou. Nikdy se nehonil po heslech, která právě byla oblíbena, měl vždy na mysli pouze vzdělání, ušlechtění svého milého lidu. Tomuto

svému lidu zůstal po celý svůj život věren. I když bývá v dějinách literatury každého národa velmi smíšená společnost, Dostál bude vždy přináležeti k elitě, která třímala heslo ideálů a zásad, jak je hlásá naše katolická víra. Proto všechny jeho spisy i tento nejnovější lze doporučiti ku četbě. Pobaví, zušlechtí, pohne následovati.

Karaktery hlavních i vedlejších osob jsou tu dobře vystiženy. Setkáváme se bezmála s celým městem. Nikde jednotvárnost anebo suchopárnost, všude čilý život. Povídky z venkovského města vždy se daří Dostálovi. Ignát Zháněl.

Dramatické umění.

Z Národního divadla. V nové anglické veselohře G. B. Shawa „Domácí pán", kterou jsme na naší nejpřednější scéně právě poznali a která náleží k Shawovým prvotinám, přece se musíme obdivovati jeho vyjasněnosti, s kterou hned na poprvé přišel na scénu v řešení otázky malých bytů. Již tehdy probouzel se v něm sklon k sociálním otázkám lidu, jichž chtěl satirou přivést se scestí na pevnou půdu. Ano satira převládá ve hře a tato spíše satirickou hrou nežli veselohrou nazvána býti může. Hra vybudována na dobrých základech a Shaw jako začátečník uplatňuje své umění jako přísný moralista, z kteréhožto svého přesvědčení v pozdějších svých hrách již leccos slevil. Při vybroušené souhře, při níž umělci mnoho musili doplniti, by začátečnické kolísání Shawovo zabarvili (byli to zejména pí. Nasková a pp. Nový a Mušek), docílila novinka plného úspěchu.

Z Městského divadla Král. Vinohrad. Vídeňští dramatikové Ludvík Stärk a Ad. Eisler zetmelili na rychlo asi svou veselohru „Causa Král" a proto i její vypravení na této scéně nedoznalo příliš hřejivého přijetí. Historie „dvou Králů", v níž znázorněn i tajný boj dvou obhájců-právníků, jest jinak zcela všední. Chvílemi se některé nemotornosti ve hře zasmějete, ale hned zase nevíte, proč jste se vlastně smáli. Tak špatně v ní vtip kořeněn, že brzy vyprchá. Účinkujícím se dařilo ve hře nejinak. Nemohli chytiti svými výkony opravdový zájem obecenstva. Když již něco z německé dramatické produkce má býti vybráno, proč to není ovoce zralé a zdravé a nač zanedbávati při tom výběr dobré dramatické literatury původní? . . .

O nic cennější nebyla práce Francouzů Boullheta a Lacombea, fraška „Svůdce Panuffle", dítko to již válečné doby. A proto snad jedině může se omluviti i její nezáživnost. Jest to za dobrou bývalou francouzskou stravu, na níž jsme bývali v těchto fraškách zvyklí, jen pouhá levná a bezcenná nahrážka. Též letní doba přinesla asi toto „osvěžení" veseloherního repertoiru. Více se o této frašce zmiňovati, bylo by zcela zbytečno. Pan Zakopal a pí. Friedlová byli ve svých úlohách nejpevnější.

Třetí novinkou činoherní byla Marie Haunerové-Votrubové jednoaktová veselohra „Martička pianistka", kterouž Národní divadlo spisovatelce vrátilo. A vědělo také proč. Jest to po jejím „Senoseči" práce ještě nepropracovanější, ovšem se smělými, na ženu až nedůstojnými výpady, jimiž chce vzburcovati v posluchačstvu veselost. Ten dramaticky dosud nikde nezpracovaný pikantní závěr ruší všecky nároky na slušnou dramatickou drobnůstku. Malá šestnáctiletá pianistka Martička, za kterou ji aspoň její „starší slečna" teta vydává, nalézá se na vstupu z panenství do mateřství. Zápletka, kdy vyšetřující lékař žid na místě k Martičce k staré panně-tetě se dostavuje, jest dramaticky příliš silná, ale přímo nechutná při vzpomínce, že napsalo ji péro jemné ženy. Divíme se správě, že po odhozené práci sáhlo.

Jako osvěžující pramének žíznivému posluchači po melodické hudbě stala se Lecocquova opereta „Malý vévoda", která přes své stáří několika desítek jest stále usměvavou a laškující v hudbě i v textu. Vypravení dostalo se jí pečlivého a pod řízením kapelníka K. Nedbala zněla svádivě, takže některé části (sbor chovanek) vynutily si potleskem opakování. V titulní úloze pí. Durasová osvědčila se se vší zdatností pěveckou a

hereckou, ač spíše by byla příslušela sl. Bernhardové, která hrála vévodkyni z Parthenay; snad výměna těchto úloh by obsazení prospěla. „Malý vévoda" stane se zajisté i nadále vábivým.

Z předměstských divadel. V lidovém divadle „Uranii" sehrána ve prospěch dobročinných účelů Vil. Skocha jednoaktová hra „Královnin omyl", která zachycuje lásky žár mezi královnou Kunhutou, choti Přemysla Otakara II., a Závišem z Falkenštejna, v době, kdy král umírá na Moravském poli. V drobnůstce jeví se chudost v propracování a mluví z ní, že náleží k jeho prvotinám. Rob. Braccova komedie „Na kordy", která Skochovu hru doplňovala, jest jen vtipným povídáním bez vyšší dramatické vervy.

Na téže scéně též poprvé sehrána Jos. Skružného veselohra „Ferdinand spí", kteráž svou základní myšlenkou: „předstíranou spavostí" ženichovou, upomíná nás na cizí práci před lety v Měst. divadle Kr. Vinohrad sehranou pod názvem „Ospalý Theodor". Skružného humor jest znám a působí vždy na nervy posluchačů a smích se dostavuje v něm a jest zaručen i na celý večer. Pan Kovář v bodrém humoru ještě více kořenil, ale nepřekořenil. Otakar Jakoubek.

* * *

Z cizích jevišť. V Lessingově berlínském divadle vypravena bude nová dramatická práce Rich. Dehmela „Přátelé lidí". — Známý polský spisovatel Stan. Przybyszewski zadal městskému divadlu v Bamberku své nové čtyřaktové drama „Sníh". — Nejnovější drama G. Hauptmanna připravuje se v Berlíně. — Vídeňský spolek spisovatelů a žurnalistů „Concordia" vypsal cenu na celovečerní drama, jehož děj vzat z doby přítomné války. — Komorní operní pěvkyně německá L. Lehmannová darovala obci solnohradské obnos 200.000 K na zakoupení Mozartova domu. — K. Weisse opera „Polský žid" doznala ve Vilně hlučného přijetí. — Gabriela Zápolská dokončila nové drama „Sibiř", které líčí v ponurých barvách porobu polského lidu pod ruskou vládou. O hru jeví ředitelství různých divadel velký zájem. O. J.

* * *

Z české dramatické literatury. Jos. Luďka Brendla báje „Modly a kříž", které počaly vycházeti v nové „Edici Lampyris", zdramatisovati hodlá Lad. Novák, spisovatel výpravných her, a zadá hru nějaké přední pražské scéně k provozování. — MUDr. Jos. Čísler dokončil právě nové drama „Leknín" s námětem psychopathologickým. Pod tímtéž názvem zadala již před tím hru témuž divadlu spisovatelka Pavla Moudrá. — Městské divadlo Král. Vinohrad připravuje Karla Jonáše čtyraktovou „Filištínskou komedii". Později přijdou na řadu tamže původní práce: St. Loma komedie „Faustina" a Jar. Marie druhý díl „Ferrarské trilogie" „Lucrezia Borgia". — Drama Jar. Hilberta, nazvané „Hnízdo v bouři" bylo konečně censurou povoleno a vypraveno bude v Národním divadle ještě do konce roku.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Hanácká literatura s mluvou a svérázem tohoto slovanského kmene na Moravě zastoupena a pěstována jest několika spisovateli. Jí pěstoval Antoš Dohnal (1824—1863) v povídkách, jež sebral Jan Kabelík pod názvem „Prvni povídky hanácké". V oboru tom pokračoval po dvou desetiletích Otokar Bystřina (JUDr. F. Dostál) třemi knihami: „Hanácké figurky", „Hanácká legenda a Pápení". S pečlivou líčení spojen neodolatelný humor. Jiným hanáckým prosaistou byl kněz J. Křen (Fr. Zgoda), jehož práce jsou v pěti svazcích: „Na té naší Hané", „Tři hanácké povídky", „Pod hanáckým nebem", „Strýček z Moravy" a „Strýčkovy rozumy". S humorem líčí strýčka z Hané a jeho nazírání na svět. K němu se řadí Jan Spáčil Žeranovský knihou obrázků ze života hanáckého „Samé tichó". V oboru tom pracuje Jan Vyhlídal střídaje prostou povídku

s causerií a lidovou črtou. Knihy od něho jsou: „Z hanáckých dědin a měst", „Rok na Hané" a „Z hanáckého kraje". Mezi mladší náleží Ot. Březek, jenž líčí lid na „malé Hané", odkud je rodákem. První jeho sbírka jsou „Chlapíci". MUDr. Ondřej Přikryl píše hanácké básně v dialektu. Od něho jsou: „Hanácky pěsničke", „Novy hanácky pěsničke", „Ešče z Hané" atd. K. Dostál-Lutinov knižně vydal sbírku pod názvem „Rýme a šprýme". Má tedy hanácká literatura hojně pěstitelů a jest převážnou většinou rázu žertovného. r.

Sigismunda Boušky, básníka. padesátníka, portrétní kresbu od Arnolda Koblitze přináší „Světozor" č. 51, s krátkým životopisem, z něhož se dovídáme, že Bouška napsal též cennou knihu povídek „Děti", přeložil Mistralova „Mireio", redigoval „Nový život". — Vedle toho všeho zabýval se malbou a odbornými studiemi mistrů japonských a jeho sbírky původních starojaponských dřevorytů jsou u nás unikem."

Brněnská Hlídka při konferenci filosoficko-paedagogické a apologetické zvolena za spolkový orgán. Usneseno postarat se o seznam dobré četby pro školy obecné a střední. Jednáno o vydání psychologie, filosofických kursech a učitelské akademii. Práce rozděleny jednotlivým účastníkům.

Z duševní dílny Tolstého. Jak básnil Tolstoj, vypravuje nám pan Gemeramo v německých petrohradských novinách. Tolstoj napsal právě známou povídku o penězích a předčítal ji sedlákům. Líbila se jim velice. Jeden sedlák byl obzvláště dojat. Lev Nikolajevič obrátil se k němu se slovy:

„No, Konstantine Nikolajeviči, bylo by hezké, jestliže bys nám povídku ještě jednou vypravoval. Učiň mi to potěšení!"

„To mohu, proč pak ne; pamatuji si ji od slova k slovu." A nyní vyprávěl povídku plynně, ale přece ku podivu přítomných nebylo to pouhé opakování, neboť často jeho vypravování s originálem se nekrylo. Mnozí počali ho přerušovati a hněvivě opravovati.

„Nelži přece, tak to bylo!"

Ale Lev Nikolajevič právě ta pozměněná místa sledoval s největším zájmem a krotil ostatní: „Ne tak, ne tak! Nechte ho vypravovati! Vypravuje tak krásně."

Tento sedlák byl nejchudším z celé vsi. Lev Nikolajevič činil si zběžné poznámky a zářil radostí, uslyšel-li ve vypravování nové pořekadlo, původní význam nebo přiléhající slovo. Povídka „Ivan hlupáček" byla uveřejněna ve formě vypravování Konstantinova.

„Činím to vždy tak", pravil Lev Nikolajevič. „Kontroluji sebe a učím se od nich básniti. To jest jediná cesta k tvoření prostonárodního kusu. Tak vznikla i povídka: „Bůh patří na pravdu, ale nezjeví ji tak rychle." Jest opakováním jednoho žáka."

„Karel a Zita", slavnostní dárek školní mládeži se 7 illustracemi vlastním nákladem vydal okr. inspektor šk. J. Vincent v Kopřivnici.

Nová katolická knižnice chorvatská. Redakcí učitelky Heřmy Kürschnerové vydává záhřebská literární sekce mariánské družiny učitelek měsíčník pro katolické ženy chorvatské „Za vjeru i dom". Časopis vychází už 10. rok. Letos počala při časopisu vycházeti také „Katolická knižnice". V prvém svazku je obsažen překlad románu „Hulán Ilko Smutnjak" od E. bar. Handel Mazzetti.

Evropská knihovna Petrarkova. Nedávno prošla novinami zpráva o americké knihovně Petrarkově, kterou zřídil Američan Fiske. Vídeňský knihovník Grolig zmiňuje se v „Münch. N. Nachr.", že rovnocenná knihovně americké je Petrarkova knihovna, kterou zřídil advokát Dom. de Rosetti a která je nyní částí městské knihovny v Terstu. Její původní majitel je také autorem prvního katalogu z r. 1834. Od té doby bylo vydáno několik doplněných katalogů. Jinou Petrarkovu knihovnu založil ve Florencii L. S. Oleschi. Byla zakoupena pro městskou knihovnu v Ravenně. Římská sbírka Petrarkových spisů pochází z r. 1874. Jak vidět, byla chlouba Američanů, že mají jedinou knihovnu Petrarkovu na světě, trochu ukvapená.

Katolický tisk v Rakousku. V naší říši jest křesťanský katolický tisk zastoupen takto: třikráte denně vychází časopis 1, dvakráte denně tři, jednou denně 31; týdenníků vychází 62, dvakrát týdně 19, třikrát 1, čtyřikrát 1, za 14 dní 2. České denníky se tisknou 4, týdenníků 14, dvakrát týdně 4.

Soutěž. O vypsanou cenu za dílo Mistr Jan Hus, život jeho učení, už od r. 1915 prodlouženou, zadali dle Věstníku České akademie prof. Dr. Václav Novotný a Dr. Vlastimil Kybal.

Na paměť 700 úmrtí bl. Hroznaty vydali teplští premonstráti slavnostní spis „Beiträge zur Geschichte d. Stiftes Tepl" v kom. A. Bayera v Plzni. Po úvodní básni ad hon. B. Hroznatae uvádí se čtenář v líčení rodu Hroznatova, jeho mládí, činnosti a smrti jeho. K životopisu aparátem poznámkovým doloženému připojen je text testamentu Hroznatova z roku 1197, kterýž dle tehdejšího zvyku českého jest také slovy „ecce coram Boemis dico" stvrzen. Zajímavě jsou vypsány pokusy o prohlášení H. blahoslaveným r. 1638 počínající, které teprve r. 1897 výsledkem korunovány. Blahovůle Lva XIII., přítele Slovanů, usilovná snaha řádu, obětavost „postulatora causae" jesuity J. Votky prohlášení uspíšila. Mimo statě o Teplé, zvláště škole tamější v letech 1782 až 1792, školním dramatě z 18. stol. jest tu i výčet rukopisů knihovny, jako na př. „Poenitentiale" z 9. stol., „Vita B. Hroznatae" z 13. stol., missál probošta Sulka ze 14. stol., který z Chotěšova se ztratil a r. 1781 od lukavického kněze nalezen, z rukou židovských za 1 zl. byl koupen, nejstarší bible něm. t. zv. „Codex Tepl.", „Die schrift dez newen dezeng" ze 14. stol., graduale opata Zikmunda a jiné. Dobré fotografie některých rukopisů zdobí spis, jakož i plány staveb a zahrad teplských.

Dívčí literatura. Kritik Irčina románku od Jos Rodena ve Zlaté Praze č. 44 praví, že sespis nepovznáší nad obvyklý stupeň t. zv. dívčí literatury, ovšem ve špatném slova smyslu. Ale kniha přece vyšla už ve druhém vydání. „Ukázka vkusu našeho čtenářstva."

Týdenník „Zvon" počne vydávati belletristickou knižnici. — Slováci oslavili v červenci 100. narozeniny Andreje Radlinského, slovenského kněze-buditele, redaktora „Katol. Novin" a „Cyrilla a Methoda", jenž zemřel r. 1879. O. J.

Literární soutěž. Vídeňský spolek žurnalistů a spisovatelů „Concordia" vypsal dvě ceny po 10.000 K na romány, z nichž jeden má obsahovati výkony rakousko-uherské armády pozemní a druhý výkony rakousko-uherského námořnictva. Autorem díla, napsaného německy, musí býti spisovatel rakouský neb uherský.

„Quo vadis" v hebrejštině. V nejbližší době vyjde slavný román Sienkiewiczův, „Quo vádis", v jazyce hebrejském. Překlad pochází z péra mladého rabína z Bödů Jakuba Avigdora a byl dán právě do tisku.

Československé učitelstvo sebralo pro vojíny 8706 svazků knih, z těch rozesláno 8393. Na penězích 745 K a vydáno 614 K na knihy. Kolik knih rozeslalo vojínům do nemocnic a zákopů duchovenstvo? „Našinec" denně posílá vojínům 555 exemplářů.

„V boji s osudem". Povídka ze života minulého i přítomného od Ludmily Grossmannové-Brodské vyšla jako čís. 10. knihovny „Českých Listů" v Mladé Boleslavi. Cena 1 K 50 hal. — Celý spisek má 231 str. mal. form. a povídka v něm obsažená, rozvržena jest na 8 kapitol.

Corpus catholicorum. V Münsteru založena společnost pod tímto názvem a obrala si za úkol vydati spisy katolických spisovatelů z doby reformační. Dílo má býti protiváhou evangelíky k jubileu reformace vydávaného Corpus Reformatorum. V čele výboru, v němž zasedá 50 odborníků, mimo jiné též P. Grisar S. J., stojí universitní profesor dr. Greving z Münsteru.

Hánácky věde a dovico. Veršem a tak řečó naskládal a pozbiral Alois Hlavinka; v komisi Ant. Tomka 1917. 200 str. Cena 3 K. — Kniha čerpána většinou z hanáckého ovzduší, ale při všem se promítají rozhledy po širším životě nyní i kdysi. Ani není psána „po hanácke", jen tu a tam některé úsloví. Obsah jest namnoze žertovný, ale i v tom prosvítá vážné pozadí; na pouhou špásovitost není spisovatel zařízen, jak známo. Kniha v pravdě obsahem milá a úpravou pěkná.

Romány lásek. Poslední dobu v překladové naší literatuře zarojilo se knihami, jejichž obsahem jsou lásky znamenitých a pověstných osob, jako: „Idylla královské lásky", týkající se záletů Ludvíka XIV., „Láska lady Hamiltonové", milenky Nelsonovy, „Sen lásky Napoleonovy", „Román královny Antoinetty" a jiné. Nejsou to romány ve vlastním slova významu, s jediným a postupně se vyvíjejícím dějstvem, s psychologickou motivací

a dobovým společenským zabarvením, nýbrž kousky historie, která libovolně a náhodně navázány jsou na nit lásky té, které historické osoby. „Obnova“ č. 32 kritisuje romány „Sen lásky Napoleonovy“ a „Román Marie Antoinetty“. Na konec článku dí: „Řada těchto románů dostala název: „Láska a život slavných mužů a žen“. Neprávem, neboť ženy ty byly většinou jen pověstné, protože na veřejnost vyvlečeny byly takové jejich intimnosti, jež jsou v příkrém odporu s řádnou povahou.“

Paběrky z novin a veřejného života.

Chrám sv. Jiří na hradě Pražském vysvěcen. Velikou radostí naplněn každý Čech, každý vlastenec, že znovu vysvěcen a jistě i stále přístupen bude starobylý chrám sv. Jiří, jenž až posud byl uzavřen. Postaven byl po roce 1142, kdy prvotní chrám, založený knížetem Vratislavem I., při obléhání hradu pražského shořel. Kostel sv. Jiří byl neustále po velechrámu svatovítském nejdražší památkou českou. V chrámě tomto spočívají ostatky babičky sv. Václava, šlechetné kněžny sv. Ludmily a pravnučky její blahoslavené kněžny abatyše Mlady, zakladatelky kláštera svatojirského, panen Benediktinek. Náboženská i národní úcta patřila vždy této svatyni, kde pohřbeni jsou knížata Vratislav I. a Boleslav II. Znovuposvěcení chrámu tohoto jest dnem významným. Pieta a láska k starobylým památkám vrátila mu vzhled, jaký míval za dnů velikosti a slávy české. V obnovené svatyni této budeme moci vysílati vroucí modlitby k českým ochráncům a patronům za svoji vlast i za nástupce slavných králů svých a prositi, aby Všemohoucí vrátil záhy mír a pokoj našim zemím.

† **Stanislav Hlina**, strážce Marianské svatyně ve Svatoňovicích, jenž toto poutní místo velice zvelebil a povznesl. Narodil se r. 1864, působil též v Náchodě. Pohřben 13. srpna.

† **Vojtěch Jelínek**, děkan v Sadské. Narodil se v Rychnově n. Kn. r. 1861, kde studoval gymnasium. Na kněze posvěcen r. 1885 v Hradci Králové. Od r. 1892 děkanem v Sadské. Sepsal a svým nákladem vydal rozsáhlou monografii Sadské, popis dějepisný, místopisný a statistický. Pochvalná kritika byla i ve „Vlasti“. Čistý výnos věnoval památnému místnímu chrámu a městskému museu.

Úmrtí. V Horažďovicích zemřel dne 16. srpna Petr Pícha, úředník zemského výboru a pracovník v katol. spolcích pražských, u věku 41 let, raněn byv mrtvicí. Členové katol. spolků a organisací uchovají ho v milé paměti. Sepsal a vydal s Tomášem Jirouškem spisek „Organisační rádce a nový organ. řád strany katol. lidu v Čechách“, vydal Memorandum a vůbec velmi činně se zúčastnil ve spolkovém životě katolickém.

Alois hrabě Sylva-Tarouca padl. Dne 30. července t. r. padl na bojišti hrabě Alois Sylva-Tarouca, c. a k. nadporučík 2. hulánského pluku, přidělen k 6. drag. pluku za velitele škadrony strojních pušek. Hrabě Alois byl nejmladší ze čtyř — od počátku války jako c. a k. důstojníci na naší východní frontě bojujících — synů jeho Excelence dědičného člena panské sněmovny, c. a k. tajného rady a komořího hraběte Františka Josefa Sylva-Tarouccy, pána svěřenského panství v Čechách, na Moravě a jeho choti hraběnky Gabriely, rozené princezny ze Schwarzenbergů. Byl v 26. roce svého věku.

Úmrtí. V úterý 14. srpna zemřel v Karlíně pan Ondřej Horník, hudební skladatel a ředitel kůru v Karlíně. Narozen 2. prosince 1864 v Kamenici u Jílového, absolvoval Akademické gymnasium v Praze, načež oddal se studiu filosofie. Po studiích filosofických působil jako učitel po dva roky v Divišově, rok ve Vranově a rok v Ostředku. Na to vstoupil do varhanického oddělení pražské konservatoře, kde byli jeho profesory mimo jiné i Klička, dr. K. Stöcker a dr. A. Dvořák. V roce 1892 absolvoval konservatoř, když po dva roky již byl ředitelem kůru v Karlíně. Ondřej Horník napsal množství skladeb, z nichž mnohé zůstaly v rukopise, mnohé pak nebyly doposud provozovány. Z jeho orchestrálních skladeb sluší uvésti „Suitu“, „Slavnostní pochod“, „Serenádu“, z komorních: „Houslovou sonátu“, „Hudební obrázky pro housle, violoncelo a klavír“, dále řadu kla-

vírnich kousků a písní, z nichž nejobjemnější jest balada „Shledání“ na slova L. Quise. Pěstoval také melodram a zvlášť hojně církevní hudbu, z níž sluší upozorniti na jeho vokální mše. Jeho „Písně“, „Písně v národním tonu“, „Melancholické“ a „Starosvětské písničky“ vydány byly F. A. Urbánkem v Praze. Byl znám také z koncertního podia jako vynikající doprovazeč na klavír a získal si o povznesení hudby chrámové v Karlíně trvalých zásluh. Byl též majitelem velice obsáhlé sbírky drahocenných nástrojů hudebních a hudebních rukopisů.

Srbský básník Vlad. Petkovič zemřel. „Beogradske novine“ oznamují, že v mořských vlnách nalezl nedávno smrt srbský básník V l a d i s l a v P e t k o v i č. Jel po lodi na Korfu a loď byla německou ponorkou potopena. Vedle Pandurovičе a Rakiče byl Petkovič nejlepší lyrik mladé bánické generace. Podepisoval se literárním jménem Dis. Od začátku války žil v Paříži, kde připravil k tisku novou sbírku písní. Sbírka přišla za lodní katastrofy také na zmar.

Úmrtí černohorského historika a básníka. Dne 27. června zemřel v Nikšiči černohorský spisovatel S i m o M. S o b a l i č. Narodil se roku 1828 v Šobajiči, v mládí odešel do Srbska, do války, v r. 1875 byl učitelem ve Valjevu, pak vrátil se na Černou Horu a sloužil ve vojště jako tajemník jednoho oddílu. Po 50 let věnoval se pak literatuře, psal junácké písně v duchu národních písní a psal vzpomínky na Černou Horu, jak bývala a žívala, hlavně pak se zabýval genealogií černohorských plemen a biografiemi vynikajících osobností. Vydal 3 svazky historických děl a množství jeho článků vyšlo také v srbských listech. Jeho poslední a největší dílo bylo „Zeta i Bjelopavliči“, a v rukopise básnické dílo „Osveta Kosovska“, která byla uložena ve dvorním archivu černohorském.

† **Tomáš Roháček** (nar. r. 1836 v Třešti na Moravě), dopisovatel do „Našich Listů“ a „Křesťanského Dělníka“, učitel (po 10 roků), úředník, člen družstva Vlast, Jednoty katol. učitelstva, Literární sekce družstva Vlast, muž zbožný a společník milý, zemřel 14. srpna 1917 v Praze. Čest jeho památce!

Za šlechetnou dobroditelkou hr. Serenyovou, choti zemského hejtmana. Moravské listy jako „Hlas“ vděčně vzpomínají této paní, která lnula k moravskému lidu, nescházela při slavnostech v Brně a na Velehradě a ráda bývala kmotrou při svěcení rolnických praporů. Posledně potěšovala a ošetřovala nemocné vojíny, jim posluhovala, s nimi se modlila, pot s čela jejich stírala. Ač sama nemocná (stížena rakovinou) dělala ochotně Samaritánku. „Náš český katolický lid vděčně vzpomínati bude na svou vzácnou, šlechetnou příznivkyni.“

Císařské vyznamenání. Jeho Milost ndp. Jos. Ant. Hůlka, biskup v Českých Budějovicích, jmenován tajným radou Jeho Veličenstva, podobně i J. M. ndp. Josef Gross, biskup v Litoměřicích, jmenován tajným radou Jeho Veličenstva, J. M. ndp. světící biskup a generální vikář a arcijáhen metropolitní kapitoly Th. dr. Jan Nep. Sedlák a Jeho Milost vsdp. opat řádu praemonstrátského na Strahově Method Zavoral vyznamenáni byli válečnými kříži I. třídy za občanské zásluhy.

Vyznamenání duchovenstva. Značná řada duchovních rozličných kategorií byla v srpnu 1917 vyznamenána a to těch kněží, kteří se za doby války zvláště osvědčili ohledně občanské činnosti válečné. V tomto listě nelze všechny vyjmenovati. Srdečně jim blahopřejeme.

Msgre Josef Kuchynka, kapitolní děkan na Král. Vyšehradě, zakládající člen družstva Vlast a podporovatel i odběratel všech jeho časopisů, který narodil se dne 5. dubna r. 1844 v Hradci Králové, slavil soukromě a v tichosti své zlaté kněžské jubileum dne 31. července. Došlo mu hojně blahopřání k tomuto vzácnému jubileu 50tiletého kněžství a mnoho přátel a známých gratulovalo vsdp. Monsignorovi osobně.

Dr. Antonín Višek, jubilár, činný též spolkově a v křesť. charitě, pro zásluhy četně vyznamenaný, pracuje i literárně, přispívaje do časopisů vědeckých a náboženských, překládaje i z němčiny. Cenné práce uveřejnil ve „Škole Bož. Srdce Páně“, „Pastýři duch.“, „Posvátné kazatelně“, „Čas. katol. duch.“ a jinde. Svým nákladem vydal spis: Občanský sňatek na soudu práva a svědomí. Vyšel i německy.

Vyznamenání. Řád železné koruny III. třídy obdržel profesor bohoslovecké fakulty na české universitě v Praze dr. Ant. Vřešťál.

Vůdce Čechů českobudějovických JUDr. Aug. Zátka oslavil své sedmdesátiny. Narodil se 27. července 1847 a už jako kandidát advokacie uplatňoval své síly a duševní schopnosti ve svém rodišti. Jeho zásluhou dobyta Obchodní komora, získáno vítězství při volbách poslanců za město do říšské rady a do sněmu, zjednán vstup do radnice dobytím třetího sboru. Jeho přičiněním rozmnoženy české školy a založena Matice Školská pro Č. Budějovice. Velkým činem jeho jest „pakt českobudějovický" (vyrovnání mezi Čechy a Němci). Jubilantovi věnovány články v novinách, především v křesťansko sociálním Hlase Lidu (s podobiznou).

70. výročí Frant. Štědrého připadá na den 5. září t. r. Zasloužilý tento kněz a spisovatel narodil se r. 1847 v Hostomicích. Byl vysvěcen na kněze r. 1873 a kaplanoval na různých místech. Působí dosud horlivě jako farář ve Slavětíně a zvláště v mladších letech napsal hojnost historických článků i samostatných pojednání. Hlavně kult svatojanský našel v něm bystrého obhájce. Právě letošní ročník „Hlasů katol. tiskového spolku" přináší větší jeho studii: „Jan Nepomucký", k níž připojil i krátký nástin kláštera a města Nepomuku. Přejeme horlivému knězi a zasloužilému spisovateli k jeho sedmdesátinám hojnost zdraví a všeho nejlepšího od Boha.

Čeněk Gregor, architekt a stavitel Národního divadla (po požáru), smíchovské basiliky sv. Václava, hradčanského proboštství, Hlávkova paláce, Musea král. Českého, paláce Živnobanky, nádraží cís. Františka Josefa, spolkového domu Hlaholu atd., sedmdesátníkem dne 17. srpna. Český národ s královskou Prahou vděčně vzpomněl spolu na protektora nezapomenutelné výstavy národopisné.

Padesáté výročí narození Václava Davídka, kněze-spisovatele, připadá na den 27. t. m. Narodil se r. 1868 v Železném Újezdě. Na kněze byl vysvěcen r. 1893. Znám jest svou působností jako profesor náboženství v Ml. Boleslavi. Brzy v povolání kněžském počal býti literárně činným. M. j. napsal r. 1889 „Katechismus v příkladech". O. J.

Stoačtyřicáté výročí narození P. Dominika Kynského. Nemálo prospěl rozšiřováním českých spisů Piarista a úřední překladatel brněnský P. Dominik Kynský, jenž se před 140 lety (4. října 1777) ve Slaném narodil. Po svém vstoupení (r. 1794) do piaristického řádu, studoval filosofii a theologii jako soukromý posluchač v Kroměříži. Po svém vysvěcení věnoval se výchově mládeže v Slaném, v Praze a v Ml. Boleslavi. R. 1809 jmenován byl profesorem obecné historie a české literatury na filosofickém ústavě brněnském. R. 1820 vzdal se učitelství a stal se českým překladatelem u místodržitelství v Brně. V r. 1816 vydal Lessingovy bajky a roku 1817 Gressetova „Papouška", kromě toho napsal více kázání a poesie. K „Prvotinám pěkných umění", které vycházely ve Vídni, přispěl. Též jeho články do „Musejního časopisu" a „Časopisu pro katol. duchovenstvo" byly velecenné. Od r. 1821 až do svého skonu žil tichý, ale plodný život, stále sbíraje materiál k Jungmannovu slovníku. Ač mluvil několika jazyky, byl přece v době našeho probuzení největší zastánce jen jazyka českého. Též jako malíř talentovaný měl u českých výtvarníků dobré jméno. O. J.

Památce Murillově. Příštího roku bude tomu 300 let, co se narodil v Seville slavný malíř Esteban (Štěpán) Bartolomé Murillo, žák slavného Velasqueza. Španělé chtějí uctíti památku slavného mistra výstavou obrazů a zvláště postavením nádherného pomníku v jeho rodišti.

Orel. Ozývají se hlasy, aby znovu do života uveden byl Orel a také dobrovolně zastavený časopis „Orel" počal opět vycházeti. Při nastalých převratech musí i Orel vstoupiti na vykázané místo, aby se chopil práce na poli národním a křesťanském.

Klerus francouzský a vojenská služba. Ministři války a munice ve Francii vydali cirkulář týkající se prominutí vojenské služby brancům ročníku 1888. Cirkulář rozeznává dvě kategorie: v prvé jsou všechna zaměstnání vypočítána, která mají absolutní právo na okamžité a dobově neobmezené prominutí služby; v druhé kategorii jsou uvedena taková zaměstnání, kterým službu vojenskou může krajský inspektor prominouti dle své vůle. Klerus uveden jest až na konci této kategorie. Po něm přicházejí už jen lazebníci, holiči, domácí sluhové a ponocní. V prvé kategorii je uvedeno 170 zaměstnání a mezi nimi také továrníci tužek, čepic, povozníci atd., kteří tedy všichni dle názoru obou

ministrů jsou důležitější než klerus. Že za takových okolností ani jeden kněz nebude osvobozen, je více než jisto.

Výstava náboženských obrazů kněze Stan. Moszyńského byla uspořádána v Krakově. Pocházel z hraběcího rodu a vstoupil po studiích do krakovské umělecké akademie. Zemřel za dva roky po vysvěcení (r. 1907) ve 52 letech. A přece po něm zůstalo 146 obrazů, které kritika chválí. Zanechal též spis „Umění a víra", v němž jsou úvahy o úkolech a podstatě náboženského malířství. Radí, aby zřízena byla řádová škola malířská, aby řádoví malíři nabyli odborného vědění a mohli podnikati malbu kostelů a kostelních obrazů.

Pout bohoslovců československých odbývala se na Velehradě po čtyřleté přestávce koncem července za účasti 130 osob za vedení J. M. ndp. opata Zavorala, Msgra Dr. Stojana, inženýra Zvoníčka, místních strážců Velehradu a jiných hostů. Duch Sušilův vanul pod praporem Cyrillo-Methodějským při zdařilém sjezdu.

Nové museum u sv. Petra v Římě. Přípravy ke zřízení nového musea při kostele sv. Petra v Římě, ve kterém mají býti (jak jsme již ostatně oznámili) shromážděny všechny dokumenty, plány a vzpomínky svatopetrské, pokročily tak, že v brzku bude moci být položen základní kámen musejní budovy. Novostavba státi bude za kolonádami, souběžně s portikem Karla Velkého; sloh její bude týž jako na sakristii svatopetrské. Náklad stavby nese kapitula, ale za účinné podpory papežovy.

Tiskové Lize přispěli: Duchoven. vikariátu Ml. Boleslavského 15 K, Černokosteleckého 3 K 70 h, Litomyšlského 15 K 60 h, Mnich. Hradištského 12 K, Pardubického 18 K, Jos. Vomočil, děkan v Jičíně 2 K. Duchovenstvo vikariatu Táborského 10 K, Roudnického 10 K 90 h, Zbraslavského 6 K, Polenského 12 K 20 h, Kopidlnského 8 K 90 h, Rokycanského 27 K, Ant. Suchoradský, katecheta v Praze 8 K, Al. Kašpárek, kanovník a děkan v Č. Brodě 8 K. Duchoven. vikariátu Jistebnického 10 K, Proseckého 16 K, Horažďovického 10 K, Hlubockého 18 K, V. Oliva, farář v Radhošti 4 K.

Spolku na zakládání katol. knihoven věnovali pp.: J. Filip, katecheta ve Štítném 1·05 K, Ant. Suchoradský, katecheta v Praze 8 K, A. Kašpárek, kanovník a děkan v Č. Brodě 8 K, Jos. Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi 20 K, V. Oliva, farář v Radhošti 4 K; po 1 K: Jos. Herzig, farář v Mor. Radiměři, K. Liška, kn. arc. notář a far. v Tachlovicích, J. Nožička, farář ve Vodňanech; po 2 K: J. Staněk, c. k. profesor v Táboře, klášter Dominikánský v Litoměřicích, H. Haaser, děkan v Hořelici, M. Lubojacký, far. v Paskově; Ig. Muzika, far. v Nabzí 72 h.

Na fond pro katolické spisovatele dary zaslali: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově; Al. Kašpárek, kanovník a děkan v Čes. Brodě; Václ. Oliva, farář v Radhošti; Jos. Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupimi; N. N., profesor z Prahy; Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII.; Dom. Brázda, vikář v Drahno-Újezdě; členský vklad 25 korun složil Julius Košnář, profesor v Praze-IV.

K širšímu sboru Sociálního odboru družstva Vlast dary přispěli: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově; Al. Kašpárek, kanovník a děkan v Čes. Brodě; Josef Vrána v Sedlci u Kutné Hory; Václ. Oliva, farář v Radhošti; Jos. Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupimi; N. N., profesor z Prahy; Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII.

Jubilejní fond pro úředníky a zřízence družstva Vlast obdarovali: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově; Al. Kašpárek, kanovník a děkan v Čes. Brodě; Theod. Otípka, farář v Blatnici; Václ. Oliva, farář v Radhošti; Jos. Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupimi: N. N., profesor z Prahy; Frant. Tater, učitel v Turnově; Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII.; Dom. Brázda, vikář v Drahno-Újezdě.

Na dům družstva Vlast dary zaslali: Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově; Al. Kašpárek, kanovník a děkan v Čes. Brodě; Theodor Otípka, farář v Blatnici; Václ. Oliva, farář v Radhošti; Jos. Kebrle, arcikněz a kanovník v Přistoupimi; N. N., profesor z Prahy; Anna Dudkova, učitelka v Klecanech; Msgre Ant. Nepil, farář v Praze-VII.

Na sklonku XXXIII. ročníku.

Je-li obyčejem, aby pořádající redaktor připojil několik slov k ukončenému ročníku jako doslov, nemohu nic jiného říci, než co praveno bylo o Třicáté třetí valné hromadě družstva „Vlast“ a co zde bylo několikráte opakováno mnou i předchůdcem a zakladatelem listu, jenž s Boží pomocí má nastoupiti třicátou čtvrtou pout po vlastech československých.

Za mimořádných poměrů, s nemalými obtížemi, ano s hmotnou ztrátou list vydáván, zvláště když nyní za války nemůže proniknouti k našim krajanům za ocean. Musí spoléhati na příznivce domácí a to především mezi duchovenstvem civilním i klášterním, mezi alumny našich seminářů, ale i mezi jiným obyvatelstvem, u něhož, a to zvláště u naší inteligence těší se oblibě.

Zase dostalo se jak redakci tak vydavatelstvu mnohých rad, jistě upřímných, než nyní nebylo možno všem rázem vyhověti. Chceme zachovati ráz listu, jak byl založen, ale také nezamítáme dobrých návrhů, jež z části odkládáme na budoucnost, až budou lepší poměry, až i počet odběratelů se rozšíří, jako kdysi býval, až se vrátí ti, kteří z jakékoliv příčiny list opustili.

Dík všem spolupracovníkům, dík všem podporovatelům, dík šiřitelům katolické literatury. Zase setkáme se se zvučnými jmény, jež byla „Vlasti“ chloubou, ale přihlásili se i jiní ne méně horliví a vážení pracovníci. Rádi každého vítáme.

„Vlast“ bude pokračovati za cílem svým přes to, že mnoho listů zašlo za války. Má pevný základ, není vypočítána na zisk a nebojí se nepřízně. Združme se kolem praporu „Vlasti“, jděme za heslem „Za víru a vlast!“ — které jí svítí jako jitřenka a doufejme, že za toužebně žádaného míru šťastně vpluje jako loď do přístavu, kde dobře zakotví v srdci a mysli našeho národa.

Alois Dostál.

VLAST

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU

(ZALOŽIL R. 1884 TOMÁŠ ŠKRDLE.)

MAJITEL A VYDAVATEL:

DRUŽSTVO VLAST.

HLAVNÍ SPOLUPRACOVNÍK A VYDAVATEL:

ALOIS DOSTÁL.

REDAKTOR:

TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

ROČNÍK XXXIII. 1916—1917.

V PRAZE 1916.

TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST V PRAZE.

Obsah XXXIII. ročníku „Vlasti“.

A) Životopisy.

Dostál Alois: Dr. Pavel hrabě Huyn 82. Náš císař a král František Josef I. mrtev! Nový císař a král Karel I. 161. Básník Jan Voborský padesátníkem 216. Petr Kopal (Kopřiva) 366. Msgr. Dr. Rudolf Zháněl padesátníkem 457. Antonín Suchoradský 695.

Jakoubek Otakar: Josef Vojtěch Hellich 753.

Jiroušek T. J.: Th. Dr. Jan Nep. Jindra 4.

Kk. J.: Svetozar Hurban Vajanský 60.

Karník Jan: Antonín Klášterský 211.

B) Články vědecké a poučné vůbec.

Ešner Dr. Václav: Nad Travnou 62.

Halouzka Jan: Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě 49, 135, 207, 261, 362, 436, 459.

Hlošina V. O.: Husité a Augustiniáni 34, 100, 184, 241, 345, 407, 477, 548, 601.

Jakoubek Otakar: Křesťanství a různé prvotisky 295.

Jašek-Studýnský Alois: Mravní význam života Davidova 165, 270, 313, 403.

Ježek Antonín: Atheismus či návrat k pravdě? 385, 493, 541, 585, 664, 734.

Košak Frant.: První professoři theologické fakulty na universitě Karlově a řád Dominikánský 25, 121.

Procházka Karel: Kancionálek pohřebních písní 521.

Samsour Dr. Jos.: Potřebuje dnešní svět ještě křesťanství? 649, 713.

Simerská A.: Co učinilo pro ženu křesťanství 789.

Stehlík Dr. Otto: Korrespondence Františka Douchy 42, 129, 190, 285, 358, 417, 483, 555, 608, 670, 728, 805.

Vaněček Fr.: Mendelism 4.

Voborský Jan: Několik kapitol o básnících 108, 200, 277, 336, 424, 498, 558, 615, 677, 739, 795.

C) Čtení zábavné.

Dostál Alois: Soupeři 13, 85, 170, 248, 321, 390, 468, 527, 590, 654.

Grossmannová-Brodská L.: Hřbitov, u moře 815.

Holý Jan J.: Hodina milosti 689, 718 783.

Jeske-Choinski - Wolf Fr.: Soud Boží 54, 113, 196, 290, 351, 486.

Kletus Klaudius Eugen: Když kvetly šeříky 631. Z myšlenek 686, Radosti 759, Když mlzela krása 819, Hrst vřesu 820.

Kursa Václav: Legendy 746.

Simerská A.: Blíž k Tobě, Bože můj 622.

D) Básně.

Brejcha Leander: Stabat Mater speciosa 343.

Dohnal Fr.: Z básní Johannesa Jörgensena 737.

Ešner Dr. Václav: Nepokradeš 357.

Fialková Blanka: Věrná láska vítězí 99, 182, 246, 349, 413, 474, 546, 599, 668.

Fritz Ondrouš Vltavotýnský: Památce Dr. Fr. Kryštufka 216, Pro Boha a z Boha 423, Růže 683, Jest stále živ 683.

Grossmannová-Brodská L.: Tucha jeseně 196, Věčné světlo 335, V jeseni 335, Chrámová lampa 615, Duchu nesmrtelnému 726.

Karník Jan: Z „Frašek" Jana Kochanowského 32, 406, 553, 607, Zimní neděle 275, Krajina při Visle 492, V teskné chvíli 688, Před úsvitem 802.

Kohout Ludvík: Jarní 625.

Kovář Dr. M. Cit 206.

Leubner Fr.: A. D. MDLIX 10. Po noci kvetoucích lotosů 83, Smích 168, R. Simeon ben Jochai 260, Skládání rukou Evarista papeže mučeníka 261, Náhrobní nápis 319, Po bouři 319, Blátem 389, Sen Caligulův 464, Váhy 537, Hlavu i v bolestech výše 653, Smrt Pindarova 716, Do nebes 788.

Novák A. S.: Hudba svatopetrských sfér 107.

Ort Karel Bohdan: V zimě 290, Až chvíle přijdou 492, Matce lásky 621, Důvěra v Matku Boží 814.

Pokorný F. J.: Pověst o hradě Kunceberku 751.

Poledne V.: Vánoční 189. Vánoční písničky 189, Májové písně 526, Večer 677.

Ronaj Gab.: Stálé boje 430.

Simerská A.: Dolorosa 41, Magnificat 199.

Štroff-Vladímský Karel: Hrstka květů 745.

Voborský Jan: Monistům do památníku 48, Píseň o staré bříze 134, Tři znělky císařské 163, Tě Boha chválíme 267, Život básníkův 400, 481, Z nového cyklu znělek 589, Kvetoucí haluze 663, Pod závojem snů 733, Duše lidu 781. Bílá holubička 782, Z dopisů básníkových 782.

Zaletěl Prokop: S úctou na vás vzpomínáme 128.

E) Různé články.

Básník Jan Voborský padesátníkem 216.

Karník Jan: Z nové české belletrie 433, Slovenské kapitoly 626, Z korrespondence Liliencronovy 777.

Kolísek Karel: Ze života ve vojenských útulnách v poli 565.

Kursa Václav: Smyšlenky o homunkulovi 684.

Navrátil Dr. Letošní jubilea 503.

Pozorovatel: Feuilleton 218.

Třicátá třetí řádná valná hromada družstva „Vlast" 760.

Literatura, Divadlo, Drobné a jiné důležité zprávy a úvahy, Paběrky z novin a veřejného života, Spolkové zprávy v každém čísle.